176

نعم المولی ونعم النصیر

Cal. C.

سراج

باہتمام [illegible] لال ۱۸۶۵ عیسوی

در مطبع ہندو پریس دہلی حلیہ طبع پوشید

بسم الله الرحمن الرحيم

قال الفقير الى مولاه الغني به عمن سواه الواثق بالمتعالي عن الولد والوالد ابو الفضل محمد بن عمر بن خالد المدعو بجمال
وهو المحمود بكل اللغات وجلها واشكر ذو هو مشكور على كثر الهبات قلها واصلي على معلى منار الرسالة نبينا
محمد الذي تحدث به على الالسن العربية وتذللت له كل صعبة آبية وعلى آله ذوي المناطق الفصاح وصحبه اولى المواه
بالارواح وسلم تسليما وبعد فان صحاح اللغة دواء لعلة سقام الجهل وشفاء الغلة لذوي النهل بل مصححة من لغات
مستقيم ونعم الله لقد جلى به الجوهري جوهره وابان فيه فضله واظهره فلله دره ثم لله دره ما احسن ترتيبه واتقن
اضعاف ما يكافيه ولقد كنت برهة من الزمان في تطلابه بالشراء ان تيسر او باستكتابه حتى ظفرت بنسخة مصححة بخزانة كتب الم
بكاشغر دامت معمورة مبانيها بسعادة بقاء بانيها في اربع مجلدات ضخام صحاح كاسمها غير سقام فحملني اشتغالها على الا
بالانجاز شعر فطالما قام رجائي وقعد + حتى اتى انجاز دهري بالوعد + فاتى لي بعدما استخرت الله تعالى بهذا الطرز
المعاني فتحريت الايجاز فيه لا الانتخاب وتجنبت الاطالة والاطناب معرضا عن الاستشهادات بالاشعار دون الامثا
منها الا ابياتا قلائل حيث اضطررت فيه الى الدلائل لما ان صاحب الكتاب رحمه الله اطنب غاية الاطناب في اشعار الاشو
بالفارسية مفردات اللغة من انواعها الثلث المشترك في استفادتها الاوساط والاحداث وحذفت عن الاسم و
ورمزت عن اختلاف ابواب ملاقيات المصادر بعينين عنيت بهما عيني فعل الماضي والمضارع اذ الاختلاف فيهما واقع ا
اولا ثم فسرت انواع تلك الحركة بحسب حالهما ثانيا لان مجرد الرقم ربما يترك في الكتابة ويبهم واصطلحت ايضا رقمين بهند
من العينين مع بيان ان المصدر من باب احد بابين حيث منفطة بعضها في المترادفة معنى آخر من الثانية الصاد
في ترتيبه احسن المباني ونفيت تكرير اللفظ عند تقرير المعاني ليصغر حجم الكتاب ويخف النقل والاستكتاب

مل لله حواله وحصل آماله احمد الله
ومجلى ميدان الدلالة رتبة ومكانا
انجاح صلوة متصلة الصباح
رب بكل سقيم ومنهج وطالبي الادب
ندية شكر الله سعيه فيه كافاه بالجد
برسته الصاحبية البرهانية المسعود
بجاز وطالبني من عدله الايجاز
الاتي واتاني على تحرجاتي وعدا
ل والايات والآثار فوائد
روبيان الانساب وترجمت
صدر حالة التحريف الى التغير
رقمت اختلاف حركاتهما
مين موضع الاول والثانية
نه ثم اوقد التفت الصحاح
للثانية وترتيبها

نسبها للتشبه على وفق جهدهم في ابتغاء طلباتهم وقدر بيناتهم في استكفاء جهالتهم وهم ابناء زماننا لا سيما في اكتساب الفضل قاصرة وان كانوا من كبار
الا كالكسرة والقياصرة وسميته بالصراح من الصحاح وسالت الله الخيرة للطالب والصلاح والفوز لي والفلاح ولمن يلتقي بالصحاح العابرين وبرز في ذكر
هنا كما في الغابرين ويجعل لي لسان صدق في الآخرين راجيا من الفضلاء الناظرين عليه عفوي فيه وعثرة تقي الغفلة منها والكثرة واصلاح ما فسد
وترويج الكساد وان لا يرشقوني بسهام الطعن واللوم ويتداركوني بما عندهم من الخير من القوم ويتأملوا فيها يأملونه من غيرهم للغد بعد اليوم تحقيقا لحسن
ظني بكرمهم وتصديقا لما يليق بي من محاسن شيمهم ان اريد الا الاصلاح ما استطعت وما توفيقي الا بالله عليه توكلت واليه انيب وما قلت **شعر**

لشهرة الجوهري فائق * يعلى ذوي التصنيف حسن مرتق * على الصحاح وحاز في ترتيبه * قصب السباق لما به لم يسبق * هذا الصراح من الصحاح مروق
يصفو لشاربه وما برنق * يسقي به القرشي ندمان الهنا * كاسي فوائد مطرب ومشوق * فاشرب بحقي كاسه اذ ليس يخطي بها الا خط منه الاحمق *

باب الالف المهموزة

قال صاحب الصحاح ابو نصر اسمعيل بن حماد الجوهري رحمه الله نذكر في هذا الباب الهمزة الاصلية التي هي لام الفعل
فاما الهمزة المبدلة من الواو نحو الغزاء الذي اصله غزاو لانه من غزوت والمبدلة من الياء نحو الاباء الذي اصله اباي لانه من ابيت فنذكرها في باب الواو و
الياء ونذكر فيه ان همزة الاشياء والالاء غير اصلية ان شاء الله تعالى **فصل الالف** **اجا** على وزن فعل بفتحتين كوهي از طي جبيون مثل
اجيبون منسوبون اليه **آء** على وزن عاع درختي آره يكي وآواز **فصل الباء** **بؤبؤ** اصل يقال هو من بؤبؤ الكرم وبابات الصبي اي قلت
له بابي انت وامي **بدء** آغاز كردن **ع بفتحهما** يقال بدأت بالشيء اي ابتدأت به وبدأته اي فعلته ابتداء وآفريدن بدأ الله الخلق
وابدأهم بمعنى ويقال فعل ذلك عوداً وبدءاً وفي عوده وبدئه وعودته وبدأته ويقال رجع عوده على بدئه اي رجع في الطريق الذي جاء منه وهو ما
يبدئ وما يعيد اي ما يتكلم ببادئة ولا عائدة ونخستين ونخستين بهتري شتابان ونوعي از بهتري وبخشش از خرد وقمار بدأة مثله ابداء بر وزن بضمتين جماعت
مثل جفن وجفان وجفون [illegible] كار نو ونخستين ابداء كار بديع ونو آوردن بدر بدي ايضا چاه كه بوقت اسلام كنده باشند ونخستين از بير جزو في الحد
حريم البئر البدئ [illegible] ون ذراعا ويقال افعله بادي بدء وبادي بدي اي اول كل شيء والياء من بادي ساكنة في موضع النصب هكذا يتكلمون
ويقال افعله بداءة ذي بدء اي اول اول وذلك البداءة بالضم والفتح مقصورة وممدودة اي لك ان تبدأ قبل غيرك في الرمي وغيره وبدي بر
ومبدوء اذا اخذه الجدري او الحصبة **بذء** بالمعجمة ناخوش ديدن حال كسي وكراهت داشتن ونكوهيدن جاي چراگاه را
ع بفتحهما ارض بذئة زميني كه در وي چراگاه نباشد وامرأة بذية بلا همز نذكر في باب المعتل **براءة** بيزار شدن از عيب و وام مانند آن
ع بكسر الاول وفتح الثاني برء بالضم شفا يافتن از بيماري **ع بفتحهما** واهل الحجاز يقولون برأت من المرض برءاً بالفتح وهو بارئ من مرضه
[illegible] آفريدن **ع بفتحهما** وهو البارئ برية آفريدگان وقد تركت العرب الهمزة وهي ايضا جاز ان تكون من البرى وهو التراب غير مهموز
[illegible] بفتحتين ممدودة نخستين شب از ماه ابراء بيزار گردانيدن يقال ابراه الله من المرض تبرئة كذلك تبري بيزار شدن يقال تبرأت من كذا
[illegible] منه وخلا بفتحتين لا يثنى ولا يجمع لانه مصدر في الاصل وانا بري وخلي منه ونحن برآء بالضم مثل فقهاء وبراء بالكسر مثل كبار [illegible]
[illegible] انصباء وهم بريؤن وهي بريئة وهما بريئتان من بريآت وبرايا وخلق برية وبراء بالضم مثل عجيب وعجاب وبارأ شريكي اي فارقته
[illegible] الرجل امرأته واستبرأت الجارية واستبرأت ما عندك **بسأ** بفتحتين بسوء بضمتين آرام يافتن بچيزي وانس گرفتن **ع بالكسر وفتحها**
[illegible] بسأ به وناقة بسوء التي لا تمنع الحالب وبسأني فلان خبثت به **بطء** بالضم درنگ كردن **ع بضمهما** وآهستگي نقيض عجلت
[illegible] كذلك وهو بطيء ويقال ابطأت ولا يقال ابطيت واستبطأتك وتقول في التعجب ما ابطأك وما ابطأك وتباطأ الرجل في مسيره
[illegible] ان قد اخرجا بالفتح والضم اي ابطؤوا خروجا وابطأ القوم اذا كانت دوابهم بطاء **بثأ** كم شير شدن ناقه **ع بفتحهما**
[illegible] كناه [illegible] وكتيبه [illegible] بكار بالكسر والمد مبارة جاي باش ومأوا كاو دشتي و شتر وتبوأت منزلا اي نزلته

وبوّأت للرجل منزلا وبوّأته اى هيّأته ومكّنت له فيه استبارة جاى ساختن وهو بيئة سوء مثال شيعة اى بحالة سوء وانّه لحسن البيئة توبة راست
كردن نيزه سوى كسى اباره باز گرويدن شتر بخوابگاه وأباء عليه ماله اى ردّت عليه ابله وغنمه باءة مثل باعة لغة فى المباءة ومنه سمّى كُلاج
باءة وبارة لان الرجل يتبوّأ من اهله اى يستمكن منها بواء برابر يقال دم فلان بواء بدم فلان اذا كان كفوا له وفى الحديث امرهم ان يتباوءوا ويقال اجاب
عن بواء وجداء اى جابونا جوابا وجداء واباءت القاتل بالقتيل اذا اقتلته به وباء بصاحبه اذا اقتل به ومنه قولهم باءت عرار بكحل وهما بقرتان قتلت
احدهما بالاخرى ويقال بوء به اى كن ممن يقتل به وقوله تعالى وباءوا بغضب من الله اى رجعوا اى صار عليهم وباء باثمه وباء بحقه تبوء بوءا اى
اقرّ وذا يكون ابدا بما عليه لاله ويقال فى ارض كذا فلاة تبيء فى فلاة اى تذهب تهيّة وتهوء بضمتين پس گرفتن بکسعی تا قدها ببار بالعد ازا انشت
بالحالب واما البهاء من الحسن فمن بهى الرجل غير مهموزة ويقال ما بهأت به وما بأبهت له اى ما فطنت له **فصل**
التاء رجل **تأتاء** على فعلال كثلاج وفيه تأتاءة اى تردد فى الكلام بالتاء **تتوء** بضمتين مقيم شدن بجاى **عن بفتحهما**
وهم تناء البلد اى قطانه والاسم تناءة بالكسر والمد **فصل الثاء ثأثأت** الابل اذا ارويتها ثأثأة دفع
كردن از كسى يقال ثأثأت عن القوم اى دفعت عنهم ونفيته فتثأثأت منه اى هبته وأثأته بسهم اثاءة اى رميته **ثندوة**
بالضم بن پستان مرد اذا ضممت همزت وان فتحت لم تهمز **ثفّاء** بالضم مشدد ممدود اسپندان دانه **ثمأ** چرب
خورانيدن وتريد كردن نان وسر شكستن **فصل الجيم جوجوء** سينه مرغ وكشتى جاجى جماعت جاجاة خواندن شتر را يعنى جىء جىء
گفتن صلته بالباء والاسم جىء مثال جيع ليّنت الهمزة الاولى **خبء** سماروغ سرخ جباة جماعة على غير قياس جبأت الارض
اى اخرجت كما تها وارض مجبأة سماروغناك اجبأت الزرع اى بعته قبل ان يبدو صلاحه وفى الحديث من اجبى فقد اربى بالهمز وصله
الهمز جباة لنده كفش ونعلين ودور جبء جبوء بضمتين سرد كشيدن از كسى **عن بفتحهما** جبأت عينى عنه اى نبت عنه جبّاء بالضم والتشديد
بدل جباء عليه الاسود اى خرج عليه الحيّة من جحره ومنه الجابىء وهو الجراد **جرأة** بالضم دليرى وترك الهمزة فيقال جرة مثال كرة كما
قالوا المراة مرة جراء بالفتح والمد دلير شدن **عن بضمهما** يقال هو جرىء المقدم اى جرىء عند الاقدام وجرّأتك على فلان
حتى جترأت عليه **جزء** بالفتح والضم پاره اجزاء جماعت جزء جماعت اجزاء بالفتح تمام كردن وبخش كردن وپاره پاره كردن تجزئة
كذلك وبسنده كردن بچيزى يقال جزئت به اى اكتفيت به جزوء بضمتين بسنده كردن شتر از آب بعلف **عن بفتحهما** اجزاء تجزئة
بسنده گردانيدن طبقة جازئة واجزأنى الشىء اى كفانى واجزأت عنك شاة اى قضت وهى لغة فى جزت وتجزأت
بالشىء وتجزأت به اى اكتفيت به واجتزأت عنك مجزأ فلان ومجزأة فلان اى اغنيت عنك مغناه جزأة بالضم
دسته درفش واجزأته اى جعلت له نصابا **جسء** درشت وسخت شدن دست از كار **عن بفتحهما** جساءة مثال
جشرعة اسم فيه وهى فى الدواب يبس المعطف **تجشوء** آروغ دادن تجشئة مثله جشأة مثال همزة اسم فيه جشاء بالضم
والمد مثله وجشوء بضمتين برآمدن دل واجتشأتنى البلدة واجتشأتها اى لم توافقنى ولم توافقها وجشأ القوم
من بلد الى بلد اى خرجوا جشء كمان سبك وچوب سبك **جفاء** بالضم والمد خاشاك آب آورده ويقال ذهب
الزبد جفاء اى باطلا قوله تعالى فاما الزبد فيذهب جفاء وجفأ الوادى اذا رمى بالقذر والزبد وكذلك القدر اذا
رمت بالزبد فى الغليان واجفأته فيه وجفأت القدر ايضا اذا كفأتها وأملتها فصببت ما فيها ولا
يقال اجفأتها وجفأت الرجل اى صرعته واجتفأت الشىء اقتلعته ورمت به **جنأ** الرجل على الشىء
وجنأ عليه وتجانأ عليه اذا اكب عليه رجل اجنأ مرد كوزپشت مجنأ بالضم سپر **مجىء** جيأة آمدن والجيأة هو من

هو من بناء المرة الواحدة الا انه وضع موضع المصدر مثل الرجفة والرحمة جياة بالكسر على فعلة اسم منه ويقال حبت مجيا حباء هو حباء ولان المصدر من فعل
يفعل بفتح الاولى وكسر الثانية مفعل بفتح العين وقد شذ منه حروف فجاءت على مفعل كالمجئ هذا والمحيض والمصير والمكيل اجاءة آوردن جاءني على فاعلي بجئته
اي غالبني بكثرة المجئ فغلبته وتقول الحمد لله الذي جاءبك والحمد لله اذ جئت لا تقل الحمد لله الذي جئت ويقال اجاءه الى كذا اي الجاءه واضطره اليه
وفي المثل شر ما يجيؤك الى مخة عرقوب قال الاصمعي ذلك ان العرقوب لا مخ فيه وانما يحوج اليه من لا يقدر على شئ وتوهم لو كان ذلك في اتى والجي ما بعده
قال ابو عمرو فالجي بالطعام والجي للشرب قال الاموي هاهاء من قولهم جاجات بالابل اي دعوتها للشرب وهاهات بها دعوتها للعلف فصل
الحاء حباء بفتحتين هم نشين و خاصه بادشاه احباء جماعت حبت ريشه تافتن كليم عع بفتح او كسر با بهمزه ولا بهمزه و حبات الثوب اي فتلته
حجئ شاد شدن عع بفتحها و بفتح او كسر با صلته باليا حجار بفتحتين مويع و بخيل شدن عع بكسر او فتح با بهمزه ولا حجئت به و تحجات به بمعنى
حداة بفتحات ترمشه حدا و جماعت حداة بكسر الاول مثل حداء جما حدو بر گردانيدن عع بفتحها حدار بفتحتين حقيد برجاي عع بكسر
وفتح ١٢ ويقال حدئت بر ازفت به حدئت اليه اي لجأت اليه و حدئت عليه اليه اي حدبت عليه ونصرته ومنعته برظلم حرر برداشتن ميراب چيزيرا عع بفتحها
يقال منه خرا السبب التشخص بخرد اي فعه بنته في خراه بجزءه بلا همز وخرات الابل ممعنها سقتها حسن تير بر شكم زدن عع بفتحها وحشات المرأة نكحتها
محشا بالكسر كليم درشت محشي عت جما حصص سير اب يقال حصات من الماء اي رويت منه و احصاته اروية وحصا بها اي حبق وحضات انار بالمعجم سعرتها
بهمزه ولا محضا بالكسر آتشكاوه و بالمد ايضا على مفعال حطو افگندن يقال منه حطات الارض اي صرعته و تيز دادن و جماع كردن و برپشت زدن كسي را
بكف دست عع بفتحها قال ابن عباس رضي الله عنهما اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم بقفاي فحطاني حطاة وقال اذهب فادع لي فلانا و كفك
بر آوردن ديگ صلته بالباء حطئ على فعيل مرد فرومايه يقال حطئ بطي اتباع حطيئة مرد كوتاه و فرشته و نام مردي عزحنطاة بالضم و فتح الثاني وكسر الثالث
مثال علبطة اي عظيمة ضخمة حنبطار حنطارة حنبطي بلا همز ايضا كوتاه فربه كلان شكم محنبطي كذلك بهمزه ولا و خشم آلود و حنبطا الرجل اي انتفخ
بطنه حفا بفتح بردي سپيد كه تر آنرا بخورند احكات العقدة اي شددتها حلو على فعول بفتحتين سودن سنگ بر سنگ حلات الجلد اذا قشرته حلاء
بالضم والمد پوست تنگ كه بر خيزد از پوست بوقت دباغت وفي المثل حلات حالئة عن كوعها ان المرأة الصناع ربما استعجلت فقشرت كوعها
تحلى بالكسر پوست كارد رسيده و زخم شده حلاء بفتحتين زخم رسيده شدن پوست عع كافه دنباله دميدن يقال منه حلئت شفتي اي بثرت حلي
تباثر بانه زدن و شنبر زدن و دور كردن حلات الابل عن الماء تحليئة وتحليئا اذا طردتها عنه منعتها ان ترده وحلات له سويق حلاوة من الحلاوة قال الفراء قد همزوا ما ليس
بمهموز لانه من الحلواء حماء بفتحتين گل سياه و تيره قوله تعالى من حماء مسنون حماة بالتسكين كذلك يقال منه حمات البير حما اي نزعت حماتها
حمأ بفتحتين لاي ناك شدن چاه عع كافه حما لاي در انداختن وحمئت عليه اي غضبت حم بالكسر خويشاوند شوي چون پدر و برادر وجز آن مثل قفا ممو
بوم مثل ابت كذلك احماء جماعت حنا بالكسر والمد مشدد احنا حناة حنص منه تحنئة تحنى بحنا رنگ كردن خانه نان دو رنگ توده فصل الخاء
خبء پنهان كردن عع بفتحها و پنهان كرده و پنهاني خبئ على فعيل مثله خبء السموات باران خبء الارض نبات خابئة خم و مهر بلا همز ايضا
خبيئات اي استرت جارية مخباة اي مستترة خبأة مثال همزه زن بسيار پنهان شونده طلعه بسيار در دي نماينده و قال ابن عيوننا في
الي الحبارة بعلقة اختبتاء بمعني خبتاء و خبات منه اسپ خبتات عوفنا لو جياء اقال ابو عبيد خناثات له اي خلقة حج نكاح
كردن رحل حجاة اي نكحه مثال همزة و فحل حجاة كثير الضراب وكثير اللحم الثقيل تكاجو ينفي المشي تباطوء خذو فرو تني كردن عع بكسر
وفتحها ايضا صلته باللام استخذي كذلك احذاه اي ذلله خرء بالضم پليدي جمع خروء بسبه فعول جماعت مثل جند جنود خراءة
بالفتح و بالكسر اسيت داشتن عع كافه ويقال للمخرج مخروءة و مخراة خسو راندن سگ را و رفتن سگ لازم و متعدي عع
بفتحها انحسار رفتن سگ خسوء بضمتين خيره شدن چشم ومنه قوله تعالى خاسئا وهو حسير خاسا القوم بالحجارة اي تراموا بها و كانت

بينهم تخاساة **خطا** بفتحتين نا راست وهو نقيض صواب قد يمد وقرى به قوله تعالى ومن قتل مومنا خطاء ممدودا ومقصورا اخطات و
تخطات بمعنى ولا تقل خطيت وبعضهم يقوله خطء بالكسر وسكون گناه قوله تعالى ان قتلهم كان خطأ كبيرا اى اثما خطاء خطاء بفتح الاول و
كسر الثانى گناه كردن **ع كافه** خطيئة على فعيلة اسم فيه وذلك ان تشدد الياء لان كل ياء ساكنة قبلها كسرة او واو ساكنة قبلها ضمة
زائدتان للمد لا للالحاق ولا هما من نفس الكلمة فانك تقلب الهمزة بعد الواو واوا وبعد الياء ياء وتدغم فتقول فى مقروءة مقروة وفى خطيئة خطية
وجمعها خطايا والاصل فيها خطائى على فعائل فلما اجتمعت همزتان قلبت الثانية ياء لان الكسرة ما قبلها ثم قلبت الياء الفا لاستثقال الحركة عليها ثم قلبت
الهمزة الاولى ياء لخفائها بين الالفين وفى المثل مع الخواطى سهم صائب يضرب للذى يكثر الخطاء ويأتى الاحيان بالصواب قال الاموى المخطى من اراد
الصواب فصار الى غيره والخاطى من تعمد لما لا ينبغى تخطئة تخطيئا بخطا منسوب كردن ويقال اخطأت وتخطأت بمعنى وتخاطأت له فى المسئلة اى
اخطأت تخطاه اى خطاه **خلا** مقصور خلاء بالكسر ممدود حرون كردن اشتر وخفتن ناقه بى علتى **ع بفتحهما** يقال خلأت الناقة
كما يقال فى الجمل الح وفى الفرس حرن وفى حديث سراقة ما خلأت ولا حرنت ولكن حبسها حابس الفيل **فصل الدال** دبا بالكسر دأداة
سخت دويدن اشتر وآن سه شب آخر ماه پيش از شبهاى محاق وقال ابو عمرو دادا آخر ماه **درء** دور كردن ودفع كردن **ع**
بفتحهما وفى الحديث ادرؤا الحدود بالشبهات درو بضمتين ناگاه برآمدن **ع بفتحهما** ومنه كوكب درى على فعيل بالكسر والتشديد مثال سكين
لشدة توقده وتلالؤه قال ابو عبيد ان ضممت الدال قلت درى على فعلى غير مهموز فيكون منسوبا الى الدر لانه ليس فى كلامهم فعيل من همزه من
القراء او فعول مثل سبوح فاستثقل فرد بعضه الى الكسر وحكى الاخفش عن بعضهم درى بالفتح على فعيل من درأته مهموز درارى ستارگان كه تش فى تدرأ
عليه اى تطاول ويقال السلطان ذو تدرأ بالضم التاء اى ذو عدة وقوة على دفع اعدائه وهو اسم موضوع للدفع والتاء زائدة كما زيدت فى
ترتب وتنضب وتتفل وتدارأتم اى اختلفتم وتدافعتم وكذلك ادارأتم واصله تدارأتم ادغمت التاء فى الدال واجتلبت الالف ليصح الابتداء بها
مداراة يكديگر را دفع كردن وخلاف كردن ويقال هو لا يدارى ولا يمارى واما المداراة فى حسن الخلق والمعاشرة فان الاحمر يقول فيه يهمز ولا
يهمز ويقال دارأته وداريته اذا اتقيته ولاينته ويقال جاء السيل درأ بالضم اى من بعيد درء بالفتح كژى يقال اقمت درء فلان اى عوجه
بئر ذات درء وهو الحيد وطريق ذو درء على فعول اى ذو كسور وحرف دريئة ستور يا جز آن كه در پس آن تير انداز پنهان شود حيث از صيد
وحلقه كه آن را به نيزه بربايند وادرأت للصيد على افتعلت اى اتخذت له دريئة درو بضمتين غدود ناك شدن پشت شتر وآماسيدن **ع بضمهما**
بعير دارئ نعت منه وناقة دارئ ايضا وادرأت الناقة بضرعها اى انزلت اللبن وترخت ضرعها عند النتاج فهى مدرئ **دف** بالكسر
پشم وزه ستور ونحوها آن كه از وى نفع گيرند قوله تعالى والانعام خلقها لكم فيها دفء وگرمى وناخوشى اوفاء جماعت دفاءة والمصدر منه
يقال اقعد فى دفء هذا الحائط اى فى كنه رجل دفئ على فعل جامه گرم پوشيده دفآن وكذلك وهى دفأى وادفأه الثوب وتدفأ هو
بالثوب وپوشيد فا وادفأه وهو افتعل منه اى لبس ما يدفئه ودفؤت ليلتنا ويوم دفئ على فعيل وليلة دفيئة وكذلك الثوب والبيت وفيه
بسيار روئيد والفصائد فاء سنتر بسيار پشم ويه دفئى نتاج الغنم باران آخر بهار ودثائى بالتاء وكذلك كل ميرة ونتاج قبل الصيف
دفئية ودثئية قال الدفئى وقوع الجبهة وآخره الصرفة **مداكاة** انبوهى كردن وزحمت دادن وگرد آمدن قوم بر كسى تداكأ القوم اى
ازدحموا **دنى** على فعيل مرد فرومايه دنأ فعل منه على **ع بفتحهما** فهو دانئ دناءة ودنوءة فرومايه شدن ومنه **ع بضمهما** وفتح الاول
نقصت ودنأ بفتحتين كوژى ادنا گوژپشت وآن جاريه ادوار جماعت ومنه يقال دار الرجل يدار فهو دار ودئت يا رجل اوات ايضا فانعك
ذى وادانه اى صبته بآرمتيه ولازمه وداورت ادارة وادورت ادواء اذا اتهمته وتوهم به ودارطى معناه ليس له ادام كما العلم
فصل الذال ذرء آفريدن **ع بفتحهما** منه الذرية بالضم والتشديد وهى نسل الثقلين تركت الهمزة فدارى

في الحديث ذرء النار اي انهم خلقوا لها ذرأ انگيختن سپيد موی پيری عع كافه مواذراه وهي ذرآء وذرئ شعره وذرأ لعثان ذرأة بالضم
اسم فيه وفرس اذرأ جدي اذرأ اي ابرقش الاذنين وسائره اسود وعناق ذرآء وهو من شيات المعز دون الضان وملح ذراني وذرآني
بتحريك الراء وتسكينها نمک سخت سپيد وذرأت الارض اي بذرتها وزرع ذرئ وترک الهمزة اصح فيه ذئبات اللحم فتذأبا اي نضجته حتى يسقط
عن عظمه وتذأبت القرحة فسدت وتقلعت **فصل الراء** رأرأ الشراب لمع ورأرأت المرأة بعينها برقت ورأرأت عيناه اذا كان
يديرهما وهو ارأ العين على فعلل **ربأ** چشم داشتن وديدبانی كردن و بر بلندی برآمدن يقال منه ربأت القوم وارتبأتهم اي رقبتهم من
جای ديدبان يقال ربأت المرباة اي علوتها ربيئة طليعة ربايا جماعت ويقال في الاربأك عن هذا الامر اي ارفعک عنه وما ربأت ربأ فلان
ما علمت به لم اكترث له وربأته اي خدرته واتقيته **رثأ** دوشيدن شير بر ماست وسطبر شدن آن ارتثاء ماست شدن شير رثيئة ماست
ويقال الرثيئة تفثأ الغضب وارتثأ عليهم امرهم اي اختلط وهم يرتثئون رايهم اي يخلطون وارتثأ فلان في رأيه اي خلط ارجأت الامر اخرته
قوله تعالى وآخرون مرجون لامر الله وهم مرجئون لامر الله بغير همز رجل مرجئ مثال مرجع ورجل مرج بلا همز ايضا وهم مرجئة والنسبة اليه مرجئي هذا اذا
همزت فاذا لم تهمز قلت رجل مرج مثل معط وهم المرجية بالتشديد وارجأت الناقة اي دنا نتاجها يهمز ولا يهمز وعند ابی عمرو هو مهموز لا غير
ردأة بالفتح وردأة تباه شدن **عع بضمهما** فهو ردئ اي فاسد اردأ متعد منه ويار كردن ويار گشتن يقال منه اردأته بمعنى ردء بالكسر يار قوله تعالى
ارسله معي ردأ يصدقني **رزء** بالضم مصيبت ارزاء جماعت رزأت الرجل ارزأه رزءا ومرزئة اذا اصبت منه خيرا ما كان يقال ما رزأته وما رزئته
ماله اي ما نقصته وارتزأ الشئ اي انتقص رزيئة مصيبت كلی رزايا جماعت رجل مرزأ كريم يصيب الناس خيره ورزأته رزيئة اي اصابته مصيبة
رشأ آهو بره **رطئ** على فعيل گول **رفأ** بهم پيوستن ونيكو كردن بريدگی ودريدگی جامه بغير همز ايضا يقال من اغتاب خرق ومن استغفر رفأ رفاء
بالكسر وبالمد سازوار آمدن بر چيزی شدن يقال للمتزوج بالرفاء والبنين ترفئة بالرفاء والبنين گفتن چه دعاء در زمان شوی يا زن دادن وبلا همز ايضا ومعناه السكون والطمأنينة
من قولهم رفوت الرجل اذا سكنته وارفأت السفينة اي قربتها من الشط مرفأ بالضم جای لب آمدن كشتی وارفأت اليه اي لجأت اليه ورافأته في البيع اي حابيته و
سافهته اي تظاهروا وتظاهر وارقأ **رقأ** رقوء بضمتين ايستادن آب چشم وخون **عع بفتحهما** يقال لا رقأ الله دمعه اي سكنه رقوء على فعول بالفتح ما
برجراحت نهند تا خون بايستد وفي الحديث لا تسبوا الابل فان فيها رقوء الدم اي انها تعطى في الديات فتحقن بها الدماء ويقال ارقأ على ظلعک
اي ارفق بنفسک لا تحمل عليها اكثر مما تطيق **رمأ** رموء بضمتين بيک جای بودن شتر **عع بفتحهما** ويقال **رمئات** رأي اذا لم
تحكم ورمئات السحابة وترمأت اذا انحلبت للمطر قال المرأة ترمأت في مشيتها اي تكفأت وترمأ الرجل في امره اذا هم به ثم امسک وهو
يريد ان يفعله **رأ** درختی رأة يكی تروئة تروي انديشه كردن در كار روية اسم فيه غير مهموز **فصل الزاء تزأزأت** من الرجل تزأزؤا
شديدا اذا تصاغرت له وفرقت منه رجل **زكأة** مثال همزة مرد بسيار سيم ونقد دهنده يقال زكأته زكأ اي عجلت نقده وما زكأ نقده وزكأ
الناقة بولدها اي رمت به عند رجلها **زنأ** زنوء بر بالا بر آمدن ونزديک شدن يقال زنأ الخمسين اي قاربت وكوتاه شدن يقال زنأ الظل اي قصر
بشتاب گرفتن بول وغائط يقال هو يزنأ بوله وشتاب گرفتن يقال زنأت اليه **عع بفتحهما** وازنأت غيري الجأته زناء بالفتح والمد كوتاه رجل زناء تنگ
حاجت وفي الحديث نهى ان يصلي الرجل وهو زناء اي حاقن ظل زناء يعني تنگ ترزئة تنگ گردانيدن **فصل السين سبأ** سبأ بالهمز كار سابئ خمر
وي وفي المثل تفرقوا ايدي سبا وايادي سبا تقديره ولا تقل ايدی سبأ **سبأ** مسبأ خمر خريدن بجهت بازفروختن **عع بفتحهما** يقال سبأت الخمر وسبأتها يقال ذلک في
الخمر خاصة والاسم سباء على فعال بالكسر الغار والمد سبيئة خمر سباء خمار فاذا اشتريت الخمر لتحملها الى بلد آخر قلت سبيتها بلا همز سبأ بالفتح والمد نام
يصرف ولا يصرف وهو سبا بن يشجب بن يعرب بن قحطان سبأ سوگند دروغ خوردن بر آن تازيانه زدن
[illegible]

ذات سخرة سل کسی رندرمن کشیدن از مسکه سلات السیمن و مسلوتة بمعنی سلار بالکسر والمد اسم فیه و خار و درکردن شتار بالضم شدید ممدود مثل قرار خار خرما سکوه
یکی و تازیانه زدن یقال سلاه مائة سوط و نقد کردن یقال سلاه مائة درهم **سور** مساة مسایة اندوهگین کردن **ع فصل** آسور با جیم اسم فیه قوله
تعالی دائرة السوء یعنی الهزیمة والشر و یقال هذا رجل سوء علی الاضافة ثم تدخل علیه الالف واللام فتقول هذا رجل السوء قال الاخفش یقال الرجل السوء
و یقال الحق الیقین و حق الیقین جمیعا لان السوء لیس بالرجل والیقین هو الحق قال و لا یقال هذا رجل السوء بضم السین سیاة بدی کردن حصلته بلی سیعة نقیض حسنی
سیئة بدی و اصلها سیوءة فقلبت الواو یاء و ادغمت و فلان سیئ الاختیار و قد یخفف یقال سی الاختیار امراة سواء قبیحة و یقال عندی سیاة و نارة ما
یسوءه و ینوءه و قال ابن السکیت سوت به ظنا و اسات به الظن بالالف واللام اذا جاء فعله بالالف قوله تعالی تخرج بیضاء من غیر سوء ای من غیر برص سواة عورت
و رسوائی و خوی زشت سوآء مثله تسوئة تسوئ عیب کردن بر چیزی یقال سوات علیه ما صنع ای عبته و قلت له اسات و یقال ان اسات فسوئ علی و یقال
سؤت الرجل سوائیة و مسایة بحذف الهمزة ای ساءه ما رآه منی و اصلها سوائیة و مسائیة و اصلها مساوئة علی القلب فکرهوا الواو مع الهمزة و قولهم الخیل
تجری علی مساویها ای نها و انکانت بها اوصاب و عیوب فان کرمها یحملها علی الجری و ستاء الرجل من السوء کما تقول الغتم من الغم سی بالفتح شیر گرد آمده
در اطراف پستان و تسیات الناقة اذا ارسلت لبنها من غیر حلب و هو السی و قد اسیا اللبن **فصل الشین** **شا شات** بالحمار تشوو تشوء گفتم خر را بوقت
ایستاده کردن و خواندن **شطر** الزرع و النبات خوشه و برگ گشت و شطاء الزرع ای خرج شطوه و قال الاخفش فی قوله تعالی اخرج شطاه ای طرفه شاطی
بستن جانب شتر شاطی الوادی کرانه رود ای شطه و یقال شاطی الاودیة فلا یجمع و شاطات الرجل اذ مشیت علی شاطی و هو یمشی علی الشاطی الاخر **شنق** شنو و شنا
دندان شتر و شانه کردن هو مشقاء فرق سر مشقار بالکسر شانه و شنقاته بالعصا شقا ضربت مشقاة ای مفرقه **شنارة** مثال شناعة دشمنی لیس بلث لغات
مشناءة ان تحرک النون و تسکینها مصادر و منه شنان بلا همز مثله **ع کافه** و قری بها قوله تعالی شنان قوم و هما شاذان فی المعنی و فی اللفظ لان فعلان بالتحریک
انما هو من بناء ما کان معناه الحرکة والاضطراب کالضربان والخفقان و التسکین شاذ فی اللفظ لانه لم یجی شی من المصادر علیه و یقال شنی فلان فلانا ای ابغضه شنا
و شنانا و یقال شنی الرجل فهو مشنوء ای مبغض و ان کان جمیلا رجل مشنا علی مفعل ای قبیح المنظر و هما مشناء و هم مشناء سواء فیه الواحد والمثنی والمجموع مشنا بالکسر
علی مفعال مثله و تشانوا ای تباغضوا شنی بدی و شنوءة بالفتح علی فعولة و دوری جستن از آلایش یقال فیه شنوءة و منه ازد شنوءة و هم حی من الیمن
و یقال بالتشدید غیر مهموز ایضا و یقال شنائی مهموز و شنوی غیر مهموز فی النسبة الیها **شی** چیز تصغیره شیئ بکسر و ضمها والجمع اشیاء غیر مصروف قال الخلیل
انما ترک صرفه لان اصله فعلاء جمع علی غیر واحده کما ان الشعراء جمع علی غیر واحده لان الفاعل لا یجمع علی فعلاء ثم استثقلوا الهمزتین فی آخره فنقلوا الاولی الی اول
الکلمة فقالوا اشیاء کما قالوا اشیاء کما قالوا عقاب بعنقاة و انیق و قسی فصار تقدیره لفعاء یدل علی صحة ذلک انه لا یصرف و انه یصغر علی اشیاء و یجمع
علی اشاوی بفتح الواو و کسرها مثل صحاری و اصله اشائی افاعیل قلبت الهمزة یاء فاجتمعت ثلاث یاءات فحذفت
الوسطی و قلبت الاخیرة الفا و ابدلت من الاولی واوا کما قالوا اتیته اتوة و یجمع ایضا علی اشایا و اشاوات و قال الاخفش هو افعلاء و ان اصله اشیاء فحذفت
الهمزة التی بین الیاء والالف للتخفیف فلهذا لم یصرف قال المازنی کیف یصغر العرب اشیاء فقال اشیاء فقال له ترکت قولک لان کل جمع کسر علی غیر واحده
و هو من ابنیة الجمع فانه یرد فی التصغیر الی واحده کما قالوا شویعرون فی تصغیر الشعراء و فیما لا یعقل بالالف والتاء فکان یجب ان یقولوا شییئات و هذا القول یلزم
الخلیل لان فعلاء لیس من ابنیة الجمع و قال الکسائی اشیاء افعال مثل فرخ و افراخ و انما ترکوا صرفها لکثرة استعمالهم لها لانها شبهت بفعلاء و هذا
القول یدخل علیه ان لا یصرف ابناء و اسماء و قال الفراء اصل شی شیئ مثل شیع فجمع علی افعلاء مثل هین و اهیناء ثم خفف فقیل شی کما قالوا هین قالوا
اشیاء فحذفوا الهمزة الاولی و هذا القول یدخل علیه ان لا یجمع علی اشاوی مشیئة خواستن **ع تجهما** و قولهم کل شی
باشیاء الله ای بمشیئته المشیئة شیات الرجل علی الامر ای حملته علیه و اشاءه لغة فی اجاءه ای الجاءه و تمیم تقول شر ما اشاءک
الی مخة عرقوب یشیئک **فصل الصاد** صادر أ درختی است که ریختن نو و شکسته شدن ایستانید از چشم گشادن یقال صار صاء الجرو اذا لم یفتح

نصح عیبته او النصیحة وفی الحدیث تنصحا و صنأ صاتم ای تبصرنا امرنا ولم تبصروه و توسیلن از کسی نصلحو مثله و الشی ناپذیرفتن نخله و دانه بحت ناکردن
خرما صئب صئو بضمتین برآمدن دندان کودک و نجم برآمدن ستاره ازکرم عع بفتحهما وازکیشی بکیشی شدن صابی نعت منه و جمعه صابون و هم جنس من اهل
الکتاب و صبأ النجم ای طلع الثریا و صبأ علی القوم ای طلعت علیهم صدأ زنگ گرفتن آهن و مس و جز آن عع کافه دیدی صدیة من الحدید ای سهکیة
وفلان صاغر صدی ایضا اذا لزمه العار و اللوم صدی صدأ اعناق صدأة بزغاله سرخ که بسیاهی زند صدأة بالضم رنگ سرخ سیر و هی من شیات
المعز و الخیل یقال الکمیت اصدأ صدأ اصداء بالضم و المد جای از زمین صبارة مثل صلعة یخرج من رحم الشاة بعد الولادة من القذی یقال القت الشاة صبارتها
تصیة و در شورانیدن سر را شستن چنانکه ریم از وی پاک نشود فصل الضاد ضنضی بالکسر اصل ضبء ضبو بضمتین پنهان شدن مضبأ نهان
جای و ضبأ ای لصق بالارض ضابی نام مردی ضبأت به الارض ای لصقته بها فهو مضبوء به و ضبأت الیه ای لجأت و اضبأ الرجل علی الشیء اذا سکت
علیه و کتمه فهو مضبی علیه و منه اضبأ فلان علی داهیة مثل اضب ضنأ ضنو بسیار بچه شدن زن فهی ضانی و ضانئة و بسیار شدن مال عع
بفتحهما اضنأ بسیار مال و فرزند شدن یقال اضنأت المرأة ای کثر ولدها و ضنأ القوم کثرت ماشیتهم ضنء بالکسر اصل و جایگاه یقال فلان فی ضنء صدق
ضنء بالکسر و بالفتح فرزند ضوء بالضم و الفتح روشنائی ضیاء بالکسر و المد مثله ضوء ضواء بالمد و الضم مصدر کنا منه عع فاضه اضاءة روشن
شدن و کردن لازم و متعد مضاهاة مانند شدن یقال ضاهات ضاهیت یهمز و لا و قری بهما قوله تعالی یضاهئون و یضاهون قول الذین کفروا
فصل الطاء طأطأة سر پست کردن تطأطؤ مثله یقال تطأطأت لهم تطأطؤ الدلاة ای خفضت لهم نفسی کتطامن الدلاة و هو جمع دال
الذی ینزع بالدلو طأطاء زمین پست طرء طرو بضمتین ناگاهانی و شهری برآمدن یقال طرأت علی القوم طسأ بالسکون و التحریک ناگوار شدن
و دل گرفتن از زر و غم و چرب شدن عع کافه طفوء بضمتین فرو مردن آتش عع کافه انطفاء مثله اطفاء متعد منه مطفیء الجمر روزی از سوری
عجوز اطلیفاء بزرین حضیض و جبل مطلنفئ الشرف ای لازق النسام طنء بالکسر باقی جان یقال ترکته بطنئه ای بحشاشته نفسه و بذحیته لا تطنئ ای لا تحسن [illegible]
[illegible] ای تعلل [illegible] و لا یهمز و اصله مهموز طاءة مثل طاعة مدور کردن اسب بچراگاه فرس بعید الطاءة و لای گل طی مثال سید و قبیله از یمن طای
منسوب الی غیر قیاس و اصله طیئی مثال طیعی فقلبوا الیاء الاولی الفا فتحة بها و حذفوا الثانیة فصل الظاء ظمء بالکسر میان دو نوبت آب خوردن
[illegible] تشنگی ظمأ بفتحتین تشنه شدن عع کافه قوم ظماء علی افعال بالکسر یقال للفرس ان فصوصه ظماء ای لیست برهلة کثیرة اللحم اظماء تظمئة تشنه کردن
ظمآن علی فعلان تشنه ظمیاء بونشه ظمء الحیوة من حین الولادة الی وقت الموت و یقال ما بقی منه الا قدر ظمء الحمار ای لم یبق من عمره الا الیسیر لان لیس من
الدواب اقصر ظمأ من الحمار فصل العین عبء بکسرتین عطر و ساختن و آماده کردن و بار گیر داشتن یقال ما عبأت به ای ما بالیت به قوله تعالی
قل ما یعبأ بکم ربی عع بفتحهما تعبئة تعبی آماده و ساخته کردن اسباب عبء بالکسر بار اعباء جمع و مانند را [illegible] عبء و عبء الشیء نظیره اعتباء رداگردن
تعبئة الجیش [illegible] فصل الغین غرقئ بالکسر پوست تنک بیضه مرغ قال الفراء همزته زائدة لانه من الغرق و کذلک همزة کرفئة و هلکته زائدة [illegible]
فصل الفاء فأفاء علی فعلال سخن ناک گوینده و یقال ما فتأت اذکره ای ما زلت اذکره و لا یتکلم بها الا بجحد و قوله تعالی تالله تفتؤ تذکر
یوسف ای ما تفتؤ فثأ دیگ را باز ایستانیدن از جوش آب و شکستن خشم و سخن را فرونشاندن خشم کسی عع بفتحهما افتار [illegible]
و شکستن گرما [illegible] و من امثالهم فی الیسیر من البر ان الرثیئة تفثأ الغضب و اصله ان رجلا کان غضب علی قوم و کان مع غضبه جائعا فسقوه رثیئة فسکن
غضبه و کف عنهم فجأة بالضم ناگاه فجاءة بالضم و المد ناگاه گرفتن عع بکسر الاول و بفتحهما فجاء مفاجأة کذلک یقال فجأه الامر و فاجأه
[illegible] فجاءة المازنی نام مردی فرأ خر کره فراء بالکسر جمع و فی المثل کل الصید فی جوف الفراء و یقال انکحنا الفرا فسنری [illegible] بعضا
[illegible] شدن و دریدن جامه و کذلک تفسؤ [illegible] گستریدن [illegible] جامه را انفشؤ [illegible] گسسته [illegible] شدن بیار [illegible]
یقال تفشأ بالقوم المرض فطأة بر پشت زدن یقال منه فطأه و فطأ بها ای جامعها و فطأه الارض [illegible] فطأة [illegible]

وجار بالنار ایضاً فطاة بفتحات نجی بنی فطار نعت منه ای فطس وفطی البعیر اذا اتاها من ظهره خلقه تفقات السحابة عن مائها ای تشققت تفقات
انشقت ای تشققت نفافها عن ثمرها وتفقا الدمل والقرح ایضا فق تفقئة کور کردن فق ایضا پوست که با بچه بیرون آید از رحم تفقات
شحمها تنصبه علی التمییز فی بازگشتن عع فاکه یقال هو سریع الفیئ من غضبه وهو حسن الفیئة مثال الفیقة ای حسن الرجوع وایضا خراج وغنیمت
وسایه زوال که بعد از گشتن آفتاب باشد و مالم یکن علیه الشمس فهو ظل افیاء فیوء بضمتین جماعت افاءة باز گردیدن غنیمت دادن یقال افاء الله علی المسلمین
مال الکافرین ومنه قوله تعالی وما افاء الله علی رسوله من اهل القری واستفاءت هذا المال ای اخذته فیأة فئة مثال فئة گروه والهاء عوض من الیاء التی
نقصت من وسطه واصله فیئ مثال فیع فئون وفئات جماعت تفیئة سایه انداختن یقال فیأت الشجرة وتفیأت انا فی فیئها وتفیأت الظلال
تقلبت مفیوءة جای که آفتاب نرسد فصل القاف قثاء بالکسر والتشدید خیار قثاءة یکی مقثاة خیارزار مقثوءة کذلک قثا القوم ای کثر عددهم
واقثات الارض کذلک قرء بالفتح حیض قراء قروء بضمتین جماعت اقرؤ کذلک فی القلة وفی الحدیث دعی الصلوة ایام اقرائک وایضا پاکی وهو من الاضداد
ومیان دو حیض و سپری شدن حیض و وقت حیض و وقت پاکی زن اقرأت المرأة ای حاضت وطهرت ایضا قال الاخفش ای صارت صاحبة حیض فاذا حاضت
قلت قرأت بلا الف اقراء نزدیک آمدن حیض و وقت وزیدن باد قاری وقت آن یقال منه اقرأت الریح اذا دخلت فی وقتها قال الهذلی شعر
اذا هبت لقاریها الریاح ای لوقتها استقراء ماندن محل ناقه را تا ببیند که آبستن شده است یا نی قال ابو عمرو یقال دفع فلان جاریته الی فلانة تقرئها ای
تمسکها عندها حتی تحیض للاستبراء واقرات النجوم اذا تأخر مطرها قرآن جمع کردن و نبی یقال ما قرأت الناقة سلا قط ای ما جمعت وما قرأت جنینا ای لم
تضم رحمها علی ولد وایضا خواندن قراءة مثله قاری نعت منه قراءة جماعة مثل کافر وکفرة ومنه سمی القرآن وقال ابو عبیدة سمی به القرآن
لانه یجمع السور ویضمها وقوله تعالی ان علینا جمعه وقرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه قال ابن عباس فاذا بیناه فاعمل بما بیناه لک وفلان قرأ علیک
السلام واقرأک السلام بمعنی اقراء خوانانیدن متقری نعت منه قراء مرد پارسا وقد تقرأ ای تنسک والجمع قراؤن وقراء ایضا جمع قاری مثل کافر
وکفار قراءة بالکسر مثل قرعة وبا یقال ذهبت قراءة البلاد واهل الحجاز یقولون قرة البلاد وبالهمز ومعناه انه اذا مرض بها بعد ذلک فلیس من وبا
البلد قضء خوردن قضأ بوی گرفتن مشک عع کافه یقال قرنه قضیئة وثوب قضئ من طول الطی قضاءة بضم القاف عار یقال
فی حسبه قضاءة ای عار ویقال فی عینه قضاءة ای فساد قموء قموءة بضمتین فربه شدن ستور قمء قماءة بالفتح خوار شدن عع بضمهما
قمئ نعت منه وهو الصغیر الذلیل اقماء خوار گردانیدن اقماءة ای صغرته وذللته وخداوند ستور فربه شدن و شگفت آمدن تقمؤ جمع کردن
چیزی را اندک قمیئة علی منیله نام مردی قفنئة تقنوء بجا رنگ کردن ریش را و سخت سرخ شدن احمر قانی سخت سرخ مقناءة مقنوءة جای
که آفتاب نرسد وبغیر همز ایضا قی ء برانداختن از گلو عع فاکه وفی الحدیث الراجع فی هبته کالراجع فی قیئه واستقاء وتقیأ ای
تکلف القی اقاءة تقیئة بقی آوردن ثوب یقی الصبغ اذا کان مشبعا قیوء داروی بقی آرنده علی حول بالفتح قیاء بالضم والمد کذلک
فصل الکاف کاکا تکاکاء ای جبن و نکص مثکاکی کوتاه تکاکو گرد آمدن یقال مالهم تکاکأتم علیه ای تجمعتم کثء برسر آب
آمدن شیر و کفک برآوردن دیگ عع بفتحهما یقال خذ کثاة قدرک و رستن مع فی الشیم شتر تلکئة برآمدن شیر و روغن برسر آب و شیر
وسرای علف خوردن ستور کلدو بضمتین سر را خوردن گیاه و بی آب ماندن و ناگوالیدن آن عع بفتحهما تکدئة وبیر برآوردن
زمین نبات در آسیب سرما خوردگی ارض کادئة ای بطیئة النبات کرفی بالکسر ابر بر هم نشسته گرفته پاره از وی و پوست بیرون بعضی گرفار
الغفور ای انبت للنفی کسء بزیس راندن یقال مر فلان یکسأ القوم ای یطردهم و یتبعهم و یکسعهم مثله ومنه قولهم کسیء الشتاء ای بعقبه و عجزه و آخره
رشیش برپان کردن گوشت فهو کشئ کشاءة و کشاة ای بمعنی و هو تیکسا اللحم ای پاکله وهو یابس و کشات القثاء اکله وهو کشات
عم قال ابو عبیدة تکشأ الادیم ای تقشر کفء بازگردانیدن کسی را از چیزی که روی آورده باشد یقال کفاءته فانکفأ ای صرفته

فانصرف عما توجه وتكفأت المرأة في مشيتها اي تجرت يعني تاوتلوان رفت وكفأت الامانات اي كببته وقلبته فهو مكفوء كفاء بالكسر والمد شقة او
شقتان تتصل احدهما بالاخرى ثم تخاط به مؤخر الخباء يقال منه اكفأت البيت اكفاء نوعى از عيوب قافيه كه بعضى ابيات را حرف روى ديگر باشد
وبعضى را ديگر و تفاوت حركات روى نيز گفته اند وايضا خم دادن و كج كردن خنور را تا آنچه در روى باشد بريزد و خم دادن كمان از كفى تا دستان كفؤ
بضمتين وبسكون الوسط كذلك والمصدر كفاءة بالمد و قولهم لا كفاء له بالكسر اي لا نظير له وهو في الاصل مصدر وفي الحديث شاتان مكافئتان اي متساويتان
وهم المكافئ له اي هسا و المكافاة پاداش دادن يقال ما لي به قبل ولا كفاء اي طاقة المكافاة تكافؤ برابر ايستادن اكتفا بر گردانيدن خنور را
و نگونسار كردن و سنبه كردن عجزي استكفاء يك ساله نتاج ستور خواستن از كسى يقال استكفأت ابله فاكفأنيها اي اعطاني لبنها ووبرها واولادها سنة
كفاءة بالفتح والضم اسم فيه يقال اعطني كفاءة ناقتك يقال اكفأت ابلي كفأتين اذا جعلتها نصفين ينتج كل عام نصفها ويترك نصفها كما يصنع بالارض
في الزراعة كلأ گياه ومنه كلئت الارض واكلأت وهي ارض كلئة ومكلئة سوار يا تر و رطب يا كل علف خوردن ستور الكلاءة بالكسر والمد نگهباني كردن
ع كافه ويقال اذهب في كلاءة الله وكتلأت منهم اي احترست و كتلأت عيني اي لم تنم و سهرت و خدرت مكلأ بالتشديد كرانه رود و جايي
بلب آب ملك كشتى تكلئة نيكى بستن كشتى كلاء ممدود مشدد موضعي در بصره كه كشتيگاه آنجاست نيز گرد يونث ويقال كلأت تكلئة اذا اتيت مكانا فيه
مستتر من الريح والموضع مكلأ و كلاء ويقال بلغ الله بك اكلأ العمر اي آخره و ابعده وكلأ الدين اي تأخر كالي نسيه يقال عينه كالكالئ اي نقده كالنسية
وفي الحديث انه صلعم نهى عن الكالئ بالكالئ والاصمعي لا يهمزه قال ابو عبيدة تكلأت اي استنسأت نسية وكذلك استكلأت كلأة بالضم مهموز
التاخير و كلأت في الطعام واكلأت فيه اي سلفت فيه وما اعطيت فيه نسية من الدراهم فهي الكلأة بالضم والكلأت البصري فيه اذا ردد ته
فيه كماة سماروغ واحدها كم على غير قياس وهو من النوادر كمأت القوم اي اطعمتهم الكماة واكمأت الارض اي كثرت كماتها واكمات فلانا اي لبس
اي شخصه وكمئت رجله تشققت كي وكاء وكياة اي ضعيف جبان مثل كاع وكيع فصل اللام لؤلؤة بالضم دانه مرواريد لؤلؤ لآلي
جماعة ويقال لا افعله ما لألأت الفور اي بصبصت باذنابها وتلألأ البرق اي لمع قال الفراء سمعت العرب يقول صاحب اللؤلؤ لآل مثال لعال
والقياس لأّاء مثال لعّاع لبأ فذيني شير بكسر لنفا وفتح العين يقال منه لبأت لبأ ولبأته اي اطعمته لبأ ولبأ فلان اي كثر لبأه والبأت
الجدي فلم خورانيدم بزغاله را واستلبأ هو بنفسه والبأت الشاة ولدها اي ارضعته اللبأ والتبأ هو لبأ ولدها عشار لبأي اولادها نتاج باشد ماده شتر لباءة
ساكنة الباء لغة فيها لبيك گفتن در حج وصله بلا همز قال الفراء ربما خرجت بهم فصاحتهم الى ان يهمزوا ما ليس بمهموز قالوا لبأت بالحج وحلأت
السويق ورثأت الميت لجأ بفتحين ملجأ پناه گرفتن صله بالى يقال لجأت اليه والتجأت اليه بمعنى ملجئة ستم فرمودن الجاء مضطر كردن كسى را
بكاري والجأت امري الى الله اي اسندته اليه عمرو بن لجاء التيمي شاعري لطأ بر زمين چفسيدن ع بفتحهما لطوء بضمتين كذلك ع كا
لكأ بوست بازكردن چوب را و بازكشادن باد ابر را از هوا و بازكردن گوشت از استخوان و بعضا زدن و بعضيه گوشت پاره بي استخوان
لكأ يقال لكأت به الارض اي ضربت به الارض وتلكأ اي تباطأ و توقف لمأ يقال ألمأ بالشيء اي اشتمل عليه يقال ذهبت في لما ادري
من لطابه والمأ اللص على الشيء قذهب به والمأت الذوهب المرعى اي تركته صعيدا ليس به شيء وتلمأت الارض عليه اي استترت عليه ووارته والتمى لون
الرجل اي تغير مثل التمع فصل الميم مأت بعصا زدن و كشيدن رسن مرارة گوارا شدن طعام ع بضمهما طعام مري گوارنده ع
كافه ايضا هو كما يقال فقه و فقه بضمون القاف وكسرها وهنأني الطعام ومرأني قال الفراء يقال في اتباع هنأني الطعام ومرأني
بغير الالف فاذا افردوها قالوا امرأني بالالف وهذا طعام مري ومرئ الطعام اي استمرأه مروءة بضمتين مردمي و مكلا آن تشديد فيه مرؤ
الرجل اي صار ذا مروءة فهو مري على فعيل وتمرأ اي تكلف المروءة وفلان تمرأ بنا اي يطلب المروءة بنقصنا وعيبنا مري نكو منخ گوسبنده جمع امرئ
مرء بضمتين جماعة كسيره و تمر مرء ضم الميم لغة فيه و هما مرآن صالحان ولا يجمع على لفظه و بعضهم يقولون مرؤون وهذه مرأة صالحة و مرة

نترک الہمزة ایضاً وان دخل علیه الف الوصل کان فیه ثلث لغات فتح الراء علی کل حال وضمها علی کل حال واعرابها علی کل حال تقول ہذا امرء
ورأیت امرأ ومررت بامرءٍ وہذه امرأة مفتوحة الراء علی کل حال وتسقط الالف فی التصغیر قلت مُرَیٌّ ومُرَیئة وتسمّی الذئب امرأ ایضاً ومَرَئی منسوب مرئی
نام شاعر وکذلک النسبة الی امرء القیس وامرأ الشیبة امرئی ... بسیار کی ماسی بسیار ملء برکردن وملاءٌ علی فعلی دکور ... تقول ہذا ما انا
ملء یدک ... ویقال ... تارة ملاءة وثلثة املاء ... وملاء ... یقال املا من طعام وشرب وتملأ غیظاً وامتلأ ... ازرع
فی القوس ... ازرع فیها ... بالضم ... کام ... الرجل ... تعالی ای ... فهو مملو علی غیر قیاس ... رجل ... ای نقة
فهو ... ملارة ... ملارة ... جادر ملاء جماعت ... یارمندی کردن برکاری ... علی الامر ای جمعوا علیه وتعاونوا ...
جماعة ... یقال ما احسن ملأ بنی فلان ای عشیرتهم واخلاقهم ... جماعت وفی الحدیث احسنوا املاءکم ... پوست ... دباغت
وسواول ... ثم ادیم یقال منه ... المعتنی الدباغ ... **فصل النون** **نأنأ** فی الرأی ای
خلّطه ... فیه تخلیطاً ولم تبرمه ... سستی وفی الحدیث طوبی لمن مات فی النأنأة یعنی اول الاسلام ای قبل ان یقوی فهو رجل نأنأ ای ضعیف
... عاجز ... وتنأنأ ... ضعف ... **نبأة** آواز نرم یقال رمی فابکأ ای لم یشرم ولم یخدش ... ای
ورجل ... ای جاء من بلد الی بلد ... بیرون آمدن ... الاعرابی بقوله یا نبیء الله ای یا من خرج من مکة الی المدینة
فانکر علیه الہمز ... جائیت ... نبأ ... وخبر یقال منه ... ای اخبره ... تترک الہمزة کما ترکت فی ذریة ... بیة
الا اہل المدینة فانهم یهمزون ہذه الاحرف ولا یهمزون ... ولغة ... نبی مثال تبیع وتصغیر ... نبیئة مثال ... وجمع
... فعلاء ... مثال افعلاء ... برآمدن ... بیرون ... ازجای ... کردن ... مطلع شدن ... گوایدن
و رسیده شدن ... **نتج** ... کردن ... ای ... مخیل وفعول ای ...
... علی فعیل وفعل وفی الحدیث ... ای ... **ندأ** ... نہادن در ریگ ... خاکستر ...
برآتش ... ندی اسم فیه مثل طبیخ ... جنبر ... مثال ... ودرته ... قوس قزح
... کمان رستم نیز گویند **نزأ** ... یقال نزأ الشیطان بینهم ای القی الشر والاغراء وحمله ...
... علیه ویقال ما نزأک ... ای ما حملک علیه رجل ... **نسأ** ... رانندن ... شتر ...
وتاخیر کردن ... یقال نسأت البیع وانسأته ... خواستن یقال ... زمان دادن
... یقال نسأ الله تعالی فی اجله ... تاخیر ... فعیلة ... بالمد تاخیر
... ولیباکر الغداء ولیقل غشیان النساء ... فی ... الابل ... دست
فی ... لانها کانت ... تیاخر حیضها عن وقته ... امرأة
نسئی ... ونسأت ... شیر ... نتاجه جری ... الدواب ... فیها ... کسی
... زیادة فی الکفر ... معنی مفعول ... فهو منسوء ... ثم یحول ... نسی کمقتول
ای قتیل ... ونسأة مثال فاسق ... انسأت ... ای بعدت ... ای تاخرت عنه وتباعدت
... **نشأ** آفریدن ... یقال ... ای ...
... الاحادیث ... الحدث الذی ...
... اول ... السحاب ... برآمدن ابر ... پرورده ...

رشکفت و نشأت السحابة ای ارتفعت و نشأ السحاب الیل ساعات نخستین شب یقال ناشئة اللیل من الطاعات و بر آمدن و ضعیف و کم شدن بر بسته ... نشیء فی الحلیة یعنی ... میشود و پرورده
ناشئة عوض نوکنده یقال هم بادی النشاء اذ جف عنه الماء و ظهرت ارضه و یقال هو حجر یحمل السیل کم عرض فی قوله تعالی وله الجوار المنشآت قال مجاهد ای
السفن التی رفع قلعها قال فاذا لم یرفع قلعها فلیست بمنشأة و قال ابن السکیت انزیب یستنشی الریح بالهمز ای یتشمها قال و انما هو من نشیت الریح بالهمز
ای نشمتها **النص** برداشتن و بی ستنی النصصته بانگ بر زدن شتر را **نفا** بالضم پاره از علف بر گنده رسته نفأة یکی مثال صبرة و صبر **نک**
پوست باز کردن از ریش یقال نکأت ولا انکأ ای هناک الله بما نلت ولا اصابک بوجع و یقال ولا تنکه بابدال الالف من الهمز مثل ارق و یرق سنه
و نباة و نهو ر سیختین بجوش شدن گوشت **عع کافه** و فی المثل ما ابالی ما نهی من ضبک کذلک نهوء اللحم بضم العین فهو نهی علی فعیل بینا نباة اذا لم ینضجه
نهو منها **نور** بگرانی بر خاستن و افتادن بهر دو ضد او یقال ناء بالحمل اذا نهض به مثقلا و ناء به الحمل اذا اثقله و ناءه الحمل مثال ناعه اذا اثقله و اماله
کذلک یسبب اذ یقوله تعالی ما ان مفاتحه لتنوء بالعصبة ای لتنئ العصبة بثقلها و النوء سقوط نجم من المنازل فی المغرب مع الفجر و طلوع رقیبه من المشرق تقابله
من ساعته فی کل لیلة الی ثلثة عشر یوما و کذا کل نجم الی انقضاء السنة ما خلا الجبهة فان لها اربعة عشر یوما و العرب تضیف الامطار و الریاح و الحر و البرد
الی الساقط منها و قال الاصمعی الی الطالع منها فیقول مطرنا بنوء کذا و الجمع انواء و نوآن ایضا مثال بطن و بطنان و مناواة نواه دشمنی کردن با هم و ربما
لم یهمز و اصله الهمز لانه من ناء الیک ای نهض و یقال عندی ما ساءه و ناءه ای اثقله ما یسوءه و ینوءه للاتباع و لا یجئ ناءه منفردا و جاء به لازدواج الکلام
کقولهم اتیته بالغدایا و العشایا و الغداة لا تجمع علی غدایا وانا ء اللحم ینیئه اذا لم ینضجه و قد ناء اللحم ینئ نیا و هو لحم نیء بالکسر مثال نیع بین النیوء و النیاءة فان لبقیا
نشفوا بهمزة ای بعد **فصل الواو** **وبا** بیقصر و یمد بیماری عام که اندر آمرکا مرگی گویند او باء جمع المقصور منه او بئة جمع الممدود منه تقول وبئت الارض توبا و تباء
فهی موبورة اذا کثر مرضها و وبئت توبا وباءة فهی وبیئة و وبئة علی فعلة و فعیلة و اوبئت الارض فهی موبئة و استوبأت الارض ای وجدتها وبئة و وبات الیه و اوبات
الیه ای اشرت الیه **وتا** سیوسب کردن دست در انگه استخوان بشکند یقال منه وثئت یده فهی موثوءة و وثاتها انا و یقال اصابه وثء و الخامة تقول و فی
بالیاء **وجیئة** علی فعیلة طعام از مغز و روغن ساخته عرب یا از پست و خرما و ج بکارد زدن و خصی کردن و جاء بالکسر والمد نوعی از خصی کردن و هو الخصاء
و فی الحدیث علیکم بالباءة فمن لم یستطع فعلیه بالصوم فانه له وجاء و منه وجأ الکبش ایضا و فی الحدیث انه ضحی بکبشین موجوءین و جأت عنقه ضربته و جأته
و ادی تود ا علیه ای اهلکه و دوا طینه نا القوم قال ابو عبیدة مودأة ای مهلکة و مفازة قال ای بلفظ المفعول و داءت علیه الارض ای سویت علیه الارض
وذا عیب کردن و بانگ بر زدن و تحقیر کردن و باز ایستادن یقال منه وذاته فاتذأ ای زجرته فانزجر **وزا** خشک کردن گوشت و زاء بالتحریک ستوار خلقت
نیر کرته الحکمه ناقه سوار خود او بر کردن خور را و توزأ ای امتلأت ریا **وضاءة** خوبی و پاکیزگی **عع بصنها** فهو وضیء علی فعیل و هو وضیئین
آب دست کردن وضوء بالفتح آب دستی و یقال هو المصدر ایضا مثل ولوع و قبول و ذکر الاخفش فی قوله عز وجل وقودها الناس و الحجارة قال
بالفتح الحطب بالضم الا تقاد قال مثل ذلک فی الوضوء بالفتح هو الماء و بالضم هو الفعل و یقال انهما لغتان بمعنی و الولوع و القبول مفتوحان هما مصدران
شاذان و ما سواهما من المصادر فمبنی علی الضم و یقال توضأت للصلوة و لا یقال توضیت و بعضهم یقوله و یقال وضاءة فوضأته ضاه اذا فاخرته بالوضاءة
فغلبته و ضاء بالضم و المد مشدد ا خوب و پاکیزه مدی **وطا** سپردن زیر پای و جماع کردن یقال وطئناهم و طئا و علی الرجل یطأ سقوط الواو کما سقط من یسع
لتعدیهما لان فعل یفعل مما اعتل فاؤه لا یکون الا لازما فلما جاء من بین اخواتهما متعدیین خولف بهما نظائرهما و توطأته برجلی و لا یقال توطیته و اللهم فی الحدیث
اشدد وطأتک علی مضر ... و طاءة کهفه و بر سر کوه سر شدن **عع بصنها** فهو وطیء علی فعیل توطئة پهن ساختن و توطأت المرکب ای جعلته وطیئا و هی علی
بین الوطاءة و الطئة و الطأة مثال الطعة و الطعة فالالف عوض من الواو فیهما و طاءة موضع قدم و فی الحدیث اللهم اشدد وطأتک علی مضر
و طاء بالکسر و الفتح ممدود خلاف غطاء و طیئة علی فعیلة شیء کالغرارة و فی الحدیث اخرج ثلث کل مدة طیئة ثلث غرض من غرارة و قوم اذ
طعامهم و یقال اوطأته الشیء فوطئه و یقال هم یتواطئون و واطأته بالفتح و الکسر و اطاءة موافقت کردن در تو اطو ا علیه ای توافقوا قال الاخفش

في قوله تعالى ليواطئوا عدة ما حرم الله شهرهم والطأت فلان وشكله قرئ في قوله تعالى هي اشد وطاءً اي المواطاة وهي المواتاة اي موافقة السمع
والبصر اياه وقرئ هي اشد وطاً اي ثباتاً او هو اسوطئ قدماً في موضع قدمك ابطاء ما كار توافق كردن در شعر رجل تكأة مثال همزة كثير الاتكاء
تكأة ايضا تكيه جاي متكا متكا اتكاء تكيه كردن ويقال طعنه حتى اتكأه اي القاه على هيأة المتكي وتوكأت على العصا واصل التاء في جميع ذلك
واو وتوكأت فلانا ايكاءً او نصبت له متكأً او مأت اليه اي اشرت اليه ولا يقال اومأت ورمأت اليه ما او مالغة فيه ويقال ع في هيئة ع في
الغوثية ودابية **فصل الهاء** ها أة خواندن شتر ببعلف يعني هي هي گفتن وجاجاة خواندن بآب والاسم الهي والهي وقد تكرر هجأ غرثي
سكن وانهجأ طعامكم غرثي فرونشاند طعام شما گرسنگي مرا هدء هدوء بضمتين آرامیدن اهداء آرام دادن دست زدن کودک را تا بخوابد ويقال
تركت فلانا على هيئته اي على حالته التي كان عليها رجل هدأ اي احدب يعني کوژپشت ويقال اتانا فلان وقد هدأت الرجل اي بعد ما سكن الناس بالليل
الى اهلهم اي بعد ما هدأت العيون اتانا هدءٌ وهدوءًا اي بعد نومه وبعد هدء من الليل وبعد هدأة وبعد ما هدأ الناس اي ناموا وسكنوا هذء بريدن ع تهذأت القرحة اي
فسدت وتقطعت هرء يقال هرأ قرة لها برئة على فعيلة اي برد اسنده وهرء البرد بهرأ اي اشتد عليه حتى كاد يقتله وهرأه البرد كذلك وهرأ
في الروح اي ابردنا هبرة هبرئة نيك پختن گوشت وجزآن يقال هرأ اللحم فهو هري هرأ وهرأ في منطقه اذا قال الخنا والقبيح ومنطق هراء بالضم والمد
قبيح هزء مثل ومخفف فسوس كردن يقال هزئت منه وبه واستهزأت وتهزأت وهزأت به بفتح الزاء هزءًا وهزأةً ورجل هزأة بالتخفيف انكه
بروي فسوس وريش خند كنند هزأة بالتحريك انكه وي بر مردم فسوس وخنده كند **تهما** انشب اي بلى وتقطع ويقال تهيّأ بالتاء تهيّأ ابن گرم
شدن طعام وشراب **ع بفتحهما وبضمها و ع كافه** ايضا يعني گوارنده وهنائي الطعام يهنئني ايضا والمصدر هنئ بهن **ع فاكه**
يقال هنئت الطعام اي تهنأت به وقوله تعالى فكلوه هنيئا مريئا وكل امر يأتيك من غير تعب فهو هنئ ويقال الكسر هناء وهنت الماشية اذا
اصابت حظًا من البقل من غير ان تشبع منه هناء بالكسر والمد قطران و بعين آن بر شتر يقال منه هنأت البعير هنأ عطا دادن **ع بفتحهما و فاكه**
و كافه وضمها انيضا هِنء بالكسر عطا وهنائة شهر اي عطية دعيال خود دا شتم بود ايا آن نام وي هنئة مبارکباد دادن خلاف تعزية هناء
نام مردي يقال فلان بعيد الهو اي بعيد الهمة ويقال منه الرجل يهو بنفسه اي يسمو بها الى المعالي والعامة تقول يهوي بنفسه ويقال هوت
بخير اي ارزنته اي ظننت به هوأن بضم الميم وتحريك الهمزة وتشديد النون وشت فراخ ويا رجل بكسر الهمزة بيار مثل هات وهي للانثي بالكسر بمعنى هات
ايبار مثل تو ها يا اتساو اعزّ اتم ربانين في تقديم الهمزة في جميع مقام التاء في هات وها يا رجل بفتح الهمزة معناه انك ع ها وها ذم مثل
الكاف والكم وها بالكسر للنساء المرة مثل هاك وها ون مثل الكما ولكن تقديم الهمزة في هذا الكلمة مقام الكاف وها يا رجل بهمزة ساكنة مثال هع
اي خذ واصلها خذفت الالف لاجتماع الساكنين وآي مثال هاي للمؤنث وها مثال الاعالتثنية أو انّ مثال هعن اذا قيل لك قلت
ما اهاء اي ما آخذ وما اهاء كلمة تاسف وتلهف هيأة هيئة ويكرر ونها ويقال فلان حسن الهيأة والهياة ويقال هئت للامر هيأة وتهيأت
له يعني يعني آماده شدم قال الاخفش قرأ بعضهم فقالت هئت لك بكسر الهاء وهمز اليّا بالهمزة مثال هعت بمعنى تهيأت لك وهيأ الشيء اصلحه ++
فصل الياء يؤيؤ بالضم نوعي از پرندگان شكاري جاي جاجت يرنّا بفتحين وتشديد النون مقصوره رنگي است حنابات لشك
فصل الالف آب آب چراگاه قوله تعالى وفاكهة وابا وكشش كردن بوطن خود **ع فاضه** اباب آمادگي رفتن كردن يقال هو في
اباب اي في جهازه **اتب** بالكسر مانيچه اتوب جماعت تاميت اتب يوشاندن يقال ائتبها فاتتبت ويقال تآئب توسع على ظهره ادب
بفتحين فرهنگ وبسر مشكفت ونگاه داشت حد هر چيز و دانش يقال منه ادب الرجل بالضم فهو اديب وادبته فتادب مهماني خواندن **ع فاكه** آدب
مودب مهماني خواننده ويقال منه آدب القوم يوديهم ايذانا وادبة بفتح الدال وضمها مهماني مادبة جماعت ارب بالكسر ارام اديم يقال
الموكول علي سبعة آراب وارآب اريب بكسر الهمزة وفتح الراء زيرک شدن اربة كذلك **ع بضمها** مثال صغر بصغر صغرا آريب خردمند

ارب بالکسر و سکون الراء و تجارب جمع آن ع کافه و تعالی بحز و ی ضیق ما تشنفش نفس ع ماتن غلب یغیرین ما غتاوه ماقاجابه ماح فی المثل باربته تجارب الراء و تجارب الراء یجمع ارب رب ما

من الرجال قال سعید بن جبیر هو المعتوه و سخت شدن روزگار یقال ارب الدهر ای اشتد مفرد و قلاد من عضا یقال ارب عضو ای یدیکی حقت اربام

من سیدین خاصه شناسا شدن بکاری یقال ارب به و ما صیر بصیر افهو ارب اربة بالضم گره تا ریب استوار کردن گره یقال ارب عقده محکم و تمام کردن

یقال اربه الله تعالی عضوا فهو رب ای تاما و کمی میر موربه تاریب سختی کردن در کار بیاربه بالفتن بر قوم یقال اربت علیهم ای فرشت علیهم

تا ارب یکی جعضی منیع بلیغ ارب بالضم الهمزة و فتح الراء و الباء معنی میز اب ناودان و هو مولد ب بالم نیزما زیب جا ت ابب بالکسر کون

و تحمیل ان یکون صله و سب بالواو و ابدال الباء فقلبت همزة کما قالوا ارث و ورث اشب بالفتح عیب ملامت کردن و سخن نغزی یا سخن تعابه

با لضم مردم بهم در آمیخته اشائب جماعت و منه تأشب القوم دراهم ای اختلطوا او جماعت من شب الیه ای انضم الیه و التف تاشیب سرزنش کردن شب

التفت و شیشة شب شب بالکسر هو ای مخلوط غیر صریح فی نسبه الب گرد کردن و برانگیختن ع فاضر که و البته ای جمعته و تا لبوا ای تجمعوا

الب بالفتح و الکسر ای مجتمعون تالیب تحریص کردن جمع شدن تالب اثعلب تانیب سرزنش کردن و نکوهیدن مونب انکه طعام شتها

ندارد اوب کرانه یقال جاوا من کل اوب ای من کل ناحیة و دست و پای زود دراز کردن ناقه در رفتار ناقه اوب علی فعول

باز گشتن او ب تیاب کذلک ع فاضه تواب بسیار تائب باز گشت آیب مثنی و یقال فلان سریع الاوبة و الایبة سیار و اوب تسبیح فی کناه

تاویب همه روز رفتن و تسبیح کفتن قوله تعالی یا جبال اوبی معه ای سبحی لانه قال انا سخرنا الجبال معه یسبحن و تاوبت الی فلان و تاوبته اذا اتیته لیلا و تاوبت

ای جئت اول اللیل مثاوب مثانیب تاعب ساختگی کردن ایته ساز جماعت اهاب پوست نا پیراسته اهب بضمتین جمع علی غیر قیاس

آدم کوتوله و عمد جمع اکیم و ادیق و عمود و قیل اهب هو قیاس فصل البا ء بتیه احمق نعیب مرد و نام کنیزکی و یقال هم ببان واحد کما یقال هم بج

و جد و قال عمر رضی الله عنه ان عشت فسا جعل الناس ببانا و احدا یرید التسویة فی القسم بای در بواب بوبه جماعت بوابه باز تبویب برا ابی

موزه امن بابتک ای بصلح لک بیتیه نام مردی فصل التاء تواب نیان دو سرستان پیش سوق قال بن مقبل لها تواب نیان لم یتقلقلا

ثم قد و حلقنا بها تباب زیان و هلاک شدن یقال تبا له تبت یداه و تبا له منصوب علی اضمار الفعل ای الزمه الله خسرانا و هلاکا ع فاکه تتبیب هلاک

کردن و منه قوله تعالی و ما زادوهم غیر تتبیب ای تخسیر استتباب استقام تراب بالضم خاک الترب ترب جماعت تورب تورب تیرب ترب بضم او ها ایضا خاک ترابا بلد

خاک زمین یقال ترب الشی بالکسر خاک آلود شد ترب الرجل افتقر کانه یلصق بالتراب علی الدعاء یقال تربت یداک ای لا اصبت خیرا تترب خاک

الوده کردن اتراب خاک برانداختن بر چیزی فی الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة و بی نیاز شدن اترب الرجل استغنی کانه صار له من المال

بقدر التراب ترتبه در ویشی تربة بکسر الراء سر انگشت تربات جماعت و گیاهی ریح ترباء اذا جاءت بالتراب تربة مثال همزة نام موادی ترب تروت

ترب توت ای ذلول یستوی فیه المذکر و المونث ترب بالکسر همزاد یقال هذه ترب هذه و هن اتراب تریبه استخوان سینه ترائب جماعت ترب جمع الرا

موضعی تر و تیک یا مه تعب مانده شدن ع کافه اتعاب مشغول فیه و هو تعب متعب لا یقال متعوب تعب هلاک شدن ع کافه توب

جمع اللام حز کره و یقال للاثمان تم تلب العلیاب سرشت شدن کار و لام اثلاثیه مثال الطمانینه و دراز کشیدن که و اطلاب کاری تمام صدیر

ره سه توبه باز گشتن از گناه توب بالکسر ک و هو جمع توبه ایضا مثل عومة و عوم و توبه تون ع فاضه یقال تاب الی الله توبة و متابا و تابا

علیه ای فقه اماتوبة الشاعر هو ابن الحمیر بن خزن بن کعب تابوت م و اصله تابوة مثال ترقوة و هو فعلوة فلما سکنت الواو انقلبت هاء التانیث تاء قال

لم یختلف لغة قریش و الانصار فی شی من القرآن الا فی التابوت فلغة قریش بالتاء و لغة الانصار بالهاء فصل الثاء اثابة درخت یا جماعت

و فتح الواو او اید خالیاره و فی المثل اصدی من الثوباء و ثاوبت جلی تفاعلت لا تقل تثاوبت ثرب پیه شکنبه و د ترب بسزنش کردن و سخت نکوهیدن

قوله تعالی لا تثریب علیکم الیوم و ثربت علیه و عربت بمعنی اذا قبحت علیه فعله یثرب مدینه رسول الله صلی الله علیه واله و سلم فصل ثرب ای

ثعب سوراخ آب ... ثعبانیة نوع من ثیاب ... ثرقبی فرقبی ایضا نوع من ثیاب بیضاء کتان ... ثرقبیة بالضم نوعی از جامها سپید جون کتان ... منسوب الیه ... و انزربی ... بفتح ازهرها ...
کردن آب ... ثعبان ... ثعب بالفتح ناودان و ثعبا ... ثعبة نوعی از کرمه ... ثعابین جماعت ثعبة نوعی از مار و اژدها ... ثعبان جمع ... راه ... بالتحریک ...
من الانف قال الاصمعی ... ثعالیب سعابیب ... بکری منه ما ... **ثعلب** روباه ثعلبة ... ثعلبان بالضم ... مرد ...
نوعی از ... ثعالب ارض مثعلبة بکسر اللام ... ثعالبة ... ویجوز ان یکون من ثعلب کما قالوا معقرة ... العقارب
ثعلب ایضا ... نیزه که در سنان باشد ... آب باران ثعلبان ... قبیله ثعلبة بالتشدید ... **ثقب** بالسکون والحرکة ... سوراخ ...
که آب خشک ... و گویند ثقبان بالکسر جمع المحرک منه ثقاب اثعاب جمع ساکن مثقب ... سوراخ ... ثقبة بالضم ... ثقب
بالسکون والحرکة جماعت مثقب بالکسر ... تثقیب سوراخ کردن تثقب ... یقال تثقب الجلد ... الحلم ... من فساد الجلد و افروختن
آتش یقال ثقب ... عود ... فاذا ... شیئا قیل ... فاذا ... قیل ... خوشه
قیل قد ... مثقب ... عربی بکسر القاف مشدد ... ثقوب افروخته شدن آتش ... یقال ذلک **ثلب** عیب کردن ... ثلب
عیبها و نقیضها ... ثلب ... ثلبة ... الاثلب ... بکسر الهمزة ... الثلب ... ثلبة ... بفتح اللام ...
مثل قرد و قردة یقال منه ثلب البعیر ... ای ... و امرأة ... ای ... ثوب جامه اثواب ثیاب
جماعت اثوب جمع قلة ... بالهمزة ... علی الواو و کذلک ... سوق ... جمع ... علی ... جامه دار
ثوب ثوبان بازگشتن بعد ازانکه رفته باشد ... مردم ... جوض ... کرد ... گرده ... عوض
الی ... عن ... کما ... قوام ... جای گرد آمدن آب ... بازگشتن ... قوله تعالی اذ جعلنا البیت
مثابة للناس ... جای ... آب گرفتن ازجاه ... قوله تعالی هل ثوب الکفار
ای ... و التثویب الصلوة خیر من النوم گفتن ... ثواب ... ایضا ... المثل ... ثواب ...
... غیب ... یقال ... المذکر و المؤنث ... المرأة ... و الرجل ... ثم ترکا **فصل الجیم جأب**
خر ... گرد کردن جابة ... یقال فلان ... جأب ... **جبّ** بریدن
و غلبه کردن یقال فلان جب القوم ای غلبهم جباب بالکسر بریدن ... یقال ... جمع جبة ... ایضا جمع جبة
... جباجبة ... که ... جباب ... دست ... الاسم الجبیبة
یقال جب فلان ... جاده راه جباب بالضم ... جبجبة بالضم ... گوسپند ... جباجب
جماعت ... الرجل ... جب بالضم جاه ... جباب جبة بالکسر جبات
جبوب بالفتح ... زمین ... جبابة ... **تجذب** بالضم نوعی ...
... یقال ... **جدب** تنگ
سال ... جدب ... جدیب ... بالفتح خشک ... جدوب ... جدیب ... جدوبة
القوم ... جدبة ... عیب کردن ... الحدیث انه جدب السمر ... العام ...
... **جندب** نوعی از ملخ ... نام مردی ... یقال وقع فلان ... ام جندب ...
... **فاکه** یقال جند ... خشک شدن ... یقال
... جذب ... جذبة ... یقال ...

از ریسمان مجاذبة منازعة تجاذب تنازع انجذاب شتر رفتن جاذب بالتحریک یومی تحمل جذبة زاحدة ستة جرب بفتحتین گرگین شدن تعج
کافة اجرب بلغت سنة جرباء جمعه آنونث منه جرباء معقصتها جماعة قوم جرب اقوام جربات اجراب خلاف و ندغیرا گرگین شدن جرباء آسمان
الارض بجرباء من قحط رسیده جراب بالفتح والکسر انبان اجربة جماعت جرب بالضم والسکون کذلک جراب البیر درون چاه جریب من الطعام
ومن الارض مقدار معلوم اجربة جربان جماعت مجرب بفتح الراء آزموده جرنة بالکسر کشت زار جربیاء بالکسر والمد باد شمالی که میان شمال و دبور وزد
جراب بالضم آلی بمکه سریه بیلنجیحتی و تشدید البا ازهار خرد مردم قوی جربان بضمتین نیام شمشیر جربان القمیص گریبان و خشک پیراهن اجربان بالضم
مع الراء دو قبیله معروف جورب معرب جوارب جماعت والهاء المعجمة وغیرا ایضا لو یقال منه جوربته فتجورب ای البسته الجورب جلباب جاجب
الطعام من الابل جرد بان گرد بان وهو معرب ای الذی یحفظ الرغیف وهو الذی یقع شماله علی شئ یکون علی الخوان کیلا یتناوله غیره یقال
منه جردب فی الطعام و جردم جرشب الرجل وجرشم اذا اندمل بعد المرض والهزال جسرب دراز طعام جشب و مجشوب ای غلیظ خشن
ویقال هو الذی لا ادم معه جشاب بالکسر سطبر جشیب جامه درشت جعب افکندن و یقال جعبه جعبا ای حباه بربا د فاینا جعبة تیردان جعاب
جماعت جعبوب بالضم مرد حقیر جثه اجلعباب ببدر از خفتن و تیز رفتن سیل مجلعب ای کثیر رجل جلبی لعین علی نوران قرنی ای شدید البصر ناقة
جلعباة استوار جلعب ایضا و ضعبی شنیع جلجاث جلجابة نیز فرتوت جلب کشیدن عع فاکهه که جلبت الشی الی نفسی واجتلبته بمعنی جلوبة انچه
بجهت فروختن پیش کشند از گوسفند و جزان جلیب انچه از شهر بشهر برند بفروختن ومنه الجلاب جلبة بالضم پوست جراحت که خشک شده و یقال
جلب الجرح واجلب بمعنی و سختی روزگار یقال اصابتنا جلبة الزمان وکلبة الزمان ایضا ای شدته و پوست خام که بر پالان و زین درکشند جلب
بالضم والکسر ابر تنک بی باران و چوب پالان جلب بالتحریک بانگ بر زدن اسب وقت دویدن تا درگذرد یقال جلب علی فرسه
یجلب بالضم واجلب علیه مثله واجلب قتبه ای غشاه بالجلبة واجلبه ای اعانه واجلبوا علیه ای تجمعوا وتالبوا واجلب الرجل ای نتجت ابله
ذکورا وبالحاء اذا نتجت اناثا جلباب بالکسر چادر جلابیب جماعت جلبة مصدر منه ولم یدغم لانها ملحقة بدحرجة جلب جلبة بفتحتین آوازها یقال
منه جلبوا بالتشدید والجلب الذی جاء النهی منه وهو ان لا یاتی المصدق القوم فی میاههم لاخذ الصدقات ولکن یامرهم بجلب نعمهم الیه ویقال بل
هو الجلب فی الرهان وهو ان یرکب فرسه رجلا فاذا قرب من الغایة تبع فرسه فجلب علیه وصاح به لیکون هو السابق وهو ضرب من الخدیعة جلب
جلاب ایضا کسانیکه ستوران از شهر بشهر کشانند بفروختن جلبان بالضم نوعی از حبوب چون ماش و یقال له الخلر جنب پهلو یقال قعدت الی جنب
فلان والی جانب فلان بمعنی و قبیله از یمن و کرانه و الصاحب بالجنب صاحبک فی السفر واما الجار الجنب فهو جارک من قوم آخرین جانب کرانه جنبة بالتحریک
کذلک یقال فلان لا یطور بجنبنا جانبه وتجانبه وتجنبه واجتنبه کله بمعنی واجنبی بتشدید الیا بیگانه وکذلک جنب و جنب و جانب کله بمعنی ویقال ضربه فجنبه
ای کسر جنبیه وجنبت الدابة اذا قدتها الی جنبک وکذلک جنبت الاسیر جنبا بالتحریک ومنه خیل مجنبة شدد للکثرة وجنبت الشئ وجنبته بمعنی ای نحیته ومنه قال الله
تعالی واجنبنی وبنی ... جناب بالفتح درگاه اجنبة جماعت یقال اخصب جناب القوم وهو خصیب الجناب وجدیب الجناب یقال مر الیسیرون جنابیه ای
ناحیته و فرس طوع الجناب بکسر الجیم ای سلس القیاد و یقال لج فلان فی جناب قبیح بالکسر اذا لج فی مجانبة اهله وجنب القوم اذا قلت البانهم الجنب
ایضا ... فی ظهر الفرس و یقال نامه بین جنبی الفرس کذا قال فی مجمل اللغة جنیبة شتر و اسب کوش ... و هی دابة تقاد ... جنائب
جماعت و کل طائع منقاد جنیب اجنب الذی لا ینقاد جنیبة ایضا هی العلیقة وهی الناقة تعطیها القوم لیمتاروا لک علیها جنیب ای غریب غرابة غیری
تقدن و جنب شدن یقال نعم القوم هم لجار الجنابة ای لجار الغربة جنب بضمتین ... من الجنابة یستوی فیه الواحد والجمع والمؤنث ... وربما قالوا فی جمعه اجناب و
جنبون ومنه یقال اجنب الرجل و جنب بالضم جنبة پوست پهلوی شتر یقال اعطنی جنبة اتخذ منها علبة بکرانه یقال نزل فلان جنبة ای ناحیة ایضا
نبت تتربل فی الصیف یقال مطرنا مطرا کثرت منه الجنبة جنوب بالفتح باد دست راست جنبت الریح اذا تحولت جنوبا وسحابة مجنوبة اذا هبت بها

مطلوب محبوب آنکه یار میدارت الجنب والدود وقد جنب الرجل لیستعمل مجهولا واجنب القوم اذا دخلوا فی ریح الجنوب فهم مجنوبون وکذلک القول فی الصبا والدبور
و پشتوان مجنب بالکسر و گرانه زمین عجم که بزمین عرب پیوسته مجنب بالفتح خیری بسیار یقال ان عنده لخیرا مجنبا ولشرا مجنبا ای کثیرا جنب بالتحریک
الذی نهی عنه و هو ان یجنب الرجل مع فرسه عند الرهان فرسا آخر لکی یتحول علیه ان خاف ان یسبق علی الاول و نکید کن ستور یقال جنب البعیر بالکسر
اذا ظلع من جنبه و هو ان یلتصق ریته بجنبه من شدة العطش و ان یلتوی من العطش جواب پاسخ اجابة پاسخ دادن یقال اجابه و اجاب
عن سؤاله والاسم الجابة بمنزلة الطاعة والطاقة یقال اساء سمعا فاساء جابة بهذا تکلم بهذا الحرف اجاب الله دعاءه و استجاب بمعنی
مجاوبة بجای یکدیگر جواب گفتن باهم یقال انحس جیبة بالکسر ای الجواب جیب گریبان یقال جبت القمیص اجوبه و جیبا اذا قورت جیبه و یقال هو ناصح
الجیب بالکسر ای امین مجوب بالکسر دو کارد که گریبان کار و جوب بریدن بریدن ع فاضه ومنه قوله تعالی وثمود الذین جابوا الصخر بالواد
ویقال جبت البلاد و جبتها جوبا و جیبا اذا قطعتها و یقال بل جار کا جابة خیر و تجوب الارض من بلد الی بلد تجیب گریبان کردن پیراهن اجتیاب
پیراهن پوشیدن و مسافت بریدن و منه اجتبت المسافة قطعتها و اجتبت القمیص لبستها جوبة کشادگی ابر و کوه و ایضا موضع ینجاب
فیه الصخرة جوب جماعت جوب سپر و تاشا کچه زنان تجوب قبیله از حمیر تجیب بطنی از کنده **فصل الحاء** حبة دانه حب حبوب
جماعت حبة القلب دانه دل حبة بضیاء نصف طسوج و قطعة من شئ حب الغمام تگرگ حب المزن ای حب قر کذلک جابر بن حبة نان
و هو اسم له معرفة حبة بالکسر تخمهای دشتی که از وی قوت کنند و فی الحدیث فینبتون کما تنبت الحبة فی حمیل السیل حب جماعت
حبة بالضم دوستی یقال نعم و حبة و کرامة حب ایضا دوستی و خم معرب جباب جبة جماعت محبة دوستی حب بالکسر کذلک
و ایضا دوست حبیب کذلک یقال احبه فهو محب و حبه یحبه بالکسر فهو محبوب و هذا شاذ لانه لا یاتی فی المضاعف یفعل بالکسر الا و یشرکه
یفعل بالضم اذا کان متعدیا ما خلا هذا الحرف و یقال حببت بالکسر ای صرت حبیبا و حب بفلان ای ما احبه الی قال الفراء معناه حبب
بفلان بضم الباء الموحدة ثم اسکنت و ادغمت فی الثانیة و حبذا زید دوست وی ست زید یا دوست این زید حب فعل ماض و صله حب علی
ما قال الفراء و ذا فاعله و هو اسم مبهم جعلا شیئا واحدا فصار بمنزلة اسم یرفع ما بعده و موضعه رفع بالابتداء و زید خبره تحبب دوستی نمودن و سیر
شدن خر یقال تحبب الحمار ای تروی و تحبب الحمار ای امتلأ من الماء و شربت الابل حتی حببت ای تملأت ریا تحباب نکو شمردن تحابب یکدیگر را
دوست گرفتن حباب مثل محابة باهم دوستی گرفتن حباب بالضم دوستی و مار و دیو و نام مردی حباب الماء بالفتح معظمه و نفاخاته و یقال حباب
نقل کنوای عاینک احباب فرو خفتن شتر و هو کالحران فی الخیل یقال منه احب البعیر و هو محب و هو ان یصیبه مرض او کسر فلا یبرح مکانه حتی یبرأ او یموت
و مانده شدن شتر و دامه گرفتن کشت یقال منه احب الزرع و البت حبحب بفتحین عوذه ای بسیار ابی وندان حباحب بالضم نام مردی بخیل و هو کا
لا یوقد الا نارا ضعیفة مخافة الضیفان فضرب بها المثل حتی قالوا انکر من نار الحباحب لما یقدحه الخیل بحوافرها و قالوا نار ابی حباحب و هو ذباب یطیر باللیل له شعاع
کانه نار و ربما جعلوا الحباحب اسما لتلک النار حبان نام مردی حجاب خرد و ریزه حباحب بالفتح جماعت حبی بالضم علی فعلی نام زنی حجاب بالکسر پرده
حجب باز داشتن ع فاضه محجوب پنهانا حاجب باز دارنده و پرده دار حجاب بالضم جماعت و نام مردی و ابرو حواجب جماعت کانه جمع حاجبة حجبة
بالکسر حاجبی حجابة مصدر منه استحجاب حجابت خواستن حاجب الشمس کرانهای آفتاب قوس حاجب نام مردی احتجاب در پرده شدن و هو ملک
محجب حجبة بالتحریک سر سرین حدب بالتحریک زمین بلند حدب بالکسر جماعت و منه قوله تعالی و هم من کل حدب ینسلون حدبه بفتحین کوژی پشت
و حدب ظهره و احدودب بمعنی فهو حدب و حدبه الله فهو رجل احدب و ناقة حدباء و حدب علیه و تحدب علیه ای تعطف علیه حرب کارزار
مؤنث یقال و مؤنث منهم حرب قال الخلیل تصغیرها حریب بلا هاء لانها فی الاصل مصدر و قال المبرد الحرب قد یذکر و یقال انا حرب لمن حاربنی
ای عدو و تحاربوا و احتربوا بمعنی محرب بکسر المیم و فتح الراء صاحب حرب و هم محربة حرابة جو بینی که از آن حرب اما بالکسر جماعت حرب بفتحین خشمگین شدن حرب نعت منه

واسد حرب ایضا تحریب برانغالیدن و خشم گرفتن و خشم آوردن و تیز گردانیدن سنان الحربیة الرجل الذی یعیش بحرب حرب بالتحریک ایضا گرفتن مال
کسی و بی چیز ماندن و قد حرب ماله ای سلبه فهو محروب و حریب و حرب تای اللتی علی ما یعنی من سعه محاریب پیشگاه ای المجلس و منه محراب
المسجد و هو ایضا غرفة و قوله تعالی فخرج علی قومه من المحراب قالوا من المسجد محارب بالضم قبیله از قیس حرباء بالکسر والمد آفتاب پرست
و هو سبع الشمس کیعت وارست تیلون بحر او هو ذکر ام حبین حرابی جماعت حرباة مؤنث منه و یقال حرباء تنضب کما یقال ذئب غضا ارض
محربیة زمین حرباناک حرباء ایضا میخهای زره حرابی المتن گوشتهای پشت ماره و حربی ای لتر با و البیاء للالحاق بالفعل حزب
بالکسر گروه مردم یاران و نوبت آب یتحزبوا ای تجمعوا احزاب گروهها که برجنگ انبیا گرد آمده بودند خرابی بکسر الباء بلا تشدید درشت کوتاه
یقال رجل حزابی و حزابیة ایضا اذا کان غلیظا مائلا الی القصیر والیاء للالحاق کالعفاینة و العلانیة من العلم و عفن خرباء بالکسر المدر من
درشت حرباة جنس بیهاخرابی جماعت و جمله مشدد کما قلنا فی الصحاری خزاب بالکسر کرزدشتی و ایضا مثل الحزابی ای الغلیظ القصیر قسط گرز
دریایی حزنبة امرای جماعه چیز بود گنده پیر حسب حسبان بالضم والکسر حسابة شمردن ع فاضه محسوب شمرده حسب بفتحتین مثلد هو
فعل بمعنی مفعول و مذازه یقال لیکن الحسب ذاک ای بقدر ذاک عدده و بزرگی مردانه روی نسب یقال حسبه دینه و ماله حسابة مصدر منه
ع بضمهما حسیب نعت منه قال ابن السکیت الحسب والکرم یکونان فی الرجل وان لم یکن له آباء اشراف و الشرف والمجد لایکونان
الا بالاباء احتساب نهی منکر کردن یقال احتسبت علیه کذا اذا انکرته علیه فهو محتسب البلد و مرد ثواب حسیم داشتن از خدای عزوجل یقال
احتسب بکذا اجرا عند الله تعالی او الاسم الحسبة بالکسر و هی الاجر و الجمع حسب کعبر الحار و هی التدبیر ایضا یقال فلان حسن الحسبة ای التدبیر و ...
الحساب ایضا کالرکبة و الجلسة من الرکوب و الجلوس یقال احتسب فلان ابنا له و بنتا اذا مات و هو کبیر و ان مات صغیر یقال افرطه حساب
بسند آمدن چیزی یقال احسبنی الشیء ای کفانی و دادن آنچه بدان خشنود شود یقال احسبته و حسبته بالتشدید ای اعطیته ما یرضیه و یقال احسبک درهم
ای کفاک و شیء حساب ای کاف و منه قوله تعالی عطاء حسابا و یقال اعطی فاحسب ای اکثر و هذا رجل حسبک من رجل و هو مدح للنکرة کانه
قال محسب لک ای کاف لک من غیره و یستوی فیه الواحد والجمع والتثنیة لانه مصدر و تقول فی المعرفة هذا عبد الله حسبک من رجل فتنصب
حسبک علی الحال و تقول اذا اردت الفعل مررت برجل احسبک من رجل و برجلین احسباک و برجال احسبوک حسب بس تقول منه رایت زیدا
حسب فکانک قلت حسبی او حسبک لم تنونه لانک اردت الاضافة کما تقول جاءنی زید لیس غیر ترید لیس غیره عندی حسیبک الله
ای انتقم الله تعالی منک حسبان بالضم عذاب و ملخ و تیرهای ناوک حسبانة یکی و شمار قوله تعالی الشمس و القمر بحسبان ای بحساب
قال الاخفش الحسبان جمع الحساب مثل شهاب و شهبان حسبانة ایضا بالشین جر و تقول منه حسبته اذا وسدته و یقال تحسبت الاخبار ای
تخبرته احسب هو البعیر الذی فیه بیاض و حمرة احساب سرخ موی شدن شتر و مردم احسب نعت منه ایضا محسبة بالکسر والفتح حسبان بالکسر پنداشتن ع
کافه و که ایضا والثانی شاذ لان کل فعل کان ماضیه مکسورا فمستقبله مفتوح العین نحو علم یعلم الا اربعة احرف جاءت نوادر قالوا حسب یحسب و یئس ییئس
و نعم ینعم و هذا فی الصحیح من الباب و فی المعتل کلاهما بالکسر مثل ومق یمق و وفق یفق و وثق یثق و ورع یرع و ورم یرم و ورث یرث و وری یری و ولی یلی
حوشب پیوند سر دست ستور و ستور پشتگاه برآمده حصباء سنگریزه ارض حصبة و محصبة زمین سنگریزه ناک تحصیب سنگریزه گستردن برزمین
حصب ... سنگ انداختن یعنی حصب سنگریزه انداختن ع فاکه یقال حصبته ای رمیته بالحصباء و ... فروزینه بهیزم ... آتش ... حصبته
بالکسر ... سنگریزه بردار و حصا سنگریزه انداختن ... حصبة ... بر اندام مردم برآید ... حصب بالتحریک مصدر منه یقال حصب جلده بالکسر
ع کافه و فروزینه آتش از هیزم و جز آن قوله تعالی انکم و ما تعبدون من دون الله حصب جهنم محصب جای در منی محصبی بفتح الصاد منسوب بوی مثل تغلب تغلبی حضب
بالکسر ... الحضاب جماعت و ما رزو حضب بالتحریک مثل حصب و منه قرأ ابن عباس حضب جهنم بالضاد المعجمة قال الفراء کل ما هیجت به النار فهو حضب بالمعجمة

شصب بالکسر شیش کا و حطب بالتحریک هیزم حطب بالسکون هیزم جمع کردن و حطاب مثله یقال حطبنی فلان اذا اتاک بالحطب و حاطب اللیل
هو الذی یتکلم بالغث والسمین کانه یحطب بالحبل حطابة الذین یحطبون و حطب الکرم اذا قطع منه الحطب و ناقة محاطبة التی تاکل الشوک الیابس
مکان حطیب جای هیزم ناک حطب بالکسر مرد خشک لاغر و احطب مثله و حطاب نام مردی و حطوب بالضمة قریه شدن ع و صح و فا یقال ملل یتحطط شی
وکل مرة بعد مرة حتی یا تمن حنطب بالضم نظار و حناطب نر و خیزد دک حنطاب کذلک حناطب بالفتح جماعت حظرب بالتحریک ای سخت شد لوتیر با حظرب
سخت نافه و مرد استوار خلقت حقب بالضم هشتاد سال یقال الکرس کذلک حقاب بالکسر جماعت مثل قفعة و قفع حقیبة بالکسر سالها حقب جماعت
بضمتین سوکا را حقاب جماعت و منه قوله تعالی او امضی حقبا و قوله تعالی لابثین فیها احقابا حقب بفتحتین تنگ بالان شتر یقال حقب البعیر تنگ
الشم شتر را و حقب البعیر بکسر العین اذا اصابه حقبه یلده ما احتبس له و حقب العام ای احتبس مطره حقب مرکره حقبا مونثه و یقال للقارة الطویلة فی السماء
حقبا اشقا رمیان بند زنان و کوهی سعرد حقیبة باردان احقاب جماعت و حقیبة و استحقبه ای احتمل الحقیبة و یقال احتقب فلان الاثم کانه جمعه و احتقبه من خلفه محقب ردیف
که سپس سوار نشیند حلب بالتحریک شیر دوشیده و شهر شام و مراج و بلاج با عین و دو شیدن ع و فا یقال حلب الناقة حلبها فهو حالب و قوم حلبة و فی المثل شتی حلبا
الحلبة و الا یقال الحلبة لا یهم اذا اجتمعوا لحلب النوق اشتغل کل منهم بحلب ناقته ثم یجیء ثم یقال حلوب بالفتح شتر دوشیدنی حلوبة کذلک حلاب و دوشیدن محلب حلب شیر
دوشیده و حلبت الرجل ای حلبت له و احلبنی ای اعنی احلب فلانا ای اعنه علیه و احلب الرجل حلبته لی و احلب الرجل ذا نتجت ابله اناثا و اجلب بالجیم اذا نتجت ذکورا
احلابة شیر دوشیده کماز چراگاه بخانه فرستند یقال احلبة اهلی محلب بایکدیگر محالبة یکدیگر را یاری کردن و یقال هم یحلبون علیک ای یجتمعون و
یا لبون من کل اوب محلب بالکسر آوند شیر دوشیدن حب المحلب تخم عی از دار وای ادویه محلبیة موضعه ناقة حلبانة ای ذات لبن حالیان دو کرده دو
اهف ناف و تحلب العرق و انحلب ای سال و یقال غم تحلبة بکسر التاء و اللام مع سکون الحاء و تحلبة بضمها و فتح اللام البنا التی تحلب قبل
ان تحمل حلبته اسپان که بجهت دوانیدن جمع کنند از هر جای و یقال احلبوا اذا جاءوا للنصرة من کل اوب حلاب بالتشدید نام اسپی حلیبة بالضم
شلبیت و انه الیت معروف حلب بالضم و التشدید گیاهی که آهو آنرا چرد و آنرا لبش نیز گویند و یقال تیس حلب لا غضاضة و تیس و حلب جلماب
بکسرتین هلاب سیاه حلبوب بالضم رنگ سیاه و تحیف گوزی پشت و ساقهای سب بالجیم فی الالن ان مخنب سپ ب اتراخ کام و تحنب فلان
ای تقوس و انحنی حوب بالضم گناه و دو بره حاب مثله حوب بعد منع ع و فا یقال حبت بکذا ای اثمت حوبة حیابة مصدران منه یقال هو اعق و
احوب یقال لی حوبة اعولها ای ضعفة و عیال قال ابن السکیت ان لی فی بنی فلان حوبة و حیثة و هی کل حرمة تضیع من ام او اخت او بنت
او غیر ذلک من کل ذات سهم تال و هی فی موضع آخر الهم والحاجة یقال الحق الله تعالی به الحوبة ای المسکنة و الحاجة و یقال فلان حوبة ای لیس عنده
خیر و لا شر حوبة الصاد مردی ضعیف حوب جماعت و منه فی الدعاء الی رب تقبل توبتی و اغسل حوبتی حوب ثلث لغات بانگ زدن شتر را
یقال حوب بالابل و تحوب فلان من کذا ای تاثم و التحوب التالم و التوجع و التحزن ایضا و تحوب ابن آدمی ای یصوت لان صوته کذلک
حواب نام آبی در راه بصره **فصل الخاء** خب بالفتح مرد گرنز فریبنده و گریز و فریفتن ع ع کافه و خبب فلانی فلان ای خدعه خبه ثلث
لغات و دسک و ابر و سر بند چینیه مثله و الضابالضم گرده و دسال و هی اجود من العقیقة و هی العوف المجزع و گوشت شرجه و خبب آب
ستطع مثل جبائب و خبه من ثوب خبا ای تاخرج جیب شجاعتین پوییدن و دویدن خب خبب بالکسر ع ع فا یقال خبب الفرس و اخبه صاحبه و جا
مخبین و خب البحر ای اضطرب و هاییم خبب لغة خب بالیم البحر خارجة الشی خرسه و جلب جماعت یقال لی من فلان خوابه ای قرابات و مصاهرة
خبجوا لحکم ای ابرد و اصله حبحو ثلث نابت ابدلوا من الباء الوسطی خاء للفرق بین فعلل و فعل و انما زاد و الخاء لانه لیس فی الکلمة خاء و بعده لله
الجمیع الشبیهة من الکلمات خنخبة خاوة الشی و خنطاریه حبیب نام مردی حنطان عبد الله بن مشهور و انسه یقال هو اخوه مصعب خنضعب بالکسر ناقة لسیاد و
حذب تمیشه بدن و نگاشتن گوشت و پوست پیه و از بیان فاره و زنج گفتن حنبا پرشوکه که داکیر است و یقال ان حلاقة خبیث بیعیل ای مالک مالک حبیب اسان به بجد

اى طول رجل خدب متخدب وامراة خدباء وطعنة خدباء اذا اجفت على الجوف خدباء ايضا وع لشه خديب راه فراخ يقال ابل على جند تك اى على امر الاول
رجل خدب بالكسر تشديد الباء وجارية خدبة اى ضخمة خرب بالضم منقطع الجمهور من الرمل ومغاك سرين خربة خرابة خرابة بالتخفيف والتشديد كذلك
خربة ايضا گوشه توشه دان وكل ثقبة مستديرة فهى خربة مخروب اى مشقوق ورجل اخرب مرد گوش شگافته و سوراخ كرده خراب ويران شدن عع كافه
اخرب الموضع فهو خرب دوار خربة اخراب وتخريب ويران كردن خارب دزد قال الاصمعى هو سارق البعران خاصة خراب جماعت خرابة
بالكسر دزدى شتر عع فاصفه مثل كتب كتابة خرب بفتحين شلوار شتر خربان جماعت مصدر تخريب خروب خرنوب بالضم گياهى ولا تقل بالفتح جارية
خرعوبة خرعبة بكسر العين باريك استخوان نازك اندام غصن خرعوب شاخ خميده جمل خرعوب اى طويل فى حسن الخلق خرنب بالمعجمة المفتوح الزاء
تاسيدن پستان ناقه وتنگ شدن سوراخهاى آن وكذلك فى الشاة ثم حرنب اذا كان رضعا وكل لحمة حرنبا اذا كانت خرعبة خرنبة بفتحين چوب
خشب خشبان بالضم جماعت خشب بالفتح المخلوط جرى بالجرى زدودن روى تيغ وجز آن چندانكه زنگ ازوى دور شود ودرفشن گرداند تيغ خشيب
زدوده وزنگ گرفته و هو من الاضداد و تير تراش تخشين جعل خشيب اى غليظ و يقال خشبت الشعر اذا قلته كما يجى لم تنوق فيه اخشب كوه درشت اخشبان
دو كوه مكه وفى الحديث لا تزول مكة حتى تزول اخشباها جبهة خشباء اى كريهة يابسة اكمة خشباء وظليم خشب اى خشن و اخشوشب صار خشبا اى خشنا قال
ابوعمرو كل غليظ خشن فهو اخشب و خشب و تخشبت الابل اذا اكلت اليبيس من المرعى ورجل قشب خشب تباع اى لا خير فيه خشاب بالكسر اسم لبنى ام
بن مالك خصب بالكسر فراخى سال وحال نقيض جدب يقال بلد خصاب كما قالوا رمح اقصاد وبلد سبسب وسباسب وبرمة اعشار وثوب
اسمال واخلاق فيكون الواحد يراد به الجمع وخصبت الارض ومكان مخصب وخصيب واخصب القوم اى صاروا الى خصب واخصب جناب القوم وهو ماحولهم
وهو خصيب الجناب اى خصيب الناحية خصاب نخل بسيار خصبة يكى خضاب بالكسر وبالمعجمة رنگ خضب رنگ كردن عع كافه اختضاب
كذلك كف خضيب دست رنگين والكف الخضيب ستاره خضبة مثال همزة زن بسيار خضاب نبات مخضب شد للمبالغة والمخضب المركن يعنى لگن وتغاره
وخضب النخل اى اخضر خاضب شتر مرغ نر كه ساقهاى وى زرد يا سرخ شده باشد از رنگ گياه ولا يقال ذلك الا للظليم دون النعامة خطب كار
يقال ما خطبك مخاطبة خطاب سخن در روى گفتن خطبة بالضم يقال منه خطب الخطيب على المنبر خطبة بالكسر زن خواستن يقال خطبت واختطبت ايضا
فيهما خطيب خاطب مثل خطيبى بالكسر وتشديد الطاء وفتح الباء زن خواستن خطب بالكسر مرد زن خواهنده يقال هى خطبه وخطبته وهو خطبها ايضا
خطيبى كردن عع بعضهما ويقال خطب نكح وخطب نكح وهى كلمة تتزوج العرب بها وخطب القوم فلانا اذا دعوه الى تزويج صاحبتهم خطب سبزى زعفران
وغبرة قال الفراء خطباء اى اتان عليها خط اسود على متنها واخطب مذكر منها ناقة خطباء نبتة لخطب خطبان الصيدى الكنكرة ناسك اخطب الحنظل
اى صار خطبانا و هو ان يصفر ويصير فيه خطوط خضر خطاب يه قومى از رد فضى خلابة فريفتن بزبان عع فاصفه اختلاب مثله وفى المثل اذا لم تغلب فاخلب
اى فاخدع خلبة بكسر اللام زن مكر فريبنده رجل خلاب وخلبوت اى خداع كذاب برق خلب بالضم وتشديد اللام الذى لا غيث معه خلب ايضا ابر بى
باران يقال برق خلب بالاضافة ايضا مخلب چاره زنگ خلب بالكسر برده دل يقال للرجل الذى تحبه النساء انه لخلب نساء خلب بفتحتين لاى
وگل ومنه يقال ماء مخلب وخلب الماء اى صار كدر ورسن تافته خلبة بسكون اللام وضمها كذلك مخلب بالكسر چنگال جوارح وداس بى دندانه
خلب درودن گياه عع فاصفه استخلاب كذلك وفى الحديث تستخلب الخبير اى نقطع النبات ونأكله خلبن زن گول نونه زائدة للالحاق وليس من
الخلابة خنبت رجله اى وهنت واخنبتها انا خناب بالكسر وتشديد النون مرد دراز وبينى انما جاء على فعال من الاسماء ...
... دينار وقيراط كراهية ان يلتبس بالمصادر الا ان يكون بالهاء فيخرج على اصله مثل ذنابة وصنارة ودنامة وخناية لانه امن من التباسه
بالمصادر خبتان دو سوى بينى خوبة زمين خشك باشد ميان دو پاره زمين باران زده ويقال نزلنا بخوبة من الارض اى بموضع
سوء لا رعى فيها واصابتنا خوبة اى مجاعة وما بجار حاجة وخيبة نوميدى عع فاكه تخييب نوميد گردانيدن وفى المثل الهيبة خيبة ويقال خيبة لزيد

بضم التاء والخاء غیر مصروف معناه الباطل **فصل الدال** داب رنج دیدن در کار عم بفتحتها فهو دئب ودابته انا دهبان فرد ب
داب عادت وکار وقد تحرک **دبیب** نرم رفتن عم **فاکه** وکل ماش علی الارض دابة وهی ایضا ستور بر نشست ودابة الارض من اشراط الساعة
ویقال هو اکذب من دب ودرج ای اکذب الاحیاء والاموات وادبت الصبی ای حملته علی الدبیب ویقال ما بالدار دبی بالضم والکسر ای احد ومن
یدب وکذلک ما بها دعوی ودوری وطوری لا یتکلم بها الا فی الجحد ودبوب الوجه رغبه دب بالضم خرس ودبة مونثه ارض مدبة ذات دبة مدب
السیل بفتح الدال وکسرها موضع جریه مدب النمل ایضا فالاسم مکسور والمصدر مفتوح وکذلک المفعل من کل ما کان علی فعل یفعل **فاکه** دبة خنور
روغن دبة بالضم راه وما فیه وبوب لا نکاد تمشی من کثرة لحمها ویقال مغلت کذا من شب الی دب وبالتنوین ایضا ای من لدن شباب الی وقت
الدبیب بالعصا دبدبه ضرب من الصوت **دربة** بالضم عادة خوی و دلیری بر جنگ و هر کاری ودرب بالشیء وتدرب ودرب ای اعتاده وضری
به ویقال ما زلت اعفو عن فلان حتی اتخذها دربة وفی المثل درب لما عضه الثقاف ای خضع وذل والثقاف خشبة تسوی بها الرماح ورجل
مدرب مثل مجرب بالفتح والکسر فیهما ودربته الشدائد حتی قوی ومرن علیها ودربت البازی علی الصید ای ضریته درب دروازه واصله المضیق فی
الجبال وادرب القوم ای دخلوا ارض العدو من بلاد الروم **دعابة** بالضم فراح کردن وقد دعب فهو دعاب مداعبة ممازحة دعبوب بالضم راه
کوفته ومرد ضعیف دلب بالضم درخت چنار دلبة یکی مدلبة چنارستان دولاب م دوالیب جماعت ذنابة بالکسر وذنبة کوتاه **فصل الذال**
ذئب بالکسر گرگ بهمز ولا ذئبة مونث اذؤب جمع قلة ذئاب ذؤبان جمع کثرة منه وذؤبان العرب صعالیکها الذین یتلصصون ارض مذأبة
ذات ذئاب ذؤبان بقیة الشعر علی عنق البعیر ومشفره والبقیة الوبر ایضا ذئبة کشادگی میان حال وزین ابو ذؤیب الشاعر هو ابن خویلد بن خالد الهذلی
ذأبه ای طرده وحقره وذأبت الابل سقتها واذاب الرجل ای فزع ذأبة همچو گرگ شدن درخت ودها **عم بضمهما** وذئب الرجل مجهولا اذا
وقع الذئب فی غنمه وتذأبت الریح وتذاءبت ای اختلفت وجاءت مرة کذا ومرة کذا وتذاءبت للناقة ای ظأرتها علی ولدها وذلک ان
تلبس لها جلدها متشبه بالذئب وتهول لها لتکون ارأم علیه ذؤابة بالضم گیسو ذوائب جماعت وکان الاصل ذآئب لان الالف التی فی الذؤابة
کالالف التی فی رسالة حقها ان تبدل منها همزة فی الجمع ولکنهم استثقلوا ان تقع الف الجمع بین الهمزتین فابدلوا من الاولی واوا والذؤابة ایضا الجلدة التی
تعلق علی آخرة الرحل یقال عبیط مذأب وغلام مذأب له ذؤابة **ذب** دفع کردن وباز داشتن یقال ذب عنه وذبب ای اکثر الذب یقال
طعان غیر تذبیب اذا بولغ فیه وذببنا لیلتنا ای اتعبنا فی السیر ولا ینالون الماء الا بقرب مذبب ای مسرع ورکب مذبب ای مسرع عجل منفرد وظمء مذبب ای
طویل بسیار ای الماء من بعید فیعجل بالسیر ذباب مگس ذبابة یکی اذبة ذبان بالکسر جماعت مثل غراب اغربة وغربان ارض مذبة زمین مگس که بعیر مذبوب
شتر مگس گزیده قال فی باب امراض الابل ویقال ارض مذبوبة کما یقال موحوشة من الوحش مذبة بالکسر مگس ران ذباب الاسنان حدها وکذلک ذباب
السیف وذباب العین انسانها ذبابة بقیه دام وجز آن وذبب النهار ای لم یبق منه الا بقیة تذبذب جنبیدن ذبذبة نادیدن چیزی آویختن
وتذبذب تره وفی الحدیث من وقی شر ذبذبه ذباذب آویزها ای موج مذبذب دو دله در کاری قوله تعالی مذبذبین بین ذلک ذب گاو دشتی وهی
ذب الریاد لانه یرود ای یجیء ویذهب ولا یثبت فی موضع وذبت شفته ای ذبلت من العطش وذب جسمه ای هزل وذبت النبت ای ذوی **ذرب**
بکسر الوسط تیز از هر چیزی وفیه ذرابة ای حدة ولسان ذرب وسیف ذرب ای حدید وامرأة ذربة ای صخابة وذربة بالکسر ایضا ذرب بفتحتین تباه شدن
معده **عم کافه** وذرب الجرح اذا لم یقبل الدواء ومنه الذربیا تتوالی الفحات علی فعلیا وهی الداهیة قال ابو زید فی لسانه ذرب وهو الفحش ولیس من
ذرب اللسان تذریب تیز کردن یقال سنان مذرب مذلق وکذلک **ذعلب** بکسر الذال واللام ذعلبة ناقه تیز رو تذعلب پنهانی رفتن ذعالیب
پارهای خرقه واحدها ذعلوب ذعلوب لعاب نوعی از رفتار شتر **ذنب** بفتحتین دنب اذناب جماعت دنباله چشم ذنابی دم مرغ وسیل وبنگان آب که از نهر
شتر فرود آید ذناب بالکسر رسن شی پس هر چیزی ذنابة الوادی الذی ینتهی الیه سیله وکذلک ذنبه وذنابة اکثر من ذنبه مذنب بالکسر کفلیز و آب راه درستی ذکابة

بالضم والكسر كذلك ذوابة سپس اسب و مستذنب الذي يكون عند اذناب الابل ذنائب موضعي تذنوب عر. و خرماي نيم رس كه از دنباله رسيده
آغاز كرده باشد و منه ذنبت البسرة فهي مذنبة و تذنّب المعتمّ اي ذنب عمامته ذنوب اسپ دراز دم و بهره و گوشت پشت از دم و لوراب و ته ذنابت
جماعت مثل قلوص و قلائص نذكر و يونث و ذنب گناه و اذنب الرجل فهو مذنب و ذنبان بالتحريك گيا هي فصل الواو ذوب ذوبان گداختن اذابته و ذوبته يذاب
و ذابت الشمس اشتد حرها ذوب ايضا عسل آذواب اذوابته مسكه در ديگ كردن بجهت روغن شدن آن اذابة ايضا غارت كردن يقال اذوابوا عليهم اي
فلان اي اغاروا و يقال ذاب لي عليه من الحق اي وجب و ثبت ذاب عيب كردن مثل ذام و ذيم و ذوان ذهب زر و بجا شود عتبة قوله فيمة و شكاله زر
و يجمع على اذهاب و ذهوب و بيمانة اهل يمن اذهاب جماعت آن ذهب جمع الجمع و خيره شدن چشم از بسيار ديدن زر در كان يقال منه ذهب الرجل بالكسر اذا
برق بصره من ذهب و ذهب رو شيها و د النبأ زراندود كرده مذهب زراندود آذهاب تذهيب زراندود كردن كميت مذهب الذي يعلو حمرته صفرة و اذ نشئت
حمرته فهو المدمّي ذهاب رفتن و گذشتن ذهوب كذلك ع بفتحهما اذهاب بردن و يقال ذهب فلان مذهبا حسنا و قولهم به مذهب بضم الميم يعنون
الوسوسة في الماء و كثرة استعماله في الوضوء ذهبة بالكسر باران ذهاب جماعت فصل الراء رأب پيوند كردن كاسه و كفشير كردن و منه
فهو يرأب بينهم اي يصلح ع بفتحهما رؤبة بالضم كفشير چوب پاره كه پيوند كنند بر خنور شكسته رياب بالكسر جماعت و نام مردي رياب ايضا نام دي شكافهاي
خنور رب پروردگار و خداوند و هو اسم من اسماء الله تعالى و لا يقال في غيره الا بالاضافة او بالالف و اللام و يقال اللهم [illegible]
قوله تعالى يا موسى انا لن ندخلها ابدا ما داموا فيها فاذهب انت و ربك فقاتلا اي انت و هارون بدليل قوله تعالى قال رب اني لا املك الا نفسي
و اخي و قد قالوا في الجاهلية للملك رب پرورش ع فاضه قال صفوان لان يربني رجل من قريش خير من ان يربني رجل من هوازن [illegible]
و تمام كردن يقال رب صنيعه اي اصلحها و ربّبه و تربيته مثله اي رباه و المربوب المربى ربانى مرد خداى قوله تعالى كونوا ربانيين يقال ربيت القوم
اي سستهم و كنت فوقهم قال ابو نصر هو من الربوبية ترب گرد آمدن ربّى بالضم مع فتح المشدد على فعلى ميش نوزاده و جمعها رباب بالضم و رب بالكسر
مصدر ربا و هو قريب العهد بالولادة يقال شاة ربّى بيّنة الرباب قال ابو زيد ربى من المعز و قال غيره من المعز و الضأن جميعا و ربما جاء في الابل
ايضا آب شوي مادر را تبدل ان پدر بيته و ربيب خسر و پسر زن و ربه در خانه پرورده ربائب جماعت ربيبة ايضا حاضنة يعني دايه و پرورنده و يقال
افعل بريانه بضم الراء اي بجدثانه و حدثه و طراوته و منه قيل شاة ربى و خذ ربانه اي حدثه ربكه رب بالضم طلا آب هر چيز كه آن آب غاز باشد
مربيات داروهاي پرورده يقال مربى و مربب دربب بسيار و هو حرف خافض لا يقع الا على النكرة يشدد و يخفف و تدخل عليه التاء فتقول ربت و تدخل عليه ما ليمكن
بتكلم بعده بالفعل كقوله تعالى ربما يود الذين كفروا اشدد و لو مخففا و قد تدخل عليه ما فتقول ربه رجلا قد ضربت فلما صفته الى الهاء و هي مجهولة
نصبت رجلا على التمييز و هذه الهاء على لفظ واحد في كل حال و حكى الكوفيون ربه رجلا قد رايت و ربهما رجلين و ربهم رجالا و ربهن نساء فمن وحد قال انه
كناية عن مجهول و من لم يوحد قال رد كلام كانه قيل له ما لك جوار فقال ربهن قد ملكت دربت جوب عند النحويين ربه بالكسر نوعي از گياه و ربب جماعت
ربب بفتحين آب بسيار و خوش و فلان مرب بالفتح اي مجمع و مربّ الناس اي مجمعهم و مكان مرب اي مجمع و ارببت الابل بمكان كذا اي لزمته و اقامت فهي ابل
و اربت الناقة اي لزمت الفحل و احبته و اربت الجنوب و السحابة اي دامت ارباب نزديك آمدن بحرى ربي و احد ربيون و هم الوف من الناس قال الله تعالى
و كاين من نبي قاتل معه ربيون كثير ربرب پاره گاو دشتى رباب بالكسر پيمان قبيلة از عرب كه يكي شده اند و هم ضبة و ثور و عكل و تيم و عدي و انما سموا بذلك لانهم
غمسوا ايديهم في رب و تحالفوا عليه و النسبة اليهم ربي بالضم لان الواحد منهم ربة لانك اذا نسبت الشيء الى الجمع رددته الى الواحد كما تقول في المساجد مسجدي الا ان
تكون سميت به رجلا فلا ترده الى الواحد كما يقال في انمار انماري و في كلاب كلابي رباءة بالكسر جعبه تير اي قمار و عهد و پيمان و منه قيل للشعور رب اربة اي عهد
ربابة بالفتح ابر سپيد و قد تكون سود و جمعها رباب و ناحية في م رتبه پايه و مرتبة كذلك ع ايضا جاي ديدبان بر سر كوه و بلندي و قال الخليل المرتب في الجبل
و الصحاري [illegible] الاعلام التي ترتب فيها العيون و الرقباء ترتيب استوار كردن درجاي هر چيزي جز آن رتوب برجا استادن و در دادن بود و يقال [illegible]

قار نابت و امر ربت علی تفعل بضم التاء وفتح العین ای ثابت رتب بفتحتین سختی یقال ما فی هذا الامر رتب ولا عتب ای شدة ومیانه دو انگشت سبابه و وسطی و قد
نیکس و زمین بلند و بر آمده رتبة کذلک کغولک و رتج سود درجة رجب شهر الله الحرام ویقال له رجب مضر لانهم کانوا اشد تعظیما له ارجاب جمع و شکوه داشتن
و بزرگ داشتن یقال رجبه بالکسر ای هابه و عظمه رجبان ماه رجب و شعبان ترجیب تعظیم کردن ومنه ترجیب العتیرة وهی ذبحها ویقال هذه ایام ترجیب
وتعتار و ستون نهادن درخت بار دار را قال الحباب بن المنذر انا عذیقها المرجب وهو ان یبنی للشجرة جدار تعتمد علیه لضعفها وکثرة حملها والاسم الرجبة
بالضم والجمع رجب مثال رکبة و رکب رجبیة من النخل منسوبة بهار رجبة ایضا دام گرگ و پیوند نزدیک انگشت راجبة مثله و رواجب جمع ثم البراجم تحتهما ثم
الاشاجع وهی اللاتی تلین الکف ارجاب رودگانی ولم یعرف الاصمعی واحدها رحب بالضم فراخی عع بضمهما رحابة مثله رحب بالفتح نعت منه تقول
بلد رحب و ارض رحبة وقولهم مرحبا واهلا ای اتیت سعة واهلا فاستأنس ولا تستوحش ترحیب مرحبا گفتن قد رحب بالضم ای وسعة رحبی علی فعلی
پهن ترین استخوانهای پهلو رحیب بسیار خوار ویقال هو رحیب الصدر ای واسع الصدر رحاب النجوم سعة اقطار الارض رحبت البلاد و ارحبت ای
اتسعت قال الخلیل قال نصر بن سیار ارحبکم الدخول فی طاعة الکرمانی ای اوسعکم قال وهی شاذة ولم یجئ فی الصحیح فعل بضم العین متعدیا غیره واما المعتل
فقد اختلفوا فیه قال الکسائی اصل قلته قوله وقال سیبویه لا یجوز ذلک لانه لا یتعدی ولیس کذلک طلت الا تری انک تقول طویل وارحبته ای وسعته وقال
فی زجر البعیر والفرس ارحب وارحبی ای توسعی وتباعدی رحبة المسجد بفتحات ساحته رحب جمع رحبات رحاب جماعت نیز رحب بطن من همدان وارحب قبیلة
من همدان تنسب الیها الارحبیات من الابل اردب بالکسر مشدد الباء پیمانه بزرگ اهل مصر اردبة خشت پخته بزرگ مرزاب بالکسر لغة فی
میزاب ولیست بفصیحة و کشتی دراز مرازیب جمع ارزب بالکسر کوتاه وهو ملحق بجردحل یرکب اندب ای ضخم ارزبة کلوخ کوب مرزبة بتخفیف الباء
کذلک مرازبة جمع مرزبان بضم الزاء وهی معربة فارسیة ومنهم قولهم الاسد مرزبان الزارة ویقال له مرزبة کما یقال له دهقنة کذا رسوب تنک
نشستن چیزی در آب و فرو رفتن چشم بمغاکی و سیف رسوب بالفتح ای ماض فی الضریبة نیز رسب جمع ارعب رضاب بالضم آب دهن
رضب نوعی از سدر و باران بیکبار فرو ریخته رطب تر و هو خلاف یابس رطبة تر عع بضمهما رطب و رطبت منه غصن رطیب وریش رطیب ای ناعم
ترطیب تر گردانیدن و رطب خورانیدن مرطوب صاحب رطوبت رطب ایضا گیاه تر رطبة سپست تر رطاب جمع رطب بضم خوب سپست تر خورانیدن ستور را یقال
منه رطبت الفرس رطب بالضم و فتح الطاء خرمای تر ارطاب رطاب جمع رطبة یکی رطب جمع ارطاب رسیدن غوره خرما یقال منه ارطب البسر و رطب
شدن رطبه بر نخل است یقال منه ارطب النخل ارض مرطبة کثیرة الکلاء رعب بالضم ترسانیدن یقال منه رعبه فهو مرعوب ای افزعه ولا تقل ارعبه
ترعابة بالکسر ترسنده سنام مرعب ای مقطع ورعب الذی یقطر وسنام رعبیبة بالکسر پاره از کوهان ورعبت الحوض ای ملأته وسیل راعب یملو الوادی سنام مرعب
ای ممتلی رعبوب بالضم بیدل و ترسنده رعبوبة مونث و زن سپید دراز بالا راعبی نوعی از کبوتر راعبیة مونث رغب بالتحریک خواهانی نمودن رغبة کذلک
یقال رغبت وارتغبت فیه عع کافه و رغبت عنه ای لم ارده و زهدت فیه وارتغبی و رغبی فیه بمعنی رجل رغبوت بالتحریک من الرغبة رغیبة عطای بسیار
رغائب جمع و فراخ شکم حوض رغیب و سقاء رغیب و فرس رغیب الشحوة ای واسع الخطو رغب بشره و آز نمودن عع بضمهما یقال الرغب شوم فهو رغب
ای حریص و نرم شدن هر چیزی رغاب بالفتح زمین نرم رقیب نگهبان و چشم دارنده و کل نقوب رقبة رقبان بالکسر منها چشم داشتن عع فی ضعفه و رقیب
النجم الذی یغیب بطلوعه ما یقابله مثل الثریا رقیبه الاکلیل اذا طلعت هی غابت تلک و رقیب ایضا تیر سوم از قمار مرقب و مرقبة جای دیدبان بر بلندی مراقبة
نگه داشتن انگاه بین کردن و ارقب الله فی امره ای خافه ترقب چشم داشتن ارتقاب کذلک ورقبة دار را بداد رضا وهو ان تقول ان مت قبلک فهی لک وان مت
قبلی فهی لی والاسم منه الرقبی بالضم وهی من المراقبة لان کل واحد منهما یرقب موت صاحبه رقبة بفتحتین سپس گردن رقب رقبات رقاب جماعت [illegible]
کذلک علی غیر القیاس والعرب تلقب العجم برقاب المزاود لانهم حمر ذو الرقیبة لقب مردی [illegible] زنی که او را بچه نزاید کذلک [illegible]
با سبه خوردن و حوض [illegible] عع کافه [illegible]

نوعی از برنشست یقال فرنبار اکب اذا کان علی بعیر خاصة واذا کان علی فرس او حمار یقال فارس و فارس علی حمار و قیل لا یقال لراکب الحمار
فارس بل یقال حمار رکب بشتر سواران ده عدد وافزون ارکب جماعت قبیلا نوزدن عع فاصله رکبة بفتحین اقل من الرکب رکوب اکثر من الرکب رکبان
جمع من الرکب رکاب بالضم و التشدید جمع راکب مثل کافر و کفار و هم رکاب السفینة مرکب بالفتح برنشستی از ستور و کشتی رکاب السرج تم رکاب ایضاً
شتران که بدان سفر کرده شود لا واحد لها من لفظها والجمع رکب بضمتین مثل کتاب و کتب زیت رکابی لانه یحمل من الشام علی الابل رکوب رکوبة بالفتح فیهما
برنشستی یقال ما له رکوبة ولا حمولة ولا حلوبة و قرات عائشة رضی الله عنها فمنها رکوبهم و رکوبة ایضاً عقبة بین المکة والمدینة عند العرج طریق رکوب ای
مرکوب و ناقة رکبانة بالفتح ای تصلح للرکوب وارکب المهر ای حان ان یرکب رکوبة ارکبت الرجل عطیته رکوبا رکب انچه برتنه نخل برآید از شاخ راکوب لغة فیه
ارتکاب گناه کردن رکبة بالضم زانو رکبات بسکون الکاف و ضمها و فتحها ثلث لغات جمع القلة رکب جمع الکثرة منها و کذلک کل ما کان علی فعلة
الا فی ذوات الیاء فانهم لا یحرکون موضع العین منه بالضم و کذلک فی المضاعف ارکب بزرگ زانو یقال رکبه یرکبه ای ضربه برکبته رکب بفتحتین ما روی بنت العانة
للمراة خاصة عند الخلیل و قال الفراء هو لهما جمیعا ترکیب برنشاندن یقال رکبت الفص فی الخاتم والنصل فی السهم فترکب فهو مترکب و مرکب و المرکب
ایضا الاصل والمنبت یقال فلان کریم المرکب ای کریم اصل منصب فی قومه ارنب خرگوش ارانب جمع کساء مورنب الذی خلط غزله بوبر الارانب
ارض مورنبة بکسر النون ذات ارانب ارنبة خرگوش ماده و طرف بینی رهب بفتحین ترسیدن رهبة بالسکون رهب بالضم ترسیدن عع کافه رجل رهبوت بفتح
الهاء مرد ترسنده یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب خیر من ان ترحم ارهبه و استرهبه خافه راهب پارسای ترسایان رهبان جماعت رهبة
رهبانیة مصدره ترهب پرستش قال السجاوندی فی عین المعانی الرهب بالضم الکم فی قوله تعالی واضمم الیک جناحک من الرهب ای من الکم و هی
لغة بنی حنیفة وحمیر قال الاصمعی رهب بالفتح و سکون الهاء ناقه لاغر و پیکان تنگ رهاب جمع رهابة بالفتح استخوان در سینه روبة جمع یقال
فلان لا یقوم بروبة اهله ای بحاجتهم و عقل یقال انا اذ ذاک غلام لیس لی روبة ای عقل روبة اللبن مایه شیر و فی المثل شب شوب لک روبة کما یقال
احلب حلبا لک شطره و روبة اللیل طائفة منه و روبة الفرس ماده فی جمامه یقال اعرنی روبة فرسک روب خفتن شیر و خجالت شدن روب خجرات
و روبة اللبن مروب خنود خجالت خوابانیدن و راب الرجل اذا اختلط عقله و رایه و رایت فلانا رائبا عطیة قوم روبی ای خثراء الانفس المختلطون و هم
الذی اثخنهم السیر فاستثقلوا نوما و شربوا من الرائب فسکروا وارد بان و احد روبی قال الاصمعی واحده رائب مثل هالک و هلکی ریب شک ریبة انچه شک
افگند و تهمت و یقال رابنی فلان اذا رایت منه ما یریبک و تکرهه و هذیل تقول ارابنی فلان وارب الرجل صار ذا ریبة فهو مریب و ارتاب فیه ای
شک فیه و استراب به اذا رایت منه ما یریبک ریب المنون حوادث روزگار ریب حاجت **فصل الزاء** زاب الرجل و ازهب اذا احل
ما یطیق و اسرع المشی و شرب ایضا شربا شدیدا **زب** بالضم نره و ریش بلغة یمن زبب بفتحین دراز موی و بسیاری آن بعیر ازب و رجل ازب
و امراة زباء بعت منه و نام ملکه جزیرة و لا یکون الازب الا نفورا لانه ینبت علی حاجبیه شعیرات فاذا ضربته الریح نفر عام ازب سال فراخی بسیار علف
زبابة موش کر و فی المثل اسرق من زبابة زباب بالضم جمع و زبت الشمس ای دنت للغروب زبیب مویز زبیبة یکی یقال زبب فلان عنبه مویز بسیار شده
ایضا قرحة تخرج فی الید زبیبتان کفک دو کنج دهن یقال تکلم فلان حتی زبب شدقاه ذو الزبیبتین مار زب نوعی از کشتی **زخرب** بالضم و تشدید الباء
سطبر و منه صار ولد الناقة زخربا اذا اغلظ جسمه و اکتنز لحمه **زرب** زریبة کازه صیاد و انزرب الصائد اذا دخل فیه زرب بالفتح و بالکسر زریبة آغل
گوسپند یقال منه زربت للغنم ازرب زربیة المسیح الموضع الذی یکمن فیه زرابی بالشغمها زرب نوعی از ادویه و هو فلفل زعبة بالضم پاره از مال زعب
مصدر منه یقال زعبته زعبة من المال ای دفعت له قطعة منه و دور کردن یقال زعبته غنی زعبا ای دفعته و زعبت الشی اذا حملته یقال مر به فازدا عبه
و جاز نا سیل زعب زعبا ای یتدافع فی الوادی زاعبیة نیزها و منه سنان زاعبی از زعاب السیل کثرته و تدافعه سیل مزعب بیمدة الامام زعبان بکسر
انزانام مرغکیر **زغب** موی باریک زرد چوزه و جز آن فراخ زغب چوزه های زرد موی و یقال زغب الفرخ و ازغب الکرم و ذلک بعد

قبت الجرذ فی جحره فارتب جری الماء فیه و ارتعب الشعر اذا نبت بعد الحلق و ارتعب الفرخ طلع ریشه بزیادة اللام **زغرب** آب بسیار و بول بسیار زر
اسیر عامن نشاط ای مر باتابنیث ای یوصف منکرة ازیب وله فلان مر ویقال نشاط علی افعل **ازیب** ای ضیق بفتحتین رقب طریق فدخل دخلته ای
خبه کردن **سیاب فضل السین** آب بسیار و الفزع ای الازیب فلان من اخذنی یقال ترس و زدو جوب و صبا میان که و بکبا و دشمنی و خوانده و پسر
وجرید **عع فاء** دشنام دادن **سب** سبقته ای استقارا البعل سبات سقار و هو مثله بالکسر سباب جماعت سبوب و خیک **عع بفتحهما** بمیرد که چند
دیگری را بکدیگر تساب و دبره استه فی استهی ای طعنه فی ای سبا یقال یکون الهیمن سبته دهمت سبته مند کقولک الدهر من مدین ای سبته مند رایته ما یقال روزگار سبته
بالکسر دهد سبا بسیار دشنام داد مرد که سبته مند دشنام داد مردم انکه و بالضم سبته دشنام بسیار بالکسر سب مسب رجل ازبم بریدن و دادن دشنام
یعانی لانه ازبده شتران سبته ابل مراد دشنام و هم دشنام بسیار مرد جما سبوب سبا هل بلغت من و جما سبائب سبوب مثله سبیبه تنگ کتان جامه و معجر و دستار
اسباب خویشی پیوند و شود بیستو یکدیگر بر بدان هرچه رسن سبب بها ستون میا سبوبة بینهم یقال و معاد دشنام بالضم سبوبة الله فاتلها الاعجاب عند بها
ملد سبب یقال بیابان سبب فش دوم و پیشانی ای سبب تعالی الله هو سباب سب ناخن سبابا سبیب آسمانها نواحی السموات اسباب جماعت
سحبت یقال کشیدن سحب جما سحائب بضمتین سحب سحاب ابر **سحابة** گویند نیز مسبحه آنرا و شهادت انگشت سبابة جاهلیت عید و سباسب یوم السباسب
مردی نام سحبان ای و علیه تسحب و کردن ناز تسحبا خورد و کول ای بالضم سحوب رجل نبامیدن سحت و خوردن سخت فالحق حریته ای فاسحب ذیلی
الدعی **الفحل** یعنی سرب و مصدره سروب رونده جهت یک **سارب** جما عنت بضمتین سخب سخابا جواهر بی که بند گردن بالکسر **سخاب** بفصاحت **م**
نبات حب ذی ملک لا اثره ای سربک فلا اذهب یقال پرندگان و شتران بالفتح سرب ظاهر ای بالنهار سارب و تعالی قوله منه **عع فاضه**
سرب فی امن هو یقال بالکسر سرب طریقه ای سربه له خلی یقال راه و سربک فلا اذهب ای فکذا الطلاق بحالیه فی انقراون کانوا فیک لی حاجه الا
ومن سرب منها قطع ای حمرا و جبل و نساء و قطا و ظباء من سرب ای یقال زنان و خوار سنگ و آهو گروه و الابل و رحی السرب واسع هو دل ای نفسه
تسرب افرادة الضیاسرب المصدر و هو شود روان سنگ از که آب الضیا و کسر بفتحتین سرب المذهب بعید ای سربة بعید فلان ویقال کذلک بالضم قطا
سرب قطعة قطعة ارسلها ای الابل علی سرب و حل ای تسرب و جحره فی الثعلب انسرب و سربه فی الوحشی انسرب ویقال گیاهی و سالت اذا سربة فهی سربا
سراب جما عنت مسارب چراگاه و بفتح الرا و ناف سینه میان ریزه موی ای الرا بضم مسربة فتسد الخرز عیون الماء منها سیل صبت ای القربة
گرسنگی **سغب** ارخا سیل ای **سعابیب** یجری قوه یقال الذکور دون الاناث بها وصف و خانه دراز اسپ **سرحوب** فرس آب نمایش
قربت ای السقب اره سقبت و سقبه الجار احق الحدیث و منه نزدیکی بفتحین **سقب** مجاعة ذو لی مسغبة و ذو تیم و سغبی ای و سغبان و هو ساغب فهو **عع کافه**
خر بضا سقبه حامل یقال ولکن سقبه للانثی یقال و لا مثله سقبه صقب خیمه ستون و باریک خیزری زراره دراز نرد کره مشترک بسکون سقب انا سقبتها و سقب و
تسکاب آب شدن ریخته سکوب جفر غیر من الارض وجه علی یجری مسکوب ا آب ریختن و رجاها نوعی **سکب** ریزنده بالکسر مستقاب ناقه و ماده گره
خوشبوی درخت از نوعی بفتحتین سکب دریغ ای سکب فرس و ماغور فصب ما کقولهم بالمصدر وصف مسکوب آب سکب و ما ریزان بالضم سکوب ما کذلک اسکاب
اذا المراة سلبت یقال جما عنت بضمتین سلب جامه تم بالکسر سلاب کذلک **مستلاب** **عع فاضه** بودن **سلب** اسپی نام قطام مثل سکاب یکی سکبته
بضمتین سلب درازشجر که سلب مشیها فی اسرع ای ناقة سلبت و غیره الزوج علی یکون قد تسلب و الزوج علی الاحداد یقال و الحداد لبست ای احدت
بود و بفتحتین سکب منه فنون ای القول من اسالیب فی هو یقال راه و روش و گونه بالضم اسلوب مفعول معنی علی سلیب جمع و هو علیه ورق لا ای
اسلبت منه و جماعت بضمتین سلب فگند ناتمام بچه که ناقه بالفتح سلوب الثمام سلب قولهم منه و مثله سلیب تابند رسن وی از که بمن خرمی د
مسلحب طریق البادر تشدید منشد مسلحب بالقرن الطعن سلب ثور و دست سبک مرد بالطعن الیدین سلب رجل و التخفیف ای اللام بکسر القوائم سلب فرس الناقه
و اذا ... قیده اذا و اسلهب اعدا اذا فقال فرسه اعرابی وصف کذلک و بالصاد خانه دراز اسپ سلهب با سلحب مسلحب قد ممتد ای

انتصب اثلاث سنب سنبة من الدهر پاره از روزگار سنبته بزیادة التاء کذلک و هذه التاء ثبتت فی التصغیر یقال سنیبة فی الجمع سنابت و فرس
سنب بکسر النون کثیر الجری سنوب جماعة سهب دشت و اسب فراخ رو بیر شبه منعاک شبه بقیا و حفر و اسپ فاهوا و اسهب الفرس فی الجری ای السبع
سبق و اسهب الرجل اذا اکثر من الکلام فهو مسهب بفتح الهاء و لا یقال بکسرها و هو من النوادر و اسهب الرجل مجهولا اذا ذهب عقله من لدغ الحیة سیب
دهش سیوب جماعت و رفتن آب عع فاکه سیب بالکسر رودش آب و نساب ای رجع و نسابت الحیة ای جرت سیبت الدابة ای ترکتها تسیب حیث شاءت
سائبة و هی ناقة کانت تسیب فی الجاهلیة لنذر و نحوه و قیل هی ام البحیرة و کانت الناقة اذا ولدت عشرة ابطن کلهن اناث سیبت فلم ترکب و لم یشرب
لبنها الا ولدها او الضیف حتی تموت فاذا ماتت اکلها الرجال و النساء جمیعا و بحرت اذن بنتها الاخیرة فتسمی البحیرة و هی بمنزلة امها فی انها سائبة و الجمع
مثل نائحة و نوح سائبة ایضا العبد الذی یقول مولاه انت سائبة فقد عتق و لا یکون ولاءه لمعتقه و یضع ماله حیث یشاء و قد ورد النهی عنه سیاب و سیابة
خرما یا تبکی و بها سمی الرجل فان شددته ضممته و قلت سیاب و سیابة شوبان نام وادی **فصل الشین** شؤبوب یکدفعه باران شآبیب جماعت شباب
مرد جوان شبان جماعت شباب ایضا جوانی شبیبة کذلک و هو خلاف شیب و منه شب یشب **فاکه** و اشبه الله و اشب الله قرنه بمعنی و القرن زیادة
فی الکلام و امرأة شبة و شابة بمعنی بنو شبابة قومی از طائف و اشب الرجل بنین اذا اشب اولاده و اشب لی کذا مجهولا ای اتیح لی کذا و شب ایضا
کذلک و یقال اعیتنی من شب الی دب ای من لدن شببت الی ان دببت علی العصا کما قیل نهی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم عن قیل و قال و یقال من شب الی
دب و قد مر فی باب الدال یجعل منزلة الاسم بادخال من علیه و ان کان فی الاصل فعلا شبیب الغفص و هو النسیب ایضا شباب بالکسر نشاط الفرس و رفع
یدیه جمیعا عع **فاضه** که شبیب کذلک شبشبة انا ای منجبة للنشاط و کذلک فراحرن یقال برئت من شبابه و شبیبه عضاضه و عضیضه شبب
بفتحتین بیرگاو دشتی و هو الذی انتهی اسنانه شبوب بالفتح کذلک یقال منه شب الثور فهو مشب و مشب بکسر المیم و فتح الشین ایضا و قال ابو عبیدة و شب الذی
انتهی شبابا ابو عمرو یقول مررت برجال شببة ای شبان شب نوعی از نداک برافروختن آتش و حرب شبوب کذلک عع **فاضه** شبوب بالفتح هیزم و جز آتش
افروزند و یقال هذا شبوب لکذا ای یزید فیه و یقویه و یقال شعر یشب لونها ای یظهره و یحسنه و یقال للجمل المذنب شجب بفتحتین اندوهگین شدن
عع **کافه** و هلاک شدن فهو شجب شجوب هلاک شدن عع **فاضه** و هلاک کردن لازم و متعدی آید و کمین کردن و مشغول کردن عع اشجب باک و مشجب
ای بسداد مشجب بالکسر دار چوب که جامه برو اندازند شجوب و منها شجب نام مردی و هو شجب بن یعرب بن قحطان شحوب لاغر شدن عع و اشحب
و دیگرگون شدن و بضمها لغة فیه حکاها الفراء **شخب** بالضم آنچه بیک کشیدن پستان فرود آید از شیر وقت دوشیدن فی المثل شخب فی الاناء و شخب فی الارض
ای یصیب مرة و یخطی مرة اخری شخب بالفتح مصدر منه عع بفتحهما **ضمه** شخوب بالضم بانگ شیر دوشیدن یقال انها لشخوب الا حالبیل و قوائم عروقه تشخب
دما ای تنفجر شنخوب شنخوبة بضم اوله سر کوه شناخیب جماعت **شذبة** بفتحتین شاخهای بریده درخت که آنرا ببرند شذب جماعت یقال شذبت الشجرة
حشاوه کردم جذع مشذب بعت منه و فرس مشذب اسب دراز شانه شوذب مثله شذب راندن یقال شذب عنه ای ذب شاذب رشوذه جمع
و یقال لشذب المسناة یعنی سرآب شذب العروق ظاهر العروق شذاب الکلاء و غیره بقایاه **شرب** مثلث نعات آشامیدن خوردن آب و
عع **کافه** و قرئ فشاربون شرب الهیم مثلث نعات قال ابو عبیدة بالفتح للمصدر و بالضم و الکسر للاسم تشرب آب خوردن
و یکبار خوردن شرب بالکسر ایضا بهره آب و فی المثل آخرها اقلها شربا و صله فی سقی الابل شرب بالفتح ایضا جمع شارب مثل صحب و صاحب و الجمع شروب
شروب مشربة بالکسر خور آب و بالفتح یک شب آب و بضم الراء کذلک و آبخور و فی الحدیث ملعون من احاط علی مشربة مشارب آبخورها شریب مثل
نیک شراب خوار مشرب جای آب خوردن و یکون ایضا مصدرا ماء شروب و شریب آب نه شور و نه خوش شراب آشامیدنی و خوردنی از نعات شریبة
گوسپندان که آب خورده باز گردند و در پی دیگری در آید شریک هم آبخور تو که ستوران هر دو بیک نوبت آب خورند و هو فعیل بمعنی مفاعل مثل نزیم اکیل و
یقال شربهما ای تکله ای طعمه ای توکل یشرب ای یرعی کیف یشاء و شرب عاقرته ای حلبت فیها ماء لو طینا لیطیب طعمها و هی جدیدة

شربه بفتحات حوضهای گرداگرد نخلستان شربت ربات جمع شارب آبخورنده و سبلت شوارب رگهای آب در حلق و حلقوم صحب الشوارب ای شدید النهیق
وهو ایضاً جمع شارب الغلام و یقال طر شارب الغلام وهما شاربان و یقال اشربت الابل حتی شربت و شربتنی ما لم اشرب ای ادعیت علی ما لم افعل
ابراث درخوردن رنگ مو رگ سوهان لازم و متعدی یقال اشرب الابیض حمرة ای علاه ذلک و فیه شربة من حمرة بالضم ای اشرب ای جرعه و شربة من ماء
ای مقدار الری و مثله الحسوة والغرفة واللقمة و شرب فی قلبه حبه ای خالطه ومنه قوله تعالی و اشربوا فی قلوبهم العجل کعزیم ارا حب العجل فحذف المضاف
واقام المضاف الیه مقامه شاربة قومی که بر جوئی منسوب باشند که آب از وی خورند رجل اکلة شربة مثال همزة بسیار خوار شرب در خوردن و جستن بجامه
اشرباب گردن افراختن کردن در نگریستن شرابیة مثال طمانینة اسم من اشراب شربة تشدید الباء موضع و یقال ما زال علی شربة واحدة ای علی امر واحد
شرب بالضم موضعی بالباء ایضاً شرجب شرعب دراز شرعبت الادیم ای قطعته طولا شرعبی نوعی از جامهای برد شزوب باریک شدن اسب
فرس شازب ضل شزب اطوامر مکان شازب ای خشن قال ابن السکیت شاسب باریک خشک شاسف کذلک شسیب کمان شصب
بالکسر سختی شصائب جمع شعب الامر بالکسر اشتد عیش شاصب ای شدید شصوب سخت شدن عیش عع فاضه و یقال اشصب الله عیشه
شصبان دو قبیله از بریان شطبة شاخهای سبز تر شطب جمع شطبة المرأة الجرید او شقته ینسج منه الحصیر قال ابو عبید ثم تلقیه الشاطبة الی المقتبة
جاریة شطبة ای طویلة شطیبة پاره از کرباس بدرازا بریده و کذلک ای من الادیم و چوب بدرازا بریده بجهت کمان انشطاب رفتن آب طریق شاطب
ای مایل شطب السیف طرائقه التی فی متنه الواحدة شطبة مثل صبرة و صبر و کذلک شطب السیف بضمتین سیف مشطب و ثوب مشطب ای فیه طرائق شطب
کوهی شعب قبیلهٔ بزرگ بوما تشعب من قبائل العرب العجم شعوب جمع وهو ابو القبائل الذین ینسبون الیه یجمعهم و یضمهم حکی ابو عبید عن ابن الکلبی الشعب اکبر من
القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ شکاف و درز و فراهم آوردن درز شکاف شعاب کاسه و ند مشعب بالکسر الدان کار شعوبیة گروهی که
عرب را بر عجم تفضیل کنند شعب الرأس شأنه الذی یضم قبائله و فی الرأس اربع قبائل و یقال هما شعبان ای مثلان شعب ایضاً جدا کردن از هم و هم پیوستن
وهو من الاضداد قال تبام شعبهم اذا اجتمعوا ابعد التفرق و تفرق شعبهم اذا تفرقوا بعد الاجتماع و کوهی میان ازاد و شعبین جو استد شعبی نام مردی منسوب باین
وهو حسان بن عمرو الحمیری فمن کان منهم فی الکوفة یقال لهم شعبیون و من کان منهم بالشام یقال لهم شعبانیون و من کان منهم بالیمن یقال لهم آل ذی شعبین
کان منهم بمصر و المغرب یقال لهم اشعوب تشعب انشعاب پراگنده شدن و شعب الرجل ای مات او فارق فراقا لا یرجع شعیب نام پیغامبری عم شعیب توشه دان
راویه مزاده کذلک تیس اشعب اذا کان ما بین قرنیه بعید جدا شعب جمع شعب بالکسر راه در کوه شعاب جمع و فی المثل شغلت شعابی جدوای ای شغلت
کثرة المؤنة عطائی و نشانی که در گوش بهیمه منقر شعب بالفتح راه انشعاب شاخ شاخ شدن راه و درخت شعبة بالضم شاخ و پیوند کاسه خور یقال قصعة مشعبة ای
شعب فی مواضع منها شدد للکثرة و گروهی از بحر شعب جمع و شعب الغرس سرها اشرف منه کالعنق و المنسج و آن راه خرد و یقال شعبة حافل ای ممتلیة سیلا
جدی یقال شعبتهم المنیة ای فرقتهم شعوب بالفتح مرگ و هی معرفة لانه لا تدخلها الالف و اللام شعبان نام ماه شعبانات جمع شعب نام مردی طمع و یقال هو اطمع
من اشعب شعبی بالضم و فتحتین موضعی شعبعب الصفا موضعی و شعب لامیر رسولا ای ارسله شغب بالمعجمة بالتسکین فتنه و تباهی عع بفتحهما و شغب الجند و یقال
بالتحریک و شغبت علیهم و شغبت بهم و شغبتهم کله بمعنی و شغبت علیهم بالکسر اشغب شغبا بالتحریک لغة فیه ضعیفة و شاغبة فهو شغاب مشغب شغب مشغب الکسر کلها بمعنی
شغب بالتحریک نام زنی لا تنصرف فی المعرفة شغربیة ای پیچیدن در کشتی یقال شغر به شغربیة اخذه بالشغربیة فصرعه شقب بالکسر شکاف
کوه شقبة شقاب بالکسر فیها شقوب بالضم جمع شقب بالفتح و الکسر مکان مطمئن شوقب دراز کنش شقحطب ای دو قرنین مشکرین سلب تیز و پستانی الغداف
یقال امرأة شنبا قال الاصمعی ما شنب لا برد الفم و الاسنان شوب آمیختن عع فاضه شابه فهو مشوب یقال ما عنده شوب و لا روب ای لا مرق و لا لبن و فی
المثل هو یشوب و یروب یضرب لمن یخلط فی القول و العمل شیاب نام آبی که بحری السخنه شو و شنابه نام کوهی بنجد شابیة آمیزش آلودگی شوائب جماعت
شهب بالضم سپیدی بر سیاهی غالب آمده شهب مصدر منه عع کافه و اشهب الرأس ای شاب فرس اشهب سبز خنک شهبا اشهیباب مصدر منه یقال شهبا

اشهب الفرس و شهبات غرة شهباء و هو ان یکون فی غرة الفرس شعر یخالف البیاض و شهابات النوع اذا امتزج و بقی فی خلاله شیء اخضر و یوم اشهب روز
بابا د سرد و لیلة شهباء کذلک کتیبة شهباء لبیاض الحدید نصل اشهب النوی برد فذهب سواده یعنی زرد و در شیبا بالکسر خشک انفرس و تعالی شهاب
خرب اذا کان ما ضیا فیها شهب جماعت شهبان کذلک شهبا بالفتح اللبن الضیاح یعنی شیر تنک آمیخته شوب ع آمیختن شیب ع ما رشیب ع شهریه مثل شهرة گیرنده بیر
شیب مشیب پیری **ع فاکه** قال الاصمعی شیب بالبیاض الشعر مشیب حول الرجل فی حدیث شیب سید شیبا رسه شیبا شیبة و شیب
علی غیر قیاس قال فی جاریة بکر ثیبت فلانة بلیلة شیباء بالاضافة اذا افتضت و باتت بلیلة حرة لم تقتض و اشتعل الرأس شیبا نصب علی التمیز و قال الاخفش
علی المصدر لانه حین قال اشتعل الرأس فکانه قال شاب شیب جمع اشیب و مضیا کوههای با برف و او از سفید شد بوقت الحزن و قولهم شیب شائب یعنی
لیل لیلة بهت قال الکسائی شیب الحزن رأسه و برأسه و شیبه الحزن رأسه و برأسه و شاب الحزن رأسه و برأسه کلها بمعنی و شاب الرجل ای شاب نوادره شیبان حی از بکر
و هما شیبان شیبان بن ثعلبة و شیبان بن ذهل شیبة نام مردی و مفتاح الکعبة فی ولده شیبان و ملحان دو ماه سرما سخت زمستان و کسر الشین و الیم
یقنا **فصل الصاد** صوبه بیضة بیلس صوب جماعت صیاب بالکسر کذلک یقال صیب رأسه و صاب رسه شکناک شد و صب الرجل ذا الکثر من غصب الماء
فهو رجل مصاب بالکسر علی مثل **صب** ریختن آب **ع فاضه** تصبب ریخته شدن و تصبب الماء من الجبل ای تحدر ما صب یزان هو کقولک ما غور
و منک صب عاشق صب بعجمین المصدر منه صبابة گرمی و سوزش عشق و تنگدلی از عشق صبابة بالضم باقی آب در خنور تصابت الماء اذا شربت صبابة
بالضم قطعة من خیل و صرمة من ابل و ایضا من العزما بین العشرة الی الاربعین و باقی آب در خنور و پاره از هر چیز یقال مضت صبة من اللیل ای جماعة
منه عن الحدیث تسودون فیها اساود صبا یضرب بعضکم رقاب بعض صبیب برگ گنجد و یقال عصارة ورق الحنا و خون و آب عصفر صبیب بعجمین
زمین امینا جماعت تصبصب تقبض ای امحق و ذهب حمس صبصاب مثل بصباص **صحابة** بالضم صحابة یاران و یاری نمودن **ع کافه** و هما فی الاصل
مصدر اصحاب یاران و جمعه صحب بالفتح مثل رکب و کرم و صحبة مثل فاره و فرهة و صحاب مثل جائع و جیاع و صحبان مثل شاب و شبان اصحاب جمع صحب مثل فرخ و افراخ و جمع
الاصحاب اصاحیب یقال فی الندار صاح مرخما معناه یا صاحبی لا یجوز ترخیم المضاف الا فی هذا وحده سمع منهم نه امر خام صحبته ای جعلت له صاحبا و استصحبه الکتاب
و غیره و کل شیء لازم شیئا فقد استصحبه و اصطحب القوم صحب بعضهم بعضا و اصله اصتحب تاء الافتعال تتغیر عند الصاد مثل نه او عند الضاد مثل اضطرب و الطاء مثل اطلب
و الظاء مثل اظلم و الدال مثل ادعی و الذال مثل اذخر و الزاء مثل ازدجر لان التاء لان مخرجها لم توافق هذه الحروف لشدة مخارجها فابدل منها ما یوافقها
یخف علی اللسان و یعذب اللفظ و اصحب البعیر و الدابة اذا انقاد بعد صعوبة و اصحب الرجل اذا بلغ ابنه و اصحبت ارض اذا ترکت صوفه و شعره علیه فیدرق
مصحب و الحمیت ما لیس علیه الشعر و اصحب الماء ای علاه الطحلب حمار صحب ای احمر یضرب لونه الی الحمرة **صخب** بفتحتین بانگ و فریاد **ع کافه** صخاب
منه صخبان منه و اصطخب افتعل منه و ما صخب الاذی اذا کان له صوت **صرب** شیر ترش با سکون و الحرکة یقال جاء نا بصرب تبتزوی الوجه و هو ایضا
صمغ احمر من الطلح و احدة صربة و هی ایضا شیء مثل راس سنور و فیها شیء کالنواة و الدبس هیص فی یوکل صرب بالکسر خنور که شیر در وی نهند یقال صربت
اللبن فی الوطب و اصطربته اذا جمعته فیه شیاء فشیاء فرکته یحمض و صرب بوله ای حقنه و منه قولهم للبحیرة صربی علی فعلی لانهم کانوا لا یحلبونها الا للضیف فیجمع
اللبن فی ضرعها و صرب الصبی بوله اذا احتبس بطنه فیلبث یوما لا یحدث و ذلک اذا اراد ان یسمن **صعب** تند تقیض ذلول امراة صعبة نسا صعاب
بالتسکین مصعب گشن و نام مردی **م** و هما مصعبان مصعب بن الزبیر و ابنه عیسی بن مصعب و مصعب بن عمیر صاحب لواء رسول الله
علیه السلام صعوبة دشوار سدن **ع بالضمها** و اصعبت الامر وجدته صعبا و اصعبت الجمل اذا ترکته حتی صار صعبا و استصعب
علیه الامر ای صعب و دشوار شد یقال صعب الشدیدة اذا ارفع و سطها و قور را سبا **صقب** و لده بالکسر ترتبا فی الحدیث
الجار احق بصقبه و بصقبه فصقب ای شریه قرب صقب بالکون ستون میان خانه صقوب جماعت وزدن هر چیزی خلک صلب **ع فاکه** و زمه
اندهر چیزی صاقب نام کوهی صقب دراز **صلب** سخت و سخت شوان بشت میان بست و پشت صلبة بالکسر فتح الثانی بفتحتین جماعة مثال قلب و قلبة

هو صبی و یقال خشب **صلب** بمعنی صلب سخت و چربش استخوان و جلیبای ترسایان چشایره چهارگانه سپس نسوزانیع صلابة سخت شدن **مع**
بعضها و صلبه ایّاه و صلّب الرطب اذا بلغ الیبیس فهو مصلب و صلبی ای سنون صلاب و روغن بیرون کردن از استخوان صلب بدار کردن تصلیب
شده و لمبالغة **مع فاضمه** قوله تعالی ولاصلبنکم فی جذوع النخل ثوب مصلّب جامه بانقش چلیپا صالب تب گرم خلاف نافض و صلبت علیه حجاره تصلب
بالکسر ای دمیت و اشتدت فهو مصلوب علیه صلبی شتر ستوار والیاء للالحاق صلبیاة مونث **صناب** بالکسر نوعی از رنگ صنابی هو الفرس الذی یخالط
شقرته شعرة بیضاء یعنی اسپ گلگون که با موی سپید آمیخته باشد **صوب** فرود آمدن باران صیّب ابر باران صاب ای نزل تصوب کذلک و
صوبت الفرس ذا ارسلته فی الجری و یقال صابة المطر ای مطره و صاب السهم یصوب صیوبة ای قصد و لم یجز و صاب السهم القرطاس صیبا لغة فی
اصابه و فی المثل مع الخواطی سهم صائب و یقال ای علی خطائی و صوابی ای صواب سیدر انقیض خطاء و صاب ای جده و صابته المصیبة فهو مصاب و اب
فی قوله و اصاب القرطاس اصابة و مصابا و یقال فی عقله صابة ای طرف من الجنون تصویب راست گوی داشتن و استصوب فعله و استصاب بمعنی صوب
استه ای خفض صوبة جزاء دادن و یقال خلفت علیها ذا الدنانیر صوبة بین یدیه ای ممثلة مصیبة تعزیت و سختی و اندوه رسنده کلمه مصائب جمع مصوبة
کذلک و اجمعت العرب علی همز المصائب و اصله الواو کانهم شبهوا الاصلی بالزاید و یجمع ایضا علی مصاوب هو الاصل قوم صیاب ای خیار و هم فی صیابة قومه
و صوابة قومه ای فی صمیمهم و صیابة ایضا گزیدگان و گزیده از هر چیز صاب عصارة شجر مرّ و یقال للشدة اذا نزلت صابت بقرّ ای صارت الشدة فی قرارها
صهبة ای شقرة فی شعر الراس صهوبة کذلک صهب نعت منه و یقال للابل الذی یخالطه بیاضه حمرة و هو ان یحمرّ اعلی الوبر و تبیض اجوافه جمل صهابی
اصهب اللون و هو منسوب الی صهاب اسم فحل او موضع صهباء می و قال الاصمعی یقال للاعداء صهب السبال و سود الاکباد و ان لم یکونوا کذلک یقال
اصله الروم صهیبی ابا الضم نام کسی و صهیب الرومی من الصحابة رضی الله تعالی عنهم **فصل للضاد ضب** سوسمار و برزمین چفسیدن و نام المغی
اصل فیه و جدها ضبة ضباب و ضب جمع عیت و فی المثل اعق من ضب و یقال اخدع من ضب و ضبة ایضا نام مردی و ابن سمار ضبیب بیرون شدن آب
و خون اضباب متعدی منه و فلان تضبث نافته ای یحلبها بخمس اصابع و یقال لا افعله حتی یحن الضب فی اثر الابل الصادرة و لا افعله حتی یرد الضب لانه
لا یشرب ماء او ضب البلد و ضبّب ای کثرت ضبابه و ارض ضببة کثت منه و هذا احدها جار علی اصله و یقال ام فعانی مضاب منکرة و هی قطع من الارض
کثیرة الضباب واحدها مضبة مضب آنکه در سوراخ سوسمار آب ریزد تا بیرون آرد ضب ایضا کینه یقال اضب فلان علی غل فی قلبه ای اضمره و اضب
علی ما فی نفسه اذا سکت مثل اضباء و ضبا ای تکلم به و اناس لیل شد و یقال منه ضبت البعیر تضبیب با الفتح بعیر اضب و ناقه ضباء و بیماری در لب که خون ریزد
از وی و منه یقال ضبت لثته دما اذا سالت و ضببتها انا و ضبوا علیه اذا کثروا علیه و جاء فلان تضب لثاته بالکسر اذا اشتد حرصه علی الشئ قال ابو عبید
قلب تبض ای تسیل و تقطر ضب ایضا شکوفه خرما اضباب جماعت آگنده و پر گوشت شدن نخل و تضبیب العبی ای سمن و انفقت آماطه و قصر عنقه رجل
ضباضب بالضم و کوتاه بالا فربه تضبیب مسکه و آنچه از وی سیار ند بجهت خوردن کودک خرد یقال ضبوا لصبیکم و رجل خب ضب مکار گا ضباب متنع ضباب
جماعت یقال منه ضبب یومنا **ضرب** زدن **مع فاکه** و مثل آوردن قوله تعالی و ضرب الله مثلا ای وصف و بین و بیان و نا و بگ گوشت و کوه
و تنک از هر چیز و تیز رفتن و یقال ضرب فی الماء ای سبح فیه و ضربه علی اذنه ای انامه قال الله تعالی فضربنا علی اذانهم ای انمناهم و یقال ضربهم ضرب
وصف بالمصدر ای مضروب کقولهم ما قوله مائی برفتن در زمین طلب روزی قوله تعالی و اذا ضربتم فی الارض مضرب بفتح الراء کذلک ضربان جستن و کشیدن برباده
ضربان جستن رگ و جراحت پر شدن از ریم و یقال ضرب علی یده اذا حجر علیه ضوارب التی تعلب البرق و یقال ضرب البعیر فی جهازه ای نفر و ضرب
فیه ملامة بعرق ذی اشبة ای التباس ضریب بمعنی عسل سطر سپید گرد یونث و استضرب العسل صار ضربا و هو الکو هم استنوق الجمل و استیقس
التعرمعنی التحول من حال الی حال و یقال اتت الناقة علی مضربها بالکسر الراء ای الوقت الذی ضربها الفحل فیه جزا با جلوا الزمان کاکان فیه
و یقال ما لفلان مضرب عسلة و ما اعرف له مضرب عسلة ای من النسب و المال العرق مضرب زاء سیف زخمگاه شمشیر و کذلک مضربة السیف مضرب

ایضاً استخوان بانغر مضراب زخمه رباب و مرد سخت زننده ضارب زننده و رونده و جاسی در تحت ناک ناقه لگد زننده بوقت دوشیدن سخت کنار ریگی و جمع
اطراف پرشود و زننده تیر قداح ضریب به قداح زننده قرباً جماعت و الضریب ایضاً الثالش الصقیع تقول منه ضربت الارض کما تقول طلت من الطل
و ضریب الشیٔ شکله شکله ضرائب ای اشکال ضریب الشول لبن یحلب بعضه علی بعض فهو ضریبة طبیعت و خوی یقال فلان کریم الضریبة و لئیم الضریبة و کذلک تقول فی
الخلیقة و السلیقة و النحیزة و النوس و السوس و الغریزة و النحاس و الخیم و مرد علام و دخل سرای رز و خراج و مانند آن و زده شده بشمشیر و انماد خلته الهاء و لکان
بمعنی مفعول لانه ضار فی عداد الاسماء کالنطیحة و الاکیلة ضریبة ایضاً پلیته دسته کرده از پشم و باغنده که بریسند ضرائب جمع اضراب مقیم بودن بر یکجای و سرفرو
افگندن چیزی مضرب ای متطرق ساکتة لا تتحرک و برگشتن از کسی یقال اضرب عنه ای عرض عنه و برافگندن گشنی ای بر ماده تضریب برانگیختن ضربت النجاد و الغرز
اذا خاطها و ضاربا ای جالده و تضارباً و اضطرب بالمعنی الموج یضطرب ای یضرب بعضه بعضا اضطراب جنبیدن فی اضطرب امره ای اختل حال حدیث مضطرب
السند مضاربة انبازی کردن دو کس مال و تن ضغاب بالضم ضغب آواز خرگوش عع بفتحهما امراة ضغبة ای مع لوة تحت بضغابیس و هی صغار القثاء
ضوبان بالضم شتر قوی ضخم و احده و جمعه واحد مضهب بریان نیم پخته تضهیب برشتن داشتن بکمان و نیزه وقت راست کردن فصل الطاء
طبیب پزشک اطبة اطباء جمع یقال القد طببت بالکسر ای کنت طبیبا متطبب علم طب خوانندہ و هر کار ردارندہ طب مثلث لغات پزشکی فی کل حاذق
عند العرب طبیب یقال فلان یستطب لوجعه ای یستوصف الدواء ایها یصلح لدائه طب بالکسر ایضاً جادوئی کردن یقال منه طب الرجل فهو مطبوب ای مسحور و
یقال ذاک طبی ای دهری و عادتی طب بالفتح دانا فحل طب ای ماهر بالضراب طبابة دوال که در زهای مشک بیکدیگر درزد و زند طباب جمع یقال منه طببت
السقاء الطبة بالضم و طبطبة شد دلالکثرة و نور دابر و ریگ طبة کذلک ایضاً جامه پیش کشاده دراز در من طیب بالکسر جمع و کذلک الطبة ای شعاع الشمس ای
الطرائق التی تری فیه اذا طلعت تطبیب او بجمعین فشک اش خانه و دو نوع زدن طبطبة آواز آب یقال منه تطبطب الماء طبطاب تخته گوی بازی طحربة نمت
لغات لته پاره و اب پاره یقال علیه طحربة و ما فی السماء طحربة ای شیٔ من غیم طحلب بالضم و ضم اللام و فتحها جغز لاده و منه یقال طحلب الماء و عین طحلبة
طرب بفتحتین سبکی نشاط و شادی عع کافه و اطربه غیره و تطربه ایضاً ابل طراب تشرع الی اوطانها و مطارب طرق متفرقه و احدها مطربة و مطرب تطریب کشیدن
و نیکو کردن آواز طرب لحالب بالمغرب بوازدادو شیر دوشیده ماده بز آن طرطب بالضم و تشدید الباء پستان دراز طرطبة زن دراز پستان قال ابو زید یقال للرجل بها رمنیه هی
ا و طرطبین بفتحتین جستن عع فاضه اطلاب کذلک علی افتعال و منه عبد المطلب طلبة جوینیدگان منه طلبة التعلم مطالبة باز جست کردن تطلب
بیاپی جستن طلبة بکسر اللام خواسته طلاب محتاج طلب گردانیدن مو و آدن جسته جوینده را و هو من الاضداد و طلب الماء اذا بعد و لم ینل الا بطلب یقال منه ماء
مطلب و کلاء مطلب کذا غیره مطلوب جسته شده و نام موضع طنب بضمتین طناب خیمه و خران اطناب جمع خار مطنب و رواق مطنب بطناب استوار کرده
طنب ایضاً بیخ و ختیدن پی مطنب کردن و کشف طنب بفتحتین کژی نیزه و طنب بالمکان اقام به و طنب الفرس اطال متنه و طنب فی الکلام ای بالغ فیه اطنابه
بسیار گفتن و آن که بر و جههای کمان بند بند آمن الاطنابة نام شاعری و طنبت الابل ای تبع بعضها بعضاً فی السیر و طنبت الریح اذا اشتدت فی غبار طیب
پاک و حلال خلاف خبیث طیبة بالکسر تطییب مصدر منه عع فاکه اطابه و طیبه غیره و استطابه ای جده طیبا استطابة پاکی جستن پاک یافتن و یقال
ما اطیبه و ما ایطبه مقلوب فلت ذاک بطیب نفسی بطیبة نفسی اذا لم یکرهک احد علیه تقول له من اطیب العطر و لا تقل من الطیبة و طعمنا فلان من اطایبه
و لا تقل من مطایبه طیب ایضاً بوی خوش اطیبان الاکل و الجماع مطایبة خوش منشی کردن باهم طاب پاک و بوی خوش طابة ظهر و خرما یقال له رطب ابن طاب
و عرق بن طاب نخلی طیاب بالضم و التشدید ای طیب جدا اشربت مطیبة للنفس ای النفس تطیب اذا شربته طوبی فعلی من الطیب قلبوا الیاء واوا للضمة ما قبلها
یقال طوبی لک و طوباک بالاضافة قال یعقوب و لا تقل طوبیک بالیاء و طوبی نام درختی در بهشت تسبی طیبة بکسر الطاء و فتح الیاء صحیح الیاء لم
یکن من بعد واو مفتص عبد طیبة علی وزن شیبة نام مدینه رسول علیه السلام طب بالخشت بخته ملغة اهل مصر و یقال طبت به نفسا ای طابت نفسی
فصل الظاء ظاب بالهمز سلف و یقال هو ظابه و ظاءمه مظاءبة و مظاءمة و دو خواهر را دو کس خواستن یقال منه ظاءبنی فلان ای تزوج اخت زوجتی

ثعالب ایضاً بانگ و فریاد و یقال ابا طبطاب کما یقال لیقیة ای یحیی بن وجع و ظباظب الغنم لبا البها و هی اصواتها و جلبتها **ظرب** ایشته بکسر الرا ظراب جمع
و نام مردی ظراب بیننا فی ندا ظربان مثال قطران جانوری چون گربه که بوی گنده دارد و فی المثل فسا بینهما الظربان اذ تقاطع القوم و جمعها ظرابی بالکسر
و ربما جمع علی ظرابی کانه جمع ظرباء رجل ظرب مثال عتل مرد کوتاه پر گوشت **ظنبوب** استخوان خشک ساق **فصل العین عب** پروا ناخوردن آب
و فی الحدیث الکباد من العب و الحمام التیر یشرب الما عبا کما تعب الدواب و قولهم لا عباب مثل قطام ای لا تعب فی الما و لا له الا بتة من الماء عباب بالضم بری
آب و بسیاری آن و برآمدن آن عبب بفتحتین تا بهای منفق یعنی جیجهان عبعب جامه درخورد نیک که کوی و تازگی جوانی و عبعب الشباب ای طال عبعاب
بالضم مرد دراز و فیه عیبة بالضم و الکسر ای کبر و تجبر و منه عبیة الجاهلیة ای نخوتها عیبة شیر عرفط و عصاره زیبوب آب بسیار رود و جوی که آب سخت تیز رود
عتب معتب خشم گرفتن یقال عتب علیه ای وجد علیه **عع فاضة و گه** معتبة بفتح التا و کسرها خشم عتاب بالکسر ناز کردن و خشمگینی پیدا کردن
یقال بینهم اعتوبة یتعاتبون بها و اعتبنی فلان ای عاد الی مسرتی و رجع عن الاساءة والاسم العتبی و فی المثل لک العتبی بان لا رضیت هذا اذا لم ترد ه الا
عتاب تقول اعتبک بخلاف ما تهوی و اعتتب و استعتب یعنی و یقال ایضاً استعتبه فاعتبنی ای استرضیته فارضانی معتب بدرجی از من اعتتاب برگشتن
از چیزی اعتتبت الطریق اذا ترکت سهله و اخذت فی وعره و اعتتب ای قصد عتب بالتحریک پایه نردبان و کل مرقاة منه عتبة و الجمع عتب و عتبات
عتبة ایضاً پاشنه در و الجمع عتب و حمل فلان علی عتبة ای امر کریه من البلاء و یقال ما فی هذا الامر رتب و لا عتب ای شدة عتب ایضاً میان انگشت و سطی و بنصر
عتبان رفتن شتر بر سه پا و بر یک جای جستن مردم **عع فاضة و گه** عتبان بکسر العین مع السکون نام مردی تو معتلب ای صد و مر و ام معتلب اذا لم یحکم
عتلب الرجل بنده اذا لم یدر الوری هذا العود ام لا یعنی اخذه من شجر مجهول عجیب کار شگفت عجاب کذلک عجاب بالتشدید ابلغ منه اعجوبة کذلک و قولهم عجب عاجب
تاکید یسیل بامل یو کدبه تعاجیب شگفتها لا واحد لها من لفظها و لا یجمع عجب و عجیب و یقال جمع عجیب عجائب مثل افیل و افائل و تبیع و تبایع و قولهم اعاجیب
کانه جمع اعجوبة مثل احدوثة و احادیث یقال عجبت من کذا و تعجبت و استعجبت منه بمعنی و عجبت غیری و اعجبنی هذا الشی لحسنه و اعجب فلان بنفسه فهو معجب برایه
و بنفسه و الاسم العجب بالضم یعنی خویشتن بینی و قولهم ما اعجبه برایه شاذ لا یقاس علیه عجب بالفتح و السکون بن دم و پایان ریگ عجوب جمع **عداب**
بالفتح ریگ تنگ عدابة بالمجمه حدابة بالضم نام مروی از اوس **عذب** آب پاکیزه عذوبة مصدر منه **عع بضمهما** اعذبان آب و نان و خمر و استعذب
القوم ماءهم اذا استقوه عذبا و یستعذب لفلان من بیر کذا ای یستقی له و استعذب ای عده عذبا عذبة اللسان تیزی زبان عذبة السوط جابق تازیانه
عذبة المیزان الخیط الذی یرفع به عذبة الشجر غصنه عذبة ایضاً خاشاک و مارو و عذب کثیر القذی و یقال اعذب حوضک ای انزع ما فیه من القذی و اعذبه
من الامر اذا منعته عنه و اعذب نفسک عن کذا ای اظلفها عنه عذوب ستور ایستاده که آب و علف نخورد عاذب کذلک عذاب شکنجه تعذیب شکنجه کردن عذیب
نام آبی مر بنی تمیم را عاذب جای عنبی مرد کریم خلق **عرب** مردم تازی شهر نشین ای منسوب الیهم من العروبة اعراب تازیان بیابان نشین و هم
سکان البادیة خاصة اعاریب کذلک و النسبة الیهم اعرابی و لا واحد له و لیس الاعراب جمعا للعرب کما کان الانباط جمعا للنبط و انما العرب اسم جنس العرب
العاربة هم الخلص منهم و اخذ من لفظه فاکد به کلیل لائل و ربما قالوا العرب العرباء تعرب خویشتن بعرب مانند کردن تعرب بعد هجرته ای صار اعرابیا و العرب
المستعربة هم الذین لیسوا بخلص و کذلک المتعربة عربیة لغت تازی یعرب بن قحطان نخست کسی که زبان تازی او بیرون آورد و هو ابو الیمن کلهم عرب و عرب
بالضم و سکون را و بفتحتین یعنی مثل عجم و عجم عریب تصغیر عرب عروبة تازی زبان شدن **عع بضمهما** و عرب کلامه اذا لم یلحن فی الاعراب و اعرب بحجته ای
افصح بها و لم یتق احداً و فی الحدیث الثیب تعرب عن نفسها ای تفصح عرب خداوند اسپان تازی و کسی که به اصل تازی باشد اعربة مونث اعرب الرجل ای ولد له
ولد عربی اللون اهل عراب خیل عراب شتران و اسپان تازی خلاف البخاتی و البراذین و اعرب ای تکلم بالفحش و الاسم العرابة بالکسر و اعرب سقی القوم اذا کان
مرة غبا و مرة خمسا ثم قام علی وجه واحد و عرب علیه قوله ای قبح و فی الحدیث عربوا علیه ای ردوا علیه بالانکار و عرب منطقه ای هذبه من اللحن عرب عن القوم ای
تکلمت عنهم تعریب بریدن نشا خنای خرما و هو التشذیب و سخن عجمی را عربی کردن یقال عربته العرب و عربته ایضاً عربة بفتحتین جوی که در وی آب سخت رود و تیز عرب

وتر شدن خشت اورتن و ناتمام شدن یقال عربت معدته فهی عربة ع کافه معده تباه شدن ایضاً عرب تیز رود و تن آب تیز رود و روی که چوبی بالتحریک ایضاً عربة و اعرابه
یقال ما بالدار عریب ای احد عروب زن شوی دوست عرب بضمتین جمع قوله تعالی عُرُباً اترابا یوم العروبة روز آدینه ابن الی العروبة بالالف واللام عرابه
نام مردی از انصار عرب بالکسر و سکون گیاه خشک عرتة تیزی بینی مثل عرمة عرطبة نوعی از رود جاهها و یقال هو الجمل عرقوب بالضم پی پاشنه عرقوب
الدابة پی پاشنه ستور قال الاصمعی کل ذی اربع عرقوباه فی رجلیه و رکبتاه فی یدیه و عرقبت الدابة ای قطعت عرقوبها و عرقوب ایضاً من الوادی موضع فیه
انحناء شدید قال الفراء یقال ما اکثر عراقیب هذا الجبل وهی الطرق الضیقة فی متنه و تعرقبت اذا اخذت فی تلک الطرق عرقوب القطا ساقها و عراقیب
الامور عظامها و صعابها عرقوب ایضاً نام مردی از عمالقه ضرب به المثل فی الخلف و یقال مواعید عرقوب و ذلک انه اتاه اخ له یسأله شیئاً فقال
عرقوب اذا اطلع نخلی فلما اطلع قال اذا ابلح فلما ابلح قال اذا ازهی فلما ازهی قال اذا ارطب قال اذا صار تمراً فلما صار تمراً اخذه من اللیل و لم یعطه شیئاً عزب
بفتحتین مردی زن و زن بی شوی عزاب بالضم جمعها عزوبة بالضم فیهما بی زن و بی شوی یقال تعزب فلان ثم تأهل و دور شدن ع فاصله یقال عزب عنی
فلان ای بعد و غاب و دور رفتن ستور در چراگاه یقال عزبت الابل ای بعدت فی المرعی لا تروح اعزاب دور گردانیدن یقال اعزبه الله و اعزب القوم ای عزب ابلهم
فی المرعی فهم معزبون معزابة بالکسر دور برنده ستوران خود را از مردم و بسیار عزب باشنده عازب آب و گیاه دور دست و عزبناه ای صحبناه ابل عزیب جمع عازب و هو
الذی لا یروح علی الحی مثال غاز و غزی سوام معزب بالتشدید یقال اعزب عن الدار و فی الحدیث من قرأ القرآن فی اربعین لیلة فقد عزب ای بعد عهده بما
ابتداء منه و عزب طهر المرأة اذا غاب عنها زوجها و عزبت الارض ای لم یکن بها احد مخصبة کانت او مجدبة عسیب شاخ خرما که برگ ندیده باشد
و هو فویق الکرب لم ینبت علیه الخوص فهو سعف عسیب الذنب بن دم عسیب ایضاً نام مردی عسب بکرایه دادن فحل بجهت گشنی ع فاکه یقال عسب فحله ای
اکراه و بر جستن فحل بر ماده عسب ایضاً آب گشن و استعسب الفرس ای استودق یعسوب امیر زنبوران منه قیل للسید کذلک و نوعی از پرندگان بزرگتر از ملخ
نامه ثمانیة لیس فی کلامهم فعلول غیر صعفوق عشب گیاه تر بلد عاشب گیاه ناک بعیر عاشب یرعی العشب عشاب گیاه ناک شدن یقال
اعشبت الارض ای انبتت العشب و بگیاه رسیدن یقال اعشب القوم ای اصابوا عشبا ارض معشبة و عشیبة مکان عشیب بین العشابة و اعشوشبت
الارض ای کثر عشبها و هو للمبالغة کقولک خشن و اخشوشن ارض فیها تعاشیب ای فیها عشب لا واحد لها عشبة بالتحریک عشتر گلان عال عشمة کذلک
یقال رجال عشمة فاعشبنی ای اعطانی ناقة مسنة و یقال شیخ عشبة و عجوز عشبة ای هرمة و یقال عشب ای یبس مهیم صغیر عصبة بفتحتین پی عصب اعصاب
جماعت پی و ای خویشان نرینه از جانب پدر عصبات جماعت و پی ناک شدن گوشت ع کافه و تعصب اعصب الخشته معصوب سخت گوشت عصب بالکسر
عصابه بر سر بستن یقال عصب راسه بالعصابة عصباً و نوعی از برد های یمنی و نوعی از ابر و گیرنده و یقال هو من عصب قومهم و عصب القوم بالتحریک ای من خیارهم
و نورد سخت پیچیده رجل معصوب الخلق و جاریة معصوبة حسنة العصب ای مجدولة الخلق عصابة بالکسر سربند و گروهی از مردم و اسپ و مرغ معصوب ایضاً
گرسنه بلغت هذیل تعصیب عصابه بستن بر سر معصّب آنکه میان بسته باشد از گرسنگی قال ابوعبیدة هو الذی عضّته السنون ای اکلت ماله عصبة بالضم از ده
تا چهل عدد از مردان اعصاب رسن بر دست بسته و عصوصب القوم ای اجتمعوا و صاروا عصائب و عصوصب الیوم ای اشتد و منه یوم عصیب و عصبصب ایضاً شدید
ایضاً تشنگی با زرد و ما و سم پیچیده و بر پا کرده و یقال عصبت فخذ الناقة لتدر ای شدت و ناقة عصوب لا تدر حتی تعصب و تعصب الجمل عصاب و عصب الشجرة ای جمعت
اغصانها ثم ضربتها لیسقط ورقها قال الحجاج لاعصبنکم عصب السلم و عصب القوم نعلان ای استکفوا حوله و عصبت الابل بالماء اذا دارت قال الفراء عصبت الابل
بالفتح و بالکسر ایضاً اجتمعت و عصب الریق بفیه ای یبس علیه و عصب الریق فاه ایضاً و عصب الافق اذا احمر و عصبت الکبش اذا شددت خصیتیه حتی تسقطا
من غیر ان تنزعهما عصب ایضاً نوعی از تصرفات عروض و هو تسکین اللام من مفاعلتن و نقله الی مفاعیلن عصلبی مرد سخت لام زائده عضب
بریدن و ضعیف کردن و شمشیر بران و دشنام دادن رجل عضاب بین منه عضوبة بالضم تیز زبان شدن ع بعضها عضباء که شاخ شکسته
عضب بفتحتین بعضه منه ع کافه اعضب شاخ شکستن کبش اعضب بین العضب عضب ایضاً مردی بی یار مند معضوب ضعیف ناقه عضباء گوشش شکافته و

نام ناقهٔ رسول علیه السلام و لم یکن مشقوقة الاذن آعضب ایضا نوعی از تصرفات عروض مفاعلتن که آنرا خرم کنند تا فاعلتن شود و نقل کنند بمفتعلن عطب
بفتحتین هلاکی عع کافه اعطبه اهلکه معاطب مهالک احدها معطب عطب بضمتین و بالسکون مثل عسر و عسر عطبه بایهٔ از وی یقال اجد ریح عطبة ای قطنة محترقة عظب
بالضم و الظاء المعجمة و فتح الظاء لغة فیه قال الکسائی هو بضم الظاء و الاخیر عنظاب عنظوب کذلک عنظوبه مونث عناظب جماعت عنظب مثله عنظبه موضعی عاقبة
پایان کار و فرزند یقال لیس له عاقبة ای وله و تاتی فی الآخر الامر عاقب آنکه نیابت سیدار د بعد از وی و قول النبی صلی الله علیه و سلم انا العاقب یعنی آخر الانبیا
و کل شئ خلف بعد شئ فهو عاقبة عقب بکسر الوسط پاشنه و هی مونثة و عقب الرجل ایضا ولده و ولد ولده و فیها لغتان کسر القاف و تسکینها و عقب فلان
مکان ابیه عاقبة ای خلفه فهو اسم جار بمعنی المصدر کقوله تعالی لیس لوقعتها کاذبة و عقبت الرجل فی اهله اذا بغیته بشر او خلفته و عقبته ایضا اذا ضربت
عقبه بالسکون روش ستور که بعد از رفتار نخستین آرد یقال لهذا الفرس عقب حسن و مصدر لما تقدم من الافعال عقب بضمتین و بالسکون پایان
کار و منه قوله تعالی هو خیر ثوابا و خیر عقبا و یقال جئت فی عقب الشهر و عقبانه ای بعد ما یمضی کله و جئت فی عقبه بکسر القاف ای اذا بقی منه شئ حکاه ابن
السکیت عقبة بالضم نوبت یقال تمت عقبتک و هما یتعاقبان کاللیل و النهار و بدل و عوض اسیر یقال اخذت عقبة ای بدلا و نوعی از خوردنی که در دیگ عاریتی نهاد او ندو دیگ فرستند و عاقبت الرجل فی الراحلة اذا رکبت انت مرة و رکب هو مرة و المعاقبة نوع تصرف فی العروض عقبة الطائر مسافته
ما بین ارتفاعه و انحطاطه معقاب زنیکه بعد از هر دختری پسری زاید عقبة بالکسر اثر و هیات یقال علیه عقبة الجمال و یقال ما یفعل ذلک الا عقبة القمر
اذا کان یفعله فی کل شهر مرة عقب بفتحتین پی که از وی زه و ریسمان تابند عقبة یکی و ایضا تیر عقبات جماعت عقب بالسکون زه تافتن از پی و پی پیچیدن
بر چیزی یقال منه عقبت القوس و القدح و السهم اذا لویت شیا منه علیه یعقوب نام پیغمبر علیه السلام و هو اسرائیل الله و هو غیر منصرف للعجمة و التعریف و کبک نر و هو
منصرف یعاقیب جماعت و الیاء زائدة ابل معاقبة التی ترعی مرة فی حمض و مرة فی خلة و التی تشرب الماء مرة ثم تعود الی المعطن ثم تعود الی الماء فهی العواقب
و اعقبت الرجل بنوبت بر نشستم بادی و العرب تعقب و تعاقب بین الفاء و الثاء مثل جدف و جدث عقاب بالکسر شکنجه کردن یقال عاقبه بذنبه و قوله تعالی
فعاقبتم ای فغنمتم و در پی کردن فهو معاقبة و عقیبة ایضا تعقیب مثله معقبات فرشتگان شب و روز و انما انث لکثرة ذلک منهم ای التعاقب نحو نسابة و علامة
و ستران سپس یکدیگر ایستاده بر حوض تا بنوبت آب خورند و هی الناظرات تعقب عقب العرفج اذا اصفرت ثمرته و حان یبسه و عقب فی الامر اذا تردد فی طلبه مجدا
و قوله تعالی ولی مدبرا و لم یعقب ای لم یعقب و لم ینتظر تعقیب الصلوة الجلوس بعد ان تقضیها لدعاء او مسئلة و فی الحدیث من عقب فی صلوة فهو فی
الصلوة و یقال تصدق فلان بصدقة لیس فیها تعقیب ای استثناء و اعقبه بطاعة ای جازاه و عقبی الامر جزاؤه و اعقب الرجل اذا مات و خلف عقبا
ای ولدا و اعقبة الطائف اذا کان الجنون یعاوده فی اوقات معقب ستاره که پس ستاره بر آید و یقال اکل اکلة اعقبته سقما ای اورثته و ذهب
فلان فاعقبه ابنه اذا خلفه و هو مثل عقبه و اعقب مستعیر القدر ای ردها و فیها العقبة بالضم و تعقبت الرجل اذا اخذته بذنب کان منه و تعقبت عن
الخبر اذا شککت فیه و عدت للسؤال عنه و تعقب فلان رایه ای وجد عاقبته الی خیر و اعقب البائع السلعة ای حبسها حتی یقبض الثمن و فی الحدیث المعقب
ضامن یعنی اذا تلف عنده و اعتقبت الرجل حبسته و یقال فعلت کذا و اعتقبت منه ندامة ای وجدت فی عاقبته ندامة عقاب بالضم مرغ قلبها اعقب لانها
مونثة و افعل بناء مختص جمع الاناث مثل عناق و اعنق فی القلة و جمع الکثرة عقبان بالضم و الکسر عقاب عقنباة و عبنقاة و بعنقاة ذات مخالب
حداد و عقاب بالرایه و سنگ در میان چاه که دیوار آرند و سنگ بیرون جسته از کوه عقرب کژدم عقارب جماعت و تونث عقربة مونث ایضا عقربا بالمد کذلک و هی
غیر مصروفة عقربان بالضم و تشدید الباء و تخفیفها کژدم نر مکان معقرب بکسر الراء جای کژدم ناک ارض معقربة و معقرة کانه رد العقرب الی ثلثة احرف ثم بنی علیه
صدغ معقرب معطوف و نام برجی عکابة بالضم بدرجی از ابر عکاب و دو یقال للابل عکوب علی الحوض ای ازدحام جاکب جمع انبوه عکوب بالضم گرد و عکنکبة مونث
عناکب جماعت عنکباة مثله رجل عکب مثال خجب قصیر ضخم و نام مرد زندان بان نعمان بن المنذر علب بن علوب جماعت و جای درشت و نغمان گشن دن عع
فاضه علبة اناء ضخم من جلد او خشب شرب فیه و کذلک التعلیب و طوق معلوب لاحب علباء بالفتح و الکسر پی گردن هما علباوان بینهما منبت العرف و علبا آن مثله لانها همزة

ملحقة علابی جماعت و ایضا نوعی از زره و یقال للشیخ علباء الرجل اذا اسن علب بالتحریک نوعی از بیماری شتر بجانب گردن ع بفتحهما و کعلبت السیف علبا
اذا حزمت قائمه بعلباء البعیر فهو سیف معلوب نعت منه و علب اللحم ای اشتد و غلظ و تیس علب بکسر اللام ای مسن علباء بالکسر نام مردی علبة بالضم و الکسر شیر دوشه
از چرم ج علب و علاب جماعت معلب آنکه علبه می سازد علنباء ان یشرف الرجل و یشخص نفسه کما یفعل عند الخصومة و الشتم یقال علنبی الدیک و الکلب و غیرهما اذا نفش شعره
و اصله من علباء العنق و هو ملحق بافعنلل بیاء علیب مثال فعیل بضم الفاء و تسکین العین نام وادی و لم یجئ علی هذا الوزن مثله عنبة بالکسر یکدانه انگور مثال
ثولة بحجرة و طیبة و طیرة و خیرة و هو بناء نادر لان الاغلب علی هذا البناء الجمع نحو قرد و قردة و فیل و فیلة و ثور و ثورة الا انه قد جاء للواحد و هو قلیل و
جمعه فی القلة عنبات بالتاء و فی الکثرة عنب و اعناب عنبا لغة فی عنب عنبة ایضا بثرة تخرج فی الانسان عناب بالفتح نام مردی از طی عناب بالضم سنجد گیلان
عنابة یکی عناب بالتخفیف کلان بینی دوادی و بستگی فرج عنبان بالتحریک تکه کوهی عندلیب هزار دستان عنادل جماعت لانک ترده الی الرباعی
ثم تبنی منه الجمع و التصغیر و البلبل یعندل ای صوت قال سیبویه اذا کانت النون ثانیة فلا تجعل زائدة عیهب مرد گران سنگ کاعیهبی بسیار
پشم عیهبی الشباب بکسر العین و فتح الباء و عیهباؤه بالقصر و المد ای شرخه عیب عاب آهو ضد فرهنگ یقال عاب المتاع ای صار ذا عیب و عبته انا لازم و
متعد فهو معیب و معیوب علی النقص و التمام و یقال ما فیه معابة و معاب ای عیب موضع عیب ایضا لان المفعل من المعتل العین نحو کال یکیل ان
ارید به الاسم مکسور و المصدر مفتوح و لو فتحتهما او کسرتهما فیهما جمیعا لجاز لان العرب تقول مسار و مسیر و معاش و معیش و معاب و معیب تعایب عیوب بمعنی ای
عیبه ای نسبه الی العیب جعله ذا عیب ایضا و تعیبه مثله عیبة جامه دان و فی الحدیث الانصار کرشی و عیبتی عیب جماعت مثال بدرة و بدر عیاب عیبات
کذلک **فصل الغین** غب درمیان آب آمدن شتر و آمدن تب ع فالکه یقال غبت الابل و ابل غابة و غوابّ اغباب یکروز درمیان
رفتن بجائی قال الکسائی اغببت القوم و غببت عنهم ای جئت یوما و ترکت یوما و غببت عنهم بالتشدید ای دفعت عنهم شاة مغببة التی تحلب یوما
و تترک یوما و یقال غبب فلان فی الحاجة اذا لم یبالغ فیها و الغب فی الزیارة قال الحسن ای فی کل اسبوع و یقال زر غبا تزدد حبا و غب
کل شیء عاقبته و غبت الامور صارت الی اواخرها و غب اللحم ای انتن و غب فلان عندنا ای بات و منه اللحم البائت و الخبز البائت غاب و غبنا
فلان ای اتانا غبا و فی الحدیث اغبوا فی عیادة المریض و اربعوا یقول عد یوما ودع یوما و دع یومین و عد الیوم الثالث و اغببت الابل من غب الورد
و اغبت الحمی و غببت بمعنی و فلان لا یغبنا عطاؤه ای لا یاتینا یوما دون یوم بل یاتینا کل یوم غبة بالضم جرعه عفاب غبیبة شیر دوباره بر یکدیگر
دوشیده و هی من البان الغنم ما حلب غدوة ثم تحلب علیه من اللیل ثم یمخض من الغد غبب بفتحتین طوق زیر گلوی خروس و گاو غبغب کذلک و من الانسان
ایضا و غبغب ایضا المنحر بمعنی و هو جبیل غربة بالضم دوری از جای خود ع بضمهما اغتراب کذلک غرب اغترب تغرب بمعنی فهو غریب غرباء جماعت و ایضا
الاباعد و اغترب فلان اذا تزوج الی غیر اقاربه تغرب سوی مغرب شونده و یقال هل جاءکم مغربة خبر یعنی الخبر الذی طرأ علیهم من بلد سوی بلدهم شاة
مغرب بالکسر و الفتح ای بعید تغریب از شهر بیرون کردن و دور کردن غرب بالضم و تشدید الراء فتحا نام کوهی غربة چشمه آبی نزدیک آن کوه اغرابة نیز دو
غریب آوردن و پر کردن مشک را و غریب شدن مغرب بفتح الراء سپید و سپید لبها و کرانها از هر چیز و منه اغرب الفرس مجهولا ای ابیضت اشفار عینیه
اغرب الرجل اذا اشتد وجعه غراب زاغ غربان بالکسر جماعت اغربة جمع القلة غراب القاس تیزی تبر و تندی سرین شعر و اسپ هما غرابان غربان جماعت
رجل الغراب هو ضرب من الصرار شدید اسود غربیب سخت سیاه و اذا قلت غرابیب سود تجعل السود بدلا من غرابیب لان توکید الالوان لا تتقدم غرب
مغرب جای فرو شدن آفتاب و قولهم لقیته مغیربان الشمس صغروه علی غیر مکبره کانهم صغروا مغربانا و الجمع مغیربانات مغرب ای بعد و اغرب عنی ای تباعد
غروب فرو شدن آفتاب و ماه و جز آن مجاری اشک چشم و تیزیهای دندان و آب و اری آن غرب ایضا دلو بزرگ و تیزی تیغ و زبان و تیزی هر چیز
و تیزی رفتار اسب اغرب ای رفتار و اسب تیز رو و رگ آب چشم که همیشه روان باشد چون ناسور و نوی غربة دوری دور غربة النوی و بعدها غارب میان کوهان
شتر و گردن شتر و منه قولهم حبلک علی غاربک ای اذهبی حیث شئت و غوارب الماء اعالی موجه شبهت بغوارب الابل غرب بفتحتین نقره و جام از نقره و خم و نوعی از بار یقال

منه غربت الشاة بالکسر و آب که از دو جگر و متغیر شود و بوی آن تُرد و خشیده و یقال ضبابه شتم عرب بضاب و لا بضاف فهو مشکل لا الرد تحرک الیتری نذاربده
دری معلوم نباشد **غصب** بستم ستدن **عع فاکه** غصبه علیه بمعنی اغتصاب مثله و غصب و منصوب بمعنی **غضب** بالتحریک خشم گرفتن **عع**
کافه غضب علیه و غضبته انا مُغضب و هو غضبان و هی غضبی و غضابی و غضبانة فی لغة بنی اسد و کذا ملآنة و اشباهها و هم غضبی و غضابی رجل سکری و سکاری
رجل غُضُبّة مشدد الباء ای یغضب سریعا و غضبی ایضا اسم من الابل هی معرفة لا تنون ولا ید خلها الالف واللام قال الاصمعی غضب لفلان اذا کان حیا
و غضب بفلان اذا کان میتا و قول الامر مثله و غاضبا ای راغمه قوله تعالی و ذا النون اذ ذهب مغاضبا یعنی مراغما لقومه لمرأة غضوب ای عبوس قال
ابن السکیت غضب التسکین ایضا احمر شدیده الحمرة یقال احمر غضب **غلب** غلبه چیره شدن **عع فاکه** قوله تعالی و هم من بعد غلبهم سیغلبون و هو من المصادر
المقتحة العین مثل الطلب قال الفراء یحتمل ان یکون غلبة فحذفت الهاء عند الاضافة و غالبته مغالبة و غلابا غلاب مثل قطام اسم من غلب علیه ای استعلی علیه قهرا تغلیب چیره
گردانیدن مُغلَّب ای مغلوب مرارا و مغلّب کسر اللام نام شاعری غلاب بیافا علیه تغلب بدر قبیلة و هو تغلب بن وائل و قولهم تغلبیّ بفتح اللام نحو با انتسابا الی القبیلة کما قالوا تیم نمرتغلبی بفتح
اللام مستوا یحیا ثقالا لتوالی الکسرتین مع یاء النسبة و ربما قالوه بالکسر و رجل اغلب چیره گردن و هضبة غلباء و عزة غلباء و علب نام مرد و حدیقة غلباء ای ملتفة و حدائق غلب
اعشب بنی و تقت غلمته معنین شدید ایاد چیرگی و رجل غُلُبَّة ایضا الذی یغلب سریعا **غیهب** تاریکی غیاهب جمع فرس ادهم غیهب اذا اسود و اشتد سواده غیهب نعجن بی
اگاهی **عع کافه** وفی الحدیث سئل عطاء عن رجل صاب صیدا غیهبا قال علیه الجزاء یعنی غفلة من غیر تعمد **غیب** ناپدید شدن **عع فاکه** یغاب
غاب عنه غیبا و غیبة و غیابا و غیوبة و مغیبا غائب نعت منه و الجمع غیّب غیاب غیب و تحرک الیاء فیه لانه شبه بصید و هو مصدر صید لانه یجوز ان یوی
به المصدر و ان کان جمعا غیبة انا غیابة الجب تک چاه غیابة الوادی کذلک یقال وقعا فی غیبة و غیابة ای فی هبطة من الارض و قولهم غیبة غیابة ای من
قعره و یقال بنو فلان یشهدون احیانا و تغیبون احیانا و غابت الشمس ای غروب و المغایبة خلاف المخاطبة و اغابت المرأة اذا غاب عنها زوجها فهی
مغیبة بالهاء و مشهد بلا ها غیب ایضا زمین پست و هو ما اطمأن من الارض الغیبات در نکفتن کسی شدن پس وی غیبة بالکسر اسم منه یقال تکلم فلان و ان
کان کذا اتی بهتانا انا تبینه یقال لیث غابة غاب جمع و غابة ایضا نام جای مجاز و تغیب عنی فلان و تغیبنی ایضا فی ضرورة الشعر **فصل القاف**
قابت الطعام و قابت الماء ای اکلت و شربت کلها و قئب الرجل بالکسر اذا اکثر من شرب الماء مثل صئب فهو مقاب علی مفعل **قبوب** بالضم
آسوده شدن گوشت و پوست و خرما و خشک شدن رشن و جرحت **عع فاکه** قبب بفتحتین باریکی میان قب نعت منه قبا مونث خیل قب ای ضومر قبیب
آواز کردن دندان شیر که برهم زد **عع فاکه** قبقبة آواز شکم اسپ و شیر و بانگ کردن شیر قبقاب شتر غرنده قبقب بالکسر قاتة آواز شد یقال
ما اصابنا العام قطرة و قابة ای صوت الرعد قب چوبی که در میان بکره دو باشد و یقال علیک بالقب الاکبر ای بالراس الاکبر رد بریدن **عع فاضه** اقتاب
کذلک و پاره جیب پیراهن قب بالکسر استخوان بیرون آمده پشت یقال ازرق قبک بالارض و یقال للشیخ برق قب القوم و قبة الشاة بالفتح و الکسر ذات
الاطباق و هو بخفف یعنی سرار خانه شکنبه و ربما خففت قبة بالضم بنای گرد بر آورده قبب قباب جماعت بیت مقبب الذی فوقه قبة قباقب العام الذی
بعد العام المقبل و یقال لا آتیک العام و لا المقبل و لا القباقب حار قبان نوعی از ملخ گیاهی و العرب لا تصرفه و هی معرفة عندهم
و لانه من فعلان و لو کان فعالا لصرف **قتب** بالتحریک پالان خرد قتب الکبار زوخت آب کش و درده آقتاب جمع و هی مونث عند الکسائی قال الا
و احد ها قتبة بالهاء و تصغیرها قتیبة و بها سمی رجل قتبی منسوب الیه و قال ابو عبیدة القتب و ما تحوی من البطن یعنی
استدار و هی الحوایا و اما الامعاء فهی الاقصاب و اقتت البعیر ای شددت علیه قتبا قتوبة من الابل التی تقتبها
بالقتب و جاءت الهاء لانها اسم لشی مما یقتب کالحلوبة و الرکوبة **قحاب** بالضم سرفه اسپ و شتر و مردم **عع فاضه**
قحبة کلمة مولدة **قحطبة** نام مردی و ملک سدن دو شمشیر زدن از بالا **قرب** بالضم نزدیکی **عع** بمعنی قرب نعت منه قوله تعالی ان رحمت الله
قریب من المحسنین و لم یقل قریبة لانه اراد بالرحمة الاحسان و لان ما لا یکون تانیثه حقیقیا جاز تذکیره قال الفراء اذا کان القریب بمعنی المسافة یذکر و +

یونث واذا کان بمعنی النسب یونث بلا اختلاف یقال هذه المرأة قریبتی ای ذات قرابتی قربان بالکسر نزدیک شدن و یعبر عن الجماع ایضا ع کا قرابة
خویشی و نزدیکی و نزدیک شدن ع فا قربی نزدیکی و خویشی یقال بینی و بینه قرابة و قربی و قرب و مقربة و قربة و قربة بضمتین و هو قریبی و ذو قرابتی
و هم قرابتی و اقاربی و العامة تقول هو قرابتی و هم قراباتی ویقال قربت قرابة مثل کتبت کتابة اذا سرت الی الماء و بینک و بینه لیلة والاسم
القرب بفتحتین و هو سیر اللیل لورد الغد قال الاصمعی قلت لاعرابی ما القرب قال سیر اللیل لورد الغد وقلت ما الطلق قال سیر اللیل لورد الغب ویقال قرب
بصباص و ذلک ان القوم یسیمون الابل و هم فی ذلک یسیرون نحو الماء فاذا بقیت بینهم و بین الماء عشیة عجلوا نحوه فتلک اللیلة لیلة القرب و قرب القوم اذا
کانت ابلهم قوارب و هم قاربون ولا یقال مقربون قال ابو عبید هذا الحرف شاذ قارب کشتی خورد که در پهلوی کشتی بزرگ دارند بجهت انتفاع و قال
الخلیل القارب طالب الماء لیلا ولا یقال ذلک لطالبه نهارا و قربت السیف اذا جعلته فی القراب و هو جفنه ای غلاف و عاء یکون السیف فیه بغمده و حمائله و اقراب
بمعنی المقاربة ایضا قربان بالضم و هو ما یتقرب به الی الله تعالی یقال قربت لله قربانا و هم نشین و خاصه ملک یقال فلان من قربان الملک و من بعدانه
قرابین جمعت و تقرب الی الله تعالی بشیء ای طلب به القربة عنده و قربته تقریبا ای ادنیته قرب بالحرکة والسکون ضد البعد من شاکلة الفرس الی
مراق البطن اقراب جمعت تقریب نزدیک گردانیدن و نوعی از دویدن چه بودن الحضر و هو ان یرفع الفرس یدیه معا و یضعهما معا العدو دون و قرب تقارب
بمعنی و قاربته فی البیع مقاربة و شیء مقارب بالکسر ای وسط بین الجید والردی و کذلک اذا کان رخیصا و تقارب ضد تباعد و اقربت المرأة ای قرب ولادها
فهی مقرب بلا ها و کذلک الفرس والشاة ولا یقال للناقة وجمعها مقاریب و اقربت السیف جعلت له قرابا و اقربت القدح من قولهم قدح قربان
بالفتح اذا قارب ان یمتلی و جمجمة قربی و قد جاء قربانة قراب جمعت مقرب بفتح الراء اسپی که پیوسته نزدیک خود دارند از عزت مقربة مونث قربة
بالکسر مشک قرب جمعت و قربات بکسرتین و فتح ها و سکونها جمع القلة منها و کذلک جمع کل ما کان علی فعلة لک ان تفتح العین فیه و تکسر و تسکن و یقال
ما هو بقرابة من ذلک بالضم ای بقریب منه قرنبی بفتحتین مع النون جانوری دراز پای مانند خبزدوک قرشب بالکسر مشدد الباء سالخورده قرضب
بالضاد المعجمة ای قطعة قرضوب قرضاب بالضم والکسر شمشیر بران که استخوان برد و دزد قراضبة جماعت در باب سموا الفقیر قرضوبا و قرضب الرجل
اذا اکل شیئا یابسا فهو قرضاب حکاه ثعلب قرطب ای صرعه علی قفاه قرطبی بکسرتین و تشدید الباء نامی نوعی از بازی و یقال ما عنده
قرطعبة ولا قذعملة ولا سعنة ولا معنة ای شیء قرنب گاو کلان سال قسب چیزی زشت سخت و خرمای خشک که در دهان ریزه شود قسیب
بالکسر و فتح الباء و تشدید الباء در زر سخت قسیب فتار آب ع فا کہ قشب آمیختن شر قشیب ذا خلط لغیره سم فاذا اکله قتله فهو خدر لیشه قشیب
سیف قشیب حدیث العهد بالجلاء رجل قشب خشب بالکسر الذی لا خیر فیه قشب نصف ای زهر اقشاب جمعت قشب بالفتح زهر دادن یقال قشبه سقاه
سما و قشب طعامه ای سمه و بیسبب یاد کردن یقال قشبه بفتح ای لطخه به و در زبدن ناشکیبامی و بد نامی خوردا یقال قشب الرجل و اقتشب ای اکتسب حمدا
او ذما حکی ابو عبید عن الفراء قشبنی ریحه بالتشدید ای اذانی کانه قال سمنی ریحه و در جبل مشقب الحسب ای مختلط الحسب قصب بالتحریک کلک
قصباء مثله قصبة یکی قال سیبویه قصباء واحد و جمع و کذلک الطرفاء والحلفاء قصب ایضا ماشوره و هر چیز که ما تردی باشد میانه کاواک چون
استخوان و انچه از نقره و برنج باشد و غیر آن و آب راهها اشک و آب در چشم و چشمه ها و رگهای شش که شان تنگ و پیچهای گره گره و پی تا نبب
من جوهر و فی الحدیث بشر خدیجة ببیت فی الجنة من قصب قال الاصمعی قصب البطحا ریحاه تجری الی عیون الرکایا تقول اقامت بین قصب
الرکایا و ماء مذنب قصبة الانف عظمه و قصبة القریة وسطها قصبة السواد مدینتها قصب بالضم و سکون روده گانی یقال هو یجر قصبه اقصاب جمعت جماعت
شعر مقصب ای مجعد و قصب الزرع و ذلک بعد التفریخ قصابة بی ذوائب مقصبة تلوی لیا لا تضفر ضفرا واحدها قصیبة قصابة بالضم و التشدید
نای و مغنی قصاب جمعت قصاب بالفتح نای زن قاصب کذلک و برزه گوشت در روده و بند آن قصابة بالکسر نای زدن قصب من
ع فا کہ قصب مقصاب الشاة قطعها عضوا عضوا و قصبت البعیر اذا قطعت علیه شربه قبل ان یروی و قصب البعیر شربه لوا امتنع منه قبل ان یروی فهو قاصب و کذا

المنازل ای دنت انطفار و ۳ و کربت الناقة اذ قربها کرب النخل بالتحریک اصول السعف وکرب الغمار س و و یقال منه اکربت الدلو فهی مکربة کرب جای من آب
کراب بالکسر عت جا ابوکرب بکسر الراء نام مرد معدی کرب ۳ اسمان جعلا اسما واحداً و فیه ثلث لغات فتح الباء بغیر صرف و رفعها ایضاً بغیر منون و کسرها
مصروفاً منوناً و بسیار من سعدی ساکنة علی کل حال و النسبة الیه معدی و کذلک النسبة فی کل اسمین جعلا واحداً مثل بعلبک و خمسة عشر منسوب الی الاسم الاول
یقال بعلی و خمسی تا بلی و بصیغ الاول ایضا مکرب بضم المیم و فتح الراء الشدید الاسر من الدواب و یقال ما بالدار کراب ای احد و اکرب ای اسرع یقال خذ
رجلیک باکرب اذا امرته ان یسرع السعی کرابة بالضم ما یلتقط من التمر فی اصول السعف بعد ما یصرم **کسب** ورزیدن گرد آوردن **عع فا کة** یقال کسبت
الشیء و کسبته بمعنی و صلة بجمع و فلان طیب الکسب و المکسبة بکسر السین مثال المغفرة و المکسبة بالکسر مثال الجلسة و هذا مما جاء علی مفعلة یفعل یقال کسبت اهلی خیراً
و کسبته مالاً فکسبنه و الکواسب الجوارح و تکسب ای تکلف الکسب کسب بالضم کنجاره روغن کساب مثال قطام نام سگی **کعب** شتالنگ و پاره ای از چوب
الرمح تندیهای گره‌های نیزه کعاب بالفتح نارپستان کاعب کذلک کعوب بالضم مصدر منه **عع فاضه** یقال کعبت الجاریة و کعبت بمعنی بر دمیدن پستان
شدید الادراج کعبان کعب بن کلاب کعب ابن ربیعة کعبة **م** و یقال سمی بذلک لتربیعة ذو الکعبات بیت کان لربیعة و کانوا یطوفون به کعثب
ای ضخم یعنی زهار گوشتناک کعنب ایضاً فرج زن قال الشاعر شعر و بحت فی کعثبها ادرا فاما مثل ذراع البکر او اشبر یعنی فاذا الادر الذکر و صلة الواو بالواو
کلب سگ و رسماصف یقال امرأة کلبة الکلب کلاب کلیب مثال عبد و عبید جماعت و هذا الثالث جمع عزیز و فی المثل الکلاب علی البقر بضم البار و فتحها
ای ارسلها و خلها و قد مرفی الکرب و یک دانه جو و بند شمشیر و چنگال آهنین که مسافر توشه دان را در آن آویزد و بربالا و ستاره و دول و دم ترشه دان
رحی از قضاعه کلاب سگ بان مکلب صید آموزنده سگ و یقال سیر مکلب ای مکبل و هو مقلوب منه کلب الفرس خط اره پشت اسپ رجل کالب
و کلاب مثل لابن و تامر کلبة بالضم سختی سرما کلب بالتحریک کذلک یقال منه کلب الشتاء بالکسر و نعت عنک کلب فلان ای شره و اذاه کلب ایضاً نوعی از
جنون در ستور یقال منه کلب الرجل اذا کلبت ابله کلب کلب سگ گزنده و دیوانه و الفعل منه کلب بکسر اللام و رجل کلب و رجال کلبی و ارض کلبة اذا لم یجد
نباتها ریافیبس کلبتان ابور آهنگر کلوب کلاب بالفتح و الضم اره کلالیب جماعت کلاب بالضم ایضاً آهن که بر پاشنه موزه رائض باشد که بر تهیگاه ستور
می زند بوقت راندن و یسمی المهماز ایضا کلاب بالتخفیف نام آبی مکالبة جنگ و بدی کردن با هم تکالب کذلک یقال هم یتکالبون علی کذا ای
یتواثبون کلاب بالکسر نام مردی و قبیله از قریش و هو کلاب بن مرة و من هوازن و هو کلاب بن ربیعة کلیب تصغیر کلب نام مرد و هو کلیب بن وائل
کناب بالکسر خوشه خرما کنب بالتحریک شوخگین شدن دست یقال اکنبت یداه و لا یقال کنبت و کیاهی **م** کنیب موضعی **کوب** کوزه
بی دسته اکواب جماعت کوته طبلک **کوکب** ستاره بزرگ کوکبة کذلک کما یقال بیاض و بیاضة و عجوز و عجوزة و بزرگ هر چیزی و گل کراز
و درخشیدن یقال کوکب ای برق قال ابو عبیدة ذهب القوم تحت کل کوکب ای تفرقوا اکوکب بالضم کوهی معروف **کهبة** بالضم لونی من
الالوان مثل قهبة یقال بعیر اکهب کهب بالتحریک مصدر منه **عع کافه** قال ابو عمرو هو لون لیس بخالص و هو فی الحمرة خاصة **فصل اللام**
لب بالمکان ای اقام به و لزمه و معنی لبیک انا مقیم علی طاعتک و نصب علی المصدر کقولک حمداً لله و شکراً و کان حقه ان یقال لباً لک و ثنی
علی معنی التاکید ای الباباً بک بعد الباب و اقامة بعد اقامة و قال الخلیل هو من قولهم دار فلان تلب داری ای
تحاذیها ای انا مواجهک بما تحب اجابة لک و الیاء للتثنیة و فیها دلیل علی النصب للمصدر و سخن تذکره حجة سیبویه فی
باب المعتل لب بالضم خرد الباب جماعت و لب و الباً ایضاً مثل بؤس و ابؤس و نعم و انعم و میانه هر چیز و دل هی و مغز
بادام و جوز و مانند آن لبوب جماعت لبیب خردمند الباء جماعت و لب النخل قلبها و بنات البیب عروق فی القلب تکون منها
المرقة و یجمع لب الابل و الصغیرة لبیب لبابة بالضم خردمند شدن **عع کافه** و حکی یونس لببت بالضم و هو نادر لا نظیر له فی المضاعف
و یقال الب الزرع اذا دخل فیه الاکل و لبیب الحب جعل لب و لبیبه شد ما گریبان گرفتن و کشیدن در خصومت حسب لباب ای خالص لباب کل شیء خالصه

بما به نام زنی لبه سر حینیه لبب بکند تک الباب جمع ألباب ایضا میش بند رحل یقال منه الببت الدابة فهو ملبب کهذا رواه ابن السکیت وغیره باظهار التضعیف
قال ابن کیسان هو غلط وقیاسه لبب کما یقال محببن چسبیده منه قولهم فلان فی لبب رخی ای فی حال واسعة لبب ایضا ریگ تنک ومعظم الرمل
عقنقل فاذا انتقص قیل کثیب فاذا انتقص قیل عوکل فاذا انتقص قیل سقط فاذا انتقص قیل عداب فاذا انتقص قیل لبب لباب کغراب چیزیک بسبب تنگدلی و مهربانی
کنند برفرزند یقال تلبلبت الشاة علی ولدها اذا لحسته و تشلبت علیه حین یقصعه لباب ثنیم آواز وفریاد گوسفند رحل لب ای لازم لامر وامرأة لبة ای قریبة من
الناس لطیفة و تلبب ایضا مثل لب لب ایضا آبر سر سینه زدن و طلب ای تحزم و تشمر لاتب استوار و بر جای ایستاده و مصدر ان منه عع فاضمه و بر
چفسیده مثل لاتق ولبنت کی تحجز انا قة ای طعنت مثل لبت لجب بانگ فسونیا مشع عع کافه جیش لجب عرمرم ای ذو جلبة وکثرة و رنجوح و لجب اذا اسمع
اضطراب امواجه لجبة ثلث نعات گوسفند یکه چهار ماه بر نتاج وی گذشته تا شیر پستان خشک کرده لجاب جمعت لجبات لجبات ایضا آمده شاذ لان حقه التسکین قال ابن
السکیت لجبة میش کم شیر شده ولا یقال للعنز و یقال منه لجبت الشاة بضم الجیم وکذلک لجبت بالتشدید لحب راه فراخ لاحب مثله و هو فاعل بمعنی
مفعول ای ملحوب یقال منه لحبه یلحبه لحبا اذا وطیه و مر فیه و لحب ای مر مستقیما و لحبت اللحم و هو ای قشرته لحب و با تعقیه به القطع و مر بر دشنام دهنده
بلبه زبان لحب پاره پاره لحیب ناقة کم گوشت پشت وی و لحب الرجل اذا انحله الکبر ملحوب موضعی لازب چفسیده لزوب مصدر منه عع فاضمه
لازب ایضا ثابت یقال صار الشیء ضربة لازب و هو افصح من لازم و صار بینهم لزبة ای شدة و قحط لزبات جمعت ملزاب بالکسر سخت بخیل لسب بسکون
سین گزیدن عسل عع کافه و چفسیدن بر چیزی صلته بالباء و گزیدن گژدم وزدن تازیانه عع فاکه یقال لسبه سوطا ای ضربه و لسبته العقرب لسب
لصب استوار شدن شمشیر در نیام چنانکه نتوان بر کشید عع کافه و بر چفسیدن پوست از لاغری با استخوان لصب بالکسر تنگی جای کوه لصاب جمع
کذلک یقال فلان لحز لصب لا یکاد یعطی شیئا و لصب الخاتم فی الاصبع وهو ضد قلق لوصب جاهای تنگ لعب بمثال کبد بازی عع
کافه و یقال تلعب مرة بعد اخری رجل لعابة بالکسر کثیر اللعب ملعاب بالفتح مصدر منه و جاریة لعوب لعوبة بمثال اعجوبة زن بازیگر ملعب بازی جای لعبة بالضم
بازیچه یقال اقعد حتی افرغ من هذه اللعبة بضم اللام و فتحها قال ثعلب بفتح اللام اجود لانه اراد المرة الواحدة من اللعب لعبة بالکسر نوعی از بازی بمثال رکبة
و جلسة ملاعبة بازی کردن باهم و یقال لابی براء عامر بن مالک ملاعب الاسنة ملاعب ظله نام مرغی و ربما قیل خاطف ظله لعاب بالضم آب دهن که روان باشد
لعاب النحل عسل لعب بفتحتین آب رفتن از دهان کودک عع بفتحهما یقال لعب الصبی یلعب لعابا و لعب الصبی ای جاء له لعاب یسیل من فیه فهو ملعوب ای فوه لعاب
و لعاب الشمس ما تراه فی شدة الحر مثل نسج العنکبوت و هو السراب لعبا نام جایی لغوب مانده شدن عع فاضمه و کافه و لغة ضعیفة فیه
و لبنته النصب رجل لغب بالتسکین ای ضعیف قال ابو عمرو سالت اعرابیا من الیمن فقال فلان لغوب بالفتح قال الاحمق [illegible] زر [illegible] ملغب لغاب بالضم مثله
خلاف اللؤام ریش لغیب نعت منه و تباهی افکندن میان قوم یقال لغبت علی القوم [illegible] دروغ [illegible] لقب بفتحتین
بار نامه القاب جمعت یقال لقبته بکذا فتلقب به لوبة لابة سنگستان لوب لاب لابات جمعت و فی الحدیث انه حرم ما بین لابتی المدینة
و هما حرتان تکتنفانها قال ابو عبیدة لوبة و نوبة بالضم منها الحرة و هی الارض التی البستها حجارة سود و منه قیل للاسود لوبی و نوبی لوب [illegible] لوبات
بالضم و لهب تشنه شدن لائب نعت منه لوب جماعت مثل شاهد و شهود و یقال ترکتها لوبا علی الحوض لواب نوعی از طیب مشکی [illegible]
[illegible] لهب زبانه آتش و کنیه ابو لهب [illegible] التهبت النار ای توقدت [illegible]
[illegible] لهب ایضا مصدر منه رجل لهبان و امرأة لهبی ای عطشان و عطشی لهبان بالتحریک [illegible]
بالضم [illegible] الفرس اذا اضطرم جریه الهوب بالضم نوعی از رفتار اسب لهب بکسر [illegible] کشادگی میان دو کوه لهوب لهاب جمعت [illegible]
از زن [illegible] فصل النون نبیب بانگ کردن [illegible] عع فاکه انبوبه میان دو پیوند نی [illegible] انبوب انابیب جمعت [illegible]
بر آمدن پستان [illegible] نخب بالتحریک [illegible] بازگردن از [illegible] عع فاضمه [illegible] منخوب

والنجبة مثال الهمزة بين النجابة نقيضه نجيب عع بضمهما گرامی شدن نجابة مشهورست كه عرب ماى بازيرد نعنى نجب في يهم فرانخ وضع كذلك ونجبى
ايضا نجبا جماعت يقال هو نجبة القوم اى هو النجيب منهم وانجب الرجل اى ولد نجيبا وامراة منجبة ومنجاب پسر گرامی زاينده و گزنده پسر ايد و نسوة
مناجيب منجاب ايضا تيرى پر و بى پيكان و مرد ضعيف انتجاب بگزيدن نجيب ايضا شتر گزيده نجب نجائب جماعت نخب كردن واختباب گرفتن
عع فاضه يقال سار فلان على نحب اى اسار فاجد السير و مدت و هنگام يقال قضى فلان نحبه اى مات نحيب آواز برداشتن بگريه عع فاكه
انتحاب مثله نحاب بالضم سرفيدن شتر عع فاكه تنحيب كوشيدن در كار و سخت راندن شتر نحبت نوبت آب ناحبت الرجل الى فلان حاكمته قال
طلحة لابن عباس هل لك ان اناحبك وترفع النبي صلعم نخب بن كشيدن عع بفتحهما جماع كردن استنخبت المراة اذا ارادت الجماع عن
كشيدن و بر گزيدن نخبة بالضم گزيده نخب جماعت يقال جاء في نخب اصحابه اي في خيارهم رجل نخب بكسر الخاء اى جبان لا فواد له وكذلك نخيب ومنخوب ونخب
كانه منتزع الفواد نخروب بالضم شكاف و سوراخ نخاريب جماعت و خانه زنبور كذا في الشامي ندب مرده گريستن و برشمردن محاسن او عع فاضه
ندبة بالضم اسم فيه وخواندن بكارى يقال ندبه لامر فانتدب له اى دعاه فاجابه و مندوب نام اسب ابي طلحه رجل ندب مرد سبك در حاجت فرس
ندب ايضا و اين ندبة نام زنى ندب بالتحريك كر و فشان جراحت نيرب بدى و سخن چينى نيرب آواز تك بوقت كشتى يقال نيرب الطحين نيرب جوبا
نسب نژاد انساب جماعت نسبة بالضم والكسر كذلك وانتسب الى ابيه اى اعتزى اوتنسب اى ادعى انه نسيبك في المثل القريب من تقرب لا من تنسب
نسابة مرد نيك دانا بانساب الهاء للمبالغة في المدح كعلامة تقول عندي ثلثة نسابات وعلامات اى ثلثة رجال ثم تصغر نسيبات وتنعتهم وفلان
يناسب فلانا فهو نسيبه اى قريبه ويقال بين منهما مناسبة اى مشاكلة نسبة بالكسر نسب بفتحتين نژاد كسى را ياد كردن عع فاضه نسب
تغزل كردن يقال نسب بالمراة نسيبا نسب بالمرة وهو فعيل نشب آب زمين نشوب جماعت و آويختن بچيزى يقال نشب الشي في
الشي وانشبته انا فيه اى علقته فانتشب والنشب الضياع اى علق ويقال نشبت الحرب بينهم وناشبه الحرب اى نابذه نشاب بالضم تير نشابة
يكى ناشب تيرانداز نام مردى و هم بالشبه نشبة بالضم نام مردى نصب بپاى كردن و دشمنى آشكار كردن انتصاب برخاستن يقال نصب لفلان اى عاداه
و همه و رنج و ستمكى فتن عع فاكه نصب بالتحريك رنج و دبيلن عع كافه انصاب رنج رسانيدن هم ناصب غم رنج فاعل بمعنى مفعول لانه ينصب
فيه كقولك ليل نائم اى ينام فيه يوم عاصف اى تعصف فيه الريح عيش ناصب و هم نصاب بنية نصب انصب او انتصب و ناقة نصباء مرتفعة الصدر
و تفسعال من حل الهمد وغبار النصب ضرب من الحان في الحديث لو نصبت لنا نصب العرب اي لو غنيت غناء العرب هو غناء يشبه الحداء الا انه
ارق منه نصب اعراب بمعنى الامالة كالفتح في البناء و دانچه بر پا كنند بمعنى بت و كذلك نصب بضمتين و سكون الصاد انصاب جماعت نصب بالضم سكون عناد و بلا
ومنه قوله تعالى انى مسنى الشيطان بنصب و عذاب نصيبة سنگ كه گرد آگرد حوض بر پا كرده نصيب بهره و حوض و دام بر پا كرده نصيب بالتصغير نام شاعرى نصيبين
نام شهرى و فيه للعرب مذهبان منهم من يجعله اسما واحدا ويلزمه الاعراب كما يلزم الاسماء المفردة التي لا تنصرف فيقول هذه نصيبين و مررت بنصيبين و رايت
نصيبين والنسبة اليه نصيبي ومنهم من يجريه مجرى الجمع فيقول هذه نصيبون و مررت بنصيبين و رايت نصيبين و كذلك القول في يبرين و فلسطين
و سيلحين و ياسمين و قنسرين والنسبة اليه على هذا القول نصيبي و يبرينى و كذلك اخواتها نصوب فرو شدن آب بزمين عع فاضه نضب
القوم تعد بهم ناضب اى البعيد و النضب و تر القوس مثل نبضت و هو مقلوب منه تنضب بضم الضاد و فتح التاء زائدة قيل انه ليس في الكلام فعل
يكى قال ابن سكيت التنضب شجر الحجاز و تنضبة شجر تتخذ منه السهام نعب و نعيب نعبان نعاب بانگ كردن زاغ عع بفتحهما وكذلك يقال نعب الغراب و ربما
قالوا نعب الديك على الاستعارة نعاب العنز و نار سبك فرس منعب بالكسر اى جواد و ناقة نعابة و نعوب اسرعة الجمع نعب بضمتين نغبة بالفتح و الضم جرعه
قال ابن السكيت نغبت من الاناء نغبا اى جرعت منه جرعة و قولهم ما جربت عليه نغبة قط اى فعلة قبيحة نقب راه در كوه منقب منقبة كذلك بالفتح فيهما و سوراخ
كردن ديوار و جز آن سوراخ و نقب البيطار سرة الدابة ليخرج منها ماء اصفر منقب بالكسر نشتر بيطار منقب بالفتح جاى سوراخ نقبة رسن كه بر پهلو برآيد نقبة بالضم آغاز گر نقب

جماعت منه وی و نشانک و میزبانی نیفه یقال منه نقبت الثوب نقبا ای جعلت له نقبة و نقب با لضم تنگ شدن سبل دو سم ستور عع کافه و بریدن موزه و نقب ابرجل
اذا انقب غیره و نقب بمعنی مهتر و مشهور کی مردم صد نقبة نقیب مهتر و دانندهٔ قوم نقبا جماعت نقابة نقیبی کردن عع فاضه یقال نقب علی قومه قال الفرا
اذا اردت انه لم یکن نقیبا ففعل قلت نقب نقابة بالضم العین فیهما قال سیبویه نقابة بالکسر الاسم و بالفتح المصدر مثل الولایة و الولایة قال ابو عبید النقیبة
النفس و منه یقال فلان میمون النقیبة اذا کان مبارک النفس قال ابن السکیت اذا کان میمون الامر ینجح فیما حاول و یظفر و قال ثعلب اذا کان میمون
المشورة و کلب نقیب نقبت غلصمته لیضعف صوته یفعل اللئیم لئلا یسمع صوته الاضیاف نقاب بالکسر زیرک شده و مرد زیرک دانا و ناگاه دیدار کردن یا کسی
یقال لقیت فلانا ای لقیته فجاءة و لقیته نقابا و وردت الماء نقابا اذا هجمت علیه من غیر طلب تنقیب شهرها گشتن و گریزان قوله تعالی فنقبوا فی البلاد
نکوب بالضم برگشتن از راه عع فاضه نکاب بالکسر حاجی شدن و معتمد قوم گشتن عع فاضه یقال نکب علی قومه اذا صار منکبا لهم یعتمدون علیه
نکبة الحجارة نکبا ای لثمته و نکب کننده ای گشتا نکیب و ایره سبل سم تنکیب برگشتن و بیکسو شدن یقال نکبه ای عدل عنه و اعتزله و تنکبه ای تجنبه و تنکب القوس
ای القاها علی منکبه نکبة بالفتح رنج و بسیج رسانیدن نکبات نخین جماعت یقال اصابته نکبة من نکبات الدهر و نکب فلان فهو منکوب منکب کمسجد معین منه بین بازو و کتف و
زمین بلند منکب جماعت و ایضا چهار پر مرغ بعد از قوادم نکبا بادی الریح الناکبة التی تنکب القوم عن مهبها الاربع نکب جماعت ای الاربع فنکباء الصبا و الجنوب تسمی الازیب
و نکباء الصبا و الدبور تسمی الصابیة و تسمی النکیباء ایضا و نکباء الشمال و الدبور تسمی الجربیاء و هی نیحة الازیب و نکباء الجنوب و الدبور حارة و تسمی الهیف و هی نیحة
النکیباء الان العرب تتناوح من هذه النکب تنقابل کما قال و حوا من القوم من البلح یخمت یتعجبن یکیری جنبه کوفتکی بیمار ستور کرده منکب پیدا آید و بلنگید از آنرا
نوا گوید ترکی یقال نکب البعیر بالکسر نکبا فهو انکب و لا یکون النکب الا فی الکتف انکب بعضه المتطاول الجائر الذی لا قوس معه نوب نوب منه بابه
بجای کسی ایستادن یقال ناب عنه انتیابا پیاپی آمدن یقال فلان ینتاب القوم ای یاتیهم مرة بعد اخری و هو افتعال من النوبة انابة بجدای تعالی
بازگشتن یقال اناب الی الله ای اقبل و تاب نوبة یا بس نوب جماعت یقال جاءت نوبتک و نیابتک و هم یتناوبون النوبة فیما بینهم فی الماء و غیره و النوبة
الاسم من قولهم نابه امر و انتابه ای اصابه نائبة مصیبت نوائب الدهر جماعت نوب بالضم فیهما گروهی از سپاهان مردم نوبی یکی از ایشان نوب ایضا
زنبور و جمع نائب مثال عائط و عوط و فاره و فره نوب بالفتح نزدیکی خلاف البعد و یقال نوب کان منک مسیرة یوم و لیلة و قربا کان منک مسیرة
لیلة و اصلها فی الورد و الخمس النائبة نیب زنبور نهب غنیمت نهاب بالکسر جماعت و غارت کردن انتهاب کذلک یقال انهب الرجل ماله فانتهبوه و نهبوه
و ناهبوه کله بمعنی نهبی غارت و مناهبة برابری در دویدن دو اسب چران و نهب الناس فلانا اذا تناولوه بکلامهم و کذلک الکلب اذا اخذ بعرقوب الانسان
و یقال الماتح کالمنتهب ناب دندان شتر انیاب نیوب جماعت و الثانی علی غیر قیاس و ناب نیبه ای اصاب نابه و ناب سهمه ای عجم عوده و اثر فیه بنابه
ناب ایضا مهتر و ماده شتر کلان سال نیب جماعت و فی المثل لا افعل ذلک ما حنت النیب تصغیره نییب یقال سمیت بذلک لطول نابها فهو کالصفة فلذلک
لم تلحقه الهاء لان الهاء لا تلحق تصغیر الصفات و نیبت الناقة ای صارت هرمة و لا یقال للجمل ناب قال سیبویه تصغیره نویب ایضا بالواو لان الف
الالف اکثر انقلابها من الواوات قال ابن السراج هذا غلط منه فصل الواو واوب شنیدن مثل سرد گشتن از نظر و آبة کذلک مثال جعل
و جعلة و الهاء عوض من الواو عع فاکره یقال انهم فلان فی آبة و هو العار و هی منه و کذلک تؤبة بالضم و فتح الهمزة قال ابو عمرو قال لی اعرابی
باطعمکم بالاجرو بطعام تؤبة ای بطعام یستحیی منه و اصل التاء واو و اتأب الرجل ای استحیی اتآء و آتبة اذا فعلت فعلا یستحیی منه مؤبات مثال مقعبات
ای محیات و آبة ایضا روده ای مجاجعها قعد و آب ای مقعر یقال لکواب البعیر العظیم و آبة مثال جعفرة کواب ری جمع شو دوثب
ثوب وثبان و ثیب جستن عع فاکه و اوثبته انا و واثبته ای ساورته و توثب فلان فی ضیعة لی استولی علیها ظلما و ثاب بالکسر مقاعد یقال ثب بمعنی
اقعد و یقال للملک منهم اذا قعد و لم یغز موثبان توثیب نهالین نشاندن نهالین پیش کسی افکندن تا نشیند وجوب لازم شدن عع فاکه
ایجاب منه بیزا وارشدن و افتادن مرد فی فرو شدن آفتاب و مقرر شدن بیع یقال اوجبت البیع فوجب و جبة مقرر بیع یقال استوفیت وجبتک استیجاب

سزاوار شدن وجیب طپیدن دل ویقال اوجب الرجل اذا عمل عملا یوجب له الجنة او النار وجبة بالسکون مصدر دل وجوبه بمعنی دل شدن ع ع بضمهما وجبة
بیکبار رفتار دادن قوله تعالی فاذا وجبت جنوبها ویقال خرج القوم الی مواجبهم ای مصارعهم ویقال للقتیل واجب توجیب بزمین زدن ماندن شدن
ستوه و مانده دادن نفس را یکبار خوردن در شبانروزی یقال هو یأکل الوجبة و وجب نفسه ای عودها الوجبة ورب بالتحریک تباه شدن امل ع ع کافه
یقال هو عرق ورب وزیب نیز آب بالمعجمة ناودان فارسی معرب بیهمز لا از یب مآزیب و میازیب بترک الهمزة ایضا وسبت الارض واوسبت اکثر عشبها
وسب بالکسر نبات الجو و اوشاب بالمعجمة قلب اوباش وهم الضروب المتفرقون وصب بفتحتین بیماری ع ع کافه واوصبه الله فهو موصب وصب بیمار
رنجوری و درد و صوب همیشه بودن ع ع فاکه وصب علی الامر اذا واظب علیه قوله تعالی ولهم عذاب واصب وقوله تعالی وله الدین واصبا ای دائما
مفازة واصبة ای بعیدة لا غایة لها واوصب علیه ای ثابر علیه وطب بالسکون مشک شیر خانه وهو جلد الجذع فما فوقه اوطب وطاب بالکسر
جماعت ویقال للجلد الرضیع شکوة وللجلد الفطیم بدرة ویقال الشکوة التی فیها السمن عکة وللبدرة مشاد وطب ایضا مرد سخت دل مرد عبد وطباء
زن بزرگ پستان و قطوب پیوسته بودن بر کاری موطبة کذلک ارض موطوبة التی لا نبات لها وولیت بالرعی فلم یبق فیها کلاء ورجل موظب وفلان اذا ولیت
ماله النوائب موظب بالفتح نام جای وعب القوم ای حشدوا یعنی جمله شدند وجاؤا موعبین یعنی بجملگی فراز آمدند واوعب بنو فلان جلاء اذا لم یبق ببلدهم
احد وجاء الفرس برکض وعیب ای باقصی ما عنده ویقال جدعه فاوعب ای استاصله وفی الشتم جدعه الله جدعا موعبا وفی الحدیث فی الانف اذا
استوعب جدعه الدیة ای اذا لم یترک منه شیء استیعاب استیصال و فراز گرفتن وعب بالسکون مردم گول و متاع سقط و کشتر ضخم وعوبة مصدر منه
ع ع بضمهما اوخاب البیت خنور ای خانه وقب بالسکون مغاکی بر سنگ که آب گرد آید در وی و گول و در آمدن و فرو شدن آفتاب و جز آن
یقال وقب الشمس اذا غابت و وقبت مواضعها و وقب الظلام ای دخل علی الناس ومنه قوله تعالی ومن شر غاسق اذا وقب واوقبته ای ادخلته فی الوقبة
واوقب القوم ای جاعوا وقیب آواز غلاف نره اسپ وقبی بالسکون و الحرکة نام آب موکب بکسر الکاف نوعی از رفتار و جمع سواران واوکب البعیر
اذا لزم الموکب و وکبت القوم اذا رکبت معهم وکذلک اذا ساقهم وکب علیه و وکب اذا واظب علیه وکب ایضا بجای خاستن و وکبة ای قائمة و کنات منتصبة فی
ورجان یعنی رفتار فراخ طیبة و کوب بالفتح و ناقة مواکبة فراخ گام وهی التی تعنق فی سیرها واوکب الطائر ای تهیا للطیران و اینه گشت و باد برآورده
و اینه الابل سلحها الولب الذاهب فی الشیء الداخل فیه و لوب بالضم بر گشتن و رسیدن ع ع فاکه و کرنی نزاد در الفعل و البنه نام مردی وهب بالسکون
هبة بالکسر بخشیدن ع ع بفتحهما موهب موهبة بخشش بکسر الهاء فیهما اتهاب بخشش گرفتن استیهاب بخشیده خواستن تواهب القوم ای وهب
بعضهم بعضا هب انکار بمعنی احسب تتعدی الی مفعولین تقول هب زیدا منطلقا ولا یستعمل منه ماض ولا مستقبل بهذا المعنی موهبة بفتح الهاء مغاکی در کوه
که آب گرد آید در وی مواهب جمع موهب نام مردی و آب وهابة بسیار بخشنده و الهاء للمبالغة ووهب له الشیء ای دام له موهب بضم المیم وفتح الهاء
آماده یقال طعام موهب وفلان اصبح موهبا بکسر الهاء ای معدا قادرا وهب بالسکون نام مردی و هبین موضعی ویب وای مثل ویل یقال ویبک
وویب لک وویب زید معناه الزمک الله ویلا فان جئت باللام قلت ویب لزید فالرفع مع اللام علی الابتداء اجود والنصب مع الاضافة
اجود فصل الهاء هب بیدار شد ع ع فاضه هبوب بالضم هبیب وزیدن باد وهیوب بالفتح هبوه و هبیبة باد گرد انگیز ویقال من این هبیت
کانک قلت من این جئت وهببت تهب بفعل کذا کما یقال طفق یفعل کذا هباب بالکسر نشاط ارفتن شتر یقال هب البعیر فی السیر والمنظامة الرمح
والسیف مثرتها ومضاؤها سیف ذو هبة ای مضاء فی الضریبة ویقال عشنا هبة من الدهر ای حقبة کما یقال سبة ایضا ساعتیکه از سکر تا غذیة بالکسر
شدن گشتن ع ع فاکه هبیا بکذا ذلک یقال هب التیس وهبت بمعنی هو هباب بالکسر هبهبة ای صوت السنور و هبهب ترعرع هبهبی شتاب [illegible] کان
منقطعا و تهبب الثوب ای بلی هبیب بفتح ویکسر ماجامه دریده هبة بالضم و سکون الباء [illegible] بالغرب [illegible] کذلک [illegible]
ابه مردود از ثمره و سیار ثمره هجب بالتحریک برگه [illegible] برگ سرو [illegible] بالتخفیف [illegible] ع ع فاکه

يقال هدب الناقة وهدب الثمرة اذا احتلبها واجتناها **هيدب** گران زبان وابر دامن فروهشته **هندب** بالكسر وفتح الدال هندبا وهندباة گندنا
قال ابوزيد هو بكسر الدال يمد ويقصر **تهذيب** پاكيزه كردن رجل مهذب اى مطهر الاخلاق **هذب** شتافتن در پريدن و دويدن و سخن ذهاب كذلك هذب اى الوحى از
رفتار اسب **هرب** بفتحتين گريختين **عع فاضمه** تهريب گريزانيدن هرب الرجل اذا جدّ فى الذهاب مذعورا ويقال ماله هارب ولا قارب اى صادر ولا وارد
هرجاب بالكسر شتر دراز ضخم ونام موضعى هردبة بتشديد الباء گنده پير ومرد كلان شكم بد دل **هوزب** شتر قوى **ان هضبة** باران بزرگ قطره والجمع
اسماء اى سحائبهم هضب جماعت مثال بدرة وبدر وهضب بفتحتين ايضاً وهو جمع هاضب مثال تابع وتبع وخادم وخدم وجابد وسعد وهضاب جمع هضب وهى
حلبات القطر بعد القطر وجمعها اهضب وهضب القوم فى الحديث اى افاضوا فيه وارتفعت اصواتهم واهضبوا يا قوم اى تكلموا هضب مثال تعب اسب بسيار خوى
كننده **هلبة** كاسموى سوى بهائى سطبر دم سب هلب جماعت اهلب اسب انبوه دم وهلبة اى نتفت هلبه فهو مهلوب **هلب** بالكسر بامهر ورى عالم المسلال فى احى مثال ازب
وهو على التشبيه هلبة الزمان سختى روزگار مثال كلبة وحلبة هلابة باد سرد با باران يوم هلاب روز با دو باران **ناك هنب** بالتحريك گولى مراة هنباء اى
بهار هنب بالكسر نام مردى **هوب** دورى يقال تركته فى هوب دابر وهوب دابر بحيث لا يدرى اين هو ومرد احمق بسيار گوى فروغ آتش **هيبة** مهابة
بزرگى وترس قدر شيدن **عع كافه** يقال هابه يهابه والامر هب بفتح الهاء سقطت الالف لاجتماع الساكنين وحكاية النفس منه هبت وصله هيبت فسكنت الياء
وسقطت لاجتماع الساكنين ونقلت كسرتها الى ما قبلها وهذا الشئ مهيبة لك وتهيبنى الشئ اى خفته وخوفنى وتهيبت اليه الشئ اى جعلته مهيبا عنده ورجل
مهيب الذى يهابه الناس ومهوب كذلك وكذا مكان مهوب مهاب هيوب مرد بد دل ترسنده وفى الحديث الايمان هيوب اى ان صاحبه يهاب المعاصى ورجل
هيوبة وهيابة وهياب بالتشديد وهيبان بكسر الياء اى جبان متهيب ؤ اهاب بغنمه اى صاح الراعى بها لتقف ولترجع واهاب بالبعير كذلك واهاب زجر الخيل
وهى اى قبلى **فصل الياء** ارض **يباب** اى خراب ليس بها احد يا تباع الخراب **يلب** بالتحريك سپرهاى چرمين يلبة يكى وهو كل ما كان من جنن
الجلود ولم يكن من الحديد واليلب فى الاصل اسم ذلك الجلد **باب التاء فصل الالف ابت** يوما بالكسر سخت گرم شد يابت فهو
يوم آبت وابت بالمد والقصر واهت بالسكون كله بمعنى **است** غلبه كردن بحجت **عع فاضمه** مشته مفعلة منه قال ابوزيد ما زال على است الدهر
مجنونا اى لم يزل يعرف بالجنون وهو مثل اس الدهر فابدلوا من احدى السينين تاء كما قالوا الطس **الت** كم كردن حق كسى **عع فاكه** يقال التة
حقه اى نقصه وباز داشتن از انچه روى آورده باشد وباز گردانيدن مثل لات يقال التة ولاته بمعنى وبهما قرئ حكاهما اليزيدى عن ابى عمرو بن
العلاء قوله تعالى لا يلتكم من اعمالكم من الليت ولا يالتكم من الالت ويقال التة يمينا اى حلف **امت** فراز قوله تعالى لا ترى فيها عوجا ولا امتا
اى لا انخفاض فيها ولا ارتفاع ويقال الملاء استقاء فما به امت وامت الشئ اى قدرته ويقال الحبل ما موت اى موقوت **انيث** نالیدن **عع
فاكه** يقال انت الرجل مثل نات وحسد كردن فهو مانوت اى محسود **فصل الباء بت** طيلسان خز وخشونتها ان تبات مثله وبريدن **عع
فاضمه** وكسر المستقبل شاذ لان باب المضاعف اذا كان يفعل منه مكسورا لا يجئ متعديا الا احرف معدودة وهى بته يبته وشده يشده وعله يعله وتجه
وهذه وحدها على لغة واحدة واما يسبل تعدى هذه الاحرف الى المفعول اشتراك الضم والكسر فيهن وبتة شدد للمبالغة وانبتات انقطاع ورجل منبت
اى منقطع به ويقال لا افعله بتة ولا افعله البتة لكل امر لا رجعة فيه ونصبه على المصدر ويقال سكران لا يبت قال الاصمعى
لا يقطع امرا ولا يقال يبت من الافعال وقال الفراء هما لغتان يقال ابت عليه القضاء وبته اى قطعه ويقال تصدق صدقة
بتاتا وبتة وبتلة اى انقطعت من صاحبها وبانت وطلقها ثلاثا بتة وفى الحديث لا صيام لمن لم يبت الصيام من الليل قال وذلك من العزم
والقطع بالنية بات گول ولا غر بتات توشه ورخت خانه انتة جهات وفى الحديث لا يخطر عليكم البتات ولا يؤخذ عنكم عشر البتات
ويقال فلان على بتات امر اذا اشرف عليه **بحت** بالرجل تبا اذا استدبت الا دارة من بهار گ **بحت** ساده وخالص از هر چيزى شراب
بحت اى صرف خبز بحت اى ليس معه غيره عربى بحت اى محض ويستوى المذكر والمؤنث والتثنية والجمع فيه وان شئت قلت عربية

بحتة فتنة وحمت وبحث الشيء بالضم اي صار بحتا وباحته الود اي خالصه **بخت** قم وهو معرب بخوت بخنيا وبخت بالضم شتران بختي وجدها
بختي مونثه بختية وجمعها بخاتي غير مصروف لانه بزنة جمع الجمع ولك ان تخفف اليا كالاثافي والمهاري واما مساجدي فاني فمصروف لان يا فيها
غير ثابتة في الواحد كما تصرف المهالبة والمسامعة اذا ادخل عليها ياء النسب **برت** بالضم مرد خوار وتبر تبربرت بالفتح الميم مشدد والرا شكر طبرزد وبرت
نام موضعي قال ابو زيد ابرتيت للامر ابرنتارا اذا استعدت له **بغت** بالمتلل بيار بغتة ناگاه يقال لقيته بغتة اي فجاة ومباغتة مفاجاة يقال
لست من بغتات العدو **تبليت** درشتي وسرزنش كردن غلبه كردن بحجت **بلت** بالسكون بريدن عع فاكه بلت بالتحريك بريده شدن عع
كافه يقال بلت اي انقطع **بهت** بالسكون ناگاه گرفتن قال الله تعالى بل تاتيهم بغتة فتبهتهم ودروغ بستن بركسي بهت بالتحريك وبهتان بالضم مثله فهو بهات
وذاك بهو بهيتة بهتان يعني ويقال للبهيتة بكسر اللام وهو استغاثة وبهت الرجل بالكسر اذا دهش وتحير وبهت بالضم مثله وافصح منها مجهولا كما قال الله تعالى فبهت
الذي كفر لانه يقال رجل مبهوت ولا يقال باهت ولا بهيت قاله الكسائي **بيت** خانه بيوت ابيات اباييت جمع الجمع عن سيبويه مثال قول واقوال واقاويل
بييت بضم الباء وكسرها تصغيره والعامة تقول بويت بالواو وكذا القول في شيخ وغيره ونحوهما وعيال و خانگيان مرد ودو مصراع از شعر ابيات جمع ويقال
فلان جاري بيت بيت اي ملاصقا بنيا على الفتح لانهما اسمان جعلا اسما واحدا بات شب يعني شب باندن يقال خبر بات بيوت شب كاري كه شب در
انديشه آن كرده شود وبيتوته شب گذاشتن عع **فاكه** يقال اباتك الله بخير وبات يفعل كذا اذا فعله ليلا كما يقال ظل يفعل كذا اذا فعله نهارا وبيتت
العدو اي اوقع بهم ليلا بيات شبخون وبيت امرا اي دبره ليلا ومنه قوله تعالى اذ يبيتون ما لا يرضى من القول وبيت الشيء مجهولا اي قدر وماله بيت ليلة بالكسر
اي قوت ليلة **فصل التاء** **توت** تود ولا تقل توث بالثاء توتيا سنگ سرمه معرب **فصل الثاء** **ثبوت** ثبات برجا بودن عع
واضحه اثبات متعديه اثبته وثبته بمعنى واثبته السقم اذا لم يفارقه وقوله تعالى ليثبتوك او يقيدوك اي يجرحوك جراحة لا تقوم معها وتثبت واستثبت
الرجل في الامر بمعنى ورجل ثبت بالسكون اي ثابت القلب وفلان ثبت الغدر اذا كان لا يزل لسانه عند الخصومات ويقال له ثبت بالتحريك عند
الحملة اي ثبات ولا احكم بهذا الا بثبت اي بحجة ثبيت مرد عقل برجاي مبيت مرد بي دل وترسنده ثبت بالضم اي صار ثبيتا **نثت** اللحم ونثت
على القلب اي انتن **فصل الجيم** **جبت** بالكسر بت وفال گوي وجادو وفي الحديث الطيرة والعيافة والطرق من الجبت وهذا ليس من محض
العربية لاجتماع الجيم والتاء في كلمة واحدة من غير حرف ذو لقي ويقال جوت جوت للابل اذا دعوتها الى الماء **فصل الحاء** **حت** تراشيدن
مني خشك از جامه وبرگ از درخت وحتة مائة سوط اي عجلها له وفرس حت اي سريع احتات جمع وتحات الشيء اي تناثر حتات بالضم تراشه
از هر چيز و نام مردي حتى تا وهي حرف تكون جارة بمنزلة الى في الانتهاء والغاية وتكون عاطفة بمنزلة الواو وتكون حرف ابتداء يستانف
بها الكلام بعدها فان ادخلتها على الفعل المستقبل نصبته باضمار ان تقول سرت الى الكوفة حتى ادخلها اي الى ان ادخلها فان كنت في حال
دخول رفعت كقوله تعالى وزلزلوا حتى يقول الرسول فمن رفع يقول جعله حالا بمعنى حتى الرسول هذه حالة ومن نصبه جعله غاية حتام اي حتى ما
فحذفت الف ما الاستفهام وكذا كل حرف جارة تضاف في الاستفهام الى ما فان الف ما تحذف فيه كما في قوله تعالى فبم تبشرون وقوله
تعالى وفيم كنتم وقوله تعالى الم تر ويعني وزعم مي بارون **حرت** ما ليدن سخت عع **فاضحه** حرتة مثال همزة مرد بسيار خوار محروت بيخ انگدان
حفتيار مهموز غير ممدود مرد كوتاه فربه حفت بالسكون كوفتن **حليت** بالكسر الكثرة وهو صمغ الانجذان وحليت بتشديد اللام
كذلك ويقال حلت رأسي اي حلقته وحلت ذني قضيته وحلت الصوف مرقته اي معلت شعره وحلت فلانا اعطيته وحلته مائة سوط
جلدته **حمت** يوشنا بالضم اذا اشتد حره فهو يوم حمت بالسكون وغضب حميت اي شديد حميت ايضا خيك سبي
موي بجهت روغن وحمت الجوز ونحوه اي فسد وتغير **حوت** ماهي ونام برج حيتان جماعت حات الشيء يحوت
اي حام حوله وحاوتني فلان اذا راوغك **فصل الخاء** **خبت** زمين پست ريگناك وآب نبي كلب خبات

فروتنی کردن یقال اخبت لله وفیه خبتة ای تواضع **واخت** الله خطه ای اخسه فهو خبیت ای خسیس واخت فلان ای استحیا خرت
بالضم سوفار سوزن وتیر ومانند آن خروت اخرات جماعة مخروت لب کفته اخرات چیزهای تنگ خریت بالکسر والتشدید دلیل دانا خرات
جماعة یقال منه خرتنا الارض **خفوت** آرمیدن آواز ع فاکه یقال خفت المیت واذا انقطع کلامه وسکت فهو خافت خفات
بالضم مفاجات مردن مخافتة تخافت پنهانی گفتن خفت مثله **خفات** الهازی ای خفات ای النقض علی الصید یاخذه خاتته عقاب فرود آینده
خوات بالفتح آواز پر عقاب بوقت فرود آمدن از هوا ع فاضه یقال خاتت العقاب تخوت خوتا خوات بالتشدید مرد دلیر و نام مردی و تخوت ماله
ای تخونه وتنقصه والذیب یختات الشاة بعد الشاة ای یختلها فیسرقها وفلان یختات حدیث القوم ویتخوت اذا اخذ منه وتحفظه وانهم یختاتون اللیل ای
یسیرون ویقطعون الطریق وخات الرجل ای اخلف وعده واین ایضاً **فصل الدال** دخت م وهو فارسی او اتفاق وقع بین اللغتین **فصل الذال**
ذات خفه کردن ع بفتحهما یقال ذأته ای خنقه اشد الخنق وذعته وذعطه وذأمه کذلک ویقال ما کان من الامر ذیت وذیت معناه کیت
وکیت **فصل الراء** **ربتیت** پروردن ربت الصبی تربیتا ای رباه **رت** مهتر و خوک یقال هولاء رتوت البلد ای رؤساؤه رتة بالضم
درماندن در سخن ارت گنگلاج وفی لسانه رتة وارته الله **رفات** بالضم ریزه قوله تعالی اذا کنا عظاما ورفاتا قال الاخفش یقال
منه رفت الشیء یرفت بالضم والکسر رفتا فهو مرفوت **فصل الزاء** **زت** آراستن عروس ع فاضه یقال زتت العروس فتزتت
ای تزینت **زفت** بالکسر قیر که در خنور و کشتی مالند تا آب نزه ازوی جرة مزفتة ای مطلیة بالزفت قربة **مزکوتة** ای مملوة ترکیب پر کردن
مشک را زکتت المرأة بغلام ای ولدته **زمیت** آهسته زمیت مثال فسیق نیک آهسته وفلان ازمت الناس اوقرهم ویقال ما اشد تزمته عن الفراء
زیتون درختی م زیتونة یکی زیت روغن آن درخت و زیت کردن در طعام ع فاکه وطعام مزیت علی النقص ومزیوت علی التمام وزات القوم
ای جعلت ادامهم الزیت وزیت القوم ای زودتهم الزیت وهم یستزیتون ای یستوهبون الزیت **فصل السین** **سات** خفه کردن ع بفتحهما
قال ابو عمرو ساته ای خنقه حتی یموت مثل سابه وابو زید مثله الا انه لم یقل حتی یموت **سبت** آسایش و روزگار و روز شنبه سبت سبوت جماعة
و سر ستردن و موی گشاده رها کردن و نوعی از رفتار شتر و شنبی کردن جهودان ومنه قوله تعالی ویوم لا یسبتون ع فاکه و گردن زدن
یقال سبت علاوته ای ضرب عنقه اسبات بشنبه در آمدن جهودان و آرامیدن مسبت الکه مخبنه سبات بالضم خواب واصله الراحة ومنه قوله تعالی
وجعلنا نومکم سباتا ویقال منه سبت یسبت هذه وحدها بالضم و روزگار مسبوت مرده و بیهوش و بیمارستان خفته و چشم فراز کرده سبت بالکسر
چرم پیراسته گاو بقرظ پیراسته و تجبیت نعل ومنه النعال السبتیة فی الحدیث یا صاحب السبتیتین اخلع نعلیک رطب منسبت خرمای که بیشتر ازوی پخته باشد
سنبتی و سنبدی مرد دلیر و پیش در هر چیز ورحب والیاء للالحاق لا للتانیث لا تری ان الهاء تلحقه یقال سنبتاة وسنبداة وملنک ویجوزان
یسمی بذلک لجرأته **سبروت** بالضم زمین خشک بی نبات سباریت جماعة و چیزی اندک و مرد درویش یقال رجل سبروت وسبریت
بالضم والکسر وامرأة سبروتة وسبریتة وجمعها سباریت وهم المساکین المحتاجون **ستة** شش یقال ستة رجال وست نسوة واصله سدس ابدل من
السین الاخیرة تاء وادغمت الدال فیها لانک تقول فی تصغیره سدیسة وفی الجمع اسداس قال ابن السکیت یقال عندی ستة رجال ونسوة بالکسر
وکذلک کل عدد یحتمل ان یفرد منه جمعان مثل الست والسبع فلک فیه الوجهان فاما اذا کان عدد لا یحتمل ان یفرد منه جمعان مثل الخمس والاربع
والثلث فالرفع لا غیر تقول عندی خمسة رجال ونسوة ویقال جاء فلان سادسا وساديا وساتا فمن قال سادسا بناه علی السدس ومن قال
ساتا بناه علی لفظ ستة وست ومن قال ساديا بناه علی ابدال السین یاء وقد یبدلون بعض الحروف یاء کقولهم فی اما ایما وفی تسنن تسنی وفی تقصص تقصی
وفی تلعع تلعی وفی تسرر تسری واما ست فهو من آت العار ان اصله سه **سحت** بالضم وبضمتین حرام واسحت الرجل فی تجارته اذا اکتسب الحرام وسحته واسحته
ای استأصله ومنه قوله تعالی فیسحتکم بعذاب علی القراءتین ویقال السحوت وسحت ... سحت بالفتح گوشت از استخوان رنده کردن و رحل

مسرت الحوت اذا كان لا يشبع سخت هم وهو الشديد يقال فما احر سخت يستعمل في كلام العرب والعجم بمعنى سختيت بالكسر سلة ايضا وبسيار وسست نا پخته وكرد
بلند رفته سختيات فروشستن آماس سفت بسيار شراب خوردن كه تشنگي نشكند ع سكت كافه سكت وسكوت وسكات خاموش شدن ع
فاضمم يقال ساكتني فسكت وسكتة بمعنى سكت الغضب اي سكن ومنه قوله تعالى ولما سكت عن موسى الغضب ويقال تكلم الرجل ثم سكت بغير الف
فاذا انقطع كلامه فلم يتكلم قلت اسكت سكتة بالضم آنچه بوي باز دارند بچه را او خاموش كنند سكيت بالكسر مبالغه خاموش ساكوت كذلك حينة
سكات بالضم ذا لم الشعر حتى لم يدع ويقال كنت على سكات هذه الحاجة اي على شرف من قضائها ومنه سكاتة اي حاجة السكان بكسر الهمزة
و دگر ازان فرح زن او احد سكت اسكت بالضم وتخفيف الكاف وتشديدها اسب بازپسين در روان وآنرا فاسكور وفسكل نيز خوانند سلت بالضم جو بي پوست
يعني بي پوست سلاته آنچه خود من جوي القصعة نشطف سلت بالفتح آب كاسه انگشت پاك كردن وبيني ازبن بريدن سلت منه ونام مردي
و دست حنا از دست دور كردن سترون و نازاينده زن المراة سلتاء زني كه حنا نبسته باشد راس سلوت ومحلوت وسبوت ومحلوق
ستردو سمت راه وروش نيكو وكند من كمان ظن ونيز مستي وميانه راه رفتن ع فاضمم يقال ما احسن سمته اي هديه وسمته اي
قصيده تسميت نام خدا گفتن بر چيزي بر حمك الله گفتن عطسه دهنده را وبالشين المعجمة ايضا قال ثعلب الاختيار بالسين المهملة لانه ماخوذ من السمت
وهو القصد والمحجة وقال ابو عبيد الشين المعجمة اعلى في كلامهم واكثر اسنات قحط افتادن يقال اسنت القوم وهم مسنتون واصله من سنة قلبوا
الواو تاء للفرق بينه وبين قولهم اسنى القوم اذا قاموا في موضع سنة قال الفراء توهموا ان الهاء اصلية اذا وجدوها ثالثة فقلبوها تاء تقول منه اصابهم سنت ورجل
سنت بكسر النون قليل الخير سنوت بالفتح والتشديد زيره يقال منه سنت القدر اي طرحت فيه الكمون وعسل ويقال هو سنوت ايضا مثل سنور تسنيت
خواستن مردي زن كريمه را بقوت توانگري خود و درويشي زن فصل الشين شذيت اسپ شكوخنده وليس له فعل يتصرف شت شتا …
شت الامر وشتت بمعنى امر شت كار پراگنده شتيت كذلك شتيت پراگنده كردن ثغر شتيت دندان كشاده قوم شتى وشتا شتى وجاءوا
اشتاتا اي متفرقين وقولهم الحمد لله الذي جمعنا من شت ويقال شتان هما وشتان عمرو واخوه اي بعد ما بينهما قال الاصمعي لا يقال شتان ما بينهما قال وانشد الشاعر …
لشتان ما بين اليزيدين في الندى يزيد سليم والاغر بن حاتم + وليس بحجة انما هو مولد والحجة قول الاعشى شعر شتان ما يومي على كورها + ويوم حيان اخي جابر +
وشتان مصروف من شتت تا التي في النون هي الفتحة التي كانت في التاء لتدل على انه مصروف عن الماضي وكذلك سرعان ووشكان مصروفان
من وشك وسرع تقول وشكان ذا خروجا وسرعان ذا خروجا ويقال في المجلس شتوت من الناس اي سواء من قبيلة واحدة سخت باريك
سخات جماعت وقد سخت الرجل بالضم فهو سخت وسخيت شماتة شاد شدن بغم دشمن ع كافه يقال شمت به وبات فلان بليلة الشوامت
اي بليلة تشمت به الشوامت تشميت دعا عطسه گفتن ويقال كل داع لاحد بخير مسمت ومشمت بالسين والشين المهملة والمعجمة ويقال رجع القوم شماتا اي
خائبين شوامت قوائم الدواب وهي اسم لها قال ابو عمرو ولا ترك الله له شامتة اي قائمة فصل الصاد صت كوفتن صتيت بانگ وفرياد
وگروه از مردم وفي الحديث قاموا صتيتين اي جماعتين صتات مخاصمت كردن يقال مازلت اصات فلانا اي اخاصمه صنتيت بالكسر
مهتر گرامي وهي صنديد صفتيت صفتات مرد توانا تن آور صلت پيشاني كشاده صلوته مصدر منه ع فاضمهما ونام مردي صلت بالضم
كارد بزرگ اصلات جماعت سيف اصليت بالكسر شمشير زدوده و بوزن يكون بيني يعني مصلت صلت بالفتح والضم ايضا شمشير
زدن يقال صلته بالسيف اي ضربه به وهو مصلت وهم چنين آنچه در جام باشد و ما خفتن اسپ اصلات شمشير آختن سيف صلت اي منتضى
ورجل مصلت بالكسر اي ماض في الامور وكذلك اصليتي ومنصلت واصلات بالكسر يقال جاء فلان يصلت من مرق اي صلتا اي قليل الدسم
كثير الماء وصلت في سيره اي مضى وسبق صمتان صموت سخت وستور صوت دسر انبساط مثبار صمت صموت بالضم فيهما خاموش بودن ع فاصمها كذلك …
كردانيدن خاموش شدن رجل صميت بالكسر اي سكت صمة بالضم اي سكتة ويقال رميته بصماته وسكاته اي بما صمت به وسكت فلان على صمات الامر بالكسر اي

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **فصل الطاء** [illegible]

[illegible] **فصل** [illegible]

عفت [illegible] باز گردیدن **ع ح فاضمه** یقال عفت المسافر [illegible]

[illegible] عرت جنبیدن نیزه و برق **ع ح فاکه** برق عرات [illegible]

[illegible] **عفت** [illegible] **ع ح فاکه** و شکسته گفتن سخن [illegible] **عمت** حلقه

[illegible] کما یقال [illegible] هو الرقیب الطریف و یقال للرجل

الضعیف **عنت** بزه مند شدن **ع ح** [illegible] قوله تعالی عزیز علیه ما عنتم وقوله تعالی ذلک لمن خشی العنت منکم [illegible]

و دشوار افتادن [illegible] رنجانیدن [illegible] یقال [illegible]

[illegible] **فصل الغین** **غتت** غوطه دادن در آب یقال [illegible] پنهان داشتن یقال [illegible]

[illegible] **غلت** و غلط [illegible]

غمت گران [illegible] طعام بر دل یقال غمت الطعام ای ثقل علی قلبی **فصل الفاء** **فات** [illegible] یقال [illegible]

ای [illegible] **فت** ریزه ریزه کردن **ع ح فاضمه** یقال [illegible]

[illegible] **فحت** [illegible]

[illegible] **فرات** [illegible] یقال [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **فصل القاف** [illegible]

[illegible]

[illegible]

وشمرو مردوئی خرن ورج جست عع فاضه له **قلت** مغاکی در کوه که آب در وی گرد آید قلات جماعت وقلت العین نقرتها وقلت الابهام
النقرة التی فی اسفلها وقلت الصوغ وقلت الثریدة ای وقبتها بالتحریک هلاک شدن عع **کافه** یقال قلت قلتا اذا هلک ویقال ان المسافر ومتاعه لعلی قلت
الا ما وقی الله تعالی مقلتة مهلکة مقلات بالکسر ناقه که یکبار زاید و دیگر بار نزاید و زنی که فرزندش نزید **قنوت** فرمان برداری کردن ومنه
قوله تعالی والقانتین والقانتات وقیام ومنه فی الحدیث افضل الصلوة طول القنوت ومنه قنوت الوتر **قوت** قیات خوردنی وخورش دادن عع **فاضه** یقال
قات اهله الاکل قوت بالضم وهو ما یقوم به بدن الانسان من الطعام یقال ما عنده قوت لیلة وقیت لیلة وقیتة لیلة فاقتات کما یقال ارزقه
فارتزق وهو فی قوات من عیش ای فی کفایة واستقاته ای سأله القوت وفلان یتقوت بکذا واقتت لنارک قیتة ای اطعمها الحطب مقیت
توانا بقوت دادن ومنه قوله تعالی وکان الله علی کل شیء مقیتا ونگاه دارنده وگواه وحاضر **فصل الکاف کبت** بازگردانیدن وخوار کردن وبروی
در افکندن یقال کبت الله العدو ای صرفه واذله وصرعه لوجهه عع **فاکه کتیت** آواز شتر جوانه وهو فوق الکشیش یقال کت البعیر ای صاح
صیاحا لینا وکت الرجل من الغضب کتیتا والقدر ای غلت وکذلک الجرة الجدیدة اذا صب فیها الماء ویقال انا ابه جیش ما یکت عدده ای ما یحصی
عع **فاکه** کتکته خندیدن مع بی آواز بودن الفقه سنة **کریت** ای تامة **کعیت** مثال التصغیر هزاردستان نغان بالکسر جماعة کعتة ای مهرة
کفت بجو وفراز گرفتن چیزی را عع **فاکه** وفی الحدیث اکفتوا صبیانکم باللیل فان للشیطان خطفة وکفته عن وجهه صرفه وتیز راندن یقال
رجل کفت وکفیت ای سریع وکفت ای اسرع کفت بالکسر دیگ خرد کفات هو الموضع الذی یکفت فیه شیء ای یضم ومنه قوله تعالی الم نجعل الارض کفاتا
کمتة بالضم رنگ سرخی که بسیاهی زند در اسپ کمیت اسپ سرخ قتس ودم سیاه یستوی فیه المذکر والمؤنث قال سیبویه سألت الخلیل عن کمیت
فقال انما هو صغر لانه بین السواد والحمرة والفرق بین الکمیت والاشقر العرف والذنب فانهما اذا کانا احمرین فهو اشقر واذا کانا اسودین فهو کمیت
وکمیت الشاعر وهو زید بن الاخنس الکمتات الکماتة مصدران منه یقال کمات الفرس وکمت ویقال بعیر کمیت کما یقال فرس کمیت والکمیت
ایضا من اسماء الخمر **کیت** بفتح التاء والکسر فیها چنین وچنین ولیت اصله یا فی الاصل فصارت تاء فی الوصل گویی کوتاه بالا **فصل اللام**
لت در آشوردن پست واستوار کردن وخفیانیدن یقال لت السویق ای جدحه ولته ای وثقه ولت فلان بفلان مجهولا ای لزقه وقرن
لصت دزد ولغت طی کما یقولون للطس طست لصوت جماعت **لفت** در نوشتن وپیچیدن عع **فاکه** وفی حدیث حذیفة ان من
اقرأ الناس للقرآن منافقا لا یدع منه واوا ولا الفا الا یلفته بلسانه کما یلفت البقرة الخلی بلسانها ورنیز گردانیدن از کسی از رای برگردانیدن کسی یقال
لفت عنه ای لم یلفت فچهار شاخ بهم درپیچیده وکنکلاج لغت تمیم وکول لغت قیس لفات بالفتح گرن ومنه لفوت زن با از شوی دیگر بچه دارد ولفیتة عصیدة
سطر التفات برگشته نگریستن لغت التفت لفت بالکسر شلغم ونیز خیری دیا یقال لفته ای مشفقه مهر دنفاه ای تشقله ویقال لا التفت لفت فلان
ای لا انظر الیه **لیت** کاشکی وهی کلمة تمنی تنصب الاسم وترفع الخبر تقول لیت زیدا ذاهب وبعض العرب یستعملها بمعنی وجدت فیعدیها الی مفعولین ویجریها
مجری الافعال فیقول لیت زیدا شاخصا ویقال لیتی ولیتنی کما یقال لعلی ولعلنی لیت بالکسر یک سوی روی وجمعها الیات لیت باز داشتن و بازگردانیدن
عع **فاضه** که یقال لاته عن وجهه ای صرفه وحبسه عن وجهه والاته کذلک ومنه قوله تعالی لا یلتکم من اعمالکم شیئا ویقال ما الاته من عمله
شیئا ای ما نقصه مثل التّه وقوله تعالی ولات حین مناص قال الاخفش شبهوا لات بلیس واضمروا فیها اسم الفاعل قال ولا یکون لات الا مع حین وقد جاء حذف
فی الشعر وقال بعضهم ولات حین مناص فرفع حین واضمر الخبر وقال ابو عبیدة هی لا والتاء انما زیدت فی حین وکذلک فی تلان وان کتبت مفردة
کقول الشاعر **شعر** العاطفون تحین ما من عاطف + والمطعمون زمان ما من مطعم وقال المؤرج زیدت التاء فی لات کما زیدت فی ثمت
وربت **فصل المیم مت** کشیدن وپیوند خویشی جستن عع **فاضه** بانه پیوند و وسیلت یقال فلان یمت
الیک بقرابة ای یتوسل موات مبنی وسائل **محت** سخت وصلب از هر چیزی یقال یوم محت ای شدید الحر

بت ومحت یومنا بالضم **مرت** بیابان بی علف و نبات شکان مرت بین المرت وتثنو مروت الحاجب ذاللم یکن علی حاجبه شعر وت ومشدد الامام
ولوئی وهنه یوم المردت بیمن نجاشیر و تمیم **مقت** دشمن گرفتن **عع فاطمه** یقال مقته فهو مقیت وممقوت ونکاح المقت فی الجاهلیة ان
تزوج الرجل امرأة ابیه **موت** مرگ مردن ج اموات ومیات ایضا فهو میت ومیّت وهم موتی والموات ومیتون اصل المیت میوت علی فیعل فخفف
فتقال میت وتستوی فیه المذکر والمونث قوله تعالی لنحیی به بلدة میتا قال الفراء یقال لمن لم یمت انه مائت عن قلیل ومیت ومیتة موادیة فکسر ای
اهر مردن کالرکبة والجلسة یقال مات میتة حسنة وقولهم ما انوه انما یراد به ما اموت تعلبه ان کل فعل لا یتزید لا یتعجب منه **موات** بالضم مرگی یا لفتح زمین بی خصم
وا مستقع ومرجه جانمدارد وجل موتان الفواد وامراة موتانة الفواد وموتان بالتحریک خلاف حیوان یقال اشتر الموتان ولا تشتر الحیوان ای اشتر الارضین والدور
ولا تشتر الرقیق والدواب وفی الحدیث موتان الارض لله ولرسوله فمن احیا منها شیئا فهو له یعنی الموات من الارض **موتان** بالضم مرگ امری الستور یقال وقع
فی المال موتان وماتت المال کتیری وموته شدید للمبالغة اماته میرانید **ممیت** فرزند مرده شدن زن و ناقه یقال اماتت فلانة واماتت الناقة اذا مات ولدها واماتت فلان
ایضا اذا مات له ابن او بنون فهو ممیت ومیته مماریت جماعة **متماوت** مرد ریا کار سامرائی وموت مائت کقولهم لیل لائل یؤخذ من لفظه ما یؤکد به **مستمیت**
الرجل مستقبل فی الحرب لا یبالی من الموت **موته** بالضم صرع وجنبی از جنون **مؤته** بالهمز نام زمینی که منقتل جعفر طیار است رضی الله عنه
فصل النون نبیت بکسر الثانی نالیدن **عع فاکه** یقال نات فهو نائت مثل نبات **نبت** گیاه درستن گیاه **عع فاضمه**
انبات لازم ومتعد منه نبت وانبت البقلی وانبته الله فهو منبوت علی غیر قیاس وانبت الغلام اذا انبتت عانته **تنبیت** درخت نشاندن یقال
نبت الشجر ای غرسته وپروردن کودک را ویقال نبت اجلک بین عینیک **نبت** جای رستن گیاه ویقال ما احسن نابتة فلان ای ما ینبت علیه امواله
واولاده ونبتت لهم نابتة ای نشا لهم نشؤ صغار وان بنی فلان لنابتة شر ونوابت وهی من الاحداث الاغمار نبیث جیی از زمین منبوت درختی **نحت** تراشیدن
عع فاکه نحاتة بالضم تراشه منحت بالکسر تیشه نحیتة سرشت وطبیعت ونحیت هو دخیل فی القوم جافر نحیت سم کرنها سوده **انصات** خاموش
بودن وگوش داشتن یقال نصتوه وانصتوا له **نعت** صفت یقال نعته وانعته ای صفته ناعتون نام جای **نفیت** تیز کردن دیک جوشان
عع فاکه یقال القدر تنافت ونتافط ورجل نفوث غلان ینفت غضبا ینفط ای یغلی نفقیته اشنام اردها وجزان **نقت** مغز بیرون کردن
عع فاضمه یقال نقت المخ وانقوته ای استخرجته کانهم بدلوا الواو تاء **نکت** بسر در افکندن یقال طعنه فنکته ای القاه علی راسه فانتکت هو
وما الفرس ینکت وهوان ینبو عن الارض نکتة حمک شبی کالنقطة رطبة منکتة اذا بدا فیها الارطاب نکت دهو من نعت البعیر یا نحرف مرفقه حتی یقع علی الجنب
فیحزه نوتی بتشدید الیاء کشتیبان نواتی جماعة **نهیت** بانگ کردن شیر **عع فاکه** ومهو دون الزئیر یقال نهت الاسد وآهبت نهاد کنهنه حمار نهات ای نهاق
ورجل نهات ای نحار **فصل الواو وکتة** چمک کالنقطة یقال فی عینه وکتة ووکتت البسرة توکیتا اذا بدا فیها من الارطاب **وقت** هنگام
منقا هنگام کاری جائی را موضع احرام ستن حج وعمره ویقال وقته فهو موقوت اذا بین للفعل وقتا منه قوله تعالی ان الصلوة کانت علی المؤمنین کتابا موقوتا
ای مفروضا فی الاوقات **توقیت** پیدا کردن یقال وقته لیوم کذا مثل اجلته وقری اذا الرسل وقتت مشددة ومخففة واقتت لغة فی وقتت
کما فی وجوه واجوه موقت بکسر القاف مفعل من الوقت **لهمات** بوی گرفتن گوشت یقال وهت اللحم واهت **فصل الهاء هیت**
مرد بی عقل هبیت ضعیف هبت الرجل ای یجب ورجل مهبوت الفواد وفی عقله هبتة ای ضعف وهبتة ای ضربة رجل هبت بالکسر وهبات
ای ضعیف کثیر الکلام قال الاصمعی یقال للرجل اذا کان جید السیاق للحدیث هو یسرده سردا ویهته هتا **هرت** گوشت پختن مهرا کردن وجامه
دریدن وطعن کردن در عرض کسی یقال هرت عرضه ای طعن فیه هریت فراخ کنج دهن و زنان هر دو مخرج یکی شده هرت بالتحریک مصدر منه **عع کاف**
اسد هرت وهوهریت الشدق وکلاب هرت الاشداق **هفت** بیفات بالضم ترسکی بر میان کل شیء انخفض واتضع فقد هفت وهفت تهافتا باپرهای
تو بهای پراکنده مثل الفراش الذی یقال هفت هفت وسقطت من اشان الفراش فی النار وتهافتا کل ... مثل ... مهتی گیاه مثل ... هیت هیتا ای اصلح بعد عاشر

و قولہم ہیت لک ای ہلم و یستوی فیہ الواحد والجمع والمؤنث والمذکر الا ان العدد فیما بعدہ تقول ہیت لکما و ہیت لکن و ہیت بفتح ہا و کسر تا و ضم تا بالضم
ہیت بالکسر نام شہری بر فرات قال الاصمعی ہیت ہیت اذا صاح بہ و دعاہ یقال ہیت بہ و ہوت بہ ای صاح و رجل ہیت لیس لہ عقل و ہیبت زید ای تحقیقہ المجمع والمؤنث فیہا
بجماد یقال ہیت ای و یہبت ہیت الکائنات یک جماد ۱۲۶ و ہا ایتک کما تقول ہا انت ہیت و یقال ہیت یعنی ہا اقبل الیہ و ہیت ایضا عن ... و بیوتی
فقلبت الالف یا را فصل الیا یاقوت م فارسی معرب بوزن فاعول یاقوتہ یکی یواقیت جمع **باب الثاء فصل الالف** اثاث الیاء
فرزندہ بالنشاط رب بفتحتین شیر شتر خوردن و انگاہ کہ شکم بر آرد اثاثہ اثبوہ شدن موی گیاہ **عع** فالکہ نبات اثیث و نبات اثیث تساوی اثاث کثیرا
الحم اثاث بالفتح رخت خانہ قال الفراء لا واحد لہا قال ابو زید الاثاث جمع مثل الابل و الغنم و العبید والمتاع و احدہ اثاثہ و ذات عصفون اذا اصاب
ریاشا اثاثہ بالضم نام مرد ارث بالکسر میراث م و ہمزتہ واو فی الاصل یقال ہو فی ارث صدق ای فی اصل صدق و ہو علی ارث من کذا ای علی
امر قدیم تہادر شاء الآخر من الاول تاریث بر افالاینتن و آتش بر افروختن ارثہ بالضم سرگین آمادہ کہ بہیت آتش افروختن یقال تارثت النار اذا اتقدت
الارثۃ التی مادہ انات انث جماعت اناث مادہ زادن یقال انثت فہی مؤنث و اذا کان ذلک عادتہا فہی مئناث و رجل مئناث ایضا لانہما یستویان
فی مفعال تانیث الاسم خلاف تذکیرہ و انثیہ فناثت انیث نرم آہن انثیان دو خصیہ و دو گوش **فصل الباء** بث پراگندہ و فاش کردن خبر یقال
بث الخبر و اثبہ ای نشرہ و بثت الغبار ای ہیجہ و انبث کسی ای اظہرتہ لک و بثث شد دللمبالغہ و انبث ای انتشر و حال الغدہ یقال انبث علی الخبر
تلک ہی قولہ تعالی قال انما اشکو بثی و حزنی الی اللہ متربث اذا لم یجد کثرہ یعنی بیکونہ و ر سدہ باشد خرباء و جای مانند اندود و ہو کنوم ما غور قال
الاصمعی اثریث ای منثور متفرق بعضہ عن بعض بحث کاویدن **عع** بفتحہا یقال بحثت عن الشئ و ابتحثت عنہ ای فتشت عنہ و فی المثل کالباحث
عن الشفرۃ یقال ترکتہ بمباحث البقر ای بالمکان القفر برث زمین نرم برث و جمعہا براث براث بروث کذالک برغوث بالضم کیک پیرا عنیث
جماعت بعث بر انگیختن و فرستادن **عع** بفتحہا بعثہ و ابتعثہ بمعنی ای ارسلہ فانبعث و یقال کنت فی بعث فلان ای فی جیشہ الذی بعث معہ
و البعوث الجیوش و بیدار کردن یقال بعثہ ای اہبہ و انبعث فی السیر ای اسرع و تبعث منی الشعر ای انبعث کانہ سال و منہ بعیث نام شاعر از تیم
یوم بعاث بالضم یوم الاوس و الخزرج بغاث مثلث بغاث نوعی از مرغان مردار خوار و فی المثل ان البغاث بارضنا تستنسر ای من جاورنا عزبنا
و قال یونس من جعل البغاث واحدا فجمعہ بغثان مثل غزال و غزلان و من قال للذکر و الانثی بغاثۃ فالجمع بغاث مثل نعامۃ و نعام و یقال البغاث
الطیر ما لا یصید منہا ابغث تیرہ رنگ قریب من الاغبر و جای ریگ ناک بغثاء من الغنم مثل رقطاء یعنی تیرہ و مردم آمیختہ یقال دخلنا فی
البغثاء ای فی عامۃ الناس و جماعتہم بوث کاویدن مثل بحث استباثہ بیرون آوردن بہثۃ بالضم پیر زن ای رسلیہ فلان لبہثۃ
ای لزنیۃ **فصل التاء** تفث بفتحتین از شرائط حج کالقص و الحلق و النحر و الرمی و ما اشبہہا **فصل الثاء** ثلاثۃ سہ مرد
ثلاث سہ زن ثلثاء روز سہ شنبہ ثلاثاوات جماعت ثلث بالضم سہ یک فاذا فتحت الثاء زدت یاء فقلت ثلیث مثل ثمین و سبیع
و سدیس و خمیس و نصیف و انکر ابو زید منہا خمیسا و ثلیثا ثلث بالکسر ہر سہ روز یکبار نوبت آب مر وی خترا و لا یستعمل الثلث فی ورد
الابل لقصر المدۃ و الرفقۃ و ہو ان تشرب کل یوم ثم الغب و ہو ان ترد یوما و تدع یوما فاذا ارتفع من الغب فالظمء الربع ثم الخمس
و کذالک الی العشر قالہ الاصمعی و ثلاث بالضم و مثلث غیر مصروفین لانہما عدلا من ثلثۃ الی ثلاث و مثلث و ہما صفتان لانک
تقول مررت بقوم مثنی و ثلاث قال اللہ تعالی اولی اجنحۃ مثنی و ثلاث و رباع فوصف بہ و ہذا قول سیبویہ و قال غیرہ انما لم یصرف
لتکرر العدل فیہ فی اللفظ والمعنی لانہ عدل بلفظ اثنین الی لفظ مثنی و ثناء و عن معنی اثنین الی معنی اثنین اثنین یقال جاءت
الخیل مثنی ای اثنین اثنین ای جاؤا مزدوجین و کذالک جمیع معدول العدد فان صغرتہ صرفتہ و قلت احید و ثنی و ثلیث و ربیع
و ادمثل عشیر عشیر الی مثال ما صغرت و لیس کذالک احد اجسن لانہ لا یخرج بالتصغیر عن وزن افعل لانہم قالوا فی التعجب ما امیلح زیدا

و ما ئیستہ یعنی ثلث ستہ یک یک ثلث شدن **ع** **فاصہ** پہ سیوم قوم شدن **ع** **فاکہ** و سہ تمام کردن جیزیرا یقال منہ ثلثت القوم اثلثہم وکذلک الی العشرة الا انک
تفتح ربعت القوم اربعہم و سبعتہم و تسعتہم لمکان العین وتقول کانوا تسعة وعشرین فثلثتہم ای صرت بہم تمام ثلثین وکذلک کانوا تسعة وثلثین فربعتہم الی المائة قالہ ابو زید
و ثالثة الاثافی بیرون آمدگی کوہ کہ دو سنگ دیگر برو نہادہ دیگ نہند تا سہ پایہ گردد و دیگ برو نہند ویقال ہذا فیمن تتقدمہ نار الفتنة والداہیة و ثلث
القوم ای چہارم و ثلثة وکذلک اربع القوم الی العشرة ویقال ہو ثالث ثلثة بالاضافة مضافا الی العشرة ولا ینون فان اختلف العدد ان نشئت
اضفت کما مر وان شئت نونت وقلت ہو رابع ثلثة او رابع ثلثة لضارب عمرو وضارب عمرا فاذا اتفقا فالاضافة لاغیر وتقول ہذا ثالث اثنین وثالث
اثنین ای صیرہما ثلثة بنفسہ وکذلک ہو ثالث عشر بالرفع والنصب ای تسعة عشر ثمن **ع** قال ابو زید ثالث ثلثة عشر فحذف الثلثة وترک الثاء علی اعرابہ
ومن نصب اعطی اعراب الثلثة المحذوفة الاول لیعلم ان ہہنا شیئا محذوفا وتقول ہذا الحادی عشر والثانی عشر الی العشرین مفتوح کلہ لما ذکرنا و فی المؤنث
ہذہ الحادیة عشرة لذلک العشرین تدخل الہاء فیہما واہل الحجاز ینصبونہا علی کل حال یقولون اتونی ثلثتہم واربعتہم الی العشرة وکذلک اثنینی ثلثین واربعین
وغیرہم یعربہ بالحرکات الثلث یجعلہ مثل کلہم فاذا جاوزت العشرة لم یکن الا النصب تقول اتونی احد عشرہم وتسعة عشرہم وکذلک اتینی احدی عشرتہن
وثمانیة عشرتہن ثلوث ناقة کہ سہ خور شیر دہد و ناقة کہ سہ پستان خشک شدہ و یکی ماندہ ومثلوثة توشہ دان کہ از سہ پوست ساختہ باشند حبل مثلوث رسن سہ تاہ
مثلث سہ گوشہ و از سہ یکی ماندہ ویقال ثلث بناقتہ اذا صر منہا ثلثة اخلاف فان صر خلفین قیل شطر بناقتہ وان صر واحدا قیل خلف بناقتہ واصح خلافہما
جمع قیل جمع بناقتہ و اکش

فصل الجیم

جاث پربار رفتن ستور **ع بفتحہما** وجئث الرجل اذا افزع فہو مجئوث ای مذعور **جثة** بالضم شخص
مردم ایستادہ وخفتہ و جثہ ای قتلہ و جثاہ ای قتلیہ جثیث کغال خرما جثیثة ای فسیلة ولا انزل جثیثة حتی تطعم ثم ہی نخلة مجتثة مجثات تیشہ درخت کاو
شعر جثاجث بالضم ونبتہ جثاجث ای ملتف بعیر جثاجث ای ضخم جثجث ہم گیاہی و زبور در عسل جثجاث گیاہی تلخ **جدث** بالکسر و تشدید نوعی از
ماہی **جدث** بفتحتین گور اجدث اجداث جماعت اجتدث گور ساختن **جبنث** بالکسر اصل ہر چیزی یقال ہو من جبنثک وجنبثک ای من اصلک لغة
او لثغة جنثی زرہ گر **جوانی** نام حصنی بہ بحرین

فصل الحاء

حث بر انگیختن یقال حثہ علیہ واستحثہ مثلہ ای حضہ علیہ فاحتث وحثثہ وحثحثہ بمعنی ودلیل
حثیثا ای مسرع حریصا ولا یتحاثون علی طعام المسکین ای لا یتحاضون حثیثی مثال خصیصی برانگیختن حثحوث کذلک قرب حثحاث ای سریع لیس فیہ فتور
وفرس جواد المحثة ای اذا حث جاء جری بعد جری ویقال ما اکتحلت حثاثا بالفتح والکسر ای ما نمت قال الاصمعی بالکسر وقال ابو عبیدة ہو بالفتح اصح حث
بالضم کاہ ریزہ و ریگ درشت و نان خشک بیت نا شوریدہ **حدیث** نو نقیض قدیم یقال اخذنی ما قدم وما حدث ولا یضم حدث الا فی
ہذا الموضع وذلک لمکان قدم علی الازدواج و خبر رسول اللہ علیہ السلام و خبر احادیث جماعت قال الفراء نری ان واحد الاحادیث احدوثة ثم جعلوہ
جمعا للحدیث حدوث نو شدن چیزی کہ نبودہ باشد یقال حدث امر اذا وقع واحدثہ اللہ فحدث حدث بفتحتین حدثی بالضم حادثة حدثان بفتحتین کلہ بمعنی واحدث
الرجل اذا نقض وضوءہ ویقال استحدثت خبرا ای حدث جدیدا و رجل حدث ای شاب فان ذکرت السن قلت حدیث السن بالاضافة وہؤلاء غلمان
حدثان بالضم ای احداث محادثة تحادث تحدث تحدیث سخن گفتن ومحادثة السیف زدودن کردن وی رجل حدث بضم الدال وکسرہا ای حسن الحدیث ورجل
حدیث مثال فسیق کثیر الحدیث وسمعت حدیثی حسنة مثال خطیبی اصدوثة افسانہ وہو حدث ملوک بالکسر مضافا ای صاحب حدیثہم وسمرہم وکذا ہو حدث نساء
ویقال افعل ذلک بحدثانہ وبحداثتہ ای فی اولہ وطراءتہ محدث بفتح الدال مرد درست گمان **حرث** ورزیدن وکشاورزی کردن وفی الحدیث احرث
لدنیاک کانک تعیش ابدا ابو الحارث کنیت شیر حارث سرکرہ شام کہ درا جولان خوانند نام مردی حرث کشاورز حرث و حترث مثل زرع وازدرع
ویقال لمحارث لبنی الحارث بن کعب وہم من شواذ التخفیف لان النون واللام قریب المخرج فلما لم یمکنہم الادغام سکون اللام حذفوا النون کما
قالوا مست وظلت وکذلک یفعلون بکل قبیلة یظہر منہا لام المعرفة مثل بلعنبر وبلہجیم فاذا لم تظہر اللام فلا یکون ذلک حرث بالضم
گیاہی **حفث** بکسر الفاء سرگین شکنبہ وہو القبة حفاث بالضم وتشدید مار دمندہ بی آزار **حنث** بالکسر بزہ گناہ و خلاف کردن سوگند

ع کافه یقال حنث فی یمینه و احنثه و بلغ الغلام الحنث ای المعصیة و الطاعة و تحنث ای تعبد و اعتزل الاصنام مثل تحنف و فی الحدیث کان یاتی
غار حراء فیتحنث فیه و فلان یتحنث من کذا ای یتاثم منه **حوث** لغة حیث و حوثا ر الکبد و ما یلیها و یقال ترکهم حوث بوث و حوثا و بوثا و حیث
بیث بالفتح کلها و حاث باث بالکسر اذا فرقهم و بددهم استحاثة بیرون آوردن چیزی مثل استباثة یقال استحاث الشیء اذا اضاع فی التراب فطلبه **حیث**
کجا و هی کلمة تدل علی المکان مثل حین علی الزمان و هو اسم مبنی علی الضم مبنی علیه تشبیها بالغایات لانها لم تجی الا مضافة الی جملة کقولک قوم
حیث یقوم زید و لم یقل حیث زید و من العرب من یبنیها علی الفتح مثل کیف استثقالا للضم مع الیاء و تدخل ما علیه فیصیر للشرط تقول حیثما
تجلس اجلس فی معنی اینما و قوله تعالی و لا یفلح الساحر حیث اتی و فی حرف ابن مسعود این اتی و یقال حیث من این لا تعلم ای من حیث لا تعلم *
فصل الخاء خبیث پلید و هو ضد طیب خباثة مصدر منه **ع بضمهما** یقال خبث الشیء و الرجل خباثة و خبثا بالضم فهو خبیث ای
ردی و خبثه ای علمه الخبث و افسده و اخبث ای اتخذ اصحابا خبثاء فهو خبیث مخبث و مخبثان بالفتح یقال یا مخبثان و یقال فلان لخبثة کما یقال
لزنیة و فی الندا یا خبث کما یقال یا لکع و للمرأة یا خباث بنی علی الکسر و کذا بالکاع خبث الحدید ریم آهن خبثان بول و غائط **خرق** خرت خانه
الخناث دوتاه و شکسته شدن و الخنث الاسم و هو ایضا نام زنی لا ینصرف خنثت الشیء فتخنث ای عطفته فتعطف و منه سمی المخنث و تخنث فی کلامه خنث
بکسر النون سست و دوتاه و فی المثل اخنث من دلال خنثی المدار آلت نری و مادگی باشد خناثی مثل حبالی جماعت و خنث السقاء و اختنثه اذا ثنیته الی خارج
فشربت منه و ان کسرته الی داخل فقد قبعته رجل **اخوث** ای مسترخی البطن خوثاء مونثه بین الخوث **فصل الدال** قال الاصمعی **داث** الطعام
ای اکلته داثار کثیر کردن و قد یحرک لحرف الحلق و هو نادر لان فعلا بالفتح بعین لم یجی فی الصفات و جاء حرفان فی الاسماء فقط و هما قرما و جنفا و هما موضعان
رث دثاث باران ریزه **دعث** اول بیماری دعث الرجل اذا اصابه قشعریره و فتور **ناقة دلاث** بالکسر ای سریعة و نوق دلث و بعضهم یقول دلاث
علینا فلا ما نشتم ای الخرق و نصب المندلث الذی یمضی و یرکب راسه لا ینثنیه شی مرث الحوادث مدافع سیله **دلهاث** بالکسر شیر و رجل دلهاث و دلاث
بالضم ای جری مقدم **دمث** بکسر دوم جای نرم ریگناک دماث جماعت دمث بفتح دوم مصدر منه **ع کافه** دماثة بالفتح نرم خوی یقال ما کان احد
فلانا و الینه ادموث بالضم جای کوماج نهادن و ترشیدن تدمیث نرم کردن یقال دمث منضجعه **تدبیث** رام و نرم کردن طریق مدیث ای مذلل دیوث
بی غیرت و بی حمیت و هو لغة فی **فصل الراء ربث** باز داشتن از حاجت **ع فاضه** ربثة کار باز دارنده ربیثی مثال خصیصی کذلک و فی
الحدیث اذا کان یوم الجمعة بعث ابلیس جنوده الی الناس فاخذ و اعلیهم بالربائث ای ذکروهم الحوائج التی تربثهم و تربث فی مسیره اذا ابطیء و ارتبث امرهم
ای ضعف و انجا حتی تفرقوا **رث** کهنه رثاث بالکسر جماعت رثاثة بالفتح کهنه و سوده شدن **ع** فالحه یقال فلان رث الهیاة و فی هیاته رثاثة
ای بذاذة و ارث الثوب ای خلق رثة بالکسر کهنه رخت خانه رثث جماعت مثال قربة و قرب و رثاث کذلک و ارتثاثة القوم ای جمعنا ما و زن گرد مردم
فرومایه ضعیف ارتثاث کسی را خسته و مجروح برداشتن که هنوز زنده باشد یقال ارتث فلان ای حمل من المعرکة جریحا و به رمق یستعمل مجهولا **رعاث**
بالکسر گوشوار رعثة بسکون دوم و حرکته یکی و ترعثت المرأة ای تقرطت مرعث نام شاعری رعثة الدیک تاج و غبغب خروس رعثاء رعثا اذا کانت
تحت الاذنین زنمتان یعنی گوسپند از هر دو کرانه گوش کفاینده و معلق مانده رعث بفتحتین پشمهای رنگین که از هودج علاقه سازند **رغوث**
بالفتح زن و میش با شیر و جز آن و ارغثت المرأة اولدها ای ارضعته و رغثه الجدی امه ای رضعها رغاث مثال غراب رگهای شیر در پستان
قال ابن السکیت ای زیر پستان و ترلیم آکل من بر ذونه رغوث فهی فعول بمعنی مفعول لانها مرغوثة و رغث الرجل مجهولا ای کثر علیه السوال
حتی ینفد ماله **رفث** بفتحتین جماع و فحش گفتن و سخن زنان در جماع **ع فاضه** و یرفث بالکسر ایضا
رفثا و رفوثا یقال رفث الرجل و ارفث بمعنی **رمث** بالکسر چراگاه شتر از شور گیاه رمث بفتحتین چوب
که بر هم بندند و عبره سازند خوردن شتر شور گیاه را و رنجور شدن از وی **ع کافه** فی ابل رمثة و رماثی قال الاصمعی رمث

باقی شیر در پستان یقال رمثت وارمثت فی الضرع ای ابقیت بها شیئا و رمثت الشیء اصلحته و مسحته بیدی و حبل ارمات ای ارمام رمثة سرگین
روث جماعت و قد راث الفرس و هی فی المثل اخسک ترو شی ای اعطیک حشیش و طرف منی یقال فلان یضرب بلسانه روثة انفه ریث درنگ
کردن یقال راث علی خبرک ای ابطأ و فی المثل رب عجلة وهبت ریثا و ما راثک علینا ای ما ابطأک عنا و ریث ایضا بدر حی از قیس و راثة
درنگ جهت باستن رجل ریث ای بطی رجل مریث العینین اذا کان بطی النظر **فصل الشین شبث** خیگ در زدن و در آویختن
اندر چیزی رجل شبث بکسر دوم نعت منه شبث بالفتح جانوری که پاها بسیار دارد و شبثان بالکسر جماعت مثال خرب و خربان شبثة بزیادة النون
علاقه یقال شنبث الهوی قلبه ای علق به **شث** گیاهی خوش بوی تلخ مزه که دباغت کنند بوی **شرنبث** سطبر و درشت کف دست
و پای و بدان وصف به الاسد و کذلک شرابث بضم الشین **شعث** بفتحتین پراگندگی کار یقال لم الله شعثک ای جمع امرک المنتشر و ژولیده موی شدن
اشعث نعت منه و هو المغبر الراس ایضا و نام مردی و منه الاشاعثة والبا للنسب و خیل شعث ای غیر مفرخة یعنی اسپان پشت ناخاریده و یقال
شعثه فتشعث ای فرقه فتفرق **شنث** قلب شثن یقال شنثت مشافر الابل ای غلظت من اکل الشوک **فصل الضاد ضبث**
به پنجه گرفتن یقال ضبثت به و اضطبثت به اذا قبضت علیه بکفک ناقة ضبوث یشک فی سمنها فتضبث ای تجس بالید ضابث الاسد لمحالة و فی
الحدیث الخطایا بین ضبائثهم ای فی قبضاتهم **ضغث** دسته گیاه آمیخته خشک و تر اضغاث احلام خوابهای شوریده ضغث الحدیث در آمیختن
سخن ضغث آنکه پنهان شود در پوستی و کودکان را بآواز ترساند ضغث السنام مالیدن کوهان ناقة ضغوث مثل ضبوث **فصل الطاء طثیث**
نوعی از بازی کودکان مطثة الت آن بازی **طرثوث** بالضم گیاهی یقال خرجوا یتطرثون ای یجتنونه **طمث** دختری بردن **ع فاضه**
و حائض شدن زن **ع فاضه** و بکسر و فتح دوم لغة فیه فهی طامث قال ابو عمرو والطمث المس و ذلک فی کل شیء مس و یقال ما طمث ذا المرتع قبلنا احد
و ما طمث هذه الناقة حبل قط ای ما مسها عقال **فصل العین عبث** بفتحتین بازی **ع کافه** عبثة للمرة منه عبث باشکیس آمیختن **ع**
فاکه و پنیر ساختن یقال عبثت المرأة و یقال الکلی و عبثی ای حیلی بکلیة و عبثیة و ان طعامی نا که در وی ملخ کنند و آمیزش نسب یقال فلان
عبیثة ای موتشب یعنی فی نسبه خلط و منه عبیثة من الناس اخلاطهم و جاء فلان بعبیثة فی دماء ای بر د شعیر قد خلطا و خلطت الغنم عبیثة و بکلیة و هی ان
الغنم اذا بقیت غنما اخری فدخلت فیها و خلطتها و هذا مثل و صله من الاقط و السویق یکل بالسمن فهو کل **عثة** بالضم مثة لیشم عث جماعت عث بیته در
افتادن در صوف **ع فاضه** یقال عثت الصوف و فی المثل عثیثة تقرم جلدا املسا یضرب للذی یجتهد ان یوثر فی الشی فلا یقدر علیه و ربما قیل
للعجوز عثة و فلان عث مال ای متلفه کما یقال ازار مال القیم المال **عثعث** بالای ریگ توده که بروی نبات نباشد عثعثة زمین نرم **اعفث** هو الرجل الکشف
فی الحدیث کان الزبیر اعفث **عکنث** گیاهی **علث** بفتحتین **ع فاکه** یقال علثت البر بالشعیر و علا ماکل علیث بالعین و الغین ای خبزا
من حنطة و شعیر علاثة بالضم پنیر و مسکه آمیخته و کل شیئین خلطتهما فهی علاثة و ایضا نام مردی و علث الزند اذا لم یور و علثت زندا من الشجر اخذته لم یدر
ایوری ام یصلد و فلان یتعلث الزناد اذا لم یتخیر منکحه علاثات قطع الشجر المختلطة ما یقدح به من المرخ و الیبیس علث بفتحتین سختی جنگ و همیشه بودن بر حرج
و هو بالعین و الغین **عیث** زیان و تباهی ساینیدن گرگ در رمه یقال عاث الذئب فی الغنم تعیث حیثی ی جستن بدست در تاریکی
فصل الغین غبیثة مسکه و پنیر بهم آمیخته غبث مصدر منه اغبث لون الی الغبرة و هو قلب الغبث اغبثات مصدر منه
غثاثة غثوثة لاغر شدن **ع بفتحها و که** و نعت غث و غثیث و غث اللحم فهو غث و غثیث و غث حدیثهم ای فسد و ردا و یقال
الرجل فی منطقه و اغثت الشاة ای هزلت و غث الرجل اللحم ای اشتراه غثا غثیثة الجرح ریم و خون جراحت و گوشت مرده جراحت غثیث رفتن ریم و خون
از جراحت **ع فاکه** و استغثه صاحبه اذا اخرجه و داواه و اغث الجرح ای ما زال فیه غثیثة ای فساد و مدة و فساد عقل ایضا و فلان لا یغث علیه شیء ای لا یقول الی
شی رددی فیترکه **غرث** بفتحتین گرسنگی **ع کافه** فهو غرثان و هم غرثی و غراثی و غرث و مراة غرثی و نساء غراث و یقال امراة غرثی الوشاح ای دقیقة الخصر

تغوث گرسنه گردانیدن یقال غرث کلابه ای جوعها **علث** آمیختن **عع** فاکه علثت البر بالشعیر فهو معلوث وعلیث وهو ما کل العلیث معلوث طعام فیه المدر والزوان یعنی خاک و بهرتیری آمیخته سفهار معلوث ای مربوع بالتراب والبسر علث بفتحتین سختی جنگ و کذلک بالعین **عع** کافه یقه فلان علیث بغلان ای لزمه ویقاتل ایضه وهو علث ومعالث ای شدید القتال وعلثت الذئب بغنم فلان اذا الزمها یفرسها **غوث** غواث بالفتح والضم فریاد و فریاد درس قال الفرا اجاب الله غواثه قال ولم یأت فی الاصوات شیء بالفتح غیره وانما یأتی بالضم مثل بکار و دعار او بالکسر مثل نداء وصیاح تغویث واغوثا گفتن اغاثه فریاد رسیدن استغاثه فریاد خواستن غیاث بالکسر اسم فیه صار الواو یاء الکسرة ما قبلها غوث قبیله از یمن **غیث** باران باریدن یقال غاث الغیث الارض ای اصابها و باران رسیدن یقه غاث الله البلاد وغیثت الارض تغاث فهی مغیثة ومغوثة علی النقص والتمام **فصل الفاء** **فث** گیاهی که از دانه آن در تنگی ببرند و بخورند **فحث** بکسر الحاء لغة فی حفث وهی قبة الکرش **فرث** سرگین در شکنبه فروث جمع قال ابن السکیت فرثت للقوم جلة اذا شققتها و نثرت ما فیها ... افرثت الکرش ای شققتها و نثرت ما فیها افرث اصحابی اذا عرضهم للائمة الناس

فصل القاف **قث** کشیدن یقه فلان یقث مالا ای یجرّه **قرثیا** و بسر قریثا بالمد و بلاتنوین نوعی از خرما شیرین خوش مزه قاله الکسائی وقال ابو الجراح تمر قریثی ... **قعث** ... فی حربه و بذر من سکة **قعث** الرجل بی ماله ای اسرف واقعث له العطیة ای اجزلها قعیث باران بسیار و سیل بسیار و عطای بسیار و قعثت له قعثة ای حفنت له حفنة اذا اعطیته فجعلته بین اثنین ضدا ودیقال ضربه فانقعث ای سقط وانقعث ای تعطی ای سقط من اصله مثل انقعف **فصل الکاف** **کباث** بالفتح نیک پخته از میوه اراک ما لم ینضج منه فهو بریر **کبث** اللحم اذا تغیر وا روح **کثاثة** انبوه شدن **عع** فا **عع** لحیة کثة وکثاء ورجل کث اللحیة وقوم کث بالضم ای ... **کثکث** بفتحتین و کسرتین سنگ ریزه و خاک یقه بفیه الکثکث **کراث** نوعی از تره و گندنا و کرثه الغم یکرثه بالضم ای اشتد علیه و کذا اکرثه قال الاصمعی لا یقال کرثه بل اکرثه ویقال لا اکرث لای ما ابالی به **کشوث** بالفتح گیاهی که بر درخت رود بی بیخ **فصل اللام** **لبث** لباث درنگ کردن **عع** کافه علی غیر قیاس لان المصدر من فعل بالکسر قیاسه التحریک اذا لم یتعد مثل تعب تعبا فهو لابث ولبث وقری قوله تعالی لبثین فیها احقابا **تلبث** التباث درنگ فرمودن **الثاث** ستهیدن یقال اث علیه ای الح علیه ومقیم بودن بجای وفی الحدیث ولا تلثوا برا زعمرة وتلثلث تلثله وتلثلث وتلثلث فی الامر ای تردد وتلثلثه عن حاجته ای حبسه وتلثلث فی الدقعا ای تمرغ والث المطر ای دام **لوثة** بالضم سستی و آشفتگی ونوعی از جنون و بر آمیختن وناقة ذات لوثة ای کثیرة اللحم والشحم ویقال ذات لوث **لوث** بالفتح نیرو و قوت و دستار پیچیدن **عع** فاضم لاث العمامة علی راسه ای عصبها و پناه گرفتن یقال هو یلوث بی ای یلوذ بی و گرد گشتن لاث الرجل ای دار التیاث در آمیختن و تبغات کردن یقال التاث فلان و التاث براس القلم شعره والتاث فی عمله ای ابطا وما لاث فلان ما احتبس تلویث آلوده کردن و تیره کردن آب را لویثه علی فعیلة جماعتی از بهر قبیله ملیث مرد آهسته روا زغرب لوث بفتحتین سستی ویته لوثا بغت منه یعنی باران آهسته **لیث** بالکسر گیاه انبوه ویقال الملاشرف انهم لملاوث ای الطعام بهم ملاث ملاث واحده ملاویث ایضا جمع ملاوثة کذلک **لهثان** بالتحریک تشنگی و ... تشنه لهث لهاث مصدر منه **عع** کافه امرأة ... لهاث بالضم حرارت تشنگی وزبان بیرون آوردن سگ و جز آن از تشنگی و ماندگی **عع** بفتحها لهث کذلک قوله تعالی ان تحمل علیه یلهث **لیث** شیر ونوعی عنکبوت که بجستن بگیرد مگس را ملایثة خویشتن را بشیر مانند کردن و مفاخرت کردن بر شیری یقال هو اشجع من لیث عفرین قال ابو عمرو هو الاسد وقال الاصمعی دابة مثل الحربا تعرض للراکب نسب الی عفرین بالکسر و فتح الفاء مشددة الراء و هو اسم بلد **فصل المیم** **مث** مالیدن دست بمندیل یا گیاه ومث لغة فی مس یقال مث شاربه یعنی سبلت بمالید و مث النحی ای نتح و ترشح ولا یقال فیه نضح **مثمثة** آمیختن و شورانیدن **مثمث** امرهم ای خلطه **تمثمث** ای ... عن الاصمعی یقال اخذه تمثمثة و فرمزه اذا احرکه و امیل به و هو بر **مثانث** بکسر المیم المصدر وبالفتح الاسم **مرث**

ماليدن وسودن چيزى در آب تا گداز د رجل مرث اى صبور على الخصام مآرث جماعت و مرث الصبى صبوا اى لاكها **معثت** الدواء اى مرثه و معثوا
فلانا اى ضربه ضربا ليس بالشديد و رجل معث بالكسر اى مرين مصارع شديد العلاج و معثوا عرض فلان اى شانوه و معثوه كلا معث و ممعوث اذا
اصابه المطر بعرعه **مكث** درنگ كردن و انتظار كردن **عع فاضه** والضم مها مكث بكسر الميم و ضمها درنگ و مكث اى تلبث رجل مكيث اى
رزين مكيث مثال خصيص درنگ كردن صابر متمكث اى متلوما **ملث** بچرب سخنى كسى را از كارى باز داشتن و وعده زبانى دادن كه وفا مكند و يقال
اتيته ملث الظلام اى حين اختلط الظلام عند المغرب **موث** سودن چيزى در آب موثان بالتحريك كذلك **عع فاضه** يقال موث الشئ
فى الماء اموثه فانماث هو فيه ايما ثا و مثته اميثه لغة فيه **ميثاء** زمين نرم ميث جماعت مثل هيفاء و هيف و نام دخترى و تميث الارض اذا امطر فلانت
و بردت **فصل النون نبث** كاويدن زمين بدست **عع فاضه** مثل نبش نبيثة خاك چرى چاه و خبيث نبيث اتباع **نث** فاش كردن
خبر **عع فاضه** نثت تر نيدن خيك **عع فاله** و فى الحديث و نث تنث نثيث الحميت **نجيثة** مثل نبيثة و نجيثة الخبر ما ظهر من قبيحه و يقال انجث
القوم اى ظهر سرهم و فلان ينجث فلانا اى يستغيث به و يستغويه و يستغويه بالغين ايضا قاله ابو عبيد نجث نشانه خاكين نجث بالضم غلاف دل النجاث جماعت
مثل طب و اطباب استخبات بيش آمدن بچيزى **نفث** در دميدن و هو اقل من التفل **عع فاضه** و قوله تعالى النفاثات فى العقد و هن السواحر
و الحية تنفث السم اذا نكزت و فى المثل لابد للمصدور ان ينفث نفاثة بالضم ما نفثته من فيك يقال لو سالتنى نفاثة سواك ما اعطيتكها و هو ما تبقى فى ليك
فتنفثه و نفاثة قومى از عرب دم نفيث اذا نفثه الجرح **نفث** نفاثات تنفيث نفاثات كذلك **نكث** بالكسر باز كردن ريسمان كتانه را تا دوباره رشته
شود و تاب باز كردانيدن از رسن و شكستن عهد و نام مردى نكيثة كار دشوار و فلان شديد النكيثة اى النفس و بلغ فلان نكيثة بعيره اذا اقصى مجهوده فى السير و يقال
لا تكيثة فى قوله اى لا خلف و طلب فلان حاجة ثم نكث لا جراى نصرف لها **فصل الواو ميراث** الى كه از مرده رسد بكسى و اصله مورث انقلبت الواو يا لكسر ما قبلها ترث مثله و
التاء فيه واو و ورثة آرث الالف المنقلبة من الواو ورثة بالهاء المبدلة من الواو ميراث گرفتن **عع بكسرهما** تقول ورثت ابى و ورثت الشئ من ابى و انما سقطت الواو من المستقبل
لوقوعها بين ياء و كسرة و هما متجانسان و الواو مضاد تهما فحذفت لاكتنافها اياها ثم جعل حكمها مع الالف و التاء و النون كذلك و انما لم تسقط الواو من يوجل لوقوعها بين ياء و فتحة و لم تسقط الياء من يعير و ييسر
لتقوى احدى اليائين بالاخرى و اما سقوطها من يطأ و يسع فلعلة اخرى ذكرناها فى باب الهمزة و ذلك لا يوجب فساد ما قلناه لانه يجوز تماثل الحكمين مع اختلاف
العلتين اورثه الشئ ابوه و هم ورثة فلان و ورثه اى ادخله شريكا على ورثته و توارثوه كابرا عن كابر **وعث** جاى نرم كه پاى فرو رود و با سانى نتوان
رفتن برو و استخوان شكسته گران سنگ و اوعث القوم اى وقعوا فى الوعث امرأة وعثة كثيرة اللحم و وعثاء السفر مشقته رجل موعوث ناقص الحسب و اوعث فى ماله
اى اسرف **وطث** پاى بر زمين سخت زدن لغة فى وطس و اللغة **ولث** باران اندك و عهد بى اختيار و قصد و نااستوار يقال ولث له عقدا و منه قول
عمر رضى الله عنه يحلفون لولا ولث عقد لضربت عنقك و ولثه بالعصا ولثا اى ضربه **فصل الهاء هبثة** شوريدگى كار و سخن **هثهثة** نثار
باريدن باران يقال هثهثت السماء بقطرها ارسلته بسرعة و ذهب الكوره اى ظلم **هلبوث** مثال فردوس احمق و يقال قدم هيث هيثان چرى
اندك دادن و صنيدن مثل هبش هيثة گروهى از مردم مثل هبشة **باب الجيم فصل الالف** قال ابو عمرو بن العلاء العرب تبدل الجيم من الياء المشددة
كما فى فقيمى و مرى و على و عشى و برنى قالوا فقيمج و مرج و علج و عشج و برنج و من الياء المخففة فى مثل حجتى و بى و امسيت و امسى فى اشعارهم حجتج و بج و امسجت
و امسجا **ابنج** زبانه زدن آتش **عع فاضه** يقال اجت النار تؤج اجيجا
و اجت ايضا على منقلبت اجيج روشن آمدن دو بر شتر مرغ چنانكه آوازى ايد ازوى **عع فاضه** يقال سمعت اج الظليم و يقال القوم فى اجة
اى فى اختلاط اجه سختى گرما و سوزش آن اجاج بالكسر مثل حفنة و حفان يقال ائتج النهار ائتجاجا اجاج بالضم تلخ
شور اجوج بالضم مضيى روشن ياجوج و ماجوج نوعى از خلق قال الاخفش هو يفعول و مفعول من اجيج النار عند من همزها و جعل
الالف اصلية فيهما و من لم يهمز و جعل الالفين زائدتين يقول ياجوج من يججت و ماجوج من مججت و هما غير مصروفين **ارج**

اریج دمیدن بوی خوش عع کافه تاریج برغالیدن موئج نام مردی که میان بکر و تغلب حرب انگیخت ارجان شهری بفارس و هو معرب اران وجاء
فی الشعر مخففة الراء ایضا ازج نوعی از بنا با آزج آزاج جماعت امج بفتحتین گرما و تشنگی یقال صیف امج سخت گرم انوج آواز تاسه که از فربهی گرانی
آید و هو صوت یسمع مع النفس هو یعتری السمین من الناس عع فائه والنعت انوج بالفتح فصل البا باجة نوعی از طعامها باجات جماعت
وهو معرب باج بج کفانیدن ریش و به نیزه درخستن عع فاضه و یقال انبجت ما شئت من السمن و قد یجیها اهکلا از جلی
بج مرد فراخ چشم عین بجار بجة نام بتی بجبجة بانگی که بوقت خوابانیدن کودک کنند بجباج و بجباجة مرد فربه و لرزان گوشت
بخرنج گوساله بذج بره و هو من اولاد الضان بمنزلة العتود من اولاد المعز و جمعه بذجان بالکسر برج به فتحتین سپیدی سخت
سپید و سیاهی سخت سیاه شدن چشم برجاء نعت منه برج بالضم کوشک یکی از دوازده بخش فلک ثوب مبرج نوعی از حلها که صورت
برج باشد ... ی تبرج خود را آراستن زن در نظر مرد ابریج بالکسر شیرزنه بردج برده و هو معرب بعج شکم کفانیدن بکارد عع
بفتحهما فهو مبعوج و رجل بعج بکسر العین سست رفتار کانه مبعوج البطن انبعاج لازم منه و تبعج السحاب ای انفرج عن الودق و یقال بعج مطر الارض
باجحة فراخی وادی بلوج روشن شدن صبح عع فاضه یقال بلج الصبح و ابتلج و تبلج بمعنی و تبلج ایضا ضحک و هش و صبح
ابلج بین البلج ای مشرق مضیء و کذلک الحق اذا اتضح و یقال الحق ابلج و الباطل لجلج ابلیجاج گشاده و روشن شدن بلجة
بالفتح و الضم روشنی آخر شب و گشادگی میان ابروان بلج به فتحتین مصدر منه ابلج نعت منه و فی حدیث ام معبد فی صفة النبی
علیه السلام ابلج الوجه ای مشرقه بهجة خوبی یقال هو ذو بهجة بهاجة مصدر منه عع بضمهما بهیج نعت منه قوله تعالی من کل
زوج بهیج و شادمانه شدن عع کافه بهج نعت منه و بهیج ایضا و یقال بهجنی و ابهجنی ای سرنی و ابهجت الارض ای بهج
نباتها ابتهاج شادمانه شدن بهرج ناسره معرب یقال درهم بهرج باجة سختی یقال باجتهم باجة ای اصابتهم داهیة و یقال
انباجت علیهم بوائج منکرة ای انفتقت علیهم دواه و بوج البرق ای لمع و انکشف فصل التاء اترجة به ضمتین
و اترج ترنج و حکی ابو زید ترنجة و ترنج ترج بالفتح نام موضعی و فی المثل هو اجرأ من الماشی بترج و هی ماسدة تاج افسر یقال
توجه فتتوج ای البسه التاج فلبسه و یقال العمائم تیجان العرب فصل الثاء ثواج بانگ و فریاد گوسفند ثبج میان
کتف و پشت و میانه هر چیزی و بلندی ریگ و ثبج الراعی بالعصا اذا جعلها علی ظهره و جعل یدیه من ورائها و ثبج الکتاب
و الکلام لم یبینه اثبج بهن پشت و ایضا بیرون آمده پشت و ثبج الرجل ای اقعی علی اطراف قدمیه ثج روان کردن آب و خون
قربانی عع فاضه و فی الحدیث افضل الحج العج و الثج و ثجیج الوادی سیله مطر ثجاج باران ریزان قوله تعالی و انزلنا من المعصرات
ماء ثجاجا ثلج برف و باریدن وی عع فاضه ارض مثلوجة التی اصابها ثلج و اثلج یومنا و ثلجتنا السماء کما یقال مطرتنا و ثلجت نفسی ای
اطمأنت ثلوج مصدر منه ثلج به فتحتین خنک شدن دل و آرامیدن از کسی عع کافه رجل مثلوج الفؤاد اذا کان بلیدا و حفر حتی اثلج
ای بلغ الطین فصل الجیم جرج به فتحتین زمین سنگناک و جنبان شدن انگشتری در انگشت عع کافه و شلاح جرج ای
جائل قلق جرجة به فتحتین جاده و میانه راه جرجة بالضم خرجینه جرج جماعت جریج مصغر نام مردی جلجة به فتحتین سر و کاسه سر یقال
علی کل جلجة کذا و کذا جلج جماعت جباجة مهره فصل الحاء حبج درد شکم گرفتن شتر را از خوردن عرفج عع کافه بعیر
حبج و ابل حبجی او حباجی مثال حمقی و حماقی حبج تیز دادن بدهان و بغل حبج الرجل ای حبق و حبجه بالعصا حبجات ای ضربه بها ضربات
حج آهنگ کردن رجل محجوج ای مقصود و حج بنو فلان فلانا اذا اطالوا الاختلاف الیه و هذا هو الاصل ثم تعورف استعماله
فی القصد الی مکة للنسک و حج کردن عع فاضه یقال حججت البیت فانا حاج و یجمع علی حج مثال بازل و بزل و حجاج و حجج

کذلک کما یقال للغزاة غزی وللعادین علی اقدامهم عدی حج بالکسر اسم فیه حجة بالکسر یکبار حج کردن وهو من الشواذ لان القیاس بالفتح
وسال ونرمهٔ گوش حجج جماعت ذو الحجة ماه حج ذوات الحجة جماعت و ذوات القعدة کذلک و امرأة حاجة ونسوة حاجّ بیت
الله بالاضافة اذا کن حججن وان لم یحججن فهن حواجّ بیت الله فتنصب البیت لانک ترید التنوین فی حواج الا انه لا ینصرف کما تقول
هذا ضارب زید امس و ضاربٌ زیدا غدا فیدل بحذف التنوین علی انه قد ضرب و باثباته علی انه لم یضربه و حججت فلانا اذا العبتة لحج
وحجة الله یمین للعرب حجة بالضم م حجّ غلبه کردن به حجت تقول حاججته فحججته ای غلبته بالحجة وفی المثل لجّ فحجّ فهو رجل محجاج ای جدل
ومیل فرو بردن بجراحت بجهت علاج فهو حجیج محجاج بالکسر میل جراحت مرد حجت گوی تحاجّ ای تخاصم حجاج بالفتح والکسر استخوان
ابرو محجة میانه راه حجحجة سپاهی باز رفتن یقال حملوا علیهم ثم حجحجوا و قصد سخن کردن و باز ایستادن حدج بفتحتین حنظل که صلب
وسخت شده باشد حدجة یکی ومنه احدجت شجرة الحنظل حدج بالکسر کژاوه و محفهٔ زنان و بار حدوج بالضم و احداج جماعت
وحدجت البعیر ای شددت علیه الحدج حداجة لغة فی حدج حدائج جماعت حدج چشم انداختن بر چیزی یقال حدجه ببصره
ای رماه به و حدجه بسهم و حدجه بذنب غیره ای رماه به تحدیج نگریستن حنذج بالضم نام مردی محذرج تابان و درخشن و یقال
حذرجه ای فتله واحکمه رجل حذرجان بکسر الراء قصیر مکان حرج بفتح الراء وکسرها ای ضیق کثیر الشجر قوله تعالی یجعل
صدره ضیقا حرجا بالفتح والکسر وهو بمنزلة وحد و فرد و دنف حرج بفتحتین تنگی و تنگ شدن ع کافه و بزه و ناقه دراز باریک
و چهار چوب بسته که مرده بر وی نهند و سیاه شدن چشم و سرگشتن و حرام شدن یقال حرج علی ای حرم حرجة گروهی از اشتران و درختان
حرج حرجات جماعت حراج بالکسر کذلک و یقال احرجه ای آثمه تحریج تنگ کردن و تحرّج ای تأثّم واحرجه الیه ای الجأه حرج بالکسر وزه و گوش
ماهی و مهره سنگ از شکار و کلب محرّج ای مقلد بالحرج حرج بالضم حرج حروج ناقه دراز خانه حراجیج جماعت حشرجة غرغره گلو وقت
مرگ و تردد آواز در ان حال و تردد آواز خرد در حلق قال ابن السکیت حشرج هو حسیّ یعنی آشام حضج بالکسر باقی مانده آب در حوض
احضاج جماعت وحضجت به الارض ای ضربت وحضجت النار اوقدتها وانحضج الرجل ای التهب غضبا وفی الحدیث من شاء ان
ینحضج فلینحضج ای فلینقد من الغیظ ولینشق حفلج بتشدید اللام لنگ زن و آنکه پا شناسا باهم نساید حلج پنبه بیرون کردن از تخم
ع فاضه که قطن حلیج و محلوج نعت منه حلاج پنبه بیرون کننده محلج محلجة بالکسر تخت حلاجی محلاج آهن وی و یقال حلج
القوم لیلتهم ای ساروها ویقال بیننا و بینهم حلجة بعیدة یا قیمانده و فشارده خیک و شتر که دردی خرما تر کرده باشد تحلیج تیز نگریستن و در چیزی
خرد نگریستن حملج الحبل ای فتله فتلا شدیدا احملاج بالکسر نای دم زرگر حنجه واحنجه ای ماله واحنج کلامه ای لواه کما یلویه المخنث حنج بالکسر
اصل یقال عاد الی حنجه و بنجه و دل و میانه هر چیز حنج اللیل دل شب و حنج الظلام کذلک حاجة نیاز حاج حاجات جماعت حوائج
کذلک علی غیر قیاس کانهم جمعوا حائجة والاصمعی ینکره یخرج عن القیاس الا فهو کثیر الاستعمال حوج حاجة یقال ما فی صدره حوجاء ولا
لوجاء ولا شک لا مریة به معنی واحد ویقال لیس فی امرک حویجاء ولا لویجاء ولا رویغة ویقال کلمة فما رد فی حوجاء ولا لوجاء ای
فما رد علی سوداء ولا بیضاء ای لاقبیحة ولاحسنة حوج نیازمند شدن ع ن ا ضمه احتیاج کذلک احوجه الیه غیره واحوج الیه ای احتاج
متعد لازم حاج نوعی از خار **فصل الخاء** خبجه بالعصا ای ضربه بها و خبج بها ای حبق خبجبجة گوارندگی غذا و نام خبجبج ای
تا عم ریح خجوج باد سخت در پیچان خجخجه سخت گذشتن باد و سر در کش شدن و گرفته حال گشتن واخجخج الجبل فی سیره ای اسرع مع التواء
خداج زادن شتر پیش از مدت وضع ع فاکه خدجت الناقة اذا جاءت بولدها قبل الوقت فهی خادج والولد خدیج وان کان تام الخلق وفی الحدیث
کل صلوة لا یقرء فیها بام الکتاب فهی خداج ای نقصان واخدجت الناقة اذا جاءت بولدها ناقص الخلق وان کانت ایامه تامة والناقة مخدج

الدال ولاالدمخدج بفتحها ومنه فی حدیث علی مخدج الید ای ناقص الید و خدجت الصیفة اذا قل مطرها **خدنجه** بفتحتین وتشدید اللام زن سطبر بازو وساق

خروج مخرج بیرون شدن عع **فاطمه** مخرج ایضا جای بیرون شدن یقال خرج مخرجا حسنا وهذا مخرجه اخراج مخرج مشدد فیه والمخرج المفعول والموضع

والوقت ایضا یقال اخرجنی مخرج صدق وهذا مخرجه وهو مخرج استخراج از خود بیرون آوردن و بیرون آوردن خواستن خرج خراج بفتحتین باج اخراج

خاریج اخرجه جمع استخرج بالسکون بیرون شدن خلاف دخل و تمام جائی بیامه وا برکه بر آید یقال خرج لخراج حسن تخریج بیرون آوردن در رسانیدن حقها

خرجه فی الادب فتخرج وهو خریج فلان مثال فسیق بمعنی مفعول ناقة مخترجة وهی التی خرجت علی خلقة الجمل خرج بالضم باردان ومنه بالفارسیة خرجینه

خرجه بالکسر وبفتحتین جمع خرج مثال جحر وجحرة خراج بالضم ریش فرو میدگی بر روی پوست ورجل خرجة دخجة مثال همزة ای کثیر الخروج والولوج خارجی آنکه بغیر

خود مهتر شود بی اصالت ویکی از گروهی که ایشان را بنو الخارجیة گویند وقولهم اسرع من نکاح ام خارجة وهی امراة ولدت کثیرا من قبائل العرب کانوا یقولون

لها خطب فتقول نکح وخارجة ایضا ولا یعلم ابو دخرج بفتحتین ایضا سیه شدن یقال کبش اخرج وظلیم اخرج بین الخرج اخرجاج مثل خرج وخرجاء من

النساء التی لبست رجلا ها مع الخاصر زمین تخریج الراعیة المرتع آن تاکل بعضه وتترک بعضا ارض مخرجة التی نبتها فی مکان دون مکان عام فیه تخریج

ای خصب وجدب خریج بازیچه وهی لعبة للعرب یقال لها اخراج مبنیا علی الکسر مثال قطام مخارجة انگشتان در روی کسی زدن بوقت جنگ تخارج

دو گروه در دیار بیرون جنگ کردن عیش **مخرفج** بکسر الفاء عیش فراخ وفی الحدیث انه کره السراویل المخرفجة قالوا هی التی تقع علی ظهر القدمین

خزرج باد جنوب وقبیلة انصار وهی الاوس والخزرج ابنا قیلة وهی امهما نسبا الیها **خفنج** نوعی از بیمار شتر عع **کافه** بعیر خفنج نعت منه

وخفاجة نام حیی از بنی عامر غلام خفنج وخفانج بعضها کودک با گوشت **خلج** کشیدن بیرون کردن عع **فائقه** خلوج واختلجه بمعنی خلوج خلجان جشم بریدن عع

فاتحه که یقال خلجت عینه واختلجت ای طارت واشارت کردن بچشم وابرو ومنه یقال خلجه بعینه ومشغول کردن یقال منه خلجته امور الدنیا ای شغله خلجت

الناقة ای فطمت ولدها فهی خلوج وهی التی اختلج عنها ولدها فقل لذلک لبنها وخلجة ای طعنة والمخلوجة الطعنة ذات الیمین وذات الشمال والرای المضطرب خلج

بفتحتین درد دستها از ماندگی وکوفتگی عع **کافه** دریدن چشم فهی عین خلجة بکسر اللام وتخلج المفلوج فی مشیه ای تفکک وتمایل وتخالج فی صدری

شیء ای اشکلت خلج بضمتین گروهی از عرب وشتر خرد خلیج شاخی از دریا وجوی و کرانه جوی ورسن وکاسه بزرگ خلج بضمتین جمع **خلنج** بالنون

درختی وهی معربة خدنگ خلانج جمع **خمج** بفتحتین سستی وصبح فلان خمجا ای فاترا **فصل الدال دیباج** بالکسر دیباه فارسی معرب الجمع علی دیابیج

او دبابیج علی ان یجعل اصله مشددا کما قلنا فی الدنانیر دیباجتان دو رخسار دیباجه روکاه قال ابن السکیت ما بالدار دبیج بالکسر مشددا ای احد وشک

ابو عبیدة فی الجیم والحاء قال الجوهری سالت عنه فی البادیة جماعة من الاعراب فقالوا ما بالدار دبی وما زادوا علی ذلک **دجنه** بالضم تیرگی وتاریکی لیلة

دیجوج ولیل دجوجی وناقة دجوجیة وبعیر دجوجی ای شدید السواد وناقة دجوجاة ای منبسطة علی الارض ورجل مدجج بفتح الجیم وکسرها ای شاک فی السلاح

وتدجج فی شکته ای دخل فی سلاحه ودججت السماء ای تغیمت ودجیج ودجان نرم رفتن عع **فائقه** یقال مر القوم یدجون علی الارض ای یدبون قال ابن السکیت

ولا یقال هم الا وهم جماعة وقولهم هم الحاج والداج قالوا الداج الاعوان والمکارون ویقال ما ترکت من حاجة ولا داجة الا اتیت اتباع علی جهد یقال

هو لا الدجاج ولیسوا بالحجاج بالفتح والکسر والاول افصح ما کیان حاجة یکی للمذکر والانثی بالها علی انه واحد من جنس مثل حمامة وبطة دجاجة ایضا یک عون ریسمان

دجاجة تاریک شدن شب بانگ کردن مرغ انزاد **دحرجه** گرد کردن ایندن چیزی را دحراج بالکسر کذلک یقال دحرجه فتدحرج مدحرج چیزی گرد دحروجة بالضم گوی یک

سرگین جعل **درج** درنوشتن عع **فاتحه** درج الرجل وذهب ای مضی ودرج ای مضی لسبیله ودرج القوم وانقرضوا ای انقرضوا وفی المثل اکذب من دب ودرج

ای اکذب الاحیاء والاموات قال الاصمعی درج الرجل ای لم یخلف نسلا ودرجت الناقة وادرجت اذا جاوزت السنة ولم تنتج فهی مدراج بالکسر اذا کانت تلک عادتها

وادرجت الکتاب طویته ودرجه الی کذا واستدرجه ای ادناه منه علی التدریج فتدرج هو درج بالفتح باد تیز یقال ریح درج ودرج بفتح درج مدرجة جائی رفتن وگذشتن وقولهم

خل درج الضب ای طریقه ودرجت ای ای وجهی ای الطریق الذی جئت منه ادراج ای طرق درجة پایه دروج جمع وپایگاه درجات جمع درجة بالضم

ننه فی درجه وهی المرقاة نوعی از سنگ خوار درج بالسکون والحرکة کاغذ نبشته ونورد نامه یقال انفذته فی درج الکتاب ای فی طیه ویقال ذهب دمه
ادراج الریاح ای هدرا درج بالضم دوکدان وحبلهٔ زنان که پیرایه وجواهر در وی نهند درجة هی خرقة او شئ یدخل فی حیاء الناقة ثم تشمه فتظنه ولدها فترأمه
قال ابو زید اذا ارادوا ان ترأم الناقة ولد غیرها شدوا انفها وعینیها وحشوا حیاءها مشاقا وخرقا فیترکونها ایاما فیاخذها لذلک غم مثل المخاض ثم یحلون الرباط
عنها فیخرج ذلک الخرق وهی تری انه ولدها فاذا القته حلوا عینیها وقد هیؤا الحوار فیدنونه الیها فتحسبه ولدها فترأمه ویقال للذی یشد به عینیها الغمامة والذی
یسد به انفها الصقاع والذی یحشی به الدرجة والجمع درج دُرّاج دُرّاجة نوعی از مرغان رنگین چون تذرو وهما تدان للذکر والانثی سواء ویخص حیقطان للذکر منها
ارض مدرجة زمین دراج ناک دَرّاجة بالفتح حالت برفتن آمدن کودک خرد دراج ایضا نام جائی **دعج** بالتحریک فراخ وسیاه نیک شدن سیاهی چشم مع فراخی عین دعجاء
نعت منه ورجل ادعج ای اسود والعرب تسمی ولیالی المحاق الدعجاء وهی لیلة ثمانیة وعشرین وثمانیة السرار والثالثة الفلتة وهی لیلة ثلثین **دلجة** رفتن
وآمدن دُلج نام آبی **ادّلاج** باول شب رفتن وادلاج بآخر شب رفتن وهو افتعال والاسم من الاول دلج بالتحریک ومن الثانی دلجة بالفتح والضم دالج
دلو تهی کننده دولج مصدر منه **ع فاضه** مدلج مدلجة موضع دلو تهی کردن چون حوض وجز آن مدلج بالضم قبیلهٔ از کنانه دولج خانه وحش وسمج مثل تولج
دمج درآمدن ودستوار شدن کاری یقال دمج الشئ واندمج وادمج قال ابو عبید کل هذا اذا دخل فی الشئ واستتر فیه نصل مندمج ای مدمج ودمج تدامجوا
علیه ای تعاونوا وسیل دامج ای منظم مدمجة مدار اگردن بکسی ومنه الصلح الدماج بالضم وهو محکم کانه فی خفاء ویقال هو التام المحکم وادمجت الشئ اذا لففته
فی ثوب والمدمج المدرج مع ملاسته وایضا القدح **دُملوج** بالضم بازوبند دملج کذلک المدملج المدرج الاملس **دمجة** گام نزدیک وشتاب نهادن
دهانج شتر دوکوهانه فارسی معرب دهنج بالضم وفتح الهاء وکسر النون نوعی از جواهر که آن را دهنج خوانند **فصل الذال ذاج** بدم کشیدن
آب درا ست **ع** بفتحها و پاره کردن مشک زاد و مسیدن در وی واند ذبجت القربة ای تخرقت **فصل الراء رباجة** بالفتح گولی وهی بلادة **رتاج**
بالکسر نید دمه رتاج کلیدان ارتجت الباب اغلقته وارتجت الناقة نوا اذا اغلقت رحمها علی الماء وارتجت الدجاجة اذا امتلأ بطنها بیضا وارتج علی القاری
مجهولا اذا لم یقدر علی القراءة وکذلک ارتج علیه ولا تقل ارتج علیه بالتشدید ورتج الرجل فی منطقه بالکسر اذا استغلق علیه الکلام رتج بفتحتین در بزرگ
وکذلک الرتاج ومنه رتاج الکعبة مراتج راههای تنگ **رجج** جنبانیدن **ع فاضه** رجاء ناقه بزرگ کوهان رجرجة جنبیدن ولرزیدن وارتج
البحر ای اضطرب وفی الحدیث من رکب البحر حین یرتج فلا ذمة له یعنی اذا اضطربت امواجه ترجرج الشئ اذا جاء وذهب رجرج ورجراج ومترجرج جنبان ولرزان
یقال کتیبة رجراجة وامرأة رجراجة التی یترجرج علیها لحمها رجرجة بکسر الرائین باقی آب بررو ای وهی الثرید الملبقة ایضا رجرج گیاهی رجاج بالفتح شتران
وگوسپندان لاغر ومردم ضعیف حال نعجة رجاجة ای مهزولة **ردج** بفتحتین ما یخرج من بطن السخلة او المهر قبل ان یاکل وهو بمنزلة العقی من الصبی
ینثج وارندج پوست سیاه قال ابو عبیدة اصله بالفارسیة رنده **ارتعاج** لرزیدن وهو الارتعاد رعج البرق وارتعج اذا تتابع لمعانه ویقال
ارتعج ماله وعدده اذا کثر ارتعج الوادی اذا امتلأ الرعج گوز هندی **رواج** روا شدن **ع فاضه** ترویج روا دادن متاع ودرم را **رهج**
بفتحتین گرد وارهج اثار ای اثاره رهوجة بالفتح رهوار فارسی معرب **فصل الزاء زبرج** بالکسر آرایش وزر وابر تنک
سرخ یقال زبرج مزبرج ای مزین **زج** بالضم تیزی آرنج و آهن بن نیزه زججة زجاج جماعت وازججت الرمح فهو مزج
اذا عملت له زجا وزججت الرجل زججته اسپر طعنته بالزج مزج بالکسر نیزه کوتاه زجج باریکی ودرازی ابرو ازج نعت منه وزججت المرأة حاجبها
ای دققته وطولته ظلیم ازج بعید الخطو ونعامة زجاء زجاجة آبگینه زجاج مثلث نغات جماعت **ازعاج** از جای برکندن یقال ازعجه عن
مکانه فانزعج منزعاج بالکسر زنیله بر یک جای قرار نگیرد **زلج** بالحرکة والسکون جای لغزان تزلج لغزیدن زلج سبک رفتن زلیج کذلک **ع فاکه** تزلج السهم
تزلج عن القوس عطاء زلج ای قلیل مستح مزلج ایضا الکه خویشتن را بقومی چسپانیده تا کسی نه از ایشان باشد مزلاج بالکسر کلیدان که بی کلید گشاده
شود ونزن لاغر زن وازلجت الباب اغلقته زمجت القربة ای ملأتها زمج بفتحتین خشم گرفتن **ع کافه** ویقال مالی الیک مزمجا ای مغضبا زمجی زمکی

بالکاف ایضا بکسر اولهما وفتح ثانیهما مع تشدید ثالثهما ومغزه مرغ زمج مثال خرد بالضم مشدد نوعی از مرغان جار فی القوم زامجهم بالهمز ای جامعهم و
واخذت الشیٔ بزابجه وزابجه ای کله ولم ادع منه شیا زنج زنگ بحی زنگی وهم الزنوج قال ابوعمر وزنج بفتح الزاء وکسرها زنفلیجه بکسر الزاء زنبیله فارسی معرب
زنفلیجه بتقدیم اللام علی الیاء وفتح الزاء ایضا کذلک زوج جفت خلاف فرد یقال زوج او فرد یعنی جفت یا طاق کما یقال خسا او زکا ویقال هما زوج و
هما زوجان کما یقال هما سواء وهما سیان اشتریت زوجی حمام یعنی ذکرا وانثی او عندی زوجا نعل وقال الله تعالی من کل زوجین اثنین و شوی وزن
یقال هو زوجها وهی زوجه وزوجته قال الله تعالی اسکن انت وزوجک الجنة ویقال زوجته امراة وزوجتها بعلا وتزوج امراة وتزوجت رجلا و بر
قال الله تعالی وزوجناهم بحور عین ای قرناهم بهن وقوله تعالی احشروا الذین ظلموا وازواجهم ای وقرناءهم امراة مزواج کثیرة التزوج مزاوجه
ازدواج جفت وقرین شدن باهم زوج ایضا پوشش که بر هودج افکنند زاج زاک فارسی معرب زیج رشته بنا وهو المطر والخیط حساب نجوم فصل السین
سبجة بالضم گلیم سیاه وتسبج الرجل ای لبس سبجه سبج شبه فارسی معرب سبیج سبیجه شاماکچه وهو نوع من اللحس بابجه قومی از سند که در بصره زندان
بانی گزندی والهاء للعجمة والنسب سبح بطنه تسبیحا ای رق ما یجی منه من الغائط وسبح الحائط ای طینه مسبحة بالکسر سبجه سبجة نام دو بت سجاج
بالفتح شیر بسیار آب زمن سجسج زمین هموار نه درشت ونه نرم ویوم سجسج نه گرم ونه سرد وفی الحدیث الجنة سجسج سحج خراشیدن و پوست باز کردن و
یقال سحجت جلده فانسحج ای قشرته فانقشر ویقال اصابه شیء فسحج وجهه وبه سحج وهو نوع من العلل فی الامعاء وسحجه فسحج شدد للکثرة جمله منسحج ای
معصفص مکدح بعیر سحاج یسحج الارض بخفه سداج ای کذاب وتسدج ای تکذب وتخلق سرج زین واسرجت الدابه زین نهادم ستور را سریج نام شخصی
سریجیات شمشیرهای منسوب بوی سراج زین فروش سراج بالکسر چراغ و آفتاب مسرجة چراغ دان سرجوجه بالضم سرشت وروش یقال هم علی سرجوجة واحدة ای
اخلاق واحده سفنج شترمرغ نر سبک رو وهو ملحق بالخماسی بتشدید الحرف الثالث منه سلج سلجان فرو بردن لقمه بگلو وقولهم الاکل سلجان والقضاء
لیان یعنی اذا اخذ الرجل الدین اکله فاذا طولب به ماطله سلج بالضم مشدد اللام گیاهی وسلجت الابل تسلج بالضم اذا استطلقت بطونها عن اکل
السلج سماجه زشتی و زشت شدن عع بضمهما فهو سمج وسمیج مثال ضخم وضخیم خشن وخشین وهم سماج بالکسر وسمجه ای عداه سجاج سمیج ایضا شیر حرب
ومزه برگشته سمهج و سمهلج بزیاده الهاء واللام کذلک سمحج ماده خر وماده مادیان دراز پشت ولا یقال للذکر سمحج و سمحجة بالتشدید سپاره خراج گرفتن فارسی
معرب سمنلج سبک وهو ملحق بالخماسی بتشدید الحرف الثالث منه سماهیج جزیره در بحر که آنرا ماش ماهی خوانند ساج نوعی از درخت وطیلسان سیجان جماعت
سواج بالضم جایی ریح سیج و سهوج باد سخت مسهج گذرگاه باد وسهجت الریح الارض ای قشرتها وسهج القوم لیلتهم ای ساروا وسهجت الطیب ای سحقته فصل
الشین شجة بالفتح سرشکستگی شجاج بالکسر جماعت شج سر شکستن عع فاضربه شجیج و مشجوج نعت منه وتشجیج مشجوج و مشجج شدد للمبالغة رجل اشج ای
بر پیشانی اثر شکستگی دارد ویقال شجت السفینة البحر ای شقته وشجت المفازة ای قطعتها شجاج بالضم بانگ کردن زاغ و شتر مرغ و هو عع بفتحهما و یقال
للبغال بنات شحاج وللحمار الوحشی مشحج وشحاج شرج العیبة بفتحتین گوشه جامه دان واشرجت العیبة اذا ادخلت بین اشراجها شرج بفتحتین ایضا
راه کهکشان وهو المجرة شرج الوادی منفسحه اشراج جماعت دابة اشرج ستوری که یک خصیه وی کلان باشد شرج ایضا مصدر منه عع کافه و کفتگی
کمان وانشرجت القوس ای انشقت شریج نوعی از چوب شریجه کمان که از وی سازند و گلک و آن بار دانسته که از گیاه بافند بجهت بار خربزه وجز آن
شرج بالسکون آبراهه از سنگستان بزمین نرم شراج شروج جماعت و نام جایی ونام آبی وخره نهادن خشت مانند وگونه یقال هذا شرج هذا ای شکله و
هما شرج واحد ای ضرب واحد شرجان فرقتان ولونان مختلفان من کل لون تشریج بخیه دور دور زدن جامه را یعنی بگنده کردن و اللحم گوشت
بخته باخام شفارج مثال علابط پیشاره فارسی معرب یقال ما ذقت شماجا بالفتح ای شیا واصلها یرمی من النعت بانوکل شمج بگنده کردن و
جامه ناقه شمجی بفتحات ای سریعه بنو شمج دو قبیله مردم از قضاعه وفزاره شمرجة دوراده وردهنا دوختن جامه را شمرج بفتحتین وسکون الوسط جمل فیه
شنج درکشیدگی وترنجیدگی عع کافه یقال شنج جلده وتشنج وتشنج بمعنی شنجة اسم فرس شنجت لنساهو رجل اشنج لم تسنج رجلاه وبه یصف الغراب بذلک ایضا

فصل الصاد صاروج آهک آمیخته با خاکستر غیر آن فارسی معرب و کذا کل کلمة فیها صاد و جیم لانهما لا یجتمعان فی کلمة واحدة من کلام العرب صلیج
بالضم اللشد یدیه الواحد صلیجة معرب ایضا صولجان چوگان معرب صولجة جماعت والهاء للعجمة صمج بفتحتین قندیلها صمجة یکی ممی معرب صنج چنگ و سنج معرب
صنجة ایدن سنگ ترازو ولا تقل بالسین صهریج بالکسر حوض و آب صهاریج جماعت بر که مصهرجة و صهریجة مصاروج برآورده فصل الضاد ضج ضجیج بانگ و فریاد
کردن ضجة بالکسر عع فاکه اضج القوم اضجاجا اذا اجلبوا و صلوا فاذا فزعوا من شئ و غلبوا قیل ضجوا ضجیجا ضجوج ناقة فریاد کننده وقت دوشیدن بار
کردن مضاعة ضجاج ایک فریاد کردن بالضم الاسم ضلجاج بالفتح ضرج شکافتن ضرجة ای شقه عین مضرجة ای اسعة الشق انضراج انشقاق والتاع انضج بالین
القوم ای تباعد ما بینهم و تضرج بالدم تلطخ به و تضرجت لفائف البقل اذا انفتحت و تضرج البرق ای تشقق تضریج رنگ سرخ کردن جامه را و هو دون المشبع و فوق المورد و خون
آلود کردن یقال ضرج انفه ای ادماه اضریج بالکسر نوعی از جامهها زرد رنگ است تیز رو و نیز عدو ضریج ای شدید مضارج بالفتح جامها خلقان عاریتی مضرج بالکسر احدها
ضارج موضعی ضمعج زن تمام اندام با گوشت و کذلک ناقة ضمعج ضوج خم وادی اضواج جماعت و ضناج السهم عند الهدف ای مال عنه فصل الطاء طرونج
بالضم موچه طسوج بالفتح مشدد اکرانه و دو حبه معرب طساسیج جماعت فصل العین عثنج بفتح شتر کلان عجعج آواز برداشتن عع فاضة فی الحدیث
افضل الحج العج والثج وهو الغفتن گرد و عجیج ای صوت مرار عجة بالضم خاگینه عجاج بالفتح گرد و دود عجاجة اخص منه وایضا شتران بسیار و عجت الریح و عجعجت
ای اشتدت اثارت الغبار یوم معج روز گرد و باد ریاح معاجیج ضد ها و عجعجت البیت دخانا فتعجج ای ملأت البیت فامتلأ عجاج بن روبة نام شاعری قوم عجاج
و فحل عجاج ای ذو صوت و صیاح و کذلک کل ذی صوت من قوس و ریح عجعجة بانگ و فریاد کردن و بار آهیم کردن بعنت قضاعة کما یقولون هذا راعج خرج معج ای راعی
خرج معی رجل عجعاج ای صیاح طریق عاج ای ممتلئ عاج بکسر الجیم هو للناقة و قد عجعجت بها و فلان یلف عجاجة علی بنی فلان ای یغیر علیهم عدلج فلان
ولده ای احسن غذاءه مغدلج ای ممتلئ عروج برآمدن عع فاضة عرج ای اصابه شئ فی رجله فخمع و مشی مشیة العرجان ولیس بخلقة فاذا کان
خلقة قلت عرج بالکسر فهو اعرج و هم عرج و عرجان و مصدره عرج بالتحریک و هو ایضا دلوک الشمس و العراجا نحو المغرب ای میلا نها یقال عرجت الشمس بعین
ای بمغیب یقال ما عرجه الذه دنا اشد عرجة ولا یقال ما اعرجه فی التعجب لان ما کان لونا او خلقة فی الجد لا یقال منه ما افعله لا مع اشد عرجان بفتحتین
لنگان و متن و امر عریج کار نا استوار و عرج البناء ای میله فتعرج و عرج علیه ای اقام و عرج علی المنزل ای حبس مطیة علیه اقام و کذلک التعرج و یقال
منه مالی علیه عرجة بالضم والتعریج ولا تعرج ای توقف انعراج میل کردن منعرج الوادی منعطفة یمنة و یسرة معراج بالکسر نردبان و منه لیلة المعراج
معارج معاریج جماعت معارج ایضا بر آمدن جایها قال الاخفش ان شئت جعلت واحد المعارج معرجا بالفتح والکسر مثل مرقاة عرجا نگفتار
قال الاصمعی العریجار بالضم والفتح بعده فی الورد ان ترد الابل یوما نصف النهار و یوما غدوة عرج بالسکون منزلی بر راه مکة عرجی نام شاعری
منسوب بدان منزل و گله از شتر و ذلک نحو من الثمانین و قال ابو عبیدة مائة و خمسون و فویق ذلک قال الاصمعی خمسمائة الی الالف عرج بالکسر مثله
اعراج جماعت و اعرجی نک ای و هشتک مرجا من الابل عرنج نام حمیر بن سبا عزج درخت عزیج یک بن ازدی و نام مردی عسج مد العنق
فی المشی و منه بعیر معساج عوسج نوعی از خار عوسجة یکی و نام مردی عفلج بالضم الاتان و الخضر من قضبان الشجر و الکرم دادل ما ینبت و علیه
الشجرة اذا خرجت عسالیجها اعفاج روده ای مردم و اسب و سباع و هو مثل المصارین لذوات الخف و الظلف عفج بفتحتین علم بالکسر عفج کمر او سبط
یکی عفج زدن عفجة بالعصا ای ضرب بها و یکی به ایضا عن الجماع تعفاج الرزدن و تعفج البعیر فی مشیه ای تعرج عفنج احمق عفضاج گنده شکم سست
عفضاج بالضم کذلک علج بالکسر گوره خر و گبر هیچ دین ندارد علوج اعلاج علیجی معلوجاء بالکسر و فتح اللام ممدود او علجة بالکسر و فتحتین جماعت و یقال فلان علج مال ای یقال
زار مال معالجة علاج درد دیدن بیمار و جز آن و نبرد کردن بعلاج یقال عالجه فعلجه ای غلبه بالعلاج و استعلج جلد فلان ای غلظ فهو مستعلج الخلق و رجل
علج بکسر اللام ای شدید عالج موضعی بیابان و شتر یک علجان خورد و آن گیاهی است علج بفتحتین خرما نیان خرد و اعتلجت الارض ای
طال نباتها و اعتلجت الامواج ای التطمت علجن بزیادة النون ناقه آکنده گوشت تعلج بفتح الهاء بی اصل عمج شناه

رقص و مقلب منعج **عمج فا** کج پیچ پیچان رفتن سهم عموج ای ملتوی فی ذهابه و تعمجت الحیة ای تلوت فی مرها عوج مارعج بالضم والتشدید کذلک قال لطرب هو العج مخففا **عنج** نوعی از ریاضت شتر و منه نجت البعیر اعنجه بالضم والاسم العنج بالتحریک و هو ان یجذب الراکب خطامه فیرده علی رجلیه عناج بالکسر یکی از رسنهای دلو و هو حبل او بطان یشد فی اسفلها الی العرقی یقال منه عنجت الدلو اعنج عنجا عنجوج بالضم اسب نیک عناجیج جماعت **عوج** بفتحتین کژ شدن **عع کافه** و کژی در بالای چیزی ایستاده چون دیوار و درخت و مانند آن عوج بالکسر کژی در دین و در معیشت و در ای قال ابن السکیت یقال فی دینه عوج بالکسر و فی عوده و حائطه عوج بالفتح اعوج نام اسبی **آم** اعوجیات منسوب بوی و لیس فی العرب فحل اشهر و لا اکثر نسلا منه عوجا شتر لاغر باریک و کمان حل اعوج و عموج عوج مقیم بودن بجای و مقیم کردن کسی را **عج فاضمه** لازم متعد یقال عجت بالمکان و عجته بالمکان و کشیدن مهار شتر سپس مائل کردن و دادن و گردن شتر را کشیدن مهار و انعاج علیه ای انعطف علیه عائج ایستاده یقال فلان ما یعوج عنه ای ما یرجع عنه اعوجاج کژ شدن عصا معوجة و عوجت الشئ فتعوج عاج استخوان پیل عاجة یکی عواج عاج فروش عاج بکسر الجیم زجر للناقة **عوهج** دراز گردن از آهو و شترمرغ و شتر و ما اعیج من کلامه شیئا ای ما اعبابه و ما اعوج به کذلک ملغیه بنی اسد و یقال ما عجت به ای لم ارض و یقال شربت مارا فما عجت به ای لم اود منه و تداویت فما عجت به ای لم انتفع به **فصل الغین** فرس **معلج** بالکسر اسب هموار و یکسان رونده علج مصدر منه **عع فا کہ** تغلیج ستم کردن **غمج** فرو خوردن آب **عع فا کہ** و علی الحلس ایضا لغة غمجة بالفتح و بالضم بس خورده و جرعه **غنج** بضمتین و سکون ناز کرشمه غنجت الجاریة و تغنجت فهی غنجة غنج بالتحریک مصدر منه و غنج فی لغة هذیل یقال فلان غنج القوم ای سخیم فرس **غوج** اللبان ای واسع جلد الصدر و غاج یغوج ای تثنی و تعطف **فصل الفاء فاج** فایج شتر جوانه البیت یقال عد احی افیج ای عیاد انهر و قومهم هو بیتیح ای لا ینزع **فج** راه کشاده میان دو کوه فجاج بالکسر جماعت و فججت ما بین رجلی افجها بالضم فجا اذا فتحت و یقال مشی مفاجا و قد تفاج و قوس فجار و فجوا بینه انفج اذا بان و ترها عن کبدها و فججت القوس اذا رفعت و ترها عن کبدها و کذا افجوتها و جمل افج نعت منه و افجت النعامة ای القت صومها یعنی سرگین انگند و افج الرجل اسرع و حافر منفج ای مقبب و هو محمود و فج بالکسر خربزه شامی یعنی هندوانه و کل شئ من البطیخ والفواکه لم ینضج فهو فج رجل **فجفاج** کثیر الکلام **فحج** آنکه میانهای پایهای نزدیک نهد و پاشنها دور **فحج** رفتار وی **عع** بفتحهما و تفحج فی مشیته مثله و هو ایضا مثل التفشج و هو ان یفرج بین رجلیه اذا جلس تفحیج کذلک و افحج الرجل حلوبته اذا فرج ما بین رجلیها لیحلبها **فرج** بفتحتین کشایش **عع فا کہ** یقال فرج الله غمک تفریجا و فرج الله بمعنی فرج بالسکون عورت و جایهای ترسناک قال ابو عبیدة فرجان بفتحات سند و خراسان و قال الاصمعی سجستان و خراسان فرجة بالفتح از تنگی و دشواری بیرون آمدن فرجة بالضم و السکون شکاف یقال بینهما فرجة ای انفراج فرج بالکسر آنکه راز پنهان ندارد فرج بضمتین مثله و هو ایضا القوس البائنة عن الوتر فارج فریج کذلک رجل افرج الذی لا یلتقی الیتاه لعظمهما و هی فرجاء فرج بالتحریک مصدر منه و همیشه کشاده عورت بودن **عع کافه** فهو فرج نعت منه و فی الحدیث لا یترک فی الاسلام مفرج فهو القتیل یوجد فی ارض لا یکون عند قریة فانه یودی من بیت المال قال ابو عبیدة هو الذی یسلم و لا یوالی احدا فاذا جنی جنایة کان ذلک علی بیت المال لا عاقلة له و یروی بالجیم و الحاء حاجة مفرج ما کیان با جوزه فروجة بالفتح و التشدید جوزه فراریج جماعت افریج جلد الحمل اذا استوی و مبین عالیه فرتاج بالکسر یکی از تشانهای شتر **فشج** با پیها از هم دور نهادن در رفتن **عع فا کہ** یقال فشج فبال و کذلک فشج و تفشج مثل تفحج و قد مر **فضج** بن موی خوی کردن **فلج** نام موضعی و جویی خرد و پیروزی و رستگاری یافتن **عع فاضمه** یقال فلج علی خصمه و فی المثل من یاتی الحکم وحده یفلج و افلجه الله علیه و الاسم الفلج بالضم و افلج الله حجته ای قومها و اظهرها و قسمت کردن دنیا کسیع و نیم کردن یقال فلجته فلجین ای الفلوج الواحد فلج بالفتح و الکسر و کرند و خراج برید کردن و زمین شکافتن کبت زراعت و کل ما شقفته نقد فلجته فلوجة بالتشدید زمین صالح مرزراعت را فلالیج جماعت و منه سمی موضع فی الفرات فلوجة فلج بالکسر پیمانه **آم** فلج بفتحتین جوی خرد افلاج جماعت و کشادگی دندانها بیش رجل افلج الاسنان و امراة فلجاء الاسنان نعت منه قال ابن درید لا یقال من ذلک الا مع ذکر الاسنان سهم فالج ای فائز قیقر مفالج مثل فلج و هو الکیال و علت بر جای ماندگی و منه فلج الرجل مجهولا فهو مفلوج و منه قیل الشقة لیست فلجة فالج شتر ضخم دو کوهان از دم و هو فالج بن خلاوة الاشجعی و منه قولهم انا من هذا الامر فالج بن خلاوة ای بری فلجة یک نیمه از دامنهای خیمه و تفلجت قدمه ای تشققت **فنزج** نوعی از رقص عجم که از بنجه

گونید جستنهای یکدیگر گرفته رقص کنند **فورج** گروه مردم فورج افواج جمع لغة فی **فالج** فاوج لغة فی جمع الجمع فالجة فراخی میان دو منبری فالجة در دو نیاب
رفتن **فیج** پیک فارسی معرب فیوج جمع **فنج** پیمانه شراب معرب **فصل القاف** **قبج** کبک فارسی معرب لان القاف والجیم لا تجتمعان فی کلمة من
کلام العرب قبجة یکی یقع علی الذکر والانثی کالحمامة والعقاب یختص بالذکر منه کالنطیر من السماحة والیعسوب من النحلة وحیقطان من الدراجة وصدی
او فیاد من البومة وخرب من الحباری ومثله کثیر **فصل الکاف** **کرج** بالضم و تشدید کره فارسی معرب کرج الجرو تمع کره بر آورده یا **کوسج**
کوسه فارسی معرب و نوعی از ماهی **کیلجة** پیمانه کیالج کیالجة جماعت والهاء للعجمة **فصل اللام** **لبجت** به الارض مثل لبطت ای جلدت
به الارض ولبج به اذا صرع وسقط وبرک لبیج وهو ابل الحی کلهم اذا اقامت حول البیوت بارکة کالمضروب بالارض **لجاجة** ستیهیدن عع فاکه
ولعکسها لجاج کذلک لجوج نعت منه وکذا لجوجة والهاء للمبالغة لاجة دراز کشیدن خصومت رجل لججة مثال همزة ای لجوج **لجلجة** گردانیدن سخن
در دهان لجلج فی الکلام تردد ویقال الحق ابلج والباطل لجلج وسمعت لجة قوم وضجتهم ای اصواتهم والتجت الاصوات ای اختلطت لجة الماء بالضم معظمه وکذلک
ومنه بحر لجی ولج ایضا شمشیر ولججت السفینة ای خاضت اللجة والتج البحر التجاجا ای اختلطت امواجه [illegible] **لنج** چوبی خوشبوی **لنج** [illegible]
عع کافه مکان لجج ای ضیق ملاج مضایق ملتج [illegible] وتلجج مثل تمدد والتجأ الیه ای لجأ الیه والتصق الیه ولججت علیه الخبر اذا خلطته [illegible]
علیه الخبر کذلک **لزج** الشیء ای تمطط وتمدد فهو لزج لزج به ای غرابه لزوجة لزاقی [illegible] وخزان خطمی و تلزج [illegible] اذا عمله [illegible]
وتلزج البنات ای تلحن وتلصق **لعجه** الضرب سوخت و درد دادن ای آلمه واحرق جلده ومنه هوی لاعج ولعج فی صدره شیء مثل [illegible] **لفج**
المفلس فهو ملفج بفتح الفاء مثل احصن فهو محصن واسهب فهو مسهب فهذه ثلاثة جاءت بالفتح نوادر **لمج** بلبهای دهان خوردن عع فاضه [illegible]
دهان تلمج لب لیسیدن مثل تمطط [illegible] ما ذقت شیئا [illegible] ای شیئا [illegible] وهو [illegible] [illegible] ای ما [illegible] شیء یعنی
ناچشتا ناشکستنه [illegible] سمیج لمیج بالکسر وسکون سمیج لمیج اتباع **لهج** بفتحتین شیفتگی [illegible] نمودن عع کافه یقال لهج به ای
اغری به فثابر علیه والهج الرجل اذا الهجت فصاله رضاع امهاتها فیعمل عند ذلک [illegible] فی داه خلاف لئلا یرتضع الفصیل **لهجة** بالتحریک [illegible]
زبان یقال فلان فصیح اللهجة [illegible] نهاری [illegible] شکستن [illegible] نیم خفته شدن [illegible] وکذلک کل مختلط [illegible] امر فلان ملهاجا ای مختلطا
والهاجت عینه ای اختلط بها النعاس لهوجة ناتمام [illegible] یقال [illegible] ملهوج اذا لم ینضج وقد لهوجت اللحم وتلهوجته اذا لم تتم طبخه ویقال لهوج
امره ناتمام کرد کار خود را **فصل المیم** **مائج** آب شور وتلخ موجة مصدر منه عع بفتحتین **مج** [illegible] شراب [illegible] عع
فاضه [illegible] نقطه من القلم ای ترشست [illegible] الذی یسیل ریقه ولا یستطیع حبسه من کبره [illegible] وکذلک ناقة [illegible] ایضا مجاج مجاجة
[illegible] یقال مجاج المزن ومجاج النحل ومجاج العنب المطر والعسل والشراب ومجاج [illegible] عصارته مجمجة [illegible] ناپیدا [illegible] حروف ای نقطه
واعراب [illegible] **مجمج** [illegible] الفرس [illegible] قبل ان یضطرم [illegible] الرجل اذا ذهب فی البلاد **مخج** [illegible] دو چاه تا پر شود و جماع کردن یقال
منه مخجها [illegible] جامعها **مذحج** [illegible] قبیله **مرج** زمین چراگاه و بحر [illegible] عع فاضه وقوله تعالی مرج البحرین یلتقیان ای خلاها
لا یلتبس احدهما بالآخر [illegible] موضع بخراسان [illegible] موضع بشام یوم المرج [illegible] حرب مروان بن الحکم [illegible]
مرج بالتحریک جنبیدن خاتم در انگشت عع کافه یقال مرج الخاتم ای قلق ومرج الدین والامر ای اختلط واضطرب [illegible] امانات الناس ای فسدت ومنه
الهرج والمرج [illegible] الاضطراب [illegible] المرج لازدواج الهرج امر مریج ای مختلط [illegible] الناقة ای [illegible] بعد [illegible] مارج من نار ای
نار بلا دخان **مرجان** مروارید خرد **مزج** عسل [illegible] شراب [illegible] بوی آمیز شراب [illegible] **مزوج** موزه
فارسی معرب [illegible] جماعت وان شئت تحذف الهاء **مسج** [illegible] عع فاکه **مشج** بالکسر و [illegible] امشاج جماعت مثال [illegible] و [illegible] نطفه امشاج
آب مرد و زن بهم آمیخته **معج** [illegible] یقال معج الحمار [illegible] معج علی فعول [illegible] معج بالفتح ای مر [illegible] الفصیل ضرع امه [illegible]

پستر دپستان ادا ملیح طلبها گرفتن کودک پستان املج الصبی امه ای رضعها و املج الفصیل ای امتص ملاج غیر واملج کودک وفی الحدیث لاتحرم
الاملاجة ولا الاملاجتان منه قیل ملجان مصّان للرجل اللئیم الذی یرضع الابل ملج بفتح اللام مال فارسی معرب موج گرد کردن عع فاضه
ولنا سمج حبن آیفسطر بن مهجة بالضم خون دل وجان شحم المهج بالضم تنک تبن ابیج امهجان بشیر تنک فصل النون نوج جنبیدن بفتن باد
یقال ناج فی الارض اذهب تجمع النیج و نباح نیج ای مر سریع مع صوت وناج الی الله تعالی فی الدعاء ای تضرع نأجات الهوام صوتها نباج چسک سخت آواز وهو
است ایضا یقال کذبت بناجنک اذا حمق و ضرطه نباج بالضم الضراط و نباج الکلب وکذلک نبیج الکلب بمعنی نباج الکلب و نبیجه کلب نباجی سک سخت آواز نباح بالکسر وهی دز
انبجات بکسر الباء دار و نابرورده منبج بکسر الباء موضع والمنسوب منبجانی بفتح الباء محمین انبجان خمیر خاسته و لم یات علی هذا البناء الا حرفان یوم ارونان و عجین انبجان
وفی بعض الکتب بالخاء المعجمة نتاج بالکسر یقال نتجت الناقة نتاجا یستعمل مجهولا و نتجها اهلها نتجا و نتجت الفرس اذا حان نتاجها آستیان حملها وکذلک الناقة وفی
تنتج ولا یقال نتج و اتت الناقة علی منتجها ای الوقت الذی تنتج فیه و یقال للشاتین اذا کانتا سنا واحدة فهما نتیجة و یقال غنم فلان نتائج ای فی سن واحدة نج
نجیج ره کردن ریش و جراحت عع فاکه و نججت الرجل حرکته ونجج لحمه ای اکثر و استرخی و نجج الابل اذا ردها علی الحوض نجنجة تردد کردن در امر او عزیمت و نجنج امره ام
به ولم العزیم علیه گرد بر گشتن فیه تو ترس نحج جنبانیدن یقال نحجت الدلو و نحجتها ای خضخضتها و نحج الرجل امراته ای باضعها نحیجه مسکه دوباره و تقدیم الجیم علی الحاء
ایضا نسج بافتن جامه عع فاضه که نساجة جامه بافی منسج بفتح السین وکسرها سرکار منسج بکسر المیم کار چوب بروی افکند منسج الفرس فرود سر کتف اسب و نسجت الریح
الربع اذا تعاورته ریحان طولا و عرضا و فلان نسیج وحده ای لا نظیر له و لم ینسج علی منواله غیره نسج بالتحریک راه کذاب آنساج جمع نشیج گریستن عع فاکه یقال
نشج الباکی و نشج الحمار بصوته ای ردده وکذلک نشج الزق والحب والقدر اذا غلا ما فیه حتی یسمع له صوت نضج رسیدن میوه و پختن هر چیز چون گوشت
و ریش و مانند فهو نضیج و ناضج و النضجة انا و رجل نضیج الرای ای محکمه و نضجت الناقة بولدها بالتشدید اذا جاوزت بستون شهرا و فی نضجه ولی نضجات کعب سیاه
من پدید شدن عع فاضه مثل طلب نطلب طلبا نعجة ناقه سپید و زمین نعم نواعج شتران تیز رو نعجت فی سیرها ای اسرعت نعجه میش نعاج نعجات جمع نعاج
الرمل گاو دشتی ولا یقال لغیر البقر من الوحش نعاج نعج ایضا فیه شلن شتر عع کافه و دل گرفتن از گوشت میش انعج القوم ای سمنت ابلهم منعج بالفتح موضعی نفج
الارنب جستن خرگوش و دوان شدن و النفجة انا و نفجت الفروجة من بیضتها ای خرجت نفج برداشتن پستان نو بر آمده پیراهن را رجل نفاج متکبر و نازنده نافجة
نافه مشک معرب و باد بقوت را اول وزیدن نوافج جماعت ایضا تنجو انهای خرد پهلو الواحدة نافجة و کانت العرب تقول فی الجاهلیة اذا ولد لاحدهم بنت هنیئا
النافجة ای المعظمة لمالک لانک تاخذ مهرها فتضمه الی مالک فینتفج نفیجه کمان انتفج جنباه ای ارتفعا نهج راه پیدا و کشاده منهج منهاج بالکسر کذلک النهج الطریق
ای استبان و نهجت الطریق اذا ابنته و اوضحته و سلکته و هو یستنهج سبیل فلان ای یسلک مسلکه نهج بالتحریک دمه و تاسه عع کافه فلان ینهج فی النفس و ما اری
ما انهجه و انهجت الدابة ای سرت علیها حتی انبهرت و انهج الثوب ای بلی فصل الواو وج درخت فرنگ از هر جبری و ثاجة مصدر منه عع نصمها
فرس وثیج ای مکتنز قال ابو زید وثاجة بسیار گوشت تازه بسیار بدی و هی الضخامة فی الحرفین استوثج نبت الارض ای علق بعضها ببعض و تم و توثجة زمین
علفناک و استوثج المال ای کثر و استوثج الرجل من المال اذا استکثر منه وج فرید و هو نوع من الادویة و نام شهر طائف ودج بفتحین و داج بالکسر رگ گردن ها و دجان
یقال ودج و اتک ای اقطع و دجها و هو لها کالفصد للانسان و ودجان و برادر و دج بالتسکین صلح افکندن میان دو مردم وسیج نوعی از رفتار شتر عع کافه
و اوسجته ای حملته علی الوسیج وشیجة بالمعجمة بیخهای درخت و شجت العروق و الاغصان ای اشتبکت اشجة رحم بهم در پیوسته و شجت بک قرابة
فلان و وشجها الله و الاسم الوشیج و هو ایضا شجر الرماح و لیف یفتل ثم یشد بین خشبتین ینقل بها البر المحصود
و غیره ولوج ولجة بالتحریک در آمدن عع فاکه اولجه ادخله و قوله تعالی یولج اللیل فی النهار و یولج النهار فی اللیل ای
یزید من هذا فی ذاک و من ذاک فی هذا و اتلج مولج ای دخل مدخل لجة بفتحتین باران گریز ولج بالسکون جماعت آولاج کذلک خرجة ولجة مثال
همزة کثیر الخروج و الولوج و لیجة الرجل خاصته و بطانته مرد و الجة دردی که به اندرون حادث شود تولج بسکون الواو و فتح جانبیها خانه وحش

قال سیبویه التاء مبدلة من الواو وهو فوعل فی الاصل **الفصل فی** هیج بفتحتین شور انگیختن بیج هیجان افروخته شدن آتش **عع فاکه** وهیجت النار توقد
وهجتها انا ولها وهیج ای توقد وتوهجت رائحة الطیب ای توقدت وتوهج الجوهر تلألأ **فصل الهاء** وهج بالتحریک آماس ستان شتر یقال وهجة فتهیج ای ورمه
فتورم رجل مهیج ثقیل النفس وهجه بالعصا مثل حججه ای ضربه وتحیف علیه ای غارت عین هاشه جشم مغاکی فرو رفته هیج واد مغاک وهیج اللذا اجهما اذا
مثل اللحق وهراق ویقال رکب فلان هجاج بفتح الجیم وکسرها غیر منصرفین اذا رکب راسه یقال هجاجیک اذا اردت ان تکف المخاطب عن شئ وکذا اذا نکب علی
تقدیر الاثنین رجل هجاجة ای احمق هجهج زجر للغنم مبنی علی الفتح وهجهجت بالسبع ای صحت به وزجرته وهجهج الفحل فی هدیره والهجاج النفور هیج بسکون الکسر
مبنیا زجر للکلب کما یقال هج وهج هدجان رفتار پیران **عع فاکه** دهج الظلیم اذا مشی فی ارتعاش فهو هداج وهدجج مثله ایضا نام درسی وهجة بالتحریک نالیدن
شتر ناقة مهداج بالکسر وکذا الریح التی لها صوت حنین وتهدجت الناقة ای تعطفت علی ولدها تهدج الصوت تقطعه فی ارتعاش **هرج** بارگیر هرج اشوب
عع فاکه فی حدیث اشراط الساعة قیل وما الهرج یا رسول الله قال القتل واصل الهرج الکثرة فی الشئ ومنه قولهم فی الجماع بات یهرجها لیلته جمعا
فرس مهرج بالکسر وهراج کثیر الجری هرج هرج بالتحریک سرگشتگی شتر از گرما وفطران که مالیده باشند در وی **عع کافه** وهرجت البعیر اذا احملته اسیر فی
الهاجرة حتی انبهر وهرج النبیذ فلانا اذا بلغ منه فتهرج والنهک تهرجت بالسبع اذا صحت به وزجرته **همرجة** ناهموار رفتن وخبر اشوریده کردن یقال
هرجت علیه الخبر ای خلطته **هزج** بالتحریک آواز تذرو نوعی از سرود وترانه ونام بحری از عروض قد هزج وتهزج ای ترنم وتهزجت القوس ای صوتت عند
انباض الرامی عنها هزج بالضم آواز سیاهی بزیادة المیم **هلاج** بالکسر گرگ سبک اهلیلج اهلیلجة بالکسر ایلیله معرب قال ابن الاعرابی هو بفتح اللام الاخیرة
لانه لیس فی الکلام افعیلل بالکسر ولکن بالفتح نحو اهریسیم واطریفل **هلباجة** بالکسر گول گربز جان **هنجة** گمشک بزهنج جماعت وگوسپند لاغر ومردم فرومایه
گول ومیج ما میج توکید له من لفظه کلیل لائل **هیج** بالسکون بیک دفعه آب خوردن شتر چندانکه تشنگی بشکند **هملجة** الفرس نیک رفتن سب هملاج نیک رو
هملاج جماعت **هوج** بالتحریک درازی وگول وشتاب دگی اهوج نعت منه هوجاء ناقة تیز رو باد سخت که خانه را از بن برگیرد هوج جماعت **هیج** هیجان
هیاج اهتیاج تهیج برانگیخته شدن وبرانگیختن هاج بنفسه هاجه غیره متعدد ولازم تهییج مهایجة برانگیختن هایج فحل تر شده بکشتی هیاج بالکسر خشک شدن
گیاه ارض هائجة التی یبس بقلها او اصفر واهاجت الریح النبت انبسته واهیجنا الارض ای وجدنا ها هائجة النبات وهاج هائجه ای ثار غضبه وهذا هائجة
ای سکن غضبه وفورته هیجاء کارزار یمد ویقصر یوم الهیاج روز کشش وتهایج الفریقان ای توانبا للقتال ناقة مهیاج ای تروع الی وطنها **باب**
الحاء فصل الالف اج سر فیدن **عع فاضه** اجاح بالضم تشنگی وخشم وتندی اندوه اجیحة مثله اجیجة بالتصغیر نام مردی **ازوح**
درکشیده وترنجیده شدن **عع فاکه** قال ابو عمرو ازج ای تخلف ازوح علی فعول ای متخلف عن المکارم ازوح مثله **اتخ** اتخ انوح زخیدن **عع**
فاکه تهانج ونیم اتخ مثل اکع ورکع قال ابو عمرو رجل انوح واتخ علی فاعل فعول الذی اذا سئل الشئ تنحنح وذلک من البخل وکذلک اتخ بالتشدید **فصل**
الباء بجح بالتحریک شادمانه شدن **عع کافه** وبفتحها لغة ضعیفة فیه بجحة فتبجح ای فرحته ففرح **بجح** گلو گرفتگی **عع کافه** فهو ابجح وفی صوته بجحة بالضم
بجاح وبفتحها لغة فیه وامراة بجاء نعت منه دیج بالضم جمع اجح وبجاح وربما وصفوا به القداح تجیح جای گرفتن بحبوحة الدار بالضم وسطها **بدح** زدن
بعصا وناگاه پیش آوردن کاری را یقال بدحه بالعصا وبدحه بامر ای بدره وتبدح به ای باح به وبدحت المراة وتبدحت ای مشت مشیة حسنة بدح
بالفتح زمین فراخ بدح بضمتین جماعت بدحة الدار ساحتها بدح بالکسر کشادگی فراخ وبداح بالکسر جماعت وفروماندن ستور از گرانی بار **عع** بفتحهما
یقال بدح البعیر عن الحمل یبدح بدحا ای عجز وبدحنی الامر مثل فدحنی **بذح** شکافتن وبذحت لسان الفصیل لئلا یرضع ای شققته ویقال
فی رجله بذوح ای شقوق **برح** سختی وکرندبرح ما رح تاکید یقال لقیت منه بنات برح وبنی برح والبرحین بضم الباء وکسر الراء
الدواهی والشدائد ویقال هذه برحة من البرح بضم الباء للناقة اذا کانت من خیار الابل بارح باد گرم بوارح بادهای شمالی گرم بارحة
شب گذشته البارحة الاولی دی شب برحاء بالضم والمد سختی وهی برحاء الحمی اسمی ترشح تبرح به الامر ای جهده وضربه ضربا مبرحا ای مولما تباریح الشوق

سوز شبهای آرزو و منه ابرح حسن ای مشهور شد و مبرح بسیار عجب یقال یا الحجب با ابرح هذا الامر و ابرحه اکرمه و عظمه براح بالفتح زمین کشاده بی کشت و درخت

و جای تا بالامر براحا ای مبلوه و دیده شدن یقال برح مکانه بالکسر ای زال عنه و قولهم لا براح منصوب کقولهم لاریب و یجوز رفعه فیکون بمنزلة لیس درخشیدن

ستاره یقال برح الخفاء ای وضح الامر و لا ابرح افعل ای لا ازال براح بالکسر شال طعام یکی از نامهای آفتاب و روج ارسوی راست بسوی چپ صیاد رفتن

آهو و عرب تتطیر بالبارح و یقال للسانح لا بکلنک آن تر به حتی تحرف فی المثل انما هو کبارح الاروی لانها لا تری سانحة و لا بارحة الا فی الدهر مرة اما

بیح بعضی نام زنی برحی کلمه یقال عند الخطاء فی الرمی مرحی عند الاصابة علی زنة ضغی بطح بروی در افکندن یقال بطحه فانبطح ابطح آب گاه فراخ سنگلاخ

اباطح بطاح جماعت و بثانی علی غیر قیاس و یقال بطاح بطح کما یقال عوام عوم بطیحه بطحا مثله و منه بطحاء مکه و بطائح النبط بین واسط و البصرة و تبطح السیل ای

اتسع فی بطحاء بلح بالتحریک غوره خرما فاول الثمر طلع ثم خلال ثم بلح ثم بسر ثم رطب ثم تمر الواحد بلحة و ابلح النخل اذا صار فیه البلح و بلح الرجل بلوحا

ای اعیا و بلح الثری ای یبس بلدح الرجل اذا ضرب بنفسه الارض و ربما قالوا ابلطح و بلدح اسم موضع و ابندح المکان اذا اتسع و البندح الحوض ای انهدم

بلندح فربه کوتاه باحة الدار ساحتها اباحه مباح کردانیدن خلاف محظور و استباحوهم ای استاصلوهم و بوح ابصره ای بیدی البیا بوح جاسوس ذکر

و نفس یقال انه لا بنک ابن بوحک یشرب من صبوحک و یقال وقعوا فی دوکة و بوح ای فی اختلاط من امرهم بیاح بکسر البا مخففا نوعی از ماهی و ربما

فتح و شدد **فصل التاء ترح** بالتحریک اندوه ضد فرح ترحه ای حزنه متراح ناقه که زود شیر کم کند **تفاح** بالضم و التشدید سیب تفاحیکی

تاح له الشی و اتیح له ای قدر له رجل متیح بالکسر انکه بهیش آید بکار یکه نباید تیحان مشدد الیا مکسورة مثله و تیاح فی مشیته ای تمایل فرس متیح تیحان

تیاح اذا اعترض فی مشیته نشاطا **فصل الجیم اجاح** ابستن شدن یقال اجحت المراة و اکثر استعماله للسباع و کل سبعة کلت فاقربت و عظم بطنها

قد اجحت و نعت مجح مجاج مجاج جماعت مجاجیح جماعت مجاجیح جمع الجمع و الیا عوض من الیا المحذوفة و لابد منها و من الیا و لا یجمع علی مجبح

بست شور شدن و جحجحه و جحجه ای قسته شراب مجدح بی عوض یعنی آمیخته مجدح کچه بست شور و نام ستاره و یقال هو الدبران و هو بضم المیم

ایضا مجادیح اسماء انواء ها مجدوح خون فصد کرده **جرح** خسته کردن و در میان **عع** بفتحها جرح بالضم خستگی جروح جماعت جراحه بالکسر مثله جراح جماعت

و هو و بی جریح و هم و هن جرحی و جرحه شد للمبالغه و جرح و اجترح ای اکتسب جوارح شکاریان از مرغ و دد و اندامهای مردم که بدان کار کنند استجراح عیب و فساد

بیرون آوردن یقال استجرحت هذه الاحادیث و عظتکم فلم تزدادوا الا استجراحا **جرح** و منه جرحت من المال خرجته ای قطعت له منه قطعة **جلح** سرهای

درخت خوردن ستور و پوست باز کردن از درخت جوالیح انچه از سرهای نی و مرغ بوا گیرد چون ذره مجالحه با هم سختی و ترشی کردن مجالح ناقه که در

زمستان شیر دهد مجالیح جماعت و هی ایضا سال مرکا مرکی ستور ناقه مجلاح بالکسر ناقه که در قحط سال شیر دهد شیر بجهاند جلح بالتحریک موی شدن

پیش سر **عع** کافته فاوله انزع ثم اجلح ثم اصلع اجلح نعت منه و هو در پست جلحه جایی که موی رفته باشد از سر تقرب جلح بالضم گاو که شاخ ندارد و مجلح بکسر

اللام مرد بسیار خوار و بالفتح خوردنی و درخت خورده شده تجلیح پیش آمدن و بقوت گذشتن از کاری جلاح بالضم سیل و نام مردی مجالحه آشکارا کردن

کاری با کسی و جنگ رویاروی کردن و دشمنی نمودن مجالح خصم رویاروی جلحار نام موضعی نزدیک بصره جلیح رسا علقه میم زائده **جموح** جماح سرکشی

و توسنی کردن اسپ و زن با شوهر رستافتن قال ابو عبیده قوله تعالی لو لوا الیه و هم یجمحون ای یسرعون جموح بالفتح علی فعول انکه از بوای خود نتواند باز گشت

جماح بالضم و التشدید تیر بی پیکان **جنوح** میل کردن و میل دادن کسی را لازم متعد **عع** بفتحها و ضع جنح و جنح بمعنی و جنحة ای ای الجنوح

اللیل قیاله جوانح شهها و پهلوها نزدیک سینه و هی ما یلی الصدر کالضلوع مما یلی الظهر جانحه یکی و جنح البعیر مجهولا ای کسرت جوانحه من الحمل الثقیل

جناح بالفتح بال انجنحه جماعت و جنحته ای اصبت جناحه بالضم تره جنح اللیل بالضم و الکسر بهره از شب جنح الطریق بالکسر جانبه جنح القوم ناحیتهم و کنفهم

جوح از بیخ بر کندن **عع** فاضبه و منه الجائحه و هی الشدة التی تجتاح المال من سنة او فتنة و یقال جاحتهم الجائحة و اجتاحتهم و جاح

الله ماله و اجاحه ای اهلکه بالجائحه **فصل الحاء حرح** مخفف و اصله حرح فرج زن و جمعه احراح و حرون ایضا کما قالوا فی المنقوص لدون و مئون

دکجسته لیعری وان شئت حرجی فنعم عین الثقل کما قحرانی المستانی یده عبیده وسعه وان شئت قلت حرج کما قلت رجل جاسته **فصل الدال** دبیج
سربت فرود آوردن وزنده گور و تبرات و فی الحدیث انه نهی ان یدبج الرجل فی الرکوع کما یدبج الحمار **دبح** نهان کردن چیزی در زمین و صلاح و جهید سست
بشع منه زاند حاجای البسح قال اعرابی مطرنا بلیلتین بقینا فاذ حیت الارض کلها زرجل **درحایه** بالکسر قطیر سمین ضخم بطین و بوصلا تیه معی بخطاره
بسح دسح الکسری کبیر **دلوح** بر رفتن بار گران بر پشت سحابه دلوح بالفتح کثیره الماء سحائب دلح جماعه سحاب دالح و سحاب دلح متدلجا الشی فیما
بینهما اذا حملاه علی عود و فی الحدیث ان سلمان و ابا الدرداء اشتریا لحما فتدلحاه بینهما **دوح** نام زنی **دواح** نقش ملوح یعصباء یعلون به یقال الدنیا دواحه
دو حه درخت بزرگ و توده درخت **فصل الذال** **ذبح** شکافتن یقال ذبحت الدن ای بزلته یعنی شکافتم خم را و گلو بریدن **عع** بفتحتها ذبح بالکسر ما
یذبح قوله تعالی و فدیناه بذبح عظیم ذبیح مذبوح نعت ذبیحه مونث وانما جائت بالهاء لغلبة الاسم علیها ذبیح ایضا قربانی و اذبحت ای اتخذت ذبیحا و تذابح
القوم ای ذبح بعضهم بعضا یقال التمادح التذابح **مذبح** بالفتح شکاف در زمین و جای قربان کردن مذابح جمع و ایضا محاریب سمیت بذلک للقربین
و یقال غادر السیل فی الارض خادیده و مذابح **ذباح** بالضم و التشدید گفکیلهای دمیدن انگشتان پای و منه قولهم ما دونه شوکة لا ذباح و بالتخفیف که گیک
و بیشتاسوم ایضا سعد الذابح یکی از منازل قمر و بها کوکبان نیران بینهما مقدار ذراع و فی نحر واحد منها نجم صغیر کانه یذبحه **ذبح** مثال صبح گیاهی که چون
بخایند بدهد زرد گلو و عند العامة بتسکین الباء **ذراح** ذروح بالضم فیهما و التشدید جانور زهردار و پرنده با خالهای سیاه و سرخ ذراریح جمع و قال
سیبویه واحد الذراریح ذرحرح فعلعل بضم الفاء و تسکین اللام مفتوح العینین لیس عنده فی الکلام فعول بواحدة و کان یقول سبوح و قدوس بالفتح و حذف
اللام الاولی فی التصغیر فقلت ذریرح کانه لیس فی التصغیر فقلت ذریرح کانه لیس فی کلام فعلع الا حدرد و تذریح زعفران در آب تر کردن و ذرح طعامه
اذا جعل فیه الذراریح و قولهم احمر ذرحی ای شدید الحمرة **ذریح** نام فحلی **ذرح** ذریحیات اشتران منسوب بوی ذریحه پشته تل ذرایح جمع **ذوح** رفتار درشت **فصل**
الراء ربح بضمتین و بالکسر مع السکون سود مثل شبه و شبه **رباح** بالفتح مثله و نام ساقی و جانوری چون گربه که کافور ازوی گیرند و یقال ربح فی تجارته
ای استشف بتجارته و ارتجه خرید و فروخت با سود و یقال اربحته علی سلعته ای اعطیته ربحا و بیت الشی مرابحه رباح بالضم و التشدید کنه بزرگ شتر بچه و مرغی کادلیغه
فی الربیع **رجحان** چربیدن ترازو و جز آن **عع** بفتحها ضده رجح المیزان ای مال وارجحت لفلان و رجحت اذا اعطیته راجحا رجاح بالفتح زن بزرگ سرین
رجح بضمتین جمع ارجوحه بالضم بازیچه و ترجحت الارجوحه بالغلام ای مالت و راجحته فرجحته ای کنت ارزن منه و قوم مراجیح فی الحلم **رحح** بفتحتین فراخی سم و جز
ممدود لانه خلاف المصطر رجل ارح الذی لا اخمص لقدمیه کارجل الزنج و هی قدم رحاء ارح ایضا آهوی پهن سم و ترحرحت الفرس فراخ نهاد پای تا بول
کند شی رحرح فیه سعة و رقة و عیش رحراح و اسع رحی رحرحان نام کوهی و منه یوم رحرحان لبنی عامر **رد حه** بالضم پاره که در امن خیمه در سپس خرگاه
در آرند ردح مصدر منه و گرد اگرد خانه راد رگل گرفتن رداح بالفتح زن گران سرین کتیبة رداح ثقیلة السیر لکثرتها و کاسه بزرگ ردح جمع **دارح** شتر
افتاده از لاغری زرحی بالضم مصدر منه زراح بالفتح کذلک **عع** بفتحها ارزاح متعدیه و یقال ابل زرحی و زراحی و مزاریح و بیتح مرتج ای منقطع بیدمرسح
سخت آغاز مذرج بالکسر چوب شاخه که تاک رز را بوی برگیرند از زمین **رسح** لاغری سرین رسحاء جمع منه ذئب ارسح کذلک **رشح** خوی کردن تراویدن
عع بفتحها یقال لم یرشح له بشی ای لم یعطه شیئا مرشح بالکسر فتحه جامه که در زیر پوشند کمیت خوی یعنی تر بالک رشح خوی ترشیح اندک اندک شیر دادن مادر فرزند را بادل انگاه
که بکیسدن شیرها بدو بروردن یقال هو برشح للوزارة ای یؤهل لها ای بر بیتی زر ترشیح التفضیل فی التوی علی المشی قال الاصمعی اذا قوی و مشی مع امه فهو راشح و امه مرشح **رضح** ریزه
کردن سنگ را **رضاخ** بالضم ریزه هسته خرما و نوی الرضوخ و یقال رضحت الحصی فترضح و مرضاح بالکسر سنگی که بدان کوبند هسته خرما را مرضح ما زرضه یعنی که بر کنده شود و چیزها گرد
رقاحه بالفتح کسب کردن و باید کار نی و یقال حیاک الله و بیاک الترقاحه و ترقیح المال تیمار داشتن یقال فلان رقاحی ای تیمار دار ماست **رکح**
بالضم بن کوه و ارکان رکوح و انکاح جماع و یقال ارکح زره ایضا آهوی پهن زمین کاماند که با خنده جشته آن کماری کنزه بالنبید و رکحت الیه ای استندت الیه رکوح
ترکح الیه ای رکن الیه مرکح مرکان حز بن که بسوی جو و ذلک الرمل الیقرا ما خرعن ظهر البعیر **رمح** بالضم نیزه رماح و ارماح جمع و رمحه رامح طاعن

و ذو رمح ایضاً وهو فعل المستعمل الا بن جحا مرو ثور رامح و قرنان سماک رامح ستاره و رمحه الفرس و البغل و الحمار اذا ضربه برجله و رمح الجندب اذا ضرب الحصی
برجله رماح نیزه گزار نام مردی رماحه بالکسر نیزه گری یقال الصیقل ذا امتنعت من المرعیة خفرت بالحاوه کذا یقال فی الابل اذا سمنت فعدت اهل صاحبها
بمنع من نحرها ترمح نادیدن از سستی و جز آن و یقال رمح علیه مهملا اذا غشی علیه و اعتراه و هن فی عظامه فقاد فیل فهو کذلک **روح** بالضم جان آدمی
جماعت مذکر و مؤنث و قرآن قوله تعالی و کذلک اوحینا الیک روحا من امرنا و جبرئیل قوله تعالی نزل به الروح الامین و عیسی قوله تعالی و کلمته القاها الی مریم
و روح منه روحانی بالضم فرشته و پری و یقال لکل شیئ فیه روح ایضا روحانیون جماعت مکان روحانی بالفتح ای طیب **ریح** بوی یقال خذ ریح
و باد و ریاح ارواح جماعت و ریاح ایضا جمع ریح یعنی بر بوی و باد انما جاءت بالیاء لانکسار ما قبلها فاذا رجعوا الی الفتح عادت الی الواو کقولک اروح الله
ریح و ریحة کما قالوا دار و دارة و ریح ایضا قوت و غلبه قوله تعالی و تذهب ریحکم و یقال الریح لآل فلان ای الغلبة و رحمة بالکسر و دیگر بمعنی جمع مراوح بالفتح
بیابان مراریح جمع ای المواضع التی تخترق فیها الریاح مراح آخر رباح بالفتح مستعمل شادی بمعنی الارتیاح یقال فقد تک راحی و حالی ای ارتیاحی
و جمع الراحة و هی الکف تروح آسایش و نسیم خوش یقال یوم روح ای طیب قوله تعالی فروح و ریحان ای رحمة و رزق رواح بالفتح شبانگاه و هو نقیض صباح
و هو اسم للوقت من زوال الشمس الی اللیل رواحا شبانگاه رفتن و هو نقیض غدو **عع فاضه** کما یقال خذ ابیدره و یقال خرج ابو الرواح من العشی
و سرحت الماشیة بالغداة و رجعت بالعشی ای رجعت و یقال افعل ذلک فی سراح و رواح ای فی سهوله مراح بالضم شب جای ستور و بالفتح جای شب آمدن
کردن نقیض غدو یقال ترکته ما بین یغدو و لا مراح الو اشبهه فی حواله کلها و یقال راح الیوم مراح اذا اشتدت ریحه یوم راح ای شدید الریح
و مکان ریح و شئ ریح ای طیب الریح و تراح الشجر ای تفطر بورق تبراح فلان للمعروف تراح رخته لنوا اخذته له خفة و اریحیة هو الارتیاح للندی عدو حیث بیده مکذا
خفت له و راح الفرس مراح رحا اذا تحصن ای صار فحلا و راح الشئ یراحه و یریحه ای وجد ریحه و منه الحدیث من قتل نفسا معاهدة لم یرح رائحة الجنة بالفتح
من کلا البابین و لم یرح ایضا من الا راحة و المعنی واحد و قوله ما له سارحة و لا رائحة ای شئ و ریح الغدیر مجهولا اذا ضربته الریح فهو مریح و مریح مثل
مسلوب و شیب بنی علی شیب یقال هذا روض مریح ای ممطور تروح بوی خوش بوی گرد آمدن و دهن مروح ففی الحدیث انه امر بالاثمد المروح عند النوم و
بجوابگاه باز آوردن ستور را شبانگاه و از جهت شبانگاه باز آوردن ستور را بجانه و بوی گرفتن گوشت و جز آن و مردن یقال منه اراح الابل ای ردها
الی المراح و اراح اللحم ای نتن و اراح الرجل ای مات و اراح علیه حقه ای رده علیه و الراحة الله ای عطاه الفرد رحمه یعنی آسایش و اراح الرجل ای رجعت
الیه نفسه بعد الاعیاء و اراح ای تنفس و اراح ای دخل فی الریح و اراح الصیدای ای وجد ریحه و اراحی الصید ای وجد ریحی و کذلک اروحنی الصید علی الاصل
فی ذلک کلها استراحة آسایش یافتن و آسایش جستن و بوی برگرفتن استرواح علی الاصل کذلک استروح المرای استنام و المستراح المخرج
مراوحة گاه این و گاه آن کار کردن و یقال راوح بین رجلیه اذا قام علی احدهما مرة و علی الاخری مرة و کذلک راوح بین عملین و المعروف
تروح بالمعجمة اخی و تسرح بفاد رختیها بی بی اینکه یکدیگر کام نزدن چنانکه با اینها نزدیک شدند با هم بخلاف التهیج و کل نیاهت نبه حارو و سعت
اروح و تصفیه و جار قریته بالقرو طیر تروح ای متفرقه تروح دوباره بر کسیدن آوردن درخت و تروح النبت ای طال و تروح الماء ای اخذ ریح غیره و تروح
بالمروحة تروح ای راح من مکان الی مکان و الارتیاح النشاط و ارتاح الله لفلان ای رحمه اریحی فراخ خوی فراخ خوی ریحان اسپرغم و روزی یقال حرجت ابتغی
ریحان الله ای رزق الله تعالی و فی الحدیث الولد من ریحان الله و قولهم سبحان الله و ریحانه نصبوه علی المصدر یریدون تنزیها و استرزاقا منه قوله تعالی
و الحب ذو العصف و الریحان فالعصف ساق الزرع و الریحان ورقه عن الفراء و ما ممدودة شیء منسوب الیه روحانی **فصل الزاء زح** چند کردن
رخته عن موضعه ای نحاه **عع فاضه** زحزحه ای باعده فتزحزح ای تنحی **زروح** مثال کل التبه خرد زروح جماعت صیغه و جلیحة با لغفی
منسطح قرنیه بنفس **زمح** بالضم و التشدید فرومایه و زمیت بالفتح زشت روی **زنح** دور شدن **عع فاکه** زلح ای بعد
فصل السین سباحة بالفتح و الکسر شناوری کردن **عع تمنحها** تصرف کردن در معاش قوله تعالی ان لک فی النهار سبحا طویلا ای فراغا طویلا

ابو عبيدة منقلبا طريا وقيل هو الفزاع والجبنة والذئاب ورفتار اسب فرس سابح سبحة بالضم مهره كه بدان تسبيح شمرند [illegible] تطوع سبحة الضحى

وروى ان عمر رضى الله تعالى عنه جلد رجلين سبحا بعد العصر اى صليا تسبيح [illegible] پاكى ياد كردن خدا را سبحان الله معناه التنزيه لله نصب على المصدر

مكانه قال ابن برى [illegible] والعرب تقول سبحان من كذا اذا تعجبت منه [illegible] التنوين [illegible] معرفة عندهم وفيه شبه التانيث [illegible] وقولهم سبحات وجه ربنا

[illegible] جلاله [illegible] سبوح بالضم وقد يفتح من صفات الله تعالى قال ثعلب كل اسم على فعول فهو مفتوح الاول الا السبوح والقدوس فان الضم فيهما

اكثر وكذلك الذروح [illegible] الكلام فيه قال سيبويه ليس من كلامهم فعول [illegible] واحدة سبوحة بالفتح [illegible] تخفيف البلد الحرام ويقال واد بعرفات

اسجلخ آسان [illegible] درگذشتن [illegible] يقال اذا ملكت فاسجح اى سهل الخليقة [illegible] سجيح اى حسن معتدل سجاح نام زنى ويقال خل عن سجح

الطريق بالضم اى عن وسطه [illegible] على سجح واحد على سجيته وجهة اى على قدر [illegible] وسجيته سجح بضمتين اى سهلة **مسجح** [illegible] **ع فاضح**

[illegible] يقال سحح الماء اى سال من فوق وسححه اى صبه [illegible] سحاب سحوح ابر ريزان وسححسح

الماء اى سال [illegible] سحاح اى شديد [illegible] مسحه [illegible] **ع فاضحه** غنم سحاح بالضم وتشديد اى

سمان ولحم ساح سمين [illegible] **اسلح** افگندن [illegible] يقال سرحه فانسرح فهو مسرح وسريح

وفلان ساح [illegible] **مسرح** ستور چرانيدن [illegible] يقال سرحت المال سرحا وسروحا [illegible] يقال سرحت بالغداة وراحت بالعشى

وسرحت [illegible] تسريح المرأة تطليقها [illegible] السراح مثل تبليغ وبلاغ وفى المثل السراح من النجاح وتسريح الشعر ارساله وحله قبل المشط والتسريح التسهيل [illegible]

سريح اى سريع [illegible] خيل سرح ناقة سرح [illegible] منسرحة [illegible] منسرح برهنه ونام بحرى از عروض [illegible] الرجل

استلقى [illegible] درختان [illegible] بلند [illegible] ونام موضعى سرياح دراز [illegible] نام زنى [illegible] دوال [illegible]

سريح [illegible] جماعت سرحان بالكسر گرگ و شير [illegible] وفى المثل سقط العشاء به على سرحان قال سيبويه النون زائدة وهو فعلان والجمع

[illegible] **سردح** جاى نرم گياه رويد [illegible] **سطح** بام [illegible] گستردن **ع بفتحهما** [illegible]

الارض [illegible] تسطيح [illegible] مسطح [illegible] سطيح [illegible] نام كاهن بنى

ذئب يقال كان [illegible] سطاح بالضم [illegible]

[illegible] **انسطاح** [illegible] **سفح** [illegible] كوه

[illegible] **ع بفتحهما** [illegible] سفاح [illegible] نام اول خليفه از بنى العباس [illegible] عبد الله بن محمد السفاح [illegible]

[illegible] **سلاح** بالكسر ساز حرب [illegible]

[illegible] سلاح [illegible] **ع بفتحهما** [illegible] سلاح [illegible]

[illegible]

[illegible] **سماح** سماحة جوانمردى [illegible]

ع بضمتين [illegible] سماحة [illegible]

سنح [illegible] **ع بفتحهما** [illegible]

[illegible] مساحة [illegible]

[illegible] **ع فاكر** [illegible]

حیف‌ها ان سوح ای بلون سیاحة سیوح سیح سیاحا رفتن در زمین فی الحدیث لا سیاحة فی الاسلام و ساح الظل ای فاء سیاح بالکسر گچ [illegible] رفتنده و فی الحدیث

فصل سیحان جوی در خراسان ماوراء النهر و در میان هند سیحون جوی بصره سیحان جوی در شام ابی سیحا جوی نام ابی تسبیح نام ماء الی تسبیح و ساح ماء البند [illegible] ولا الله سیاح سیوا

الشین شح بالضم بخیل شدن [illegible] کالبد شحیحان دراز رجل شحیح الذراعین ای [illegible] الذراعین [illegible] شحیح الذراعین و الحرباء شحیح علی عود

ای [illegible] بهنا در گر [illegible] شحیح رفتی حریصی **عع** [illegible] رجل شحیح و قوم شحاح و شحیحة و تشاح الرجلان علی الامر ای [illegible]

یفوتهما و تشاح علی فلان ای بطیئن شحاح بالفتح بخیل و زفت دو [illegible] شحاح لا یسیل الا من مطر کثیر زند شحاح الذی لا یوری شحیح

و الذی [illegible] علی [illegible] و یقال الماضی فیه حتی یقال الماضی فی خطبه شحشح شتاب بریدن قطا شحشح ای [illegible] گوشت [illegible]

بکن خالصا **شرح** گشاده و پیدا کردن شرحت الغامض ای فسرته تشریح اللحم کفانیدن و پیدا کردن [illegible] گوشت [illegible] یاره گوشت

فربه [illegible] تشریح [illegible] شرح الله صدره فانشرح انشراح [illegible] و یقال [illegible] بالنون [illegible] **شرمح** [illegible] التشدید

فراخ بینی و بزرگ [illegible] فراخ [illegible] **شقاح** تشقیح [illegible] کردن نخل و نهی عن بیعه قبل ان یشقح و قولهم قبحا له و شقحا اتباع و قیل معناها

و احد و یقال قبح الرجل و شقح قباحة و شقاحة فهو قبیح و شقیح شقاح بالضم و التشدید گیاهی **شناحی** دراز رجل شناح ای طویل و کذلک شناحی و [illegible]

شناحیة بالتخفیف **شیح** بالکسر گیاهی [illegible] انشاح الرجل و شایح ای جد فی الامر و قیل [illegible] شیحان ای غیور [illegible]

و شناح [illegible] الفرس [illegible] شیوحا [illegible] شیوحا ان یکون القوم فی امر [illegible] یقال [illegible]

من امرهم **فصل الصاد** **صبح** بالضم سپیده دم صباح بالفتح بامداد [illegible] صبیحة بامداد صباح بامداد کردن یقال صبح الرجل و صبحه الله

و صبحه ای فاتت لهم صباحا و اتیته صباحا و لا یراد بالتشدید [illegible] ای صار و اتیته بصبح [illegible] کما یقال المسی [illegible] بکسر الصاد [illegible]

اصبح [illegible] یوم بالضم [illegible] صباح و ذو صباح و هو ظرف غیر متمکن و یقال فلان نیام الصبحة بالفتح و الضم ای نیام حین الصبح [illegible] الرجل مصبح بالفتح

جای و وقت بامداد صبوح بالفتح شراب بامدادی خلاف غبوق صبح اصطباح صبوحی کردن [illegible] و مصطبح [illegible] سکران [illegible] فی المثل لا کذب

من الاخیذ الصبحان مصباح بالکسر چراغ و استصبحت به ای [illegible] و الشمع مما یستصبح به ای [illegible] آفتاب بلند [illegible] قال الاصمعی [illegible]

یستحب من الابل مصابیح قدحها [illegible] صبوح کنند یا آن یوم الصباح روز غارت صباحة خوبی **عع** [illegible] صبیح صباح بالضم [illegible] و هو قریب من

اصبح یقال رجل اصبح و اسد اصبح [illegible] ذو اصبح ملکی از ملوک یمن و الیه ینسب السیاط الاصبحیة **صحة** بالکسر تندرستی خلاف سقم و صح

و استصح من علته بمعنی تصحیح درست کردن [illegible] الله فهو صحیح و صحاح بالفتح و کذلک صحیح الادیم و صحاح الادیم ای غیر مقطوع و یقال اصح القوم [illegible]

اذا ارتفعت العاهة عن اموالهم [illegible] فی الحدیث [illegible] علی مصح و یقال السفر مصحة بالفتح **صحصح** صحصاح صحصحان جای هموار [illegible]

ای الباطل و کذا [illegible] اجود **صدح** بانگ کردن زاغ و خروس صدیح [illegible] سخت آواز [illegible] [illegible]

[illegible] زنان [illegible] **صرح** کوشک و بنای بلند صرح [illegible] زمین هموار صرحة [illegible] صراح بالکسر [illegible] [illegible] از هر چیز

صریح شیر روغن برگرفته یقال جاء بنو تمیم صریحة [illegible] غیرهم [illegible] نسب [illegible] [illegible] صراحة

بالفتح صروحة بالضم خالص و پاک شدن **عع** [illegible] [illegible] صراح ای [illegible] و [illegible] صراح [illegible]

بالضم و هو الخالص من کل شیء کاس صراح ای لم تشب بمزاج تصریح گشاده و روشن گفتن خلاف تعریض و یوم مصرح [illegible] صرح [illegible]

صرح الحق عن محضه ای انکشف [illegible] [illegible] صراح بالضم خالص از هر چیز [illegible]

صفح صراح بالکسر [illegible] هموار **صفح** صفحه کرانه هر چیز صفح الانسان جنبه صفح الجبل [illegible] صفاح بالکسر [illegible] و جهه بالفتح و الضم [illegible]

[illegible] و جهه [illegible] بصفح السیف بالضم و [illegible] بالفتح صفحة الوجه بشرة جلدة صفائح الباب تختهای [illegible] صفیحة شمشیر پهن [illegible]

پهن شد صقع نام مردی و درگذاشتن گناه و روی گردانیدن یقال صفحت عن ذنبه و ضربت عنه صفحا ای اعرضت عنه و ترکته و صفحت الابل علی الحوض اذا
امررتها علیه و صفحت فلانا او صفحته اذا سألک فرددته و صفحته ای ضربته بالسیف مصفحا ای بعرضه و تصفحت الشیء ای نظرت فی صفحاته مصافحة تصافح دست
یکدیگر گرفتن اصفاح پهن گردانیدن منه سیف مصفح و ذات مصفح ای ممال و فی الحدیث قلب المؤمن مصفح علی الحق مصفح ایضا تیر شکسته [illegible] الابل
ایضا تصفیح پهن گردانیدن منه مصفح الرأس ای عریض الرأس دو دست برهم زدن مثل تصفیق و فی الحدیث التسبیح للرجال والتصفیح للنساء ویروی بالقاف
ایضا صفاح بالضم والتشدید سنگ پهناور **صلاح** بالفتح نیکی ضد فساد صلوح بالضم مصدر منه **ع** فاضمه و بضمها و بفتحها ایضا فهو صلیح لک
ای هو خرج بابک صلاح بالکسر المصالحة والاسم الصلح یذکر و یؤنث و اصطلحا و تصالحا و اصّالحا بمعنی صلاح بالکسر مثال قطام نام مکه و قد یصرف اصلاح
نیکو کردن خلاف افساد مصلحة و جمع مصالح استصلاح نیکو کردن خواستن نقیض استفساد **صمحمح** سخت درشت و کوتاه سر صمحمح ای اصلع [illegible] شدید
و هو فعلل کرر فیه العین واللام کاما صمحاء بالکسر والمد زمین درشت مثل الحجارة اخص منه **تصوح** کفیدگی موی و تصوح البقل اذا یبس اعلاه و فیه ندوة
و تصیح لغة فیه و صوحة الریح و صیحته ای ایبسته صوح بالضم دیوار کوه او روی کوه التیغ و فی الحدیث العوه بین الصوحین ای بین الجبلین ج
صوحان قبیله صواح بالضم خوی اسپ **صاحة** نام کوهی صحت الشیء فانصاح ای شققته فانشق و انصاح القمر ای استنار صیاح بالکسر آواز
صیحة صیح صیاح بالضم والکسر صیحات آواز کردن **ع** فاکه مصایحة تصایح یکدیگر را آواز دادن صیحة عذاب و یقال لقیته قبل کل صیح ونفر فالصیح الصیاح
والنفر التفرق و ذلک اذا لقیته قبل طلوع الفجر قال ابن السکیت غضب من غیر صیح ولا نفر ای من غیر قلیل ولا کثیر صیحانی نوعی از خرما بمدینه **فصل الضاد**
ضبح رفتار اسپ عند ابی عبیدة و قال غیره هو صوت انفاس الخیل فی العدو و خاکستر یقال ضبحته النار ای غیرته ولم تبالغ فیه و انضبح لونه ای
تغیر الی السواد قلیلا ضباح بالضم آواز روباه مضبوحة سنگ آتش زنه مضبوح نام مردی **ضحضاح** آب اندک ضحضح السراب و ضحضح الضیاء اذا
ترقرق ضح بالکسر آفتاب و فی الحدیث لا یقعدن احدکم بین الضح والظل فانه مقعد الشیطان و جاء بالضح والریح ای بما طلعت علیه الشمس
و جرت علیه الریح یعنی من الکثرة و العامة تقول بالضیح والریح ولیس بشیء **ضرح** دور کردن و ضرحت عنی شهادة القوم اذا جرحتها و القیتها
شیء ضرح ای بعید عدو مضطرح ای مرمی فی ناحیته و ضرحه ای ابعده ضریح گور و هو الشق الذی فی وسط القبر واللحد شق فی جانبه و قد ضرحت ضرحا
اذا احفرته ضروح بالفتح اسپ دست و پا زننده یقال منه ضرحت الدابة برجلها و فیها ضراح بالکسر ضراح بالضم نام بیت المعمور عن ابن عباس [illegible]
کمان سخت جهاننده تیر ضرح درازنا و مهتر **ضیح** بالفتح شیر تنک آمیخته و ضیحت اللبن ای مزجته حتی صار ضیحا و ضیحت الرجل ای سقیته ضیحا
فصل الطاء **طلح** بیاشته پا بالیدن و کوفتن چیزی را **ع** فاضمه طحطحة شکستن طحطاح کذلک و پریشان کردن یقال طحطح بهم ای فرقهم طریح
انداختن طرحة و طرحت به و طرحته للمبالغة و طرحه ای ابعده طرح بالتحریک جای دور طروح بالفتح تنده قوس طروح شدیدة الدفع و تحفز السهم مثل طروح
طرح ای طریقه الراحین سیر طرحی بالضم ای بعید مطارحة الکلام با هم سخن در افکندن سنام اطریح بالکسر ای طویل و طرح بنارة تطریح ای طرحه [illegible]
الیسم را است ظراح بالکسر و تشدید المیم نام مردی **طفوح** لب شدن غدور **ع** بفتحهما طفاح تطفیح متعدی فیه طفاحة بالضم سر زده هر چیزی چون کفک [illegible]
القدر علی الشعلت ای تحدرت طفاح طفحا و طفح السکران فهو طافح اذا ملأه الشراب و طفحت الریح القطنة اذا سطعت بها و یقال اطفح عنی ای اذهب **طلنفح** بالضم
طلح طلاح بالکسر درختان بزرگ در بیابان طلحة یکی نام مردی ابل طلاحیة شتران طلح خورنده الطلح لغة فی الطلع طلح الهیری ای اعیاه فهو طلیح و طلیحة
و اناه ای حسرتها طلیح سفارة ابل طلح و طلاح طلح بالکسر ستور مانده شده یستوی فیه الذکر و الانثی اطلاح **جمع** طلیح کذلک و کسی طلیح بالتحریک شکم متورم از خوردن طلح
[illegible] ابل طلاحی [illegible] عن ابی عمرو نام مردی ملحة [illegible] و طلحة بن عبدالله بن خلف الخزاعی و هو طلحة الطلحات [illegible] طلاح بالفتح تباهی ضد صلاح
طلاح و فی الحدیث لرلا الصالحون لهلک الطالحون طلیحة بالتصغیر نام مرد طلیحتان نیز برادر طلحة بن خویلد الاسدی و هو **طموح** بلند نگریستن یقال طمح بصره الی کل شیء
طمح [illegible] طماح نام مردی طماح بالکسر سرکشی کردن مثل جماح یقال فرس فیه طماح و طمحت المرأة فهی طامح ای تطمح الی الرجال و طمح ببصره

ای زمه دماج ای السبق الخصب ملت الدهر شدائده ورمح بولا ذره فی الهناء الماء الهمان نام شاعری طوح بالا شدن ع ع
فاضه وکسر ایضا لماع امن یابسته وفی بعض تحریر طوحه ای جیره وذہب بہا وہنا کی تطرح فی ایلاده اذا رمی غیره بنا وہناک
وتفاوحت بہم النوی ای تزاحت ببعها ابیح النہر بغتن جابجا وطوحته الطوایح ای قذفته القواذف ولایقال المطوحات وہون النوادر کقوله
تعالی وارسلنا الریاح لواقح علی حذف الزوائد وملین فصل القاف فتح گشایش و نصرت و آب روان از چشمه و جز آن گشاد
ع ع بفتحهما فتحت الباب فانفتح وفتحت الابواب للکثرة فتفتحت ای وباب فتح بضمتین ای واسع مفتوح دفارونة
فتح و استعالم اسس لیس بتاماحام ولا خلاف وہو فعل بمعنی مفعول وما استفتح ما فتح بمعنی استفتاح ایضا یاری جستن
خواستن و نصرت جستن مقتاح بالکسر کلید مفاتیح مفاتیح جماعت قال الاخفش ہو مثل اماني واماني بخفف وشد و فاتحة
الشئی اول چیزی فتاح و او وقیاحه بالضم وتخفیف حکم یقال الفتح بینا ای احکم فتوح بالفتح ناقة فراخ سوراخ لیستان یقال منه
فتحت الناقة فتحت فتیح آواز رامی که از دہان برآید گشتن و انکه از پوست برآید چون بجای لباده ع ع فاضه که در کل ما کان
منعقا لازما فالمستقبل منه یجی علی یفعل بالکسر الا سبعة احرف جاءت بالضم والکسر معا وہی یعتل ویسخج ویخذ ویصد ای یقیح ویحم من الحام ویشب العرس
وینم الامی وما کان متعدیا فالمستقبل منه یجی بالضم الا خمسة احرف جاءت بالضم والکسر معا وہی یشده وینله ویبته وینم الحدیث وینم الشئی
قحقاح نام جوئی بہشت قدح گران بار کردن وام کسی را وفی حدیث ابن جریج ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال وعلی
المسلمین ان لا یترکوا مفدحا فی فراء او عقل امر فادح اذا عاله وبهظه فرح بالتحریک شادمانی وفریدگی فرح بالکسر نعت منه
ومنه قوله تعالی ان الله لا یحب الفرحین ای البطرین یقال ما یسرنی وافرحه ای سره ویقال ما یسرنی بهذا الامر مفرح ویقال ہو مفروح
به ولا یقال مفرح انیا تفریح شادمانه کردن ومفرحه الدین ای اثقله وفی الحدیث لا یترک فی الاسلام مفرح قال الزہری
المفرح المفروح یقضی عنه دینه من بیت المال ولا یترک مدینا فرحه بالفتح والضم مژدگانی یقال لک عندی فرحه
ان بشرتنی مفراح بالکسر الذی یفرح کلما سره الدہر مفرح بالکسر دار وی مقوی دل فرشاح بالکسر سم مناک و فرشحت
الناقة اذا تفحجت تحلب فضحت یا پہنا فراخ نہاد و الفرشحة والفرشطة الجلسة المفتوحة ما بین الرجلین قال اللسانی فرشح
الرجل فی صلوته وہو ان یفحج بین رجلیه جدا وہو قائم وکان ابن عمر لا یفرشح بین رجلیه فی الصلوة ولا یلصقها ولکن بین ذلک و [illegible]
مفرطح بطاح ای عریض فسحت بالضم فراخی مکان فسیح فسیح علی فعل بضمتین ای واسع وفسح له فی المجالس ای وسع له و فسح صدره
ای شرح وتفسحوا وتفاسحوا فی المجلس ای توسعوا فسحم بضمتین جمیلها سکون فراخ سینه میم زائده فسحت الناقة ای
تفاحجت لتبول ذا نفسحت اذا اتبعت کذلک بوج رجل فصیح ای بلیغ ولسان فصیح ای طلق ویقال کل ناطق فصیح
وما لا ینطق فهو اعجم فصاحه گشاده سخن و درست گفتار شدن ع ع بضمهما یقال فصح الاعجمی وتفصح فی کلامه وتفاصح
ای تکلف الفصاحة وافصح اللبن ای تحدرت عنه الرغوة لبن مفصح نعت منه وافصح الاعجمی اذا تکلم بالعربیة
وافصحت الشاة اذا انقطع لباؤها وخلص لبنها وافصح اللبن اذا ذہب اللباء عنه وافصح الصبح اذا بدا ضوءه
وکل واضح مفصح وافصح الرجل من کذا اذا خرج منه فصح بالکسر عید ترسایان وفصح النصاری جاء فصحهم
فضیحه فضوح رسوایی یقال فضحه فافتضح اذا انکشفت مساویه وفضح الصبح وافضح اذا بدا وافضح البسر اذا بدت فیه
حمرة افضح سپید نه بغایت وشتر وغیر گرد ران لون باشد وقیل الفضح بالتحریک غبرة فیه کلمته فطح پهن کردن فطحه وفطوحه بمعنی
رجل افطح ورأس مفطح ای عریض فطحت الورقة ای لفحت وعلیه حلة فطاحیه ای لون الموء فقاح بالضم تشدید

گل ادخم نحجة حلقة سوراخ وبر فقاح بالکسر جمع وهم یتفاتحون اذا جعلوا ظهورهم الی ظهورهم کما تقول یتقابلون ویتظاهرون تفقح چشم باز
کردن سگ بچه وفی الحدیث فقحنا وصاصاتم فلاح رستگاری وپیروزی وبقا وطعام سحری یقال حتی خشینا ان یفوتنا الفلاح یعنی
السحور وحی علی الفلاح ای اقبل علی النجاة ولیس فی الدنیا فلاح ای بقاء ویقول الرجل لامراته استفلحی بامرک ای فوزی به فلح بالتحریک
لغة فی فلاح وفلحت الارض شققتها للحرث فلاحة بالکسر کشاورزی فلاح کشاورز وقولهم الحدید بالحدید یفلح ای یشق ویقطع ویقال
فی رجل فلاح فلوح ای شقوق وبابهم الضیعا کذلک افلح کفته لب فرسو و فلحة بالتحریک کفتگی لب بالا قمار لقب مردی بفلحة
کانت له وانما ذهبوا به الی تانیث الشفة فقح الفرس من الماء ای شرب دون الری فوح یم دمیدن بوی خوش ع فاحت که
تفوح فیحان کذلک یقال فاح الطیب فاحت ریح المسک ولا یقال فاحت ریح جیفة وفاحت القدر ای غلت وافحتها انا وکذلک
فاحت الشجة ای نفحت بالدم وافاح دمه ای هراقه بحرا فیح وفیاح ای واسع وکذلک انه جواد فیاح ای فیاض وفاحت
الغارة تفیح ای اتسعت فیاح بکسر الهاء اسم للغارة وکان اهل الجاهلیة یقولون فیحی فیاح ای اتسعی فیح بالتحریک فراخ شدن
فیح فراخ وایضا آشام فصل القاف قبح بالضم زشتی نقیض حسن قباحة زشت شدن قبح بضمهما قبیح
نعت منه وکرانه آرنج وقبحه الله ای نحاه عن الخیر فهو من المقبوحین ای المبعدین ویقال قبحا له بالضم والفتح واقبح فلان ای اتی بقبیح
استقباح ضد استحسان یعنی زشت شمردن وقبح علیه فعله قح بالضم ساده وبی آمیغ از هر چیز یقال رجل قح وعربی
قح ای محض خالص عربیة قحة اعراب اقحاح وعبد قح ای خالص قحاحة قحوحة مصدر منه قحقح بالضم استخوان گرداگرد
فوق العقب شیئا قدح بالکسر تیر تمام نا پر نشیده و پیکان نا نهاده و تیر قمار قداح بالکسر اقداح اقادیح جمع قدح بالتحریک
ج اقداح جماعت مقدح بالکسر کفلیز مقدحة آهن چقماق قداح قداحة سنگ یا چوب آتش زنه وقدحت المرق ای غرفته یعنی بکفلیز بیرون کشیدم
شوربا را قدحة بالضم یک کفلیز از هر چیز یقال اعطانی قدحة من مرقة قدح آتش زدن وطعن زدن در نسب کسی وخوردن کرم دندان و چوب را
و آب تباه شده از چشم بیرون کردن و فرو خوردن آب حلقیه چشم و بکفلیز برگرفتن خوردنی و نهند آن قادحة کرم دندان و چوب خوار قادح همگان
و کبودی و کبودی خوردگی دندان قدیح بچه در بن دیگ ماند از خوردنی رنگی قدوح چاه که بدست آب از وی برگرفته شود تقدیح باریک کردن سپیدا
اقتداح چقماق زدن و بکفلیز برگرفتن قرح قروح ریش قرحة بالفتح والضم یکی و ذو القروح لقب امرء القیس قرح بالفتح والضم ریش کردن و خسته کردن
ع بفتحهما یقال قرحه فهو قریح ای جریح وهم قرحی قرح بالتحریک ریش برآمدن ع کافه یقال قرح جلده فهو قرح وقرحه الله تعالی تعدیه قرح
بالضم نام وادی قرحانة وهو قرحان یعنی نوعی از سماروغ و شتر قرحان اذا لم یصبه الجرب قط وقرحان کودک که او را آبله بر نیامده باشد ویستوی فیه الواحد
والاثنان والجمع والاسم القرح بالتحریک وفی الحدیث ان اصحاب النبی علیه السلام قدموا المدینة وهم قرحان ای لم یکن اصابهم قبل ذلک داء واقرح
القوم اذا اصاب مواشیهم القرح قرح بالفتح ابتدای هر چیزی یقال قرحه بالحق اذا استقبله به ونقیته بغار قحه ای هو جیبه تروح ... حسن حال قرح
ع بفتحهما ومفارضه یقال قرحت الناقة فهی قارح وتمام شدن دندانهای ستور چون اسب شود تمام شدن یقال قرح کافر ای انتهت اسنانه
وانما تنتهی اسنانه فی خمس سنین لانه فی السنة الاولی حولی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم قارح والجمع قرح ویقال جذع المهر وثنی واربع وقرح فهذه دندانها
بلا الف فی الاسنان بعد الثنایا والرباعیات رتبة قوارح وکل ذی حافر یقرح وکل ذی خف یبزل وکل ذی ظلف یصلغ قراح بالفتح خالص از هر چیز
قریحة اول آبی که برآید از چاه ومنه یقال للخاطر قریحة جیدة یراد استنباط العلم بجودة الطبع واقترحت علیه شیئا اذا سالته ایاه من غیر رویة
واقتراح الکلام ارتجاله واقترحت الجمل اذا رکبته قبل ان یرکب قرواح بالکسر زمین گشاده آفتاب رویه ناقة قرواح جناز قوائم قال
الاصمعی قلت لاعرابی ما القرواح قال التی کانها تمشی علی ارماح ونخلة قرواح ایضا قراویح جمع قزح بالضم دیگ افزار قزح بالکسر

دیگ افزار مقرحة او ارو ان تقابیح افزار با دسته و رحت العقدرای طرحت فیها الابزار قزح بالفتح بول الذخیرة سک قزح بالضم و بالتحریک نام کوهی ایرد لفه
قوس قزح غیر مصروف آو بنده یعنی الحمد سپید اشود بر بو امرح دسته بشکل کمان قوس ازاکمان رستم نیز خوانند قلح بالتحریک زردی دندان و زرد شدن آن
ع کافه اقلح نعت منه فی المثل عود یقلح پاک کردن زردی از دندان و دست مال آن و منه المثل رجت الرجل القروت البعیر یعنی بیار و اگرم مرد را گفته شد
پاک کند و قحم کلان سال از هر چیز و هو مجتی بجر و حل نزیاده المیم قمح گندم و سپید خشک خوردن اقتماح کذلک قمیحة گوارش و بسته خوان قمحة بالضم
یک نان بسته و خزان قمحان بالضم و التشدید و رس یعنی زنگ ندرد و سپیده که در شراب افتد قرح شرب آورد و افتر بیو از آب خوردن بعیر قامح نعت منه قمح جماعة
یقال شرب فتقمح و انقمح ای رفع رأسه و ترک الشرب و قامحت ابله اذا وردت ولم تشرب و ترفع رهها من دان یکون بها داء ویر و بی بل مقامحة و بعیر مقامح و ناقة
مقامح ایضا و الجمع قماح علی غیر قیاس اقماح سر برداشتن و چشم فروخوابانیدن یقال قمحة الغل اذا ترک رأسه مرفوعا من ضیقه و شهرا قماح شهرا یکون من فرد
سمیا به لکسل لماء بل ذا و ماء نتقمح منها ابرد الماء مقامحة قنح حمودادن جزیرا اجون چرگان قنأة آن قناحه بالضم و التشدید نوعی از کلید قنحت الباب کلید
ربست کردم بر در قیح زرد آب ریم و منه قیاح الجرح معیح و قیح وتقیح یعنی قاحة الدار ساحتها فصل الکاف کبح لگام باز کشیدن ستور را تا باز استد
از رفتن یقال کبحته و اکفحته و کبحته بدو و حدها بالعت عربی کبح رجعة کبحته بالضم لغة فی قبح و قحبه ام کحة نام زنی کلح کننده پیر و ناقة فرتود کدح
و کار کردن و کوشش نمودن و روی خراشیدن یقال یکدح و کدوح ای خدوش قیل الکدح اکثر من الخدش و فی الحدیث فی وجهه کدوح و هو مکدح احیالة
و یکتدح ای یکسب بهم تکدح خراشیدن حمار مکدح خرگزیده و هو الذی کدحه الحمر ای عضضته و تکدح الجلد ای تخدش کرحته دود دید کوتاه بالا کرحه کرحه لذلک
وقد سقط من سطح فتکرمح ای تدحرج کسح خانه روفتن مکسحة بالکسر جای روب بیل برف روب کسح ایضا آمده و فتن باد زمین را اکتساح همال ثبات بردن کساحة
خاک و برف روفته اکسح بر جای مانده و لنگ و فی الحدیث الصدقة قال الکسحان العورلان کشح تهیگاه و در کوه منه کشحه ای قطع عنه و طویت کشحی علی الامر اذا
اضمرته و سترته کشح بالتحریک درد تهیگاه و منه کشح الرجل بجیواکم فهو مکشوح نعت منه نام مردی کشاح بالکسر داغ پهلو کاشح دشمنی پنهان دارنده کشح بالعداوة
بمنی عنه منی و کشح القوم عن الماء و المکشوا ای تفرقوا عنه کفح روبا روی شمشیر زدن و بوسه زدن و فی الحدیث انی لاکفحها و انا صائم ای او اجهها بالقبلة و فلان
یکافح الامور اذا باشرها بنفسه و اکفحت الدابة اذا ضربت باللجام فاها لتقفها کلوح روی ترش کردن کلاح بالضم کذلک ع بتجمها و منه قوله تعالی تلفح
وجوههم النار وهم فیها کالحون یقال ما اقبح کلحته یراد به الفم و ما حوالیه کلاح ایضا قحط سال و هر کالح ای شدید مکالحة ستیزی کردن با هم و تکلح البرق ای تتابع
اکماح لگام کشیده کشیدن ستور را تا سر راست دارد و نزدیک شدن زر به برگ بیرون آوردن کوم مرد بزرگ سرین کاح بلخ پنهای کوه کموح غلبه کردن
بکار و خاسکار او دشنام دادن و جنگ کردن با هم و تکاوحا ای تمارسا و تعالجا الشر بینهما فصل اللام لتح بالتحریک گرسنگی ع کافه فهو ملتوح
لجح بالضم تنگ سستی چاه و دوا و آوی الحاح ستهیدن یقال الح علیه بالمسألة و الح السحاب ای دام مطره و قام مخلح بالکسر ما لان ستور را بگرد و حی
ملحاح ای التی دامت علی و الح الجمل ای حرن کما تقول فی الناقة خلات و لحح القوم و تلحلحوا اذا لم یبرحوا مکانهم و لحت عینه اذا الصقت بالرمص و هذا
احد ما جاء علی الاصل مثل ضبب البلد بالاظهار التضعیف و منه و هم هو ابن عمی لحا ای لاصق النسب و نصب علی الحال ما قبله معرفة و تقول فی النکرة
هو ابن عم لح بالکسر لانه نعت لعم و کذلک المونث و الاثنان و الجمع فان لم یکن لحا و کان رجلا من العشیرة قلت هو ابن عم الکلالة و ابن عم کلالة
و مکان لاح ای ضیق لطح نکمه و دست بر پشت کسی زدن بنرم و منه یقال لطحه و لطح به الارض ای ضرب به الارض لفح سوختن باد و آتش
و سموم قال الاصمعی ما کان من الریح لفح فهو حر و ما کان نفح فهو برد و شمشیر زدن یقال لفحة بالسیف لفحة ای ضربته به ضربة خفیفة لفاح بالضم
و التشدید نوعی از بوی مدنی چون بادنجان که زرد شود لقح لقاح بالتحریک آبستن شدن ع کافه لاقح نعت منه و ملقحة
نخل را بوی کشن بستن حی لقاح الذین لم یدینوا للملوک و لم یصبهم فی الجاهلیة سباء لقاح بالکسر شتران و احدها لقوح
و هی الحلوب مثل قلوص و قلاص قال ابو عمرو و اذا نتجت فهی لقوح شهرین او ثلاثة ثم هی لبون بعد ذلک و قولهم لقاحان اسودان کما

قالوا اطیفتا لانهم یقولون لقاح و حد کما یقولون قطیع و حد بقحه بالکسر ای القوح لقح جات مثال قربة و قرب القاح آبستن کردنیدن یقال لقح الفحل الناقة
و الریح السحاب و ریاح لواقح و لا یقال ملاقح و هی من النوادر و قیل الاصل فیه ریح ملقحة و لکنها لا تلقح الا و هی فی نفسها لاقح کان الریاح لقحت بخیر فاذا انشأت
السحاب ففیها خیر و صل ذلک الیه تلقیح گشن دادن خرما یقال منه لقح النخل و القح و لقحت النخیل و لقحت مخففة فی وحدة و تلقحت الناقة اذا ادارت بها لاقح
و لا تکون ملاقح جمع ملقح و هو الفحل ملاقح ایضا اشتران آبستن و حدها ملقحة بالفتح و ملاقیح الاناث التی فی بطونها من الاجنة من لقحت کالمحموم من حم
و المجنون من جن ملقوحة یکی لمح نگریستن و دیدن لمحه و المحه اذا ابصره بنظر خفیف و الاسم اللمحة و درخشیدن ستاره و برق یقال رایته لمحة البرق و یقال
ایضا فیه لمحة من ابیه ثم یقال فیه ملامح من ابیه ای مشابه فجمعوا علی غیر لفظه و هو من النوادر و یقال لارینک لمحا باصرا ای امرا واضحا لوح کتف و هر چه
پهن باشد از استخوان و چوب و تخته و دیدن عع فاضه گونه گردانیدن سفر مردم را یقال لاحه السفر و تشنه شدن لواح بالضم مثله الیاح تشنه شدن
مو درخشیدن برق و پیدا شدن ستاره و لاح النجم و الاح و تلح بمعنی قال ابن السکیت لاح سهیل اذا بدا و الاح ای تلألأ و الاح تخفی ای ذهب و الاح منه ای
اشفق و حاذر و الاح بسیفه ای لمع به و الاحه اهلکه ملواح بالکسر ستور زود تشنه شونده ابل لوحی ای عطشی تلویح سوختن آفتاب کسی را و رنگ دادن جامه را
و کرم گردانیدن تا تفش الواح السلاح ما یلوح کالسیف و السنان لوح بالضم هوا میان زمین و آسمان یقال لا افعل ذاک و لو نزوت فی اللوح ای لو نزوت
فی السکاک تغنی لیاح بالکسر سپید و گاو دشتی میمی لبیاضه فصل المیم متح آب کشیدن از چاه و جز آن عع فاصحه ماتح متوح نعت منه بر متوح
چاه که آوردی بدست آب توان کشیدن بی دلو و یقال بئر ما عقبه متوح ای بعیدة و متح النهار لغة فی متع ای ارتفع لیل متاح ای طویل و متح بها ای حذق
و متح بسلحه ای رمی به مجح جامه کهنه مح الثوب و امح ای بلی مح بالضم زرده بیضه مجاح اکه بسخن دروغ ستایش کند کسی را و هو الکذاب مدح ستودن
عع بفتحهما تمدح کذلک مدحه بالکسر مدحه بالضم ستایش مدحه و امتدحه بمعنی تمدح تکلف کردن در ستایش خود و امدح بطنه لغة فی اندح ای اتسع و مد
خواصر الماشیة مثل تندحت ای اتسعت مذح بالتحریک بهم سودن دو ران در رفتن عع کافه امذح نعت منه مرح بالتحریک نیک شاد شدن
عع کافه فهو مرح بالکسر و مریح بالکسر و التشدید مثله و امرحه غیره مراح بالکسر شادی و مرحت عینه مرحانا فسدت و هاجت فرس ممراح بالکسر مروح الفتح ای نشیط و او
المکاکوس مروح و عقار مروح ای کان لها مرحا عین ممراح غزیرة الدمع و مرحت القربة ای ترتبها و سوران تملأها ما ر اشتد عیون الخرز و یقال للرامی اذا
اصاب مرحی و اذا اخطأ برحی مزح لاغ کردن عع بفتحهما و الاسم المزاح بالضم و بالکسر المصدر یقال منه مازحه و هما یتمازحان مسح مالیدن و مسح کردن
عع بفتحهما یقال مسح برأسه و جماع کردن و مسح المراة ای جامعها و مسح بالسیف ای قطعه تمسح بالارض مساحه بالکسر زمین پیمودن الماسح البعیر الذی صار مرفقه حرف کرکره
برتعوم یرسعا فوا ار ما قیل له حاز مسحاء زمین هموار سنگریزه ناک و زن لاغر سرین مکان امسح کذلک یقال مررت بخریق من الارض بین مسحاوین و یقال علیه
مسحة من جمال مسحت الابل یومها ای سارت مسیحه یک گیسو مسایح جمات و کمان مسیح پاره نقره زرد و نقره سوده و نام عیسی علیه السلام و نام دجال کذاب
و خوی و الماسح للمائط مسح بالکسر پلاس امساح و مسوح جمع امسح الکمر آن و هم لب ساده و یقال منه مسح الرجل مسحا تماسح باهم یک مطح مصوح نقص
و منقطع شدن و کهنه شدن جامه و سپید شدن شیر در رنگ گردانیدن شکوفه نبات و کوتاه شدن سایه صحت بپای د هیچ به ملح عیب کردن یقال
مفح فلان عرضه و امفحه ای شانه ملح بالکسر نمک و شیر و خوابگی ملح بالفتح شیر خورانیدن یقال لحا نفلان ای ارضعناه و نمک کردن دیگ را باندازه
و شده خورید نمک خوردن عع بفتحهما املاح تملیح شور کردن طعام را و املحت الابل ای وردت ملوح ملوحه بالضم شور شدن عع فاضه و بفتحها
ایضا ماء ملح نعت منه و لا یقال مالح الا فی لغة ردیئة ملحة بالکسر نمکدان بنت ملح و مالح شور گیاه ملوحة ملاحة نمکین شدن عع بضمهما ملیح نعت منه
ملاح بالضم کذلک و الجمع ملاح و املاح قلیب ملیح چاه شور و کند استملحه ملیح و مملوح و لا یقال مالح و ملحت الجزور ای سمنت قلیلا و ملح اشا عراذا اتی بشی
ملیح یقولون ما املیح زید و لولم یصغروه من الفعل غیره و غیر قولهم ما احسنه قال الشاعر یا ما امیلح غزلانا عطون لنا ممالحة همشیرگی و همسفرگی کردن ملح بالتحریک
الماس یا شستن سبب بعدون المجرد فان اشتد فهو الجرد ملحة بالضم سخن خوش و نمکین ملح بالضم و التحریک جاد سپیدی تا ملحاء مصدر منه کبش املح گفتار کبود رنگ

ملحان بالفتح بعضی از ماههای زمستان لبیاض ثلجه والزرقة اذا اشتدت حتی تضرب الی البیاض قیل هو املح العین ومنه کتیبة ملحاء ملاحی بالضم نوعی از انگور سپید
وتشدید اللام ایضا ملحاء میان پشت نام لشکری ملاح کشتیبان ملاحة شورستان ونمکستان ملاح بالضم وتشدید شور گیاه مُلَیح بالتصغیر حی از خزاعة ملحی منسوب
بوی ملاح جمعی **منح** دادن **عع فاضة** که منحة بالکسر دهش منیحة ستور که بجهت شیر انعام کنند کسی را قال ابو عبیدة وللعرب اربعة اسماء تضعها موضع العاریة
المنیحة والعریة والافقار والاخبال استمناح عطا طلب کردن منیح تیر قمار که نصیبی ندارد ممنوح ممانح ناقه که در زمستان شیر دهد مثل مجالیح منحت الناقة اذا دام [illegible] فهی
ممنح **میح** بتک چاه فرو شدن بجهت آب **عع فائه** مائح نعت منه ماحة جماعت وفی الحدیث [?] ماحة وخرامان رفتن ومسواک کردن دندان ویقال ماح
فاه ای استاک محته ای اعطیته امتاحه اعطا جستن ویقال محته عند السلطان ای شفعت له وامتحمه ای سألته ان یشفع لی امتیاح مثل المیح وتمایح ای تمایل +

فصل النون نبح نباح بالکسر وبالضم بانگ کردن سگ وآهو **عع بفتحهما** وکه انبحت الکلب واستنبحته ای طلبت نباحه نبوح بالضم فریاد وآواز قبیله
وسکان ایشان ثم یوضع موضع الکثرة والعزة **نتح** تراویدن سوح کنلک **عع فاکه** وبیرون آمدن خوی نتائح العرق مخارجه [?]
مثل نتیح **نجح** بالضم نجاح بالفتح پیروزی وبرآمدن حاجت وانجح الرجل ای صار ذا نجح فهو منجح وهم مناجح ومناجیح ویقال ما افلح فلان وما انجح وانجحت حاجته
ای قضیتها وتنجحت الحاجة واستنجحها ای تنجزتها ونجحت هی ونجح امر فلان ای تیسر وسهل فهو ناجح وسار فلان سیرا نجیحا ای وشیکا ورای نجیح ای صواب
وتناجحت احلامه ای تتابعت بصدق **نحیح** بانگ وآواز شکم **عع فائه** نحیح نجیح اتباع له نحنح گلو درشت کردن نحنحة مثله **ندح** بالضم زمین فراخ
انداح جماعت منادح بیابان مندح جای فراخ ویقال ان فیها مندحا ومندحة ای سعة ویقال ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب وتندحت الغنم من
مرابضها ای تبددت واندح بطن فلان اندحاحا واندح بطنه اندیاحا اذا اتسع وانتفخ وتدلی من البطنة او من سمن کان او علة وفی حدیث ام سلمة انها
قالت لعائشة رضی الله تعالی عنهما قد جمع القرآن ذیلک فلا تندحیه ای لا توسعیه بالخروج الی البصرة ویروی لا تبدحیه بالباء ای لا تفتحیه من البدح وهو العلانیة
نزح همه آب چاه کشیدن پر نزوح چاه کم آب رکایا نزح جماعت نزح بالتحریک چاه که بیشتر آب او کشیده باشند ونزحت الدار ای بعدت وبلد نازح
وقوم منازیح ای بعداء ویقال نزح بفلان مجهولا اذا بعد عن دیاره غیبة بعیدة وانت بمنتزح ای بعید **نسح** نسوح کم از سیری خوردن آب انسوح
بالفتح آب اندک **نصح** بالضم نصاحة بالفتح نصیحت کردن یقال نصحته ونصحت له وهو باللام افصح قال الله تعالی وانصح لکم والاسم النصیحة نصیح ناصح
نصیحت کننده قوم نصحاء ورجل ناصح الجیب ای نقی القلب قال الاصمعی الناصح الخالص من العسل وغیره مثل الناصع وکل شیء خلص فقد نصح انتصاح نصیحت پذیرفتن
وتنصح فلان ای تشبه بالنصحاء واستنصحه ای عده نصیحا ونصحت الابل الشرب تنصح نصوحا ای صدقته ونصحتها ای اردیتها ومنه التوبة النصوح بالفتح
وبالضم وهی الصادقة تنصح جلبه وفتق قد یقال منه التوبة النصوح اعتبارا بقوله علیه السلام من اغتاب خرق ومن استغفر رفا ناصح درزی ثوب منتصح
ای مخیط بالتوکید نصاح بالکسر رشته ونام مردی از قراء وهو شیبة بن نصاح نصاحات جماعت پوستها **نضح** آب پاشیدن **عع فاکه** وکم از سیرابی خوردن
نضح عطشه نضیح جوی حوض نضح بضمتین جماعت نضح بالتحریک حوض نضاح جماعت ناضح شتر آب کش ناضحة مؤنثه وهی سانیة نضاح آب افشاننده [?]
نخل تنضح ای تسقی بالنضح ونضحهم بالنبال ای رماهم ونضح عن نفسه ای دفعها بحجة وهو ینضح عنه ای یذب عنه ویدفع وهو ینتضح باقرفه ای ینتفی وینتصل منه
نضوح بالفتح نوعی از طیب وانتضح علیه الماء ای ترشش نضح الشجر ای تفطر بالنضج ورق نضح تضحاح تراویدن خیک [?] **عع بفتحهما نطح**
سرو زدن **عع بفتحهما** وکه نطیحة منطوحة الذی مات بالنطح وانما جارت بالهاء لغلبة الاسمیة علیها وکذلک الفریسة والاکیلة والرمیة لانه لیس
هو علی نطحتها فهی منطوحة وانما هو الشیء فی نفسه مما ینطح ومما یفترس ومما یؤکل نطیح ناطح هرچه از پیش آید از مرغ ووحش وهو خلاف قعید و
قولهم ماله ناطح ولا خابط یراد منها الکبش ویعبر نطیح ایضا اسپ که بر پیشانی او دو دائره باشد ویکره ذلک فان کانت دائرة واحدة فهی
دائرة اللطاة ولیست تکره ویقال للشرطین نطح وناطح وهما قرنا الحمل وصحابة ناطح ای امر شدید ونواطح الدهر شدائده انتطاح تناطح سرو زدن یکدیگر
نطاح نعت منه **نفح** دمیدن بوی خوش وپای زدن ناقه وشمشیر زدن وبزمین باد وداردن [?] الشیء اعطاه وجستن خون از رگ **عع بفتحهما** تقول له

نفحة طیبة و لفلان نفحات من المعروف قال الاصمعی ما کان من الریاح نفح فهو برد و ما کان نفخ فهو حر و نفحة من العذاب ای قطعة منه نفوح بالفتح ناقۂ که بی دوشیدن شیر از وی روان شود و قوس نفوح کمان دور انداز زننده تیر را و نافحت عن فلان خاصمت عنه و نافحوهم مثل کافحوهم انفحة بالکسر و فتح الفاء شکنبه بره و بزغاله که هنوز علف نخورده باشد عن ابی زید و کذلک منفحة بالکسر انافح جمع **تنقیح** پاکیزه کردن درخت از شاخ ریزه و شعر از کلام رکیک و مغز بیرون کردن از استخوان و نقحت العظم و انتقحته بمعنی و تنقح شحم الناقة ای قل **نکاح** مجامعت کردن و عقد زناشوئی یقال نکحها و نکحت هی ای تزوجت و هی ناکح ای ذات زوج و نکحها و استنکحها بمعنی و انکحها ای زوجها رجل نکحة مثال همزة کثیر النکاح نکح بالضم و الکسر لغتان و هی کلمة کانت العرب تتزوج بها و کان یقال لام خارجة عند الخطبة خطب فتقول نکح حتی قالوا اسرع من نکاح ام خارجة **تناوح** ای تقابل یقال الجبلان تتناوحان ای یتقابلان و منه سمیت النوائح لان بعضهن یقابل بعضا و کل ریح استطالت اثر فهبت علیه ریح طولا فهی نیحته فان اعترضته فهی نسیحته نوح نیاح نوحه کردن در ماتم **ع** **فاحشة** نیاحة اسم فیه نوح نام پیغمبری و هو شیخ المرسلین علیهم و یقال هو نوح و هن نوح و هو انواح و نوح و نوائح و نائحات و کنا فی مناحة فلان و تنوح ای تحرک و هو متدل **فصل الواو** **وتح** بالسکون و الکسر ای قلیل تافه و تاحة مصدر منه **ع** **بعضهما** و شیء وتح و هو اتباع لای نزر و رجل وتح بالکسر خسیس و اوتح فلان عطیته ای قللها و وتح لذلک و توتحت من الشراب ای شربت شیئا قلیلا **جاح** ثلث لغات پرده و گوشش اجاح بالهمز علی ثلث لغات مثله و جاح ایضا اب اندک که بتک حوض اشد او نفقه او فی وجاح لاول شیء یری وادجه الهول ضیق علیه و ثوب موجح سخت تخته بافته و هم مثله باب موجوح ای مردود الیه و اوجحت النار ای وضحت و برت و اوجح لنا الطریق و یقال خرج حتی اوجح ای بلغ ایضا **وحوحة** آواز گلوگرفته و یقال وحوح الرجل اذا نفخ فی یده من شدة البرد رجل وحواح ای خفیف و حوح مثله + **اودحت** الابل سمنت و حسنت حالها و اودح الرجل اذعن و خضع و اودح الکبش اذا توقف و لم ینز **وذح** بالتحریک سرگین و بول گوسفند بند در اطراف پشم چفسیده و خشک شده آن و ذحة یکی و وذح جمع یقال منه وذحت الشاة توذح و ذحا و تتوذح ایضا **وشاح** بالضم و الکسر حمیل و بالهمز مثله وشح و اوشحة جماعة و توشیح حمایل فکندن و توشحت هی ای لبسته و توشح الرجل بثوبه و بسیفه و شحاء ماده بزرگردن و سینه سفید و شح قبیلة از یمن **وضوح** اتضاح پیدا شدن ایضاح پیدا کردن و فرزندان سپید شدن مرد را و منه اوضح الرجل و یقال من این اوضحت ای طلعت و من این بدا و ضحک و استوضحته الامر او الکلام و اسألته ان یوضحه لک و استوضحت الشیء اذا وضعت یدک علی عینک تنظر شیئا هل تراه و منه یقال استوضح عنه یا فلان و توضح ای استبان متوضح الذی یظهر فی الطریق و لا یدخل الخمر و ضح الطریق کشادگی و میانه راه وضح ایضا بالتحریک مهره و پیرایها از درهم درست و روشنی و سفیدی یقال بالفرس وضح و یکنی به ایضا عن البرص و منه قیل لجذیمة الابرش الوضاح و هو الرجل الابیض اللون الحسن موضحة شکستگی سر که استخوان را ظاهر کرد اوضحة دندان که بخنده پیدا آید **وقح** بالتحریک پلیدی و کل که بر سم و چنگال ستور و مرغ چفسیده باشد تواقح القوم ای تدابروا الشر فیما بینهم **وقح** بضمتین و سکون القاف شوخی قحة بالفتح و الکسر و قوحة بالضم وقاحة بالفتح شوخ گردیدن دست و پای و کلب شدن و بی شرم شدن فهو وقیح و وقاح ای قلیل الحیاء و امرأة وقاح الوجه و حافر وقاح ای صلب وقح بضمتین عیب جماع و اوقح الحافر و استوقح و وقح کلها بمعنی توقیح الحافر تصلیبه بالشحم المذاب رجل متوقح مثل موقع و هو الذی اصابه البلایا فصار مجربا استوقحت الفرس ای غلظت **ویحة** غرارة و یح و لائح جماعت **ویح** وای و هی کلمة الترحم و یل و هی کلمة العذاب قال الیزیدی هما بمعنی یقال ویح لزید و ویل لزید ترفعهما علی الابتداء و تنصبهما ایضا باضمار فعل تقول ویحا و ویلا لزید کانک قلت الزمه الله ویحا و ویلا و یقال ایضا ویحک و ویح زید و ویلک و ویل زید علی الاضافة تنصبهما باضمار فعل و اما قولهم فتعسا لهم و بعدا لثمود و ما اشبه ذلک فهو منصوب ابدا لانه لا یصح اضافته بغیر لام فلا یصح اذا قلت فتعسهم و بعدهم فلذلک افترقا

باب الخاء

فصل الالف **ائتلاخ** اختلاط یقال ائتلخ علیهم امرهم ای اختلط و یقال هم فی ائتلاخ **تاریخ** توریخ وقت پیدا کردن و هو تعریف الوقت یقال ارخت الکتاب و ورخته بمعنی ازخ بالکسر گاو دشتی **اضلاخ** بالضم موضعی ذکره و نوشت **یافوخ** نرمه سر کودک و هو یفعول یافیخ جماعت و افخته ای ضربت یافوخه و یافوخ اللیل معظمه **فصل الباء** **بخ** کلمة یقال عند المدح و الرضا بالشیء و تکرر للمبالغة فیقال بخ بخ فان وصلت خففت و نونت و ربما شددت بمنزلته

وتکثر للمبالغة فيقال بخ بخ بالسکون فان وصلت خففت ونونت فقلت بخٍ بخٍ وربما شددت کالاسم وبخبخت الرجل ای قلت له ذلک وتبخبخ الحرامی
سکن فورته ويقال بخبخوا عنکم من الظهيرة ای بردوا وهو مثل خبخبوا کذلک وهو مقلوب وبخبخ البعير اذا هدر وملأت شقشقته فمه وبخاخ البد [illegible] بذخ گردن کشی کردن عع
کافه وتبذخ ای تکبر وعلا وشرف باذخ عال جبال بواذخ شوامخ امراة بيذخ زن تن آور برنخ [illegible] بخرف الکف وصل من سطح الی الارض برزخ [illegible]
میان دو چیز ويقال ما بين الدنيا والآخرة من وقت الموت الی البعث فمن مات فقد دخل البرزخ برزخ بیرون آمدگی سینه رجل ابزخ وامراة زخاء وکذلک
الفرس اذا اطمأنت قطاته وصلبه وتبازخت المراة اذا اخرجت عجزها وتبازخ فلان عن الامر ای تقاعس برخ [illegible] بطيخ بالکسر وتشدید الطاء خربزه بطيخة
یکی البطخ الرجل ای کثر له البطيخ مبطخة بالفتح خیار زار وضم الطاء لغة فيه بلخ بالتحريک بزرگ منشی کردن بلخ وتبلخ ای تکبر فهو ابلخ باخ الحر [illegible] سکن الغضب و الحمی
ای سکن وفتر وعدا حتی باخ ای اعیا وهم فی بوخ ای اختلاط من امرهم **فصل التاء تخ** خمیر ترش تخوخة مصدر منه والتخة [illegible] تختخة حکاية صوت
فصل الثاء ثوخ فرو شدن قدم در وحل وجز آن عع فاکه وضه **فصل الجيم جخ** [illegible] وجخجخت الرجل صرعته وجخ جخجخ ای اضطجع و استرخی
جنح مثل جحف ای تکبر وفخر جخ کذلک فهو جفاخ وجماح و ذو جمخ و ذو جخ وجافخة وجالخة جلخ برکردن سیل وادی را عع بفتحهما سیل جلاخ وجلاح بالنجار
والسحاب فهو الجراف یعنی سیل که همه چیز را ببرد جلواخ بالکسر وادی فراخ پر وجاخ السیل الوادی ای قلع اجرافه وتجوخت البئر انهارت جوخان هو الجرین بلغة
اهل البصرة جای خرما خشک کردن **فصل الخاء خوخ** شفتالو خوخة یکی ونیز ایضا روزن بر دیوار خوخیة خوخی **فصل الدال دبخ** [illegible] خم دادن
وسرین برآوردن وباخا کذلک عن ابی عمرو وابن الاعرابی دخدخة مانده شدن ودخدخناهم ای ذللناهم دخ بالضم لغة فی دخان دربخت
الحمامة لذکرها ای خضعت له وطاوعته ودربخ الرجل اذا طأطأ رأسه وبسط ظهره درخ نام کوهی دلخ البلاد ای قهرها واستولی علیها وکذلک دوخ البلاد
ودوخ الرجل ای ذلل ودوخته اما قال الاصمعی دیخه ذللته ای ذلله قال العد [illegible] الدیخ القنو والجمع دیخة مثال دیک ودیکة **فصل الذال ذبخ** کفتار نر
[illegible] موثنها ذیخة والجمع اذیاخ وذیخة بفتح الیاء [illegible] **فصل الراء ربخ** مرد شکرف سست ربوخ من النساء التی تغشی علیها عند الجماع وقد ربخت
ومشی حتی تربخ ای استرخی مرتخ رتله بالبادیة رتخ تنگ شدن خمیر عجین رتخ وطین راتخ ای رقیق ارض رخاخ بالفتح ای رخوة عیش رخاخ ای
واسع ورخخت الشراب ای مزجته رخ بالضم نبات تازه رسوخ استوار و پای برجا شدن وکل ثابت فهو راسخ ومنه الراسخون فی العلم
رضخ مثل رضح بالحجارة ورضخت النوی والحصی ای کسرته ورضخت رأس الحیة بالحجارة ورضخت له رضخا ای اعطیته قلیلا وفی الحدیث
امرت له برضخ ورضخة وراضخته اذا رامیته بالحجارة وتراضخنا ای ترامینا **فصل الزاء زخ** سیوطنن [illegible] وفی حدیث ابی موسی من تبع القرآن
هبط به علی ریاض الجنة ومن تبعه القرآن یزخ فی قفاه حتی یقذف به فی نار جهنم زخة زن زخة خشم وکینه یقال
زخ الرجل اذا اغتاظ زخخ سخت درخشیدن آتش ع فاکه زخ الجمر درخشید زخ جای بغنودن یای مقام زخ ای دحض
وعلوه سهم الضیا زخة مثال قبره زحلوقة تیز زخ منها الصبیان زراخ ای شامخ وزمخ سی بکبر رفتار وانوف زمخ ای شمخ
زنخ متغیر شدن مزه گردیدن روغن ودهن زنخ **فصل السین سبخة** شوره سباخ جماعت ارض سبخة زمین شوره ناک
[illegible] سباخ سبیخ پر افتاده از مرغ و باغنده بجیده سبیخة یک نواله از وی وکذلک من الصوف والوبر وخواب سخت
سبخ خواب وفراغ وقری قوله تعالی ان لک فی النهار سبخا طویلا بالخاء ای فراغا ويقال سبخ الله عنک الحمی ای خففها وفی الحدیث انه علیه
السلام قال لعائشة حین دعت علی سارق سرقها لا تسبخی عنه بدعائک علیه ای لا تخففی علیه اثمه وتسبخ الحر ای فتر وخف سخاخ
بالفتح زمین نرم سخت الجرادة ای دم بر زمین فرو برده تا تخم نهد سرخ زمین فراخ سلخ پوست بازکردن عع بفتحهما
وضمه وسلخت المراة درعها ای نزعته مسلاخ بالکسر پوست برودگاه که غوره وی نارسیده بریزد مسلوخ گوسپند پوست بازکرده
مسلاخ الحیة پوست مار سلخ الشهر اخره وسلخت الشهر اذا امضیته وصرت فی اخره وانسلخ الشهر من سنته والرجل

من ثیابه و لحیته من جلده باغ و انها من اللیل سالخ اسود سالخ غیر مضاف لانه یسلخ جلده کل عام والانثی اسودة ولا توصف بسالخة سیلحیة
الارث والعرجم الذی یبس وفیه مرعی اذا اتوخشب یابس **سنخ** بالکسر بیخ وسناخ الاسنان بیخهای دندان سنوخ پای برجا شدن در علم یقال سنخ فی
العلم ای رسخ فیه وسنخ الدهن بالکسر لغة فی زنخ ای فسد وتغیر حاست **سوخ** فرو رفتن تسوخ وتسیخ فی الارض ای دخلت فیها وغابت مثل ساخت مطرنا حتی صاحت
الارض سواخی علی فعالی بفتح اللام وذلک اذا کثرت زرع المطر ای الاوحال **فصل الشین شدخ** سر شکستن و هرچه میانه کاواک باشد یقال شدخت
راسه فانشدخ وشدخته للمبالغة مشدخ وهو بسر یغمز حتی ینشدخ شادخة سپیدی فراخ روی و شدخت الغرة اذا انتشرت فی الوجه **شرخ** جوان
جمع شارخ مثل صاحب وصحب وفی الحدیث اقتلوا شیوخ المشرکین واستحیوا شرخهم واول جوانی واول کار و نتاج هرساله شتر و دندان کفایندن شتر وتیغ زدن
بند و دسته که مکرده باشند و آب نداده شروخ جماعت و ایضا جوان شدن کودک شرخان ای مثلان شروخ امثال وهم الاتراب شرخا الفوق حرفاه بینها
موقع الوتر وشرخا الرجل آخرته وواسطته **شرداخ** القدم کلان وپهن پای **شموخ** بلند شدن وتکبر کردن یقال شمخ الجبل وشمخ بانفه ای
تکبر جبال شامخات وشوامخ ای شواهق انوف شمخ شماخ نام مردی شاعر **شمراخ** بالکسر شمروخ بالضم شاخ خرما وخوشه انگور شمراخ ایضا سرکوه
وسپیدی پیشانی اسب که تا بغوز رسد فرس شمراخ نعت منه شمراخیة گروهی از خوارج از اصحاب عبد الله بن شمراخ **شیخ** پیر وخواجه شیوخ اشیاخ
شیخة بالکسر وفتح الیاء شیخان مشیخة مشایخ مشیوخاء جماعت شیخة مونث شیخ بالتحریک شیخوخة مصدر منه واصل الیاء متحرکة فسکنت لانه لیس فی کلام
مفعول وما جاء علی هذا من الواو مثل کینونة وقیدودة ودیمومة ومیموئة فاصله کیّنونة بالتشدید فخفف ولولا ذلک لقالوا کونونة وقوودة ولا یجب ذلک
فی ذوات الیاء مثل حیدودة وطیرورة وشیخوخة تشییخ خواجه وپیر شدن وخواجه وپیر خواندن کسی را شییخ تصغیر شیخ بضم الشین وکسرها ولا تقل
شویخ **فصل الصاد صاخة** آواز سخت که گوش را کر کند وقیامت صخ کر کردن آواز گوش را ع **فاضة** ضرب الصخرة فسمعت لها صخة
ای صوتا **صراخ** بالضم آواز فریاد صرخ وصرخة مصدر منه وصرخ واصطرخ بمعنی تصرخ تکلف کردن در فریاد یقال التصرخ بالعطاس حمق مصرخ بالتخفیف
فریاد رس مستصرخ فریاد خواه یقال استصرخنی فاصرخته صریخ آواز فریاد خواه وفریاد کننده وفریاد رس وهو من الاضداد **صلیخ** کر که هیچ نشنود وصلخ بالتحریک
مصدر منه **صماخ** بالکسر گوش وسوراخ گوش و بالسین لغة فیه وصمختها ای اصبت صماخه **صملاخ** صملوخ ریم گوش صماخ سیر خفته **اصاخة** گوش
داشتن واصاخ له ای استمع **فصل الضاد تضمخ** آلوده شدن ببوی خوش تضمیخ متعدی فیه **فصل الطاء طبخ** پختن یقال طبخته فانطبخ
مطبخ بالفتح موضع پختن طباخ پختنی ساختن وبریان کردن ودیگ بر نهادن یقال هذه خبزة جیدة الطبخ وکذا آجرة واطبخوا لنا قرصا ومنه اطبخ القوم
واشتواهم طباخة بالضم سر جوش دیگ طابخة لقب مردی طبیخ شراب نیم جوشیده مطبخ بکسر الباء والتشدید بچه سوسمار وله اسمل ثم غیداق ثم مطبخ ثم
خضرم بالضم وتشدید الضاد ثم ضب طبیخ الحسل ای کبر طانجة ترمای بهروزی وطبایخ الحر سمائمه طابخ تب گرم سخت ویس بطباخ ای قوة وسمن ومراة طباخیة
مثل علانیة ای مکتنزة اللحم **طخ** دل گرفتن از جرش وطعام ع **کافه** وناگوار شدن **طلخ** ای تلطخ بالفتح وطاخة بیلوجه متعد فیه وکذا
طیخه فطیخ ای لطخ وطاخ ای تکبر ایضا **فصل الفاء فتخ** سست کردن انگشتان پای بوقت نشستن رجل افتخ اذا کان عریض الکف والقدم مع
اللین قال الاصمعی اصل الفتخ اللین عقاب فتخاء وهی ذات المخلب کسرت جناحها وغمزتها وذم الایکون الامن اللین فتخة بالتحریک انگشتری نقره بی نگینه
فاذا کان فیه فصه فهو خاتم فتخ وفتخات جماعت فتاخ جماعت **فخ** دام آن فخاخ جماعت فخیخ خرخر کردن بگلو ع **فائمه** یقال فخ النائم فخة اسم منه **فرخ**
چوزه فرخة مونث افرخ افراخ جماعت افراخ چوزه بیرون آوردن مرغ یقال افرخ الطائر وفرخ و پیدا کردن نهانی وراز و پیدا شدن متعد لازم
یقال افرخ بیضته ای ابدی سره و افرخ الامر ای استبان وبیرون شدن ترس وبیم از دل یقال ملینه لیفرخ روعک عن روعک ای
یخرج فزعک عن قلبک والفرخ روعک ای سکن جاشک استفراخ بجهت چوزه بیرون آوردن داشتن فسخ ایضا
بخوشه نزدیک شدن گشت یقال فسخ وفسخ الزرع ای تهیا للانشقاق فسریخ نام مردی وتصغیر فسترخ **فرسخ**

فرسنگ فارسی معرب فراسخ جماعت **فرخ** خرفه ویقال لها الفرفین ایضا **فسخ** باز اهختن بیع و مانند آن و ویران کردن عع بفتحتهما فسخت
البیع والعزم والنکاح فانفسخ ای انتقض وتفسخت الفارة فی الماء ای تقطعت وتفشت وتفسخ الربع تحت الحمل الثقیل ای لم یطقه وفسخت یده وفسخت ثوبی
عنی ای طرحته فسیخ مردی که بحاجت خود بیرون نشود وافسخ القرآن ای نسیه **فضخ** سرشکستن ومنه فضخت الشیء وافضخته فضیخ شراب غوره خام وانفضخ سنام
البعیر ای انشدخ **فضخه** الامیر ای قهره وذلله وکذا افضخه مفضخ بالکسر من ذیل عداره وتفیخ راسهم کثیرا **فوخ** فیخ باد بیرون شدن از مردم و ستور ببانگ و
دمیدن بوی مثل فوح بالحاء الغیر المعجمة وقیل فاخ الریح اذا کان لها صوت وفاح بلا صوت وفی الحدیث کل بامله تفوخ **فصل القاف** **قفخ**
ففاخ بر سر چیزی که کاواک باشد زدن ولا یکون هو الاعلی الراس او علی شی اجوف **قلخ** قلیخ بانگ کردن کشن قال الفراء اکثر الاصوات تبنی علی فعیل مثل زئیر
هدیر وصهل صهیلا وزار زئیرا ونبج نبیجا وقلخ قلیخا قلاخ بالضم نام شاعری **فصل الکاف** **کلخ** بفتح المیم الکامه وهو الذی یوتدم به فارسی معرب کلخ بیت
بیرون کردن وتکبر کردن یقال کمخ بانفه ای تکبر الکماخ متکبر انگشتن **کوخ** بالضم کازه از نی وکلک که بود اکواخ جماعت **فصل اللام** لبلخیه بالضم زن تمام
اندام لخخت عینه ای کثر دمعها والتخ العشب والامر ای التف واختلط سکران ملتخ ای مختلط عقله وبعامه تقول ملطخ **لطخ** آلودن عع بفتحتهما لطخه فتلطخ ای لوثه
فتلوث ولطخ نسیر جهولا ای شعی به وفی السماء لطخ من سحاب ای میل **فصل المیم** **مخ** بالضم مغز استخوان مخه خص به وفی المثل نزرا یحبک لی مخه عرقوب دماغ
وخالص وبیانه هر چیز وامخ العظم ای جری فیه المخ وامخت الابل ای سمنت وامخت العظم وتمخخته اخرجت مخه **مرخ** درخت چوب آتش زنه وفی المثل فی کل شجر نار
واستمجد المرخ والعفار فالعفار الزند وهو الاعلی والمرخ الزندة وهی الاسفل وروغن مالیدن بر خود ومرخ البدن ومرخته تملیخا ای مرخت العجین ای اکثرت ماءه حتی رق
ذو المرخ موضع مریخ بالکسر ستاره **م** ودیگر چهارپهلو **مسخ** صورت برگردانیدن و بدتر کردن **مسیخ** زشت بی نمک وگوشت بی مزه ومسیخ طعمی ای ذهب
المثل سبر امسیخ من لحم الحوار ای لا طعم له ودیگره فی الفرس مسانخ حماته ای ضمور ما آسنخی کمان گر **ما** منحات کمانهای منسوب بوا مصوخة
ومشاخ بر رومی مصوخ الامسیخ جماعت وصنحتا و منفضحا ای انتزعتها منه **ملخ** رفتار سخت وملخ القوم ملخة صالحة ای بعدوا فی الارض و هو یملخ فی الباطل
ای تیر روفیه ویکثر منه و امتلخت السیف انتضیته وامتلخ فلان ضرسه ای نزعه وتملخ العقاب عینه ای انتزعها وهو ممتلخ العقل ای منتزعه **ملیخ** گوشت بی مزه و هو
کالمسیخ وقد ملخ ملاخة **فصل النون** **نبخ** ابله وحیدر ویقال للرجل المتحیر انه ما نخة من نواخ نجا ایضا **نتخ** برکشیدن وازنتخ بر افکندن نتخ البازی
اللحم منسره ونتخ ضرسه والشوک من جلده منتاخ بالکسر آهن موی کن **نخ** رفتار درشت وشتر انیکه بپیش مصدق خوابانند تا صدقه بیرون آرد نخه بنده
ویقال البقر العوامل قال ثعلب هذا هو الصواب لانه من النخ وهو السوق الشدید وفی الحدیث لیس فی النخة صدقة وتنخخت الناقة ای بركت وتنخخت ای برک
نسخ زایل کردن یقال نسخت الشمس الظل وانتسخته ای ازالته ونسخت الریح آثار الدیار ای غیرتها ونسخت الکتاب وانتسخته واستنسخته ونسخه کلمة تعنی بالضم اسم
منتسخ منه ونسخ الآیة بالآیة ازالة مثل حکمها فالثانیة ناسخة والاولی منسوخة فتناسخ مردن بعضی وارث بیش از قسمت میراث **نضخ** نمیسیدن از آب و جز آن
یقال منه فعل ولا یفعل ویقال اصابه نضخ عند الاصمعی قال ابو عمرو التوزی النضخ ما یبقی فی الثوب غیره بالحاء غیر المعجمة بفعل قال ابو زید نضخ رش مثل نضح بما
وهما سواء یقال نضخت انضخ نضاخ مناضخة انباشیدن با آب ویقال انضخا بهم بالنبل ای فرقنا فیهم وانتضخ الماء ای ترشش غیث نضاخ ای غزیر عین نضاخة ای کثیرة
الماء قوله تعالی فیهما عینان نضاختان قال ابو عبیدة ای فوارتان نضخة یک بار بارید **نفخ** دمیدن نفخ فیه ونفخه لغة ونفخ بها ای ضرط منفاخ دم آهنگر
وتوبهم ما بالدار نافخ ضرمة ای احد وانتفخ الشیء ای تورم یعنی بر آماسید وانتفخ النهار ای ارتفع وهو ذو نفخ بالخاء والجیم ای ذو کبر وفخر ویقال اجد نفخة بالضم
والضم اذا انتفخ بطنه انتفخ آماسیده خصیه نفخا من الارض مثل تجار **نقاخ** بالضم آب خوش خنک نقخ بشکستن سر تا آخته وقرو خرا بمیدن شتر تقا
انحت الحمل فما شاخ وتنوخ الجمل الناقة ای اناخها لیسفدها وتوبهم تنوخ بالعد الارض طروقة للماء ای صبها ما طقیه تنوخ حی از زمین **فصل الواو**
توبیخ بیم وتهدید کردن و سرزنش کردن **وخواخ** سست **وبخته** خمست وتوخ بالتحریک مصدر منه یقال وتخ العجین ای
استرخی وادوخته انا دوخت الکتاب بوم کذا مثل ارخته و **وسخ** ریم و ریمناک شدن و داند اوساخ عع کاقه ووسخ الثوب

وتوخ وتوخ کلمه یمنی و درنسخه اما مواصخة برابری کردن و برابر آب دلو دهو بتاری ابستقیمین ثم اق بل شبار من ستعمل بذا اللفظ وتوخت له ای

تقیصت له قلیلا وتموخ بالفتح نیم طراب **فصل الهاء** **مبیخة** بالفتح درختی است اگنده گوشت غلام متیخ فحمین و شدید الثالث **باب الدال**

فصل الالف **ابد** همیشه و روزگار ابا و ابود جماعت یقال ابد ابیدکما یقال دهر دهیر ولا افعله ابد الابید و ابد الآبدین کما یقال دهر الداهرین

وعوض العائضین ابود مقیم بودن بجائی **عع فاکه** ورمیدن و ناآمیختن ستور با مردم **عع فاضه** وکه اوابد رمندگان وحوش و قافیه ای غریبه

در اشعار تابید جاودانه کردن تابد ای توحش و تابد المنزل ای اقفر والفته الوحوش ویقال جاء فلان بآبدة ای بداهیة یبقی ذکرها علی الابد و ابد بالکسر علیه

ای غضب و توحش فهو ابد آبد بکسرتین کنیزک و ماده خر بسیار زاینده ناقة **اجد** بضمتین ای قویة موثقة الخلق ولا یقال للبعیر ویقال آجد ها الله و هی

موجدة الفقرای موثقة الظهر و بناء موجد ای موثق ویقال الحمد لله الذی آجدنی بعد ضعف ای قوانی و اجد بالکسر زجر للابل **احد** یکی و یکی بودن هو

اصل العدد و احد عشر للمذکر و احدی عشرة للمؤنث وقوله تعالی قل هو الله احد فهو بدل من الله لان النکرة تبدل من المعرفة کقوله تعالی لنسفعا

بالناصیة ناصیة وتقول لا احد فی الدار ولا تقول لا احد بالرفع والتنوین ویجمع علی آحاد وهو اسم لمن یصلح ان یخاطب ویستوی فیه الواحد والجمع والمؤنث

قال الله تعالی لستن کاحد من النساء وقوله تعالی فما منکم من احد عنه حاجزین واستاحد الرجل ای انفرد و جاؤا احاد احاد غیر منصرفین لانهما

معدولان فی اللفظ والمعنی جمیعا احد بضمتین نام کوهی بمدینه و حکی الفراء عن بعض الاعراب معی عشرة فاحدهن ای صیرهن احد عشر و فی الحدیث انه

قال علیه السلام لرجل اشار بسبابتیه فی التشهد احد احد ای بل بحو احد **اد** نالیدن شتر و گردنیدن آواز ادید فریاد شدید ادید اتباع له اد و ادة

بالکسر فیهما سختی و کار درشت ومنه قوله تعالی لقد جئتم شیئا ادا اد له کذلک آدة مثال فاعل واد جمع ادة اد بالفتح رسیدن سختی **عع فاضه** یقال

ادت فلانا داهیة و نیز اد بالضم پدر قبیله از یمن وکذلک اد ابو قبیلة **ازد** پدر حی از یمن ویقال ازد شنوءة و ازد عمان و ازد السراة

اسد شیر اسود و اسد بضمتین و بسکون الثانی جمع آساد کذلک آساد کذلک مثال اجبال و اجبل قال ابو زید الانثی اسدة بدر قبیلة از مضر وقبیلة از ربیعه

رمیدن از شیر و مدهوش شدن کشیری بودن **عع کافه** وفی الحدیث اذا دخل فهد و ان خرج اسد و استاسد علیه ای اجترا و استاسد

النبت ای قوی والتف ارض ماسدة زمین شیرناک وآسدت الکلب و اسدته ای اغریته بالصید الواو منقلبة عن الهمزة و آسد بین القوم ای افسدت

منهم و اسد لغة فی ازد یقال هم الاسد اسد شنوءة اسدی نوعی از جامها اسادة بالکسر بالش لغة فی وسادة **اصد** بالضم شال کچه ویقال

اصد تها اصیدا آصید درگاه لغة فی وصید آصیدة حظیرة لغة فی وصیدة و آصدت الباب و اوصدته ای اغلقت و قرا ابو عمرو انها

علیهم موصدة بالهمزة ذات الاصادی موضع کانت تجری و حبس الغبراء من ذات الاصاد و کانت الغایة مائة غلوة والاصادی ازدبة من ابل

افد شتافتن **عع کافه** افد بعث منه و نزدیک شدن یقال افد ای دنا و ازف **تاکید** توکید استوار کردن یقال اکدت الشیء و کدته

امد غایت کالمدی یقال ما امدک ای منتهی عمرک و خشم یقال امد علیه ای غضب و کذلک بالمیم والباء آمد شهری **اود** بالتحریک کژی

عع کافه تاود ای تعوج آود بالسکون نام مردی گرانبار کردن **عع فاضه** یقال آد فی الشیء فانا اوده مثال قلته قلته و کژ و خمیده گردانیدن

آوده ای عطفه و حناه و اصلها و احد ادب بحنی و الظلال ای مالا آود بالضم موضعی در بادیه **اید** توانائی و توانا شدن **عع فاکه** اد و ایر ای

فاعله فهو مؤید و ایدته علی افعلته فهو مؤید و ایدته تائیدا ای قویته والفاعل منه مؤید و تصغیره الفا مؤید من الافعال والتفعیل و تایهی تقوی و رجل ایر ای ذا

گرد دیوار چه گرد خرگاه و جی ازسعد و تمینه و میسره لشکر مؤید مثال مؤمن کار بزرگ و دشواری **فصل الباء** **بجود** مقیم بودن یقال هو عالم

بجدة امرک بالفتح والضم و بجدة امرک بضمتین ای مرخلة امرک باطنه و عنده بجدة ذلک بالفتح ای علم ذلک منه قیل للعالم المتقن بالشیء هو ابن بجدته

بجاد بالکسر گلیم مخطط و ذو البجادین نام مردی **بخنداة** و بخنداة زن تمام ساق وکذلک بخندی و خبندی والیاء للالحاق بسفرجل

پراکنده کردن **عع فاضه** تبدید کذلک یقال شمل مبدد و تبدد و البدة بالکسر التفرق بددة بالکسر وفی الحدیث ابدهم تمرة تمرة ویقال البدة منهم ای

اعطى كل واحد منهم بُرتَه اى نصيبه ويقال فى التحليلين ابدها بحمتين اى اجعل لكل واحد منها بحمة تزعقه اذا لم تلعفها تجة وابديده الى الارض مدّها واستبد
فلان بكذا اى تفرد به واستقل بداد بالفتح يك يك بيرون آمدن بحرب يقال لو كان البداد لما طاقونا وقولهم فى الحرب يا قوم بداد بداد اى ليأخذ
كل رجل قرنه وبنى هذا على الكسر لانه اسم لفعل الامر ويقال انما كسر لاجتماع الساكنين لانه واقع موقع الامر ويقال تبادّ القوم تبادّون اذا اخذوا
اقرانهم ويقال لقوا بدادهم اى اعدادهم لكل رجل رجل وجارت الخيل بدادِ اى متبددة وبنى ايضاً على الكسر لانه معدول عن المصدر وهو البدد وتفرق
القوم بدادِ وبنى هذا للعدل والتانيث والصفة فلما منع بعلتين من الصرف بنى بثلاث لانه ليس بعد المنع من الصرف الا منع الاعراب وشعبان تبددان
الرجل ابتدادًا اذا اتاه من جانبيه وكذلك الرضيعان تبتدان امّهما ولا تقل تبتدها ولكن تبتدها ابناها ولقى الرجلان زيدا فابتداه بالضرب اى اخذه
من ناحيته وبابيته بيده اى معارضة مبادّة بداد معارضه وقولهم مالك بهِ بُدّة وبِدّة بالفتح والكسر اى طاقة بدد الصبا دورى ميان دوران از گوشت
ناگى وفى ذوات الاربع تباعد مابين اليدين ويقال منه بددت يا رجل فانت ابدّ وبقرة بدّاء ابد الضا مرد نيكو بزرگ اندام وامرأة بدّاء بادان درون هنا
وكل من فرج بين رجليه فقد بدّ بهما ومنه اشتقاق بداد السرج والقتب بالكسر وهما بدادان وجديدان الجمع بدائد وابدّة يقال بدّ رجه بيده يعنى قوم خشت زين را
بداد ان بعثت خرج بديد بيابان فراخ وقولهم لا بدّ منه بالضم كانه قال لا فراق منه بدّ بالضم چاره وعوض وبت فارسى معرب بدة بالكسر جا طرابا ويد وتباديد
اى متفرقة بَرَد سرما نقيض حر وسرد گردن ع فاضعف فهو مبرود وخراب ومنه قوله تعالى لا يذوقون فيها بردا ولا شرابا برودة خنكى بردتى نقيض
حرارة ع بضمهما وبردت انا ويقال بردته وهى لغة رديه وسقيته شربة بردت فؤاده وقولهم لا تبرد عن فلان اى لا تشتمه فانك تنقص من اثمه تبرّد اى اغتسلت
بالماء البارد وكذا اذا شربته للتبرد وهذا مبرد بالفتح ومبردة للبدن قال الاصمعى قلت لاعرابى ما يحملكم على نومة الضحى قال انها مبردة فى الصيف مسخنة فى الشتاء مبرد بالكسر
سوهان يقال منه بردت الحديد بالمبرد اى حددته برادة بالضم سونش آهن برود بالفتح خنك هرچه خنك كند چيزيرا وداروى چشم يقال برد عينه بالبرود اى كحلها
ويقال ما برد لك على فلان فى ما ذهب لك عليه اى ما ثبت ووجب يقال لى عليه الف بارد اى ثابت وسموم بارد اى ثابت لا يزول وبرد اى ثابت ابو ارد
السيوف بردان عصران ابردان الغداة والعشاء وظلهما بردة بفتحتين ناگوارد وفى الحديث اصل كل داء البردة ابردة بالكسر نوعى از بيمارى كه از سردى ترى
زايد برد بفتحتين تگرگ ويقال منه بردت الارض مجهولا وبرد بنو فلان وسحاب برد وابرد اى ذو برد وسحابة بردة ابيرد بالتصغير لقب شاعرى تقول هو البردة
يعنى اذا كان لك معلوما اى لك بردة نفسها اى خالصا برد بالضم جامه ج ابراد ابرد وابراد جا برد الجندب دو بال مخ بردة گليم سياه چهار سوكه عرب
ازار در خود پيچند برد بفتح ٢ جات ثور ابرد اى فيه لمع بياض وسواد بردى نوعى از خرماى نيكو بردى بفتح الباء شاخ وبرگ نخ بريده هر خرى بر ترتيب
يقال حمل فلان على البريد دوازده ميل ورسول صاحب البريد فرستنده رسول يقال ابرد صاحب البريد الى الامير فهو مبرد ويقال للفرانق بريد يعنى پروانه جو
الذى ينذر قدام الاسد ويقال سقيته فابرد له ابراد اى سقيته باردا ويقال جئناك مبردين اذا جاؤا وقد باخ الحر بردان بالتحريك موضعى بر جلد بضمتين
وسكون ميانه گليم سطبر بُعد بالضم دورى ضد قرب ع بضمهما بعيد نعت منه بُعدان بالضم جا يقال فلان من قربان الامير من بعدانه بعد دور تر
ابعد جات وهى خلاف اقارب باعد دور بعد بفتحتين جات مثال خادم وخدم ويقال تنح غير باعد غير بعد اى غير صاغر وتنح غير بعيد اى كن قريبا وما انت
منا ببعيد وما انتم منا ببعيد يستوى الواحد والجمع وكذلك ما انت منا ببعد وما انتم منا ببعد وبيننا بعدة من الارض والقرابة تباعد دور شدن ابعاد ومباعدة تبعيد دور
كردن استبعاد دور شدن ودور شمردن الابعد خيانت گر يقال كب الله الابعد يعنيه اى الخائن وما يقال لا شئ منه شئ بعد ليس نقيض قبل وهما اسمان يكونان ظرفين
اذا اضيفا واصلهما الاضافة فمتى حذفت المضاف اليه لعلم المخاطب بنيتا على الضم ويسمى رفعا على الغاية ويقال رايته بعيدات بين اى بعيد فراق وذلك اذا
كان الرجل يمسك عن اتيان صاحبه الزمان ثم يأتيه ثم يمسك عنه ثم يأتيه وقولهم اما بعد فهو فصل الخطاب بلادة سستى كندى خاطر ضد ذكا ع بضمهما
فهو بليد وبلد بالمكان اى قام به فهو بالد بلدة بالفتح شهر بلاد بالكسر جات وزمين يقال هذا بلدتنا كما يقال بحرتنا ويكى از منازل ماه وهى ستة انجم من القوس ويقال
فلان واسع البلدة اى واسع الصدر كشادگى ميان دو ابرو بلدة بالضم كذلك رجل ابلد نعت منه اى ابلج وبلد بلاد بزرگ خلقت بلد شهر بلدان جات وبستان البلو جات وستر مزبع

یقال ہو اذل من بیضۃ البلد ای النعام و تبلد ای تردد متحیرا و تکلف البلادۃ و تبلد ای ضرب بنفسہ الارض و ابلد بالارض ای لصق و ابلد الرجل اذا کانت دوابہ بلیدۃ
مبالدۃ بشمشیر زدن بکدیگر را مثل مبالطۃ بلندی پہن بلندی شتر استوار سخت **بشد** علم بزرگ فارسی معرب نبود جماعت **بیدار** بیابان بید جماعت بیدیود
ہلاک شدن **عع فاکہ** و ابادہم اللہ ای اہلکہم بیدانہ مادۃ خر بید بمعنی غیر یقال ہو کثیر المال بید انہ بخیل **فصل التاء التقدۃ** بالکسر شنیز **تالد** مال کہنہ
دستور کہ پیش تو زادہ باشد و ہو نقیض طارف و کذلک تلاد بالکسر و الاتلاد و بطون من عبد القیس اصل التاء فیہ الواو **تلود** کہنہ شدن و قدیمی شدن مال
عع فاطعہ و کسر و اتلد الرجل اذا اتخذ مالا قدیما و فی الحدیث ہن من تلادی یعنی السور التی اخذتہا من القرآن قدیما **تلید** آنکہ در عجم زادہ باشد و بعرب
پروردہ شدہ و منہ حدیث شریح فی رجل اشتری جاریۃ علی انہا مولدۃ فوجدہا تلیدۃ فردہا و المولدۃ بمنزلۃ التلاد و ہو الذی ولد عندک تلد فلان ای اقام
فصل الثاء **ثاد** نم و سرما مکان ثئد ای ندر جل ثئد علی فعل ای مقرور ثاد ا کیزک ہی مثل ثاد علی القلب کان الفزار یقول ثادار و سمار
بالتحریک لمکان حرف الحلق و قال ابو عبید و لم اسمع احدا یحرکہا غیرہ و قال ابن السکیت لیس فی الکلام فعلاء الا حرف واحد فی الصفات و ہو الثاداء و قد
یسکن فاما الاسماء ففیہ حرفان قرماء و حقاء و ہا موضعان **ثرد** نان شکستن در کاسہ فہو ثرید و مثرود و الاسم ثردۃ بالضم و ثردت الخبز و اثردتہ بمعنی
علی افتعلت فلما اجتمع حرفان متقاربا المخرج فی کلمۃ وجب الادغام الا ان الثاء لما کان مہموسۃ و التاء مجہورۃ لم یصح ذلک فابدلوا من الثاء تاء
او مجہورۃ فی مثلہ و بیدلون منہم ایضا من التاء ثاء فیقولون اثرد فیلون الحرف الاصلی ہو الظاہر تثرید فی الذبح ہو کسر العنق قبل ان یبرد و ہو منہی عنہ ثرد تفعیل بمعنی
لب **ثعد** غورہ خرما نرم شدہ و آب گرفتہ و یقال ما لہ ثعد و لا معد اذا کان رخصا غضا فالمعد اتباع لا یفرد و بعضہم یفردہ و ثری ثعد جعد اذا کان
لینا **ثمد** التحریک و التسکین آب اندک و اثمد الرجل و اتمد بالاظہار و الادغام ای ورد الثمد ما ثمود اذا کثر علیہ الناس حتی نفد الا اقلہ و رجل ثمود اذا کثر
علیہ السؤال حتی نفد ما عندہ و ثمدتہ النساء اذا انزفوا کثرۃ الجماع حتی انقطع مادۃ ماء من الیوم حین قرم ای کل ثمود و قبیلۃ از عرب و ہم قوم صالح علیہ السلام یصرف
و لا یصرف ثمدا موضع اثمد بالکسر حجر سرمہ **ثومد** فوہد کودک فربہ تمام خلق مراہق شدہ ثوہدۃ مونث **ثہمد** موضعی **فصل الجیم** **جحود**
منکر شدن با علم یقال جحدہ حقہ و بحقہ جحدا کذلک ایضا و کم خیری جحد بالضم و بفتحتین مثلہ یقال نکدا لہ و جحدا و جحد الرجل فہو جحد اذا کان ضیقا قلیل
الخیر و اجحد مثلہ عام جحد خشک سال و جحد النبت اذا قل و لم یطل جحادۃ بالضم نام مردی **جد** پدر کلان جدود و اجداد جماعت و بہرہ و بخت جدود جماعت
یقال جددت یا فلان ای صرت ذا جد و حظ فانت جدید و مجدود و مجدود تانی نیا نبی و ہو المجری و فی الدعاء و لا ینفع ذا الجد منک الجد ای لا ینفع ذا الغنی
عندک غناہ و انما ینفعہ العمل بطاعتک و منک معناہ عندک بزرگی قولہ تعالی جد ربنا ای عظمۃ ربنا و یقال غناہ و بزرگ شدن در چشم کسی
عع فاکہ و فی حدیث انس کان الرجل منا اذا قرأ البقرۃ و آل عمران جد فینا ای عظم فی اعیننا و بریدن جامہ و جز آن **عع فاضعہ** ثوب جدید
بمعنی مجدود بریدہ جین جدہ الحائک ای قطعہ و منہ ملحفۃ جدید بلاہاء لانہ بمعنی مفعولہ و ثیاب جدد مثل سریر و سرر جدد بفتحتین زمین رست و فی المثل من
سلک الجدد امن العثار و اجد القوم ای ساروا الی الجدد و اجد الطریق ای صار جددا جادۃ شاہ راہ جواد جماعت جد بالکسر کوشش و نقیض ہزل
عع فاکہ یقال جد فی الامر جدا کوشیدن در کار **عع فاضعہ** و کسرہا و منہ جد فی الامر و اجد فیہ و یقال ان فلانا لجاد مجد باللغتین جمیعا و قوہم
اجد بہا امرا ای اجدہ امرہ بہا نصب الامر علی التمیز کقولک قررت بہ عینا ای قرت عینی بہ و جادۃ فی الامر ای حاقۃ و ہو محسن جدا و ہو علی جد امر ای عجلۃ
امر و فی ہذا خطر جد عظیم جدا و قولہم اجدک بالفتح و الکسر قال الاصمعی لا تیکلم بہ الا مضافا معناہ اجد منک ثم ادنصبہا علی حذف الباء و قال
ابو عمرو نصبہا علی المصدر یعنی مالک جدا منک و قال ثعلب ما اتاک فی الشعر اجدک فہو بکسر الجیم و ما اتاک بالواو و جدک فہو مفتوح جد بالضم جاہ
در میان علف زار جدۃ نام شہری منسوب خط پشت خرکہ مخالف لون او باشد و راہ جدد جماعت و منہ قولہ تعالی و من الجبال جدد بیض و حمر ای طرائق تخالف
لون الجبل و رکب فلان جدۃ من الامر ای رای رأیا فیہ دا یاد کساء مجدد فیہ خطوط مختلفۃ جداد بالتشدید جامہ ہای کہنہ معرب کرادہ کل شی تعقد بعضہ فی بعض من
الخیوط و اغصان الشجر فہو جداد و یقال لہ صغار الشجر جد جد بالضم کرمک سیاہ کہ شب بانگ کند و شبیہ ملخ جدا جد جماعت مد جد بالفتح زمین سخت ہموار جدۃ بالکسر

والتشدید نوی و نو شدن و نو قمیص خلق عع کافه جدید نعت منه و تجدد ای صار جدیدا و جدّه و جدّده و استجده ای صیّره جدیدا و یقال
لمن لبس الجدید أبل وجدّ و احمد الکسائی جدید ایضا روی زمین جدیدان شب و روز جدیده الشیء قوم تنگ زین و با جدیدتان نو امرلد
مو العرب تقول جدیة الشیء بسکون الدال و جدیته جدا و بالفتح و الکسر بریدن خرما از نخل مثال صرام و قطاف فکأن الفعال و الفعال سطرد ان
فی کل ما کان فیه معنی وقت الفعل مشبهان فی معاقبتها بالاوان والاوان والمصدر من ذلک کله علی الفعل مثل الجد بالفتح و الصرم و القطف یقال
جد النخل ای صرمه و جد النخل ای حان له الصرام و جدیث خلاف لناقة اذا ضربها الصرار و قطعها فهی ناقة مجدودة الا خلاف امرأة جداء صغیرة
الثدی و فلاة جداء لاماء بها و تجدد الضرع ذهب لبنه جدود بالفتح میش کم شیر یعنی جدائد جماعت و یقال للعنز مصور علی معناه و جداء ایضا
التی ذهب لبنها من علة و جدود ایضا موضعی که در وی آبیست که آنرا گلاب خوانند جرد بفتحتین صحرای بی نبات و موضعی در بلاد تمیم
ارض جردة بکسر الراء و فضاء اجرد ای لا نبات فیه جارد جماعت اجارد بالضم الهمزة موضعی رجل اجرد موی فرس اجرد اسب کوتاه و تنگ موی
و هو مدح للفرس جرید جنت شاخ و پوست و برگ دور کرده مجرود ای مقشور جرادة بالضم پوست و برگ دور کرده رجل جارود مرد شوم فال
سنة جارود شدیدة المحل جارود ایضا نام مردی از صحابه رضی جارودیه گروهی از زیدیان جریدة گروهی از سپاهیان جدا کرده و بنشسته روغن کرده
عام جرید ای تام قال الکسائی ما رأیته مذ اجردان و مذ جریدان یعنی یومین او شهرین جردة بالضم زمین هموار بی گیاه و یقال فلان حسن
الجردة و المجرد و المتجرد کقولک حسن العریة و المعری و بهایه یعنی جرد بالفتح جامه کهنه سوده متجردة نام زن نعمان بن منذر تجرید برهنه کردن زمین
از نبات و جرآن و برکشیدن شمشیر و برآستن درخت تجرد برهنه شدن و تجرد للامر ای جد فیه و انجرد بنا السیر ای امتد و طال و انجرد الثوب ای
انسحق و لان جردان بالضم قضیب اسب و جز آن جراد بالفتح ملخ جرادة یقع علی الذکر و الانثی و لیس الجراد بمذکر للجرادة و انما هو اسم جنس له
ما هو اسم جنس کالبقر و البقرة و التمر و التمرة و الحمام و الحمامة و ما اشبه ذلک فحق مذکره ان یکون مؤنثه من لفظه لئلا یلتبس الواحد المذکر
بالجمع یقال ما ادری ای جراد عاره ای ای الناس ذهب به جردت الارض فهی مجرودة اذا اکلها الجراد و جرد الرجل مجهولا اذا اکل الجراد
فاشتکی بطنه فهو مجرود و جرد بالکسر اذا شری جلده من اکل الجراد جرادتان نام دو مطربه که در مکه بودند در جاهلیت مجرهد بالضم و فتح الراء
و تشدید الدال شتاب رفتار جسد بالتحریک تن و خون و زعفران و آنچه بدان رنگ باشد و برجهیدن خون بر جای عع کافه
فهو جاسد و جسد بالکسر تجسد تن آور شدن مجسد سرخ و یقال هو ما اشبع صبغه من الثیاب مجاسد جماعت جساد بالکسر زعفران
مجسد بالکسر پیراهن و جز آن که از جامها بر تن باشد و قال الفراء جسله بالضم لانه من جسد ای الصق بالجسد و قال بعضهم فی
قوله تعالی عجلا جسدا له خوار ای احمر من ذهب جلسد بزیادة اللام نام بتی جعد موی مرغول و رجل جعد مرد گرد اندام و امرأة
جعدة یقال للکریم ایضا جعد فاما اذا قیل جعد الیدین و جعد الانامل فهو البخیل ابو جعدة ابو جعادة کنیت گرگ جعدة گیاهی
دشتی و بدرختی از زوب جعد الثعام کتعک فی ان شترش ای جعدای اللبن مثل ثعد تعبر جعدای جعد الوبر و کثیره جلد بالکسر پوست جلدة خص
منه جلود جماعت قال ابن الاعرابی جلد جلد لغتان مثل شبه و شبه و مثل و مثل قال ابن السکیت و هذا لا یعرف تجلید پوست باز کردن یقال
جلد جزوره کما قال سلخ الشاة و قلما یقال سلخ جزوره فرس مجلد اذا کان لا یجزع من الضرب جلد بالفتح تازیانه زدن بر پوست یقال
جلده ای ضربه و صاب جلده کقولک ستره و بطنه و جابک از هر چیزی مجلد بالکسر پوست پاره که زن نوحه گر بر روی زند بدان جلد
بالتحریک پوست شتر بچه که در کشیده باشد بر چیزی و ماده شتران که بچه ندارند جلدة یکی و زمین درست جلد زمین درشت اجلاد جلاد جماعت جلدة ایضا
رستی و چابکی مردم و غیر وی جلادة جلودة مجلود و کذلک و هو مصدر مثل محلوف و معقول عع بضمها یقال جلد فهو جلد و جلید و قوم جلدة
و جلداء و اجلاد تجلد چلدی نمودن مجالده تجالد اجتلاد بشمشیر زدن یکدیگر را مثل مجالطة اجتلاد الرجل جسمه و بدنه تجاکید مثله جلیدة

بالتسکین شتر حرب شیر جلاد جماد عت و ایضاً شتران بزرگ شاة جلدة مثل بی بچه و بی شیر جلود بالفتح نام دهی از افریقیه جلودی منسوب بوی جلید پشک
جلدت الارض فهی مجلودة زمین پشک زده **جلندی** بضم الجیم نام ملک عمان **جلنخد** بالخاء المکسورة وتشدید الدال مرد دراز کستان دراز خفته **جلعد**
بالفتح عود درشت استوار و نام موضعی جلاعد شتران استوار و جعد ها جلاعد بالضم **جلمد** جلمود خو سنگ **جلمد** ایضاً شتران بسیار نزدیک انجلا میلام موضعی **جمد** بالتحریک فسردن آب
جمود کذلک عع فاضه جمد الدم ای یبس جمد بفتحتین جمع جامد مثل خادم و خدم و جمادی الاولی والاخرة بالضم وفتح الدال نام دو ماه و هو فعالی بفتح اللام جمد بضمتین
وسکون ثانی جای بلند صلب جماد جماد عت مثل رمح و ارماح و رماح جماد بالفتح زمین که باران بدو نرسیده باشد و هر چه جان ندارد و ناقة جماد لا لبن لها و سنة جماد لا مطر
فیها و یقال للبخیل جماد له ای لا زال جامد الحال و انما بنی علی الکسر لانه معدول عن الجمود کقولهم فجار ای الفجرة و هو نقیض قولهم حماد بالحاء فی المدح عین جمود بالفتح بی آب
جند بالضم حشم و یاری گران و فلان جند جنود و فی الحدیث الارواح جنود مجندة و الشام خمسة اجناد دمشق و حمص و قنسرون و اردن و فلسطین یقال لکل
مدینة منها جند جند بالتحریک شهری بیمن **جهد** بالفتح و الضم توانائی و کوشش بهاقری و الذین لا یجدون الا جهدهم قال الفراء الجهد بالضم الطاقة و بالفتح من قولک جهد جهد
فی هذا الامر ای ابلغ غایتک و رنج یقال جهد دابته و اجهدها اذا حمل علیها فی السیر فوق طاقتها جهد فیه اذ اجهد و بالغ و جهد اللبن اذا اخرج زبده کله و جهدت
الطعام اشتهیته جاهد شهوان و جهد الطعام اشتهی جهدت الطعام کثرت من اکله مرعی جهید ای جهده المال و رجل مجهود ای متعب و قد جهد و جهد عیشهم بالکسر
ای نکد و اشتد جهاد بالفتح زمین سخت جهاد بالکسر مجاهدة بمعنی اجتهاد و تجاهد توانائی و قوت در کار بستن **جید** علی فیعل نیکو جیاد جماعت جیاد بالهمزة علی غیر
قیاس کذلک جود باران نیکو و بسیار آمدن باران عع فاضه و جمع جاد مثل صاحب و صحب یقال جاد المطر فهو جائد و جیدت الارض فهی مجودة جود
بالضم جوانمردی کردن و الجواد اسم فیه جمع جواد ایضاً مثل قذال و قذل و انما سکنت الواو فیه لانها حرف علة اجواد و اجاود کذلک و جوداء ایضاً و یقال رجل جواد
و امراة جواد ایضاً یستوی فیه المذکر و المؤنث و نساء جود مثل نوار و نور و یقال هذا عقبة جواد ای بعیدة و عقبتین جوادین و عقاب جیاد اجودة بالضم نیکو شدن
اسپ عع فاضه جو بو اذکر و الانثی سواء من خیل جیاد و جیاد و جیادیر و اجیاد ایضاً کوهی بمکه بدین نام که موضع خیل تبع سمی قعیقعان لموضع سلاحه جیاد
الشیء جودة بالضم و الفتح ای صار جیداً و جاد بنفسه یجود جوداً و جؤوداً ای مات جواد بالضم تشنگی یقال منه جید الرجل یجاد فهو مجود جودة ای عطشة
جودی کوهی در زمین جزیره و هی التی استوت علیه سفینة نوح علیه السلام جودی باسکان الیاء ایضاً قراءة الاعمش فیه و ذلک جائز للتخفیف او
یکون سمی بفعل الانثی مثل حطی ثم ادخل علیه الالف و اللام عن الفراء اجدت الشیء فجاد و جودة و قالوا اجودت کما یقال اطال و اطول
اقال و الاحل و الاحوال و اجدته النقد ای اعطیته جیاداً و اجاد ای صار صاحب فرس جواد و استجدت الشیء ای عددته جیداً و جاود الرجل
من الجود کما یقال ماجدته من المجد **جید** بالکسر گردن اجیاد جماعت جید بالتحریک درازی و نیکوی گردن و هو اجید و هی جیداء
و هم و هن جود جادی زعفران **فصل الحاء حتد** بالمکان یحتد بالکسر اقام به و ثبت محتد اصل یقال فلان من محتد صدق و محفد
صدق عین حتد بفتحتین ای لا ینقطع ماؤها **حد** باز دارنده و باز داشتن و نهایت هر چیزی و اندازه کرده خدای
تعالی و حد زدن و اندازه کردن عع فاضه و حرام کردن و تیز کردن یقال حددت الدار احدها حداً و هو حدید فلان اذا کان
ارضه الی جنب ارضه و حددت الرجل ای اقمت علیه الحد و حدا الله ذلک عنا ای منعه عنا حداد آهن گر و دربان و زندان بان محدود
حد سید اکرده و باز داشته شده از بخت و نیکی و خیر آن و هذا امر حدد بفتحتین ای ممنوع حرام و دعوة حدد ای باطلة و دونه حدد
ای منع و مالی عنه حدد ای بد و احدت المراة ای امتنعت من الزینة و الخضاب بعد وفات زوجها حداد بالکسر جامهای سوگ سیاه
و کبود و جامه سوگ پوشیدن فهی حاد عع فاضه و لم یعرف الاصمعی الا احدت فهی محد محادة مخالفت کردن و باز داشتن حق تهاد
کذلک قوله تعالی ان الذین یحادون الله و رسوله ای یخالفون حدید آهن حدیدة آهن پاره حداید جماعت و قد جاز فی الشعر حدائد حدة بالکسر
تیزی آهن و تیزی مردم از غضب یقال منه حددت علیه تیز شد از وی خشم و خیر آن عع فاضه حد الرجل ای تند شد السراب ببلا به حد کل شیء نیابه

کذلک سیف حاد و حدید نعت منه سیوف حداد و بسته حداد و حکی بنو عمرو سیف حد بو بالضم و التشدید مثل امر کبار و حددت السکین و حدد تها و استحد و تهیا
بمعنی استحد او ایضا موی زهار ستردن و یقال احد و النظر الیه تیز نگریستم بوی و احتد فلان من الغضب فهو محتد و یقال ما احد منه محتدا و لا ملتدا ای مهربا
بالضم جای زهرب حدرد نام مردی و لم یجی علی فعلع بتکریر العین غیره و لو کان فعللا لکان من المضاعف لان العین و اللام متکرران فیه حرد تنگ
کردن عع فاکه یقال حردت حردک ای قصدت قصدک و قوله تعالی و غدوا علی حرد قادرین ای علی قصد و قیل علی منع حرد و دورشدن و تنها
منزل کردن عع فاضله فهو حرید و هم حرداء و کوکب حرید ای منفرد متعزل عن الکواکب و رجل حرید ای فرید و حید منفرد ای منفرد فی لغة هذیل حرد بحرک
و بسکن خشم کردن عع کافه فهو حارد و حردان و منه قیل اسد حارد و لیوث حوارد و حرد البعیر حردا بالتحریک لا غیر اذا استرخی عصب احدی یدیه من
عقال او یکون خلقة فهو احرد و ناقة حرداء التحرید طاق خمانیدن بیت محرد ای مسنم و حبل محرد اذا ضفر فصارت له حروف لا عوجاجه حردی نوعی از عصب غرقه
محردة ای فیها حرادی القصب قال الاصمعی البیت المحرد هو المسنم الذی یقال له بالفارسیة کوخ المحرد من کل شیء المعوج حرد بالکسر اسم الجمل حرود جماعت و حارت الابل اذا
انقطعت البانها حرد و بالفتح ناقه کم شیر و حارت السنة ای قل مطرها حرقدة بالکسر و الحرقدة خشکنای حسد کل سیاه حسد بد خواستن حسود بالضم مثل عع فاضله
و هوان یتمنی زوال نعمة المحسود الیک حاسد حسود بالفتح نعت منه قال الاخفش بعضهم یقول یحسده بالکسر و المصدر منه الحسد بالتحریک و حسده علی الشیء و حسده الشیء
بمعنی و تحاسد القوم و هم حسدة مثل حامل و حملة حشد ای جماعت و هو فی الاصل مصدر عع فاکه ضربه و حشدوا ای جمعوا و احتشدوا و تحشدوا
کذلک و جاء فلان حشدا ای حافلا او محتشدا ای محتفلا ای مستعد اهبیا رجل محشود ای مطاع فی الناس ارض حشاد بالفتح لا تسیل الا من مطر کثیر
حصد حصاد بالفتح درودن عع فاضله و کسر ازرع محصود و حصید و حصیدة و حصد بالتحریک کلها بمعنی و فی الحدیث حصاید السنتهم و هو
ما قیل فی الانسان باللسان و قطع به علیهم حصاد بالکسر درس حصاد بدر و رسیدن کشت و حصد الزرع و استحصد ای حان له ان یحصد و هذا زمن الحصاد
و تحصد بافتن رسن را حبل محصد و حصد ای محکم مفتول و رجل محصد الرای سدیده استحصاد بدرو رسیدن کشت و استوارشدن و تافته شدن رسن و در
تافته شدن با هم و جمع آمدن قوم حفد حفدان شتاب کردن بخدمت و شتاب رفتن شتر مرغ عع فاکه و منه فی الدعاء و الیک نسعی
و نحفد و بعیر حفاد ای مسرع و حفدة ای ملئة علی المحفد و الاسراع حفد و احفد بمعنی حفدة یاری گران و خدمتکاران و نبیرگان حافد یکی رجل محفود ای
مخدوم و سیف محتفد سریع القطع محفد بالکسر پیمانه محفد بالفتح و کسر الفا اصل و بن کوهان شتر محفد الثوب نقش و نگار جامه کافد جمات حقد بالکسر کینه
احقاد جمات و کینه گرفتن عع فاکه یقال حقد علیه و کذلک حقد علیه بالکسر و مصدره حقد بالتحریک رجل حقود کینه ور حقده بکینه آوردن او را احقد
القوم اذا طلبوا من المعدن شیئا فلم یجدوا حقلد بفتحتین و تشدید اللام بخیل تنگخوی حمد ستایش و ستودن عع کافه محمدة بفتح المیم کذلک
حمید محمود نعت منه و التحمید ابلغ من الحمد و الحمد اعم من الشکر محمد هو الذی کثرت خصاله المحمودة محمدة بکسر العین خلاف مذمت حماد بستایش رسیدن
و احمد الرجل ای صار امره الی الحمد و احمدته ای وجدته محمودا و فی المثل العود احمد ای اکثر حمدا و حماد له ای حمدا له و شکرا بنی علی الکسر لانه معدول عن المصدر
و فلان یتحمد علی ای یمتن یقال من انفق ماله علی نفسه فلا یتحمد به علی الناس حمدة مثال همزة بسیار ستاینده و غلو کننده در ستایش حمدة النار آواز
آتش و احتمد الحر ای احتدم و هو قلبه یعنی افروخت آتش و حماداک بالضم ان تفعل کذا ای قصاراک و غایتک تحمد بمعنی ازبی از محمود و هم القبل المذکور
فی القران حیود حید حیدودة میل کردن عع فاکه و صله تحریک الیاء فسکنت لانه لیس فی الکلام فعلول بالتحریک غیر صعفوق یقال حاد عنه
ای مال و عدل عنه و توهم حیدی حیاد تقول هم منجی فیاح محایدة حیاد یکسو شدن یقال حایده ای جانبه حمار حیدی بالتحریک ای یحید عن ظله لنشاطه و لا یقال
لشیء الحیود عن الشیء و لم یجی فی نعوت المذکر شیء علی فعلی غیره حید نا شکین بیرون جستگی کوه حیدة گره شاخ گوزن و شاخ زنک حیود حیدان مثل بدرة و بدر
ستو فی الجبل و العرق من غیرهما فهو حید حیدة آن استگی از سم ستور بیکسو جهد در رفتن فصل الخاء خدر خسار خدعها ضیان و شکافتن زمین را عع فاضله یقال
الارض مخدة بالکسر بار نشن و آس که زمین را برآن اسکافند خدود و بالضم شکافهای زمین بدرازا فرقه اخدود و ما خدد فی کلمه خدة بالضم کند خد او نوع بر جنار بعیر محدد و شقت منه مخدد

لا عزو خفة و تحمه و تحدد ای تشنج خريدة زن شرمگين خرامد جماعت خرد خرد كذلك جارية خرود ای خفرة گوكوكة خرمية ای غير مثقوبة و كل عذرا خريدة قال ابن
الاعرابی اخرو الرجل اذا قل كلامه يقال مالك مخرد كذا فی مجمل اللغة خضد بالفتح شكستن چوب يقال خضدت العود فانخضد ای ثنيته فانثنی من غير كسر و سخت
خوردن و خاييدن چيز تر را شبری چون خيار و باد رنگ و جز آن و بريدن تخضيد كذلك و خار از درخت خشودن فهو خضيد و مخضود و خضد بالتحريك آنچه از درخت تر
خشوده باشند خضاد بالفتح درخت نرم بسيار اخضاد آبستنی نمودن ناقه بی حمل خضود بالفتح ناقه كه بچه افكند پيش از آنكه صورت بسته شود خضيد شتر مرغ بسك
خلد بالضم و سكون همشيگی و نوعی از كلاكموش نابينا خلود هميشه بودن عع قاصنيع اخلد الله و خلده و قيل الاثافی بعضو خوالده خلد المكان اي اقام به و اخلدت الی فلان
ای ركنت اليه و خلد بصاحبه ای لزمه رجل مخلد مرد سياه پير خلد بالتحريك دل يقال وقع ذلك فی خلدی ای فی روعی و قلبی خالد نام دو كس از بنی اسد خالد بن
نضلة و خالد بن قيس خمود فرو مردن آتش عع ناصنيع خمدت النار ای سكن لهبها و لم يطفا جمرها و همدت اذا طفئ جمرها و اخمدت النار اطفاتها خمدت الحمی
سكن فورتها و خمد المريض ای اغمی عليه او مات خمود بالفتح و التشديد جائيكه آتش در وی خواباننده خود زن نازك خرد جماعت مثل رمح لدن و رماح لدن تخرد بشتاب رفتن
فصل الدال دد بازی بالتخفيف و فی الحديث ما انا من دد و لا الدد منی فيه ثلاث لغات تقول هذا دد و ددا و ددن مثل قفا و عصا و ددن درد بالتحريك بيدندان شدن رجل
ادرد و امرأة درداء و فی الحديث امرت بالسواك حتی خفت لادردن دارا دربا تخوف البطن دردم بكسرتين ميان سال ناقه كلان سال و هی الدردا و الميم زائدة لما قالوا
دلقم و للدلفا درقم علی مثل فعلم دردی بالضم آنچه درنگ نشينه از مايع چون روغن و غيران خلاف صافی دويد نام مردی تصغير دود مرغا دعد نام زنی
سيرت و لا دعد و مدت جماعت دودة كرم دود جماعت ديدان جمع الجمع دويد تصغيره در القياس دويدة و منه يقال داد الطعام يداد و ادود و دود اذا وقع فيه السوس و العد
و دود مثله و دودان پدر قبيله از بنی اسد ابو دود و ابو داود بالضم نام شاعری داود نام پيغمبری عليه السلام و هو اسم عجمی لايهمز فصل الذال ذرود بالكسر نام كوهی ذود
من الابل ما بين الثلاث الی العشرة و هی مونثة لا واحد لها من لفظها اذواد و كثيره ذی مثل التذود الذود الی الذود ابل ای يجتمع القليل مع القليل اذا جمعت القليل مع القليل
صار كثيرا ذياد بالكسر راندن يقال ذدته عن كذا و ذدت للابل ای سقتها و طردتها مذود بدر راندن و ذنود تاسبي ا حنته علی ذيادا ابله رجل ذائد و
ذواد ای حامی الحقيقة و فاع مذود بالكسر زبان و اندام اسپی هم ازين حروف فصل الراء راد رود بالضم زن جوانی نيكو بو رين ايشان راد جماعت رادة
رودة با اما گذلك راد بمعنی غايت بهمات شتر و شاد مانی نمودن از نعمت تراد دار تا دبعنی بند بالكسر تراد در بالم چيز ريود اقامت كردن بجائی رابد آرامشگاه شتر
مربد بالكسر جای باز بستن شتران و غيران و منه سمی مربد البصرة و اهل المدينة يسمون الموضع الذی يخفف فيه التمر مربدا و هو المسطح و المجرين فی لغة اهل نجد مربد
و هو الذی نفضد فی بحب و نضح عليه الماء و ربدة بالضم خاكستر گونی و منه ظليم اربد ارباد خاكستر گون شدن نعامة ربداء و نعائم ربد و ربداء حيته ربداء ای منكرة
و عنز ربداء ای سوداء منقطة بحمرة و هی من شيات المعز خاصة اربد بن ربيعة برادر لبيد بن ربيعة الشاعر و تربدت السماء ای تغيمت و تربد وجه فلان ای تغير من
الغضب و بجس ربد بالضم و فتح با پر رنگ چيزی سيف ربد شمشير با رنگ و ربدت الشاة لغة فی ربضت و ذلك اذا اخرجت قرنی فی ضرعها مع سواد و بياض
رشد برهم بنهادن رخت متاع رشيد و مرثود يعنی نضيد و منضود رشد بالتحريك كذلك و ايضا ضعفة الناس يقال تركنا علی الماء رشدا ای الذين يخلفون كلا و لا يفرغ
ليس عندهم ما يحملون عليه فهم مرتشدون و يسوا ارثد يقال اترك بنی فلان مرتثدين مالحملوا العدای ما ضيعوا منهم قال ابن السكيت و منه اشتق مرثد اسم
رجل و هو ايضا اسم من اسماء الاسد رشدة بالكسر جماعت مردم كه مقيم باشند بجائی قال الكسائی ارثد القوم ای اقاموا و احتفر القوم حتی ارثدوا ای ضيعوا
الثری ارجاد لرزانيدن ارجيد و ارمد بمعنی رخود بالكسر و تشديد الدال نرم استخوان بسيار گوشت رجل رخود شباب و المرأة رخود الشباب اي
ناعمة رد ردة بالكسر مرد باز گردانيدن رده عن وجهه ای صرفه و قوله تعالی فلا مرد له و رد عليه الشیء ای لم يقبله و كذلك اذا خطاه و رده الی منزله
و رد اليه جوابا ای رجع مردودة زن طلاق كرده و استر و سمی المحرسی مردوده لانها ترد فی نصابها مرد باز گردانيدن مثل المحلوف و المعقول
و شیء ردی و فی لسانه رده ای حبسة و فی وجهه ردة ای قبح مع شیء من الجمال تردد و ترداد رد و له گردانيدن يقال رده فرد و
و رجل مردود سيرة اي جائز را برار تداد برگشتن از دين و جز آن و منه المرتد استرداد طلب الرد يقال استرده الشیء و ردی مثل حصی

وهي الرد وفي الحديث لا رديدي في الصدقة وارادة الشيء اي رده عليه وهما يترادان البيع من الرد والفسخ وهذا العمار رد عليه اي نفع وهذا الكلام لا رادة له اي فائدة

له ولا رجوع ردة بالكسر اسم من الارتداد و بر شدن پستان از شیر پیش از زادن یقال اردت الشاة وغيرها فهي مرد اي ضرعت یعنی پستان کرد وجاء فلان بوجه

اي غضبان و يستعمل مردا اي شيء و درهم مرد اي كثير الموج **رشاد** رسیدن براه شدن عع **فاضه** رشد بفتحتین نیز عع **کا فه**

ارشد ه الله فهو رشيد مرشد میان راهها الطريق الارشد نحو الاقصد يقال هو لرشدة خلاف زنية وابن رشدة حلال زاده ام راشد کنیت موش

بطني از عرب **رصد** بحرکت دو سکون چشم داشتن عع **فاضه** الرصد للشيء الرقيب ترصد اي ترقب رصید سگ درنده که خواهد برجهد سوی شکاری رصود بالفتح

شتر که منتظر نوبت آب باشد رصد بفتحتین گیاه و باران اندک یقال بها رصد من حيا ارصاد جماعت دگر دو چشم دارندگان یستوی فیه الواحد والجمع والمونث

والمذكر و ربما قالوا ارصاد بلفظ الجمع مرصد بالفتح جای نگاهداشت ارصدت له اعددت له مرصاد بالكسر راه رصدة بالضم کاره صیاد و بالفتح یکدفعه باران رصاد

بالكسر جماعت ويقال رصدت الارض فهي مرصودة **رعد** تندر وغریدن عع **فاضه** يقال رعدت السماء وبرقت ورعدت المراة وبرقت اي تزينت ورعد

الرجل وبرق اي تهدد واوعد ويقال صلف تحت الراعدة للرجل يكثر الكلام ولا خير عنده بنو راعدة بطني از عرب قال ابو عبيدة وابو عمرو ارعدت السماء وابرقت

فارعد القوم وابرقوا اي اصابهم رعد وبرق وارعد الرجل وابرق اي تهدد واوعد وانكره الاصمعي ارتعاد لرزیدن یقال ارعده فارتعد رعدة بالكسر لرزه وارعد

اي خذه الرعدة وارعدت فرائصه عند الفزع رعديد بالكسر ترسنده وزن لرزان گوشت يقال هو يرعد اي يهف في السؤال رعاد نوعی از ماهی که بسودن او دست

و بازو لرزد چندانکه تا ماهی زنده باشد رجل رعاد بسیار گوی و قولهم جاء بذات الرعد والصليل يعنون بها الحرب ذات الرعد تحي عيشة **رغد** بالتحريك اي سعة

طيبة ورغد عيشهم بضم الغين والكسر اي اتسع وارغد القوم اخصبوا ارغدوا سوامهم اي تركوها وسومها رغيدة نوعی از طعام باشیر و آرد ارغیداد برسیدن

شیر و تمام ناخفتن آن و بسیار شدن و درکاری درآمدن کلی اي سرخیری مرغاد اي شاک مختلط بی رایة **رفد** بالکسر دهش و بالفتح مصدر و یاری دادن

عع **فاکه** رفدته اي اعنته رفد بالفتح والکسر ایضا قدح بزرگ مرفد کذلک و ایضا بالشجان که بر برین بندند تا کلان نماید مرافیک مفقدان که شیر خشک نکنند در تابستان

و زمستان ارفاد اي اعطاد و اعانت مرافدة معاونت ترافد تعاون استرفاد استعانت انتقاد و رزیدن ترفید مهتر و بزرگ گردانیدن یقال رفد فلان اي سود وعظم

رفود بالفتح ناقه که بیک دوشیدن یک قدح شیر پر کند رفادة رگ بند وحرابند دمالی که ترئین بجهت جا جانبیرون در روند کانت الرفادة السقاية لبني هاشم

والسدانة واللواء لبني عبد الدار قال ابو زيد رفدت على البعير الرفد فهو اذا عملت له رفادة وهي مثل جدية السرج رفدان دجله و فرات روافد رهاسب

سقف بنو رافدة گروهی از حبشه رفيدة بالضم حي از عرب يقال هم الرفدات **رقاد** بالضم خواب وخواب شدن رقد رقودا كذلك قوم رقود ورقد

رقدة مثله منه مرقد بالفتح خوابگاه ارقده اي انامه وارقد بالمكان اي قام به مرقد بالکسر دار و که خواب آرد ترقد رقدان جستن بره و بزغاله از نشاط ارقد شتافتن

رجل مرقدي بکسر تین میمها ساکن مشددة الدال مفتوحتها مثال مرعزي الذي يرقد في اموره راقود نوعی از پیاله خم قار انده دکرده معرب قید جار رقد نام کوهی

که سنگ آسیا از وگیرند **رکود** ایستادن آب و باد و کشتی و آفتاب بنصف نهار و درست ایستادن روز و تراز و وارام گرفتن مردم درکل ثابت في مكان فهو

راکد مراکد ایستادن جایها مردم وغیره جفنة رکود بالفتح کاسه پر **رماد** بالفتح خاکستر رمد وارمدة بکسرتین بالمد والارمداء کالاربعاء مثله و یقال رماد رمد بکسرتین

اي هالک ارمد خاکستر گون نعامة رمداء و يقال للبعوض رمد **رمد** بالضم والسکون آرماد و ریش شدن و پستان کردن ناقه وگاو و گوسپند ترمید در خاکستر کردن وفي

المثل شوي اخوك حتي اذا انضج رمد ارمدرمد بریان در خاکستر پخته ترمید پستان کردن میش یقال رمدت المعزا فرنق رنق اي تمنى لا رباق رمد بالسکون هلاک شدن

عع **فاکه** يقال رمدتهم اي هلكت من برد وصقيع قال ابن السکیت قد رمد نا القوم رمدتهم اي اتينا عليهم عام الرمادة سال هلاک شتر و مردم لبني عام جدب تمانعت

على الناس في ايام عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه رمد بالتحريك درد چشم يقال رمدت عينه فهي رمدة فاذا رمد اب بشو ر **رند** نوعی از عود

خوشبو که بدو دهند یقال العود عندهم **رود** آب طلب جستن عع **فاضه** فهو رائد تعال لا يكذب الرائد اهله رفتن و آمدن او دالشيء بطلب اجامعه هذا مذهب ابيفاد

الواو تقول روده الان الواو سکنت فنقلت حرکتها الى ما قبلها فانقلبت في الماضي الفا وفي المستقبل ياء او سقطت في المصدر لمجاورتها الالف لساکنة وعوض منها

منها النهار فی آخره را ودفه مراوده ورواد آرده ارتیاد جستن ومنه فی الحدیث اذا بال احدکم فلیرتد لبوله ای یطلب مکانا لینا او منحدرا رائد والابل بالکسر ترکیدن شتر پیش وپس در چراگاه مراد بالفتح موضع منه ومراد الریح المکان الذی یذهب فیه ویجیء رواد بلا همز زن طواف کننده بهمسایگان رودان مصدر منه تقول امرأة ترود فهی رادة ورجل راد بمعنی رائد وهو فعل بالتحریک بمعنی فاعل کالفرط بمعنی الفارط رائد بعین عمارها الذی یرود فیها اورادوساده ای لم یستقر ردد بالکسر میل سرمه وآهن حلقه لگام وچرخ دولاب وزن ویقال یمشی فلان علی رود بالضم ای علی مهل وتصغیره رویدا رواد مرود بالفتح والضم نرم رفتن دراندن یقال اروده ای رفق به وتوهم الاهرار وهو ذو رید ای یعمل علیه فی سکون لا یشعر به ویقال روید کعمرا فالکاف للخطاب لا موضع لها من الاعراب ورویدا غیر مضاف الیها وهو متعد الی عمرو لانه اسم سمی به الفعل ویعمل عمل الافعال وتفسیر رویدا مهلا وتفسیر رویدک امهل لان الکاف انما تدخله اذا کان بمعنی افعل دون غیره وحرکت الدال لالتقاء الساکنین ونصبت نصب المصادر وهو مصغر مامور به لانه تصغیر الترخیم من ارواد وهو مصدر ارود یرود وله اربعة اوجه اسم للفعل کقولک رویدا عمرا ای ارود عمرا بمعنی ارفق به وصفة کقولک سار سیرا رویدا وحال کقولک سار القوم رویدا لما اتصل بالمعرفة صار حالا لها ومصدر نحو قولک روید عمرو علی الاضافة کقوله تعالی فضرب الرقاب رید کرانه بیرون جسته از کوه ریود جماعت ریح ریدة رادة وریدانة ای لینة الهبوب **فصل الزاء** زاد ترسانیدن **ع** بفتحهما فرود ای ازعود زبد بالتحریک کفک آب وشتر وسیم وجز آن زبدة بالضم خص منه ازبد الشراب وبحر مزبد ای مائج یقذف بالزبد وازبد السدر ای نور زبد بالضم کفک و سرشیر زبدة مسکه زبد بالفتح اندک دادن **ع** فائده وفی الحدیث انا لا نقبل زبد المشرکین ای رفدهم وزبدت المرأة سقاءها ای مخضته حتی یخرج زبده وزبد ای اطعمه الزبد تزبید مسکه زدن وکفک برآوردن دهان زبد شدق فلان وتزبد بمعنی وتزبد الیمین ای اسرع الیها زباد اللبن بالضم وتشدید الدال ما لا خیر فیه وفی المثل اختلط الخاثر بالزباد والزباد ایضا نبت زباد کذلک زبد نام مردی زبید بطنی از مذحج زبید بالفتح الزار مدینة بالیمن زبیدة بالضم نام مردی زبرجد نام جوهر زرد بالسکون والحرکه فرو بردن بگلو **ع** کافه وخبه کردن **ع** فاضه یقال زرد اللقمة فرو برد وزردة خنقه وزرد بالفتح ودرسم انگشتری حلقها زردجه کردن زرآورد فرو خوردن مزرد گلو وحلق زراد بالکسر ریسمانی که بوی گلوی شتر بندند زرد بالتحریک ایضا زرده بالتحریک ایضا زراد وزرده گرد نام مردی تزرد بالفتح موضعی زغد سخت بانگ کردن شتر **ع** بفتحهما فشردن بگلو از مشک تا مسکه از وی بیرون آید زغید مسکه برگرفته از مشک زند بند دست وبهازندان چوب بالاتش زند زنده تکیه یا چوب زیرین جقیق وقیل بیانه ان اذا جمعوا لا یقال زندتان زنادجماز زنا دکذلک وقیل لمن عالت زنادی فرند بخیل تنگحوی مثوب مزند تنگ بهنا تزنید تنگ کردن وهو ایضا ان تخل اشاء الناقة باخلة صغار ثم تشد بشعر وذلک اذا ندیت رحمها الولادة عن ابن دزید وتزند فلان لم اضاق بالجواب وغضب زهد بالضم ناخواهانی خلاف رغبت زهادة ناخواهانی نمودن **ع** کافه یقال زهد فیه وعنه وبفتحهما لغة فیه وفلان تزهد ای تعبد تزهید خلاف ترغیب زهید فیه وعنه مزهد اندک مال وفی الحدیث افضل الناس مومن مزهد زهید اندک یقال هو زهید الاکل ای قلیله وواد زهید ای قلیل الاخذ للماء ویقال خذ زهد ما یکفیک بالفتح ای قدر ما یکفیک فلان یزهد عطاء فلان ای یعده زهیدا وارض زهاد بالفتح ای لا تسیل الا عن مطر کثیر زهاد بالسکون بریدن جسته دخانا **ع** بفتحهما ای بفتح الثانی حرزته وحرصته **زاد** توشه تزود توشه دادن یقال زوده فتزود بالکسر توشه دان وبعرب یلقب عجم بزعاب ازواد وزیادة بالکسر فزید بالفتح فی سمرقند وکذلک زیادة بالضم حکاها یعقوب عن الکسائی عن البکری زید نام مردی افزون دن وافزون شدن کردن لازم ومتعد وکذا الکسر وزادوازداد بمعنی یقال زاده الله خیرا وزاد فیما عنده ویقال اهل ذلک زیادة والحاجة تقول زائدة وازداد استزاده استقصره تزید بالسعر ای غلا تزید نوعی از رفتن وراوغ گفتن زائدة الکبد پاره از جگر جدا زید لقب سعید بن عثمان یقال له ثبت بمصادو وزود ویدلی ازیاد بهاشیر بعنی خلفاره دایه وزیره وصورته زیدیة قبیلة والیه ینسب البرود الزیدیة مزاد توشه دان وتوشه دان مزاد فراند جمع **فصل السین** سادَ همه شب رفتن قال ابو عبید هو ان یسیر اللیل مع النهار وقال المبرد هو سیر اللیل لا تعریس فیه وتسادی سیر النهار لا تعریج فیه سودة بالضم بانی جوانی وقوت زن یقال ان فیها لسودة ای بقیة شباب سادّ سادّ بالسکون والحرکه خبه کردن مساد ومساد دلو مقبل ومقال خیک روغن وعسل یهمز ولا یهمز فاذا فتح فهو مفعل واذا الم بکسر فهو فعال **سبد** اندک یقال ما له سبد ولا لبد ای قلیل ولا کثیر ویقال السبد من الشعر واللبد من الصوف تسبید ازبیخ برکندن موی وحرب

ناگردن سر و فی الحدیث قدم ابن عباس مکه مسبدا راسه و سبد الشعر بعد الحلق ای نبت و اسود و سبد الفرخ ای بر آورد ریشه و شکوفه سبد بالضم مرغی نرم پر بها
و اسود شبه الغراب اذا عرق سبد لث بالکسر جمع اسبد بالکسر تختی یقال سبد اسباد اذا کان داهیا فی اللصوصیة قال ابو عمرو سبندی و سبنتی بالدال و التاء بر
الجری من کل شیء و قال الاصمعی هو النمر سجود سر بر زمین نهادن و فروتنی کردن و الاسم السجدة بالکسر و سورة السجدة بالفتح و السجدة مطاره الحمی سجاده جای
نماز و نشان سجده در پیشانی اسجاد چشم بر یک جای داشتن و سست کردن چشم را و دراهم الاسجاد فهی دراهم کانت علیها صور یسجدون لها مسجد بکسر الجیم
مرکب و بفتحها ایضا مساجد جمع قال الفراء کل ما کان علی فعل یفعل فالمفعل فیه بالفتح اسما کان او مصدرا ولا یقع فیه الفرق مثل دخل یدخل مدخلا و هذا مدخله
الا حرفا من الاسماء الزموها کسر العین من ذلک المسجد و المطلع و المغرب و المشرق و المسقط و المفرق و المجزر و المسکن و المرفق من رفق یرفق و المنبت و المنسک من
نسک ینسک فجعلوا الکسر علامة للاسم و ربما فتحه بعض العرب فی الاسم فقد روی مسکن و قد سمعنا المسجد و المطلع قال و الفتح فی کله جائز و ان لم نسمعه و ما کان من باب
عع فاکه فالموضع بالکسر و المصدر بالفتح للفرق بینهما تقول نزل منزلا بالفتح ای نزولا و هذا منزله بالکسر و هو مذهب تفرد به هذا الباب من بین اخواته و
الموضع و المصادر فی غیر هذا الباب بفتح العین و لا یقع فیها الفرق و لم یکسر شیء فیما سوی المکسور الا الاحرف التی ذکرناها و المسجدان هما مسجد مکة و مسجد المدینة
مسجد بفتح الجیم پیشانی مساجد سبعه منفکانه کما فی الحدیث امرت ان اسجد علی سبعة آراب سخد بالضم زرد آب که با بچه از رحم بیرون آید و صبح فلان
مسخدا ای مصفرا ثقیلا مورما و فی الحدیث فیصبح مسخدا علی وجهه سدد عیب چون کری و گنگی و ما اشبه آن سدة جمع و هو جمع علی غیر قیاس و القیاس سدد
و منه قولهم لا تجعلن بجنبیک الاسدة ای لا تضیقن صدرک فتسکت عن الجواب کمن به صمم و بکم و باز داشت و کوه میان دو موضع و بالضم کذلک و بر آوردن و استوار
کردن رخنه عع فاطه و سد ایضا شیء یتخذ من قضبان له اطباق سد بالضم وادی سنگناک که آب در وی ایستد سددة جمع مثل جحر و جحرة و ملخ بسیار که روی
هوا را بسته باشد یقال جاءنا جراد سد ای سد الافق من کثرته و ابر سیاه سدد جمع سدة بالضم بیماری که بینی استوار شود و نفس تنگ آن زند سداد بالضم کذلک
مثل عطاس و صداع و در درگاه یقال رایته قاعدا بالسدة و فی الحدیث الشعث الرءوس الذین لا تفتح لهم السدد ای الابواب و منه سمی اسماعیل السدی لانه کان یبیع المقانع
و الخمر فی سدة مسجد الکوفة سداد بالفتح درستی و راستی در کردار و گفتار و کذلک سد و مقصور منه عع فاکه تسدید توفیق سداد یافتن رجل مسدد ای کان یعمل بالسداد
و القصد و المسدد المقوم و سدد رمحه و هو خلاف قولک عرضه و سد یسد بالکسر صار سدیدا و هو یسد فی القول فهو سد ای یصیب السداد و القصد و امر سدید و اسد
ای قاصد و استد ای استقام و استددت عیون الخرز و انسددت بمعنی اما سداد القارورة و سداد الثغر فبالکسر لا غیر و اما قولهم فیه سداد من عوز و اصبت سدادا
من عیش ای ما تسد به الخلة فبفتح السین و کسرها و الکسر افصح مسند بالفتح بستان لابن معمر و ذلک البستان ماسدة سرد در زدن و فتن ادیم تسرید مثله و زره
بافتن و سرد راع کردن و الخرز مسرود و مسرد و کذلک الدرع و المسرود ایضا الدرع المثقوبة و المسرد اسم جامع للدروع و سائر الحلق و هو یسرد الحدیث سردا
اذا کان جید السیاق له و سرد الصوم تابعه و قیل فی الاشهر الحرم ثلثة سرد و هو ذو القعدة و ذو الحجة و المحرم و واحد فرد و هو رجب سرندی یک سرنداة
مؤنث مسرندی الذی یعلوک و یغلبک و اسرند ای اعتلاه و الاسرنداء و الاغرنداء و هذه و اینار للالحاق با فعنلل سرمد همیشه سرهدة نیکو پرورش
دادن کودک را سرهد به کوهان سنام مسرهد ای سمین سعد نام مردی و بی و نیکبختی سعود مصدر منه و جمع عع بفتحها سعودة خلاف نحوست و
استعد به یمن به و استسعد عدة سعید اسعاده نیکبخت شدن خلاف شقاوت عع کافه فهو سعید و سعد مسعود و قرأ الکسائی و اما الذین سعدوا بالضم
الله فهو مسعود و لا تقول اسعده کانهم استغنوا عنه بمسعود و اسعاد ایضا یاری کردن مساعدة یاری کردن و نمودن معاونت و قولهم لبیک و سعدیک ای اسعادا لک
بعد اسعاد و سعود عشرة اربعة منها فی برج الجدی و الدلو نزلها القمر و هی سعد الذابح و سعد بلع و سعد الاخبیة و سعد السعود و اما الستة التی لیست من المنازل
فسعد ناشرة و سعد الملک و سعد البهام و سعد الهمام و سعد البارع و سعد مطر و فی العرب سعود قبائل شتی منها سعد تمیم و سعد هذیل و سعد قیس و سعد بکر و سعد
عرب بهم تذکیر سعدی و هی اسم امرأة و قولهم فی المثل سعد ام سعید مصغرا اذا سئل عن الشیء هو محبوب او مکروه و یقال اصلها ان ابنا ضبة بن اد خرجا فرجع سعد و فقد سعید
فصار مثلا یتشاءم به سعیدیة نوعی از بردهای یمن سعدان گیاهی است از بهترین مراعی الابل و فی المثل مرعی و لا کالسعدان و نون زائدة لانه لیس فی الکلام

ضلال غیر نحو عال و قفقار الا من المضاعف و بنها البنت شوک تعالی
وگره بند نعل و گره شبه تراز و سعدانات ناخنان زیر خرده گاه شتر ساعد بازوی مردم و بال مرغ ساعده یکی از نامهای شیر و نام مردی سواعد بها
بسوی جوی یا دریا و جاهای رستن مغز در استخوان سعد بالضم مشک زمین سماک و بالضم مثله سو ساعده قومی از خزرج سقیفه بنی ساعده جای بزرگی ایشان سعاد
بالکسر رستن زیر باده ع کافه و ذلک یقال فی التیس ابیر و بتور دسباع و بطیوع ع فاکه لغفیه حکا ابر سبیده سفاد بر جهانیدن مذ بسامت
السباع ایضا جفو و تشدید بنفار سیخ مرغ بریان کن و آنرا بابزن خوانند سلغد بالکسر و تشدید الدال گول و گرگ سمود سرود داشتن از تکبر ع فاصبه
و کل رافع راسه فهو سامد و بر نشین یقال سمد ای علت و کهنید کس سرود رفتن سمد الابل فی سیرها ای جد جاذبی کرد ساند ای لاهو تعالی اللغفیه سمدنا
تسمید بار دادن زمین را و هموار کردن کنند سمیداد بر آماسیدن از خشم سمغد اما سید هو یقال سمغدت انامله و سمغدای امتلا غضبا سند
بالتحریک آنچه پشت بدو باز نهند از بلندی و کوه و تکیه گاه ستود پشت باز نهادن ع فاصم سندت الیه و تساندت یعنی اسناد باز خواندن بکسی و تکیه دادن جز برا
بچیزی و بر گذاشتن سخن بگوینده وی و خشب مسنده شد للکثره و تساندت و ستندت یعنی خرج القوم متساندین ای علی رایات شتی و لم یکونوا تحت رایة امیر واحد
سند بالضم سوگار و سیر خز منه جلی مرحیر را که لطف خط ماسنا دبالکسر شتر قوی بیکرو اختلاف ردیمن در شعر یقال انه سلد الشاعر و ساندت الرجل ای عاصدته
و کالقفیه سنداد بالکسر نام جوی تا لکسر نام شهری مردم آن شهر و جده سند منل زنجی و زنج سیادة سود و سید و دة مهتر شدن یقال ساد قومه فهو سیدهم سادة
و تقدیره فعله بالتحریک لان تقدیر سید فیعل و هو مثل سری و سراة لا نظیر لها یدل علی ذلک انه یجمع علی سایر بالهمز مثل افیل و افائل و تبیع و تبایع وقال اهل البصرة
تقدیر سید فیعل و جمع علی سادة و زن فعلة بالتحریک کانهم جمعوا سائدا مثل قائد و قادة و زائد و زادة و قالوا انما جمعت العرب سید و جید علی فیاعل بالهمز علی غیر
قیاس لان جمع فیعل فیاعل بلا همز و الدال فی سید و زیادة لا لالحاق بنا فعلل مثل جندب و برقع تسوید مهتر گردانیدن و سیاه کردن تقول سوده قومه و هو سود من فلان ای
اجل منه قال الفرار تقول هذا اسیدتنا الیوم فاذا اخبرت انه عن قلیل یکون سیدهم قلت هو سائد قومه عن قلیل و سیاد از جل ای اسود دی و لد غلاما سیدا و کذلک اذا ولد غلاما
اسود اللون و استاد القوم بنی فلان ای قتلوا سیدهم و اسروه و خطبوا الیه سواد بالفتح سیاهی لون اسوداد و اسویرار مصدر ان فیه و یجوز فی الشعر اسواد بتحریک الالف
لالتقاء الساکنین و الامر منه اسواد و ان شئت ادغمت سود سیاه تصغیره سید و اسود اسیدی بحذف الیاء المتحرکة منسوب الیه و تصغیر الترخیم سوید و یقال سود الرجل
کما تقول عورت عینه و یقال کلمت فلانا فما رد علی سوداء و لا بیضاء یعنی کلمة لا قبیحة و لا حسنة اسودان خرما و آب و طاة سودا اراسته و عطاه حراء اجدیة
اسود مار بزرگ سیاه اساود جماعت علی انه اسم و لو کان صفة لجمع علی فعل و یقال اسود سالخ غیر مضاف لانه یسلخ جلده کل سنة و الانثی اسودة و لا یوصف بسالخة
مساودة برابری کردن بزرگی و سیاهی یقال ساودنی فلان فسدته من سواد اللون و السود و جمیعا سودت الابل اذا ادیت من الشعر البالی ادبارا قبل الکسائی
سید بزرگ سالدار و فی الحدیث شیئا فقال خیر من سیدین المعز و تریم جارها فلان بعینه سود البطون جاء بها عمر الکلبی معناها نایل سواد بالفتح سیاهی اشخاص
و دیعان اسودة جماعت سیاه جمع الجمع سواد الامیر ثقله و یقال لفلان سواد ای کثیر سواد الکوفه و البصرة قراها سواد لقب حبشه و کذلک اسودة و سودده
سواد سواد الناس عوامهم و کل عدد کثیر سود بفتح السین جبال فیس سرو بالکسر نهانی گفتن و بیرون آوردن و ساعدت ای ساررته وصله او ما رسوا دک من سوادی
تخصک من شخصه و قیل لانه لا یکون الا من ادنی سوادک سیدة بنار قوم تو الت قرب الوساد و طول السواد سید بالکسر گرگ سیدان جمعت سیدة موشعه بامی به
الاسد تبو سید قبیله از بنی ضبه سیدان نام شتیه سهاد بالضم بیدار شدن و بیدار شدن ع کاشهد بیدار شدن بی خواب تسهید بیدار کردن یقال لهم بهت
من فلان سهته ای امر اعتمد علیه من کلام او خبر فصل الشین شدة بالکسر سختی شد بتحریک شدة بالفتح یکبار حمله کردن ع قاصه شد علیه ای حمل علیه
و بلند بر آمدن روز و استوار کردن و شد عضده ای قواه و شدد استوار شد و رو دید شادة سختی نمودن درخری شد و کذلک تشدد مرد بخیل شدید بشده بالضم دلکسری
اول فقه و بیرون آوردن قال الفراء ما کان علی فعلت من ذوات التضعیف غیر واقع فمستقبله مکسور العین مثل عففت اعف ما کان واقعا مثل رددت اردده بالضم الشدیدة
استخراجات نادره هم شده و علیه و تمه نمیة و صله بالضم قال ما جاء مثل هذا ایضا ما لم یسمعه فهو قلیل و قد جاء حرد جدید بالکسر من غیرت و تشرکه بالضم شا لوا

وهو جيد بجيد وتقول شد الله ملكه وشدده اي قواه تشديد گران كردن خلاف تخفيف وقوله تعالى حتى يبلغ اشده اي قوته وهو ما بين ثماني عشرة الى ثلثين وهو واحد جاء
على بناء الجمع مثل آنك وهو الاسرب ولا نظير لهما ويقال هو جمع لا واحد له من لفظه مثل آسال وابابيل وعباديد ومذاكير قال سيبويه واحده شدة وهو حسن في المعنى لانه
يقال بلغ الغلام شدته ولكن لا يجمع فعلة على افعل واما انعم فانما هو جمع نعم من قولهم يوم بؤس ويوم نعم ويقال هو جمع الجمع تقول نعمة ونعم وانعم واما قول من قال
واحده شد مثل كلب واكلب وشد مثل ذئب واذؤب فهو قياس كما يقال في واحد الابابيل ابول قياسا على عجول وليس هو شيئا سمع من العرب قال ابو زيد
يقولون ما ابلي ما شدي على فعلي اي شدة واشد الرجل اذا صار ذا دابة شديدة **شرود** شراد رميدن ستور **ع فاكه** فهو شارد وشرود والجمع شرد مثل
وشرد وتحقيين لشارد مثل زبور وزبر ومثل خادم وخدم وغائب وغيب قافية شرود اي سائرة في البلاد وتشريد راندن ومنه قوله تعالى فشرد بهم من خلفهم اي فرق
وبدد جمعهم شريد طريد مثنى نحو الشديد يعني اي سليم **شكد** بالضم عطا وبالفتح المصدر منه **ع فاضه** **شهادة** خبر درست وگاهي قاطع يقال شهد الرجل على
كذا وربما سكنوا الهاء وقالوا شهد الرجل عن الاخفش ومعنى شهد كذا اطلاعا مشاهدة معاينه ديدن شهود بالضم گواهان وحاضر شدن فهو شاهد وشهود اي حضور
وهو في الاصل مصدر وشهد ايضا مثل راكع وركع وشهد له بكذا شهادة اي ادى ما عنده من الشهادة فهو شاهد والجمع شهد مثل صاحب وصحب وبعضهم ينكره وجمع الشهد شهود
واشهاد وشهيد حاضر وگواه وكشته شده في قصاص ودية والشهادة الاسم فيه ايضا وقد استشهد وهم شهداء اشهاد گواه گردانيدن واشهدته فشهد عليه اي صار
شاهدا عليه وامراة مشهد بلا ها التي حضر زوجها ومغيبة بالها التي غاب زوجها استشهاد گواهي خواستن وتشهدني اي حضرني وجعلني شاهدا ايضا تشهد ومعنى
تشهد اشهد ان لا اله الا الله گفتن در نماز و نشستن تا آنجا شاهد آب سطبر كه با بچه بيرون آيد از رحم و زبان و فرشته شهود الناقة آثار موضع منتجها من دم او سلا مشهد
بالفتح وبالضم انگبين با موم شهدة اخص منه والجمع شهاد وشهد الرجل اي في المذي عسيلة **شيد** بالكسر هر چه ديوار را گل اندايند چون آهك و گچ و جز آن وبالفتح مصدر
ع فاكه مشيد اي معمول بالشيد تشييد برافراشتن واستوار كردن بنا وايضا آواز برداشتن وبدگردي رفع من قدره قال ابو عمرو وشدت الشي اي عرفته مشيد بالضم
والتشديد برافراشته قال الكسائي المشيد بالفتح وكسر الشين للواحد من قوله تعالى وقصر مشيد والمشيد بالضم للجمع من قوله تعالى في بروج مشيدة **فصل الصاد** **صخد**
سوختن آفتاب **ع بفتحها** وبانگ كلاكوش صخد بالتحريك نيك گرم شدن آتش **ع كافه** يوم صخدان بالتحريك وصخود در روز نيك گرم صخرة صيخود اي شديدة
واصخد الحرباء اي تصلى بحر الشمس **صدود** روي برگردانيدن **ع فاضه** صد بازداشتن وصدد وصدة بمعنى اي منعه عنه صديد زرد آب و بانگ كردن
ع فاضه وكسرها صدد نزديكي يقال داري صدد داره اي قبالتها نصب على الظرف صداد بالضم والتشديد نوعي از كلكوش قال ابو زيد هو في كلام قيس
سام ابرص والجمع صدائد على غير قياس وراه سوي آب صداء بالمد نام جاهي چون كپ في المثل ماء ولا كصداء وبعضهم يقول هو صدّاء مثال صدغار وصديد الجرح
اي صار فيه المدة والصيد صد بالضم كوه قال ابو عمرو ويقال للكل جبل صد وسد **صرد** ساده يقال حبة صرد او نبيذ صرد وكذب صرد اي خالص ولوم صرد
وهو معرب سرد صرود من البلاد خلاف حرور يعني سرد سير وگرم سير صرد بالتحريك سرما يافتن **ع كافه** فهو صرد ومصراد وصرد السهم عنه اي نفذ عنه وصرد السهم عن
الرمية اي نفذ وصرده انفذه وسهم مصراد وصارد اي نافذ وهو لصار وقومي از عرب صردان بالضم والتحريك دو رگ زير زبان صرد طايري يعني مرغي كه بر صيد نشيند
سعد لزريشش شده في جراد ابر تنگ في باران تصريد كم از سيرابي آب دادن و كم كردن عطا شرب مصرد اي مقلل و كذلك الذي يسقي قليلا ويعطي قليلا **صمرد** كميزين
وساكن الوسط ناقه كم شير ميم زائده **صرخد** موضع **صعود** برآمدن تصعيد كذلك يقال صعد في السلم وصعد في الجبل وعلى الجبل واصعد في الارض اي مضى
وسار واصعد في الوادي وصعد فيه اي انحدر وتصعدني الشي اي شق علي عذاب صعد بالتحريك اي شديد قوله تعالى يسلكه عذابا صعدا صعود بالفتح بلندي ضد هبوط وحدور
والجمع صعائد وصعد مثل عجوز وعجائز وعجز وعقبه دشوار وناقه كه بچه ناقص خلقت زايد يقال صعدت الناقة واصعدتها انا كلتاهما بالالف العراض صعيد خاك قال ثعلب وجه
الارض صعد وصعدات جمع مثل طريق وطرق وطرقات ويقال هذا النبات ينمي صعدا بفتحتين اي يزيد طولا صعيد مقبر موضعي در دي صعدة نيزه كوتاه و راست رسته نبات
خران گور صاعدي منسوب اليها على غير قياس صعدا بالضم والمد مسعد درا **صفد** بند كردن **ع فاكه** و بالتحريك بند و عطا صفد وصفده اي نقده شدي
اصفاد مانند تحشيد صفاد بالكسر وال بند و غل اصفاد جا **صفرد** بكسرتين مهما ساكن مكاوك هو طائر يسمى العامة ابا المليح في المثل اجبن من صفرد **صلد** ستاتا بان

صلد وارض صلد وجبین صلد ای صلب املس صلود بالضم آواز آوردن چخماق بی جستن آتش **عع فاکه** وصلد الرجل ای بخل زند وصلد بخیل صلود و صلید
دیر بجوش آمدن دیگ و اسپ عرق نا کننده ناقه صلود ومصلاد کم شیر **صلخدی** قوی سخت صلخدم کذلک بزیادة الیاء والمیم فیهما ویقال جمل صلخدی وصلخدم ای
قوی طویل و ناقه صلخداة وجمل صلاخد بالضم والجمع صلاخد بالفتح واصلخد ای انتصب قائما **صمد** جای بلند درشت مصمد بست از هر چیز لغة فی مصمت که
لا جوف فیه صماد بالضم ـــ بند شیشه صمد ایضا آهنگ کردن **عع فاضه** صمد بفتحتین مهتر و آنکه آهنگ بوی کنند در حاجات وبنا رست مصمد ای مصمود
بنشان بفتح **صندید** بالکسر مهتر بر دل غیث صندید باران بزرگ قطره صنادید مهتران و بختیها ومنه قول الحسن نعوذ بالله من صنادید القدر **صهید** بفتحتین
منها سال کم پیش آب و دراز و صهدته الشمس لغة فی صخدته **صید** شکار و شکاری شکار کردن **عع فاکه وبفتحتا** یقال منه صاده یصیده صیاده ایضا واصطاده کذلک
و فلان تصیده تصید و صیده بالکسر منها انچه بوی صید کنند کلب صیود و کلاب صید بضمتین وصید فی لغة من تخفیف الرسل و یکسر الصاد وتسلم الیاء وصید بفتحتین سر بلند
داشتن از کبر فهو اصید **عع کافه** وصید و صید مبنی مثل عور و عور وانما اصل فی هذا الباب افعل بالتشدید وانما صحت الیاء فیه لصحتها فی اصله لتدل علیه وحذفت
الزوائد للتخفیف ولو لا ذلک لقلت صاد وعار وقلبت الیاء والواو الفا کما قلبتها فی خاف وباع والدلیل علی انه افعل مجی اخواته علی هذا فی الالوان والعیوب نحو
اسود واحمر وانما قالوا اعور وعوج للتخفیف وکذلک قیاس علی ان لم یسمع ولهذا لا یقال من هذا الباب ما افعله فی التعجب لان اصله یزید علی الثلاثی ولا یمکن بناء
الرباعی من الرباعی انما مبنی البناء للاکثر من الا قل صادس وقد صادی منسوب الیه وحرفی از حروف ہجا صیدان بالفتح دیگہای سنگین صیدا ربالفتح والمد سنگ کہ آن را
دیگ سا زند و زمین درشت و نام شهری نحو صیدا البطنی از بنی اسد صیداة غول و زن بد خوی بسیار گوی **فصل الضاد ضود** وضودة بالضم فریاد کام
ضود مصدر منه یقال ضید الرجل فهو مضوو وضیاد ده الله ای از کمه الله ضاد خصومت کردن **ضد** بالکسر همتا اضداد جماعت ضدید مثله وقد یکون الضد
جماعة قال الله تعالی ویکونون علیهم ضدا وقد ضاده وهما متضادان ویقال لا ضد له ولا ند له ولا ضدید له ضد بالفتح بر کردن **عع فل** ضد القربة ای ملاها
و ضد الرجل ای غضب **ضمغد** کوبی یقال هو مقبرة یعرف من الاول ولا یعرف من الثانی **ضفند** و فرک احمق و هو ملحق بالخماسی بتکریر آخره **ضمد** تر و
خشک یقال شبعت الابل من ضمد الارض ای من رطبها ویابسها و فربه و لاغر و برابر کردن در چیزی و دو معشوق گرفتن زن قال ابو ذوئیب شعر تریدین کیما
تضمدینی وخالدا وهل یجمع السیفان ویحک فی غمد ضماد بالکسر چیزی که بر جراحت بندند و بستن بر جراحت ضماد ایضا کذلک **عع فاکه** ضمادة عصابه که با سر
بندند و یقال ضمده بالعصا ای ضربه بها علی الراس ویقال ما علی ضمادة من الامر ای فتره علیه ضمد بالتحریک کینه گرفتن **عع کافه** وضمد علیه ای حقد علیه حقد
دیرینه یقال لنا ضمد عند فلان ای غایر حق من عقل ودین ضماد غنچه بر آوردن غرمج و آن درختی است و ضمد ر آن آشده بعصابة وقد ضمدته فتضمد ای جعلت له ضمادا
علی جرحه **ضهد** قهر کردن فهو مضهود و مضطهد ای مقهور مضطر و فلان ضهدة للکل ای من شاء ان یقهره فعل **فصل الطاء طرد** راندن و دور کردن **عع**
فاضه طرد بفتحتین کذلک و ایضا مزاوله الصید لا یقال منه انفعل وافتعل الا فی لغة ردیة مطرود وطرید بمعنی و مر فلان یطردهم ای یشلهم وطرد الابل ای ضمها من
نواحیها واطردتها ای امرت بطردها واطرده السلطان ای امر باخراجه عن بلده قال ابن السکیت اطردته اذا صیرته طریدا وطردته اذا نفیته عنک وقلت له اذهب عنا
ویقال هو طرید ه لکلذی وکذ بعده فالثانی طرید الاول وطردت القوم ای اتیت علیهم وجزتهم طریدة شکاری و کاردان شتر و چوب که بر دوک دو تیر قمار نهند
و تیر شندا نند و طرید ایضا تنه درخت گر شده و بی شاخ و برگ مانده و هو العرجون مطاردة حمله آوردن بر یکدیگر یقال هم فرسان الطراد واستطرد له
و ذلک ضرب من المکیدة تطارد بی یکدیگر شدن واطرد الامر استقام والانهار تطرد ای تجری مطرد بالکسر نیزه کوتاه که بدان صید کنند **طود** کوه بزرگ
و طرد فی الجبال ای طوف وطوح مطاود وادی مطاوح **فصل العین عبد** بنده خلاف حر عبید و اعبد و عباد مثل کلب و کلیب و اکلب و کلاب
جماعت و عبدان مثل تمر و تمران بالضم وعبدان بکسرتین و بالتشدید و بالکسر و تسکین الباء و عبداء بکسرتین و بالمد و بالقصر مع التشدید و معبوداء بالمد
و عبد بضمتین عند الاخفش مثل سقف وسقف قال ومنه قرأ بعضهم وعبد الطاغوت و بعضهم قرأ وعبد بالفتح وکلاهما بالاضافة و ...
فیما یقال خدم الطاغوت قال ولیس هذا بجمع لان فعلا لا یجمع علی فعل وهو اسم بنی علی فعل مثل حذر و ندس ویقال عبد بین

العبودة والعبودیة واصلها الخضوع والذل والتعبید التذلیل یقال منه طریق معبّد ای مذلّل وکذلک البعیر المعبّد وهو المهنوّ بالقطران المذلل والمعبّدة السفینة
المقیّرة والتعبید ایضا به بندگی گرفتن والاستعباد والاعتباد کذلک وفی الحدیث ورجل اعتبد محرّرا وکذلک الاعباد والتعبّد یقال تعبّده ای اتخذه عبدا والتعبّد ای
تنسّک وهو لازم ویقال ما عبدک فلان ان فعل ذلک ای ما انفک وحکی ابن السکیت اعبد بفلان بمعنی ابدع به اذا کلّت راحلته او عطبت عبد بفتحتین خشم عار والاسم
العبدة مثل الانفة وعبدا ای انفا قال ابو عمرو قوله تعالی فانا اول العابدین من الانف والغضب ناقة ذات عبدة ای ذات قوة وسمن والشاعر عبدة ای قوة
عبدة بن الطبیب بالتسکین وعلقمة بن عبدة بالتحریک اسما رجلین عبادید گروهی از مردم دونده بهرسو وکذلک عبابید یقال صار القوم عبادید وعبابید والنسبة
الیهم عبادیدی قال سیبویه لانه لا واحد له والواحد فی القیاس علی فعلول او فعلیل او فعلال عباد بالفتح قبیلهای پراگنده والنسبة الیهم عبادی عبدان
بالضم نام وادی عبید تصغیر عبد ونام اسپی و نام مردی وقوله تعالی فادخلی فی عبادی ای فی حزبی والعبدی منسوب الی عبد القیس [illegible] عبقسی عبدی
وعبشمی منسوب الی عبد الدار وعبد الشمس ایضا والعبدی منسوب الی بطن یقال هم بنو العبید کما قالوا فی النسبة الی بنی الهذیل والعبدان فی بنی قشیر عبد الله بن قشیر
وهو الاعور وعبد الله بن سلمة بن قشیر والعبیدتان عبیدة بن معاویة بن قشیر وعبیدة بن عمرو بن معاویة والعبادلة عبد الله بن عباس وعبد الله بن عمر
وبن العاص ویقال عبد الله بن مسعود **عتید** آماده قوله تعالی هذا ما لدیّ عتید تعتید آماده کردن اعتاد کذلک ومنه قوله تعالی واعتدت لهن متکأ و
عتد بفتح التاء وکسرها آماده بجهت راندن قال ابن السکیت هو الشدید التام الخلق عتاد بالفتح ساخت و آمادگی یقال اخذ عدته وعتاده ای اهبته وآلته وربما
سموا القدح الضخم عتادا اعتد وبرخاله یک ساله اعتده عدان جمع وصله عتدان فادغم عتود بالکسر وفتح الواو نام وادی ولیس فی الکلام فعول غیره وغیر خروع
عثجد بالضم نوعی از مویز **عجرد** بالفتح سبک قال الفراء المعجود العریان قال وکان اسم عجرد ماخوذ منه عجاردة گروهی از خوارج عجرد زن سلیطه **عجالد** **عجلد**
شیر جغرات شده **عد** بالفتح شمردن ع ع فاضه عدد وعدید شمار یقال هم عدید الحصی وفلان عدید بنی فلان ای یعد فیهم وعده فاعتد ای صار معدودا
واعتد به الایام المعدودات ایام التشریق واعده لامر کذا ای هیأه له استعداد آمادگی کردن ویقال هم یتعادون ویتعدون علی عشرة آلاف ای یزیدون
علی ذلک فی العدد عدة المرأة ایام حیضها وقد اعتدت وانقضت عدتها ویقال انفذت عدة کتب ای جماعة کتب عدة بالضم ساز و ساختگی یقال
عده برآمادگی با تشدید قال الاخفش ومنه قوله تعالی جمع مالا وعدده ویقال جعله ذا عدد معدّ بن عدنان بموضع وقته زین معد بن عدنان وهو معد بن عدنان وعند
سیبویه المیم من نفس الکلمة لقولهم تمعدد لقلة تمفعل فی الکلام وتمعدد الرجل ای تزیا بزیهم او انتسب الیهم او تصبر علی عیش معد وقال عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه
اخشوشنوا وتمعددوا قال ابو عبیدة فیه قولان یقال هو بمعنی الغلظ ومنه قیل للغلام اذا شب وغلظ قد تمعدد ویقال تمعددوا ای تشبهوا بعیش معد وکانوا
اهل قشف وغلظ فی المعاش ای کونوا مثلهم ودعوا التنعم وزی العجم وهکذا هو فی حدیث آخر علیکم باللبسة المعدیة قال الکسائی وفی المثل ان تسمع بالمعیدی خیر من
ان تراه وهو تصغیر معدی وانما خففت الدال استثقالا للجمع بین التشدیدین مع یاء التصغیر یضرب للذی له صیت وذکر فی الناس فاذا رأیته ازدریت مرآته عد
بالکسر آبی که هرگز نشود چون چشمه ومانند آن اعداد جمع وبسیار از هر چیز یقال انه لذو عد ومقبص یعنی عدد بسیار عدا و بالکسر درد مارگزیدگی بعد از تمام
مدة واعد معصورة منه یقال عادته اللسعة اذا اتته لعداد وفی الحدیث ما زالت اکلة خیبر تعادنی فهذا اوان قطعت ابهری وذلک ان کل من لدغ اذیت له استنت
ارحاح به الالم وکیفیته عداد هرباری مرة فی الشهر ویوم لعداد ویوم لعطار ویقال به عداد من جنون ویقال منی عداد ای عداد القوس نهاد موصوت
الوتر وفلان عداده فی بنی فلان ای دیوانه معهم ویعد منهم فی الدیوان وقولهم کان ذلک فی عدان فلان بالفتح والکسر ای علی عهده وزمانه **عرود** برآمدن وبلند
شدن نبات ودندان ع ع فاضه وکشتی عرد بالفتح ای صلب [illegible] عرادة خیر ای فی حال خیر عرادة ایضا نام اسپی عرادة بالتشدید آلت
خنک خرد تراز منجنیق تعرید گریختن عرند درست وهو ملحق بسفرجل وحکی سیبویه ترعند بالضم ای غلیظ ونظیره من الکلام ترتج **عربدة** بدخوئی وجنگجوئی فهو معربد
عرمتال سلقد مانند بالفتح درد **عسجد** زر وهو جواهر من الرباعی بغیر حرف ذو لقی عسجدیة نام موضعی و بر شتی ملوک که شتران کرکبت نعمان بن منذر
ری کار استندی **عصد** بجیدن ع ع فاکه که بوقت مرد کردن بچه عصود مرد عصیدة بتاویه نوع من الطعام قوله وقوانی عصدوا بالکسر ای

نی امر عظیم و جارت الابل عصا دیدا اذا رکب بعضها بعضا **عضد** بازو وفیه اربع لغات بالفتح مع ضم الضاد وکسرها مثال عضد وسکون الضاد مع الفتح والضم مثاله
ضعف عضد یاری دادن **عع فا ضه** و بر بازو زدن و عضدت الشجر اعضده بالکسر ای قطعته بالمعضد فهو معضود و عضد معاضدة ای معاونة و اعتضدت به
ای استعنت به و اعتضدت الشی ای جعلته فی عضدی معضد بالکسر داس و درخت بر و بازو بند دوره بازو بند عاضدان دو رسته خرما بان بر دو جوی عاضد نشترکه بازو
ناقه کبر دهد چرا باشد عضید خرمابن که دست بوی رسد جبارة آنکه دست بوی نرسد عضد باریک بازو عضادی بالضم سطبر بازو عضده دست که بازوی کوتاه دارد
اعضاد الحوض سنگهای گرداگرد حوض عضادتا الباب دو بازوی در اعضاد کل شی ما یشد حوالیه من البناء و غیره عضد بالتحریک درد بازو و ستور منه عضد البعیر
بالکسر معضد جاکه علم بر بازوی دارد ابل معضدة شتران بازو داغ کرده عضاد بالکسر داغ بازو و معضدة بکسر الضاد غوره خرما که برسید نزدیک شد عضید بالتقلیه
که از ما خشنفوق خوانند **عطرد** بفتحتین مشددة برادر ازیقال یوم عطرد و شاء عطرد و عطارد بالضم نام کوکبی **آسمان** و بلغتی از تمیم عطود بالفتح و تشدید الواو رفتن بشتاب
بالتمامی **عقد** بستن یقال عقدت البیع والعهد والنکاح والحبل فانعقد و سطبر شدن رب یقال عقد الرب ای غلظ فهو عقید و عقدته تعقیدا قال الکسائی یقال عقدت القطران
والرب ونحوه فعقد حتی تنعقد عقدة بالضم گره عقد جا یقال جریره علی عقدة ای علی عزم و آب ز زمین و جای درخت ناک و گلستان و فی المثل الف من عزب عقدة لانه
لا یطیر و یقال لحلل عقده اذا سکن غضبه عقد بالکسر حمیل و رشته مروارید عقد بالتحریک گره گرفتن زبان **عع کا فه** عاقد نعت منه عقد بکسر الوسط کذلک و ایضا
ریگ توده بر هم نشسته و احدها عقدة و عند ابی عمرو عقد و عقدة کلاهما بالفتح و تعقد الرمل والخیط و غیرهما خیوط معقدة شدد للکثرة کلام معقد ای مغمض
و اعتقدها لا و ضیعة ای اقتناها و اعتقد الشی ای سخت و صلب و اعتقد کذا ای تیقن بقلبه یقال لیس له معقود ای عقد رای معاقدة و معاهدة و تعاقد القوم فیما بینهم و تعاقدت
الکلاب ای تعاظلت معاقد جایهای بستن و یقال فلان بنی معقد الازار یراد به قرب المنزلة عقید ای معاقد و فلان عقید الکرم و عقید اللؤم عقدا گوسپند که دنبه او گوی گره
بسته است الا عقد الکلب جلوه اسماله معروف الانعقاد دنبه منعقود خوشه نمو رعنا قید جا عت جا اعتقاد بالکسر نعته فیه عاقد ناقه که دم خود را گره کند و آن علامت آبستنی باشد
از وی وگرد اگرد جا ناقه معقودة یعقرانا قه استوار پشت جمل عقد کذلک **عکدة** بفتحتین بن زبان و بن علک بعض ای سمن ناقه عکدة ای سمینة لبن عکالد بالضم ملکد
خاثر بزیادة اللام شئ **علد** ای صلب علد ایضا پی گردن علندی سطبر از هر چیز علاند جا عت جمل علندی بضم اللام کذلک قال ابو سمیدع علندی الجمل الکلندای
اذا غلظ واشتد علود بالکسر و تشدید الدال دراز و بزرگ یقال هو علود و عنق علود علهبت الصبی ای حسنت غذاره **عمود** ستون خانه اعمدة جمع قلة عمد بفتحتین
و ضمتین جمع الکثرة قوله تعالی فی عمد ممددة یقال خباء معمد و سطع عمود الصبح عماد بالکسر بناهای بلند یذکر و یونث عمادة و احدها و هو طویل العماد اذا کان منزله معلما
لزائریه عمد آهنگ کردن **عع فا له** و هو نقیض الخطاء یقال عمدت له و تعمدت له و فعلت ذلک عمدا علی عین عمد عین ای بجد و یقین و ستون نهادن عمدت الشی
اقمته بعماد یعتمد لقام و اعمدته جعلت تحته عمدا و گران کردن بیماری کسی را یقال عمده المرض ای فدحه رجل عمید و معمود ای هده العشق و یقال انا عمد
من هذا ای اعجب منه قول ابی جهل اعمد من سید قتله قومه و العرب تقول اعمد من کیل محق ای هل زاد علی هذا و قولهم حمله علی عمود بطنه ای علی ظهره عمید القوم
سیدهم عمدة بالضم هرچه بر وی اعتماد کنند اعتمدت علیه ای اتکأت و عمدت علیه فی کذا ای اتکلت علیه فیه عمد بفتحتین تر شدن خاک **عع کا فه** و ذلک اذا قنعت
علی شئ من الثری تعقد و اجتمع من ندوة ثری عمد بکسر الوسط نعت منه و بعیر عمد و عمد البعیر اذا انفضخ داخل سنامه من الرکوب و ظاهره صحیح **عمرد** بفتحتین مشددة الراء
یقال فرس عمرد و سنان عمرد **عنود** از راه برگشتن **عع فا ضه** یقال عند عن الطریق ای مال عنه فهو عنود بالفتح و ناقة عنود التی ترعی ناحیة عند بفتحتین
جانب عند العرق ای سال و لم یرقا و هو عرق عاند و عند فی قیئه ای اتبع بعضه بعضا عند بفتحتین کرانه یقال امشی و سطا لا عندا عنود بالضم ایضا بر خلاف حق
کاری کردن و رد کردن حق و ستیهیدن بباطل **عع فا که** عاند و عنید نعت منه و الجمع عند و عند مثل راکع و رکع و عنیف و عنف معاندة عناد ستیهیدن و عارضه ای
عارضه و طعن عند بالکسر نیزه زدن از چپ و راست قال ابو عمرو اخف الطعن الولق و اعانده مثله عند بالکسر و الفتح و الضم ثلث لغات نزد و هی ظرف فی المکان و الزمان
یقال عند الحائط و عند اللیل الا انها ظرف غیر متمکن و لا یقال عندک واسع بالرفع و دخل علیه من حروف الجر من وحدها کما دخلت علی لدن قال الله تعالی
الا رحمة من عندنا و قال تعالی من لدنا و لا یقال مضیت الی عندک و لا الی لدنک و قد یغری بها تقول عندک زیدا ای خذه و یقال ابی عنه عند

و معلند بالضم فیهما ای تبرد ما وجدت ای که معلند دال سبیلا **عود** عودة بازگشتن **ع فاضله** فی المثل العود احمد یقال عاد له بعد ما کان اعرض عنه معاد
بالفتح بازگشت و آن جهان عیادة بالکسر بیمار پرسیدن کردن **ع فاضله** عادة **قم** عاد عادات جمع مثال ساعة و ساع و ساعات یقال عاده و اعتاده
و تعوده یعنی عادت کرد او عود کلبة الصید عادت کنانید فتعوده و استعدته الشیء فاعاده ای سألته ان یفعله ثانیا و هو معید لهذا الامر ای مطیق له و ایضا هو الفحل
الذی قد ضرب مرات معاودة بازگشتن بار کار و یقال للشجاع معاود لانه لایمل المراس و عاودته الحمی و عاوده بالمسألة ای سأله مرة بعد اخری و تعاودوا القوم
فی الحرب و غیرها اذا عاد کل فریق الی صاحبه عوادة بالضم طعام یکبار خورده بازآورده عواد بالکسر الدال مبنی مثل نزال و تراک یقال عدفان لک عندنا عوادا حسنا
ای ماتحب عائدة بازگردنده و سود یقال هذا اعود علیک ای انفع و فلان ذو صفح و عائدة ای ذو عفو و تعطف عود ایضا راه دیرینه و شتر قدیم یقال سؤدد
عود ای قدیم و شتر کلان سال بچه ازبازل و مخلف درگذشته یا عودة بالکسر و فتح ۲ جمع و قد عود البعیر و فی المثل ان جرجر العود فزده و قالوا عودة مونث عود
بالضم چوب عیدان بالکسر جمع و رباب و بوی خوش عاد قبیله قوم هود علیه السلام عادی ای قدیم و یقال ما ادری ای عاد هو ای ای الناس هو غیر منصرف عید
بالکسر هرچه بازآید از اندیشه و جز آن و جشن اهل اسلام اعیاد جمع بالیاء و اصله الواو و للزومها فی الواحد و یقال للفرق بینه و بین اعواد الخشب و قد
عیدوا ای شهدوا العید عاد یار علی فاعل احد و نام مرد و هو من باب المعتل نذکره هنالک ایضا عیدان بالفتح خرمابنان دراز عیدانة یکی اذا کان فعلان و اذا
کان فیعالا فهو من باب النون **عهد** زمان یقال کان فی عهد فلان ای زمانه و زنهار و سوگند علی عهد الله تعالی لافعلن کذا و پیمان و امان و نگاهداشت و اندرز کردن
همیشه بوی بازگردند از هرجا که رفته باشند معهد کذلک و باران پس باران دیگر عهاد عهود جمع و قد عهدت الارض فهی معهودة ای مطرت فهی ممطورة و عهد الیه ای اوصیه
و منه اشتق العهد الذی یکتب للولاة عهدة بالضم نبشته بیع و شرا و یقال العهدة علیه ای ما ادرک فیه من درک فاصلاحه علیه و تاوان یقال فی الامر عهدة ای سستی یقال
فی عقله عهدة ای ضعف یقال لاعهدة ای لارجعة و ابیعک الملسی لاعهدة ای تملس و تنقلت فلاترجع الی معهود دیده و شناخته و عهدته بمکان کذا ای لقیته و عهدی
به قریب ای علمی و معرفتی به و فی الحدیث ان کرم العهد من الایمان ای رعایة المودة تعهد بیمار داشتن و تازه کردن یقال تعهدت فلانا و تعهدت ضیعتی و هو افصح
من تولیت تعاهدته لان التعاهد انما یکون بین اثنین و فلان یتعهده صرع ای یتجدده و تعهدان بالکسر العهد معاهد گریزگر یعنی ذمی عهید هم پیمان و هم زمان
قریة عهیدة ای قدیمة اتی علیها عهد طویل رجل عهد بکسر الوسط آنکه تعهد ولایت و کارها کند **فصل الغین** **غدة** غدده بضمها کوشت غدد جمع
غدة البعیر طاعون شتر و اغد البعیر فهو مغد ای به غدة و اغد ای غدة و اغد ای غضب مغد ای غضبان و اغد القوم ای صابت ابلهم الغدة مغداد کثیر الغضب
غرد بفتحتین گردانیدن آواز در گلو و طرب انگیز کردن آواز را **ع کافه** غرد الطائر و غرد و تغرد بمعنی غرد بالکسر نوعی از سماروغ غردة بفتح الثانی جمع
مثل قرد و قردة و قال الکسائی واحد الغردة غرد و قال الفراء هو بالفتح غردة و غرد مثل تمرة و تمر و بالکسر مثال تبنة و تبن و الجمع منهما اغراد بالکسر مثل کلاب
و ذباب مغرود مثل غرد مغارید جمع مغرندی بکسر الدال الذی یعلو و یغلب اغرندا بر دن و قهر و دشنام فراگرفتن یقال اغرند و اعلیه و کذا اغلنتوا **غرقد**
درختی بقیع الغرقد مرقده بمدینه **غمد** بالکسر نیام شمشیر و کارد غمد بالفتح مصدر منه **ع فاضله** و کسرها غمدت السیف و اغمدته ای جعلته فی غمده
فهو مغمود و مغمد قال ابو عبیدة هما لغتان فصیحتان و تغمده الله برحمته ای غمره بها و تغمدت فلانا ای سترت ما کان منه و عظیته غامد حیی از یمن و اغمد فلان
اللیل ای دخل فیه کانه صار کالغمد له کما یقال ادرع اللیل غمدان بالضم کوشکی بیمن **غید** بفتحتین نازکی و نعومت یقال منه امراة غیداء و غادة ای
ناعمة اغید خواب آلوده کردن گردن گرکده **فصل الفاء** **فواد** بالضم دل افئدة جمع فادته فهو مفئود ای اصبت فواده و کذلک اذا اصابه داء فی فواده
قال الکسائی مفؤود و فئید بدل فادت الخبزة کوماج کردم و افادت للخبزة جای کردم کوماج را در خاکستر افود بالضم علی افعول جای کوماج در خاکستر مفاد علی
مفعل بالکسر آتش گاه و سیخ بریان کنه آنرا اب زن خوانند مفادة کذلک فادت اللحم و افتادته ای شویته لحم فئید گوشت بریان **فدید** آواز کردن **ع فاکه** فداد
آواز و فی الحدیث ان الجفاء و القسوة فی الفدادین هم الذین تعلوا اصواتهم فی حروثهم و مواشیهم فاما الفدادین بالتخفیف فهی البقرة التی تحرث واحدها فدان بالتشدید
عن ابی عمرو فدفد زمین هموار **فرد** تنها و طاق افراد جمع فرادی کذلک علی غیر قیاس کانه جمع فردان و فرد بتسکین الوسط و فتحه و کسره فارد فرید منفرد

كلما بمعنى طيبة فارد والتي انقطعت عن القطيع وكذلك سدرة فاردة فريد يگانه در وفرائد الدر گهرها افراد النجوم ستارگان درخشان ويقال جاؤا فرادا وفرادى
بالتنوين وبلا تنوين اي واحدا واحدا وافرده اي عزله وافردت اليه رسولا وافردت الانثى اي وضعت واحدا فهي مفرد وموحد ومفذ ولا يقال ذلك
في الناقة لانها لا تلد الا واحدا وفرد وانفرد بمعنى ويقال لقيت زيدا فردين اي لم يكن معنا احد وتفردت بكذا واستفردته اذا انفردت به فرند
افرند بكسرتين پرنگ معرب فرند وايضا اسم موضع ويقال اسم رملة **فرصاد** بالكسر توت سرخ **فرقد** گوساله فرقدان دو ستاره نزديك قطب **فرهد** بالضم
وپشت ستبر شده فرهود حي از يحمد وهو بطن من الازد ويقال هم الفراهيد منهم الخليل بن احمد العروضي ويقال رجل فراهيدي ويونس يقول فرهودي **فساد**
تباهي وتباه شدن **ع فاضحه** خلاف صلاح هو فاسد وهم فسدى كما يقال ساقط وسقطى وفسد الشيء بالضم كذلك فهو فسيد ولا تقل انفسد وافسدته
انا والافساد والاستفساد خلاف الاصلاح والاستصلاح مفسدة خلاف مصلحت **فصد** رگ زدن **ع فاكه** فصدت وافتصدت بمعنى وانفصد الشيء وتفصد
اي سال فصيد خون در روده بريان كرده وآنرا از براي مهمان داشتندي در جاهليت وفي المثل لم يحرم من فصد له البعير بسكون الصاد بمعنى مكسورها للتخفيف
ويسكنت الصاد منه فتقلب زايا فيقال فزد له وكل صاد وقعت قبل الدال فانه يجوز ان تشمها رائحة الزاي اذا تحركت وان تقلبها زايا محضا اذا سكنت وبعضهم
يقول من فصده بالقاف اي اعطى له قصدا اي قليلا وكلام العرب بالفاء **فقد** فقدان بالضم والكسر گم كردن **ع فاكه** افتقاد كذلك تفقد گم شده جستن
فاقد زني كه شوي يا پسر گم كرده باشد ظبية فاقد وتفاقد القوم اي فقد بعضهم بعضا **فند** بفتحتين دروغ وسستي راي از پيري افناد دروغ گفتن
شدن ولا يقال عجوز مفندة لانها لا راي لها تفنيد بگو بيدن وضعف راي نسبت كردن فند بالكسر پاره از كوه مدار از نام شاعري قدد م فنداد د
فود الراس وكرانه سر يقال بدا الشيب بفوديه وله فودان اذا كان له ضفيرتان وقعد بين الفودين اي بين العدلين فود مردن **ع فاضحه فهد** يوز
جماعت فهود وفهد اي اشبه بالفهود في كثرة نومه وتمدده وفي الحديث ان رجلا فهد وان خرج اسد بكسر الوسط فيهما فهدتان دو پاره گوشت برآمده زير سينه
فوهد كودك فربه مراهق فوهدة سر غنيمة منه **فيد** خراميدن **ع فاكه** رجل فياد وفيادة ايضا للمبالغة كالعلام والعلامة فياد ايضا بوم نر فائدة آنچه گرفته
يا داده شود از دانش ومال ويقال فادت له فائدة وافدته اي اعطيته وافدت انا مالا اي اعطيته غيري وفاد المال يفيد لفلان اي ثبت له وفاد يفيد اي ذهب ومنه بمعنى اذا
فيد ايضا زعفران سوده وموي دراز كه بر بن گوش برآيد وموضعي بر راه مكه **فصل القاف قتد** بفتحتين چوب پالان اقتاد وقتود جمع قتاد درختي خاردار كتاده
في المثل ومن دونه خرط القتاد ابل قتدة وقتادى شتراني كه از خوردن قتاد بدرد شكم شده باشند كما يقال رمثة ورماثى قتادة بالضم نام عقبه رجل **قرد** قنارد مقر
مرد بسيار گوسفند وبرده گران **قحد** خيار بادرنگ **قحدة** بفتحتين بن كوهان قحاد بالكسر جمع مثل ثمرة وثمار ناقة مقحاد بزرگ كوهان واقحدت الناقة نكوهان بود
گردد وبكرة قحدة والاصل كسر الحاء فسكنت تخفيفا مثل عشرة وعشرة **قمحدوة** بفتحتين وسكون الحاء وضم الدال وفتح الواو پس سر قماحد جمع **قمد** مرد از اشكار
ع فاضحه يقال قددت السير وغيره وقد المسافر المسافة والمفازة اي قطعها قد ايضا بالا وتقطيع يقال قد فلان قد السيف اي جعل حسن التقطيع
و پوست بزغاله اقد جمع القلة قداد بالكسر جمع الكثرة ومنه في المثل ما يجعل قدك الى اديمك معناه اي شيء يحملك على ان تجعل امرك الصغير عظيما قد بالكسر دوال وآنرا
بپارسي بيرگويند قدة حصة منه قدد جمع قدة ايضا روش راه وگروهي از مردم كه هر يك برراي ديگر در روشي غريبي باشد قوله تعالى كنا طرائق قددا ويقال ماله قد ولا قحف اي ماله
اناء من جلد ولا من خشب قديد گوشت خشك كرده جامه كهنه وتقدد القوم اي تفرقوا وتقدد فلان الامور اي دربرد سيرا قديد بالتصغير الي در حجاز قداد بالضم درد شكم
مقداد بالكسر نام مردي از صحابه رض مقدد بالفتح بيابان ناهموار قد بالتخفيف بمعنى بستي وهو حرف لا يدخل الا على الافعال وهي جواب لقولك لما يفعل وزعم الخليل انه لقوم ينتظرون الخبر
تقول قد مات فلان ولو اخبرهم وهو لا ينتظره لم يقل قد مات ولكن يقول مات وتكون بمعنى ربما كما في قول الشاعر ع قد اترك القرن مصفرا انامله كان اثوابه مجت بفرصاد
وقلت كتبت قد حسنة وكذلك كي ولو ولان هذه الحروف لا دليل على ما نقص منها فيجب ان يزاد في اواخرها ما هو من جنسها فتدغم الا في الالف فانك تهمز ولو سميت رجلا بلا او ما
ثم زدت في اخره الفا همزت لانك تحرك الثانية والالف اذا تحركت صارت همزة واما قولهم قد اذا كان بمعنى حسب فهو اسم تقول قدي وقدني بالنون ايضا على غير قياس لان هذه النون
انما تزاد في الافعال وقاية لها مثل ضربني وشتمني **قراد** بالضم كنه قردان بالكسر جمع يقال قرد بعيرك اي انزع منه القردان تقريد كنه پاك كردن وكذلك صلح ان الرجل قد اراد

ان یاخذ البعیر الصعب قردة اولا حتی یطمئن ثم اخذه ام القردان موضع میان ران و سم ستور قرد تحجبین پشم بر هم چسپیده و نمد شده بر ستور و بر هم چسپیدن پشم **ع**
کافه قردة بارهٔ از وی و فی المثل عکرت علی الغزال باخرة فلم تدع بنجد قردة و عکرت ای عطفت و قرد الصوف و تقرد ای تلبد و سحاب قرد ابر پاره بر هم نشسته و قرد
الادیم ای حلم و قرد الرجل ای سکت من عی و اقرد ای سکن و تماوت قرد کرد کردن روغن در مشک **ع فاکه** قرد بالکسر کپی قرود قردة جماعت مثل فیل فیول فیلة
قردة سونته قرد جماعت مثل قربه و قرب و فی المثل انه لازنی من قرد قال ابو عبیدة هو رجل من هذیل یقال له قرد بن معاویة قردد جای درشت بلند و اما ظهر لانه
ملحق بفعلل و الملحق لا یدغم قرادد و قرادید جماعت قردود بالضم مثل قردد قردودة الظهر یعنی پشت **قرمد** نوعی از سنگها قرمود بالضم بزرگوی قرامید
جماعت قرمید با آجر خشت پخته بنا مقرمد خشت پخته بر آورده **قشدة** بالکسر دردی مسکه **قصد** آهنگ کردن یقال قصدته و قصدت له و قصدت الیه و یقال قصد قصده
ای نحوت نحوه و شکستن چوب یقال قصدت العود قصدة بالکسر پارهٔ از شکسته قصد جماعت یقال ایضا قصد و قد انقصد الرمح و تقصدت الرماح ای تکسرت و رمح قصاد
قال الاخفش هذا احد ما جاء علی بناء الجمع و تقصد الکلب و غیره ای مات و قصد السهم ای صاب الرمی فقتله مکانه و اقصدته حیة قتلته قصید جمع قصیدة پارهٔ از شعر
مثل سفین و سفینة و گوشت خشک قاصد نزدیک یقال بیننا و بین الماء لیلة قاصدة ای هینة السیر لا تعب فیه و لا بطوء قصد ایضا میانه رفتن در چیزی **ع**
فاکه اقتصاد مثله یقال فلان مقتصد فی النفقة لا اسراف و لا تقتیر و قصد فی مشیک و اقصد بذرعک ای اربع علی نفسک و درستی یقال هو یقصد فی الحکم
یعدل **قعود** مقعد نشستن **ع فاضه** اقعاد متعد منه قعدة للکرة منه قعدة بالکسر الحالة منه کالجلسة و الرکبة یعنی نوعی از نشست مقعدة نشستگاه ذو القعدة
یکی از ماههای حرام ذوات القعدة جماعت قعدت ازجمة ای حیضت قعدت الفسیلة ای صار لها جذع قاعد نخلی که دست بوی رسد و زنیکه از حیض و زه باز ایستاده باشد
قواعد جماعت قوله تعالی و القواعد من النساء اللاتی لا یرجون نکاحا و گروهی از خوارج قعد بفتحتین جماعت مثل حارس و حرس و ایضا آن جماعتی که دیوان ایشان را
و سستی و گرانی در پیوند دست و پای ستور قواعد البیت بنیادهای خانه قواعد الهودج چهار چوب بر بنهای هودج و تقعد فلان عن الامر اذا لم یطلبه تقاعد به فلان
اذا لم یخرج الیه من حقه و تقعدته ای زبنته عن حاجته و عقبته یقال ما تقعد فی عنک الا شغل ای ما حبسنی عنک رجل قعدة ضجعة مثال همزة ای کثیر القعود و الاضطجاع
قعود بالفتح شتر جوانه که بتخت در بار نشست آمده باشد و لا یکون البکرة قعودا و تکون هی قلوصا قال ابو عبیدة قعود هو الذی یقتعده الراعی فی کل حاجته
جاء المثل یقال اتخذه قعیده الحاجات اذا امتهنوا الرجل فی حوائجهم و یقال للقعود ایضا قعدة بالضم یقال نعم القعدة هذا ای نعم المقتعد مقاعد جایهای نشستن
مردم و یقال هو منی مقعد القابلة ای فی القرب و ذلک اذا لصق به من بین یدیه قعید بالا نها و زیبها قعید همنشین قوله تعالی عن الیمین و عن الشمال قعید و هما قعیدان
و فعیل و فعول مما یستوی فیه الواحد و الاثنان و الجمع کقوله تعالی انا رسول رب العالمین و قوله تعالی و الملائکة بعد ذلک ظهیر و ملخ که بر راست نگردد باشد
و از وحشی که از پس پشت در آید و هو خلاف النطیح قعیدة غرارهٔ در یک تو دوکرده و قعیدة الرجل امرأته فعادة بالضم کذلک و قولهم قعیدک لا آتیک
و قعدک لا آتیک و قعیدک الله لا آتیک و قعدک الله لا آتیک یمین للعرب و هی مصادر استعملت منصوبة بفعل مضمر و المعنی بصاحبک الذی هو صاحب کل نجوی کما یقال نشدتک الله اقعاد و قعاد
بالضم بیماری ستور که در آن سرین وی بدو آید قعادی بسیار مقعد بالضم لنگ شتابان فرو نشسته و یقال من العرج اقعد الرجل فهو مقعد و فتی اصابه اقعاد العرج مقعد بضم
الدال و فتحها الذی کان قریب الآباء الی الجد الاکبر و کان یقال لعبد الصمد بن علی بن عبد الله بن عباس قعدد بنی هاشم و یمدح به من وجه لان الولاء للکبر و یذم به من وجه لانه من
اولاد الهرمی و ینسب الی الضعف **اقعد** آنکه سینه گشتان پا راه رود و ستور که میل بسر سم دارد و در رفتن یقال فرس اقعد و هو عیب فیه قال ابو عبیدة الاقعد
لا یکون الا فی الرجل و قال الاصمعی القعدان میل خف البعیر من الید و الرجل الی الجانب الانسی و قد قعد فهو اقعد فان مال الی الوحشی فهو احنف مقعد ایضا نوعی
دستار بستن یقال اعتم القعداء اذا لم یسدل قعدان بفتحتین خریطهٔ عطار فارسی معرب **قلادة** بالکسر گردن بند و حمیل تقلید در گردن افکندن حمیل و سپردن کسی را
یقال قلدت المرأة انا فتقلدت هی و کار در عهدهٔ کسی کردن یقال قلده العمل و چیزی در گردن ستور قربانی در آویختن بجهت شناختن هدی و شمشیر حمایل کردن متقلد الرجل
موضع نجاد سیفه علی منکبیه مقلد ایضا علفی است ساق بزرگ و دیم شبه باشند قلد با فتح سرتن پیچیدن آب **ع فاصه** تقلید مقلود رسن و رسته بافته قلد بالکسر نوبت آب چهار یکی
و منه سمیت قو رجل حبه الی تکه مثلها و یقال سقتنا السماء قلدا فی کل سبوع ای مطرتنا لوقت قلده و در بی مسکه قلیدة کلید مقلد مثله مقالید جماعت و اقلد البحر

علی خلوق کثیرای عرقهم کانه اغلق علیهم **قمد** بضمتین وتشدید دال قوی وستوار قمده مونث منه القهد البعیر قمهدا واذا رفع راسه بزیاده لمبار **قمد** وبه
سویق مقمد ومقنود وقندیده بالکسر خمر قال الاصمعی هو مثل سفنط وهو عصیر یطبخ ویجعل فیه افواه من الطیب ولیس بخمر قال الکسائی رجل قنداوة بالهمز علی فعلاوة مرد ب
قال الفراء وهی ایضا من النوق الجرئیه وقال ابو مالک ناقة قنداوة ورجل قنداوا ای سریع قدوم قنداوة ای جادة وغیره یقول فنداوة بالفاء **قهد** مثل قهب و
هو الابیض الاکدر قهاد بالکسر نام موضعی **قود** مقادة قیدودة کشیدن ستور وخران **عع فاضه** فرس قود علی معول است نام شده بکشیدن و قاده و قیاده
و قود شد و تکثره قود ایضا اسپان یقال مرنا قود وقد قدت خیلا تعقود ای عطیتک خیلا بقیادکردن دادن یقال تدته فانقاد لی واستقو دلی ای عطانی مقاده
قود بالتحریک کشنده را باز کشتن یقال قدت القاتل بالقتیل ای قتلته به و تقاده السلطان من خیه ای امره ان یقتل قاتل اخیه واستقدت الحاکم ای سألته ان یقید
القاتل بالقتیل مقود بالکسر رسن مهار و لگام مقاد کشنده قواد قاده جماعت فرس قود اسب دراز پشت وگردن و ناقه قودا قود ایضا طول العنق یتنبه قودا ای تیه فی سماء حل
تب قود وقیدودة ماده خر دراز پشت وگردن قیاد دید جماعت قود من الجبال الطویل العنق سمی بلسک نقله ابقانه ومنه قیل للنخیل علی الراد قود لانه لا تنفعت عند الاکل **قید**
بند قیود جماعت تقیید بند کردن و نقطه زدن کتاب جمال مقاید ای مقیدت قیدالاوابد اسپی که وحش را بدو بند دریابد قید نام اسپی قم دوال کسری که بالای ابهم فراز گرد قید
الفرس دای برگرد ویشتر بند مقید جای بند نهادن از ستور و جای پای برجن ازند مان یقال بینها قید رمح وقاد رمح ای قدر رمح قید ستور که کشیدن گردن ده قیا درین که ستور را
بوی کشند **فصل الکاف** عقبه **کود** ترد شوار رو کادنی الشی وتکارونی ای شق علی **کبد** بالفتح وکسر الاوسط و بالکسر وسکون الاوسط مثال کذب وکذب جگر اکباد
جماعت و بالفتح و سکون ایضا بالتخفیف مثل فخذ وفخذ کبد السماء میانه آسمان وکبد النجم ستاره آسمان توسطها وکبدت الشمس کذلک وکبد اللبن دراعلظ وخثر واذا الدم کبدت
السماء جمع کبیده بالتحریک کبد القوس قبضتها وکبدت الرجل ای اصبت کبده فهو مکبود واکبد سطبر میان وسطا کبودن انا بنعی الیسیر وهم تقا کبد او قوس کبداء سطبر قبضه کبد
بفتحتین سختی قوله تعالی لقد خلقنا الانسان فی کبد و کابدت الامر ای قاسیت شدته کباد بالضم والتخفیف درد جگر وفی الحدیث الکباد من العب یقال
للاعداء سود الاکباد کما یقال لهم صهب السبال وان لم یکونوا کذلک ویقال فلان یضرب الیها اکباد الابل ای برحل الیها فی طلب العلم وغیره **کتد** بفتح الاوسط
وکسره میان کتف پشت وشانه وهو بفتح الاوسط **کد** سیخ وسختی کار وجوار کدروی چیزی را گوئیند و اشارت کردن بانگشت **عع فاضه** کددت الشی ای
نعبته کدیدزمین گرفته سر کدود چاه دشوار آب کدادة بالضم وهی دغن دیگ آنچه درین دیگ ماند از طعام جرن کمر کدة بانگ خاک شدن فی جران وقع میدن مستم وحکی الا
قوم اکدا ای سرایع کدیو بالضم نام مخلی **کرد** گردن فارسی معرب و رانندن بکاردة ای مطاردة کرد بالضم گروهی انددهم وهم الاکراد کردیده آنچه در کرانه حبه باندازه
کرادیه جماعت **کساد** ناروانی متاع وجزن کسید کاسه متاع بازار ن سلعه کاسده وسوق کاسد بلاها وکسد الرجل ای کسدت سوقه **کلد** بفتحتین ی ربی
کلده پاره اندرین سخت کلندی شل مکلند دای صلب واکلندی البیری غلظ و شند مثل اعلندی کلاه بفتحتین نام کردی **کمد** اندوه نهانی **عع کافه** کمد
کمید نعت منه کمدة بالضم ترنشی گونه واکمد القصار الثوب اذا لم ینقه تکمید ازم گردن عضوی یعنی بستن چیزی بر وی کماد بالکسر کذلک وفی الحدیث الکماد حب الی من الکی **کنود**
ناسپاسی کردن **عع فاضه** کنود بالفتح نعت منه للمذکر والمونث کند بضمتین مثله ارض کنود زمین کاروئی چیزی نرویدکنده ای قطعه کنده بالکسر برجی از زمین **کنعد**
نوعی از ماهی دریا **کود** مکادة نزدیک آمدن بکاری که بشود **عع کافه** وکاد یفعل کذا ای قارب ولم یفعل وعن سیبویه عن بعض العرب کدت افعل کذا بالضم قال ان
ناسا من العرب یقولون کیدزید یفعل کذا اذا زیل یفعل کذا بریدون کاد فرال الفعل الکسر الی الکاف فی فعل کما نقلوا فی فعلت وزعم الاصمعی انه سمع من العرب من یقول لا افعل
ذلک ولا کودا والجیدها من الواو وقد یدخلون علیها ان تشبیها بعسی تقول کاد زید ان یقوم و ان فلان یکاد منه ای یراد منه یقال لا همه لی ولا مکادة ای لا ارید ولا اکاد ویقول المتطلب
منک الشیء فلا یرید عطاءه لا ولا مکادة کاد وضعت للمقاربة الشیء فعل او لم یفعل فمجرده ینبی عن نفی الفعل ومقرونه بالجحد ینبی عن وقوع الفعل قال الله تعالی
لم یکد یریها قال بعضهم فی قوله تعالی اکاد اخفیها ای ارید اخفیها قال فکما جاز ان یوضع ارید موضع اکاد فکذلک کاد موضع ارید فی قوله تعالی
فوجد فیها جدارا یرید ان ینقض ای یکاد **کهدان** بالتحریک دویدن و داندگوش **عع کافه** واکهدته انا واکوهد الفرخ
ای ارتعد الی امه لترقه **کید** بمبه وسگالیدن **عع فاکه** وکاده مکیدة همچنین وکیدا یقال غزا فلان ولم یلق کیدا ای حرب کید دم رسیدن

یقال هو یکیده ای یعالجه ویکید بنفسه ای یجود بها ویسمی اجتهادا والغراب فی صیاحه کیدا وکذلک الشیء **فصل اللام لبد** بالکسر نمد لبدة اخص منه
بود جماعت وقیل لزبرة الاسد لبدة وهو الشعر المتراکب بین کتفیه والاسد ذو لبدة وفی المثل هو امنع من لبدة الاسد والجمع لبد بکسر اللام مثل قربة وقرب
لباده بالضم بارانی نمدین ویقال له سبد ولا لبد بفتحتین ای ما له شعر وصوف ای له شیء والبدت الفرس فهو ملبد ای شددت علیه اللبد والبدت القربة ای
جعلتها فی لبید وهو الجوالق الصغیر ولبد البعیر اذا ابل وتلط فضرب علی عجزه فیصیر لبدة من ثلطه وبوله ولبد بالمکان ای اقام به والبدت الابل اذا
اخرج الربیع اوبارها وتباعت للسمن لبود بالضم چفسیدن برزمین **عع فاضه** یقال لبد الشیء بالارض لبد بفتحتین چفیدن وسینه گرفتن شتر از بسیاری
خوردن صلیان یقال منه ابل لباد وناقة لبدة والتبد الورق ای تلبد بعضه علی بعض والتبدت الشجرة ای کثرت اوراقها وتلبد الطائر بالارض جثم علیها ولبدت
الارض بالمطر ای تشدد ولبد الندی الارض ای اثبتها تلبید سرشیم کردن برکو وهو ان یجعل المحرم فی رأسه شیئا من الصمغ لیتلبد شعره ویسلا یشعث فی الاحرام
لبد بالضم بسیار قال الله تعالی مالا لبدا ای جما ویقال الناس لبد ای مجتمعون وآنکه بسفر نزود واز جای خود دور نشود ولبد ایضا آخر نسور لقمان وهو معروف
لانه لبث معمولا وتزعم العرب ان لقمان هو الذی بعثته عاد فی وفدها الی الحرم یستقی لها فلما اهلکوا خیر لقمان بین بقاء سبع بعرات سمر من اظب عفر فی جبل وعر
لا یمسها القطر وبقاء سبعة انسر کلما هلک نسر اخر فاختار النسور فکان اخر نسوره لبد اللبید جوال خرد ونام شاعری **لحد** بالتسکین شکاف در گور شکافتن
یک کرانه گور لحد بالضم لغة فیه **عع بفتحها** والحدت للقبر وای لحد شله بمعنی لکاد ازدین برگشتن یقال لحد فی دین الله ای حاد عنه وعدل ولحد لغة فیه وقری
لسان الذی یلحدون الیه وستم کردن در حرم وصله من قوله تعالی ومن یرد فیه بالحاد بظلم ای الحاد والباء زائدة التحاد ازدین برگشتن ملتحد پناه لان اللاجی
یمیل الیه **لدد** بفتحتین سخت خصومت شدن **عع کافه** الددت منه لددت وایضا موضعی بنام لد بالفتح جوال خصومت کردن **عع فاضه**
لده ای خصمه فهو لاد ولدود لدیدان دو کرانه وادی وکرانهای گردن جمعه الدة ومنه قولهم تیلدد ای تلفت یمینا وشمالا اللدود دواء یصب فی احد شقی الفم
... فی المثل جری منه مجری اللدود وجمعه الدة وقد لد فهو ملدود والددته انا والتد هو ویقال مازلت الادعنک ای ادفع رجل الند ذو بند ای خصم
سخت خصومت وتصغیر الند الیند لان صله الدد ادوا فیه النون لیلحقوه بسفرجل فلما ذهبت النون عادالی اصله ویقال لی منه ملتحد ولا ملتد ای بد
لسد بالتسکین شیر مکیدن بچه نخچیر ازمادر **عع فاکه** ولسد الحمل لعقه لسد بالتحریک لغة فیه ویقال لسد الطلا امه بالفتح والکسر **لغدود** لغد بالضم
پینهاگوشت کرانه گردن لغادید جماعت الغاد جمع الثانی ولغدت الابل ای ردها الی القصد والطریق وجاء فلان متلغدا ای متغیظا حنقا **لکد** بفتحتین بهم
چفسیدن بجائی **عع کافه** یقال لکد الوسخ علیه ای لصق به وتلکد الشیء ای لزم بعضه بعضا ملکد بالکسر کوبه **لهد** گرانی بار قال الاصمعی لهد القوم دوابهم
جهدوها واخر نسور لبید ستور مانده شد ولهد ایضا سپوختن بخواری فهو ملهود ولهده بمعنی قال ابو زید الهدت به ای زریت به قال ابو عمرو الهدت به اذا مسکت احد الرجلین
وخلیت الآخر علیه وهو یقاتله ویلهد ای یمنیه علی لهیدة عصیده ستبر **فصل المیم ماد** گیاه نرم ونازک ویقال ومید تماد اماد ای ماد ایضا ماد ای نکاح
نازک وغصن میود ای ناعم وشباب یود وشابة یودة ای ناعم وناعمة ومیود ایضا نام جائی ومتاد خیرا ای کسب **مجد** بزرگی مجید بزرگوار وگرامی قال ابن السکیت
الشرف والمجد یکونان بالآباء یقال رجل شریف ماجد له آباء متقدمون فی الشرف قال والحسب والکرم یکونان فی الرجل وان لم یکن له آباء لهم شرف
وتماجد القوم فیما بینهم ومجدته تمجیدا ای عظمته بالمجد ومجد بالضم سیری وفراخی رسیدن شتر یقال مجدت الابل ای نالت من الکلاء قریبا من
ومجدتها انا قال ابو عبیدة اهل العالیة یقولون مجدت الدابة امجدها مجدا ای علفتها ملأ بطنها واهل نجد یقولون مجدتها تمجیدا ای علفتها نصف بطنها
بزرگی نسبت کردن فی المثل فی کل شجر نار واستمجد المرخ والعفار ای استکثرا منها کانهما اخذا من النار ما هو حسبهما فهو مجد قبیلة وهم اولاد ربیعة بن عامر ومجد ام
اهم نسبوا الیها **مد** آب خیز ویقال مد النهر ومده نهر آخر ومد النهار ارتفاعه ومد البصر ای مدی البصر کشیدن **عع فاضه** یقال مده فامتد
ماده فزونی بوسته یقال مد الله فی عمره ومدّ له فی غیه ای امهله وطول له ورجل مدید القامة ای طویل القامة وطراف ممدد ای ممدود بالاطناب
شدد للمبالغة وتمدد الرجل ای تمطی مد بالضم پیمانه وهو رطل وثلث عند اهل الحجاز ورطلان عند اهل العراق والصاع اربعة امداد ومدة پاره از روزگار

وایضاً اسم ما استمددت به من المداد علی القلم مدة بالفتح ای مرة من قولک مددت الشیء مدة بالکسر ریم گرد آمده در جراحت مداد سیاهی یقال مددت الدواة وامددتها
وامددت الرجل اذا اعطیته مدة بقلم وامددت الجیش بمدد استمداد مدد خواستن ویقال مددنا القوم ای صرنا لهم مدداً وامددناهم بغیرنا قوله تعالی وامددناکم
بفاکهة وامدّ الجرح ای صارت فیه مدة وامد العرفج اذا جری الماء فی عوده ومددت الابل وامددتها اذا سقیتها مدیداً وهو الحساء من دقیق الشعیر ماء الذین الکبرتین
وهو الفیلان آب سخت شور مَرْد میوه اراک تر وتر کردن نان را تا نرم شود ویقال مرد الخبز ومرد الصبی ثدی امه رمثه مرداً بنت فیها غصن امرد لا ورق
علیه فرس امرد آنکه گرد آلگیرد سم وی موی نباشد غلام امرد ساده زنخ جاریة مرداء تابان روی قال الاصمعی یقال تمرد فلان زماناً ثم خرج وجهه وذلک ان
یبقی امرد حیناً ثم یبدو آبان خط خشکان کردن شاخ درخت و درختی برگ شدن و برگ کردن از درخت مرید خرما در شیر تر نهاده و سینه مارد مثله مرادة ستیز شدن مثال فسوق ای
شدید المردة مراد بالضم پدر قبیله از یمن مراد بالفتح گردن مارد ایضاً نام حصنی مَسَد لیف سخت تافته قوله تعالی حبل من مسد ای من لیف وقد
یکون من جلود الابل ومن اوبارها مسد مصدر منه عع فاضه رجل ممسود ای مجدول الخلق جاریة حسنة المسد والعصب والجدل والارم وهی ممسودة ومعصوبة
ومجدولة ومأرومة ومنه مساد بالکسر علی فعال لغة فی مسأد وهی نحی السمن وسقاء العسل یعنی خیک روغن ومشک عسل مَصاد بالفتح بالای کوه مصدة معدن جماعت
مصد مکیدن آب دهن و پستان شیر و جماع کردن یقال مصدها ومصد فمها ای رشفها وترشف من فیها وما وجدنا لهذا العام مصدة ای برداً قال ابن السکیت
وقد تبدل الصاد زاء فیقال مزدة مَعَد فی الارض ای ذهب ومعدت الشیء ومعدت به اجتذبته بسرعة بعیر معد ای سریع معد تره ومیوه تر بسر نبعد معدٌ جعفر
ویقال هو اتباع لا یفرد معدة مثال کلمة وکلمة شکم وهو للانسان بمنزلة الکرش لکل مجتر مَعَد جایگاه ستیدی بر مینیا نی اسب نازک و نازک
کردانیدن یقال شب شبابا معدا قال ابو زید وابن الاعرابی یقال مغد الرجل عیش ناعم مغده ای غذاه وقال الفراء مغد فی عیش ناعم مغد هماء دسیار
خوردن آب و مانند آن وشیر خوردن بچه کودک را و عشر بچه را تقول المرأة امغدت هذا الصبی فمغد ثدیی ای ارضعته فرضعنی ومغدت استکثرت منها معدا ویقال
وجد ضربة فمعدت جوفها ای مصصته وهو صمغ الطلح وتسمی البصرة مغداد کذلک صمغ سدر البادیة مَقَد قریة بالشام مقدی شراب من العسل منسوب الیها مکود
مقیم بودن بجائی وناقه مکود بالفتح ومکداء ناقه که شیروی کم نشود ورکیة ماکدة ای ثابت ماؤها علی قرن واحد لا یتغیر القرن قرن القلعة وهی بکرة البئر ملد
بالتحریک نازکی و درخشندگی روی رجل املد وامرأة ملداء وغصن املود ومَلَدان شابة ملداء ونشاب املود وتملید الادیم تمرینه امید بالکسر هو من الصحاری مثل ملیس مهد گاهوارة
وگستردن عع بفتحهما مهاد بالکسر بستر یقال مهدت الفراش ای بسطته ووطأته تمهید گسترانیدن عذر بهموار ونیکو کردن کار ابتهاد وامتهاد ارتفاعه وانبساطه
تمهد ای تمکن مهدد بالفتح یکی از نامهای زنان وهو فعلل قال سیبویه المیم من نفس الکلمة ولو کانت زایدة لادغم الحرف مثال مقرد ومرد فثبت ان الدال ملحقة والملحق
لا یدغم مید جنبیدن و تاب دیدن و تاب دادن الاغصان ای مالت و خرامیدن ماد الرجل ای تبختر طعام دادن ویقال مادهم ای مارهم من المیرة ممتاد مفتعل منه وهو المستعطی
المسؤول ومنه المائدة وهی خوان علیه طعام یعنی خوان آراسته فاذا لم یکن علیه طعام فهی خوان قال ابو عبیدة مائدة فاعلة بمعنی مفعولة مثل عیشة راضیة ای مرضیة مائد نام
کوهی میادة نام زنی میدان بالفتح معروف ویقال هو بکسر المیم وهو مفعال من الود وبنا فعلان بالفتح وعیش فراخ وخوش میادین جماعت ومید بمعنی بید بمعنی غیر
وفی الحدیث انا افصح العرب میدانی من قریش ونشأت فی بنی سعد بن بکر وفسره بعضهم من اجل انی من قریش **فصل النون** ناد مثال فعال وتنادی
مثل فعالی تحتی و رنج **نجد** زمین بلند نجاد بالکسر جماعت نجود انجد کذلک ویقال فلان طلاع النجد وطلاع الثنایا اذا کان ساعیا لمعالی الامور خانه نجود بالضم جماعت
نجید آراستن خانه وآزموده منجد بالدال والذال مرد آزمایش دیده ورنج دیده الدهر اجربه نجاد فرش وتکیه بستر وبالش ودزد نجد ایضاً من بلاد العرب وهو خلاف الغور والغور تهامة
وکل ما ارتفع من تهامة الی ارض العراق فهو نجد وهو مذکر ویقال منه انجدنا ای صرنا فی بلاد نجد وفی المثل انجد من رأی حضناً وذلک اذا علا من الغور حضن جبل ونجدة
فلان الدعوة ای رفع الصوت فیها استنجاد یاری خواستن خود دیری کردن یقال استنجدنی فانجدته ای استعان بی فاعنته واستنجد فلان ای قوی بعد ضعف واستنجد علی فلان اجترأ علیه
بعد هیبته رجل نجد فی الحاجة اذا کان ناجیا فیها ای سریعا نجدة دلیری مرد اهکی عع بضمهما فهو نجد بضم اوسط وکسره کماد جماعت نجید مثله نجد جماعت
رجل ذو نجدة ای ذو بأس وشجاعة وفلان نجید ای نجدة نجد بلبه گرفتن و شجاعت عع فاضه انجاد یاری کردن نجد شدن بلندی خود جدد یاری کردن

و ضرب کردن ناصیه ای مقاتل بجد بفتحتین خوی خوی کردن از ماندگی و برنج و برنج دیدن ع کافه فهو نجد ای کرب بجید مثله نجود خرگاه که باز گیرد و یقال

ای الضرباته مشتبه فه بجد بضمتین بجاد عاصم بن ابی النجود من قراء الکوفة من السبعة نجاد بالکسر حمایل شمشیر ناجود کاسه بزرگ وخنور شراب نجدات گروهی از خوارج

از اصحاب نجدة بن عامر الحنفی ندد نوعی از بوی خوش که تیس بعربی و تل بلند وزمین ورفتن ستور پراگنده نادّ ندودا وکذلک ع فاکه ومنه قرا بعضهم

یوم التناد بتشدید الدال ند بالکسر همتا و انداد ند ندید ندیدة وکذلک تندید ید آشکارا و فاش کردن یقال ندد به ای شهره وسمع به نشدة نشدان بالکسر گم شده

جستن ع ناصه نشد نشدتک الله گفتن کسی را ای سالتک بالله کانک ذکرته ایاه فنشد ای تذکر انشاد تعریف کردن گم شده وشعر خواندن قوم نوشتد

ای تشدید ای استنشاد روایت شعر خواستن نشید هو الشعر المتناشد بین القوم نضد بر هم نهادن رخت ع فاکه تنضید کذلک و هو المبالغة فی وضعه متراصفا

نضد بالتحریک رخت بر هم نهاده منضود کذلک نضاد رخت و تخت جامه ورخت نضاد الجبال سنگها بر یکدیگر و کذلک انضاد السحاب ما تراکب منه و نضاد الرجل

اعمامه و اخواله المتقدمون فی الشرف نفاد سپری شدن انفاد متعد منه و ایضا بی توشه وبی ستور شدن استنفاد کوشش و توان خود را در باختن

خصم نافذ الذی یستفرغ جهده فی الخصومة وفی الحدیث ان نافدتهم نافدوک بروی بالقاف نقد آماده کردن و دادن یقال نقدته الدراهم و نقدت

له فانتقدها ای قبضها و نقدته الدراهم و انتقدتها ای اخرجت منها الزیف والدرهم نقد ای وازن جید و ناقدت فلانا ای ناقشته فی الامر نقد بفتحتین نوعی

از گوسفند کوتاه دست وپا زشت روی نقدة یکی یقال اذل من النقد قال الاصمعی اجود الصوف صوف النقد ونیز رفتگی سم ستور وخوردگی دندان

یقال نقدت اسنانه فرونقدت بشانه نقد بکسر الوسط کودک حقیر که از جوانی و برنائی در وی پدید نیاید نقدة بالضم نوعی از درخت و نام جائی نقد خاریدن

کما یقال انقد اتهاموته قبل بات فلان ینقد الشیء ای اشیاء اللیل کله لا یزال ینظر الیه ... نکد بفتحتین سختی ...

ع کافه و گم شدن آب چاه یقال نکد عیشهم و نکدت الرکیة ورجل نکد ای عسر وقوم انکاد و مناکید و ناکده فلان ای عاسره ... منکود

ای مقلات الکنه بچه دی زهره ... انکدان بفتح الکاف و قبیله و هما مازن بن مالک و یربوع بن حنظلة نهود بسوی دشمن برخاستن ع

بفتح ها یقال نهد الی العدو وبرآمدن پستان دختر ع فاصه ونهد ثدی الجاریة ای اشرف وکعب فهی ناهدة وناهد و فرس نهد ای جسیم مشرف نهود

منه ع بضمها ورجل نهد کریم ینهد الی معالی الامور نهد ایضا قبیله از یمن نهد ارنگ توده بلند مناهدة بسوی یکدیگر آهنگ کردن در حرب وقال ...

با کسان ... هر کسی چیزی از نفقه بیرون آوردن برابر یکدیگر نهاد برکردن حوض بحز ان حوض نهدان و قدح نهدان اذا امتلاء ولم یفض ... نوعی حمد

از شعر حنظل آرد ترکیب کنند زبد ... فصل الواو واد زنده بگور کردن ع فاکه یقال واد ابنته ای دفنها ... موءودة ...

النبات ... یقال مشی مشیا وئیدا ای علی تؤدة ... اتأد فی مشیته و تأود فیه ... اتئد ...

امر ای تثبت و جد بفتحتین غضب کردن ع کافه وجد علیه ای غضب علیه مثل ... وجدان ... یقال رجل ...

یستوی فیه الواحد والجمع تقول رجل عدل ... یقال ... فند بکسر الوسط ...

... ع فاکه یقال ... بد ... دو ...

و هما العیران ایضا قال الاصمعی یقال ... کما یقال شغل شاغل ... وجود هستی یافتن مطلوب ع فاکه و

بضمها ایضا ... یقال وجد یجد بالکسر وبالضم وجدان بالکسر گمشده یافتن موجدة وجدان خشم گرفتن بر کسی ... بالفتح اندوهگین شدن

وجد بالکسر والضم توانگر شدن جدة کذلک ع فاکه واوجده الله مطلوبه ای اظفره به واغناه یقال الحمد لله الذی اوجدنی بعد فقر واجدنی بعد ضعف

ای قوانی ... موجود مثل حم فهو محموم واوجده الله ایضا ولا یقال وجده کما لا یقال حمه ... وحدة یکتائی

یقال رایته وحده وهو منصوب عند اهل الکوفة علی الظرف وعند اهل البصرة علی المصدر فی کل حال کانک قلت اوحدته برؤیتی ایحادا ای لم ار غیره ثم

وضعت وحده هذا الموضع وقال ابو العباس ... رجلا آخر ... قلت رایت رجلا منفردا انفرادا ثم وضعت وحده موضعه

ولا یضاف الا فی قولهم فلان نسیج وحده وهو مدح وجحیش وحده وعییر وحده وهما ذم کانک قلت نسیج افراد فلما وضعت وحده موضع مصدر مجرور جر به
و ربما قالوا رجیل وحده واحد یکی وهو اول العدد ووحدان بالضم جماعت احدان کذلک مثل شاب وشبان وراع ورعیان قال الفرا انهم حی جلّه حی
واحد عدان کما یقال شرذمة قلیلون ویقال وحده واحده وکما یقال ثناء وثلاثة ورجل وحد بفتح الوسط وکسره ووحید ای منفرد وتوحد ای تفرد وهو الوحید لقطنی بالز
کلاب تعده العصبة ای عصمه ولم یکله الی غیره واوحدت الشاة فهی موحد ای وضعت واحدا مثل افذت وهو وحد دهره ای لا نظیر له وفلان لا واحد له ای لا نظیر له
واوحده الله ای جعله واحد زمانه وهو احد ابناء زمانه والجمع احدان مثل اسود وسودان واحله وحلان ویقال لست فی هذا الامر باوحد ولا یقال للمونث
وحدا ویقال اعط کل واحد منهم علی حدة ای علی حیاله والهاء عوض من الواو وخلوا موحد موحد ای فرادی وقولهم احاد ووحاد وموحد غیر مصروفات لانه ذکر
فی ثلاث مجاز من الواحد کالمعشار من العشرة وخد نوعی از رفتار شتر وخدان کذلک عع فاکه فهو واخد وهو خادود بالضم والفتح وود دوادة آرزو بردن
عم کافه یقال وددت ان تفعل کذا ووددت لو انک تفعل ذاک ود بالضم والفتح والکسر موده دوست داشتن یقال مودی ان یکون کذا وهو بالکسر بمعنی ودید
او د جماعت مثل قدح واقداح وذئب واذؤب ویقال هما یتوادان وهم اوداء وددار دوست وددار عع یستوی فیه المذکر والمونث لکونه مصدرا واصله
وصف للمبالغة ود بالضم صنم وقد مر ذکره ونام بت قوم نوح علیه السلام ونام کوهی **ورود** درآمدن ایرا بعد منه ورد بالکسر جزء از قرآن
وجزان یقال قرأت وردی وبار آب آمدن وباب آیندگان از مردم وشتر ونوبت آب ونوبت تپ یقال وردته الحمی فهو مورود
ویقال استورده ای احضره وتوردت الخیل البلدة ای دخلتها قلیلا قلیلا قطعة قطعة وفلان وارد الارنبة ای فیها طول حبل الورید رگ گردن وهما وریدان ورد
بالضم گل ورده یکی وقیل للاسد ورد للونه وللفرس الفصل وهو بین الکمیت والاشقر وللانثی وردة والجمع ورد مثل جون وجون معرا داضیا وروده گلگون
شدن عجم بعضها یقال ورد الفرس یورد ورده بالضم گلگلیتی مثال غبسة وشقرة وزرقة ویقال ایراد الفرس کما یقال ادهام والکمات واصله اوراد صارت
الواو یاء لکسرة ما قبلها ثوب مورد ای مصبوغ علی لونه وهو معرب المعمتع وارد راه وکذلک مورد ویقال اصدرنا بعیرنا فی طریق وارد وضا درزمان ورد تم معرب والجماعه
تقول هزاروردو وساد وسادة بالکسر بالین وسائد ووسد بضمتین جماعت ووسدته الشی فتوسده واوسدت الکلب اغریته بالصید مثل اسدته وصید
استان ونبات کسهربهی اخزد یک و یکدیگر باشد اوصدت الباب وآصدته اغلقته واوصدت الباب مجهول فهو موصد وقوله تعالی انها علیهم موصدة قالوا مطبقة وصیده خطیره سنگ
بجهت ستور وخطیره آنرا گویند که از شاخ وچوب باشد وسنو صند فی الجبل ای اتخذته وصیداء وطد استوا کردن پای بر جای کردن وگران سنگ گردانیدن عع فاکه
توطید مثله ووطد شاعلی بابا الغار الصخر ای شده ته بیلفضد ته علیه وطده علی الارض مثل وهصه وغمزه الی الارض وتوطد ای ثبت میطدة چوب اسکنه وطائد قواعد البنیان
واطای ثابت طادی مقلوبه وعد نوید دادن استعمل فی الخیر والشر عع فاکه یقال وعدته خیرا وشرا فاذا اسقطوا الخیر والشر قالوا فی الخیر الوعد والعدة
والموعد فی الشر الایعاد والوعید والهاء فی العدة بدل من الواو والنسبة الیه عدی ای زنة زنی ولا ترد الواو کما تردها فی شیة والفراء یقول عدوی زنوی کما یقال
شیوی میعاد وعده جای ووعده گاه ووعده دادن کذلک الموعد لان ما کان فاء الفعل منه واوا او یاء ثم سقطتا فی المستقبل نحو یعد ویزن ویهب ویضع ویسل
فان المفعل منه مکسور فی الاسم والمصدر جمیعا ولا تبال منصوبا کان یفعل منه او مکسورا بعد ان ذهبت الواو منه الا احرفا جاءت نوادر قالوا دخلوا موحد موحد وفلان ابن مورق
وموکل اسم موضع اوجبل وموهب اسم رجل وموزع موضع هذه اسماء والقیاس فیه الکسر فان کانت الواو من یفعل فیه ثابتة نحو یوجل ویوجم وییسن ففیه الوجهان فان اردت به المکان
والاسم کسرته وان اردت به المصدر نصبت فقلت موجل فان کان من غیر ذلک مثل الاخر فالفعل منه منصوب ذهبت الواو فی یفعل او ثبتت کقولک المولی والموقع والموعی من سطی
ویقی ویتقی ویقال تواعد القوم ای وعد بعضهم بعضا هذا فی الخیر واما فی الشر فیقال اتعدوا والاتعاد ایضا قبول الوعد واصله اوتعاد قلبوا الواو تاء ثم ادغموا
وناس یقولون ائتعد یاتعد فهو موتعد بالهمز کما قالوا یاتسر فی الیسار الجزور وتوعد ای تهدد یوم واعد اذا وعد اوله مطر اوبرد وارض واعدة
اذا رجی خیرها من النبت ووعید الفحل هدیره اذا هم ان یصول وعد نا کس وزنان جامه که یکی از ایشان تمام وکار آنرا نصیب نباشد وخدمت کردن بصحبت
کلوعع فاکه میامدة برابری کردن قال الاصمعی هو ان یکون المواعدة للناقة الواحدة وفاده بالکسر بسولی آمدن عع فاکه یقال وفد فلان علی الامیر فهو

والفد والجمع وفد وجمع الجمع اوفاد ووفود وفود ایفاد در رسولی فرستادن ووفد فلان الامیر ای ارسلته الیه و برآمدن بر چیزی یقال اوفد علیه ای اشرف ویقال للفرس
ما احسن ما اوفد حارکه ای اشرف واستوفاء نشستن ووفد ایضا بالای کوه و ریگ توافد ان تعدی دو رخسار وافد ابرم الانسان غاب افداه واستوفز فی قعدته لغة
فی استوفز وافعاد قومی از عرب **وقد** بتسکین الوسط وفتحها هیزم افروختن قدة بالکسر وقود بالضم فروخته شدن آتش **عع فاک** ایقاد واستیقاد فروختن آتش و توقد
افروخته شدن وقود بالفتح هیزم قال یعقوب وقرئ النار ذات الوقود بالضم موقد جای فروختن قدة بمعنی گرما وبی عشرة ایام الصیف شهر **توکید** استوار کردن
عهد و زین و پالان بر پشت ستور و جز آن یقال وکدته توکیدا واکدته تاکیدا و بالواو افصح وکذلک اوکدته واکدته ایکادا وفیها ای شدة و توکد الامر وتاکد بمعنی و توکم اکد وکده ای
قصد قصده وکاد ما بالکسر رسن که بوقت دوشیدن بر پای گاو بندند **ولد** فرزند هم قد یکون واحدا و جمعا والولد کذلک بالضم وسکون الوسط ای من امثال
بنی اسد ولد کمن قمی عقبیک قد یکون الولد بالضم جمع الولد مثل اسد واسد وولد بالکسر لغة فی ولد ویقال ما ادری ای ولد الرجل هو ای ای الناس هو
ولید کودک و بنده و نوزادن ولدة بالکسر جماعة نام مردی ولیدة کودک ماده و پرستار ولائد جماعت واولاد ولادة بالکسر زادن **عع فاکه** ولدت المرأة
فهی والدة وولد فهو مولود واولدت المرأة ای حان ولادها ویقال هم فی امر لا ینادی ولیده یقال اصله من جری الخیل لان الفرس اذا کان جوادا اعطی من
غیر ان یصاح به لاستزادته ثم قیل ذلک فی کل امر عظیم ولکل شیء کبیر وتوالدوا ای کثروا والد پدر والدة مادر هما الوالدان وشاة والد ای حامل
عن ابن السکیت مولد الشیء من الشیء میلاد وقت زادن مولد جای زادن ویقال ولد الرجل غنمه تولیدا کما یقال نتج ابله نتاجا عربیة مولدة ورجل مولد
اذا کان عربیا غیر محض لدة الرجل همزاد و مردود الهاء عوض من الواو فی اوله لانه من الولادة وهما لدان والجمع لدات ولدون **ومد** ومدة بالتحریک
سختی گرمای شب یقال قد ومدت لیلتنا بالکسر وومد الرجل لغة فی وبد بالکسر ای غضب و حمی **وهدة** زمین پست وهموار وهد وهاد بالکسر جماعت

فصل الهاء **هبید** دانه حنظل تهبد گرفتن و شکستن آن و تهبد الظلیم اذا استخرج ذلک لیاکله اهتباد تر نهادن دانه حنظل تا تلخی از وی بیرون رود
هبود بالفتح وتشدید الباء نام جایی در بلاد بنی نمیر **هجود** تهجد شب خفتن و شب بیدار داشتن وهو من الاضداد ومنه قیل لصلوة اللیل التهجد تهجید ای
ترنیم یقال تهجد فی نقد طال السری ای نومنی قال ابن السکیت اهجد البعیر اذا القی جرانه بالارض **هد** شکستن و ویران کردن **عع فاک** هدته
المصیبة ای اوهنت رکنه قال الاصمعی یقال فلان هدة مجهولا اذا اثنی علیه بالجلد والقوة ویقال مررت برجل هدک من رجل معناه اثقلک وصف ما [illegible]
وفیه لغتان منهم من یجریه مجری المصدر ولا یؤنثه ولا یثنیه ولا یجمعه ومنهم من یجعله فعلا فیثنی ویجمع فیقول مررت برجل هدک من رجل وبامرأة هدتک وبرجلین
هداک وبرجال هدوک وبامرأتین هدتاک وبنسوة هددنک الهد الجبل ای الکسر قال الاصمعی الهد الرجل الضعیف ویقول اذا اوعد الرجل عمرة انی لغیر هد ای غیر ضعیف
قال ابن الاعرابی الهد الجواد الکریم وبالکسر فهو الجبان الضعیف هدة آواز دیوار فرو رفتن و باشند آن هدید مصدر منه **عع فاکه** والهاد صوت یسمعه
اهل الساحل یاتیهم من قبل البحر له دوی فی الارض وربما کانت منه زلزلة ودوی هدهدة وهدهدة الحمام دوی هدیره والفحل یهدر فی هدیره هدیرا وجمع
هدهدة هداهد و هدهدت المرأة ولدها ای حرکته لینام تهدید ترسانیدن تهدد کذلک هدهد بالضم پوپک هداهد مثله والجمع هداهد بالفتح هداهد بالضم
حی از یمن **هدابد** شیر خفته و خثرات شده هدبد مقصور منه ویقال بعینه هدبد ای عمش **هرد** گوشت پختن و تباه کردن **عع فاکه** تهرد مثله
شده وللمبالغة وطعن کردن در عرض کسی وشکافتن جامه هردی بالکسر ملح فنتی گیاهی گویند ثوب مهرود زرد رنگ **همود** فرو مردن آتش **عع فاخمه**
وکهنه شدن جامه والهمدة السکتة اهمد فی المکان ای اقام واهمد فی السیر ای اسرع وهذا الحرف من الاضداد ارض هامدة لا نبات فیها نبات هامد ای
یابس همدان قبیله از یمن **هند** نام زنی یصرف ولا یصرف وهنود وهندات جماعت ویقال هندتنی فلانة ای تیمتنی بالمغازلة و نام بلاد هندوان والنسبة الیها
هندی وهنود و سیف مهند و هندوانی [illegible] مهند شمشیر که از آهن هندی کرده باشند الهنیدة بالتصغیر صد شتر و [illegible] قال ابو
عبیدة هنیدة اسم لکل مائة **هود** توبه کردن و بحق بازگشتن **عع فاخمه** هود قوم هود مثل حائل و حول و بازل وبزل قال ابو عبیدة التهود التوبة والعمل
الصالح و تهود [illegible] هادوا و هود [illegible] علی

قیاس شعیرة و شعیر ثم تعرف الجمع بالالف واللام ولولا ذلک لم یجز دخول الالف واللام علیه لانه معرفة مونث فجری فی کلامهم مجری القبیلة ولم یجعل کالحی هود ایضاً
نام پیغمبری علیه السلام ینصرف یقال هذه هود اذا اردت سورة هود وان جعلت هود اسم السورة لم تصرفه وکذلک نوح و نون تهوید نرم و آهسته رفتن
و جعل من الهوادة وفی الحدیث اسرعوا المشی فی الجنازة ولا تهودوا کما تهود الیهود والنصاری وکذلک فی المنطق وهو الساکن یقال غناء مهود و جهود شدن
و مست کردن شراب و جهود گردانیدن کسی را و فی الحدیث فابواه یهودانه و ینصرانه هوادة بالفتح صلح کردن و میل کردن رها وری صالح و مایل هودة بفتحتین
کوهان شتر جماعت هید هید جنبانیدن ع فائله فی الحدیث هده یعنون المسجد ای هدمه ثم اصلحه ما یهیدنی ذلک ای ما یزعجنی قال یعقوب لا یستعمل الا
فی الحرف الا الجحد هید بدل آمدن هید بالفتح و بالکسر اوبانگ بر زدن شتر را یقال ماله هید ولا هاد ای ما یقال له لکذا اولا یمنع ولا یزجر عن یعقوب یقال منه هید
الرجل هیدته ای زجرته باب الذال فصل الالف اخذ گرفتن ع فاضه اخذ بالکسر گرفتن والامر منه خذ و اصله اوخذ الا انهم استثقلوا
الهمزتین فحذفوهما تخفیفا وکذلک القول فی الامر من اکل وامر واشباه ذلک وقولهم خذ عنک ای خذ ما اقول ودع عنک الشک والمراء ویقال خذ الخطام
وخذ بالخطام ونجوم الاخذ منازل القمر لان القمر یاخذ کل لیلة فی منزل منها اخذه بذنبه مواخذة و العامة تقول واخذه ویقال ائتخذوا فی القتال بهمزتین
ای اخذ بعضهم بعضا اتخاذ گرفتن وهو افتعال من الاخذ الا انه ادغم بعد تلیین الهمزة فابدلت الیاء تاء ثم لما کثر استعماله علی لفظ الافتعال توهموا ان
التاء اصلیة فبنوا منه فعل یفعل وقالوا تخذ یتخذ وقری لتخذت علیه اجرا وفی قولهم اخذت یبدلون الذال تاء فیدغمونها فی التاء وبعضهم یظهر الذال وهو قلیل
اخیذ گرفتار و بندی اخیذة مونث منه اخذة بالضم فسون و مهره که بدان فسون کنند زنان عرب مشتقة من تاخیذ یقال تؤخذ بها النساء اخذ بفتحتین ناگوار شدن
شیر گرفته از شیر یقال اخذ الفصیل اذا اکثر من اللبن فبشم اخذ بالکسر ورمدت عینه اخذ بفتحتین ای رمد و بعضهم قال استخذ فلان ارضا اراد اتخذ فابدل من
احدی التائین سینا کما ابدلوا التاء من السین فی قولهم ست ویجوز ان یکون اراد استفعل من تخذ یتخذ فحذف احدی التائین تخفیفا کما قالوا ظلت من
ظللت و المستاخذ المطاطی رأسه من وجع او رمد تاخاذ تفعال من اخاذة بالکسر شمر یعنی حوض والجمع اخاذ و جمع الجمع اخذ بضمتین مثل کتاب و کتب
وقد یخفف فی الشعر فیصیر اخذا وفی حدیث مسروق بن الاجدع قال ما شبهت باصحاب محمد صلی الله علیه وسلم الا الاخاذ تکفی الاخاذة
الراکب و تکفی الاخاذة الراکبین و تکفی الاخاذة الفئام من الناس اخاذ و اخاذة ایضا ارض یحوزها السلطان او الرجل لنفسه یقال ذهب
بنو فلان و من اخذ اخذهم بالفتح ای و من سار بسیرتهم و حکی ابن السکیت و من اخذ اخذهم برفع الذال و اخذهم بکسر الهمزة مع رفع الذال ای من اخذ
اخذهم ای سیرتهم و حکی ابو عمرو استعمل فلان علی الشام و ما اخذ اخذه بالکسر ای لم یاخذ ما وجب علیه من حسن السیرة ویقال لو کنت منا لاخذت
باخذنا ای بخلائقنا و شکلنا **اذ** چون و هی کلمة تدل علی ما مضی من الزمان و هو اسم مبنی علی السکون و حقه ان یکون مضافا الی جملة تقول جئتک
اذ قام زید و اذ زید قائم و اذ یقوم زید فاذا لم تضف نونت تقول جئتک یا فلان عن کذا و انت یومئذ صحیح اراد حینئذ و هو من حروف الشرط الا انه لا یجازی
به الا مع ما تقول اذ ما تاتنی آتک کما تقول ان تاتنی آتک و قد تکون للشیء توافقه فی حال انت فیها ولا یلیها الا الفعل الواجب تقول بینا انا
کذا اذ جاء زید فصل الباء بذ غلبه کردن ع فاضه و نام شهری و یقال حال فلان بذة ای سیئة و قد بذذت بعدی فانت باذ الهیئة و بذ
الهیئة ای رثها بین البذاذة و البذوذة **بغداذ** و بغداد و بغدان و بغدان بالنون شهری م و مدینة السلام لقبه فصل الجیم جبذ کشیدن مقلوب
جذب جنبذة بضم الجیم و الباء گنبد و العامة تقول جنبذة بفتح الباء معرب **جذ** بریدن و شکستن جذاذ بالضم و بالکسر پاره و ریزه از هر چیز و الضم افصح عطاء
غیر مجذوذ ای غیر مقطوع قال الکسائی یقال لحجارة الذهب جذاذ لانها تکسر جذاذ و فتح الجیم اجذ انقطاع قال الفراء جذاذ بالجیم و الکاف مردودتان و ذلک اذا لم
یقال ما علیه جبة بالضم ای شیء من الثیاب جبذ بجبة درست جرذ بفتحتین علت آن ستور چون آماس ترکیدگی جرذ بالضم کلاکموش جرذان بالکسر ج ارض
جرذة بکسر الوسط ای ذات جرذان رجل مجرذ ای مجرب **جلذاء** بالکسر زمین درشت جلذاءة خص منها جلذ ابن ضبی تو یکی جلذی بالضم شتر کشتی شتر
استوار و درشت و قوی و غیر ذلک منه جلوذ فی السیر ای اسرع جلذیة مونث منه فصل الخاء خذ بفتحتین گزیدن ... جرذ حشرات خذ حفاظ

خنذید بش ذنبها رجل اخذای خفیف الید ویقال الیمین الخذا وهی التی یحلف صاحبها بسرعة ورحم خذار وبالجیم ایضا اذالم توصل وقد مر ذکره خذد
ایضا ادیمی از تصرفات عروض وهو اسقاط الوتد من متفاعلن فیبقی متفا فینقل بفعلن والقصیدة خذاء وهذا من بحر الکامل ق ببخذحا ذای برهم مثل
حنجات حنذ بریان کردن گوسپند در آن در مغاکی تفسان عن فاکمه فهی حنیذ قوله تعالی ان جاء بعجل حنیذ ودوانیدن اسپ یک دو تک وجل
برافکندن بر اسپ در گرما تا خوی کند فرس حنید محنوذ لغت منه فان لم یعرق ذلک الفرس قیل کبا ومنه قولهم اذا اصعیت فاحنذ ای عرق شرابک ای صب
فیه قلیل ما وسختی گرما وسوزانیدن گرما چیزی را یقال حنذته الشمس ای احرقته حنذ بالتحریک نام جای نزدیک مدینه **حوذ** سخت راندن **عن فاضه**
حذت الابل واحوذ تهامعنی احوذی مرد سبک فهم وتیز خاطر عن ابی عمرو وقال الاصمعی هو المشمر فی الامور القاهر لها الذی لا یشذ علیه منها شیء حاذ متنه
وحال تنه ای موضع اللبد من ظهر الفرس و فی الحدیث مومن خفیف الحاذ ای خفیف الظهر والحاذ ذنبت واحدة حاذة والحاذان ما وقع علیه الذنب من ادبار
الفخذین حوذان گیاهی که گل زرد دارد استحواذ چیره شدن بر چیزی قوله تعالی استحوذ علیهم الشیطان ای غالب وهذا جاء بالواو علی اصله کما جاء استحوذ
واستصوب قال ابو زید هذا الباب کله یجوز ان یتکلم به علی الاصل یقال استصاب واستصوب واستجاب واستجوب وهو قیاس مطرد عندهم وقوله تعالی
الم نستحوذ علیکم ای الم نغلب علی امورکم ونستول علی مودتکم **فصل الخاء** خنذید بالکسر کوه بلند وفحل وخصی وهو من الاضداد عن ابی عبیدة خناذیذ
جیاد الخیل **مخاوذة** آمد وشد کردن یقال بنو فلان خاوذوا الی الماء خوذ الحمی ان تاتی لوقت غیر معلوم **فصل الدال** **دابوذ** نوعی از جامها
کانه معجم وهو ذعلی فیعول قال ابو عبیدة اصله فارسی دوبوذ در جامعهای بود وبدال غیر منقوطه **فصل الراء** ربذة بالکسر پاره که قطران کنو
مالند بر شتر در کوی که زرگر زیرانه را بوی مالد تا روشن شود ربذة بفتحتین لغة فیها ونام جایی که خاک ابو ذر غفاری آنجاست ولیسم پاره زیکین
که از گردن شتر در آویزند ربذ جماعت وایضا مصدر قولهم ربذت یده بالقداح ربذ ربذا ای خفت عن ابی عبیدة ربذ بکسر الوسط خفیف القوائم فی مشیه
ویقال فلان ذو ربذات ای کثیر السقط فی کلامه یقال بین القوم رباذیة بالفتح ای شر **رذاذ** بالفتح باران نرم ریزه هو فوق الطش ویقال
ارذت السماء والارض مرذة وقال ابو عبیدة ارض مرذ علیها ولا یقال مرذة ولا مرذوذة قال الاموی یوم مرذ ای ذو رذاذ **فصل الزای**
زمرذ بفتحتین زمرد وهو معرب **فصل الشین** **شجذة** باران ضعیف وهو فوق البغشة وشجذت السماء ای ضعف مطرها **شحذ** تیز کردن کارد وماند آن
عن بعقوبها مشحذ فسان شحذان بفتحتین گرسنه **شذ** شذوذ پراگنده ویک یک شدن وپراگندگان **عن فاضه** که یقال شذ عنه ای انفرد عن الجمهور وندر
فهو شاذ واشذه غیره شذاذ الناس الذین یکونون فی القوم ولیسوا من قبائلهم شذان الحصی المتفرق منه شذان الناس متفرقوهم **شقذ** بکسر الوسط
آنکه خواب نکند وبجنبیم کننده مردم وهر چیزی را شقذ بفتح الوسط مصدره شقید شقذان لغت منه وایضا دور شدن ورفتن ویقال اشقذه فشقذ
ای طرده فذهب وبعد قال ابن الاعرابی یقال ما به شقذ ولا نقذ ای ما به حراک وهو یشاقذنی ای یعادینی شقذ بالکسر فرزند الحرباء شقذان
جماعت مثل صنو وصنوان شقذاء عقاب سخت گرسنه **شماذ** بالکسر آبستن شدن ناقه ودم در هوا داشتن او **عن فاکمه** قال ابو الجراح من
الکباش ما یشمذ ومنها ما یخل فالاشماذ ان یضرب الالیة حتی ترتفع فیسفد والخل ان یسفد من غیر ان یفعل ذلک **مشوذ** بالکسر عمامه
وفی الحدیث امرهم ان یمسحوا علی المشاوذ والتساخین وتشوذ واشتاذ ای تعمم **فصل الطاء** **طبرزذ** وطبرزل وطبرزن نوعی از شکر قال الاصمعی
یقال سکر طبرزذ علی الصفة **طرمذة** گفتن وناکردن وهذا لیس من کلام اهل البادیة مطرمذ نعت منه **فصل العین** **عوذ** وعیاذ ومعاذ ومعاذة
اندر خسیدن **عن فاضه** وعذت به واستعذت به ای لجات الیه وهو عیاذی ای ملجای وعذت غیری به وعوذته به بمعنی وقولهم معاذ
الله ای اعوذ بالله معاذا تجعله بدلا من اللفظ بالفعل لانه مصدر وان کان غیر مستعمل مثل سبحان الله ویقال ایضا معاذة الله
ومعاذ وجه الله ومعاذة وجه الله ویقال عوذ بالله منک ای اعوذ بالله عوذة بالضم معاذة تعویذ کله بمعنی معوذ
الفرس موضع القلادة ودائرة المعوذ تستحب معوذتین بکسر الواو دو سوره آخرین از قرآن [illegible]

و آن عوذ و بالضم عیت جماعت مثل حائل و حول و عوذان ایضا مثل راع و رعیان و حلئه جهران یقال هی عائذ بینه العوذ و ذلک اذا ولدت عشرة ایام او خمسة عشر یوما
ثم هی مطفل بعده و یقال هی فی عیاذ ها ای بحدثان نتاجها عوذ بالضم و التشدید گیاه در بن خار رسته یا بجای دشوار که ستور بوی نرسد گوشت که بر استخوان چسپیده
اشد یقال اطیب اللحم عوذه و هو الزم بالعظم و عاذ به و ما ترکت فلانا الا عوذا منه بعجین و هو لحای کراهیة و اجلت منه فلان عوذ ا او ا خوفه و لم یعرف و جزء
و هو پرسه فلغه غلم یقال عبد الله بکسر الباء و تشدید یا نام قبیله یقال هو من بنی عبد الله و یقال المعود ی ایضا عیذ مانم و رحلی از بنی ضبه **فصل الغین**
غذیذة الجرح و غثیثته ریم جراحت غذ ریم کردن جراحت **عع فاکه** و غذ الجرح ای سال ذلک منه و یقال صیر اذا کانت . دبرة قرات دی تهذی
قیل نه عاذ و ترکت جرعه یعذ مغاذ شتر که از آب کراهیت دارد و اغذ او شتافتن مدد فشار **فصل الفا فخذ** بکسر الوسط و بسکونه مع فتح الاول و بکسر ان
تحذ بالفتح و سکون الوسط مصدر منه یقال رمیته فخذته ای اصبت فخذه و الفخذ فی العشائر اقل من البطن یقال و بها الشعب ثم القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة
ثم البطن ثم الفخذ تفخیذ ای مفاخذه و اما فی الحدیث بات یفخذ عشیرته ای یدعوهم فخذا فخذا **فذ** تنها و یکانه و اول سهام قمار و هی عشرة اولها
الفذ ثم التوام ثم الرقیب ثم الحلس ثم النافس ثم المسبل ثم المعلی و ثلثه لا انصباء لها و هی السفیح و المنیح و الوغد تمر فذ سے متفرق و افذت الشاة ای
ولدت و احدا فهی مفذ فان کان ذلک عادة لها فهی مفذاذ و لا یقال ناقة مفذ لانها لا تلد الا واحدا **فلذ** بالکسر جگر شتر افلاذ جماعت فلذة پاره جگر
و گوشت و مال و جز آن فلذ بفتح الوسط جماعت یقال فلذت له من مالی ای قطعت له منه و افتلذته المال ای اخذت من ماله فلذة فالوذ و فالوذق پالوده ما
قال یعقوب لا تقل الفالوذج **فصل القاف قذة** بالضم پر تیر قذذ جماعت و یکسو قذان جماعت قذان دو گوش اسپ فرج و زن و قذذت الریش ای قطعت
اطرافها و ذلک قذذته کانها بریت بریا قذاذات آنچه از بریدن بر افتد و قذذت السهم قذا ای جعلت له القذذ قذ تیز زدن بر قذ جماعت قذاذ جمع الجمع قال
یعقوب رجل مقذذ و قرطه اذا کان خفیف الهیأة و امراة مقذذة و قد ملته ای لیست بطویلة مقذ بالفتح پس دو گوش مقذ الشعر بر رسته موی **قنفذ** بالضم
و فتح الفاء و ضمها خار پشت قنفذة موش و قنافذ جماعت و جای خوی در پس دو گوش ستور و جایی که در وی گیاه انبوه روید و قنفذ الدراج موضع
فصل الکاف لذن بالفتح سنگ نرم **کاذتان** گوشت بالای دو ران **فصل اللام لجذ** خواستن چیزی بعد از آنکه یکبار داده باشند یقال لجذ فی
فلان ای سالنی بعد ما اعطیته مرة یا کثرة لیسیدن سگ خورد را چنانکه بو خاتم و خوردن قدر گیاه را شتر فی شبیه قال الاصمعی لجذه ای لسه کما قاله ابو عبید
لذة مزه لذات جماعت لذاذ لذاذة خوش مزه یافتن **عع کافه** یقال لذذته ای وجدته لذیذا و التذذت به و تلذذت بمعنی و شراب لذ و لذیذ بمعنی
منه و سکله ای عده لذیذا الذ ایضا خواب قلند و اللذ و بسکون الذال و کسرها لغة فی الذی و اللذا بحذف النون للمثنیة و الذین للجمع و ربما قالوا فی الرفع اللذون
لوذ پناه بالکسر پناه گرفتن یقال لاذ به ای عاذ به لوذ ایضا کرانه کوه الواذ جماعت لواذ و لواذة بهمدیگر پناه گرفتن و منه قوله تعالی قد یعلم الله الذین
یتسللون منکم لواذا و لو کان من لاذ یقال لیاذ الوذان بالفتح نام مرد **فصل المیم ملاذ** بالفتح مع تشدید اللام ای مطر بمعنی دروغ گوی که گوید
و نکند ملذ نیزه زدن یقال ملذه بالرمح ای طعنه و خفته دوید ستور ملذان بالفتح المه نصیحت بید کند سود پنهان دارد **منذ** بالضم از هنگام
بناه علی الضم منذ معناه و هو مبنی علی السکون و کل واحد منهما یصلح ان یکون حرف جر فتجر ما بعدهما و تجریهما مجری فی و لا تدخلهما حینئذ الا علی زمان انت فیه
و تقول ما رایته منذ اللیلة و یصلح ان یکونا اسمین فترفع ما بعدهما علی التاریخ او علی التوقیت تقول فی التاریخ ما رایته مذ یوم الجمعة ای اول
انقطاع الرویة یوم الجمعة و تقول فی التوقیت ما رایته مذ سنة ای امد ذلک سنة و لا یقع ههنا الا نکرة لانک لا تقول مذ سنة
کذا و تقول مذ سنة قال سیبویه منذ للزمان نظیره من للمکان و ناس یقولون ان منذ فی الاصل کلمتان مذ و من ذ حذفتا و حده
علی دلیل فی صحته ههنا القول **ماذی** عسل سپید ماذیة زره نرم و خمر **فصل النون نبذ** انداختن از دست **عع فاکه**
نبذته و نبذته بمعنی نبذ و للکثرة منبوذ کودک سر راه انداخته نبذ تعلل ذهب الرونق نبذ منه و نابذه الحرب ای کاشفه و جلس
فلان نبذة بالضم و الفتح ای ناحیة و انتبذه فلان ای ذهب ناحیة نبیذ یکی از جو و مانند آن یقال نبذت نبیذ اذا اتخذته ثم یقال نبذ نبیذ

نبذان بالتحریک جنبیدن رگ یقال نبذ العرق و نبض مثله صبنة بالکسر بالبین ناجذ دندان پسین همه و للانسان اربعة نواجذ فی اقصی الاسنان بعد الارحاء
و یسمی ضرس الحکم لانه ینبت بعد البلوغ و کمال العقل یقال ضحک حتی بدت نواجذه اذا استغرب فیه و تکون النواجذ للفرس الضواحی الانیاب ذوات الخف و
الصواحن من الظلف و رجل منجذ ای مجرب احکمته الامور نفاذ بالفتح نفوذ در گذشتن تیر از جانب دیگر رسد و رفتن نامه و فرمان عغ فاضه نفاذ تنفیذ متعدی
منه رجل نافذ فی امره ای ماض و امره نافذ ای مطاع و قولهم انی تنفذ ما قال ای یخرج منه و طعنة لها نفذ ای نافذة انقاذ استنقاذ تنقذ رهانیدن کسی را
از کسی یقال انقذه و استنقذه و تنقذه منه ای نجاه نقذ محرکة رهانیده و هو فعل بمعنی مفعول مثل نفض و قبض نقاذ آنچه رهانیده باشند از بهائم از دست
دشمن نقیذة یکی منقذ نام مردی فصل الواو وخذ بالجیم مغاکی در کوه که آب گرد آید در وی وجاذ بالکسر جمع عت وقذ زدن و کشتن بچوب دست گروهیدن +
عغ فاکه شاة موقوذة ای قتلت بالخشب و غلبه کردن خواب کسی را وقذه النعاس ای غلبه وقیذ بیک لاغر و رجل وقیذ ای بطرق ناقة موقذة ناقه که کیدن
و دوشیدن بسیار رستاهی ای ترکند یقال قد قذت الناقة ای درت علی کره فقل لبنها و قال الحدبس هی التی یرغثها الولد ولا یخرج لبنها الاثر [illegible] فیو قذاذ کی
و یا حقد الرد او دوم فصل الهاء هذ سبک بریدن سبک خواندن عغ فاضه یقال یهذ القرآن و الحدیث ای یسرده سکین هذاذ هذوذ ای قطاع قال
الاصمعی تقول للناس فارت ان کفوا عنک بحاجیک هذا ذیک علی تقدیر الاثنین و اهذذت الشی ای قطعته بسرعة هربذ بالکسر خادم آتش کده معان فارسی معرب
هرابذة جمع هربذة سیر دویدن الخبب قال الاصمعی هربذی بالکسر مشیة تشبه مشی الهرابذة همذی بالفتح شتربک رفتار و کذا الناقة بلام او همذی الطرشده حکا
بها ابو عبید هوذة نگک خوار هی القطاة و منه سمی الرجل هوذة باب الراء فصل الالف ابرة بالکسر سوزن ابر جمع آبار بالکشن دادن خرمارا
ابر نخله و ابره بالتشدید ای لقحه و صلحه و منه سکة مابورة و تابر تفسیل ای قبل الابار و استأبرته منه ای سالته ان یابر نخل و الزرع ای یصلحه و سوزن فرادن سگ را در نان منه
کلب یابورنی الحدیث المومن کالکلب المابور و نیش زدن کژدم یقال ابرته العقرب برتاب تند دیدی با سخن سبب برای نمام وجدها مبری ای النمیمة و فساد استابین اثر
بالفتح گوهر شمشیر مانند الماثور سیف الذی یقال انه من عمل الجن قال الاصمعی و لیس من الاثر الذی هو الفرند و نقل کردن سخن و منه حدیث ماثور ای ینقله خلف عن سلف
و فی الحدیث انه علیه السلام سمع عمر رضی الله عنه یحلف بابیه فنهاه عن ذلک قال عمر ما حلفت به ذاکرا و لا آثرا ای مخبرا عن غیری انه حلف به یقول ذاکرا ای متکلما به
اثر بفتحتین و سکون الوسط ایضا نشان خستگی بعد از نیکو شدن اثرة رندیدن سپل شتر تا بمنه اثرت البعیر فهو ماثور و تلک الحدیدة مئثرة و ثوثور ایضا علی وزن
تفعول بالضم و مئثرة الشجع [illegible] زین آثر بالکسر خلاصه مسکه [illegible] یقال خرجت فی اثره و اثره اثر بفتحتین نشان زخم و سنت رسول علیه السلام آثار جمع
استیثار گزیدی خود بکاری بر دیگری یقال استأثر به ای استبد به و استاثر الله بفلان اذا مات و رجی له الغفران و عن ابن السکیت رجل اثر علی فعل بضم العین
اخلاق و افعال پسندیده گزیند خود را اثرة بضم الثاء و فتحها بزرگواری ای مکرمت ایثار برگزیدن یقال آثرت فلانا علی نفسی و قولهم افعل هذا آثرا ما و اثر ذی
اثیر ای اول کل شی و یقال هو اثیری ای خلصانی و شی کثیر اثیر اتباع له مثل بشیر قال ابو زید الاثیرة من الدواب العظیمة الاثر فی الارض بخفها او حافرها و قوله
تعالی او اثارة من علم ای بقیة منه و یقال سمنت الابل علی اثارة ای بقیة شحم کان قبل ذلک و کذلک الاثرة و هو مقصور [illegible] در جری
اجر باداشن و باداش دادن عغ فاضه اجره الله اجرا و آجره الله ایجارا بمعنی و اجر فلان خمسة من ولده ای ماتوا فصاروا اجره اجرة بالضم مزد
اجیر مزدور دستاجرته فهو یاجرنی ثمانی حجج ای یصیر اجیری و آتجر علیه بکذا من الاجرة اجر اجور ربیه پیوستن استخوان شکسته و اجرت یده ای جبرت و آجرها الله ای
جبرها علی عثم و آجرة الدار هو اجرة ای اکریتها و العامة تقول و اجرت الدار اجار علی فعال بام خانه بلغت شام و حجاز اجاجیر جمع اجاجرة کذلک
آجر بالمد و کذا آجور خشت پخته آجر بالبلد نام برادر اسماعیل علیه السلام و یا بهاء کذلک آخر عغ بکسر الخاء اخیر سپس و هو صفة مونثه
اخری و آخر جماعت تاخیر سپس گذاشتن تاخر سپس ماندن یقال اخرته فتاخر و استاخر بمعنی آخر بالمد ضد
انجار دیگر و هو اسم علی افعل مونثه اخری و قولهم جاء فی اخریات الناس ای فی اواخرهم و قولهم لا افعله اخری اللیالی ای
ابدا و اخری المنون ای آخر الدهر و یقال فی الشتم ابعد الله الآخر بکسر الخاء و قصر الالف و یقال ایضا بعته باخرة و بنظرة

ای ثبّته وجاء باخرة بفتح الخاء وجاء بأخرة یعنی جاء اخیرا وشق ثوبه اخرا بضمتین ای من مؤخره وجاء من اخرای ای من مؤخرة مؤخر العین بالتخفیف دنبال چشم
مقدم العین کنج چشم مؤخرة الرحل بفتح الخاء لغة قلیلة فی آخرة الرحل وهی التی یستند الیها الراکب مؤخر الشیء نقیض مقدمه میخار نخله که بروی تا آخر خرما بارکرد
انده باشد آخر بالضم وفتح الخاء جمع اخری وهی تأنیث آخر وهو غیر منصرف قال الله تعالی فعدة من ایام أخر لان افعل الذی معه من لا یجمع ولا یؤنث ما دام نکرة
تقول مررت برجل افضل منک وبرجال افضل منک وبامرأة افضل منک فان ادخلت علیه الالف واللام او اضفته ثنیت وجمعت وانثت تقول مررت بالرجل
الافضل وبالرجال الافضلین وبالمرأة الفضلی وبالنساء الفضل ومررت بافضلهم وافضلیهم وفضلیهن وفضلهن ولا یجوز مررت برجل افضل ورجال افاضل
وامرأة فضلی حتی تصله بمن او تدخل علیه الالف واللام وهما یتعاقبان علیه ولیس کذلک آخر لانه یؤنث ویجمع بغیر من وبغیر الاضافة والالف واللام تقول
مررت برجل آخر وبرجال أخر وآخرین وبامرأة اخری ونسوة أخر فلما جاء معدولا وهو صفة منع الصرف وهو مع ذلک جمع فان سمیت به رجلا صرفته فی النکرة
عند الاخفش ولم تصرفه عند سیبویه **ادرة** بالضم فتق یقال رجل آدر بین الادرة والادرة بفتحات **ازر** جامع کردن **عع فاضه** ورجل مزرنت منه
لکثرة **ازر** نیرو وپشت قوله تعالی اشدد به ازری ای ظهری و جای بستن ازار از دو سرین یقال آزرت فلانا ای عاونته والعامة تقول وازرت بالواو
ازار میزر شلوار و تهبند آن مثل لحاف وملحف یذکر ویؤنث ازارة کذلک کو ساده و ساده آزرة جمع القلة ازر بضمتین جمع الکثرة منه احمرة وحمر ویقال ازرته
فاتّزر واتزر ازرة حسنة مثل جلسة ورکبة و مانند لبنت شده ولقب آزر بالمد نام پدر ابرهیم علیه السلام وهو اعجمی **اسر** بستن پالان بدوال **عع فاکه**
یقال اسر قتبه بالاسار ای شده بالقد اسار پالکهودوال اسیر اسار ایضا برده کردن اسیر برده ماخوذ کذلک والجمع اسری واساری ومنه سمی الاسیر لانهم کانوا یشدونه
بالقد فسمی لذلک کل اخیذ اسیرا وان لم یشد به ویقال استأسر ای کن اسیرا لی اسر ایضا همه یقال هو لک باسره ای بقدّه یعنی بجمیعه کما یقال برمته وا فرین
یقال اسره الله ای خلقه وقوله تعالی وشددنا اسرهم ای خلقهم اسر بالضم بگیر گرفتگی مثال حصر فی الغائط یقال اسر فهو ماسور ویقال عود اسر للذی یوضع
علی بطن المأسور الذی احتبس بوله ولا تقل عود یسر اسرة الرجل رهطه لانه یتقوی بهم **اشر** بفتحتین فریکی **عع کافه** فهو اشر واشران وهم اشاری مثل
سکران وسکاری ومنه ناقة مئشیر وجواد مئشیر یستوی فیه المذکر والمؤنث وتأشیر الانسان تحزیزها وتحدید اطرافها مؤشر العضدین الحجل یعنی کوه غلطان فی یقال
بأسنانه اشر بضم الشین وفتحها واشور ای حدة وفی المثل ابیتی باشر فکیف بدر واشرت الخشبة بالمئشار یعنی بریدم چوب را باره **اصر** باز داشت کردن
عع فاکه آصر ومآصر جای باز داشت آصر جماعت والعامة تقول معاصر و شکستن آصرة پیوند خویشی هو ما عطفک علی رجل من رحم او قرابة او صهر او معروف
جماعت یقال ما تأصرنی علی فلان آصرة ای تعطفنی علیه قرابة ولامنة اصر بالکسر پیمان و گناه و گرانی اصار اصیر رسن کوتاه که بیخ استوار کنند خرگاه را و گیاه خشک
ویقال لفلان محتش لا یجز اصیره ای لا یقطع اصار ایاصر جماعت حی متاصرون ای متجاورون وهو جاری مؤاصری ای مصاقبی ای جنب جاری بیتی الی الاصیر
المتقارب **اطر** خم دادن کمان را **عع فاکه** و پی پیچیدن بر سوفار تیر اطرة بالضم پی که برپیچند بر سوفار تیر و دارد و دیگ شکسته سنگین با طرخانه نشین بندزن
و هم گرفتن تیره اطار المنخل چنبر پرویزن وکذلک اطار الحافر واطار الشفة وکل شیء احاط بالشیء فهو اطار له اطر تیاه یقال غنقی باطر عزی **افر** بفتحتین فربهی است
بسته ماندگی ولاغری **عع کافه** اشران افران ای بطر وهو تابع اشر سخت دویدن آهو وسبکی و چالاکی نمودن در خدمت **عع فاکه** مئفر خادم سبک دار **اقر**
بضمتین نام جای **اکرة** بفتحتین برزگران کانه جمع آکر فی التقدیر و جمع اکار اکرة بالضم کندکی یقال تأکرت اکرة ای حفرت حفرة والاکرة ای حفرة امر کارها
جمعت یقال امره مستقیم و فرمان امر جاو فرمودن **عع فاضه** یقال امرته بکذا فائتمر ومنه قوله تعالی امرنا مترفیها ای امرناهم بالطاعة فعصوا وقد یکون من
الامارة ایضا ائتمار فرمان بردار نمودن و تامر به ایضا و نیز با هم مشاورت کردن یقال ائتمره کذلک یقال الأمرة فی امری ای شاورته والعامة تقول امرته استیمار تامر کرد
تو بهم ملکت علیهم امر معالنة ای امرة حلیمک فیها وهی مرة من الامر قال ابو عبیدة امرته بالمد لغتان بمعنی کثرته ومنه الحدیث خیر المال مهرة مأمورة او سکة مأبورة
ای کثیرة النتاج والنسل وامر مرد بی کثر قال ابو الحسن امر ماله بالکسر ای کثر وامر القوم ای کثروا وامره الله بالمد ای کثره وانما قیل مهرة مأمورة لازدواج مأبورة والاصل
مؤمرة کما قال للنساء ارجعن مأزورات غیر مأجورات وانما هو موزورات بالواو ومن الامارة بالکسر فرمان فرمائی امرعه منهم مرة مرة ونت منه ارفلان امارت ویقال

فلان امر وامر عليه اذا كان اميرا وكان سوقا اي شه مجرب في الامور امر بالكسر كار شگفت سخت قوله تعالى لقد جئت شيئا امرا اي منكرا ويقال عجبا ويقال في جبلهان
متوف امرة اي نشاره وكثرة امر بالتحريك سخت شدن كار **عـ كافه** امرة بفتحتين نشان كه براه كنند از سنگ چوب و جز آن تا مير امارت دادن كيبي بوا اير مومر وتامر
عليهم اي تسلط عليهم قال الاصمعي امارا امارة بالفتح هنگام امر بالمد فرماينده نام روزي از روزهاي عجوز موتمر فرمان كننده ومشورت كننده ونام روزي
از ايام عجوز رجل امر وامرة بالكسر وتشديد مرد ضعيف دل فرمان بردار مثال امع وامعة امر ايضا بره خرد امرة مونث منه ويقال ماله امر ولا امرة اي شي اور
بالضم گرمي آتش وآفتاب وتشنگي اوارة نام آبي اهرة بفتحتين قماش خانه اهرات جمع اير نره اير واير ردا يار على فعل وفعل وافعل جمع ايار بي
بالضم مشدده الاخير بزرگ نره دار ا يسير اي جامها قال الفراء ابر ابر وهبر هبر بالفتح والكسر منها باد شمال ويقال ابر بالكسر باكرم من الاوار صبا زاده يا بالكسر
ماقبلها **فصل الباء** **بئر** بالكسر چاه ابور ابار وابار بقلب الهمزة جمع وبئار جمع الكثرة منه بار چاه كندن وگنجي نهادن بورة گنگي وچيزي في الارض ايضا
يعني الاوار بقلوا ابرة بحثي وباورت كشتي وبنارة اوخرته . **ببر** نوعي از ددها الفرانق ببور جمع **بتر** بريدن بابتر شمشير برنده بتار لازم منه بتر بفتحتين
بريده دم وبي فرزند شدن وبي خيري **عـ كافه** ابتر نعت منه وفي الحديث هذه ابتر اخطبة بتراء اي كه درو حمد خدا عز وجل ونعت رسول عليه السلام نباشد
ابتران گور خرد بنده اباتر بالضم مرد قطع رحم كننده بترية بالضم والياء گروهي از زيديان **بثر** بسيار كثير بثر اتباع له قد بعثرة ودميد لبهاي از بثور
بثرة يكي بثر ايضا ريگ چفيده بر زمين وبه والحسى وآبله دميدن بر اندام **عـ فاتحه** وبعضها ايضا بثر جلده اي تنفط . **بجر** بالضم بدي كار بزرگ قال الفراء
كثير بجير اتباع له قال ابو زيد البجاري بي الدواهي واحدها بجري مثال قمري وقماري بجر بفتحتين بيرون آمدگي ناف وسطبري بين ناف ابجر نعت منه بجر جماعت
وقولهم افضيت اليك بعجري وبجري اي بامري كله وفي المثل عيرٌ بجيرٌ بجره نسي بجير خبره يعني عيوبه ويقال بها سمان للرجلين ابن بجرة اسم خارگان بالتعت بجر دريا
وجوي بزرگ خلاف بر ابحر بحار بحور جمع واسپ فراخ گام ومنه قول النبي عليه السلام في مندوب فرس ابي طلحة ان وجدناه لبحرا وتنگ دم وكفايت دن
البحر. ناقة گوش كفاينده قال الفراء هي ابنة السائبة وحكمها حكم امها وتبحر في العلم وغيره اي تعمق وتوسع فيه با بحر اب شور والبحر الماء اي ملح ومنه يعقوب
البحر فلان اي ركب البحر بحراني بالضم خون سرخ خالص باحر مثله والضا مرد گول حكاه ابو عبيد بحرين نام شهري بحراني منسوب اليه بحري منسوب الى البحر بنات
بحر وبحر بالحاء والخاء ابرهاي تنگ بيشتر در تابستان بحيرة شهري يقال هذه بحيرتنا اي ارضنا وبقيته صحرة بحرة اي ارز ابلها جمع قال الاصمعي بحر بفتحتين بسيم
شدن از بيم **عـ كافه** وسيراب ناشدن از غايت تشنگي ونوعي از بيماري شتر يقال منه بحرت الابل بحران بالضم تغيري كه بيمار را پيدا آيد در تب مطبقه
يقال يوم بحران على الاضافة ويوم باحوري على غير قياس كانه منسوب الى باحور وباحوار مثل عاشور وعاشوراء وهو شدة الحر في تموز وجميع ذلك مولد
بحتر كوتاه كردن اندام حبتر بالفتح كذلك وهي مقلوب منه وبحتري از طي **بحثر** المتاع وبعثره اي بدده قال الفراء فرقه وقلب بعضه على بعض وبحثر اللبن اي
تقطع وتحبب بحثرة وبعثرة اي استخرجه وكنفته **بخار** بالضم تف بخور بالفتح ما يتبخر به بخر بفتحتين گندگي دهان وقد بخر فهو ابخر بنات بخر ابرهاي سپيد تنك قد رفي
السحاب **بختر** خراميدن يقال فلان بين البخترة **بدور** شتافتن سوي چيزي **عـ فاتحه** يقال بدر اليه وبادرت بمعني تبادر القوم تسارعوا وابتدروا
الى السلاح اي تسارعوا الى اخذه بدر ماه تمام ليلة البدر شب چهارده از ماه سمي بدرا لمبادرته الشمس بالطلوع كانه يعجلها المغيب ويقال سمي لتمامه ويقال ابدرنا
اي طلع لنا البدر فنحن مبدرون ونام جائي بذكر ويونث وهو اسم ما قال الشعبي بئر كانت لرجل يدعي بدر اومنه يوم بدر نسب الى ذلك الموضع اوالبدرة بدرة هميان
ده هزار درم وپوست بزغاله نر كه ازوي خيك سازند بجهت شير وروغن خيك شير را ازوي شكوه گويند وخيك روغن را عكه بالضم وچون از شير باز شود پوست
ويرا اگر خيك شير باشد بدرة خوانند روغن را مساد گويند وازو پوست بزغاله رسيده خيك شير را وطب وروغن را نحي گويند بالكسر عين بدرة چشم سگ نگر ويقال
نامه كالبدر بادرة تيزي وشتاب زدگي وگوشت ميان كتف وگردن نم وبادره وهي البدرية ايضا ويقال اخشي عليك بادرته منه واو وغضب اي خطاء سقطات عند الحديد
خرمنگاه بذر تخم وكاشتن **عـ فاتحه** وتفرقت ابلهم بذر بالكسر والفتح معا اتباع يعني پريشان وپراكنده قال الفراء كثير بذير اتباع مثل عريف وشعير بذير تخن كرد
يا بذور رجل بذارة بالكسر التاء اسراف كننده بذور بالفتح فاش كننده از قوم بذر بذر بتشديد الذال نام ابي اندعزاز پراكنده شدن وشتاب ناطق طلب چيزي بحساب فرق بمردي نامدگي

خلاف عقوق مبرة مثله يقال بررت والدي بالكسر فانا بَرٌّ به بالفتح وبارٌّ وجمع البرّ الابرار وجمع البارّ البررة وفلان يبرّ خالقه ويتبرّره اي يطيعه وبرّ فلان في
يمينه اي صدق وبرّ حجه وبُرّ مجهولا اي قبل وبرّ الله حجه برّا بالكسر في كله ويقال الاثم برّة بولايةً يعني مهربان ونكو كار واي تفاعلوا من البرّ وفي المثل لا يعرف هرّا من برّ اي
لا يعرف من يكرهه ممن يبرّه ويقال الهرّ دعاء الغنم والبرّ سوقها قال في الجمل برّ گربه بيچه ويقال البرّ الفؤاد وبرّ بالضم دشت بريّة بتشديد الراء والياء مثله برّي
جماعت بريت مثال فعليت صحرائي ثم فلما سكنت الباء صارت الهاء تاء مثل عفريت وعفرية برّة اسم معرفة بمعنى برّ واسم امرأة نام برّة آواز كردن بخشم
برّ بالضم منه بر بر گرو بني باز مردم برابرة جماعت والهاء للعجمة والنسبة وبربر ايضا جا بريرة ميوه درخت اراك نام زني بر جماعت برّة بالضم گندم
گندم بر جماعت برّ بور گندم مانخشك ابرار راست كردن سوگند را وابرّ الله حجه لغة في برّ الله حجه اي قبله وابرّ عليهم اي غلبهم قال ابن السكيت يقال فلان اذا
كثر البَزْر بالفتح والكسر تخم ودهن البزر بالكسر افصح بَزَر بالتحريك ايضا عصا زدن ع فاضه ابزار ابازير تابل تخم سياه رنگ گاز رساند جماعت ونيابة
عصا هاي بطلة بزر ابا يار وهو معرب بازره جماعت بُسر بالضم آب باران تازه باريده وخوره غرما اول ما يبدو من النخل طلع ثم خلال ثم بلح ثم بسر
ثم رطب ثم تمر واول ما يبدو من النبات بارض ثم جميم ثم بسر ثم صميعا ثم حشيش بسرة واحد بسر الجمر بسرت ايضا وآفتاب بوقت برآمدن تبسر اي طالعة بسر بالفتح شتاب
بناحابگاه خواستن وخرما شيده شدن بسر رسيدن پيش از هنگام ودر نبيذ بسر آميختن وفي الحديث لا تبسروا بالضم ولا تنجروا وكشتی كردن نخل بنا خواست ماده ويقال بسر واستبسر اي
ضربها من غير ضبعة وابسر ايضا ظلم السقا وهو ان يسقي اللبن قبل ان يدرك في السقاء وقيل ان يخرج زبده بسور روی ترش كردن ابسار ايستادن كشتی ميان آب
والبسر النخل اي صار ما عليه بسرا باسور نوعي از بيماري مقعد وبيني بواسير جماعت بَشَر بشرة بفتحتين روی پوست مردم وبشرة الارض ما ظهر من نباتها يقال احسن
بشرتها البشر ايضا مردم بشر بالكسر نام مردی وروی مردم يقال فلان حسن البشر اي طلق الوجه ونام كوهی بجزيره ونام آبی در بنی تغلب وروی پوست برداشتن
ع فاضه مباشرة مجامعت كردن وبسوی مباشر بادیان گستن خواه ويقال فلان مودم مبشر اي مجرب كامل لبشر بالضم خوردن علف گياه را ومباشرت
كردن مژده دادن ع فليضه بشور ابشار كذلك ابشار ايضا شاد شدن يقال بشر به بمولود فابشر اي سر ويقال البشر بخير ومنه قوله تعالى وابشروا بالجنة
وبنات ناك شدن زمين يقال ابشرت الارض وبشرت كذا ابشر ع كافه اي استبشرت به وسررت به وبشرني فلان بوجه حسن اي لقيني بشارة بالضم والكسر
مژده وبالضم مژده شدن ع كافه وبالكسر المطلقة لا تكون الا بالخير وانما تكون بالشر اذا كانت مقيدة كقوله تعالى فبشرهم بعذاب اليم بشرى نام مردى لا ينصرف
معرفة ولا نكرة للتانيث ولزوم حرف التانيث وان لم تكن صفة لان هذه الالف يبنى الاسم لها فصارت كانها من نفس الكلمة ليست كالهاء التي تدخل في الاسم بعد
التذكير وقوله تعالى يا بشرى هذا غلام مثل عصاي وفي التثنية يا بشريي تبشير مژده دادن يستعمل في الخير والشر قوله تعالى يبشرهم ربهم برحمة منه وقوله تعالى فبشرهم بعذاب بتباشر
مژده دادن يكديگر را تباشير مژده واول صبح واول هر چيزی تبشير مژده وروخوب وی بشيرة مونث يقال امرأة بشيرة اي حسناء وناقة بشيرة ايضا تبشير بضم الدال وفتح
الثاني وكسر الشين مشدد دانا نام مرغی ويقال هو الصفارية استبشار شاد شدن بَصَر بفتحتين بينايی ودانايی بصرت به اي علمته قوله تعالى بصرت بما لم يبصروا به
بصر ايضا بينائی ع فيضها بصير بينا ودانا ابصار ديدن مبصرة روشن وپيدا ومنه قوله تعالى فلما جاءتهم آياتنا مبصرة اي مضيئة بصرة بالضم حجت مباصرة
از دور برافراشته نگريستن تبصر شناسا شدن وتامل كردن تبصير شناسا وبينا گردانيدن وبصره شدن بصرة سنگ سفيد ونرم ونام شهری فاذا اسقطت منه الهاء
قلت بصر بالكسر بصريان بصرة وكوفه بصيرة حجت واستبصار در چيزی قوله تعالى بل الانسان على نفسه بصيرة قال الاخفش جعله هو البصيرة كما تقول للرجل انت
حجة على نفسك قال ابو زيد البصيرة من الدم ما كان على وجه الارض والحدية ما لزق بالجسد قال الاصمعي هو شيء من الدم يستدل به على الرمية وابو عمرو مثله وقال
وجربا من شعر البيت ايضا ويعني البصيرة الترس والدرع في شعر الجعفي بصائر جماعت بصر بالضم دو كرانه جرم دو كرانه آن بهم باز نهادن بوقت دوختن وقولهم رايته
لمحا باصرا اي نظرا بتحديق شديد وهو كلابين ونام مرای ذو لبن وتمر وبصر وهو من ابصرت مثل موت مائت من مت يعني اريه امرا شديدا يبصره بصر بالضم كرانه
از هر چيز وفي الحديث بصر كل سماء مسيرة كذا اريد غلظها بصرى بالضم موضعی بشام بصر بالكسر انگشت دو مين ما صرجماعت بطر بفتحتين سر گشتگی
ودهشت فريفتگی وسخت شادی نمودن ع كافه ويقال بطره المال الكبر وابطرت فلانا درعه كلفته وبطره اي ادهشه بطر كفانيدن نيشتر

وجرحت عع فاضه ومنه البیطار والبیطر نعت وبیطر بکسر الباء وفتح الیاء مثال ہزبر ہو الذی یعالج المواشی ہو الدواب بیطرة مصدر منه ویقال
ذہب دمه بطرا بالکسر ای ہدرا یبطر بطارة بالضم تعدی میان دو انگشت فرج بطر بفتحتین مصدر منه البطر بطر نعت منه وکذا البطارة النشاة والبطارة الشفقة تیه
فی النعمة العلیا وہی التخمة مالم تعطل بها اذا طالت علیها فالرجل حینئذ بطر ومنه قول علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه لشریح فما تقول انت ایها العبد الابظر بعیر
شتر رسیده وہو من الابل بمنزلة الانسان من الناس یقال للجمل بعیر وللناقة بعیر بعیرة اباعر وبعران جماعت بعرة پشک شتر وگوسفند بعر ابعار جماعت بعر ایضا
پشک افگندن قال الفراء بعثر الرجل وبحثر متاعه اذا ابدده وفرقه وبعثر الشیء بحثره ای استخرجه وکشفه وفی بحثر قال ابوعبیدة فی قوله تعالی بعثر ما فی القبور ای
اثیر واخرج ویقال تبعثرت حوصلی ای ہو جلبت سفلها علاه بعجور اقامدن بر دین آبیل باران بعدان عع تفتحها یقال بعثر لحم بعثرة دفعة از باران
یقال بعثرت الارض مجهولا البعثر بفتحتین بیماری تشنگی شتر که در آن ہمیرد عع کافه ویقال تعرقت ابله شعر بعرای فی کل حد تفرقت القوم فی بعثرة ای فی ہیج
واختلاط وتبعثرت نفسه ای غثت یعنی بشور بد دل ویقال اصبح فلان متبعثرا ای متفقسا در یابقال بالعین ولا یرویه الجوہری عن حد البقر بفتحتین گاو وہو اسم
جنس البقرة یکی وہی تقع علی الذکر والانثی بقور مثله وانما دخلته الہاء علی انه واحد من جنس البقرات جماعت باقر جماعة بقر مع رعاتها واہل الیمن یسمون البقرة
باقورة وکتب النبی صلی الله علیه وآله وسلم فی کتاب الصدقة لاہل الیمن فی ثلثین باقورة بقرة بقار نام وادی البقر بسکون القاف شگافتن وفراخ گشادن عع
فاضه وتوسع البقر عن جنبها ای شق بطنها عن ولدها التبقر فراخی در مال وعلم کان محمد بن علی زین العابدین رضی الله تعالی عنه یسمی باقر لتبقره فی العلم
بقر بقرة شاة ناقة بقر ای شق بطنها عن ولدها وبیقر ایضا جماعة بقر بقیری شبال یسمی بازیچه کودکان عرب قد بقروا ای جوا ابدلک البقر بفتحتین ایضا باسه
شدن عع کافه وشگفت داشتن سگ مردار گاو ویقال البقر الرجل وبیقر ای حسر واعیا وبقر الکلب بقرای ای ابقر فتحیر کما یقال غزل اذا رای الغزال فلہا
وبیقر الرجل ای قام بالحضر وترک اہله بالبادیة بیقرة ایضا بر جنان و شتاب رفتن بکر بالکسر دوشیزه و زن وناقه که یک شکم پیش نزاده باشد و بچه نخستین کریس
از وی بیزد و دیگر نزاده باشد یستوی فیه المذکر والمؤنث ابکار جماعت بکارة بالفتح دوشیزگی بکر بالفتح شتر جوانه بکرة مؤنث منه والجمع بکار بالکسر مثل فرخ وفراخ وبکارة
مثل فحل وفحالة وفی الفلة علی ابکر قال ابوعبیدة البکر من الابل بمنزلة الفتی من الناس والبکرة بمنزلة الفتاة والقلوص بمنزلة الجاریة والبعیر بمنزلة الانسان والجمل بمنزلة
الرجل والناقة بمنزلة المرأة وبکر قبیلة وہو بکر بن وائل واذا نسبت الیه قلت بکری وکذا الی ابی بکر تحذف الاسم الاول وکذلک فی کل کنیة بکرة البئر جرخ
چاه وجمعها بکر بفتحتین وہو من شواذ الجمع لان فعلة لا تجمع علی فعل الا حرفا مثل حلقة وحلق وحماة وحما وبکرة وبکر وبکرات ایضا ویقال جاؤا علی
بکرة ابیهم للجماعة اذا جاؤا معا ولم یتخلف منهم احد بکرة بالضم بامداد وگاه تقول اتیته بکرة ای باکرا فان اتیته بکرة یوم بعینه قلت بکرة غیر معروف
وہی من الظروف التی لا تتمکن ویقال بکر علی فرس بکرة وبکرا کما تقول سحرا بکور بگاه برخاستن و بامداد کردن و بامداد رفتن عع فاضه یقال بکرت
مکرت وبکرت وابکرت وہکرت کله بمعنی ویقال ابکرت علی الورد وابکرت الغداء وبکرت علی الحاجة وابکرت غیری ایضا وابکر الرجل اذا وردت
ابله بکرة وکل من بادر الی الشیء فقد ابکر وبکر ای وقت کان یقال بکروا بالصلوة المغرب ای صلوا عند سقوط القرص وقوله تعالی بالعشی والابکار جعل الابکار
وہو فعل یدل علی الوقت وہو البکرة کما قال تعالی بالغدو والآصال جعل الغدو وہو مصدر یدل علی الغداة ورجل بکر فی حاجته بضم الکاف وکسر امثال حذر
یعنی مرد بگاه خیز بحاجت خود باکورة نو باوه وابتکرت الشیء اذا استولیت علی باکورته وفی حدیث الجمعة من بکر وابتکر قالوا ابکر اسرع وابتکر ادرک الخطبة
من اولها البکور کموته بالفتح امیدوار کل اول النخل وجعته بکر ضربة بکر بالکسری قاطعة وفی الحدیث کانت ضربات علی رضی الله تعالی عنه ابکارا اذا اعتلی قد
واذا اعترض قط رجل بور بالضم ای ہالک قال لا خیر فیه قال ابوعبیدة وامرأة بور کذلک وقوم بور ای ہلکی قوله تعالی وکنتم قوما بورا وہو جمع بائر
مثل حائل وحول وحکی الاخفش عن بعضهم انه لغة ولیس بجمع لبائر کما یقال انت بشر وانتم بشر وبار فلان ای ہلک وبارہ الله ای اہلکه الله بوار بالفتح ہلاکی ویقال
نزلت البوار علی الکفار مثل قطام وکاسد شدن متاع وزن بیوه یقال بار المتاع ای کسد ونعوذ بالله من بوار الایم ای کسادها وبار عمله ای بطل ومنه
قوله تعالی ومکر اولئک ہو یبور بور آزمودن عع فاضه ابتار شلد یقال برت الناقة ای جنبتها ہل ہی لاقح ام لا

فاذا كانت لاقحا بانت فی وجهها لحمل ومنه توهم بربی ما عند فلان ای اعلمه ومتحن لی ما فی نفسه وبار الفحل الناقة وابتارها
اذا تشمها ليعرف لقاحها من حيالها والبور ايضا الارض التی لم تزرع عن ابی عبيدة ورجل حائر بائر اذا لم يتجه لشی
وهو اتباع بادريا روبوريا رم قال الاصمعی هذا فارسی وهو بالعربية باريّ وبوريّ والبارية كذلك **بهر** بالكسر
وتكون عاری يقال بهرا له ای تعسا له وشگفت وغلبه كردن **ع بفتحهما** يقال بهر القمر وقمر باهر اذا
غلب ضوءه ضوء النجوم وبهر الرجل ای برع وبهرت فلانة النساء ای غلبتهن حسنا ويقال الازواج ثلثة زوج بهر ای
يبهر العيون بحسنه ای يغلبها ويعجبها وزوج دهر ای يعد لنوائب الدهر وزوج مهر ای يوخذ منه المهر وتاسه براگندن
يقال بهرة الحمل ای وقع عليه البهر فابهر ای تتابع نفسه بهر بالضم دمه وتاسه بهرة الليل والوادی والفرس ميانه آن
بهران دو رگ دل ابهر القوس ميانه كمان آبا هر پرهای مرغ وا دل آنرا قوادم گويند پس مناكب پس خوافی پس اباهر پس كلی
بهرا قبيله از قضاعه بهرانی منسوب مثل بحرانی علی غير قياس لان قياسه بهراوی ما بوا وبهار گلی است كه آن
را نگار وچشم خوانند بهار بالضم سه صد رطل ابتهار دعوی دروغ كردن ابهيرار تيره شدن شب ويقال ابهار الليل ای ذهب
معظمه وكثيره وابهار علينا الليل ای طال **بهتر** بالضم لغة فی بحتر وهو القصير **بهزرة** ناقه بزرگ بهازر جماعت **فصل**
التاء **تأرة** تبصری ای اتبعه اياه يعنی در پی نگران ماندم **تبر** بالكسر زر خالص بی مهر وضرب فاذا ضرب دنانير
فهو عين ويقال للفضة تبر ايضا عند بعضهم تبرية لغة فی تبرية يعنی سبوسه تبار بالفتح هلاک تبره ای كسره واهلكه قوله تعالی
هولاء متبر ما هم فيه ای مكسر مهلك **تجر** تجارة بازرگانی كردن **ع فاضه** اتجار كذلک تاجر بازرگان
وخمر فروش والجمع تجر مثل صاحب وصحب وتجار بالكسر وبالضم والتشديد ناقة تاجرة تاجرة ناقه كه خريدار گير باشد كاسد ضدا متجرة
سوداجای **ترور** بيرون افتادن دانه خرما از پوست ودور افتادن كسی از جای خود ترارة فربه وبا گوشت شدن **ع**
كافه يقال ترت ای صرت تارا ای ممتلئا اترار انداختن دست را بزخم شمشير وغوک چوب زدن كودک ودور انداختن كسی از جای
خود يقال اتره القضاء ای ابعده واتر الغلام القلة بالمقلاء تر بالضم ريسمان معار ودراز ويقال عند الغضب لاقيمنک علی الترتره جنبانيدن
وفی الحديث ترتروه ومزمزوه ترترت كار های بزرگ آتر دربالضم ماكيان **تعور** جوشيدن ديگ يقال تعرت
القدر **ع بفتحهما** وهی لغة فی تغرت القدر تغر **ع كافه** ای غلت **تفرة** بكسر الفاء غنچه كه ميان
لب زيرين باشد **تمر** خرما وهو اسم جنس الواحد تمرة والجمع تمرات بالتحريک وجمع التمر تمور وتمران بالضم يراد به الانواع
لان الجنس لا يجمع فی الحقيقة تامر خداوند خرما مثل لابن ای ذولبن ويقال تمرتهم فانا تامر ای اطعمتهم التمر تمار
خرما فروش مثل خمار تمری خرما دوست متمر آنكه خرما بسيار دارد يقال اتمر الرجل اذا كثر عنده تمر تمور آنكه اورا
توشه داده باشند از خرما تامورة صومعه وغلاف دل وآبريق وبيشه شير يقال هو اسد فی تامورته ای فی عرينه
تامور كسی يقال ما بالدار تامور ای احد وخون يقال هرقت تاموره ای دمه وحيدری يقال ما بالركية تامور ای
شیء من الماء وكل الذئب الشاة فما بقی منها تامور يقال ما بالدار تومری بالضم للتاء والميم ای احد
وما رايت تومريا احسن منه ومنها يستوی فيه المذكر والمونث تتمير خشک كردن خرما وگوشت واشارة الشیء ای طال
وا شتد **تنور** ز تم وقوله تعالی وفار التنور قال علی رضی الله تعالی عنه هو وجه الارض
تور آب جامه وميانچه ميان قوم **تيار** موج ويقال قطع عرقا تيارا ای سريعا سريع

ویقال ابو عمرو قال حسب ولم یقولوا حاب و حوبة کما قالوا غیر المنا ولهذا العلة حرف لاصل غیر ونیم اقامات کما قالوا تیا وجفصون جماعت تیم تارات یکبار تارة الجزیة
نبه یقال منشی بزرگ و جماعت تبایر و تبا پیر تورده رنگ تهور بالفتح مرة بعد اخری ای اعاده تاره ابخذوا ان علی بلد ای بوخذ ان علی بالضم تبا فلان
حتی شی علی لایبقی الذی والثار قاتله قتلت ای بالتثقیل القتیل ثأرت یقال فاضحة عع کشیدن کینه و کینه ثوره فثار الثاء فصل بها کان اذا تهور
ادرکت ای فلان من ثأرت وانا منک ثاری به ادرکت ای بکذا ثار تنگ یقال فلان قتله یا فلان یا ثارات معقولهم جمیعه قاتل ای تلده هو ویقال ثاره وکس بدر
عندهم ارته ای المجد معقول ثار لنا استغاث فلان استثار و بعده فنام به یعنی الطالب اصابه اذا الذی المنیم والثار قادغم اثارت اهلها و منه ثاری
ملاکی ثبور غیرتها شبر الشرق یقال بکه کوهی نام ثبیر جای نام و گنده و نرم زمین ثبرة بودن کاری بر پیوسته مثابرة فاضحة عع جماعت باز داشتن باز ثبر
آن فراخی و وادی میان بالضم ثجرة مثه الرجل لمجلس قیل و بما الناقة تلد حیث وکذلک الارض من المراة فیه تلد الذی الموضع المجلس مثال الباء بکسر مثبر و زبان
بسیار ثجر النبیذ فی غیره و التمر ثجیر تخلطوا لا ای تثجروا لا الحدیث وفی الثاء تقول والعامة کنجاره الثجیر فی لغة الادم انثجر بعض ای التمر ثجیر ورق سینه و میانه
الثرثار بسیار و ثرو نافه ثرة لغة یقال و منه بستان سوراخ فراخ ثرة عین ثرة ناقه و آب بسیار ثرة عین و ثرو کسحاب فاضحة عع شدن بسیار و
ثعرور ثریة مثل ثرثرة ای ثرثرة المکان وثررت جوی نام ایضا الثرثار مکثار ای بهذار ثرثار فهو الرجل ثرثر یقال و تردیده الکلام کثرة ثرة
دندان ثغر وتیم متثجر بقصیر فالنصب صبته ای فانثجر وغیره الدم ثجرت ویقال تثجر ثورت طلح درخت و بار جماعت ثغاریر ستو جنیب علاف آرزو بالضم
ذات ثغور فهو ثغر مجهولا قیل الصبی واثغر ثغره فاذا اسقطت ثغره کسرت ای ثغرته یقال شکستن پیش دندان و رخنه و بستن جای حرب دو میان دربند پیشین
ثغرة اسقطت اذا بالتاء او بالثاء واثغر انبتت اذا اثغر الحمل فی قال و الاصلی الحرف باظهار اثغر قیل او ادغمت و تاء الثاء قلبت اثغر واصله اصغر قیل
بالتحریک الثغر یستعیر وربما شکاری مرغان و ده فرج ثغر ثلم و ثغر فیها مدینة وهذه الجبل ثلم علیهم سدّا ای ثغرتا یقال رخنه و کردن جنبر در مغاکی بالضم
ثمرات ثمر میوه بالتحریک ثمرة سنگ نقش گرفتن میان در دم و مردم گرفتن پای میان من استثفار انداز پیش زین ستور مستثفر الثغر علیها شدت ای تهای بارده وا
وگو اثقل ثقل مخفف الثمر مثال بها بضمتین ثمر و اعناق مثل عنق ثمر جمع اثمار و کتب کتاب مثل ثمار جمع بضمتین ثمر و جبال جبل مثال ثمر جمع بالکسر ثمار و جماعت
کثر ای الرجل واثمر الزند من ظله ما وهو مسکه غوزه ثمیره میوه و سایه مر نام شجر ناک میوه درخت ثمراء شجرة ثمره طلع ای الشجر واثمر الاموال انواع وفسر اثمر ولکان
مثل ذیران فیهما بعده ما وفتح بالکسر وثیرة ثورة والجمع ثورة والانثی گاو نر ثور تازیانه گرهها السیاط وثمر ماهتاب شب ثمیر ابن کثره ای ماله الله وثمر ماله
الاقط ثورة وبین قوابیه لیعرف ثیرة قالوا انما المبرد وقال بمطرد ولیس قال کسرة بعد کانت حیث یا الواو قلبوا سیبویه قال جیرة مثل ایضا الیا بسکون وثیرة جیران
ثورة بیر پاره جبل ذلک اسم اطحل ویقال اطحل ثور وهو القرآن فی المذکور الغار وفیه بکه کوهی و الثوری سفیان رهط وهم مضر از قبیله و بدر کوه نام علی وبنو
حکاه لاده اجزا الماء ثور قطعة ویقال وثورانه انتشاره فهذا الشفق ثور سقط قولهم واما بروج از برجی نام و الاقط من قطعا ثورة عطاه یقال جماعت
ثائر وناقه فیقال الجراد یعنی الدبا کعب یقال آن وخز ملخ بچه و جستن بر الحصبة بفلان ثارت یقال فاضحة عع براندام حصبه گرد آمدن بر ثوران ثور ابو زید
ای ثائرة وثار جشات ای نفسه وثارت فلانا وثاور فلان ای ثاوره کذا علیه وثبوا ای الناس به وثار وثب ای ثغر عین والناس التراب من بخرج ما ساطعة کالسائر
و الرک ثور و علیه عن البحث القرآن وثور هیجه ای الشر علیهم ثور یقال انگیختن بر تثویر سوزش ثورة هوی ژولیده ثغر ای اشعث ای الرأس ثائر و رأسه غضبه ها
الله الی وعار الاخفش عن الجیم الجوار عجالا جسدا له بعضهم وقرا جوار له الجیم فصل را گسندره بسیار شتر برانگیخت یعنی و بعضها و اجارها ای استثارها
فاجستبر فلانا الله وجبر العظم جبرت یقال فاضحة را عع کسی حال نیکو کردن و بستن شکسته جبر بسیار ان نفز مثل جوتر خیث بالدعا تضرع ای تعالی
جبارة بالکسر جبیرة المجد الا الدین جبر قد قوله فی راجز العجاج بن سعد قد جبر العظم فانجبر ای بنفسه العظم جبر یقال شکسته شدن درست جبور و مفاقرة سد ای
بذهب و داشتن کاری بر ستم جبار اجبار ابو جابر وکنیة حبة بن جابر وهو جابر الخبز ویسمی کسی نام جابر بحیی و دست یعنی پاره و بندد شکسته بر که چوبها
فی برا ای را جبار مه ذهب یقال تذکره اسی بالضم جبار والکفر الجبر الی النسبة اذا الکفریة تقول کما الجبریة یقال من کردن منسب جبر

الحدیث المعدن جبار ای اذا انهار علی من یعمل فیه فهلک لم یوخذ به مستاجره و نام روز سه شنبه در قدیم جبار بالفتح والتشدید درختی که دست بر وی نرسد یقال نخلة
جبارة ای عظیمة و ناقة جبارة سمینة مجبر شکسته بند جبار ایضا اسم من اسماء الله تعالی یعنی شکننده کامها و آنکه بکشد بخشم تجبر تکبر کردن و رستن گیاه بعد از خوردن
والجبر خلاف القدر قال ابو عبیدة هو کلام مولد والجبریة بالتحریک خلاف القدریة ویقال فیه جبریة و جبروة و جبروت و جبورة مثال فروجة ای کبر جبیر مثال فسیق سخت متکبر جبرئیل
نام فرشته و هی یقال هو جبر مضاف الی ایل و فیه لغات جبرئیل مثال جبرعیل و جبرئل مقصور منه و جبریل بکسر الجیم والراء و جبرین بالفتح والکسر بالنون حجر بالضم سوراخ
حجرة احجار جماعت حجران مثله و نظیر دهت فی عقب الشهر و عقبانه و فی الحدیث اذا حاضت المرأة حرم الجحران حجرة بالفتح سال سخت حجرة تنگی و بدخوئی میم زائده یقال
حجرت علیه ای غارت و حجر فلان ای تاخر و احجرته ای الجاته الی ان دخل جحره فانجحر و احتجر لنفسه حجرا ای اتخذه مجاحر نهان جایها جواحر در آیندگان بسوراخ و نهان
جای جحدر کوتاه و نام مردی جحجز بالتحریک فراخ شدن درون چاه عجم کافر متعدد فیه جیدر گیاهی اجدر المکان گیاه ناک شد و دیوار جدران جماعت جدار بالکسر
مثله جدر بضمتین جماعت جدر بالتحریک نشان گزیدگی بر گردن خر شاه جدرا گوسپند آبله زده جدری بالضم و فتح آبله و کذلک بفتحها یقال منه جدر الرجل مجهولا فهو مجدور
مجدرة زمین که در وی علة آبله باشد و یقال هذا الامر مجدرة لذلک ای محراة و هو جدیر بکذا ای خلیق به یعنی سزاوار والجمع جدراء و جدیرون جدیر ایضا حصار دیوار
جدیرة حظیره از سنگ بر آورد جدر بالتحریک نام دیهی بشام ینسب الیها الخمر جدرة سلعة و خرلیج که بر اندام ظاهر شود جدر جماعت و قبیلة ازدی از جندرة تازه کردن
نبشته پاک شده و رنگ باز آوردن جامه را مر باجذر بضم ذال و فتحها گوزن بچه جاذر جماعت جذر اصل هر چیز بالفتح عن الاصمعی و بالکسر عن ابی عمرو و فی الحدیث ان
الامانة نزلت فی جذر قلوب الرجال و عشرة فی حساب الضرب جذر مائة و از بیخ بر کندن مجذر و جیذر کوتاه جذمور بالضم جذمار بالکسر پاره از شاخ درخت که بر تنه مانده
باشد بعد از بریدن بزیادة المیم فیهما و یقال اخذت بجذامیره ای بکله عن الکسائی جرة بالفتح سبو جر جماعت جرة بالکسر آنچه شتر از گلو بر آرد و بخاید بشخوار و منه قولهم
لا افعل ما اختلفت الجرة والدرة نسغل جرة بالضم دم آهو و فی المثل ناوص الجرة ثم سالمها و ذلک ان الظبی اذا نشب فیها ناوصها ساعة ثم استقر بالاضطراب
کانه سالمها یضرب لمن خالف ثم اضطر الی الوفاق جری مثال فسیق ضرب من السمک والجریة الحوصلة فرس جرور منیع القیاد دیر جر و بعیدة القعر یستقی
علیها والجارر در نهر السیل کتیبة جرارة ای ثقیلة السیر لکثرتها جیش جرار کذلک جرارة ایضا عقرب تجر ذنبها والجریر حبل یجعل للبعیر بمنزلة العذار للدابة غیر
الزمام و به سمی الرجل جریرا جریر بن کوه یقال قطعت الیک وادیا و جرار کشیدن مهار رسن و جز آن عمع فاضه و یقال جرت الناقة اذا اتت علی
مضربها ثم جاوزته بایام و لم تنتج جریرة گناه و یقال جر علیه جریرة ای جنی علیه جنایة والجارة الابل التی تجر بازمتها فاعلة بمعنی مفعولة مثل امنیة و دافق
بمعنی مرضیة و مدفوق و فی الحدیث لا صدقة فی الابل الجارة و هی رکائب القوم لان الصدقة فی السوائم و جار جار اتباع و اکثر کلامهم حار یار بالیاء و یقال کان
ذلک عام کذا و هلم جرا الی الیوم من جراک ای من اجلک و لا یقال بجراک و کذلک من جرائک مخففا و من جرائک ممدودا مجرة راه در آسمان و آن را راه کهکشان گویند
اجرار کشانیدن زبان شتر بچه تا شیر نخورد واجره ای طعنه و ترک الرمح فیه فاجره یترسه اذا ترکه یصنع ما شاء و اجرت الدین اذا اخرته ملیئا اجرنی فلان اغانی
اذا اتبعه اغنیة فلان یجارر فلانا ای یطاوله یعنی برابری میکند بادی جر جر کشیدن جره بر آوردن شتر از گلو و کل ذی کرش یجتر تجرجر بسیار کشیدن و بیک کشیدن
والجرای الجذب جرجرة آواز کردن گلوی شتر جرجار لغت است و گیاهی خوشبوی جراجر شتران بزرگ هیکل جرجور بالضم کذلک جرجر بکسرتین نخود جرجیرة
جزور بالفتح شتر کشتنی یقع علی الذکر والانثی و هی تونث و الجمع جزر بضمتین جزارة مزد کشنده شتر و آن اطراف جزور باشد چون دست و پای و سر و جزارة
لما تقول العرب العامل عمالته و من عبل الجزارة اسب که دستها و پایها ش سطبر بی باشد و لا یدخل الرأس فی هذا لان عظم الرأس هجنة فی الخیل ای عیب و جزر
السباع اللحم الذی تاکله یقال ترکتهم جزرا بالتحریک اذا قتلتهم جزر بالفتح والکسر و بالضم گوسپند فربه جزرة یکی قال ابن السکیت یقال اجزرت القوم
اذا اعطیتهم شاة یذبحونها نعجة او کبشا او عنزا قال و لا تکون الجزرة الا من الغنم و لا یقال اجزرتهم ناقة لانها قد تصلح لغیر الذبح جزیرة آداک سمیت لانقطاعها
عن معظم الارض و موضعی میان دجلة و فرات و اما جزیرة العرب فقال ابو عبیدة هی ما بین حفر ابی موسی الاشعری الی اقصی الیمن فی الطول و ما بین رمل یبرین
الی منقطع السماوة فی العرض جزر میوه باز کردن از درخت عمع فاکه و شتر کشتن و پوست باز کردن ازی عمع فاضه یقال اجزرت الجزور و اجترزته اذا جرر

خوردن آب دریا ع فاضه که بازگشتن آب و هذا خلاف المد اجزار رسیده شدن میوه بباز کردن و کفتی شدن شتر یقال اجزر النخل والبعیر وکان فتیان
من العرب یقولون لشیخ اجزرت یا شیخ ای حان لک ان تموت فیقول ای بنی وتحتضرون ای تموتون شبابا ویروی اجزرت بالزای المعجمة من اجزا ای حان
لان یجز مجزر جای شتر کشتن و فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ایاکم وهذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر قال الاصمعی یعنی ندی القوم لان الجزور انما تنحر
عند جمیع الناس جسر بالفتح والکسر پل جسور جماعت و بالفتح شتر بزرگ هیکل و غیر آن جسرة مونث و هی جسارة دلیری کردن ع فاضه یقال جسر و
تجاسر علیه ای اقدم جسور بالفتح دلیر جشور دمیدن صبح ع فاضه جاشریة شراب صبوحی و قبیله قال الاصمعی یقال صبح بنو فلان جشرا بالتحریک اذا
یبیتون مکانهم فی الابل لا یرجعون الی بیوتهم قال و کذلک ان جشر یرعی فی مکانه لا یرجع الی اهله جشر بالتسکین مصدر منه خیل مجشرة بالحمی ای مرعیة جشرة
بالضم سرفه خشک سرفیدن یقال جشر فهو مجشور مجهولا المجشور ایضا شتر سرفنده جشیر جوال سطبر و تیردان جرمین جشر بفتحتین در شدن گل و خشک شدن
آن جشر الساحل اذا خشن طینه و یبس کالجص و آلودگی شیر در شیر دوشه یقال منه وطب جشر بکسر الوسط جعر سرگین مرغ شکاری و سرگین انداختن ع فتحهما
مجعر بالفتح کون مرغ جعار نام کفتار بنی علی الکسر و انما بنیت لانه حصل فیها العدل و التانیث و الصفة الغالبة و معنی الغالبة انها غلبت علی الموصوف
حتی صار یعرف بها کما یعرف باسمه و هی معدولة عن جاعرة فاذا منع من الصرف بعلتین وجب البناء بثلث لانه لیس بعد منع الصرف الا منع الاعراب کذلک القول
فی حلاق و هو اسم للمنیة جاعرتان دو کرانه ران ستور یقال موضع الرقمتین من است الحمار و هو مضرب الفرس بذنبه علی فخذیه جاعرة حلقه بن ستور جعار بالکسر
رسن که آنکش بمیان بندد بوقت چاه فرو شدن تجعر بر میان بستن آن جعرور بالضم خرمای خشک ریزه جعبر کوتاه سطبر جعبرة مونثه جعظری ست
خوی جعظارة بالکسر کوتاه سطبر جعفر جوی خرد و پدر قبیله از بنی عامر و هم الجعافرة نام مردی جفر بزغاله چهار ماهه جفرة مونث چاه نابرآورده فراخ جفر الهباءة
بارکینی آمد بلاد غطفان جفرة بالضم جای گرد میان اسب فرس مجفر و ناقه مجفرة ای عظیمة الجفرة و هی وسطه [illegible] لبنی تمیم و منه قیل یوم الجفار جفیر
نوعی از تیردان و کالکنانة جفور بالضم از گشنی باز آمدن فحل از بسیار ضراب ع فاضه یقال جفر الفحل و بعض الکبش و منه قیل الصوم مجفرة ای مقطعة
للنکاح و فراخ شدن تهیگاه بزغاله و از شیر باز ماندن او اجفار باز ماندن کاری که در وی باشی و ماندن از پرستش و زیارت کسی جمرة تف زمین خذرک آتش جمر جمرات غیب جماعت و هزار سوار
و هر گروهی که دست یکی کنند و با گروهی دیگر نیامیزند و یک سنگ یک بار انداختن در حج و آن سه جمرات است جمر بالکسر بوی سوز مجمر بالضم بوی سوختنی یقال اجمرت النار مجمر بالضم
جمار بالضم و التشدید میانه درخت خرما و اتر الشحم النخل خوانند تجمیر بریدن جمار و انداختن جمار و باز داشتن لشکر را در الحرب و باز نا گردانیدن و گره زدن گیسو از [illegible] یقال
جمرت المراة شعرها اذا عقدته و لم ترسله و فی الحدیث ایضا فروا اللبد والمجمر علیهم الحلق اجمار شتاب رفتن شتر و گرد آمدن قوم بر چیزی جمیر القوم مجتمعهم ابنا جمیر
دو روز این جمیر شب تاریک استجمار استنجا کردن بسنگها و مجمر سم سخت یحیمر نام جای بحیمران کذلک کذا فی المجمل جمعرة گرد آوردن خرگوش خود را وقت گریختن
جمهور بالضم ریگ توده بلند و همه مردم جماهیر جمع الجمع جمهرة توده و توده کردن و بلند کردن و فی حدیث موسی بن طلحة انه شهد دفن رجل فقال جمهروا قبره
ای اجمعوا علیه التراب و لا تطینوه و خبر دادن از چیزی بیک طرف و نهان داشتن مقصود از آن خبر جور میل کردن از راستی و راه یقال جار عن الطریق و ستم کردن
در حکم بر کسی یقال جار علیه فی الحکم ع فاضه بالضم نام شهری بمدکر و یونث تجویر نسبت کردن بجور و افکندن کسی را بزدن جار همسایه زنهار داده از ظلم مجار و قد
جوار بالکسر و بالضم و الکسر افصح همسایگی کردن تجاور اجتوار کذلک و اعتکاف نشستن در مسجد و فی الحدیث کان علیه السلام یجاور فی العشر الاواخر جارة زن فی زن همسایه کجار [illegible]
زنهار دادن و رهانیدن و نزد دادن خانه و جز آن استجاره من فلان فاجاره منه غیث جور بکسر و فتح الواو و تشدید الراء باران سخت عدو بابل جور سخت
جهرة آشکار جهر آشکار کردن جلو را پاک کردن قال الاخفش یقال جهرت الرکیة و هی بئر مجهورة و قوله تعالی ارنا الله جهرة ای عیانا یکشف ما بیننا
و آواز بلند کردن و خواندن نادانسته بدراهی شدن با مداد بی آگاهی نزدیک کسی شدن و دوغ کردن مشک نماینده و دیدار یافتن کسی را ع فتحهما
یقال جهرت الرجل و الجهرة ای وجدته عظیم المراة و کذلک الجیش اذا کثر فی عینک جهیر شیرین آب جهورة سخن بلند گفتن جهور الصوت بلند آواز مجهر بالکسر من
کان من عادته ان یجهر بکلامه جهارة بالفتح بلند سخن شدن و نماینده شدن در چشم ع ضمهما رجل جهیر ای ذو منظر نیکو و امراة جهیرة و یقال ما احسن جهر بالضم

ویقال کیف جبراؤکم ای جماعتکم اجبار انکار کردن سخن مجزا تن المجاهرة بالعداوة المبادأة بها **جوهر** گوهر واحدها جوهرة الحروف المجهورة وهی تسعة عشر
حرفا یجمعها قولک ظل قو ربض اذ غزا جند مطیع **جیر** بالفتح وکسر الراء سوگند است بمعنی حقا یقال جیر لا آتیک ای حقا جیار صاروج گرمی از خشم وگرسنگی
جاز مثله **فصل الحاء** **حبر** بالکسر سیاهی دوات ونشان حبور جماعت وخوبی ودانشمند جبور دان قال الفراء هو بالکسر وهو العالم وقیل کعب الحبر لمکان هذا الحبر الذی
یکتب لانه کان صاحب کتب وقال ابو عبیدة هو بالفتح ومعناه العالم بتحبیر الکلام والعلم وتحسینه احبار جماعت قال الاصمعی لا ادری للعالم هو بالفتح ام بالکسر یقال
به حبور ای آثار محبرة بالکسر سیاهی دان وفلان حسن الحبر والسبر ای الجمیل حسن الهیئة وفی الحدیث یخرج رجل من النار قد ذهب حبره وسبره قال الفراء ای لونه
وهیأته وقال الاصمعی الجمال والبهاء واثر النعمة بفتح الحاء والسین ایضا کانه مصدر قولک حبرته ای خستہ وبالکسر الاسم حبر بالفتح دانشمند قال صاحب الصحاح
هو بالکسر افصح لانه یجمع علی افعال دون فعول آراستن سخن وجامه وجراحت سیاهی کردن در دوات **عم فاضه** شاد کردن **کم عم فاضه** که حبور جبرة
کذلک قوله تعالی فهم فی روضة یحبرون ای ینعمون ویکرمون ویسرون رجل یحبور مرد شادان حبار بالفتح نشان حبیر کفک دهان شتر وابر وجامه نو ارض محبار
بالکسر زمین نیکو وبا نده حبرة مثل عنبة برد یمانی حبر حبرات جماعت حبرة بکسرتین زرد دندان حبر بفتحتین زرد شدن دندان و تازه شدن جراحت **عم کافه**
یقال حبر الجرح ای نکس قال الکسائی ای برئ وبقیت له آثار وحبرنی بالفتح هذا الامر حبرا بالتسکین ای سرنی وجاء فی شعر العجاج بالتحریک وهو قوله
الحمد لله الذی اعطی الحبر احبار ابو مجلس فرق یعنی خرابات حباری بالضم شوات وهو نوع من الطیر مذکرها ومونثها واحدها وجمعها سواء وان شئت قلت
فی الجمع حباریات وفی المثل کل شی یحب ولده حتی الحباری وانما خصوا الحباری لانه یضرب بها المثل فی الموق فهی علی موقها تحب ولدها وتعلمه الطیران
والا تصرف الفها لیست للتانیث ولا للالحاق وانما بنی الاسم لها فصارت کانها من نفس الکلمة ویقال ما اصبت منه حبربرا وما فی حدیثک حبربر ای
شیئ وکذلک تبربر وحورور حبعر بالفتح کوتاه سطبر حجبحبر بکسر الحاء وفتح الباء سطبر یعنی [illegible] رمیده شدن از خشم حبوکر ریگستان وسختی حبوکری مثله ام حبوکری
سختی بلاها ویقال حل حبوکری والالف زائدة بنی الاسم علیها ولیست للتانیث لانک تقول للانثی حبوکرات فکل الف للتانیث لا یصح دخول ها التانیث علیها
ولیست للالحاق لانه لیس له مثال من الاصول یلحق به حتر بالکسر عطای اندک حتر بالفتح مصدر [illegible] **عم فاله** قال الاصمعی فاذا اقلوا الاکل احتر قالوه بالالف حتار اندک
دادن واستوار بستن گره **حتار** بالکسر غلاف قضیب چین جامه وسر خریطه وهرچه فراگیرد چیزی را گرد وی حتر بفتحتین عیب چاحتر ایضا [illegible] کردن بحجت نه نوبه وند در آوردن [illegible] من خریه حجرة
وچشیدن طعام وحرکان **عم فالکه** حترة بالضم میهانی بنای نو حترة بالفتح یکبار شیر دادن حثر بفتحتین سرخه بر آمدن بر چشم وجوش بر آوردن وشکاف شیره دیدن بر تو **عم کافه**
حثرة مردی است از قبیله عبد القیس حشاره بالضم کاه مدیزه اخبار [illegible] خرما پیش از رسیدن انه [illegible] حجر بفتحتین سنگ احجار جمع القلة حجار وحجارة جمع الکثرة ونام مرد
حجران دنقرة حجر بالسکون [illegible] ذکر [illegible] کنار دم حجور جماعت وباز داشتن قاضی کسی را از تصرف یقال حجر علیه القاضی **عم فاضه** که حجر بالکسر حرام بالضم والفتح مثله
والکسر افصح ای بالثلث فی قوله تعالی حرث حجر ومنه قوله تعالی حجرا محجورا ای حراما محرما وکنار مردم وعقل ومنه قوله تعالی هل فی ذلک قسم لذی حجر وگرداگرد کعبه
اندرون حطیم از سوی شمال ومنزلهای ثمود در نواحی شام قال الله تعالی کذب اصحاب الحجر المرسلین حائط وماویان حجرة ناحیه سرای یقال للرجل اذا اکثر ماله انتشرت
حجرته حجر بالضم حرام وباز داشت یقال حجرا له ای دفعا له وهو استعاذة من الامر المنکر ونام مردی کاو را حجر کندی گفتندی حجر بضمتین نام مردی وهو حجر بن
النعمان حجرة حظیره شتر وخانه خرد والجمع حجر مثل غرفة وغرف وحجرات بضم الجیم احتجار حجره ساختن حاجه جای [illegible] مغاکی در وادی که آب
از وی بیرون نرود وحجران بالضم جماعت مثل شاب وشبان محجر بالفتح وکسر الجیم بوستان وچشم خانه محجر بفتح الجیم گرداگرد ده ومنه محاجر قبال
الیمن وهی الاحماء کان لکل واحد منهم حمی لا یرعاه غیره [illegible] خرمن کردن ماه و داغ کردن گرداگرد چشم شتر حجر بالضم وفتح
الجیم وکسرها مشددة موضعی حجار بالفتح والتشدید نام مردی حنجرة بفتح الجیم والحاء حنجور بالضم نای گلو نون زائدة حدر گرد اندام
شدن وبرگوشت شدن چشم خانه **عم بلضمهما** حادر مرد گرد اندام عین حدرة بدرة چشم برگوشت صلب [illegible] حادرة العین کلک حادر
بالضم کلمه [illegible] حدر بفتحتین شیب [illegible] بالفتح [illegible] شیب [illegible] بالضم [illegible] آمدن [illegible] انداز [illegible]

گفتن و خواندن ع فاضه حسب بالتسکین شمار کردن شی بسوی بسی و ماند ختن تنگ سال کسی را بفرو دستی جهار آماسیدن اندام را بزدن و حیلدن جامی جامه
دیرنا گفتن لرشنه بخار آماسیدن پوست وفرو د آمدن بنشیب تحدر فرو د آمدن آب از چشم حی ذ و حدوره قبیله حمع ابو حدر حذر روه بالضم فیها سیاهی دید و یقال
بعلی حدر عینه حدرروه عینه اذا کان مشقلة ولا یقدران ینظر الیه بعضا قال الفرا یقال حجلته علی حندیرة عینی ای جعلته نصب عینیک حدرا نام زنی حیدرة شیر و
نام مادرزاد امیر المومنین علی بن ابی طالب کرم الله تعالی وجهه فاطمه بنت اسد که مادر او بود او را آن نام نهاده بود و بوقتیکه ابو طالب غایب بود چنانکه گفت رضی
الله تعالی عنه انا الذی سمتنی امی حیدرة چون ابو طالب رسید آن نام را نه پسندید و علی نام نهاد حد بار حدابیر بالکسر فیها شتر لاغر پوست بر استخوان چسپیده حدر
بفتحتین و بالکسر مع سکون الوسط بر پرهیز کردن ع کافه رجل حذر بضم الوسط وکسرها مرد بیدار با پرهیز حذرون حذاری جماعت تحذیر ترسانیدن ویقال انه
لابن احذار ای ابن حزم و حذیه حذار مثل قطام ای احذر و قوله تعالی وانا لجمیع حذرون ای متاهبون و بغیر الالف بضم الذال وکسرها عن الاخفش ای خائفون محذورة
ترس حذریة علی فعلیة بالکسر مخففه پاره زمین درشت حذاری جماعت و موی گردن خروس یقال نفش الدیک حذریته رجل حذریان سخت با ترس و پرهیز حذافیر
الشی ای اعالیه و نواحیه و اعطاه الدنیا بحذافیرها ای بجمیعها الواحدة حذفار و حذفور حر گرم گرم شدن حرارت حرور گرم شدن ع فاکه و بالعکس ع فاضه
جا من ثلثة ابواب یقال حررت یا یوم بالفتح والکسر و تحر ثلث لغات حرار بالفتح آزاد شدن بنده حریة بالضم آزادی و آزاد مردی و جهلی شدن حرة بالفتح تشنه شدن هذه
الثلاث من باب ع کافه حرة ایضا زمین سنگلاخ سخته حرار حرارت حرون جماعت مثل رضون بالواو والنون حرون بضاحرة بالکسر تشنگی و منه قولهم اشد العطش حرة
علی قرة اذا عطش فی یوم بارد و یقال انما کسروا الحرة لمکان القرة حران تشنه و نام مردی و نام شهری ان کان فعلان فهو من هذا الباب وان کان فعالا فهو من باب النون حری
مونث حرار تشنگان حر بالضم آزاد و آزاد مرد کبوتر بچه و آهو بره و مار بچه حر الرمل و حر الدار میانه وی حر الوجه رخساره حران دو برادر که حر و ابی نام ایشان بود ساق حر
قمری نر احرار البقول آنکه خام خورده شود و ما هذا بحر منک ای بحسن و جمیل حرة زن آزاده و ناقه حرة و سحابة حرة ای غزیرة کثیرة الدر والمطر حرة الذفری جای کشتن
گوش از دار بنا گوش نطین حر گل بی ریگ لم حرة ریگ بی گل لیلة حرة بالاضافه شب زفاف که بکارت زائل نتوان کرد یقال باتت فلانة بلیلة حرة ای لم یقتضها
و لیلة شیبا التی اقتضها حریرة نوعی جامه ابریشمین و نوعی از طعام بیمار حریر جماعت و ایضا آنکه گرمی خشم در آن در دو اثر کرده باشد محرور یعنی مثله و یقال فی حر ورة
بالفتح یعنی در دهان من سوزش است حرور ار بالفتح باد و بعضی نام دهی که بعضی از خوارج منسوب اند بوی که حروریه خوانند ایشان را حرور بالضم باد گرم که بشب وزد و چون
سموم بروز احرار خداوندان شتران تشنه شدن یقال منه حر الرجل الی صارت ابله حرارا فهو محر تحریر نقش خط بر گرفتن و بنده آزاد کردن و فرزند را نامزد مسجد و طاعت
خدای عزوجل گردانیدن و آستحر القتل ای اشتد حرز اندازه کردن گوشت و میوه و زبان گز شدن شیر و نبیذ ع فاضه و که حاز شیر ترش حرزة المال
و حرزة النفس هر چه دوست داشته از مال و نفس حرزات بالتحریک جماعت فی الحدیث لا تاخذ من حرزات انفس الناس یعنی فی الصدقة حزورة بتشدید حزور و جماعت حزور کودک
رسیده و زورمند شده و بتشدید الواو کذلک والجمع الحزاورة حزیران ماهی است رومیان پیش از تموز حسر برهنه کردن و مانده کردن حسور مانده شدن و فرو ماندن
بینائی از دیدن ع ورع فاکه حاسر برهنه و مبارز بی زره و خود محسرة بالکسر جاروب انحسار برهنه شدن تحسر مانده شدن حسار مانده کردن حسیر
محسور مانده و دریغ خورنده حسری جماعت مثل قتیل و قتلی محسور حسیر الضا خیره چشم حسرة دریغ و پشیمانی حسر بالتحریک حسرة دریغ خوردن ع کافه تحسیر مانده کردن
و دریغ خورانیدن و یکدیگر را وا افتادن پر مرغ تحسر دریغ خوردن و حد نخستین پشم شتر محسر مردی آزرده و حقیر لطن محسر کمسر البس جایی است و هی حشر لطیف که
در تیر نهند و سنان حشر و اذن حشر و آذان حشر لطیف و باریک لا یثنی و لا یجمع لانه مصدر فی الاصل مثل ماء غور و ماء سکب اذن حشرة و مشرة اتباع و عن الاخفش سهم
حشر دقیق سهام حشر بالضم کما یقال جون و جون و ورد و ورد و در انگیختن و راندن و گرد کردن و منه یوم الحشر روز قیامت و باریک کردن سنان و نیزه
و جز آن ع فاضه و بوک و تیر و لطیف شدن گوش ستور و یستعمل مجهولا و هلاک کردن تنگ سال ستور و مال مردم را حشرة بالتحریک جانور ریزه زمینی حشرات
جماعت محشر بالکسر گرد آمدن جای حاشیر یکی از نامهای رسول صلعم قال علیه السلام لی خمسة اسماء انا محمد و احمد و الماحی یمحو الله بی الکفر و الحاشر احشر الناس علی قدمی والعاقب
حشور بسکون شین اسپ تهی گاه بر آمده و الانثی حشورة مثال جرولة حصر تنگ گرفتن بر کسی یقال حصره ای ضیق علیه و احاط به و باز داشتن و گرد کردن ع فاکه

حصر بمعنین بستہ شدن سخن و تنگدل شدن حصر کافر قوله تعالی او جاءکم حصرت صدورهم فاجاز الاخفش والکوفیون ان یکون الماضی حالا و ما جوزه سیبویه
الا مع قد و جعل حصرت صدورهم علی جهة الدعاء علیهم و یقال حصر علیه ای بخل و حصر فی القراءة و حصر عن اهله و کل من امتنع عن شیء لا یقدر علیه فقد حصر عنه
حصیر بالتحریک بخیل و بوریا و پهلو و بادشاه لانه محجوب قال لبید لدی باب الحصیر قیام ای جماعة کثیرة من الناس و بازداشت قوله تعالی و جعلنا جهنم للکافرین
حصیرا حصیرة جای نهادن خرما حصار بالکسر موضعی از پالان شتر و منه احصرت البعیر و کسی حصار کردن بجنگ محاصرة مثله حصر بکسر اوسط الکنوم
الکسر مرو ازدا حصر و ماده مشترکه تنگ باشد سوراخ پستان و نی و منه حصرت الناقة بالفتح و مرد که گرد زنان نگردد و تنگدل و بخیل حصر بالضم قبض و در وی شکم
یقال منه حصر الرجل و حصر لیستعمل مجهولا احصار باز داشتن بیماری کسی را از سفر عن ابی سکیت و منه قوله تعالی فان احصرتم فما استیسر من الهدی و قال الاخفش حصرت الرجل
حبسته و احصرنی بولی و مرضی ای جعلنی احصر نفسی و قال ابو عمرو الشیبانی حصرنی الشیء ای حبسنی حضرة نزدیکی و درگاه یقال کلمته بحضرة فلان و بحضر
من فلان و بمشهد منه حضر نام شهری حضر بالتحریک شهر خلاف بدو و مقصد آب آبدار جایی و سجل و یقال فلان حسن المحضر اذا کان ممن یذکر الغایب بخیر حضر بالضم
دویدن حضار دویدن اسپ حاضر آوردن احضار شهری شدن مردم و حاضر شدن و دویدن اسپ احضار دوانیدن و نحو دبار آمدن تحضر حاضر گردیدن
فرس محضیر بالکسر سیب دونده یقال فرس محضیر و محضیرة ای کثیر العدو و لا یقال محضار و بومن النوادر حاضر قبیله بزرگ از طی و جمع کما یقال
سامر للسمار و حاج للحجاج و فلان حاضر بموضع کذا ای مقیم به و هو خلاف البادی ایضا و یقال هو علی ماء حاضر ای و اراد و الجمع حضار اذا حضر
والمیاه محاضر باشندگان و الحاضرة خلاف للبادیة و هی المدن و القری و الریف یقال فلان من اهل الحاضرة و من اهل البادیة و هو حضری و بدوی
حضار مثل قطام نام ستاره یقال حضار و الوزن محلفان و هما نجمان یطلعان قبل سهیل الحضیرة چهار یا پنج تن که بغزا روند و پیرو جراحت
درز رداب که با بچه بیرون آید از رحم محاضره سوال و جواب کردن با هم و نزدیک حاضر شدن با خصم و برابری کردن بدو و بیان با هم حضار بالکسر شتران
نیکو یستوی فیه الواحد و الجمع و المونث یقال ناقة حضار اذا جمعت قوة و رحلة ای جوده سیر حضارة مقیم شدن بشهر و بالکسر عن ابی زید و بالضم سواد
حضو حاضر شدن یتعدی بنفسه و حاضره یقال حضر الرجل حضرة غیره و حکی الفراء حضر بالکسر لغة فیه یقال حضر القاضی امراة رجل حضر مرد که سفر از اسباب بیاسایند کم
بکسر الصاد الذی یاتی الحضر و هو خلاف البادی و اللبن محتضر بالفتح محضور یقال اللبن محتضر فغط اناءک ای کثیر الآفة و ان الجن تحضره و الکنف محضورة قوله تعالی
و اعوذ بک رب ان یحضرون ای یصیبنی الشیاطین بسوء قوم حضور بالضم ای حاضرون و هو مصدر فی الاصل حضور بالفتح شهری یمن حضر موت نام شهر و قبیله
حضرمی منسوب بدو قحطان است جعلا و احدا و یصغر الصدر منهما کقولهم حضیر موت فلان من المصادرة فی الجیم حضاجر کتقادم هی سرقة غیر منصرفة فی
المعرفة و النکرة لانه اسم لواحد علی بنیة الجمع لانهم یقولون وطب حضجر بالکسر و اوطب حضاجر حظر باز داشتن از چیزی و حرام کردن خلاف الاباحة
حرام حظار حظیرة جای شتر و گوسفند که از شاخ درخت و چوب سازند حظار حظیره ساختن قوله تعالی کهشیم المحتظر قری بکسر الظاء و الفتح علی الفاعل و المفعول
ای حلیل الحظر قال ابو عبیدة اراه سمی سما لاخظیرة لانه حظر بها عنه و منعها و هی فعیلة بمعنی مفعول حفر حفار زمین کندن حفرة بالضم کنده حفر بفتح الاوسط جاه
النهر جای کلمان بحفر حفر بالتحریک خاک کمار کنده بیرون آید حافر سم ستور حافرة اول هر چیزی یقال سحبه علی حافرته باز گشت بهمان جا که آمده بود و قوله تعالی انا لمردودون
فی الحافرة ای فی اول امرنا و فی المثل النقد عند الحافرة قال یعقوب عند اول کلمة و یقال التقی القوم فاقتتلوا عند الحافرة ای عند اول ما التقوا و یقال احفر المهر للاثناء
و الارباع و الفهو اذا دخلت ضعره طلع غیر ما حفر گور کنده حفر لاغر کردن یقال ان حال الاوحل بحفیر بالناقة فانها السمن علیه زمین کندن عن غاله و تباه شدن بن دندان
قال یعقوب هو سلاق فی اصول اللسان یقال اصبح فم فلان محفورا حفر بالتحریک خوره گی بن دندان یقال فی اسنانه حفر و قد حفر بالکسر و هو ارده اللغة
بالکسر خوار و حقارة مصدر منهما حقر خرد شمردن حقار استحقار کذلک تحاقر خوار نمودن نفس خود را یقال تحقلیه نفسه ای تصاغرت تحقیر
خرد داشتن حقرات صغیر با محتقرة بالفتح ای حقارت یقال هذا الامر محقرة بک ای حقارة حکار غله نگهداشتن تا بگرانی فروشد حکرة بالضم انبار دار حمر
بالضم سرخ احمر سرخ شدن احمار سرخ معنی زادغام احمار لانه یلتبس بالحق و لو کان له فی المرعی مثال لجاز ادغامه کما ادغام

الاکان ملحقا باحرنجم احمر سرخ تر احامر حماث سرخ موننثه حمراء و جمعها و عجم احامرة قومی از عجم که بکوفه بودند احمران گوشت و می موت احمر دسته حمر ای سخت طاقه
حمراء جدیدة و طاة دیمار سوارسته و فی الحدیث کنا اذا احمر الباس احمر ثمود لقب مردی از ثمود و اسمه قدار و هو عاقر ناقة صالح ع حمار بالکسر خر و کوره خر حمر بفتحتین حمرات
حمیر احمر قجماعت حمارة ماده خر و سنگ که دا گرد حوض و سنگ که در خانه ضیا و حمار قبان ملخ سرخ بجمور گور خر حمار ان و سنگ هایی که گرده که عرب بر ان نبیذ و
نور خشک کنند و فی المثل اکفر من حمار و این مردی بود از عاد که کافر شد و هر که بر وی گذشتی او را بکفر دعوت کردی و اگر اجابت نکردی کشتی تو به بن الحمیر بالتصغیر
نام مردی ابن السیان الحمرة احد حطباء العرب حمرة زورک تخفیف یشد د حمر حمرات جماعت حماجر بنده حمارة جماعت مثل بغال بغالة و جمال و جمالة حمرة قمرگردی از مرد مخالف
منیضه یعنی سپید حمارة القیظ سختی گرما و قد یخفف فی الشعر الجمع حمار علی فعائل حمر بالکسر ای لانی احمر نام شهری حمیر و حمرة و حلی بند زین حمر دوال بریشین و پوست بازکرده
کوسپند عع فاضه حمیر بالکسر و سکون المیم پدر قبیلهٔ از یمن قولهم من دخل ظفار حمر ای تکلم بکلام حمیر فاخج مخرج الجره هو امر الخم حمر بفتحتین ناگوار شدن سخن از حمر ان عع کافه
غیث حمر بکسر میم مشدده الراء باران سخت رشت حمیرة کنگره طاق و کمانچه نیبه زدن نان حنزقر حزقرة بالکسر فیهما کوتاه نکوهیده و قال سیبویه النون اذا کانت ثانیة ساکنة
لا تجعل زائدة الا بثبت احجة حور حؤر بالضم بازگشتن و گم شدن عع فاضه یقال حار بعد ما کار و یقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور ای من النقصان بعد الزیادة
حور بالضم جمع حوراء و فی المثل حور فی محارة ای نقصان فی نقصان یضرب للرجل اذا کان امره یدبر و هلاکی بجابر بائر هالک و کاسد و الحور ایضا اسم من قولک طحنت الطاحنة
فما احارت شیئا ای ما ردت شیئا من الدقیق محارة صدف و حفره استخوانی گام ستور و هو محارة الحنک هو فویق موضع التحنیک و بازگشت یقال محارنا القبر ای مرجعنا و یوم
کشف حور بفتحتین پوست سپاهانه سلداه دوی گیرند حورة یکی و سپیدی سخت سپیده و سیاهی سخت سیاه شدن چشم را حورت حوراء نعت منه احورار مصدر منه و سپید شدن
چیزی قال ابو عمرو الحوران تسود العین کلها مثل اعین الظباء و البقر و لیس فی بنی آدم حور و انما قیل للنساء حور العین تشبیها بالظباء و البقر تحویر سپید
کردن جامه و داغ کردن گرد اگرد چشم شتر و بر گردانیدن خمیر نان تا در خاکستر نهند حواری کا خورباری دهنده کما قال النبی صلی الله علیه و سلم الزبیر ابن
عمتی و حواری من امتی حواریون اصحاب عیسی علیه السلام و قیل للنساء الحواریات لبیاضهن احور نام ستاره و گویند مشتری قال ابن السکیت قیل للعیش بالجهد
هات من حنظل احوری سپید ناکن حواری بالضم مشدده الواو آرد سپید و هو ایضا ما تبیض من الطعام یقال حورته فاحوار ای بیضته فابیض الخفیة المحورة
المبیضة و یقال محورعین بعیرک ای حجر و لها کی و حور الخبزة بالمحور اذا اوارها و هیاها لیضعها فی الملة محور بالکسر سوره و چرخه و بوکه بکره بر و گردد و حوار
بالضم شتر کره که از شیر باز نشده باشد و فصیل بچه از شیر باز شده احورة جمع القلة حیران جمع الکثرة حوران بالفتح جائی بشام محاورة پاسخ دادن یکدیگر
را احارة جواب باز دادن یقال کلمته فما رجع الی حویرا و لا حویرة و لا محورة و لا حوارا ای ما رد جوابا تحاور بر یکدیگر جواب باز دادن استحارة گفتن خواستن حیر حیرة سرگشته
شدن عع کافه یقال منه حار یحار حیران سرگشته حیاری جماعت تحیر سرگشته کردن تحیر سرگشته شدن و گرد بر گشتن آب حائر گرداب حیران حوران
بالکسر و الضم جماعت رجل حائر بائر آنکه هیچ بیرون شد کار خود نداند استحارة گواریدن شراب یقال استحیر الشراب یستعمل مجهولا استحار المکان بالماء و تحیر اذا امتلاء و استحیر
سحاب ثقیل متردد لیس له ریح تسوقه حیر مانند حظیره و منه الحیر بکربلا حیرة بالکسر شهری نزدیک کوفه حیری منسوب بوی و حاری کذلک علی غیر قیاس کانهم قلبوا الیاء الفا و
یقال لا آتیک حیری دهر ای ابدا **فصل الخاء** خبر خبر نوشته دان بزرگ و ماده شتر شیرناک خبر بالتحریک ایضا آگاهی اخبار تخبیر آگاه کردن استخبار خبر رسیدن تخمیر
مثله و تاخیر شدن مخبر بالفتح جای خبر دادن و هو خلاف المنظر مخبرة بضم الباء نعتان منه خبار بالفتح زمین نهوار که در وی سدر روید خباری جماعت بفتح الراء و کسرها
مثل صحاری خبراوات کذلک خبر بفتحتین ایضا سدر ناک شدن زمین عع کافه خبر اء نعتان منه خبار بالفتح زمین نرم سوراخ ناک خبر بالضم دانستن عع کافه
یقال من این خبرت هذا الامر ای من این علمت و الاسم الخبر و آزمودن عع فاضه خبیر آگاه و دانا و کشاورز و منه المخابرة ای المزارعة و نبات و بسم و یقال
تخضب الخبیر ای تقطع النبات و ما کله و قال ابو النجم حتی اذا کان طال من خبیرها ای من برها و کفک دهان شتر خبرة بالکسر آزمایش اختبار آزمودن
یقال صدق الخبر المخبر و یقال جدت الناس اخبر تقلهم یعنی آزمای تا دشمن گیری خابور جایی بشام خیبر جائی بحجاز خبره بالضم بهره از گوشت
یا ماهی قال ابو عبیدة یقال تخبر و اخبره اذا اشتری شاة و فذبحها و تقسمو لحمها خبر و خبرة عع کافه ختار فریبنده ختیعور آنچه یک

حال نیا چون سراب جزان و غول و گرگ ختار بالضم باقی مانده ختاره مثله خثیر بکسر الثاء بعد النون باقی مانده نه خب قوم خنو رو فرک شدن شیر
شیر جبرات گشتن آن و هی نقیض الرقة یقال خثر اللبن یخثر قال الفراء خثر بالضم لغة فیه قلیلة فی کلامهم سمع الکسائی بالکسر ایضا و بختین مقیم بودن بجای
ع فاضه یقال خثر فلان ای اقام فی الحی و لم یخرج مع القوم الی المیرة یقال خثرت نفسه ای خلطت و قوم خثراء الانفس خثری الانفس ای مختلطون
اخثرت الزبد فتبرا یدم مسکه را یعنی ناگداخته گذاشتم و فی المثل ما یدری ایخثر ام یذیب خدر بالکسر پرده و بیشه شیر مخدره زن پرده نشین لیث خادر شیر در بیشه اخدار
مقیم بودن مرد در اهل خود و شیر در بیشه خود و باز در آشیان خود خدره بالضم قبیلة از انصار منهم ابو سعید الخدری خدار شب تاریک و ابر سیاه و عقاب خدر بفتحتین باران
و خواب بانگی و پای و سستی اندام ع فاکه خادر مرد سست و کاهل یوم خدر روز نمناک و لیلة خدرة کذلک منه اخدر الیوم ای اظلمه المطر اخدری گور خر و حلد الظلی
ای تخلف عن تقطیع خریر آواز کردن آب ع فاکه جای هموار میان و بلندی اخرة جماعت خر و ریر و در افتادن و آواز کردن خواب ع فاکه
اند اهتن دست بشمشیر خرخره آواز گلوی نهمته و خفه کرده و یقال خر عند النوم و خرخر بمعنی و تخرخر لطنه اذا اضطرب مع بعظم خربالضم گلوی آسیا خرخز بفتحتین
تنگی در چشم اخرز نعت منه و یقال هو ان یکون الانسان کانه ینظر بموخرها و گرد عینی از مردم و تخازر الرجل اذا ضیق جفنه لیحدد النظر کقولک تعامی و تجاهل خرز
بالضم و شیپاره خرز خرزیة نوعی از قلیه خنزیر بالکسر خوک نام جای خنازیر جماعت و ایضا ریشی که بر گردن گلو بر آید مردم را اخزران رخت فی و نج نی که از وی بن
اتره سازند خنازیر جماعت و الخیزرانة السکان خیزری نوعی از رفتار خسر خسران بالضم فیها زیان کردن هو مثل فرق و فرقان ع کافه خسری اشبع
خسر به قوله تعالی قد خسر الذین کذبوا بلقاء الله و خسرت الشیء بالفتح و اخسرته نقصته قوله تعالی بالاخسرین اعمالا التخسیر هلاک کردن خناسیر النون هلاک هلاک الاواحد له خسار
خساره بالفتح فیهما ای هلاکی و گمراهی بشیری کذلک خشارة بالضم باقی مانده طعام بخوان هر چه انداز هر چیز که آن بکار نیاید و مردم فرومایه خشر معشد منه ع فاکه خصر
میان سر دم تفتح مخصر میان باریک مخصر القدمین آنکه اخمص او بر زمین نرسد از باریکی پای نعل مخصرة کذلک خاصرة تهیگاه خصر بفتحتین سرما و سرمایافتن و سرشکمان
سقد ع کافه خصر آب سرد خصرت یده و خصر یوما ای باشد بر دو خصر المشتجر دختان سر جماعت خاصره بالضم نام شهری بشام مخصرة بالکسر تازیانه و عصا چوب دستی
مخاصرة دوکس در راه رفتن تا بهم رسیدن آیند تخاصر دستهای یکدیگر گرفتن اختصار کوتاه کردن سخن و نزدیکتر راه در آمدن خضرة سبزی اخضر ازاخضیضار سبز شدن
تخضیر سبز کردن خضرة ایضا تیره رنگی ستور یقال فرس اخضر و هو الدیزج و در مردم گندم گونی دربالمو الاسود اخضر و قوله تعالی مدهامتان ای خضراوان السماتعربان
الی السواد من شدة الری و سمیت قری العراق سواد الکثرة شجرها خضراء آسمان کتیبة خضراء لشکری که در آهن گسفته باشد خود در از سلاح و فی الحدیث ایاکم و خضراء
الدمن یعنی زن با جمال که بی اصل و بد نژاد باشد که هر چه در خاک و به برآید از نبات و گل ان برند خضیرة خرمابن که غوره او سبز بریزد اختضار علف سبز درودن یقال اختضر
الکلاء و جوان مردن یقال اختضر فلان اذا مات شابا غضا و کان فتیان یقولون لشیخ اجزرت یا شیخ فیقول ای بنی و تختضرون ای تموتون شبابا و قد مر فی
فصل الجیم خضارة بالضم دریا و هی معرفة لا تجری تقول هذا خضارة طامیا خضاری مرغیست که او را اخیل نیز گویند خضار بالفتح شیر با آب تر ممزوج مخاضرة میوه سبز
نارسیده و درخت فروختن و هو منهی عنه خضاری بالضم و التشدید کشت سبز خضر سبز و نام نبی یا ولی آنم خضر بالکسر و سکون الوسط کذلک کتاب کبکید الاصل افصح و قوله
تعالی فاخرجنا منه خضرا قال الاخفش یرید الاخضر کقول العرب ارنیها تمرة ارکها مطرة و یقال هب و منه جعفر امضر ای هدر اخطر بفتحتین هلاک نزدیک شدن
ع فاکه و اتحبه گردیدن بلند و هو السبق الذی یترامی علیه و یقال فلا خطر لهذا و خطیر ای شیء له بالقدر و قدر منزلت مخاطرة در خطر افتادن و هر مال خود
گرو بستن یقال خاطر بنفسه و خاطر بکذا و علی کذا اخطارة خطورة بلند قدر و منزلت شدن ع بضمتها خطر بالکسر گیاهی که بدان خضاب کنند و شیر و شترات
بسیار خطر خطر ای دم زدن شتر و فتیکه مست باشد و جنبیدن نیزه یقال رمح خطار و اهتزاز کردن حبل خطار الرمح ای جعلت خطر ان الرمح لا نقطاعه و تجانسه
للطعن و خطر الدهر خطرانه کما یقال ضرب الدهر ضربانه خطور گذشتن اندیشه بدل یقال خطر الشیء ببالی ع فاضه اخطار اندیشه در دل گذرانیدن و خوار کرد
در میان نهادن خطیر مرد با قدر و منزلت خطار ایضا نام اسپی آم خفر در رفته و نگاهبان شدن یقال خفر به خفیر نعت منه تخفیر نگاه داشتن کسی و شرمنده کردن خفر
شرمگین شدن و بدرقه خواستن اخفار عهد شکستن و غدر کردن با کسی و فرستادن خفرة بالضم عهد و پیمان خفارة بالضم و الکسر کذلک و تعهد فا کردن خفر بالتحریک شرم و شرمگین شدن

عصر کافه خمره تخمره زن تنک شیر مکین جافور کیاهی حلکر مثال سکر بخود و گشتن مخمر می وخمیر کردن فعل آیه کردن تخمیر و نهان داشتن جای سر
داشتن یقال خمرت الرجل ای استحییته وخمر فلان شهادته ای کتمها عم فاضیه کخمرة خمر و خمر خالص خمرة وخمر وخمور مثال تمرة وتمر وتمور انگور و هند الحبه یقال
ماعند فلان خمر ولا خل ای لا شر ولا خیر خمیر مثال فسیق بمعنی خمار بالضم باقی مستی در سر وانبوهی مردم مخمور آنکه بخمار و رجل خمر بکسر المیم الذی خامره الداء خمار
دخل فی خمار الناس بالضم والفتح ای فی غمارهم خمرة بالضم سجاده از برگ خرما بافته وکلغونه وآمیغ وغمر آنکه در وی تخمیر باخزان آمیغته خمار بالکسر مقنعه زنان اختمار مقنعه فرا گرفتن زن یقال
انها لحسنة الخمرة وفی المثل ان العوان لا تعلم الخمرة خمر بفتحتین پوشش از درخت و جز آن سقف یا کوه یا وادی و ریگ توده و مانند آن و انبوهی مردم و نهان شدن عم کافه یقال خمر
عنی الخبر ای خفی وخمر عنی فلان ای توارى ومکان خمر اذا کان کثیر الخمر وفی المثل هو یدب له الضراء ویمشی له الخمر مضرب لمن خاتل صاحبه بغدر و خدیعه اختمار پنهان داشتن
و پوشش یافتن [illegible] من خمرة بالتحریک بوی یقال وجدت خمرة الطیب ای ریحه تخمیر پوشانیدن خمیری شاة مخمرة گوسپند سیاه سفید سر مخامرة آمیختن با هم و پیوسته در جای
بودن و نهان بودن یقال للضبع خامری ام عامر ای استتری استخمار به بندگی گرفتن یقال استخمر فلان فلانا ای استعبده ومنه حدیث معاذ من استخمر قوما اولهم احرار ای
جیرانهم قهرا وملکت علیهم یقال اخمرنی کذا و کذا ای اعطیته هبة وملکنی ایاه یا خمری جایست در بادیه که ابراهیم بن عبد الله بن الحسن بن علی بن ابی طالب در وی
خفته است ام خنور مثال تنور گفتار [illegible] خنجر دشنه کارد خنجور ناقه بسیار شیر غناخر جماعت خنور زمین نیست در وی [illegible] ستور زدن یقال [illegible]
ای صمات [illegible] خوران رود ستور خوار بالضم بانگ گاو ومنه قوله تعالی عجلا جسدا له خوار خورة شکستن گرما وضعف و سست شدن عم فاضیه استخار
نیکو جستن و بانگ کنانیدن صیاد آهو بره را تا مادر او نزدیک وی آرد و صید کند اخاره بر گردانیدن ستور را از [illegible] که میرود براه دیگر خور بفتحتین سستی خوار
ربع خوار ارض خوار سست نرم ناقه خوارة بسیار شیر خوار جماعت خیر نیکو و نیکوئی و نیکوتر و مال قوله تعالی ان ترک خیرا ای مالا رجل خیر ومرأة خیرة [illegible]
ولیسد و نیکو کار خیار گزیدگان بخلاف شرار گزین و خیار تره و این معرب است خیرات جمع خیرة وهی الفاضلة من کل شیء قوله تعالی اولئک لهم الخیرات وقال الله تعالی
فیهن خیرات حسان وقال الاخفش لما وصف به وقیل فلان خیرة انه الصفات فادخلوا فیه الیاء للمؤنث لم یریدوا به افعل فان اردت بمعنی التفضیل قلت فلان
خیر الناس لم تقل اخیر وفلانة خیر الناس ولم تقل خیرة ولا اثنی ولا جمع لانه فی معنی افعل خیر بالکسر کرم و بزرگواری خیرة نیکوئی وهو اسم من قولک خار الله
فی هذا الامر خیرة بتحریک الیاء گزیده و هو اسم من اختاره الله ای اصطفاه ویقال اللهم خر لی ویقال محمد خیرة الله بسکون الیاء و تحریکها اختیار برگزیدن تخیر مثله
مختار گزیننده و گزیده تصغیره مخیر آمده بحذف تا استخاره نیکوئی جستن تخییر اختیار کسی دادن خیری بکسرتین خیر معرب است **فصل الدال** [illegible] گروه گشت
انگبین لا واحد له دبور جماعت یقال للزنابیر الصغار دبر و منه قیل عاصم بن ثابت الانصاری حمی الدبر و ذلک ان المشرکین لما قتلوه ارادوا ان یمثلوا به فسلط
الله علیهم الزنابیر الکبار تأبر الدارع فارتدعوا عنه حتی اخذه المسلمون فدفنوه و یقال جعلت کلامه دبر اذنی ای تصاممت عنه دبرة و دبارة [illegible] زمین
یا جماعت ذات الدبر [illegible] قال ابن الاعرابی وقد صحفه الاصمعی قال ذات الدبر بالباء [illegible] بفتحتین [illegible] سکون الوسط [illegible] پس پشت خلاف قبل قوله تعالی
و یولون الادبار [illegible] جعله للجماعت کما قال الله تعالی سیهزم الجمع و یولون الدبر [illegible] آخر شب دبیر قبیله از بنی اسد و بر بالکسر مال بسیار یقال مال دبر و مالان دبر
فیه الواحد والجمع والمثنی رجل ذو دبر بسیار مال [illegible] دبر خلاف قبل یقال لا یعرف قبیله من دبیره [illegible] ولا دبره کار [illegible] دبرة [illegible]
[illegible] شجره و شجار [illegible] دبر [illegible] بالکسر [illegible] بفتحتین [illegible]
کار یقال فلان لا یصلی الصلوة الا دبرا ای آخر وقتها دبران یکی از منازل قمر و آن پنج ستاره است در ثور [illegible]
فاذا [illegible] دابر [illegible] آخر [illegible] انگشت که بر پای [illegible]
[illegible] کشتی [illegible]
وقت [illegible] یقال فلان [illegible]
[illegible]

که در قدیم می گفته اند دبار بالفتح هلاک شدن الدبار و دبار بالکسر جمع دبارة یعنی یک کرد زمین و هی دبرة ایضا ای المشارة فی المزرعة و یقال ایضا ما له فی الامر دبرة
دابر یعنی بعد منقضی الوقت دبور بالفتح باد پس پشت و ابو خواجه و بیرشدن و بیرون گذشتن تیر از کمان و بردن یقال دبر ابر ای ذهب به و یقال اذا بهات ذهب کما
ذهب امس الدابر و پس رفتن قوله تعالی واللیل اذ ادبر و قری واللیل اذا دبر ای تبع النهار قبله و یقال قطع الله دابره ای اصله قبل منه و ادبره و روایت کردن از کسی بعد از مرگ وی یقال دبرت
الحدیث عن فلان ای حدثت به عنه بعد موته و سپس شدن باد عع فاضه دباد و بور زده شدن کسی یقال دبر القوم فهم مدبورون مستعمل مجهولا و بحفتین
موضعی نیم روز و بری منسوب بوی ادبار پس رفتن و در دبور آمدن نقیض اقبال و ادبر الرجل اذا دبر بعیره ادبر لقب حجر بن عدی مدابرة دشمنی کردن با کسی تدابر خلاف
استقبال تدبیر بپایان کار نگریستن و بنده را از پس مرگ خود آزاد کردن و حدیث روایت کردن تدبر اندیشه کردن تدابر بریده شدن قومی از یکدیگر دثر مال بسیار یستوی
فیه الواحد و الجمع یقال مال دثر و اموال دثر و عکر دثر بالتحریک ای ابل کثیر دثار جامه بر تن و هو ما فوق الشعار تدثر پوشیدن دثار و برآمدن گشن بر ماده و بر جستن بر پشت
اسب بوقت بر نشستن دثور ناپدید شدن نشان و اثر مندرس دثور بالفتح مرد بی نام و خوابناک دثر لطار ای اصلح عشه دجر ان مرد نشاطی فریده و یقال موحیران
دجر بالتحریک حیران شدن عع کافه قوم دجاری ای حیاری دیجور تاریکی لیله دیجور شب تاریک دجور راندن و دور کردن عع نجتما قوله تعالی مذموما مدحورا
ای مقصی دخور خوار شدن عع نجتما داخر خوار کننده دخدار جامه سپید و تخت بسته معرب تخت دار ذخر ذخیره و غنیمت و نیکوی و کار نیکو باز یافتن
و ذخیره یقال فی الذم لا در دره ای لا کثر خیره و یقال فی المدح لله دره ای عمله و خیره و تشدد ک من جلل ناقه در بالفتح در دار بسیار شیر نوق درار مثل کار دریر
اسب تیز رو دره بالضم مروارید بزرگ در ذر درت عجات کوکب دری بالضم و الکسر ستاره رخشان دره بالکسر آلت زدن و بسیار شیر و روانی و گرمی روانی بازار و زیرکی یقال
للساق دره ای شدا البحری و الجمع درر بالکسر سیاه مدرار روستا مدرار ریزان و یقال ها علی درر و حد بالفتح ای علی قصد و حد و من علی درر الطریق ای علی قصده
و دور الریح ایضا مهبها در ور بالضم بسیار آمدن شیر از پستان عع فاضه و یقال بدر حلوبة المسلمین ای فیهم ادرار روان شدن شیر یقال ادرت الناقة فهی مدرة اذا در لبنها
و الریح مدر سحاب و تسدری حلیه قال الاموی استدرت المعزی ای ارادت الفحل و یقال ایضا استدرت المعزی استدرارا من الفحل بالدال المعجمة دو تیر یما دمن کودک
و معاور تحمیدر دور گروهی که عرق کنند و قوم دوم ذرئین سعد بقیر من اسماء الکذب و الباطل یقال رجلکان سعد بقیر جاء من العجم یدور فی الیمن فیهم فادا
سفر قال بالفارسیه ده بررود کانه یودع القریه ای ما خارج غدا و یقول ذلک مستقبل فعربته العرب و ضربوا به المثل فی الکذب قالوا اذا سمعت بسری القین فانه
مصبح دسار ریسمان کشتی و مهر جمع دسر بالسکون و الحرکة مثل عسر قوله تعالی علی ذات الواح و دسر دسر فروختن نیزه و دور کردن و منه رجل مدسر و دسر شتر بزرگ مثل سیره
و دشنه فنام لشکر نعمان بن المنذر یقال جل دوسر و دوسری کانه منسوب الیه دعر بفتحتین تباهی و دود کردن چوب عع کافه و منه عود دعر بالفتح
و الکسری ای ردی کثیر الدخان و حکی الفتوی عود دعر مثال مدر نواد عرالذی لایوری و منه احدث الدعارة و هی الفسق و الخبث یقال بوضبیت اعرو خبیثه دعرة
دعار ایضا گشتن بسیار نتاج نسب الیه الدعریة من الابل دعثرة ویران کردن مدعثر ویران شده و فی الحدیث لاتقتلوا اولادکم سرا فانه یدرک الفارس
فیدعثره ای یهدمه و یطحطه یعنی بعد ماصار رجلا دعثور بالضم حوض گرد اگرد برآورده دعرة ربوده گرفتن چیزی فی الحدیث لا قطع فی الدعرة دعر سو همچن
و فی الحدیث علام تعذبن اولادکن بالدغرة برداشتن ترفع لهاة المعذور و قوم دغری لا صفی ای دغرو علیهم و لا تصافوهم و یقال دغرلا صفا مثل عقری حلقی
دغرصفا دعمرة درهمتن خلق دغمری و دغمری بفتحتین و مکسین جوبهای بامیخته مهد عربیان دفر گند یقال دفرا ای منتنا و دفرنام دنیا و یقال یا دفار
ای دشنام گنده کنند مانند آن گویند یعنی برگیر یعنی بادفره دفرتم دقاریر نیچیها در دغبار و هی دقرارة بالکسر و یقال للذی یغری القوم ای الکاذب
و المحش رجل دقرارة ای نمام و نمایش قرار و قرارة ازار کشتی بانان دقری نام بوضعی دمار هلاک تدمیر هلاک کردن و هلاکی هلکتن پرکسر بالضم دمار در
صیاد در کانزه تا شکار بوی او را نشناسد و بوی گرفتن درآمدن عع فاضه تدمر نام شهری بشام بنام شهری سلیمان بن داود عکلموش خسرو کوتاه
دمارتم و هیله دمار بالتشدید قابل من ضعیفا لا بیشن العماد التی یحتی مثال بالکسر کقوله تعالی و کذبوا بآیاتنا کذابا الان یکون
بانیا مخرج علی هذا مثل صفاته و دنامة لانه مین من الالتباس مراسباحا با دار سرایی قال الله تعالی و نعم دار المتقین و ذکر من معنی المشوی

بالضم کما قال تعالی نعم الثواب وحسنت مرتفقا قالت علی المعنی أدور بالضم جمع القلة دیار و دور جمع الکثرة والدارة قم وهی اخص من الدار وایضا خرمن
ماه و دارة القمر هالته دیّار دورتی کسی یقال ما بها دیار و دوری ای احد واصله دیوار فالواوا ذا وقعت بعد یار ساکنة قبلها فتحة قلبت
یا را وا دغمت مثل ایام وقیام دَوّار روران گردیدن ع ع فاضه دارة متعدمنه تدویر کذلک یقال دوّربه و مدوّر به گردانیدن چیزی را یقال
دوّره مداورة معالجت کردن دُواری روزگار داری بوی فروش و هو منسوب الی دارین هو فرضة بالبحرین فیها سوق کان یحمل الیها مسک من
ناحیة الهند وفی الحدیث مثل الجلیس الصالح مثل الداری ان لم یحذک من عطره علقک من ریحه وخدا وند نعمت دائرة خط گرد یقال فی الفرس ثمانی
عشرة دائرة و هزیمت قوله تعالی علیهم دائرة السوء دوائر جماعت مدارة نوعی از دکو دُوار بالضم نام بت و قد یفتح گشتن سر بعلتی یقال دیر بالرجل
ای اصیب بالدوار دیر کلیسای ترسایان واصله الواو أدیار جماعت دیرانی صاحب دیر قال ابن الاعرابی یقال للرجل ذا رأس اصحابه هو رأس الدیر
دهر روزگار دهور جماعت و همیشه فرود آمدن یقال دهر به ع ع بفتحها دهر دهار یر روزگار سخت و دهر داهر کقولهم لیل لائل و ابد آبد و ابید
ویقال لا آتیک دهر الداهرین یعنی همیشه وفی الحدیث لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر لانهم کانوا یضیفون النوازل الیه فقیل لهم لا تسبوا
فاعل ذلک بکم فان ذلک هو الله تعالی او یقال ما ذاک بدهری ای عادتی وما دهری بکذا ای ما همتی کذا دهری بالضم سال خورده
دهری بالفتح آنکه عالم را قدیم گوید دهورة گرد کردن یقال دهورت الشیء اذا جمعته ثم قذفته ویقال هو یدهور اللقم اذا اکبرها فصل
الذال ذأر برا غالانیدن کسی را بر کسی مر او لیری کردن یقال ذئرت علیه و رمیدن و کراهت داشتن چیزی را و عادت کردن
بچیزی یقال ذئر به ای اعتاده ع ع کافه وفی الحدیث ذئر النساء علی ازواجهن یعنی نفرن واجترأن ونشزن امرأة ذائر بلا ها ای
ناشزة ذئرة ای کریهة ناقة مذائر ناقه که چون بچه بزاید از و بگریزد و نفرت آیدش ذَبر نبشتن مثل زبر ع ع فاضه که ذخیرة یعنی ذخر بالضم
یعنی نهادن ع ع بفتحها اذخار مثله اذخر گیاهیست که آنرا کوم خوانند ذرة مورچه ذر جماعت و ایضا نام مردی ابو ذر کنیت صحابه پراگندن ع ع فاضه ذریة
بالضم فرزندان ذراری ذریات جماعت ذرور ذریرة داروی پراگندنی اذرة جماعت ذرور بالضم برآمدن آفتاب و نبات ع ع فاضه مذارة ذرار بد خو شدن
ناقه یقال ناقة مذار بلا ها ویقال فی فلان ذرار ای اعراض غضبا ذعر ترسانیدن ع ع بفتحها ذعر بالضم بیم فیه وقد ذعر فهو مذعور امرأة ذعور بالفتح
زن ترسنده از تهمت فتنة ذعور لنگه بر پستان او دست نهند خوشتن را گرد ذو الاذعار نام ملکی از ملوک یمن ذفر بوی تیز خوش یا ناخوش بوی آمدن
ع ع کافه رجل ذفر ای له صنان و خبث ریح مسک اذفر مشک تیز بوی روضة ذفرة مرغزار ربویا ذفری بالکسر پس گردن و پس گوش شتر که خوی
کند یقال هذه ذفری اسیلة بلا تنوین لان الفها للتأنیث وبعضهم ینونه فی النکرة ویجعل الفه للالحاق بدرهم والجمع ذفریات وذفار بفتح الراء وذم
الالف فی تقدیر الانقلاب عن الیاء ومن ثمه قال بعضهم ذفار مثل صحار قال ابو زید بعیر ذفر بالکسر مشددة الراء ای عظیم الذفری ناقة ذفرة
والذفر الشاب الطویل التام الجلد والذفر اعشبة خبیثة الرائحة لا یکاد المال یاکلها عن یعقوب قال وکتیبة ذفراء ای سهکة من الحدید وصدئه
ذکر نره مذاکیر جماعت علی غیر قیاس فرقا بین الفحل والعضو نر ذکور ذکران ذکارة جماعت علی غیر قیاس مثل حجر وحجارة و آهن کم لاد
و پولاد که ماننده آن خلاف الانیث ذکور البقل تره که دراز و سطبر شود سیف ذکر و مذکر شمشیر آبدار مذکرة ماده شتر مانند نر در خلق و خلق
ذکرة للرجل و للسیف بالضم تیزی مرد و شمشیر و فی الحدیث انه یطوف فی لیلة علی نسائه ویغتسل من کل واحدة منهن
غسلا فسئل عن ذلک فقال انه اذکر یعنی احد رجل ذکیر و ذکور نیکو یاد گیرنده تذکیر نری منسوب کردن خلاف التأنیث
ذکر ذکری اذکره یاد کردن ع ع فاضه ذکر ایضا آوازه و ثنا قوله تعالی ص والقرآن ذی الذکر ای
ذی الشرف ویقال کم الذکرة من ولدک ای الذکور ویقال اجعله منک علی ذکر بالضم ای لا تنسه
تذکیر یاد آوردن اذکار یاد دادن و پسر زادن مذکر زن پسر زاینده و مذکار آن زن که همه پسر زاید تذکیر یاد دادن

دیندادن اذکار یاد آوردن تذکره یاد کامذکر بطنی از قبیلهٔ ربیعه ذمر ذمر مثال کبد و کبید ذمیر ذمر مثال فلز دلیر جمع ذمر اذمار ذمر انگیختن
بجنگ و تنگ کردن شیر ع فاضه تذامر یکدیگر را برانگیختن بحرب یقال فلان حامی الذمار ای اذا ذمر و غضب حمی ذمار بالکسر انچه بسزا وار بود
نگاه داشت آن برمرد و یقال اقبل فلان یتذمر کانه یلوم نفسه علی فائت و قیل یتذمر علی فلان اذا تنکر له و اوعده تذمیر درست و رفع شدن
انبستن کردن تا بداند که بچه وی نر است یا ماده مذمر بالفتح کتف تا بن گوش تدبیر پستان شتر بسرگین آلودن تا بچه شیر نخورد و سیاه کردن
دندان را یقال ذیر فوه مجهولا **فصل الراء** ریر رار مغز استخوان تباه شده و گداخته از لاغری ارار تنگ گردانیدن مغز را
فصل الزاء زئیر بانگ شیر و غریدن وی زار زار بسکون الهمزه و تحریکه کذلک ع فاکه بالعکس ایضا و النعت منه زائر و زئیر شیر زئر غریدن
شیر زار بسکون الهمزه بیشه **زبرة** بالضم آهن پاره زبر بضمتین و فتح الباء جماعت و کتف مرد و شیر و دو ستاره روشن از برج اسد زبر مرد گرز
کتف و کذلک اسم مزبر آن زبراء نام کنیزک احنف بن قیس و فی المثل قد هاجت زبراء و هی کلما غضبت قال الاحنف کذلک فصارت مثلا زبر بالفتح
برزدن بازداشتن و برآوردن گرداگرد چاه بسنگ ع فاضه و نبشتن ع فاضه یقال ماله زبر ای عقل زبر بالکسر نبشته بوزن
بالضم جماعت و بالفتح نبشته و هو فعول بمعنی مفعول و کتاب داود علیه السلام و یقال انا اعرف تزبرتی ای خطی و کتابتی زبیر نام کوهی
که کلیم تشریف تکلیم بروی یافت از حق عز و جل زبر بکسرتین و تشدید الراء قوی و توانا و یقال اخذت بزبره و برده و بزابره و بزعبره ای
بجمیعه قال ابن احمر عدت علی بزوبرا ای نسبت الی بکلها و کمالها زبرجة نوعی از گشتی زنبور زنبار کبت انگبین ارض مزبرة زمین زنبور ناک
حذفوا الزیادات کما قالوا ارض معقرة و مثعلة ای ذات عقارب و ثعالب زبر زبر و زبر خاستن موی بر اندام ع ج برآوردن
سک و رستن پشم و نبات زبر بالکسر پرزه جامه **زبطرة** شهری است از ثغور روم **زبعری** بدخو و آنکه بر روی موی بسیار دارد
و ابرو و ریش جمل زبعری کذلک **زجر** بازداشتن و نهی کردن یقال زجره دازدجر فانزجر و ازدجر و فال گوی یقال زجرت انه
یکون کذا و کذا و راندن شتر ع فاضه از دجار بلند داشتن و باز ایستادن متعد لازم انزجار باز ایستادن زجرة انگشتک زدن زجیر
بالکسر اسم فیه زجور بالفتح من الابل التی تعرف بعینها و تنکر بانفها زحیر بیچاک شکم زحار بالضم کذلک و بادسرد برآوردن ع بفتحهما
و که زحر نام مردی **زخر** بر شدن رود و دریا از آب منه بحر زاخر و یقال زخر اذا کان کریما و الوادی نبات ع بفتحهما یقال زخر النبات
و اخذ زخاریه بالضم اذا التف و خرج زهره و مکان زخاری النبات جائیکه علف بهم در پیچیده باشد زر بالکسر گوی گریبان زران زرار جماعت زر زر
قریبی شتر زربن حبیش یکی از فقهای تابعین زر بالفتح گوی گریبان بستن پیراهن را برخود ع فاضه یقال ازرر علیک قمیصک زرة تلث لغات و لن
یقال بزر الکتائب بالسلف و گزیدن حمار مزر بالکسر گزنده مزارة یکدیگر را گزیدن زر یرا فروخته و سرخ شدن چشم ع فاکه زرزر زرزرة بانگ
کردن مرغ زرزور نوعی از مرغان زرارة بالضم نام مردی **زعر** کم موی شدن ع کافه از عر نعت منه و زمین کم علف زعارة بالفتح و
تشدید الراء بدخوی و تندی لا یتصرف منه فعل زعر و رتند خود العامة تقول رجل زعر و فیه زعارة بالتخفیف نوعی از میوه که آن را گویند
زعفران آم زعافر جماعت مثل ترجمان تراجم زعفره رنگ زعفران دادن مزعفر شیر سرخ **زفر** بار برداشتن ع فاکه
از دفار مثلا زفر بالکسر بار و مشک زوافر کنیزکان که در مشک آب کشند ز افرة الرجل یاران و خویشان مرد زافره بالکسر سهم
تزدیک پیکان از تیر زفیر به گلو فرو رفتن آواز از سختی و هو تردید النفس حتی ینتفخ الضلوع و اول بانگ خر و شهیق آخر آن زفرة با
کردن ع فاکه زفیر ایضا سختی زفرة بالضم میان اسب زفر مهتر و نام یکی از اصحاب ابو حنیفه رحمه الله **زکر** زکرة بالضم خیک
شراب زکر پر شدن شکم کودک زکریا نام پیغمبری علیه السلام مقصورة و ممدودة و یخفف بلا الف ایضا فان مددت او قصرت
لم تصرف و ان حذفت الالف صرفت مثنی الممدود زکریاوان و جمع زکریاوین و الجمع زکریاوون زکریا وی منسوب الیه زکریائی معنا

زکریاوی مضاف مثنی زکریاوی مضاف مجموع یستوی فیه الرفع والخفض والنصب وتثنیة المقصور زکریان زکریین فی الخفض والنصب جمع زکرون فی الرفع و دلت بالیاء لاجتماع
الساکنین وفی الجمع زکریون فحذفت منها الالف لاجتماع الساکنین ولم تحرک لانک فی آخرکتها ضممتها ولا یکون الیاء مضمومة ولا مکسورة وما قبلها متحرک فلذلک
خالفت التثنیة **زمرة** بالضم گروه مردم زمر جماعت زمر بفتحتین کم موی کم ریش شدن زمر بکسر اوسط نعت منه **عع کافه** زمار بالکسر بانگ کردن شتر مرغ
عع فاکه یقال زمر النعام ولا یقال فی تعلیم الاعار یعار زمر نای زدن **عع فاضه** زمار نعت منه ولا یقال زامر و مونثه زامرة ولا یقال زمارة
زمار بالکسر نای زمیر جماعت وفی الحدیث نهی عن کسب الزمارة قال ابو عبیدة تفسیره فی الحدیث انها الزانیة **زمجرة** آواز یقال سمعت لفلان زمجرة و
نعرة و فلان ذو زماجر و زماجیر **زمخر** تیر از نی و کلک و از زمخر زمخرة الزمارة وهی الزانیة علیم زمخری السوق شتر مرغ باریک ساق **زمهریر** سختی
سرما زمهره سرخ شدن چشم از غضب مزمهر مرد سخت خشم و از زمهرت الکواکب لمعت **زنار** آنچه ترسایان بر میان بندند زنانیر جماعت و نعیا شکر زاد نامعینی
زور دروغ و هرچه بجز خدا گیرند آنرا مشرکان و یقال ماله زور ولا صیور ای لیس له رای زویر بالتصغیر یا بکار قوم زور بالفتح بر سوی سینه و زیارت کننده
یستوی فیه المونث والمذکر یقال رجل زائر و قوم زوار و زور و نسوة زور و زور مثل نوم و زائرات ایضا زور بالتحریک یکرویه نگریستن و از دو سینه
یکی بیرون و یکی درون آمدن زوراء چاه مغاک و زمین دور و قدح و کمان و دجله بغداد والزوراء اسم مال کان لاحیحة بن الجلاح الانصاری ازورار برگشتن از
چیزی ازویرار تزاور منه و قری تزاور عن کهفهم و تزور مثل تزاوره یقال للحبشی از و زیارة زوارة زیارت کردن **عع فاضه** زورة یکبار زیارت
کردن از دیار انعوا زیارت کردن تزویر دروغ آراستن و دست و نیکو کردن چیزی گرامی داشتن زائر را مزار جای زیارت و زیارت کردن زیر مردی که
سخن گفتن و نشستن بی با زنان دوست دارد زبرقیم باریکتر و دو جامه زابریه ستور زوار رسن که میان بار دم و سینه بند شتر کشند از زورة جماعت زدر مثال
زبعف رفتار سخت **زهرة** الدنیا تازگی و خوبی دنیا زهرة بضم و فتح ها و سکون آن ازهرة ها سکون سپیدی و حی از قریش و این نام زن کلاب بن مرة از
نسب ولده الیها وهم اخوال النبی علیه السلام زهرة بتحریک اوسط ستاره تم زهور روشن شدن آتش و بالا گرفتن آن **عع فتحهما** ازهر سپیدروی از کرم و
جوانمردی و روشن و ماه و گاو و شتی زهراء مونث منه و نعت لفاطمة رضی الله تعالی عنها لکرمها و صفائها الازهران آفتاب و ماه ازهار شکوفه بیرون آوردن نبات
والمزهر العود الذی یضرب به ازدهار نگاه داشتن و فی الحدیث ان النبی صلی الله علیه وسلم اوصی باقتادة بالاناء الذی یتوضأ منه و قال ازدهر بهذا فان لشنا ای حقیقة
والنصیحة **فصل السین** **سور** بسر خورده اسار جماعت اسیار بالکسر بسر خورده گذاشتن سار نعت منه علی غیر قیاس لان قیاسه مسئر کما یقال اجار من الاجبار
سبر میل بحر جست فرو برد تا غور آن معلوم شود دو از بون **عع فاضه** اسبار مثله مسبار میل جراحت سبار بالکسر مثله و کل البهائم فقد سبرة و سبرة و یقال
حسن مسبره و مخبره سبرة بامداد خنک و فی الحدیث اسباغ الوضوء فی السبرات سبر بالکسر بنیاد و هیات مردم یقال فلان حسن الحبر والسبر یعنی خوب هیات سابری جامه
گرانمایه و فی المثل عرض سابری یقوله من یعرض علیه الشئ عرضا لایبالغ فیه لان السابری من اجود الثیاب یرغب فیه بادنی عرض بهترین خرما **اسبطرار** پهلو
خفته با زمین و یا زیدن شیر وقت جستن سبطر و جمال سبطرات ای طوال والتاء لیست للتانیث وانما هی کقولهم حمامات و رجالات فی جمع المذکر سبطر مرغی دراز گردن
که دایم در عقب ماهی گیر دود و او را ابوالعیزار کنیت گفته اند **اسبکرار** تمام بالا آن مر تیر سینه در پهلو خفتن و یا زیدن مسبکر جوان تمام باعتدال رسیده درکنور رسته
ستر بالکسر پرده و مستور استار جماعت ستره بالضم پوشش ستارة بالکسر مثله ستائر جماعت ستار نام کوه ستر بالفتح پوشیدن **عع فاضه** استتار تستر پوشیده شدن جاریه مستوره
دختر پرده و قوله تعالی حجابا مستورا ای حجابا علی حجاب فی یراد به ذلک لشافته الحجاب و قیل هو مفعول بمعنی الفاعل کقوله تعالی انه کان وعده ماتیا ای اتیا رجل مستور و ستیری
عفیف و جاریه ستیرة عفیفة ستار چهار درم و آن ده درم سنگ باشد و بعضی موضع شش و نیم درم سنگ دارند یا خلاف مواضع اسیتر جماعت **سجر** تافتن تنور و پر کردن
و ریشدن آب از رگ بعد بار **عع فاضه** یقال سجر الحار ابحرة خوانند بالضم سجر جماعت منه بحر المسجور جوی تنور را سجر پایه و دو بحر عجمه تحدید سری ای پر
عالیه شم ساجر جای که آب سیل در او بر کرده آنا ساجر نام جای و چوب که بر گردن سگ بندند تا ناسوراخ نرود تواند و شدن بانگو خوردن کلب مسجور سگ مسجور ماده
که از بچه جدا شود و لؤلؤ مسجور مروارید برشته کشیده عینی ساجرة چشم پر آب شده سجر حوضی که گل را آکرده باشد انسجار فرو پشته شدن آب شیر شتر سپل و پیوسته رفتن

نشتر سجار بالکسر نام جائی مسجهر مثال مسطر سپید سحر بفتحتین پیش از صبح یقال لقیته سحر بغیر تنوین دیدم من او را این سحر لم تصرفه لانه معدول عما فیه الالف
واللام وقد غلب علیه التعریف بلا اضافة ولا الف ولام کما غلب ابن الزبیر علی واحد من بنیه ویقال سر علی فرسک سحرا فی فلا ترفعه لانه ظرف غیر متمکن وان اردت
بسحر نکرة صرفته کما قال الله تعالی نجیناهم بسحر وان صغرته وسمی به رجل انصرف ایضا لانه لیس علی وزن المعدول کآخر سحرة بالضم سحر پیشین یقال اتیته بسحرة
اسحار در سحر شدن و بوقت سحر رفتن استحار بانگ کردن مرغ سحر سحور بالفتح طعام سحری سحر بالضم و بتسکین شش اسحار جمع مثل برد و ابراد و بالفتح و التسکین ایضا
والجمع سحور مثل فلس و فلوس وقد یحرک لمکان حرف الحلق مثل نهر و نهر ویقال للجبان قد انتفخ سحره و دهر ایضا والسحر ایضا ما لصق بالحلقوم والمری من اعلی البطن وعلیه حدیث عائشة
توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم بین سحری ونحری الحدیث ویقال للارنب المقطعة الاسحار والسحور والنیاط وهو علی التفاول ای یحره یقطع وبعضهم یقول المقطعة
بالکسر الظاهر ای من سرعتها وشدة عدوها کانها تقطع سحرها ونیاطها سحر بالکسر افسون و جادوی کردن وکل ما لطف ماخذه ودق فهو سحر و داستن دو فرقین و بافتن
کردن ع بفتحهما تسحیر مثله مسحر هو الذی خلق ذا سحر ویقال هو من المعللین ومنه قوله تعالی انما انت من المسحرین اسحنفار ردن و شتابیدن در خطبه و فراخی
یافتن و سخن بلند مسحنفر شهر فراخ سخر بفتحتین وضمتین و مسخر فسوس کردن ع کا ف یقال سخرت منه و به و ضحکت منه و به و هزئت منه و به سخریة سخری بالضم والکسر
فسوس قری یتخذ بعضهم بعضا سخریا تسخیر فرمان بردار کردن و دیگری را مدام کار فرمودن سخر مثله سخرة بالضم آنکه بروی فسوس کنند سخرة مثال همزة تحریک الوسط آنکه او
بر دیگران فسوس کند ویقال سفن سواخر اذا اطاعت و طابت لها الریح سخبر بفتح سین و با نوعی از درخت ویقال رکب فلان السخبر اذا غدر سدر بالکسر درخت
کنار سدرة یکی سیدرت سدر جمع سدیر نام جوی و نام کوشکی سدران صدران از دوران و گرانی گوش و گردن سادر سرآسیمه و آنکه باک ندارد از چیزی سدیم
وخیره سدر بفتحتین خیرگی چشم از گرما و سرما ع کا فه سدرت عینه و نامی از نامهای دریا سندرة پیمانه بزرگ سندری نوعی از تیرها و نام شاعری در عرب ابندار
مثال انسدال فرو رها گردیدن موی و شتاب رفتن سمادیر سستی و خواب آلودگی چشم از مستی میم زائده اسمدرار مثله سر بالکسر راز اسرار جمع و فی المثل ما یوم حلیمة بسر
یضرب لکل امر مشهور و جماع و زه مرد سریرة راز سرائر جمع سر النسب خالص و گزیده از نسب سرارة بالفتح مصدر منه یقال هو فی سر قومه ای فی اوسطهم سر الوادی
بهترین جائی ازوی اسرة جمع مانند سرارة الوادی بالفتح سرار جمع سر بالضم سرر بضمتین و سر للاول آنچه بریده شود از ناف کودک یقال عرفت ذلک قبل
ان یقطع سرک لا تقل سرتک لان السرة لا تقطع وهی الموضع الذی قطع منه السر ویقال قطع سرر الصبی وجمعه اسرة و جمع السرة سرر بالضم و سرات بالالف و خاتم سرة
ناف و میان وادی سر بالفتح بریدن ناف ع فا ضه و نیزه زدن بر ناف یقال سره ای طعنه فی سرته و چوب نهادن در میان آتش زنه فذلک ان
تجعل فی طرف الزند عودا ثم دخله فی خلیة یقدح به یقال سر زندک فانه اسر ای اجوف و یطیر سر اذا کانت بکرکره دبه سرر بفتحتین کاواکی اسنان کاواک ذا خوانده
در هندیه قناة سرا نیزه میان کاواک سر بالکسر جائی است نزدیک مکه و در روی درختی است که هفتاد نبی را زیر آن درخت ناف بریده اند سریة بالضم علی فعلیة
کنیزک فراشی مسمی منسوبة الی السر و هو الجماع وانما ضمت سینه لان الابنیة تغیرت فی النسبة کدهری وسهلی بالضم فیما من الدهر وسهل قال الاخفش هی مشتقة من
السرور لانه یسربها سراری جمع ویقال منه تسررت الجاریة وتسریت بها کما یقال تظننت و تظنیت سرور شادی مسرة شادی کردن یقال سرنی فلان و هو یستعمل مسرورا
سریر تخت اسرة سرر بضمتین و فتح ا جمع و منه قوله تعالی علی سرر متقابلین و بعضهم یستثقل اجتماع الضمتین مع التضعیف فیرد الثانیة منهما الی الفتح لخفته
فیقول سرر و کذلک ما اشبهه من الجمع مثل ذلیل و ذلل و نحوه سریر ایضا قرارگاه سر از گردن و قد یعبر به عن الملک والنعمة ایضا سرر سرار بالفتح و الکسر
آخرین شب ازماه مشتق من استسر القمر ای خفی سرر بالکسر پوست سماروغ و گل و خاک سبوی چغنیده باشد و شکنهای کف دست و پیشانی اسرار جمع اسارير
جمع الجمع و فی الحدیث تبرق اسارير وجهه و السرار لغة فی السرر و جمعه اسرة مثل حمار و احمرة سر لبر نقیض مرا رجل بر بر مرد نیکوئی کننده شادان کننده اسرار
پنهان کردن و آشکارا کردن و هو من الاضداد در تفسیر قوله تعالی واسروا الندامة لما راوا العذاب هر دو معنی را گفته اند و یقال اسر الیه حدیثا ای افضی قولا
لذا اظهر الیه ای بعضی از واجه حدیثا واسررت الیه المودة بالمودة مسارة تسارر راز گفتن و سرة بالکسر آلت راز و آن سوره باشد که یک سر وی در دهان گوینده
سر در گوش شنونده باشد سبر سور بالضم دانائی بزرگ سطر رسته از هر چیز یقال بنی سطرا و غرس سطرا و خط سطرا سطور جمع اسطر جمع سطر بفتحتین مثله اسطار جمع مثل سبب و اسباب اساطیر جمع

جمع ایضا افسانها دهیودها و احدها اسطوره بالضم و اسطاره بالکسر نبشتن ع فاضه یقال سطر الکتاب ای کتب و استطر مثله و سطر ایضا سرعه سطر
برماشته و بالصاد ایضا کذلک و مسیطر مسطار بکسر المیم بالصاد ایضا شرار آتش سعر افروختن آتش و حرب یقال سعرت النار و الحرب ای هیجتها و الهبتها و قود و اذا
الجحیم سعرت بالتخفیف و التشدید للمبالغة و یقال سعر الرجل جهولا اذا اصابه السموم تسعیر نرخ گرانیدن نرخ نهادن یقال ضرب سعر و طعن نثر و فی سعر مسعار
مسعر بالکسر فروزینه آتش و برانگیزنده حرب و رازو نام مردی و جعله اصحاب الحدیث مسعرا بالفتح للتفاؤل مساعر الابل بغلها و تنگ جایهای اشتران استعار
برافروخته شدن آتش و گرد افتادن ملخ و اشتران یقال استعر الجرب فی البعیر اذا ابتدأ مساعره تسعر افروخته شدن آتش سعیر آتش افروخته و سوزان و نام
بت سعار بالضم گرمی آتش و سختی گرسنگی قوله تعالی فی ضلال و سعر ای فی عناء و عذاب و دیوانگی ناقة مسعورة ای مجنونة قال الاخفش قوله تعالی او کفی بجهنم سعیرا هو مثل دهین
و صریع ای مسعور او سعرت الیوم فی حاجتی سعرة ای طفت قال ابن السکیت یقال سعرهم شرا ای وسعهم اسعر نام مردی سعر بالکسر نرخ تسعیر مصدره سعارة بالکسر گرد
آفتاب یعنی ذره سعرة بالضم لون یضرب الی السواد سعر زبوده بالصاد ایضا سعرور اسم موضع و شجر سفر بفتحتین بریدن مسافت اسفار جماعت و سپیده سفرة توشه
سفر بالکسر نبشته اسفار جماعت قوله تعالی کمثل الحمار یحمل اسفارا سفرة بالضم سفره و توشه مسافر سفیر برگ از درخت افتاده و خشک شده و رسول میانجی میان قوم
سفراء جماعت سفر بسکون الوسط جمع سافر و کذلک اسفار کراکب و رکاب و نبشتن و در گشادن زن و خانه روفتن ع فاکه سفر بالکسر روب
سفارة بالضم و الکسر و بفتحها سفارت بالکسر میانجی و صلح کردن میان قومی سافر زن گشاده رو مسافر الوجه آنچه پیدا شود از رو سفور بر سفر بیرون شدن و رفتن
منه مسافرة سفر کردن سفار مثله یقال سافر الیه ایضا آهن که بر پشت بینی اشتر نهند چنانکه حکمه از اسب سفر بضمتین جماعت ناقة مسفرة و بعیر مسفر بالکسر اشتر قوی سفر
اسفار روشن شدن صبح و روشن و تابان شدن رو و سپیدی روز در آمدن و فی الحدیث اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر ای صلوا الفجر مسفرین یقال خرجوا الی الی
انسفار برهنه شدن از موی سفار مثل قطام نام چاهی سفسیر بکسرتین سمسار و بیک سیس و سقر نرخ سقر بالسکون سوختن آفتاب روز او یوم مسمقر و مصمقر روز گرم
سکر بالضم مستی سکران مست مونثه سکری و هی ایضا جمع و فی لغة بنی اسد سکرانة للمونث سکاری بالفتح و الضم جمع سکران سکر بفتحتین مست شدن ع کافه
و نبیذ قوله تعالی تتخذون منه سکرا و رزقا حسنا اسکار مست کردن سکیر بالکسر بسیار مست شونده سکیر همیشه مست تساکر مستی نمودن از خود بی مستی سکار نبیذ فروش
سکر بسکون الوسط بستن آب ع فاضه سکر بالکسر بستن آب سکور ایستادن باد ع فاضه لیلة ساکرة ای ساکنة تسکیر خبه کردن و البعیر آخره
بدراعة حتی یکاد یقتله مسکر مخمور و قوله تعالی انما سکرت ابصارنا ای حبست عن النظر و حیرت و غطیت غشیت و قری بالتخفیف و تفسیر سحرت سکر بالضم
و التشدید شکر معرب اجدها شکرة سمر بفتحتین افسانه و افسانه گفتن ع فاضه سامر افسانه گوینده و گویندگان چون حاج بمعنی حجاج ابنا سمیر شب و روز
یقال لا افعله ما سمر ابنا سمیر ای ابدا و لا افعله سمیر اللیالی و یقال سمیر هو الدهر و ابناه اللیل و النهار و یقال لا افعله السمر و القمر ای ما دام الناس
یسمرون فی لیلة قمراء سمار بالفتح شیر تنک و نام جایی تسمیر تنک کردن شیر با آب و میخ دور کردن و فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ما یقر رجل انه کان
یطأ جاریته الا الحقت به ولدها فمن شاء فلیمسکها و من شاء فلیسمرها ای فلیرسلها قال الاصمعی اراد التسمیر بالشین المعجمة فحوله الی السین هو الارسال سمرة بالضم گندم
گونی و گندم گون شدن ع بضمها و کافه اسمرار مثله اسمر و سمراء نعتان منه للمذکر و المونث اسمران گندم و آب و یقال الماء و الرمح سمرة بالفتح و ضم
المیم درخت طلح سمرات اسمر جماعت الثالث جمع القلة و تصغیره اسیمر و فی المثل اشبه شرج شرجا لو ان اسیمرا نام مردی مسمار بالکسر میخ و بند آهن سمیریة نوعی
از کشتیها اسمهرار سخت و صلب شدن خار و تاریکی یقال اسمهر الشوک ای یبس و صلب و اسمهر الظلام ای اشتد و اسمهر الرجل فی القتال سمهریة نیزه میان سست و یقال منسوب
برجل اسمه سمهر غلام سمهدر کودک فربه سنور بالفتح و تشدید الواو و خفتان از زره الا فته سنور بالکسر گربه سنمار بکسرتین آنکه خورنق را بنا کرده نزدیک کوفه از
جهت نعمان بن امرء القیس چون تمام شد او را از بالای کوشک بر انداخت و هلاک کرد تا مثل آن کسی دیگر بنا نکند و این مثل شد در عرب یقال جزاء سنمار سور بالضم
باره شهر سوار سیر اجماعت در هر ده از بنا جمع سورة یعنی سورتهای قرآن مثل بسر و بسرة و یعبر بها عن الشرف و المنزلة ایضا کقول النابغة شعر الم تر ان الله اعطاک سورة تری کل
ملک دونها یتذبذب یرید شرفا و منزلة سور بفتح الوسط جماعت و جمع علی سورات بسکون الواو و حرکتها ایضا سوری مثل بشری نام موضعی در عراق سوار بالکسر یاره اسوره

جماعت اساورة جمع الجمع وقوله تعالی فلولا القی علیه اسورة من ذهب جمع اسورة وقد یکون الجمع اساور من قوله تعالی یحلون فیها من اساور من ذهب قال ابو عمرو احدها اسوار تسویر
یاره برد نهادن دیگری را تسور برست خود نهادن بر دیوار بر آمدن قوله تعالی اذ تسوروا المحراب الکشلفة سور بالضم سو ربضمتین جستن بر عع فاضة یقال سار
الیه سورة بالفتح تیزی و جستن شراب سوی دماغ و تیزی تب و خشم سلطان سوار عربده گر مساوره بر یکدیگر جستن اسوار بالضم والکسر احد من اساورة الفرس قال
ابو عبیدة هم الفرسان الهاء عوض عن الیاء و اصله اساویر و کذلک الزنادقة اصله زنادیق اساورة ایضا قومی از عجم که در بصره ساکن شدند چون احامرة بکوفه
بفتحتین بیدار بودن بیدار بودن عع کافة اسهار بیدار داشتن سهرة مرد نیک بیدار ساهور سایه زمین ساهرة روی زمین و منه قوله تعالی فاذا هم بالساهرة سهران دو
یعنی ستور سیر دوال رفتن و راندن لازم متعد عع فاکة تسیار سیر رفتن و هوشاذ لان قیاس المصدر من عع فاکه مفعل بفتح العین وفی المثل سر عنک ای تغافل
واحتمل وفیه اضمار کانه قال سر ودع عنک المراء والشک سیرة روش خوار بار استیار خوار بار برداشتن کالامتیار مسایرة برابری رفتن سایر اجاره افتسار او بینهما مسیرة
یوم تسییر از شهر بیرون کردن سیره من بلده ای اخرجه اجلاه و جل از پشت ستور برگرفتن مسیر جامه با خطها سیارة قافلة ابو سیارة کنیت مردی سیر بالکسر والمد و فتح جامه
با خطهای زرد سایر الناس جمیعهم سار الشیء لغة فی سایره وفی المثل سائر الیوم قد زال الظهر یعنی هنوز امید و آرزو بر نا امید شدن گذشتن این در نومیدی استعمال کنند **فصل**
الشین **شبر** بالکسر بدست بدست بدست پیمودن شبر بالفتح مصدر منه عع فاضة و نکره بکرادادن کشن بجهت کشتی را و مال کسی دادن و شمشیر دادن قال ابن السکیت مصدره بالتسکین
الا ان العجاج حرکه فقال الحمد لله الذی اعطی الشبر ویروی الحبر کانه قال اعطی العطیة و اعطیت المرأة شبرها ای حق النکاح شبر بفتحتین عطیة اشبار عطادادن
تشابر نزدیک شدن دو گروه در حرب بایکدیگر گوئی میان ایشان اندازه شبری مانده است شبور بالفتح والتشدید مثال تنور بوق معرب **شتر** برگشتگی پلک چشم یقال شتر فلان
مجهولا و شتر ایضا معلوما اشتران مالک الاشتر و یساره اشتار متعد فیه اشتار لازم فیه تشتیر عیب کردن و تنقیص کردن کسی را شتره پاره کردن جامه و غیر و شناتر
انگشتان و گوشوارة احدها شنترة بضمتین و شناتر نام ملکی از ملوک یمن و معناه ذو القرطة **شجر** بالتحریک درخت شجرة یکی و هر چه ساق دارد از نبات او شجیر و ارض
شجرة و شجراء درختناک و واحد الشجراء شجرة و لم یات من الجمع علی هذا المثال الا احرف یسیرة شجرة و شجراء و قصبة و قصباء و طرفة و طرفاء و حلفة و حلفاء قال
الاصمعی واحد الحلفاء حلفة بکسر اللام مخالفة لاخواتها قال سیبویه الشجراء واحد و جمع و کذلک القصباء و الطرفاء و الحلفاء مشجرة درختستان و هذه الارض اشجر من هذه ای
اکثر شجرا منها مشجر بالکسر پایه کار مشاجر اکثرها شجر بالضم کذلک احدها شجار بالکسر شجار ایضا فدرنگ و میخ پایه تخت و چوب چاه و داغ اشتر شجیر مردم دشمن بیگانه و تیر قداح بیگانه
در آورده شجر بالسکون شکاف دهن و هو ما بین اللحیین بازگردانیدن یقال ما شجرک عنه ای ما صرفک عنه فعنه شجرته عن الشیء ای صرفته الصوارف به نیزه زدن شجره بالرمح
ای طعنه و خانه را ستون نهادن یقال شجر بیته و خلاف افتادن میان قوم و افکندن چیزی را بر بالا اشتجار تشاجر منازعت کردن گروه با هم مشاجرة کذلک و تشاجروا بالرماح ای تطاعنوا
و چیزی را کیاه و بخوردن بسین درخت اشتجار دست استون زنخ کردن از اندیشه مشجر جامه منقش بشاخ و برگ و جز آن **شحر** بالفتح و الکسر ساحل میان عمان و عدن شخیر بانگ کردن
عع فاکه شخیر بالکسر نام مردی **شذر** زر ریزه و شذرة پاره از وی و مروارید ریزه و یقال تفرقوا شذر مذر بفتحتین و کسر الاول تشذر دامن میان بر گرفتن مردم
در گرفتن بسنگ آماده شدن جنگ را و اسب را بر پس نشستن و تهدید کردن یقال تشذر القوم فی الحرب ای تطاولوا و قول سلیمان بن صرد بلغنی عن امیر المؤمنین ذرء من قول تشذر لی
به من شتم و ایعاد فسرت الیه جوادا قال ابو عبیدة ولست اشک فیها بالذال و قال بعضهم تشزر بالزاء شو ذ چادر معرب **شر** بدی نقیض خیر و بد یقال هو شر و شیر و هم اشرار و
اشرار و دیو یقال فلان شر الناس و لا یقال اشر الناس الا فی لغة ردیة و منها قول امرأة اعیذک بالله من نفس حری و عین شری بالضم مثل اصغر و صغری ای عیبی خبیثه
بد شدن شر و شرارة بالکسر مثله یقال شررت یا رجل و شررت بالفتح و الکسر و گستردن جامه با فتاب به نیز و گوشت تا خشک شود عع فاضة کذلک شررت الملح اشره شرا
اشرارة ایضا پیدا کند میر یا گوشت گوشت پاره قدید اشاریر جماعت شرة بالکسر حرص شرة الشباب ای نشاط شرر بالفتح پاره آتش که جهد شرار و شرر جماعت
شراران کس به بینه که درشتنگاه پیدا آید شر بالضم عیب یقال ما قلت ذلک لشرک ای لعیبک شر بالکسر سخت بد تشریر بر آفتاب نهادن چیزی را تا خشک شود مشارة حصوبستان
با هم شرارة سیدی منسوب کمعنی پیدا کردن شر شرة کفانیدن یاره کردن چوب و جز آن شوارشر بر این خون چکان شر اشر گرانبها احدها شرشرة و یقال القی علیه
ای نفسه حرصا و محبة و شرشر لوث شرارات بادیه شریر گشتن و بفتحتین گیاهی قبل الاسد باشجرة ابیک قال لعاتر شر و قطیب خبر و غلام اشر شرزه بتال خشم گرفتن از غضبه یقال بطا

نیزه زدن و چپ و راست زدن مستشزرات و غدائر مستشزرات یقال حبل مشزور رسن را تافتن شزرا و شکوفه ای نظر بعضهم الی بعض شزرا و القوم ... شزر بالتحریک ... ای شزرا و فی لحظه شزر ایه

بچشم باز نگریستن و در خشم دور ا و دور و دور **شصر** بالفتح شهری میان شیراز و بحر که در اوست یقال امحت بالرحی شزرا اذا ادرت و بسوی راست بیا آسیا و بسوی بیرون

ع فاضه و آزدن کرانهای فرج ناقه بجهت علتی شقاق شزرا دکهای ... شعر بفتحتین آموره شام و کذلک قال ابو عبیدة و غیره یو طلام ثم خشف ثم

شطر سوی یقال قصد شطره نحو ه و منه ... حتی یموت ثنیا ای ربع ثم رباع ثم سدیس ثم بازل ثم جذع ثم ثنی ثم حتی یموت شعرة مونث منه و تحرک ... ذا قوی و اذا طلع قرناه ثم شصه و اذا قوی و تحرک شعرة

دادن و ... شیرا ... ن دو پستان ... و دو شطر جماعت ... شطر گاو و ... شتر را از چهار پستان ... یا بیس ... بستان ... ن نصف و دو پستان ای نصفه شطر ... حلبا الک شطره ... یقال حلب ... و نیمه چیزی ... شطر المسجد الحرام ... و جهک ... قوله تعالی فول ...

را ... و دو پستان شیم ... یک نیمه پستان ... شاطره یک نیمه پستان ... آخر مشاطره ای ... و الیک ... نظر الیک ... کانه ینظر ... شطور ... شطر بصره یشطر شطور ... و یقال شطر ... من خیره و شره ... ای ضربه من خیره ... شطر ... هر ... فلان حلب الدهر اشطره ... و دو دیگر ...

شاطره و یقال ولد فلان شطرة ... بود و یک ... یک ... خشک ... آزرده یا یک ... دیگری ... تر ... و دراز ... پستان اکه یک ... شطور ... شاة شطور ... ناقه شطور ... کند ... کسی ... با ... نیمه کردن بد و

بیبا ... و مبیاک ... شطارة بالفتح ... تمیس ... بعضی ... شطر ... نومی ... فلان ... علی ... شطر ... عن ... شاطر ... شوخ ... **ع فاضه** شاطر شوخ ... کرن ... شطور شوخی ... ماده ... تیر و نیمه ... یعنی بهمه بالکسر

ه شنذیرة ما بقال شنظیرة ... خواهرا ... شنظیرة بالکسره فیها ... و شنظیر ... **شنظیر** ... مرد بد زبان و درشت ... بد و شطیر ... رجل ... نصفان شطران ای قدح ... **ع فاضه و ضمها** شدن

و بوی آن ... نسبت ... زمین ... قبیله ... ابیات ... شاعر جماعت ... شعور سوم ... و درا ... گرد ... موی زه سوم و دم ... بسیار موی ... جماعت ... شعر ... شعور ... اشعار ... شعرة ... جمع ... سوی **شعر** ... و اللغة ... منه ... المعجمة

... و در خرس حرام ... نادانا ... شعرة یک ... هر شعیر ... خاصه ... هر ... بالکسر موی زه ... شعرة ... ناقه ... و فرج ... کرد ... که ... سوی ... الناقه ... شعرت ... بحذف یا ... الا شعر ... تبک ... یقال جابک

... و کسر ... حج ... از ... یکی ... الحرام ... المشعر ... کوه ... حج ... قربانی کنند ... مشاعر ... الکسر ... شعارة ... با ... وجه ... وقیل ... جماعت ... شعایر ... حج ... از ... شد ... با نشانی ... برد ... ی ... قربانی حج

... پسیار ... ن ... اشعار ... کثیرة ... ارض ... درخت ... بالفتح ... شعار ... شناسند ... ا ... یکدیگر ... حرب ... اهل ... نشانی ... آن ... برد ... و ... بر ... جامه ... سایه ... بر تن ... جامه ... بالکسر شعار ... فیه لغة ... ابیلم

... تجمیع ... الثیاب ... من ... الشعار ... مکان ... ای ... فلان ... شعر ... یقال ... ازادوه ... حقیقت ... بر جای ... الهدو ... شعر ... یقال ... قربانی ... شتر ... کوهان ... کردن ... آلود ... خون ... اشعار ... درخت

جماعت ... شعرا ... دانند ... و ... یا ... شعر گویی ... شاعر ... دانستن ... کانشکی ... شعری ... لیت ... و ... له و منه ... فطنت ... بسیار ... شعرت به ... یقال ... **ع فاضه** ... دانستن ... جماعت ... اشعار ... **تهم** ... بالکسر

... مشاعر ... منها ... جمعا ... شعر ... قصیدة ... مانیت ... یقال ... بضمها ... شعر ... شعیر ... و قد ... شاعر ... ما کان ... لفطنته ... شاعر ... سمی ... شعر ... صاحب ... ای ... قبله ... مثل ... لابن ... شاعر ... شعر ... قال الاخفش ... ابن ... فیا ... علی

... شاعر ... شعر ... بالشعر ... غلبته ... شعرته ای ... شاعرة ... یقال **ع بفتحها** ... دیگری ... شعور بر ... شعرا ... شعره ... جامه ... یک ... خفتن ... در ... با هم ... باهم ... با شعر ... کردن ... بر ... شاعرة ... شاعره ... شده ... شعر

... یقال ... بیمار ... کسی ... عشق ... گرفتن ... فرد ... پوشانیدن ... جامه ... هیدن ... آگاه ... کار ... ساختن ... نالة ... شعار ... دل ... شتن ... داشتن ... پنهان ... استشعار ... و جدا ... شعار ... فی ... ومنه ... ای نا

... یقولهم ... نما ... شعر ... ذا ... امه ... ذکاة ... الجنین ... ذکاة ... فی الحدیث ... شکلم ... و ... کدر ... پیدا ... آوردن ... موی ... به ... غنیه ... ای ... شعر ... فلان ... اشعره ... و ... مرضا ... اخذ ... اشعره ... قدری ... ادریة ... فشعرت ... اشعرته

... آید ... بر ... در زیع ... الکة ... غمیصا ... شعری ... دوم ... و ... او را ... خواهند ... عبور ... شعری ... که ... ستاره ... این ... یکی ... شعریان ... برآید ... جوزا ... از ... بعد ... که ... روشن ... ستاره ... بالکسر ... شعری ... عانة ... بنبت ... ازا ... اعلام ... انبت

... مردم ... از ... هر چه ... برا ... و ... هیئة ... روده ... شعرا ... و یقال ... دو ... مکس ... و ... غور ... و ... ذات ... اشعار ... بها ... حیث ... علیه ... کانکر ... ذا ... الکلم ... الرجل ... و یقال ... سوار ... جمعه ... و ... جده ... الو ... شعثا ... نوعی ... شعرا

یقال ... یقطنها ... من ... جدا ... لاد ... با ریکه ... ایضا ... و ... جما ... برکه ... شعار ... عت ... یزه ... ز ... یا ... بالضم ... شعرورة ... درخت ... بسیار ... اصل ... بهم ... موی ... نام ... شعران ... خشتان ... اهد ... الضیاع ... شعرا ... بلا ... ر سید ... و سبع

و یقال ... مردم ... از ... شهر ... آمدن ... جای ... و ... برهان ... منبر ... بر ... قیمت ... سنگ ... بر داشتن ... شتو ... پای ... **شغر** شتو ... مرد ... نعب ... برجی ... شتو ... تقرو ... برای ... شغار ... القوم ... ذهب ... و یقال ... لیشعار ... بعب ... برو ... الشعار

... ور ... المنهل ... اشغار ... اخرجهم ... کذا ... ای ... موضع ... من ... فلان ... بنی ... شغرت ... یقال **ع بفتحها** ... جای ... از ... را ... کسی ... کردن ... بیرون ... جدا ... غارة ... من ... تمتنع ... لم ... اذا ... خلت ... برجها ... عرة ... شا ... بلدة

... کاح ... نکاح ... شین ... بکسر ... شغار ... مکان ... جیدو ... غایت ... تا ... شتر ... زدن ... متشغر ... المغارة ... فی ... شغر ... یقال ... بیابان ... در ... شدن ... دور ... دور ... لمحی ... بسیار ... بعد ... دور ... اشتغار ... از ... ه ... الجاهلیة

... التد ... بر ... شعر ... شو ... تفر ... و ... الاسلام ... فی ... شغار ... لا ... الحدیث ... فی ... عنه ... نهی ... و ... الاخری ... بضع ... منها ... واحدة ... کل ... صداق ... ان ... علی ... اخت ... او ... مثلا ... بنت ... زوجنی ... الرجل ... خر ... یقول ... بان ... و هو

... شغرة ... بالدار ... و یقال ... خادمهم ... ای ... نهم ... شغر ... القوم ... اصغر ... المثل ... و فی ... خادم ... و ... شمشیر ... تیزی ... شکرده ... بزرگ ... کارد ... **شفرة** ... بالفتح ... اهل ... بیابان ... جدا ... و جدا ... آسمان ... هو ... بهم

... المال ... فی ... شتر ... شفر ... بالفتح ... شعر ... بر ... هو ... کسی ... که ... محنی ... عن ... شفاری ... ربیع ... ی ... لیانا ... اکا ... دو ... مم ... شغرا ... دیگران ... و ... سوی ... که ... شعر ... شعر ... ما ... شفار ... جماعت ... دیده ... برو ... که ... مژه ... چشم ... دیده ... ناحیه ... بالضم ... شعر ... ا حد

... شدن ... سه ... کمتر ... شفرا ... عین ... ما ... فی ... عن ... التشفیر ... عن ... اما ... مثل ... فی ... مشتق ... شاعر ... سمی ... شعفر ... مستعار ... دهشی ... شاه ... بمعیر ... فی ... صله ... باطن ... ماا ... عن ... ظاهر ... نقال ... اعی ... شفر ... حار ... المشتهاا

شقرة سرخ سپیدی اشقر نعت منه و اسپ سرخ فش و دم و آنرا که فش و دم سیاه باشد و دیگر ها سرخ کمیت خوانند بعیر اشقر شتر سخت سرخ موی شقر بها و یا هم عرب
کوچه غوط گشت شقر بکسر اوسط لاله شقرة قبیله از بنی ضبه شقری بفتح القاف منسوب بوی شاه و قبیله از مین مشقر بالفتح قلعه است حصار در بحرین شقور بالضم حاجت
و همی بالفتح قال ابو عبیدة الاول اصح لان بالضم بمعنی الامور اللاصقة بالقلب المهمة له الواحدة شقر و بالفتح بمعنی البعث شقاری بالضم و التشدید و فتح الراء
گیاهی شکر بالضم سپاس داشتن و ثنا گفتن منعم را بسبب نعمت عع فاضه یقال شکره و شکر له و باللام افصح و قوله تعالی لا نرید منکم جزاء و لا شکورا
یحتمل ان یکون مصدرا و ان یکون جمعا کبرد و برود و کفر و کفور شکران سپاس داشتن خلاف کفران تشکرت شکوره ستور را اندک علف بسنده کننده و اندک پذیر علف
فربه زن شکار سخت افتادن باران و شکرت السماء ای اشتد وقعها و پر شدن پستان از شیر شکر بالتحریک پر شیر شدن عع کافه ناقة شکرة نعت منه و ابن
درخت بر دمیدن شاخ یقال شکرت الشجرة تشکر شکرا ای خرج منه الشکیر و هو ما نبت من اصل الشجرة یعنی شاخهای ریزه که از بن روید و کموز ها از شکار خلد پژمرده شدند
شتران پر شیر شدن هذا زمن شکرة و قت پر شیر شدن ستور ابل شکاری و غنم شکاری و ضرة شکرة اذا کانت ملای من اللبن شکران گیاهی شمر بالفتح خرامیدن
در رفتن عع فاضه تغمیر دامن بر زدن یقال شمر ازاره و شمر عن ساقه و شمر فی مره ای خف شمری بالفتح و الکسر و جلد خوشتن جید کار تشمر آماده شدن
کار را و شتابان رفتن اسب ناقه شمیر و شمریة سریعة شاة شامر پستان بر شکم چسپیده شمر شمر ی بحث معلمخز کوه بلند شمیذ بالذال المعجمة اشتر تیز رو دمنده موی
منه شنار بالفتح عیب و عار اخارة بدست باز نمودن یقال اشار الیه فرمودن یقال اشار علیه بشورة اشتیار انگبین چیدن مشار خانه زنبور که از وی انگبین گیرند مشور
آلت انگبین گرفتن شوار بالفتح رخت خانه و رخت بار و فرج مرد و زن و هیأت و لباس شارة مثله تشور خجل کردن شار و ارت کردن برهنه کردن عورت یقال ابدی
شواره ای عورته مشارة یک کرو زمین شور ایضاً عرضه کردن ستور بفروختن مشوار بالکسر نخاس ستور یقال ایاک و الخطب فانها مشوار کثیر العثار قعقاع بن شور نام مردی
اشتیار فربه شدن ستور یقال جاءت الابل شیارا ای سمانا و شار الفرس ای سمن و حسن فرس شیر سمین و خیل شیار ای سمان مثل جید و جیاد و شیار نام روز شنبه مشورة بسکون الشین
و ضمها شوری کنگاش کردن مشاورة کذلک استشارة کنگاش خواستن و فربه شدن ستور مستشیر کشنی که آبستن را از دیگری باز شناسد تشور خجل شدن و یقال انه لحسن الصورة
و المشورة و هو صیر شیر ای حسن الصورة و الشارة و هی الهیأة و فلان خیر شیری صالح للخیر و المشورة شهیرة سفر بکند بزرگ سال شهابر جماعت شهر یک ماه
اشهار معروف کردن و یکماه بجای بودن و قد اشهر یا آتی علینا شهر قال ثعلب اشهرنا ای دخلنا فی الشهر مشاهرة ماهیانه کردن شهر شهرة بالضم اشکارا کردن عع
تخمینا و شمشیر کشیدن از نیام اشتهار آشکارا کردن شهیر خلیه رجل شهدارة بالکسر دلیر کار بالدال و بالذال فصل الصاد صبر شکیبایی کردن و باز داشت
کردن کسی را از جهت کشتن یا بجهت سوگند دادن عع فاکه قوله تعالی و اصبر نفسک مع الذین الایة و قال رسول الله صلی الله علیه و سلم فی رجل امسک رجلا و قتله
آخر اقتلوا القاتل و اصبروا الصابر ای احبسوا الذی حبسه للموت حتی یموت یقال قتل فلان صبرا و حلف صبرا اذا حبس علی القتل حتی یقتل و علی الیمین حتی یحلف صابر
باز داشتن مصبورة سوگند و باز داشت بجهت کشتن تصبر خود را بستم باز داشتن اصطبار مثله صبیرة ابر قفار و ابر سپید بر هم نشسته که نبارد صبر بالضم جماعت صبارة سنگ
کردن و به رفتاری دادن عع فاضه صبر بکسر اوسط دارو تلخ یعقوب عن الفراء الاصبار السحاب الابیض الواحد صبر و صبر بالکسر و الضم و یقال اخذها باصبارها
ای بجمیعها اصبار الاناء کرانهای آب جامه و حد ها صبر بالضم و یقال ملأت الکاس الی اصبارها و اصبار الاصمعی اذا لقی الرجل الشدة یقال لقیها باصبارها
یعنی بسختی و بیم نا لبب ای ان صبر بالضم بطنی از قبیله غسان و کرانه و سطبری بر هر چیز و زمین سنگ ریزه ناک ام صبار بالفتح و التشدید زمین سنگ ناک سوخته
و یقال فلان وقع فی ام صبور ای فی امر شدید صبارة الشتاء سختی سرمای زمستان صبرة جائش صبارة سنگها صنبور خرما بن تنها گانه پوست رفته ساق
باریک کرده و مرد فرد بی برادر و فرزند و نادان حوض و نا شورة که بر دهن نهند مدارج آب بر کشند از خود صنابر الشتاء سختی های سرما صنبر بکسرتین و سکون
البار مع تشدید النون کذلک و یقال روزی از روزهای عجوز و فتح النون ایضا و هو افصح و اصح صحراء بالفتح ممدودا دشت و کشادگی و هی غیر مصروف و ان
لم یکن صفة لتأنیث و لزوم حرف التأنیث له و کذلک فی البشری تقول صحراء واسعة و لا تقول صحراءة فتدخل تأنیثا علی تأنیث صحاری بفتح الراء
و کسرها جماعت صحراوات کذلک و همچنین هر فعلاء ممدوده که مونث افعل نباشد چون عذراء و خبراء و رقاء نام مردیست جمع وی سهذ مغالی بفتح و کسر لام

و فعلاوات آیه وهی فی الاصل صحاریّ بالتشدید لانک اذا جمعت صحراء ادخلت بین الحاء والراء الفا و کسرت الراء کما یکسر ما بعد الالف فی الجمع کمساجد و جعافر ثم
همّا فتقلب الالف الاولی التی بعد الراء یاء للکسرة التی قبلها و تقلب الالف الثانیة التی للتانیث ایضا یاء فتدغم ثم حذفوا الیاء الاولی و ابدلوا الثانیة بالالف
لزم منه فتح الراء ضرورة ابدال الیاء بالالف لتسلم الالف من الحذف عند التنوین و باز بعضی یای دوم را حذف کنند و راء ایشان مکسور باشد صحاری مانند
و در حالت رفع و جری با تنوین را گویند هذه صحار و مررت بصحار مثل جوار اصحار بصحرا بیرون شدن صُحرة بالضم کشادگی زمینی میان سنگستان صُحر جماعت
و سرخی میانه سر یقال حمار اصحر واتان صحراء صحیر بر آمدن نبات و یقال لقیته صحرة بحرة دیدم او را بی حجاب و کشاده مُصاحر آنکه آشکارا جرب کند بفریب صُحیرة
طعامی که از شیر وا دسازند و منه صحرت اللبن صحره ع بفتحهما قال ابو الغوث هی الصخیرة بخاء المنقوطة صُحار بالضم شهری بر لب عمان و نام مردی و فی المثل
ما لی ذنب الا ذنب صحر و هی اسم امرأة عوقبت علی الاحسان صَخر بالفتح و بفتحتین ایضا سنگ بزرگ صخور جماعت صخرة یکی صخر بن عمرو نام برادر خنساء مصاخرة آب
جامه [illegible] این صَدر سینه صدور جماعت و هو مذکر و انما قال الاعشی ع کما شرقت صدر القناة من الدم فانثه علی المعنی لان صدر القناة من القناة و هذا
کقولهم ذهبت بعض اصابعه لانهم یؤنثون الاسم المضاف الی المؤنث و اول هر چیزی و پیشگاه گروهی از هر چیز و طرف پیکان تیر و باز گشت و باز گشتن ع
قاضیه یقال صدر عنه صُدرة بالضم سر سینه و شانا بالجه مَصدر و سینه و در دمند طریق صادر راه باز گشت از آب صِدار بالکسر پیرهنچه و داغ که بر سینه اشتر نهند بجهت
نشان و پیش بند ستور و فی المثل کل ذات صدار خالته ای من حق الرجل ان یغار علی کل امرأة صَدَر بفتحتین باز گشت آب ع خ و فی المثل ترکته علی مثل لیلة الصدر یعنی
حین صدر الناس من حجهم اصدار باز گردانیدن مَصدر جای باز گشت و آنچه که صفات و افعال از وی پیدا آید مصادر جماعت مصادره حق کسی را بحال او فروختن یقال صادره علی
کذا تصدیر در گذشتن سپ بدویدن از اسپان دیگر و صدر نامه نبشتن و در پیشگاه نشاندن صدره فی المجلس فتصدر پیش نشیند ستور بستن مُصدر مرد سخت سینه و شیر صَرّة
بانگ و فریاد و جماعت مردم و سختی اندوه و گرما صِرار بالکسر جایهای بلند و نام کوهی و بند پستان شتر صُرّة بالضم همیان صَر بستن صَرّه و گوش راست کردن اسپ و
بستن سر پستان ناقه ع قاضیه حاف مصرور ستم [illegible] صِرّ بالکسر سرما که کشت و نبات را بسوزد و صَرورة آنکه حج نکرده باشد و گرد زن نگردد مذکر و مؤنث یکسان یقال رجل صرورة
و امرأة صرورة و الصرورة فی شعر النابغة الذی لم یأت النساء کانه اصر علی ترکهن و فی الحدیث لا صرورة فی الاسلام [illegible] انگبین نکرده است صرار کشتیبان صارّ مثل
قاضی مثل صارّة حاجت و تشنگی یقال قصع الحمار صارّته اذا شرب الماء فذهب عطشه صرائر جماعت عن ابی عمرو و عیب ذلک علیه و قیل صرائر جمع صریرة الاصارّة و جمعها
مصارّة اکراه کردن کسی را بر چیزی صَرّ اللیل [illegible] سیاه که شب [illegible] کند و بعضیهم یسمیه [illegible] و هذا اطار اللیل ایضا صریر بانگ کردن قلم و در و نعل یقال صر الجندب
و صر الاخطب صریرا فی صوت الجندب المد و فی صوت الاخطب الترجیع فحکوه علی ذلک و بانگ محمل و مانند آن ع قاصیه درهم صِری بالفتح و الکسر درم با بانگ آوازه که بر سنگ
زنند و یقال الله انها منی صری مثال شعری ای عزیمة و جد و هی مشتقة من الاصرار ای الاقامة و الدوام علی الشی قال ابو سماک الاسدی و قد ضلت
ناقته ایمنک لئن لم تردها علی لاعبدنک فاصاب ناقته فاخذها و قال علم ربی انها منی صری و حکی الیعقوب اصری و امری و صری و صری بفتح الراء و کسرها
صرصرة بانگ کردن و کاک باز و چرغ و مانند آن صرصر نام جوئی بعراق ریح صرصر باد سخت صرصرانی نوعی از شتر و ماهی جر اصرة ترکمانان شام صرصور
اشتران بزرگ صَعر بفتحتین خمار کثر کردن از کبر و هذا فی الخد خاصة تصعیر کذلک قوله تعالی و لا تصعر خدک للناس و فی الحدیث لیس فیه الا الصعر
و الابتر ای لیس فیه الا ذاهب بنفسه و ذلیل صَعمر سخت میم زائدة یقال رجل صعمری صعمرة زمین درشت صعیر نام مردی صیعریة نوعی از رفتن و نشان بسم
کردن شتر صعرور بالضم پاره از صمغ صعارير فلفل فسرده صعررة مدور کردن تصعر لازم فیه صعفر صنعبر درختی مانند کنار اصعنفار رمیدن خران
ترس صعفرة رمانیدن صِغَر بالکسر خردی خلاف کبر و قد صغر الشی فهو صغیر و صغار بالضم و اصغره و صغره غیره و اصغرت القربة ای خرزتها صغیرة
استصغار خرد شمردن تصاغر خرد نمودن خویشتن تصاغرت نفسه الیه صغری بالضم مؤنث اصغر صُغَر بفتح الغین جماعت قال سیبویه لا یقال نسوة صغر و لا قوم اصاغر
الا بالالف و اللام و کذا الاصغرون ایضا صَغار بالفتح صغر بالضم خواری و ستم صغر بفتحتین خوار شدن ع کافیه صاغر آنکه بستم راضی شود مصغور خرد
ارض مصغرة زمین کوتاه گیاه صُفرة بالضم زردی اصفرار زرد شدن اصفر زرد و [illegible] اصفر اسب زرد اصفران زر و زعفران یقال الملک [illegible] بنو الاصفر روم یقال

انه تعالی صفرة للذی یعتریه الجنون صفر بالضم والکسر وی صفر بالکسر خالی یقال بیت صفر ای خلو وفی الحدیث ان اصفر البیوت من الخیر البیت الصفر من کتاب الله تعالی صفار
تهیدست و درویش شدن مصفر نعت منه صفرت بالکسر کذلک تا زاده صفاریت عست جما صفر بفتحتین جما شدن عع کافه یقال نعوذ بالله من صفر الاناء یعنون به هلاک المواشی
وماه پس از محرم صفران نام محرم و صفر در جاهلیت الصفری فی النتاج بعد القیظ والصفریة نبات یکون فی اول الخریف والصفری المطر یاتی فی ذلک الوقت ویقال فیما یزعم العرب
صفر ایضا مار در شکم مردم وفی الحدیث لا صفر ولا هامة ویقال الیمامة بصفر ای لایرق نفسی الی القبلة قلبی صفیر بانگ کردن مرغان شخولیدن عع فاکه یقال
فلان احسن من صافر و اصفر من بلبل یقال ما بها صافر ای احد یقال فلان فی کلامه صفار بالضم ای صفیر صفاریة مرغی صفار بالفتح گیاهی خشک صفار بالضم زرد آب
شکم فلان مصفر استه ای ضراط مشتق من الصفیر صفر آگر زرده و کمان گیاهی صفار بالفتح والتشدید زردگر صفریة بالضم والکسر طایفه از خوارج منسوب بعبدالله بن صفار
صقر چرغ و شیر ترش و دوشاب و سنگ شکستن به تبر و گرم تافتن آفتاب عع قاضیه رطب صقر بکسر القاف خرما که از وی دوشاب بسیار زند مصقر رطب که بدوشاب
در فرغاند و ربما جاء بالسین لان العرب کثیرا ما یقلبون الصاد سینا اذا کان فی الکلمة قاف او تاء او خاء او غین مثل البصاق والصراط والصماخ والصدغ صاقور تبر بزرگ
و متین صمر بفتحتین گنده بو شدن یقال یدی من السمک صمرة بوی ماهی گرفته صمار بالضم تلخ پس صمر بالضم لب خنور و سطبری ان صمار جماعت یقال دهقت الکاس علی اصبارها
و اصبارها بر کردم جام را تا لبهاش رجل صمیر مرد خشک تن که از وی بوی خوی آید صنارة بالکسر والتشدید سر دو گوش بلغت یمن صنارة الحجفة مقبضها صور
بالضم شاخ و آنچه اسرافیل در وی دمد بجهت میرانیدن و زنده کردن خلق قوله تعالی یوم ینفخ فی الصور قال الکلبی لا ادری ما الصور ویقال هو جمع صورة معناه پیکر مثل بسرة
و بسر که نفخ در صور الموتی الارواح وقرأ الحسن یوم ینفخ فی الصور بالتحریک والصور بکسر الصاد لغة فی الصور وصوار بالکسر رمه گاو و صیران جماعت نافه مشک صیار بالکسر
لغة فیه صور خرما بنان انبوه صورة خارش سر صارة نام کوهی و درختستان صور بفتحتین کژی اصور کژ اصارة کژ کردن صورة بالضم پیکر تصویر صورت کرد
و آفریدن تصور را خود صورت کردن چیزی را و صورت بستن و نزدیک شدن فتادن یقال تصورت الشیء ای توهمت صورته فتصور لی وطعنه فتصور ای سقط و انصار
الی السقوط رجل صیر شیر ای حسن الصورة والشارة تصاویر صورتها برانگیخته از چوب و گل و جز آن صور کژ کردن و میل دادن چیزی را در وی نهی گردانیدن و
بریدن و جدا کردن عع فاضه که قوله تعالی فخذ اربعة من الطیر فصرهن الیک قرئ بکسر الصاد ویقال صرالی وصر وجهک الی ای اقبل علی وصرته ای قطعته وفصلته فمن
هذا صح فی الآیة تقدیما وتاخیرا کانه قال فخذ الیک اربعة من الطیر فصرهن یقال عصفور صوا للذی یجیب اذا دعی صهر بالکسر خسر صهره خسر اصهار این بیت ان جانکه
احماء این بیت مرد و از هر دو جهت صهر نیز گویند مصاهره داماد خسری کردن یقال صاهر الیه اصهار پیوستن بحرمت یا بدامادی یا به نسب یقال فلان اصهر بفلان صهر
گداختن چربی عع بفتحهما صهیر گداخته انصهار گداخته شدن لازم فیه اصطهار کذلک صهارة بالضم چربی چرده یقال ما به صهارة ای شحم نهری بالکسر صهریج حوض
مغاک آب صیر صیوره گشتن و میل دادن صاره یصوره ویصیره لغة فیه ای قطعه اماله و قدم مصیر بازگشت هو شاذ والقیاس مصار مثل معاش قوله تعالی
والی المصیر تصییر گردانیدن صیور الامر بالتشدید آخر و بازگشت کار رجل صیور ای عقل صیر الامر بالکسر پایان و بازگشت کار صیر ایضا ماهیانه وهو نوع من الطعام سکاف
ورد فی الحدیث من نظر من صیر باب ففقئت عینه فهی هدر صیر خطیره گوسفند و گاو صیر جماعت مثل سیرة وسیر فصل الضاد ضبر جار مغز و انار دشتی
و گروه غازیان و گرد آوردن اسپ قوائم را با جهد و بر هم نشاندن سنگ و جز آن یقال ضبر علیه الصخر ای نضده عع فاکه ضبارة بالفتح نام مرد و فلان
ذو ضبارة استوار خلق ست ناقه مضبرة استوار هیکل فرس ضبر بکسرتین و تشدید الراء مثال طمر اسب جهنده اضبارة بشتوارۀ کتاب و کاغذ و جز آن
یقال جاء فلان باضبارة من کتب اضابیر جماعت ضبر ایضا بشتواره کردن کتاب را ضیطر بالکسر سخت ضجر بفتحتین تنگی و بیقراری کردن از غم و بانگ
کردن و طپیدن اشتر عع کافه ضجر بالکسر الوسط نعت منه ضجور بالفتح مثله اضجار متعد منه منضجر نعت منه قوم مضاجر و مضاجیر ضر گزند رسانیدن خلاف
النفع عع قاضیه مضارة کذلک ضر بفتحتین گزند ضرة گوشت پستان یقال ضرة شکری ای ملائی من اللبن و آل بسیار و گوشت بن انگشت زیر انگ مضر
زیان کار آنکه بسیار مال و آرایش هر روز ضرتان دو سنگ آسیا ضر بالضم والکسر زن خواستن بر سر زن پیش ضر بالضم سختی و گزند و لاغری و بدحالی اشار مضر او سختی
رسیدگان الامر السماقال الضرا بوجعا علی ابو حسن کما یقع النعار بمعنی النعمة علی النعم تجاوز مضرة خلاف منفعت ضرار مضارة گزند رسانیدن یکدیگر مکان

ذو ضر جای تنگ لا ضر علیک ولا ضاروره ولا تضره تنگی نیست بر تو رجل ذو ضارورة و ضرورة ذو حاجة اضطرار بیچاره گردن کسی را یقال اضطر فلان ای الجی الی ما یضره

الجی اربستیل مجهولا ضریر نابینا و کرانه وادی و نفس و بایقی تن و صبر یقال انه لذو ضریر علی الشئ اذا کان ذو صبر علیه و مقاساة له و ستور صبور ساکن و تنگ یقال

نا شند ضریرة علیها ای غیرته و الضرائر المحاویج افراز گر ذر رسانیدن و نیک نزدیک شدن یقال اضر فلان منی ای قرب منی و گزیدن اسب لگام را یقال اضر الفرس

علی اللجام ای عضه و دو زن یکی بر زن دیگری خواستن رجل مضر و مضرة امرأة مضرة زن با نباغ ضیطر و ضوطر و ضوطری مرد ستبر درشت بی خیر ضیطار کذلک

ضفر دو تا و تنگ ستور و موی بافتن تضفیر مثله عغ فالکه ضفیرة رسن بافته و ریگ توده و الضفرة تکسیر الفاء الرمل المتعقد بعضه علی بعض و الجمع ضفر و تضافروا

علی الشئ ای تعاونوا علیه تضافر بهم در پیچیدن دو کوه ضمر بضمتین و سکون لاغری و سبکی گوشت ضمور لاغر و سبک شدن عغ بطهما و فرس ضامر و اضمر ایضا تضمیر لاغر گردن اسب

فربه اضمار بالکسر برانغ شدن و جائیکه اسب برانغ شدن بر اضطمار لاغر شدن لو لو مضطمر آنکه میانه او باریک باشد ضمر بالفتح مرد تکسار ملطیف ندم ناقة ضامرة و ضمام

باریک اندام ضمار در دل نهفتن پنهان داشتن چیزی مضمر نهان داشته و جای نهفتن ضمیر نهانی ضمائر جماعت ضمار بالکسر مال نهان ناامید و وعده کراز دی امید نتوان

داشت و بی حضرة و کرو بی از کنانه ضمیر بالتصغیر نوعی از شام ضومران بضم المیم نوعی از گلها ضمران بالفتح گیاهی ضمران بالضم نام ماده سگی ضور گزند رسانیدن عغ فالصه

تصور غرما و کرنو و در پیچیدن از گرسنگی و اززدن ضورة بالضم مرد حقیر بیقدر ضیر گزند کردن عغ فالکه فصل الطاء طثرة لای آب و غلک سپر خبر او فراخی

عیش یقال انهم لذو طثرة ضطر بطنی از قبیلة ازد طثرة نام زنی که پسر او شاعر بود طیثار پشه و غیر طحر بیرون انداختن چشم و چشمه خاشاک را از خود یقال طحرت

العین قذاها طحور بالفتح چشم و چشمه بیرون انداز نده خاشاک را از تیری دور انداز مطحر بالکسر تیرک دور رود و کمان دور حرب طحرة دی بیرون نیک و رستة دفع کننده

از بیکدیگر طحیر طحار بالضم زحید کن و سخت دم زدن عغ فالکه طخر و بالضم بالخاء و بخار پاره ابر تنک طخرة کذلک و قد یحرک لمکان حرف الحلق یقال ما فی السماء

طحرة و طحرورة ای قطعة من سحاب و ما بقیت علی الابل طحرة ای برة و ما علی فلان طحرة ای لباس طحریة بالکسر والیا رو لباس ایضا کذلک طحمرة برکردن مشک و جز آن

کردن طحمریرة بالحاء والخاء ابر طخرور بالضم مردیکه جلد نباشد و نیز گران سنگ بخت ناشد طمار بز مردم و گروه پرکنده طرة بالضم موی پیشانی و کرانه

جامه و دیگر کرانه هر چیز طرر جماعت طرار سبلة طرّ اقبا طرّ نان دمخط بر رسیدن خروکاو و شتی جلوا طرّا امدند بر طرو رمید نبات و سبلت کودک عغ فاکه طار

نو خط طر بالفتح تیز کردن یقال طررت السنان ای حددته فهو مطرور و طریر و کفانیدن و بریدن یقال طر کیسه ای شقه و هو الطرار یعنی کیسه بر بچل انداختن حوض را

و راندن شتر و گرد آوردن ستور بوقت راندن آمد و ختان و نقادان دست بر زخم شمشیر یقال طرت یده و ضربه فاطر یده و نازکردن بر طرفا لا تبدی فی المثل اطری فانک ناعلة قالها

ابن السکیت ای ادلی فان علیک نعلین یضرب للمذکر و المؤنث و الاثنین و الجمع علی لفظ التانیث ملان اصل المثل خوطبت به امرأة فجری علی ذلک غضب مطر خشم

بنا حاسگاه حما فلان مطر ای مجترا طریر مرد بامنظر و دیدار طرطور بالضم دراز باریک و نوعی کلاه عرب بیمرین بیاشد طغرة طفور جستن عغ فالکه طمور جستن

عغ فاکه طمار بالفتح الراء و کسرها غیر معروف جای بلند یقال انصب علیه من طمار مثال قطام بالکسر عن الاصمعی و بالفتح و الکسر عن الکسائی طمر بالکسر جامه کهنه طمار

جماعت مطمر بالکسر تره بنا طومار تحبیر جماعت مطمرت نشان ها انگشت مطمورة نهان خانه که در زیر زمین طعام نهند طمر پر کردن مطموره از طعام طامر بن طامر

کسی را گویند که نه نهند کرا و کیست فرس طمر گستردن اسپ اماده جستن دو جهید و گروه هام طنبور بالضم طنبار بالکسر نوعی از رود طبا سر طور یکبار و نوبت

یکی سعدن یجری یقال جاره ای قربه عغ فاظمة طورا بعد طور و قوله تعالی خلقکم اطوارا قال الاخفش ای طورا نطفة و طورا علقة و طورا مضغة اطوار اندازه و اطوار از حدی

و عد طورة ای جاوز حده و بلغ فلان فی العلم اطوریه ای حده و اوله و آخره و کار ابوزید یقوله بکسر الراء ای بلغ اقصاه طور بالضم نام کوهی طوری طورانی مردم وحشی

بکبوتر و حشی یقال ما بها طوری ای احد طهر بالضم پاکی از حیض و خروج طهارة بالفتح پاک شدن عغ فاضة و نظمها تطهیر متعدی منه تطهر لازم منه یقال تطهر

و ثیاب طهار جمع علی غیر قیاس امرأة طاهر من الحیض و طاهرة من النجاسة و العیوب طهور بالفتح المستقی و پاک کننده مطهرة بالفتح و الکسر و الفتح اعلی آبدست

خانه و مطاهر جماعت یقال السواک مطهرة للفم یعنی طهارت طائر پرنده و کرداز طیر جماعت مثل صاحب و صحب و قوله تعالی الزمناه طائره فی عنقه ای عمله و ایضا قال الله تعالی انما

الا طائرهم عند الله طیور و اطیار جمع الجمع مثل فرخ و فروخ و افراخ و تصغیره طیر علی الواحد کقوله تعالی فیکون طیرا باذن الله قال ابن السکیت یقال طائر الله لا طائرک و لا تقل

طیر الله ارض مطارة کثیرة الطیر و المطارة کوی بئر مطارة چاه فراخ دهن طیران بالتحریک وطیرورة بر پریدن ع عر ف ا که اطارة وتطییر ومطایرة بر پرانیدن م و فی التنزیل انجم
شئ الا لطیر نعرابه نضرب فی الخصب و کثرة الخیر و یقال فی فلان طیرة وطیرورة ای طیش وخفة تطایر پراگنده شدن م و دراز شدن و فی الحدیث خذ ما تطایر من شعرک
استطارة انتشار پراگنده شدن صبح و استطیر الشئ ای طیر فاطار گرفتن یقال تطیر منه و به طیرة بالکسر و فتح ۲ فال بد و فی الحدیث انه کان یحب الفال و یکره الطیرة و
قوله تعالی قالوا اطیرنا بک اصله تطیرنا فادغمت التاء فی الطاء فاجتلبت الالف لیصح الابتداء بها مطیر چوب تر مقلوب مطری **فصل الظاء** ظئر بالکسر دایه
ظؤور واظآر جماعت مظاءرة دایه گرفتن اظآر کذلک ظئار بالفتح دایه گرفتن شتر بچه را و دایگی کردن م و مهربان شدن ع عر ف ا که یقال ظاءرت الناقة ای عطفتها علی
ولد غیرها فهی مظؤورة وظاءرت ای عطفت علی البو فهی ظؤر علی فعول ای عطوف متعد و لازم ظوار و بک یا بیغیار بالکسر بینی ماده شتر بستن بنعامه و آن خرقه ایست که بجهت
این کار تا بوی بچه دیگر را اندر ظرر سنگ تیز ظرار بالکسر ظران جماعت مثل رطب و رطاب و صرد و صردان مظرة بفتح المیم و الظاء زمین بسیار سنگ ظرر زمین درشت
اظرة بالکسر ظران بالضم جماعت ظفر بالضم ناخن اظفار اظفور اظافیر جماعت و سوفک کمان بر تراز سوفار و ناخنه چشم اظفر دراز ناخن کلیل الاظفار سست ظفا کنایه از بزرگ
و ستارگان خرد ظفرة بفتحتین ناخنه ظفر بالتحریک زمین هموار علف ناک و ناخنه شدن در چشم ع عر کافه و پیروز شدن یقال ظفره و ظفر به فهو ظفر و ظفر علیه عند الاخفش بمعنی
ظفر به و ما ظفرتک عینی مند زمان ای ما رأتک و ما ظفر الرجل ای اعلق ظفره و هو مفتعل فادغم و ظفر الصلب معنی ظفر اظفار تظفیر پیروزی دادن رجل مظفر صاحب دولت
الحرب تظفیر ایضا ناخن فرو بردن بچیزی و اندازه ناخن بر آمدن نبات اظفار مثل طعام شهری یمنی یقال من ذخل ظفار حمّر عود ظفاری منسوب الیه ظهر پشت ستور رانان
برنشست و جانب کوتاهی موی از پر مرغ و راه دشت و یقال لا تجعل حاجتی بظهر یعنی فراموش مکن و یقال بنو فلان مظهرون خدا و ندان ستور برنشست اند اقران الظهر
پس پشت آیندگان در حرب نزل بین ظهریهم وظهرانیهم فرود آمد پس پشت ایشان و بعینه بین الظهرانین والظهرین ای فی الیومین او الایام ظهر بالضم پس از زوال
صلوة الظهر نماز پیشین ظهیرة گرمگاه ظهیر هم پشت و یاری گر قوله تعالی والملائکة بعد ذلک ظهیر و انما لم یجمعه لان فعیلا و فعولا قد یستوی فیهما المذکر والمؤنث
والجمع کما فی قوله تعالی انا رسول رب العالمین بعیر ظهیر و ناقة ظهیرة قوی پشت بعیر ظهری بالکسر آماده بجهت حاجت جمعه ظهاری غیر مصروف لان یاء النسبة ثابتة
فی الواحد ظهری بالکسر پس پشت انداخته و فراموش و منه قوله تعالی واتخذتموه وراءکم ظهریا و فلان ظهرتی علی هذا یعنی اویاری گر من ست و انا ظهرتک ظاهر پیدا
ظاهرة چشم بیرون روشنده و منهل که آب او به نیمروز خورند و یقال هذا ظاهر عنک عاره ای زائل ظواهر الارض بلندیهای زمین و بلندیها قریش الظواهر آنها که بظاهر
مکه فرود آمدندی ظهرة بفتحتین رخت خانه و قوم خانه ظهر درد پشت ع عر کافه ظهر بکسر الوسط لغت منه ظهور بالضم پیدا شدن و چیره شدن یقال ظهر علیه ای غلب علیه و بیام بر آمدن
اظهار پیدا کردن و چیره گردانیدن و بوقت نماز پیشین رفتن مظاهرة یاری کردن تظاهر یار مند شدن باهم استظهار یاری خواستن و قوی پشت شدن یقال
استظهر به ای قوی و یاد گرفتن و از بر خواندن تظاهر پشت بر پشت در آوردن ظهران بالضم جانب کوتاهی موی از پر مرغ بطنان جانب درازی وی یقال
ریش سهمک بظهران ولا تریشه ببطنان الواحد ظهر و بطن مثل عبد و عبدان قال ابو عبیدة فی ریش السهام الظهار بالضم ظهارة بالکسر جامه مظاهرة و ظهار مرد مر زن
خود را انت علی کظهر امی گفتن یعنی حرام تظهیر تظهر کذلک قوله تعالی والذین یظاهرون من نسائهم مظهر مرد قوی پشت ظهطام مردی و در قرآن ظهیر آمده و بالقصیة کذلک
فصل العین عبرة بالکسر پند عبرة بالفتح اشک ج عبرات ع عر کافه یقال عبر الرجل فهو عابر و عبران و هی عبری و عابر ایضا عبر بفتحتین گریه در چشم و بالضم مثله عبر النهر بالفتح
والضم کرانه جوی جمل عبر اسفار بالضم والکسر شتر که پیوسته در سفر باشد و کذلک جمال عبر اسفار یستوی فیه الذکر والانثی والجمع عبر بالضم لیبارای از هر چیزی ما یحاذ از
سدر بر آید بر لب جوی و بلند شود عبری عبران بالکسر فیهما لغت عبر و دان الشعری العبور بالفتح نام ستاره که بعد از جوزا بر آید معبر بالکسر پل و کشتی و گذرگاه عبور گذشتن
از آب ع عر فاضه عابر سبیل راه گذری عبر القوم ای ماتوا عبارة بیان و تفسیر کردن سخن را و تعبیر کردن خواب را ع عر فاضه قوله تعالی ان کنتم للرؤیا تعبرون اصل
الفعل اللام کان ان کنتم للمال جامعا عبر باندیشه خواندن کتاب را بی آواز ع عر فاضه لغة عابر ای جائزة اعتبار یکسال فر بزنا کرده بدن گوسفند را انشا معبرة گفتت
منه علام معبر ناکرده کذلک جاریة معبرة مهتم عبرنا پیرسه تعبیر تعبیر خواب گفتن عبر از کسی از عمل خود گفتن عبر که برد بسنجیدن اسم بعد از آنکه بتعاریق بسنجیده باشد اعتبار پند گرفتن
بعبهت عبر گردن سوی و سک بار بدن عبیر گونه خوشبو یا زعفران تنخیه عبر الاصمعی بوی زعفران شهاب ابو عبیدة و فی الحدیث اتعجز احداکن ان تتخذ تومتین ثم تلطخهما بعبیر او ورس او زعفران و فی الحدیث یا عبیان

عیر ازعفران عبوثران جنبیدن بضم انشار و فتحها ابریع نبات گیاه خوشبوی عبسور بالضم ناقه تیز رو عبقر زمین پریان عرب برخیزی از مردم و ستور
و جامه فروش و خزان را که در غایت قوت و حسن و لطافت باشد بوی نسبت کنند یقال ثوب عبقری و هو واحد و جمع والانثی عبقریة یقال ثیاب عبقریة و فی الحدیث
انه کان یسجد علی عبقری ای البسط المصبوغة المنقشة و یقال هو عبقری القوم ای سید و قوی و فی الحدیث فلم ار عبقریا یفری فریه حتی قالوا ظلم عبقری ای شدید فاحش
بما تعارفوه فقال عز و جل متکئین علی رفرف خضر و عبقری حسان قری و عباقری علی الجمع و هو خطاء لان المنسوب لا یجمع علی نسبة عبقرة درخشیدن و تو ام بردن عبقر نعم
شدیدة و یقال جعفر و بها کلمتان جعلنا واحدة مرکب من عبث و هو اسم للبرد بالتحریک و هو حب الغمام و قری هو البرد فاعین مبدلة من الحاء و الحاء منها عبهر بوستان
افروز و عود و الگنده گوشت امراة عبهرة و عبهر ایضا قوس عبهر کمان الگنده قبضه عتر بالکسر اصل و فی المثل عادت لعترها لعیرب لمن رجع الی خلق کان قد ترکه و گیاهی از
ادویه و فی الحدیث لا باس للمحرم ان یتداوی بالسنا و العتر و ایضا عتیرة یعنی گوسپند قربانی جاهلیت که در ماه رجب کردندی عتر قربانی کردن عتره جنبیدن نیزه ع
فاکه عتران جنبیدن نیزه عترة بالکسر درختی خرد و حمیل که بمشک و عنبر و عود و خزان معجون کرده باشند و خویشان و نزدیکان مرد و تیزی دندان و چوب که پیش اسپ
دوزند که پای بر وی نهد بوقت زین کنند عثرة شکوفه عنا شکوفیدن ع فاضه عثر عثور دیده ور شدن بر چیزی یقال عثر علیه عثارا اطلاع دادن کسی را
ومنه قوله تعالی و کذلک اعثرنا علیهم تعثر شکوفیدن و زبان در سخن عاثور سختی و جایی که از جهت هلاک غیره حفره کنند و فی المثل وقع فی عاثور شر و ما فرشر بالعار ایضا
لغة او لثغة عثیر بالکسر گرد و لا تقل بفتح العین لانه لیس فی کلام فعیل الا ضهید و هو مصنوع بمعناه الصلب الشدید عثیر بالفتح مثال ضهیب نشان عثر بالتعب کذلک یقال
ما رایت له اثرا و لا عثیرا و لا عثیرا عثر شهری بشام عثر تشدید الثاء نام جایی عثری کشت و دشتی که بباران کارند عجرة بالضم گره چوب و گره رگ و نام مردی عجرة
بالکسر است و سلبر یقال فلان حسن العجرة عجر بتحبش ستنکی و بیرون آمدگی هر چیز رجل اعجر بزرگ شکم بمیان عجر ایضا فحل اعجر ضخم و وظیف عجر بکسر الجیم و ضمها غلیظ عجر جنبیدن
مصدر هو ع کافه تعجر پور دگر شدن شکم از نوبی متعجر سر افکندنی زنان اعتجار معجر افکندن بر سر و دستار بستن عجر بسکون السط دم بر داشتن اسپ در دویدن
و شتاب رفتن اسپ و شمشیر آهنگ کردن بکسی یقال عجر علیه بالسیف ای شد علیه و گردن تافتن ع فاکه عجران بالتحریک باز گردانیدن ستور بسوی کسی که بعد از رفتن
ع فاکه یقال عجره بعیره کانه اراد به ان یرکب جهانا فرجع به قبل الافه و ابله و عنجر الرجل ای امر شفقته و قبها عجیر نام مرد بالراء و الزاء المعجمة ایضا عجورة بالضم علاقة شقیقه
عذر بالضم و بسکون بهانه و معذور داشتن معذرة بکسر الذال و عذری و عذرة بالکسر اسم فی العذر یعنی بهانه قوله تعالی و لو القی معاذیره ای لو جادل عنها
اعتذار عذر خواستن باعذر شدن و ناپدید شدن اثر عمارت و چیزی بکارت زایل کردن یقال من عذیری من فلان ای کیست عذر خواه من از فلان یقال عذیرک
من فلان یعنی بیا بکسی که تر اعذر دارد و او را ملامت کند عذرة بالضم درد گلو از غلبه خون و ذلک الموضع ایضا یسمی عذرة و هو قریب من اللهاة و موی پیشانی
اسپ نعم ایضا اوسط جما قال الاصمعی هی الخصلة من الشعر یعنی یک موی قبله از زمین و ستاره گان ریزه در مجره و دوشیزگی عذرا و دوشیزه عذاری بالفتح و الکسر عذراوات جماعت چنانکه در صحاح گفته
شد یقال هو ابو عذرها و ابو عذرتها ای هو الذی افتضها و دوشیزگی برنده وی است و یقال ما انت بذی عذر هذا الکلام تو بکارت برنده این سخن نیستی عذرة بکسر الذال
درگاه و پلیدی مردم و ستور و خزان عذار بالکسر رخسار ستور عذار جماعت و خط ریش و نشان رخسار رسن ستور عذر بالتخفیف عذار نهادن یقال عذرت الفرس بالعذار
ای شدوت عذاره و هو خلیع العذار یعنی رخسار بسته و ختنه کردن کودک را و بسیار عیب شدن ع فاضه که و عذارین فی قول ذی الرمة جبلان مستطیلان من
الرمل و یقال طریقان اعذار رخسار نهادن و ختنه کردن و بسیار عیب شدن و فی الحدیث لن یهلک الناس حتی یعذروا من انفسهم ای تکثر ذنوبهم و عیوبهم و بیاجر احت
کردن و مهمانی ختنه کردن و در کار بهلاک نزدیک شدن یقال اعذر من ترک ای عذر او هو اثر الجرح و یقال ضرب فلان و اعذر ای اشرف به علی الهلاک و مهمانی
ختنه و هو فی الاصل معدر تغذیره عذر نا کرده شدن کما یقال اعذرت الدار ای کثرت فیها العذرة و با عذر شدن و منه المثل اعذر من انذر و صاحب عذر
شدن زن معذور ختنه کرده و در روی مند گلو عاذر نشان خشکی عذیرة شده و رگ خون استحاضه و یقال بعثت منه عاذورا ای شرا تعذر دشوار شدن کار یقال
تعذر علیه بها و عذیرة آلوده شدن عذره بحث آوردن و ناپدید شدن نشان تعذیر تقصیر کردن در کار و بعذره آلودن کسی را و در شکر کردن جمعهم تعذر اعا قور
و در دشش یقال عذر غیر محرک ای سمه بغیر سمته تعذر ای تعادوف من الطنا و الجمع العواذیر و قوله تعالی و جاء المعذرون من الاعراب یقرأ بالتشدید

يقرا بالتشديد والتخفيف فاما المشدد فقد يكون محقا وقد يكون غير محق فاما المحق فهو في معنى المعتذر لان المعذر ولكن التاء قلبت ذالا فادغمت فيها وجعلت
حركتها على ما قبلها كما قرئ يخصمون بفتح الخاء ويجوز كسر العين لاجتماع الساكنين ويجوز ضمها اتباعا للميم واما الذي ليس بمحق فهو المعذر لانه المقصر يعذر بغير عذر
وكان ابن عباس رضي يقرا وجاء المعذرون بالتخفيف من اعذر ويقول والله لكذا انزلت وكان يقول لعن الله المعذرين كان الامر عنده ان المعذر بالتشديد
المظهر للعذر اعتلالا ولا عذر له والمعذر الذي له عذر والمعذر بفتح الذال موضع العذار ين غدير حالتي كه مردرا بران معذور دارند غدر بضمتين عت مثل بير
و سر سفتنه ور بفتحتين و تشديد الواو مرد بدخو و خرفراخ شكم جمل غدافر بالضم ناقه غدافره شكرف استوار غدافر ايضا نام مردي و غير عر گروگرش تين
عع فاكه جمل اعر و عارنعت منه عر بالضم كنش معروره شتران گنش ناك عرة نوعي از جنون شبيك سرگين گوسفند و شتر مرغ و سرگين اندختن عع فاضه
و يقال فلان عرة و عارورة و عارورة اي بخيس معرة بالفتح گناه فلان معتر قومه اي مطلخهم مكروه استوار بهمه رسيدن كرعرار بالفتح گياهي خوشبوي حدها عرارة عرار
مثل قطام گاوي تم و في المثل باءت عرار بكحل اي بهاءت ذه بهنده عرار و كحل نام دو گاو است كه يكديگر را شاخ زدند چندان كه بمردند و اين مثل در ميان
دو حريف برابر گويند عرارة بالفتح بدخوئي و نام شاعري تم و تحقيق و تعبري و اصل يقال هو في عرارة خير اي في اصل خير عرار بالكسر بانگ كردن شتر نر ❀
عع فاكه و نام مردي تعار از خواب بيدار شدن با بانگ و آواز عرعر درخت سرو و نام جائي عرعرة بازيچه كودكان عرعار مبني بر كسره معدول از عرعرة چون قرقار از قرقرة
بمعني همين لفظ كودكان بانگ كنند و ديگران از خانه بيرون آيند عرعرة الجبل بضمتين اعلاه و عرعرة السنام و عرعرة الانف و عرعرة راس القارورة و ذالاستحب
صاحبها عرعرة ايضا از بيخ بر كندن گوي و بار افگندن زمين را تعور شدن حائط بر داشتن كسي يقال عررت بك حاجتي اي انزلتها بك آوردن كسي را بدي يقال عره
بشر و تلطف و تمكين كردن عع فاضه نخله معرار با گل خرماي ريزه تباه بار آرنده و اعتر در الحديث الغريب تعير بر شتر بي كوهان تقول منه اعتر بعير اعترك
و ناقه عرا و معتر محتاج كه كسي چيزي نخواهد عر اعر بالضم شتر فربه و نام جائي و بهتر عراعر بالفتح جماعت عراعرالاقوام مهتران قوم عراعر ايضا گرنهاي كوهان
تعزير بزرگ داشتن و ادب كردن و گران بار كردن شوي را عزاز در ختي ابوالعزار كنيت مرغي دراز گردن كه هميشه در آب ايستاده باشد عزير بالضم نام پيغمبري
عسر بضمتين و سكون دشواري و دشوار شدن عع بضمها قال عيسى بن عمر كل اسم ثلاثي اذا كان مضموم الفاء جاز السكون و الضم في عينه
مثل عسر رحم حلم عسير دشوار عسر بفتحتين در بيجان شدن كار عع كافه عسر بكسر الوسط نعت منه عسر ان عليه بتحتين دم بر داشتن شتر عسر خو استن وام از عريم بوقت
تنگي او عع فاضه كه دشوار زادن بچه و از سوي چپ آمدن يقال عسرت المراة اذا اعسر ولادها و عسر في فلان اي جا على يسار اعسر چپ دست اعسر يسير
آنكه بهر دو دست كار كند برابر عسرا يسرة مونث ولا يقال اعسر يسير عقاب عسرا عقاب كه بر پاي چپ او پر سپيد ازو بيشتر از دست باشد حاتم عسر آنكه در بال چپ
وي سپيدي باشد اعسار تنگ دست شدن معاسرة تعاسر دشواري كردن باهم معسور ضد ميسور و اين هر دو مصدر است يقال دعه الي ميسوره والي معسوره و
نزد سيبويه صفت است و گويد مصدر بر وزن مفعول نيامده است و تباول قولهم دعه الي ميسوره والي معسوره اي الي امر يوسر فيه والي امر يعسر فيه و تباول
المعقول ايضا كذلك عسرى دشواري نقيض يسرى عسرة بر پاي نوك بال كه سپيد باشد عسيرة ماده شتر كه سال نخست بار گيرد عسير ناقه كه رام نشده باشد اعتسار بر شتر
رام ناشده نشستن و ستم كردن و قهر كردن جمل عوسراني و ناقه عوسرانيه شتري كه پيش از رام شدن او بار نشينند عسارة بالكسر گفتار بچه از كركس عسلان بالضم تعقاد بچه كلم
گفتار عسجور شتر استوار عسكر لشكر عساكر ج فنوي عسكرة سختي و تنگي شدن هر دو معسكر بفتح الكاف لشكرگاه عشر ده زن عشرة ده مرد
عشرة بكسر الشين و سكونها الي تسع عشرة التسكين لاهل الحجاز والكسر لاهل نجد و احد عشر بالفتح احدعشر و بالكسر و سكون اثبت عشر بالضم عشير عشار بالكسر يكي از ده جمع عشر اعشار
بالضم ايضا مصدر منه يعني يك گرفتن عع فاضه و بالفتح تعشير شمردن عع فاكه عشار ده يك گيرنده عشار شدن ايضا و عشر بالكسر ميان دو ورود شتر آب
باشد چهار روز طول و هشتم آب بخورد و اين بالوردين هشت روز باشد ركذلك الاظماء كلها بالكسر وليس بعد العشر اسم الا في العشرين فاذا الخمسة يوم العشرين قيل ورد عشرين تحيا عشرين
فاذا جاوزت العشرين فليس لها تسميه و انما هي جوازا عشار ظاهره عشار شدن تعتبر بنده يك عشر خود تن شدن قوم آبل عشر شتران كه يك عشر خورده باشد تعاشره آميزش كردن با هم
[illegible]

منه معروفة ويحكى ذلك عنه ابو عبيدة عاشورا وعشورا روز دهم محرم معشر گروه مردم معاشر جماعت عشيرة قبيله و تبار مردم سعد العشيرة پدر قبيله از يمن عشير شوهر
وفي الحديث انكن تكثرن اللعن وتكفرن العشير يعني الزوج لانه يعاشرها وتعاشره قال الله تعالى لبئس المولى ولبئس العشير عشار بالضم معدول من عشرة يقال جاؤا عشار عشار آمدند
ده گان ده گان عشاري ده گزي عشراء شتر ده ماهه آبستن وهي الناقة التي اتت عليها من يوم ارسل فيها الفحل عشرة اشهر وزال عنها اسم المخاض ثم لا يزال ذلك
اسمها حتى تضع حملها وبعد ما تضع ايضا ويقال ناقتان عشراوان ونوق عشار وعشراوات يبدلون من همزة التانيث واوا تعشير ده ماه برآمدن بر آبستني شتر و ده آيت
كردن مصحف را وبده آواز بانگ كردن خر يكي دم بنو عشرا قومي از بني فزاره عشاره آيتها و نصيبها عمار و جزور و قوادم پر مرغ و يقال برمة اعشار اذا انكسرت قطعا
وقلب اعشار جاء على بناء الجمع كما قالوا برمة اقصاد تعاشر بالكسر نام جاي عشتر روعشنزة سخت عصر ثلث لغات بالفتح وسكون الثاني وبالضم كذلك وبضمتين روزگار
عصور جماعت عصران شب و روز و بامداد و شبانگاه عصر ايضا نماز ديگر و فشاردن انگور وجز آن و پناه گرفتن و رستن و باران دادن كسي را عصر فالكم كه قال الكسائي
يقال جاء فلان عصرا اي بطيئا حكاه عنه ابو عبيد عصر بفتحتين پناه جاي و گرد وفي الحديث مرت امراة متطيبة لذيلها عصر بنو عصر گروهي از عبد القيس منهم مرحوم العصري
عصرة بالضم پناه و يقال هؤلاء موالينا عصرة اي دنية يعني نزديكان ما اعتصار تعصر پناه گرفتن بكسي قوله تعالى فيه يغاث الناس وفيه يعصرون اي ينجون وهو من
العصرة وهي المنجاة وقيل يستغلون وهو من عصر العنب وقرئ يعصرون اي يمطرون اعتصار بيرون كردن مال از دست كسي و باز داشتن مال از كسي منه الحديث يعتصر الوالد
عن ولده في ماله اي يمنعه اياه و يحبسه عنه و فشاردن انگور وجز آن و برسه طعام كه در گلو ماند اندك اندك آب خوردن تا گوارانده و فرو برد طعام را تعصر انعصار
افشاره شدن يقال عصرت العنب وعصرته فانعصر وتعصر واعتصرت عصيرا اي اتخذته و قول ابي النجم لو عصر منه البان والمسك انعصر يريد عصر فخفف عصارة عصارة افشاردن
بيرون آيد از آب مايع وجز آن و انچه بماند از ثقل معصر بالكسر خشت و يقال فلان كريم المعصر بالفتح يعني كريم است بوقت خواستن از وي معصر بالضم وكسر الصاد دختري
كه برسيدگي و حيض نزديك باشد معاصير جماعت معاصر جديده شدن وهي للجارية كالمراهقة للغلام و گرد باد و باد كه ابر در غلو برق آرد معصر و عصر پدر قبيله عصفر بضم بعض و بفتح
الصاد ايضا اصل رسبغا [illegible] جماعت عصفر رنگ سرخ معصفر آن معصفور گنجشك و پاره از مغز سر عصفوران و استخوان از دو طرف روي اسپ في القتب منهما الاذن ترو هي
عاصيفها على القلب عصفور الاكاف معصفوره كذلك و آن چوبي باشد كه ميان پيشا گند بند عصافير المنذر شتران نجيب و نيكو كه نعمان بن المنذر را بود عطر بالكسر بوي خوش
عطار بوي فروش عطر خوشبوي شدن عطر كافة عطر عطارة لغت منه تعطر خوشبوي شدن معطر بالكسر زن و مرد بسيار عطر شونده معطار زن بسيار عطر زاده معطرة
و معطار اكرمية ابل معطرات شتران روش موي نيكو عفر بفتحتين خاك و اول آب كه كشت را دهند عفر بالتسكين خاك آلوده كردن و بخاك غلطانيدن تعفير كذلك و
ايضا پستان بگل و خاك آلوده كردن تا بچه بجهت فطام و خشك كردن گوشت بآفتاب بر ريگ تفسان و سپيد كردن وفي الحديث ان امراة شكت اليه ان مالها لا يزكو
فقال ما الوانها فقال سود فقال عفري اي اخلطي اغنامها بيضا فان البركة فيها ويقال القيت فلانا عن عفر بالضم اي بعد شهر اعتفار خاك آلوده شدن و شكار بر خاك
افگندن شير انعفار خاك آلوده شدن عفير گوشت بآفتاب خشك كرده و زني كه همسايه چيزي ندهد و پشت شور انيده [illegible] اعفر رنگ سرخ و سپيد كه بسرخي باز زند شاه
گوسفندي كه بر سپيدي بسيم او سرخي غالب باشد و آهو بدين صفت عفر جماعت عفراء ايضا شب سيزدهم از ماه يعفور زميني كه علف او را خورانيده باشند يعفور آهو بره و گوزن
بچه يعافير جماعت و نام خر آهو سرخ يعفير بالضم نام شلوي اذا قلته بفتح اليا لم تصرفه لانه على وزن الفعل كما بالضم فتصرفه لانه قد زال عنه شبه الفعل عفار بالفتح درخت كه از وي آتش
گيرند وفي المثل في كل شجر نار واستمجد المرخ والعفار و كشن دادن درخت خرما بنا و نان بي نان خورش مثل القفار عفر بالكسر خوك نر و مرد خبيث
گربز عفرة مونث عفريت ديو سبنه و نخايت رساننده از هر چيزي يقال فلان عفريت نفريت اتباع و عفرية نفرية بضم اليا مخففتين اسم مبالغ في كل شي
وفي الحديث ان الله تعالى يبغض العفرية النفرية الذي لا يرزا في اهل ولا مال و يقال عفارية و حد مثل عفريت قال الخليل شيطان عفريت و عفرية مثل
العفاريت والعفارية فاذا اسكنت اليا صيرت الهاء تا و اذا حركتها فالتا ها في الوقف عفرية ايضا موي قفاي شير و خروس عفرة بالضم و عفرة
بالكسر كذلك يقال جاء فلان نافشا عفريته اذا جاء غضبان معافر بالفتح حي از همدان لا ينصرف معرفة و نكرة ثوب معافري منسوب
اليها معافر بضم الميم آنكه با كاروانيان رود و زيادت مانده ايشان خورد عفرني شير وهو فعلني سمي بذلك لشدته والنون زائدة والالف

للالحاق ولبوة عفرنی مادهٔ شیر ستوار خلقت ناقة عفرناة ای قویة ویقال وقع القوم فی عافور شر و عاثور شر یعنی در بدی افتادند عفرة الحر بفتحتین شدت آن و فی فرة
الحر یعنی سختی گرما ویقال جاء فلان فی عفرة الحر ای فی اوله عفرین بکسرتین بیشه شیر و شیر بیشه ویقال لکل ضابط قوی لیث عفرین نام شهری عقر کوشک و
بنای بلند و نام جائی ببابل و بنیاد و اصل هر چیز و منه عقر الدار بالفتح و الضم و خسته کردن عقیر نعت منه و قوم عقری مثل جریح و جرحی ویقال فی الدعاء علی الانسان
عقرا له و حلقا و عقری و حلقی بلا تنوین ای عقره الله و حلقه و اصابه بوجع فی حلقه و منه کلب عقور ای جارح و پشت ریش کردن ستور را و منه سرج عقر بالضم و فتح القاف
و عقرة ای معقر غیر واق ولا یقال عقور بالفتح الا فی ذی الروح و پی زدن ستور را عقیر نعت منه و نخیل عقری ای سر درخت خرما بریدن و باز داشتن از رفتن ع فاکه
یقال عقرنی ای طلبت صبیًا کانک عقرت بعیری فلا اقدر علی السیر تعقیر نیک خسته کردن عقاقیر اصول داروها واحد اعقار بالفتح و التشدید معقر نام شاعری تعاقر یکدیگر را
بمبارزة معاقرة دشنام دادن و بجا کردن یکدیگر را و پیوسته بودن شراب و در هر چیزی و کاری و منه معاقرة و هی الخمر لانها عاقرت الدن عقار [illegible]
عقرة بالضم و فتح [illegible] شیکنند تا باخود دارند تا آبستن نشوند و منه توهم عقرة العلم النسیان عقار بالفتح آب و زمین و درخت خرما و رخت و اسباب خانه عقار مشدده مرغی
عقار بالضم نوعی از جامه سرخ رنگین عقیرة ساق پی زده و آواز بلند یقال رفع فلان عقیرته ای صوته کانه عقر رجله فصرخ ویقال ایضا ما رایت کالیوم
عقیرة وسط قوم الرجل الشریف یقتل عقر بفتحتین بر زیدن پا از دهشت ع کافه و منه قول عمر رضی الله تعالی عنه فعقرت حتی خررت الی الارض عاقر بیک بوده
زن نازاینده و مرد که او را فرزند نشود عقر بالضم کابین الشبهة و [illegible] زاینده شدن زن ع بضمها بیضة العقر خایه خروس [illegible] لفظ را در هر چه یکبار بود
[illegible] تحفه که یکبار اتفاق افتد از جائی که امید نباشد [illegible] استعمال کنند عقر النار و عقر الدار میانه و معظم آن عقر الحوض و عقرة جای آب خوردن ستور از حوض عقار
[illegible] آب و زمین [illegible] ناقة عقرة شتر که از عقر آب خورد ویقال نخت الناقة عن عقر یعنی [illegible] آبستن شد عقر بفتحتین
اصل هر چیزی یقال عقر النصب ای اصله عقفر الرجل ای صله و عقفرة [illegible] عقفرة هلاک کردن عکر میل کردن بجائی ع فاکه و باز گشتن
[illegible] عکرة الکرة و منه فی الحدیث فقلنا یا رسول الله نحن الفرارون فقال علیه السلام انتم العکارون وانا فئة المسلمین [illegible]
[illegible] یقال اعتکر الظلام ای اختلط کانه کر بعضه علی بعض من بطء انجلائه و بسیار شدن باران ویقال تعاکر القوم ای اختلطوا عکر بفتحتین درد زیت و شراب
و زیت [illegible] که در تک حوض ماند و درد [illegible] شدن روغن و جز آن ع کافه [illegible] عکر نعت [illegible] تعکیر درد آمیختن در شراب و روغن و نام آن عکرة بفتحتین شتر گله
پنجاه تا صد قال الاصمعی الخمسون الی الستین [illegible] عکار [illegible] ناک کردن خداوند گله شتر شدن عکر بالکسر اصل هر چیزی مثل عتر یقال رجع فلان
الی عکره ای اصله وباع عکره ای اهل [illegible] و فی الحدیث [illegible] قوله تعالی اقترب للناس حسابهم [illegible] ثم عادوا الی عکرهم ای الی اصل مذهبهم
الردی عمر بالفتح و الضم زندگانی و زیستن ع کافه و هما مصدران علی غیر قیاس و قیاس مصدره التحریک و یستعمل فی القسم بعدهما و هو المفتوح فاذا ادخلت
علیه اللام رفعته بالابتداء فقلت لعمر الله و اللام لتوکید الابتداء و الخبر محذوف و التقدیر لعمر الله قسمی و لعمر الله ما اقسم به فان لم تات باللام نصبته نصب المصادر
و قلت عمر الله ما فعلت کذا و عمرک الله ما فعلت و معنی لعمر الله و عمر الله احلف ببقاء الله تعالی و دوامه و اذا قلت عمرک الله فکانک قلت بتعمیرک الله ای
باقرارک له بالبقاء [illegible] کقولک عمرک الله ای سالت الله ان یطیل عمرک عمر ایضا گوشت میان دو دندان [illegible] و نام مردی [illegible] با واو نویسند فرقا بین
عمر و عمرو حالتی الرفع و الجر و یتبعه فی النصب لان الفارق ثابت بینهما و هو عدم الالف فی عمرو و ثبوته فی عمر اعمرویه نام کسی چون سیبویه و نفطویه
معرفة مرکب من کلمتین مبنی علی الکسر لان آخره اعجمی مضارع للاصوات فشبه بغاق و ینون فی النکرة یقال مررت بعمرویه و بعمرویه
آخر و ذکر المبرد فی تثنیته و جمعه العمرویهان و العمرویهون و ذکر غیره ان من قال هذا عمرویه و رأیت عمرویه [illegible] و تثنیته و جمعه
و لم یثنیه [illegible] المبرد عمرة بالضم یکی از ارکان حج و جمعها من الزیارة و زفاف زن هم [illegible] خانه زن و اهل وی عروس را نزد او گویند که زن را بخانه خویش آرد
عمر [illegible] نام مرد و هو معدول عن عامر و لا ینصرف فی المعرفة عمارة بالکسر آبادانی و آباد کردن ع فاضه [illegible] عامر آباد و معمور مثل ماء دافق ای
مدفوق عمارة ایضا قبیله عمیر [illegible] معمور [illegible] تخته [illegible] عودرة بانگ و فریاد ویقال ترکت القوم فی عودرة ای فی جلبة و صیاح [illegible] هر چیزی کسی چون سرای

زمین و جز آن آن جای باشد که گویند این سرا تر باشد تا من زنده ام یا تو زنده و معمور بالفتح مورد عا گویند أعمر الله بك منزلك و عمر الله بك الفضاء یعنی معمور دارد خدای تعالی
جای ترا بتو و گویند اعمر الرجل منزله اعمارا زیارت کردن و عمره آوردن و عمامه بستن عمارة بالفتح هرچه بر سر نهند چون دستار و کلاه و تاج و جز آن عمار بالفتح ریحان
زینت به مجلس الشراب عُمارة بالضم نام مردی و عمار البیت باشندگان خانه تعمیر زندگانی دراز دادن و بقای دراز موصوف کردن کسی را و قوله تعالی و استعمرکم فیها
ای جعلکم عمارها معتمر جای فراخ آب و حلف وے تعمر بفتح المیم نام مردی عمران ابوبکر و عمر قال قتادة العمران عمر بن الخطاب و عمر بن عبد العزیز و زعم الاصمعی
عن ابی هلال الراسبی عن قتادة انه سئل عن عتق امهات الاولاد فقال عتق العمران فما بینهما من الخلفاء امهات الاولاد ففی قول قتادة ان عمر
بن الخطاب و عمر بن عبد العزیز لانه لم یکن بین ابی بکر و عمر خلیفة و قال الفراء لقد قیل سیرة العمرین قبل عمر بن عبد العزیز لانهم قالوا لعثمان یوم الدار
نسالک سیرة العمرین هما ابوبکر و عمر رضی الله تعالی عنهما عمران ابا دانی عمران عمرو بن حویة الفزاری و عمرو بن جابر بن هلال الفزاری لعامیة نرعا کان
یعمور کلی عامر پدر قبیله و ام عامر القفار عامران عامر بن مالک بن جعفر بن کلاب و عامر بن الطفیل بن مالک بن جعفر بن کلاب عنبر م و گوش و پدر
قبیله از بنی تمیم یعبر فرزندان او یعنی بنو العنبر بحذف النون چنانکه بلحارث عنتر خرمگس عنترة نام مردی عورة اندام شرم مردم و هرچه از نمودن و دیدن
آن شرم آید عورات جماعت و تحریک الثانی من فعلة فی جمیع الاسماء اذا لم یکن یاء او واوا و قرأ بعضهم علی عورات النساء بالتحریک عورة رخنه در صف لشکر
و در حصار که از آن بیم باشد عورات الجبال شقوقها اعور زاغ و یک چشم و آنکه مطلوب خود نرسد عوران بالضم جماعت فی المثل یقال بدل اعور للمذموم
یخلف بعد المحمود بمعنی بئس البدل ربما قالوا اخلف اعور عورا عور بفتحتین یک چشم شدن عورة یک چشمی ع ع کافه یقال منه عار یعار بالاعلال و عورت عینه بالتصحیح
وانما صحت الواو فیها لصحتها فی اصلها وهو اعورت لسکون ما قبلها ثم حذفت الزوائد یعنی الالف و اللام والتشدید فبقی عور و یدل علی ان ذلک اصله
مجیئ اخواته علی هذا مثل اسود یسود و احمر یحمر و ابیض یبیض لا یقال فی الالوان غیره و کذلک قیاسه فی العیوب اعرج و اعمی فی عرج و عمی و ان لم یستعمل
یقال عورت عینه و عاره یعوره و یعیره ای اخذه و ذهب به و یقال ما ادری ای الجراد عاره ای ای الناس ذهب به و یقال عنده من المال
عائرة عین ای ما یحار فیه البصر من کثرته فلاة عوراء دشت بی آب عائر تیر یا سنگ که رسنده انداز نده وی را نداند و درد چشم و خاشاک عوائر گروه ملخ از
هرگونه عوراء سخن زشت و زن یک چشم عُوَیر بالتصغیر نام جائی و خصلت نکوهیده عوار بالفتح و الضم عیب عوار بالضم و التشدید فرستوک و خاشاک در چشم و بدل
عواویر جماعت عاریة بالتشدید عارة عاریتی کانها منسوبة الی العار لان طلبها عار و عیب عوار ای جماعت تعاور و تعاره بعاریت خواستن و دست بدست
گردانیدن اعوار با ترس شدن مکان معور جای با ترس از دزد و قطاع و یقال اعور لک الصید ای امکنک و اعور الفارس اذا بدا فیه موضع خلل للضرب
دیا یک چشم شدن تعویر یک چشم کردن از کسی دروغ گفتن و باز گشتن از او باز گردانیدن یقال عوره عن فلان کذب عنه و عورته عن الامر ای صرفته
و عورت عین الرکیة ای کسبتها یعنی آگندم چشمهای او را معاورة عیار پدید کردن و سنجیدن معایرة مثله و هرچه دیگری کند با او همان کردن
اعتوار دست بدست گردانیدن چیزی را تعاور مثله عهر بالتحریک و الاسکان زنا کردن ع ع بفتحتیها عهر بالکسر زنا و فی الحدیث الولد للفراش و للعاهر الحجر مرة
عاهرة و معاهرة و عیهرة بمعنی ای زانیة عیر گورخر و اهلی را نیز گویند عیرة مونث اعیار معیوراء بالمد عیورة جماعت و میخ و مهتر قوم و قولهم عیر بعیر زیادة عشرة کان
الخلیفة من بنی امیة اذا مات و قام آخر زاد الناس فی عطائهم عشرة دراهم و نام کوهی بمدینه و فی الحدیث انه حرم ما بین عیر الی ثور و تندی میان پیکان و تیزی
و تندی پشت پای و تندی اندرون گوش مردم و خط سپید میان برگ مرغی چون کبوتر و اعداد و عیر السراة نیز گویند و رفتن و یک گوشه بیرون شدن نافه بطلب گشن
و هر سو رفتن سپس آنچه را کردن ع ع فاکه فرس عیار نعت منه و یقال للموضع الذی لا خیر فیه و هو کجوف عیر یعنی در وی هیچ چیزی نیست لانه لا شیء فی جوفه ینتفع
به و عیر العین جفنها و منه قولهم فعلت ذاک قبل عیر ای قبل لحظ العین قال ابو عبید و لا یقال فعل ذاک و یقال فلان عییر وحده للمعجب و المتکبر الذی لا یری الا
نفسه و آن شمت کسرت اوصله علا یقال عویر بالواو اعاره بعلف و شتن اسپ یا فرس معار لغت منه و یقال اسد عیار و رجل عیار لما کان کثیر التطواف و الحرکة و
یقال عار فی الارض یعیر اذا ذهب و عار الرجل فی القوم یضربهم مثل عاث و منه العیار تعار بکسر التاء نام کوهی تعییر سرزنش کردن عار دشنام و عیب معایرة باهم معایرت کردن

ترا زو و پیمانه تعایر کید یکدیگر العیب کردن معیار بالکسر اندازه و پیمانه و چاشنی کردن زر و سیم و سناه معیر بالکسر سختیها عیرانه بالفتح اشتر تیز رو که گور خرماند در سیر عیر بالکسر کاروان
شتر که غله کشانند عیرات جمع فصل العین غبار بالضم غبرة بفتحتین گرد غبرة بالضم تیرگی اغبرار تیره رنگ شدن غبرا زمین و نوعی از نبات نام اب
قیس بن سبنو غبار و درویشان و طاقة غبار و سود اثر مانند غبیرا بالمد آب زن که مست کند غبر بالضم باقی شیر در پستان اغبار جمع غبر الحیض بقایاه و
یقال غبر المرض کذلک غبر اللیل غبور باقی ماندن و گذشتن و هو من الاضداد ع ع فاضه والغبر بالتحریک اندمال الجرح علی فساد ثم ینتقض بعد ذلک ومنه سمی
العرق الغبر لانه لایزال ینتقض و هیئة الغبر بلای بزرگ اغبار گرد بر انگیختن و جد کردن و در طلب حاجت سخت افتادن باران بر زمین یقال اغبرت السماء تغبیر گرد انگیختن
تغبر گرد آلوده شدن غبیرا و خیر را غبیر مثل عمر نام مردے غثرة بالضم تیرگی که بسبزی باز زند اغثر نعت منه و جیرلاوه و فرومایه غثرا مؤنث منه غثر بالضم جماعت مثل احمر و حمرا
و حمر غثرة کذلک فی الحدیث رعاع غثرة بفتحتین کذا اپرے و نری اصله غثیرة خذفت منه الیاء و قولهم کانت بین القوم غثرة شدیدة قال ابن الاعرابی مردود
القوم بعضهم بعضا فی القتال مغثور بالضم لغة فی مغفور و هو شئ یسیل من العرفط والرمث مثل الصمغ حلو کالعسل یوکل و له ریح کریهة مغثر بالکسر لغة فیه مغثر جامه در
سیاه بافته غدر بیوفائی کردن و قد غدر به فهو غادر و غدر بالضم ایضا و اکثر ما یستعمل هذا بالنداء فی الشتم یقال یا غدر و فی الحدیث یا غدر الست اسعی فی
غدرتک یقال فی الجمع یا آل غدر غدر بفتحتین جای درشت سنگناک و سوراخها که در زمین و تاریک شدن شب ع ع کافه اغدار مثله یقال غدرت اللیلة فهی
غدرة و اغدرت فهی مغدرة و سپس ماندن شتر از گله و گوسپند از رمه اغدار متعد منه غدیرة شتر و گوسپند پس مانده و گیسوی بافته غدائر جماعت و رجل ثبت الغدر اے
ثابت فی قتال و کلام یقال ما اثبت غدره اے ما اثبته فی الغدر یقال ان لک للفرس و الرجل اذا کان لسانه یثبت فی موضع الزلل والخصومة مغادرة ماندن و گذاشتن غدیر
باران کیس و هو فعیل بمعنی مفعول من غادره اے اسل او مفعل من اغدره و یقال هو بمعنی فاعل لانه یغدر باهله ای ینقطع عند شدة الحاجة الیه غدران غدر بضمتین
جماعت غندر بضم الدال و فتحها نام مردے غذمرة بالذال المعجمة خشم و بانگ کردن و فریاد یقال سمعت لفلان غذمرة ای صخبا و صیاحا مثل مجرة
تغذمر کذلک یقال فلان غذامیر و الغذمرة ایضا مثل الغشمرة و منه قیل للرئیس الذی یسوس عشیرته بما شاء من ظلم و عدل مغذمر غذمرة وهی
ایضا لغة فی الغذرمة و هو بیع الشئ جزافا والغذامر فی الغذارم و هو الکثیر من الماء حکاه ابو عبید غر شکن جامه و نورد پوست یقال طویت الثوب علی غره ای علی
کسره الاول غرور بالضم جماعت و ایضا فریفتن ع ع فاضه یقال ما غرک ای کیف اجترأت علیه و ما غرک منه ای من طاک غرور بالفتح فریبنده و منه قوله تعالی ولا یغرنکم بالله
الغرور و آنچه بدان غره کنند از ازدر به و جز آن و هو مثل العوق و سعوط غرة بالضم سپیدی پیشانی اسپ بزرگتر از درمی یقال فرس اغر و رجل اغر ای شریف
الابیض ایضا و قوم غران بالضم و غر ابیض هو غرة قومه اے سیدهم و هم غرر قومهم اے ساداتهم غرة الشهر اول ماه غرر الشهر ثلث لیال من اوله و غرة کل شئ اوله و اکرمه
و الغرة ایضا العبد و الامة و فی الحدیث قضی رسول الله صلی الله علیه و سلم فی الجنین بغرة فکانه عبر عن الجسم کله بالغرة غر بالکسر کار ناآزموده رجل غر و غریر جاریة غرة و غریرة
و الجمع للغر اغرار و للغریر اغرار غرارة بالفتح مصدر منه ع ع فاکیه غرة کار ناآزمودگی و غفلت یقال کان ذلک فی غرارتی و غرتی ای فی حداثتی غرار
بغفلت افتادن یقال اغتررت بالرجل و بر غفلت کسی آمدن یقال اغتره ای اتاه علی غرة منه و فریفته شدن یقال اغتر به غریر خوی نیکو یقال للرجل اذا شاخ ادبر
غریره و اقبل هریره ای ساء خلقه و قولهم انا غریرک من فلان ای انا آتیک منه ما تغتر به غرر بفتحتین اے خطر و نهی رسول الله صلی الله علیه و سلم عن بیع الغرر و هو
مثل بیع السمک فی الماء و الطیر فی الهواء غرار بالکسر کمی و بهر چیز یقال غرار اللبن غرار النوم اے نقصانهما و قلتهما و فی الحدیث لا غرار فی صلوة و هو ان لا یتم
رکوعها و سجودها و روش یقال بنت ثلثة اسهم علی غرار واحد ای علی مجری واحد و بیک تیر یقال ضرب بعضا علی غرار واحد اے مثال و قتاب یقال اتاه علی غرار
علی عجلة و تیزی شمشیر و خنجر و مقدار یقال هذا الیوم غرار شهر اے طول شهر و کم شدن شیر عن الاصمعی قال ابن السکیت غارت الناقة ای نفرعت فنقصت الدرة و فی المثل سبق درة غراره یقال
ناقة مغار بالضم و نوق مغار بالفتح غیر مصروف و ابو زید غارت الشوق غرارا ای کسد و درت السوق نفقت و خورد دادن مرغ چوزه را ع ع فاضه یقال غر الطائر فرخه غرارا
ای زقه غرار بالکسر جماعت و اطلق معتبر تغریر خود را در خطر افکندن یقال غرر بنفسه تغریرا و تغرة کما یقال حلل تحلیلا و تحلة و علل تعلیلا و تعلة و برامدن دندان کودک یقال غررت ثنیة
الغلام اے طلعت مغارة غرار کاسد شدن و کم شیر شدن نیز غرغر آمد شد کردن آواز در گلو و جان و حلق و یقال الراعی یغرغر بصوته ای یردده فی حلقه تغرغر ای تردد غرغر بالکسر بمعنی شئ غروة گیاهی غرغرة بالضم سپیدی

پیشانی اسب و رجل غر غرة ایضا شریف غریریات منسوب الی الفحل **غرارة** بسیاری و بسیار شدن **ع بضمهما** غرز مثال ضرب بسیار و الجمع غرز بالضم مثال
جون و جون و یقال معروف غریزای کثیر و ناقة غریزة کثیرة اللبن و نوق غزار اغزار غدا و ذ شتران بسیار شیر شدن **تغزیر** بهر دو نوبت یکبار دوشیدن شیر را
غشمرة تکبر نمودن کار کردن و غشمر السیل ای اقبل و تغشمر ای غضب و قهر اور اتیه متغشمرا ای غضبان **غضار** گل خوشبوی بر فیشان غضارة العیش خوشی زندگانی
و بنو فلان مغضورون و هم فی غضارة و غضرا من العیش ای فی خصب و خیر و یقال اباد الله غضراءهم یعنی اهلک الله طیب عیشهم غضرا گل سبز یقال انبط فلان
بره فی غضراء غضر برگشتن از چیزی **بع فاکه** و باز داشتن غاضر دست نیکو پیراسته غاضرة قبیله از بنی اسد و حیی از بنی صعصعة و بطنی از بنی ثقیف
عضور بتسکین بضاد نبات نام آبی **غضنفر** بفتحات بنه نون ساکنه شیر مرد درشت **غفر** پوشیدن و آمرزیدن غفران بالضم مغفرة کذلک
و یقال غفرت المتاع ای جعلته فی الوعاء و تازه شدن جراحت و باز گردانیدن بیماری **ع فاکه** غفر بفتحتین لغة فیه **ع کافه** و یکی از منازل ماه و آن سه ستاره
است در میزان و موی زه ساق و پیشانی زن و همچنین مثله و ایضا بر زه بر آوردن جامه یقال غفر ثوبک بالکسر و غفار ثوبک یقال اصبغ ثوبک فانه اغفر
للوسخ ای احمل له غفر بالضم بزغاله کوهی و امه مغفرة و الجمع مغفرات غفر بالضم پوشش چیزی یقال اغفروا هذا الامر بغفرته ای اصلحوه بما ینبغی غفار بالضم موی زرد
ساق و پیشانی مغفر زره خود یلبس تحت القلنسوة عن الاصمعی استغفار آمرزش خواستن یقال استغفر الله لذنبه و من ذنبه مغفرة له ذنبه و مغفر ذنبه فهو غفور ای منکر و الجمع
غفر بضمتین و قولهم جاؤا جماء غفیرا و الجماء الغفیر ای جاؤا بجمعهم الشریف و الوضیع و فیهم کثرة و الجماء الغفیر منصب کما تنصب المصادر التی فی معناه کقولهم جاؤا جمیعا و
قاطبة و ادخلوا فیها الالف و اللام کما فی قولهم اوردها العراک ای اوردها عراکا و یقال ما فیه غفیرة ای لا یغفرون ذنبا لاحد غفارة بالکسر آخوج که زیر مقنعه
افگنند بجهت وقایت مقنعه از دهم و چرابش و آنچه بر پاره که گوئی بر پاره دیگر نشسته است و ایضا رقعه تکون علی الحز الذی یجری علیه الوتر و بنو غفار من کنانة رهط ابی
ذر الغفاری مغفور بالضم مثل مغثور نوعی از ردمت سلم و طلح و جز آن مغفر بالکسر مغثر کذلک عن الکسائی یقال قد اغفر الرمث و یقال ما احسن مغافیر هذا الرمث و
یقال خرجنا نتمغفر منغفور ای نتغفر منغفرا اذا خرجوا یجتنونه من شجرة **غمر** آب بسیار و فرو گرفتن چیزی و بسیاری و انبوهی چیزی یقال غمره الماء یغمره ای علاه غمرة القوم
اذ... موه شرفا و اسپ نیک و دریای بسیار آب یقال فرس غمر و بحر غمر و بحار غمار بالکسر و غمور بالضم و رجل غمر الخلق مرد فراخ خوی جوانمرد و قوم غمار و غمور و غمورة مصدر
هذه الاسماء یقال ما اشد غمورة هذا النهر و هذا رجل غمر بین الغمورة غمرة سختی غمر مثال عمر جراحت مثل نوبة و نوب و ایضا قدح خرد و تغمر ای شرب الا فی الغمر اما المو
بفتحات شدائد و غمرة ایضا انبوهی مردم و بسیاری آب غمار بالکسر جراحت و یقال دخلت فی غمار الناس بالکسر و الضم ای فی زحمتهم و کثرتهم غمر بفتحتین و سکون ۲
گول منغمر مثله اغمار جراحت غمارة بالفتح مصدره **ع بضمهما** غمرة زن گول و نوعی از طلا که زنان بر روی مالند یقال منه غمرت المرأة وجهها و تغمرت ای طلت
به یصفو لونها مغامرة بیکدیگر در آویختن بیباک و بیم رجل مغامر ای مقتحم للمهالک غمر بالکسر تشنگی و کینه غمر بالتسکین و التحریک مصدر منه **ع کافه** یقال غمر
صدره علی غمر بفتحتین ایضا بوی گوشت و چربش و گرفتن دست **ع کافه** و منه مندیل الغمر یعنی دستمال و یقال غمرت یدی من اللحم فهی غمرة ای زهمة غامرمن
که زیر آب مانده با شد و هو خلاف عامر و هو فاعل بمعنی مفعول کما یقال سر کاتم و ماء دافق ای مکتوم و مدفوق و انما ای علی فاعل لیتقابل به عامر و ما لا یبلغه
الماء من الموات لا یقال له غامر غمیر گیاه سبز که در زیر گیاه خشک بر آمده باشد انغمار فرو شدن باب **غور** زمین پست و زمین تهامه و تردیکی آب
فرو خورده یقال ماء غور ای غائر بر وصف بالمصدر کعدل و هم ضرب و ما سکب و تک نوع هر چیزی و فرو خوردن آب و فرو شدن چشم یقال غور بالضم مثله و بغور شدن
و فرو شدن آفتاب گرم شدن روز منصف سایدن یقال غاره یغوره یغیره ای نفعه و یقال اللهم غرنا منک بغیث ای اغثنا به غار مغاره مثله و جمعها مثل در ها بما
مکانس الظباء مغار و تصغیره غویر و فی المثل عسی الغویر ابؤسا قال الاصمعی اصله انه کان غار فیه ناس فانهار علیهم فضار مثلا لکل شیء یخاف ان یاتی منه
شر و قال ابن الکلبی هو ماء لکلب و یقال التقی الغاران ای الجیشان و الغاران البطن و الفرج ایضا و نوعی از درخت و منه دهن
الغار در شک غیرة مثله غارة اسپان غارت کننده و هو الاسم من الاغارة ایضا بمعنی غارت و یقال حبل شدید الغارة ای شدید الفتل
اغارة مغار تاراج کردن یقال اغار علیه یغیر اغارة و مغار مغاورة غوار لذلک یقال غاورهم فهو مغاور و مغاورا ... مقاتل و یقال جیش مغیر و خیل

مغیرة و رسن تافتن یقال اغرت الحبل فهو مغار و یقال اغار فلان اهله ای تزوج علیها یعنی بر شک آورد او را و سخت دویدن و منه قولهم اغار اغارة الثعلب اذا اسرع
و یقولون اشرق ثبیر کیما نغیر ای نسرع للنحر و بغور شدن و ناس یقولون اغار و انجد فاذا افردوا قالوا غار بغیر الف کما قالوا انبا فی الطعام و انی فاذا فردوا قالوا
اعرابی قال الاصمعی غار ای اسرع و انجد ای ارتفع و لم یرد اتی الغور و لا نجد و لیس عنده فی اتیان الغور الا غار بلا الف تغویر تغور شدن تغور نا دخر تا بعنی حضور و بعض
یقال غوروا ای تزلوا للقائلة قال ابو عبید یقال للقائلة الغائرة استغارة بپیه گرفتن و فربه شدن و آماس گرفتن جراحت و ریش تغلو رکید بگر را غار رسید غیرة
بالکسر بمعنی میرة یعنی بار شکنی غیار مصدر منه یقال غار اهله و یغیرهم ای یمیرهم و دیت و منه یقال غار نی الرجل یغیرنی و یغورنی ای و دانی بر بیتی من الدیة غیر بالکسر و فتح
الیار جماعت و قیل انه واحد و جمعه اغیار غیر ایضاً اسم من غیرت الشئ فتغیر غیرة بالفتح رشک خوردن غیر و غار کذلک یقال غار الرجل علی اهله یغار و هو غیور و غیران
مجمع غیور غیر بضمتین و جمع غیران غیاری بالفتح و الضم و رجل مغیار بالکسر قوم مغایر و امرأة غیور و نسوة غیر بضمتین و امرأة غیری و نسوة غیاری بالفتح غیر ایضا منفعت
رسانیدن و بارانیدن **عـ فاکه ۲ ضمه** یقال غارهم الله بمطر یغیرهم و یغورهم و غار یغیث الارض ای سقاها و یقال اللهم غرنا بخیر بالضم و الکسر مرض مغیرة و مغورة
بالفتح فیهما ای مسقیة و غیر ایضا بمعنی سوی یعنی جز و هی کلمة یوصف بها استثنی فان وصفت بها اتبعتها اعراب ما قبلها و ان استثنیت بها اعربتها بالاعراب الذی
یجب للاسم الواقع بعد الا و هی فی الاصل للصفة و الاستثناء عارض قال الفراء بعض بنی اسد و قضاعة ینصبونها اذا کان فی معنی الا تم الکلام قبلها او لم یتم
یقولون ما جاءنی غیرک و ما جاءنی احد غیرک و بمعنی الا نیز آید کقوله تعالی فمن اضطر غیر باغ و لا عاد ای جائعا لا باغیا نصب علی الحال و کذلک قوله تعالی غیر ناظرین
اناه و قوله تعالی غیر محلی الصید مغایرة غیار بمعنی مبادلة و بدال بعنی معارضه کردن و ربیع تغایر دیگر شدن **فصل الفاء فارة** موش فار جماعت و بادی
که در بازوی ستور گرد آید و ستور را لنگ کند و نافه مشک و بوی خوش که از شتر برد چون گل خوش بوی خورده باشد یقال لها فارة الابل مکان فرجای موش ناک
مفارئة زمین موش ناک **فتور** سستی آوردن **عـ فاضه ۲** فترة سستی و زمان میان دو پیغامبر فتر بالکسر میان دو انگشت سبابه و ابهام و نام زنی یقال لعنت
منه انفلکین بالفتح و الکسر دیدم از وی سختیها و رنجها فاتور خوان از سنگ رخام و یا میدان یقال هم علی فاتور واحدة ای علی مدة واحدة و منزلة واحدة و نام
جائی **فجر** آب راندن یقال فجرت الماء فانفجر و فجرته للمبالغة فتفجر ایضا سپیدی آخر شب فجرة بالضم موضع آب رسیدن مفاجر الوادی مرافضه منفجر الرمل
طریق یکون فیه فجور بالضم میل کردن و دروغ گفتن و بی فرمانی نمودن و تباهی کردن فجر بضمتین جوانمردی و کرم فجار بالکسر روزی از روزها که میان قریش
و قیس بن عیلان حرب افتاده بود فجار بالفتح اسم للفجور مبنی علی الکسر مثل قطام یا فجار ای یا فاجرة **فخر** بالسکون و الحرکة افتخار فخور نازیدن **عـ**
فاضه ۲ تفاخر دو گروه باهم نازیدن فخیر مثل خصیم آنکه با تو فخر کند تفخر بزرگی نمودن فخری متکبر مفاخرة برابری کردن در فخر یقال فاخرة ففخرة افخار تفخیر فزودن و کمین
یکی را بر دیگری در فخر یقال افخرته علیه ای فضلته علیه فی الفخر و فخرته کذلک مفخرة بفتح الوسط و ضمه بزرگی نخلة فخور بزرگ تنه الاصمعی ناقة فخور ناقه بزرگ پستان تنگ
سوراخ فاخر گران مایه و غوره خرمای بی دانه فاخور بوی نیز گل فخور نازنده فرس فخور ای عظیم الجردان فخار بالتشدید سفالینه فخر مثال فسیق بسیار نازنده **فادر**
فدور بالفتح نخجیر پیر و بزرگ فدور بضمتین و سکون جمع مفدرة موضعه فدور بالضم باز ایستادن نخجیر گشتن از گشتی فدر بالکسر گول فندیر فندیرة بالکسر فیهما سنگ بزرگ
بیرون جسته از سر کوه **فرار** بالکسر بگریختن **عـ فاله** افرار مستعد منه و دندان شتر افگندن ستور فر و زدن گریزنده از مرد و پیر و دندان ستور نگریستن
و باز کاویدن از کاری **عـ فاضه** قال الحجاج فررت عن ذکاء و جمع فار مثل راکب و رکب گریزنده یقال رجل فر و کذلک الاثنان و الجمع و المرأة و فی الحدیث
نهران فر و فر مثل غلار و علی قریش فر تفار گریختن دو گروه از هم افرار بسیرن کردن گریزنده فرة الحر بالضم اول گرما و سختی وی فرة بضمتین و فتح الهمزة
مثله فرس مفر بالکسر اسپ نرد و گریز مفر جای گریز فریر فرار بالضم گوساله دشتی فیل فرار جمع فریر قال ابو عبیدة لم یات علی فعال بالضم شیئ من الجمع الا احرف
و هذا احدها و فی المثل ان الجواد عینه فرارة بالفتح و الضم ای نیک شخصه عن ان تفر اسنانه فرفرة جنبانیدن و سبکی و نشاط فرفور بالضم مرغی **فرز** بالکسر
رمه گوسپند از ده تا چهل و قبیله که بدر قبیله بود از بنی تمیم فرز بوسیدن و کهنه شدن جامه و شکافتن تفرز پاره شدن جامه طریق فار در فراخ فرز
بالتحریک کوژ پشت شدن **عـ کافه** افرز مفرز نعت منه فرازة بالفتح نام مردی که پدر حیی بود از غطفان فزاری منسوب بوی **فسر**

بیان کردن معنی سخن رع فاکه تفسیر مثله و بدیل آن بنگر تستین طلب تفسره کذلک استفسار بیان خواستن **فطر** بالضم سماروغ سپید بزرگ فطرة یکی فطور فطوری
بالفتح روزه گشائی افطار روزه گشادن فطر اسم منه بالکسر و یقال رجل فطر و قوم فطر ای مفطرون و هو مصدر فی الاصل و یقال رجل مفطر و قوم مفاطیر مثل موسر و
میاسیر تفطیر روزه گشایانیدن فطرة بالکسر آفرینش فطر بالفتح آفریدن و آغاز کردن و منه فاطر السموات والارض و شکافتن یقال فطرته فانفطر ای شققته فانشق
و فطر ناب البعیر طلع فهو بعیر فاطر و تفطر ای تشقق و سیف فطار بالضم ای فیه تشقق و شیر دوشیدن بانگشت سبابه و ابهام و فطر کردن خمیر را رع فاضه
یقال عندی خبز خمیر و حیس فطیر ای طری فطیر خلاف خمیر یعنی خاسته و یقال ایاک والرای الفطیر فکل شیئ اعجلته عن ادراکه فهو فطیر **فغر** گشاده شدن دهان و گشادن
لازم و متعد یقال فغر فاه فتحه و فغر فوه انفتح فاغرة بیخ نیلوفر انفغار شگفتن غنچه مفغرة زمین فراخ **فقرة** بالکسر استخوان پشت فقرات بالحرکة و السکون و فقرات
بکسرتین و فقر بفتح اوسط جمع فقارة بالفتح کذلک و جمعه فقار و سه بیت از قصیده تشبیها بفقرة الظهر فاقرة سختی یقال فقرته الفاقرة ای کسرت فقار ظهره
فقر بر وزن معنی شتر بار شود و منه قولهم قد عمل به الفاقرة و درویشی فقیر درویش که اندک چیزی دارد مسکین آنکه هیچ ندارد و یقال کلاهما ایضا و شکسته پشت
و آب راه کاریز و جوی گرد اگرد نهال خرما تفقیر جوی نهال کندن و سوراخ کردن مهره خران مفقر شمشیر درشت افقار پشت داشتن صید سوی اندازنده و
مباح کردن پشت ستور بهر برنشستن دیگری و الفقری بالضم اسم منه و درویش گردانیدن و قولهم فلان ما افقره و ما اغناه شاذ لانه لا یقال فی فعلهما
افتقر و استغنی فلا یصح التعجب منه و سد الله مفاقره ای وجوه فقره **فکر** بالکسر اندیشه تفکر اندیشه کردن تفکیر اندیشه کردن یقال لیس لی فی فکر بالفتح و الکسر فی
هذا الامر بالفتح فصیح و هو مصدر ایضا ای لا حاجة لی فیه فکیر بسیار اندیشه **فوارة** منافذ سرین فوارة بالضم و تخفیف سر جوش دیگ فور فوران جوشیدن دیگ و
جز آن رع فاضه و منه ذهبت و جئت علی الفور من فوره ای قبل ان یسکن فور بالضم آهو بره کان لا واحد لها من لفظها فورة بحر بالفتح سختی گرما و جوش آن
فورة العشاء بعد از نماز خفتن فار و فائرة لغة فی ثار ثائرة یعنی خون بر شدیم الیا دو خفه زبانه ترازو **فهر** بالکسر کف سنگ مذکر و یونث و الجمع افهار و پدر قبیله از قریش
عام و خاص فهیره نام مردی فهیرة نوعی از طعام با آرد و شیر فهر بالضم مدرس جهودان و اصلها بهر وهی عبرانیة فعربت فهر بالسکون و التحریک جماع کردن بی انزال و با
دیگری انزال کردن و فی الحدیث انه علیه السلام نهی عن الفهر تفهیر مانده شدن یقال اول النقصان حضر الفرس اشد ثم انقطع ثم التفهیر و تفهر فی المال ای اتسع فیه

فصل القاف

قبر گور و در گور کردن رع فاضه له مقبرة بالفتح و بالضم گورستان و جاء فی الشعر مقبر بلا ها مقابر جمع مقبری بالفتح و بالضم گوربان
اقبار بگور کردن فرمودن و از اهل دفن گردانیدن قوله تعالی ثم اماته فاقبره ای جعله ممن یقبر و لم یجعله ممن یلقی للکلاب و کان القبر مما اکرم به بنوآدم قبرة بالضم و فتح
چکاوک قبرة بضمتین مثله تقول العامة قنبرة لغة فیها قنابر جمع قبری یعنی قبر بالفتح نام مردی **قبطریة** بالضم نوعی از جامها **قبعثر** قبعثری بزرگ خلقت قال
المبرد الالف فیه لیست للتانیث و انما زیدت لتلحق بنات الخمسة ببنات الستة لانک تقول قبعثراة فلو کانت الالف للتانیث لما لحقته تانیث آخر فهذا یدلک
لا ینصرف فی المعرفة و ینصرف فی النکرة و الجمع قباعث لان ما زاد علی اربعة احرف لا یبنی منه الجمع و لا التصغیر حتی یرد الی الرباعی الا ان یکون الحرف الرابع احد حروف
المد و اللین نحو اسطوانة و حانوت **قترة** بفتحتین گرد و قتر جمع قوله تعالی ترهقها قترة قتر بالضم کرانه لغة فی قطر و کناره صباد قتر بالکسر نوعی از پیکان تیر و پیرة
ابن قترة مار ریزه و مهر رحل قاتر ای واق لا یعقر ظهر البعیر و چوب قاتر سیر نیکو اندازه قتیر سرهای میخ زره و پیری تقتیر آماده شدن جنگ را قتار بالضم بوی بریان
یقال قتر اللحم بالفتح و الکسر ایضا ای ارتفع قتاره و بوی عود و قتور نفقه بر عیال تنگ کردن رع فاضه که تقتیر و اقتار کذلک و بوی برپا برانگیختن و خود
کردن زن و ویش شدن مرد **قحر** پیر فرتوت و شتر کلان سال قحرة مونثه عند بعضهم عند الاکثر ناب شارف **قدر** الشی اندازه چیزی قدر بالسکون
و الحرکة اندازه کرده خدای عزوجل بر بنده از حکم و قوله تعالی و ما قدروا الله حق قدره ای ما عظموه حق تعظیمه قدرة بالضم مقدرة مثلثة الدال توانستن و توانائی
رع فاکه و منه قولهم المقدرة تذهب الحفیظة و قادر شدن بر چیزی قدران کذلک یقال قدرت علیه و قدرت بالفتح و الکسر فهو قدرة مقدرة توانگر و المصدر
بمعنی القضاء و القدر منه لیس الا بالفتح الدال قدر اندازه کردن و فی الحدیث اذا غم علیکم الهلال فاقدروا له ای تموا ثلثین یوما و قدرت علیه الثوب فانقدر ای جاء علی
المقدار و یقال بین ارضک و ارض فلان لیلة قادرة ای لینة السیر مثل قاصدة و در قتی و در دیگ پختن چیزی را رع فاضه یقال اقدر اللحم و قدره ای طبخه فی القدر

قدر بالکسر دیگ هی مونث و تصغیر با قدیر بغیر ها علی خلاف قیاس قدیر توانا و بخته قوله تعالی فقدر علیه رزقه ای قتر علیه استقدار تقدیر کردن خواستن یقال
استقدر الله خیرا و تقدر له الشیٔ ای تهیأ والاقتدار علی الشیٔ القدرة علیه قدار بالضم شتر کش و خوان سالار و نام مردی که ناقه صالح را پی کرد آقدر مرد کوتاه بالا و کسی که
رفتن پای بپای او از دست در گذرد **قذر** بالتحریک پلیدی هو ضد نظافت قذر بکسر اوسط نعت منه قذر بالتحریک قذارة بالفتح کراهت داشتن **عع کافه** تقذر
استقذار شئ یقال منه قذرت الشیٔ و تقذرته و استقذرته ای کرهته لقذور بالفتح زنی که از پلید بیا دور باشد و ناقه که بگوشه خسپد جدا از شتران رجل قذورة مثال همزة
مردی دور از ملامت رجل مقاذورة و ذو قاذورة مرد نا آمیزنده با مردم از بدخوئی رجل مقذر بالفتح آنکه دور باشد از وی ام دم مقذر حج الزال آماده بر دشنام بر برا که همیشه
خشمگین باشد مقذع مثله **قرار** آرام جای قراری ورزی قرار قرارة گوسپند خجد قرارة زمین پست و هموار قر سود ج و جوزه و آب سرد کردن منه یقال
قررت علی الرجل من ملح بارد و قرالحدیث فی اذنه یقره کانه صبه فیها یوم القر روز یازدهم ذی الحجة قرتان بامداد و شبانگاه یوم قر و قار و لیلة قرة و قارة روز
سرد قر بالضم سرما یقال منه قر یومنا و آرام جای قرارة بالضم آبی که در دیگ بزند بعد از طعام تا دیگ بسوزد و منه قررت القدر اقرها ای صببت فیها القرارة لئلا تحترق
قرة بضمتین و بفتح ۲ آنچه در بن دیگ چفسیده باشد از طعام قرقور کشتی دراز قرة بالکسر سرما یقال شد العطش حرة علی قرة و یقال ایضا ذهبت قرتها ای لوقت
الذی یأتی فیه المرض ولما بالعلة قریة بکسرتین مشدده حوصله و نام مردی قارورة شیشه قوارير جمع قرور بالفتح آب خنک قرقر زمین هموار تابان قرقرة نوعی از
خنده و بانگ کردن کبوتر و شتر و شکم و ریختن قرازه در دیگ لقب مردی تبیر قرقار البد برتیشر ریشن او از قرقری علی فعللی نام جای قرقار بنی علی الکسر معدل من
قرقر ای صوت والایجی من الرباعی معدولا غیر هذین اللفظین بما قرقار و عرعار قرار بالفتح قرور بالضم آرام گرفتن **عع فاتحه** و بالکسر ایضا قرة بالضم خنک
شدن **عع کافه** و بالعکس قریر چشم نعت منه قدقرت عینه قرة و قرت عینه یعنی خنک کرد او را چشم او را یعنی اشک او را و اشک خنک دلیل شادیست و اشک گرم
دلیل غم و یقال عطاء حتی تقر فلا تطمح الی من هو فوقه مقاترة آرام گرفتن باهم و قار و ای قر بعه و سکن و فی الحدیث قاروا الصلوٰة و هو من القرار لا من الوقار
قوله تعالی وقرن فی بیوتکن بفتح القاف من القرار کانه یرید اقررن فحذف الرا الاولی للتخفیف و بقی فتحها علی القاف فیستغنی عن الالف لحرکة ما بعدها و بکسر
القاف من الوقار من وقر یقر و یحتمل ان یکون بالکسر ایضا من القرار من قریقر اقررن علی ما مر کما قری فظلتم تفکهون بالفتح والکسر و هو من شواذ التخفیف قرار آرام
دادن و بگفت بر خود ثابت کردن چیزی را و خنک گردانیدن و یقال اقر الله فهو مقرور علی غیر قیاس کانه بنی علی قر و بقرار آوردن کار را یقال اقررت
هذا الامر مقاره و تقرة و اقرت الناقة ای ثبت حملها عن ابن السکیت تقریر با قرار آوردن و بقرار باز بردن یقال قررت عنده الخبر حتی استقر و قرار دادن اقترار آرام گرفتن
یقال اقترار النحل فی الرحم ای استقر و تمام خورش کردن بقرارة دگرفتن قرارة از بن دیگ غسل کردن تا آب خنک فرو شدن استقرار و یقال فلان ما یتقار فی مکانه ای
قسر ستم بر کار داشتن و بطنی از قبیله قسار ستم بر کار داشتن قسره علی الامر و قسره بمعنی قیاسرة قیاسرة شتران بزرگ و جدها قیسری هو ایضا شیخ الکبیر و بروی قنسری بالنون والفتح قسوری
قسور و قسورة شیر قنسرین بالکسر و تشدید النون شهر بیست از شام قنسری منسوب بقنسرین مثله **قشر** بالکسر قشرة پوست درخت و جز آن قشر بالفتح پوست باز کردن از
چوب و درخت **عع فاضحه** تقشیر مثله انقشار لازم منه تقشر کذلک و تقاشرة اول الشجاج لانها تقشر الجلد و مطر قاشرة باران که سخت فشد زمین را ترشد ونیا بش رجل قشرة
بر قشر بکسر اوسط بسیار پوست اشترین یقشر که پوست و رنگین و سرخ باشد قاشور مرد فالی و شومی و سبب که در سید از پس همه اید سنه قاشورة سال قحط قشیر قبیله از هوازن
قاشر نام کشتی گاو را شومی مثل زوندی یقال شام من قاشر قشبار عصای درشت **اقشعرار** برزه خیده مقشعر نعت منه قشاعر بحذف المیم جمع لانها زایدة یقال
اخذته قشعريرة ای لرزه گرفت و انغیی قسرة گرفت و تقشع تنفار **قصر** کوتاه کوشک قصور جمع و قصر الظلام میغ تاریکی و روشنائی شبانگاه و کذلک المقصرة و الجمع المقاصر قصور
شبانگاه شدن **عع فاضحه** یقال بیته قصرا ای عشیا و یقال قصرک ان تفعل کذا و قصارک بالضم و قصارک بالفتح یعنی غایت کار تو است که چنان کنی یقال رضی فلان بمقصر
مما کان یحاول بکسر الصاد ای بدون ما کان یطلب یقال هو ابن عمه قصره بالضم و قصورته یعنی نزدیک قصری قصیری کوتاه ترین استخوان پهلو قصیری ایضا افعی و قصرة بتشدید الراء
و تخفیفها بن گوش قصرة بضمتین بن گردن قصر جمع و به قرأ ابن عباس انها ترمی بشرر کالقصر و قصرة نصر النحل یعنی الاعناق و در بن گردن **عع کافه** قصارة بالضم
که ماند کفه در گندم بعد از کوفتن قصر بالفتح باز داشتن منه مقصورة ای جامع و شبانگاه گردانیدن یقال قصر نا ای امسینا و بهوه فرو هشتن و کوتاه کردن

و بالکسر مثله کافور شب تاریک و کشاورز کفار نسله جوی قدیا و آنکه جامه بالای زره پوشیده باشد و ناگرونده و ضد مومن نیاپاس نعل بالضم مشدد کفرة و کفرین
و کفار بالکسر جماعت مثل جائع و جیاع کافرة مونث کافر جماعت مکفر خاکستر زیر خاک پوشیده و متکبر و سلاح پوشیده و کفار کافر خواندن کسی یقال اکفره ای نسبه
قبلک ای لا تنسبهم الی الکفر تکفیر فروتنی نمودن کسی و دست بر سینه نهادن پیش کسی و کفاره سوگند و جز آن دادن و ناچیز کردن گناه را کفارة اسم فیه و منسوب کردن
بکفر کافور م و شکوفه درخت و یقال هو غلاف زهر و نام مردی کفری بالضم شکوفه یا غلاف وی کفر الوسط کوه بزرگ الکفهر ار روی ترش نمودن تیره رنگ شدن
روی مکفهر ترش روی و ابر سیاه تو بر تو کمرة بفتحتین سر ذکر جماعت مکمور بریده سر ذکر کمرى کمبترین بزرگ سر ذکر غلبه کردن بزرگی تره یقال کامرته فکمرته ای
غلبته بعظم الکمرة کمترة نوعی از رفتار قمطرة مثله کنتر گمازمثل کند رو کنتاد رسید آ کنتری بالضم مشددة المیم المرء دو احدها کنتراة کوثر کشتن و افزونی یع و دستار پیچیدن
آن و شتافتن عع قاصه و اشتر و گاو بسیار یقال لفلان کور من الابل و البقر و یقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور یعنی من النقصان بعد الکمال او من نقلة بعد الکثرة
کور بالضم پالان با ساختگی آن اکوار کیران جماعت کورة آهنگری خانه زنبور کورة شهر و شهرستان ناحیه کور جماعت کوارة انحل نگین با موم کاره شوارة جامه کورگرد کردن
و در پیچیدن چیزی و انداختن یقال طعنه فکوره ای القاه و زیادت کردن و منه قوله تعالی یکور اللیل علی النهار و یقال تکویر اللیل علی النهار تغشیته ایاه و قوله تعالی
اذا الشمس کورت قال ابن عباس غورت و قال قتادة ای ذهب ضوءها و قال ابو عبیدة کورت مثل تکویر العمامة تلف فتمحی و دستار پیچیدن و تنگ گردانیدن
و پوشانیدن تکور در پیچیده شدن و افتادن چلیدن کنار دم بر دوش بستن سپید دویدن رجل کوری بالفتح و تشدید الراء مفتوحة مرد با کس مکور مثله کهر بر آمدن روز
عع بفتحتها و بانگ بر زدن و قهر کردن تهور بفتحتین بر بزرگ کیر بالکسر و بالا و منه آهنگری نام کوهی فصل المیم متر بالکسر کینه و دشمنی متر
جماعت مار و مار ره مفاخرت کردن متر کاتخت متر کشیدن و جماع کردن و انداختن و بریدن مجر لشکر گران و خرد یقال ما به مجر ای عقل و یع بچه
ستور در شکم مجر بفتحتین تشنگی و گران بار گوسپند از بچه در شکم امجار گران بار شدن ستور از بچه چنانکه نتواند خاست مجر و مجرة نعت منه و مجر بالتحریک ختی فی الجرة و هو
العطش قال ابن السکیت العرب تبدل النون من المیم مثل نحجت الدلو ای مخجها مخر مخور شکافتن کشتی آب را و بانگ کردن آن عع بفتحتها و منه قوله تعالی
مواخر فیها ای جواری فیه و بزمین آب رها کردن بنات مخر ابرهای بهار امتخار برابر باد ایستادن امتخار برگزیدن از هر چیزی یکوی آن المخرة بالضم و الکسر گزیده
ماخور خرابات بخور مرد دراز مدرة بفتحتین کلوخ و دیه مدر جماعت و نام دیهی بنی اهل المدر و الوبر اهل دیه و صحرا و منه فلان المدری مدریة نیزه ای که
سنانش سنخوان باشد و یقال مدر الحوض اذا اصلحه بالمدر امدار نام مرد بخیل و فی المثل اکلی من مادر مدرة جای کلوخ گرفتن امدرتی گاه بر آمده و
کفار تیره رنگ مذر بفتحتین کنده شدن بیضه تذار تمدنه و تباه شدن معده اندر رجاحت گاه بسیار شونده و جنبیده نفس شدن عع کافه تنذ
کذلک و یقال الطرقت ابله شذر مذر و تباع ای تفرقت اندر قرار بریدن شیرو فی حدیث ابن خباب حین قتله الخوارج علی شاطی نهر فسال دمه فی الماء فما
اندر ای ما اختلط بالماء مر بالضم تلخ و پدر قبیله از تمیم امرار جماعت مرارة تلخی و تلخ شدن عع کافه امرتن در دشتی و بیرون آوردن مربار بالضم گیاهی که در گندم باشد
مرة پدر قبیله از قریش و هو مرة بن کعب و پدر قبیله از قیس عیلان و هو مرة بن عوف و مری مشددا بالکسر و عند سامة مخفف ابو مرة کنیت ابلیس مرار بالضم درخت
تلخ و احدها مرارة مر بالفتح رسن کنده و گذشتن یقال مر به و علیه و رفتن مرد مثله عع فاضه بطن مر موضعی نزدیک مکه مرة یکبار و امرار مرات بار ها مر حام مو
تجمر مارة مر موره زن نرم و نازک اندام و جیهان از نشاط مر جنبیدن از نشاط مرة بالکسر زهره و قوت و تیزی خرد مریر مرد توانا در بازهره در سن و درخت تا
مرار جماعت ممر راه آنکه نزدی ابرو عالب باشد مریرة عزیمت و آهنگ امر تلخ تر تلخ سوده و یقال لقیت منه الامرین بنون الجمع و هو ام ازدی بحبتها و لجیها مرامر نام
مردی از طی که خط نبشتن او بیرون آورده است و این هشت کلمه که ابجد هوز است نامهای فرزندان اوست و نبشتان را آل مرامر گویند استمرار استوار شدن یقال
استمر مریرة ای استحکم و رفتن پیوسته مر گذشتن و گذشتن امرار تلخ شدن و تلخ کردن لازم متعد و سخت تافتن رسن را و سخن تلخ گفتن یقال ما امر فلان و ما
احلی ای ما قال مرا و لا حلوا تمریر تلخ کردن مرار ممارة کاویدن و در پیچیدن بکسی تا ما فکنید او را و یقال فلان ما یعقد منه یعنی محکم کار تر لذ دست مران و منو فعل
و هو الرمح و تشنکوفی باب النون مرزیر سخت دل امار جماعت مرارة سخت دل شدن عع بفتحتها مز بالکسر یکی از زنان مردگول و ذکر ابو عبید ابن عمر منفسر

الانبذة فيقال للتمع نبيذ العسل و البحع نبيذ الشعير و المزر من الذرة و السكر من التمر و الخمر من العنب و المزر بالكسر و سكون الزا خمر الحبشة و هي من الذرة ايضا و يقال ايضا السقرقع

ايضا مزر بالفتح آشاميدن با لحت بچاشنی تمر اندک شاشیدن شراب **مشرة** الارض بسکون الشين و فتحها روی زمين و نبات آن مثال گياه و دانه زمين

و برگ و شاخ بيرون آوردن طاق تمشير الغضاة که تک تمشير جدا کردن آن و خشره مشرة ای لطيفة و هي الثمرة الناعمة و الشرة فی الاغصان **مصر** بالکسر

شهر بزرگ و بوتنک شهر تمام و حد ميان دو چيز امصار جمع مصران کوفه و بصره و يقال اشتری الدار بمصورها ای بحدودها غير رودة مصران و دها مثل رغيف

و رغفان مصارين جمع الجمع و قال سيبويه مصير علی مفعل من صار اليه الطعام و انما قالوا امصران کما قالوا فی جمع المسيل مسلان شبهوا مفعلا بفعيل مصر بفتح

خرمای تباه و **مصر** بالفتح بسر انگشتان دو شيدن و شير اندک دوشيدن و گيه در پستان باشد از شير تمصر باقی شير دوشيدن مصور ماده برو ناقه که اندک شير باشد قال الاصمعی

هو من المعز خاصة دون الضان قال و مثلها من الضان الجدود جمعها مصائر مثل قلوص و قلائص و قال العدبس جمعها مصار مثل قلاص تمصر اندک شير شدن

ماده و يقال تمحه بالمصر و بجه و جدود و عزور کلها بمعنی يعنی پيش اندک شير و للناصر التاجر و قال مصر الامصار کما يقال مدن المدن **ماضر** شير ترش زبان گز

منصور زبان گز شدن از شير عع فاضه **مضر** بفتح نام مرد مضر بن نزار و انما قيل لمضر الحمراء و لاخيه ربيعة الفرس لانه اعطی فی الميراث الذهب و اخوه

الخيل و فی الحديث معز مضر ما الله فی البلد کان صلة من مضر اللبن و هو قرصه للسان و حذيه لسد يقال ذهب دمه خضرا مضرا بالکسر ای هدرا اتباع و يقال

خضر مضر الاتباع هباء ايضا مضيرة طعام از شير ترش مضر خوشيدن مضر بان باسنه کردن **مطر** بفتحتين باران امطار جمع عت مطر بسکون باريدن

عع فاضه مطار که تک و باران باريدن لازم و متعدی مطر و مطر رمطر در زمين نشستن و شتاب رفتن است يقال ذهب البعير يمطر اذا ذهب من مطره استمطار باران

خواستن مطرا بالکسر باران **معر** بفتحتين مالون موی عع کافه معر مرد کم موی و دچار کم نبات منارمن معرة تمعر افتادن موی و برگشتن رنگ وی امعار

در و يش شدن **معرة** بالتحريک و تسکين کلسنج و آزار ان سود مند معرة مرد سنج موی ويس اشقر اعفار بيرون آمدن شير بلخوه از پستان گوسپند علتی

معار پيش گاو و اين علت باشد معر شتاب رفتن عع فاضه **مقر** بسکون قاف کسره جزيری تلخ و صبر و کوفتن تقال مقر عنقه بمقرها عن ابن السکيت مقر

بفتحتين تلخ شدن عع کافه مقار که تک ترش شدن شير سک مقور ماهی شور **مکر** حيله و بد سگاليدن و فريفتن و بيفت مکر و مکا رود خت و الجمع مکور

و فراخ المکرة و نکل سرخ رنگ کردن تقال مکره فامتکر ای خضبه فاختضب ممکورة زن آگنده ساق گرد و اندام **مور** راه و موج و جنبيدن گشتن ناديل

و موج زدن عع فاضه قوله تعالی يوم تمور السماء مورا قال الضحاک ای تموج موجا و قال ابو عبيدة تکفا و الاخفش مثله و يقال مار الدم علی وجه الارض و ماره

غيره و المائرات الدماء تمور ناديدن مور بالضم باد با گرد موارة الشيم ريخته دراز گوش تمور المنيار ريختن پشم قطعاة مارية باشد يد شک غوار زم شغم تا با مارس

از نماها عجم ستور مارسر جبيس با بياء ايضا **مهر** کابين کردن عع بفتحتين مهار کابين کردن فی المثل کالممهورة احدی خدميها مهيرة زن

آزاد مهارة شادی و استادی کردن عع بفتحتين مهرة بن حيدان پدر قبيله اهل مهرية منسوب بود مهر بالضم عظم فی زور الفرس و اسپ کره امهار مهار

مهارة جمع ممهرة کره ماده مهرات جمع سرمهر اسپ با کره **ميرة** بالکسر خوار بار تيرا انبار خوار بار آوردن عع فاکه مائر خوار بار آرنده ميارة و ميار

جماعت مثال بعالة و کفار **فصل النون** **نبر** بر داشتن منه المنبر عع فاکه و نمبر کردن حرف آبزه همزة و آواز بر داشتن سرود و گوی نبر بالکسر

گوشت عشر هلند و ورم کند نبار انبار جمع و جای علد بختين انبار جمع مثل نفس و انفاس انبار ايضا نام شهری يقال انبرت **نتر** يمد استنفلت سر ره ليدن

بر انگلست ابن بيرستی فی الحديث منتر حکره ثلث نترات يعنی بلد اليول من تترنيزه ربوده از دست نتر زرة کما که تو زه را باره کند زمخی نتر بالتحريک تباه شدن و ضايع شدن کلر

نثر پراکنده کردن و منی افشاندن عع فاضه و اند اختن زره از تن مرد نثار پراکنده نثر للکثرة نثار بالضم انچه بر ريزد از هر چيز انتثار بيني فشاندن فی الحديث

اذا استنثرت فاستنثر **نثرة** عطسه ستور و سر فنيدن او و ستارة کی بنا و دو ست مرقوم و طسير و تام در ره نر دبک يکديگر از منازل ماه و برج اسد و زره فراخ نثرة مثله نثار خرمن ازيرون

نزه از کسی نجر جز ترشيدن و گرم کردن آب بسنگ تفسان و تخت راندن عع فاضه وصل و حسب و گونه و زمين مکه و مدينه منجرة بالکسر سنگ تفسان که آب بدو گرم کنند نجرة آب

گرم کرده بسنگ نجار مالکسر مرد رسنده نجار بالکسر و بالضم صل و حسب و لونی فی المثل کل نجار ابل نجارها ای فيه کل لون من الا خلاق و از حق کسی مستلون خويه که بهر يک

ای عنا استعمال کنند بحران نام شهری از زمین جوبی که باشنده از بدوی گردد مرد تشنه نجر بفتحتین تشنگی و تشنه شدن شتر از خوردن جنوب ع کافه و منه شهر
ناجر یعنی ماهی که در گرما آید بوقت تشنگی شتر نحر شتر کشتن ببریدن سینه و بسینه زدن و بسینه پیش شدن نحر و منحر بالفتح پیش سینه منحر ایضا و بان جا نحر النهار اول و منحار بسیار
کشنده شتران و من کلام العرب یقال لمن یوصف بالجود انه لمنحار بوائکها یعنی بسیار کشنده شتران فربه را نخیرة بالسین و زراز بیهما بسین از روی
نحر نحریر بالکسر نیکو داننده ماهران و رگ سینه اسب انتحار خویشتن را کشتن و بر چیزی بخیلی کردن یقال انتحر الرجل ای نحر نفسه و فی المثل سرق السارق فانتحر و تناحر القوم علی
الشی ای تشاحوا علیه حرصا و تناحروا ای نحر بعضهم بعضا نخر بوسیده و ریزه ریزه شدن ع کافه عظام نخرة بکسر الخاء استخوانهای بوسیده کاواک
که باد بر وی برسد آواز آید ازوی نخرة الریح سختی وزیدن باد نخرة ایضا و نخرة مثال همزة پیش بینی اسب و خر و خوک منخر بکسرتین اتباعا للخاء و بفتح المیم ایضا
سوراخ بینی و مثله منخر بکسرتین و بها نادر لان مفعلا لیس من الابنیة منخور کذلک نخور بالفتح ماده شتری که تا انگشت در بینی وی نکنند شیر ندهد نخوری فراخ سوراخ
پستان نخیر بانگ در بینی ع فاصله که تا خر استخوان کاواک که بوزیدن باد ازو آواز آید و یقال بها ناخر ای احد ندر افتادن ع فاصله و تنها
و غریب شدن اندار از شمار افگندن یقال اندر من الحساب کذا و بشمشیر افگندن یقال ضرب یده بالسیف فاندرها و لقیته فی الندرة بالسکون ای حرکة احیانا و لقیته
فی الندری و فی ندری بالالف واللام و بغیرهما مثله اندر خرمن گاه اندر جمع و نام دهی بشام الاندریون منسوبون الیها و یخفف فی الشعر لاجتماع ثلث یاآت [illegible]
کقول عمرو بن کلثوم ع ولا تبقی خمور الاندرینا انذار بیم کردن نذر بضمتین بیم و یقال انها جمع نذیر کرهین و رهن یقال جمع نذیر بمعنی منذور نذیر [illegible]
و منه نذرت یعنی کذا اندر بالضم و الکسر قال الاخفش قالوا تندر علی نفسه را نذرت تا ندر امنذر و نذیر بیم رساننده ابن مناذر شاعری فمن فتح المیم لم یصرفه و یقول انه جمع
منذور و من ضمها صرفه و هم المناذرة یرید ال المنذر او جماعة الی مثل المهالبة و المسامعة و نذر القوم بالعدو بالکسر ای علموا منذر نام مردی تناذر یکدیگر را بیم کردن نزر
اندک و بیهره نزارة اندک شدن ع بضمها عطاء نزر و منزور قلیل تنزیر الحاح کردن و خوار داشتن نزار بالکسر پدر قبیله و نزار ای ابیهم دخل فیهم نزر و بالفتح [illegible]
کم [illegible] نسر کرکس جمع القلة انسر والکثیر نسور نام بتی عدو و میان سم گوسفند نسور جمع [illegible] و بر کندن [illegible] منقار ع فاصله منسر بالکسر منقار و پاره از لشکر که مقدمه لشکر [illegible]
باشد منسر مثال مجلس مثله ناسور بیماری [illegible] ایضا [illegible] نسر طائر و نسر واقع ستاره [illegible] و فی المثل ان البغاث بارضنا یستنسر [illegible]
استعمال کنند که ضعیف در وقوی شود نسار بالکسر نام جوی بنی عامر نشر بوی خوش و گیاه خشک دیگر بار سبز شده و دیگر باره سبز شدن بریدن چوب پاره ع فاصله
گستردن و فاش کردن خبر نشارة تراشه ریزهای چوب که باره برید شود منشار بالکسر اره نشر بفتحتین پراگنده پراگندگان احد و جمع یکسان پراگنده شدن گوسفند
بسبب جهت چرا نشوار باقیة الدابة من العلف فارسی معرب نشور باد موافق نشر بضمتین جماعت قری قوله تعالی الذی یرسل الریاح نشرا بضمتین و باسکان الثانی ایضا [illegible]
رگ بازو نواشر جماعت و نام مرد نشور زنده شدن یوم النشور روز رستخیز انشار زنده گردانیدن یقال انشرهم الله ای احیاهم و منه قرا ابن عباس کیف ننشرها و قرا الحسن
ذهب الی النشر والطی قال الفراء ذهب الی ان یقول انشرهم الله فنشروا تنشیر افسون کردن و نبشتن فی الحدیث فلعل طبا اصابه یعنی سحرا ثم نشره بقل اعوذ برب الناس
ای قرا نشرة بالضم تعویذ انتشار پراگنده شدن و روی آمدن بره و باد گرفتن پی ستور از ماندگی نصر یاری دادن ع فاصله و یاری دهندگان احدها ناصر مثل صاحب
و صحب و پدر قبیله از بنی اسد یاری دادن یاران عطاء دادن نصیر یار و یکدیگر انصار جماعت مثل شریف و اشراف استنصار یاری خواستن تناصر یکدیگر را یاری کردن انتصار داد استدن نصران نام
دهی بشام که نصاری منسوبند بوی یقال رجل نصران و امرأة نصرانیة و نصاری جمع نصران و نصرانیة مثل ندامی من ندمان و ندمانة تنصر ترسا شدن تنصیر ترسا گردانیدن و
فی الحدیث فابواه یهودانه و ینصرانه نضر زر النضر جماعت پدر قبیله از قریش نضار بالضم زر و خالص از هر چیز نضیر زر و پدر قبیله از یهود خیبر و چیز تازه قدح نضار قدح از چوب
گز نضرة تازه روی و تازه و باب شدن و کرمات لازم و متعد ع فاصله یقال نضر وجهه و نضر الله وجهه نضارة تازه روی شدن ع بضمها و کافه ایضا حکاه
ابو عبید تنضیر انضار تازه روی گردانیدن و فی الحدیث نضر الله امرء سمع مقالتی فوعاها ای نعمه الله و قولهم اخضر ناضر کقولهم اصفر فاقع و ابیض ناصع و احمر قانی [illegible]
ناطر ناطور باغبان نواطیر جماعت ناطرون نام موضعی نظر بفتحتین نظران نگریستن در چیزی تامل یقال نظرت الی الشی یقال حی حلال و نظر ای متجاورون یری بعضهم
بعضا و چشم داشتن انتظار مثله نظرة چشم زخم و زیان داشت یقال نظر الدهر علیهم فاهلکهم نظرة چشم ناظران دو رگ از دو جانب بینی که اشک چشم از وی گشاید ناظر السواد الاعظم [illegible]

انسان العین و دیدبان و نگاهبان نظرة بکسر الوسط تاخیر کردن و زمان دادن قوله تعالی فنظرة الی میسرة انظار مثله استنظار مهلت خواستن منظر چشم
داشتن نظار اسم للامر منه مثل تراک و تراک ای انظر مناظرة تم منظر منظرة جائی که بیستند و یقال منظره خیر من مخبره و رجل منظرانی و مخبرانی و امرأة حسنة المنظرة ایضا
نظاره جمع نگرندگان بنو انظار قومی اند نظاریة منسوبة الیهم نظیر شبیه نظر الشیء بالکسر مثله نحو ندید و ند و یقال فلان نظیرة قومه و نظورة قومه ای سیدهم فی کل
شیء نظائر جماعت منظور بن سیار نام مردی نغرة آواز و آواز کردن ع فاکه نغیر مثله و فلان نغار فی الفتن ای ساع فیها نغرة مثال همزة نوعی از
مکس نغر بفتحتین گنجشک سرخ منقار ستو ع کافه جمع نغر و تان نغرة و نغر ایضا اندیجای آرام نگیرد و یقال للمرأة در کل شیء ما حلت نغرة قطا هی ما جملت
ملقوحا فی رحمها نغرة ای کر نغیر بر جوشیدن خون ع بفتحها و که عرق نغار ای فوار نغور مثله در رفتن در شهر ها یقال نغر فلان فی البلاد ای ذهب فیها
تا غوزه کوزه دولاب نواعیر جماعت و فلان نعیر الهم ای بعید الفکر انعار بر کردن درخت اراک نغر بر خشم شدن ع کافه و بر جوشیدن دیگ قال ابن السکیت
فلان یتنغر علی فلان ای یتذمر علیه و نغرت الشاة نغة فی مغرت و شاة منغار ای ممغار نغرة مثال همزة مرغکی ریزه نغر نغران جماعت و فی الحدیث یا ابا عمیر
ما فعل النغیر نفر الرجل و نفرة گروه مردم از سه تا ده و کذلک النفر و النفرة بالسکون و النفیر ایضا نفر بالسکون گروه گروه باز گشتن حاجیان از منی و غلبه
کردن و آماسیدن یقال نفر جلده ای ورم و فی الحدیث تخلل رجل بالقصب فنفر فمه ای ورم نفار بالکسر نفور رمیدن ع فاضله و هم یکبار پیش آمدن
بکاری نفیر نفرة تو بیکه بکاری پیش روند انفار تنفیر استنفار رمانیدن استنفار ایضا رمیدن قوله تعالی حمر مستنفرة ای نافرة مستنفرة بفتح الفاء رسیده یوم النفر
روز باز گشتن حاجیان از منی و آن روز دوازدهم ذی الحجه است یوم النفر بالتحریک و یوم النفور و النفیر مثله منافرة داوری کردن در حسب و نسب یقال
نافره فنفره ینفره بالضم لا غیر ای غلبه و نفره علیه ای قضی بالغلبة له و کذلک انفره و قولهم نفر عنه ای لقبه لقبا کانه عندهم تنفیر للجن و العین عنه قال اعرابی
لما ولدت قیل لابی نفر عنه فسمانی قنفذا و کنانی ابا العداء نافر ای غالب منفور ای مغلوب و بقیته قبل کل صبیح و نفر و قد مر فی باب الحاء یعنی تحت دیدم
نفرت بیت ... نفر بیت نقر دانه چیدن مرغ و گنداگری کردن در چوب و صور در دمیدن و عیب کردن منه قالت امرأة لزوجها مر بی علی بنی نظری
ولا تمر بی علی بنات نقری ای تمر بی علی الرجال الذین ینظرون و لا تمر بی علی النساء اللواتی یعبن و ستور راندن به بانگ قال الشاعر ع انا ابن ماویة اذ جد النقر
اراد النقر بالخیل فلما وقف نقل حرکة الراء الی القاف اذا کانت ساکنة لتعلم انها حرکة الحرف فی الوصل کما تقول هذا بکر و مررت ببکر و لا یکون ذلک فی النصب
وان شئت لم تنقل و وقفت علی السکون و ان کان قبله ساکنا و انگشت زدن و یقال ما اثابک نقرة یعنی پاداش نداد ترا چیزی این رجز بمعنی استعمال کنند تا قرین
برنشانه رسید ناقور صور قوله تعالی فاذا نقر فی الناقور ای فی الصور و دعوتهم النقری ای دعوتهم خاصة و یقال نقرت به ای دعوتهم خاصة من بین الجماعة و نقر
بمعنی نقرة بالضم سیم گداخته و جای کند زمین نقرة القفا مغاکچه قفا نقیر جایکه در پشت خرما دانه و اصل خشبة ینقر فینبذ فیه فیشتد نبیذه و الذی ورد النهی عنه حقیر نقر الباع
و هو برم النقیر ای کریم الاصل نقرة مثال همزة نوعی از بیماری گوسفند نقر بالتحریک مصدر منه ع کافه شاة نقرة نعت منه و خشمناک شدن ع کافه
نقر نعت منه منقر بفتحتین چاه سر تنگ منافر جماعت منقر بالکسر ... پدر قبیله از تمیم منقار نول مرغ و داسکنه منافیر جماعت تنقیر بازکاویدن از چیزی بانگ کردن مرغ نقار ... ایستاد
چیزی نقرة مثال ... قلیله ... جمع نقر مثل ... ففی الارض نکرة بکسر الوسط ناشناسائی ضد معرفت نکر بضمتین بسکون الوسط ...
انکار استنکار ... کذلک تنکیر دیگرگون کردن ... نکر بفتح العین ناشناخته ... زشت نکر بضمتین و بسکون مثله و شگفت ... تغییر المنکر نکارة ... بکسر الثانی
و بضمه زیرکی یقال ما اشد نکره بالضم و الفتح و نکرا ... بضم الثانی ای شنید مناکره کارزار کردن قال ابو سفیان ان محمدا لم یناکر احدا الا کانت معه الاهوال تناکر ناشناخته
آوردن و طریق ینکور ... الذی علی غیر قصد یعنی راه بیراه منکر نکیر دو فرشته پرسنده در گور نمر بکسر الوسط پلنگ نمور جماعت نمر بضمتین کذلک ... معصور
منه نمرة مونث و پدر قبیله نمری بفتح منسوب بوی نمر بالکسر و سکون نام مردی و نمیر پدر قبیله از قیس نمر بضمتین پلنگ رنگ شدن ع کافه ...
از ... نمرة ... قال الاخفش هذا کقوله تعالی فاخرجنا منه خضرا یرید الاخضر نمر ایضا سپید و سیاه نمر الذی فیها سواد و بیاض ... گون ...
و پلنگی نمودن نمرة جامه صوف و فی حدیث سعد ... فی حبوته اعرابی فی نمرة اسد فی تامورته ... ساده ... طاهره خالص مناره

بالضم نام مردی نور روشنی آشتن مرد و زنان ورد از تهمت هو علی فعل بضمتین مثل قذال وقذل الا انهم کرهوا الضمة علی الواو فسکنت احدها نوار و هی المرأة
النافرة عن الریبة عن الرجل و عن الجن نور بالفتح نوار بالکسر ترسیدن و گریختن و گریزانیدن لازم متعد ع فاصله انارة تنویر روشن کردن و روشن شدن لازم و متعد
و گل کردن درخت تنویر ایضا روشن شدن صبح و دست بسوزن آزردن و نیل کشیدن برو تا نشان ماند استنارة روشن شدن نار آتش و نشان شتر نورة و
من الحادولان تصغیرها نویرة نور انور تنویرا ای نیران ججا و یقال ما نار هذه الناقة ای ما سمتها فی المثل نجارها نارها نائرة دشمنائگی تنور دیدن آتش یقال تنورت النار ای
تبصرتها و آهک بالیدن بر خود نورة تنور بالضم آهک نور بالفتح دود دیگ نگار بدان سیاه کنند قلبت الواو المضمومة همزة نور شکوفه انوار جمعها نوارة بالضم مثل الانوار جماعت
منار بالفتح نشانها که در راه برپا کنند منارة آنچه چراغ بر پایه نهند منائر جماعت بالواو علی الاصل یا بالهمز ایضا منایر مثل مصائب و هی ایضا فی الاصل مصاوب یقال منارة
مفعلة من الاستنارة و هی المیذنة و بالکسر المیذنة ذو المنار ملکی از ملوک یمن که وضع منارة او کرده است متنور ذو بجار نام کوهست در بنی سلیم نهار روز ضد لیل
و لا یجمع کما لا یجمع العذاب والسراب فان جمعته علی القلة فانهر و علی الکثرة فنهر بضمتین بچه چکاوک و آن نوعی از مرغ است نام شاعری و هو نهار بن توسعة الیشکری من تمیم
رجل نهر کبسر به روز غارت کننده نهر بالحرکة و السکون جوی انهار جماعت قوله تعالی فی جنات و نهر ای انهار و قد یعبر بالواحد عن الجمع کما قال تعالی و یولون
الدبر و یقال فی ضیاء و سعة در فتن آب بر زمین استنهار مثله انهار آب راندن و خون جر آن و زخم فراخ زدن به نیزه استنهار فراخ شدن انهار روان کردن
نهر انتهار بانگ بر کردن قوله تعالی و اما السائل فلا تنهر ای لا تزجر نهروان نام شهری نهرة جای فراخ رود به اندرون نهابر مواضع هلاک فی الحدیث
من جمع مالا من مهاوش اذهبه الله فی نهابر نهابیر کوههای از ریگ واحدها نهرة بضمتین نیر علم جامه و پود جامه و یوغ آماج و نام کوهی نیران انیار
جماعت و یقال نیرت الثوب انیره و کذلک انرت الثوب بها ره مثل اراق و هراق رجل و النیرت اگر قوت دارد و چند قوت یار او باشد نیر الطریق نشان راه
نیار بالکسر نام مردی از قضاعه فصل الواو وار ترسانیدن ع فاکه استیار در پی دیگر رمیدن الاصمعی عن ابی عبیدة استورت الابل ای
تتابعت علی نفار قال ابو زید هذا اذا تفرقت فصعدت الجبل و اذا کان نفارها فی السهل قیل استورت قال هذا کلام بنی عقیل رمل وئیرة زمین سخت خشک و هو
مقلوب من الاوار وبرة جانوریست خرد تر از گربه که او را بپارسی ونک گویند و بترکی سمور و بر وبار جماعت نام مردی و روزی از ایام عجوز و بار مثل قطام
زمین عاد و بر بفتحتین پشم شتر و پشم ناک شدن ع کافه و بر بکسر نعت منه ایبار پشم ناک شدن و یقال ما بها و ابر ای احد بنات الاوبر سماروغ زیره توبیر رفتن
خرگوش در زمین درشت و اقامت کردن بجایی وتر بالکسر تنها و طاق وتر بالفتح کینه و این نعت اهل عالیه است و بالکسر لاهل الحجاز فی الثانی و بالفتح
فی الاول و لبنی تمیم بالکسر فیهما وتر بفتحتین زه کمان وتر بالسکون تره کینه ناستدن و کم کردن از حق کسی ع فاکه یقال وتره حقه ای نقصه منه قوله تعالی
و لن یترکم اعمالکم ای لن ینقصکم موتور آنکه کینه کشته خویش را نیابد وتیرة رگ پوشیده و خرکمینی و حلقه تیر اندازی و تیره روش و نهاد یقال ما زال علی وتیرة
واحدة ای طریقة و سستی در کار یقال لیس فی عمله وتیرة و تیره ای فتور ایتار طاق کردن و زه کردن کمان را توتیر مثله مواترة در پی یکدیگر شدن
گسسته و در میان وزه داشتن ضد مدارکت مواصلت نامه در پی یکدیگر فرستادن یکان یکان ناقة مواترة آنکه یکی زانو خواباند انگاه زانوی دیگر نه هر دو را
بیکبار نهد تتری یک یک پس یکدیگر تنون و لا تنون و هی فی الاصل وتری ان کان الفها للتانیث لا تنون و ان کانت للالحاق تنون وثر بالکسر شیر و ثار
بالفتح و الکسر نرم آمرأة وثیرة پرگوشت وثارة بالفتح نرم و سپرده شدن ع بضمهما قال ابو زید و ثارة بسیار پیه شدن چنانکه و ثاجة بسیار گوشت شدن
وثر بالفتح آب گشن در رحم که ناقه از وی آبستن نشود و بسیار گشنی کردن ع فاکه استیثار بسیار خواستن چیزی را و بسیار آمدن میثرة اسب جهنده میاثر و مواثر
جماعت وجور بالفتح داروی که در دهان چرا یجار دارو در دهن ریختن ایجار ایضا نیره و سینه زدن بسیجیه که دارو دهد و ریزند اتجار دار کردن به وجر و هو مفتعل منه وجر
بفتحتین ترسیدن وجر وجرة نعت منه وجار بالفتح و الکسر کفتار وجرة نام صحرائی میان مکه و بصره وحرة بفتحتین گلی برنگ سرخ زنده سیده وحرجات کینه داشتن ع کاه وحر بالسکون کینه
و هو اسم مثل غرو و در وذرة پاره گوشت و یقال فی الشتم یا ابن شامة الوذرة وذرجات مثل تمرة و تمر توذیر پاره پاره کردن گوشت و بریدن بحرجا او یقال فرسه اذهبه الاصمعی فرزه بذرم
مثل سعة یسعه لا یقال منه وذره ولا واذر و یقال ذره که ای ترک و ذرته گو و ذره اکسر سکون کنای تره و ذر شیوا مجاهد و سلاح و ذر آن جماعت و بر داشتن بر خشیدن قوله تعالی لا تزر وازرة وزر

اخری ای لا تحمل حاملة حمل اخری و قال الاخفش ای لا تأثم آثمة باثم اخری و علیه گردن **ع فاکه** بالکسر ایضا وزیر قمع هموار رهم کشتی و دوری کردن وزارة بالفتح والکسر اسم فیه استیزار وزارت خواستن مزارت کردن **تو** زر وزیری نمودن اتزار گناه کردن فی الحدیث و بنا مکان باجورات و لوا و فی قیل موزورات از وزر آتو زر و استوار کردن **و** شر روشن کردن تنگ کردن بزدان بریدن چوبار فی الحدیث لعن الله الواشرة و الموتشرة تیشاره **و صر** بالکسر عهد و چک و عهدنامه فی الحدیث فضان هذا اشتری منی ارضا و قبض منی و صرها فلا هو یرد علی الوصر و لا یعطینی الثمن هو لغة فی اصر کقولک ارث و ورث **و ضر** بفتحتین ریم و چرکش و بوی ناخوش و ریمناک شدن **ع کافه و طر** بفتحتین حاجت لا یبنی منه فعل و الجمع الاوطار **و عر** دشوار و عورة مصدر منه **ع بضمها** توعر شدن تو عیر متعد منه استیعار دشوار یافتن یقال فلان عر المعروف ای قلیله ایعار کم کردن یقال قلیل و عر و وحر و غمر **و غرة** سختی گرما و خشم و کینه **و غر** بفتحتین پر شدن سینه از خشم و کینه **ع** ایغار گرم کردن از خشم کسی را و جوشانیدن آب و شیر و تمام رسیدن عامل خراج زمین را و یقال الایغار ان یجعل الملک الارض للرجل من غیر خراج و قد یسمی ضمان الخراج ایغار او هی لفظة مولدة و غیر غیرة شیر بسنگ تفسان گرم کرده تو غیر گرم کردن شیر و آب و جز آن **و غر** الجیش بانگ لشکر **و فر** السیار بسیار و تمام کردن وفور لازم منه **ع فاکه** موفور تمام و فرة موی تا نرمه گوش انکاه جمة انکاه لمة که بکتف فرود آید و فی المثل توفر و تحمد این مثل آنجا گویند که کسی بخشیده را باز دهد و انگاه از وی بخشم شود و فراز زمین تمام نبات و یقال فراده و فراء التی لم ینقص من ادیمها شی و سقار او فر تو فیر تمام کردن حق کسی یقال و فر علیه حقه استیفار تمام ستدن یقال استوفر حقه ای استوفاه توفر حرمت نگاه داشتن توفر علیه ای رعی حرماته و هم متواو من ای کثیر **و قر** گرانی گوش و گران شدن **ع کافه** و قیاس المصدره التحریک لانه جاء بالتسکین یقال قرت اذنه توقر و قرا و گران کردن گوش را یقال قر الله اذنها و قرت اذنه فهو موقور و اقال اللهم قر اذنه و شکافتن استخوان و قر بالکسر بار خر و استر چنانکه و شق بار شتر ایقار بار کردن گران بار شدن مراة موقرة بفتح القاف و نخلة موقرة بالفتح و الکسر موقر بالکسر گرانبار کلی بالفتح و هو علی غیر القیاس و قرة شکوخیدن یقال وقرت الدابة ایقار متعد منه یقال و قرنا الله و فی المثل کانت و قرة فی صخرة و این بجائی استعمال کنند که کسی را مصیبت صبور شد و دروی آن مصیبت اثر کند و قار آهستگی کردن اسم و مصدر **ع بضمها و فاکه** یقال و قر یوقر و قار و قر یقر قرة و قوز آهسته قال الله تعالی و قرن فی بیوتکن بکسر القاف من الوقار و قد مر بیانه فی القرار توقیر بزرگ داشتن حلیم شمردن آزمودن رجل موقر آزموده تیقور و قار معنی و هو فی الاصل یقور فابدلت الواو بالتاء کما فی ورات و تراث و قیر و قیرة مغاکی در کوه قیر و قیرا تباع و قیره قرة رمه گوسپند **و کر** خانه مرغ و کور او کار جاعت نجانه در آمدن ای کلب **ع فاکه** دویدن استر و اسپ پر کردن مشک کری بوزن فعلی نوعی از دویدن سپ اشتر ناقة و کری ناقه کوتاه توکیر پر کردن مشک و شکم و جز آن و معانی بنای نو دادن و کیره مهمانی بنای نو اکار پر کردن توکر پر شدن چنج مرغ **فصل الهاء هبر** بفتحتین گوشت گرفتن شتر **ع کافه** هبر نعت منه لعیر هبر پرشتر پر گوشت لشمنالک هبر هبیر زمین هموار هبور جماعت و ایضا سنگهای نزدیک بر پشتها هبرة پاره گوشت پاره کردن **ع فاکه** ناقة ملبیار گوشت تیو بر بسیار موی هبار مثله و ایضا نام مردی از قریش هبیرة بن سعد نام مردی که مفقود شد و فی المثل لا آتیک هبیرة بن سعد یعنی هرگز نیایم هبیر سبوسه هبیر بر کسر تین بچه گفتار و خر گره ام الهبر ماده خر هتر سخن بی فایده و شگفت سختی هتر با تر تو کید ست یقال انه لهتر اهتار شگفت شکفتها و این موزیرک و اهی را گویند اهتار خرف شدن از پیری استهتار شیفته شدن بر شراب و جز آن تهاتر بر یکدیگر دعوی باطل کردن **هجر** نیم روز و جدائی کردن هجران کذلک هجرة بالکسر اسم منه هجرتان هجرة الحبشة و هجرة المدینة هجر ایضا پریشان گفتن بیار و تنگ بستن بر سین شتر **ع فاضه** هجر سخن زشت من قوله تعالی ان قومی اتخذوا هذا القران مهجورا ای قالوا فیه غیر الحق و جدا مانده در سن شتر که کردن و برابر پای بسته باشد جز نعت از ین **مجع** مهاجرة بزمین رفتن بجای دیگر تهاجر بریدن هجر بالضم سخن بیهوده هجار فحش و بیهوده گفتن یقال رماه بهاجرات و بهجرات ای بفضائح و فواحش و هاجرة نیم روز من یقال اتینا مهجرین کما یقال موصلین ای فی وقت الهاجرة و الاصیل و فربه شدن شتر بعد بیمه در رفتار هاجرة کیای نیم روز تهجیر هجر رفتن دین و تهجیر ایضا ای التشبیه بالمهاجرین و فی الحدیث هاجروا و لا تهجروا قال الفراء ناقة مهجرة و بعیر مهجر شتری که برفتار و فربهی فزون باشد و یقال هو الذی تنافست الناس فی هجره انه هجر من هذا ای اکرم منه هجیر شور گیاه خشک شکسته و گرمای نیم روز و حوض فراخ هجر بالتحریک نام شهری که خرما بوی نسبت کنند منکر معرفه

فی المثل کیف تمر الی هجر و ینسب الیه هاجری علی غیر قیاس ای جریء البناء هجر هجری بالکسر و التشدید فیهما خوی و عادت و اهجیری بالضم کذلک عادت بالکسر سن بالا رسیدن و زه

کمان هدر بالسکون و الحرکة باطل شدن حق و خون و هدا آن جوشیدن شراب تهدار کذلک ع فاکه اهدار مباح گردانیدن خون رجل هدرة مثال همزة

مردی ساقط قوم هدرة بالتحریک ایضا ساقطون یقال ضربه فهدرت رئیته تهدیر مردار ای سقطت هدیر بانگ و بانگ کردن کبوتر و شتر و منه ابل مهوور ع

فاکه تهدیر مثله و فی المثل کالمهدر فی العنة و آن گشنی باشد که او را بسته باشند تا گشنی نکند و او فریاد میکند و این در حق کسی گویند که فریاد میکند و بر کار نبود هدیر

ادوشیر یکه بالای وی حرارت شده باشد و زردی زرد آب بود جوف اهدر شکم بر آمده و یقال هدر البرغی اذا عظم نباتها هذر بفتحتین بیهوده هذر بالسکون

بیهوده گفتن ع فاصه هذر بکسر اذرة مثال همزة هذار و مهذار بالکسر بیهوده گوی اندر بسیار گفتن بهذل هذریان لب بابه بو کسر الیاء و الالف [illegible] سخن و بک

خدمت هر بالکسر گربه هرة جماعت مثال قرد و قردة و نام زنی و نکره هرة مونث هرر جماعت مثل قربه و قرب راس هر نام موضعی هر کراهت داشتن ع

فاکه فی المثل هو لا یعرف الهر من البر ای لا یعرف من یکرهه ممن یبره و یقال الهر دعاء الغنم والبر زجرها ای لا یعرف الدعاء من الزجر هرار بالضم بیماری که پوست شتر را

بریزاند و بیماری شتر یقال هرت الابل فهی مهرورة و ناقة مهرورة و هریر بانگ سگ از سرما ع فاکه و نا باستین کسی را از شراب خنک یقال هر فلان

الکاس و الحرب ای کرهها و یقال هر الشبرق و البهمی اذا یبس و تنفش هرارة در روی بانگ کردن هران دو ستاره هرهرة خواندن گوسپند و هرهر الشی لغة فی فرفرة

ای حرکة هرهور آب بسیار که ازوی بانگ هر هر آید و هو حکایة جریه هزر بعصا زدن و در خستن هزر بالکسر زبان زده در همه چیز ذو هزرات و ذو کسرات کذلک هزبر

مثال سبطر شیر رجل هزبران و هزبر بالفتح فیهما مرد بدخو هشیر هشور درختی قیل نبات هصر شاخ درخت شکستن و خم آوردن الغصن و جذبه ای املته هصار

مثله هصر هصور هصار هصر شیر درنده هصور بالفتح و تشدید الواو دراز هکر بفتحتین و بالکسر و سکون سخت شگفت داشتن ع کافه هکر [illegible]

و اندک ع فاصه و دو شنیدن همه شیر و دادن چیزی کسی همار همر بسیار گوی انهمار تیز رفتن آب انهمار رفتن آب هور هور فرو دریدن تهمت کردن هورة ام

ع فاصه هار هاری علی الثعلب بعت منه مثل شاک و شائک السلاح تهور افگندن دیوار و جز آن تهور فرو دریدن و افتادن در چیزی به بیباکی و گذشتن میر شب

و بیشتر زمستان و شکستن سرما اهتوار هلاک شدن تهور ریگ توده بلند تهیر تهیر مثل تهور و تهور هیر بالکسر و الفتح مثال برابر لغتان فیهما ابدال الهمزة هیر مشدد الراء صمغ طلح

بالالف مثله هیر سنگ سخت و سست و فی المثل اکذب من الهیری من ابن السرب فصل الیاء یرن نام جای در ریگ یرر بفتحتین صلب شدن حجر یرر سنگ صلب فی حدیث

لقمان انه لیصفر نزالة فی الحجر الایر و یقال حجر ایر و حجر یراء یرن اتباع یسر بضمتین و سکون اسانی نقیض عسر تیسیر آسانی کردن و توفیق دادن و بسیار شیر دادن

گوسپند و منه قولهم رجل میسر و هو خلاف المجنب یسر بالفتح فرد رویه تافتن و بخش بخش کردن شتر قمار را بجهت قسمت و سوی چپ آمدن یقال قعد یسرة ای شأمة تیسیر

استعبار آماده شدن للیسر چپ میسرة سوی چپ و توانگری و کذلک بضم السین فراخی و قرأ بعضهم فنظرة الی میسرة بالاضافة قال الاخفش و هو غیر جائز لانه لیس

فی الکلام مفعل بغیر الهاء و اما مکرم و معون فهما جمع مکرمة و معونة میسر بکسر السین قمار کردن ع فاکه یسر میسر بلا حذف یاء المضارع و کذلک یسر و ینبع بخلاف

یعد و یصل و اخواته لتقوی احدی الیاءین بالاخری فهذا قالوا فی یئس ییئس و یعلم لاستثقالهم الکسرة علی الیاء فان قال قائل فکیف لم

یجدوها مع التاء و الالف و النون قلنا هذه الثلثة مبدلة من الیاء و هی الاصل و دلیله ان فعلت و افعل و فعلنا مبنیات علی فعل یسرة بفتحتین خطهای کف

دست از هم گشاده و داغ بر دو ران ایسار جماعت یسرت دستها و پایها سبک داتة استیسور مستور نیکو بردارنده قوائم و اسفور

فر به یاسر یسیر بالتحریک مقام ایسار جماعت یاسر نقیض یامن یسر القوم الجزور ای اجتزروها و اقتسموا اعضاءها یاسر شتر کش

که گوشت را بهره بهره کند و یقال یاسر باصحابک ای خذ بهم یسارا و کذلک تیاسر و بعضهم ینکره یاسره ای ساهله رجل اعسر

یسر آنکه بهر دو دست برابر عمل کند اتسار ائتسار بالهمز و بغیر الهمز بهره کردن گوشت جزور را یسار بالفتح دست چپ و توانگری و

نام مردی یسارة توانگری ایسار بی نیاز شدن و یقال انظرنی حتی یسار بنی علی الکسر لانه معدول عن میسرة یسری دست چپ و تهمت کردن

یسیر اندک و آسان یستعور نام جائی و درختی علی مفعلول یعر یعرة بزغاله که مواح شیر سازند ازاد فی المثل تواکل من البعیرة یعار بانگ بانگ

بزیاده عـ فاکه یعوریش که وقت دوشیدن بول کند ویقال هو بالیا من البعر والبول بعارة کشتی دیگری را برباد دهعرض کردن تا الرش را قبول کند
بانند والافلا وذکرها باب الزا فصل الف ابوز برجستن آهو بره بدو ده بدن اباز لغت منه ابوز بالفتح کذلک ارز بضمتین وفتح الاول
وتشدید الآخر ارز بضمتین وسکون الثانی ارنز بالضم بلا همزة رنز بالنون لساکنة وهی ست لغات برنج ارزة بفتحات درخت ارزن ارزة بالتسکین جنسی از صنوبر
آ جماعت ارضه استوار شدن درخت وجز آن دنبین عـ فاضه ومنه ناقة آرزة ای محکمة لیلة آرزة شب سرد ویقال ان فلانا اذا سئل ارز ای تشنج وتقبض
واذا اهتز یعنی الی الطعام ارز بالفتح ای منقبض من البخل وفی الحدیث ان الاسلام لیارز الی المدینة کما تارز الحیة الی جحرها ای تنضم وتجتمع ارز پناه جای ارزیز بانگ کردن
رعد وآواز جوشیدن دیگ بجوشیدن عـ فاضه وفی الحدیث انه کان یصلی ولجوفه ازیز کازیز المرجل من البکاء انیز از سخت جوشیدن دیگ ازیز انگیختن وبرانگانیدن
ومنه قوله تعالی تؤزهم ازا ای تغریهم علی المعاصی درآمیختن یقال ازرت الشیء اذا ضممت بعضه الی بعض اوزة اوز بالکسر وتشدید الزا بط ومرغابی اوزون جماعت بالواو
والنون کجمع العقلاء فصل البا بروز بیرون آمدن براز بیرون کردن براز مبارزة از میان صف بیرون شدن بحرب براز ایضا کنایة عن ثفل الغذا
وهو الغائط مبرز حاجت جای براز بالفتح گشادگی فراخ وجای بی درخت گشاده تبرز بحاجت گاه بیرون شدن تبرز پیدا وگشاده کردن وفرو شدن
براقران خود رجل برزم بارسا وزیرک وامرأة برزة وکتاب مبروز ای منشور وهو علی غیر قیاس وانکره ابوحاتم وقال لعله مزبور ولا وجه لانکاره لان الرواة
کلهم علی انه لغة بزیغز گوزن بچه بز سلاح ومتاع بزاز تجارة ومتاع فروش وربودن عـ فاضه وفی المثل من عز بز ای من غلب اخذ السلب بزبزی اسم منها بزابز
کذلک بزة بالکسر هیات وسلاح بغز نشاط وبازی کردن بشر بازغز نوعی از جامها بلز بکسرتین ای ضخم قال ثعلب لم یات من الصفات علی فعل الا حرفان امرأة بلز ای
ضخمة واتان ابد بهز راندن بدرشتی ونام مردی بیارزیم ابوازبیزان جماعت بازی جماعت فصل التا تروز سخت شدن گوشت تارز
سخت وصلب سخت کردن خشک گوشت اسب را تیارز مرد کوتاه جعد گوشت تیز ار زمین نبر که در نشانه زده باشد عـ
فاکه فصل الجیم جاز بالتحریک آب بگلو جستن عـ کافه یقال جئزت بالماء اغصصت به جاز بالتسکین اسم فیه جیز بالکسر مثل جیزنان خشک
یقال اجرجبزة جیز ای یابسا جرز بضمتین وسکون اربع لغات زمین بی نبات جمع الجزر جرزة مثل حجر وحجرة وجمع الجراز اجراز مثل سبب
واسباب ارض مجروزة زمین که علف او را خورانیده باشد جرز بفتحتین تنگ سال وسطبری جرز بالضم گرز معرب جرزة جماعت جرز
بالفتح بریدن عـ فاضه سیف جراز بالضم والتخفیف شمشیر بران ناقة جراز بسیار خوار رجل جروز وامرأة جروز آنکه تام خوان را بخورد
وهیچ نگذارد جرزة اسم للاستیعمال جارز سرفه سخت وزن نازاینده جارزة زمین خشک که رنگ فرو گرفته باشد جبرز
بالکسر پوستین زنانه جبرز قربز بفتحتین گربز وهمان معرب آن جرموز بالضم حوضچه جرامیز جماعت وایضا الاعضا یقال جمع
جرامیزه اذا تقبض لیثب ابن جرموز نام مردی که کشنده زبیر بود جرمزة اجرنمز گرد آمدن بجای تجرمز گذشتن شب
جز فربز کردن پشم ودرودن گندم وخرما وجز آن عـ فاضه مجز داس ودو کارد فربز من الجواز بالفتح والکسر وقت
درو وفربز اجزاز بدرو رسیدن کشت وخرما وجز آن یقال اجز الزرع ای حان جزازه واجز الرجل ای صار ذا زرع وغنم مجزة اجزاز
بدرو رسید کشت یقال استجز البر ای استحصد جبز از اجدزاز بریدن یقال اجتززت الشیء واجدززته جزوز خشک شدن
خرما عـ فاکه اجزاز مثله تمرغبه جزوز ای یبس جزة بالکسر پشم یک ساله جزوزة بالفتح گوسفند فربز کردنی مثل الحلوبة و
الرکوبة والحلوفه جزازة بالضم ریزهای ادیم وچرم وجز آن جزیزة پاره از پشم جزجزة بکسرتین گوی زنگین از پشم که بر هودج
آویزند جلز بالفتح من السنان اغلظه ومن السوط مقبضه دسپ پیچیده بر سر قنار یا نه ودسته شمشیر وجز آن پیچیدن عـ فاکه جلیز کذلک
جلاز بالکسر پی پیچیده جلواز یا بیکار ودامن بردار جلاوزة جماعت جلوز بالکسر وتشدید اللام جلغوز جلغز بز بالفتح گشنیز دست
نجیده کارگر او العجوز التی فیها بقیة جمز نوعی از رفتار بشتاب عـ فاکه تمازة جماز

شتر تیز بسیار رو و جمازه جمزی بفتحات خر تیز رو جمازة بالضم و تشدید میم دراعهٔ از صوف جمزة مخفف ... از خرما جمز جماعت جمزان نوعی از خرما جمیزة بتشدید المیم
میوه چون انجیر **جنازة** تخت که مرده را بر وی بردارند و آنچه مرده بر وی نباشد نعش و سریر خوانند **جهاز** بالفتح والکسر رخت عروس و مسافر و مرده و آنچه بار
خسته را شکستن یقال اجهز علیه و فرس جهیز اسپ سخت دونده و فی المثل ضرب فی جهازه بالفتح یعنی رمیده و اصل آن از ستوری گرفته اند که بار و شکم ایشان بر وی
صحرا گیرد جهاز بالفتح فرج زن تجهیز ساختن عروس و لشکر و مرده و مسافر و دوانیدن اسپ بر کسی یقال جهز علیه الفرس تجهز آماده شدن کاری را یقال تجهز لامر
جهیزة نام زنی گول و فی المثل فلان احمق من جهیزة و هی امراة داجها فحملت و تحرک الولد فی بطنها و قالت فی بطنی شیٔ ینقز **جواز** بالفتح روائی و درست شدن
و آب که ستور و کشت را دهند و آب دادن و گذشتن از جای و راهی ع فاضه اجازة بریدن مسافت و پس افگندن جای و رفتن از وی و
گذرانیدن و اجازت دادن بر نام کسی و صله دادن و دستوری دادن و در شعر مصراع دیگری را اتمام کردن و یکی روی آل و دیگر روی طاء آوردن و یقال
استجزته فلانا فاجازنی اذا استقاک ماء لارضک او ماشیتک مجاوزة در گذشتن از جای بجایی تجاوز در گذشتن و در گذشتن گناه و ذوالمجاز
نام موضعی بمنی تجویز روا داشتن جوز به و روا گردانیدن تجوز عفو کردن یق اللهم تجوز عنی و تجاوز عنی و سبک گزاردن نماز و سخن بمجاز گفتن مجاز راه
گذر و گذشتن و رفتن و ضد حقیقت جمع آن مجوز جوز جوزات جماعت معرب و یکبار آب دادن ستور را و کشت را مجازة گورستان و جوز الشی وسطه
اجواز جماعت جوزار گوسپند میان سفید و نام برجی جائز روا و روان و گذرنده و بالای راجوزة جوزان جماعت جیزة کرانه وادی جیز جماعت جائزة
صله عطا جوائز جماعت و شتری ... تجاویز نوعی از بردها و جامها **فصل الحاء حجز** بازداشتن ع فاضه و بستن دست و پای شتر ... را
بردارند انحجاز بازایستادن و تحاجز شدن محاجزة یکدیگر را منع کردن و فی المثل ان اردت المحاجزة فقبل المناجزة و یقال کانت بین القوم رمیا ثم
صارت بجیری ای ترامو ثم تحاجزوا احتجاز یک مثل خانیک ای احتجز بین القوم حجزة بجنبش باریکی حجاز بالکسر بلاد عرب لانها حجزت بین نجد و غور
و رسن که دست و پای شتر بدان بندند احتجاز ازار بر میان بستن و بحجاز آمدن محجوز شتر دست و پای بسته حجزة بالضم نیفه ازار **حرز** بالکسر جای
استوار و تعویذ حرز حریز جای نیک استوار احتراز تحرز پرهیز کردن و خوشتن نگاه داشتن حرز بفتحتین گوزک کودکان که بازی کنند و هو الجوز المحکوک
یلعب به الصبیان و من امثالهم فمن طمع فی الربح حتی فاته رأس المال قولهم واحرزاه و ابتغی النوافلا یرید واحرزاه فحذف الهاء حماز بالکسر
قبیله از تمیم **حز** رخنه حزة یکی حز ایضا وقت و هنگام و بریدن و رخنه در چوب افگندن احتزاز بریدن تحزز بریده شدن تحزیز بریدن و بریم
سودن دندان را و اندازه کردن و البعیر الذی صاب مرفقه طرف کرکرته و ادماه قیل به حاز فاذا لم یدمه فهو الماسح حزة بالضم نیفه ازار
و پاره گوشت بدراز بریده حزاز سبوسه سر حزازة سوزش دل از خشم و حزان و کذلک حزاز بالفتح والضم مشدد احزیز جای درشت
و جز آن بالکسر احزة جماعت **حفز** سپوختن از پس پشت ع فاکه و یقال اللیل یحفز النهار ای یسوقه و حفزه بالرمح ای طعنه
احتفاز بر سر پای نشستن و خوشتن در چیدن و فی الحدیث عن علی رضی الله تعالی عنه اذا صلت المرأة فلتحتفز ای تتضام اذا جلست و اذا
سجدت و لا تخوی کما تخوی الرجل حوفزان لقب حارث بن شریک شیبانی **تحلز** دهن برزدن بکاری تحفز کذلک حلزة بکسرتین
مشددة اللام زن کوتاه و بخیل و نام مردی و کذا رجل حلز حمز زبان گزیدن شراب و گیاه حمزة تره تیز و نام عم رسول صلی الله
علیه وسلم ابو حمزة کنیت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه بسبب تره چیدن رسول را درین کنیت فرمود حمازة بالفتح سختی و سخت شدن
ع بصهما حمیز الفؤاد سخت دل حامز مثله و فی حدیث ابن عباس رضی الله تعالی عنه افضل الاعمال احمزها ای امتنها و اقویها
محموز اللسان سخت سر گشت **حوز** حیازة بالکسر گرد آوردن ع فاضه حیاز کذلک حوز چیز راندن نرم ع فاضه حوذی
سبک رونده احوذی بالدال کذلک تحویز برمی و سبکی راندن ستور سوی آب محاوزة بهم در آمیختن تحوز تحیز در پیچیدن یقال مالک تحوز تحوز الحیة
و تحیز تحیزا و بگوشه رفتن حیز کرانه هر چیز و صله من الواو و کذلک حیز بالتخفیف مثل هین و هین احیاز جماعت حوزة ناحیه حوزة الملک بیضته انحیاز

برکشتن از چیزی و از خلق و مان بجای دیگر رفتن تجاوز دو گروه از هم بکرانه شدن **فصل الخاء** خبز بالضم نان و بالفتح نان پختن و نان دادن عع فا که
خابزه بر دبانان مثل لابن و تامر خبز ایضاً خواندن و دست بر زمین زدن شتر خبزه بالضم کوماج خباز خبازی بالضم مشدده آب سنجاب و بالفتح نان پز خرز
و ر موزه دوختن عع فاضه خراز دوزنده خرزه بالضم و ر موزه و مشک و جز آن مخرز بالکسر درفش خرزه بفتحین مهره خرزات الملک جواهر تاجه
خرز الظهر مهره پشت خرزم و خار بر سر دیوار نهادن و به نیزه و تیر دوختن عع فاضه اختراز کذلک خزز بالضم خرگوش خزان بالکسر جماعت
مثل صرد و صردان خزاز خزازی بالفتح فیهما نام کوهی که بر سر او آتش فروختندی خزخز مثال هدهد توانا خنز بالتحریک بوی گرفتن گوشت عع کافه
خزوان بفتحین تکبر و بزرگ منشی خازباز مبنی علی الکسر مگس ریزه و بانگ مگس و گیاهی و گربه و درد گلو خرباز بالکسر لغة فیه خوز بالضم طایفه از مردم **فصل**
الدال درز الثوب م و هو معرب بنات الدروز سپش و سپید آن اولاد درزه فرومایگان مردم درزی و دوزنده دلامز بالضم توانا
و دو رمین و دلمز مقصوره دلامز بالفتح جماعت دهلیز بالکسر م دهالیز جماعت **فصل الراء** ابشز ریز چقار گنده گوشت تبریز برکردن مشک
رجز بالکسر پلیدی و عذاب و بت قوله تعالی والرجز فاهجر و قری بالضم ایضاً قال مجاهد هو الصنم واما قوله تعالی رجزاً من السماء فهو العذاب رجز بفتحتین
نوعی از بحور شعر و شعر و منه رجز الراجز و ارتجز دیگری از بیماری شتر بعیر ارجز نعت منه و ناقة رجزاء کذلک مرتجز نام یکی اسپ رسول علیه السلام رجازه بالکسر
مرکب صغیر من هودج و آنچه بر یک طرف بار آویزند که سبک باشد تا برابر شود رز در زمین خستن و استوار کردن چیزی و زرفین بر در نهادن و دم
بزمین فرو بردن ملخ بجهت بیضه نهادن عع فاضه ارزاز مثله ترزیز استان و برابر کردن کار را یقال رززت ذلک الامر لک ترزیزا ای ثبته
و رزه رزة ای طعنه طعنته و ترزیز البیاض صقله و هو بیاض مرزز ای مصقول ارتزاز در نشستن تیر به نشانه و بخیلی کردن رزة الباب زرفین قید رز
بالضم برنج رز بالکسر رزیزی مثال خصیصی آواز پست آهسته رزیز گیاهی که بوی چیزی رنگ کنند ارزیز ارزیز ارزه و بیخ ریزه مرغزی بکسر المیم و العین مقصور امرغزا
ممدود امویهای ریزه بن پشم اذا شددت قصرته و اذا خففت مددته و ان شئت فتحت المیم مرعز بحذف الالف کذلک رکز در زمین زدن نیزه
عع فاضه ارتکاز تکیه بردن برکمان مرکز میانه دایره و جای باش مرد رکز بالکسر آواز نرم رکاز مال پنهان کرده در زمین و فی الحدیث فی
الرکاز الخمس ارکاز یافتن مال پنهان سیف در زمین رمز بلب و ابرو اشارت کردن عع فاضه ارتماز اضطراب کردن ترمز مثله رمیز از جنبیدن
لشکر انبوه که گویی اطراف و نواحی می جنبد بحرکت ایشان و سوراخ مقعد و زن بلایه کار را موز دریا رنز بالضم لغة فی الارز یعنی برنج
روز آزمودن عع فاضه رهز جنبیدن بوقت مباضعت رهزان کذلک عع بفتحهما **فصل الزاء** زیز زیزاء زمین درشت و کرانه پر منع
زیزاة پشته زیازی بالفتح جماعت قدر زوازیه دیگ بزرگ رجل زوازیه کوتاه ضخم قوم زوازیه کذلک رجل زوتری بالفتح و النون
و زوزی مرد ستم زیرک و ستم ظریف زوزاة حقیر داشتن و راندن زوزیت به ای استحقرته و طردته **فصل الشین** شاز درشت
شدن جای و جای بی آرام اسب عع کافه اشاز بی آرام گردانیدن شخز بی آرام کردن شرز درستی مشارزه
منازعت کردن مشارز بدخو شرازه سخت خشک شدن و سستی شرزت منه اشمئزاز منقبض و گرفته شدن شمازیزه گرفتگی شهریز
بالشین و السین و بالضم و الکسر نوعی از خرما و آن شئت صفت مثل ثوب خز ثوب خرز شیز سفیزی چوب سیاه که از وی
کاسه ها سازند **فصل الضاد** ضرز بکسرتین مثل فلز بخیل ضرزه زن پست بالا ناکس ناقه ضمرز بکسرتین کم شیر و قوی رجل
ضمز کام بر هم خفیده ضراز خاییدن اسپ لگام را ضمز سخن ناگفتن و خاموش بودن عع فاضه که در جفیدن کبری تعبیر
ضامز شتر که به از دهان بیرون نیارد ضموز ضامز خاموش ضوز خاییدن خرما جور کردن در حکم عع فاضه ضیز کم کردن حق
کسی عع فا که ضاز بالهمز کذلک عع بفتحهما و قوله تعالی قسمة ضیزی ای جائرة و هی فعلی مثل طوبی و حبلی و اما کسر الضاد لیسلم فیه
الیاء لانه لیس فی الکلام فعلی بالکسر صفة انما هو من بناء الاسماء کالشعری و الدفلی **فصل الطاء** طراز بالکسر علم جامه مطرز علم کردن مطرز بالعلم معطرز

بکسر الراء علم از طراز فرو زد و بها خطمتر فسوس کردن عم فاضه طنا زلغت منه **فصل العین عجز** بالفتح وضم ۲ سرین و بن از هر چیز
یونث ویذکر وهو للرجل والمرأة جمیعا اعجاز جماعت عجیزة سرین زن عجزا ناتوانی عم فاکه منعم معجزة بفتح الوسط وکسره کذلک و
فی الحدیث لا تلثوا بدار معجزة ای لا تقیموا ببلدة تعجزون فیها عن التعیش عجوز بالضم گنده پیر شدن عم فاضه وبالفتح گنده پیر قال ابن السکیت والعامة
تقولها بالتاء یعنی العجوزة عجائز عجز جماعت وفی الحدیث ان الجنة لا تدخلها العجوز وریگ توده عجز بفتحتین عجز بالضم بزرگ شدن سرین عم کافه عجزاء زن
بزرگ سرین وعقاب کوتاه دم وریگ توده بلند اعجاز ناتوان گردانیدن وعاجز یافتن کسی را ودرگذشتن چیزی از کسی یقال اعجزه الشیء ای فاته عجاز
باشچه که زنان بر سرین بندند تا کلان نماید تعجیز گنده پیر شدن وبعجز نسبت کردن کسی را و آهسته وبادرنگ کردن معاجزة رفتن کسی چنانکه نتوان
بوی رسیدن قوله تعالی والذین سعوا فی آیاتنا معاجزین ویقال انه لیعاجز الی ثقة اذا مال الیه معجزة الانبیاء م معجزات جماعت ایام
العجوز سرماهای پس از زمهریر و آن پنج روز است نزدیک عرب یقال هو صن وصنبر واخیها وبر ومطفی الجمر ومکفی الظعن ویقال هی
سبعة صن وصنبر و بر و آمر و موتمر ومعلل ومطفی الجمر اعجاز النخل بیخهای خرما بن تعجز بر عجز ستور برنشستن عجزة بالکسر پسین فرزند یقال فلان
عجزة ولد ابویه یستوی فیه المذکر والمونث والجمع عجز بالزاء والراء ایضا نامرد **عجلزة** بفتحتین وکسرتین ای قویة شدیدة وریگ توده دراز به
معارزه مستیهیدن باهم ودور بودن عم **طرة** دور شدن **عز** بالکسر ارجمندی خلاف ذل عز کرم باب وارجمند عزاز جماعت قوم اعزة
واعزاء عز عزازة عزیز شدن وگرامی شدن یقال عز علی فلان وکمیاب شدن ودشوار شدن یقال عز علی ان تفعل کذا ای اشتد ودرست شدن یقال
عز علی ذلک ای حق وفی المثل اذا عز اخوک فهن وقوی کردن تعزیز کذلک وقوله تعالی فعززنا بثالث تخفیف ویشدد ای قوینا وشددنا
اعززته ایضا وبهم نشاندن باران زمین را مطر عزاز باران سخت وارض معزوزة زمین سخت عزوز عزاز تنگ پستان شدن ناقه عم فاضه
عزوز بالفتح نعت منه اعزاز گرامی داشتن وبزرگ آمدن غم بر کسی یقال اعزز علی بما اصبت به واعززت بما اعتلک ای عظم علی
وتنگ پستان شدن ناقه ودشوار برداشتن گاو بار را بر زمین سخت رسیدن عز بالفتح غلبه کردن عم فاضه وفی المثل من عزّ بزّ وقوله
تعالی وعزنی فی الخطاب ای غلبنی وغالبنی تعزز تنگ پستان شدن ناقه وعزیز شدن اعتزاز عزیز شدن ویعدی بالباء عزة عزیزی
وقوة وچیرگی عزة بالفتح نام زنی تم و آهو بره ماده عزاز زمین سخت عزاز سال سخت استعزاز سخت شدن رنگ وغلبه کردن بحق کسی
یقال استعز فلان بحقی ای غلبنی واستعز بفلان ای غلب فی کل شیء واستعز بالعلیل ای اشتد مرضه وغلب علی عقله وفی
الحدیث استعز بکلثوم وفلان معزاز المرض ای شدیده عزی بالضم نام بت ومونث اعز وقد یکون الاعز بمعنی العزیز والعزی بمعنی
العزیزة عزیزی عزیزا سرین اسپ یقصر ویمد تثنیة المقصور عزیزیان والممدود عزیزاوان **عشنز** بالتحریک رفتار بر یکپا عم فاکه
عکازه بالضم مشدده عصا با سنان عکاکیز جماعت **علز** بی آرامی و بیکلی وتنگی کردن مردم عم کافه علز بکسر الوسط لغت منه یقال بات
فلان علزا علوز درد مرگ **علهز** بکسر تین نوعی از طعام عرب که در تنگ سال خورند لحم معلهز گوشت که به پختن نرم نشود **عنز** ماده بز
و آهو ماده وجز آن م نام آبی بپشته وقبیله از هوازن ونام زنی وماده عقاب عنزة بالتحریک نوعی از سنان بدرچی از ربعیه عنزة نام دختری اعتناز دور شدن از یکجا بجانب
عنقز مرزنگوش **معوز** معوزة بالکسر جامه خلق معاوز جماعت اعواز دشوار شدن کار ودرویش شدن وحاجتمند گردانیدن معوز درویش عوز بفتحتین درویش شدن ونایافت
شدن عم کافه **فصل الغین غرزة** رکاب چرمین که برپالان نهند یقال غرزت رجلی فی الغرز وکم شدن شیر ناقه عم فاضه ونادر کاب اوردن و سوزن سوختن
عم فاکه عارز ستر کم شیر اغتراز نزدیک آمدن سفر ورفتن غریزة سرشت تغریز دم فرو بردن بلخ وزمین تغارزیبی ناحوال من سبل النخل غیز غیزة بالفتح زمینی که در او
نام بها قبر هاشم جد النبی صلعم **غمز** بالضم گروهی با زیرکان غمز نشاندن [illegible] دست نهادن بر دنبه وپهلوی گوسفند تا فربهی ولاغری معلوم شود واشارت کردن بچشم
تمام کذلک ومنه قوله تعالی واذا مروا بهم یتغامزون وغمازی کردن المغامز المعایب یقال ما فی فلان غمیزة فاغتمزه فلان علی ای طعن و وجد مغمزا ای ذلک والغمز

فی الدابة ان تغمز من رجله غمز بغمز جستن تیوه ران دهن باغمز رجل غمز و ضعیف غمیزه عیب مغموز متهم غماز عیب کردن یقال ان غمز فیه کم حرکت کردن و دوشیدن کرما
ناقه غموز ناقه که بر کوهان وی دست نهند که فربه است یا نی و هی مثل العروک دست کوک **فصل الفاء** فلان **متفخز** ای متعظم متکبر **فرز** زمین هموار و جدا
کردن چیزی از چیزی **عع فاکه** فرزه بالکسر پاره جدا کرده از چیزی فراز جدا کردن و دست دادن بازی مثل مغاز بره جهت تعد ان و منبر یک از دیگر
افرزیر بالکسر وزردو زنده مغرو زده خسته **فریز** برشدن عدد ان شدن جراحت **عع فاکه** استفزاز سبک گردانیدن و ترسانیدن کسی را قوله تعالی و استفزز من
استطعت منهم بصوتک فراز ترسانیدن و رانیدن دل از کسی رجل فزفز سبک و گوساله فراز بیات **قلز** کمیستن و تغدید انداز ابر چه گداز و مدار
جواهر کانی **فوز** رستن و پیروزی یافتن نیکی و هلاک شدن **عع فاضه** تفویز گذشتن بیابان قطع کردن با مفتر یقال فوز الرجل بالبلاد اذا رکب
بها المفازه افازه پیروز کردن یقال فازه الله بکذا و قوله تعالی فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب ای منجاة منه مفازة جای رستن و هلاکی و بیابان
بیفاوز جماعت فازه سایه بان **فصل القاف** **قحز** برجستن و بی آرامی قحاز بالضم بیماری گوسپند تقحیز بر جهانیدن رجل **قرنیز** مرد کریز معرب
تفرز نیکی پاک بودن دار الاثیر فرز نعت منه فرنصیاً جامه از ابریشم پیله معرب تی ز قارز قاززه قرح قافره مثله یقال فلان جلیس **القفزی**
خو نشتن در چیده نشست قعنقاز مصدر منه **قفز** قفزان برجستن قفزی نوعی از قمار بیست و هشتم یقال جاءت الخیل تعدو القفزی قفیز پیمانه اقفزه قفزان
جماعت قفاز بالضم و التشدید نکاب جانور و غلاف دست زنان قفازان مثنی منه تقفز مصدر منه و قفازه کردن دست بحنا قفز و مقفز اسپ دستها سپید **قمز**
بالتحریک چیزی در وی که هیچ قیمت ندارد قمزه بالضم پاره خرما بر هم چفیده **قوز** ریگ توده خرد قواز قیزان جماعت **قهز** بالکسر جامها از ابریشم و قرنیه
فصل الکاف **کرز** بالضم خرجینه کرزه بالکسر جماعت کراز بالتشدید قچقار که خرجینه شبان بردار کرز بالضم و التشدید ناکس و یقال للحاذق و ماکره
باشند تا سر ابر بر اندر تا جسته که بسال دوم در آمده باشد کرنیز مکارزه شتافتن بجای و پنهان شدن در رود گریختن از کسی **کرازه** تند مزه شدن و خشک شدن نان
رجل کز مرد تند و قوم کز بالضم و رجل کز الیدین مرد بخیل مثل جعد الیدین بکیره کزه دو تنک ادانساک قوس کزه اذا کان فی عودها یبس عن الانعطاف
کز تنگ کردن و ترنجیدن از سرما یقال کز الرجل فهو مکزوز یستعمل مجهولا کزاز بالضم ترنجیدگی از سرما کلیز از حد ترنجیده شدن لام زلیده **کنز** گنج و گنج نهادن
عع فاکه و فی الحدیث کل مال لا تودی زکوته فهو کنز اکتناز گرد آمدن مال و پر شدن کنز کناز بالکسر و بالفتح درون خرما یقال هذا من الکناز ناقه مکناز بالکسر
گوشت **کوز** بالضم کوزه کیزان اکواز کوزه جماعت اکتیاز آب گرفتن بکوزه کوز الغیا نام مردی **فصل اللام** **لبز** لکد زدن شتر **لجز** مقلوب لزج یعنی
نزوان **لحز** مرد بخیل تنگ خوی ملاحز تنگیها و تملا خرد شواری کردن با یکدیگر در سخن **لز** لزاز سخت کردن و برچسبانیدن **عع فاضه** کرز اتباع بخیل رجل
ملز بالکسر سخت خصومت گر یقال فلان لزاز خصم یعنی سر رشته خصم سد از الباب بشیتوان در لزاز استخوانهای سینه ملز گرد اندام استوار خلقت تلزیز استوار کردن ملازه
بر چسبیدن **الغاز** چیستان گفتن لغز بالضم چیستان و سوراخ کلاکموش الغاز جماعت لغزی مثل اللغز **لکز** لکد زدن بر سینه و فی المثل لکزه یعنی لکد و بها ابنا
افصی بن عبد القیس **لمز** عیب کردن قوله تعالی و منهم من یلمزک فی الصدقات بالضم و الکسر رجل لماز و لمزه ای عیاب و اشارات کردن بچشم **عع فاضه** که
وزدن و سوختن **عع فاکه** **لهز** در آمیختن و بد بنیاد قوم شدن و آمیختن سپیدی موی با سیاهی یقال لهزه القتیر ای خالطه الشیب فهو ملهوز ثم هو شمط ثم هو اشیب ثم هو مثبت د
بر سینه زدن قال ابو زید هو بالجمع فی اللهازم و الرقبة ملهز نعت منه و نیزه بر سینه زدن و مشت زدن و بشتر بچه و بر پستان مادر او وقت مکیدن **عع فتحهما** د
اللهاز زدن بن بر ده مای سپیان بر بنا گوش و ان منحوس است **لوز** بادام لوزه یکی ملازه بادامستان **فصل المیم** **مرز** سکجیدن با نگشتان و پاره کندن از خمیر
عع فاضه امتزاز بهره زدن **مز** مکیدن **عع فاضه** مزه یکبار و فی الحدیث لا تحرم المزه ولا المزتان یعنی فی الرضاع تمزز مزان خوردن تیر به بار را
د شرب مزو مزان فر بالضم ترش شیرین فرو می ترش مزه د بالفتح می خوش مزه مزا نوعی از شراب بها و هو فعلاء بفتح العین فادغم لان فعلاء بالسکون لیس من ابنیتهم
و یقال هو فعال من المهموز و لیس کذلک لان الاشتقاق لیس یدل علی الهمز کما دل فی القراء و السلاء فر بالکسر فزر و یقال له علی هذا هذا ای فضل فزه ضبابیه
معز بز و هو اسم جنس معز معیز معزی که ازان گله اموز بالضم گله اهوا از شش تا چهل و بر او غزو حد المعز مثل صاحب و صحب نز د پوست بز ماعزه موشی و هی

عزم ولو خ جماعت قال سیبویه معزی بالکسر منون مصروف الفه للالحاق لا للتانیث لان الملحقة تجری مجری ما هو من نفس الکلمة وقال الفراء المعزی مؤنثة و بعضهم
ذکرها قال ابو عبیدة ان المعزی کلهم ینونونها فی النکرة معازر دارنده بز معز بفتحتین زمین درشت امعز مکان سخت سنگناک درشت همزا مثله امعلار مسبحن علی صفة کار
تملز رهانیدن تملز رستن موز موزة یکی میز جدا کردن تمیز مثله امتیاز انمیاز تمیز استمازه جدا شدن قوله تعالی تکاد تمیز من الغیظ ای تنقطع فصل
النون نبز بفتحتین بد نامیه یعنی لقب انباز جماعت نبز بالسکون لقب دادن ع ف تنابز مثله و للمبالغة ایضا تنابز یکدیگر را لقب نهادن نجز
بالتحریک سپری شدن ع ک وبالسکون روا کردن حاجت ع ف انجاز کذلک فی المثل انجز حر ما وعد مناجزة کشش کردن فی المثل المحاجزة
قبل المناجزة وانت علی نجز من حاجتک بالضم والفتح یعنی نزدیک و الی حاجت خودی استنجاز تنجز روائی خواستن ناجز نقد و آماده یقال ناجزا بناجز کقولک
یدا بید نحز سپوختن و درخستن سپید و بای و کوفتن در هاون و مشت بر سینه زدن منحاز بالکسر هاون نحاز بالضم سرفه شتر بعیر ناحز نعت منه انحزان سرفه
و ریش که در شتر پدید آید انحاز نحاد و نحز شتران ناخوش شدن نحیزه سرشت و نوار کرد اگرد خرگاه و راه باریک که از راههای بزرگ شکافته شود و بصحرا در آید
نخز زدن و دردناک ساختن بسیخ نشز بالفتح والکسر بالا بالفتح ایضا مرد تیز فهم زیرک و شتر مرغ که بیک جا قرار نگیرد و انشاز ز بالا بلند شدن زمین نیز
و دویدن آهو و بانگ کردن او ع ف ناقة نشزة ای خفیفة نشز بفتحتین جای بلند انشاز نشاز جماعت نشز بالسکون مثله و بلند نشستن ع
فاضه که قوله تعالی و اذا قیل لهم انشزوا فانشزوا ای بالضم والکسر نشوز جمع نشز و ناسازواری کردن زن با شوی و زدن شوی مرزن را و
ع فاضه که قوله تعالی وان امرأة خافت من بعلها نشوزا او اعراضا انشاز بر داشتن استخوانهای مرده را بسوی محلهای آنها و ترکیب دادن
بعضی آنرا ببعضی نفز نفزان بر جستن آهو و بر غالیه ع فاکه تنفیز بر جهانیدن کودک را و بر کردن انداختن تیر را انفاز کذلک یقال انفزت السهم و نفزته
علی ظفری اذا ادرته نقز نقزان بر جستن آهو در دویدن ع فاضه تنقیز متعد منه نقاز بالضم بیماری گوسپند و بالتشدید گنجشک ریزه نقز بالتحریک
ستوران ریزه و لاغر نقز بالکسر مثله نقز بالفتح والکسر آب صافی خوش نکز سپری شدن آب چاه ع فاضه و بالتحریک کذلک ع کافه انکاز سپری
کردن آب را نکز چاه کم آب نکز درخستن بچیزی تیز و زدن و سپوختن و گزیدن مار به تنفوز نقط گزیدن او بدندان ع فاضه نخز سپوختن
و جنبانیدن سر و بر خاستن ستور برفتن و سر زدن گوساله و شتر بچه پستان مادر را و دلو در آب زدن تا پر شود ع منتهاهزه بالضم
فرصت غنیمت انتهاز فرصت یافتن و غنیمت شمردن مناهزه کذلک و نزدیک آوردن کودک بلوغ را تناهز شتافتن و کشیدن ما رت بر یکدیگر
فصل الواو وجز وجیز موجز سخن کوتاه ایجاز کوتاه کردن سخن ابو وجزة نام مردی توجز روائی حاجت خواستن وخز نیزه جستن و امیختن خزه وخزی
اندک وز مرغ آبی لغة فی الاوز وز و ازه مردی سبک سر وشز بفتحتین جای بلند و سختی یقال اصابتهم اوشاز الامور ای شدائدها العاتی وعز پیش امدن
بکاری یقال وعز الی فی الامر و عز کذلک وفز بالتحریک و بالسکون شتاب اوفاز جماعت نحن علی اوفاز ای علی سفر استیفاز بر سر پا در واشستن وکز مشت زدن
و سپوختن وهز همه دست زدن یقال وهزه و اذا ضربه ثقل یکی توهز سپردن شتران بار فصل الهاء هبرزی بالکسر دست بند و هر چیزی خوب و نیکو
را هبرزی گویند هرز ورة مردن هز جنبانیدن ع فاضه اهتزاز جنبیدن و درخشیدن ستاره بوقت فرو شدن و جنبیدن مرکب و شتر با آواز حداء هزه بالکسر
نشاط و شادمانی و آواز جوشیدن دیگ هزیز الریح وزیدن باد و جنبانیدن درخت را هزهزة جنبانیدن هزاهز فتنها سیف هزهاز جنبان و نهر هزهز بالضم کذلک هزان
بالکسر قبیله همز بچشم اشارت کردن فشردن بپنجه و همزه آوردن در کلمه قیل للاعرابی اتهمز الفار فقال السنور یهمزها ای یضغطها و زدن و سپوختن و عیب کردن
رجل همزة وامراة همزة نعت منه یستوی المذکر والمؤنث هامز همّاز کذلک همزات الشیاطین خطراتها التی یخطر بالقلب الانسان قوس همزی بفتحتین کمان سخت
انداز نده تیر را مهموز بالکسر مهاز میخ آهنین که بر پاشنه موزه رائض باشد که بر تهیگاه اسب توسن می زند هنداز بالکسر اندازه معرب یقال اعطاه بلا حساب و لاهنداز
مهندز اندازه گیرنده دزینه فمن مجعله الزای تغیه سینا لانه لا یجیء فی کلامهم بعد الدال زای فصار مهندسا باب السین فصل الالف ابس جای درشت و شکستن و خوار
و حقیر کردن ع ف و اقع و هبیت تابس دیگرگون شدن ابس بالضم بنیاد اساس بالکسر جماعت آسس مثل عس و عساس اساس نیز جماعت اسس مثل قذال و قذل اسس بفتحتین مثله ساس بالفتح و الهمد

جماعت مثل سبب و اسباب تأسیس بنیاد نهادن و الف که در قافیه میان او و حرف روی یک حرف باشد آن را تاسیس گویند بهمین لفظ اس بالفتح و الکسر و قولهم کان ذلک علی اس الدهر و است
الدهر ای علی قدم الدهر الس خیانت کردن و شوریده شدن عع فاکه الوس دیوانه تألس دردمند شدن یقال ضربته فما تألس ای ما توجع و یقال ما ذقت
الوسا ای شیئا الیاس بالکسر نام پیغمبری اعجمی امس دی و هو مبنی علی الکسر عند بعضهم و معربه و معرب عند بعضهم و معرفة و اذا اضیف و دخله الالف و اللام
او نکر صار معربا بالاتفاق یقال مضی امسنا و مضی بالامس المبارک و کل غد صار امسا و لا یصغر کما لا یصغر الغد و البارحة و کیف و این و متی و ای و ما و
عند کما لا یصغر اسماء الشهور و الاسبوع غیر جمعة انس انسان بالکسر مردم انثی انسی بفتحتین یکی اناسی جماعت قوله تعالی و اناسی کثیرا اناسیة کذلک
مثل صیاقلة انسان العین مردم چشم اناسی جماعت قیل اصله فعلان و زید فی تصغیره یاء کما زید فی تصغیر رجل فقیل رویجل و قال قوم اصله انسیان فحذفت
الیاء تخفیفا و لهذا ردوها فی التصغیر فقالوا انیسیان انس بالضم بی ترمانی و آرام یافتن بچیزی عع فاکه قال ابن عباس انما سمی انسانا لانه عهد الیه
فنسی و الاناس لغة فی الناس و هو الاصل و یقال کیف ابن انسک و انسک یعنی نفسه ای کیف ترانی فی مصاحبتی ایاک و فلان ابن انس فلان ای صفیه
و خاصته و هذا حدثی و انسی و خلصی و جلسی کلها بالکسر یعنی هم سخن و مونس گزیده و همنشین من بست استیناس آرام یافتن بچیزی یقال استانست بکذا و هو خلاف
یافتن وحشی از مردم تأنس آرام یافتن انیس مونس انس آنس هنده مونس مثله و روز پنجشنبه و ما بالدار انیس ای احد ایناس انس دادن و دیدن و دانستن یقال
آنست منه رشدا ای علمته و شنیدن تأنیس انس دادن یونس بفتح النون و کسرها و ضمها نام پیغامبری و نهر ایضا انسی ضد وحشی قال ابو زید هو الایسر من
کل شیء و قال الاصمعی هو الایمن و قال کل اثنین من الانسان کالساعدین و الزندین و القدمین فما اقبل منهما علی الانسان فهو انسی و ما ادبر عنه فهو وحشی
انس بفتحتین هم مردم و قبیله که بیکجا مقیم باشند و نام خادم رسول صلی الله علیه و سلم و بی ترمان شدن عع کافه یقال انست به انسا و انسا اوس گرگ
مرد و قبیله ای من و عطا دادن و عوض دادن از چیزی عع فاصله اویس تصغیره و نام مردی استیاسه عوض خواستن متاس آنکه از وی عطا خواهند
ایس سخت و موردو باقی خاکستر در آتش و آن نشانهای سرای یاس نومید شدن عع کافه و الفعل ایس منه ییأس یأسا لغة فی ییئس ایاس یاس و
مصدر بها و احد ایسنی منه فلان یاسنی تأییس نومید کردن فصل الباء باس عذاب و سختی و سخت حرب شدن مرد بعلم و ضمهما بئیس علی فعیل ای شجاع
عذاب بئیس عذاب سخت بوس مثل سخت حاجتمند شدن عع کافه بائس نعت منه بئس بالکسر و هی کلمة الذم خلاف نعم و هی کلمة المدح یقال بئس الرجل
زید و بئست المراة هند و هما فعلان ماضیان لا یتصرفان لانهما ازیلا عن موضعهما فنعم و بئس منقولان عن نعم و بئس ای اصاب نعمة و اصاب بوسا فنقلا الی المدح
و الذم فشابها الحروف فلم یتصرفا ابؤس جمع بوس سختی و فی المثل عسی الغویر ابؤسا و یقال یوم بوس و یوم نعم بالاضافة روز سختی و راحت اباس سختی
رسیدن ابتیاس اندوهگین شدن و کراهت داشتن قوله تعالی و لا تبتئس بما کانوا یفعلون ای لا تحزن و لا تشتک مبتئس اندوهگین با سختی بؤسی خلاف نعمی
بجس آب راندن و روان شدن آب متعدی و لازم عع فاضله انبجاس انبجس روان شدن سحاب بجیس و منبجس ابر بارانی بخس کم دادن و زمینی که بی آب دادن
برویاند قوله تعالی و شروه بثمن بخس ای قلیل و کم کردن حق کسی عع بفتحهما و فی المثل تحسبها حمقاء و هی باخس هکذا اجری المثل قال ثعلب ان شئت قلت
باخسة و بخس الشیء تبخیسا ای نقص برس بالکسر پنبه برنس بالضم کلاهی که در صدر اسلام می پوشیدند تبرنس پوشیدن آن کلاه برنساء برنساء
یقال ما ادری ای برنساء هو ای ای الناس هو برجیس بالکسر نام کوکبی که آن را مشتری نیز گویند یقال ناقة برجیس ای غزیرة برجاس بالضم
نشانه که در هوا نهند ناقه برعیس مثل برجیس بعس الک نرم راندن پریشان را کردن ستور را عع فاضله بسیسه ساختن آن نوعی از طعام
سخن چینی کردن یقال بس عقاربه ای ارسل نمائمه و اذا دببا بس ها دن ستور بس بس گفتن مر ناقه را بوقت دوشیدن ناقه بسوس آنکه با بساس شیر دهد و فی
الحدیث یخرج قوم من المدینة الی الشام یبسون و المدینة خیر لهم لو کانوا یعلمون انبساس پراکنده شدن ستور بسوس نام زنی و فی المثل اشأم من البسوس حرب البسوس
منسوب بوی و شوربختی و بسبس بیابان خشک بساس جمع بست ایضا تراب قال الکسائی یقال جئ به من حسک و بسک ای جئ به علی کل حال و من حیث شئت قال ابو
عمرو جئ به من حیث و بس ای جهد کی بساسة گیاهی ابلاس نومید شدن از رحمت حق و منه سمی ابلیس اندوهگین و شکسته گردیدن و آواز نکردن ناقه از غایت شهوت گشن

بلس بالتحریک میوه مانند انجیر بلاس گلیم موی معرب پلاس و منه بلاسم یقال از اینک الله علی البلس حتی [...] اسارا باشند اکنده از گناه کسی را که عقوبت کنند بر روی
اشتهار کنند و ندا فرمایند **بلعس** ماده شتر ضخم سست گوشت **بقبیس** بس ماندن از کسی چیزی **بوس** بوسه دادن معرب عع قاضه
بهنشه **تبنس** خرامیدن **بهس** یکی از ماهیهای شیر بیشه گروهی از خوارج **بیاس** نام جائی **فصل التاء تریس** بالضم سپر ترسه ترس بالکسر
فیها تروس تراس جماعت تارس مرد با سپر تراس مرد سپر ساز و خداوند سپر ترس ترلیس سپر پیش داشتن متترس بالکسر قلعه در **تعس** هلاک شدن بروی
در افتادن و هو ضد الانتعاش عغ بفتحها اتعاس هلاک کردن تعسا له ای هلاکی باد او را **تلوس** طبیعت و اصل یقال هو من تلوس صدق ای من
اصل صدق **تلتس** تکه توس تیاس جماعت تیس ساده بالمد کذلک تیاس تکه بان استیتاس تکه خواهشدن ماده بز و یقال فی فلان تستیتای یکبر و تعدیه
فصل الجیم جبس بالکسر بددل و مکول فجبس خرامیدن **جحاس** زحمت دادن خصم با در حرب کوشش نمودن و تابتن کذلک **جدیس**
قبیله جادسته زمین بی عمارت و زراعت منه و فی الحدیث من کانت له ارض جادسته قد عرفت فی الجاهلیة حتی اسلم فهی لربها **جرس** بالفتح خوردن
زنبور گل را و هرزم کردن و سخن گفتن عع فاکه بحر مثلا و آواز نرم و بالکسر کذلک یقال سمعت جرس الطیر تقر منقاره اجراس آواز کردن مرغ بوقت
تیز گذشتن و بی و آواز آمدن از پیرایه و آواز کردن حادی بوده او از پای کسی شنیدن یقول قد اجرسنی السبع اذا سمع جرسک جوارس زنبوران
ویقال مضی جرس من اللیل ای طائفة منه جرس بالتحریک تم و فی الحدیث لا تصحب الملائکة رفقة فیها کلب او جرس تجریس محکم ای کرد او جرس بفتح
المراء مرد کارآزموده **جرجس** بکسرتین پشه ریزه لغة فی قرقس جرجیس نام پیغمبری **جرفاس** سطبر و درشت **جسن** بسودن و بر رسیدن احتساس
بسودن مجسته جای انگشت نهادن طبیب از دست بیمار و فی المثل افواهها مجاسها لان الابل اذا احسنت الاکل کتفی الناظر بذلک فی معرفة سمنها جسیس
خبر برسید جاسوس تم جباس نام مردی **جعبوس** با سین و شین ایضا مرد کوتاه زشت روی جعس بالفتح جموس بالضم و زیاده الیم پلیدی مردم یقال
رمی جامیس بطنه **جفاسته** ناگوار جفس بالتحریک ناگوار شدن عع **کافه جلوس** نشستن و نشیندگان عع فاکه مجلس بکسر اوسط جای نشستن
و بفتحها مصدر و کذا الموضع بالکسر و بالفتح جلسته مثال همزه بسیار نشیننده جلسته بالکسر نوعی از نشست تجالس هم نشینی کردن یقال هو جلیسی و جلیسی هم نشین [...]
و تجالس القوم جلس بالکسر زمین درشت و کذلک جمل جلس ای ضخم محکم و شجرة جلس و شهد جلس ای ضخم غلیظ امرأة جلس الکه دائم بر در خانه نشیند جلس
ایضا زمین نجد و نجد شدن جلسان گلستان معرب **جاموس** گاومیش معرب جواسیس جماعت جموس فسردن روغن و پیه و آب ما جامس ای جامد جمسته بالضم
غوره خرما نیم رس **جلنس** بالکسر یک گونه از حریری که در روی گونها باشد از وی مجانسته هم جنسی کردن تجنیس جنس فراهم آوردن **جوس** در میان سرای
و جای گشتن و بر رسیدن از انچه در دست عع فاضه قوله تعالی فجاسوا خلال الدیار ای تخللوها فطلبوا ما فیها جیاس مثله جوسان بالتحریک گشتن بشب
فصل الحاء حبس باز داشت کردن ضد تخلیت عع فاکه احتباس باز ایستادن و باز داشتن لازم متعد حبسته بالضم اسم منه و یقال [illegible]
و بند داشتن احباس وقف کردن حبیس بر اکبس حبیس بعث منه حبس بالضم وقف و بالکسر سنگ یا چوب که بر آب راه نهند بحیث گرد آمدن آب تا ستود خود و حبائس
جماعت و سمی مصنعة الماء حبسا حابس نام مرد **حدس** گمان سخن گفتن عع فاکه و دو هشتن ببی است بر ای رفتن و کار و در سینه شتر زدن یقال حدست
فی لیلة الیعیرای ذجانها و حدسهم ای رمیت به و حدسته برجلی ای وطئته و حدسته ای صرعته و تحدس الاخبار و عن الاخبار ای تخبر [...] **حندس** بالکسر شب
تاریک **حندلس** شتر گران رفتار **حراسته** بالکسر نگاه بانی کردن عع فاضه احتراس خود را پاس داشتن و فی المثل محترس من مثله و هو حارس
و گوسپند دزدیدن در شب حارس پاسبان حرس بفتحتین نگاهبان درگاه سلطان حراس جماعت حرسی یکی از ایشان حریسته گوسپند بشب فدزدند حرس
جماعت و منه حریسته الجبل و الحرس الدهر و الاحرس بجمع قال امرؤ القیس **شعر** لمن طلل دائر آیه + تقادم فی سالف الاحرس + یقال عشنا بذلک حرسا ای
دهرا احراس مقیم بودن بجای یقال احرس فلان بالمکان اذا اقام به حرسا ای دهرا **حسس** حسیس آواز نرم قوله تعالی لا یسمعون حسیسها حس [...] بعد از ولادت
شود زنان را و [...] الحس [illegible] بشی التی [...] احساک الشی [...] فعل مثله و دانستن آگاه شدن دریافتن [...] چیزی یقال حسست [...] الستیر

ظهر با می زشت اله و سرما گیاه و نبات را بسوزاند حس بالفتح سوختن سرما نبات را ع فاضه و گوشت بر آتش انداختن تا بپزد یقال حست اللحم و
حسسته بیه و منه جراد محسوس ای آتش بر بالای کوماج گستردن و از خان و مان برکندن کسی را و حسناهم ای استاصلناهم قتلا قوله تعالی اذ تحسونهم باذنه و
کشتن سرما ملخ را و منه جراد حسیس ستور را خاریدن بشانه محسه بالکسر شانه ستور خار و بالفتح در بالانسان و کذلک بالشین بها حواس خمسه پنج حس ع کلمه برد شم
ذوق و لمس حاسه یکی از پنج و سرمای سوزنده حواس الارض پنج آفت سرما و یخچه و باد و ملخ و ستور بریده سنه حسوس قحط سال سخت حساس ع ماهی خرد
و یقال احسست بالخبر و حسیت به با بدال الیاء و کذلک حسست بالخبر و حسیت و حسیت به ای ایقنت به و ربما حذفوا احدی السینین استثقالا و هو من شواذ التخفیف و قالوا
ما احسست بهم من احد او جد و احست للشی ای وجد حسه قال الاخفش احسست معناه ظننت و وجدت و منه قوله تعالی فلما احس عیسی منهم الکفر احساس کند شدن دندان
در آن تحسس خبر پرسیدن حسحاس جعران مرد بنو الحسحاس گروهی از عرب حساس بالضم ماهی بدیره و بدخوی یقال ضربه فما قال حس یا هذا یعنی بر دم و جنگ نکرد و
یقال الیت به ... من حسک و بسک ای من حیث شئت و مات فلان بحسه سوء ای بحال سوء حسان نام مادح رسول الله صلعم و وزن و فعلان باشد از حس
یا فعال از حسن حلفیس مثال ... کوتاه سطبر حفیسا همو ... مرد دیسک فربه و بالنار موضع لسین کذلک جلس بالکسر سطبر جلس بفتحتین مثله جلاس
جماعت ایم جلس کیست آن ان جلاس البیت گلیمی که زیر فرشهای فاخره افگنند و فی الحدیث کن جلس بیتک ای لا تبرح و چهارم تیر قمار احلاس گلیم بر شتر افگندن
و یقال ... اذا امر بها علیه و احلست السماء ای مطرت مطرا رقیقا دائما احلاس پوشیدن نبات زمین را حلس بکسر اللام مرد حریص و احلسهم بالکسر و فتح السین
و زیاده ایم کذلک جلس سرخی که بسیاهی زند حلبس ملابس و لیر و ملازم چیزی که از وی جدا نشود حلبلس کذلک و البار زائد قر حمس جای سخت زشت
و مرد درشت و دین ... در حرب و انا سمی قریش و کنانه حمسا لتشددهم فی دینهم حمس بالتحریک مصدر منع کافه حمس بکسر لغت منه حماسه دلیری
عام احمس سال سخت احمسون ... احامس زمینهای غلیظ ... تحمس سخت شدن حماس بالکسر نام مردی حمارس بالضم سخت و شیر ام الحمارس نام زنی
احوس آنکه از هیچ کس نترسد حوس گرسنه ای گشتن بطلب چیزی بشب جاسوا خلال الدیار مثل جاسوا و المطلوب الحوس هی الامور التی تنزل بالقوم و تغشاهم
و تخلال بار هم تحوس دلیری نمودن و بودن بجای برغربت سفر حیس در آمیختن و طعامی از خرما و روغن و ماست و ساختن آن طعام ع فاکه حواست
بالضم مردم در آمیخته حواسا شتران گرد آمده و فضل الخنا ... تجنس غنیمت یافتن خناس غنیمت یابنده اختباس غلبه گرفتن چیزی را و منه اسد خبوس خباب
بالضم ... و غنیمت و جای غنیمت خنابس بالنون زشت دیدار و منه اسد خنابس و الانثی خنابسه سخت تاریک ع خنابس ای قدم ثابت ... جندریس
می کهنه ... خندریس گندم کهنه خرس ب بالفتح گنگ شدن خرس خم گر خرس بالضم معانی ولادت و جمع اخرس صفة خرس طعام زنان
زچه تخریس طعام دادن او را یقال خرست علی المراة ای اطعمتها فی ولادها و خرسه ساختن خرس بالتحریک گنگی و گنگ شدن
ع کافه اخرس لغت منه خرساء مستعد مر منه کتیبه خرساء لشکر آرامیده لبن اخرس شیر خفته سحابه خرساء بلا رعد ... برق خیل اخرس ای بلا صدی اخرساس
خاموش بودن خرسی خراسی و خرسانی منسوب بخراسان و یقال هم خراسان کما یقال سودان و سبعان فی الجمع خسیس فرومایه خساس فرومایگی کردن خسیس
یا فتن ... خست فرومایگی ... استخساس خسیس شمردن ع کافه خس بالضم کم کردن ع فاضه و تره که ادر الکوک خوانند خس بالضم نام مردی ... یقال فیه خساسه و
خسیسه ... فرومایگی ... خسیسه الناقه دندان و یقال جاوزت الناقه خسیسها و ذلک فی السنة السادسة اذا القت سنها و هی التی تجوز فی الضحایا ...
خفاش ... بی اندازه شکل بخفش ... و درست کنند خفاش جانوری که ... شب پرک و خبر و ... خفشاء ماده مونث خفش خفشه ... فیهما کما یقال العمی ...
اختلاس ربودن ... تخالس القوم خلیسه هم غیره یقال الفرصه خلسه خلاس بهم آمیختن گیاه خشک و تر و موی سیاه و سپید خلیس گیاه خشک و تر در موی سیاه و سپید بهم آمیخته
خلابس ... یقال ... ای فتنه ... کما یقال ... و لیس ... ان یکون ... الاصل الا ان السین ... الزیادات خلابیس ...
خمس پنج از ... پنجم ... یقال جاء فلان خامسا و خامیا بالیاء ... خمس بالکسر ... روز یک نوبت آب ... اخماس پنجم شدن ...
خمس شدن ... خمیس لشکر با پنج رکن مقدمه قلب میمنه میسره ساقه و جامه پنج گزی مخموس مثله و روز پنجشنبه ...

پنج ماه شی مخمس پنجگوشه خمس پنج یک مال ستدن عع فاضه و پنجم قوم شدن عع فاکه یقال خمست القوم ای اخذت خمس اموالهم و خمستهم اذا کنت
خامسهم او کملتهم بنفسک خمسة ویقال خمسة دراهم وعندی خمسة الدراهم وتقول هذه الخمسة الدراهم بالنصب وان شئت رفعت وتجریها مجری النعت وکذلک الی
العشرة وفی المونث تقول عندی خمس لعدور وقولهم فلان یضرب اخماسا لاسداس ای یسعی فی المکر والخدیعة واصله فی اظماء الابل ویقال غلام رباعی
وخماسی ولا یقال سداسی ولا سباعی لانه اذا بلغ سته اشبار صار رجلا خنوس سپس آمدن و سپس خزیدن پنهان شدن عع فاضه خناس متعدد فیه
خنس بینی سپس نشستگی اخنس خنساء نعت منه خنس بالضم جمعهما والبقر کلها خنس خنساء نام زنی شاعره خناس دیو گشنده خنس ستارگان و یا سیاره از ان
وقال الفراء فی قوله تعالی فلا اقسم بالخنس انها النجوم الخمسة زحل والمشتری والمریخ والزهرة وعطارد خلیس بالکسر درخت انبوه و بیشه شیر خلیس بالفتح بوی گرفتن
مردار عع فاکه و کاسد شدن چیزی و عذر کردن بکسی عع فاضه یقال خاس ای غدر به و خاس بالعهد ای نکث و خیسه ای ذلله ومنه المخیس زندان
عراق ای هو موضع ابتداء فصل الدال دبس بالکسر دوشاب ادباس سرخ سیاه رنگ شدن چراو دبس و فرس ادبس نعت منه دبسی بالضم مرغی در ما
بالفتح والمد ملخ ماده وادبست الارض اذا ابدت خضرتها من النبت وهی ارض مدبسة دگوس سید آمد موش دابیس عت دحس [illegible]
در میان قوم و دستها در پوست گوسپند کردن وقت سلخ دحاس کرمی که در زیرهای دیوار رود در خاک نرم مغاک سازد و حاحیس عت و داحس اسمی مم
وهو قیس بن زهیر العبسی ومنه حرب داحس وقعت الحرب لاجله بین عبس و ذبیان اربعین سنة دحمس دمسان بفتحتین [illegible] گندم گون در به دخنس [illegible]
اماس شش [illegible] ستور دخیس پیوند دست و پای ستور و گوشت فربه کننده و ریگ توده و عدد بسیار از هر چیز یقال عدد دخاس بالکسر و بالضم دخاس اکثیر در مع
دخاس ای متقاربة الحلق دخس مثال هرد جانوریست دریائی دروس ناپدید شدن نشان و ناپدید کردن لازم متعدد درس حائض شدن زن بود در اس
کینت فرج زن و گر شتر در راه پنهانی و کهنه شدن جامه درس کوفتن خرمن گندم درس در رسته مدارسته تدارس تدریس ادراس سبق گفتن و درس کتاب کردن
مدرسة جای درس درواس بالکسر سطبر گردن و باشکوه از مردم و سگ شتر درس بالکسر دریس جامه کهنه در ان عت ادریس نام پیغمبری [illegible] دربیس [illegible]
و پیر خرف و گند پیر و مهره و تدریس ای تقدم بعیر دردبس مثال زبرج ناقه در فسته بزرگ درفاس مثله درداقس بالضم مثال نعالل استخوان میان کله
و گردن دس قطران البعیر [illegible] مدسوس نعت منه وفی المثل لیس الهناء بالدس و زیر خاک پنهان کردن دسیس پوشیده داشتن مکر و حیله عع فاضه
دساسه مار که در زیر خاک پنهان شود دانه ساس پنهان شدن در خاک دسته بالضم بازیچه کودکان دعس نشان نیزه در زدن بچای [illegible] عن
الجماع و پر کردن خنور را طریق دعس راه بسیار نشانه مدعاس راه نرم مدعسته نیزه زدن با هم مدعس بالکسر نیزه مداعس نیزه های میانه تر دعس جای کوفتن
در بادیه و تنور بریانی دعکسته ست بنده هو اللعب المجوس دفنس بالکسر زن گول و دفناس مرد احمق دکاس بالضم خوابی که غلبه کند مردم دکس [illegible]
مو جانور [illegible] آن گیرند و هی لغة فی کادس دلس عدد بسیار و [illegible] شیر تدلیس پنهان کردن عیب متاع بر خریدار [illegible] دلس بالتحریک تاریکی روییدنی
که در آخر گرما برگ آرد ادلاس عت مدلس تاریکی فرود آمدن دلعس شتر ضخم دلمس بفتحتین شیر دلیر شب دلامس سخت و تاریک شدن شب و پنهان
کردن چیزی در خاک و پوشیده داشتن خبر و دست حیله النجدی کتمه الیه عع فاضه دلیل دهش [illegible] سخت تاریک امور دموس کارهای بزرگ کانه جمع دمس مثل نازل
نزل تدمیس پنهان کردن در خاک دیماس بالکسر زندان حجاج بن یوسف و گلخن و حمام [illegible] عت مثل قراط و قراریط و ان فتحت الدال فجمعه دیامیس مثل شیطان و شیاطین
دمقس مثال هزبر قز و ابریشم دنقسته تباهی افگندن میان قوم [illegible] دنس بالتحریک ریمناکی و ریمناک شدن عع کاح تدنیس مثله تدنیس متعدد منه
دوس کوفتن [illegible] عع فاضه و قبیله از یمن و روشن کردن شمشیر [illegible] کوفتن خرمن [illegible] خرمن جای دوس [illegible] کوب مصقله دهس بالفتح جای نرم
نه ریگ باشد و نه خاک دهسته بالضم بودن آن زمین ادهس نعت منه رمال دهس [illegible] بسیار سرخ رنگ دهلیس [illegible] فصل الراء راس سر [illegible]
[illegible] سرور کردن عع [illegible] رئیس مهتر ریاست مهتر کردن کسی را بر قومی راس [illegible] عند العامة [illegible]
[illegible] سیاه سر راس بزرگ سر روس بالضم مثله شاه اراس [illegible] شعر که [illegible] ماند باشد سر انس [illegible]

راس عین نام جانی و یقال هو راس الکلاب یعنی بنوی الکلاب بمنزلة الرئیس من القوم و یقال رمی فلان منه فی الراس ای عرض عنه ولم یرجع به را اکره
واستثقله و یقال رسیت منکم فی الراس ای اعرضت عنی و یقال بعد کلام من الراس ابتدا کردی و ثبت علی ریاس امرک و رایس کرکا زبرگ یعنی ریاس السیف دستهٔ شمشیر
رهیس دلیر و سختی و داهیة رهبسا و هو رهبس ای شدید ارتباس گوشت آگنده شدن گشن رهیس محتقار آگنده گوشت رهیس در آگندن هشک
و خزان ریس [illegible] زدن ارتباس ضعیف شدن کار رجس بالکسر پلیدی و عقوبت و خشم قوله تعالی و یجعل الرجس علی الذین لا یعقلون قال الفراء
انه العقاب و الغضب رجس بالفتح آواز بلند رعد و بانگ شتر و بلند کردن عع فاضه ارتجاس مثله سحاب رجاس بعیر رجاس نعت منه و یقال هو فی
مرجوسة من امره ای فی اختلاط مرجاس سنگی که بر دلو بندند و لای چاه را بدان بشورانند و آن ابهار اکشند تا لایها بدان طریق برآید رجس بکسر الجیم
نرگس معرب و النون زائدة لانه لیس فی الکلام نفعل و فی الکلام تفعل ردس سنگ انداختن عع فاضه مرادسة کذلک ردیس مثال افسوس سنگ انداز
مرداس بالکسر سنگی که در چاه اندازند تا بدانند که آب هست در وی یا نی و نام مردی و یقال ما ادری این ردس ای این ذهب رس [illegible]
رس من خبر ای سمعت منه رس الضیا چاه بسنگ برآورده و نام چاه بقیه ثمود و نام وادی و نام آبی و چاه کندن و در گور کردن مرده و اصلاح کردن میان قوم [illegible] فساد
کردن و هو من الاضداد و در رس خبری دیدن کسی را و یقال فلان یرس الحدیث فی نفسه ای یحدث به نفسه رسیس عشق ثابت رسیسه جنبیدن شتر تا برخیزد رعس
لرزیدن [illegible] ره رفتن آهسته از ماندگی و ضعف عع بفتحها ناقه رعوس آنکه سراو لرزد از پیری رعسان جنبانیدن سراز کبر ارتعاس لرزیدن رعشان المعجمه کذلک ارعاس
لرزانیدن و باشین مثله رعس گوالید و نیکوئی و فی حدیث ان جلارغسه الله تعالی ای انماه ما لاء مبارک رغیده یقال له نصاب رغوس یعنی حسب ابرده و بابرکت مرغوس ای
مبارک و میمون یقال [illegible] و جعک المرغوس ای المبارک رقس بیازی زدن عع فاکه رکس بسیاکی برگردانیدن ارکاس کذلک قوله تعالی و الله ارکسهم بما کسبوا
ای ردهم الی کفرهم ارتکاس باز گشتن بچیزی که از وی خلاص یافته باشد رکس بالکسر پلیدی و مردم بسیار از رکس گاو که درمیان خرمن بندند بوقت کوفتن و نام وادی
وارکوسیة فرقه من النصاری و الصابین رمس خاک گور و پوشیده داشتن خبر و دفن کردن مرده ارماس کذلک مرمس ترابیضا هموار و ناپدید کردن نشست گور سنگ اندر [illegible]
مرمس جای گور رمس بادها که راه وپی را ناپدید کنند رمیس نسیان خراهید فصل السین سحسس بالتحریک آب تنگ گردنده و گردیدن رنگ آب عع کافه و یقال
لا آتیک سجیس عجیس الا و حبس سجیس اللیالی نیایم هرگز سدس بالضم و بضمتین شش یک سیت بالکسر شش [illegible] و زیکبار زوبت ابشتر اسداس جهت سنین
وقد ندا بامعدن شتر بهشت سالگی و شش تن شدن قوم سدیس شش یک آتیک سدیس عجیس هرگز شاه سدیس شش سالگی درآمده سدس بالتحریک دندان هشت سالگی
شتر یستوی فیه المذکر و المونث لان الاسنان کلها اناث الا الضرس و الناب السدیس البازل و جمع سدیس مثال رغیف و رغف و جمع سدس سدس مثل اسد و اسداد سدیک
و سد [illegible] شش نبدی سدس شش یک مال شدن عع فاضه و ششم قوم شدن عع فاکه سدوس بالفتح پدر قبیله سدوس بالضم طیلسان سبز قال الاصمعی و سدوس
بالفتح الطیلسان و بالضم اسم رجل شدن سن ساده سرس سرین نامرد سلس نرم و روان سلاسته مصدر منه و سلس البول سلس انقیاد سلسلس بالکسر دشنه و کشیده
سلاس بالضم [illegible] مسلوس ای عقل مسلوس بفتح اللام نام شهری سلیس بالکسر رجی اذ ملی سیاسته بالکسر رعیت داری کردن عع فاضه اساسته تسویس
سیاست در گردن کسی افکندن سوس بالضم ملیت وصل و دیو جه و منه سوس بالفتح و اد آن میسه در حیزی عع کافه اساسته سوس کذلک زینه شدن گوسپند اساسته
کذلک سیاره بالکسر المدکفت سیاره [illegible] مهره نشست خرسیاسی جا فصل الشین شاس جای درشت و بالتحریک مصدره عع کافه امکنه شوس مثل حون و جون
شاس نام هروی شخس اضطراب و اختلاف کردن عع بفتحها تشاخس خلاف افتادن میان قوم و یقال تشاخست اسنانه اذا اختلفت مال بعضها
و سقط البعض من الهرم شرس شرسیس [illegible] خوشرس [illegible] مصدره تشارس دشمنانگی کردن با هم مکان شرس با سکون در [illegible] شرس بالکسر
شوریده گرا شرس مشرسة نعت منه یقال بنو فلان شرسون ای ترعی ابلهم الشرس رجل شکس بالسکون و دشوار خو یقال هم شکس بالضم
مثال رجل صدق و قوم صدق شکاسة مصدره عع کافه شکس نعت منه علی القیاس شمس آفتاب و یجمع علی شموس کانهم جعلوا
کل ناحیة منها شمسا کما قالوا المفرق مفارق و تصغیرها شمیسة و حمیل و آفتاب تاک شدن روز اشماس کذلک شمس

ایستادن شمس پدید کردن ع فاکه شماس بالکسر مثله یقال شمس لی فلان ای ابدی لی عداوته فرس شموس شماس مصدر ازان منه رجل شموس بلغ خو شمس
بآفتاب استادن تشمیس بآفتاب بخشک کردن عبدشمس نام قبیله عبشمی منسوب بدو در نسبت اسم مضاف مرجه گویند یا نسبت بمضاف کنند چون عبدری از
عبدالقیس و یا بمضاف الیه چون مطلبی از عبدالمطلب و یا بمعنی از هر یک چون عبشمی از عبدشمس و عبدری از عبدالدار و عبقسی از عبدالقیس و یقال تعبشم فلان و تعبقس ونحوهما
عبشمس بن زید بن مناة بن تمیم قال ابوعمر واصله عبشمس ای حب شمس وهو ضوءها والعین مبدلة من الحاء کما یقال حب و عب قروه ابوالبرد و قال ابن
الاعرابی اصله عب شمس مهموزا بالکسر والفتح وهو العدل والنظیر شوس بالتحریک نگریستن بگوشه چشم از تکبر ع کافه اشوس نعت منه شوس جماعت مثله
بگوشه چشم نگریستن و رخساره کژ کردن دران حال فصل الضاد ضبس بالتحریک پلید و دشوار خو شدن ع کافه ضبس صبس نعت منه ضرس
بالکسر دندان و هو مذکر ما دام له هذا الاسم لان الاسنان کلها اناث الا الاضراس والانیاب ضروس و اضراس جماعت ضرس ایضا تشنه درشت
و باران اندک ضروس جماعت ضرس بالفتح گزیدن سخت و بدندان آزمودن چوب را بنرمی و سختی و سخت شدن روزگار بر کسی ناقه ضروس گزنده
و آن ماده شتر که در نوزادن بگزد و یقال هی بحدثان ضراسها ای بحدثان نتاجها ضروس بالضم سنگها گرداگرد سر چاه مضروسة و ضریس نعت منه
اضراس نفسه کردن کسی را التضریس مجرب و محکم گردانیدن حرب و سفر مرد را رجل مضرس نعت منه ای مهذب مجرب ربط مضرس چاه در موش دندان
حره مضرسة و مضرسة آنکه در وی سنگ ریزها باشد تضارس ناهموار آمدن بنا رجل اضرس اضراس اتباع ضرس بالتحریک کندی و کند شدن دندان از ترشی
ع کافه ضرش سرش و دشوار خو ضغبوس بالضم خیار و یا در تک ریزه و مرد ضعیف ضغابیس جماعت و فی الحدیث اهدی لرسول الله صلعم ضغابیس مراة
ضغبة ای مولعة بحب الضغابیس و قد مر فی باب الباء فصل الطاء طحس بالکسر اصل و نیم بهم چیزی طرس کاغذ صحیفه و کاغذی که محو کرده باشند
از وی و باز نبشته طلس مثله اطراس طروس جماعت طرسوس بالتحریک نام شهری ولا یخفف الا فی الشعر لان فعلولا لیس من ابنیتهم طرفسان پاره از ریگ
طرمساء ممدود تاریکی طرمسة گرفته شدن و پس پایکی رفتن طرموس بالضم کوماج طس طسة طست لغت طساس طسوس طسات جماعت
رونده در شهرها طفس بالتحریک ریم و ریمناک شدن طفاسة کذلک ع کافه ثوب طفس و رجل طفس نعت منه و طفس البرذون ای مات طفوس مصدره
ع کافه طنفسة بالضم والکسر پارچه گستردنی طنافس جماعت طلس پاک کردن نبشته ع فاکه تطلس لازم منه طلس بالکسر نیز اطلاس جماعت اطلس
کذلک یقال رجل اطلس الثوب و ذئب اطلس و هو الذی فی لونه غبرة الی السواد و کل ما کان علی لونه فهو اطلس طیلسان تم طیالسة جماعت والهاء فیها
للعجمة لانه فارسی معرب والعامة تقول بکسر اللام فلو جمعت هذا فی النداء لم یجز لانه لیس فی کلام العرب فیعل بکسر العین الا معتلا نحو سید و میت طمس بالکسر و
بالضم دروغ گوی طموس ناپدید شدن طمس متعدی منه ع فاضه انطماس تطمس پاک شدن و ناپدید گشتن کمنخط قوله تعالی ربنا اطمس علی اموالهم ای غیرها و قوله
تعالی من قبل ان نطمس وجوها رغیف طملس بتشدید اللام گرده خشک طیس آب و ریگ بسیار و جز آن طیسل مثله لام زائده طاس کلمه تم طاوس تم و مردم
خوب بلغت شام تصغیره طویس و فی المثل اشأم من طویس و این مخنثی بود در مدینه و کان اسمه طاوسا فلما تخنث جعلوه طویسا و کان یقول یا اهل
المدینة توقعوا خروج الدجال ما دمت بین ظهرانیکم فاذا مت فقد امنتم لانی ولدت فی اللیلة التی مات فیها رسول الله علیه السلام و فطمت فی الیوم
الذی مات فیه ابوبکر و بلغت الحلم فی الیوم الذی قتل فیه عمر و تزوجت فی الیوم الذی قتل فیه عثمان و ولد لی یوم قتل علی و یسمی بعبد النعیم و قال فی نفسه انه عبد
النعیم انا طاوس الجحیم و انا اشأم من یمشی علی ظهر الحطیم طوس بالفتح ماه و خوب روی شدن ع فاضه فصل العین عبوس ترش روی کردن ع
فاکه تعبیس مبالغه فیه تعبس لازم منه عبس سرگین و پیشک خشک شده بر دم ستور و خشک شدن ریم بر دست و اندام ع کافه
اعباس عبس ناک شدن ستور یوم عبوس ای شدید عبس بالسکون پدر قبیله از قیس عیلان عنبس شیر عنابس اولاد امیه بن عبد شمس
و ایشان شش تن بودند حرب و ابوحرب و سفیان و ابوسفیان و عمرو و ابوعمرو و جز این شش را اعیاص خوانند عترسة سخت گرفتن
عتریس بالکسر مرد خشمناک عتریس ناقه صلب و نون زائده عجس مثلث حرکات قبضه کمان معجس مثال مجلس کذلک عجس پاره از شب

بچه سار کلان بزرگ از شتران دنباریکی عجنس شتر عجم عجالس جماعت عجیس باز داشتن از حاجت و گرفتن بچه چیزی را عجم فاکه عجس چیزی را دزدیدن کار رخ شدن
مردی بیکدیگر آمدن باران سطر عجوس باران بیابانی نخل عجیس مثل عجیس عجرش کی نتواند کشتی کردن عیسی نخیل عقلو و ممدود و نوعی از خرما آهسته
عدس رفتن و زمین طلوعه فی الحدس سخت سیر دن و جانه و سقف العدس الکسری یعنی سخت فنا برعدس بالتحریک شکست علاسته سرخکان که بر اندام بر آید
عدس بالوخت و آنگ راندن استر و رباسموانبغل کذلک و عدس نام مرد عدبس بالفتح و التشدید نام دو شتر محکم اندام عدالبن جماعت عرد ز بالفتح زن
و مرد نو خواسته یکدیگر اتفاق عروس و امراه عروس فی نساء عرائس و فی المثل کاد العروس ایکون امیرا عرس بالکسر زن با شوهر و ماده شیر باز اعراس
جماعت و ربا سمی الذکر و الانثی عرسین ابن عرس راسو بنات عرس جماعت و حکی الاخفش بنو عرس عرس بالفتح دیوار یکه میان دو دیوار خانه سر آن نهند و بنا
نهند و سقف سازند تا آن خانه گرم تر شود و از الفارسی بچه گویند بیت معرس خانه با بچه عرس بالضم مهمان عروسی اعراس اعراسات جماعت اعراس
کردن و جماع کردن عرس الصنا بستن گردن شتر بر بازو باری و بعی عرماعم عواس بالکسر کسی بند بوی عرس بالتحریک دهشت داشتن عرم کامی و ملازم
چیزی بودن یقال عرس ای لازمه عرست منها تعریس در آخر شب فرود آمدن مسافران اعراس مثله معرس و معرس منزل فرو آمدن عریس عریسه
بالکسر بیشه و جای شیر ذات العرائس نام جائی عرندس شتر سخت با قوت ناقه عرندسه توانا و دراز قامت عرطبیل عرطره دو رشدن و شکستن و رفتن
از جنگ و منازعت قوم عکس لشکر گرد آمدن سیاه شدن موی عرسته گرد آوردن یکدیگر عرعر بالکسر سنگ بزرگ و ناقه استوار عسس شب گشتن پاسبانی و در آمدن
و آمدن ناقه و شیر دادن او و بیشتر عسسه عاس شب گردنده و گرد شهر عسس جماعت مثل خادم و خدم فی المثل کلب عس خیر من کلب ربض عسعس
شب گشتن و تاریکی در آوردن شب قوله تعالی واللیل اذا عسعس عسیس بالضم قدح بزرگ عساس بالکسر جماعت و یقال جی من عسک و بسک ای من
شیت او من جهدک و جدک عسوس بالفتح ناقه که تنها چرا کند و ناقه که پیش مردم شیر ندهد و جوینده صید و گشت کننده اعتساس شب گشتن و زیدن
و طلب کردن عس جائی طلب عسعس عسوس عساس گرگ جماعت و الصنا خار پشت عسعس تعسعس بو کردن بوی و صید جستن عسعس نام جائی در بادیه تمیم
مردی عسطوس درختی عفس بیخه فی المثل ابرد من عضرس و کذلک العضارس بالضم عضارس بالفتح جماعت مثل جوالق و جوالق و گیاهی عطاس بالضم
عطسه دادن عطس عفاض که دو مینه از صبح عاطس آنچه پیش آید عطس بالکسر الطاء و فتح با بینی عطموس زن تمام اندام و شتر قوی هیکل عطامیس جماعت و قد جاء فی حمزه
الشعر عطامس عفس باز داشتن و زدن و دن بپای بر سر زن کسی معفوس مردی بدو ملازم مثل اعتفاس کشتی گرفتن و معافسه مردی سیلاوی الحیه
و مافیه السعفاس بالکسر بروع نام دو شتر عفقاس و عفقس بد خوی مردم خلق عفقس و شو اعکس باشگونه کردن مهار شتر در دست اوستن و شیر بحنین بجود
علیس کره سر خو ردی ریزند و نوعی از طعام که از شیر و آرد سازند و العکیس العضیب من الجبلیه عکس سخت الارض الی موضع آخر نیز شاخ رز که او را بحو با نند تا ار دیه
عکاس بالکسر آنچه بر معا و گسترند و بوی سپس و استد تا ارام شود عکسته تاریک شدن شب لیل عکاس شتران بسیار علس بالتحریک کنه بزرگ و نام مردی و نوعی
از گندم دو گانه در یک غلاف که نزاشام مکه گویند جمل و رجل علس سخت علوس ستوار خلقت و سخت علوس چیزی از طعام یقال ما ذقت علوسا و لا الوسا ای شیئا و یقال
ایضا ما علسنا عندهم علوسا علس الشامیندعم فاکه تعلیس خورانیدن و سخت عنس بیماری علس آمجه علبس بر پای با پوست بچه علکاس سخت بستن شدن تو
و متردد شدن کاسه علنکس و معلنکس موی انبوه و ناقه علطوس مثال فردوس شتر گزیده علاطیس بالفتح روشن و نوران عماس بالفتح جرب سخت
و بلا یقال شب عماس یکیوم عماس الصیا عماسه تاریک شدن عمیص امر عموس عماس کاری که سروپا ندارد عموس آن متعسف تعامس تغافل
کردن یقال تعامس علی ای تعامی علیه و ترکه فی شبهه من امره عمس خویشتن را در کار ناداان ساختن و عمس الکتاب ا
درس و عنطاعون عمواس بالفتح والکسر اول طاعون که پیدا شد در اسلام بالشام عمهر بالفتح و التشدید مرد قوی سخت عملس
مثله و توانا و سبک عنس عمروس بالتحریک مثله و کودک سبک و عملس الفشام مرد جلد و گرگ و نام مردی که مادر را بر پشت سوار کرده حج میکرد
مثلی یقال ابر من العملس عنس ناقه سخت و دراز عنوس در برامدن دختر در خانه پدر بی شوی عناس بالکسر مثله فهی عانس و یقال للرجل ایضا

قیس بن رفاعة شعر منا الذی هو ما ان طر شاربه والعانسون ومنا المرد والشیب وقال الکسائی العانس فوق المعصر عنس عنس عمت حماً مثل نزل ونزول
نزل ومتغیر گردیدن کلان سالی چهره مردم را عع فاضه یقال فلان لم تعنس السن وجهه ای لم تغیره الی الکبر تعنیس دیر ماندن دختر در خانه بی شوهر
قال الاصمعی لا یقال عنست ولکن عنّست علی ما لم یسم فاعله وعنّسها اهلها عوس شب برگشتن گرد چیزی داشتن گرگ در پی خوردنی و نگاهبانی مال
کردن عیاسة کذلک یقال هو عائس مال عوس نوعی از گوسپند یقال کبش عوسی عوساء بالفتح ممدود اخنبروک با بچه علیس آب کشی کردن
عع فاکه عیس بالکسر شتران سپید سرخ موی عیس عیسا وجدها عیساء ایضا علم اده عیسی نام پیغمبری علم عبرانی او سریانی والجمع عیسون وعیسین
واجاز الکوفیون بضم السین قبل الواو وکسرها قبل الیاء مثل عیسون وعیسین لم یجزه البصریون والکسائی بفتح ما قبل الواو فی الالف الاصلیة مثل معطون
ویضم فی غیر الاصلیة مثل عیسون وکذلک القول فی موسی واذا نسبته الیهما عیسوی وموسوی قلبت الیاء واوا وان شئت حذفت الیاء فقلت عیسی
وموسی بکسر السین فصل الغین غبس بفتحتین خاکستر گون غبس ذئب اغبس مرد غبس سپ سمند ویقال لا آتیک ما غبا غبیس هر گز وهمیشه وهذا
ظرف من الزمان وقال بعضهم جلة الذئب وغبیس تصغیر اغبس مرخم وغبا جلة غبس فابدل من اجری المائین بالالف مثل تقضی من تقضض ومعناه لا آتیک
ما دام الذئب یاتی الغنم غبا غرس بالکسر آب که با بچه بیرون آید از رحم وپوست که بر روی جنین باشد غرس بالفتح نشاندن درخت عع فاکه غراس
بالکسر نهال ووقت نهال نشاندن غریسة خرمای نورسته غسس بالضم مرد ناکس ضعیف واحد وجمع یکسان ونشین ایضا کذلک غس بالفتح عیب کردن
غسغسة مبالغه کردن در راندن گربه وادراغس غسیس گفتن غسان قبیله از یمن ونام ابی وادی در افغلان هوام فعال یعنی هوام نوی عطس آب فرو بردن
عع فاکه مغنطیس سنگ آهن ربا معرب غطریس ستمگار ومتکبر تغطرس تکبر کردن غلس بالتحریک تاریکی آخر شب تغلیس در تاریکی رفتن
یقال غلسنا الماء ای وردناه بغلس وکذلک اذا فعلنا الصلوة بغلس ویقال وقع فلان فی وادی تغلس غیر مصروف تغمّین ای فی داهیة وباطل غمس
به آب فرو بردن انغماس غماس لازم منه مغامسة فرو بردن به آب یکدیگر را و در میان حرب افگندن خود را امر غموس کار سخت الیمین الغموس سوگند
دروغ بگناه فرو برنده طعنة غموس زخم گذاره ناقة غموس آنکه حمل وی پیدا نشود تا بوقت زادن غمیس گیاه سبز که در زیر گیاه خشک برآمده باشد
وآب راه خرد میان تره زار غیسان جوانی فصل الفاء فأس تبر فؤس جماعت وزدن به تبر فاس اللجام کام لگام فاس الراس تندی قفا
فحس بزرگ منشی کردن عع فاضه فدوس شتر مثل دکس وگردهی فرس بالتحریک اسب نر و ماده ولا یقال فرسة افراس جماعت
تصغیر الفرس فریس وان اردت الانثی خاصة لم تقل الا فریسة بالهاء فارس سوار فوارس جماعت وهو شاذ لان فواعل جمع فاعلة او جمع فاعل
اذا کان صفة للمونث نحو حائض وحوائض او ما کان بغیر الادمیین مثل جمل بازل وجمال بوازل حائط وحوائط فاما مذکر ما یعقل فلم یجمع علیه الا فوارس
ونواکس وهوالک قال ابن السکیت اذا کان الرجل علی ذی حافر بردونا کان او فرسا او بغلا او حمارا قلت مر بنا فارس علی بغل وفارس علی حمار
فرسته باد که در گردن نشیند فرابیس چنبر فریسة شکاری فرس افگندن شیر شکاری را عع فاکه وفرد کوفتن وشکستن استخوان گردن افترس کذلک
واصل الفرس هذا ثم کثر واستعمل حتی صیر کل قتل فرسا وقد نهی عن الفرس فی الذبح وهو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد فراس غفلت کردن راعی تا گرگ گوسپندی
از رمه اش ببرد ونحو فرس الرجل الاسد حماره اذا ترکه لیفترسه وینجو هو وقیل لا یقال الا فراس الا فی الاسد ویقال لکل الذئب الشاة ابو فراس کنیت شیر فارس
الفرس ایضا وبلادهم فارسی منسوب بکوفرستان بالضم جمع فارس فرسان بالفتح قبیلة فراسة بالکسر دانائی به نشان فهمیدن تفرس دانستن بدلالات وفی الحدیث اتقوا فراسة
المؤمن رجل فارس النظر نعت منه فراسة بالفتح سوارشدن ماهر گردیدن فرواستن عع بضمهما فروسة بالضم فروسیة سواری وسبک شلی فرس بالکسر گیاهی فرس
بالکسر سیل شتر نوزائدة فرناس بالکسر شیر سطبر گردن فرنس بالضم مثله فردوس بستان بهشت وناحیه روضه بیابه فرادیس جماعت وموضعی بشام فرطوسة
بالضم بینی خوک فطس بالتحریک پهن بینی شدن عع کافه افطس نعت منه فطسة بینی جنی فطسة بالتسکین خرزة یوخذ بها تعلیل خذته بالفطسة بهزبا
فطوس بالضم مردن عع فاکه فطیس بالکسر مثال فسیق تپک تقطیس خیزچمی? حرکة فطیسة مثله فقوس بالضم مردن وسبعده کردن منع خانه فقعس پدر قبیله

از نبی اسد فلحس حریص و سگ و نام مردی و فیه المثل اسأل من فلحس یعنی از و خواهنده تر **فلس** پشیز فلس فلوس جماعت افلاس بی چیز شدن یا بجائی رسیدن
که گویند فلسی ندارد کما یقال قهر الرجل ای صار الی حال یقهر علیها و اذل الرجل ای صار الی حال یذل فیها تفلیس با فلاس منسوب کردن و حکم کردن قاضی بر افلاس
کسی **فلنقس** آنکه پدرش مولی و مادرش عربیه یا آنکه هر دو مولی بوده باشند یعنی آنکه پدر آزاد و مادر مولات بوده باشد معرف آنکه پدر مولی و مادر حره بوده
باشد **فصل القاف قبس** بالتحریک پاره آتش مقباس بالکسر کذلک قبس بالسکون آتش گرفتن **عع فاکه** و فائده گرفتن و دادن و منه اقتباس العلم
یقال قد اقتبس منه قباس اقتبس فائده دادن کسی را اقتباس آتش گرفتن و در آتش و فائده گرفتن قبیس بالفتح سنگ کشتی کشته و فی المثل لعوقه صامت قبسها
ناقه زود حمل گیرنده باشد و هی بالفتح والکسر قبس بالتحریک نیز گشنی شدن **عع فاکه** قبس قبیس بالتصغیر والتمام نعت منه ابو قبیس نام کوهی بمکه ابو قابوس کنیت نعمان
بن المنذر و در شعر ابو قبیس آمده است قابوس نام مردی **م** غیر منصرف **قدس** بضمتین و بسکون پاک و پاک شدن حظیرة القدس بهشت روح القدس
نام جبرئیل علیه السلام قدس بالسکون کوهی بزرگ بزمین نجد تقدیس پاکیزه کردن و بپاکی منسوب کردن تقدس پاک شدن الارض المقدسة زمین پاک شده بیت المقدس
و بیت المقدس مثال المجلس مشدد و مخفف نام مسجد بشام مقدسی مقدّسی منسوب قادسیه موضعی **م** بشام قدوس بالضم و التشدید نامی از نامهای خدای عز و جل
و هو فعول من القدوس کسبوح من التسبیح و قد یفتحان ایضا و ما سواهما غیر هذا المثال من الاسماء مفتوح مثل سفود و سمور و تنور و اشباهها قدس بالتحریک سطل مثب حجاز
قداس بالضم مانند نقره **قداحس** شجاع **قدموس** دیرینه قدامس جماعت **قرس** سرمای سخت و سخت شدن سرمای **عع فاکه** و بالکسر فسردن آب قریس فارس
فسرده اقراس تقریس خنک کردن آب و فسردن قراسیه بالضم شتر سترگ و استوار بازامه کما فی رباعیه ثمانیه آل و اهن بهیا سرد ماند قراس نام دو کوهست **قربوس**
بالتحریک الراکوهه زین **قرطاس** بالضم والکسر کاغذ قرطس مثله قرطاس بالکسر نه نشانه **قرقوس** بیابان فراخ **قرقس** بکسرتین پشه ریزه قرسته سگ را خواندن مقعد
با بیمار **قرناس** بالضم بینی کوه **قس** بالفتح جستن چیزی و در پی آن شدن و سخن چینی کردن **عع فاصله** وتنها چرا کردن شتر و نام شهری قس قسیس مهتر ترسایان
قسی بالفتح نوعی از جامهای مصری قس نام حکیم عرب قسوس ناقه که تنها چرا کند قساس بالضم کوهی قساسی شمشیر منسوب بدی قسقاس هر دو بر شتاب و شمشی در تاریکی و سر
اصول تعمد قسقسه بر همه شب رفتن و سگ را خواندن سیر قسقس بتو رفتن **قسطاس** بالضم والکسر کمان و ترازو **قعس** بالتحریک سینه بیرون آمدن
و در آمدن پشت ضد حدب اقعس و قعس متقاعس نعت اوست و فرس اقعس اسپی که عجب او بلندتر از منبل او باشد و جمل اقعس شتری که گردن او سوی پشت مایل باشد
و در از عزت قعساء پایدار رجل قعس کوهی قعسان و برادر اقعس سپیره و قعوس بالفتح پیر کلان سال تقعوس کلان سال شدن و ویران شدن خانه تقاعس
بازپس شدن و خویشتن کشیدن از کاری اقعنساس سپاسگی باز گشتن قعاس توانگر و بسیار چیز شدن قعس خاک بر و معنس سخت تصغیره مقیعس و ان شئت مقیعیس من اذن
قلت مقیعیس و کان المبرد یختار فی التصغیر حذف المیم و ایّا الاخیرة منقول مقیعس والاول قول سیبویه مقاعس بفتح المیم جمع المقعنس بعد حذف الزیادة و النون والسین
الآخرة و انما لم تحذف المیم و ان کانت زائدة لانها دخلت لمعنی اسم الفاعل و انت فی التعویض بالخیار و التعویض ان تدخل یاء ساکنة بین الحرفین اللذین بعد الالف
تقول فی مقاعس مقاعیس و انما یکون التعویض لازما اذا کانت الزیادة رابعة نحو قندیل و قنادیل مقاعس بالضم مدرحی **قمعاس** بالکسر شترف مقاعس
بالضم مرد کرف قماعس بالفتح جماعت **قلس** رسن کشتی و آنچه از گلو بر آید از طعام یکدفعه بهر چند یا دست بر آید از نای گوینده که آنرا بیرون انداختن چو آب را
و جام سفر را از بری **عع فاکه** قلنسوة قلنسیه کلاه النون و الواو زائدتان فجمعها قلانس بحذف الواو و لما قلاس بحذف النون و الواو و اما قلانیس
و قلاسی بعوض الیاء منها او قلنس کنذف الهاء و رفض الواو و اصله قلنسو رفضت الواو لانه لیس فی الاسماء اسم آخره حرف علة و قبلها ضمة فاذا ادی الی ذلک
قیاس رفض و یبدل من الضمة کسرة فیصیر آخر الاسم یاء مکسورا ما قبلها فیصیر بمنزلة قاض و منازل التنوین و کذلک القول فی احق و ادل جمع حقو و دلو
و اشباهها و تصغیر قلنسوة اما قلیسة او قلینسة لو توض فیها و قلت قلیسیة او قلینسیة بتشدید الیاء الآخرة و یقال قلسیته فتقلسی و تقلنس و تقلسی ای لبسه
القلنسوة فلبسها تقلیس دف زدن و استقبال کردن ملوک و ولات را ببازی و طرب قیت قدم مقلس بازی گر و دف قدم بحر قلاس مدیا کفک انداز
قلیس مثال قبیل بالتشدید کلیسا که ابرهه بر آورده بود بصنعا **غمس** غوطه خوردن در آب **عع فاصله** و غوطه دادن لازم و متعدی اضطراب کردن

بجه در شکم تماس غواص اقماس غوطه دادن انغماس لازم منه و فرو رفتن شرا مقامسة با کسی بسر کردن بغواصی فلان تقامس خوانکسی را گویند
که با دانا بتراز خود مناظره کند قاموس البحر میانه دریا و فی الحدیث لما قال الخبر قال ملک موکل بقاموس البحر کلما وضع رجله فاض فاذا رفعها غاض بحر قلمس بتشدید
المیم دریای پر و فیه بزرگ قمنس بالکسر اصل بزرگی قونس بالفتح و فتح النون این سر خود و تندی میانه دو گوش اسب قوس کمان بالضم و یونث و من انث قال فی
تصغیرها قویسة و من ذکر قال قویس فی المثل هو من خیر قویس فی اقواس قیاس جماعت قوس ایضا باقی مانده خرما و نام برجی از بروج آسمان کان
اصل قسی قووس علی فعول فقد موا اللام و صیروها قسو و علی فلو ع ثم قلبوا الواو یا او کسروا القاف کما کسروا العین عصی فصارت قسی علی فلیع کانت احوفا فصارت
ناقصا و اذا جمعت ایها قلت قسی لانها فلوع مغیر من فعول فترد ما الی الاصل و ربما هو الذراع قوسا قوس قیاس اندازه کردن چیزی بچیزی مندوی در علم
یقال قاس و قاس علیه معرفا صمه که مقیاس اندازه مقایسة قیاس اندازه گرفتن میان دو چیز و برابری کردن با کسی فی الاقتباس کذلک و پوشنی رفتن که دیگری بران رفته
باشد یقال هو یقیاس الشئ بغیره ای یقدره و مقاس بالعین ای یسلک سبیله و یقتدی به قوس بالضم صومعه ترسا قوسی نام موضعی تقویس گوژ شدن با پیری استقواس
گوژ گشتن گوژ پشت تقوس با کمان بودن یقال هو منقوس ایضا قوس مقوس بالکسر کمان دان الصناعیل تعصف علیه الخیل عند السباق مجلس سر تره و اکمیل قلنسیه
اقصی قبیله از بنی مضر و نام والیاس بن مضر باطلاق فرا قیس عیلان خوانند برادر اوز الیاس بن مضر بن نزار بالیا القیسیان بالالف و اللام و قیس سلی قیس بن
ابی حارثه و یکی قیس بن حدبة بن عنا بن ابی حارثه عبد القیس قبیله از بنی اسد منسوب بی عبقی بعبد تعیقن فلان تقیس خود نسبتن با لعبد القیس و تقیس منسوب کرد چنانکه گویی
تعشم و تعبد خویشتن را با لعبد الشمس عبد الدار منسوب کرد و یقال قست الشی بالشی ای قدرته علی مثاله و بینها قیس رمح و قاس رمح ای قدر رمح کما یقال قید رمح و قاد رمح فصل
الکاف کاس جام با شراب مونث قوله تعالی بکاس من معین بیضا کوس جماعت کبس بخاک انباشتن چاه و جوی مع غلمه واسم ذلک التراب کبس بالکسر کبس ایضا
سرنگونی سر خوشیدن جل الکبس مر دیست فرو رفته کباس بالضم بزرگ سر کباسه بالکسر خوشه خرما کبیس نوعی از خرما کبیسه کم آمد سال کابوس آنچه نشب
مردم خفته را فرو گیرد و آن مقدمه صرع است کدس شتاب رفتن گران بار تکدس رفتن اسب چنانکه گویی گران بار است کدس بالضم خرمن کداس جماعت
کداس عطسه ستور و عطسه دادن آن کادس فال که بعطسه دادن گیرند و آهو که از کوه فرود آید و از آن شوم دارند چنانکه شوم دارند بارح را کرادیس جماعت کرنس
بالکسر خانهای مردم در هم پیوسته کرس اکاریس جماعت کرس ایضا سرگین بر هم نشسته و اصل هر چیز اکراس سرگین بر شدن خانه انکراس روی در فیاد
و بروی در آمدن کرسی بالضم و الکسر تحت کراسی جماعت کردس بتشدید الواو بزرگ سر و نام مرد کراسه بالضم مثل الم کرسی کالیس جماعت کرباس بالکسر
فرناق بر بام کرابس جماعت کرکس بالکسر سرو الکباسته بعض منه کرابیس جماعت کردوس بالضم بزرگ از اسپان جامستخوانهای مفاصل که دوگانه باشد
چون دو کتف و دو زانو و جز آن کرادیس گروهی از اسپان کردسه رفتار بندی و گروه گروه کردن گله را و بند کردن جل بگرد مرد دستها و پاها
بهم جفیده تکردس فراهم آمدن اندامها الکردوسان قیس و معاویه پسران مالک بن حنظله کرفس گرفس گرسته باز گردانیدن چیزی ملکرس بفتح الکاف
انگاره از آن دملاة بوده باشد کسیس نبیند خرما و گوشت که بر سنگ تفسان خشک کنند و بکوبند از جهت زاد سفر کسنس گوتاهی دندان بقعا روی
اکلس بالکسر ریک جا مینه آن و آن را صاروج گویند ذئب اکلس گرگ سیه یسه کناس بالکسر خواب جای آهو و پنهان شدن او در آنجا
مع فاء تکنس مثله کانس آهوی کناس و آینده کنس خانه رفتن مع فاضه تکنسه جاروب کناسه بالضم خاک روبه و خانه روبه و نام
جای بکوفه کنیسه کلیسای ترسایان کنس کواکب یا سیاره ازان تکوس نگونسار کردن و فی الحدیث و معدنو فعلت ذلک
لکو سک الله تعالی فی النار کوس سر زیر کردن مع فاضه ترسه بارختن ستور تکاوس بر یکدیگر نشستن علفه عشیب متکاوس
گیاه بر هم نشسته کوس بالضم طبل معرب کوبی با سب کوتاه و دستا تکوس مثال معقل نام چیزی کهمس کوتاه و پدر قبیله از عرب کیس
زیرکی خلاف حمق و زیرک شدن کیاسته مثله مع فاکیس نعت منه مکیس ظریف کیسی لغت المراة تانیث الاکیس گونی متکلما کیاس مثله زیرک زیرک
زیرک شدن تکیس ظرافت نمودن مکایسة بزرگی با هم تشبه کردن مجاس گردن و زیرکیان مکالس و حیله کیسانیه گروهی اند زیدیه فضی صحابه

مختار بن ابی عبید که لقب او کیسان بود کِلس بالکسر کلیسه ایاس ملعب **فصل اللام** لُبس بالضم پوشیدن جامه عم کافه لباس بالکسر جامه و پوشش
ملبس لبس کذالک لبس الکعبه والهودج پوشش کعبه و هودج لباس الرجل امراته ولباس المراة زوجها قال الله تعالی هن لباس لکم وانتم لباس لهن لباس
التقوی شرم و جامه درشت و سطبر لبوس زره و پوشش قوله تعالی وعلمناه صنعة لبوس لکم ای الدرع لبس پوشانیدن کار بر کسی متعد بعلی
عم فاکه و آمیختن تاریکی بروشنائی قوله تعالی وللبسنا علیهم ما یلبسون ویقال فی الامر لبسة بالضم ای شبهة ملابسة در هم آمیختن کار و دانستن انچه در
باطن کسی ست التباس پوشیدن کار بر کسی متعد بعلی تلبیس در آمیختن و پنهان داشتن مکر و عیب از کسی رجل لباس لغت منه ولا تقل ملبس لحس
لحسة سلبیدن بزبان عم کافه وفی المثل اسرع من لحس الکلب انفه الحاس ریا بندن زمین نبات را و یقال ترکته بملاحس البقر ای بالمکان القفر
بحیث لا یدری این هو و یقال بحیث یلحس بقر الوحش اولادها فیه لا حوسه شوم داشته تلدیس نعل بستن ستور را و پاره زدن موزه را لغت ملدس موزه
پاره زده ناقه لدیس ناقه آگنده گوشت ملدس سنگ که بوی دانه خرما کوبند و دانه زرد آلو و جز آن شکنند و کوش سخت ملس خوردن و بر کندن
ستور گیاه را به بن دندان عم فاضه یقال لست الدابة الکلأ اذا نتفته بجحفلها الساس نفر رستن گیاه و لساس بالضم علف نورسته ملطس معطاس
بالکسر سنگ که دانه خرما کوبند ملاطس جماعت لطس کوفتن و سپردن سخت لعس بالتحریک سرخی لب که بسیاهی زند عم کافه یقال شفه لعساء
و نسوة لعس نبات العس گیاه که بسیاهی زند از انبوهی و بسیاری لعوس بسکون العین مرد سبک خوار و حریص و گرگ لغس عیب کردن لامز لغت ازوی
عم فاضه که لعس بکسر القاف مردم را لقب نهند و فسوس کننده و بدی انداز نده میان مردم لقس بالتحریک شوریدن دل و تباه شدن عم کافه
لمس بسودن و جماع کردن عم فاضه ملامسه مجامعت کردن التماس جستن چیزی تلمس در پی بلید کر جستن متلمس نام شاعری تم لمیس نام دختری لماسة
بالضم حاجت و بیع الملامسة آنکه گویند اگر دست بر میع بسائی بخیدین بها خریده باشی و این منهی ست لمس چشیدن لوس لغت منه یقال ما لاس لواسا بالضم
ای ماذاق ذواقا لواسة بالضم طعام کمتر از لقمه لهس لیسیدن مثل لحس و یقال مالک عندی لحسة بالضم ای شی لیس نیست و این فعل ماضی است بمعنی نفی
و در اصل بکسر یا بوده بجهت ثقل تسکین کرده اند و ابدال نکردند بالف لانها لم تتصرف من جمیع وجوه الافعال الامن الماضی و هی من عوامل الافعال نحو کان و اخواتها
التی ترفع الاسم و تنصب الخبر الا ان الباء تدخل فی خبرها دون اخواتها تقول لیس زید بمنطلق ولا یجوز تقدیم خبرها علیها کما جاز فی اخواتها تقول محسنا کان زید ولا
یجوز ان تقول محسنا لیس زید وقد یستثنی بها تقول جاءنی القوم لیس زیدا کما تقول الا زیدا تضمر اسمها فیها کانک قلت لیس الجائی زیدا و تقول جاءنی القوم لیسک
الا ان المضمر المنفصل ههنا اجود کما قیل عم لیس ایای وایاک ولا نخشی رقیبا و لم یقل لیسنی ولیسک مع انه جائز غیر ان المنفصل احسن و هو رجل الیس مرد شجاع کلیس
جماعت و اشتری که بر چند بار کنند بر دارد **فصل المیم** ماس بدی افگندن میان قوم عم سفها مجوسی منه مجوس جماعت مجوسیه معنی تمجس مجوسی شدن
[illegible]
ونقول [illegible] الی مجراه و ذلک التشبیه بین البکر [illegible]
[illegible] مرد سخت مرد سنده مرس نهادن خرما در آب و جز آن و کذالک بالثاء مرث انگشت خایش نجائیدن کودک و دست بمندیل پاک کردن تمرس امرس بامرس
[illegible] یقال تمرس و امترس به احتکاک امتراس ایضا درماندن زبان در سخن بوقت خصومت یقال امترست الالسن فی الخصومات ای الات
مرمریس سختی و بلا علی فعفعیل بکسر الفاء والعین مریس و مرمریس چیزی لغزان و تابان مارستان بفتح الراء بیمارستان معرب مس سودن عم کافه
و فاضه والاول اصح وکذلک مسیس و مسیسی مثال خصیصی [illegible] بکسر ها الی المیم ومنهم من ترک المیم
علی حالها مفتوحه مثل قوله تعالی فظلتم تفکهون بکسر الظاء و فتحها واصله ظللتم و هو من شواذ التخفیف امساس بسا بانیدن ممسوس دیوانه مماسة تماس
مجامعت قوله تعالی من قبل ان یتماسا و قوله تعالی ان تقول لا مساس ای لا امس و لا امس مثل قول العرب لا مساس مبنی علی الکسر لانه معدول
عن الملمس و یقال بینهما قرابة ماسة ای قریبه و حاجة ماسة ای مهمه [illegible]

وکنایه از جماع مماسّه نیز آمده و در حرب معقس شوریدن دل ع کافه مکس مکاس کردن در بیع یعنی تشویش کردن مماکسة کذلک و خراج
گرفتن و فی الحدیث لا یدخل صاحب مکس فی الجنة ماکس ده یک گیرنده مکس ایضاً خراج و عشر ملاسة تابانی و نرمی ضد خشونة املس نعت منه
امّلیساس نرم و تابان شدن تملیس متعدی منه تملّس ملاس مثال انفعال تابان و نرم شدن و باز گشتن از کاری و فی المثل ان علی الاملس ما لاقی الدبر
قال املس الصحیح الظهر ههنا والدبر الذی دبر ظهره و یقال ایتیه ملس الظلام ای حین اختلط الظلام املیس بالکسر بیابان خشک املیس عت جا زبان الملیسی
نادسو به بحو ملسی مثلث قیحات شتر که تیز گرند رود چیزی بوی بچند از عت دوی یقال فی البیع الملسی ای لا عهدة علی بیعی اذ ادعی فروشم ملس
خانه بچهار گشیدن ع ضمه صبی ملوس ایضاً راندن سخت ماسته بالتشدید ماله که زمین هموار کنند بوی جل ماس مردی سبک و سبک سر موسی
نام پیغمبری معروف علیه السلام و هو فعلی عند الکسائی و مفعل عند ابی عمرو میس خرامیدن ع فائه میسان بالتحریک نمیس کذلک میاس نعت منه و در
میسان بسکون نام دیهی بعراق فصل النون نبس سخن گفتن ع فائه و در نفی استعمال کنند یقال ما نبس بکلمة ای ما تکلم و ما نبّس بالتشدید
کذلک نبراس بالکسر چراغ نجس پلید شدن ع کافه نجس بالفتح والکسر نعت منه قوله تعالی انما المشرکون نجس انجاس نجّس متعدی منه
دارا جسن تنجیس بیماری که روی بهی ندارد تنجیس الخیة بجهت دفع چشم زخم کنند از تعویذ و مهره و مانند آن نحس بداختر و بداختر شدن ع کافه
نحس بالکسر نعت منه قوله تعالی فی ایام نحسات و قوله تعالی فی یوم نحس مستمر قری علی الصفة ایضاً و الاضافة اکثر و اجود نحاس بالضم مس و دود بی
بالکسر سرشت و اصل یقال فلان کریم النحاس تنحّس خبر پرسیدن یقال تنحّسته و تحسّس عنه استنحاس مثله نخس در خستن بچوب ع بفتحهما و ضمه
نخاس م ناخس گر شتر منحوس شتر کمین دایره الناخس حلقه که زیر بر دوران سپ باشد تخبیس بکره چاه که سوراخش فراخ باشد نخاس بالکسر
چوب که در سوراخ بکره کنند تا تنگ شود نخس نخاس در آوردن چوب بکره ع بفتحهما نخیسة شیر نر و شیر بهم آمیخته رجل ندس بسکون الدال
و ضمها زود زیرک ندس بالتحریک مصدر منه ع کافه و نیزه زدن مندس بالکسر زن سبک منداسة نیزه زدن باسم رماح نوادس و النعت منه
نندس سپیدی خبر از جایی که تر اندهند صلة بالبا و بعن نسّ راندن شتر ع فاضه و خشک شدن ع فاضه که حجره ناسته ما ت
خشک ناسته یکی از نامهای مکه نسنسة لشتاب بریدن مرغ نسناس پیوسته مانند مردم منسأة عصا نسنبس بقیه جان نسانس سخن چینیها نشناس بوزن
تفعال سخت رفتن تنطّس نیک پاکیزه شدن و نیکو داشتن و باریک رفتن در دانش نطس بفتحتین کذلک ع کافه نطس بضم الطاء و کسرها نعت منه تنطیس
ایضاً تجسس کردن از خبر ناطس نعت منه و هو الجاسوس نطاسی نطاسی بالکسر و الفتح طبیب نعاس بالضم خواب و بخواب شدن ع فاضه و فی المثل
مطل کنعاس الکلب ای دائم ناعس نعت منه ناقه نعوس شیر ناک نفس جان یقال خرجت نفسه و فی الحدیث ما لیس له نفس سائلة و تن و چشم
زخم یقال اصابته نفس ای عین و عین هر چیزی یقال رأیت فلاناً نفسه ای عینه و اخیة پوست و ابد و بیرانید از بیخ درخت و برگ سلم و خزان یقال ما ب
لی نفس من دباغ ما من پیش و بیجم تیر از قداح نفس بالتحریک دم انفاس عت جا و جرعه یقال اکرع فی الاناء نفساً او نفسین ای جرعة او جرعتین انفاس
جماعت مثل سبب و اسباب و فراخی یقال انت فی نفس من امرک ای فی سعة تنفس دم زدن و دمیدن صبح قوله تعالی والصبح اذا تنفس شکافتن کمان و بر آمدن
روز و آب دریا بموج نفیس گرانمایه انفس المال گرانمایه ترین مال نفاس ترغیب کردن در چیزی کسی را و یقال لفلان منفس و نفیس ای مال کثیر یقال ما یسرنی
بهذا الامر منفس و نفیس نفاسة گرانمایه شدن ع بضمهما و بخیلی کردن بچیزی از عزیزی ع کافه یقال نفست به ای ضننت به و در یغ داشتن چیزی در
بر کسی بسبب عزیزی یقال نفست علیه الشیء ای لم اره له اهلاً و نفس علی بخیر قلیل ای حسد علی منافسه نفاس غبت کردن در چیزی بطریق مباراة و نفیس کردن و یقال
تلک فی هذا الامر نفسة ای مهلة تنفیس سا ایشان دادن و راه آسایش دادن غم نفاس بالکسر زچگی زن و فرزند زچه و زچه شدن منفاسة با نفع کذلک ع کافه و نعت منه
نفساء و نسوة نفاس و لیس فی الکلام فعلاء یجمع علی فعال غیر نفساء و عشراء و یجمع ایضاً علی نفساوات و امرأتان نفساوان منفوس بچه زاده و فی الحدیث ما من
نفس منفوسة الا و قد کتب مکانها من الجنة او النار ناقوس چوب ترسایان که بوقت نماز خویش زنند نقس مصدر منه ع فاضه و فی الحدیث کادوا

خمی رامی عبدالله بن یزید الاذوان فی ایام وعیب و غمیس کردن نقس بالکسر سیاهی دوات النقس انقاس جمع تنقیس سیاهی در دوات کردن **نقرس** بالکسر درد پای
و مردم حاذق طبیب نقریس و نقریس ای حاذق **نکس** نگونسار کردن تنکیس مثله عع **فاضه** انتکاس نگونسار شدن ناکس سر فرو فکننده منکوس بچه
سرنگون آمده و نام شکلی از اشکال رمل منکس سر فرو فکننده نکس بالضم باز گردیدن بیماری و یقال تعسا و نکسا له و قد یفتح ههنا للازدواج نکس بالکسر تیر
سوفار شکسته که اسفل او را اعلی سازند و مرد ضعیف **ناموس** صاحب سر و نام جبرئیل علیه السلام و کارگاه صیاد و مکر و حیله نهانی نمس پنهان داشتن از عع
فاکه و راز گفتن منامسه راز گفتن و ناموس در نشستن صیاد منامس ناموس آرندیده انماس پوشیده شدن نمس بالکسر جانوری که ماردها را کشد نمس
بالتحریک تباه شدن روغن عع **کافه** **نوس** جنبیدن پیرایه و گیسو و جز آن عع **فاضه** و راندن اناسه جنبانیدن ذونواس بالضم نام یکی از
ملوک یمن که ایشان را اذواء یمن خوانند بسبب آنکه همه بلفظ ذو موصوفند چون ذو یزن و ذو جدن و ذونواس نواس بالفتح و التشدید آنچه اضطراب کند
و سست شود الناس مردمان از آدمی و پری صله اناس خففت و لم یجعلوا الالف و اللام فیه عوضا من الهمزة المحذوفة لانه لو کان کذلک لما اجتمع مع المعوض
منه فی قول الشاعر **شعر** ان المنایا یطلعن علی الاناس الآمنینا و ایضا نام قیس عیلان و هو الناس بن مضر بن نزار و اخوه الیاس بن مضر بالیاء
نهس بدندان پیش گزیدن عع **بفتحهما** انتهاس کذلک و گزیدن مار و نهش کذلک منهوس مرد کم گوشت نهس بضم النون و فتح العین نوعی از
مرغان **فصل الواو** **وجس** آواز نرم و ترسیدن دل و جاس دل افکندن ترس قوله تعالی فاوجس فی نفسه خیفة ای اضمر توجس پنهان داشتن ترس
و گوش داشتن با واز نرم اوجس فرزکار یقال لا افعله سجیس الاوجس و بضم الجیم ایضا یعنی هرگز دهمینه و یقال ما ذقت عنده اوجس ای شیئا **ودس**
اول نبات که روید یقال ما احسن ودسها و پوشیده شدن بر کسی و پوشانیدن یقال ودس علی ای خفی و یقال این ودست ای [illegible] و ما ادری این ودس ابا
ذهب و اودست الارض و توادست ای انبتت ماعطی وجهها **ورس** اسپرک [illegible] اسپرک ناک شدن جا و زرد شدن برگ یقال اورس الرمث اذا اصفر
ورقه وارس نبت منه و لا یقال مورس [illegible] زرد رنگ کردن جامه بورس ثوب ورس جامه رنگین بورس **فسنوسته** **وسواس** بالکسر دل
افکندن قوله تعالی فوسوس لهما الشیطان ای الیهما و سواس بالفتح اندیشه بد و آواز نرم سنگ و صیاد و آواز پیرایه و نام دیو قوله تعالی من شر الوسواس
وطیس تنور آهنین یقال حمی الوطیس عبارت از سخت شدن حرب وطس سخت زدن موزه اوطاس نام جایی **وعسا** زمین نرم ریگناک اوعس
[illegible] و ایضا زمینی که سپرده نشده باشد مواعسه نوعی از رفتار شتر و نیز رفتن **وقش** پوست باز کردن از سر ریش عع **فاکه** [illegible] گزین
وکس کم شدن [illegible] کردن لازم متعد عع **فاکه** و فی الحدیث لها مهر مثلها لا وکس و لا شطط ای لا نقصان و لا زیادة [illegible] و کس [illegible]
[illegible] و وکس فلان فی تجارته و اوکس ایضا [illegible] فاعله [illegible] **ولسان** نوعی از رفتن شتر [illegible] **موسته** زن بلا به کار **وهس** گوفتن
و سخن چینی کردن و راز مواهسه راز گفتن توهس [illegible] گران بار [illegible] بریان کرده کوفته [illegible] **فصل الهاء** **هجس** گذشتن اندیشه بدل عع
فاکه و آواز نرم که شنوده شود و فهم کرده نشود **هجرس** بالکسر روباه و نام مردی هجارس همه آنکه شب بر گرد [illegible] جانوران خرد فرود روباه تر از [illegible]
هرس کوفتن هریسه **آمیم** مهراس [illegible] که گندم در وی کوبند هراس جمع [illegible] هراس بالفتح درخت با خار و هراس ای شدید [illegible]
هماس بالکسر شیر [illegible] آواز کردن زره و پیرایه و حرکت مرد بشب [illegible] هماس [illegible] **ملقلس**
هلاس بالضم بیماری سل هلس مسلول شدن عع **فاکه** مهلوس العقل ای مسلوب العقل و قد هلس و هو مهلس العقل و یقال [illegible] الهلاس [illegible]
[illegible] **ملبسه** [illegible] **ملقس** [illegible]
آواز نرم قوله تعالی فلا تسمع الا همسا [illegible] **مهندس** [illegible]
[illegible] **هوس** کوفتن عع **فاضه** [illegible]
[illegible] رفتن و فی المثل **شعر** [illegible]

حمل فلان علی عسکرهم فما سهم ای دامهم مثل فرکاسا بید بکری یا زحمت کار و جز آن نام مهین دلبر **فصل الیاء** یأس نومید شدن ع بکسرهما و هو
شاذ و ملیقه یأسیس یائس نعت منه و قوله تعالی افلم ییأس الذین آمنوا ای افلم یعلم ایأس ناستیز نومید کردن استیأس مثل ایتاس نومید شدن **یبس** خشک
شدن یبوسه خشکی ع بکسرهما و هو شاذ و بفتحها و یبس بالضم خشک و جمعه ایباس یقال حطب یبس یبس بالتحریک جای تر که خشک شود و قوله تعالی فاضرب لهم
طریقا فی البحر یبسا امراة یبس ای که هیچ چیز نیاید از وی و شاة یبس نیست شیر یبیس گیاه خشک ایباس علف خشک رسیدن یابسان ساق پای گو
ایابس جماعت تیبیس خشک کردن اتباس علی فیقال خشک شدن ییبس الماء خوی **باب الشین فصل الالف** **ارش** دیت جراحات تاریش بدی
افگندن میان قوم و برافروختن آتش و برانگیختن جنگ **اشاش** مثل هشاش و هو النشاط و الارتیاح و فی الحدیث ان علقمة یعنی کان اذا رأی
من اصحابه بعض الاشاش وعظهم **فصل الباء** **برش** بالتحریک لکهای سپید یا سیاه بر اسب بخلاف لون او فرس ابرش آنکه او را لکها گویند لقب
جذیمة بن مالک کان ابرص فکنوا عنه ابرش ابرشاش چیار شدن اسب و یقال دخلنا فی البرشاء ای فی جماعة الناس و یقال ما ادری ای البرشاء هو یعنی
کیست او **برقشة** رنگ برنگ کردن ابو براقش مرغی ست ملون براقش نام ماده سگی و فی المثل علی اهلها دلت براقش لان علوا بهم فستدلوا بنباحها علی
القبیلة فاستباحوهم برقش مرغی خرد و او را شوشیز گویند **بشاشة** تازه روی شدن ع کافه هش بش خندان و وی بشبش شادمان **کشاد**
روی شدن بشبش کذلک فابدلوا من الشین الوسطی باء **بطشة** حمله کردن بسخت گرفتن ع کاضه کمباطشة بیکدیگر حمله آوردن و گرفتن +
بغشة باران نرم ضعیف باریدن ع بفتحها مطر باغش نعت منه **بوش** جماعتی از مردم مختلط او باش جمع منه مقلوب بوشی مرد درویش
بسیار عیال **بهش** شادمان شدن بچیزی و تیزه نمودن کوب متعد بالی و مقل تر و خشک او را خشل گویند و فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه و قد
بلغه ان ابا موسی یقرء حرفا بلغته قال ان ابا موسی لم یکن من اهل البهش ای من الحجاز لان المقل ینبت بالحجاز و وجوه البهش رویهای سیاه زشت
بیش بالکسر نوعی از زهر بیشة نام جایی یقال بیشة و غونه معروفان و بیمارستان **فصل الجیم** **جاش** برآمدن دل از اضطراب و ترس یقال جاش فلان
رابط الجاش یعنی دل از جای نبرد جوشش سینه **جحش** بالفتح در تر بخیدن پوست و جز آن جحاش جحشان جماعت جحشة مؤنث و نیم رستنی
که بر وست بچد و یقال فلان جحیش وحده و عییر وحده یعنی خود رای و متکبر جحاش پدر قبیله از غطفان مجاحشة یکدیگر را سوختن جحیش دور رانده
جحوش کودک شیر خواره و هموار شده **جحمرش** کنده پیر کلان سال جحامر جماعت و التصغیر جحیمر بحذف میم قسما خماسی را از او آخر حذف کنند در تصغیر و جمع و اگر در وی
زائد باشد آن زائد را حذف کردن اولی بود و یقال افعی جحمرش ای خشنا **جرش** بعضی از شب یقال مضی جرش من اللیل ای هوی منه جرش بالضم فتح
الراء موضعی بیمن ادیم جرشی و ناقة جرشیة منسوب بوی جرش اصفایتم کوفته کردن حبوب و جز آن و سر بشانه خاریدن جریش حبوب کوفته ملح
[illegible] **جعش** [illegible] بزرگ [illegible]
جشن کوفتن و ملیس ع فاضه [illegible] گردن [illegible] جشیش [illegible] سپیده جحش [illegible] اجش
درشت آواز یقال سحاب اجش الرعد و فرس اجش الصوت جشة بالضم جماعتی از مردم رجل **جعشوش** بالشین و السین مرد ناکس و زشت رو **جمش** ستردن
موی ع فاضه رکب جمیش زهار سترده جمیش زمین بی نبات و فی الحدیث تجتث جمیش و هی المفازة القفر سنة جموش سالی که نبات را بسوزاند جموش
شرنده و سوزنده **جوش** سینه لغة فی الجوشوش و زره و هی لغة فی الجوشن و نام جای و اول شب یقال مضی جوش من اللیل مثل جرش **جهش** زاریدن
بکسی متعد بالی و آماده شدن گریستن را ع بفتحهما و فی الحدیث اصابنا عطش فجهشنا الی رسول الله علیه السلام اجهاش کذلک **جیش** جوشیدن دیگ
و شوریدن دل و پر آب شدن رود ع **فاضه** و لشکر جیوش جماعت تجییش گرد آوردن لشکر استجاشة طلب کردن لشکر **فصل الحاء**
حبش بالتحریک حبشة گروهی از سیاهان غیر هند حبشان بالضم جماعت مثل حمل و حملان حباش بچه سیاه زادن تحبیش گرد آوردن جماعت
حبوش احابیش جماعت مردم از هر جنس و قبیله حبش گرد آمدن حبشله [illegible] حبیش مرغی [illegible] و منه سمی الاحابیش **حروش** بالضم

ویقال ما به جبارش الصبی ای حرکاته و سمعت للجراد خشخشة ای صوت اکله تخرخش مثال تفعلل گرد آمدن قوم حرش نگار سو سمار کردن عجم فاکه و نشان جراحت
جماعت در اشیدن بالجار والثانی حارش لغت منه حبه خوشار درشت پوست و لقبه حرشا و هی الباشرة التی لم تطل و نیلا حرش شب بر مهار حرش سو سمار شکار
نوعی از نباتات تحرش برآغالانیدن قوم و سگ بر یکدیگر حرشون بالضم خار گویند حریش قبیله از بنی عامر و نوعی است از مار ربیبه دکر گردن و آن جانوریست بزرگ
هیبل احرنفاش آماده شدن غضب و بدی بالحا و الخاحش افروختن آتش و دررودن حشیش و برجنبانیدن پر تیر و شل شدن بچه در شکم و فی الحدیث
حش ولدها فی بطنها قال ابو عبید یقال بالضم ایضا و حشیش افگندن شش اب و اشل احشک و ترونی و لو قیل بالسین ایضا لم یبعد عجم فاضه و یقال للبعیر قد حش ظهره
بجنبیه من السمین فهو محشوش ای انه محفر الجنبیه حشیش گیاه خشک حش بالفتح و الضم بستان حشان جماعت مثل ضیف و ضیفان و حاجت جای حشوش جماعت
محشة بالفتح ورد فی الحدیث نهی عن اتیان النساء فی محاشهن و بالسین ایضا محش جای بسیار حشیش و یقال انک بمحش صدق فلا تبرحه ای بموضع کثیر الخیر محش بالکسر
داس علف درو و آتش گاو آهن محشة کذلک و جایی که در و حشیش نهند و هذا بالفتح اجود حشاش حلمک شدن دست و بچه در شکم مادر حشاش حشیش
آوردن حشیش حشاش حشاشه بقیه جان در بیمار حشاشی بالضم و المثنه بدگر داز ندگان حفش گرد آمدن سیل از هر جهت بیک جایی جا نفته
آمدن برکسی و هر زمان روشنی دیگر آوردن سب یقال حفش علیه و حفش الفرس حفش بالکسر دوک دان و فی الحدیث هلا قعد فی حفش امه ای فی بیتها الصغیر و عند
حفشها احمش باریک ساق حمش الساقین کذلک حمش بالتحریک مصدر منه عجم کافه احماش هیزم بسیار نهادن دیگ را و بخشم آوردن کسی را تحمیش کذلک حمشه
وحشمة مقلوب منه غضب و جوشش احماش استحماش برافروختن از خشم و جنگ کردن خروس باهم حنش بالتحریک آنچه از جرنده و برنده که او را صید کنند حناش
جماعت و ماروا فعی و نام مردی و شکار کردن و باز گردانیدن عجم فاکه حوش گرد اگرد صید در آمدن تا بدام گاه آید احاشه احواش کذلک و آب گرد
آوردن ستور را احواش حوانیدن صید را و در میان گرفتن چیزی را متعد بعلی یقال احتوش القوم الصید اذا انفره بعضهم علی بعض و احتوش القوم
علیه ای جعلوه فی وسطهم فظهرت فیه انواد کما ظهرت فی جهور و التحوش دور شدن حائش درختان انبوه انحیاش رمیدن از چیزی متعد بعن و باک داشتن
حوشیة بالضم آنچه از وی شرم آید و یقال حاش لله تنزیهاله ولا یقال حاش لک قیاس علیه و انما یقال حاشا لک و حاشا لک حوشی رمنده و حوشی الکلام
غریبه و نادره و رجل حوشی ناآمیزگار و یقال فیه حوشیة ای نفور حوش جها یابان و حشی و رجل حوش الفواد تیز خاطر فصل الخا خدش خراشیدن
عجم فاکه خداش نام مرد خرش خراشیدن عجم فاکه اختراش کذلک و کشیدن شتر را سوی خود با کس و کسب کردن و طلب رزق نمودن و یقال کلب خراش
مثل هراش یعنی سگ بر انگیخته شد برای جنگ از سگ دیگر خراش ایضا داغ مخراش آکس مخرش خطاکش حرم دو زان خرشه بالتحریک مگس و نام مردی ابو خراشه
بالکسر نام مردی ابو خراشه بالضم نام مردی خرشار پوست مار و پوست بیضه که تهی باشد و هر چه تهی و دمیده باشد و فی المثل یقال الغی خراشی صدره و تبرکی یقال طلعت
الشمس فی غیر خرشاء ای فی غیره خشاش بالکسر چوب که در بینی شتر کنند و هر چه از زمین باشد آن را به گویند و آنچه از هوا آن را جرامه خوانند و حشرات زمین و بالفتح ایضا خشاسته
کی از رجل خشاش بالفتح و الضم مرد تیز خشفار تندی بس گوش و صله خشار فادغم و بها خشار رو آن مثله الغرا و صله بالتحریک والواو فسکنت استثقالا للحرکة علی العین
لان فعلا بالتسکین ممدوده لیس من ابنیتهم خشار بالفتح زمین گل و سنگناک و خانه زنبور عسل خشخشه آواز سلاح و آواز کردن آن خشش خشاش در بینی شتر کشید لغت
و در آمدن در چیزی دشوار رجل مخش دلیر گرشب خشخاش کوکنار و مردم با سلاح و زره خفاش بالضم شب پره خفافیش جماعت خفش بالتحریک خردی چشم و ضعف
بصر از روی خلقت و علتی که در تیرگی بهتر بیند که در روشنائی خفش نعت منه و نام مردی از ائمه نحو و صرف خموش خراشیدن عجم فاضه خماشه خراشیدگی که ارش
واجب نباید از آن خموش بالفتح پشه بلغت هذیل خماشات بقایای کینه خنشوش بقیه مال یقال بقی لهم خنشوش ای قطعه من الابل و الغنم خوش
تهیگاه مردم و جز آن خوشان دو تهیگاه خیش کتان خشک فصل الدال ارش ید بوشته زمین که ملخ خورده باشد نبات او را
دارش پوست دعشقة جشنگ زدن و فتنه افگندن میان قوم و بالسین ایضا دهش بالتحریک متحیر شدن عجم کاهه و یقال دهش فهو مدهوش
ادهاش متحیر افگندن کسی را دیش نام مردی و بفتح الدال ایضا فصل الراء رش چکیدن آب و خون و اشک

رشنس کذلک و آب زدن جای را و باران اندک رشاش بجت و باریدن آن عع فاضه رشاش باران ریزه بارهای رشاش بالفتح چکیده های آب و شنک و تر

رعش بالتحریک لرزیدن عع کافه ارتعاش کذلک ارعاش لرزانیدن رجل رعش مقدم سنده ناقه رعوش بالضمه و ابن رعش سلطان از کبرا رعش بالفتح نام شهری

و نوعی از کبوتر رجل رعشن و جمل رعشن با هتزاز رونده و نون زائده رعشا شترمرغ شتاب رو رقش نقش کردن ترقیش سخن آراستن و سخن چینی کردن حیه

رقشا مار سپید رقشا دو دیه شتر کماز کلو سیراه دو مرقش بالتشدید نام شاعری و بهمام مرقشان الاکبر و الاصغر رقاش نام زنی علی الکسره بمچنین بر فعال که معدول

از فاعله باشند نزد اهل حجاز بروی الف و لام در نیاید و جمع کرده نشود چون قطام و حذام و غلاب ابل نجد آنرا حکم لا ینصرف دهند چون عمر و زفر و هو القیاس

لانه اسم علم و لیس فیه الا العدل و التانیث غیران الاشعار جارت علی لغة اهل الحجاز فاذا کانت فی آخره را مثل حضار و حضار اسم اصبع و کوکب و سفار و وبار

اسما ابر و ارض فیوافقون اهل الحجاز فی البناء ارتهاش سم بر یکدیگر زدن ستور و مجروح شدن آن در رفتن و یقال ارتهشت القوس فهی مرتهشه و هی التی

اذا رمیت عنها اهتزت فضرب و ترها طائفها اهشان نام دو رگ باز و رعاهش رگهای درون بازو رمهوش ناقه شیرناک رهشش ناقه که پشت گوشت باشد

ضعیف و بیکان کسی شمشیر تنک و کمان که سرها هم فرا انیده بکشیدن دست ریش پر مرغ رشیقه یکی آرایش جامعت و جامه ریاش کذلک مثل لبس و لباس و مال و معاش

دقوهم اعطاه مائه بریشها قال ابو عبیده کانت الملوک اذ اجبت جبا جعلوا فی اسنمة الابل التامه لیعرف انه جبا الملک و قال الاصمعی یعنی بیعالها و کسوتها

ریش بر نهادن تیر را یقال رشت السهم فهو مریش و منه فو بهم ماله افذوا اوقر و مریش ای مغنی و نیکو کردن حال کسی را ارتیاش نیکو شدن حال الحارث الرایش

یکی از ملوک یمن ریح رائش و ناقه رائشة سست ضعیف **فصل الشین** ششیش ششیشا لغة فی الشیص و الشیصا یعنی خرما دانه سخت نا کرده **تشویش**

شوریده کردن کار تشوش لازم منه **فصل الطاء** **طرش** بالتحریک کری اطرش کر اطرغشاش نیکو شدن بیمار **طش** طشیش باران ریزه

و باریدن آن عع فاضه اطشاش کذلک ارض مطشوشه زمین باران زده **طمش** کسی یقال ما ادری ای الطمش هو ای الناس هو **طیش**

سبکی رجل طیاش نعت منه و خطا کردن تیر از نشانه اطاشه از هدف بیکسو انداختن تیر را **فصل العین** **عجش** تخت و جاه یقال ثل عرشه ای هلک

امره و ذهب عزه و سقف خانه عرش عریش بر پوششی که سایه افکند عرش القدم پشت پای عرش السماک چهار ستاره خرد و عرش البئر پوشیدن سر چاه از چوب

بعد انکه بن او را از سنگ نورده باشند و ذلک الخشب ایضا عرش عروش جمع عرش و اوایح زرد گراه دکا زه عرش جمع و منه قیل للبیوت مکه العرش

لانها عیدان تنصب و یظلل علیها و فی الحدیث تمتعنا مع رسول الله علیه السلام و فلان کافر بالعرش و من قال عرش فهو جمع عرش مثل فلس و فلوس و منه الحدیث

ان ابن عمر کان یقطع التلبیه اذا نظر الی عروش مکه عرش ایضا بنا کردن از چوب در زر و لیع بستن عع فاضه تعریش کذلک یقال الضا عرش

الکار بجانته اذا احل علیها و رفع ... و نشحاماه عرش بالضم گوشت یکسوی گردن عرشان از دو سوا عتراش برعرش بر آمدن تاک **عشاش** نزول

دیگران فرود آمدن تا جای بر ایشان تنگ شود و از انجا کوچ کنند عشه درخت کم شاخ و باریک تنه عشش مصدر منه عع فاضه تعشیش کذلک

و زن کم گوشت عشش نذکر منه عشیش عشاشه مفتوشته لاغر و باریک شدن یقال عش الرجل معروفه ای اقل خیره و یقال سقاه سجلا عشا

ای قلیلا عش بالضم خانه مرغ که بر درخت باشد و کن وکر خانه مرغ که در دیوار یا در کوه باشد افحوص و ادحی خانه مرغ که در زمین باشد عششه

عشاش عشاش جمع اعتشاش ایضا نام جای اعتشش ایضا خانه ساختن مرغ و گره بستن نان و خشک شدن آن و یقال هو اعشش بطور خانه

جای مرغان اعتشاش خوار بار اندک آوردن عمعش همچنین خانه مرغ زیر یکدیگر **عطش** تشنگی و تشنه شدن عع کافه یقال هو عطشان و هی

عطشی و هم عطشی و عطاشی عطاش بن عطاش اعطاش تشنه یافتن مرد و ستور را معاطش وقتهای تشنگی عطشان نطشان اتباع و جمع عطشانات

عطشان مثل صحرا و النون مبدل من الف التانیث لانه یجمع علی عطاشی مثل صحاری مکان عطش بضم الطا و کسرها جای کم آب **عکاش** بالضم ملبت

تشنگی **عکاش** بالضم نام عکاشه خانه عنکبوت و نام صحابه و هو عکاشه بن محصن الاسدی و قد یخفف عکنس شعر و تعکش ای التوی و تلبد عکر

گمبیر چون خرگوش ماده علر ... مردی **عمش** ضعف بصر و دیدا شک از چشم همیشه چکیدن عع کافه اعمش عمشا رتعان منه و الاول نام مردم **عمش**

بالفتح خم دادن چیزیرا معانقه اعتناس کردن یکدیگر را گرفتن در حرب تعنقش برا ز **عیش** زندگانی معاش معیشة زندگانی و زیستن **ع فاکه** معاشة
مسعده منه عیشة راضیة ای زیستن پسندیده معایش بلا همز جمع معیشة تقدیرها مفعلة فالیاء اصلیة متحرکة فلا تنقلب فی الجمع همزة وکذلک مکاییل ومبایع ومنهم من یجمعها علی فعائل
وهمزها توهمت انها فعیلة کما همزت مصائب لان الیاء ساکنة وهی فی النحویین لحن بر اینکه الهمزة لحن تعیش تکلف اسباب معیشت ساختن بد معاشة بهمزة و بنو عاش قوم من العرب

فصل الغین غبش بالتحریک تاریکی آخر شب اغباش جماعت **غشش** بالکسر خیانت کردن **ع فاضه** مغشوش نا سره استغشاش خائن شمردن کسی را
یقتة غشاشا بالکسر ای علی عجلة **غطاش** تاریک گردن شب و تاریک شدن متعد لازم یقال اغطش الله اللیل و اغطش اللیل غطش بالتحریک ضعیفی بصر
اعمش **ع کافه** اغطش غطشا تعان منه تغاطش خویشتن را کور سازنده فلاة غطشی بیابان بی ره و رو **غطمش** متشدد الظلم ضعیف بینایی

فصل الفا فتش کاویدن **ع فاکه** تفتیش مثله **فحش** بالضم از حد گذشتن بدی **ع بضمها** تفاحش مثله یقال فحش الامر و تفاحش فحشاء
فاحشه زنا فاحش بسیار بخیل و هرچه از بدی که از حد درگذرد افحاش فحش گفتن برکسی متعد بعلی یقال افحش علیه فی المنطق ای قال الفحش فهو مفحاش تفحش
بیهوده گفتن **فراش** بالکسر فکندنی فرش جماعت وزن و فکندن **ع فاضه** و کار فراخ کردن کسی را یقال فرشه امرا ای اوسعه ایاه و فلان
کریم المفارش اذا تزوج کرام النساء فرش بالفتح بساط افکنده و لشت برگ گسترده و گشادگی فراخ و شتران خرد منه قوله تعالی ومن الانعام حمولة و فرشا
قال الفراء ولم اسمع له بجمع ویحتمل ان یکون مصدرا سمی به من قولهم فرشها فرشا ای بنیها بنیا و فراخ شدن کمیل شتر باندازه و همواری قدم و گستردن +
ع ضه افتراش سپردن و گسترده شدن و دو باز و برزمین گستردن یقال افترش لسانه اذا تکلم کیف شاء افتراش سنگ گستردن بفصل خانه و برگ گسترانیدن
گنت مفترش گنت گسترده مفترشة شکستگی سرکه استخوان کفته باشد بی آنکه ریزه شود فراشه پره قفل یقال اقفل فافرش و استخوان تنک بر دانه چراغ
وفی المثل اطیش من فراشة فراش جمع آن و دی گل خشک شده بر روی زمین و غوره ای شراب و نبیذ و قطرهای عرق فرش ستور نتاج گرفته فراش
جماعت افراش باز ایستادن از چیزی تعفر من المال باز کردن منع و گستردن **فقش** بیرون کردن آواز ستک شتاب و شیدن خیر و رفع دادن بار
درخت میوت ناقه فنفوش پراگنده بنان انفتاش بیرون کردن آواز خیک سست و کاهل شدن از کاری متعد بعن و فرو شستن آماس **فیاش**
مفاخرت کردن فنیش فشته سرذکر **فصل القاف قرش** کسب کردن و گرد آوردن **ع فاکه** قریش قبیله و پدر قبیله النضر بن کنانه بود فمن اراد به القبیلة
لم یصرفه و من اراد به الحی صرفه قریشی و قرشی بالیاء و بغیر الیاء منسوب و کل من کان من ولد النضر فهو قرشی دون ولد کنانة و من فوقه قال ابن عباس
رضی الله تعالی عنه انما سمیت قریش قریشا لان فی البحر حوتا یسمی القرش یاکل الحیتان ولا یؤکل و یعلو ولا یعلی فیه سمیت بذلک قریش قریشا ثم استشهد
بقول الشاعر **شعر** و قریش هی التی تسکن البحر بها سمیت قریش قریشا ، سلطت بالعلو فی لجة علی سلکی البحور جیوشا تاکل الغث والسمین ولا تترک فیها
لذی الجناحین ریشا هکذا فی الکتاب حی قریش یاکلون البلاد اکلا کشیشا و لهم آخر الزمان نبی یکثر القتل فیهم والخموشا یملا الارض خیله و رجالا یحشرون
المطی حشر الکیشا تقرش و رزیدن و گرد آمدن تقریش بر آغالانیدن مقرشة سال قحط تقارش نیزه ها بهم در پیچیدن در حرب قراش ضبط کردن یقال
اقرش بی ای سعی به و وقع فیه **قش** بعد از لاغری فربه و نیکو شدن تقشقش نیکو شدن بیمار و خشک شدن گردریش قال ابن السکیت یقال للقرح
و الجدری اذا یبس و تقرف و للجرب فی الابل اذا اقفل قد توسف جلده و تقشر و تقشقش جلده مقشقشتان سورة الکافرون و سورة الاخلاص
اقتشاش رفتن و شتافتن گروه فهم مقشوشون قشة بالکسر فی المثل اکبس من قشة و کودک ریزه اندام **مقعنش** بستم گرفتن و بیرون کشیدن
قمش گرد کردن چیزی از هر جای تقمیش کذلک قماش بالضم متاع از هر جنس و از هر جای درخت خانه **قنفرش** گنده پیر کلان سال
قوش مرد خرد اندام معرب کوچک **فصل الکاف کبش** قچقار کباش اکبش جماعت و مهتر قوم **کدش** خراشیدن
و برنج کسب کردن جهت عیال **ع فاکه** یقال یکدش لعیاله ای یکدح و عطا یافتن از کسی اکتداش کذلک کدش راندن ستور کندش
کرش و کرش فتال گنده و گنده شکنبه ستور نشخوار زننده چون معده آدم را و یقال تکرشت الانعمة لان الکرش یسمی نفخة ما لم یاکل الجدبا ذا اکل سمی کرشا

کرش فرزندان خرد و عیال مردم یقال انهم کرش منثورة ای صبیان صغار و جماعت مردم و منه الحدیث الانصار کرشی و عیبتی الکرش ان الصبیان
الازد و عبد القیس تکرش درهم شدن روی کرشار زن بزرگ شکم و ماده خوک بزرگ سرین و پا گوشت ناک و خرد انگشت کشیش الافعی آواز پوست افعی که گشته
مثله و بانگ کردن گاو و آواز جوشیدن شراب و آواز جماق و بغت آتش بیرون جستن از وی ع فاکه و بدل کردن شین را از کاف در خطاب مؤنث بلغت
بنی اسد چون علیش و بش و علیک و بک کشیش اول هدیر شتر بعیر کمشاش لغت منه ع فاکه فاذا هو یفتح صوته قلیلا قلیل کت فاذا افصح قیل هدر فاذا اصفا صوته
و جرجیل قیل قرقر کمش مرد سبک و کاری که بماشه مصدر منه ع بضمها کمیش لغت منه تکمیش شتابانیدن انکماش تکمش شتاب کردن کمشه ناقه خرد پستان
و فرس کمش و کمیش صغیر الجودان یعنی خرد گیر الکماش بهمه پستان ناقه را البستن فصل المیم محش سوختن آتش پوست را و سوزش محاش سوختن آتش
چیزی رسته محششه خشک سال امتحاش سوخته شدن محاش بالضم سوخته و بریان محاس بالفتح متاع و رخت محاش بالکسر قومی که از هر قبیله گرد آیند و نزدیک آتش
بایکدیگر سوگند خورند و عهد کنند محش ایضا تر شدن پوست او مجروح کردن یقال محشه الشی ای سحجه و العرب تقول مررت بغرارة فمحشتنی ای سحجتنی مدش بالتحریک
سست شدن و کم گوشت شدن دست ع کافه امدش الید و مدشاء الید لغتان منه خمش خراشیدن زمین که روی او را باران خراشیده باشد مرش
خراشیدن یقال انهبنا الی مرش من الامرش امتراش کشیدن چیزی را از کسی مردقوش مرزنگوش مش دست بچیزی درمالیدن تا پاک شود ع فاضه
و دوشیدن شیر از پستان نیم کاره مشوش دستارچه دست امتشاش بهره یافتن از چیزی یقال امتش فلان من مال فلان ای اصاب منه مشاشه بالضم سر استخوان
نرم که بتوان خاییدن تمشمش آن را مشاش جماعت ایضا زمین نرم و یقال فلان طیب المشاش ای کریم النفس مشمش استخوان خاییدن مشمش گمبستن و فسیدن و آلو
ملیش آمیختن پشم با موی و شیر نر با شیر گوسپند و پنهان داشتن بعضی از خبر و پیدا کردن بعضی را منه شیر لیسان و شیدن [?] فصل النون ناش
تاخیر کردن بکار ع بنعتها تناوش سپس ماندن و دور شدن انتاش سپس ماندن و یقال فعله نئیشا ای اخیرا نبش کفن آبجی کردن و مرده برکندن
ع فاضه نباش کفن دزد انبوش بیخ تره برکنده انابیش جماعت نتش بیرون آوردن چیزی چون خار و مانند آن که بجای در خسته باشد
منتاش الکسی که موی بینی و غیر آن برکند بوی و یقال ما نتشت من فلان شیا چیزی برنکندم از وی نجش برانگیختن صید ع فاضه ناجش آنکه
بالا صید را و چیزی را که نخری بر بها افزایی تا دیگری در افتد و فی الحدیث لا تناجشوا و گرد آوردن ستور پریشان شده را و شتاب رفتن ع فاضه نجاشی لقب نام ملک
حبشه نشیش فرو خوردن آب در زمین ع فاکه و آواز جوشیدن آب و غیر آن نش بیست درم سنگ و آن نیم اوقیه باشد که چهل درم را اوقیه گویند و پنج درم را نواة گویند
نشنشه شتاب کردن و پوست باز کردن چیزی و یقال ما به نطیش ای حراک نطشان التباطش لا معنی له نعش برداشتن ع بنعتها و جنازه با مرده و بی مرده را سریر خوانند
انتعاش برپا شدن و فرا داده تنعیش دعا کردن کسی را بلفظ نعشک الله و میت منعوش بر نعش نهاده بنات نعش و بنات الکبری و الصغری هفت ستارگان در شمال چهار
از وی را نعش و سه را بنات گویند و اتفق سیبویه و الفراء علی ترک صرف نعش للمعرفة و التانیث نغش پنبه و پشم زدن ع فاضه تنغیش مثله و عهن منغوش پشم زده
زده نفوش شب چرا کردن شتر و گوسپند بی راعی ع فاضه و منه قوله تعالی اذ نفشت فیه غنم القوم نفاش شب چرا ماندن ستور را ابل نفش و نفاش و نفوش و نواقش
و لا یکون النفش الا باللیل و الهمل یکون لیلا و نهارا انتفاش تنفش موی برافراشتن گربه نقش نگاشتن ع فاضه تنقیش کذلک و خار از پای بیرون کردن انتقاش
کذلک و برکندن موی بمنقاش و آن آهنیست که موی بوی برکنند چون منقاش و بخار زدن خوشه خرما تا زه و رطب شود و یقال نقش العذق اذا ظهرت به نکت من الارطاب
منقوش نگاشته منقوشه سنگی که استخوانهای ریزه از وی بیرون کشند مناقشه باریکی کردن در حساب و فی الحدیث من نوقش فی الحساب عذب انتقاش
دست بر زمین زدن شتر که در پای او خار در آمده باشد نکش بقعر رسانیدن چاه را ع فاکه یقال فلان بحر لا ینکش و سپری کردن چیزی را یقال القوم علی
عشب فنکشوه ای افنوه نمش نقطهای سپید و سیاه ثور نمش بکسر المیم لغت منه نوش گرفتن کسی را و نیکوئی رسانیدن بکسی ع فاضه یقال ناشه اذا تناول
حبلاله اخذ برأسه و لحیته و ناشه خیرا ای ناله و منه المناوشة فی القتال اذا تدانی الفریقان نوش سخت گزیدن تناوش انتیاش دست نادیدن گرفتن چیزی را و قوله تعالی
لهم التناوش من مکان بعید ای انی لهم تناول الایمان فی الاخرة و قد کفروا به فی الدنیا و لک ان تهمز الواو کما یقال قوقت و تقوی بها جمیعا هیش گزیدن مار و بد دلان گرفتن

ع معجما زمین ستبر و سخت کوهی مرد رنج کشیده بهش الیدین ستوربک **فصل الواو وبش** مردم درآمیخته مثل اوشاب یقال هو جمیع قلوب من اوباش و منه الحدیث قد وبشت قریش اوباشا لها **وحش** اندکی از چیزی یعنی شیئا من زاد و الیم **وحش** دوش جانوری دشتی وحشی یکی و یقال حمار وحش بالاضافه وحمار وحشی بالصفة ارض موحوشة ذات وحش وجانب راست و جانب چپ وحشی گویند هذا قول ابی زید و ابی عمرو قال الراعی شعر

فمالت علی شق وحشیها وقد ریع جانبها الایسر یقال لیس من شیء یفزع الا مال الی جانبه الایمن لان الدابة لا تؤتی من جانبها الایمن وانما تؤتی فی الاحتلاب والرکوب من جانبها الایسر فجوده تفره والخائف انما یفر من موضع المخافة الی موضع الامن وعند الاصمعی الوحشی الجانب الایسر من کل شیء و وحشی القوس ظهرها وانسیها ما اقبل علیک منها وکذلک وحشی الید والرجل وانسیها وحشته برمانی و اندوه گردانیدن استیحاش اندوهگین شدن ارض وحشة وبلد وحش بالتسکین خشک یقال لقیته بوحش اصمت ای ببلد قفر توحش برمانی شدن و خشک شدن زمین و خالی شدن شکم از طعام ایحاش بی یاران واندوهگین گردن و بی نبات و مردم یافتن زمین و شهر از وگرسنه شدن یقال بات فلان وحشا ای جائعا و تبنا اوحاشا ای جیاعا و قد اوحشنا لیلتان ای نفد زادنا توحیش سلاح خود را انداختن در گریختن و فی الحدیث فوحشوا برماحهم **وحش** الناس ذالهم و خاش الناس سقاطهم و خوشته و خاشته تباه و زنده شدن **وخوش** الشیء بالضم ای صغار ردیا قال الراجز **شعر** جاریة لیست من الوخشن کان مجری دمعها المستن قطنة من اجود القطن اراد الوحش و القطن فزاد فیهما نونا ثقیلة ایحاش بازگردانیدن سهام بربابه و آن تیر دان سهام قداح است چون گناه و روش گرفتن طعام **عع فاکه** وارش نا خوانده بطعام کسی درآینده تورش برانگیختن و تورشته ستور که باز ستوران دست و آراد رفتن و رشات شتران سبک و رشان مرغی واورا ساق حر نیز گویند و فی المثل علة الورشان یاکل رطب المشان و رشین و رستان جماعت ورش لعب مردی از رواة قراء و **شواش** سبک و شوشته سخن شوریده **توطیش** آماده کردن وجه باسخ و رای هذیل یقال ضربوه فما وطش الیهم ای لم یدفع عن نفسه سالوه فما وطش الیهم بشیء ای لم یعطهم شیئا و یقال وطش لی شیئا حتی اذکره ای **وقش** نام مردی **وقش** جنبیدن **عع فاکه** یقال سمعت وقشه ای حسه بنو وقیش قومی از عرب والالف فی الاصل و او مثل اقتت **توقش** جنبیدن **فصل الهاء هبش** کسب کردن و گرد آوردن **عع فاکه** تهبش مثله یقال هو یهبش لعیاله فهو هباش هباشة مثل حباشة آنچه گرد آورده شود از مال و مردم **هراش** مهارشه برانگیختن سگان را بر یکدیگر تهریش کذلک هرشی وادیست در راه مکه **هرس** مثل جمرس گنده پیر کلان سال ناقه شیرناک و نام مادینه گاو **هش** برگ زدن از درخت **عع فاضه** قوله تعالی واهش بها علی غنمی هشاشة شادمانی و سبکی نمودن **عع کافه** یقال هششت به ای خففت الیه وارتحت له رجل هش بش مرد شادمان و سبک روح یقال للرجل اذا دعی هو هش المکسر ای سهل الشان فیما یطلب عنده من الحوائج شیء هش و هشیش ای خوابیده و هش الخبز یهش بالکسر ای صار هشا فرس هش و هو خلاف الصلد و شاة هشوش بهار سیر **هوشة** زیر و زبر شدن لشکر و پیش و پس رفتن مردم یقال الهم هوشة اذا اقبلوا و ادبروا و اختلطوا اهتماش کذلک و نرم رفتن ستور و یقال امراة هشی الحدیث فعمتین لی بسیار سخن و بسیار بانگ **هوشة** فتنه و برانگیختن و اضطراب و فی الحدیث ایاکم و هوشات اللیل و هوشات الاسواق **هوش** درآمیخته شدن **عع فاضه** تهوش مثله و یقال هوشت بطونها بالکسر ای اضطربت من الهزال تهویش درآمیختن مردم و سخن و جز آن و فی الحدیث من اصاب مالا من مهاوش اذهبه الله فی نهابر المهاوش کل مال اصیب من غیر حله کالنصب السرقه و نحو ذلک **هیش** بد و بسیار از هر چیز هواشات بالضم الجماعات من الناس و الابل اذا جمعوا فاختلط بعضها ببعض **هیشة** جماعتی از مردم و فتنه و اضطراب **هیش** جنبیدن و برانگیخته شدن **عع فاکه باب الصاد فصل الالف اجاص** بالکسر آلو اجاصه یکی **اص** بالکسر اصل اصیص لذه و هم و سبوی نیم شکسته که در وی گل کارند و پیش آفتاب نهند ناقه صدوص بالضم شدیده من مصدر منه **عع فاضه فصل الباء بخص** گوشت بن انگشتان و گوشت پیش پای و سبل شتر و گوشت پاره که در چشم خانه بود و مستور آن **عع کافه** یقال بخص الرجل اذا نتا ذات اللحم منه ابخص لغت منه بخص بر کندن چشم **عع معجما برص** پیسی و پیس اندام شدن **عع کافه** ابرص لغت منه سام ابرص گرفشه و سماسان ابرص جعلا اسما واحدا ان شئت اعربت الاول و اضفته الی الثانی وان شئت بنیت الاول علی الفتح

واعرب الثانی باعراب ما لا ینصرف وعلم ان کل اسمین جعلا اسما واحدا فهو علی ضربین احدهما ان یبنیا جمیعا علی الفتح نحو خمسة عشر وهو جاری بیت بیت ای ملاصقة
بین بین ای بین الجودة والرداءة وحرف اللین وتفرق القوم اخول اخول وشغر بغر وشذر مذر وشبههما والضرب الثانی ان یبنی آخر الاسم الاول علی الفتح ویعرب الثانی
باعراب ما لا ینصرف نحو حضرموت وبعلبک وسام ابرص وان شئت اضفت الاول الی الثانی فقلت هذا حضرموت اعربتهما جمیعا وتقول هذان ساما ابرص
وهؤلاء سوام ابرص وان شئت قلت هؤلاء السوام ولا تذکر ابرص وهؤلاء البرصة او الابارص ولا تذکر ساما **بصبص** درخشیدن و درخش **ع فاکه** بصاصة
مشدد چشم تبصبص چاپلوسی کردن دم و چشم باز کردن سگ بچه نوزاد بصبصة تبصبص دم جنبانیدن چاپلوسی کردن سگ و گربه و جز آن تمیمن بصاص ای بر
فیه فتور **تبعصص** اضطراب کردن و بخود درپیچیدن مار زخم خورده بعصوصة بالضم جانوری **بلصوص** بالتحریک مرغی منتهی جمعها علی غیر قیاس بون زائدة
بلاصة گریختن **بوص** پیشی گرفتن و تقدم نمودن و جستن بالفتح ستران به الجوهری شتابنده بوص بالضم گونه یقال حال بوصه ای تغیر لونه زورق بوصاء
بطلی زبس اسد بوص بالفتح والضم سرین زن ویقال وقع فی حیص بیص ای اختلاط لا محیص لهم منه وکذا حیص بیص بکسرتین ویقال جعلت الارض علیه
حیص بیص ای ضیقة **فصل التاء** **تراص** محکم کردن ترییص کذلک مترص ترییص بفتحتین مثل ما منحن و سخنین میزان ترییص ترازو راست و محکم
تراصة مصدر منه **ع بضمها** **فصل الجیم** **جبص** بالفتح والکسر گچ جصاص گچ گر تجصیص خانه گچ اندودن و چشم باز کردن سگ بچه
نوزاده **فصل الحاء** **حرص** بالکسر آز و آزمند شدن منه بیلی **ع فاکه** حریص نعت منه حرص بالفتح کفانیدن و پاره کردن گاذر جامه را
بکوفتن حارصة شجه که پوست سر را شگافد حرصة مثله حریصة حارصة ابری که روی زمین را باران وی بخراشد ویقال ما علیها حربصیصة بالکسر والحاء
ای شیء من الحلی **حرقوص** بالضم جانوری چون کیک جهنده و رباینده لرخیاحان فطار **احص** موی رفته از سر حصص مصدر منه یقال حصت البیضة
رأسه ویقال سنة حصاء سال بی نفع و بی خیر حاصة کوهی سر بریز اند الحصاص کفین موی حصان بنده دختر حصة بالکسر بهره حصاص بهره دادن و صنة تحاصص بهره
ردن باهم حصن بالضم سیرک زعفران حصحص بالکسر خاک و سنگ حصحصة پیدا شدن حق از باطل قوله تعالی الان حصحص الحق و جنبانیدن چیزی در چیزی تا استوار گرد
و جنبیدن شتر با بار گران وقت برخاستن و شتافتن در رفتن الاصمعی قرب حصحاص ای سریع لیس فیه فتور و ذو حصاص نام موضعی حصاص بالضم تحتی دویدن
و تیزی آن حصحص شتاب و سخت دویدن **ع فاضه** و فی حدیث ابی هریرة ان الشیطان اذا سمع الاذان فر وله حصاص قال حماد بن سلمة قلت لعاصم ابی
النجود ما الحصاص قال اما رأیت الحمار اذا صر باذنیه و مصع بذنبه و عدا فذلک حصاصه وقال ابو عبیدة هو الضراط **حفص** زنبیل از چرم و بچه شیر و جمع کردن
ع فاکه ام حفصة ماکیان **حموص** فرونشستن آماس جراحت **ع فاضه** الحماص کذلک یقال حمصت الجراحة اذا سکنت فورتها حمص
بالکسر نخود حمص بفتح المیم مشددة نخود وهو اختیار ثعلب قال المبرد هو الحمص بکسر المیم و لم یأت علی فعل بکسرتین من الاسماء الا حلز و هو القصیر و جلق و هو موضع بناحیة
الشام **حوص** درزی گری کردن و فراهم آوردن میان دو چیز و چشمه باندرو دوختن **ع فاضه** و قولهم لاطعنن فی حوصهم ای خرقن ما خاطوا و فسدوا
ما اصلحوا احوص تنگ چشمی و دنباله چشم **ع کافه** احوص حوصا نعت منه حوصاء تنگ شدن دنباله چشم تنگ شدن پنهانی و الحوص ابلغه ای لا یجوز فیه فتعیل
و قال الفراء الحائص مثل الرتقاء فی النساء احوص و احوص بن جعفر و عمرو بن الاحوص **حیص** حیوص محیص محاص حیصان برگشتن و بگریختن از راه **ع فاکه**
یقال ما عنه محیص جای گریز نیست از وی انحیاص کذلک یقال للاولیاء حاصوا عن العدو وللاعداء انهزموا ویقال وقعوا فی حیص بیص ای فی اختلاط من امر
بنیان علی الفتح و قد مر ذکره فی البیص الروایع و انحاص الوحش ای سبق و الغزاء ابدلت الواو منه یاء یرد و حاد والمعنی وقعوا فی امر تخلف عنه ولیفر منه و حکی ابو عمرو
وقع فلان فی حیص بیص بالفتح والکسر بیص بیص و حیص بیص علی اسم منها قال الراجز شعر صارت علیه الارض حیص بیص * حتی یلف عیصه
بعیصی و یقال انک لتحسب علی الارض حیصا بیصا **فصل الخاء** **خبیص** افروشه مخبصة کفچه افروشه **خرص** حزر کردن میوه
بر درخت و کشت بر زمین و دروغ گفتن **ع فاضه** خراص دروغ گوی تخرص دروغ گفتن قوله تعالی قتل
الخراصون خرص بالکسر نصیب از حرز یقال کم خرص ارضک خرص بالتحریک گرسنه شدن **ع کافه** خرص خرص نعت منه خرص مستور در

گرسنه سنا خورده و لا یقال للجوع بلا برد خرص و یقال للبرد بلا جوع خصر خرص بالضم والکسر حلقه از زر و نقره و نخل پیراسته خرصان جماعت خرص بالحرکات الثلث
سنان و نیزه خرص بالضم حباب که بر مشک بر بنیاد و خلند و بر بندند و یقال ما یملک فلان خرصا ای شیأ خریص سنان با خریص آب سرد مثل ما خصر مخارص
عسینا لها **خصص** بالضم توارد و کازه خصوص خصوصیة بالفتح و الضم والفتح افصح و خصیصی خاصه کردن یقال خصه بکذا و اختصه خاصة خلاف
عامه خصائص الناس خواصهم خصاصة بالفتح درشتی و سوراخ و چشمهای پرده و فرجهای میان پایه **خلوص** ساده شدن خالص ساده و فی الجمع دیوستن
بچیزی متعدی بالی عع فاضه خلاصه بالضم گزیده هر چیزی خلاص بالکسر مثله خلوص تلده و فشرده که از ادقا بچه در تک ماند از ثقل خلاص اینمع کردن
بی دیا و سمه ... طاعت مر خدایرا خلصه بالام فی الخلصة دوستی کردن هذا خالصة لک ای خاصة و یقال فلان خلصی خلصانی بالکسر و الضم و هم خلصان دوست و گزیده
من و حد و جمع یکسان استخلاص خاصه کردن و رهایی جستن خلاص بالفتح رهایی و رستن تخلیص رهانیدن خلصا زمینی در بادیه خلصة بالتحریک نام بت ذو الخلصة خانه
آن بت خلیصة گرفتن **خموص** فرونشستن آماس جراحت عع فاضه خمص ارهی کف پای رجل خمصان بالضم نعت خمیص الحشی باریک شکم و هی
خمیصة و خمصانة و هم خماص و بن خماص خمصة گرسنگی یقال لیس للبطنة خیر من خمصة تتبعها مخمصة گرسنه شدن خمص بالفتح مخمصة ایضا باریک کردن
گرسنگی کسی را عع فاضه خمیصة گلیم سیاه چهارسو هر دو سر علم **خنوص** بالکسر و التشدید خوک بچه خنانیص جماعت **خوص** فرو رفتن چشم
بمغاک عع کافه اخوص نعت منه خوص برگ خرما و جز آن یافته خوصة یکی خواص خوص فروش اخواص برگ بیرون آوردن نخل تخوص گرفتن
چیزی بعد از چیزی تخویص کذلک **حیص** اندک چیزی از عطا و اندک شدن یقال نلت منه خیصا خائصا ای شیأ یسیرا **فصل الدال**
دحص پای زدن گوسپند مذبوح عع بفتحهما دخریص بالکسر تریز جامه **درص** بالکسر بچه موش و گربه و جز آن و فی المثل ضل دریص
نفقه ای جحره کسی را گویند که تدارک کار نداند درصة ادراص جماعت ام ادراص کلاکموش **دعص** بالکسر ریگ توده مدور ادعاص دعصة جماعت ادعاص
کشتن گرما کسی را و دعصا زمین نرم تفسیده **دعموص** بالضم کفچلیز دعامیص دعامص جماعت دعمیص الرمل نام مردی از عرب به المثل یقال هو دعمیص هذا الامر
ای عالم به **دعص** بالتحریک امتلا آوردن شتر را چنانکه نشخوار نتوانید و دیگر دعصة آئینه زانو **دلیص** دلاص تابان درع دلاص و درع دلاص جمع
یکسان دلوص درخشان شدن زره و جز آن عع فاضه تدلیص متعدی منه دلامص دملص بالضم درخشان و کذلک دلامص و دملص علی التقلب اندلاص از دست فرو لغزیدن
چیزی و افتادن دلوص حرکت کننده **دمص** بالکسر عرق یا چینه دیوار هر چه برتر از عرق بنیاد باشد و عرق بنیاد از اسس گویند دمص باریک دنباله
اسه و دمص خود آهنین **دیصان** میل کردن از راه و بهر سو رفتن با غره در زیر انگشت عع فاکه رجل دیاص مرد که بروی نتوان دست دریافت دیص
هذه و دصه جماعت مثل قایده و قاده اندیاص فتادن چیزی از دست و یقال اندص علینا فلان بشره وانه لمندص بالشر **فصل الراء** **تربص** چشم
داشتن تربص نعت منه و هی محکر استعمال کنند ربصة بالضم اسم فی التربص **رخص** بالضم ارزانی و ارزان شدن عع بضمهما رخیص نعت منه ارخاص
ارزان خریدن و ارزان شمردن چیزی را استرخاص کذلک رخصة آسانی و فراخی در کاری ترخیص رخصت دادن ترخص آسانی گرفتن و یقال
رخص ... ابدام رخوصة رخاصة مصدر ان منه عع بضمهما **رص** استوار کردن و بر هم چسبانیدن دو چیز را عع
فاضه بنیان مرصوص بنیاد استوار ترصیص استوار کردن و بند نهادن زن و نقیلی ... در گرفتن چیزی را تراص بر یکدیگر چسبیدن مردم اندر صف رصاص
بفتح ارزیر و العامة تقوله بالکسر مرصص بارزیر در گرفته **ارتعاص** اضطراب کردن و در پیچیدن مار زخم خورده **رفصة** بالضم نوبت آب معلوم ترافص
نوبت کردن آب را با هم ارتفاص گران شدن نرخ **رقص** پای کوفتن عع فاضه رقاص نعت منه و در خشیدن سراب چو نشیدن شراب ترقیص ارقاص جهانیدن
و بازی داشتن کودک را ارقاص ایضا پوییدن اشتر ارقص ... **رمص** درست کردن شکسته را عع فاضه ... دست ... و صلح کردن میان
قومی ... رمص بالتحریک ... چشم که گردد ... عع کافه رمص نعت منه **رهص** بالکسر ...
... استوار ... بالفتح پایگاه و مرتبه ... کف پای شتر از سنگ و جز آن ... عع کافه ... ارهاص ... بالفتح ...

و سخت گرفتن بمعلمی **فصل الشین** شحص بالتحریک شحص و شاة شحص و نوق شحص یستوی فیه الواحد و الجمع آنکه از شیر باز ایستد و بالتحریک ایضا مثل نهر و نهر و ذیل
الشحص التی لم ینزل علیها فحل والعائط التی لا ینزی علیها فحل **شخص** کالبد مردم و جز آن شخوص اشخاص شخص جماعت و تناور شدن عم
بصرها شخیص لغت منه شخوص بلند برآمدن و چشم باز ماندن و از شهری بشهری رفتن عم بصرها اشخاص [illegible] دن و رسیدن وقت سفر و گذشتن تیر از
بالای نشانه سهم شاخص لغت منه و غیبته کردن کسی را متعد بالباء یقال اشخص به اغتابه و کذلک اشخص به بالسین ایضا **شص** بالضم والکسر دام ماهی و دزدی
که هر چه بیند بدزدد شصوص جماعت و ایضا کم شیر شدن ناقه و گوسپند عم فاکه اشصاص کذلک و دشوار شدن معیشت شصوص بالفتح ناقه کم شیر شصائص
جماعت و ایضا سختیها و یقال شاة شصوص شاة شصص یستوی فیه الواحد والجمع گوسپندان شیر خشک شده و یقال هم فی شصاصاء ای فی شدة و هو
علی شصاصاء ای علی عجلة **شقص** پاره از زمین و از هر چیزی شقیص شریک یقال هو شقیصی ای شریکی فی شقص من الارض ای قطعة منها مشقص
پیکان پهن دراز فرس شناص و شناصی اسپ دراز **شوص** شستن و نیک پاکیزه کردن عم فاضه شوصة باد که در پهلو نشیند مردم را و ورم پهلو
اشوص چشم بسیار بر هم زننده **شیص** شیصاء خرما که دانه وی سخت نشود **فصل الصاد صیص** بالکسر خرمای بد صیصاء مثل شیصاء و حب
حنظل بی مغز صیصة معروف بافنده صیاصی جماعت صیصة الدیک شاخ که بر پای خروس باشد صیاصی شاخهای گاو و حصارها قوله تعالی و انزل
الذین ظاهروهم من اهل الکتاب من صیاصیهم **فصل العین عرصة** گشادگی میان سرای عراص عرصات جماعت لحم معرص گوشت که میان
سرای نهند بجهت خشک شدن و بالضاد کذلک عراص ابر با برق و رعد و نیزه لرزان و شمشیر عرص بهاره با رعد و برق بودن عم فاکه عرص
بالتحریک شادمانی نمودن و بوی نم گرفتن خانه عم کافه **عرفاص** تازیانه که بدان ادب کنند **عصعص** بضمتین استخوان مغزه **عفاص**
پوست پاره که سر خنور بدان بندند عفص [illegible] عم فاکه و ایضا الذی یتخذ منه الحبر مولد و لیس من کلام اهل البادیة عفص بکسر الوسط تند مزه
عفوصة تندی مزه عفاص سر بند ساختن خنور اعفص بکسر [illegible] زن پلید زبان بی شرم **عقص** موی بافتن و تاب دادن آن عقیصة
عقصة بالکسر موی بافته و تاب داده عقص عقاص جماعت مثل رهمة و رهم و رهام و یقال العقاص هی التی تتخذ المرأة من شعرها مثل الرمانة
و کل خصلة منه عقیصة و الجمع عقاص و عقائص تیس اعقص تکه که شاخ او گرد گوش در آمده باشد عقص بکسر الوسط ریگ بسته و سخت و مرد بخیل
بدخو عقص بدخو شدن عم کافه معقص تیر کژ **علوص** بالکسر والتشدید درد شکم مثل العلوز **عناص** بالفتح و حذف الیاء گیاه اندک جای
جای بر آمده و موی پراگنده و مال اندک مانده یقال ما بقی من ماله ومن النبت الا عناص و بقیت فی رأسه عناص عنصوة بالضم واحد العناصی و هی
عنصوة بالضم و بعضهم یقول عنصوة و عنذوة بالفتح و ان کان الحرف الثانی منها نونا الحاقا بعرقوة و ترقوة و فرنوة **اعتیاص** دشوار شدن
و در پیچان شدن کار بر کسی متعد بعلی و باز ماگرفتن بیش و ناقه و جز آن تعویص در پیچان کردن کار بر خصم متعد بالباء تعویص سخن و شعر دشوار
معنی عوص نقیض [illegible] دشوار شدن چیزی عم کافه کلمة عوصاء سخن غریب دشوار عوصاء سختی و سخت و دشوار یقال فلان یرکب العوصاء ای
یرکب صعب الامور **عیص** بالکسر درخت انبوه و بهم درهم اعیاص جماعت و اعیاص پسران امیة بن عبد شمس چهار تن العاص و ابو العاص و العیص و ابو العیص
فصل الغین غصة بالضم اندوه گلوگیر غصص جماعت غصص بالتحریک بگلو در ماندن طعام و جز آن عم کافه غاص غصان لغت منه اغصاص
متعد منه منزل غاص باهله **مغافصة** ناگاه فرو گرفتن **غمص** حقیر شمردن و بر پیچ ناداشتن چیزی را اغتماص کذلک و شکر ناکردن نعمت را عیب گرفتن بر کسی سخن را
صلة بعلی عم فاکه یقال غمصت علیه قولا قاله ای عتبته علیه مغموص علیه کسیکه مطعون باشد در دین غمص بالتحریک و انچه [illegible] چشم عم کافه غمیصاء احدی الشعریین
و یقال لها الغموص ایضا و هی التی فی الذراع تزعم العرب ان الشعرین اختا سهیل فالعبور تراه اذا طلع کانها تستعبر والغمیصاء لا تراه فقد بکت حتی غمصت غمیصاء
ایضا نام جای **غوص** در آب فرو شدن و ناگاه بر چیزی فرو آمدن عم فاضه غائص لغت منه غواص مبالغه فرو شونده بطلب مروارید غیاصة غواصی کردن
عم فاضه **فصل الفاء فحص** باز کاویدن از چیزی [illegible] امتحاص کذلک و یقال فحص المطر التراب ای قلبه افحوص مفحص خانه سنگخوارة فی الحبة

مخصوا عنه وسیم کانهم جعلوا وسطها وترکوا ماتسل افاحیص القطا و حصه بهره دادن کار یقال و جد حصة ای بهره و نوبت آب یقال جاءت حصتی من الماء
الوبده و القحجة که وزیر ایشان دارد و برنبشت تفارص نوبت داشتن آب و یقال انتهز الفرصة ای اغتنمها افراص نوبت دادن و نهمت افتراص غنیمت شمردن
و تخصیص تخریک غوص پریدن مفرص مقراص کارد و تکافتن یقال فرصت النعل شققت اذنیها للشراک ع ع فراکه فرافصة الاسد و به سمی الرجل فرافصة
فرصة بالکسر پستم و رنیه پاره که حایض خود را بدان پاک کند فریصة گوشت شانه ستور و رگ و رنج که بر گلو باشد فریص فرائص جماعت تقول فرصته اخذت
فریصته یعنی او داجه و فی الحدیث ان النبی صلی الله علیه وسلم قال انی لاکره ان اری الرجل ثائرا فریص رقبته قائما علی مریته یضربها قال کانه اراد عصبة الرقبة
و عروقها لانها هی التی تثور ...... فی الغضب قصر بالفتح ثلثیه و بیوند ستخوان و پیوند کار و بالکسر عند العامة مفصل جماعت قصفصة بلسترین ساییت و جدا
جماعت قصیص و ان شدن جراحت و جدا کردن چیزی از چیزی و بیرون کشیدن ع مخاله انقصاص شتابان انقصاص جدا شدن مقصاص مقصّا بیرون گرفتن چیزی را
یقال انقصصت الیه من حقه شیئا ای اخرجت و ما استقصص منه شیئا ای ما استخرج معاو صیمان کردن بسخن اماضه سخن گفتن بفرسی و در بیان سخن
جز آن و ما لغی استعمال کنند بیشتر چون ما اقاص بکلمة ای ما تکلم ما ابان و یقال قبصت علی ما نرب الحنث فاص من یدی حتی تخلص ذ مه قیصه بمانیدن
سخن و درشدن یقال ما قصبت ای ما برحت و یقال ما عنه محیص لاتعیدو المحید و ما قصبت و ما فیصه ای ما برحت و ما احید و فود ی نقص الاجنة
ای قطره در باب فصل القاف قبص بسر انگشتان گرفتن ع فاکه و منه قراد الحسن فقبضت قبضة من اثر الرسول قبص بالنیک در دست کم و در دو گرفتن اینه در
خرما و شیاد مانی مود دن ع کافه قبص بکسر الوسط لغت منه و بزرگ و دراز شدن تارسر یامة قبصا ای ضخم تم تقفه قبص بالکسر عدد و بسیار از
مردم مقبص سان بر سیان با کشیده و دارند تا رستا ایستنه تا دل ابسابق قبصته آنچه بسر انگشتان گرفته شود و نام مرد سی قرص شکیبدن
بانگشتان و گزیدن کیک و زواله برکندن از خمیر ع فاکه قرصه سخن مباین کار و زار زند و فی الحدیث ان امراة سالته عن دم الحیض فقال اقرصیه بالماء
اغسلیه باطراف اصابعک بیروی و قرصیه بالتشدید التقطیعه قرص و قرصة بالضم کلیه و قرصة واقرص و قرص جماعت نقر یص و اله برکندن قرص الشمس عینها قارص
شیر زبان گزو فی المثل عدا القارص فخر ای جاوز الی ان حمض انجه گویند که کار از حد درگذر درد قرّاص بابونه قرصة دست پای کوتاه باهم بستن قرصا
بالضم نوعی از نشستن مدودو مقصه یقال قعد القرفصا ای قعد فعود المحتبی ضا علی بیاة معینة کافر و ماد مرص خانه زمین کند قرامیص جماعت امقرفصا باز
در گریز کشانده و قد قرقصه ای احتبیه الاصطباء قص فصص بربر کی سرفتن و منه قوله تعالی فارتدا علی آثارهما قصصا و قال القدا و قالت لاخته قصیه تنفص
گوسپند و جزان و خبر و کزردن آن ع فاضه قصه بالکسر حال و خبر و کار و سخر قصص جماعت یقال قص علیه قال الله تعالی نحن نقص علیک القصص مردن ساییدن کسر
و بردن سیاه بریدان موی کشید و بطار مقصص الجناح و المقص المسراض و مقراضان و القصص یعنی القصة و منه موضع المصه حتی صار اغلب علیه و بالکسر القصاص نقصاص
الی نکت و تحکی القصص روایت کردن سخن و درین قصاص شدن تقصیص دریافتن قصاص کشنده را بازکشتن و جراحت کردن عوض جراحت را قصاص قصاص
کردن و بردن نزدیک آمدن و دورون نزدیک آمدن یقال اقص منه حتی قصبه الموت قال الغزا اقصه الموت و اقصبه یعنی آن ما منه قصیصة بعد نایدن بن مرواید
کبا سمار و غیر روید قصیص جماعت و پدا شدن ابستنی گوسپند قصبه بالفتح گچ و فی الحدیث الی نفض الانسان حتی ترالقصة البیضاء ای حتی تخرج الخرقة التی تحشی بها
کانها قصة لا یخالطها صفرة و لا ترية قصبه بالضم موی پیشانی قصاص ثلث لغات مثله و الضم اعلی قصیصة ناقه که روی طعام و متاع خانه بار کند نقصیص
گچ اندود کردن ابل قصقصة بالضم مرد سک و درست اندام جمل قصاقص شیر بزرگ اسد قصقاص بالفتح شیر که دندان بر هم زند چنانکه آواز آید و وی جبه قصقاص
مارتباه اقتصاص کسی علی العفو رکشتن برجای خود یقال صر فاقعصه فسکه علی مکانه قعص دن بجای یا نعل حرکت یقال مات قعصا اذا اصابته ضربة
و رمیة فات مکانه و فی الحدیث من قتل قعصا فقد استوجب المآب اقعاص بالضم بیماری گوسپند که در حال کشد و فی الحدیث موتان یکون فی الناس کقعاص الغنم
قم قفص مصدر منه یقال قفص الطائرة دستهای بستن ابرول قلوص برآمدن ساته و جامه بعد از شستن و بر آمدن آب چاه ع فاکه بار فاقص قلاص قلص قلوص
نعت منه قلصة تقلیص گران کردن آب چاه را گرد آمده قلصا جماعت تقلیص تقلیص تر آمدن آب بر شعبه فالعصه ای هم جسیه قال قالص کم شدا قلاص بر آمدن کو یا شتر تیز بر آمدن تا قیقتا با

مقلاص نعت منه درس مقلعص سپ بلند دراز دست و پای قلوص بالفتح شتر جوانه و بچه و اول ما یرکب من اناث الابل الی ان تثنی فاذا اثنت فهی ناقة والقعود اول ما یرکب
من ذکورها الی ان تثنی فاذا اثنی فهو جمل و ربما سموا الناقة الطویلة القوائم قلوصا و یقال القلوص من النوق بمنزلة الجاریة من النساء قلص القلائص ج قلاص جمع الجمع و شتر
مرغ بچه ماده **قمص** قماص برجستن سپ و جز آن **عع فاضله** و درکشیده شدن پی اسپ در جهانیدن و بالسکون الموج متعدد بالبا قماص بالکسر جنبدگی و فی المثل بالعیر
قماص می هو الکار یضرب لمن ذل بعد عز قمیص پیرهن قمصان بالضم قمصة جماعت قمیص پیراهن پوشیدن تقمص پوشیدن **قنص** شکار کردن **عع فاکه** قناص
مثله قانص قناص قنیص صیاد قنیص ایضا شکار قنص بالتحریک مثله بنو قنص گروهی از عرب تقنص صید جستن قانصة سنگدان مرغ قوانص ج **قیص**
افتادن دندان از بن و بیخ و بالضاد ایضا انقیاص فرود ریدن چاه قال الاموی تقاصت البئر ای تکفارت و قال الاصمعی المنقاص المنقعر بالصاد غیر معجمة و با
المعجمة المنشق طولا و قال ابو عمرو هما بمعنی و مقیس بن صبابة بکسر المیم رجل من قریش قتله النبی علیه السلام یوم الفتح **فصل الکاف کریص** **کحیص**
لرزه و پیچیدن بر خود کصیصة رسن دام آهو **فصل اللام التحاص** مضطر و بیچاره کردن کسی کار بر وی صلته بالی و منه یقال التحصة و الجئة الی ذلک الامر
الجاه و ضطره لحاص علی فعال مبنی علی الکسر سختی و دابة و اندر آویختن بچیزی یقال التحصة ای نشب فیه و بسته شدن سوراخ یقال التحصت الابرة ای انسد
سمها لحیص تنگ **تحیص** گوشت گرفتن با م چشم **عع کافه** لحص نعت منه ضرع لحص بکسر الحاء پستان بسیار گوشت که شیر از وی بدشواری بیرون آید
تلحیص پیدا کردن **لص** بالفتح و الضم دزد لصوص ج لصوصیة بالیاء دزدی تلصص دزدی کردن ارض ملصة زمین دزدناک لصص نزدیک شدن دندانها و کتف
سارها بهم نزدیک یقال فیه لصص تلصیص استوار کردن مثل الترصیص **ملاوصة** نگریستن در درخت که چگونه برکند او را الاصة گرد برگشتن بر چیزی که میخواهد و فی الحدیث
هی الکلمة التی الاص علیها النبی صلی الله علیه و سلم عمه یعنی اباطالب **فصل المیم محص** دویدن آهو و پای زدن و خالص کردن زر بگداز **عع فجعلها**
تمحیص آزمودن ممحوص محیص شتر استوار خلقت **مص** مکیدن **عع کافه** امتصاص کندی تمصص نیک مکیدن مصاص کاینده یقال یا مصان و یا مصانة د
رجل مصان آنکه گوسپند را مکد از ناکسی مصمصة مثل المضمضة الا انه بطرف اللسان و ذاک بالفم کله و بینهما کما بین قبصة و قبضة تفاوت و مصمصة الاناء غسله مصاصة بیماری
کودک مصوص بالفتح و الضم طعام که با مرغ چوزه و کبوتر بچه سازند مصاص بالضم خالص هر چیزی شباتی یقال فلان مصاص قومه و هم مصاص الاقوام یستوی فیه الواحد
و الجمع فرس دمصاص اذا کان خالصا فی ذلک مصیصة شهری بشام **معص** برگشتن پی پا **عع کافه** و فی الحدیث شکا عمرو بن معدیکرب
الی عمر رضی الله تعالی عنه المعص فقال کذب علیک العسل ای علیک بسرعة المشی و هو من عسلان الذئب قال ابن درید ابل **معاص** بالعین المعجمة اذا کانت
خیار الاول وحدها من نقطها و قال ابن السکیت المعصة وحد المعص و هی خیار الابل معص بالتسکین نستن سوده بالتحریک عند العامة یقال مغص الرجل مجهولا
فهو ممغوص **ملص** بالتحریک گریزیدن چیزی از دست **عع کافه** رشاء ملص رسن دلو که لغزان باشد الملاص باذغام النون فی المیم رستن ابلاس
بچه افکندن زن تملص رستن ملیص املص بالکسر رفتن بشتاب **موص** شستن موصة بالضم ای غسالة **فصل النون نحوص** ماده خر
غیر آبستن نحص بالضم بن کوه و فی الحدیث یا لیتنی غودرت مع اصحاب نحص الجبل و هم قتلی احد **نخوص** لاغر شدن از پیری **عع فاضله** عجوز ناخص
نعت منه انتخاص نامدن گوشت **نشوص** در شدن چیزی از جای و برکنده شدن از شهری و مسکن و ناسازداری کردن زن با شوی ناشص
نعت منه **عع فاحده** که نشاص کنبدن از جای نشاص بالفتح ابر بر آمده **نص** نیک راندن و رفتن شتر و برداشتن و منه منصة العروس و
نیک باریکی کردن در پرسیدن تا غایت آن ابداء و برداشتن حدیث و خبر بکسی صلته بالی یقال نصصت الحدیث الی فلان ای رفعته الیه **عع فاضله**
و نهایت هر چیزی و فی حدیث علی رضی الله تعالی عنه اذا بلغ النساء نص الحقاق یعنی منتهی بلوغ العقل نصنصة زانو در زمین استوار
کردن شتر تا برخیزد با بار گران و جنبانیدن چیزی و فی حدیث ابی بکر حین دخل علیه عمر رضی الله تعالی عنهما و هو
ینصنص لسانه و یقول هذا اوردنی الموارد قال ابو عبید هو بالصاد لا غیر و بالضاد المعجمة کذلک و لکن لیست فی الحدیث
ناعص بعین معجمة نام مردی **نغص** بالتحریک مراد تمام نارسیدن و سیراب ناشدن شتر **عع کافه** تنغیص تیره

گردانیدن عیش را تنغص لازم منه انقاص دفعه دفعه انداختن گوسپند بول را علتی نقاص بالضم نام آن علت و بسیار خندیدن یقال انقص بالضحک
ای اکثر منه نقصه یک بحث خون تنقص کم کردن نقصان ای وکم شدن عع فاضه انتقاص کذلک لازم متعد استنقاص کما با خواستن
مشتری و ربما منقصة ای نقیصة عیب یقال فلان ینتقص فلانا ای یقع فیه و ثلبه نلوص بسیاری رفتن عع فاکه نمص موی
بر چیدن بالمنقاش زن موی فرق و پیشانی چیده تنمص خود را بموی چیدن دادن تنمیص معنی نمص فی المبالغة منمص منماص آلتی که موی بدان چینند
نمص بالکسر نوعی از نبات نمیص نباتیکه بعد از خوردن باز روید نوص مناص باز پس شدن و گریختن و خود را بازکشیدن قوله تعالی ولات حین
مناص ای لیس وقت تاخر و فرار مناص ایضا گریزجای نوص ایضا گورخر استناصة سبس یازیدن و یقال ما به نویص قوة و حراک فصل الواو وبیص
درخشیدن ابیاص درخشیدن زمین به پیدا شدن نبات و درخشیدن آتش توبیص بچشم گشادن سگ بچه را نوبصة سمع یعنی استوار دارنده است هر چه را
شنود و بیصة نام مردی وحصة سرما بالحاء غیر المعجمة وصوص وصواص سوراخ پرده بمقدار چشم که بنگر و از آن وصواص رو بند خرد و صاص
جمع و سنگها در میانه زمین توصیص روی بستن بند جنانکه جز چشم وی نتوان دید وقص گردن شکستن عع فاکه موقوص نعت مفعول یقال
وقصت به راحلته و هو کقولک خذ الخطام و خذ بالخطام وقص القعص الاکام ای تدقها وقص بالتحریک کوتاهی گردن و کوتاه شدن آن عع کافه وقص نعت
منه و چوب ریزهای شکسته و مال ابین الفریضتین بر نصاب که از آن زکوة واجب نشود واو قاص جمع اوشق بالنون مثله و بعضهم یستعمل الوقص فی البقر و الشنق
فی الابل و ربما جعلا جمیعا ما بین الفریضتین تقاص کوتاه گردانیدن گردن را توقیص هیزم ریزه بر آتش انداختن توقص جهیدن و رفتن اسب یقال مر فلان
یتوقص به فرسه اذا نزا و یقارب الخطو وقصة منزلیست در راه مکه وهص شکستن چیزی سست و سخت سپردن رجل موهوص الخلق کوتاه استخوانهاش در یکدیگر آمده
است موهص الخلق مثله و فی الحدیث ان آدم حین اهبط من الجنة وهصه الله کانه رمی به و غمزه الی الارض فصل الهاء هبص شادمانی نمودن عع
کافه هبص بکسر اوسط نعت منه هنص در نشاندن چیزی هیص مصغر ابو ربطی از قریش فصل الیاء یصیص بالجر ای نگشادن چشم باز کرد سگ
بچه و هی لغة فی جصص لان بعض العرب یجعل الجیم یاء ایقول للشجرة شیرة و للجبات جنبات باب الضاد فصل الالف ابض بالضم روزگار
اباض جماعت ابض بالفتح بستن سست ستر بر بازو عع فاکه اباض بالکسر رسن که بدان سرو دست شتر را باز و بند ند ابض شکم زانو ابض عیب نابض
بسته شدن و بستن ستر را لازم متعدد در کشیده شدن عرق النسا را پیچیدگی از خوابیج اباض بالضم نام جای ارض زمین ای اسم جنس و وجد لها
و کان حق الواحد منه ان یقال ارضة لکنهم لم یقولوا و الجمع ارضات لانهم یجمعون المونث التی لیست فیها هاء التانیث بالالف و التاء کقولهم عرسات ثم قالوا
ارضون فجمعوا بالواو و النون و المونث لا یجمع کذلک الا ان یکون منقوصا کثبة و ظبة و جعلوا الواو و النون عوضا من حذفهم الالف و التاء و ترکوا فتحة الراء
علی حالها و ربما سکنت و قد یجمع علی اروض و زعم ابو الخطاب انهم یقولون ارض و آراض کما قالوا اهل و آهال و الاراضی ایضا علی غیر قیاس کانهم جمعوا آرضا
و کل ما سفل فهو ارض و الارض النفضة و الرعدة قال ابن عباس ازلزلت الارض ام بی ارض ای رعدة و زکام و فرود قوائم ستور و یقال لا ارض لک
کما یقال لا ام لک یرض باز کام گردانیدن ما روض مزکوم و ایضا الذی به خبل من الجن و اهل الارض و هو الذی یحرک راسه و جسده علی غیر عمد اریض
اریضة زمین پاکیزه و قد ارضت بالضم ای زکت فیئل متارض دو دیه متارضة بکسر الراء یقال کرم رفته بزمین را کرده باشد و آنچه از بیخ درخت روید را
را که گویند ارض بالکسر بساط ستبر از پشم و صوف رجل اریض مرد متواضع باخیر شئ عریض اریض اتباع و بعضهم یفرده و یقول جدی اریض ای سمین ارضة
کرمک چوب خوار ارض ایضا در افتادن آن کرمک بچوب یقال ارضت الخشبة فهی مارضة ای خشبة ما روضة ارض بالتحریک تباه شدن و ریم گرفتن جراحت
یقال ارضت القرحة تارض ارضا مثل تعب یتعب تعبا تارض پردور سیدن گیاه و برخاستن آمدن کسی را و تکیه کردن بر زمین اضاض بالکسر
پناه ارض مضطر کردن عع فاضه که حیلة یا بی ایتضاض مضطر شدن موتض مضطر امیض گوشت نیم پخته و متغیر شدن آن
عع فاکه امتضاض نیم برشت کردن گوشت را اناض بالکسر خرمای نیم رسیده انا ضت رسید و نیکو نخست خرما ایض باز گشتن بحالی و بجای بود عع فاکه و گشتن بحالی بجای دیگر

برض بالفتح براض بالضم اندک براض بالکسر بعض وا براض جماعت بروض کم بیرون آمدن آب از چشمه ع فاضه من الضا اندک دادن ع فاضه بارض
اول گیاهی که بر روید از زمین ابراض بر روییدن این نبات بسیار بیکبار و تبرض بسیدن با اندک معیشت و اندک اندک گرفتن براض بالتشدید نام مردی از کن
بضض ابرانسیم رود جامه سازکردن تا بتواز ع فاکه هر دتنگ پوست آگنده گوشت بضة مونث منه بضوضة بضاضة مصدر منه ع فاک و بالعکس
بعض اندک رفتن آب اندک رکیة بضوض جا و کم آب فی المثل ما بض حجره ما تندی صفاة لیشرب البعض بعض بهری تبعیض بهره بهره کردن تبعض لازم
بوضة لیشة بعوض جنس بغض بالضم دشمنی ضد حب بغاضة بالفتح دشمن روی شدن ع بغضها البغاض دشمن دشمن تبغض دشمن گردانید کسی را بکسی یقال
بغضه الیه بغضا البغضة بالکسر سخن دشمنانگی و یقال ما ابغضه لی و هو شاذ لا یقاس علیه تباغض ضد التحاب دشمنی کردن با یکدیگر تبغیض پدر قبیلة از قیس بیاض سپید
بیاضة مثله تبییض سپید کردن ابیضاض ابیضاض سپید شدن و یقال ما ابیض الحرا اشتد و ما بیضت البهمی ای سقط نصالها و جمع الابیض و اصله بیض فابدلوا
من الضمة کسرة لتسلم الیاء و یقال بذا اشد بیاضا من کذا و یقال ابیض منه و اهل الکوفة یقولونه و یحتجونه بقول الراجز شعر جاریة فی درعها الفضفاض
ابیض من اخت بنی اباض قال المبرد لیس البیت الشاذ بحجة علی الاصل المجمع علیه ما قول الآخر شعر اذا الرجال شتوا و اشتد اکلهم فانت ابیضهم سربال طباخ
فیحتمل ان لا یکون بمعنی افعل الذی تصحبه من للمفاضلة و انما هو بمنزلة قولک هو احسنهم وجها و اکرمهم ابا ترید حسنهم وجها و کریمهم ابا و کانه قال فانت مبیضهم سربالا
فلما اضافه و انتصب ما بعده علی التمییز بالبیضة بیضه دکردن با اسم یقال باضت فباض ای فاقه فی البیاض والنقل بیوضة بیض مرد سپید تثنیه بیض جماعت البیض
من الناس خلاف السودان جمعان کنیه و ورک پستان تثنیه بیضه خود و تخم مرغ بیض جماعت و البیض الماس دست سپ و اما سیدان خایه نهادن مرغ
دجاجة بائض نعت و سخت شدن گرما ع فاکه ابیاض خود پوشیدن بیضة ایضا بیضه میانه جا قوم و شهر و منه بیضة البلد بذا مدح اذا انفرد فی الامور
و ذم اذا وصف مادّون قلة الناصر بیضة البلد ایضا تخم مرغ و فی المثل هو اذل من بیضة البلد ای بیضة النعام التی تترکها دجاجة بیوض ماکیان بسیار خایه بیض بیضتین
ماعت بیض لذلک سکون البلد بیض نام مرد قال الاصمعی هو رجل کان فی الزمن الاول عقر ناقة علی ثنیة فسد بها الطریق و منع الناس من سلوکها بیضة
بکسر الیاء سپید جامکان و ایشان اصحاب بیض اند بیضة بکسر الیاء نام شهری فصل الجیم جرض بالتحریک جلوی ناشتا و فرو خوردن خیو ع فاکه یقال
حریض بریقه و جرض بالکسر ایضا لغة فیه و بمردن سیدن جریض غصه و فی المثل حال الجریض دون القریض اجراض کلو درجاپانیدن جدو دانسته راضنه
بالسا یقال اجرضه بریقه جریاض جرواض با لکر سحیم بزرگ شکم قال الاصمعی قلت لابی عالی ما الجریاض قال الذی بطنه کالجیاض جریض جرنیض کید ملک
جهاض بچه افگندن ناقه مجهض نعت منه مجهاض گذلک بالمبالغه جهیض مجهض بچه افتاده جهض چیره شدن برکسی برای تخلیص دیگری و رهانیدن صید را از جنی
باز و صیاد ع فتحها جهاض رهانیدن بستانیدن جهض تیز و سبک جهوضة جهاضة تیزی جهیض برگشتن از چیزی مستعد بعن ع فاکه جبیضه
نوعی از رفتار رفتار حبض فصل الحاء حبض بالتحریک حسید اج آواز زه کمان و افتادن تیر پیش انداز نده و کم شدن آب جاه و باطل شدن حق
کسی و یقال ما به حبیض و لا نبض احباض باطل کردن حق کسی را و باز کاویدن جاه که در روی هیچ آب نماند و ناگذرانیدن تیر از نشانه محبض بالکسر
کمان نداف محالیض جماعت و چوبها که عسل بوسیده بیرون کنند حرض بیمار یا بیمار روان و بیماری قال ابو عبید
آنکه از عشق و اندوه گداخته باشد بمعنی محرض و حده و جمعه سواء ع کافه احراض گدازانیدن عشق کسی را و پدر فرزند نا خلف شدن و یقال
احرض الرجل اذا ولد ولد سوء تحریض برانگیختن گرم کردن کسی را بر چیزی صلته بعلی حرض بضمتین و سکون الوسط اشنان محرضة بالکسر اشنان
دان حراض اشنان سوزنده بجهت شخار و کج و اباک خرمنه آنکه در قمار داد و نیاید احراض حرضان ضعیفان که حرب نتوانند کرد حریض بالکسر کل اضغض برانگیختن
جنگ تحضیض برانگیختن حضیضی اسم فیه تحاض برانگیخته شدن گروهی مر یکدیگر را بر انگیختن بر چیزی حضیض پستی زمین در دامن کوه حضی
بالضم سنگ که در دامن کوه افتاده باشد و هو منسوب الی الدهری والسهلی حضض بضمتین و بالفتح ۲ دروی تلخ که آنرا عوام حدال گویند حفض بالتحریک قاشر
خانه و شتر تایه قماش خانه بروی بار کنند احفاض جماعت حفض هم دادن چوب را و انداختن از دست تحفیض پراکندن تخم را و انداختن از دست حمضه مرغی خورد

مزه شدن **ع ع بضمهما ا مح** احمض کذلک فلان حامض الرتبتین ای مر النفس حمض الخبیه تلخ و شور مزه باشد از نبات خلة بالخاء المعجمة ضد ه کقول العرب
الخلة خبز الابل و الحمض فاکهتها حموض حبا و منه توهم للرجل ذا جاء متهددا انت مختلی فتحمض حمضة آرزو آمدن بچیزی فی حدیث الزهری الاذن مجاجة
و للنفس حمضة حموض شور گیاه خورد شتر **ع ع فاضه** عند الاصمعی احماض حمض ناک شدن زمین و شور و ترش شدن و خوانیدن ستور را و مزاح کردن
تحمیص اندک کردن چیزی ابل حامضة و حوامض شتران شور گیاه خورنده و ابل حمضیة شتران تا شنده و حمض محمض بالفتح موضعی که در وی شوره خورد ستور محمضة +
بطنی از نبی گیاه حماض گیاهی ست که گل سرخ دارد **حوض آم** احواض حیاض حبا و حوض ساختن **ع ع فاضه** استحاض گرد آمدن آب تحویض با لتشدید معاکی
گرد اگرد درخت و منه توهم انا احوص حول ذلک الامر ای ادور حوله حوضی نام جای **حیض** محیض بی نمازی و بی نمازی شدن **ع ع فاکه** حائض نعت منه
حائضة ایضا حیض حوائض حبا جمعت یکبار حیضة بالکسر الاسم فیه حیض حبا حیضة ایضا لته حیض محیضة کذلک محائض حبا استحاضة خون که از ایام عادت فرود
یا کم آید و آمدن آن یقال استحیضت المراة مجهولا فهی مستحاضة تحییض نا زاندن از نماز در ایام حیض فی الحدیث تحیضی فی علم الله ستا و سبعا و یقال حاضت الشجرة حیضا
ای بیجرة تسیل منها شئ کالدم **فصل الخاء خضخضة** جنبانیدن آب تخضخض لازم منه خضاض بالفتح اندک بیرایه یقال ما علیها خضاض ای شئ من
الحلی رجل خضاض خضاضة مرد گول خضاض بالفتح و الکسر مداد بفس خضخض مهره سپید و سیاه خضاخض جای بسیار آب و در خت خضخاض نوعی از قطران
که بشتر در دهد با **خفض** تن آسانی علیش خافض نعت منه و هم فی خفض من العیش و رفتن نرم و منه یقال بینی و بینک لیلة خافضة ای هینة السیر ختنه کردن دختر
اختفاض فرو شستن از ختنه کردن زن خافضة ای خاتنة و فرو داشتن آواز و آسان کردن کار صلتة بعلی و جر کردن اعراب در کلمه **ع ع فاکه** انخفاض
انحطاط **خوض** بآب و سخن در آمدن و بکاری در شدن و جنبانیدن شراب مخیرد جای که زده باشد یقال خاضه بالسیف ای حرک سیفه فی المضروب و شراب آمیختن
ع ع فاضه و خوض فی دمه شد للمبالغة مخاضة جای در شدن در آب که از وی پیاده دشوار تواند گذشت مخاض مخاوض جماعت خاضه ته آب
در آوردن ستور را مخوض کمچه یا چیزی که شراب بدان زنند تا آمیزد تخاوض سخن پیوستن گروهی با هم **فصل الدال دحض** بالتحریک لغزیدن پای
و در گشتن آفتاب یقال دحضت الشمس عن کبد السماء **ع ع بفتحهما** دحوض باطل شدن **حجت** ادحاض متعد منه و لغزانیدن
مکان دحض بالتحریک و سکون ح جای لغزان **دحرض** بالضم نام جای دحرضان و سیع و دحرض و هما ان ثنیا بلفظ احدهما کالقمرین
فصل الراء ربض بالتحریک رسن پالان و ورده و دیوار گرد شهر و خوابگاه گوسپند و ربض الرجل امراته و کل ما یاوی الیه من بیت و قوه
و قوت که ببنده و رسنده باشد و فی المثل منک ربضک و ان کان سمارا ای منک اهلک و خدمک و من تاوی الیه و ان کانوا مقصرین و هو کقولهم
انفک منک و ان کان اجدع ربض بالضم میانه چیزی ربض بفتحتین کرانهای چیز ربوض بر زانو در آمدن گوسپند و گاو و اسپ و سگ مثل بروک
الابل و جثوم الطیر و باز ماندن فجار از کشتی **ع ع فاکه** ارباض خوابانیدن ستور و سخت شدن گرمای آفتاب و مرابض الغنم کمعاطن الابل واحدها
مربض مثال مجلس ربیض گوسپندان با غل گرد آورده با شبانان و شجرة ربوض بالفتح درخت بزرگ و دشت و سلسلة ربوض ای ضخمة و یقال
فلان ما تقوم رابضته یعنی انداخته وی یا بچشم کرده وی نخیزد یعنی در حال میرد و این لفظ در چشم کردگی بیشتر مستعمل ست ربیضة مرد زبون
و حقیر و امر ابضة تعقبه مملة الحجة لا تخلو منه الارض و هو فی الحدیث **رحض** شستن دست و جز آن **ع ع بفتحهما** ثوب رحیض مرحوض نعت منه مرحاض
بالکسر جامه کوب و جای دست و روی شستن رحضاء بالضم و المد عرق که در پی تب آید مرحوض خوی کرده **رضّ** کوفتن و ریزه کردن **ع ع فاضه** ذرما
کوبند و تر نهند رضیض مرضوض حبوب کوفته رضراض سنگ ریزه که زیر پای کوفته شود و زمین کوفته شده سنگها رضاض بالضم ریزه چیزی و کل شئ
کسرته فقد رضضته و الحجارة ترضرض علی وجه الارض ای تنکسر المراة رضراضة زن بسیار گوشت رجل رضراض و بعیر رضراض کذلک ابل رضارض شتران بچرا
گذاشته ارضاض ستبر شدن شیر و ما بسته و گرانی منه منقعة شیر بریده آب جدا شده از وی **رفض** بالتحریک اندکی ماندن چیز برای و بجا گذاشتن ستور را **ع ع فاضه** رفض
مرفوض ای متروک رفض گردی که رهبر خود را ماندند و بازگشتند از وی و جماعتی از شیعیان قال الاصمعی بذلک لانهم زید بن علی بن الحسین رضی الله تعالی عنهم سو من بکر شدن

ابل رافضة و رفض بالفتح والتحریک نیست منه ارفاض جمع نعام رفض بالتحریک ای فرق ویقال فی القربة رفض من ماء ای قلیل ارفاض الحطب بالضم
هیزم ریزه در رفوض الناس فهم رفوض الارض ما ترک بعد ان کان حمی رفوض من کلاء ای متفرق بعید بعضه من بعض رجل قبقبة رفضة بالضم فیها آنکه هر چیز را
میگیرد و می ماند ویقال راع قبقبة رفضة آنکه گرد می آرد دستور را و باز پریشان میکند اترد رفض باقی که اشتن آب در مشک ارفضاض پریشان شدن سرشک از چشم
شا شیده و پریشان شود آنرا ارفض گویند مرفض الوادی جایهای پریشان شدن سیل در وی ترفاض را بهای پریشان رفاضة مشدد قومی که رفوض من را
می چرانند **رکض** پای جنبانیدن **عع فاضه** و اسپ تاختن ومنه قوله تعالی ارکض برجلک و فی الحدیث ای رکضة من شیطان ای فیه منه ویقال
رکض الطائر اذا حرک جناحیه فی الطیران و رکضة البعیر اذا ضربه برجله ولا یقال رمحه ارکاض بزرگ شدن بچه در شکم و دیدن لگد زدن آن ارتکاض کذلک و نیز
اضطراب کردن کسی در کاری مراکضة اسپ دوانیدن با یکدیگر ترکض دواندن ایان رانسوی خبری صلته بالی یقال ترکضوا الیه خیلهم مرکضتان
فی القوس دو بازوی کمان توس ترکض ای سریعة السهم ترکض المالجمة **رمض** بالتحریک سخت تافتن گرمای آفتاب بر ریگ و جز آن و سوختن قدمها و کرما
جریدن گوسپند و سوختن درون و علتناک شدن وی ازان **عع کافه** ارض رمضاء زمین تفسیده و فی الحدیث صلوة الاوابین اذا رمضت الفصال
من الضحی ای اذا وجد الفصیل حر الشمس من الرمضاء یعنی فصلوة الضحی تلک الساعة ارماض سوزانیدن ریگ زمین پای را رمض صید کردن وقت گرمگاه رمض باسکین بانو
پختن گوسپند را شکم کفانیده در مغاک سنگریزه ای تفسیده و آن نوعی از بریانی است **عع فاکه** مرمض جای آن مرموض گوشت بریان بشکل بچه شفرة رمیض
و نصل رمیض تیز و هر چه تیز باشد ارامیض خوانند عن ابن السکیت یقال مضة ارمضة بالضم والکسر احلته من حجرین املسین ثم دققته لیرق ارتماض اندوهگین شدن بجهت
کسی متعدد باللام یقال ارتمضت له ای حزنت له و تباه شدن جگر و دل ناقه کردن کسی را **رمضان** **عم** رمضانات ارمضاء جمع یقال انهم لما نقلوا اسماء الشهور
عن اللغة القدیمة سموها بالازمنة التی وقعت فیها فوافق هذا الشهر ایام رمض الحر فسمی بذلک **روضة** مرغزار روض ریاض جمع روض نیم مشک آب روضة ان
مقدار که تک حوض را فرا گیرد ریاض جمع ریاض ریاضة رام کردن و ریاضت دادن **عع فاضه** ناقه مروضة فرس مروض رام کرده ارتیاض رام شدن تروض
ریاضت دادن بمبالغه و مرغزار کردن زمین را قوم رواض و راضة جمع رایض ناقه ریض بحث در ریاضت آمده ناقه تروض در عسیر و قضیب کما یعنی یستوی فیه المذکر
والمونث و کذلک غلام ریض و اصله ریوض فقلبت الواو یاء و ادغمت اراضة مرغزار ناک شدن جای و سیراب شدن وادی و حوض مستراضة سیراب شدن
جای و فراخ و خوش شدن آن مراوضة نرمی کردن با یکدیگر در کاری تا او در کار کشد صلته علی یقال فلان یراوضه علیه **فصل الشین** جمل
شرواض بالکسر ای ضخم شراوض جمع **فصل العین عرض** پهنا و متاع دنیا و هر چه جز زر و سیم باشد عروض جمع و ارروی کوه و سبه
به الجیش العظیم ویقال ما هو الا عرض من الاعراض و ابر گرد آگرد افق و ملخ بسیار و پیدا شدن صلته باللام و پیدا کردن صلته بعلی و باللام ایضا یقال عرض
له ای ظهر و عرض علیه الشیء و عرض له الشیء ای اظهره له وابرزه الیه ومنه قوله تعالی و عرضنا جهنم یومئذ للکافرین عرضا قال الفراء ای ابرزناها حتی
نظر الیها الکفار و پیش آمدن یقال عرضت له الغول و عرض فلان لما عرضت له **عع فاکه** و بالعکس نمودن چیه تا ته یقال اعرض کتابک قال یعقوب
ولا تقل اعرضک لفلان بالنشه بدو در عوض حق کسی چیزی دادن یقال عرضت له ثوبا مکان حقه و رسیدن آفتی بستور یقال عرضت الناقة
ای اصابها آفة و عرضه کردن چیزی بر کسی بفروختن و یقال فی المثل عرض سابری و ثوب جید لمشتری باول عرض ولا یبالغ فیه و پیش داشتن
نامه و نبشته و عرضه داشتن سخن و غیر آن عرض دادن لشکر را یقال عرضت الجند عرض العین اذا امررتهم علیک و نظرت ما حالهم عارض الجند سالار لشکر و
پیش آمدن ناخوشی و تب یقال عرضه عارض من الحمی و عرضهم علی السیف قتلا و بر پهنا نهادن یقال عرض العود علی الاناء و السیف علی فخذه یعرضه
بالضم والکسر علی اللغتین هو وحدها ابو زید و بمکه و مدینه رفتن یقال عرض الرجل اذا اتی عروض و هی مکة و المدینة و ما حولها قال الشاعر **شعر**
فیا راکبا اما عرضت فبلغن + ندامای من نجران ان لا تلاقیا + قال ابو عبیدة اراد فیا راکباه للندبة فحذف الهاء کقوله تعالی یا اسفی علی یوسف و لا یجوز
یا راکبا بالتنوین لانه قصد بالنداء راکبا بعینه و انما جاز ان تقول یا رجلا اذا لم تقصد رجلا بعینه و اردت واحدا ممن له هذا الاسم فان نادیت رجلا

بعینه

بعینه قلت یا رجل کما تقول یا زید لانه تعرف بحرف النداء و القصد و ایضا نشان کردن بر سرین ستور معروض بالکسر جامه که بر دلفروختنی رابدان عرضه کنند معرض
آنرا اگر خواهند عرض بالکسر و فتح الراء عرضه بالفتح پهنا ور شدن **عرض بضمها** یقال عرض الشیء یعرض عرضا مثال صغر یصغر صغرا و بعض عرض
بالضم نعت منه و فلان عریض البطان یعنی توانگر عریض ایضا بزغاله کمیاله بحث کشتی هد بانگ و حرکت آمده عرضان بالضم و الکسر جماع و مال دنیا یقال
الدنیا عرض حاضر یاکل منها البر و الفاجر و لشکر یقال قد فاقه العرض و یقال اصابه سهم عرض علی الاضافة در حجر عرض تیر بانک که در بگری انداخته باشد
و بروی آید و یقال علقتها عرضا یعنی بی قصد بهوا و عشق او در آویخته شدم اعتراض روی گردانیدن از چیزی و پهنا و دراز رفتن و پهنا در کردن و خصی
کردن بزغاله را و بچه درازد و بین زادن زن و پیدا شدن یقال عرضت الشیء فاعرض ای اظهرته فظهر کما یقال کببته فاکب و بوین بنوادر و دست دادن
نیکوئی و راست ایستادن آهو و شکاری تیر انداختن را و یقال خذ ما عرض و ما تیسر ضاحیت شئت ای ضع رجلیک حیث شئت و لا تبال شیئا فقد امکنک ذلک و اذن
فلان معرضا ای ستدار ممن امکنه و لم یبال ان یکون من التبعة اعتراض بر پهنا ایستادن چیزی حائل شدن پیش چیزی و سرکشی کردن اسپ و قت بو کشیدن و بر شتر
تو سن سوار شدن و پیش آمدن کسی را بقصدی یقال اعترض له بسهم ای اقبل قبله فرماه و قتله و عرض دادن لشکریان خود را یقال عرض العارض الجند و اعترضو
هم و اعترضت علی الدابة اذا کنت وقت العرض راکبا و از میانهای ماه آغاز کردن کار بر او غیبت و عیب کردن در کسی معارضة عراض دور شدن از کسی
و برگشتن و مکافات کردن بدانچه دیگری کند و مقابله کردن کتاب با کتاب دیگر از پهنا و نبراحی شدن و پهنا پیش آمدن کسی در راه و پیش آوردن ناقه را
بفحل از جهت گشنی یقال ضرب الفحل الناقة عراضا عراض بالکسر داغ بر پهنای سرین ستور و یقال بعیر ذو عراض عارض الشجر ذا الشوک بعینه ناقة عرضنة بکسر عین
و فتح الراء مع النون الزائدة بنشاط راه رونده یک سو و یقال هو یمشی العرضنة و یمشی العرضنی اذا مشی مشیة فی شق فیها بغی من نشاطه و نظرت الیه عرضنة الخر
بگوشه چشم و یقال فی تصغیر عرضنی عریضین تثبت النون لانها ملحقة و تحذف الیاء لانها غیر ملحقة عارض ابر برکنده در افق و منه قوله تعالی هذا عارض
ممطرنا ای ممطر لنا لانه معرفة لا یجوز ان یکون صفة لعارض و هو نکرة و العرب انما تفعل مثل هذا فی الاسماء المشتقة من الافعال دون غیرها و لا یجوز ان تقول هذا
رجل غلامنا و قال اعرابی بعد الفطر رب صائمة لن یصومه و قائمه لن یقومه فجعله نعتا للنکرة و اضافة الی المعرفة و کرانه رخسار مردم یقال لفلان خفیف العارضین
سبک موی بود و دامرأة نقیة العارض ای نقیة عرض الفم و هی ما بعد الثنایا من الانسان و کوه و ملخ بسیار و عطا عارضة حماء عوارض جماء و بالا رو شستان
در و حلیقة عوارض جماعت و ناقه که او را آفتی رسیده باشد کسب آن او را بکشند و یقولون بنو فلان لا یاکلون الا العوارض ای لا ینحرون الابل الا من داء
یصیبها یعنی بهم بذلک و یقال فی اللحم عبیط هذا ام عارضة فالعبیط الذی ینحر من غیر علة عوارض بالضم کوهی در دیار طی که گور حاتم بر آنجاست تعریض خلاف
تصریح یعنی بکنایت سخن گفتن متعد بالباء و اللام یقال عرضت بفلان و لفلان اذا قلت قولا و انت تعنیه و منه المعاریض فی الکلام و هی التوریة بالشیء
عن الشیء و فی المثل ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب ای سعة و پیش آوردن کسی را بر کاری یقال عرض فلان فلانا لکذا فتعرض هو له و هو رجل
عریض ای متعرض للناس بالشر و عرض الکاتب اذا کتب مثجا و لم یبین الحروف و لحم معرض گوشت نیم جوش بالصاد غیر المعجمة کذلک و پهنا در کردن چیزی را عرضة بالضم
را و آوردن طعام و حران عرض پهنا و رکا الکبار الکبیر قرس عرضة ای عضبة معترض چهارپایان تعرض پیش آمدن کسی و گرفتن بدچیب و دست رفتن
ستور برکوه بلند دشواری عروض ناقه که ریاضت نیافته باشد و جزو آخر مصرع اول از شعر اعاریض جماعت و هو جمع علی غیر قیاس کانه جمع اعریض
اعاریض کذلک و میزان شعر و او مونث است و راه در کوه و نام مکه و مدینه و نواحی آن و شتر که خار خورد از بی علفی و معنی سخن یقال عرفت ذلک فی عروض کلامه
ای فی فحواه و معناه و میرانه چیزی در جائی که پیش آید کسی را و حاجت عرض بالضم کرانه از هر سوی یقال نظر الیه بعرض وجهه ای بصفح وجهه و فلان من عرض الناس
ای فیهم و هو من عرض الناس ای من العامة و فلانة عرضة للزوج و ناقة عرضة للحجارة ای قویة علیها و فلان عرضة للشر ای قوی علیه و عرضة للاسفار البعیر
للسفر و الحجر ای بهم و فلان عرضة ذلک و عرضة لذلک ای مقرن له و قریب عرضة ایضا یقال جعلت فلانا عرضة لکذا و هو
عرضة للناس ای لا یزالون یقعون فیه و جعلته عرضة لکذا ای نصبته له و قوله تعالی و لا تجعلوا الله عرضة لایمانکم ای نصبا

نصبا ویقال ہو له عرضة ای قرن له وله عرضة یصرع بها الناس ای حیلة فی المصارعة ویقال خرجوا یضربون عن عرض بعضهم و تعضیته ای عن شق و ناحیة کیف
ما اتفق ویقال اضرب به عرض الحائط یعنی بر بنای دیوار بعیر عرضی و ناقة عرضیة ای فیها صعوبة استعراض عرضه کردن خواستن یقال فلان یستعرض الناس ای
یقتلهم واستعرضت اعطی من اقبل وادبر واستعرض العرب ای سئل من شئت منهم عن کذا وکذا اعرهض بالکسر بوی اندام خوش و ناخوش یقال فلان طیب العرض منتن العرض
و اندام مردم و فی الحدیث فی صفة اهل الجنة انما هو عرق یسیل من اعراضهم ای اجسادهم و نفس یقال فلان نقی العرض ای بری من ان یشتم و یعاب و حسب مردم
و نام وادی بیامه و هر وادی که در وی درخت باشد اعراض جمع اعراض المدینة و بهای میان حجاز و یمن و درخت گز و اراک **عرباض** شتر درشت
عریض مثال هزبر کذلک **عرمض** چغزلاوه و سبزی ایضا تو ر الماء ماء معرمض آب با چغزلاوه **عض** گزیدن **ع ع کافه** و بالکسر یقال عضه و عض به و عض
علیه و صلته بالهاء و الباء و علی و زیرک و داهی شدن معاضة عضاض تعاض یکدیگر را گزیدن عضاض گزیدن و فی الحدیث فاعضوه بهن ابیه و بشمشیر زدن و خار
نا رک شدن زمین و خداوندان شتران خار خوار شدن **عضعض** ملازم شدن کسی را **ع ع کافه** و یقال لسانی بهذا الامر معض ای مستمسک و ما عندنا عضوض و عضاض
بالفتح چیزی که گزیده شود و خورده شود فرس عضوض گزنده عضاض بالکسر گزیدگی یقال برئت الیک من العضاض و العضیض و یقال عاض القوم العیش منذ العام
فاشتد عضاضهم ای علیهم و یقال فلان عضاض عیش ای صبور علی الشدة بئر عضوض بعیدة القعر ضیقة یقال ما کانت البئر عضوضا و لقد عضت و ما کانت
جرورا و لقد اجرت یعنی چاه مغاک نبود و شد و زمن عضوض ای کلب **تعضیض** بسیار گزیدن لب از غضب **تعضوض** خرمای شیرین که به هجر منسوب است العض بالضم
نوعی از علف ستور چون دانه خرما کوفته و کنجاره و جز آن تقول منه اعض القوم اذا اکلت ابلهم العض بعیر عضاضی شتر علف خورده فریه عض بالکسر مرد
زیرک و درخت خار عضاض جمع عضاض ویقال فلان عض مال و عض سفر یعنی سخت و زننده و توانا بر سفر علق عض کلیدان که گشاده نشود بعیر عاض شتر که خار
خور بوفلان معضون خداوندان شتران عض خوارنده **عوض** بالکسر و فتح ۲ **تم** اعواض جمع عوض مصدر منه متعد لازم **ع ع فاء** اعاضة و عوضه
معاوضة عوض دادن معوضة چیزی عوض اعتیاض تعوض عوض گرفتن استعاضة عوض خواستن عوض بضم لغة و بفتح و بالتنوین هرگز و هو فی تاکید النفی للمستقبل
من الزمان کما ان قط للماضی من الزمان یقال عوض لا افارقک هرگز جدا نشوم از تو کما تقول قط ما فارقک هرگز جدا نشدم و عوض در ماضی و قط در مستقبل
استعمال نکنند و یقال ولا اتیک عوض العائضین مثل دهر الداهرین عوض ایضا نام بت **فصل الغین غرض** بالتحریک نشانه تیر و خواست و قصد
یقال فهمت غرضک ای اراد تک و قصدک و ستوه آمدن و تنگ کردن **ع ع کافه** صلته بالباء اغراض متعد منه و از زر و مند شدن یقال غرضت
الیه ای اشتقت الیه غرض بالکسر و فتح الراء تازه شدن چیزی **ع ع بضمهما** غریض تازه یقال لحم غریض و ماء غریض آب باران مغروض کذلک غریض
اغریض نو باده شکوفه و بر چسپیده و تازه باشد و یقال ورد الماء غارضا ای مبکرا غرضة بالضم پیش بند شتر غرض بالضم بمعنیین جمع و یقال
للغرضة ایضا غرض و الجمع غروض و اغراض غرض مصدر منه **ع ع فاضه** و پر کردن آب جامه را از آب و پر نا کردن آن و هو من الاضداد
ع ع فائله و آب جامه کردن روی چیزی بگذرده باشند و دوغ زدن و از شیر باز کردن بزغاله را پیش از وقت مغرض فرو سینه شتر تغریض نیمه کردن
خنور یقال غرض فی سقائک ای لا تملاه و هو بحر لا یغرض ای لا ینزح **غضض** چشم فرو خوابانیدن و فرود داشتن آواز متعدی **ع ع فاضه** قوله تعالی و اغضض
من صوتک و جزای چیزی تازه انغضاض الطرف انغماضه و غض الطرف احتمال المکروه غضاضة غضوضة نازکی و تازه شدن **ع ع کافه** و بفتحهما غضیض تازه غضاضة
نقصان شدن از قدر کسی صلته بمن **ع ع فاضه** یقال غض منه و ضع و نقص من قدره یقال لیس علیک فی هذا الامر غضاضة ای ذلة و منقصة غضغضة کم کردن
آب تغضغض کم شدن **غموض** پست و مغاک شدن جای غموضة و غماضة کذلک **ع ع فاضه** و بضمهما مکان غامض مثله و منه غمض مثله غموض جمع غمض بحث مغاک مثل غمض
جمع عیب کلام غامض سخن پوشیده و دور خلاف واضح غموضة مصدر منه **ع ع بضمهما** تغمیض دور و باریک معنی کردن سخن را و چشم فرو خوابانیدن و آسان داشتن از کسی
در بیع و شرا صلته بعن چشم فرو خوابانیدن ستور تشنه وقت حمله کردن بر کسی کاو را از آنکه نه بر آن غماض چشم فرو خوابانیدن و مدارا کردن
در بیع و شرا قوله تعالی و لستم باخذیه الا ان تغمضوا فیه انغماض فراز شدن چشم غماض غمود ن یقال ما غمضت عینای ولا اکتحلت غماضا و غماضا د

غمضا و تمیضا و تماضهای امعت غیضه عیب و گم نامی و خواری **غیض** گم شدن آب بزمین فرو خوردن و فرو خورانیدن لازم متعد عع **فاکه** قوله تعالی
وغیض الماء و کم بها شدن آخر بان انغیاض کم شدن و فرو خوردن آب غاضه کم کردن و قوله تعالی و ما تغیض الارحام ای ما تنقص و یقال غاض الکرام و فاض
اللئام ای هم قلوا و هو لا کثروا و یقال اعطی غیضا من فیض ای قلیلا من کثیر غیضه بالفتح بیشه و جنگل غیاض اغیاض جمع تغییض کم کردن و باز داشتن
اشک در جنگل قرار گرفتن شیر **فصل الفاء فرض** فرموده خدای عز و جل و نوعی از خرما و سوفار کمان و جای زدن از آتش زنه و سپر و تیر قدح و عطای
مرسوم یقال ما اصبت منه فرضا و لا قرضا مرسوم کردن و عطا دادن یقال فرضت له فی الدیوان و فریضه کردن و رخنه کردن و بریده کردن فرض پیر شدن گاو
و جز آن عع **فاکه** فرهنه کذلک عع **بضمهما** و منه قوله تعالی لا فارض و لا بکر فراض جمع فرض بمعنی سوفار کمان و آتش زنه و تا جوی یقال ما فیه فرض
ای شی من لبن مفروض فریضه کرده شده و سوفار کرده و رخنه کرده شده از هر چیزی و بریده کرده قوله تعالی لاتخذن من عبادک نصیبا مفروضا ای مقتطعا محدودا
مفرض بکسر آهن که بوی رخنه کنند و برند فریض تیر و کمان سوفار کرده فارض پیر و هر چه ضخیم باشد یقال لحیته فارضة ای کثة عظیمة فریضه فرموده خدای تعالی
از نماز و روزه و زکوة مال و ستور فرائض جمع و ایضا قسمت میراث و فی الحدیث افرضکم زید فارض فرضی عالم علم فرائض فرضه بالضم دهانه جوی و جای
در آمدن کشتی از لب دریا و دهان دوات و سوراخ پاشنه در افراض عطا دادن و بحد فریضه یعنی زکوة رسیدن مواشی و عدد افتراض فریضه کردن فریضتان خدعتان از
گوسفند و خدعه از شتر **فضض** شکستن چیزی چنانکه از هم جدا شود و شکستن مهر و منه فی الحدیث لا یفضض الله فاک مفضه بالکسر کلوخ کوب فضاض بالضم فضض بحیم
شکسته و ریزه و فی الحدیث انت فضض من لعنة الله یعنی ما انفض من نطفة الرجل و تردد فی صلبه انفضاض شکسته شدن فاضته سختی فضیض آب خوش و روان
انفضاض آب روان رسیدن تفضض پراکنده شدن فضه بالکسر سیم تفضیض سیم کوفت و سیم اندود کردن فضفضه فراخی جامه و زره و عیش یقال ثوب و عیش
فضفاض و درع فضفاضه **تفویض** باز گذاشتن کاری بکسی و زن را دادن بی دست پیمان قوم فوضی برابر که در میان ایشان رئیس و بزرگتر نباشد نعام فوضی و قوم
فوضی ای مختلط بعضهم ببعض و یقال امرهم فوضی بینهم ای هم شرکاء فیها و کذلک فیضوضی یقصر و یمد تفاوض بنا بازی کردن و شرکت مفاوضه انبازی برابر و برابر
کردن در کار و سخن پیوسته با هم تفاوض القوم کذلک **فیض** رود نیل قال الاصمعی نهر البصرة و فاش شدن خبر و بسیار شدن و لباب فیتر و دو فیوضه کذلک
و روان شدن اشک و آشکارا کردن راز متعد بالباء یقال فاض صدره بالسر ای باح به و بسیار شدن مردم ناکس و مردن فیوض کذلک یقال فاض الرجل ای مات
و فی صفة نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیدة و الفراء و ابی زید قالوا ای لغة تمیم و انکره الاصمعی و ارض ذات فیوض اذا کانت فیها میاه تفیض افاضه
پر کردن ظرف یقال فاض الاناء ای ملأه حتی فاض و ریختن اشک آب بر خود ریختن یقال فاض الماء علی نفسه و یکبار روان شدن مردم از عرفات
بسوی منی و حج و منه قوله تعالی فاذا افضتم من عرفات و فاض الناس ای دفعوا و کل دفعة افاضه و افاضوا فی الحدیث ای اندفعوا فیه و افاض البعیر ای
دفع جرته من کرشه فاخرجها و افاض بالقداح ای ضرب بها و درع مفاضه ای وسیعة و امرأة مفاضة اذا کانت ضخمة البطن استفاضه فاش شدن خبر و حدیث
و هو حدیث مستفیض ای منتشر و لا تقل مستفاض و قیل مستفاض فیه و بعضهم یقول استفاضوه فهو مستفاض و استفاض الوادی شجرا ای اتسع و کثر شجره مستفیض
سوال کردن خواهنده نهر فیاض جوی پر آب رجل فیاض جوانمرد و بسیار بخشنده و فرس فیض سیب بسیار رو و قولهم عطاء غیضا من فیض ای عطاء قلیلا من کثیر
فصل القاف قبض گرفتن بپنجه عع **فاکه** دگر فتگی خلاف بسط و شتاب رفتن مرغ و قوله تعالی او لم یروا الی الطیر فوقهم صافات و یقبضن
و شتاب شدن یقال احاد قابض و قباض و قباضة ای سریع السوق و فرس قبض الشد ای سریع نقل القوائم و یقال ما رایت فی قبضک سیفی و قبضتک ای فی
ملکک و دخل مال فلان فی القبض بالتحریک و هو ما قبض من اموال الناس و قبض فلان مجیرا لا ای مات فهو مقبوض قبضه بالضم یک مشت و از سر چیزی دستها
جا و بالفتح و کسر الباء قبضه شمشیر و کمان و جز آن اقباض قبضه ساختن شمشیر و کار دار رجل قبضه رفضه مثال همزه آنکه می گیرد و رها می کند
راع قبضه ای منقبض لا یتفسح فی رعی غنمه انقباض گرفته شدن تقبض در ترنجیده شدن پوست و در کشیده شدن یقال تقبض عنه ای اشماز
تقبیض فراهم آوردن و گرد کردن و بصاحب قبض دادن مال را رجل قابض و قبیض ای سریع بین القباضه و قبضه تقبیض و القبون زانکه زن کوتاه

بالارجل فنبعض مثله **قرض** وام وهرچه بپیش فرستاده آید از نیکی و بدی و هو اعلی وجه التشبیه و پاداش دادن و وام دادن و بکسر القاف لغة فیه عن الکسائی
و بریدن ومنه المقراض بکسر المیم یعنی گاز و دو کارد و شعر گفتن **عع** **فاکه** قریض شعر یقال حال الجریض دون القریض و نشخوار شتر که از گلو بر آرد و تقرض
مثله و قرض فلان ای مات و انقرض القوم اذا درجوا و لم یبق منهم احد و قوله تعالی اوا ذا غربت تقرضهم ذات الشمال قال ابو عبیدة ای تخلفهم شمالا و تجاوزهم
و تقطعهم و تترکهم عن شمالها و یقول الرجل لصاحبه هل مررت بمکان کذا و کذا فیقول المسئول قرضته ذات الیمین لیلا ای جزته قراضة ریزه ای زند و سیم در جراحت
اقراض وام دادن و پیش فرستادن نیکی و بدی و منه قوله تعالی و اقرضوا الله قرضا حسنا تقریض شعر گفتن کسی مدح یا ذم و بالظاء مثله تقارض یکدیگر را
مدح و ذم گفتن بشعر و بیکدیگر نگریستن به دنبال چشم مقارضة گفته شد مضاربت کردن ابن معرض بالکسر **انقضاض** افتادن دیوار و فرود آمدن
مرغ از هوا و ستاره و لم یستعملوا منه الامبدلا قالوا تقضی البازی فاستثقلوا ثلث ضادات فابدلوا من احدهن یاء کما قالوا تظنی من الظن قض فرود آمدن
اسب بر کسی و سنه بعلی **عع** **فاصه** قضض سنگریزه ای خرد قض سنگریزه ناک شدن طعام و طعام قضض بکسر الضاد بعت منه و سنگریزه در کام و اکی
دندان ماندن **عع** **کافه** و بکارت زایل کردن و سوراخ کردن مروارید **عع** **فاضه** قضة بالکسر درشتی گی و سنگریزها و زمین سنگریزه ناک اقضاض خاک
آلود و درشت شدن جای خواب صلة بعلی یقال اقض علیه المضجع ای خشن و تترب و درشت کردن آن متعدی لازم و در پی طمع خسیس شدن استقضاض درشت یافتن
جای خواب را درع قضاء زره درشت و یقال جاؤا بقضیضهم ای باجمعهم افتضاض بکارت زایل کردن قضقضة آواز شکستن استخوان اسد قضقاض
شیر شکننده صید را قضاقض مثله **قعض** خمانیدن چوب را چوب خم داده و صف بالمصدر کقولک ماء غور **تقویض** باز کردن بنا یعنی ویران کردن تقوض
بر کندن حلقه و برشکستن هنگامه **انقیاض** گفتن چاه و دندان او را زاعن الاصمعی و شکافتن دیوار بی افتادن تقییض المبادلة یقال قیضنی به و قایضنی
مقایضة معاوضه کردن متاع با یکدیگر تقییض تقدیر کردن صلته باللام قوله تعالی لو قیضنا لهم قرناء ای قدرنا لهم **فصل الکاف** **کض** آب محل که باده از
بیرون اندازد دو چیز را در نوردیای رحم و حدها کرضتها بالضم **فصل اللام** دیل **لضلاض** رهبر زیرک لضلضة بسیار نگریستن رهبر بجانب درراست
فصل المیم **محض** شیر خالص بی آب و خورانیدن آن و حد لوم شیر خالص شدن رجل ماحض ای ذو محض کتامر ولابن و دوستی خالص کردن **عع** **بتحیها**
محوضة خالص شدن **عع** **بضمها** محاض شیر خالص خورانیدن و خالص کردن دوستی را امتحاض شیر خالص خوردن و فلان عربی محض ای خالص سوی
فیه الذکر والانثی و الجمع و التثنیة والمؤنث و مشت و جمعت مثل قلب و کتب **مخض** دوغ زدن و جنبانیدن دلو در چاه متعدی باباء **عع** بفتح الاول مع الثلث
فی الثانی مخضة بالکسر زنه مخیض دوغ مسکه برگرفته امتخاض مرغ زدن رسیدن شیر تمخض امتخاض جنبیدن شیر در مخضه و بچه در شکم و درد مخاض درد زه گرفتن
عع **کافه** حامل ماخض درد زه گرفته مخض جامخاض شتران آبستن لا واحد لها من لفظها و واحدها خلفة ابن مخاض شتر بچه بسال دوم بر آمده و بنت
مخاض مؤنث منه لانه فصل عن امه و الحقت امه بالمخاض سواء لقحت ام لم تلقح ولا یقال فی الجمع الاناث مخاض و بنات لبون **مرض** بالتحریک بیماری
و بیمار شدن **عع** **کافه** امراض بیمار کردن و خداوند مال آفت رسیده شدن یقال امرض الرجل و تصور بیمار دیگر شدن و بیماری امراض بالکسر دیار بیماری
بیمار دار کردن و تقصیر نمودن در کار تمارض بیمار نمودن خود را بی علت شمس مریضة اذا لم تکن صافی و کشاده نباشد عین مریضة چشم خمار ناک **امضاض** سوزانیدن
جراحت مثل کذلک و سوختن سرمه چشم را و یقال کحله بملول مض ای حار مضض سوختن از مصیبت مضیض مضاضة کذلک **عع** **کافه** مضمضة آب
در دهان جنبانیدن و یقال ما مضمضت عینی بنوم ای ما نمت تمضمض در آمدن آب در دهان بوقت وضو و خواب در چشم مض بکسر المیم
والضاد کلمة یستعمل بمعنی لا و هی مع ذلک مطمعة فی الاجابة قال الراجز **شعر** سالتها الوصل فقالت
مض و یقال ان فی مض لمطمعا **معض** بالتسکین والتحریک خشم ناک شدن و دشوار آمدن کار بر کسی
امتعاض کذلک **فصل النون** **نبض** جنبیدن رگ نبضان کذلک **عع** **فاکه** و یقال ما به حبض ولا نبض ای
حراک انباض با بانگ آوردن زه و کمان و فی المثل انباض بغیر توتیر منبض کمان

کمان نداف **نحض** نحضة گوشت آگنده و گوشت آگنده شدن ع بضمهما نحیض و نحیضة نعت منه و رندیدن گوشت از استخوان ع بفتحهما انحاض
مثله و نحض فهو منحوض گوشت رفته و لاغر سنان نحیض باریک **نضیض** اندک اندک رفتن آب ع فا که و آب اندک نضاض بالضم نضاضة باقی
مانده آب و آخرین فرزند مرد یستوی فیه الذکر والمؤنث والتثنیة والجمع مثل العجزة والکبرة نض ناض درم و دینار نقد شده و یقال خذ ما نض لک من
دین یعنی بگیر آنچه نقد شده قال ابوعبیدة انما یسمونه ناضا اذا تحول عینا بعد ان کان متاعا یقال ما نض بیدی منه شیء استنضاض نقد کردن دین خواستن
نضیضة باران اندک و آواز گوشت بوقت بریان کردن نضائض النضة جماعت و یقال ابل ذات نضیضة و ذات نضایض ای ذات عطش لم ترو انضاض
اندک اندک شیر خوردن راعی بره و بزغاله را نضنضة زبان جنبانیدن انضناض و نضناضة نعت منه **نغض** بالضم درخت مسواک و درجار نغض
نغوض سر جنبانیدن و جنبیدن آن متعد لازم و جنبیدن پالان شتر و دندان کودک که خواهد افتاد و نغضان کذلک و حرکت ابر که برشحسته باشد ع فاضه که
انغاض سر جنبانیدن تعجبا و منه قوله تعالی فسینغضون الیک رؤسهم نغض شترمرغ محال نغض جرجهای چاه که بزرگ باشد ناغض کرانک و هو غرضوف **نفض** مثلث
جامه و درخت را تنفیض مبالغة فیه و بسیار بچه آوردن زن و ناقه امراة نفوض و ناقة نفوض نعت منه و فشاندن تب لرزه کسی را حمی نافض نعت منه ع فاضه نفض بالتحریک
برگ و میوه از درخت افتاده نفاض نفاضة بالضم فیها برگ و میوه که نفشاندن افتد منقض بادبیزن و هرچه بوی افشانده شود منفوض تب گرفته نفضة نفضاء
لرزه تب و باران که بجای رسد و بجای نرسد انفاض نتاج دادن شتر و باران زده شدن مردم و سپری شدن توشه نفاض بالضم بی توشگی و تنگدستی و فی المثل النفاض
یقطر الجلب یعنی اذا جاء الجدب جلبت الابل قطاعا قطار البیع نفاض بالکسر ازار کودکان یقال ما علیه نفاض نفضة بالتحریک جماعتی که بجهت تجسس دشمن
و خوف فرستند بهر جانبی نفیضة کذلک نفض استنفاض تنفض دیدن آنچه باشد در جای یقال نفضت المکان و استنفضته و تنفضته ای نظرت جمیع ما فیه استنفاض
ایضا نفیضة فرستادن بجائی و یقال اذا تکلمت لیلا فاخفض و اذا تکلمت نهارا فانفض ای التفت یمینا و شمالا **نقض** بازکردن بنا و ریسمان و شکستن
عهد نقاضة آنچه تاب باز داده شود از رسن نقیضة با تشکونه جواب گفتن شعر کسی را مناقضة سخن برخلاف یکدیگر گفتن انتقاض تاب بازدادن نقض بالکسر شتر لاغر
شده از بسیاری سفر انقاض جماعت و زمین که درو آماده باشد بوقت برآمدن سماروغ از وی خنفقض شکافتن زمین از سماروغ انقاض بانگ کردن عقاب و مرغ
و آواز علک خاییدن و گران کردن بار پشت را و منه قوله تعالی الذی انقض ظهرک انقاض دنبیت و از اشتران خردسال قرقرة هدیر آواز اشتران کلان سال نقیض شکستن
چیزی و آواز محمل و پالان **نهض** نهوض برخاستن نهاض کذلک و درست و تمام شدن بالا گیاه و درآمدن مرغ بوقت پریدن ع بفتحتهما ناهض بچه
مرغ بال تمام رست کرده و گوشت بازوی اسپ استنهاض برخاستن خواستن بکاری مناهضة مقاومت کردن باهم تناهض بسوی یکدیگر برخاستن در جنگ و در حرب
نهض میان منکب و کتف شتر انهض جماعت مثل فلس و افلس ناهضة الرجل برادران بدر که کسانی که بجهت وی غضب کنند بر کسی و قیام نمایند در کار وی **نوض**
رفتن در شهرها و برکندن شاخ و بیخ درختان ع فاضه و پیوند میان سر شتر انواض جماعت انوهض النویض جایهای بلند افراشته **فصل الواو** **وحض** خستن
به نیزه و حیض خسته **توریض** ابر ارض یکبار زنگندن مردم غایط از خود و ماکیان برخایه نشسته سر برید **وفض** شتابیدن و شتافتن یقال لقیته علی اوفاض ای
عجلة ایفاض و استیفاض شتافتن و منه قوله تعالی کانهم الی نصب یوفضون استیفاض راندن و شتابانیدن ناقه میفاض ای مسرعة وفضة تیردان چرمین اوفاض
جماعت اوفاض گروه گروه مردم و درآمیخته از هر جای و فی الحدیث امر بصدقة ان توضع فی الاوفاض **ومض** ومیض و ومضان درخشیدن برق بی آنکه
پراگنده شود در ابر ع فاکه ایماض کذلک و دزدیده نگریستن زن و آنچه از برق در نواحی ابر پراگنده شود و آنرا خفو گویند و آنچه در دار آمد درخشد و ابر را شکافد
آنرا عقیقة خوانند **فصل الهاء** **هیض** برشکستن و شکستن انهیاض لازم منه اهتیاض متعد منه مهیض مهیوض منهض شکسته لوخته فی منهاض منهاض و شکستن
[illegible] مردم **مهیض** شکستن استخوان بعد از گرفتن مهیض هیاض هناض نعت منه و بازگردانیدن بیماری یقال هاضنی الشیء اذا ردک فی
مرضک و یقال [illegible] و جمع هیض هیضة ناگوار و افتادن طعام یقال به هیضة ای [illegible] و قیام **باب الطا** **فصل الالف** **ابط** کمترین [illegible]
و بغل زیر کرد و پوشانیدن ابا طه جماعت و منقطع توده ریگ تابط در بغل گرفتن چیزی را [illegible] احتیاط برکندن چاه که سر او تنگ باشد [illegible]

فراخ تأبط شرا نام ثابت بن جابر الفهمی تقول جاءنی تأبط شرا فی الاحوال الثلث بلا تغییر علی لفظه وکذلک کل جملة یسمی بها مثل برق نحره وذری حبا وان اردت
ان تثنی او تجمع قلت جاءنی ذوا تأبط شرا وذوو تأبط شرا او تقول کلاهما وکلهم والنسبة الیه تأبطی فینسب الی الصدر وهو لا یصغر ولا یرخم ارطی درخت
ریگ وهو فعلی والفه للالحاق لا للتانیث والواحدة ارطاة وفیه قول آخر انه افعل لانه یقال ادیم مرطی وهذا یذکر فی المعتل فان جعلت الفه اصلیا نونته
فی المعرفة والنکرة جمیعا وان جعلته للالحاق نونته فی النکرة دون المعرفة ادیم ماروط پوست که از برگ این درخت دباغت کرده باشند بعیر ماروط واطه
شتر ارطی خورده اربط آنکه اورا فرزند نشود اطیط آواز پالان وزین وآواز شکم تهی وبانگ کردن شتر از گرانی بار یقال لا آتیک ما اطت الابل
ونالیدن شتر کره اقط بکسر القاف وبالکسر وسکون القاف پنیر ماست اقط ماست در طعام کردن ع فاکه طعام ماقوط نعت منه ائتقاط ماست ساختن
ماقط کارزار جای فصل الباء برقطة گام نزدیک زدن وسپس نگریستن بسط بالسین وبالصاد ایضا گستردن وعذر پذیرفتن ع فاضمه
بسطة فراخی ودسترس انبساط گسترده شدن چیزی وگستاخی کردن تبسط در طول وعرض شهرها رفتن بساط بالکسر گستردنی وبالفتح زمین فراخ مکان بساط
بسیط جای فراخ بسیط ایضا گسترده ونام بحری از عروض ویقال فرش لی فرشا لا یبسطنی ای ضیق لا یسعنی وهذا فرش یبسطک ای واسع یسعک وفلان
بسیط الجسم والباع ویقال بینهما عقبة بسطة ای بعیدة بسط بالکسر ناقه که بچه او را با او بگذارند وباز ندارند بساط بالضم بساط جمع ع مثل ظئر وظؤار
بساط با بچه گذاشته شدن ناقه یبسط بالکسر گشاده وفی قراءة عبد الله بل یداه بسطان بط تم بطة یکی یستوی فیه المذکر والمؤنث کحمامة ودجاجة
ولیست الهاء للتانیث وانما هی لواحد من جنس وکفانیدن ریش ع ضرب بطیط شگفت ودروغ بعاط بحراد ور رفتن ستور بعبط بعتوط بالضم میانه
دادن یقال هو ابن بغبطها للعالم بالشیء کما یقال هو ابن بجدتها مبالطة شمشیر زدن یکدیگر را تبالط با یکدیگر شمشیر کشیدن ابلاط بی چیز ودرویش شدن
وکردن لازم متعد ونعت منها مبلط بکسر اللام وفتحها والحاح کردن در سوال بر کسی تبلیط مانده شدن در رفتن بلاط سنگها که در صحن سرای گسترده باشند بلوط
بلطة بالضم وبالتخفیف ناگاه ونام پشته بهطة بالفتح وتشدید الطاء نبات که از برنج ودوغ وپیه سازند فصل التاء تاط لا ای تاط جاءت وفی المثل
تاطة مدت بماء یضرب للرجل یشتد موقه وحمقه لان التاطة اذا اصابها الماء ازدادت فسادا ورطوبة تثبیط مشغول کردن انباط دور ناشدن بیماری
ثرط ریح زدن ثلط کذلک لغة او لثغة ثرط ایضا سرگین ثرطة بکسر مرد احمق سست ... زائده سرمطة بضمتین گل ترمیم زائده ثطط کوسه
شدن ع فاضمه ثط اثط نعت منه وقوم ثطاط والمرأة ثطة الحاجبین زن کوتاه ابرو ثعط بالتحریک گو گرفتن آب وگوشت ع کافه ثلط
مثل ثرط ع فاکه وفی الحدیث انهم کانوا یبعرون بعرا وانتم تثلطون ثلطا فصل الجیم جلط شمشیر کشیدن از نیام جلطة سر ستردن میم زائده فصل الحاء حبط
حبوط باطل شدن ثواب عمل ع کافه حبط بالتحریک تازه شدن جراحت وشکم برآمدن ستور را از خوردن خندقوق ع کافه یقال حبطت الشاة وفی
الحدیث وان مما ینبت الربیع ما یقتل حبطا او یلم ونام حارث بن عمرو دو پسران او را حبطات خوانند در بنی تمیم والنسبة الیهم حبطی حبنطی حبنطأ مهموز وغیر مهموز کوتاه
بزرگ شکم الالف والنون للالحاق ویقال رجل حبنطی بالتنوین والمرأة حبنطاة احبنطاء بزرگ شکم شدن فان صغرته فانت بالخیار ان
شئت حذفت النون وابدلت من الالف یاء او قلت حبیط بکسر الطاء منونا لان الالف لیست للتانیث فیفتح ما قبلها کما تفتح فی تصغیر حبلی و
بشری وان شئت ابقیت النون وحذفت الالف فقلت حبینط وکذلک کل اسم فیه زیادتان للالحاق فاحذف ایتهما شئت وان شئت
ایضا عوضت من المحذوف فی الموضعین وان شئت لم تعوض فان عوضت فی الاول قلت حبیط بتشدید الیاء والطاء المکسورة وقلت
فی الثانی حبینیط وکذلک القول فی عفرنی حط فرود گرفتن بار وزمین وزه برگرفتن از کمان وفرود آمدن در منزل ع فاضمه ونشیب
آوردن حطاط کشیدن مهار سوی نشیب رفتن حطوط بالفتح نشیب وشتر گزیده تیزرو محط منزل انحطاط کم شدن بها و ارزان
ونشیب رفتن شتر استحطاط از بها کم کردن خواستن حطیط مقدار کم شده از بها وقوله تعالی وقولوا حطة ای حط عنا اوزارنا وهی کلمة امر
بها بنو اسرائیل لو قالوها لحطت اوزارهم رجل حطائط مرد ریزه ونام مردی حطاطة بالفتح دمیدگیها که بر سر زه در روی حطاطة یکی وکفک

تیغ یعنی آهن چرم دوزی که از آن پاپوش و موزه دوزند و بدان خط کشند و نقش کنند حطان بالکسر نام مردی **حیقطان** بضم القاف تذرو نر **حلاط** ستم کردن
و ناقبلی کردن حلاط جهاد کردن در سوگند **حماط** گیاهی خشک که در وی ماری باشد یقال شیطان حماط کما یقال ذئب غضا و تیس حلب حماطة یکی و دانه
دانه نبات است حماطة نیز ای حبة قلبیه سوزش و درشتی حلق **حنطة** گندم حناط بکسر الحاء و فتح النون جماعت حناط گندم فروش و بوی فروش حنط برآمدن
از بوی خوش تحنیط برآکندن حنوط مرده را تحنط خوش بوی شدن بحنوط حناطة گندم فروشی و حنوط فروشی کردن و حنط الادیم ای احمر حانط پوست رنگین
حنط الرمث ای ابیض و ابیض من ... و حنطله الله **حائط** دیوار حیطان جماعت صارت الواو یاء لانکسار ما قبلها تحویط دیوار ساختن گرد اگرد رز فهو
محوط و گرد اگرد چیزی برآمدن حوالة حوط یعنی ... حیطة حیاطة حوط نگاه داشتن و گرد آوردن خبرها رهنمود راجع **فاضحه** و یقال هو فلان حیطة لک
ای تحنن و تعطف احتیاط بهوش کاری کردن یقال احتاط لنفسه ای اخذ بالثقة و حاطت به الخیل ای احدقت به احاطة فرا گرفتن چیزی را و دانستن همه را
متعد بالباء یقال احاط به علما و احاط به علما و احاطت به الخیل **فصل الخاء خبط** دست و پای زدن ستور و منه قیل خبط عشواء و هی الناقة التی فی
بصرها ضعف و هی جاهل نظر خود را تا بجواب رود و بعصا برگ درخت زدن و انعام کردن بر کسی بی شناختگی و داغ نهادن بر پهلوی ستور راجع **فاکه** تخبط بر زمین افکندن
و بی راه رفتن و دیوانگی دادن دیو مردم را و منه قوله تعالی الذی یتخبطه الشیطان من المس ای یفسده خباط بالضم علتی مانند دیوانگی خباط بالکسر داغ بر سرین ستور
و قولهم ما ادری ای خابط اللیل هو ای ای الناس هو خبطة بالکسر اندک خبطة بقیه حوض یا نیمه مشک از آب و یقال فی القربة خبطة من ماء خبطة ایضا پاره از شب و پاره
از خانه و بعضی از مردم خبط بالکسر جماعت اختباط انعام جستن بی سابقه معرفتی از کسی **خرط** چوب تراشیدن راجع **فاضحه** خراط ... و دست فرو مالیدن بر شاخ
تا برگ او فرو ریزد و منه قیل دونه خرط القتاد و راندن داروی مسهل شکم را و دراز کردن آهن را چون عمود مخروط الوجه و اللحیة ... و ... اندن
مسهل شکم را خرط بالتحریک علتی که شیر از پستان بسته بیرون آید اخراط بدین علت شدن ناقه مخراط ... مخراط ناقه که عادت شیر او چنان بود ...
و ما رکه هر سال پوست افکند خراط کشتی کردن اسب خروط ... یقال فی البیع برئت الیک من الخراط ای الجماح انخراط شتابیدن اسب در رفتن و در آمدن
بر کسی بدان گویان متعد بعلی و بما یکی لاغر شدن تن و درکشیده شدن ... اخریط بالکسر نوعی از شوکیاه خراط شمشیر برکشیدن از نیام خریطة ... خراط
بالضم و التشدید گیاهی اخرنط ... از کشیدن ... متعد بالباء یقال اخروط بهم السیر ای امتد انخراط گوشه ... بر خریطة **خط** ... واحد الخطوط و نام ...
و خطی منسوب بوی خط کشیدن برنگ ... فال ... و ... راجع **فاضحه** کما ... خط بالکسر زمین ...
... اگرد او خط کشیده باشد و حدید اگرده خط الکوفة و البصرة مخط چوب خط کش مخطاط تخته که بروی خط کشند چیزی را اختطاط ... کودک خط ...
کار ... یقال جاء ... خطة ای حاجة قد عزم علیها و تقول العامة خطبة و فی حدیث قیلة ایلام ابن ... ان تفصل الخطة و تنتصر من وراء الحجرة ای انه
یفصل کل امر ملتبس ... خطة نائیة ای مقصد بعید و خطة اسم من الخط کالنقطة من النقط و یقال خطة الانصاف ... خطیطة زمین خشک مانده
میان دو پاره زمین باران زده خطائط جماعت و منه قول ابن عباس رضی الله تعالی عنهما حین سئل عن رجل جعل امر امرأته بیدها فطلقت زوجها ثلثا خط الله
نوءها الا طلقت نفسها ثلثا و یروی خطا الله نوءها بالهمز ای اخطاها المطر **خلط** آمیختن چیزی را اختلاط آمیخته شدن و تباه شدن عقل مخالطة آمیزش
کردن باهم تخلیط فساد افکندن در کار و یقال هم فی الخلیطی امثال فعیلی ای اختلاط امر خلیط آمیزش کار و شریک و هو المخالط کالندیم للنادم و الجلیس للمجالس
و هو واحد و جمع خلطاء و خلط ایضا جمعه خلطة بالضم انبازی خلطة بالکسر عشرت کردن خلط یکی از اخلاط چهارگانه و تیر که چوب وی کژ بوده باشد و مرد مخالط
بهر کاری ... زنده و یقال فلان مخلط مزیل کما یقال ... فاتق استخلاط ... بر پشت ناقه اخلاط ... از درجم ناقه نهادن خلیطان
و ... باهم در آمیخته بجهت علف و نبیذ از خرما و زبیب یا انگور و رطب باهم آمیخته و قد نهی عنه خلاط شوریدن عقل مستعمل مجهولا یقال خولط الرجل فی عقله
و ما ... اختلاط ولا وراط فیقال هو کقوله لا یجمع بین متفرق ولا یفرق بین مجتمع خشیة الصدقة **خمط** نوعی از اراک که میوه دارد ...
و ... خمط بالاضافة میوه تیز ترش و بریان کردن گوسپند مسلوخ راجع **فاکه** خمیط بریان بی پوست سمیط بریان با پوست ذکره ابو عبید ان ...

عنقا و ده الحلب و رشیعر که ساحط فان اخذ شیئا من الریح فهو خامط و خمیط فان اخذ شیئا من طعم فهو ممحل فاذا کان فیه طعم الحلاوة فهو قوته خمط مانند گرفتن
خشم و غضب تکبر کردن کسی و موج زدن دریا خمطة شراب که بوی رسیدگی گیرد از وی و نرسیده باشد شراب ترش خوط شاخ نازک خوطة یکی خیط رشته کشیدن و رشته
خیوط خیوطة جماعت مثل فحل و فحولة مخیط سوزن خیاط مثله و منه قوله تعالی فی سم الخیاط الخیط الابیض صبح صادق و الخیط الاسود صبح کاذب تاریکی شب
خیط الرقبة حرام مغز یقال جاء فلان بعد خیط رقبته ای ذاهب عن و خیط باطل سراب و کذلک خاط الشیطان و کان مروان بن الحکم یلقب بذلک لانه کان طویلا
مضطربا کالسراب قال الشاعر فیه شعر یحیی لله قوما ملکوا خیط باطل + علی الناس یعطی من یشاء و یمنع + و هو لعاب الشمس ایضا خیط بالکسر گله شترمرغ
خیطی کذلک خیاطة درزی گری کردن عع فاکه مخیوط مخیط دوخته فمن قال مخیوط اخرجه علی التمام و من قال مخیط بناه علی النقص لنقصان الیاء فی خطت
والیاء فی مخیط هی واو مفعول انقلبت یاء لسکونها و انکسار ما قبلها و انما حرک ما قبلها لسکونها و سکون الواو بعد سقوط الیاء و انما کسر لیعلم ان الساقط یاء و بعض الحلبیة
والواو مزیدة للبناء فلا ینبغی ان یحذف و الاصلی احق بالحذف لاجتماع الساکنین او علة توجب الحذف و کذلک القول فی کل مفعول من المعتل العین اذا کان من
بنات الیاء فانه یجیء بالنقصان و التمام و اما من بنات الواو فلم یجیء علی التمام الا حرفان مسک مدووف و ثوب مصوون فان هذین جاءا نادرین و فی النحویین
من یقیس علی ذلک فیقول قول مقوول و فرس مقوود قیاسا مطردا خیطة منع و رسن از پوست و جز آن تخیط آمیختن سپیدی با سیاهی یقال خیط الشیب فی رأسه
مثل وخط **فصل الذال** ذاط خبه کردن گلو را چنانکه زبان بیرون آید و بالتاء کذلک یقال ذاطه و اطه اذا خنقه شد تحنن عع بفتحهما ذعط
بیک بریدن گلو عع بفتحهما ذعمطة بزیادة المیم کذلک ذقط سفاد کردن مرغ ماده را عع فاکه **فصل الراء** ربط بربستن چیزی عع
فاخه که مربط بفتح و کسره جای بستن یقال لیس له مربط عنز رباط رسن ربیط ستور که او را ببندند و لقب مردی غوره خرما نهاده در آب رباط ایجه بوی
ببندند … رباط مشک و جز آن ربط بضمتین جماعت و یقال جاء فلان و قد قرض رباطه اذا انصرف مجهودا رباط تم رباطات جماعت و نگاه داشتن ثغر دشمن
و ملازمت آن مثل المرابطة رباط الخیل پنج عدد و زیادت از اسبان بسته و یقال لفلان رباط من الخیل کما تقول تلاد و هو اصل خیله و فلان رابط الجاش مرد دلیر که نگریزد
و لفلان بالتحریک جنبش الربیطة تار … رطیط بالکسر فریاد و احمق رطائط جماعت ارطاط فریاد کردن رقطة بالضم سیاهی سپیدی آمیخته
یقال دجاجة رقطاء و الارقط من النمر مثل الابغث یعنی یوز پیسه ارقطاط یوز پیسه گوسپند نقطها رنگ بیرون آورده شود طاق ارقط ارقیط نام دی … رهط
گروه کم از ده مرد یا قوم و قبیله مرد و هو جمع لیس له واحد من لفظه و الجمع ارهط و ارهاط و اراهط کانه جمع ارهط و اراهیط و پوست پاره چون میزر
که زنان حائض بر میان بندند و پوست که از وی دوال گسسته … جماعت رهطا سوراخ کلا کموش …
ریطة نام زنی و چادر یک لخت که … ریط ریاط جماعت **فصل الزاء** زخرط بکسرتین آب بینی شتر و گوسپند زرط
گروهی از مردم زطی یکی از ایشان **فصل السین** سبط بالتحریک فرو هشته شدن موی عع کافه سبط بالتسکین و الکسر
نعت منه و یقال سبط الجسم اذا کان حسن القد و الاستواء و گیاهی سبطة یکی و آن گیاهی است … ساز زند
اسباط … و فرو افکندن … سبطه ناگشتن … ناقه آبستنی بچه خود را به ره افکندن
… سبط بالکسر فرزند فرزند اسباط جماعت و فرزندان یعقوب علیه السلام و اسباط از بنی اسرائیل چون قبایل از عرب
و قوله تعالی و قطعناهم اثنتی عشرة اسباطا امما و انما انث لانه اراد اثنتی عشرة فرقة ثم اخبر ان الفرق اسباط و لیس الاسباط بتفسیر و لکنه بدل من اثنتی عشرة
لان التفسیر لا یکون الا واحدا منکورا کقولک اثنتی عشر درهما و لا یجوز دراهم ساباط پوشش بر گذر … سوابیط ساباطات جماعت و فی المثل افرغ من حجام
ساباط ساباطه خاک و به ساباط نام ماهی بر رومی سخلاط بکسرتین جامی دو خوشه ازگلیا سحط گلو بریدن عع بفتحهما سخط بالضم
و بضمتین خشم گرفتن و هو خلاف الرضا عع کافه اسخاط خشم آوردن تسخط خشم گرفتن و ناچیز داشتن سرط فرو خوردن و جز آن
استرط کذلک عع کافه و فی المثل لا تکن حلوا فتسترط و لا مرا فتعقی من قولهم اعقیت الشیء اذا ازلته من فیک لمرارته کما یقال اشکیت

اشکست الرجل اذا ازلته عما ستلوه و توهم لا اخذ سرطی و القضا ضرطی ای بی تسرط یا یاخذ من الدین فاذا تقاضاه صاحبه ضرطه و یقال شرط و ضرط لغتان
الف سرطراط بکسرتین یالو که سیف سرطی شمشیر بران سراط لغة فی صراط سرطان پنج پایک نام برجی بر فلک و در شش بود علتی کبیر بود که مستور پیدا آید سرو مغط
بفتحات مع سکون الواو شتر دراز سیکل و جسیم سعط بالفتح و کهره به بینی ریختن سعاط دارو ریختن در بینی و تیر بر سینه زدن اسعاط خود را خود ریختن
دارو مسعط بضم المیم و العین دارودان سعیط دردی خمر سغط جامه دان اسفاط جماعت سفیط جوانمرد خوش النفس اسفنط بکسرتین نوعی از شراب سقوط
افتادن چیزی و افتادن بچه نا تمام از شکم و یقال سقط فی یده یعنی پشیمان شد غیر مستعمل مجهولا و منه قوله تعالی و لما سقط فی ایدیهم ای ندموا قال الاخفش قرأ
بعضهم سقط علوا کانه اضمر الندم و جوز اسقط بالالف علی ما لم یسم فاعله و قال ابو عمرو و لا یقال اسقط قال الخلیل سقط الولد من بطن امه و لا یقال وقع اسقاط
بچه افکندن زن و خبران و غلط کردن در سخن یقال اسقط فی کلامه و تکلم فما سقط بحرف مسقط بفتح القاف افتادن و هذا الفعل مسقطة للانسان من اعین
الناس مسقط بالکسر موضع افتادن مسقط بالکسر موضع افتادن مسقط الراس جای زاد مساقطه افکندن ساقط ساقطه ناکسی سقطی سقاط جماعت تساقط خویشتن
بر چیزی افکندن سقطه سقاط شکوخیدن و خطا کردن سقاط ایضا بوقت سخن گفتن یکی دیگری خاموش بودن و سست شدن اسب از دویدن سقط الرجل با ثلث
تمامی رنگ توده سقط الولد بچه نا تمام افتاده سقط الزند آتش که بر جهد از چقماق نیز گویند سقطان دو بال شترمرغ سقط السحاب گوشه ابر که بر زمین افتاده
نماید سقط الخباء دامن خرگاه سقط بفتحتین متاع بنره و سهو و غلط در نشستن حساب سقیط برف و پشک امراة سقیطة ای دنیه تسقط خطا و زلل جستن بر کسی سقاط
شمشیر گذاره برنده که پیش از مقطوع بر زمین افتد و سقط فروش و فی الحدیث کان لا یمر بسقاط و لا صاحب بیعة الا سلم علیه البیعة من البیع کالرکبة دابة
من الرکوب و الجلوس سلاطة دراز دستی و دراززبانی سلوطة کذلک قهر تسلیط برگماشته شدن سلطة بالضم برگماشتگی سلطان قهران نیز گویند سلاطین
جماعت و حجت و لا یجمع للان مجراه مجری المصدر سلیطه زن دراز زبان سلیط مرد فصیح یقال هو اسلطهم لسانا ای افصحهم و روغن زیت و روغن کنجد ایضا سلطیط بالکسر
تیر دراز سلاط جماعت مسلاط دندان کلید مسالیط جماعت و سنابک سلطات سمهای تیز سمط رشته مروارید یا شبیه و جز آن و دوال فتراک سموط جماعت تسمیط فتراک
بستن چیزی بر آن مسمط نوعی از شعر یقال قصیدة مسمطة و سمطیه و فرستاده که باز نگردد و حکمی که رد نشود و یقال خذ حقک مسمطا ای مجوزا نافذا سماط بالکسر رسته سماطان
دو رسته از درخت و مردم یقال مشی بین السماطین تسمط پاکیزه کردن موی بره و بزغاله از جهت بریان کردن عع فاضه که سمیط سموط نعت سمیط نعل یک لخت
و آزار یکتو سماط جماعت سمط سمیط مرد سبک حالی و مرد خشت پخته سامط شیر که حلاوت تازگی از وی رفته باشد و هنوز مزه نگردانیده باشد عن الاصمعی
سموط مصدر عع فاضه مشاط سفوط سنخی بوسه که هیچ ریش ندارد سوط تازیانه اسواط سیاط جماعت و زدن تازیانه و آمیختن چیزی با چیزی
عع فاضه تسویط کذلک و قوله تعالی فصب علیهم ربک سوط عذاب ای شدته و یقال لیضبنه اموالهم سوایطه بینهم ای مختلطه **فصل الشین** شبوط بالفتح
و التشدید نوعی از ماهی شباذ نام ماهی است بزبان مردم شحط شحوط دور شدن عع بفتحتما اشحاط دور کردن تشحط طپیدن کشته در خون متلطخ بالبار یقال
تشحط المقتول بدمه تشحیط طپانیدن در خون شوحط نوعی از درختان کوهی که از چوب وی کمان سازند شحوط شموط اشحبه کلاها دراز میم زایده شرط شرطیة
تم و بیان شروط شرایط جماعت و تعلیق کردن چیزی بچیزی عع فاضه که اشتراط مثله و نشتر زدن مشرط مشراط نشتر شرط بالتحریک نشان و نو رسیده ها اشراط علامات
نشانهای قیامت اشراط المال ارذاله و اشراط القوم اشرافهم و هو من الاضداد اشراط نشان کردن نشتر گویند که فرد ختن آماده کردن خود بشتین انکار
یقال اشرط نفسه للملکة ای جعلها علما للهلاک و منه سمی الشرط لانهم جعلوا لانفسهم علامة یعرفون بها و قال الاصمعی و احدهم شرطه و شرطی یعنی سرهنگ شحنه شرط جماعت شرط
رسن از پوست خرما مشترط سرطان دو ستاره از برج حمل و گویند سه ستاره است و از اشراط نیز گویند در حمل شیرواط حمل شرواط بالکسر دراز شتری فیلمکرد المتوشط
سخت کرانه رود و جوی و کرانه کوه ها و دو دست عع فاضه که شطوط دو جنب شطوط بالفتح ناقه شکرف کوهان شطاط بالفتح و الکسر دور کرا ستی قامت
جاریة شاطة سستی قامت شطط بالتحریک از اندازه گذشتن در هر چیزی و فی الحدیث لها مهر مثلها لا وکس و لا شطط ای لا نقصان و لا زیادة و جور کردن بر کسی متعدی
عع فاکه و فی حدیث تمیم الداری انک لتشاطنی ای تجار علی فی الحکم اشطاط جور کردن و در حکم دور رفتن ستوه کردن اشطاط شدن و شخ رفتن در طلب چیزی

شمط سپیدی موی سیاهی در آمیخته ع ع کافه اشمط شمطا لغت منه شمط در آمیختن چیزی با چیزی ع ع فالمه شمیط آمیخته و هو الاختلاط بیاض بسواد
و گیاه خشک و تر باهم آمیخته و یقال بعد ترشع شاة بشمطها بالحرکة و بسکون آنچه تو الیها شماطیط رمه‌های متفرقه شمطیط بالکسر یکی و یقال فی جمیع العموم
شماطیط ای متفرقة و صار الثوب شماطیط اذا انشق شماطاط گفتگی جامه شوط تک شوطة یک تک طاف بالبیت سبعة اشواط طوف گرد خانه هفت
شوط براح شگال شوط باطل گرد آفتاب که از روزن نماید شیط هلاک شدن ع ع فاکه و تمام قسمت کرده شدن شتر که بکشند در قمار و نصیبی نا ماندن از وی
یقال شاطت الجزور ای تشققت و آمیختن خون یقال شاط فلان الدماء ای خلطها کانه سفک دم القاتل علی دم المقتول و باطل شدن خون یقال شاط فلان
ای ذهب دمه هدرا و شتافتن و سوختن روغن و زیت بجوشانیدن و سوختن دیگ چسپیدن آنچه در دیگ است بر دیگ اشاطة هلاک کردن و ضایع ساختن سهم
جزور و بکشتن پیش آوردن کسی را یقال اشاطه و اشاط بدمه و اشاط دمه سوزانیدن بن دیگ را استشاط بوی اتشم و پنبه سوخته تشییط سر پاچه گوسپند
سوختن و پاک کردن آن و گوشت بر آتش انداختن تا بسوزد و گند و بوی کند استشاطة بر افروختن از خشم و فربه شدن ستور ناقة مشیاط بالکسر زود فربه
شونده مشائیط جماعت **فصل الصاد** صراط زراط را **فصل الضاد** ضبط نگاه داشتن چیزی را بهوش ع ع فاکه ضابط هشیار اضبط آنکه هر دو
دست عمل برابر کند ضبطاء مونث ع ع کافه ضبنطی قبل الالف و النون زائدتان للالحاق ضبغطی چیزی که کودک را بدان ترسانند الالف للالحاق
تیز ضرط بکسر الراء تیز دادن مثل حبق ع ع فاکه و فی المثل اودی العیر الا ضرطا ای لم یبق من جلده و قوته الا هذا اضراط ضریطا متعد فیه بدهان حکایت آن فعل کردن
صلة بالباء و یقال الاکل سرطی و القضاء ضریطی و قد مر فی فصل السین اضر غطاط بالغین المعجمة بر دمیدن بر خود از خشم ضغط فشاردن بر دیوار
و جز آن ع ع بفتحهما و منه ضغطة القبر ضغطة بالضم سختی و تنگی و فشارش یقال اخذت فلانا ضغطة اذا ضیقت علیه لتکرهه ضاغط نگاهبان و مشرف بر چیزی و
کشادگی زیر بغل شتر و بسیاری گوشت آن و سوسمار ضغیطا چاه کند و در پهلوی چاه خویش که آن را هم بوی ناک گرداند ضغطة سست رای و ضعیف عمل ش ع ع ضغاطا
ضغیط لغت منه قال ابن عباس فی ضغطة و هذا احد ضغطاتی هو شهد ابن سیرین نکاحا فقال فاین ضغاطتکم یعنی الدف قال ابو عبید و انما تراه سماه ضغاطة
لهذا المعنی ای انه لهو و لعب و هو راجع الی ضعف الرای و الحمل ضفاطة بالتشدید گروه برگ ضویطة خمیر سست و گل ولای تنک حوض ضیاط مرد درشت
فصل الطاء اطر طر پای ابرو با الضاد المعجمة کذلک طیوط بانگ کردن شتر ع ع فاکه جمل طاط طاط لغت طاة مرد سخت خصومت و دراز و بینه
فصل العین عبط دروغ گفتن بی سبب و بهانه در گستن در حرب انداختن بی سبب و بی تکاشتن جامه ع ع فاکه معبوط عبیط لغت منه عبط جماعت و سیدن
سختی و بی علت کشتن شتر را عبیطة لغت عبیط گوشت و خون تازه و یقال مات فلان عبطة ای صحیحا شابا اعتباط کشتن شتر را بی علت لبن عکلط و
عجلط و علابط شیر سطبر خفته عثالط عجالط عکالط کذلک عذیطة بوقت جماع حدث کردن عذیوط عذیوط بالکسر و فتح الیاء نعتان عرفط بالضم نوعی
از درخت طلاو عرقیطة عرقیطان بالقاف چیزی بند عضرط عضروط بدنبال کسی دونده عضاریط جماعت عضرط بفتحتین میان دو خصیه و فقحه فلان الکلب
العطر طای کثیر الشعر بها عضرفوط کرتنه بر عضروف عضرفوط بصغیر عط بدرازی شکافتن جامه را ع ع فاضه تعطیط کذلک انعطاط لازم منه عطعطة آواز
کردن و عیط عیط گفتن و آن صوتی است که نابالغان بوقت بازی باهم کنند ای مغلوب عطاط بالضم شیر و مرد دلیر عفط تیز دادن بز ع ع فاکه و بینی فشاندن
و راندن شبان گوسپند را بهمان شکل که او عطیسة دید و یقال ماله عافطة و لا نافطة یعنی نیست میش و ماده بز و هذا کقولهم ماله ثاغیة و لا راغیة ای
لا شاة تثغو و لا ناقة ترغو عافطة عفاطة کنیزک شبانی کننده علط داغ کردن برگردن شتر ع ع فاضه و بیدی یاد کردن کسی را و به تیر زدن
علاط بکسر داغ بر پهنای گردن و رسن گردن شتر علاطان دو کرانه گردن تعلیط کشادن علاط از گردن شتر ناقة علط بضمتین بی مهار و بی بند
گردن عن الاصمعی علاط جماعت علطة بالضم گردن بند و حبل اعلواط گردن شتر برنشستن بر پشت او و چسپیدن بر کسی تعلیط ایضا بسیار دائم گردن شتر را علیط
بالکسر برگ مرخ و آن درخت است که بمالیدن چوب آن با چوبی آتش برآرند و فی المثل فی کل شجرة نار و استمجد المرخ و العفار و مرخ و علبط علابط بالضم سطبر علیط علابط علبطة رمه
گوسپند عکموط نزد عماریط عمارطة جماعت عمرط بفتحتین بتشدید الراء اسکاط بتشدید الام سخت عشنط بخود و درازعشنط کذلک عنطنط عشنط

وجل عشنط وعشنق کذلک والجمع عشانطه وعشانقه عظنط دراز عظیبا بالکسر وبالنون اول جرابی عوط بار نا گرفتن ناقه سالی نخست عع فاضه عائط بمعنه
عوط وعیط عوطط عیط جمعات عائط عیط وعوط وعوطط آنکه نتیده هم بار نگیرد عیتاط تعوط تعیط سالها بار نگرفتن ناقه وگوسفند عیتاط دشوار آمدن کار وفی الحدیث
انه بعث مصدقا فاتی بشاة شافع یعنی التی معها ولدها فلم یاخذها فقال ائتنی معتاط عیط بالتحریک درازی گردن اعیط نعت منه عیطاء کذلک وربما قالوا
قارة عیطاء واعیط استطالت فی السماء والقصر الاعیط المنیف **فصل الغین غبط** دست بودن بهتی گاه گوسپند نهادن تا بدانی که فربه است یا لاغر عع فاکه غبط بالکسر
نیکوئی احوال آرزو بردن بحال کسی بی آنکه زوال آن خواهد ازوی عع فاکه غبطة بالفتح کذلک ویقال فی الدعاء اللهم غبطا لا هبطا ای نسالک الغبطة ونعوذ
بک من الهبوط عن حالنا اغتباط به آرزو آمدن یقال غبطته فاغتبط کقولک منعته فامتنع وحبسته فاحتبس غبیط نشیمن هموار فرا بام وادی یا نشیب شتر که بروی هودج
بندند غبط جماعت اغباط همیشه داشتن پالان بر پشت شتر وهمیشه بودن تپ وپیوسته باریدن باران **غطط** غوطه دادن بآب عع فاضه وغریدن شتر
عع فاکه غطیط کذلک وخرخر کردن در خواب غطاط بالفتح نوعی از سنگخوار غطاطة یکی غطاط بالضم اول صبح غطغطة آواز کردن قدر مغطغطة دیگ شتابان جوشی
غطغطه آواز با شتاب دیگ غطاط بالضم آواز جوشش دیگ یا سپیده **غلط** غلط کردن در سخن وغلت بالتاء در حساب عع کافه یقال غلط فی امره
وغلت فی الحساب وبعض العرب یجعلهما لغتین بمعنی اغلاط جمع غلط افگندن کسی را بغلط مغالطة یکدیگر را غلط دادن تغلیط بغلط منسوب کردن اغلوطة بضمتین سخن که بدان
کسی را بغلط اندازند ونهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن الاغلوطات ویقال حدثته حدیثا لیس بالاغالیط **غمط** بالفتح خوار داشتن نعمت را عع کافه وفرید ن
عع فاکه وفی الحدیث انما ذلک من سفه الحق وغمط الناس یعنی ان یری الحق سفها وجهلا ویحتقر الناس اغماط دایم بودن تپ مثل الاغباط **غوط** فرو شدن در چیزی
عع فاضه یقال اتی فلان الغائط یعنی بزمین پست ومغاکی وکنی به عن العذرة لان ... الانسان عند قضاء الحاجة الیه غوط اغواط غیطان جمعات تغوط غایط
کردن غوط دمشق نام **فصل الفاء فرط** درگذشتن در کار عع فاضه ویقال ایاک والفرط ویقال لقیته فی الفرط بعد الفرط ای الحین بعد الحین اتیته
فرط یوم او یومین قال ابو عبیدة لا یکون الفرط اکثر من خمس عشرة لیلة وتقصیر کردن در کار وفوت کردن آن صلته یعنی وشتاب کردن صلته بعلی منه قوله تعالی ان یفرط علینا ...
کردن در سخن یقال فرط الیه منی قول ای سبق وپیشدستی کردن با آمدن بر قومی عع فاکه فارط نعت منه فراط جمعات فراط القطا پیش روندگان سنگخوار
سوی آب ... فراط شتابا پیش ... در بر کردن توشه نا وحوض از آب غدیر مفرط بفتح الراء حوض پر وفرامش گذاشته ومنه قوله تعالی انهم مفرطون
ای متروکون منسیون فی النار واز حد در گذشتن در کاری فرطة بالضم اسم للخروج والتقدم فرطة بالفتح مرة منه مثل غرفة وغرفة وحسوة وحسوة ومنه قول ام سلمة لعائشة
رضی الله تعالی عنها ان رسول الله صلی الله علیه وسلم نهاک عن الفرطة فی البلاد فرط بالتحریک آنکه پیش رود تا اسباب آبخور از دلو ورسن مهیا کند وحیاض وپیراستن
راست کند وهو فعل بمعنی فاعل مثل تبع بمعنی تابع یقال رجل فرط وقوم فرط ایضا یستوی فیه الواحد والجمع وفی الحدیث انا فرطکم علی الحوض ومنه قیل للطفل المیت
اللهم اجعله لنا فرطا ای اجرا یتقدمنا حتی نرد علیه فارطان دو ستاره ... مفارطة فراط پیشدستی کردن تفارط کذلک وتکلم فلان فراطا ای سبقت منه کلمة ما فراط
بالکسر آبی که هر کس پیش آید ... فرط بضمتین کاری که در وی از حد گذر رسیده باشند وکار گذشته وامانده منه قوله تعالی وکان امره فرطا ...
افراط جمعات یقال الیوم تنوح علی الافراط واسپ تیز گذرنده از اسپان افراط ... تفریط در گذشتن از کسی گذشتن ودور کردن ...
یستعمل الا فی الشعر وتقصیر کردن وضایع کردن وفراموش کردن افراط فوت شدن نیکی وفرط فرستادن یعنی فرزند نارسیده مردن کسی را **فرشطة** پای زیادی
گشاده ... ومنه مثل الفرشحة **فسطاط** بالضم شهرستان مصر فسطاط فستاط فساط فستات بضم الفاء وکسرها خیمه وخرگاه بزرگ وجهت جمع ... قسیط
... **فلط** بفتحتین فلاط بالکسر ناگاه یقال لقیته فلطا وفلاطا وتکلم فلان فلاطا فاحسن اذا فاجا بالکلام احسن فلاط ... یقال
افلطنی الرجل مثل افلتنی **فصل القاف قبط** بالکسر اهل مصر ونیکان یعنی اصل آن قبطی منسوب قبطیة ... وکتان باریک وسپید که از مصر خیزد وقد
یضم لانهم یغیرون فی النسبة کما قالوا سهلی ودهری قباطی بالفتح جمعات قباط بالضم والتشدید حلواء شکر قبیط وقبیطی مثله قبیطاء ایضا ...
... **قحط** خنک سال قحوط باز ایستادن باران ... عع بفتحتهما

بفتحهما و کافه اقحاط قحط رسیدن و قحطوا ایضا علی مالم یسم فاعله قحطا قحطانی ابو الیمن قرط بالضم گوشواره قرط قراط بالکسر جماعت مثل رمح و
رماح و نام مردی قراط ایضا شعلهٔ چراغ تقریط گوشواره نهادن بر کسی و لگام در سر اسپ افگندن و منه چراغ پاک کردن یعنی سوختگی فتیله را دور کردن
تقرط با گوشواره شدن قیراط نیم دانگ و اصله قراط بالتشدید لان جمعه قراریط فابدل من احد حرفی تضعیفه یاء کما فی دینار و دنانیر قرطیط داهیه و یقال
ما جاد فلان بقرطیطة ای بشیء یسیر قرطاط بالضم جل شتر که بالان بر زیر او نهند قرطان کذلک و اطط جماعت اقرنقاط فراهم آوردن ماده بر لبهای فرج را و نیک
کشتی قرمطة تنگ نبشتن خط و فراهم نهادن گام اقرنماط در ترنجیدن و سست شدن قرمطی احد القرامطة و هم رهط من الناس قسوط بیداد ی ع فاله و منه قوله تعالی
و اما القاسطون فکانوا لجهنم حطبا قسط بالکسر داد و عدل ع فاضه کیل و پیمانه که نیمهٔ صاع باشد و شش یک فرق و آن شش قسط باشد بهر اقساط عدل و داد کردن قوله تعالی
ان الله یحب المقسطین نخش گیاهیست قسط بالضم نام داروی قسط بالتحریک راستی استخوانهای ساق ستور و آن عیب است و بران عیب شدن ع کافه فرس اقسط و
منه بعیر اقسط سترکردی قوایم و خشک شدن خلقت و ناقه قسطاء قاسط پدر قبیله قسط ریهنا ریدن ع فاضه و منه قط القلم و فی الحدیث کان علی رضی الله
تعالی عنه اذا اعتلی قد و اذا اعترض قط و گران شدن نرخ ع فاله یقال وردنا ارضا قاطة اسعارها و هرگز یقال ما رایته قط ندیدم هرگز و کانت
اصله قطط فلما سکن الحرف الاول للادغام جعل الاخر متحرکا الی اعرابه قط بضمتین ایضا للمجاورة مثل مد یا هذا و قط مخففة ایضا فی اللغتین کقولهم ما زدتنی
و هی قلیلة و ربما اذا کانت بمعنی الدهر فاما اذا کانت بمعنی حسب فهی مفتوحة ساکنة الطاء تقول ما رایته الا مرة واحدة فقط فاذا اضفت قلت قطک الشیء ای
حسبک و ربما دخلت النون لیسلم السکون الذی بنی علیه الاسم و هذه النون تسمی النون العماد التی تدخل فی الافعال دون الاسماء اذا دخلته یاء المتکلم کقولک ضربنی لوقایة الفعل
من الجر و انما ادخلوها فی اسماء مخصوصة نحو قطنی و قدنی و لدنی و مثل عنی و منی حرفین لا یقاس علیهما و یقال قطاط مثل قطام ای حسبی جعد قطط بفتحتین سخت مرغول
و هو مصدر منه ایضا ع کافه یقال قطط شعره علی الاصل باظهار التضعیف و هو قط الشعر قطط الشعر یعنی قط بالکسر جمع قطاط حصه و نامه و برات صله باللام
و منه قوله تعالی عجل لنا قطنا قطة گربه ماده قطقط بکسرتین ریزه ترین قطره باران رذاذ و بزرگتر از وی بارطش و بابغشیة و بعده غبیة و همچنان جلبة شخذة و حفشة
و حشکه قطقطانه بضمتین نام جای قعط سخت و تنگ گرفتن بر غریم قعطة یکبار ع بفتحهما اقتعاط عمامه بستن بر سر بی تحنک آن زیر زنخ در آوردن و منه فی
الحدیث انه علیه السلام نهی عن الاقتعاط و امر بالتلحی مقعطة دستار بزرگ قفط سفاد کردن مرغ ماده را ع فاضه که و یقال القفط للذات
الظلف قمط سفاد کردن مرغ ماده را ع فاله و پای گوسپند بستن بجهت کشتن و دست بند و پا بند کودک بستن بگهواره ع فاضه قماط رسن
که قوایم گوسپند بدو بندند و دست بند و پا بند کودک گهواره قمط الاسیر اذا جمع بین یدیه و رجلیه بحبل قمط بالکسر بندش تواره جزان و هر بنا حول قمیط ای تام قنوط نومید
شدن ع فاضه که قنط قناطة کذلک ع کافه قنط بالکسر لغت منه و قری فلا تکن من القنطین و اما فتح النون فیهما و کسر العین فیهما فانما هو علی الجمع
بین اللغتین قاله الاخفش قوط رمه گوسپند اقواط جماعت فصل الکاف کشط برهنه کردن جل از پشت ستور بر گرفتن و قشط لغة فیه قرئ و اذا السماء
کشطت و پوست شتر باز کردن یقال کشطت البعیر مثل جلدته و لا یقال سلخته انکشاط رفتن بیم و ترس فصل اللام لبط بر زمین زدن دست یا بر زمین زدن
شتر در رفتن ع فاله التباط کذلک لبطة بفتحتین اسم فیه و رفتار لنگی و نام مردی لحط المکان لحطا رشه لط حمیل یقال لطت عنقها الطا خسا و لطت
و عقد حسنا کلها بمعنی لطاط جماعت و چفسید بر چیزی لازم بودن بکاری ع فاله صلته بالباء و منکر شدن حق کسی و ربما قالوا الطیت حقه لانهم کرهوا
اجتماع ثلث طاآت فابدلوا من الاخیرة یاء و پرده فرو هشتن و میان آن برآوردن ستر ع فاضه الطلط بار داودن انکار و بر انکار داشتن یقال ما لک تعلیه علی
لطط و سخت خصومت شدن لطط افتادن دندان و خرده شدن آن و ماندن بیخهای دندان لط نعت منه و منکر شدن حق کسی لطلط بکسرتین گند پیر بی
دندان ناقه کلان سال ملطاط بالکسر دستانش کرانه وادی و دریا و قول ابن مسعود رضی الله تعالی عنه هذا الملطاط طریق بقیة المومنین هرابا من الدجال یعنی به
شاطی الفرات و ملطاط البعیر حرف فی وسط راسه لعطاء گوسپند کردن سیاه لعطة بالضم سیاهی گردن و سیاهی روی چرغ لغط بفتحتین بانگ و خروش
ع بفتحهما لغط لغاط بالکسر لغاط کذلک لغاط بالضم کوهی لقط از زمین برگرفتن ع فاضه التقاط کذلک و نیز چیدن و سخن چیدن و یقال لکل ساقطة لاقطة ای لکل ما ندر من الکلام

یسمها و یدیها لا فظة الحصی سنگدان مرغ لقیط بالضم افگنده و چیزی که بردارند و بنو اللقیطة قومی از عرب لقط بفتحتین آنچه برداشته و برچیده شود و لقط المعدن پارهای
زر که یافته شود و لقط السنبل برچیدن و لقاط خوشه برچیده یقال لقطنا الیوم لقطا کثیرا بسیار خوشه چیدیم و فی هذا المکان لقط من المرتع ای شیئ منه قلیل لقاط مردم
اندکی پراگنده لقط از جابجا گرفتن خرما و جز آن و وردت الشیئ التقاطا ای جئت علیه بغتة لوط لیط بر چسپیدن ملصقه بالباء عع فاضه یقال هو الوط
بقلبی و الیط چسپان تر و التیاط چسپیدن یقال لا یلتاط هذا الامر بصفری ای لا یلصق بقلبی استلاط بخود چسپانیدن فی الحدیث استلاطتم ای الحقتم هذا الرجل
استوجبتم لوطا بردار یقال الیس لوطه و لوطیه بکمل در گرفتن و اندودن حوض را و عمل قوم لوط کردن ملاطه کذلک عع فاضه لوط نام پیغمبر علیه السلام لهطت
المراة فرجها بالماء و الهطته ضربته و لهطت به الارض ضربته بها لیطة پوست نی لیط نیاط و گونه چیزی و شیطان لیطان اتباع فصل المیم المخط
کشیدن کمان و جز آن و بیرون گذشتن تیر و انداختن آب بینی امتخاط کشیدن کمان تیر را اصلا یعنی بگذرانیدن تیر از آنچه بروی آید صلة بعض مخاط بالضم آب بینی
امتخاط بینی فشاندن و از دست بیرون کشیدن چیزی را و شمشیر برکشیدن تمخط بینی فشاندن مرط موی برکندن عع فاضه مراطه موی افتاده مراط
برکندن شدن موی امرط بالکسر کلیم از صوف و خز که بر میان بندند مروط جمع تمرط افتادن موی امرط سبک ریش و زرد و تیر پرافتاده سهم مرط بفتحتین تیر بی
سهام امراط جمع مثل سلب و سلاب مرطاوان سکین جمیع امرط مرطی بفتحتین نوعی از دویدن مریطا میان ناف و زهار و منه قول رضی الله تعالی عنه ارجل انکان
و سفع صوتها ما خشیت ان ینشق مریطاؤک مسط دست در فرج ناقه کردن رحم او را از آب فحل پاک کردن روده شتر را از علت عع فاضه مسیط گیاه
شوری که شکم ستور براند و آب شور و هر چه شور باشد و شکم براند مسیطه آب تیره بوی ناک که در تک حوض ماند و سیل اندک مسیطه اندکی تر از ان مسط شانه کردن
لازم متعد عع فاضه امتشاط کذلک لمة مشیطة ای ممشوطة مشطة بالکسر نوعی از شانه کردن کالرکبة و الجلسة مشاطة موی که بشانه افتد مشط بالضم شانه
امشاط جمع و نام گیاه ریزه کان امشط اندو خرج اسنان و استخوانهای پشت پای و شانه کتف مطر کشیدن چون مد بر کشیدن ابرو از تکبر و جز آن عع فاضه
تمطط لازم فیه مطیطة آب ایستاده در تک حوض مطیطا بالضم و المد خرامیدن و دست انداختن و فی الحدیث اذا مشت امتی المطیطا و خدمتهم فارس
و الروم کان باسهم بینهم معط بی موی شدن اندام معط نعت منه امتعاط تمعط ریختن موی و جز آن امعاط رهو انفعال منه ریختن موی بزن سوده
شدن آن امعط گرگ موی ریخته عع کافه لص امعط لصوص معط مغط بالغین المعجمة کشیدن مثل المد و کشیدن کمان و جز آن امتغاط بلند شدن روز مرد و جبل مغط
مرد کشیده و قامت تمغط بازیدن اسب و در دمیدن قحوط لاغر شدن شتر عع فاقط شتر نزار و فال سنگ زننده یقال فلان سلقط بن قط بن لاقط و السبا قط
عبد الماقط و هو عبد اللاقط و هو عبد معتق مقلط بند گهواره و مانند آن مقلوب ملط سبک ریش شدن عع کافه املط نعت منه مثل امرط املاط انفلتن ناقه
بچه را لیط بچه انداخته ملط بالکسر آنکه نسب و معلوم نباشد غلام ملط خلط المختلط النسب ملاط پهلو کلی و دیوار ابنا ملاط دو بازو شتر ملطی نوعی از دویدن مثل المرطی
و یقال مضی فلان الی موضع کذا یقال جبله الله مطلی لا عهدة ای لا رجعة ملیطنا شهری میط جور کردن رحکم و دور شدن و دور کردن لازم متعد و منتن و
دفع کردن باندن عع فاکه میلط دفع و جر کردن یقال القوم فی میاط و هیاط ای فی مدافعة و مزاجرة تمایط دور شدن با یکدیگر شدن قوم اماطة دور شدن
و دور کردن لازم متعد فصل النون نبوط برآمدن آب از زمین و چاه عع فاضه کنباط آب پدید آمدن چاه کن نباط بیرون آوردن چیزی بنطی
شدن قوم یقال استنبط القوم نبط نبیط گروهی از مردم رجل نبطی نباطی نباط مثل یمنی یمان و فی بیان نباطی بالضم ایضا نبیط آب که از قعر چاه بر آید نبطه
سپیدی بغل و شکم اسب فرس انبط نعت منه و شاة نبطاء سپید تهیگاه نخیط بالخاء المعجمة زفیر عع فاکه نخط انتخاط بینی افشاندن مثل مخط و امتخاط
و یقال لا ادری ای النخط هو بفتحتین ای ای الناس عع نشاط بالفتح شادمانی نمودن عع کافه نشیط شادمان منشط شادمانی نمودن نشاط رستن ناقه نشاط
خداوند ستور با نشاط شدن و فربه کردن علف ستور را و گره گشادن انشوطه آنچه گره و درو از عقبیت نشط کاو وحشی هو الیعاکو الناشط انشعاط یعنی النجوم نشط من بلد الی
بلد کانشط الناشط من بلد الی بلد انشطه گزیدن مار عع فاکه نشط دندان گرفتن و از جایی بجایی شدن گاو بیابانی از جای بجای کره ان بستن عع فاکه نشوطه بالضم گره کشاده
همان یقال عقال انشوطه ای محکم و بیرون کشیدن و کشاده شدن و ناشط راه شو مثل اخلاف بر سر چاه آید روی نشوط چاه که در روز و کشیدن

نشیط نام مردی بناوفی المثل لاحتی یرجع نشیط من مرو **نطناط** دراز نطانط جماعت نطنطة بدراز کشیدن **ناعط** جی از یمن ونام کوهی **نفط** بفتحتین آبله
کردن دست نفیط کذلک **نفطة** بالکسر آبله **عع کافه** تنفط آبله کردن **نفط** بالفتح والکسر روغن والکسر افصح نفیط تیرک زدن دیگ جون شاد واز خشم جوشیدن
وبینی فشاندن ماده بز **عع فاکه** ویقال ماله عافطة ولانافطة ذمر ذکره **نقطة** بالضم محک سیاهی بر سپیدی یا عکس آن **نقط** نقاط جماعت **نقط** محک
زدن حروف را **عع فا جنتیه** تنقیط کذلک نقاط نعت منه **نمط** بفتحتین نوعی از افگندنی انماط جماعت وایضا گروه مردم که بر یک کار باشند وفی الحدیث
خیر هذه الامة النمط الاوسط یلحق بهم التالی ویرجع الیهم الغالی **نوط** میان پشت وسرین هرچه از چیزی درآویخته شود ودرآویختن **عع فاضه**
والماسیدن سینه شتر سیستی محمل او توشه دان که درروی خر بانهند واز شتر درآویزند نوطة آماس سینه شتر وکینه وفی المثل عاط بغیر انواطای تیناول الیس
مناک شئی معلق انواط معلاقها ذات انواط نام درختی تنواط آرایش بود که از وی درآویزند چون علاقها وجز آن ویقال نوطة من طلح یعنی طلحات وهمچنین
عیص من سدر وایکه من اثل وفرش من عرفط ووهط من عشر وغال من سلم وسلیل من سمر وقصیمة من غضا ومرث وصریمة من غضا ومن سلم وحرجة من
شجر انیاط دوشمن ویقال فلان منی مناط الثریا ای فی البعد نیاط بیابان دور کشنده نیط نیاط رگ دل ویقال رماه الله بالنیط ای بالموت ویقال للارنب
مقلعة النیاط کما قالوا مقطعة الاسحار ونیاط القوس معلقها نطا رگ پشت تنوط بالضم جانوری خرد برابر گنجشک که در خسکها خانه او از شاخ باریک او نکان یا
بریک تار ضعیف تنوطة یکی از وی یقال اصنع من تنوط **فصل الواو وبط** وبوط ضعیف ناتی شدن **عع فاکه** وبط بفتحتین کذلک **عع کافه** والطه ضعیف
و بد دل وباز داشتن از حاجت کسی را **وخط** درآمیختن سپیدی موی ونیزه گذاره زدن وشتاب رفتن **ورطة** هلاکی وزمین هموار بیراه ونشان اورط
توریط در هلاکت انداختن تورط لازم منه وراط بالکسر مکر وفریفتن وفی الحدیث لاخلاط ولا وراط **وسط** سطة درمیان شدن **عع فاکه** ویقال
فلان وسیط فی قومه ای درنسب میانه ودر محل رفیع باشد الاصبع الوسطی انگشت میانگی والصلوٰة الوسطی نماز میانگی توسیط درمیان آوردن چیزی قوی فوسطن
به جمعا ای بریدن چیزی بدونیم توسط میانجی کردن وساطة میانجی وسط بفتحتین میانه درست از هر چیز قوله تعالی جعلناکم امة وسطا ای عدلا شئی وسط چیزی میانه
نه زشت نه نیکو واسطة القلادة جوهر میانگی گزیده واسط نام شهری وهو مذکر معروف لان اسماء البلدان الغالب علیها التانیث وترک صرف الامنی ودشام
والعراق دو اسطا فلجا وحجرا فانها تذکر وتصرف واسط الکور پیش پالان ویقال جلست وسط القوم بالتسکین وجلست وسط الدار بالتحریک والصواب جلست فی وسط
الدار لانه اذا انسا تحرکا کان محذوفا فسلا من فی وکل موضع صلح فیه بین فهو وسط بالتسکین وان لم یصلح فیه بین فهو وسط بالتحریک **وطواط** فراشتوک وشب پره
وطاوط جماعت ومرد ضعیف بد دل ویقال هو ابصر فی اللیل من الوطواط یعنی الخفاش **وقط** وقیط مغاکی در زمین سخت یا کوه که در وی آب گرد آید وقاط جماعت
توقیط مغاک کردن باران زمین را وآب که از بالا چکد موقوط انداخته وقط ایضا افگندن حلقه با بار یوم الوقیط کان فی الاسلام من بنی تمیم وبکر بن
وائل **وهط** شکستن **عع فاکه** ونام مالی که عمرو بن العاص را بود وهطة زمین پست مغاک مثل وهدة وهطاء وهاط جماعت ویقال وهط من عشر یعنی عشتر
وآن درختیست عرب را از نوع طاق کما یقال عیص من سدر رومثل هیاط انداختن چنانکه برخیزد **فصل الهاء هبوط** فرود آمدن یقال هبط هبوطا اهبطا
ای نزل وهبطه هبطا ای انزله لازم متعد یقال اللهم غبطا لا هبطا وقد مر فی فصل الغین اهباط متعد منه انهباط لازم منه هبوط ایضا کم شدن بهای متاع وکم
کردن آن ولاغر کردن بیماری مردم را **عع فاکه** هبوط بالفتح نشیب هبیط شتر لاغر **هرط** طعنه کردن ونقیصه گفتن **عع فاکه** تهارط کید گرگر ودشنام
دادن هرطة بالکسر میش بزرگ هرط جماعت **همط** ستم کردن وبی اندازه گرفتن **عع فاکه** اهتماط دشنام ونقیصه گفتن کسی را **هیاط** مهایطة بانگ وفریاد کردن
یقال وقع القوم فی هیاط ومیاط تهایط گرد آمدن وصلاح هو کردن قوم میان خود ها وهو خلاف التمایط **فصل الیاء یعاط** مثال قطام زجر ونهیب
گرگ راندن اشتها بانگ برزدن گرگ را یقال یعطت بالذئب اذا قلت له یعاط **باب الظاء فصل الباء بهظ** گران شدن کار بر گردن کسی **عع فتحتما** بانده کار
کردن ودشوار بهوظ گران بار **فصل الجیم جحوظ** بیرون شدن وبزرگ شدن چشم **عع بفتحتما** جاحظة چشم نشان منه مرد زاده جاحظ ایضا نام مردی جاحظتان
دو حدقه چشم **جحمظة** بند کردن کسی را **جعظ** مرد وفرکرو فی الحدیث اهل النار کل جعظ مستکبر **جعظ** ای ضخم جنعاظ بالکسر جنعاظة بدخوی

گوسپند و تجریع بر جرعه جعنظاظ برآماسیده مردار یقال جعاظت الجیفة در بالکافه لا یکون الا اجتماع الساکنین و قالوا جعاظت الجیفة جلنظی ستان خفته
و پایها دراز کرده جواظ مرد ضخم خرامان رفتار جوظ جوظا خرامان رفتن و فی الحدیث اهل النار کل جعظری جواظ **فصل الحاء** حظ بهره و بخت احظ حظوظ
جماعت آحاظ کذلک و هو علی غیر قیاس کانه جمع احظ و با بهره و دولتی شدن عع کافه هو حظ و حظیظ و محظوظ ای جدید ذو حظ من الرزق و انت
احظ من فلان تو بهره تر و بارونق تری از فلان حظظ بضمتین و فتح دوم لغة فی الحضض سوده من الادویة حفیظ ایضا جمع بین الضاد و الظاء حفظ بالکسر
نگاه داشتن و یاد گرفتن حفظة فرشتگان نگاهبان و نویسنده اعمال محافظة نگاهبانی کردن و یقال انه لذو حفاظ و محافظة ای ذو عار و حمیة حفیظ
نگاهبان و منه قوله تعالی و ما انا علیکم بحفیظ احتفاظ خوشتن داری کردن متعد بالباء و بخشم شدن یقال احتفظته غضبه و تحفظ تحفظ بهشیار و بیدار بودن
و یک یک یاد گرفتن تحفیظ یاد دادن کتاب خبر آن را استحفاظ بامدواشت خواستن حفیظة حفظة غضب و حمیت یقال ان الحفائظ تنفض الاحقاد ای
رسیدن حمیت تحظلم حمیت له دان کان علیه فی قلبک حقد حفاظ بخشم آوردن حنظی بسم ای دبئ بنی شنو هیدا و الفحش و الالف للالحاق و خنظی به و عنظی
و غنظی به کل یقال رجل حنظیان و خنظیان و خنذیان بالخاء المعجمة و عنظیان بالمعجمتین و المهملة مع المعجمة ای فحاش **فصل الدال** داظ خبه کردن گلو و بر
گردن فشنک عع بفتحهما دلظ زدن و بفتن عع فاضه دلنظی صلب سخت الف للالحاق و ناقة دلنظاة **فصل الراء** رعظ بالضم جای
در نشاندن پیکان در تیر ارعاظ جماعت رعظ بالتحریک شکستن سوراخ تیر که پیکان در وی کنند عع کافه سهم رعظ نعت منه **فصل الشین** شظاظ
بالکسر چوبک گوشه جوال غراره [illegible] دزد و فی المثل الیس من شظاظ و هو سارق من الزبابة شظ گوشه بستن جوال را اشظاظ چوب گوشه ساختن و بر پای
خاستن شنظشنظه [illegible] شدن ذکر کوه کت تون بول شناظی الجبل کرانهای کوه شنظوة بالضم علی فعلوة یکی شنواظ بالضم و الکسر زبانه آتش بی دود
فصل العین عطعطة چاو چاو زدن و رفتن تیر و سیاه یکی زفتن بدل اصعف معرکه و فی المثل لا تعطشنی و تعطعطی ای لا تزعجنی [illegible] اوصی نفسک
قال الجوهری هذا الحرف هکذا جاء عنهم فیما ذکره ابو عبیده و انا اظنه تعصعصی بضم التاء یعنی تأمرنی بالاستقامة و انت متوجین عکاظ بازار عرب
در زمان جاهلیت بوقت جاهلیت سالی یکبار آنجا گرد آمدندی و خرید و فروخت کردندی و تفاخر و تناشد اشعار با هم نمودندی و در وقت اسلام آن منهدم شد ادیم عکاظی
منسوب به عنظوان بضمتین مرد فحاش و نوعی از گیاه که درد شکم آورد [illegible] عنظوانة مخ ماده **فصل الغین** غلظ سطبری و سطبر شدن عع بضمهما
غلیظ نعت منه استغلاظ غلیظ شدن و غلیظ شمردن چیزیرا و ناخریدن جامه بسبب درشتی یقال استغلظه ای ترکت شراءه لغلظه غلظة مثلثة بالکسر ای
غلاظ یعنی درشتی اغلاظ درشت گفتن و جامه درشت خریدن تغلیظ درشت کردن بر کسی چیزیرا و منه الدیة المغلظة و الیمین المغلظة غنظ اندوه
سخت و سخت اندوهگین کردن عع فاکه و کان ابو عبیدة یقول هو ان یشرف الرجل علی الموت من الکرب ثم یفلت منه و ذا سخت اندوهگین و ذکر
عمر بن عبد العزیز الموت فقال غنظ لیس کالغنظ و کظ لیس کالکظ غنظغظة بخش شنو هیدن [illegible] از روی عنظی [illegible] باب الاحد [illegible] فی
فصل الفاء غیظ خشم پنهان از عجز و بخشم آوردن عع [illegible] نعت منه و نام مردی و هو غیظ بن مرة بن عوف مغایظة بخشم آوردن اغتیاظ تغیظ بخشم شدن
فصل الفاء فظ آب شکنبه و مرد درشت خوی فظاظة درشت خو شدن عع کافه افتظاظ آب از شکنبه شتر داده بر او را البتین [illegible] اگر
خداوند شتر تشنه شود و شکم او [illegible] و سرگین او را بفشارد و آن آب را بخورد فیظ فیوظ فیظان مردن عع فائه یقال فاظ ای مات
و فاظت نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیدة و الکسائی و ابی زید قال الکسائی یقال فاظت نفسه و فاظ هو نفسه ای قاءها لازم و متعد قال الاصمعی
سمعت ابا عمرو بن العلا یقول لا یقال فاظت نفسه و لکن یقال فاظ اذا مات عع فاضه و لا یقال بالضاد البتة فوظ [illegible]
منه تفیظ بقی جان دادن یقال تفیظوا انفسهم ای تقیئوها افاظة متعد فیه یقال افاظه الله و افاظ الله نفسه **فصل القاف**
قرظ بفتح الراء برگ سلم که بوی پوست پیرایند ادیم مقروظ نعت منه کبش قرظی بفتح القاف و ضمه بفتح قاف منسوب بیمن
که منبت قرظ است قارظ چیننده برگ سلم فی المثل لا آتیک او یؤوب القارظ العنزی و هو من عنزه خرج فی طلب القرظ فلم یرجع و ربما

قارظان ایضاً من عنزة سعد القرظ موذن رسول الله صلی الله علیه وسلم که در مسجد قبا بود ودر عهد عمر رضی الله تعالی عنه بمدینا آمد تا امروز موذن مسجد مدینه از فرزندان اوست قریظه ونضیر دو قبیله از یهود خیبر تقریظ ستودن کسی را که زنده باشد تا بمن ستودن مرده را و بالضاد ایضاً عن ابی زید اذا مدحه بباطل او حق تقارظ مدح گفتن یکدیگر را **قیظ** گرمای تابستان وسخت گرم شدن روز وبگرما مقیم بودن بجائی **عع فاکه** تقیظ کذلک صلته بالبا یقال تقیظ بالمکان ای اقام به فی الصیف مقیظ موضع باشش وقت گرما تقییظ بسند آمدن چیزی کسی را بگرما **فصل الکاف کظة** بالکسر زحمت امتلای طعام کظ زحمت دادن امتلا **عع فاضه** ورنجانیدن کار کسی را واندوهگین کردن مکاظه سخت مرو سیدن در حرب کظ ظ از حد گذرانیدن مردم در دشمنی را بابکدیگر یقال بینهم کظاظ ای عداوة تکاظظ بر شدن آب از سیل بجل کظ لظ مرد سخت دشوار خو **کنظ** دشوار آمدن کار بر کسی **عع فاضه که فصل اللام لحظ** نگریستن بدنبال چشم صلته بالبا رو بالی **عع بفتحهما** لحاظ بالفتح دنبال چشم لحاظ بالکسر نگاه داشتن بچشم چیزی را **الظاظ** لازم شدن چیزی صلته بالبا رو مداومت کردن با چیزی ومقیم بودن بجای وپیوسته بار بدین بار ادا کجاح کردن رجل ملظ ای ملح وملظاظ ای ملحاح قال ابن مسعود رضی الله تعالی عنه الظوا فی الدعاء بیاذا الجلال والاکرام ای الزموا ذلک رجل لظ ای عسر **لعمظة** شره وآرزو و گوشت بدندان کندن از استخوان لعظمة کذلک مقلوبه رجل لعمظ ولعموظ ولعموظة بالضم کلها بمعنی وهو النهم الشره وقوم لعامظة ولعامیظ **لفظ** بیرون افگندن از دهان **عع فاکه** لفاظة بالضم سخن از دهن بیرون فتاده یا جزان لفظ سخن وسخن گفتن تلفظ کذلک لفظة یک سخن الفاظ جمعت ویقال اسمع من لافظة وهی العنز لانها تشلی للحلب وهی تجتر فتلفظ بجرتها وتقبل فرحاً منها بالحلب او الحمامة التی تزق فرخها ویقال هی الرحی ویقال هی الدیک ویقال البحر لانه یلفظ بالجواهر والعنبر والهافیه للمبالغة **لمظ** زبان گرد دهان برآوردن بعد از طعام ولب لیسیدن **عع فاضه** لماظة بالضم آنچه باند از طعام در زو ایا تمی ماند لمظ کذلک وزبان بیرون آوردن مار ویقال ما ذقت لماظا بالفتح ای شیئاً وشرب الماء لماظا اذا ذاقه بطرف لسانه التماظ خوردن لمظة نکته از سپیدی چیزی فی القلب رلمفتی سپیدی لب زیرین اسپ فرس المظ نعت منه لمظاظ سپید شدن لب زیرین اسپ **فصل المیم مشظ** بالتحریک خار رو چوب حرمن در دست **عع کافه** مشظ نعت منه **مرظ** انار دشتی وکوهی مظة نام مردی ماظة مظاظ بدی مناعت کردن بایکدیگر تماظظ کذلک **فصل النون نعظ** نعوظ برخاستن ذکر مرد **عع بفتحهما** انعاظ خیزانیدن ذکر دباز وفراز کردن ناقه فرج را از غایت اشتهای فحل **نکظ** بالتحریک شتافتن **عع کافه** انکاظ تنکیظ شتابانیدن **فصل الواو وشظ** استخوان شکستن **عع فاکه** وفانه ومنخ در بن دسته تیر وتیشه زدن تا استوار شود والوشیظ لفیف من الناس لیس اصلهم واحدا **وعظ** پند دادن ونصیحت کردن عظة کذلک **عع فاکه** اتعاظ پند گرفتن یقال السعید من وعظ بغیره والشقی من اتعظ به غیره **وقظ** دفع کردن وکظ دافع موکظة مداومت کردن بر کاری وقوله تعالی الا مادمت علیه قائما قال مجاهد موکظا **فصل الیاء یقظ** بضم القاف وکسرها مرد بیدار وهشیار ایقاظ بیدار کردن از خواب وگرد برانگیختن تیقیظ کذلک تیقظ بیدار وهشیار بودن استیقاظ کذلک وبیدار از خواب یقظان بیدار یقیظة بفتحتین بیداری نام مردی

قد تم النصف الاول من صراح اللغة ١٢٦٩ هجری

بسم الله الرحمن الرحیم باب العین فصل الالف امع امعة بالکسر مرد بیجائی ومنه قول ابن مسعود رضی الله تعالی عنه لا یکونن احدکم امعة ولا یقال للنساء امعة وقد حکی عن ابی عبید فصل الباء بتع دراز گردن شدن اسپ **عع کافه** فرس بتع نعت منه بتعة مونث بتع بالکسر وبکسر الاول وفتح الثانی مثال قمع وقمع نبیذ عسل ابتع کلمة تاکیدست یقول جاؤنی اجمعون اکتعون ابصعون ابتعون همه یکسره کاثعة **باثعة** لب سطبر رنگین **بخع** کشتن خود را از خشم واندوه ومنه قوله تعالی فلعلک باخع نفسک بخوع اقرار کردن وگردن نهادن حق را صلته بالبا یقال بخع بالحق **عع بفتحهما** بخاعة کذلک **عع کافه** قال فی الایضاح شرح المقامات بخع الشاة ای بالغ فی ذبحها وفسره بانه قطع عظم رقبتها ویبلغ بالذبح البخاع وهو العرق الذی فی الصلب والنخع بالنون دون ذلک وهو ان یبلغ بالذبح النخاع وهو الخیط الابیض الذی یجری فی الرقبة **ابداع** نو بیرون آوردن نه بر مثالی مبدع نعت منه ای مبدع وهو من صفات الله تعالی ابتداع مثله وطرز نو نهادن شاعر وشعر را ماده سخن سستی تور ونشست یقال ابدعت راحلته ای کلت وابدع الرجل اذا کلت راحلته

مجهولا بدیع بمعنی مبتدع آید دخیک فی الحدیث ان تهامة کبدیع العسل حلو اوله حلو آخره شی بدع بالکسر مبتدع ومنه قوله تعالی قل ما کنت بدعا من الرسل ای بدعا
بدعة نو بیرون آوردن رسمی در دین بعد از کمال دین استبداع بدیع شمردن تبدیع به بدعت منسوب کردن براعة تام شدن در فضل و گذشتن از همچشمان
ع بفتحهما و بضمهما بارع تست منه و فعلت کذا متبرعا ای متطوعا بروع نام ناقه ... و نام زنی از اصحاب الحدیث بکسر و لبا و بصوت الفتح لانه لیس
فی کلام العرب فعول الا خروع و عتود اسم شجرة و واد برذعة گلیم که زیر پالان بر پشت شتر نهند ابرذاع آمادگی کردن کار را برشاع بالکسر مرد گول و فرزک بد
نمای برقع بضم القاف و فتحها روی بند زنان عرب و ستور برقوع کذلک برقعة ردی بند نهاد تبرقع برقع پوشیدن مبرقعة گوسپند سفید سر برقوع بکسر القاف سپیدی روی اسپ
که همه سوی گرفته باشد یقال غرة مبرقعة برقع بکسرتین نام آسمان هفتم لا ینصرف برکعة بر چهار دست و پای ایستادن و انداختن تبریع بکون افتادن بزیع مرد ظریف
بزاع بالضم مثله برعة ظریف شدن ع بضمهما تبزع ظریف خاستن کودک و بزرگ شدن فتنه و بدی غلام بزیع ای متکلم لا یستحیی امرأة بزیعة و ابزعة مایجده به
الانسان بوزع نام ریگ توده م و نام زنی شیء بشع بدمزه حلق سوز بشاعة بی مزه شدن بشع ناخوش شدن بر دم آبی مزگی طعام ع کافرحه استبشاع بدمزه
شمردن بصع جمع کردن البصع کلمة تاکیدست وقیل بضعا بالضاد المعجمة یقال جدت حقی جمع بصیع والانثی جمعاء بصعاء وجاء القوم اجمعون بصعون ورأیت
النسوة جمع بصع و هو تو کید مرتب لا یقدم علی اجمع ویقال مضی بصیع من اللیل بالکسر ای صدر منه بضاعة بالکسر پاره مال که بدست کسی تجارت فرستند ابضاع استبضاع
بضاعت کردن مارا و فی المثل کمستبضع تمر الی هجر و هو سخن ... باضعة شکستگی سر که پوست و گوشت بشکافد چون بزد دار ... خون روان باشد دامیه خوانند و مه
بندگی از گوسپند ... باضع شمشیر که برهرچه برآید پاره کند بضع بالکسر پاره از عدد و بالفتح ایضا و هو ما بین ثلث الی التسع تقول بضع سنین و بضعة عشر رجلا و
بضع عشرة امرأة فاذا جاوزت العشرة ذهب البضع ولا تقول بضع و عشرون بضعة بالفتح پاره گوشت و جمعها بالکسر مثل القطعة والقطع والفلذة والفلذ والکسفة
واشباهها والجمع بضع مثل تمرة و تمر و بضع مثل بدرة و بدر تبضیع پاره کردن گوشت و گفانیدن جراحت و سیراب شدن و فی المثل حتی متی تکرع ولا تبضع و ستره امرن ز
کسی ع بفتحهما مبضع نشتر ابضاع سیراب کردن و جواب شافی دادن مسئله بضع بالضم نکاح یقال ملک فلان بضع فلانة مباضعة بضاع ای مجامعة و جماع و فی المثل
کمعلمة اهها البضاع بضیع خوردن ... ه از آدمی و ستور و جزیره بحر و گوشت یقال دابة کثیر البضیع و رجل خاظی البضیع مرد آگنده گوشت تبضع خوی روان
کردن از پیشانی بضیع مصغر نام مایی بضاعة بالضم والکسر فی الحدیث بعاع بالفتح رخت جهاز و بعاع السحاب گرانی ابر از باران بقعة بالضم جایی
بقاع جمع باقعة سختی بقع سخت گفتن و بهتان نهادن کسی یقال بقع الرجل ای رمی بکلام قبیح او بهتان ... مجهولا و بجای رفتن یقال لا ادری این بقع
ای این ذهب بقیع موضعی که درو درختان هر نوع باشد بقیع الغرقد گورستان مدینه بقع بفتحتین پیسی در مرغ و سگ ... که ابلق در ستور ع کافرحه غراب ابقع زاغ
پیسه بقعان الشام الذی فی الحدیث خدمهم وعبیدهم لبیاضهم و سوادهم سنة بقعاء سال قحط ویقال فیها خصب و جدب بقعاء نام شهری بلع زدن
سخت بر هر جا از اندام و برآمدن و بیش آمدن کسی بسبب ناخوشی و تمیم یقول ما ادری این بلع بمعنی این ذهب بلع فرو خوردن ع کافرحه ابتلاع کذلک ابلاع
فرو خورانیدن چیزی را بکسی سعد بلع بالضم منزلی از منازل قمر و ایضا سوراخ بکره تبلیع نخست پیدا شدن سپیدی در سر بالوعة الاسن و جای دست و دست شستن بلوعة بالتشدید
کذلک مبالیع جمع جا مبعا نام مردی متبلع بلتعانی آنکه ظرافت و زیرکی نماید از خود ابو بلتعة کنیت مرد بلقع بلقعة زمین خشک یقال منزل بلقع و دار بلقع بلا ها اذا کان
نعتا فان کان اسما قلت بلقعة ویقال الیمین الفاجرة تذر الدیار بلاقع باع تو لاخ و عبارت از بزرگی و کرم یقال فلان طویل الباع ای ذو بسطة و کرم بوع تو لاخ کردن
ع کافتحه و گام فراخ نهادن ناقه و اسب در رفتن بیع خریدن و فروختن من الاضداد مبیع کذلک و قیاسه مباع و ایضا فروخته مبیوع مبیع مثل مخیوط علی التمام
والنقص قال الخلیل الذی حذف من مبیع واو مفعول لانها زائدة و هی اولی بالحذف وقال الاخفش المحذوف عین الفعل لانهم لما سکنوا الیاء القوا حرکتها علی ما قبلها فانضمت ثم
ابدلوا من الضمة کسرة للیاء التی بعده ثم حذف الیاء لاجتماع الساکنین وبها الیاء و واو مفعول انقلبت الواو یاء کما انقلبت واو میزان للکسرة قال المازنی کلا القولین حسن و قول
الاخفش اقیس مباعة خرید و فروخت بیاع خرنده و فروشنده ولابعه عرض کردن بفروختن ابتیاع خریدن ویقال بیع الشی مجهولا فان شئت کسرت الباء وان شئت ضممتها ومنهم من یقلب الیاء واوا فیقول
بوع الشی و کذلک القول فی کیل و قیل ... تبایع بایکدیگر خرید و فروخت کردن و بیعت کردن تبایع ... فروختن خواستن خریدار ... خود بیعة بالکسر کلیسای ترسایان ... فروخت یقال

ای بحسن البیعة **فصل التاء** **تبع** بفتحتین تباعة پس روی کردن **ع کافه** اتباع در پی رفتن و در پی فرستادن و دو سپردن کسی و در سخن دو لفظ پی
یکدیگر آوردن که هر یک روی باشد چون حسن بسن و متبع شقیع اتباع در پی رفتن تبع بفتحتین پس رو و پس روان واحد و جمع یکسان قوله تعالی انا کنا لکم تبعا تباع
جماعت متابعة تباع پس روی عمل کسی کردن و در پی یکدیگر رفتن در عمل تتبع طلب چیزی برفتن در پی وی تتبیع کذلک تتابع پیاپی شدن تباعة تبعة عاقبت
بد تبیع آنکه ترا بر وی مال باشد و پس رو و منه قوله تعالی ثم لا تجدوا لکم علینا به تبیعا ای ثائرا و طالبا و بمعنی تابع و گوساله تبیعة ماده تباع بالکسر تبائع جماعت
تبابعة ملوک یمن تبع یکی از ایشان سایه و نوعی از مرغان **ترع** بفتحتین پر شدن حوض **ع کافه** حوض ترع و کوز ترع ای ممتلی اتراع پر کردن
ترع بدی شتافتن بکسی صلته بالی یقال ترع الیه رجل ترع شتابنده ببدی و غصب سبیل تراع مشدد آنکه وادی را پر کند تراع ایضا دربان ترعة بالضم
در و فی الحدیث ان منبری هذا علی ترعة من ترع الجنة و پایه نردبان و مرغزار و دهانه جوی یا سر ترع رفتار سخت تریاع بالکسر موضع **تسعة** نه مرد
تسع نه زن و مدت تشنگی شتران تسع بالضم نه یک تسیع کذلک تسوع مثال صرد سه شب از ماه شب هفتم و هشتم و نهم وهی بوزن افعیل تاسوعا روز نهم
محرم تسع بالفتح نه یک گرفتن و نهم شدن **ع بفتحهما** اتساع نه تن شدن قوم و خداوند شتران نه روز یکبار نوبت آب شدن **تعتعة** در ماندن
در سخن و در شکوخیدن ستور در پی آرام و تعتعه کردن کسی را و یقال وقع القوم فی تعاتع ای فی اراجیف **تلع** درازی گردن تلع نعت منه جید تلیع
طویل تتلع گردن ستیخ کردن تا بر خیزد و یقال قعد فما یتتلع ای ما یرفع رأسه للنهوض و لا یرید البراح رجل تلع بکسر اللام بسیار نگرنده چیب خوار تلع بفتحهما
لغة فی ترع او لثغة تلعة بالفتح پشته و نشیب و هو من الاضداد و تلاع آب راهها از بالا سوی نشیب تلعة یکی تلوع بلند بر آمدن روز اتلاع گردن بر افراختن
ستور از جای خود متالع بالضم کوهی **توع** مسکه با خلة نان بایسه بر گرفتن **ع فا ضم** **تیع** بیرون آمدن قی و روان شدن مایع بر زمین **ع فا له** اتاعة
قی کردن متیع نعت منه تتایع قی کرده تتایع ستیهیدن در بدی و در افتادن در بدی و خوشتن بشتاب [illegible] و ناو [illegible] بادم گیاه را و جنبانیدن
در او رفتن تیعة بالکسر چهل عدد از گوسفند و فی الحدیث فی التیعة شاة **فصل الثاء** ثطع الرجل مجهولا زکوم شد **ثع** قی کردن **ع فا له**
انثعاع بر آمدن قی از گلو و خون از بینی و جراحت **ثلع** سر شکستن **ع بفتحهما** مثلع غوده خراخته و جراحت **فصل الجیم** **جدع** بینی بریدن و گوش
و دست و لب بریدن اجدع جدعاء نعت منه جدعة باقی مانده بریدگی و بزندان کردن و حبس کردن بالدال ایضا المجادعة المخاصمة تجادع کذلک
یقال ترکت البلاد تجادع افاعیها ای یاکل بعضها بعضا جدع بالتحریک خوار شدن کودک **ع کافه** اجداع مدخوار کردن کودک را و باز داشت
کردن جداع مثال قطام سال تنگی و سختی مجدع علف که سر او ستور خورده باشد کلا جداع بالضم علف پژمرده تجدیع جدعا لک گفتن کسی را یعنی بریده
باد بینی و گوش تو و دو گوش خر بریدن جنادع حشرات زمین چون ملخ و مار و سوسمار و جز آن و یقال رأیت جنادع الشر ای اوائله جندعة یعنی یکی از
هر جانوری کر ازوی گزند و حمت رسد ذات الجنادع سختی و بلا و فی المثل جاء بجنادعه عبد الله بن جدعان نام مردی **جذع** بالتحریک بچه از بعض
[illegible] جذاع جمع جذعان جذعة مونث جذعات جمع و آن بچه بسال دوم در آمده باشد از گوسفند و بسال سیوم از گاو و اسب و بسال پنجم از شتر اجذع کذلک
جذع سالی که در وی ستور دندان شیر بیفکند و بر بیارد منه الازلم الجذع سند کار دهر و یقال فلان فی هذا الامر جذع یعنی نو در آمده جذع بالسکون بر پای
باز داشتن **ع بفتحهما** اجذاع بزندان کردن جذع بالکسر تنه درخت جذوع جمع و نام مردی و فی المثل خذ من جذع ما اعطاک الجذعمة خرد و کودک و فی الحدیث
اسلم ابوبکر و انا جذعمة میم زائده **جرع** آب آشام خوردن آب **ع بفتحهما و که** جرعة بالتحریک ریگ نرمی که هیچ نروید برد جرعاء کذلک جرع جماعت
و ایضا ناقه تر شدن بکنار ارنامها [illegible] جرعة بالضم یکبار آشام از آب و شراب و جز آن و فی المثل افلت فلان بجریعة الذقن اذا اشرف علی التلف ثم کانو فوق
[illegible] شتران اندک شیر تجرع فرو خوردن خشم و جز آن تجریع جرعه جرعه خوردن آب اشتفرو خوردن خشم **جرشع** نعمتهن شتر بزرگ و بزرگ سینه و پهلو بر آمده
جزع بر پهنا بریدن وادی را **ع بفتحهما** [illegible] جزع بالکسر [illegible] جزعة اندکی از مال
ای قطعة [illegible] اندکی از آب و پاره از شب [illegible] جزع بالتحریک ناشکیبایی [illegible] **ع کافه** اجزاع [illegible]

بمه پخته شدن و رسیده شدن غوزه خرما **جشع** بالتحریک حرص حیره و سخت حریص شدن ع کافه تجشّع کذلک رجل جشع و قوم جشعون نعت منه مجاشع
نام مردی **جعجعة** آواز آسیا و فی المثل اسمع جعجعة ولا ارى طحنا و آواز شتران نر و حبس کردن و تنگ گرفتن کار بر کسی کتب عبید الله بن زیاد الی عمر بن سعد علیهما
ما یستحقّه من اللعن والطعن ان جعجع بحسین یعنی احبسه وضیّق علیه و تنگ گرفتن بر غریم بمطالبه و شتر را در جای تنگ خوابانیدن یقال جعجع بهم ای اناخ بهم جعجاع
شتر را بر خیز بیابان بخشند و یقال جعجع القوم ای اناخوا جعجع جعجاع زمین درشت تنگ فحل جعجاع گشن سخت بانگ تجعجع خود را بر زمین زدن از درد کی رسیده
باشد **جلع** بی شرم و فحاش شدن ع کافه جلع جالع جلعة جالعة نعت منه و دندانها بیش گشاده بودن از لب زیرین اجلع نعت منه مجالعة القوم
لفت و گوی کردن قوم با هم در شرب قمار جلع جامه بیرون کردن بمعنی خلع جلوع روی گشاده بودن از هر جا ع بفتحهما جالع زن برهنه روی انکلاع
انکشاف **جلنفعة** ناقه تن آور فراخ شکم جلنفاع مصدر منه **جمع** همه و گروه مردم مجموع جماعت و نخل بسیار با رو فرد لقه و گرد آوردن و اسم وحدة
جمع کردن ع بفتحهما اجتماع گرد آمدن رجل مجتمع مرد بکمال قوت رسیده و لا یقال ذلک للنساء و یقال للجاریة اذا شبّت قد جمعت الثیاب ای لبست الدرع والخمار
والملحفة تجمّع از هر جا گرد آمدن جماع الناس مردم در آمیخته از هر جا یعنی مختلف مجمع بفتح الوسط و کسره جای گرد آمدن جمع بکف بالضم و تخفیف مشت فراهم آورده
یقال ضربته بجمع کفّی و جاء فلان بقبضة ملء جمعه و یقال جذبت فلانا بجمع ثیابه و امرهم بجمع اذا کان مکتوما لم یعلم به احد و فلانة من زوجها بجمع ای لم تقتضها
و ماتت فلانة بجمع ای ماتت و ولدها فی بطنها و کلها بالضم الجیم و کسرها جمعة من تمر یک مشت از خرما یوم الجمعة بضم المیم و تسکینها روز آدینه و یجمع علی جمعات و جمع مسجد
الجامع مرکب آدینه وان شئت قلت علی الاضافة مسجد الجامع علی تقدیر مسجد الیوم الجامع کقولک الحق الیقین ای حق الشیء الیقین لان اضافة الشیء الی نفسه لا یجوز
الا علی هذا التقدیر و عند الفراء یضاف الی نفسه لاختلاف اللفظین و انشد قول الشاعر فقلت انجوا عنها نجا الجلد انه سیرضیکما منها سنام و غاربه فاضاف
النجا و هو الجلد الی الجلد لما اختلف اللفظان اتان جامع اذا حملت اول ما تحمل قدر جامعة ای عظیمة جامعة ایضا غلّ الجوامع الاغلال جمعا ستور ریسمان
در تن او باشد اجماع گرد آوردن و همه پستانهای ناقه را بستن و عزم کردن بر کاری و فراهم آوردن کار را مجمع نعت منه و قوله تعالى فاجمعوا امرکم
و شرکاءکم ای وادعوا شرکاءکم لانه لا یقال اجمعت شرکائی و یقال جمعت قال الکسائی یقال اجمعت الامر و علی الامر اذا عزمت علیه و الامر مجمع و
یقال اجمع امرک و لا تدعه منتشرا و حمله کردن چیز را مجموع گرد آورده از هر جائی فلاة مجمعة بیابانی که مردی گرد آید قوم در پیشان شده تا راه کم کنند
استجماع از هر جا گرد آمدن سیل و گرد آوردن اسپ خویشتن را در رفتن جُمَع ای جمع جمعة و جمعاء تقول رأیت النسوة جمع بلا تنوین لم یصرفوه لانه توکید
للمعرفة و تقول جذبت حقی اجمع فی توکید المذکر و هو توکید محض و کذلک اجمعون و جمعاء و جمع و اکتعون و ابتعون و ابصعون لا یکون الا تاکید تابعا لما قبله لا یبتدأ
به و لا یخبر به و لا عنه و لا یکون فاعلا و لا مفعولا کما یکون غیره من التواکید اسماء مرة و توکیدا اخری مثل نفسه و عینه و کله و اجمعون جمع اجمع و هو واحد فی معنی
جمع و لیس له مفرد من لفظه و المؤنث جمعاء و یقال جاء القوم باجمعهم بضم المیم و فتحها جمیع ضد متفرق و قد یؤکد به و یقال جاؤا جمیعا یعنی همه فراهم آمدگان
و لشکر و قبیله گرد آمده جماع الشیء بالکسر جمع چیزی یقال فلان جماع فلان ای جمعه و الجماع المجامعة ایضا و هی المباضعة و یقال الخمر جماع الاثم و قدر
جماع دیگ بزرگ تجمیع بنماز جمعه حاضر شدن و مال گرد کردن مجمّع لقب قصی بن کلاب لانه جمع قبائل قریش مجامعة تم و بر کاری گرد آمدن با کسی صحبة جعل
جوع بالضم نقیض شبع و بالفتح گرسنه شدن ع فاضه مجاعة کذلک جوعة یکی جائع نعت منه جیاع جوّع جماعت جوعان گرسنه جوعی
مؤنث مثل سکران و سکری و عطشان و عطشی عام مجاعة و مجوعة بسکین الجیم سال قحط اجاعت تجویع گرسنه داشتن و گرسنه گردن و فی المثل
اجع کلبک یتبعک تجوّع گرسنه بودن و خود را گرسنه داشتن بقصد استجاعة گرسنگی نمودن ربیعة الجوع بطن حی از بنی تمیم **فصل الخاء**
خبع لغة فی خبأ یعنی پنهان کردن المرأة خنبعة قبعة زن پنهان شونده خنبعة نوعی از چادر زنان خنوع دم گرفتن
بچه از گریستن **خثیعة** انگشتبانه تیرانداز و یقال خثع الدلیل بالقوم ای سار بهم سیر الظلمة دلیل خثع مثال
صنبر رهبر استاد خرتع مثله و بچه خرگوش و قوم ایضا من خوتعة و هو اسم رجل **خدبع** بالفتح و بالکسر

وانکسر فریفتن و خداع کذلک و بیشوئیدن و رسیدن سوسمار و خشک شدن آب دہان کاسد شدن بازار و باز ایستادن از عطا یقال کان فلان یعطی ثم خدع ای امسک ع بفتحہما

خدیعۃ مکر و فریب تخادع مکر نمودن مخادعۃ فریفتن انخداع فریفتہ شدن قولہ تعالی یخادعون اللہ ای یخادعون اولیاء اللہ و یقال خلق خادع ای متلون

[illegible] خادعۃ ای کاسدہ و دینار خادع ای ناقص مخدع بالضم والکسر گنجینہ ضب خدع ای مراوغ و فی المثل اخدع من ضب اخدع رگ پشت ہما اخدعان یقال

فلان شدید الاخدع ای شدید موضع الاخدع وکذلک شدید الابہر عن الاصمعی [illegible] اذا کان قصیرا

کان شدید [illegible] و اذا کان طویلا استرخت الرجل مخدوع آنکہ اخدع او بریدہ باشد رجل مخدع مثل مجرب آنکہ بارہا در حرب فریب خوردہ باشد [illegible]

خداعۃ ای قلیل الزکاء والریع و یقال الحرب خدعۃ بالفتح والضم والفتح افصح و خدعۃ بالتحریک ایضا رجل خدعۃ مثال ہمزۃ آنکہ مردم فریبد رجل خدعۃ بالتسکین آنکہ

مردم او را فریبند طریق خیدع ای المخالف للقصد لایفطن لہ و غول خیدع فریبندہ و یقال السراب خیدع خذع بریدن و ریزہ کردن گوشت ع بفتحہما

خذیعۃ نوعی از طعام با گوشت ریزہ مخذع پارہ پارہ کردہ خرع بالتحریک سستی و دلیری و شکستن و پیدا شدن شاخہای خربین ع کافہ خریع

[illegible] و یقال الخریع الفاجرۃ وانکرہ الاصمعی قال ہی التی تتثنی من اللین خرع شکافتن ع بفتحہما اخراع لازم منہ اخترع [illegible]

نو پیدا آوردن آفریدن خروع بالکسر بید انجیر و ہر چہ در نبات شود از گیاہ سستی ساق خراع بالضم درد اشتر ناقۃ مخروعۃ نعت منہ [illegible]

کتف خراعۃ لغۃ فی الخلاعۃ بیباکی و مہار گسستگی خزع بالفتح تخلف کردن از یاران ع بفتحہما صلتہ بعن تخزع مثلہ و ایضا بخش بخش کردن [illegible]

اختزاع بریدن از قوم انخزاع بریدہ شدن رسن از بنہ و یقال خزعنی ظلع فی رجلی ای قطعنی عن المشی تخزیعا رجل خزعۃ مثال ہمزۃ مرد باز ایستادہ از

کارہا خزاعۃ حی ست از ازد خزاعۃ [illegible] جدا از معظم [illegible] خشوع فروتنی کردن ع بفتحہما چشم فرو خوابانیدن صلتہ بالباء اختشاع کذلک

بلدۃ خاشعۃ و مکان خاشع [illegible] و فی الحدیث کانت الارض خشعۃ علی الماء ثم دحیت تخشیع فروتنی نمودن خضوع

فروتنی کردن و میل کردن ستارہ بفرو شدن ع بفتحہما اخضاع کذلک اختضاع فروتن گردانیدن حاجت کسی را بکسی صلتہ بالی رجل خضعۃ مثال ہمزۃ آنکہ

ہمہ کس را فروتنی کند خضیعۃ آواز شکم ستور و یقال سمعت للسیاط خضعۃ وللسیوف بضعۃ فالخضعۃ صوت وقع السیاط والبضعۃ صوت القطع [illegible]

ایضا انما الصوت فی الحرب اخضع سست گردن یقال فرس اخضع و ظلیم اخضع و ہم خضع الرقاب [illegible] خفع سرسام گشتن و افتادن از گرسنگی ع بفتحہما

انخفاع سست [illegible] شدن خلع بیرون کردن جامہ و موزہ و نعل و خلعت دادن صلتہ بعلی [illegible] و معزول کردن از عمل [illegible]

[illegible]

جانه تا بیشتر پر دو بر کردن خوردن و بیرا بانگ کردن و دع دع گفتن کسی که افتاده باشد یعنی برخیز و بمان باهستگی و بدان دم نیز دعاع مثله جفنة دعدعة کاسه پر دفع بعضی هی دادن
صلته باو و دور کردن و سپوختن اندفاع و شدن و شتاب کردن سپس آب خوض کردن در سخن مدافعة ارا دار کردن حق کسی و دور کردن از کسی صلته بعض دفاع کذلک استدفاع دور
کردن خواستن بدی را تدافع یکدیگر را دفع کردن دفعة بالضم باران که بیکبار آید دفعة بالفتح یکبار مدفع در رستن و دم آنده دافع میش یا ناقه که فله بازگیرد در پستان پیش از
زادن مدفع بالفتح جای گرد آمدن آب مدافع جمع مدفع بالکسر قوع دفاع بالضم و التشدید سیل بزرگ دقعار خاک دقعم بکسر العین الدال مثله میم زایده دقع بالتحریک بر
خاک چسپیدن از خواری و محنت و برستی عع کافه فی الحدیث اذا جعتن دقعتن ای خضعتن و لزقتن بالتراب فقر مدقع ای ملصق به قعار مدقع شتر انی که علف را از روی
بیمروت خوردن دقع ایکه مراد کسب بدیر و یقال فی الدعار بماه الداء دقعة وهی الفقر والذل جع ویقوع که سنگی سخت دکاع بالضم بیماری سینا و شتر عع بفتحها
دلع بیرون آمدن زبان بیرون کردن زبان لازم متعد اندلاع لازم منه و بیرون آمدن شکم دالع متعد منه دمع مجهای شکم دمعی بیرون جستن عع بفتحها دمع التحریک
اذ الک عع کافه دمعة قطره اشک اماة دمعة سریعة الدمعة معة تیلسلک سر جالکه ازوی خون دوا کند مدامع کنجهای چشم و مامع بالضم آب چشم از علتی یا از سرما
باشد آب کذا ذ تبال مجه بهاران دمع بفیقی شان از آب چشم رخسار دنع بالتحریک انجه طرح کنند شتر کشی از شتر و خواری رجل دنع بکسر النون الکسر بی خیر فراع
رش دست آنچه ذکر و مونث فرع جماعت ذراع الاسد یکی از منازل قمر ذراع رسن شتر و صدر نیزه گز و یقال هو مفی علی حبل الذراع ای معتد جاحد
ذراعان نام و رشته ذراع بالفتح زن سبک دست ذرع گز کردن جامه و غلبه کردن قی عع بفتحها و یقال البطرت فلانا ذرعه ای کلفته اکثر من طوقه و
بالامر ذرعا اذا ای نطقه واصل الذرع انما هو بسط الید فکانک ترید مددت یدی الیه فلم تنله و ربما قالوا ضقت به ذراعا ای ضاق صدری تقول ای ارجع علی نفسک یعنی
رفق کن با تن خود ذراع خنک و شراب و ذرائع جمعها ذرع کنندة تدریع جمع کردن دست اذا ران بمعنی و بدست اشارت کردن بشره و یقال قد ذرع البشیر
که بدست اشارت کند تذرع گاو کوهی یا ذرو و رشهای او برخالهای سیاه باشد ذرع بالتحریک گوساله وحشی و طمع قال الشاعر و قد یقود الذرع الوحشیا اذرع
گوساله ماده با بیرو کاو دو برگشتن سخن تمذرع بر گفتن و افزار مکردن خیر ارش و تیس ساختن خیر اندرع بکسر الراء باران که باندازه رس نم
در زمین رفته باشد بالفتح للراء منه اکنا داری شریف تراز بدرش مذرع ریهای گرد اگرد شهر که روی کشت و دراغ باشند و خراستان نزدیک شهر و قوائم ستور
مذراع یکی ذریعة انچه بوی بدیگری پیوندد و بامرادی رسند و شتر یا اسب که آن کرصیاد در پس آن نهان شود و جهت دین صید از وقرس ذریع فراخ گام قوام ذرعاء
ای سرعة قتل ذریع ای سریع یقال قتلوهم اذرع قتل اذرعات نام موضعی بشام فی معرفة منصرفة مثل عرفات و قال سیبویه من العرب من لایمنون اذرعات کما اذرعیة
منسوب بوی ذعذعة حد اکردن براکنده کردن و آشکارا کردن راز ذعذع الازم منه ذعاع کروهها ذعاعة یکی یقال ایضا تفرقوا ذعاذع ذیع ذیع دعان
پراگنده شدن خبر عع فاله اذاعة فاش کردن خبر او همه آنچه در خوردن برآمدن تریاع انکه راز نتواند نگاه داشت و فی الحدیث لیسوا بالمذابیع البذر و فصل الراء ربع
سرای و محله یقال ما اوسع ربع بنی فلان یقال ما اوسع ربع بنی فلان الحلتة رباع و ربوع اربع اربع عدد اربعة چهار مراربع چهار زن بعون جمل ربعة بالضم بالتحریک لنبار بتکینها چهار یک
ربع چهارتوا با دفتن زره و جز آن و جویده بار بر شتر نهادن و آن چوبیست که بار را بروی اندازند و دو کس برگیرند و بر پشت شتر نهند و بار بیستادن خود را
باز کشیدن از کار و منه قولهم اربع علی نفسک و اربع علی ظلعک ای ارفق بنفسک و کف چهارم قوم شدن چهاریک غنیمت ستدن فی الحدیث الم اجعلک
ربع ای تأخذ المرباع و هو الربع کالمعشار و هو العشر و لم یسمع فی غیرهما و سنگ بر داشتن بجهت آزمایش قوت عع بفتحها ارتباع کذلک کما فی اعل
مربع و مرتبع و بیعون حجرا ارتباع ذلک الحجر یسمی ربیعة یعنی سنگ و آزمایی ربیعة ایضا خود آهنین ربیعة الفرس پدر قبیله هو ربیعة بن نزار اخو
بن مضار ربعی بالتحریک منسوب الیه مرابعة دو کس دست یکدیگر گرفته سنگ بار بر شتر نهادن چون مربع نباشد یقال منه ربعت الجمل اذا ادخلت المربعة
تحته و رفعته مع صاحبک و بهار نزد کردن کسی را مثل المشاهرة و المصایفة یعنی تابستان مزد کردن مربع بالکسر نام مردی اربع ایضا چار بدر
تبار نوبت آیا فتن شتر عع بفتحها فی الکل یقال جاء بت الابل روابع ربع بالکسر هم فیه ایضا نبت که یکی از دیگر و دو دو روز منگذارد و نام مردی از هذیل
ربیع بهار و ربیع عند العرب ربیعان ربیع الشهور و ربیع الزمان یقال فیه الا شهر ربیع الاول و شهر ربیع الآخر و ربیع الازمنة ربیعان الربیع الاول و هو الفصل الذی تأتی فیه الکماة و النور

الكلاء والربيع الثاني وهو الفصل الذي تدرک فيه الثمار وفي الناس من يسميه الربيع الاول ويقال ايضاً ان العرب تجعل السنة ستة ازمنة شهران منها الربيع الاول

شهران صيف وشهران قيظ وشهران الربيع الثاني وشهران خريف وشهران شتاء وجمع الربيع اربعاء واربعة مثل نصيب وانصباء وانصبة اوجمع ربيع الكلاء

اربعة وربيع الجداول اربعاء ربيع ايضاً باران بهار ومنه ربعت الارض فهي مربوعة وجوى خرد مربع منزل بهاري مرابع جماعت ربعي بالكسر منسوب الى الربيع

يعني بهاري ربعي بن حراش نام مردي ويقال ماله هبع ولا ربع اي لا له آخر نتاج ولا اوله ربع اول نتاج بهار رباع ارباع جماعت مثل رطب ورطاب وارطاب

ربعة مونث ربعات جماعت هبع آخر نتاج هبعة مونث ويقال الناس على رباعتهم بفتح الباء وقد تكسر ايضاً اي على استقامتهم وامرهم الاول ربعة بفتحتين

سخت ترين دويدن شتر ونام مي از بني اسد ربعة بالتسكين گردم مرد و زن گرد يعني ميانه نه دراز و نه كوتاه وجمعها ربعات بالتحريک وهو شاذ وقطاعطا ارتباع

سخت دويدن شتر يقال مر البعير يرتبع نوع ضرب بقوائمه كلها وگرد اندام شدن وبهار بجاي مقيم بودن وارتبع البعير علف بهاري چريد تربع كذلک

وگرد با ي نشستن تربيع چهار سو كردن چيزي را وازچهار مين خانه نظر كردن كوكب بكديگر رباع بالضم چهارگان وهو معدول من اربعة اربعة ويقال مالي من

يعضد رباعي بالكسر غير فلان بهري امر في وغناي الذي انا عليه رباعة ايضاً نحو من حمالة رباعية بالفتح مثل الثمانية چهار دندان كه ميان ثنايا وانياب رباعيات

جماعت رباع مثل ثمان بچه دندان رباعية افكنده شد يقال كرب رذ وتار رباعيا بارفي النصب ربع ربعان جماعت مثل قذال وقذل وغزال وغزلان ارباع

بچهارم سال درآمدن گوسپند وپنجم كاو واسپ وبششم شتر وهو فرس رباع وهي فرقة رباعية وعلف بهار را كردن ستور را و حذاوند آن شتران ربع يعني نوبت

آب خوردن ودر بيري فرزند شدن كسي را وچهار عدد شدن قوم ومقيم بودن بمنزل بهاري ويقال من المجمع اربع الرجل اي ورد ابله ربعاً وولد له في الشبيبة

ولده والولد ربعي بالكسر وربعية القوم ايضاً ميرتهم في اول الشتاء واربع ابله بمكان كذا اي رعاها في الربيع واربع القوم اي صاروا في الربيع ودخلوا واربعة او

اقاموا في المربع عن الارتياد وبخعة ربع گرفتن كسي را صلته جلي يقال اربعت عليه الحمى تنته في ربعت وقد اربع مغنه في ربع فهو مربع وفي الحديث قوله عليه السلام

اغبوا في عيادة المريض واربعوا الا ان يكون مغلوبا اي عوده يوما ودعوه يومين واتوه اليوم الثالث وبها در نتاج آمدن شتر مربع نعت نه في

المكان فكذلک عادتها فهي مرباع قال الاصمعي المرباع من النوق التي تلد في اول النتاج والولد ربع بالضم وفتح الباء وغيث مربع مرتع باران بهاري علف رويانده

مرابيع جماعت اربعاء چهارشنبه اربعاوات جماعت يربوع كلاكوش ايبار زاده يرابيع جماعت وارض معجبة ذات يرابيع يربيع المتن موشش گوشتها يربوع

ايضاً پدر حي از تميم وهو يربوع بن حنظلة وپدر حي از بطني من مرة وهو يربوع بن غيظ بن مرة ربيعة ايضاً نام مردي وفي عقيل ربيعتان ربيعة بن عقيل وهو ابو الخلفاء وربيعة

بن عامر بن عقيل وفي تميم ربيعتان الكبرى وهو ربيعة بن مالک ويلقب بربيعة الجوع وربيعة الوسطى وهو ربيعة بن حنظلة بن مالک وربيعة اليوحي من هوازن وهو ربيعة

بن عامر بن صعصعة **رتوع** جريدن ستور **ع بفتحتين** وقوله تعالى يرتع ويلعب ينعم ويلهو ابل رتاع جمع راتع مثال نائم ونيام وقوم راتعون مرتع

چراگاه ارتاع چرانيدن ورو ضاينها بن علف جريد في **رتع** حرص وطمع سخت **ع كافه** راتع حريص وجامع **رجوع** بازگشتن وبازگردانيدن

لازم متعد **ع كافه** وقوله تعالى يرجع بعضهم الى بعض القول اي يتلاوم ومنه رجعي بالضم الرجوع يقال ارسلت اليک فما جاءني رجعي رسالتي اي جوابها وكذلک المرجع

ومنه قوله تعالى الى ربكم مرجعكم اي رجوعكم وهو شاذ لان المصادر من باب **ع فاكه** تكون بالفتح وفلان يؤمن بالرجعة اي بالرجوع الى الدنيا بعد الموت

ويقول بل جاک رجل كتابک اي جوابه ولعلي امراته رجعة بالفتح والكسر والفتح افصح ويقال ما كان من مرجوع فلان عليک اي مرده وده بچه رجع بچه ارتجاع

فروختن ناقه وبهاي آن ديگري خريدن مثل ان مرتجعة رجيعة ناقه دوم آنان راجع وناقه راجع انكه دم بردارد وبولي چنان اندازد كه آبستن نمايد وچنان نباشد

رجاع بالكسر مصدر منه **ع فاكه** ونوق رواجع راجع ايضاً زني كه بعد از مرگ شوي با اهل خويش بازگردد واما المطلقة فهي المردودة ومرغانكه از كله خود بازي

كردند رجع باران منفعت قوله تعالى والسماء ذات الرجع وحوض رجعان بالضم جماعت ورجعان الكتاب جوابه ورجع الدابة يديها في السير خطوها ارجع الوا... خطهاي جمع

كه از سفري بازگردد وسفري هو الكال رجيعة مونث رجائع جماعت وعائط ودرگون سك ومرزاد مرجيه بازگر بمنزد شود وربما سواه ... رجاع تماطل كردن دست

بهسايگي وبازگشتن وگرفتن خريده بازگردانيد وبازفرستادن ستور بعد از آنكه عوض جهاز گردانيدن ... تشد ... ترجيع بازگشتن ... رجاع ... بازگرفتن مهيب ...

الیه اجحون گفتن ترجیع مثله و بانگ بانگ زا د و بانگ عقب چنانکه مذهب شافعی ست و آواز گردانیدن در حلق و باز گردانیدن ستور سمها را در رفتن و کار را باز
تازه کردن رجع الکتف و مرجعه بر کتف دو استخوان بازایستانیدن چیزی را **ع بفتحهما** یقال ردعه عن الشئ فارتدع ای کففته فکف ، چیزی در مالیدن متعدی بحرف صلة
بالبا ، و اثر گرفتن از رنگ و بوی چیزی یقال به ردع من زعفران او دم ای لطخ و اثر و یقال للقتیل رکب ردعه اذا خر لوجهه علی دمه ، ردع باز ایستادن از کود
شدن بچیزی یقال ردعته بالشئ فارتدع ای لطخته فتلطخ ، رداع بالضم باز گردان کردن بیماری و در رفت اندام مرد و بیماری باز گردان شده رداع بالکسر
نام آبی مرتدع تیر که بر نشانه زند و بکفد ردیع تیر بیکان افتاده رسع بالتحریک درد مندی بیان چشم **رسع کافه** ارسع لغت منه ترسیع کذلک مرسع مرسعه
لغت رصع بر چفسیدن بچیزی **رصع کافه** صلته بالبا ، ارصع رصعا لغت و هما لغتان فی الارسع والرسحا ، و ربما سموا فراخ النحل رصعا الواحدة رصعة بالتحریک
ترصیع در نشاندن جواهر بچیزی و حسن بچش سخن کردن به کلمه مقابل خود در وزن و در روی مکسان رصیعه جواهری که او را نشانده باشند رصایع جماعت رصع
اصابت نیزه و در نشاندن طعن با رصع آنکه سنان او فرو رود در مطعون ترصع نشاط و خوشدلی کردن **رضاع** شیر مکیدن بچه از مادر یقال رضع الصبی امه یرضعها
رضاعا مثل سمع یسمع سماعا رضع بالتسکین مثله لغة اهل النجد یقولون رضع یرضع رضعا مثل ضرب یضرب ضربا ارضاع شیر دادن مرضع زنی که بچه شیر خواره
دارد فان وصفتها بالارضاع قلت مرضعة رضوعة میش یا شیر راضعتان دو دندان شیر کودک یقال سقطت رواضعه لئیم راضع هو رجل کان یرضع
ابله وغنمه و لا یحلبها لئلا یسمع صوت حلبه رضیع شیر خواره و همشیره یقال هذا رضیعی ای اخی من الرضاعة بالفتح مراضعة بدایه دادن بچه را ارتضاع شیر
خود را مکیدن ماده بزرتضع کوالیدن کودک رعزعه متعدی منه شاب رعرع رعرع حسن الاعتدال رعارع جماعت رعاع مردم فرو دیده ناکس **رفع**
برداشتن و هو خلاف الوضع **ع بفتحهما** و بر فع کردن کلمه را او در اعراب چون ضم است در بنا و قصه بر داشتن بر والی صلته بعلی
رفیعة قصه که بر دارند و فی الحدیث کل رافعة رفعت علینا من البلاغ و برداشتن غله در وده و بخرمن گاه آوردن و بنده ایام رفاع
بالفتح والکسر و مبالغه کردن ستور در رفتن و راندن لازم متعدی صلته بفی و یقال دابته لیس لها مرفوع و هو مصدر مثل المجلود والمعقول و هو
عدو دون الحضر و نزدیک گردانیدن کسی را بکسی صلته بالی و من ذلک قولهم رفعته الی السلطان و مصدره الرفعان بالضم و قوله تعالی و فرش مرفوعة ای مقربة
لهم و یقال نساء مکرمات ناقة رافع آنکه فلو برگشت در پستان رفاعة بالضم بلغده که زنان بر سرین بندند تا کلان و فربه نماید و رشته که بندی آن بچیر
وقید خود را بسوی خود کشند و یقال فی صوته رفاعة بالضم والفتح بلندی و بلند آواز شدن **ع بضمهما** رفیع ای شریف ارتفاع مرافعه بنزدیک
حاکم شدن بالخصم رفاعة بالکسر نام مردی **رقعه** بالضم نبشته موجز و در پی رقاع جماعت رقع پیوند کردن کسی را یقال ارض مرقعا ای موضعا للشتم
والهجا و در پی نهادن جامه را **ع بفتحهما** ترقیع در پی بسیار کردن بجامه استرقاع در پی خواه شدن جامه رقیع آسمان دنیا و دیگرها ایضا و فی الحدیث
من فوق سبعة ارقعة فجاء به علی لفظ التذکیر کانه ذهب به الی السقف مرد احمق مرقعان مثله رقاعة مصدره **ع بضمهما** و یقال ارقع ای
جاء برقاعة و حمق مراقعه سوسه خوردن خمر و هو قلب معاقرة ارتقاع باک داشتن و هو الاکتراث والمبالاة و یستعمل فی النفی
یقال ما ارتقعت له و به ای ما اکترثت له و ما بالیت به جوع برقوع گرسنگی سخت **رکوع** پشت خم دادن یقال رکع الشیخ ای انحنی من
الکبر و منه رکوع الصلوة **رمعان** لرزیدن سر بینی از غضب **ع بفتحهما** ترمع جنبیدن رماعة آنجا که از سر کودک سپس جنبد و در بر مردم
یقال کذبت رماعتک اذا حمق یرمع سنگهای سپید تابان **روع** ترسیدن و ترسانیدن لازم متعدی و شگفت آوردن آروع
شگفت آرنده کسی را از غایت حسن و کمال خود روعا مؤنث منه و یقال افرخ روعه ای سکن فزعه و ذهب روع بالضم
عقل و دل یقال و قع ذلک فی روعی ای فی خلدی و بالی و فی الحدیث ان الروح الامین نفث فی روعی ارتیاع ترسیدن ترویع مثله
ترویع متعدی منه و قولهم لا ترع ای لا تخف ، لا یهولنک خوف روع مازناقه تیز هوش و کذا الفرس و لا یوصف بالمذکر ریع گوالیدن و فزون شدن یقال
عطای ارکت و ارض مریعة ای محصبة و باز گشتن و فزونی آستین زره و نیکو بر آمدن نان از تنور و طعام از دیگ یقال نان اطعام

واراع اذا صارت له زيادة في العجن والطبخ ويقال ناقة سياع مرباع مذهب في المرعى وترجع بنفسها وقول الكميت احيص منه جانب ربع جانب الآخر قرأته
گوالیدن وبسیار بچه شدن شتر ربعان کل شیء اوله ومنه ربعان الشباب وربعان السراب ترییع نمودن وناپدید شدن سراب ودرخشیدن وجنبیدن وعن سرس
طعام وفربه برابع اسپ نیک ریع بالکسر زمین بلند اریاع ج ومنه قوله تعالی اتبنون بکل ریع آیة وراه قال الشاعر شعر ریع یلوح کانه سحل شبه الطریق
ثوب ابیض **فصل الزاء** **زوبعة** رئیسی از پریان وگردباد تزبیع بخشم شدن متزبع عربده کننده زنباع بالکسر نام مردی زوبع مرد حقیر کوتاه
زرع کشت زروع جماعت وکاشتن ورویانیدن **ع بفتحهما** ومنه قوله تعالی أأنتم تزرعونه ام نحن الزارعون مزرعة مزدرع کشت زار
تقول للصبی زرعه الله ای جبره ازدراع کشت کردن مزارعة بایکدیگر کشاورزی کردن مزروعان لقب کعب بن سعد ومالک بن سعد از تمیم
زعزعة جنبانیدن ریح زعزعان وزعزع وزعزاع وزعازع التی تزعزع الاشیاء وسیر زعزع اسریع **زلع** بالتحریک کفتگی پای وکفتن آن **ع**
کافه وکذلک اذا کان فی ظاهر الکف فاما اذا کان فی باطنها فهو الکلع وتباه شدن جراحت تزلع کفتن پوست ازلع آنکه پوست پای او رفته تا **زمع** مرام
فرومایه یقال هو من زمع الناس ای من ناحیرهم وتندی پس سم ستور زمعة یکی زماع ج مثل ثمرة وثمار ودهشت خوردن وبیخود شدن **ع کافه**
رجل زمیع زموع شتابنده زمعان آهسته رفتن **ع بفتحهما** زموع خرگوش زماع درستی عزم وشتاب ازماع دویدن خرگوش وجا بجا بر آمدن نبات
وثابت عزم بودن بر کاری صلته بعلی وعزم کردن کاری را قال الخلیل یقال ازمعت علی امر فانا مزمع علیه اذا ثبت علیه عزمه وقال الکسائی یقال ازمعت
الامر ولا یقال ازمعت علیه وقال الفراء ازمعته وازمعت علیه بمعنی مثل اجمعته واجمعت علیه زمیع مرد مبارز دلیر ونیکورای **زوع** مهار شتر جنبانیدن
دعنان اسپ تا تیز رود **ع فاضه** **زنعة** آرایش کردن دختر را **فصل السین** **سبع** هفت وهفتم شدن وهفت یک ستدن ودشنام
دادن ونقیصه گفتن وافکندن گرگ گوسفند را **ع بفتحهما** ویقال فی العدد سبعة رجال وسبع نسوة سبع بالضم هفت یک **ع** بالکسر نوبت آب هفتم
روز یکبار سبع بضم الباء درنده سباع جماعت سبعة ماده شیر وقولهم اخذه اخذ سبعة اصلها سبعة مخففة ونام مردی سبیع بالتصغیر نام مردی وارض
مسبعة بالفتح ذات سباع اسباع صاحب درنده شدن وهفت عدد شدن قوم وصاحب رمه گرگ در آمده شدن وبگرگ دادن گوسپند را وبدایه دادن
بچه را وبی کار گذاشتن بنده را یقال اسبع عبده ای اهمله واسبع ولده ای رفعه الی الظؤورة مسبوعة ماده گاو که گوساله او را دد خورده باشد
سباعی البدن با هفت اندام درست تسبیع هفت یک بطنی از همدان اسبوع هفته اسابیع جماعت وطفت بالبیت اسبوعا ای سبع مرات
وثلثة اسابیع سبعان بضم الباء موضعی ولم یات علی فعلان شیء غیره تسبیع هفت عدد کردن وقولهم وزن سبعة یعنون به سبعة مثاقیل
سجع سخن با قافیه گفتن **ع بفتحهما** وسخن مقفی واسجوعة مثله والجمع اسجاع واساجیع وبانگ کردن کبوتر ونالیدن ناقه ساجع راست رو
تسجیع سخن با سجع گفتن کلام مسجع نعت منه **سرعة** شتاب نقیض بطء سرع بکسر السین وفتح الراء شتافتن **ع بضمهما** یقال سرع سرعا
مثال صغر صغرا سریع نعت منه ویقال عجبت من سرعة ذاک وسرع ذاک مثال صغر ذاک ویقال السرع اسرع مثال الوحی الوحی اسراع شتافتن
صلته بفی مسارعة وتسارع مثله صلته بالی الشیء کذلک وقال ابو زید اسرع القوم اذا کانت دوابهم سراعا وسرعان ثلث لغات فاخره وجای سرع ذا
فرجا نقلت فتحة العین الی النون لانه معدول من سرع فبنی علیها وسرعان ما صنعت کذا ای ما اسرع وسرعان الناس بالتحریک اوائلهم وهو معرف
سرع بالتسکین شاخ تر زر شترغ مثله وجوان نرم ونازک اساریع شاخهای ریزه که از بن درخت انگور روید اسروع یسروع بالضم کرمک سرخ که
که در تره باشد در پوست وچون از پوست بیرون آید پروانه شود والاصل سروع بالفتح لانه لیس فی الکلام یفعول قال سیبویه وانما ضموا اوله اتباعا
بضمة الراء وقال القتانی الاسروع دود حمر الرؤوس بیض الجسد تکون فی الرمل تشبه بها اصابع النساء وایضا اساریع القوس هی خطوط فیها
وطرائق واحدها اسروع بالضم **سطوع** بر آمدن گرد وبوی وصبح **ع بفتحهما** سطیع صبح سطع بالتحریک درازی گردن تعانه سطعاء نعت
منه سطاع داغ گردن ستور بدراز ادستوان خانه بعیر مسطع شتر با داغ **شعشع** پیر وحرف شدن مرد وبیشتر از ماه گذشتن وفی

عمر رضی الله تعالی عنه انه سافر فی عقب رمضان وقال ان الشهر قد تسسع فلو صمنا بقیته و فرو دامدن حال کسی سعسعه راندن بر بدن لعظ کس سع
سفع موی پیشانی گرفتن ع بفتحهما و منه قوله تعالی لنسفعا بالناصیة ویقال به سفعة من الشیطان ای مس و سوختن آتش و سموم روی را
و رنگ گردانیدن سوی نعره و سوختگیها سفعة بالضم سیاهی که بسرخی زند اسفع نعت منه و سیاهی سرخ زن سفعاء کبوتر سبزگردن سفع ایضا
ببال زدن کبوتر و مرغ یکدیگر را مسافعة کذلک سقع بالضم ناحیة و هی لغة فی صقع ویقال ما ادری این سقع ای ذهب سقع بالفتح زدن بانگ کردن
خروس ع بفتحهما و بالصاد و کذلک خطیب مسقع ای بلیغ مثل مصقع سقاع بالکسر روی بند و خرقه که بر معجر پوشند تا رمیان نشود و چیزی که بمنی آمه
راندان آستوار کنند و کذلک صقاع شقرقع تعریب شکرکه بضمتین و سکون الراء و فتح القاف و هی تبید الذرة یعنی بگنی از رزن و هی خمر الحبش سکع
رفتن مثل سقع و ما ادری این سقع و سکع بمعنی تسکع ای تسقع یعنی بگوشه رفتن و بسیار بودن در کار باطل سلعة بالکسر اخریان و آنچ سلعة سرشکستگی
سلع مصدر منه ع بفتحهما و نام کوهی بمدینه و کفتکی پای سلوع جماعت تسلع بالکسر شکاف کوه و بالفتح ایضا اسلاع جماعت سلع بالتحریک درختی تلخ مزه که فید
پای ع کافه انسلاع کذلک سلفع مرد دلیر و زن دراز زبان بیباک و ناقه استوار و نام ماده سگی سلقع جای سخت اتباع بلقع یقال بلقع سلقع زمین
خشک بی نبات و بلاقع و سلاقع سلنقع درخش ویقال للحصی اذا حمیت علیه الشمس اسلنقع بالبریق سمع شنوائی بکون واحدا و جمعا کقوله تعالی ختم
الله علی قلوبهم و علی سمعهم و هو فی الاصل مصدر قد یجمع علی اسماع و جمع الجمع اسامع و شنودن ع کافه سماع مثله صلته بالی و اللام قوله تعالی لا یسمعون الی الملأ
الاعلی و قوله تعالی لا تسمعوا لهذا القرآن یقال اسمعک لی ای اسمع منی و سماع ای اسمع مثل دراک و مناع بمعنی ادرک و امنع ویقال فعله ریاء و سمعة
ای لیراه الناس و یسمعونه استماع گوش داشتن صلته باللام قوله تعالی فاستمعوا له تسمع گوش نهادن سوی کسی صلته بالی فاذا ادغمت قلت تسمعت و قری
قوله تعالی لا یسمعون الی الملأ بالادغام تسامع از یکدیگر شنیدن اسماع شنوانیدن سخن و دشنام دادن و گوشه ساختن دلو را و سرود گفتن مسمعة
زن سرود گوی و قوله تعالی و اسمع غیر مسمع ای لا سمعت و قوله تعالی ابصر به و اسمع ای ما ابصره و ما اسمعه علی التعجب سمع بالکسر نام نیکو یقال
ذهب سمعه فی الناس ای صیت نام نیک او میان مردم و بچه گرگ از کفتار و فی المثل سمع من سمع تسمیع تشهیر کردن و فی الحدیث من فعل کذا سمع الله به سامع
خلقه یوم القیمة و تشنیع کردن و برداشتن گمنامی از کسی منتشر کردن ذکر وی متعد بالباء و شنوانیدن آواز کسی را سامعة مسمع گوش مسمع ایضا گوشه
دلو سمیع شنونده و شنواننده امراة سمعنة نظرنة بضم اولهما و ثالثهما و بالکسر و فتح ثالثهما ایضا و هی التی اذا تسمعت و تبصرت فلم تر شیئا تظننته تظنیا دکان
الاحمر بکسر اولهما و بفتح ثالثهما و تشدیدان لنا لکنة مغنة مغنة سمعنة نظرنة کالریح حول القنة ان لا تره و تظنه الهاء فیهما السکت و قد اجری الوصل مجری
الوقف فی تره سمعمع خرد سر و هو فعلعل سمیدع بفتح السین مهتر سناعة خوب شدن ع بضمهما رجل سنیع و امراة سنیعة خوب و نیکو الساعة
وقتی که در وی باشی و قیامت ساع ساعات جماعت ساعة سوعاء زمان سخت مثل لیلة لیلاء مساوعة من الساعة کالمیاومة من الیوم یقال جاء بعد
سوع من اللیل و بعد سواع ای بعد هدء منه یعنی بعد از آرام شب سواع ایضا نام بت قوم نوح علیه السلام ثم صار لهذیل ساعة مهمل گذاشتن ستور را سوع
بیکار ماندن آن ع فاضه و منه ضائع سائع و ناقه مسیاع و رجل مضیاع مسیاع ای هو مضیع و مسیع سبع سبوغ رفتن آب و شراب بهر دو اسیاع
مثله سیاع کاه گل و بالکسر ایضا مسیعه بالکسر اندا ده **فصل الشین** شبع بالکسر و فتح با سیری از طعام و سیر شدن نقیض جوع شبعت الخبز و اللحم
و من خبز و لحم ع کافه شبع بسکون مقدار سیری از طعام شبعان ای شبعی نعتان منه و امراة شبعی الخلخال اذا ملأته من سمنها و سطبوه آمدن زرکیه بدی
یقال شبعت من هذا الامر و رویت ای سئمته و کرهته اشباع سیر گردانیدن و رنگ سیر خورانیدن جامه را ثوب شبیع الغزل بسیار ریسمان متشبع خود را آراینده
بزیادت ازو سیع خود و نماینده بدان و فی الحدیث المتشبع بما لا یملک کلابس ثوبی زور شبعة بالضم مقدار یکبار سیری از طعام و قد شبعت غنمه اذا قاربت الشبع لم تشبع شبدع
بالکسر کژدم شبادع جماعت شجاعة دلیری و دلیر نمودن در محاربه ع بضمهما شجاع بالضم نعت منه و بالکسر ایضا قوم شجعة بفتحتین و شجعة بالفتح و الکسر و شجعان
مثل غلام و غلمة و غلمان و رجل شجیع و قوم شجعاء مثل جریب و جربان و شجعاء مثل فقیه و فقهاء و امراة شجاعة شجع بالتحریک سبک بر داشتن ستور دست و پای

را در رفتن یقال رجل شجع القوائم و ناقة شجعة و شجعاء اشجع مرد دلیر و نام قبیله و نوعی از مار شجاع مثله و هو مرد بی‌باک ... شجعة بالکسر کاصبعة مثله اشاجع جمع
و مرد سبک سر گول ... نام شیر تشجیع دلیر کردن و ... نسبت دادن کسی را بشجاعت تشجع دلیری نمودن بتکلف شریعة جای آب درآمدن و راه روشن شرع آب
درآمدن و راه پیدا کردن خدای تعالی بر بندگان در بندگی و راست شدن نیزه بسوی کسی و راست کردن ... و در خانه سوی راه کشاده شدن و کفانیدن
پوست را و بکار بردن ... شروع مثله ع بفتحتین شارع راه بزرگ و پیدا کننده آن اهل شروع شرع شراع آب آینده تشریع بآب خوردن و فی المثل اهون
السقی التشریع و یقال شرعک هذا بسنده است ترا این و فی المثل شرعک ما بلغک المحل یضرب فی التبلغ بالیسیر و مررت برجل شرعک من رجل ای حسبک و المعنی
انه من النحو الذی تشرع فیه و تطلبه یستوی فیه الواحد والتثنیة والجمع و قولهم الناس فی هذا الامر شرع سواء یحرک و یسکن یستوی فیه الواحد والمونث والجمع شرعة بالکسر
شریعة بمعنی و منه قوله تعالی لکل جعلنا منکم شرعة و منهاجا و یقال هذا شرع هذا و هذه شرعة هذه و هما شرعان ای مثلان شرعة الضبارة کمان شرع ع شرع جماعت
شراع جمع جمعه و ایضا بادبان کشتی و ربما قالوا اذا رفع البعیر عنقه فقد رفع شراعه رمح شراعی نیزه دراز اشراع در گشادن خانه را سوی راه و نیزه بر کسی راست کردن
حیتان شرع ای شارعات من غمرة الماء الی الجد شرجع دراز و جنازه مطرقه ... دراز شسع بالکسر دوال نعل شسوع جمع تشسیع دوال
کردن نعل را ع بفتحتین شسعا ... کذلک ... شسوع مسافت دور و فلان شسع مال اذا کان حسن القیام علیه شعاع روشنائی آفتاب شعاعة یکی شعاع پراگنده
گردانیدن بول را ع فاصله انشاع ... گسترانیدن آفتاب و خوشه بیرون آوردن کشت و شکوفه بر آوردن خوشه و پراگنده انداختن ... بول را شعاع بالفتح پراگندن
و درآید پریشان و همت پراگنده نفس شعاع متفرقة الهم شعاع السنبل شکوفهای خوشه ظل شعشع سایه پراگنده ... شعشعة ... آب آمیختن شراب را
شعشاع دراز و پریشان ... دراز نیکو خلقت شعشعان کذلک و یقال ناقة شعشعانة شعلع دراز لام زائده شفع جفت خلاف وتر جفت کردن و خواهش
کردن و بچه شدن در شکم ناقه و هشتن بر بچه که دارد ع بفتحتین شفیع خواهشگر و صاحب شفعة شفاعت خواهش کردن شفعة بالضم حق همسایگی خانه و زمین ناقة شافع
ناقه با بچه که در شکم او بچه دیگر باشد و فی الحدیث انه بعث مصدقا فاتاه بشاة شافع فلم یاخذها فقال ائتنی بمعتاط و ناقة شفوع و هی التی تجمع بین محلبین فی حلبة
واحدة استشفاع شفاعت خواستن و همچنین تشفیع شفاعت دادن کسی را و پذیرفتن شفاعت تشفع شفاعت کردن شکاعی گیاهی از دارو با آنرا آب ستی آب
و آفتاب پرست نیز گویند قال سیبویه هو واحد و جمع و قال غیره الواحد منها شکاعاة شکع بالتحریک دردمند شدن و بخشم شدن ع کافه یقال بات شکعا
ای وجعا لا ینام اشکاع بخشم آوردن و ستوه آوردن شمع قم و موم شمع بالتحریک کذلک و هو ما یستصبح به شمعة یکی اشماع فروزانیدن چراغ مشمعة
بازی و مزاح کردن شمع شموع کذلک ع بفتحتین و فی الحدیث من تتبع المشمعة اماته الله ای حال العبث به فیها ای من عبث بالناس شموع
بالفتح زن بازی گر و خندنده شناعة زشتی و زشت شدن ع بضمهما شنع ... مثله شنعة بالضم زشتی تشنیع زشت گفتن بر کسی حمله
بعلی و خویشتن در چیدن بستوه آمدن ... زشت شمردن چیزی را تشنع کوشیدن اسب در رفتن و غارت پراگنده کردن و بر اسپ سوار شدن و سلام در پوشیدن شوع
درخت بان شوعة یکی هو یقال هذا شوع هذا بالفتح و شیع هذا بالیاء ایضا بچه دوم که در میان ایشان دیگری نزاده باشد شیوعة آشکارا شدن
خبر ع فاکهة و مثله شیاع شاع ... اشاعة فاش کردن خبر را و انداختن پاره پاره بول را رجل مشیاع فاش کننده و یقال اشاعکم السلام ای
جعله ... شاعکم السلام کما تقول علیکم السلام ای صحبتکم السلامة و هذا انما یقول الرجل حین یفارق اصحابه شیع بالفتح المقدار یقال اقام فلان شهرا ای
شیعة و آهنگ هذا او شیعه ای بعده بمقدار مدة ... تشییع تسییل کردن و سوختن آتش حطلة بالباء و فروزانیدن آتش را بهیزم یقال شیعت بالنار ای
احرقته و شیعت النار ای اذکیتها بالحطب مشیع مرد شجاع شیعة الرجل بالکسر اتباع و انصار مرد و هواداران اولاد فاطمة رضی الله تعالی عنهم مشایعة در پی کسی
رفتن و تسییل کردن و مهربان رسیدن کسی را تشیع دعوی شیعت کردن و خود را شیعی نمودن تشایع کذلک و کل قوم یتبع بعضهم رای بعض فهم شیع و قوله تعالی کما فعل
باشیاعهم من قبل ای بامثالهم من الشیع الماضیة شیاع بالکسر ریزه آتش فروزینه و بانگ مزمار شبان ... در پی رفتن و خواندن شتربان ... مانده را آواز
کردن و مشایعة مثله فصل الصاد صبع بالکسر انگشت و بالضم کذلک و بفتحتین و کسرتین الضاد و بالفتح و کسر الباء ایضا و هو مذکر و یونث صبع اشارت

کردن بانگشت یقال اصبعت بفلان و علی فلان و در دلالت کردن کسی را بانگشت سوی کسی و با اثره ساختن انگشت را بر چیزی و وقت کشیدن بچه در وی یا بخورد و بزعم بفتحتین بجنهما و یقال الراعی علی ماشیته اصبعًا ای اثر حسن صقع بفتحتین گردش و سختی و سنار شتر مرغ صقع بالضم شتر مرغ سخت صدع شکافتن چیزی را و بریدن بیابان و پیدا کردن چیزی را و سخن حق گفتن آشکارا و منه قوله تعالی فاصدع بما تؤمر ای فاصدع بامرک و اظهر دینک صدع بفتحتین صدع و میل کردن چیزی صلیبة بالی و برگردانیدن از چیزی صلیبة یعنی و دو گروه کردن گوسفندان را صدعة بالکسر فرقة من الابل و فرق من الغنم رجل صدع بالتسکین و التحریک مرد سبک گوشت الصداع شکافتن چیزی صبح و کله اشتر و رمهٔ گوسفند تصدیع جدا جدا کردن و درد سر رسانیدن صداع بالضم درد سر تصدیع پراگنده شدن صرع بیماری م و گونه از گونها و هو واحد الصروع ای الفنون و الضروب افکندن ع بفتحتین مصرع کذلک و جای افکندن مصارعة کشتی گرفتن یقال صارعته فصرعته اصرعه صرعا بالفتح لتمیم و بالکسر لقیس عن یعقوب صرعة بالکسر نوعی فتادن و المثل سوء الاستماک خیر من حسن الصرعة رجل صرعة مثال همزة نیک اندازند و صریع انکه همه اقران خود را اندازد تصریع افکندن و قافیه آوردن در مصراع اول از بیت مصراعان بابهٔ خانه و دو کله شتر که یکی بازان می آید و دیگر میرود و مصراعان بالکسر دو حریف یقال هما مصرعان مثل عنانا و هما قبلان و یقال طلبت منه حاجة و ما ادری علی ای صرعی امره هو ای علی الاعطاء او علی الرد صریع افکنده و افتاده و شاخ تازه و کمان نا تراشیده و چوب در خشک شده صعصعة صعصاع جنبانیدن مثل زعزعة و جدا کردن تصعصع لازم منها و ذهبت الابل صعار صعاع ای متفرقة و صعصعة پدر قبیلهٔ از هوازن صفع سیلی زدن رجل صفعان سیلی زنند صقع بالضم کرانه و گوشهٔ زمین یقال هو من هذا الصقع ای الناحیة و ما ادری این صقع ای ذهب صقع بالتحریک فرو رفتن چاه و از راه میل کردن ع بفتحتین و اندوه که بآیه رد صقعاء آفتاب یقال اتیته الی الاسود الدئلی ابت ما اشد الحر قال اذا کانت الصقعاء من فوقک و الرمضاء من تحتک فقالت اردت ان الحر شدید فقال فقولی اذا ما اشد الحر محیذ و صقع بانگ تیز صقعاء بالکسر خرقة که زیر مقنعه افکنند تا ریم نگیرد و بروی بندد و آنچه بینی ناقه را بدان بندند و قد مر فی درج من باب الجیم اصقع مرغ حاسب و جز آن که میان سر او سپید باشد عقاب صقعاء نعت منه صقعة بالضم سپیدی میان سر جانور صوقعة جای سپیدی از سر صقع زدن بر صوقعه ع بفتحتین و بانگ کردن خروس بالسین ایضاً و بانگ و آواز بر زمین صقعه رنگ شده ای بیماری افتد بر زمین تا رسد قوعه زمین نشیب در جلیب صقیع بالکسر بلیغ و فصیح صقعة الصاعقة لغة فی صاعقة الصاعقة صلع بالتحریک موی رفتگی پیش سر رجل اصلع لعت منه ع کافه صلعة بالتحریک و بالضم و سکون ع جای صلعا از سر ع هیلة صلعا ای عما که سر او شاخ و ی ریخته باشد صلعاء ایضاً سختی و ریگ بی درخت و علف اصلیع تار باریک کردن صلاعة بالضم شد ام سخرة بهن صلع صلاع صلع ایضاً جا که بروی نبات نروید صلفع بالفاء و القاف ایضاً بیت کردن و گردن زدن و مفلس شدن و کذلک بالسین و القاف صلمعه از بن برکندن و ستردن سر را و مفلس شدن اصمع خرد گوش صمعاء مونث منه و فی الحدیث عن ابن عباس کان لا یری باسا ان یضحی بالصمعاء و یقال هو اصمع القلب تیز دل تیز خاطر اصمعان خاطر تیز داری یکار صمعاء ایضاً گیاه و گوالیده پیش از شکفت غنچهٔ او و یقال رجل السهم متصمعا تیری که بخون آلوده بر او وی او جعیده بیرون آید از خستهٔ کلاب صمع الکعوب اصغار الکعوب و اما تا شر بده مقصعه اذا وقفت و حدد راسها و صومعة النصاری و هی فوعلة من هذا الا نها دقیقة الراس صنع بالضم نیکوئی کردن بکسی صلة با و بدی کردن صلة بالباء ع بفتحتین یقال صنع الیه معروفا و صنع به صنیعا قبیحا ای فعل صناعة بالکسر پیشه و کار و پیشه کردن صنعة الفرس حسن القیام علیه فرس صنیع داشت نیکو یافته سیف صنیع زدوده امرأة صناع الیدین نسوة صنع و رجل صنع الیدین و صنیع الیدین و صنع الیدین بالکسر چرب دست در پیشهٔ خود صانع پیشه ور صنائع جماعت صنیعة نیکوئی و منت اصطناع نیکوئی کردن صلة بعد و بنفسه یقال اصطنعت عند فلان صنیعة و اصطنعت فلانا لنفسی و هو صنیعتی اذا اصطنعته و خرجته و قولهم ما صنعت و اباک تقدیره مع ابیک لان الواو بمعنی مع الاشتراک و المصاحبة فاقیمت مقامه و النصب بتقدیر العطف علی المضمر المرفوع من غیر توکید فان اکدته رفعت و قلت ما صنعت انت و ابوک تصنع ز... نیکو نمائی از خود و خویشتن آراستن و از مصانعه رشوت دادن و فی المثل من صانع بالمال لم یحتشم من طلب الحاجة مصنعة بضم النون و فتحها جائی گرد آمدن آب باران مصانع جمعها مصنع

الیها سنعا بالنون علی غیر قیاس ضوع پراگنده کردن عع فاضه انضیاع لازم منه و سپاسائی برشتن و لبشتاب گذشتن یقال انضاع القوم سراعا اذا تضوع
پراگنده شدن و خشک شدن گیاه تضیع مثله صاع زمین پست پیمانه اصوع ج اصؤع جمعها بالضم و بالواو ایضا صواع بالضم پیمانه و جام بزرگ که در وی شراب خورند **فصل**
الضاد ضبع بالفتح بازو اضباع جمعها و دراز کردن بازو زدن مر راه در قسمت کردن کسی را و بازوهای ستور باز رفتن **عع بفتحهما** والناقة ضابع تضبیع مثله و
یقال کنا فی ضبع فلان بالضم ای فی کنفه و ناحیته ضبع بضم کفتار و سال قحط ضبعان بالکسر کفتار نر ضبعان عین جمعها مثل سرحان و سراحین ضبعانة ماده ضبعانات
جمعها و ضباع جمع للذکر و الانثی اضطباع ردا از زیر بغل راست بر کتف چپ انداختن ضبع ضبعة بالتحریک سخت آرزومند شدن ناقه بفحل **عع کافه** انضباع کذلک ضبعة
پدر حیی از عرب از آل ضباعة نام زنی **ضجع** بپهلو خفتن ضجوع کذلک **عع بفتحهما** اضطجاع مثله ضاجع نعت منه و فی افتعل منه لغتان قلبها الی الطاء اضطجع و الادغام
کاطجع فیقطرون للاصل لایقولون اطجع لانهم لایدغمون الضاد فی الطاء و قال المازنی و بعضهم یکره الجمع بین حرفین مطبقین فیبدل مکان الضاد اقرب الحروف الیها
وهی اللام فیقول الطجع ضجاع بپهلو خواباندن و فتحه اسوی کسره میل دادن و فلان حسن الضجعة مثل الجلسة و الرکبة ضجیع هم خوابه تضجیع تقصیر کردن در کار و نزدیک شدن آفتاب بغروب تضجع
و ایستادن از کاری مقیم بودن بر جای رجل ضجعة مثال همزة مرد بسیار خسپنده قال الفراء اذا کثرت الغنم فهی الضاجعة و الضجعاء ضجوع نام موضعی قال الاصمعی هو رحبة
لبنی ابی بکر بن کلاب و بطنی از بنی کلاب ضواجع شیبها **ضرع** پستان شتر گاو و گوسپند و مانند آن اضراع ج ضلیر فرود آوردن گوسپند پیش از نتاج و خوار زار کردن
و فی المثل اضرعتنی الحمی ضریع ضرعیة بزرگ پستان ضریع ایضا شبرق خشک و آن گیاهی است در عرب ضراعة بالفتح خواری و زاری ضرع بالتحریک سست ضارع الجسم
و نعیف تضرع زاری کردن تضریع نزدیک شدن آفتاب بغروب سپیدن و بخشن و یک مضارعة مانند شدن تضرع بالفتح و ضم الرا نام موضعی و تضارع بضم التاء و الراء
نام کوهی به نجد **ضعضعة** پست و خراب کردن تضعضع فرو نشستن بنا و افتادن و فروتنی کردن و فی الحدیث ما تضعضع امرؤ لآخر یرید به عرض الدنیا
الاذهب ثلثا دینه ضعفاع ضعضع مرد ضعیف راست ره خبری ضبع یا صفت دادن شتر را قال ثعلب ان تقول لصنع لنا دب **ضفدع** بکسر الضاد و الدال
جنعز مفتضاد ع عتا صفدحة مونث و بفتح الدال ایضا قال الخلیل لیس فی الکلام فعلل الا اربعة احرف درهم هجرع هبلع قلعم **ضوعة** مرد بسیار گوشت گرن
سنگ و بول **ضلع** بکسر الضاد و فتح اللام استخوان پهلو و قد یسکن لامه ضلوع اضلاع اضلع جماعت ضلع ایضا کوهی خرد تنها کانه ضلع میل کردن و جور کردن
عع بفتحهما ضالع ای مائل جائر و یقال ضلعک مع فلان ای میلک و هواک معه و فی المثل لاتنقش الشوکة بالشوکة فان ضلعها معها ای میلها ضلع
بالتحریک شدن از خلقت **عع کافه** ضلع نعت منه و توانائی و بار گران بر داشتن ضلاعة بازو سخت اضلاع شدن **عع بضمهما** ضلیع نعت منه و فرس
ضلیع تمام خلقت سطبر سرین بسیار عصب یک میان تضلع شکم پر و سیراب شدن اضطلاع میل دادن گران بار شدن حمل مضلع بار گران یقال فلان مضطلع
بهذا الامر ای قوی علیه لا تقل مطلع بالادغام فانه من الاطلاع و قالوا ایضا هو مضطلع بهذا الامر و مطلع له ای قوی و مالک تضلیع الثوب جعل و شیه علی هیئة
الاضلاع **ضوع** جنبانیدن و دمیدن بوی مشک بی آرام کردن ترسانیدن **عع فاضه** انضیاع بانگ و فریاد کردن جوجه مرغ ضوع بالضم و فتح الواو
نوعی از جغد و آن را جرگک خوانند که همه شب بانگ کند اضواع ضیعان جماعت ضواع بالضم بانگ جوجگک تضوع تضییع جنبیدن نافه در میلان بوی آن ضیعة ضیاع بالفتح
هلاک شدن **عع فاکه** و منه قولهم فلان بدار مضیعة مثال معیشة ضیعة ایضا آب و زمین ضیاع ضیع بالکسر جماعت ضیعة تصغیر ضیعة و لا تقل ضویعة تضییع
اضاعة بی تیمار گذاشتن و فی مثل الصیف ضیعت اللبن یضرب فی امراة کانت تحت رجل موسر و کرهته لکبره فطلقها فتزوجها رجل مملق فبعثت الی زوجها الاول
تستمیحه فقال لها الصیف ضیعت اللبن و الصیف منصوب علی الظرف رجل مضیاع ای مضیع ضاعة بسیار ضعیف شدن تضییع نعت منه و یقال فلان بالکل فی معنی ضایع
ای جائع و قیل النبتة بخس ما احدثی قالت یا جائع یبقی فی معنی ضائع تضیع المسک لغة فی تضوع **فصل الطاء طبع** سرشت که مردم بر آن آفریده شده است و هو فی
الاصل مصدر طبیعة طباع کذلک مهر کردن سیم را و مهر نهادن بر نامه صلته بعلی و ساختن شمشیر و سبو از گل **عع بفتحهما** یقال طبعت من الطین جرة طابع بفتح الباء
انگشترین و بکسر الباء لغة فیه طباع مهر ساز طبع بالکسر نام جوی طبع بالتحریک زنگ گرفتن شمشیر و جز آن ریمناک شدن مرد و کاهل شدن **عع کافه** تطبیع پر کردن
مشک تطبع پر شدن ناقة مطبعة گرانبار طلوع بر آمدن آفتاب و جز آن **عع فاضه** مطلع بفتح اللام و بکسره جای بر آمدن مطلع بالتحریک بر آمدن بر کوه **عع کافه** اطلاع آگاه شدن صلته بعلی

اطلع علیهم ای جاءهم وطلع عنه ای غاب وبرآمدن مطالعة چیزی کسی نگریستن با وقوف کردن یقال اطالعه بکتبه وطالعت الشیٔ ای اطلعت علیه تطلع بوسته در چیزی نگریستن یقال تطلعت
الی ورودک وکتابک ای انتظرت اطلاع توقف دادن کسی را بر سر صلته بعلی وبرآوردن چیزی را وشکوفه برآوردن درخت واز بالای نشانه گذرانیدن تیر را دقیق کردن
طلعاء قضاؤ قی طالعة بسکون دیدار طلع شکوفه نخستین درخت خرما طلعة یکی نخلة مطلعة آنکه درازتر وبلندتر باشد از دیگرها استطلاع بر برسیدن طلع بالکسر اسم من الاطلاع
یقال اطلع طلع العدو ای سره ویقال کن بطلع الوادی بالفتح والکسر مطلع جای اطلاع یافتن بر چیزی وهو من اشرف الی انحدار وفی الحدیث من هول المطلع شبه ما اشرف علیه
من امر الآخرة بذلک طلیعة جیش طلایه لشکر وهو من یبعث لیطلع طلع العدو وطلاع الشیٔ بالکسر پری چیزی طلاع الارض مثابری زمین امرأة طلعة خباءة
همزة زن بسیار خویشتن نماینده وپنهان شونده طویلع نام آبی در بنی تمیم طمع طماعة طماعیة امید وامید داشتن عع کافه طمع طامع نعت منه اطماع امید دار کردن
ویقال فی التعجب طمع الرجل فلان بضم المیم بسیار طمع شد وخرجت المراة فلانة بسیار بیرون آینده شد وقضو القاضی فلان وکذلک التعجب فی کل شیٔ الا ما قالوا فی
نعم وبئس روایة تردی عنهم غیر لازمة لقیاس التعجبات لان صور التعجب ثلث یقال ما احسن زیدا واسمع به وکبرت کلمة وقد شذ عنها نعم وبئس طمع ایضا رزق لشکر یقال اخذ
الامیر اطماعهم ای بارزاقهم وامراة مطماع زنی که بطمع آرد مرد را ونسبت به طوع طاعة فرمان برداری کردن عع قاطبة صلته باللام وفراخ علف شدن
چراگاه وهو طوع یدیک ای منقاد لک فرس طوع العنان ای اسلس استطاعة توانستن قوله تعالی فما اسطاعوا ان یظهروه حذف التاء استثقالا لها مع الطاء ویکره بعضهم ادغام التاء فیها
فتحرک السین وهی لا تحرک ابدا وقرا حمزة فما اسطاعوا بالادغام فجمع بین الساکنین وبعض العرب یحذف التاء استثقالا فیقول استاع یستیع وبعض العرب یقول اسطاع یسطیع بقطع
الالف وهو یرید ان یقول اطاع یطیع ویجعل السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل تطاوع نرم گردنی نمودن تطوع توانائی نمودن از خود وانچه بر وی نیست
امر مثل مطوعة آنهاکه بطوع جهاد کنند بی آنکه بر ایشان واجب باشد ومنه قوله تعالی الذین یلمزون المطوعین واصله المتطوعین فادغم الثانی فی التاء تطویع آسان کردن
کاری بر کسی توانا کردن کسی را بر کاری وقوله تعالی فطوعت له نفسه قتل اخیه مثل طوقت ای رخصت وسهلت مطاوعة فرمان برداری وسازواری نمودن کسی مطواع
فرمان بردار وفلان حسن الطواعیة لک ای حسن الطاعة وجاء فلان طائعا غیر مکره خواهان وهم طوع اطاعة فرمان برداری کردن ومشمر شدن برگ درخت یقال قد اطاع
النخل اذا الشجر اذا ادرک ثمره وللمکن ان یجتنی وعلف ناک شدن چراگاه انطیاع فرمان بردار شدن طیع طایع بمعنی **فصل الظاء** ظلع خمیدن ستور وجز آن
در رفتار عع بفتحهما ظالع نعت منه وتهمت زده وظلع بالتحریک تنگ آمدن جای وزمین بسیاری مردم صلته بالباء عع کافه ویقال ارق علی ظلعک نرمی ورفق
کن با تن خود وارق علی ظلعک ورق علی ظلعک من وقیت ای الزمه واربع علیه کذا فی محمل اللغة **فصل الفاء** فجیعة مصیبت دردناک فجایع جمع فجع درد مند
کردن ومصیبت زده کردن عع بفتحهما تفجیع کذلک ویقال نزلت بفلان فاجعة تفجع درد مند شدن صلته باللام فدع کثری پیوند دست و پای عع
فاکه افدع کف دست و پای در رو بیرون رفته فدعة آن موضع کثری از دست و پای فرع از هر چیزی بر سوی وی مهتر قوم وموی تمام وشاخ درخت وکمان
که از شاخ درخت سازند یقال قوس فرع از شاخ ناکفانیده قوس فلق از شاخ کفانیده وبعصا بر سر زدن وبالقاف ایضا وبرتر شدن از قوم خود وسر
باچال ولگام زدن اسپ را تا باز ایستد وباز داشتن میان وکسی بر کوه شدن عع بفتحهما فرعة جای بلند فراع جمع جبل فارع کوه بلند وفارع ایضا نام الحصنی
فارعة زیر کوه ونام زنی ویقال انزل بفارعة الوادی واخذ را سفله افراع از بالای کوه فرود آمدن یقال فرعت فی الجبل انحدرت لقیت فلانا فارعا
ای حدرنا مصعد والآخر منحدر وکسی بجای فرود آمدن صلته بالباء یقال افرعنا بفلان ای نزلنا به ویقال مما افرعت به ای ابتدات به وآب علف شتافتن پیش
از قوم وجولان کردن اسپ جای وخبر باد داشتن وذبح کردن فرع تفریع فرود آمدن از کوه وبر آمدن بر کوه وهو من الاضداد یقال فرعت فی الجبل ای انحدرت
وفرعت الجبل ای صعدته فروع الحور اگر پای سخت ویقال له نجم الفروع رجل مفرع الکتف مرد پهن کتف تلاع فوارع بلندیهای آب وی فرع بالتحریک
اول نتیجه ناقه ومال جمعت آماده ونام جای وباموی تمام شدن عع کافه افرع فرعاء نعتان منه فرعة بالتحریک والسکون سپش فرع فرع جماعت
فریعة نام زنی تفرع بسیار شدن شاخهای درخت وسیده قبیلة خواستن افتراع دختری ستدن فراعة رگوئی که قلم در وی پاک کنند فرقعة بهم خاینیدن انگشتان
وبانگ کردن انگشتان فرقع بانگ آمدن انگشتان افرنقاع بر کندن وبدر شدن از کسی صلته بعن یقال افرنقعوا عنه ای تفرقوا مسرعین فزع بالتحریک ترس

افزاع جماعت و ترسیدن ع کافه و پناه جستن بکسی یقال فزع منه و فزع الیه و فریاد رسیدن قال رسول الله صلی الله علیه وسلم للانصار انکم لتکثرون عند
الفزع و تقلون عند الطمع مفزع پناه جای یقال فلان مفزع للناس و هو مفزع و اسم مفزع و هی دهمن مفزع لهم سواء فیه جمیعا مفزعة انچه ازوی ترسیده شود افزاع
ترسانیدن و فریاد رسیدن تفزیع ترسانیدن و بیم گردانیدن و هو من الاضداد و صلته بعن و منه قوله تعالی حتی اذا فزع عن قلوبهم ای کشف عنها الفزع
فصع فشار دادن رطب تا از پوست بیرون افتد و فی الحدیث نهی عن فصع الرطبة و غلاف سر نره برگردانیدن کودک ع بفتحهما یقال غلام افصع جلع الکمرة
اذا انغلاف بیرون آمده باشد تفصیع مثله منه انفصاع لازم منه انفصاع گرفتن جهه حق خود را از کسی برجای خود و غلاف سر نره برگردانیدن کودک فظاعة بر
انجامیدن کار ع بضمهما امر فظیع ای شدید شنیع جاوز المقدار افظاع کذلک امر مفظع ای فظیع و بزشتی رسانیدن و یستعمل مجهولا ایضا و فظیع یافتن کاری را
استفظاع مثله فعفعة راندن شبان گوسپند را بفع فع گفتن ایهم فعفاع و فعفعی فعفانی اذا کان خفیفا فی ذلک فقوع سخت زرد شدن ع بفتحهما و صنه
اصفر فاقع لغت منه و قوله تعالی صفراء فاقع لونها علی التأکید و التاخیر ای لونها فاقع فاقعة سختی فواقع جماعت فقاع تم فقاقیع غوزهای شراب فقع تیز دادن
و نوعی از سماروغ و بالکسر مثله فقعة جماعت تفقیع از انگشتان بانگ بر آوردن بجنبانیدن آن فلع شکافتن چیزی را ع بفتحهما تفلیع کذلک انفلاع لازم منه تفلع
ترقیدن پای فلع بالفتح و الکسر ای کفلق یکی فلوع جماعت دیقال فی الفحش لعن الله فلعها فنع بالتحریک افزون و بسیار شدن مال ع کافه مشک و فنع خوش بوی تیز بوی فوعة
دمیدن بوی خوش و کذا الفعین فصل القاف قبوع سر در پوست کشیدن خارپشت و سر در گریبان کشیدن مردم ع بفتحهما و در زمین رفتن و تا سر افتادن فا
با ناسه و بینی فشاندن خوک قباع مثله یقال الرجل قباع لقب ایه الختیر و امرأة قبعة طلعة ای تقبع مرة و تطلع اخری قبعة ایضا علی که نزدیک سر راههای موش باشد
چون از چیزی ترسد در روی رود قبیعة بند شمشیر و کارد و سوراخ بینی خوک قبیعة مثله قنبعة غلاف شکوفه قنبعة در غلاف غنچه شدن شکوفه درخت قباع بالضم پیمانه بزرگ
و لقب مردی قتماع از سنگ آب خوردن بر بان القباع پنهان شدن قدع عنان در دان [illegible] او را باز داشتن کسی را از کسی ع بفتحهما انقداع باز ایستادن فرس قدوع است [illegible]
لعنان در دن باز ایستد و فعل الامر تقدع الا انه مبالغه و بکرم قدع بالتحریک ضعیف شدن چشم ع کافه و کم سخن و شرمگین شدن [illegible] چشم شدن [illegible] نزدیک شدن سال یقال
قدعت الی الخمسین ای دنت امرأة قدعة [illegible] تقادع شتافتن در چیزی بر یکدیگر و پیشی جستن و نیزه زدن با یکدیگر و فی الحدیث یحمل الناس علی الصراط یوم القیمة
فیتقادعون به تقادع الفراش فی النار [illegible] قذع فحش و بدی [illegible] از زبانی و تقذیع [illegible] و بدی و دشنام دادن ع بفتحهما اقذاع [illegible]
و فی الحدیث من قال فی الاسلام شعرا مقذعا فلسانه هدر قذاع [illegible] قرع [illegible] زدن قرعه و در کوفتن و بعصا
بر سر زدن و تمام خوردن انچه در کاسه بود چنانکه لب کاسه بر پیشانی زند ع بفتحهما یقال قرع بابا انا جبهته و فی المثل ان العصا قرعت لذی الحلم ای ان الحلیم
اذا نبه انتبه و اصله ان حکما من حکام العرب عاش حتی اهتر فقال لابنته اذا انکرت من فهمی شیئا عند الحکم فاقرعی لی المجن بالعصا لارتدع قرع قرع کشتی
کردن فحل ع بفتحهما استقراع گشن بعاریت خواستن گشن خواه شدن ماده گاو اقراع بگشنی دادن گشن را و بهترین مال بکسی دادن قرعة بالضم گزیز
مال و انچه بفال زنند قرع بالتحریک آبلهای سفید که بر شتر بچه بر آید و بی موی شدن سر علیه ع کافه اقرع کل که بعلت شده باشد قرع بالضم قرعان
جماعت و ذلک الموضع من الرأس القرعة بالتحریک و قبول کردن مشورت را و باز ایستادن از انچه فرمایند قرع لغت منه و خالی شدن درگاه از مردم و خدم ع کالعم یقال
نعوذ بالله من قرع الفناء و صفر الاناء و فی الحدیث عن عمر رضی الله تعالی عنه قرع حجکم ای خلت ایام الحج من الناس و مراح قرع اذا لم یکن فیه ابل و قال ثعلب
نعوذ بالله من قرع الفناء بالتسکین علی غیر قیاس قرعان دو برادر اند قرع بن حابس و مرثد بن حابس [illegible] اقرع نوعی از مار شجاع اقرع مثله و یقال [illegible] الیک
القاقرع من الخیل و غیرها ای القا تاما و هو کنت لکل الف کما ان نبیده اسم لکل باء مقرعة کوبه مقرع [illegible] مشیین مقرع ستور گزیده بجهت گشنی را [illegible] و لقیب
مرد بی قرلیه صلب سخت اقارع جماعت القارعة قیامت و سختی روزگار قوارع الدهر سختیهای روزگار یقال قرعتهم قوارع الدهر ای اصابتهم و نعوذ بالله من قوارع
فلان و لواذعه و قوارض لسانه قارعة الدار ساحت سرای قارعة الطریق بر سوی راه قوارع القرآن آیتها که بوقت مهمات و بجهت حرز خوانده شود قریع شتر گشن و آبدار آمده
قریع جماعت مثل مریض و مرضی یقال استنت الفصال حتی القرعی [illegible] گشن و مهتر یقال فلان قریع دهره و قریع [illegible] بهترین جا در خانه بهترین [illegible]

برو بسیار جهید و کم کم لیرد اقراع برابستی با دو دوشتن و نرم شدن یقال اسبء فلان ای ذل و قرعه انداختن میان قوم یقال اقرعت بینهم و عنان برکشیدن ستور را
باز بستن یقال اقرعت الدابة بلجامها ای کبحتها به و قرعه ای کفته تا ای اعطا خیر ماله و فلان لا یقرع ای لا یقبل المشورة و النصیحة و تقریع علاج کردن سر کنجه قریع را و درشت گفتن
و سرزنش کردن مقارعة یکدیگر را کوفتن دلیران و قرعه انداختن باهم یقال قارعه فقرعه اذا اصابته القرعة دونه اقتراع گزیدن و قرعه زدن و تقارع کذلک تقرع برگشتن از پهلو به پهلو یقال
تقرع ای تقلب قریع بالتصغیر پدر بطنی از تمیم اقرعنا عدد تجدید از سر او قرعم زن کمال و آنکه برای این ابجا دریا شکونه نبود شد و فلان قرشعة مال بالکسر ای انکه مال
نیکو نگاه دارد و درست ... شود قرصعة درهم شدن و نبعثه شدن منه قدا قرنصع الرجل و منقبط نشستن کناب و رفتار بد رفتن بر راه قردوم سبک شدن و شتاب رفتن
اندر گریختن قرع بفتحهما و منه قولهم قوزع الدیک اذا غلب هب فیزع بالتحریک پارهای ابر تنک قزعة یکی و شتران خرد و جای جای ستردن سر کودک و قد نهی عنه تقریع ستردن
سر تا جای ستره نا دن و اماده کردن اسب را بدوانیدن فرس متقزع بعنت تقزع الفرس ای تهیأ الکفر مضرع مرد تنگ موی سهک فنا رو یقال ما علیه قزاع ای شیء برو لتیا رمة
بالضم موی گرد الرد سر فنا و جماعت و فی الحدیث غطی عنا فنا رنگ تا امین قشع پوستهای خشک قشع یکی علی غیر قیاس لان قیاسه قشعة مثال بدرة و بدر الا انه
یکدا تعالی بر هست بستر بر پوست کم با علم از تمیمون بالفشع یعنی پوست خاک الود زبیدرین قشع ایضا بیت من جلد فالکان من آدم فهو نطراف و دور کردن باد ابر را و پراکنده
کردن قوم بفتحهما افتشاع انقشاع تقشع گشاده شدن ابر از هوا و دل از غم و قشعت القوم فاقشعوا و تقشعوا ای فرقتهم فتفرقوا و اقشع القوم عن الماء اقلعوا قشعة بالکسر پاره ابر که بعد از ما
گشادن آن بر قصعة کاسه بزرگ قصعة قصاع جماعت قصع فرو خوردن جرعه آب را مردم و نشخوار را شتر و نکو نرم خاییدن شتر نشخوار را اصم قصعهما و فی الحدیث انه خطبهم علی راحلته وانها لتقصع بجرتها
و میان دو ناخن سپس کشتن و تشنگی نشاندن آب کسی را و حقیر و خوار داشتن کسی و تار سر زدن بکف دست و بزیره و خرد ماندن کودک که نکوالد و منه یقال قصع بهر شبابه فهو مقصوع لا یشب
و لا یزداد قصاعة خود در زیره بار آمدن کودک کلان نشود قصع بفتحهما صبیع قصیع شتر قاصعاء سوراخ کالموش و الجمع قواصع شبهوا فاعلاء بفاعلة وجعلوا الفه الثانیة بمنزلة الهاء قصعة
مثال همزة مثل القاصعاء قصاعة بدر جستن از زمین و سنگلاخی قطع بریدن قطع بفتحهما قطوع گذشتن از جوی و بریده و جدا شدن آنجا و رفتن مرغان از سرو سرما
و سیرما برکشتن قطاع بالفتح کذلک الطیور قوطع لفت منه قطیعة بریدن خویشی فهو رجل قطع و قطعة مثال همزة ای قاطع الرحم و رحم قطعاء خویشی بریده و قوله تعالی ام المقطع
یتحقق لا تحسن بهذا آب الی السقف ثم لیقطع بنفسه من الارض حتی تحتنق القطاع بریده شدن و فلان منقطع القرین فی سخا او غیره و فرو ماندن در راه از قافله یقال قطع
بفلان فهو مقطوع به و انقطع به فهو منقطع به اذا عجز عن سفره من نفقة ذهبت او قامت علیه راحلته او اتاه امر لا یقدر علی ان یتحرک معه کسستن و هو منقطع الوادی و الرمل
و الطریق منتهاها منقطع جای برش و بری شدن هر چیز مقاطع جماعت اقطعه نشان بریدگی و هجران که دو دود بیکدیگر دستند لبن قاطع شیر برنده و ترش اقطع دو دست
بریده قطعان بالضم جماعت مثل اسود و سودان قطعة بالتحریک جای برش از هر چیز مقطعة بالضم و سکون مثله و ایضا پاره از زمین جدا کرده و در بخش و یقال اصاب الناس قطع و قطعة
اذا انقطع ماء بئرهم فی القیظ قطع بالضم و منه قطا پاره از فربهی و جز آن قطیعا و نوعی از خرما قطع بالکسر تاریکی آخر شب و منه قوله تعالی فاسر باهلک بقطع من اللیل و گلیم خرد که بنشست
شتر اندازند و جوال برشتیند بر وی و پیکان خرد و پهنا و رکه در تیر نشانند قطاع قطعاء جماعت قطعه یکپاره از هر چیز قطیعة هجران و یقال العصوم مقطعة للنکاح مقطع بالضم
التشدید مقطعات بالتشدید پارهای جامه نیکو و پارهای قصاید و شعر و جز آن و یقال للارنب مقطعة الاسحار تقطیع پاره پاره کردن و در گذشتن اسب و دونده
از اسپان دیگر و یقال جارت الخیول مقطوعات ای سراعا بعضها فی اثر بعض و تقطیع الشعر وزنه باجزاء العروض و التقطیع ایضا مغص فی البطن عن ابن السکیت
قطاع بالفتح و الکسر بریدن و جز آن قطیع رمه گوسپند و پاره گاو و اقاطیع جماعت علی غیر قیاس و اقطاع و قطعان ایضا مثل اشراف و شریان و
تاز یانه و فلان قطیع القیام انکه بر نتواند خاست از ضعف یا از فربهی قطاعة بالضم انچه از بریدن افتد تقطع پاره پاره و بخش بخش شدن قوله تعالی تقطع
بینکم فیمن قرا بالرفع و پاره پاره و بخش بخش کردن قوله تعالی و تقطعوا امرهم بینهم ای تقسموا لازم متعد اقطاع به بریدن دادن شاخهای
درخت یا یقال قطعته قضبانا من الکرم ای اذنت له فی قطعها و یقال هذا الثوب یقطعک قمیصا و بریده کردن خراج زمین و بریده شدن
حجت و جواب کسی و ساکت و ملزم شدن او و هو رجل منقطع بالکسر لغت منه منقطع القرین بازمانده از کشتی و غریب از خان و مان
بریده شده و آنکه یاران نادرا دهند داد و را فی و یقال اذا انقطع عنک اقطع الغیث و اقطعت الدجاجة ای اقنت یعنی از بیضه باز ماند

مقاطعه بریده کردن بر چیزی تقاطع بریدن دو گروه از هم اقتطاع باز ماندن از چیزی جدا کردن و اقتطع فلان طائفة من مال فلان ای اخذ قطعة قعقعة آواز
سلاح و نحو آن در رفتن و در زمین جنبانیدن و فی المثل ما یقعقع له بالشنان قعقاع بالکسر کذلک مقعاع بالفتح للاسم و راه دراز که در یمامه بکوفه و راه دشوار و نیز قیل قریب مقعاع
اسم بجدوی مع الیسیر و خرمای خشک سخت و ارزه و قعقاع بن شور نام معروف بفضل حمار قعقعانی بالضم سخت آواز مقعقع آنکه قداح را میگرداند در میسر قعاقع آواز رعد
بیابانی و مواضع از بلاد عبس تقعقع جنبیدن و یقال تقعقعت عمدهم ای ارتحلوا و فی المثل من یجتمع یتقعقع عمده کما یقال اذا تم امر دنا نقصه قیقعان نام کوهی بمکه
و اهواز قعقع بالضم غلبه یسیره دراز منقار قعاع بالضم آب غلیظ مر اقعاع فرود آمدن قوم بدان آب قفعة زبیل خردی گویند قفعاء درختی قفع در
آشنیده شدن دست و پای در خران عع کافه اذن قفعاء کانها اصابتها نار فانزوت و رجل قفعاء پای انگشتان گشته رجل اقفع نعت منه و قوم قفع الاصابع
و رجل مقفع الیدین قلنع بالکسر گل خشک شده بر زمین که تر قدم برکنده شود قلع توشه دان شبان و برکندن عع بفتحهما و نام معدنی که از وی ارزیز خالص
خیزد و قلعی منسوب الیه و فی المثل شحمتی فی قلعی ای فی فراقتی اقتلاع برکندن انقلاع و تقلع لازم منه مقلوع امیر معزول و دائرة القالع دائره که زیر اللبد بود و اقلاع
باز ایستادن قوله تعالی و یا سماء اقلعی و باز ایستادن تب و یقال ترکت فلانا فی قلع بالسکون و الحرکة من حماه ای فی اقلاع منها قلعان دو برادر از بنی نمیر و سمیها
صلاة و نیز قلعة حصار مرج القلعة بالتحریک موضعی در بادیه سیف قلعی منسوب الیه و پاره بزرگ از ابر قلع جات و اینجا است پای شدن در کشتی عع کافه
رجل قلع القدم نعت منه و نیز منزل قلعة بالضم ای لیس مستوطن و مجلس قلعة اذا کان صاحبه یحتاج الی ان یقوم مرة بعد مرة و هم علی قلعة ای علی رحلة و فلان
قلعة آنکه بر زین نتواند بودن و در کشتی زود افتد قلعة ایضا مال عاریت و فی الحدیث بئس المال القلعة مقلاع فلاخن قلاع سرسنگ و فی الحدیث لا یدخل
الجنة قلاع قلاع بالضم و التخفیف گل تراشته و خاک در […] شده که زیر او سار رفع برآمده باشد و نوعی از بیماری ستور قلاعیه پاره از وی و صخره بزرگ در صحرا افتاده
و هر کلوخ و سنگ که آن را بدست یا بفلاخن اندازند قلع بالکسر بادبان قلاع جات سفن مقلعات کشتیهای بادبان قمع نیموذ زدن و قهر کردن و خوار گردانیدن
اقماع مثله مقمعه بالکسر عمود آهنین مقامع جات انقماع خوار شدن قمعه بالتحریک نام مردی و سر کوهان شتر قمع جات و مگس ریزه که بر ستور نشیند قمع بالتحریک ایضا
مگس که در بینی قره و مرد و میدن آن عع کافه قمع بالکسر مع سکون المیم و حرکته و بالفتح ایضا سر خنوره ای سر تنگ بیلاف خرما و بانگان […] قمع مصدر منه
و قمعت الوطب ای صنعت فی رأسه القمع اقتماع از سوراخ مشک آب خوردن مثل الاقتباع و یقال البحار یقمع ای یکرع […] قنوع بالضم خواستن و خوار مندی و نیاز
نمودن در سوال عع بفتحهما قانع قنیع نعت منه و یقال قنوع بسند و رضا نمودن و قانع بمعنی راضی و هو الاصل المعنی اشهر فیه و هو من الاضداد و فی المثل خیر الغنی
القنوع و شر الفقر الخضوع و میل کردن ستور بسوی چراگاه عع کافه و سوی خوابگاه عع بفتحهما قناعة بالفتح خرسندی و بسنده کاری مرا […] قسمت شده عع کافه
قنع قنوع نعت منه مقنع بالکسر سر ابکنده فی زمان قنع بر دو کوس که بر آن قمقمه باشد و طبق از برگ خرما قنع بالکسر کذلک مقنع بالفتح گواه عدل یقال فلان شاهد
مقنع و رجل قنعان و مراة قنعان بالضم یستوی فیه المونث و المذکر و التثنیة و الجمع ای مقنع رضی قنعان بالکسر […] میان دو […] ثم مقنع آنکه دندانهاش در رون
رویه رسته باشد رجل مقنع خود بر سر نهاده تقنیع مقنعه برافکندن […] التقنع لازم منه و تازیانه بر سر زدن و دور کردن […] گردن را بوقت […] جنگ
اقناع سر در روا کردن و منه قوله تعالی مهطعین مقنعی رؤسهم و دو بر داشتن در دعا و گردن دراز کردن شتر بحوض آب خوردن و کژ کردن […] جامه را تا آنچه در دست
بریزد و بسوی آب […] تا بر شود و گردهند ستور را بسوی چراگاه و خوشنود گردانیدن قوع قیاع […] گشن نهاده عع فایضه قیاع […]
قاع زمین هموار […] قیعان جات قیعه ایضا […] القاع […] جمع […] بعضی قاعة الدار […] سرای فصل الکاف یقال ما بالدار کتیع ای احد کتع
بالضم و فتح التاء بچه روباه و مرد لئیم کتعان بالکسر جات مثل صرد و صردان و کتع جمع کتعاء فی توکید المونث یقال اشتریت هذه الدار جمعاء کتعاء و هذه […] کتع […]
اجمعین اکتعین و لا یقدم کتع علی جمع و لا یفرد لانه اتباع له و حول کتیع سال تام و کتع علی […] عع بفتحهما کثوع […] حرکت عع
بفتحهما تکتیع کذلک […] کرع […] بالتحریک […] آب برداشتن […]
ازجوی عع بفتحهما و کسر اکراع آب ایستاده رسیده قوم […] کارع […] خراسان که بر آب باشد کرع […] ساق کراع […]

و برد آن آب بر داشتن ع کافه کراع بالضم پاچه گوسپند و گاو و جز آن و هو بمنزلة الوظیف فی الفرس والبعیر و هو مستدق الساق مذکر و یونث اکرع و اکارع جمع
و فی المثل اعطی العبد کراعا فطلب ذراعا لان الذراع فی الید و هو افضل من الکراع فی الرجل و یقال الکراع انف یتقدم من الحرة ممتد و قال الاصمعی هو عنق من الحرة ممتد
والکراع ایضا اسم لمجمع الخیل کرسوع استخوان پیوند سر دست از سوی خنصر کسع سپیدی گرد اگرد سم اسب و آن موی‌های آویختگان بود که بر پیوند سر دست و پای اسب
و خر باشد الای سم و راندن مردم را و سوختن در پس پشت یا به پیش پای به آب سرد زدن پستان ناقه را تا شیر باز گردد نیز یقال کسعت الناقة بغبرها ای ترکت فی خلفها
بالماء البارد لیتراد اللبن فی ظهرها و ذلک اذا خفت علیها الجدب و رجل کسع ای عزب و هو من ردت بقیته فی ظهره اکتساع دم بمیان پای در آوردن سگ کسعة
بالضم خران کره کسوم خرمی زائده کسع بضم و فتح حی از یمن و منه قولهم ندامة الکسعی و هو رجل رمی بنبعة حتی اتخذ منها قوسا فرمی الوحش عنها لیلا فاصاب و ظن انه اخطا
فکسر القوس فلما اصبح رای ما اصمی من الصید فندم کشع القوم عن القتیل تفرقوا کعلعة باز داشتن لکعلع باز ایستادن و بد دل شدن والکعة الفرق لوا جبس
عن وجهه رجل کعکع بعضمین جبان ضعیف کوع مصدر منه ع فاضه که والکسر جود فهو کع و کاع کلع کفکیدن و دیبا کی پای ع کافه اما کلع و سقاء
کلع خشور و مشک کلیح نسبة کلعة رمه از گوسپند ذو الکلاع نام یکی از ملوک یمن تمسع هم خوابه کمع بالکسر کذلک مکامعة هم خوابگی کردن دو مرد با هم در یکی لحاف نهی عنها
کنوع فراهم و منقبض شدن و نزدیک مدن کار و میل غروب کردن ستاره و نرمی و فروتنی کردن ع بفتحتین اکناع مثله و ایضا بر دام آوردن و نزع تا وقت
فرود آمدن از هوا کنع بالتحریک در کشیده شدن انگشتان ع کافه کنع بعضف آوردن کسی را کنع لازم منه اکتناع گرد آمدن قوم کوع کاع استخوان ساق
دست از سوی انگشت ابهام و یقال احمق من الذی یمتخط بکوعه الوع کرساق کوعاء مونث منه کوع برساق دست گرفتن سگ در یک از کرما ع فاضه کیع
ترسیدن از چیزی ع فاکه فصل اللام لذع سوختن آتش کسی را و سوزش دادن کسی را بزبان ع بفتحتین یقال نعوذ بالله من لواذعه تلذع سوختن
جراحت و ریش لوذعی مرد تیز خاطر و ظریف لسع گزیدن مار و کژدم ع بفتحتین لطع لیسیدن و پیش پای آن در پس کسی ع کافه التطاع تمام آب
حوض و حوض را خوردن لطع بالتحریک سپیدی درون لبها و آن بیشتر در سیاهان از مردم بود و در رنگین و زنان مردم چنانکه بجنا مادر جل الطع و امراة لطعاء مونث منه
و اللطعاء ایضا زنی که فرج او کم گوشت باشد لعاع بالضم گیاهی نازک در اول رستن و منه قیل الدنیا لعاعة لعاع بر دمانیدن زمین گیاه را تلعی بر چیدن
لعاع اصلها تلعع فکره توالی ثلث عینات فابدلوا من الاخیرة یاء لعاعة ملف سبک لعلع نام کوهی و سراب لعلعة درخشیدن سراب و شکستن استخوان تلعلع خشم سیاه شدن از تشنگی
و شکسته شدن استخوان لعینة نان کادرس تلفع سر پوشیدن جامه بالباء و مانند کردن توشه دان را تلفع جامه در سر کشیدن زن جامه در خود پیچیدن و برگ فرو گرفتن
درخت را پیری فرو گرفتن مرد را التفاع بالکسر چادر لفاع چادر در خود پیچیدن و سبز شدن زمین به نبات لقع بچشم کردن کسی را ع بفتحتین و یقال لنقعة بعیرة
و لقعة بعینه ای حاقاله ابو عبید و لم یسمع اللقع الا فی اصابة العین فی البعرة لقاعة بالضم مرد حاضر جواب التقاع بر گشتن گونه روی از خران و ستبل و مهول
لکع ریم بر جفسیدن بر اندام ع کافه رجل لکع مرد لئیم و خوار رنده نفس و امراة لکاع مثل قطام و تقول فی النداء یا لکع بالضم و للاثنین یا ذوی لکع لکاعة
مصدر منه ع کافه الکع لکعاء نعت منه و لا یصرف لکع فی المعرفة لانه معدول من الکع و یقال الفرس ان کرکع و للانثی لکعة و هذا ینصرف فی المعرفة لانه لیس
ذلک المعدول الذی یقال للمونث منه لکاع و انما هو مثل صرد و نغر لکع ایضا خر کره و کودک خرد و فی حدیث ابی هریرة اثم لکع یعنی الحسن او الحسین رضی الله تعالی عنهما الکینة
کنیزک فرومایه بنو اللکیعة گروهی لکع گزیدن مار و کژدم و نیش زدن بره پستان مادر را بوقت مکیدن ع بفتحتین لمع لمعان درخشیدن شدن و درخشیدن ع
بفتحتین یقال لمع البتة اذا اضاء و یقال للسراب لمع و یشبه به الرجل الکذب اتباع کذلک لماعة دشت عقاب لمعة پاره گیاه خشک و میان گیاه تر و پاره از
عضو که خشک شده در وضو با غسل المعی مرد زیرک تیز خاطر المعی کذلک التماع لمعه بر آوردن زمین و پستان کردن مادیان و ملوه خر ماده شیر و سر پستان
سیاه شدن و بستن و برادر بودن صلة بالباء اتباع مثله یقال التمع باشئی و التمعته ای اختلسته و گونه بر گشتن بستیل و مهره تلمع اسپ ابرش یعنی چهارم آن
نقطها باشد مخالف رنگ او و لوعة سوزش عشق ع فاطمه التباع سوختن دل از عشق و یقال ان لاعة الفواد الی حجبها ای لاعیته بغولو رجل هاع لاع
لاع مرد بد دل نتهند و بیع مصدر منه ع فاکه بسیغه نام مردی فصل المیم متع بر آمدن روز و دراز شدن ماتع دراز از هر چیزی و منفعت گرفتن

بچیزی صلته بالبا، ور بپیدن بوزن عم بفتحهما میزان مانع ای بارع جل مانع ای جید الفتل و بنده مانع بتشدید الحمرة و کل جید فهو مانع میتوداز
کردن به برخورداری دادن متاع اخربان منفعت و منه قوله تعالی ابتغاء حلیة او متاع تمتع برخورداری یافتن استمتاع کذلک متعة بالضم برخورداری
و منه متعة النکاح و متعة الطلاق و متعة الحج لانه انتفاع امتاع برخورداری دادن و یافتن صلته بالبا، متعد لازم و بی نیاز شدن از کسی صلته بعن بالکسر
احمق مجحة بالضم مجحة مثال همزة کذلک مجاعة بی باکی کردن عم کافة ولعرا امامجحة مثلیة الجیا، تماجح بی باکی کردن با هم مجیع نوعی از طعام که بشیر و خرما
سازند مدع گفتن بعضی خبر را و بعضی را نهان داشتن عم بفتحهما و جوال انه اجتن هذا هانکه بر نتواند نگاه داشت و در و ملگونی در مرح چراگاه فراخ آب و
علف مرع امراع جا مراعة مصدر منه عم بضمتها امراعلف ناک شدن جا مرع جمعه عنه و رغن بسیار بر سر کردن و تمرع آب و علف رسیدن و فی المثل اجدت
فانزل و یقال القوم ممرعون اذا کانت مواشیهم فی خصب ارض امرعة ای خصبة مرعة مثال همزة مرعی مانند تدرو مرع شتاب بفتن آسود اسبه عم بفتحهما
تمزیع جدا کردن و بنه مازگردن تمزع پاره پاره شدن از خشم و فی الحدیث انه غضب غضبا شدیدا حتی یخیل الی ان انفه یتمزع قال ابو عبید لیس تمزع
بشی ولکنی احسبه تمزع و هوان تراه کانه یرعد من الغضب و لم ینکر ابو عبید ان یکون التمزع بمعنی التقطع وانما استبعد المعنی مزعة بالضم پاره گوشت یقال
ما علیه مزعة لحم و ما فیه مزعة من الما، ای جرعة مزعة بالکسر پاره از پر و منه مثل المزقة من الخرق مسع و لسع با دشنام مشع و رزیدن و گرد کردن و گویند
دوشیدن امتشاع تمام شیر پستان را دوشیدن و یقال امتشع من فلان ما امتشع لک ای خذ منه ما وجدت و ربودن چیزی را ذئب مشوع گرگ رباینده مصع
جنبانیدن ستور دم را و بشمشیر زدن و رجل مصع ای ضارب بالسیف و آب بر دردن پستان ناقه را و شتاب رفتن عم بفتحهما و اندختن ما در بچه را
و درخشیدن برق و جز آن نحو ماصع ای براق و باز گشتن شیر از پستان ناقه ماصعة نعت منه و کل شی ولی و ذهب فقد مصع و هو ماصع ای ذاهب
و مصعت [illegible] اذا ذهبت البانها و مصع البرد ای ذهب و مصع فی الارض و امتصع ای ذهب مماصعة مقاتله کردن امصاع صاحب شتران شیر باز
گشته شدن مصعة مثال همزة مرغی و میوه درخت عوسج مصع جماعت تمصیع درخت و چوب بریده را ماندن با پوست تا آب او خشک شود تمصیع
العود ماندن چوب تر با پوست تا خشک شود معمعة آواز نیستان که بسوزد و آواز دلیران در معرکه معمعان سختی گرما یقال یوم معمان ای شدید الحر
معمعة ایضا در گرما شدن معمع زن ساخته روزگار با مال معمعی مردم که هر که غالب باشد با او شود معبا دی کلمة تدل علی المصاحبة و هو اسم لانه قد یسکن و ینون
تقول جاؤا معا مقع دشنام دادن بفحش یستعمل مجهولا یقال مقع فلان بسوأة ای رمی بها و سخت خوردن شراب و آب را امتقاع گونه روی گشتن از ترس و مانند آن یقال
امتقع لونه مجهولا و کذلک انتقع و ابتقع بالنون والبا، و بالمیم اجود ملع رفتار تیز ساختن عم بفتحهما انملاع کذلک ملع ملاع بیابان بی نبات و من امثالهم قولهم اودت به
عقاب ملاع و یقال ذلک فی الواحد والجمع و هو شبیه بقولهم طارت به العنقا، و حلقت به عنقا، مغرب کذلک الملیع و هو اسم له ایضا منع باز داشتن و هو خلاف الاعطاء عم
بفتحهما مانع و منوع و مناع نعت منه و باز داشتن کسی را از کاری و چیزی امتناع باز ایستادن ممانعة باز داشتن از یکدیگر مناعة عزیز شدن و دشوار شدن جا کم عم بفتحهما
جبل منیع و مکان منیع و هو ذو منعة و هو فی عز و منعة بالتحریک و هو جمع مانع ایضا مثل کافر و کفرة ای هو فی عز و من یمنعه من عشیرته و نعجه منع ای ممتنعة منیع
نیکو و ناک شدن چیزی چون روغن و مسکه و جز آن و کذا منیع عم کافة میع کذلک میعة رفتن چیزی ریخته چون آب و روغن و جز آن میعة شادمانی و اول بهار سب و اول جوانی و اول
روز و صمغ و آن نیکوست از درختی در روم و او سائل و یا بسه باشد فصل النون تبوع بیرون آمدن آب از چشمه و جز آن عم بفتحهما و منبع کامنبع چشمه و منه قوله تعالی حتی تفجر لنا
من الارض ینبوعا ینابیع جماعت نوابع البعیر المواضع التی یسیل منها عرقه نبع درخت است که از وی کمان سازند و از شاخهای وی تیر سازند نبعة چوبی از وی نباعة موضع
شهری نباعة و بریقال کذبت بنا عتک اذا ارم ای ضرط و بالغین المعجمة ایضا نجوع کارگر آمدن طعام عم بفتحهما و طلب نیکوئی و آب و علف شدن و در خوردن کارگر اثر
کردن سخن و پند و دارو و ما ینجع بها لغتوا ای میر نجیع العجبی اللبن و نجع الدابة المدید و مدید آرد جو باشد که آنرا با آب و تخم بیک گنند مثال دوغ و ستور را خورانند تا زود فربه شود
نجم مدید دادن ستور را انجعة بالضم آب و علف نگاه کردن انتجاع طلب آب و علف و منفعت و نیکوئی شدن منتجع موضع جستن آن و هولا، قوم ناجعة و منتجعون نجیع خون که بسیاه زند
قال الاصمعی هو دم الجوف خاصة نخع بالفتح بفتحتین بنخع آیدنی اندختن تنخم مثله و نخاع رسانیدن کاد را در ذبیحه یقال نخع فی الذبیحة تخعة فهی دابه منخوعة و خالص کردن دوستی و نصیحت یا کسی

بفتحتین نخع و ہو مفصل القفا بین العنق والرأس من باطن نخاع بالضم والفتح مغز مهره پشت که آنرا حرام مغز گویند نخع قبیله از یمن انتخاع دور شدن از زمین خود
نزع کشیدن چیزی از جای خود و برکندن و تهی شدن بیر یقال نزع الی ابیه فی الشبه ای ذهب و فی المثل العرق نزاع و کشیدن کمان یقال نزع فی القوس
ای مدہا و فلان فی النزع ای فی قلع الحیوة نزاع آرزومند شدن یقال نزع الی اہله و بعیر نازع آنکه آرزومند چراگاه و جای خود باشد و غنم نزع حرصی تطلب الفحل نزیع
غریب نزائع الخیل اسپانی که از قومی دیگر کشیده باشد و کذا نزائع الابل نزاع ایضاً زنانی که به بیگانگان داده باشند نزوع برده جستن از کار علی فاکه و فی المثل حار
الامرالی نزعة اذا قام بصلاحه اہل الاناة و ہو جمع نازع نزع نزوع بالفتح و نزیع چاهی که قعر او نزدیک باشد نزع موی پیشانی بر دو جانب پیشانی انزع نعت منه زعراء
نعت المؤنث منه و لا یقال نزعاء نزعتان دو جانب پیشانی که آنرا الجلیسه خوانند و سما نزعتان منازعه با هم کشش کردن بخصومت و آرزومند شدن یقال بینهم نزاعة بالفتح ای خصومة
فی حق تنازع خصومت کردن و گروه با هم انتزاع کشیدن تزایع شدن و ایته متنزعا الی کذا ای مسرعا الیه منازعا انتزاع برکندن کشیده شدن متعد و لازم یقال انتزعت الشیء فانتزع
ای قلعته فانقلع تمام منزع کننده و مبالغه منزع بکسر المیم تیر منزعة بازگشت و پایان کار و تدبیر یقال انه لعالم بمنزعته ایضا ضعف منزعة بکسر المیم ایضا و فلان قریب المنزعة ای قریب الہمة و یقال
الم تر الی القوس منزع کار بنهایت رسید قرب جلیب المنزعة ای طیب مقطع الشرب نسعة بالکسر نوار تنگ ستور نسع بفتح و سکون نساع جمع نسوع توشتهای بن دندان و رشد آن
مسع بفتحتین نسع مسع باد شمال نشوع بالفتح و بالغین المعجمة ایضا دارو در بینی ریختن رددت المکتفی و بالضم مصدر و منه عع بفتحتین دشمن تلقین کردن انشاع
دارو در بینی چکانیدن انتشاع در دل و به خویشی الکردن نصوع خالص شدن لون سخت سپید شدن علی بفتحتین و سپید و آشکار شدن کار ناصع ای خالص یقال ابیض ناصع و اصفر ناصع
قال الاصمعی کل ثوب خالص البیاض او الصفرة او الحمرة فہو ناصع نصع بالکسر نوعی از جامها سپید نصاع سپید کردن انچه در دل باشد و آشکار کردن نصاع بالفتح و بالکسر پوست
و الحرکة ابریع انطاع گسترد نی از ادیم نطوع انطاع جمع نطع بالکسر مع السکون و الحرکة کام و شکنهای کام منطوع تنطع در نشدن در سخن و سخن بالفتح
نعاع بالضم نعاع نعاعة بالضم مثل لعاعة و ہی بقلة ناعمة نفع سود و سود کردن علی بفتحتین و ہو ضد الضر حملة بالبابا صغرة سود کنند نفاع
سود یافتن نقع گرد نقاع جمع دیگ جای گرد آمدن آب و آنچه در چاه گرد آمده باشد از آب فی الحدیث انه نہی ان یمنع نقع البئر و زمین که خاک او پاک باشد و در او آب
ایستد نقاع انقع جمع و فی المثل انه لشراب بانقع ای انه معاود للامور یأتیها حتی یبلغ الی اقصی مراده نقوعة بالضم جایگہ نقوع بالفتح آنچه در آب تر نهند چون میوه و خرما
و جز آن منقع بالکسر خنور تر نهادن منقعة مثله و ہی ایضا برمة صغیرة یطرح فیها اللبن و یطعمه الصبی منقع بالفتح موضعی که در وی آب گرد آید مناقع جمع نقوع گرد آمدن آب در جای و بسیار
شدن آب و آواز و فریاد یقال نقع الصوت و استنقع ای ارتفع و مہمانی از سفر رسیده و گوسپند و شتر کشتن بجهت آن مہمان یقال نقعت النقیعة و انقعت ای نحرت و کل جزور جزرتها للضیافة فہی
نقیعة و فی کلامهم اذا لقی الرجل منهم قوما یقول میلوا ینقع لکم ای یجزر لکم کانه یدعوهم الی دعوته و سیراب شدن انتقاع کذلک یقال نقعت بالماء ای رویت و ما نقعت
بخبر فلان نقوعا ای ما عجبت بکلامه و لم اصدقه قال الاصمعی نقعت بالخبر و بالشراب اذا اشتفیت منه نقع تشنگی نشاندن و فی المثل الرشف انقع
للعطش و الجمع و یقال سم ناقع ای بالغ و سم منقع ای مربی و دم ناقع ای طری نقیع چاه بسیار آب و آبی که گرد آید الجمع انقعة و آب میوه که تر نهاده باشند و جای که
در وی آب گرد آید و شیر خالص سرد کنند و بخورند و ہو المنقع و ایضا النقیعة مہمانی مسافر و شتر کشتن آن کشند و یقال الناس نقائع الموت ای یجزرہم کما یجزر الجزار النقیعة
انقاع سیراب گردانیدن و تر نہادن میوه و دارو و جز آن یقال دواء منقع قال ابو عبیده نقعت له شرا و ہو استعارة و ایستادن آب بجای استنقاع مثله
و در بیابان رفتن انتقاع کشتن شتر گوسپند غنیمت پیش از قسمت و کشتن گونه ده ہی نقیع منقاع انتقاع بغدیر فرود آمدن و غسل کردن کانہ
نقع فیہ تنقع و الموضع مستنقع و تر نہادن مستعمل مجہولاً یقال استنقع الشیء فی الماء و گرد آمدن آب و ایستادن آن بجای نکع بشتابانیدن از کاری
علی بفتحتین صلته معین نکعة مرد احمق نکعة الطرثوث سرآن نکع بالتحریک پوست رنگ یعنی اکنع نعت منه نوع گونه و ہو اخص من الجنس انواع جمع گونه گونه
شدن نوع بالضم تشنگی نائع تشنه یقال جائع نائع و ہم جیاع نیاع و یقال رماہ الله بالجوع و النوع استناعة پیش شدن و گرفتن ہنوع
بستم تی کردن علی بفتحتین بمعنی الہنوع فصل الواو وباعة بالتشدید کون یقال کذبت وباعتک و تباعتک بالنون ایضا
بالغین المعجمة ایضا است رحم و ضرط و جمع آن گروه و مه سبب او جاع و جاع جماعت و گروه و درد مند

شست عع کافه وجع توجع و تیجع و یاجع نیز بالیاء و الهمزه فهو وجع و هم وجعون و وجعی و وجاعی و نسوة وجاعی نیز و وجعات و تیوجع توجع بکسر الیاء و لایقولون یاجع استثقالا للکسرة علی الیاء غلط جمعت بالیاء ان قومًا ادخلوا ما لم تحتمله المفردة و فلان یوجع راسه بنصب الراس و یوجعه راسه برفعها و یجع بکسر الجیم ای یجامع و ما مسکردن ضرب بوجع ای موجع مثل الیم بمعنی مولم تو جع درد مندی نمودن و مرثیه گفتن و درد نمودن جهت کسی تو جیع بدرد آوردن عع بفتحهما مودع بالفتح بدرود و تودیع الحمل در حجره داشتن کشتن از جهت کشتی و قوله تعالی ما ودعک ربک و ما قلی قالوا ما ترکک تودیع بدرود کردن و نهادن جامه را در صندوق و دعة بالتحریک و بسکون سپید که آنرا مهره خوانند و دعات جماعت و دعة تن آسانی و ما بالعرض من الها و فیه عع بضمهما و دیع و التدعت مثله یقال انه لفلان المکارم وادع ای غیر کلفة رجل متدع ای صاحب دعة و جمع موادعة مصالحت کردن توادع تصالح و یقال علیک بالمودوع ای بالسکینة و الوقار و لا فعل له و دعه کما لا یقال من المعسور و المیسور عسره و یسره و دع بان و هو امر بمعنی الترک یقال دع ذا و دعه کما یقال ذره و ذرهم قال المولف سمعت ممن له نصاب تام و نصیب عام من العربیة ان کلمتی دع و ذر امران فی معنی الترک الا ان دع المخاطب بترک الشیء قبل العلم به و ذر امر بترکه بعد ما علمه و روی ان بعض الائمة سال الامام فخر الدین الرازی رحمة الله عن قول الله تعالی اتدعون بعلا و تذرون احسن الخالقین لم لم یقل و تدعون احسن الخالقین و هذا اقرب الی الفصاحة لما بینهما فقال عنه انهم اتخذوا الاصنام آلهة و ترکوا الله بعد ما علموا ان الله ربهم و رب آبائهم الاولین استنکارا و استکبارا فلذلک قیل لهم و تذرون و لم یقل و تدعون و اسرا علمه و قال الجوهری ولا یقال ودعه و لا هو وادع و انما یقال ترکه و هو تارک و ربما جاء فی ضرورة الشعر و دعه فهو مودع علی اصله و دیعة زینهار ودائع جماعت استیداع و دیعت نهادن کسی بنزدیک کسی ودیعت دادن و هو من الاضداد استیداع نگاه داشتن خواستن و دیعت مسدع میدعه جامه کهنه مواد ع جماعت و دع نامی از نامهای گاهکوش و دعان نام جای و رع بالتحریک ترسنده قال ابن السکیت و اصحابنا یذهبون بالورع الی الجبان و لیس کذلک انما الورع الصغیر الضعیف الذی لا غناء عنده یقال انما مال فلان اوراع ای صغار و ورع بالضم جمع ورع و رعة ضعیف و بی فائده شدن عع بضمهما و رع و رعة بکسر الراء پرهیزکاری عع بکسرهما ورع بفتحهما منه و فلان سیئ الرعة ای قلیل الورع تورع پرهیز نمودن توریع باز داشتن فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ورع اللص و لا تراعه ای اذا رایته فی منزلک فادفعه و اکففه و لا تنتظر ما یکون منه بازگردانیدن و شتر را از آب موارعة با هم سخن گفتن و رثیه نام اسپی و زع باز داشتن عع بفتحهما و اول و آخر لشکر را فراهم آوردن ایزاع باز ایستادن ایزاع برغالانیدن بخیری یقال هو موزع به ای مغری به و زع بالفتح اسم و مصدر رفته و الهام دادن قوله تعالی رب اوزعنی ان اشکر و بار و بول امر ای من ناقه استیزاع الهام خواستن شکر نعمت را از خدای تعالی وازع سرهنگ و سالار لشکر و بازدارنده و سلطان و زعة بالتحریک جماعت قوله تعالی فهم یوزعون و الکلب ایضا یسمی وازعا لانه یکف الذئب عن الغنم توزیع قسمت کردن برجمعی راعی دیگری و پراگنده کردن توزع برخود دیدن قسمت را منه سخت اندام اوزاع من الناس جماعات و بطن من همدان و منهم الاوزاعی سعة فراخی و فراخی کردن و بخشیدن عع کافه و توانگری وسع بالضم کذلک و سرهن نحا قوله تعالی لینفق ذو سعة من سعته ای علی قدر سعته و الهاء فیه عوض من الواو لساع باد ستر ی و توانگری شدن قوله تعالی و انا الموسعون ای اغنیاء و قادرون و فراخ کردانیدن نعمت بر کسی صلته یعنی توسیع فراخ کردن خلاف تضییق اتساع فراخ شدن استیساع کذلک توسع فراخی و فراخ نشستن در مجلس فرس وساع بالفتح اسپ فراخ گام و ساعة مصدر منه عع بضمهما وسیع و وحرص نام دو اسپ سیع نام پیغامبری و قد ادخل علیه الالف و اللام و هما لا یدخلان علی نظائره نحو یعمر و یزید و یشکر الا فی ضرورة الشعر و قری و الیسع بلامین ایضا وشیعة زغوته ریسمان و ماکوی بافنده و الدوک و زخمهای برو برآمدن سپیدی بچه بر سر کوه شدن عع بفتحهما توشیع پیچیدن بافنده ریسمان بر ماکوی برآمدن گوسپند برکوه بکرا ایشاع شکوفه بیرون آوردن درخت وشوع بالفتح دروی دادن مثل الشنوع و شیع و شاع نیز بقدره که بر سقف انبار نهند و صع مرغکی خردتر از گنجشک و فی الحدیث ان اسرافیل لیتواضع لله تعالی حتی یصیر کانه الوصع موضع جای نهادن بر جای نهادن عع بفتحهما مکذلک وضع و موضوع مصدر است فیه و هو مثل المعقول و موضع بفتح الضاد لغة فی موضع و یقال ضعه عن فیه الاوضعة بالفتح و الکسر و ضعة ایضا فیستی سپه خراج ناسد ضعة ایضا گیاه شور و ضیعة انتقال در خت و یقال ابل ضلفة و ضاعهم شور گیاه و ما و ضیعة ایضا نحو و ضیاع بالکسر کان مثیل قوماس اذ ضیکمهم ارضا اخری ای ام ضعمن و المساع و گیاه شور خوردن شتر و فربه شدن لازم متعد عع بفتحهما ناقه و اضعة و موضوعة ایضا نعت منه

وه جولاء اصحاب ابوحنیفه ای اصحاب بعضهم متیمین فیه وضیع خرمای تر که در خورها بنهند خشک شده و اهل دهر مردم فرومایه و یقال فی حسبه ضعة فرومایگی است در نسبت وی
مواضعة کردن سخن با هم نهادن خرید و فروخت با هم و بر چیزی با هم موافقت کردن و قرار دادن وضع نهادن زن بچه را از سر مرأة واضع لا خمار علیها بچه آوردن
و فرو افگندن از درجه صلته بمن ع بفتحتین وضع بالضم ودتا خرمای کلفتن هن تضع بالتمام کند ان کسکون ابضا دهنها یقال احملته امه وضعا ولقعا
امراة واضع نعت منه موضوع تیز رفتن شتر بعیر حسن الموضوع شتر نیکو تیز رفتار ایضاع تیز راندن و زیان زده شدن مردم در تجارت یقال وضع فلان فی تجارة
و اوضع بصیغه مجهول ای خسر فهو موضوع ضاضعة بالفتح والکسر فرومایه شدن ع بضمتین وضیع نعت تواضع فروتنی و نرم گردنی نمودن اتضاع پست
کردن شتر را تا پای بر گردن وی نهند و بر نشینند توضیع بر دوختن جبه بعد از پخته نهادن رجل موضع ای مطرح لیس بمستحکم الخلق خطیب وعوع و هو نعت حسن
و عوعة آواز گرگ عنهار و عواع و هو نعت قبیح و عواع ایضا خروش و عیث جماع مردم وقیعة بالفتح سبله جامه خرما وقع بالتسکین جای بلند و بجنگ در انداختن
کسی صلته بالباء یقال وقعت بالقوم فی القتال و سخن بد در انداختن از بهر جنس صلته بعن و من یقال وقعت من کذا و عن کذا و تیز کردن مرد اسیر و کارد
و شمشیر را بفسان وقوع افتادن ع بفتحتین ویقال وقع ربیع بالارض ولا یقال سقط و فرود آمدن مرغ از هوا و نهاد حسن الوقعة بالکسر وقعة بالفتح آسیب
کارزار و اقعه مثله و الواقعة القیامة موقع جای افتادن یقال وقع الشیء موقعه مرقعة بطار بفتح القاف جای فرود آمدن مرغ میقعة پیازی که بر سی و جو
کارزار که جامه بر وی کوبند و فسان دراز و سوهان و خایسک وقع بالتحریک سنگها دفعه یکی و سوده شدن پای از سنگها و از زمین درشت و تنگ شدن سم ستور ع
کافه وقع نعت منه و ابرتنک وقیع سم تنک شده از سنگ حافر موقوع مثله و کارد و شمشیر تیز کرده بسنگ و سوهان وقیعة مغاکچه بر سنگ که در وی آب ستوده شتر
و فتنه و وقایع جماعت و غیبت کردن یقال وقع فیه رجل وقاع وقاعة نعت منه وقاع کقطام داغ گرد که بر دو کرانه ران ستور باشد داغ کوفیان فعل متعدی
را گویند نسر واقع ستاره ایقاع بجنگ در انداختن کسی را و انداختن کسی بد را بجنگ او در آید یقال اوقعه بالشر مواقعة وقاع کنایه عن الجماع و با یکدیگر جنگ در
افتادن توقع امید داشتن استیقاع چشم داشتن بوقوع چیزی توقیع نشان و نشان کردن بر مکتوب و ورد آوردن صیقل بر تیز کردن شمشیر میقعه پشت ریش کردن
ستور را و گمان بردن چیزی را یقال وقع ای الق ظنک علی شیء طریق موقع راه کوفته و نرم رجل موقع و بعیر موقع مرد و شتر سختی کشیده و عزا دیده سکین موقع
کارد تیز کرده و بعیر موقع و حمار موقع ایضا پشت ریش شده مرماة موقعة ای محددة یعنی پیکان تیز کرده وکاعة سلت و سخت شدن مشک و جز آن
ع بضمتین ایکاع متعد منه وکیع صلب استوار سقاء وکیع مشک که از وی آب تر نه دو نام مردی فرس وکیع اسب که خوی نکند و استوار وکع بفتحتین انگشت
ابهام پای بر پای نشستن مرور الوکیع دکعا و نقال منه و تمر دو زن فرومایه و کول ولکیعة سنکه الحراثة والجمع لکع و هو بالفارسیه بزن استنکاع سخت
شدن طبیعت و کیع گزیدن مار و گژدم و بدست زدن پستان را بوقت دوشیدن و بسر زدن بره و گوساله پستان را بوقت مکیدن ع بفتحتین و من کلام
العرب قالت العنز اصلب ودع فان لک ما بدع و قال النجعة ... کیع ... ای تیر العنز ... ولوع مولع حریص شدن بچیزی صلته بالباء
ع کافه ولوع بالفتح حریص نعت والمصدر کلاهما بالفتح ایلاع حریص گردانیدن یقال مولع به بفتح اللام ای حریص مغری به ولع بالفتح دروغ
یقال ولع والع کما یقال عجب عاجب و دروغ گفتن و بهتان کذلک ع بفتحتین والع دروغگوی ولیعة جماعت یقال اتدری ما ولعای ما حبسه
و ما ذا العقه بعیناه مولع جیسه بر زدن مولع ای ملون تولیع برنگی در آمیختن در ستور ولیع غنچه شکوفه ناشکفته ولیعة حی از کنده فصل الهاء هبع بالضم
هرقع شتر بچه که در آخر نتاج زاید یقال ماله هبع و لا ربع و هو قدر هبعة اده هباعة هجاعت هبعان کردن دراز کردن شتر بچه در رفتار ع بفتحتین هلع
بالکسر بسیار خوار هنقعة بر پاشنه پای نشستن هنقع ای متکبر احمق و اهنقع الرجل اذا جلس الهنقعة هجوع به خواب رفتن بشب و تسکین گرسنگی
تا حد سیری ع بفتحتین تهجاع خواب سبک هجیع من اللیل پاره از شب تهجیع خواب کردن و یقال اتیت بعد هجعة ای بعد نومة خفیفة من اول اللیل
هجعة بالکسر کالجلسة من الجلوس طلب حجه مثال همزة و هجع و هجیع و مهجاع و کوال هجاع تسکین دادن گرسنگی ها هجیع خورانیدن ورک هجرع بالکسر دراز ع
بالکسر و سکون الجیم کلمه تسکین بها صغار الابل اذا نفرت مرد هجرع هرع بالتحریک پیکان تیغ چون ع کافه ... هرع ...

سرعة زن که بوقت باعتبار انزال پیش مهر ورع ای محروع اهراع شتافتن قوله تعالی وجاءه قومه یهرعون الیه ای یستحثون الیه والهرمزین نام ختم و تیر سس
دنب ستعمل مجهولا هیرع مرد ضعیف بد دل ریح هیرع سریعة هبوب هلعة نای شبان اهراع بالکسر سبک رفتن و سبک فرو دویدن آب چشم و دگر هیزلیه
هزیع پاره از شب تهزیع شکستن تهزاع شکسته و کوفته شدن هزع بالکسر اهتزاع جنبیدن نیزه و شمشیر اهزع آخرین تیر در کیش منه یقال ما فی
کنانته اهزع و ما فی ایدا یتهزع ای حد هزرع شتافتن عع بفتحتهما اهتزاع تبرع کنه هلک مطوع جشنم برنا گرفتن آن چیزی عع بفتحتهما
اسطاع گردن دراز کردن و تیز دویدن بعیر مهطع رست گردن مطلع مرد درازتن او رمعقة فی گردن لنع بفتحتهما هقعة دایره بر تیش اسب
دیگره ذلک یقال ان المقوع لا یسبق ابدا و یکی از منازل قمر و آن سه ستاره است و در جوزا نزدیک بیکدیگر هقعة مثال همزة مرد بسیار تکیه کننده و بر پهلو خسپیده
در میان قوم هقعة ادا رسیدن شمشیر بر جا اهقع متشدید المیم وکسر القاف بر درخت تنعصب هکوع آرامیدن عع بفتحتهما هکعة احمق هیع خر و سست
عع کافه هیع هوع نعت منه و فی الحدیث شر ما اوتی العبد شح هالع و جبن خالع ای یجزع فیه العبد و یحزن کما یقال یوم [illegible] دلیل نام و قوله تعالی
ان الانسان خلق هلوعا رجل هلعة مثال همزة اذا کان یهلع و یجزع و یجیع سریعا و یقال ماله هلع ولا هلعة بالکسر و تشدید اللام ای ماله جدی و لا عناق [illegible]
ای سریعة حدیدة مذعا هلوعة شتافتن ذئب همع هیع گرگ حریص فرد حوزه الاول من الحرص و الثانی من الابتلاع هالع شتر مرغ تیز کوزنده نعامة هالعة
همع روان شدن اشک و سرشک هوا که بر درخت افتاده باشد همع همجان کنه لکس عع بفتحتهما ضمه موع بالفتح نعت سماب همع ابر بلند و همع گرستن [illegible]
هلع متشدید اللام شتر تیز رو و گرگ لام زائده همسع بالفتح مرد توانا و نام مردی هنعة نشان بن گردن شتر بعیر اهنع نعت منه و یکی از منازل ماه و آن پنج ستاره
است بر ترکیب جوزا از سوی جیب هنع بفتحتین پستی گردن یا سیت گردیدن عع کافه ظلیم اهنع و نعامة هنعاء اکمة هنعاء پشته و هو سطعاء هواع بالضم [illegible]
قی کردن تهوع تقی آوردن تهوع بستم قی کردن همیع هیع هیعان بد دلی کردن و ترسیدن عع فاکه و کافه هیعة رفتن [illegible] بر زمین [illegible]
شل المیعة عع فاکه و اکه ترساند کسی را آواز خروش و فاحشه و [illegible] آن جامه [illegible] روان اهتیاع [illegible] رجل [illegible]
وسی جبان جزع و مرأة هاعة لاعة ابیعة آواز سخت یعیعة نام جحفه که میقات اهل شام است در حج فصل الیاء ایدع زعفران تیدیع بزعفران رنگ کردن
ایداع واجب کردن حج را بر خود و تطیب بزعفران بهیئت احرام یقال ایدع الحج علی نفسه ای اوجبه یدع نام [illegible] یراع [illegible] قلم [illegible]
[illegible] یفاع زمین بلند یفاع کوانید [illegible] کودکی یافع نعت منه ولا یقال موفع و یقال غلام یفعة
و غلمان ایفاع و یفعة ایضا ینع بالفتح و بالضم و ینوع رسیدن میوه عع بفتحتهما [illegible] ایناع مثله [illegible]
و بضم [illegible] میوه رسیده ینع جمع [illegible] باب الغین فصل الالف عین [illegible] بالضم مع الاضافة موضع [illegible]
[illegible] فصل الباء بدغ بالتحریک آلوده شدن [illegible] عع کافه [illegible] نعت منه [illegible]
بالضم بزاغ بالکسر [illegible] بزوغ برآمدن آفتاب [illegible] بزغ نیشتر زدن حجام [illegible] مبزغ بالکسر نیشتر ابتزاغ [illegible] نوبهار [illegible]
و [illegible] بر زمین [illegible] نشان [illegible] عع کافه [illegible] نوعی [illegible] نزدیک [illegible] رسید [illegible]
و رسیده [illegible] نزدیک رسیدن [illegible] قوله تعالی [illegible] ابلاغ تبلیغ رسانیدن و الاسم البلاغ [illegible]
دراز کردن [illegible] قوله تعالی ان الله بالغ امره [illegible]
[illegible]
[illegible] فی الحدیث [illegible] عائشة رضی الله تعالی عنها [illegible] علی رضی الله تعالی عنه [illegible]
[illegible]
[illegible] فصل التاء [illegible]

آواز برآید فصل التاء تغتغ آنکه سخن از زبان با دندانها گوید تلغ سر شکستن ع بفتحهما تلغ رطب از نخل بیفتد و بکفد ثمغ سر شکستن ع
بفتحهما قال فی المغرب هی ارض لعمر رضی الله تعالی عنه ویقال مال الله ویقال موضع بخیبر ثمغة الجبل ای کوه یقال هو بالنون لا بالثاء ابو عمرو ثمغت الثوب صبغته
صبغا مشبعا فصل الدال دبغ دباغ دباغة پیراستن پوست و رنگ سبز دادن جامه را ع بفتحهما وضمه وفی الحدیث دباغها طهورها دباغ ایضا آنچه بوی
پیراید دبغ دبغه کذلک دبغه بالفتح یکبار انداز باغ پیراسته شدن دغدغة خارش درون گلو و ذکر بوقت انزال دماغ شور سر دمغه جماعت دمغ سر شکستن
چنانکه بدماغ رسد ع بفتحهما وضمه دامغة نام آن شکستگی در شجاج که احکام غیر بوی متعلق است ده نوع است قاشره و آنرا حارصه نیز گویند نگاه باضعه پس دامیه
پس متلاحمه پس سمحاق پس موضحه پس هاشمه پس منقله پس آمة پس دامغة و با غیر معجمه نیز گویند بعد از دامیه دامغه ایضا چیز است چون شکوفه سخت که از میان درخت
خرما بیرون آید که آنرا اگر بگذارند نخل را خشک گردانند فصل الراء رباغ گذاشتن شتر را تا بوقت و بی وقت آب بخورد و یقال ترکت ابلهم هملا مرتعا ردغة
بالتسکین والحرکة گل سخت ردغ رداغ جماعت ردغ احمق مرادغ میان گردن و تنوره مری مردغه یکی رزغة گل رزاغ گل ناک کردن باران زمین را تضعیف
شمردن و عیب کردن کسی را و کندن زمین چندانکه بگل رسد رزغ مرد بگل فرو شده و در دشواری افتاده رسغ بضمتین و بسکون جزوه گاه دست و پای و آن
باریکی پیوند سر دست بود رساغ بالکسر رسن که بر رسغ شتر بندند رسغ بفتحتین سستی دست و پای شتر ترسیغ بر رسغ رسیدن آب باران رفغة فراخی عیش و بهره وقت
آب یافتن شتر رغیغة طعام که بجهت زن زچه سازند رفغ فراخی عیش و ارزانی رفاغة فراخ عیش شدن ع بضمهما رفغ رفیغ عیش فراخ
و خوش ترفغ فراخی نمودن در عیش و یقال هو فی رفاغة من العیش ای رفاهیة ارفاغ بغلها ای رفغ بالضم والفتح کش ران روغ روغان بو گفتن روباه
و میل کردن و منه قوله تعالی فراغ الی اهله و در آوردن برکسی بهانه قوله تعالی فراغ علیهم ضربا بالیمین ای اقبل ع فاضه وفی المثل روغی جعار وانظری این المفر
روغ رواغة از پس جستن صید و خواستن یقال ریغونی ای ابتغیکم ای طلبونی طلبتکم مراوغة حیله دادن در کار و کشتی گرفتن ریاغة کشتی گاه و محله رداغة
صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها تراوغ با یکدیگر دستان آوردن فصل الزاء یقال کلمة بالزغیة وهی لغة لبعض العجم زیغ میل کردن و کندن
شدن بینائی و میل کردن آفتاب بستی ازاغة گمراه گردانیدن کسی را از راه تزایغ سوی یکدیگر گرایانیدن ازاغة ای زاغون تزیغ خود را آراستن
فصل السین سبوغ تمام و فراخ شدن نعمت ع فاضه اسباغ تمام گردانیدن نعمت را بر کسی تمام آوردن وضو تسبیغ بچه افگندن اشتر که
نزدیک تمام آمده باشد و نوعی از تصرفات عروض سابغه زره فراخ ذنب سابغ ای وافر مسبغ آنکه بروی زره فراخ باشد تسبغة البیضة دامن خود که بر کله پیشنه
و یقال بیضته لها سابغ فحل سابغ دراز قضیب و ضده الکش سغسغة در خاک پنهان کردن و روغن بر سر طعام کردن و بر مالیدن تا فرو خورد
تسغسغ در خاک آمدن و اصل سغسغ سغغ ثلاث غینات فابدلوا من الوسطی سینا فرقا بین فعلل و فعل وانما زادوا السین دون سائر الحروف
لان فیه سینا وکذلک القول فی جمیع ما اشبهه من المضاعف مثل قلقل و عقعق سلوغ دندان ششم سالگی افگندن گاو و گوسپند ع بفتحهما
فهو سالغ و صالغ بالصاد ایضا وکذلک الانثی بغیر الهاء و هو فی ذوات الاظلاف کالبزول فی ذوات الاخفاف و هو
اقصی الاسنان منهالان ولد البقرة اول سنة عجل ثم تبیع ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس ثم سالغ سنة او سنتین الی ما زاد و ولد
الشاة اول سنة حمل او جدی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس ثم سالغ لحم اسلغ گوشت که زود نپزد سلغ لغة فی تلغ
سوغ آسان بگلو فرو شدن شراب و فرو بردن لازم متعدد و روا شدن چیزی مرکسی را ع فاضه که یقال ساغ له ای
جاز له تسویغ روا داشتن و روا کردن عطا را اساغة گوارانیدن شراب را یقال اسغ لی غصتی ای امهلنی ولا تعجلنی قوله تعالی یتجرعه
ولا یکاد یسیغه سواغ بالکسر آنچه فرو برد چیزی در گلو مانده را یقال الماء سواغ الغصص و یقال هذا سوغ هذا و سیغ هذا این لفظ در دو بچه
گویند که میان هر دو دیگری نزاده باشد یقال اخته سوغة و سوغته ایضا فصل الشین شغشغة جنبانیدن نیزه در مطعون و نوعی از
هدیر شتر فصل الصاد صبغ بالکسر صبغة رنگ اصباغ جماعت و نان خورش ومنه قوله تعالی وصبغ للآکلین

صباغ جامه صبغ رنگ کردن جامه را ع بفتحهما وضمه که تصبیغ مبالغة فیه و لذ و نباله رنگ آوردن رطب ثیاب مصبّغة رنگین صبیغ نام
مردی صبغة الله دین خدای تعالی اصبغ اسپ سپید فش یا دم تلغ سپید دم شاة صبغاء سپید دنبه صدغ میان چشم وگوش از مردم
وموی بچه مصدغ معقرب پیچه یافته و بالسین ایضا یقال ان قوما من بنی تمیم یقال لهم بلعنبر یقلبون السین صادا عند اربعة احرف
الطاء والقاف والغین والخاء اذا کن بعد السین و لا یبالی ثانیة کن ام ثالثة ام رابعة بعد ان یکن بعدها یقولون سراط وصراط
وسبقل وصیقل وسرقت وصرقت وسبغة وصبغة وسخر لکم وصخر لکم مصدغة نازبالش صدغ دوش بادوش برابر رفتن باکسی ع بفتحهما
صدغ بالکسر نشانی بر صدغ ویقال فلان ما یصدغ نملة من ضعفه ای ما یقتل صداغة ضعیف شدن ع بالضمهما مدبغ ضعیف بچه سخت غزه ویقال
ما صدغک عن هذا الامر ای ما صرفک صلغ فلان بعیره فما صدغه ای ما شاه و ذلک اذا صلوغ فی ذوات الاظلاف مثل السلوغ یعنی دندان ششم سالگی افکند
گاو وگوسپند صمغ شلم درخت صموغ جماعت و انواعه کثیرة واما الذی یقال له الصمغ العربی فصمغ الطلح صمغة پاره از وی فی المثل ترکته علی مثل مقرف
الصمغ ای ذالم تترک له شیئا صمصمغ سیاهی یا صمغ صامغان و کرانه دهان استصماغ درخستن درخت صارب تا از وی شیره تلخ بیرون آید چون صمغ
صوغ دکالبد ریختن چیزی گداختن را ع فاضمه صائغ صواغ صیاغ لغت منه و آفریدن یقال صاغه الله صیغة حسنة ای خلقه صیاغة زرگری کردن صائغ
زرگر سهام صیغة ای من عمل رجل واحد و هذا اصوغ هذا ای برابر به سنا صوغان فلان یصوغ الکذب هو استعارة و فی الحدیث کذبة کذبها الصواغون فصل
الضاد ضغیغة گیاه ستره سبز تازه و خمیر تنک اقمنا عند فلان فی ضغیغ ای خصب ضغضغة خاییدن مردم بی دندان چیزی را فصل الفاء
فدغ کفانیدن چیزی کاواک را ع بفتحهما فروغ فراغ پرداختن از کاری ع فاضمه تفرغ فراغت کردن خود را جهت کاری تفریغ توانائی
خود را بذل کردن مرکاری و تهی کردن معده را از فرغ نها فراغ ریخته شدن آب ع کافه افراغ ریختن حلقه مفرغه های مصمة الجوانب یعنی ریخته که
پیوندی پیدا نباشد و ریختن خون تفریغ ریختن آب جز آن و خالی کردن خنور را از آنچه در وی باشد افتراغ آب ریختن بر خود و بر بدن مفرغ نام مردی
شاعر فرغ مخرج آب از دلو فرغان فرغ الدلو المقدم و فرغ الدلو المؤخر وهما من منازل القمر وکل واحد منهما کوکبان نیران بین کل کوکبین قدر خمس
اذرع فی رای العین فراغة بالضم آب پشت مرد فرس فریغ اسپ فراخ گام ضربة فریغة و طعنة فرغاء فراخ ویقال ذهب دمه فرغا بالفتح والکسر ای هدرا طلب
فشغ از زیر چیزی فرو گرفتن ع بفتحهما ناصیة فشغاء موی پیشانی در هم گرفته ابرو و ترا و بر تازیانه آوردن کسی را افشاغ کذلک تفشغ پراگنده
شدن سپیدی موی در سر سلسله بغی و غلبه کردن خون و رفتن آن در تن و درمیان خانه در آمدن بمیان پای ختر در آمدن بکارت انگل کسی فشاغ
مخففا وشد داک ... سسکه بر درخت پیچد فصل اللام لثغة بالضم شکستگی زبان یعنی حرف را لام یا غین سین را ثا گفتن لثغ مصدر منه ع
کافه لغة الثغ لثغاء لدغ تلداغ گزیدن مار و کژدم ع بفتحهما الملدوغ لدیغ مارگزیده ویقال لدغه بکلمة یعنی طعنه زد او را فصل المیم مرغ
غلطیدن ستور در علف ع بفتحهما تمرغ درخاک غلطانیدن تمرغ لازم منه مراغ مراغة متمرغ جای غلطیدن مراغة لقب مادر جریر فاموه مشتی ایرجت
رووه که او را اعور خواندی مرغ بالتحریک آب دهان امراغ روان شدن لعاب ... آب بسیار گفتن سست کردن خمیر را و تنگ کردن از بسیاری آب تمریغ انداختن
لعاب از دهان مشغ نوعی از خوردن چیزی چون خیار و مانند آن ع بفتحهما مضغ خاییدن ع بفتحهما وضمه مضاغ بالفتح خایند آنرا لحت
علک و مانند آن خاییدن یقال هذه کسرة ... المضاغ نرم خاییدن مضاغة بالضم خاییده مضغة بالضم گوشت پاره یقال قلب الانسان مضغة من جسده ماضغان
بن بروترنج معغمغة آمیزش کردن ملغ بالکسر احمق فحش گوینده ویقال ملغ ملغ بالازدواج و قد یفرد فصل النون نبغ نبوغ ظاهر شدن
و بی آنکه در اصل شاعر بوده باشد شعر گفتن ع بفتحهما وضمه نوابغ از شعرا چون نابغه جعدی و نابغه ذبیانی و غیر ایشان الهاء فیه للمبالغة
ندغ درخستن انگشت و تیره زدن و خستن بسخن ع بفتحهما مندغ بالکسر انگله او را درخستن عادت باشد نادغة عشقبازی کردن ... نبغ بالفتح والکسر
سعتر دشتی نزغ تباهی افکندن بر غالجیان میان مردم ع بفتحهما و فی نعالی من بعد ان نزغ الشیطان بینی و بین اخوتی طعن کردن بزبان

تشغ آشفتن بتانیف ع بفتحهما طعنه کردن شوریدن سخن ـ ودست بجیعت ان نقل ا... بتاثر لمنه و رشتن و بلا بر زدن و نحعنا بن بعنغ ایستکه

منشغه بالکسر برکلیچه نان که آن بر پاهی و خوی و ابن با نشغ نمود دن جانکه با بیهوش خاهد شود و تلقین کردن سخن آموز انیدن هو علی التعبیه ع

بفتحهما نشوع بالفتح دار وی دهان و بینی با بغین و بعین جمیعا و بالضم مصدر منه منشغه دارو دان نغنغ بالضم گوشه بن کام نغانغ جماعت لغنغه

الرأس و منغنة الجبل سر آن و نغنغة الناس خیارهم فصل الواو وباغه بالفتح والتشدید و بالغین و بالعین جمیعا کون یقال هلک زرت و بقلنک ای

ضط و تغ بالتحریک هلاک شدن و تبره مند شدن ع کافه ایتاغ هلاک گردن تبه کردن و تباه کردن و خوردن بره و گناه و شیغه تو شی که در فرج

ناقه کنند و قتی که خواهند تا بچه دیگری مهر آرد و آنرا بچه خود بنیدارد و قد مر فی ربعه من باب الجیم و نغ وشغه ساختن ناقه را ع فا که وزغ جانور

چون کربسه فرغ او زاغ و زغان بالکسر جماعت تو زیغ صورت شکر دن کو دک را در شکم لستیعمل مجهولا یقال وزغ الجنین ایزاغ دفعه دفعه انداختن ناقه بول را وزاغ

بوقت آبستن شد و یقال الحوامل توزغ بالبول النطفة توزغ بالدم شیئ وشغ بالتسکین چیز اندک ایشاغ کم کردن عطا را ولوغ آب خوردن سک از

خنور یقال میلغ الکلب شرابنا و فی شرابنا و من شرابنا ع بفتحهما ایلاغ خورانیدن سک را یقال و لغ الکلب میلغ خنور که در وی آب خورد و یقال لیس شیء

من الطیور یلغ غیر الذباب ایستلاغ باک ناداشتن مردم از نکوهش و عار و طلغه بالسکون بو خرد فصل الهاء همیوغ به خواب شدن ع بفتحهما همیغ

موت سبک و شتاب بالعین کذلک عند الخلیل یقال انهم لفی الاهیغین ای فی الخصب وحسن الحال عام اهیغ سال فراخی از علوفه و طعام تهییغ روغن

بسیار کردن بر ثرید والله اعلم بالصواب باب الفاء فصل الالف تاثیف سه پایه نهادن دیگ را ع هو لغة فی التثفیة اثف یکجا بودن و نهان

خانه ساختن جای را انف پس از روی کردن آثف بالمد نعت منه ع فا که ارف حد چیزی ارف جماعت مثل غرفه و غرف فی الحدیث الارف

تقطع کل شفعة و یقال ای بال اقتسم ارف علیه فلا شفعة فیه ازف بالتحریک نزدیک آمدن کوچ و شتافتن ع کافه و منه قوله تعالی ازفت

الآزفة یعنی دنت القیمة آزف نعت منه متازف کوتاه هو المتدانی قال ابو زید قلت لاعرابی ما المحنطی قال المتکاکی قلت ما المتکاکی قال المتازف

قلت ما المتازف قال انت احمق و ترکنی و مر اسف بالتحریک اندوه سخت اندوهگین شدن ع کافه و خشمناک شدن صلته بعلی تاسف دریغ و درد خوردن

ایساف بخشم آوردن اسیف اسوف در ود اندوهگین شونده و تنک دل اسیف ایضا خشمناک و اندوهگین بنده مزدور جماعت ارض اسیفة زمین تنک

که چیزی نرویاند یوسف تثلیث لغات نام پیغمبری ع بالهمز ایضا اساف و نائلة نام دو بت اشفی بالکسر درفش اشافی جماعت اصف کبر یصف خیار کبر

واف بالضم ای قذر اله و التنوین للتنکیر ومثله کذلک تاف تفیف اف گفتن قوله تعالی ولا تقل لهما اف ثلث بلا تنوین و ثلث بالتنوین ست لغات اف و افا

تفا اتباع و یقال اف لک علی زیه و افانه بالکسر ای حینه و اوانه و جاء علی تففه ذلک مثال تعفة ذلک وهی تفعلة منه اکاف اکاف خر و کاف جمع

پالان خر اکف جماعت ایکاف پالان نهادن یقال اکفت الحمار و اوکفته ای شددت علیه الاکاف الف هزار هزار دادن ع فا که و هو مذکر یقال

هذا الف واحد و لا یقال واحدة و هذا الف اقرع هزار تمام و لا یقال قرعاء و لو قلت هذه الف بمعنی هذه الدراهم جاز آلاف ع ... الدراهم الف الوف الاف جماعت ایلاف

هزار تمام کردن شدن خو گرفتن بجایی یا با کسی چیزی و الف و ادن قوله تعالی لایلاف قریش ایلافهم رحلة الشتاء و الصیف یقول اهلکت اصحاب الفیل

لاولف قریشا مکة و لتؤلف قریش رحلة الشتاء والصیف ای تجمع بینهما اذا فرغوا من ذه اخذوا فی ذه کما تقول ضربته لکذا لکذا بحذف الواو و تعف

خو گرفتن و دوستی گرفتن بکسی و بجایی ع کافه بالکسر دوستی و یار و دوست الیف مثله و هم و الاف جمع الیف

مثال تبیع و تبایع الف خو گیرنده و هزار دهنده الآف جماعت مثل کافر و کفار هو الف الاف الف دادن کسی را بی

یا بجایی یقال الفت او لفا ایلافا و الفته الموضع آد الف هو الف صار صورة افعل فاعل و احد فیه الغته بالضم خو گرفتگی تالیف

ساز واری دادن دو چیز را باهم و منه المولفة قلوبهم و هزار تمام کردن یقال الف مولفة ای مکملة تالف ایتلاف ساز واری

باهم تآلف ایضا ساز وار یافتن کسی را بر چیزی صلته بعلی الف مبنی داد اول هر چیزی و میر من آمکی کوه آنف انوف آنافت

جماعت انف البرد وحمي شدت سرما انف الناب طرفه حين يطلع ويقال فلان يتبع انفه اي يشم الريح فيتبعها يعني كمان سبحي انوف زن خوش نفس از بيني انف بريني
زدن وتا بيني رسيدن آب در حوض وجوي مرغزار نا خورده را سپردن ام ار روضة انف مرغزار ستور نارسيده كاس انف جام ناخورده ويقال آتيك
من ذي انف اي من ذي قبل اي فيما يستقبل ايناف مرغزار ستور نارسيده رسانيدن ستور را و دردمند كردن بيني ستور را الرض انيفة اي نبت زمين زود
روياننده ويقال تلك ارض انف بلاد الله انف بالتحريك انفه تنگ داشتن عع كافه يقال ما رأيت احمى انفا ولا انف من فلان نفي بانگ
ترازوي و دردمند شدن بيني شتر از چوب مهار آنف نعت منه وهو شاذ والقياس انوف كالمصدور للذي يشتكي صدره والمبطون للذي يشتكي
بطنه وجميع ما في الجسد علي هذا وفي الحديث المؤمن كالجمل الانف ان قيد انقاد وان انيخ علي صخرة استناخ ايتناف از سر گرفتن كار وآغاز
كردن ايتناف كذلك انفا اكنون يقال كذا انفا وسالفا چنين بود اكنون وپيش تانيف تيز كردن كرانه چيزي آفه العفت ويقال الف الزرع مجهولا
آفت رسيده شد كشت زرع موف نعت منه فصل التاء تحفه بالضم وتسكين الحاء وتحريكها هديه تحف جماعت اتحاف تحفه دادن ترفه بالضم
تندي ميانه لب برين ونازكي از نعمت وآسايش اتراف نعمت پروردن وبي راه گردانيدن نعمت كسي را تلف بفتحتين هلاك شدن عع كافه
اتلاف هلاك كردن متلف بيابان ويقال ذهبت نفس فلان تلفا وطلفا اي هدرا استلاف بسيار تلف كننده تنوفه بيابان تنوفيه كذلك
مثال دوودية وبروبرية فصل الثاء ثقافه زيرك شدن وسبك شدن عع بضمهما يقال ثقف فهو ثقف مثال ضخم فهو ضخم ثقاف
بالكسر الحه نيزه را بوي راست كنند تثقيف راست كردن نيزه ثقف يافتن عع كافه يقال ثقفته ثقفا بالسكون مثال بلعته بلعا اي صادفته وهو
ثقف بضم القاف وكسرها مثال حذر وثقف ثقفا بالتحريك مثال تعب تعبا انه لثقف اي صار حاذقا فطنا ثقيف پدر قبيله از هوازن ثقفي
منسوب بوي خل ثقيف بكسر كه نيك تيز فصل الجيم جاف افگندن وترسانيدن عع بفتحهما جافه نعته في جيفه اي صرعة مجوف ترسنده
وگرسنه وقد جئف يستعمل مجهولا اجحاف بردن يقال اجحف به اي ذهب به واجحف به اي قاربه ودنا منه صلته بالباء مجاحفه انبوي كردن
ونزديك شدن يقال جاحفه اي زاحمه ويقال هم في مضار مجحفا اي مقاربين جحاف بالضم سيل كه زمين را بكاود وببرد هرچه هست جحاف ايضا آ
روان شدن شكم از ميضه رجل مجحوف نعت منه ويقال موت جحاف اي يذهب بكل شي جحاف بالكسر ريختن آب دلو بكسر چاه رسيده باشد ودريدن دلو
جحوف بالفتح دلو با آب جحفة جاي ميان مكه ومدينه كه ميقات اهل شام است ونام آن جاي مهيعه بوده است فاجحف السيل باهلها فسميت جحفة جخف
تكبر كردن عع فاكه جخاف مثل غراب نعت منه جخيف فخر كردن بزيادت از حد خويش وفي الحديث عن ابن عمر انه نام وهو جالس حتي سمع جخيفه اي
غطيطه جدوف بريدن مرغ بال بريده عع فاكه مجداف بالكسر بيل كشتي وبال مرغ وهو بالدال والذال جدف بالتحريك گور وهو ابدال جدث وتره كه سر
گشاده باشد خورد ومي نباتي كه در يمن باشد كه خوردني آن تشنگي شكند تجديف ناسپاسي كردن نعمت را وكم شمردن آن جدف كذلك وفي الحديث لا تجدفوا بنعمة
الله جذاذف بالضم كوتاه سطبر جذاذفه مونث جذف بريدن عع فاكه مجذاف مثل مجداف وشتاختن در رفتن وبريدن مرغ بال بريده جرف كاويدن
زمين را وبسيل خاك وگل كنده از زمين عع بفتحهما وقد جرف الشي اي ذهب به كله مجرفة بيل جرف بضمتين وسكون دوم آب كنده ومنه قوله تعالى علي شفا
جرف هار جرفه جماعت تجريف كاويدن سيل زمين را الجرف كذلك جارف مرگ عام كه ستوران را برباید چون خشنه ترکان وطاعون جرف بالفتح داغ بر بيني شتر سيل
جراف بالضم سيل كه همه چيز را ببرد رجل جراف مردي كه همه طعام را خورد جراف بالضم والكسر پيمانه جرف آسان گرفتن كار را جراف گزاف وهو معرب جعف
افگندن وبر زمين زدن كسي را وبر كندن نخلها لازم ومتعدي جعفي بالضم پدر قبيله از يمن جعفة بالفتح جماعتي از مردم يقال دخيت في جعفه من الناس جاء القوم جعفة واحدة
قال ابن عباس لا نفل في غنيمة يعني تقسيم جعفة اي كلها جعف بالضم لذلك وغلاف شكوفه وشكن كنايه كه باره از وي ببرند دلو ساز ند جعفان وقبيله بكر وتميم جعافه
بالضم ريزه هاي سست جعاف البصر تام جهائي جعيف علف خشك يقال الابل فيما بنارت من جعيف وقفيف يعني اينهم خشك وتمام خشك از علف جعجف زمين
بلند زرم جفاف جفوف خشك شدن عع فاكه تجفف خشك شدن جامه كه سونمناك باشد يقال جف الثوب هرچه نيكو خشك شود گويند قف الثوب وصلها

بخفف ما بدوا من الفقار الوسطی حیا کما قالوا شنش من شنش تجفیف خشک کردن و بر پشت سب انداختن تجفاف یعنی اسب و آنچه خوی سب را بوی خشک کنند تا زائده جلف زنبیل از گل و خزان و بریدن و برکندن ع فاضه جالفه شکستگی که پوست و گوشت سر رفته با طعنه جالفه آنکه با ندرون نگذرد و هو خلاف الجائفه و سال تنگی و قحط دیوث ستور یقال اصابتهم جلیفة عظیمة ای اصابهم موتان و هم قوم مجلفون بوت رسیدگان الخلاف از بن برکندن تجلیف هلاک کردن مال کسی مجلف آنکه کنارهای وی رفته شده و آنکه چیزی از وی مانده و آنکه تنگ سال از وی گذشته باشد و مالها تلف شده جلف بالکسر خم تهی و مسلوخ شکم کفانیده و تهی کرده و هر چه میانه تهی باشد از خنور و یقال اعرابی جلف ای جاف و اصله من اجلاف الشاة و هی المسلوخة بلا راس و لا قوائم و لا البطن جنف بالتحریک میل کردن ع کافه قوله تعالی فمن خاف من موص جنفا اجاف میل آوردن بچیزی و یقال اجنف ای جار کما یقال الی الجاه یلام علیه اخنس ای اتی باخسیس و یقال تجانف فلان لاثم ای مال قوله تعالی غیر متجانف لاثم اجنف کوز پشت جنفی بالضم و فتح نام جائی جوف میان پیست شکم و درون هر چیز و درگذرانیدن طعنه باندرون صله بالباء مضافه کذلک و درپیش کردن یقال اجفت الباب و اجفته الطعنة و جفته بها عن الکسائی اجوفان شکم و فرج جائفه طعنه که باندرون گذرد مجوف با رگیر شکم کلان استجافه استجواف فراخ شدن جوف بالضم نوعی از ماهی جوفی مثله جوف بالتحریک فراخ و درون کاواک شدن شیء اجوف چیزی کاواک دلار جوف ای واسعة شجرة جوفاء کاواک تجویف میان تهی و کاواک کردن مجوف ستور که سپیدی بر شکم دارد اجتیاف تجوف باندرون چیزی شدن شیء جوفی فراخ اندرون و قولهم اخلی من جوف حمار هو اسم واد فی ارض عاد فیه ما و شجرة حمایا رجل یقال له حمار مات بنوه فکفر کفرا عظیما و قتل کل من مر به من المسلمین فاقبلت نار من اسفل الجوف فاحرقته و من و غاص مار و ده فضربت العرب المثل فقالوا اکفر من حمار و واد کجوف الحمار و کجوف العیر و اخرب من جوف حمار جیفة بالکسر مردار بوی گرفته جاعت تجیف بوی گرفتن مردار و مردار شدن فصل الحاء حتف مرگ حتوف جماعت یقال مات فلان حتف انفه اذا مات من غیر قتل ولا ضرب لا یبنی منه فعل حنفان و برادر حتف بن اوس و سیف بن اوس حجفة بالتحریک سپر که در و چوب و پی نباشد و از پوست چرم بود حجف جماعت محاجف مبارز صاحب سپر محاجفة معارضت و مدافعت کردن احتجاف خود را باز داشتن از کاری حذف انداختن چیزی و از موی دم ستور گرفتن و بعصا انداختن چیزی را و پاره از سر بیرون انداختن بزخم شمشیر و انداختن حرفی از کلمه ع فاکه حذافة بالضم چیزی که از پوست جدا آن انداخته شود و یقال ما فی رحله حذافة ای شیء من الطعام و اکل الطعام فما ترک منه حذافة حذفة نام اسپی تحذیف آماده کردن و نیکو کردن گوسپندان سیاه ریزه از گوسپندان حجاز حذفة یکی و فی الحدیث کانها بنات حذف حرف کرانه و تیزی هر چیزی و یکی از حروف هجا و ناقه بارکسیار میان استوار و ناقه لاغر قوله تعالی و من الناس من یعبد الله علی حرف ای علی وجه واحد ای فی السراء دون الضراء احراف لاغر کردن را نیکو و زیادت شدن مال کسی فلان محرف بعث منه و یقال جاء فلان بالحلق و الاحراف اذا جاء بالمال الکثیر رجل محارف بفتح الراء مرد بی بخت و محروم و هو خلاف مبارک و یقال حرف کسب فلان اذا شدد فی معاشه کانه میل برزقه عنه و فی الحدیث عن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه موت المؤمن عرق الجبین یبقی علیه البقیة من الذنوب فیحارف بها عند الموت ای یشدد علیه لتمحص عنه ذنوبه حرف بالضم تخم سپندان و منه شیء حریف بالکسر و التشدید چیزی تند زبان گز یقال بصل حریف و بی بختی حرفة بالکسر مثله و ایضا پیشه محترف پیشه ور و فلان حریفی هم کار من یار من حرف بالفتح ایضا کسب کردن و خرج شدن ع فاکه مثل الغرف محراف بالکسر میل که بجراحت فرو برند تا غور آن معلوم شود تحریف گردانیدن سخن از موقع خود و بریدن قلم را محرف انحراف احریراف میل کردن برگشتن و یقال مالی عن هذا الامر محرف ای ما عنه مصرف بمعنی احدی متنحی حرجف باد سرد حرشف بشیر ماهی و سیزه کارد و شمشیر و گیاهی که آنرا کنگر خوانند و بعضی از زرها ناحرشفة زمین درشت حرقفة استخوان سر سرین یقال المرض اذا طالت ضجعته دبرت حراقفه حرقوف بالضم ستور لاغر حسافة بالضم آنچه فرو ریزد از خرما تباه شده از درخت پاکیزه کردن خرما از آن خرماهای تباه ع فاکه الحشاف ریزه ریزه شدن حسف بفتحتین چیزی که بدست با کنی آنرا و قولهم فی صدره علی حسیفة و حسافة ای غیظ و عداوة حشف بالتحریک بترین خرما و فی المثل احشفا و سوء کیلة و ایضا الضرع البالی احشاف حشف بار آوردن نخله حشفة بالتحریک سر ره تاخته جامی حشیف جامه کهنه

متحشف مرد کهنه جامه **حشف** بالتحریک گرخشک و باگر خشک شدن پوست ع **کا** حصیف درست خرد و استوار حصافة مصدر منه ع **بالضم**
احصاف استوار کردن کار را و استوار تافتن رسن او شتاب گذشتن اسپ مصاف ناقة محصاف نعت منه **استحصاف** استوار شدن و سخت شدن
روزگار بر کسی صلته بعلی و تنگ شدن فرج یقال فرج مستحصف **حصفة** نوردن با فکار حف نشانه و تیغ معجر با فی حفافة چوزه شتر مرغ حفان جماعت سیری
فیه المذکر و المونث و خدمتکاران حفان ایضا بیانه تا ابهام برشده حف حفاف برهنه و ساده کردن زن روی را از موی ع **فاکه** یقال
منه حفت المراة وجهها و حفت ایضا و گرداگرد آمدن چیزی را فوله تعالی و تری الملائکة حافین من حول العرش و خدمت کردن ع **فاصله** یقال من
حفنا ورقنا فلیقتصدی من حد منا او تعطف علینا و حاطنا و قیل هذا حدیث و یقال الفلان حاف و لا رف و نیک ساده کردن لب را از موی و برهنه دلی
موی کردن سر را ع **فاکه** حفف بالتحریک بدی عیش و کمی مال و یقال حففتهم الحاجة تحففهم و هم قوم محفوفون اذا کانوا محاویج حفوف بی روغن با بودن
سر ع **فاکه** احفاف بی روغن گذاشتن سر را مدتی و آواز آوردن از اسپ بر اویدن **حفیف** آواز آمدن آرای و در دویدن آواز کردن بال
مرغ در پریدن حفاف بالکسر موی گرداگرد سر حفة جماعت حفافان دو کرانه هر چیزی **تخفیف** گرد چیزی در آوردن احتفاف خوردن آنچه در دیگ باشد
از طعام اشتفاف خوردن آنچه در جام باشد از شراب محفة بالکسر قبه هودج بالکسر با قبه **حقف** بالکسر ریگ توده گژ حقاف احقاف جماعت حقیقان
خم گرفتن ریگ توده و ماه نو یقال احقوقف الهلال ای اعوج و فی الحدیث انه مر بضبی حاقف فی ظل شجرة ای منحن و هو الذی انحنی و تثنی فی نومه حقاف
دیار عاد قوله تعالی و اذکر اخا عاد اذ انذر قومه بالاحقاف **حلف** بسکون اللام و کسرها سوگند خوردن ع **فاکه** محلوف کذلک هو احد ما جاء من
المصادر علی مفعول مثل المجلود و المعقول و المعسور احلاف سوگند دادن تحلیف استحلاف کذلک حلف بسکون سوگند و عهد محالفة عهد کردن باهم
تحالف ای تعاهد و فی الحدیث انه حالف بین قریش و الانصار یعنی آخی بینهم لانه لا حلف فی الاسلام احلاف هم قوم من ثقیف و یقال هم اسد و غطفان
لانهم تحالفوا علی التناصر حلیف هم سوگند و هم عهد حلیفان بنو اسد و طی ایضا فزاره و اسد حلیف اللسان تیز زبان و فصیح حلفاء بالفتح و المد حلفه
بفتح اللام یک بن آرو قال ابو زید مثل طرفاء و طرفة و قصباء و قصبة و قال الاصمعی حلفة بکسر اللام ذو الحلیفة میقات اهل مدینه **حنف** بالتحریک کژی
پای چنانکه سر پای سوی یکدیگر میل کند احنف نعت منه و نام مردی که او را ضخر میخوانند و یقال ضربت فلانا علی رجله فحنفتها حنیف مسلمان درست دین
تحنف مسلمانی کردن یقال تحنف الرجل اذا عمل عمل الحنفیة و یقال اختتن و یقال اعتزل الاصنام و تعبد حنفاء نام ابی نام ابی حنیفه پدر حی از عرب
ابو حنیفه کنیه نعمان بن ثابت الکوفی و هو الامام الاعظم رحمه الله تعالی **حوف** ازار از پوست که زنان حائض و کودکان پوشند حافة کرانه حافتا
الوادی دو کرانه وادی تحوف از کرانه چیزی کم کردن **حیف** جور و ستم کردن ع **فاکه** صلته بعلی تحیف مثل تحوف **فصل الخاء** **خندقة**
نوعی از رفتار خندف بکسر تین قبیلة **خذف** سنگ ریزه انداختن بانگشتان ع **فاکه** مخذفه فلاخن خذوف ماده خر تیزرو **خذروف** بالضم
بازیچه کودکان که چرم پاره کردار سنگ در سکنند و او را میگردانند وازو آوازی می آید خذاریف جماعت و یقال ترکت السیوف راسه خذاریف ای
قطعا خذرف بالکسر نوعی از شور گیاه خذرافة یکی **خرف** میوه چیدن ع **فاصله** یقال خرفت الثمار اخترفتها ای جنیتها خرفة بالضم
آنچه چیده شود از میوه و یقال التمر خرفة الصائم مخرفة بستان و راه مخرف مثله و فی حدیث عمر ترکتکم علی مخرفة النعم مخرف بالکسر میوه دان خرف بالفتح
برده و سپ گره شش ماهه خرائف نخلها که خرما از و باز کرده باشند خریف تیرماه خرفی بسکون و حرکت تیرماهی خریف ایضا باران تیرماه یقال قد خرفنا و خرفت
الارض فهی مخروفة باران تیرماه رسیده مخارفة معامله تیرماه کالمشاهرة من الشهر اخراف بره تیرماهی زادن گوسپند یقال منه شاة مخرف و تیرماه در آمدن قوم خرافة
بالضم نام مردی بری بوده که هر چیزی که میگفت از پریان آنرا باور نمی داشتند و هر سخن که آنرا باور نداشتندی گفتندی هذا حدیث خرافة و فی الحدیث عن النبی
صلی الله علیه وسلم قال و خرافة حق و لا تدخله الالف و اللام لانه معرفة الا ان ترید الخرافات حکایتها شب خرف بالتحریک باز گشتن عقل از کلان
سالی ع **کافه** خرف بالکسر نعت منه خارف دیام دو قبیلة از یمن **خرف** دست انداختن ع **فاکه** خزف بالتحریک سفال **خسوف**

بزمین فرو شدن متعدی بالباء ع فاکه قوله تعالی فخسفنا به وبداره الارض ویستعمل مجهولا ایضاً قوله تعالی لخسف بنا وفی حرف عبد الله لانخسف بنا کما یقال انطلق بنا
وبچشم خانه فرو شدن دیده وخسوف القمر کسوفه قال ثعلب کسفت الشمس وخسف القمر هذا اجود الکلام والخسف کمی یقال فلان رضی بالخسف ای بالنقیصة وبات فلان الخسف ای جائعا وسامه
الخسف وسامه خسفا بالضم والفتح ای کلفه واولاه الذل والمشقة خسف ابرکیة جای آب برآمدن از چاه خاسف لاغر خسیف چاه که آب وی منقطع نشود خسیف بمعنی جماعت
یقال ان عباس بن عبد المطلب سال عمر اعن الشعراء فقال امرؤ القیس سابقهم خسف لهم عین الشعر فافتقر عن معان عور اصح بصر یقال خسف لهم من الخسیف ای البئر الغزیرة الماء منه
قول الحجاج للذی امره ان یحفر له بئرا فعل اخسفت ام اوشلت یرید انبطت ماء غزیرا ام قلیلا وشلا قوله افتقر ای فتح وهو من الفقیر وهو فم القناة یعنی دهانه کاریز قوله
عن معان عور یرید ان امرأ القیس من الیمن وان الیمن لیست لهم فصاحة فخلعهم معانی عورا تقول فتح امرؤ القیس معان عور اصح بصر اخاسیف الارض جاهای زمین خشفة [illegible] جمع
ودر یافتن وآواز آمدن از برف که بروی دوند وبسنگ کوفتن ع فاکه خشیف بر خشوف مرد شتابنده وشتر شب رو خاشف خاشفة کذلک مخشف [illegible] شب روی
باشد خشاف بالضم والتشدید شب پره وهو الخفاش ویقال الخطاف خشاف بالفتح نام مردی خشوف رفتن در زمین ع فاصه خصف نعل پاره زدن و نعل دوختن
ع فاکه نعل خصیف نعت منه وقوله تعالی وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة ای یلزقان بعضه ببعض لیسترا به عورتهما خصفة مثلها نعل اخصاف نعل دو تاه دوختن
ومنه قراء الحسن قوله تعالی یخصّفان علیهما من ورق الجنة الا انه ادغم التاء فی الصاد وحرک الخاء بالکسر لاجتماع الساکنین وبعضهم حول علیها حرکة التاء ففتحها مخصف
بالکسر درفش نعل دوزی خصفة بالتحریک زنبیل خرما خصف خصاف جماعت وبدرجی از عرب خصف سپید گوسپند تیره گاه سپید دار دو لون کلون الرماد فیه سواد وبیاض
جمل اخصف وظلیم اخصف فیه سواد وبیاض کتیبة خصیفة لشکر آهن رنگ یقال خصفت من ورائها الخیل ای اردفت فلیتدبر ادخلها الهاء لانها بمعنی مفعولة
ولو کانت للون الحدید لقالوا خصیفة لانها بمعنی فاعلة وکل لونین اجتمعا فهو خصیف ودا خصیف ایضا شیر آهسته آمیخته خصاف بالکسر [illegible] ع فاکه
خصوف بالفتح نعت منه وایضاً ناقه که بعد از یک ماه حمل بیک ماه زاید یعنی سیزده ماه خصاف مثل قطام نام اسپی فی المثل هو اجرأ من خاصی خصاف وذلک ان بعض الملوک
طلبه من صاحبه یستفحله فمنعه اباه فخصاه حضف تیز دادن ع فائه ومنه قیل للامة یا حضاف خطف ربودن ع کافه دبابعکس [illegible]
فصیحة قوله تعالی یخطف ابصارهم وقری بالکسر ایضا اختطاف تخطف ربودن وقراء الحسن الا من خطف الخطفة بالتشدید یرید اختطف فادغم علی ما تفسیره فی
باب اللام فی قتل ان شاء الله تعالی خطاف بالضم والتشدید فراشتوک وآهن کژ که مهره چاه بروی گردد وهر چه کژ وسر تیز باشد خطاطیف جماعت ومنه سب
السباع خطاطیفها خطاف بالفتح دیو خاطف ظله مرغیست که او را رفراف خوانند خاطف گرگ برق خاطف درخش که چشم را خیره کند انتهی
خطا کردن تیر نشانه را اختطاف [illegible] خطیفه طعام از آرد و شیر که عرب را باشد جمل خیطف تیز شتاب [illegible] خطفی لقب [illegible] آن نوع از رفتار شتر
ولقب مردی خطرفة بالظاء المعجمة شتاب رفتن شتر وگام فراخ نهادن وهی لغة فی خذرفة خف بالضم موزه خفاف جماعت و دبل شتر اخفاف
جماعت خف بالکسر خفیف سبک و یقال خرج فلان فی خف من اصحابه ای فی جماعة قلیلة خفة بالکسر سبکی ع فاکه خفوف اندک شدن و زبر ودی
رفتن تخفیف سبک کردن استخفاف سبک شمردن وخوار داشتن خفاف بالضم سبک ونام مردی اخفاف وسبکحال شدن مرد وفی الحدیث ان
بین ایدینا عقبة کؤودا لا یجوزها الا المخف [illegible] سبک [illegible] خفان جائیست که دروی شیر بسیار باشد خلف سپس وقفا وپسر بعد از قرنی
یقال هؤلاء خلف سوء بالاضافة ونحن [illegible] و خطا یقال سکت الفا ونطق خلفا ای سکت عن الف کلمة ثم تکلم بالخطاء قیل کان اعرابی مع قوم
فحبق حبقة فتشور فاشار باصبعه الی استه وقال انها خلف نطقت خلفا وآب برکشیدن وکوتاه ترین استخوانهای پهلو والجمع خلوف وجای ستور بستن وفرزند
وهو بالتحریک حسن وبالسکون سیئ یقال هو خلف سوء من ابیه بالسکون وخلف صدق من ابیه بالتحریک [illegible] وکل ما استخلفته من شیئ [illegible]
خلف شتر کرانه [illegible] فاس ذات خلفین تبر تیشه خلف بالضم دروغ و دروغ کردن وعده اعنی خلاف کردن آن وهی فی المستقبل
کالکذب فی الماضی خلفة بالکسر پستان ستور و مردم [illegible] خلفة ای [illegible] خلفة ایضا آمد وشد روز وشب
ومنه قوله تعالی وهو الذی جعل اللیل والنهار خلفة ویقال ایضا القوم خلفة ای مختلفون ویقال بنو فلان خلفة [illegible] شطره نصف

ذکور و نصف اناث و یقال اخذته خلفة کاهی که بحاجت گاه رود و یقال من این خلفتکم ای من این تستقون خلقه غلف که بعد از علف خورده شده و بدر علف که بتابستان روید خلفة الشجر میوهٔ دوبرهٔ علف بکسر اللام ستران آبستن خلفة یکی مخلف شتر که از نه سالگی درگذشته باشد یستوی فیه الذکر و الانثی یقال

یخلف عام و مخلف عامین مخلفة ناقة که آبستن نماید و نباشد رجل مخلاف کننده وعده را و مخلاف ایضا یکی از مخالیف یمن یعنی دیهها و قصبه‌ها رجل خالفة مرد بسیار خلاف

ویقال لا ادری ای الخالفة هو ای ای الناس هو معرفه غیر معروف للتانیث و التعریف و فلان خالفة اهل بیته و خالف اهل بیته اذا کان لا خیر فیه خالفة ایضا ستون خیمه

خرگاه خوالف جماعة و قوله تعالی رضوا بان یکونوا مع الخوالف ای مع النساء الخالف آب برنده خلیفی بالکسر و تشدید اللام خلافت قال عمر رضی الله عنه لو اطقت

الاذان مع الخلیفی لاذنت خلیف راه میان دو کوه خلیفان دو بغل ناقه خلیفة م و قد یونث خلائف خلفاء جماعت جمعوه علی اسقاط الهاء فصار مثل ظریف و ظرفاء لان

فعیلة بالهاء لا تجمع علی فعلاء سوی انهم جمعوه من اجل انه لا یقع الا علی مذکر خلافة بالکسر بجای کسی بودن در کاری و بجای کسی خلیفه کردن کسی را و منه قوله تعالی ارون

اخلفنی فی قومی متعد لازم و سپس کسی آمدن **عع فاضه** خلوف بوی گرفتن دهان و مزه و بو گردانیدن شیر و طعام و تباه شدن کسی و کهنگی جامه بیرون کردن

و نو در آوردن بجای آن و یقال حی خلوف ای غیب و قبیله که از ایشان هیچکس نمانده باشد خلوف ایضا پس ماندگان حاضر و هو من الاضداد اخلاف متغیر شدن بوی

دهان و نیکو کردن جامهٔ کهنه را و اخلف الله علیک گفتن کسی را که مالی از وی رفته باشد ای رد علیک مثل ما ذهب منک فان هلک له الوالد او غیر مما لا یعتاض خلف

الله علیک بغیر الف ای کان الله خلیفة من فقدته علیک و وعده را اخلاف کردن خلاف یافتن وعده را و دست بشمشیر بردن تا برکشد و بر آوردن خلف و خلفت

البعیر ای احولت حقبه عن ثیله مما یلی الخصیة کیلا یحتبس بوله آب برشیدن یقال اخلفت النجوم اذا امحلت و لم یکن فیها مطر و اخلف فلان لنفسه اذا کان قد ذهب منه

شیئ فجعل مکانه آخر استخلاف آب بر شیدن و خلیفه کردن کسی را بجای خود و یقال جلست خلفه ای بعده خلاف مخالفت خلاف کردن خلاف بالکسر درخت بید

تخلفة بستان خلاف فیه بر شد ه داشتن و یقال هو یخالف الی امراة فلان ای یاتیها اذا غاب عنها زوجها تخلیف پستان ناقه را تمام دوشیدن صلته بالباء یقال

خلف بناقته و پس ماندن کسی را تخلف پس ماندن از کسی یقال خلفه و رائی فتخلف عنی ای تاخر و یقال فی خلق فلان خلفة بکسر الخاء و سکون اللام یعنی زائد قد

ای اخلاف **خناف** بالکسر ستی رسن شتر **عع فاکه** ناقة خنوف بعت منه و سر پیچیدن شتر از مهار خانف بینی بر کشنده از تکبر یقال یاتید خانفا عنی بانفه

کتان سطبر سپید و فی الحدیث تخرقت عنا الخنف ابو مخنف کنیت مرد **خوف** خیفة مخافة ترسیدن **عع کافه** فهو خائف و قوم خوف علی الاصل و خیف علی

اللفظ و الامر منه خف رجل خاف ای شدید الخوف کما یقال رجل مال ای شدید الصوت علی فعل فانقلبت الواو الفا لفتحة ما قبلها مخاوفه ترسانیدن یقال

خاوفه فخافه ای غلبه بالخوف ای کان اشد خوفا منا اخافة تخویف ترسانیدن یقال وجع مخیف و طریق مخوف تخوف ترسیدن و کم گرفتن خافة خریطه از ادیم که

درودی عسل چینند **خیف** جای بلندتر از آبراه و فروتر از کوه و پوست ستان و نام جایگه مسجد ایست بمنی اخافة بمسجد خیف شدن ناقه خیفاء ناقه که پستان

او فراخ باشد بعیر اخیف ابعر آنکه غلاف قضیب او فراخ باشد خیف بالتحریک یک چشم سپید و دیگری سیاه شدن اسب فرس اخیف و یقال الناس اخیاف ای مختلفون

اخوه اخیاف برادران مادری و بنو الاخیاف برادران خیفان ملخ زنگ برنگ خیفانة یکی **فصل الدال** **دف** پهلو دفا البعیر دو پهلوی شتر دفا بالضم انچه در سرود

زنند و بالفتح ایضا سنام مدفف کوهان فرو افتاده بر پهلوی شتر دفیف نرم رفتن **عع فاکه** دافه لشکر و دفیف الطائر مرة فوق الارض یقال عقاب دفوف

للذی یدنو من الارض فی طیرانه اذا انقض و دافقت الرجل مدافة و دفافا اجهزت علیه تداف بر یکدیگر نشستن و یقال خذ ما استدف لک ای

ما امکن و تسهل و استدف امرهم ای استتب و استقام **دلیف** آهسته رفتن و رفتار پیر **عع فاکه** پیش آمدن لشکر در حرب و الف

بتر که نزدیکست نه افتد و از جای که افتاده باشد در رود و گام نزدیک نهنده بسبب بار گران که بر داشته باشد دلف جماعت مثل راکع و رکع دلف

رفتن و نزدیک شدن صلته بالی ابو دلف بضم الدال و فتح اللام و نعمن جانوریست دریائی که غریق را نجات دهد در دریا از غرق **دنف**

بالتحریک بیماری ملازم **عع کافه** و بیماریست یستوی فیه الذکر و الانثی و التثنیة و الجمع یقال رجل دنف و امراة دنف و هما و هم و هن دنف

فان قلت رجل دنف بالکسر قلت امراة دنفة انثت و ثنیت و جمعت و نزدیک شدن آفتاب بفرو شدن او و ناقه مثله و

وبیمار گران شدن و بیمار کردن لازم متعد فهو مدنف بالفتح والکسر **دَوف** تر کردن دارو را بآب و سودن و تر کردن مشک عم فا ه فهو مدوف
ومدووف ناقصا وتاما وکذلک مسک مدوف ای مبلول او مسحوق ولم یات مفعول من المعتل العین من بنات الواو بالتمام الا حرفان مسک مدووف مسحوق
او مبلول وثوب مصوون وهما نادران وهذا خذفت احدی الواوین لثقل الضمة علی الواو والیاء اقوی علی احتمالها منها فلهذا جاء ما کان من بنات الیاء بالتمام
والنقصان نحو ثوب مخیط و مخیوط دیاف جای بجزیره جمل مریا فی منسوب الیه وهو الضخم الجلیل **ذَرف** ذرفان رفتن تنک از چشم عم فاکه مذارف مجاری
الدمع ذرفان ایضا رفتار سست تذریف فزون آمدن بر صد یقال ذرف علی المائة ای زاد اذرعفت الابل بالدال والذال جمیعا ای مضت علی وجوهها
واذرعف الرجل فی القتال اذا استقتل من بعضهم ای تقدم **ذُعاف** بالضم زهر یقال ذعفت الرجل فهو مذعوف و مذووف ایضا ای سقیته السم موت ذعاف
وذوّاف ای سریع **ذفیف** سبک و سبک شدن عم فاکه خفیف ذفیف سبک و زود ذفف نه فیف خسته را کشتن ذفاف بالکسر کذلک و ایضا آب اندک
ذفافة بالضم نام مردی **ذَلَف** بالتحریک خردی و راستی بینی و تیزی بینی عم فاکه اذلف ذلفا لغت از وی ذلفان زهر کشنده **فصل الراء** رأفة رآفة
سخت بخشودن و مهربان شدن عم بضمها و بفتحها راف کذلک عم کافه فهو رؤف رؤوف تاما و ناقصا **رجفة** لرزه رجف جنبیدن رجفان نیز عم فاضه
رجفان سخت جنبیدن رجاف دریا ارجاف در شدن بکاری ارجاف بالفتح وهما راجیف الاخبار **رخف** رخفة مسکه تنک و یقال صار الماء رخفة
ای طیبا رقیقا و قد یحرک لاجل حرف الحلق رخف خمیر تنک و سست رخف بالتحریک مصدر منه عم کافه ارخاف متعد منه رخف ایضا نوعی از تنک **رِدف**
بالکسر پس سوار نشسته و هر چه در پس چیزی لازم باشد و یکی از حروف علت که پیش از حرف روی آرند در شعر ارداف برنشاندن در پس جغان و نیز
و شب روافه بالکسر ردف بودن ملک را و در جاهلیت چنان بودی که یکی را ردف خویش کردندی ملوک در کل مصالح تا نشست و برخاست و خوردن
و آشامیدن و هر آئینه دوم ملک در هر کاری آن ردف بود و چون ملک بجنگ رفتی تا بازگشت بجای او نشستی و از غنیمت چهار یک نصیب او بودی
رداف بالکسر جای نشستن ردف از ستور ردف ایضا سرین ارداف پس سوار نشستن مردف لغت منه ردیف مثله رداف جماعت و ایضا ستاره
نزدیک نسر واقع و ایضا النجم الذی ینوء من المشرق اذا غاب رقیبه فی المغرب و یقال ردفه امر وارردفه ای تبعه واتبعه و یقال کان نزل بهم امر ردف
لهم آخر اعظم منه و منه قوله تعالی تتبعها الرادفة روادف شاخهای فزونی که از تنه نخل بر آمده باشد روافی بالضم علی فعالی جدا کنند کان دیا این
ارداف در پی یکدیگر بر آمدن ستاره ها رادفة الجراد نشستن نر بر ماده و سیومی بر هر دو و یقال هذه دابة لاترادف ای لاتحمل ردیفا استرداف
در خواستن تا ردیف کنند ترادف پیاپی شدن **رسفان** رفتار بابند بر پای عم فاضه رسف کذلک ارساف راندن با قید ستور را **رشف**
مکیدن ارتشاف کذلک عم فاضه و فی المثل الرشف انقع ای اسکن للعطش رشوف زن خوش مزه دهن **رَصَفة** بالتحریک سنگ بر سنگ
بر هم نهاده رصف جماعت یقال ترج هذا الشراب من ماء رصف تا مزج رصفا آخر لانه اصفی له وارق ای سیله من صرف الی صرف مناهه
منها اياه رصاف بالکسر پیها که بر تیر و کمان پیچند رصفة یکی رصف سنگ بر هم نهادن و برنا و پی بر تیر زدن عم فاضه و پای برپای پیچیدن
و یقال هذا امر لا یرصف بک ای لایلیق ترصف بایکدیگر نزدیک ایستادن قوم در صف رصوف زن تنگ فرج عمل رصیف وجواب
رصیف ای محکم رصین بمعاونة بالضم منتهی **رضف** سنگهای تفسیده که شیر را بوی در جوش آرند رضفة یکی و فی المثل خذ من الرضفة ما علیها
و داغ کردن بسنگ تفسان عم فاکه رضیف شیر سنگ تاب کرده شوا مرضوف بر سنگ بریان کرده قدر مرضوفة دیگ بسنگ تفسان پخته
رعاف بالضم خون بینی و رفتن آن عم بفتحها ضمه رعف بالضم لغة فیه ضعیفة رماح رواعف نیزه های خون چکان عف درگذشتن و
پیش شدن اسب عم بفتحها ضمه رعف لغت منه و تیزی بینی و بینی کوه استرعاف کذلک و ایضا خون آلود کردن سنگ بزه سم ستور
را و یقال فعلت علی الرغم من راعفه مثل راغمه رغاف هشتا بانیدن و پیکردن مشک را **راعوفة** سنگی که در تنگ چاه اندازند تا بر سر چاه
نهند که مستقی بر وی باشد و فی الحدیث انه علیه السلام حین سحر جعل سحره فی جف طلعة و دفن تحت راعوفة البئر راعوفة مثل اعجوبة لغة فیه

رغیف نان گرده ارغفة رغف رغفان جمع رف برداره خانه رفوف جمع و مهرهٔ پیش گلیدن ع فاضة گرد فراز گرفتن و فی المثل من
حَفّنا او رفّنا فلیقتصد و مارحاف لا راف قد مر رف رفیف درخشیدن ع فاکه توب رفیف جامهٔ تنگ شجر رفیف درخت نه جنبان رفرف
جایهای سبز و دامنهای خرگاه و کرانهای زره که از دکان باشد و فروهٔ یکی و ایضا بال جنبانیدن مرغ بوقتی که خواهد تا فرو آید رفراف ع
که آنرا خاطف ظله نیز گویند و شترمرغ را الرفرف بیرامج الیه آنرا رفه فرود کفل مردم و فرود دنبه ارناف سست کردن ستور گوش را از ماندگی و فی
الحدیث کان اذا نزل علیه الوحی و هو علی القصواء تذرف عیناها و ترنف باذنیها من ثقل الوحی ارناف تنگ کردن شتر سیف و نعت
منه ریف بالکسر زمین با کشت و علف ارباف جمع ریف چریدن ستور در آن زمین اریاف بمیان علف تاکن و فراخی رسیدن و علف تاکستان زمین
و هی ریفة فصل الزاء زحف لشکر رو نهادن سوی دشمن رفتن و خزیدن کودک و تیر که فرود نشانه افتاده باشد نشانه و ذیل کشان رفتن شتر از ماندگی
شده ع بفتحهما سهم زاحف و ابل مزاحف و زواحف الزحاف سیل کشان رفتن شتر از ماندگی و خداوند چنان شتران شدن زحف شتر مانده شدن خف
بالکسر شتر که رفتار او چنان باشد مزاحف الحیات جایها که خزیدن مار ازان تزحف بتکلف رفتن صلنة بالی زحوف بالفتح ناقة سبل کشان ازحفتین آتش
که از شیح و آن افروزند که بدین و چنین زود در گیرد و قیل لامرأة من العرب لشاعر الکن صحتنا قالت سحتنا نار الزحفتین زحلوقة بالضم جای
لغزان از بالای پشته کودکان بر آیند و بلغزند و هی لغة اهل العالیة و تمیم یقولونه بالقاف حالف حالیف جمع عنق حلقه سپوختن و غلطانیدن تزحلف الارم
زخرف بالضم زر و هر چه آراسته و آبدار باشد مزخرف آراسته زخارف الدنیا آرایشهای وی زخارف الماء راه روهای آب زرف شتابان رفتن ازرف
کذلک ناقة زروف مزراف آسیر و یقال به زرفت الناقة و ازرفتها ای حشتها زرف بالتحریک تازه شدن جراحت ع کافه زرافة بالفتح جماعت
مردم و لشکر قاعدة زرافات ای جماعات زرافة بالفتح و الضم جانوریست که آنرا اشتر گاو پلنگ خوانند زعف برجای کشتن ع بفتحهما ازعاف کذلک سم
زعاف و موت زعاف و زؤاف بالهمز ایضا زعنفة بکسرتین کوتاه دست و ساقها زعفة تیسکن و بحرکت زره فراخ زغف زعف جماعت یقال
زغف حدیثه اذا زاد فیه زغف دیار غیبت نهمت زف بالکسر ریزه مرغ و شترمرغ یقال هیق ازف بین الزفف یعنی شترمرغ زنبار زف
زفاف عروس بخانه شوی فرستادن ع فاضة ازفاف از زفاف ام الکمنزفة مخنثه که عروس را در دی برند زفیف شتاب بشتاب رفتن ع فاکه و قوله
تعالی فاقبلوا الیه یزفون از زفاف شتاب راندن یقال للطائش الحلم قد زف رأله و الریح تزف و هو هبوب لیس بالشدید و لکنه فی ذلک مضی زفزفة آواز
باد از درخت ریح زفزافة زفوف زلفة بالتحریک حوض پر آب زلف جماعت مزالف دیهای نزدیک شهر مزلفة یکی ازلاف نزدیک گردانیدن زلفة زلفی
نزدیکی و منزلت و منه قوله تعالی بالتی تقربکم عندنا زلفی و هی اسم المصدر ایضا ای تقربکم عندنا ازدلاف و پاره از اول شب زلف زلفات جماعت
قوله تعالی و زلفا من اللیل زهف پیش شدن تزلف ازدلاف تقدم کردن مزدلفة نام جایی بمکه زهف سبکی و جستن از زهاف شتافتن و
شتابانیدن و نعف زشدن ازهاف سخن دروغ آوردن یقال ازهف له حدیثا ای اتیته بالکذب افگندن ستور کسی را و ازهف الشی ای ذهب به
مهو زهف ازهفه فلان از و هقه ای ذهب به اهلکه زیف خرام میان شتر در رفتن ع فاکه دم در زمین کشیدن کبوتر نر و گرد ماده بوقت بانگ
کردن ناروان شدن درم صلة تعلی یقال زافت علیه الدراهم تزییف متعد منه فصل السین ساف ترفیدن و شتاب شدن بهانها
ع کافه سجف بالفتح و الکسر پرده اسجاف پرده فروهشتن تاریک شدن شب سجف فربهی بپشت تازه برداشتن از پشت سر تر دن ع بفتحهما سحف
فربهی پشت تازه که بر پشت باشد سحیفة فربهی پشت تازه که بر دو شرع او باشد و باران درشت که زمین را برند و شاة سحوف و ناقة سحوف آنکه پشت تازه فربه دارد و یقال
سمعت خفیف الرحی سحیفها ای صوتها سحاف بیماری سل مسحوف مسلول سخفة تنگی و لاغری از گرسنگی یقال سخفة من جوع سخف بالضم سبکی عقل سخافة معدر منه
ع بضمهما فهو سخیف کم عقل ساخفة مجامعة سدفة بالفتح و الضم بمعنی تاریکی بلغة قیس و روشنایی بلغة تمیم و هو من الاضداد و سدف بالتحریک کذلک و ایضا شب و ایضا صبح و
برآمدن وی بالغتین و ایضا سدفة روشنایی با تاریکی آمیخته چنانکه میان صبح و سفار باشد اسداف تاریک شدن شب و مقنعه فروهشتن زن و روشن شدن صبح

یقال انسد الباب ای افتحه حتی یعنی البیت و یقال اسدفوا ای اسرجوا من السراج یعنی چراغ بیفروزید سرف بالتحریک ضد القصد یعنی فزونی کردن و بیهده بیجا خرج کردن و جاهل گردیدن و بی عقلی و
نادانی و بیخبری و غفلت و خطا کردن عع کافه و خور گردیدن و حریصی سَرِف بکسر نام جایی و یقال رجل سرف الفؤاد ای مخطی الفؤاد و غافله و فی الحدیث ان للحم سرفا کسرف
الخمر ای ضراوة و یقال هو من الاسراف اسراف بی اندازه و بیگزاف خرج کردن مسرف نعت منه و نام مردی سرفه بالضم سپید موری که از ریزهای چوب خانه سازد
چنانکه معروف و فی المثل هو اصنع من سرفة سَرف بالفتح برگ درخت خوردن سرف عع فاضه ارض مسروفة زمین بسیار سرفه اسرافیل هو ملک اسم اعجمی و فی لغة اسرافین
کما قال جبرین و اسماعین و سرافین سرعوف بالضم نازک و سبک گوشت سرعوفه مونث و زن را نیز بالام مختص سرعفة سرعفة بالعین العمارة پرورش نیکو دادن کودک را
سرعفه شکوفه سر کودک که آنرا شیرینه گویند سعفه بالتحریک شاخ نخل سعف جماعت و ایضا ریشه شدن بن ناخن دست عع کافه و شیرینه که برتفوند شتر و سرورکی
وی بیرون آید و موی فرو افتد و در ابریزاند چنانکه غیر و گوسپند سعف و سعفا لغت منه اسعف ایضا اسب سپید پیشانی سپید فاذا ابیضت کلها فهو الاصبغ اسعاف
حاجت روا کردن صلته بالباء یقال اسعفه بحاجته مساعفة دست دادن و سازواری کردن سفیف تنگ پالان شتر سفیفه بوریا از برگ خرما افته
مصدر منه عع فاضه اسفاف کذلک سفوف بالفتح دارو که کوفته بیخته معجون ناکرده سف مصدر منه عع کافه استفاف کذلک استفه من السویق بهم
ای جنصه یقال اسف فه جهه النور ای ذر علیه و فی الحدیث کانما اسف وجهه ای تغیر و کانه ذر علیه شیئ غیره سفاف تیز نگریستن و فی الحدیث ان الشعبی کره
ان یسف الرجل النظر الی امه و ابنته و اخته و نزدیک شدن ابر از زمین پست پریدن مرغ و باریک گرفتن کار را سفساف بالفتح کار حقیر و بلایه از هر چیز و فی الحدیث
ان الله تعالی یحب معالی الامور و یبغض سفسافها و خاک نرم تنگ مسفسف مردم کم عطا و لئیم سفسفه بادی که خاک نرم را برانگیزد و بیختن سپید گر دار بیخته
آرد سفسفة انخال الدقیق و نحوه سقف آسمان خانه آسمان سقوف سقف جماعت مثل رهن و رهن و … سقفا … پوشیدن عع فاضه
یقال سقف الطویل منحنی سقالف تختهای کشتی سقیفه یکی تخته و صفه پوشیده و منها سقیفة بنی ساعدة سقف بالتحریک دراز و گوژ شدن عع کافه سقف
نعت منه اسقف بالضم و تشدید الفاء پیشوای ترسایان سکاف بکسر … کفشگر اساکفه جماعت اسکوف بالضم لغة فیه اسکفة الباب آستانه در سلف هموار کردن زمین را
بماله عع فاضه مسلفه بالکسر ماله و فی حدیث عبید بن عمیر ارض لخبة مسلوفة ای مستویة او مستواة سلف بالتحریک درگذشتن و پدران درگذشته عع فاضه اسلاف
سلاف جماعت و نوعی از بیع که بها پیشی نهد چون سلم اسلاف بیع سلف کردن استلاف بها پیشی گرفتن تسلف کذلک سلف بالتسکین ابنان و فرکی سلفه
بالضم ناشتا شکن دادن و پیش فرستادن تسلیف کذلک … سلف بالکسر و سکون لام شوی دو خواهر با هم مسلف زن چهل و پنج ساله و هو نصف سن
الامانت تسلیف کردن لف سلیف پیش رفته سلوف ستور پیش رونده سلاف بالضم … چکیده انگور پیش از فشاردن خمر و شراب و سلافه هر چه فشار ده شود
سلفان بالکسر یکان سلف بالضم یکی مثال صرد و صردان سلفه مونث سلحفاة بالضم بالحاء یعنی کشف سلاحف جماعت سنف بالکسر کشخ و آن درخت
آتش زنه است سناف بالکسر پیش سینه و شتر و رسن که بر سینه شتر بندند سنف سناف بستن بر شتر عع فاضه و که سناف شتر که رحل پس آید از و سپری سناف
بندد یعنی پیش بند سناف پیش شدن اسپ از اسپان و محکم کردن کار و فی المثل لمن تحیر فی امره یقال عی بالاسناف اسنف الفرس ای تقدم الخیل فاذا سمعت
فی الشعر مسنفة بکسر النون فهی من هذا و هی الفرس تتقدم الخیل فی سیرها و اذا سمعت مسنفة بفتح النون فهی الناقة التی شد علیها السناف سوف بوی کردن
چیزی را و هلاک شدن عع فاضه استیاف بوییدن مسافة دوری و اصلها من الشم و کان الدلیل فی فلاة اشتمه لیعلم اعلی قصد هو ام علی جور
ثم کثر استعمالهم بهذه الکلمة حتی سموا البعد مسافة ساف بر عرقی از دیوار سافة زمین میان ریگ و درشتی سائفة … سواف جانیست که سواف بالفتح هلاک
شدن ستور یقال وقع فی ماله سواف ای موتان و یقال بالضم ایضا لکلا یقال لاداء … مثل البخار و الدکاع و القلاب سوف حرف … این کلمه ایست که
فعل مستقبل را بان درنگ و تاخیر افکنند یقال فلان یقتات السوف ای یعیش بالامانی تسوف دراز کردن … یقال ساف الرجل اذا هلک ماله
یقال ساف حتی یشتکی السواف هذا اذا تعود الحوادث یقال سوفت الرجل امری اذا ملکته امرک … سیف شمشیر اسیاف و سیوف جماعت
رجل سیفان ای الطویل ممشوق ضامر البطن امرأة سیفانة سیف ایضا زدن بشمشیر عع فاضه سائف مرد با شمشیر … شمشیر سیاف شمشیرگر سیافة جماعت

مسایفة با شمشیر مسابقة با هم شمشیر زدن و تسایفوا ای تضاربوا بالسیف و اسفت الخرز ای خرمته سیف بالکسر ساحل البحر اسیاف جماعت الجحة
و بن شاخهای درخت خشکیده باشد و هو کاللیف و لیس **فصل الشین شارفة** ریش سوختنی که زیر قدم بر آید و نحستم آوردن و یقال انها اصل الشارفة
ای ماوه مصدر کما از هب تلک القرحة بالکی شارف بالتحریک سوختنی برآمدن بر اندام **عم کافة** شرف بالتحریک شخص شرف جماعت **شرف**
بالتحریک بلندی **هما** بلند و بزرگی و بزرگ و بلند قدر شدن **عم بعضها** جبل مشرف کوه بلند رجل شریف مرد بزرگ قدر شرفاء اشراف جماعت شریف
بزرگ داشتن کسی را و بزرگ گردانیدن شرف بالتسکین جمع و شدن به بزرگی **عم فاضة** مشروف مغلوب به اشرف بلندتر و بلند یقال منکب اشرف ای
عال و اذن شرفاء ای طویله شرفة بالضم کنگره شرف جماعت شرفة المال گزیده تر مال شارف ناقه کلان سال و فی المثل احن من شارف
لا ابتاع اسد صینا علی ولدها شرف جماعت مثل بازل و بزل سهم شارف تیر کهنه و دیرینه و تشرف بکذا ای عده شرفا و تشرفت المرباء و اشرفته ای
علوته اشراف جای بالا رفتن بر چیزی و از بالا نیز نگریستن مشرف منظر بر بلندی مشارف الارض بلندیهای زمین مشرفیة شمشیرهای منسوب بمشارف
و آن دیه هاست از دیار عرب یقال سیف مشرفی و لا یقال مشارفی لان الجمع لا ینسب الیه اذا کان علی هذا الوزن و لا یقال مهالبی و لا جعافری و
لا عباقری مشارفة مفاخرت کردن با یکدیگر **تشرف** و برآمدن و مطلع شدن بر چیزی اشتراف بر پای خواستن فرس مشترف ای مشرف الخلق
استشراف چشم برداشتن تا و چیزی نگرد و دست بر بالای چشم داشتن چنانکه عادت نگریستن است از دور و پیش چشم کردن ستور و مال کسی را از بسیاری
بزرگ گشت که دراند و انبوه شود چنانکه برند آنرا یقال شریفت الزرع اذا قطعت شریافة شریف آب ای دربنی نمیر شارف نام کوهی و هم بجا روی
شراسیف سرهای استخوانهای پهلو که سوی شکم باشد **شرسوف** کرکرانک **شاسف** خشک از لاغری شسیف مصدر **عم بعضها** لحم شسیف
گوشت نزدیک بخشک شدن **شظف** بفتحتین تنگی و سختی شظاف بالفتح کذلک شظیف درخت خشک از بی آبی یقال شظف بالضم بعیر شظف الخلاط
اسد خالط الابل مخالطة شدیدة و شظف السهم بالکسر اذا دخل بین الجلد و اللحم **شعفة** بالتحریک سر کوه شعف شعوف شعاف شعفات جماعت و یقال
رجل اصعب شعاف یراد به شعر راسه و ما علی راسه الا شعیفات ای شعیرات من الذوابة شعفة گیسوی غلام شعفات بالکسر کوه و مرد بلند نون زائدة کذلک
شعوف شعف بیمار و شیفته گردانیدن دوستی دل را **عم بعضها** و یقال شعف فلان بکذا فهو مشعوف به و قرء الحسن قد شعفها حبا بالعین المهملة ای
بطنها حبا و مشغول کردن ستور را بالقطران **عم بفتحها** شعفین جایی و فی المثل لکن بشعفین جدو و قیل فی امراة تقول الترابها و هی بغنی علی اربع
اجلبیون فانی خلقة **شعاف** بالضم بیماری زیر پهلو که از جانب راست و هو غلاف القلب ایضا یقال شغفه الحب ای بلغ شغافه و قرا ابن عباس قد شغفها حبا
قال دخل حبه تحت الشغاف **شغف** بالفتح پرده تنگ و نزار کردن غم تن را **عم فاضة** شففه الهم کذلک شف بالکسر فزونی و سود کردن **عم فارکة**
کم شدن و هو من الاضداد شفوف شفیف تنک شدن جامه ثوب شف و شف ای رقیق شفوف لاغر شدن تن اشفاف بعضی را بر بعضی گزیدن شفیف گرمی
سرما یقال فلان یجد شفیفا ای برد اشفان سرد باد که با نم باشد و هذه غداة ذات شفان شفشاف باد خنک شفافة باقی آب در خنور شاف
خورنده باقی آب بتمامه که پس خورده نماند و فی المثل لیس الری عن التشاف و استقصا کردن در کارها استفاف مثله **شنف** گوشوار بربن شنوف جماعت تشنیف
گوشوار نهادن زن را تشنیف لازم منه شنف بالتحریک دشمنی و ناپسند داشتن **عم کافة** شنف بالکسر دشمن دار و شنفت الی الشیء بالفتح مثل شنفت
نظر من عتراض شنف مثل صعاح و زاد فی الحدیث انک من قوم شنفین **شوف** زدودن دینار مشوف ای مجلو تشوف خود را بار آمیختن دختر و بر آمدن
بر چیزی تا بنگرد و النساء یتشوفن من السطوح ای ینظرن و تشوفت الجاریة تشاف شوفا ای زینت اشتیاف گردن دراز کردن و نگریستن در چیزی شیفة القوم دیدبان
قوم اشافة اطلاع یافتن بر چیزی **فصل الصاد صحفة** کاسه بزرگ صحاف جماعت قال الکسائی اعظم القصاع الجفنة ثم القصعة تلیها تشبع العشرة
ثم الصحفة تشبع الخمسة ثم المیکلة تشبع الرجلین و الثلاثة ثم الصحیفة تشبع الرجل صحیفة نامه صحف صحائف جماعت مصحف بالضم کراسه قال الفراء و قد
استثقلت العرب الضمة فی حروف فکسروا المیم و اصلها الضم من ذلک مصحف و مخدع و مطرف و مغزل و مجسد لانها فی المعنی ماخوذة من صحف ای جمعت فیه

واحد ای العنق بالجسد واطرافه ای جبل فی طرفیه علمان وکذلک مغزل انما هو بدو فتیل تصحیف خطاء نوشته **صدف** روی گردانیدن **ع فاکه** امراة
صدوف زنی که روی آرد و باز گرداند اذا صدف میل دامن کسی یکی صدف بالتحریک غلاف مروارید صدفة یکی قد انهما تر دیک وسمها دو رده رنهادن
اسب دست بیرون رو به میل کردن سم ستور فرس صدف نعت منه و بر بیدگی کوه صدف بجنبتین کذلک قوله تعالی حتی اذا ساوی بین الصدفین بجنبتین وفحتین صدف ایضا
بر هم چیزی که بلند بناحیه باشد مصادفة یافتن صوادف شتران که یاران خود را در آب خوریابند ومنتظر باشند در پس ایشان تو اب آب را واحد امادفه
صرف توبه ومنه قوله لا یقبل منه صرف ولا عدل ای حیله ومنه قولهم انه لیتصرف فی الامور وقوله تعالی فما یستطیعون صرفا ولا نصرا
وصرف الدهر حدثانه صرفان روز و شب صرفة یکی از منازل قمر و شب صرف بالکسر می که شراک نعل را بدان رنگ کنند و خالص هر چیزی صریف
البکرة آواز چرخ دلو **ع فاکه** و بانگ در و بانگ دندان شتر ناقة صروف ای بینة الصریف صریف ایضا سیم یقال ما اتم ذهبا ولا صریفا
ولکن انتم الخرف وشیر گرم دوشیده صریفون نام جای بعراق خمر صریفیة منسوب بوی صرفان ارزیر و جنسی از خرما صیرف مرد محتال تصرف کننده
در کارها صیرفی مثله وصراف یعنی سیم سره کننده و قوم صیارفة والها للنسبة صیاریف کذلک یقال صرفت الدراهم بالدنانیر وبین
الدرهمین صرف ای فضل وفی الحدیث من طلب صرف الحدیث وتزیینه بالزیادة فیه صرف ایضا گردانیدن **ع فاکه** ربا شکوه کردن انصراف
برگشتن منصرف کذلک ایضاً جای برگشتن صروف گردشهای روزگار و خوش شدن باده سگ صراف بالکسر کذلک **ع فاکه** تصریف برگردانیدن
چیزی و شراب ساده خوردن تصرف دادن کسی را تصرف دست در کاری کردن اصطراف برگشتن در کسب چیزی استصراف برگردانیدن خواستن
یقال استصرفت الله المکاره **صعف** نوعی از شراب اهل یمن **صف** رسته و صف ایستادن و صففت القوم فاصطفوا اذا اقمتهم فی الحرب
صفا و صافوهم فی القتال والمصف الموقف فی الحرب والجمع المصاف و گوشت در سیخ کشیدن و صف کشیدن شتران پا را یقال صفت الابل
قوائمها فهی صافة و صواف و صفه سا ختن زین را در و مجلسه پا بسته در پیش یکدیگر دوشیدن ناقه را **ع فاضه** صفة مرد زین کو سهناد صفوف
ناقه که چند قدح شیر دید بیک دوشیدن صفیف گوشت بسیخ در کشیده و بحیث بریانی صفصف زمین هموار صفصاف درخت بید **صلفا** زمین سخت صلیف
یک کرانه گردن صلیفان دو کرانه و دو چوب که هر دو جانب پالان باشد که محمل را بر وی نهند صلف بالتحریک لاف زدن و بی بهره شدن زن از شوی **ع کافه**
یقال امراة صلفة ومن صلائف ویقال صلفت المراة صلفا فهی صلفة لانها تصلف عند زوجها ومن امثالهم فی التمسک بالدین من یبغ فی الدین یصلف
ای لا یحظ عند الناس ولا یرزق منهم المحبة صلف بالکسر طعام بی مزه و خنور که آب کم برد سحاب صلف ابر بسیار رعد کم باران وفی المثل رب صلف تحت
الراعدة یضرب للرجل یتوعد ثم لا یقوم تصلف لاف زدن رجل صلف متصلف مرد لافی **صنف** بالکسر گونه و هابفتح لغة فیه و موضعی عود صنفی منسوب
بوی صنفة الازار بکسر اطره میزر تصنیف گونه گونه کردن چیزی را و جدا کردن بعضی از بعضی **صوف** پشم گوسپند صوفة اخص منه وبه رجی الاسفر
ویقال اخذت بصوف رقبته و بطوف رقبته و بجاف رقبته و بطاف رقبته و بقوف رقبته و بتقاف رقبته کلها بمعنی ای بجلد رقبته وقیل الشعرة
المتدلی فی نقرة القفا کبش صاف بسیار پشم صوف بسیار پشم شدن **ع فاضه** یقال صاف الکبش بعد ما ازمر فهو صاف صوف صائف نعت منه
وکذلک صوف الکبش لکبش اصوف بین الصوف و بیک سو رفتن تیر از نشانه **ع فاضه وکه** و بگیسو شدن بدی از کسی ما فه بیک سو کردن
صیف تابستان و گرما و باران تابستانی و تابستان بجای اقامت کردن اصطیاف کذلک مصیف مصطاف موضع تابستانی صیف صائف تابستان
گرم مصیف آب رهیه کرد و صائف و لیلة صائفة ای حارة و یوم صائف مثله مصایفه معامله تابستانی مثل المشاهرة والمیاومة والمعاومة صائفة غزاو بار
تابستانی وغزوه روم و آن تابستان بود همیشه ویقال صفنا ای اصابنا مطر الصیف وصیفت الارض فهی مصیفة ومصیوفة اذا اصابها مطر الصیف صیف
صیفوفة بیک سو شدن تیر از هدف **ع فاکه** اصافة بکلانی سالی بچه شدن مرد اصیفی بچه که در پیری شده باشد و نام مرد و نباتی که دیر آید و دیر کرن و بدی از کسی یقال
اصاف الله عنی شر فلان ای صرفه و عدل و یقال صیفنی الشی ای کفانی لصیفی ویقال هذا یصیفنی و یشتینی ای یکفینی فی القیظ و الصیف و الشتاء صیفة

باران با بستان یقال اصابتنا ضیفة غزیرة تضیف تابستانی کردن **فصل الضاد** ضعف بالفتح والضم سستی ناتوانی خلاف القوة یقال ضعف فهو ضعیف ج بضمتین ضعفاء وضعاف وضعفی کشکری وضعفة محرکة
بضمها اضعاف ضعیف کردن ونیز دو چند کردن چیزی را اضعفت الشیء فهو مضعوف علی غیر القیاس خداوند ستوران ضعیف شدن **ضِعف** بالکسر ضعفاً وضعفاً و
ضعیف با همه تضعیف یک چیز را دو چندان کردن یا زیادت بر آن ضاعفه تضعیفاً کذلک ضعف الشیء بالکسر مثل چیز ضعفاه مثلاه اضعاف جمعه وقوله تعالی اذا لاذقناک
ضعف الحیوة وضعف الممات ای ضعف العذاب حیاً ومیتاً ویقال قع فی اضعاف الکتاب تو قیع نهاد میان خطها یقال هو ضعیف مضعف الاول فی بدنه والثانی فی دابته
کما یقال قوی مقو تضعیف ایضا ناتوان کردانیدن و بناتوانی منسوب کردن مضاعفة زره دوکان حلقة با فته **ضفف** بفتحتین بسیاری عیال یقال لا ضفف یشغله
ثقل ای لا اشتغاله من سکه وحجه عیال و امتاع وفی الحدیث لم یشبع رسول الله صلی الله علیه وسلم من خبز ولحم الا علی ضفف ای کثرة الایدی علی الطعام تنگی وسختی حال و حاجت
و سستا یقال لقیته علی ضفف ای عجلة و آنبوهی کردن مردم بر آب جل ضعف الحال و هوان یکون المال له قلیلا ومن یا کله کثیرا تضافوا علی الماء اذا اکثروا علیه مضفوف
اذا اکثر علیه الناس مثل مشفوه یقال فلان مضفوف مثل مشفوه ای نفد ما عنده ضف الناقة دوشیدن ناقه بهمه کف دست ضیفة بالکسر کرانه جوی ضفتا جانبا **ضیف** مهمان یکون
واحدا وجمعا وقد یجمع علی اضیاف وضیوف وضیفان امراة ضیفة وضیف نعتان لها ونزدیک شدن آفتاب فرو شدن و بیک سو رفتن تیر از نشانه فرود آمدن کسی
ضیافة مهمان شدن نزدیک کسی **ع** فاکه تضییف کذلک وایضا بفرو شدن نزدیک شدن آفتاب تضییف کذلک اضافة مهمان داشتن کسی را تضییف کذلک و میل دادن
چیزی را بچیزی و ترسیدن و خبر کردن از کاری بکجا کردن کسی را بکاری صلته با ومنه المضاف فی الحرب وهو الذی احیط به اضافة کردن اسمی باسمی کقولک غلام زید
فالغلام مضاف وزید مضاف الیه الغرض بالاضافة التخصیص والتعریف فلهذا لا یجوز اضافة الشیء الی نفسه لانه لا یعرف نفسه مضوفة کاری که از وی ترسیده شود مضافة
باز خوانده بدیگری تضائف کو آدای تضائق ضیف بالکسر پهلو ضیفن طفیلی نون زائده وهو فعلن ولیس بفعیل **فصل الطاء** **طحاف** بالفتح ابر تنک طحف عمر دلدار
فرو گیرد طحفة ناکه نام جائی نزد طخفة مثال نهر بر یادة ها ام دن سخت **طرف** چشم یکون واحدا وجمعا لانه مصدر قوله تعالی لا یرتد الیهم طرفهم نگریستن وستاره که آن را
طرف الاسد خوانند از منازل قمر و باز گردانیدن صلته بعن و چشم بر هم زدن طرفة یکبار یقال اسرع من طرفة عین چیزی بر چشم زدن که آب از آن شود از چشم مطروفة چشم
روان از زخم رسیدگی طرفة ایضا نقطة سرخی که در چشم حادث شود از زخم و قولهم لا تراه الطوارف ای العیون طرف بالکسر اسب گرامی یقال فرس طرف وطرف جماعة ونعت
الذکور خاصة و جوان مرد کریم طرف بالتحریک کرانه و گروهی از چیزی و برکرانه چراکردن ستور **ع** **کافه** ناقة طرفة التی لا تثبت علی مرعی احد رجل طرف الذی لا یثبت
علی امراة واحدة ولا صاحب واحد طرف ایضا نقیض القعد و کریم الطرفین من جهتی ابویه اطراف الرجل ابواه واخوته واعمامه وکل قریب له محرم یقال لا یدری
ای طرفیه اطول ای ذکره ام لسانه ویقال لا یملک طرفیه ای فمه واسته ناقة مطراف بالکسر ناقه که جا بجا چرا کند طراف ارطرفة یکی نام مرد و یقال طرفاء اجمل
جمع مطروفة زنی که در مردان می نگرد و در شوی خوانی یقال امراة مطروفة بالرجال هی التی طمحت عینها الیهم وصرفت بصرها عن بعلها الی سواه یقال مطروف
العین آنکه چشم بیک کس ندارد مطرف بالضم والکسر و آخر با علم واصله الضم اطراف خریدن نو اقتعال منه استطراف نو شمردن چیزی را یقال فعلت ذلک فی مستطرف
الایام ومطرف الایام ای مستانف الایام مطارف طریف مال نو خلاف تالد و تلید طرفة بالضم نوشکفت طرافة مصدر منه **ع** **بضمها** اطراف نو آوردن و اطلاع
یافتن بر چیزی طریف در نسب از پدر کوینکه پدران بسیار گذشته باشند میان او و جد بزرگ **ع** **بضمها** وهو خلاف قعدد وقد یمدح به طریقة کیاهی که از بقیة
چون رسیده و سپید شود یقال طرف البلد ای کثرت طریفة وارض مطروفة زمین طریفه ناک طراف بالکسر خیمه از ادیم یقال جاء فلان بطارفة عین ای بمال کثیر طوار
خرگاه و خیمه ولعنها در اکرده تطریف کرانه لشکر زدن و باز گردانیدن خصم را در حرب تطرف نعت منه **مطرف** بالفتح اسپید سر و دم هر اسپ که سر و دم او دیگر رنگ باشد
بر خلاف سائر اعضای او **مطرف** بفتح مثال مطمئن تمام خلقت نیکو اندام **طفیف** اندک طفاف المکوک بالفتح والکسر تمامی پیمانه وکذلک طفه وطففه و
فی الحدیث کلکم بنو آدم طف الصاع لم تملؤه هو ان یقرب ان یمتلی فلا یفعل طفاف طفافة بالضم انچه زیادت آید از پیمانه وهو ما فوق المکیال تطفیف طفافه بیم
کردن پیمانه تطفیف کم پیمودن پیوان تملاه الی اصباره ای جوانبه وفی الحدیث طفف بی الفرس مسجد بنی زریق حتی کاد یساوی المسجد یعنی وثب بی وقیل قارب و
لم یبلغ سناک آنا طفان خنوز که بر تر از لبها شده طفطفه تهی گاه طفاطف کرانهای از جنت یقال اخذه ما طف لک واطف و استطف ای خذ ما ارتفع لک و امکن

طلف آب بدر وجل یقال ذهب دمه طلفا ای هدرا و دهش به بخشش یقال اطلفنی و اسلفنی و السلف بالتفیضے طلاف بمعنی اتلاف و بدر کردن طلف بالتحریک و بالفتح والضم کرانهای دیوار که بخشت فرو گرفته باشند و پوشش بر سر آن و موی سپید ایضا و سر کوه مطلف اینده سر کوه طوف طواف طوفان گرد چیزی گشتن عع فاضه تطواف استطافه کذالک رجل طاف مرد بسیار طواف طوف ایضا غلام و آن خدمتکار باشد که بوی از آب گذرند و غائط و غائط کردن اطیاف بجاجستگاه شدن طائف عسس و نام شهری و خانه کمان طائفه گروهی از هر چیز قوله تعالی ولیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین قال ابن عباس رضی الله عنهما الا احد فما فوقه طوفان بالضم باران آب که از زمین بر آید و همه چیز را غرق کند قوله تعالی فاخذهم الطوفان و یقال اخذه بطوف رقبته و بطاف قبته و قد مر فی فصل الصاد تطوف طواف کردن تطویف مبالغه فیه اطافه گرد و آمدن بچیزی و نزدیک شدن طهف بالتحریک غاره طهفه صیلیان بلند و آن گیاهیست که آنرا باسی زبوده گویند طهافه بالضم سر شیر طهاف بالفتح ابر بر آمده طیف خیال و آمدن خیال در خواب عع فا کذالک و سوسه غری قوله تعالی و اذا مسهم طیف من الشیطان و طائف من الشیطان هما بمعنی فصل الظا ظرف فغ ز ومنه ظروف المکان والزمان و زیرکی ظریف زیرک ظرفا و ظراف ظروف جماعت ظرافه زیرک شدن عع بضهما اظراف پدر پسران ظریف شدن تظرف به تکلف ظراف نمودن ظلف بالکسر سم شکافته چون سم گاو و گوسپند و امثال آن ظلوف ظلف آب شدا د و هو توکید لها ظلف بالفتح برنج دن عع فاکه ظلیف ظلوف نعت منه رجل ظلیف سئ الحال مکان ظلیف سخت شر ظلیف آب شدید ظلوفه مثال الحجره زمین که در وی سنگهای تیز باشد ظلایف جماعت یقال فی ذهب فلان بغلامی ظلیفا آب بغیر ثمن یقال اخذ الشی بظلفه و ظلیفته آکار در ذهب و منظلفا بالتسکین و التحریک آب هدر او باطلا و بطار کذالک ایضا و یقال ذهبت ظلیفا ای مجانا اخذه بغیر ثمن و یقال ظلف نفسه عن الشی آب منعها من ان تفعله او تاتیه و یقال ظلفت اثر و ظلفت بی تا پدید کردم پی بر زمین درشت رفتم که اثر نکند ظلف بالتحریک بازایستادن عع کافه و سختی معیشت امراة ظلفة النفس آب عزیزه عند نفسها ارض ظلفه زمین سخت که اثر نگیرد ظلفه ایضا یکی از چهار چوب که بر پالان شتر بندند ظلفات الرجل جماعت یقال اخذه بظوف قبته و بظاف قبته لغة فی صوف قبته و قد مر فصل العین رجل عتریف بالکسر عتروف بالضم مرد دلیر بدکار کارگزار عترفان بضمتین خروس عجف بالتحریک لاغرے عع کافه عجفا نعت منه عجاف جماعت علی غیر قیاس لان افعل و فعلا لم یجمع علی فعال و لکنهم بنوه علی سمان و للعرب قد تبنی الشی علی ضده کما قالوا عدوة بناءها علی صدیقه و فعول اذا کان بمعنی فاعل لا یدخلها الها اعجاف لاغر کردن یقال عجف المال بالضم و الکسر و الفصل اعجف آب رقیق و عجف نفسه بالفتح علی فلان اذا اثره بالطعام علی نفسه تعجیف کمتر از سیری خوردن عجرفه عجرفیه تعجرف شتاب زدگی و بی باکی یقال فی عمل فیه عجرفه او عجرفیه و تعجرف آب لا مبالاة فیه و فلان یتعجرف علی فلان اذا کان یرکبه بما یکره و لا یهاب شیا عجروف بالضم مورچه دراز پای تیز رو عجارف الدهر دمجاریها ای حوادثه عدف خوردن چیزی عع فاکه و یقال ما ذاقت عدفا و عدوفا و لا عدوفه و لا عدافا ای شیا و باتت الدابه علی غیر عدوف ای علی غیر علف نهره لغة مضر عدف بالتحریک خاشاک عدفه بالکسر ده تا پنجاه و یقال اعطاه عدفه من المال ثم عدف من اللیل ای قطع عدفه ایضا طره جامه یعنی ملک کرباس و جز آن کالصنفه غدف خوردن عع فاکه و نهره لغة ربیعة یقال ما ذقت عذفا و لا عذوفا و لا عذافا ای شیا و باتت الدابه علی غیر عذوف آب بلا علف معرفه عرفان شناختن عع فاکه و یقال ما اعرف لاحد بصرعی ای ما اعترف عرف بالفتح خوش اسپ بریدن و ایضا بوی خوش و ناخوش یقال ما اطیب عرفه و فی المثل لا یعجز مسک السوء عن عرف السوء عرفه ریش کف دست یقال عرف الرجل اذا خرج به تلک القرحه فهو معروف آب ذو قرحه معروف مرد شناخته و نیکوئی عارفه مثله عرف بالضم شناختگی و هو ضد النکر و نیکوئی یقال اولاه عرفا و متواتر آمدن یقال له علی الف عرفا ای اعترافا و هو توکید و فش اسپ قوله تعالی والمرسلات عرفا و تاج خروس و ریگ توده و بضم الرا کذالک عرفه مثله عرف اعراف جماعت معرفه جای فش و تاج خروس یقال الاعراف الذی فی القرآن سور بین الجنة و النار و شیء اعرف با فش اعراف دراز شدن فش اعراف با فش شدن اسپ و آماده شدن مرد بدی را

و موج برآوردن دریا عرف کفتار عرف بالکسر من قولهم ما عرف عرفی الا باخره ای عرفی الاخرا عرفه روز نهم از ذی الحجه یقال هذا یوم عرفة غیر منون و لا تدخله الالف
واللام عرفات جای وقوف آوردن بنی در موسم حج لفظ الجمع فلا یجمع قال الفراء ولا واحد له بصحة و هی معرفة و ان کان جمعا لان الاماکن لا تزول فصار کالشیء
الواحد و خالف الذی من یقول هولاء عرفات حسنة منصب النعت لانه نکرة و هی معرفة و قوله تعالی فاذا افضتم من عرفات قال الاخفش انما صرف لان التاء
صارت بمنزلة الیاء و الواو فی مسلمین و مسلمون لانه تذکیره و صار التنوین بمنزلة النون فلما سمی به ترک علی حاله کما ترک مسلمون اذا سمی علی حاله و کذلک فی
اذرعات و عانات و عرتنیات عارف مرد شکیبا یقال اصیب فلان فوجد عارفا ای صبورا عروف مثله رجل عروفة مرد نیک کارشناس و الها للمبالغة عریف عارف
بمعنی علیم و عالم عریف شناسنده و کارگزار قوم و مهتر و سردار آن عرفاء جمع عرافة مصدر منه یعنی عریف شدن عع بضمهما عرافة بالکسر عریفی کردن
یقال عرف فلان علینا سنین یعرف بالضم عرافة تعریف شناسا کردن و آگاه نیدن و گمشده جستن و خوش بوی گردانیدن و منه قوله تعالی عرفها لهم ای
طیبها و اسم نکره را معرفه کردن و وقوف آوردن بعرفات عراف فال گوی و طبیب معرف موقف در عرفات اعتراف اقرار کردن و پرسیدن خبر و شناختن
تعرف معرفت جستن و یقال ائت فلانا فاستعرف الیه حتی یعرفک تعارف یکدیگر را شناختن قوم معارف مردان شناخته امراة حسنة المعارف ای الوجه و ما یظهر
منها واحدها معرف بفتح الراء عرصاف بالکسر میخ برجل شتر عراصیف جمع عرصف الا کاف در عرصوفة و عصفورة کذلک غروف رودی بها ...
صلته بمن عع فاکه و ضمه غریف آواز بری و بانگ کردن آن عع فاکه یقال غرفت الجن سحاب غراف ابر که آواز آید ازوی غرف ایضا نام ریگی در
بنی اسد معازف آلتهای لهو جمع معزف یعنی چغانه عازف چغانه زننده و آن نوعی از رود جامهاست و سرود گوی عزفت الریاح صوتها عسف
بیراه رفتن عع فاکه و قدح بزرگ تعسف اعتساف بیراه رفتن عسوف بیراه و ستمکار ناقة عاسف نزدیک آمده بمردن و دم سخت برزدن عساف بالضم لرزیدن گلو
از نفس شتاب وقت مردن عسیف مزد و عسفاء جمع عسفان بالضم جای عسقفة سخت شدن چشم بوقت گریه و بی آب شدن آن عصف برگ کشت و منه قوله تعالی
کعصف مأکول ای کزرع قد اکل حبه و بقی تبنه و نارسیده درودن کشت و سخت وزیدن باد عع فاکه ریح عاصف و عصوف و یوم عاصف ای تعصف فیه الریح
و هو فاعل بمعنی مفعول فیه مثل قولهم لیل نائم و هم ناصب و کسب کردن اعتصاف کذلک و شتاب رفتن متعدی بالباء نعامة عصوف و ناقة عصوف ای سریعة و یقال الحرب
تعصف بالقوم ای تذهب بهم و تهلکهم عصافة سخت وزیدن باد ریح معصف و معصفة و با برگ شدن کشت و مکان معصف ای کثیر الزرع و شتاب رفتن سبب
و یقال عصف الرجل ای هلک عصیفة برگ کشت که در میان او خوشه باشد عصافة بالضم آنچه از خوشه جر پرد از برگ کاه عطف میل کردن و خم دادن چوب را
و دوتاه کردن با شی و سخن را بسخن بازگردانیدن الاول معطوف علیه و الثانی معطوف و مهربانی کردن صلته بعلی و بازگشتن بر چیزی و حمله کردن صلته بعلی عع
فاکه ظبیة عاطف ای تعطف جیدها اذا ربضت عاطف ایضا اسب ششم رسن عاطفة مهر خویشی و تعاطفوا ای عطف بعضهم علی بعض و الناقة تعطفت الی
علی البو فترامه و استعطفه علیه فعطف عطفة فسون یا مهره که زنان فسون کنند بدان مهره مرد از معطف بکسر المیم رداء اعطاف کذلک تعطف رداء بر افکندن و خود
و مهربانی کردن صلته بعلی و قد تعطفت بالعطاف ای ارتدیت بالرداء و منه سمی السیف عطافا و قسی معطفة نعاج معطفة و ربما تعطفوا اعدة ذود علی فصیل واحد
فاحتلبوا الباهن علی ذلک لبدررن و قوس معطوفة و عطفت العیدان شدد للکثرة عطفا الرجل جانباه و کذا عطفا کل شیء و یقال ثنی فلان عنی عطفه اذا
اعرض عنک منعطف الوادی بفتح الطاء خم وادی انعطاف خم گرفتن عفت عفة عفاف عفافة پارسائی و باز ایستادن از حرام عع فاکه عف عفیف
پارسا عفة بالفتح عفیفة نعت منه لموثث اعفاف ستد منه استعفاف باز ایستادن و باز ایستادن خواستن تعفف پارسائی نمودن بتکلف و باقی شیر که در پستان
مانده باشد و دوشیدن و خوردن و یقال تعافت ناقتک ای حلبها بعد الحلبة الاولی عفة عفافة بالضم باقی شیر
در پستان و یقال جاء فلان علی عفان ذلک بالکسر مثل اتان ذلک ای علی حینه و اوله عقف خم دادن
چیزی را عع فاکه انعقاف خم گرفتن عقاف بالضم بیماری که قوائم ستور را کژ کند تعقیف کژ کردن چیزی را و یقال
اعرابی اعقف ای جاف عکف باز داشتن عع فاضربه قوله تعالی و الهدی معکوفا و یقال ما عکفک عن فلان ای ما منعک الاعتکاف فی المسجد ماندن در مسجد و خود را در

علوف بر چیزی مقیم بودن و روی آوردن صلته بعلی قوله تعالی یعکفون علی اصنام لهم ویقال فلان عکف علی فرج حرام و گرد چیزی برگشتن ویقال عکف الجوهری النظم
علف بفتحتین خورش ستور و جز آن علاف جمع علف خورش دادن ع فاکه معلف جای علف علف بالضم و تشدید میوه درخت طلح که از اشتر خورد
علفه یکی علاف علفه برآوردن طلح علیفة علوفة اشتر طلح خوار علافی بالکسر رحلهای منسوب بسوی کسی نام و علاف بوده است از قضاعه علوف بالضم مرد جافی کلان
سال عنف بالضم درشتی ضد الرفق و درشتی نمودن ع بضمها صلته بعلی و بالباء عنیف نعت منه عنف جمع اعناف درشت گرفتن کار و کراهت
داشتن چیزی را و ابل معتنفة اذا کانت فی بلد لایوافقها تعنیف سرزنش کردن و ملامت کردن عنفوان الشباب اول آن و کذلک عنفوان کل شیء
عوف حال یقال نعم عوفک ای نعم بالک و شأنک قال ابو عبید و کان بعض الناس یتأول العوف الفرج فذکرته لابی عمرو فانکره عوف نام مرد و مرد
از بنی سعد ام عوف ملخ عوافة بالضم نام مردی عیافة بالکسر ننگ داشتن و کراهت داشتن طعام را و منه عائف عائف نعت منه و فال گرفتن مرغ
عائف ای شگون بعینی فالگیر گرد آب و مردار گشتن مرغ و فرود آمدن خواستن بران طیر عائف نعت عیفة اسم منه عیوف بالفتح ستور تشنه که آب را
بوی کند و نخورد فصل الغین غدف بالضم زاغ سیاه و کرکس بزرگ غدفان جمع و بال و موی سیاه دراز اغداف فرو هشتن زن پرده را بر روی
خود بس و فرو هشتن شب تاریکی را و صیاد دام را بر صید و فی الحدیث ان قلب المؤمن اشد ارتکاضا من الذنب یصیبه من العصفور حین یغدف به
غرف بالفتح و قد یحرک درختی که پوست را بوی بپرایند سقاء غرفی ای مدبوغ به غرف بالتحریک بخور رشدن اشتر از خوردن علف ع کافه
غرلیف درختی است نوعی از هر جنسی که باشد غریفة دوال پاره که از قبضه شمشیر آویزان باشد و نعل غریف بالکسر نوعی از درخت غرف برید انغراف
لازم منه و پوست پیراستن غرف و شست آب برگرفتن اغتراف کذلک غرفه یکبار آب برداشتن به دست غرفه بالضم یک مشت آب غراف جمع و درواره
غرفات ثلث بالضم و سکون الثانی و فتحها و بضمتین جمع غرف کذلک غراف ایضا پیمانه بزرگ مثل الجزاف مغرفة کفلیز غرضوف بالضم کرکری مثل
غضروف غضف شکستن چوب بی گونش است انداختن سگ ع فاکه غضف بالتحریک کذلک تاریک شدن شب ع کافه کلب اغضف
و سیل اغضف نعت منه عیش غضف ای ناعم سهم اغضف غلیظ الریش و هو خلاف الاصمع اغضاف تاریک شدن شب غاضف نیکو حال غضف بالضم
سنگ خوار سیاه تغضف میل کردن صلته بعلی و گرد شدن و شکستن و فرود ریدن چاه انغضاف درگرد شدن مردم غطف بفتحتین فراخی عیش یقال
عیش غطف مثل اغطف غطفان پدر قبیله غطریف بالکسر مهتر و بچه باز غطرفة تغطرف تغطرف تبار ایضا تکبر کردن غفة بالضم آن قدر
که بوی معیشت توانگردد از علوفه و جز آن غفاف خوردن ستور علف را در کذا بهاران و اندک فربه شدن ستور غلاف پوشش شیشه و شمشیر و جز آن
یقال غلفت القارورة اغلاف بغلاف ساختن و در غلاف کردن چیز را الغلف بالفتح غالیه کردن موی و ریش را تغلیف کذلک غلفا لقب مردی قلب اغلف
الذی لا یعی شیئا کأنه اغشی غلافا قوله تعالی و قالوا قلوبنا غلف رجل اغلف ای اقلف بین الغلف سیف اغلف و قوس غلفاء و کذلک کل شیء فی غلاف
عیش اغلف فراخ سنة غلفاء سال فراخ غلف ایضا درختی مثل عرف غیفان نادید درخت از جنس ورست تغیف کذلک و میل کردن اسب ای در رفتن
ویقال حمل فلان فی الحرب فغیف ای کذب و جبن غاف نوعی از درخت فصل الفاء فوف بالضم سپیدی که بر ناخن پدید آید و سپیده مغز دانه خرما برد مفوف
برد تنگ و باحظها ویقال ما اغنی عنی فلان فوفا ای شیئا فوفة یکی و پوست سرخ دانه خرما برد فوف بالاضافة و هی جمع فوف فیف بالفتح جای هموار
ایاف و فیوف جمع فیفاء صحرای کشاده فیافی جمع و فیف الریح یوم من ایام العرب فصل القاف قحف بالکسر کاسه سر و قدح چوبین اقحاف قحوف
جماعت و فی المثل رماه باقحاف رأسه اذا اسکته بداهیته او رد علیه و یقال ماله قحف ولا لحف ای ماله قدح من جلد ولا خشب قحف بالفتح برکاسه سر زدن
و خوردن آنچه در قحف باشد ع بفتحهما ویقال الحجر بالحجف و منه قولهم الیوم قحاف و غدا الثقاف یعنی الیوم خمر و غدا امر قحاف بالضم و قعاف
سیل که همه را ببرد و مثال جحاف اقتحاف برخوردن از قحف قاحف باران سخت یتیمه قذف و قلاة قذف بفتحتین و ضمتین دور در انداز مردم را
قذفة بالضم کنگره و سرکوه قذاف قذفات قذفات جمع رجل مقذف مرد بسیار گوشت قذف بالفتح سنگ انداختن صلته بالباء

عع فاکه یقال هم بین حاذف وقاذف الحاذف بالعصا والقاذف بالحجارة وقی کردن و دشنام دادن و بفاحشه نسبت کردن کسی را تقاذف
یکدیگر را انداختن و دشنام دادن فرس متقاذف اسپ شتاب و تقذاف بالکسر تیزی رفتار بلدة قذوف ای طروح یبعد المنزل قذیف و قذف ای بعید قذیفه
انداخته **قرف** بالکسر پوست هر چیزی و منه قرف الرمانة قرف الخبز آنچه بر تنور مانده قرفة یکی منه ای از دار و ها و یقال فلان قرفتی ای هو الذی اتهمه
وبنو فلان قرفتی ای الذین عندهم اظن طلبتی ویقال سل بنی فلان عن ناقتک فانهم قرفة ای یجد خبرها عندهم وفی المثل امنع من ام قرفة وهی اسم امرأة
قرف بالفتح خوردار پوست شتر و گاو که آنرا بسرایند و در دو قلیه ترابل بچه پختن نهند ویقال ما ابصرت عینی ولا اقرفت یدی ای ما دنت منه لتقرف لای دانا
مقرف بنژاد و آنکه پدرش اصیل نباشد همچنین آنکه مادرش اصیل نباشد قرف ایضا سر ریش تازه کردن تقرف لازم منه و کسب کردن و عیب کردن عع
فاکه یقال هو یقرف بکذا ای یرمی به و یتهم فهو مقروف ویقال ترکته علی مثل مقرف الصمغة و هو موضع القرف ای القشر وهو شبیه بقولهم ترکته علی مثل ملیة الصعدر
اقراف در زیدن و متهم شدن بعیر مقرف شتر نو خریده قرف بالتحریک نزدیک آمدن بیماری عع کافه و فی الحدیث ان قوما شکوا الیه علیه السلام وباء
ارضهم فقال تحولوا فان من القرف التلف ویقال هو قرف من ثوبی للذی نتهمه مقارفة آمیزش کردن بگناه و متهم کردن قارف امرأة ای جامعها و منه
حدیث عایشه رضی الله تعالی عنها ان النبی علیه السلام کان یصبح جنبا من قراف غیر احتلام ثم یصوم **قرطف** بالفتح چیزی در پیچیده ای قطیفه **قرقف**
می **قشف** بفتحتین سوختن روی از آفتاب و متغیر شدن چهره از درویشی عع کافه رجل قشف بالکسر نعت منه یقال اصابهم من العیش قشف ای ضیق
متقشف مرد تنگ عیش قانع بر ذر قدر و خرقه قشیف مثله **قصف** شکستن با دلتنی را عع فاکه یقال ریح قاصف و بانگ کردن و سخت
غریدن رعد قصیف کذلک و ایضا آنچه بر بر دارد درخت قصف بالتحریک پوسیده و زود شکن شدن درخت و بید یرشتر عع کافه رجل قصف مرد زده
شکن تقصف شکسته شدن تقصفه بالتحریک به پیرشتر قصف و دندان پیش نیمه شکسته قصفه بسکون بار یک تر و ه فرود ریده قصف قصفان بالضم جماعت
دبا به ریان قصفه القوم ایضا انبوهی و یکدیگر را سوختن قوم و فی الحدیث انا و النبیون فراط القاصفین و ذلک علی باب الجنة انقصاف منقطع شدن
یقال انقصفوا عنه ای ترکوه و پراگندند **قضف** بفتحتین تنگی و باریکی قضافة مصدر منه عع بضمهما قضیف نحیف قضاف جماعت **قطف**
بریدن خوشه انگور و نهادن گام تنگ زدن ستور قطاف بالکسر کام تنگ قطف بالکسر خوشه انگور قطوف جماعت قوله تعالی قطوفها دانیة قطاف
بالکسر و بالفتح ایضا وقت درودن انگور قطافة بالضم آنچه افتاده از خوشه مثل جراته التمر اقطاف بوقت در درسیدن انگور یقال اقطف
الکرم و اقطف القوم ای حان وقت قطاف کرومهم و ایضا اذا کانت دوابهم قطوفا قطوف ستور تنگ گام و آهسته رو قطیفه چادر در پیچیده
قطائف قطف جماعت مثل صحیفه و صحائف و صحف کانها جمع قطیف و صحیف قطائف ایضا نان گوزینه و لوزینه قطوف خراشیدن گیاه قطف
خراشیدن عع فاکه و گیاه هیمن بر گیاهی وی که آنرا شیر نگ خوانند قطفة یکی قطیف نام جائی **قعاف** بالضم سیل که بر دشت باشد مثل جحاف
قاعف باران درشت مثل جاحف قعف از بن برکندن درخت عع بفتحهما و خوردن آنچه در صحف باشد مثل لحف انقعاف از بیخ در افتادن
دیوار **قف** تره و سبزی خشک قفوف خشک شدن جامه شسته و علف و در رو شدن موهای اندام از ترس و خوف عع فاکه و سیم دزدی
کردن و بمیان انگشتان عع فاکه قفاف سیم دزد قفیف گیاه خشک یقال الابل فما شارت من قفیف و حفیف قف بالضم و قفه زمین بلند قفاف
بالکسر جماعت قفه درخت خشک پوسیده و کدوی خشک میان تهی کرده که در زیر آن پنبه نهند یقال کبر فلان حتی صار کانه قفه قفاف بار ایستادن باران از
بیضه استقفاف در تر نجیدن و خشک شدن از پیری قفقفة لرزیدن از سرما **قلف** بالتحریک بی ختنه ماندن عع کافه قلف بی ختنه قلفه بالضم
پوست بر سر ذکر غلاف سر ره قلف بالکسر بر بنه قلفه و خنونی درخت و گل سرخم بر داشتن دو دو فتن تختهای کشتی بر هم و در قیرگرفتن درز ها وی عع فاکه قلیف غلاف خرما
اقلف اسپید کردن مردم خرگوش قنفا هو شانه عیف کرده مردم از بسیار باران یا پاره از شب قنف بالتحریک خردی گوش و عقبیتی آن
قناف بالضم کلان بینی **قوف** الاذن بالای گوش یقال اخذه بقوف رقبته و بقاف رقبته و قد مر فی فصل الصاد قاف یکی از حروف معجمه کوه

گرد آگردی زمین مانند بی‌شنا ارقافه جماعت یقال قفعت اثره ای تبعته مثل قفوت اثره و قوف مصدر منه القیافة کذلک و یقال هو قوف الناس

فصل الکاف **کتف** بالکسر کتف بالفتح و کسر التاء کامثل کذب و کذب شانه و کتد جماعت اکتاف و کتفه فراخ کتف و الفرس النسی فی اعالی غرا صنیف غضنه حجر مسفع

کتفه و بند و کتعان بالضم هم کردن بریده آمده تا شد کتعانه یکی و یقال ابی [illegible] و بعد انحو خار او بها السرور ثم الدیما ثم انحو غاتم الکتفان کتف بالسکون آهسته رفتن و دو

کردن و رسن را بر یکدیگر بستن و دو دست ستبر یعنی سپس پای بستن و کتف جهان رفتن **ع فا که** و قد کتفت الخیل و کتفت ذا ارتفعت فروع اکتافها فی المشی کتاف رسن

که دست راسیاسی پای و بی بسند کتف بالتحریک نسلی ستور از کتف حل کتف ناقه کتفه نقتان منه **کثافة** سطبری **ع ع بضمهما** کثیف سطبر کاثف

سطبر شدن **کرف** بوییدن خر کمیز ماده را و سر در هوا کردن و لبها بر گردانیدن و دران حال **ع فا که و ضمه** کرناف کرنافه بالکسر بیخ درخت

برید کرنیف جماعت **کسف** بالضم منه و لیفه دوات **کسفة** پاره از هر چیز کسف کسف بسکون و بالحرکة جماعت و یقال الکسف و کسفه و جعد قال

الاخفش من قرء کسفا من السماء جعله واحدا و من قرأه کسفا بالتحریک جعله جمعا کسف بالفتح بریدن **ع** و قوب سختن و پاره کردن جامه **ع فا که** تکسف پاره پاره

کردن کسوف گرفتن آفتاب کسف متعد منه یقال کسفت الشمس تکسف کسوفا و کسفها الله کسفا و گرفتن ماه ایضا و بد حال شدن و ترشروی کردن یقال رجل کاسف

البال ای سیء الحال کاسف الوجه ای عابس و فی المثل اکسفا و امساکا ای عبوسا مع بخل **کشف** کشاده و برهنه کردن **ع فا که** انکشاف تکشف لازم منه تکشف

البرق ای ملاء السماء مکاشفه پیدا کردن دشمنی کشوف بالفتح ناقه آبستن در سال کشاف بالکسر مصدر منه الکشاف صاحب شتران آبستن شدن کشف بالتحریک

موی پیشانی بالا بر آمده و پیچیدگی و بر آمدگی در آن کشف نعت منه و ذلک الموضع کشفه و مردی بی سپر در حرب **کف** پنجه الکف عت جماعت و باز ایستادن و باز ایستانیدن

لازم متعد **ع فاضه** و دوباره دوختن جامه را بر یکدیگر و عیبه مکفوفه ای مشرجه مشدوده کفوف تمام سوده و کوتاه شدن زبان دشمن از بری یقال بعیر

کاف و ناقه کاف ایضا و یقال لقیته کفه کفه بفتح الکاف ای کفاحا و ذلک اذا استقبلته مواجهة و هما اسمان جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح مثل

خمسة عشر کفه القمیص نوردو این قبیل کل ما استطال فهو کفه بالضم نحو کفه الثوب و کفة الرمل و جمعه کفاف و کل ما استدار فهو کفه بالکسر نحو کفه المیزان و کفه

الصائد و هی حبالته و کفه اللثة و هی ما انحدر منها کفه المیزان بالفتح و الکسر پله ترازو کفف جماعت و ایضا دایره‌های نگار که بر دست عروس نشد کفاف الشی

فراز گرفتن بر چیزی کافه همه مکفوف نابینا مکافیف جماعت یقال کف بصره فهو مکفوف و کف بصره ایضا کفاف بالفتح اندازه و بسنده در گذار و فی الحدیث

اللهم ارزق آل محمد کفافا استکفاف دست پیش چشم داشتن بوقت نگریستن از دور و دست پیش کسی داشتن بخواهش قال الفراء استکف القوم حول

الشی اذا احاطوا به ینظرون الیه تکفف مثله یقال فلان یتکفف الناس ای سالهم شیا بکفه تکففت الرجل ای کففته **کلف** بالتحریک کنجده روی و نک

روی سیاهی سیاه و سرخی یقال منه رجل اکلف و کمیت اکلف و بعیر اکلف ناقه کلفاء کلفه بالضم اسم فیه درنج و سختی و یقال کلفت بهذا الامر و لعت به

تکلیف زیاده از اندازه طاقت کار فرمودن کسی را تکلف بخود گرفتن کار را بی فرموده کسی و رنج بر خود نهادن مکلف مثل بنده نگاری که قروی با

از حاجت و یقال حملت الشی تکلفه اذا لم تطقه الا تکلفا و هی تفعله **کنف** فراز گرفتن چیزی را و نگاه داشتن **ع فاضه** اکناف یاری دادن مکانفه

یکدیگر را یاری دادن کنف بالتحریک کرانه کنفا الطائر جناحاه و کنفه الابل ناحیتها ناقه کنوف التی تبرک فی کنفه الابل شاة کنفاء ای حدباء و مکنفوه

اکنفوه ای جاطوا به تکنیف مثله کنیف بالکسر دغاره یکون فیه اداة الراعی و شعیره جائی الحدیث کنیف ملی علما کنیف نهان خانه و کویه و بیر مثلها که

حظیره که شتر را از درخت و شاخ سازند و یقال کنفت الابل کنفا اکنف بضم النون کسرها اکناف کنیف ساختن و کنفت عن الشی ای عدلت عنه **کوف** تر تود

سرخ و نام شهری که کوفان مثله تکویف بکوفه رفتن و یقال ائتی لفی کوفان ای فی عز و منعة و ترکتهم فی کوفان ای فی امر مستدیر و یقال فی عناء و مشقة و دوران گرد کوف کرد

ریگ کوفان ماندگردن چوب و دیوار را بایشان گاف یکی از حروف معجمه تذکر و تؤنث کذلک سایر حروف الهجاء و هی حرف تشبیه و قد تقع موقع اسم فیدخل علیها حرف الجر کما

یقال فی وصف فرس **ع** ورحنا بکابن الماء یجنب وسطنا و قد تکون ضمیر المخاطب المجرور و المنصوب کقولک غلامک و ضربک بفتح للمذکر و بکسر للمونث

و تکون حرف الخطاب و لا موضع لها من الاعراب کقولک ذلک و تلک و اولئک و رویدک و هی للخطاب ههنا فقط و لیست

باسم کهف غار و پناه کهوف جماعت کیف چگونه و هو اسم مبهم غیر متمکن مبنی علی الفتحة و انما حرک آخره لالتقاء الساکنین و هو للاستفهام عن الاحوال
و قد یقع بمعنی التعجب کقوله تعالی کیف تکفرون بالله و اذا ضممت الیه ما صح ان یجازی به کقولک کیفما تفعل افعل **فصل اللام** لحف بالتحریک میانه وادی
و مغاک بر کرانه چاه تلحیف مغاک کردن گرداگرد چاه الحفت البئر اذا خسفت التحاف جامه در خود پیچیدن لحاف بالکسر فراگند لحفته فراگند پوشیدم
ابداً ع بفتحهما ملاحفه یاری کردن با کسی مثل مکانفه الحاف ستهیدن قوله تعالی لا یسئلون الناس الحافا و یقال لبس الملحف مثل الرد ملحفه بالکسر
ملاحف جماعت لخاف سنگهای سپید تنگ لخفه یکی لخف سکه تنگ و زدن سخت ع بفتحهما لصف خیار کبر و نوعی از خرما لصاف مثل قطام
موضعی از بنی تمیم لطافة ریزه و خرد شدن چیزی ع بضمهما لطف بالضم نرمی در کار و کردار و اللطف من الله تعالی التوفیق و العصمة و یقال اللطفة
بکذا ای بره به و الاسم اللطف بالتحریک یقال جاءتنا لطفة من فلان ای هدیة ملاطفه نیکوئی نمودن تلطف نرمی کردن الطاف قضیب فحل را در فرج ناقه
کردن چون فحل نتواند استلطاف او خال فحل قضیب خود را لف در پیچیدن ع فاضة تلفیف مبالغة فیه لفه حقه ای منعه تلفف التفاف جامه در خود
پیچیدن یقال تلفف و التف فی ثوبه بمعنی و التف به ایضا التفاف النبت کثرته لفافه جامه بیرونی که بر بالا و دوده و جز آن پیچند لفائف جماعت و یقال
جاءوا و من لف لفهم ای من عد فیهم لفیف گروه مردم پراگنده و از هر جای قوله تعالی و جئنا بکم لفیفا ای مجتمعین مختلطین طعام لفیف اذا کان مخلوطا من جنسین
فصاعدا و فلان لفیف فلان ای صدیقه و لفیف ایضا کلمه را گویند که از سه حرف اصلی وی دو حرف علت باشد الفاف درختان بهم در پیچیده قوله تعالی و جنات
الفافا و جمعه [illegible] یقال کنا لفا ای مجتمعین فی موضع رجل الف بین اللفف ای عی بطیء الکلام و مردگران [illegible] بسته و جای انبوه بسیار مردم
امرأة لفاء زن کلان [illegible] گوشت و منه فخذان لفاوان الفاف سر در بال کشیدن مرغ تلافیف من عشب ای نبات ملتف لقف سبک گرفتن
چیزی را ع کافه لقف بالتحریک فتادن دیوار و فرود ریزیدن حوض و فراخ شدن کرانهای وی حوض لقف و لقیف نعت منه و یقال رجل ثقف لقف
بالسکون ای خفیف حاذق التقاف کرانهای حوض و چاه مثل الثقاف لقف لحف یکی لهف بالتحریک دریغ خوردن و اندوهگین شدن ع کافه
تلهف کذلک صلته بعلی و یقال یا لهف فلان ای دریغ فلان و لهفی علیه دریغ بر وی ملهوف مظلوم فریادخواه لهیف بیچاره لهفان دریغ خورنده
لیف بالکسر پوست درخت خرما لیفة یکی **فصل النون** نارف خوردن طعام ع کافه و ایضا سیراب شدن نتف برکندن موی ع فاکه تنتیف
مبالغة فیه انتتاف تناتف برکنده شدن منتاف آلت برکندن نتافه موی برکنده و مانند آن نتفة بالضم گیاه برچیده بدست و جز آن نتف جماعت
و یقال رجل نتفة مثل همزة للذی ینتف من العلم شیأ و لا یستقصیه نجف نجفة بالتحریک جای بلند نجاف جماعت و ایضا آستانه در نجفة الکثیب [illegible] ریگ توده
نجیف تیر پهن پیکان نجف جماعت غار منجوف ای موسع نجاف [illegible] قضیب نکه را تا گشنی نکند ع فاکه تیس منجوف نعت منه انتجاف بیرون آوردن
بسیر او یقال انتجفت ای استخرجت اقصی ما فی الضرع من اللبن و انتجفت الریح السحاب ای استفرغته نحافة لاغری و نزاری ع بضمهما نحیف نعت منه
انحاف نزار کردن ندف پنبه زدن ع فاکه نداف نعت منه مندف کمان وی یقال ندفت السماء بالثلج ای رمت به الدابة تندف فی سیرها
ندفا و هو سرعة رجع یدیها ندیف مندوف پنبه زده نزف بر آوردن آب چاه را بر کشیدن و همه آب چاه خشک شدن ع فاکه لازم و متعد یقال نزفت ماء
البئر کله و نزفت البئر و نزفت البئر یستعمل مجهولا ایضا و ایستادن اشک ع کافه و انزفت البئر ای ذهب ماؤها و انزف العبرة صاحبها ایضا قوله
تعالی لا یصدعون عنها و لا ینزفون ای لا یسکرون ع کافه [illegible] بالفتح ایضا نزف بالفتح و الکسر مثل منزوف و نزیف یعنی مست و بیهوش شده
نزفة بالضم آب و شراب اندک نزف جماعت نزفه الدم اذا خرج منه الدم الکثیر حتی یضعف فهو نزیف و منزوف و فی المثل احبن من المنزوف ضرطا و یقال
نزف الرجل فی الخصومة اذا انقطعت حجته و انزف القوم اذا انقطع شرابهم او ماء بئرهم متعدی قوله تعالی لا ینزفون بالکسر بهذا المعنی نسف برکندن بنا
و علف ع فاکه انتساف برکندن و تمام ناکردن سخن را [illegible] گفتن از خوف و یقال انتسف لونه مجهولا ای انتقع و یقال جاء تسافهم ای نشان
نسیف نشان خرکریدگی و لگد بر اندام ستور نسیف ایضا باد بر دادن خرمن منسف غربال خرمن نسافه بالضم آنچه افتد از باد بر دادن گندم یقال اغرل النسافة

و کل انجالص منسفة الت برکندن نسا البعیر نسوف اہل منا سیف شتران کہ علف را از بیخ برکنند و یقال للفرس انہ لنسوف السنبک اذا دنا من الارض فی عدوہ
نشف بخود کشیدن جامہ خوی را و کاغذ سیاہی را و حوض آب را ع کافہ تنشف کذلک ارض نشفة نعت منہ نشف بالتحریک اسم منہ و سنگہای سیاہ سوختہ
نشفة بالتسکین سنگ پای خار نشف جماعت نشافة بالضم سرشیر وقت دوشیدن انتشاف سرشیر خوردن انشاف سرشیر خورانیدن یقال امست الملکم تنشف و یری
ای لہا نشافة و رغوة من التنشیف الرغوة نصف بالکسر نیمہ و داد و ہو من الانصاف و بضم النون لغة فیہ و قرء زید بن ثابت فلہا النصف بالضم نار
نصفان بالفتح خود نیمہ بر نصف بالتحریک زن میانہ سال و جمع انصاف و ہو النجادم نصیف تصغیرہ بلا ہاء لانہا صفة یقال امراة نصف و رجل نصف و
نساء انصاف و قوم انصاف و نصفون ایضا ناصفة آب رو نواصف جماعت نصیف معجر و نیمہ چیزی و پیمانہ و فی الحدیث بالمغتم ما احدہم و لا نصیفہ نصف بہ نیمہ
رسیدن ہر چیز را ع فاضہ یقال نصف القرآن نصف عمرہ و نصف الشیب راسہ و نصیف الازار ساقہ و نصف النہار و انتصف بمعنی و نصفہم نصافا
و نصافة ای خدمہم منصف بالفتح نیمہ راہ منصف جا گر مناصف جماعت نصیفة بالتحریک داد انصاف داد دادن و راستی کردن
و بہ نیمہ رسیدن انتصاف داد ستدن و بہ نیمہ رسیدن منجر برفکندن زن تنصف خدمت کردن معجر پوشیدن تناصف یکدیگر را انصاف دادن
تنصیف دو نیم کردن و معجر بر کسی افگندن مناصفة دو بخش کردن مال را انضف ہمہ پستان را مکیدن شتر بچہ ع کافہ انتصاف مثلہ
نطفة بالضم آب صافی نطاف جماعت و آب مرد نطف جماعت ناطف شکرینہ ناطفی فروشندہ آن نطفان رفتن آب ع فاضہ کہ نطوف شبی
کہ تا بامداد وی باران بارد نطفة بالتحریک گوشوار نطف جماعت تنطف گوشوار در گوش نہادن و آلودہ شدن بعیب تنطیف گوشوار کردن دیگری را و منہ
وصیفة منطفة ای مقرطة نطف بالتحریک آلودگی بعیب یقال ہم اہل الریب و النطف نطف الرجل بالکسر ای اتہم مرتبہ و نطف الشیء ای فسد و یقال نطف
واشراف الشجة علی الدماغ و الدبرة علی الجوف و قد نطف البعیر انطاف متہم کردن کسی را نطف بکسر الطاء نام مردی نظافة بالفتح پاکیزگی
ع بضمہا نظیف نعت منہ تنظیف پاک کردن تنظف پاکی نمودن و پاکی جستن استنظاف تمام گرفتن چیزی را یقال استنظف الخراج ای
اخذہ کلہ نعف جای بلند و ہموار کہ فرود از کوہ باشد و خیف کلاہما بمعناہ ایضا نعاف جماعت انتعاف ماندن چیزی بدیگری ناعفت الطریق ای
عارضتہ نعفة بالتحریک پوستی کہ پس رحل آویزند نغف بالتحریک کرم کہ در بینی شتر و گوسپند باشد نغفة یکی کرم و انہ لنغرنا و فی الحدیث ان یاجوج و ماجوج
یسلط علیہم النغف فیاخذ فی رقابہم تنغنف ہوا میان دو کوہ نقف شکستن تا رسیدن بمغز کفانیدن حنظل را و نزدیک دماغ رسیدن شکستگی و بادرو
رسیدن جراحت و ریش ستور ع فاضہ مناقفة نقاف یکدیگر را سر شکستن یقال الیوم قحاف و غدا النقاف ای الیوم خمر و غدا امر و انقفنک المخ
ای اعطینک العظم لتستخرج مخہ و قولہم لا تکونوا کالجراد رعی وادیا و انقف وادیا ای اکثر بیضہ فیہ انتقاف بیرون آوردن چیزی منقاف منقار طائر
شبہ سپید کہ آن را مورچہ خوانند منقوف مرد سبک کم گوشت نکف بالتحریک غدود ہا کہ در بن گوش باشد نکفة یکی و ننگ داشتن از کاری ع کافہ استنکاف
مثلہ و یقال نکفت الابل فہی منکفة اذا ظہرت نکفاتہا نکاف بالضم آماس بنا گوش نکفان دو اصل استخوان زنخ ذات نکیف نام موضعی یوم نکیف
روز وقعہ میان قریش و کنانہ و نکفت الغیث و انتکفتہ ای اقطعتہ و ذلک اذا انقطع عنک و ہذا غیث لا ینکف و فلان بحر لا ینکف ای لا ینقطع و نکفت
نکف آب چشم پاک کردن از روی با انگشت و بہ کم کردن ع فاضہ انتکاف کذلک و میل کردن و عدول نمودن از چیزی یقال انکفت عنہ ای
عدلت عنہ مثل کنفت و یقال ضرب ہذا فانتکف فضرب ہذا و الانتکاف ایضا لغة فی الاستکاف نوف کوہان انواف جماعت و فرج زن و مثلہ
و منہ ارشدن ع فاضہ نیوف نام پشتہ عبد مناف ہو ابو ہاشم و عبد شمس و النسبة الیہ منافی و کان القیاس عبدی الا انہم عدلوا عن
القیاس لازالة اللبس نیف افزونی بخفف و یشد و اصلہ من الواو یقال عشرة و نیف کل ما زاد علی العقد فہو نیف حتی یبلغ العقد الثانی
و نیف علی السبعین ای زاد قصر نیاف و جمل نیاف و ناقة نیافة ای طویل فی ارتفاع اناف علی الشیء ای اشرف و انافت الدراہم علی المائة ای زادت
فصل الواو وجف وجیف طپیدن و نوعی از رفتار شتر ع فاکہ ایجاف راندن شتر را بہ رفتار یقال اوجف فاعجف قولہ تعالی فما اوجفتم علیہ من خیل

دلارکا ب ای با هتم **وحف** گیاه انبوه و بال بسیار بر موی نیکو یقال شعر وحف بالسکون و الحرکة و عشب وحف و وحف و حوفه و حافة مصدر مثع بضمهما و حفاء زمین که در وی سنگهای سیاه باشند و حفة صخرة سیاه و حاف جماعت و حاف الفقیر بالکسر موضعی و حف الرجال اذ ضرب بنفسه الارض کذلک البعیر عع

فاکه و وحف مثله سوحف الابل خوابگاه شتر سوحف شتر نزار توحیف بعصا زدن و حف نام موضعی **وخف** زدن خطمی خیدا نکه لعاب بیرون دهد عع فاکه ایکاف مثله و خیفة لعاب آن سوخف احمق **ودف** الاناء ای قطر عع فاکه استیداف قطره قطره چکانیدن بیه را و دفة و دیفة مرغزار

سبز علفناک **تودف** نزدیک نهادن گام و خرامان رفتن و شتافتن یقال مر فلان یتودف **ورف** سو ریف فراخ افتادن سایه و گوالیدن نبات عع فاکه ظل وارف و نبت وارف ناضر شدید الخضرة **وزف** ای اسرع قرئ قوله تعالی فاقبلوا الیه یزفون بالتخفیف وزیف شتافتن در رفتن مثل ازیف

توسف پوست انداختن ریش یا زشدن توسف جلده و تقشر و تقشقش منهی **وصف** صفة صفت کردن توصیف باهم صفت کردن اتصاف صفت گرفتن

بیع الموصفة ان یبیع الشئ بالصفة من غیر رؤیة وصیف خدمتکار غلام یا کنیزک و صفاء جماعت وصافة خدمتکاری عع بضمهما و ربما قالوا للجاریة وصیفة و الجمع

وصائف استیصاف علاج پرسیدن از طبیب و الصفة کالعلم و السواد و البیاض و عند النحویین النعت و هو اسم الفاعل و المفعول نحو ضارب و مضروب و ما یرجع الیهما من طریق المعنی

نحو مثل و شبه و ما یجری مجری ذلک یقول رأیت اخاک الظریف فالاخ الموصوف و الظریف صفة له و لا یجوز ان یضاف الی نفسه لان الصفة هو الموصوف

عندهم **وطف** بالتحریک بسیار موی مژه و ابرو شدن او طف نعت منه سحابة وطفاء ابر دامنها فرو هشته و باران ناک عیش او طف عیش نرم و خوش

وظیف ایکی ساق و ذراع از ستور او ظفة جماعت و یقال وظفت البعیر اذا قصرت قیده و یقال مر یظفهم ای یتبعهم و ظیفه روزمره از طعام و خدمت

و کار و ذکر و مانند آن توظیف وظیفه کردن **وعف** ضعف بینائی و چیزی که بر شکل چهار بندند تا کشتی را از گرداب فاف نشاندن **ووقف**

دستبانه از عاج و ایستادن و توقف کذلک و ایستانیدن لازم و متعد عع فاکه و مطلع کردن بر چیزی و وقف کردن بر مساکین چیزی را ایقاف کذلک

و لکنها لغة ردیة و لیس فی الکلام اوقفت الا حرف واحد اوقفت عن الامر الذی کنت فیه ای اقلعت و ذکر الاصمعی و الیزیدی عن ابی عمرو بن العلاء انه قال لو

مررت برجل واقف فقلت له ما اوقفک ههنا لرأیته حسنا موقف جای ایستادن موقفا الفرس شکمهای تهی گاه اسب موقفا المرأة الوجه و المعصم یقال

عین المرأة و یداها و ما لا بد من اظهاره لها موقفها توقیف واقف آوردن در حج و واقف گردانیدن کسی را بر چیزی یقال وقفت المرأة ای جعلت فی یدیها الوقف

یعنی المقلب و فرس موقف اذا کان فی ذراعیه خطوط سواد و طفة البیاض کالوقف توقف و درنگ کردن و گرد بایم بجنگ ایستادن توقف درنگ کردن و چشم داشتن مواقفة و قاف

با کسی در کاری فرو ایستادن استیقاف ایستادن خواستن وقیفة بز کوهی که در پناه صخره ایستاده باشد از بیم سگ و اقفة بطنی از انصار **ولف** ولیف تو کاف

چکیدن سقف خانه از باران یعنی دررو کردن عع فاکه بکاف نونیه ناقة و کوف شیرناک وکف ایضا نطع توکف توقع یقال ما زلت اتوکفه حتی لقیته و

بالتحریک بیره و بزه مند شدن عع کافه و عیب یقال لیس علیک فی هذا وکف ای عیب و گرانه کوه و کاف اکاف پشما کند یقال اکف البغل واکفه

ولاف بالکسر الفکر مثل الالف و هو لموالفه و نوعی از دویدن سپیعه و مثله و بایم آمدن قدم برابر برق و بیعه آشتنایع **وهف** وهیف برگ بیرون

آمدن نبات و گوالیدن عع فاکه و یقال ما یوهف له شئ ای لا خذلی یرتقع **فصل الهاء هتف** آواز و آواز کردن عع فاکه یقال هتف الحمام یهتف هتفا

و هتف به هتافا ای صاح به قوس هتافة و هتفی **هجف** مثال هزبر مردم و شتر مرغ جافی گران سنگ **هدف** بالتحریک چیزی بلند و بلور افراشته از بنا و ریگ توده و به

و مانند آن و نشانه تیر و مرد بزرگ اهدف علی التل ای اشرف و امرأة مهدفة ای لحیمة و اهدف الیه ای لجأ و اهدف لک الشئ و استهدف ای انتصب و گرم مستهدف ای عریض

هدفة بالکسر گروهی از مردم و خانها مثل خبطة **هرف** اطناب کردن در مدح و ثنا عع فاکه یقال لا تهرف بما لا تعرف و زود رسیدن نخل بر خود را او شتاب

از رجل مثل احرف ای نما ماله **هرشفة** بالکسر و تشدید الفا خرقه که باران بوی بردارند از زمین و بدو فشارند بجنگ سال یقال شعر طوبی لمن کان له هرشفة

و نشفة بلا رسنا نکفه + و گنده پیر کلان سال **هزف** مثال سجف شتر مرغ گران سنگ **هیف** بالکسر تنک بی آب و کشت از معت درود و زگذشته

کم دانها از وریخته باشد و نوعی از ماهی ریزه و شسته هیف لانه بلی عسل و اهفاف البراق هو تخفیف ایضا و هیف یقفاظ مسایح و مهفافة و ما وا هیف

ذخورش قمیص سفاف وسفهاف ای رقیق شفاف ورشی سفهاف مضیف لشتاب رفتن **عع فاکه** امراة مهفهفة ومهفهفه باریک میان سکرد ح مهفوف

بدل و تیز خاطر **هلوف** مثال عدیو طرگران جان جانی کلان ریش **امناف** نفس نفس خشیدن مهانفة تهانف کذلک **هوف** بالضم باد گرم **هیف**

کذلک آن بادی باشد که از جانب یمن وزد ویقال ذهبت هیف لادیا نها ای بعاد تها وتهیف الرجل من الهیف یعنی سموم زده شد کما یقال تشقق من الشارقة

ناقة زود تشنه شونده مهیاف کذلک واشتاف ای عطش رجل هیفان ای عطشان وا هاف القوم ای صاروا اذا ابل عطاش هیف بالتحریک باریکی میان رجل اهیف

وامراة میفار وفرس هیفا ایضا **باب القاف فصل الالف** **ابق** گریختن بنده **عع فاضه کافه** ایضا **ابق** پنهان شدن ابق بالتحریک

کنب **ارق** بیداری **عع کافه** ارق نعت منه ایترق کذلک تاریق بیدار کردن ارقان لغة فی یرقان وآن بیماری زرد است که در مردم

ودر کشت زار افتد یقال زرع مارو ق ومیروق یقال جارنا بام الربق علی اربق یعنی بالداهیة آراق بالضم نام موضعی **ازق** تنگی مازق تنگی جای

جنگ گاه وتمازق صندی ای ضاق **افق** بضمتین وسکون کرانه آفاق جمع رجل افقی افاقی بمعنی وبعضهم یقول افقی بفتحتین فرس افق

اسب نیک کذلک لانثی منه آفق انکه در نهایت کرم باشد افق مصدر منه **عع کافه** فرس افق قوبل من افق وافقه اذا کان کریم الطرفین افیق پوست

نیم پیراسته افق جمع مثل ادیم وادم افق بسکون پیراستن پوست **عع فائه** افیق پیراسته آفقة جمع مثل ادیم وادمة ورغیف وارغفة ویقال

افق فلان اذا ذهب فی الارض وافق فی العطاء ای فضل واعطی بعضا اکثر من بعض **تالق** درخشیدن ایتلاق کذلک الق بالکسر گرگ تفه مونثه وجمعها

الق ... قالوا للفرد ... ایقاق ... بالکسر الق ... شال فوعل ... الق مجنون ... ان تثبت جملت ... علی مثال افعل لانه یقال

الق الرجل فهو مالوق وامراة الفی بالتحریک زن سبک خیر الق ای متالق وهو علی وزن مع الوقة طعام از مسکه **انق** شادی شادمانه شدن **عع**

کافه شئی انیق ای حسن معجب وانفی الشئی ای اعجبنی تانق فی الامر اذا عمله منیقة ای تنوق فی الامر یعنی ریزه کاری نمود از خود یقال له اناقة بالکسر والفتح

ریزه کاری بیت ... تانق فلان فی الروضة اذا وقع فیها معجبا بها انوق علی فعول مدار خوار فی المثل اعز من بیض الانوق لانها تحرزه واد کارهای کوهی

ابحال والاماکن بصعبة وهی نجوق ومع ذلک **اوق** گرانی یقال القی علیه اوقه واوقته تادیقا ای حملته المشقة والمکروه ایهقان جرجیر کشتی دوا

اندا وگویند بیاریسی **فصل الباء** **بثق** بالفتح والکسر در هید آن سیل جوی را وجای را **عع فاضه** انبثاق دریدن بند آب **بجنق** یک خیمه

کردن **عع** بفتحتین **بخق** بالتحریک ای عور **بخنق** بضمتین خرقه که زیر معجر افکنند تا معجر چرب نشود **بروق** درخشیدن برق **عع فاضه** برق بریق

درخش بروق جمع یقال برق خلب بالاضافة وبرق خلب بالصفة وهو الذی لیس فیه مطر ویقال رعدت السماء وبرقت برقا ای لمعت ورعد الرجل

وبرق ای تهدد ورعدت المرأة وبرقت ای تزینت وقد مر فی باب الدال فی رعد برق القوم ای اصابهم البرق وابرق الرجل اذا لمع بسیفه وابرقت

الناقة وتبرقت اذا شالت بذنبها وتلقحت ولیست بلاقح فهی بروق ومبرق ذروق مباریق بریقة اللبن یصب علیه اهالة او سمن قلیل برائق جمع

ویقال برقوا الماء بریت ای صبوا علیه زیتا قلیلا وبرق لنا فلان طعاما بزیت او سمن براق بالضم نام ستورکه رسول علیه السلام در شب معراج

بر وی نشست برق بالتحریک خیره شدن چشم **عع کافه** ومنه قوله تعالی فاذا برق البصر ای تحیر فلم یطرف ودرد کردن شکم گوسپند از خوردن

بروقه وآن گیاهیست وفی المثل اشکر من بروقة لانه تخضر اذا رات السحاب تبریق چشم نیکو کشادن وتیز نگرستن ابریق بالکسر معروف اباریق

جماعت وهو معرب شمشیر نیک درخشنده ابرق خاک سنگ ریگ وگل آمیخته وکذلک برقه بالضم برقا رسن که دو رنگ دارد وکل شئی

اجتمع فیه سواد وبیاض فهو ابرق حتی انهم یسمون العین برقا بارق ابر باد درخش ونام قبیله از یمن وجای نزدیک کوفه بارقه شمشیر

برق بالتحریک معرب بره برقان بالکسر والضم جمع استبرق دیبا ستبر وهو معرب وتصغیره ابیرق **برازیق** رابع حروفه

بالزاء المعجمة جماعات مردم واسب **مبرنشق** شادمان وابرنشق الشجر ای ازهر **بزاق** بالضم بصاق خدو بزق مصدر

منه **عع فاضه** **بساق** کذلک بسق مصدره بسوق بلند شدن درخت ومنه قوله تعالی والنخل باسقات ذر بر دست شدن کسی بر اقران خود **عع فاضه** الباسق

شیر درآمدن در پستان پیش از نتاج ناقه بسق نعت منه و نوق مباسیق **بصاق** براق و ایضاً نوعی باز درخت خرما بصق خلوا اند خص جمع بصاق
بصاقة القمر بالضم سنگ سپید درخشان **بطاقة** بالکسر رقعة توضع فی الثوب بها رقم الثمن بلغة اهل مصر **بطریق** بالکسر سرهنگ و مرد مبارز معرب
بطارقة جماعت **بعاق** بالضم ابر فرو ریزنده بسختی انبعاق بعق سخت فرو ریختن ابر باران او ناگاه فرود آمدن چیزی بر کسی فی الحدیث ان الله تعالی
یکره الانبعاق فی الکلام و رحم الله عبداً اوجز فی کلامه تبعیق شگافتن خیک فی الحدیث یبعقون لقاحنا ای ینحرون ابلنا و یسیلون دماءها و یقال
عقاب بعنقاة مثل عنقاة **بقة** پشه بق جماعت و نام جائی رجل بقاق و بقاقة مرد بسیار گوی والهاء للمبالغة بقباق مثله ابق الرجل اکثر کلامه بقبقة
بانگ کوزه و منه بقبق الکوز و بقت المرأة و ابقت اکثر ولدها و بقت السماء ای جاءت بمطر شدید **بلق** بالتحریک سیاهی و سپیدی بلقة بالضم مثله ستور ابلق بلقاء نعت ان
منه البقان ابلگ شدن اسپ و فی المثل یجری بلیق و یذم و هو اسم فرس کان یسبق الخیل و مع ذلک یعاب ابلق نام حصاری و فی المثل مرد مارد و عز الابلق هما
حصنان قصدتهما زباء ملکة الجزیرة فلما لم تقدر علیهما قالت ذلک بلق نام شهر مصر و خانه از پشم و نمد و جماعت ابنوه بلقاء شهری بشام تمام گشادن
در اع فاضه ابلاق کذلک انبلاق گشاده شدن بلوقة بالفتح و التشدید بیابان بلالیق جماعت **بلاتق** آبهای گرد آمده در جای **بلعق** نوعی
از خرما **بنقة** خشک پیراهن بنیقتان دو دائره سینه اسپ **بندق** بضمتین گوی گلین که اندازند بندقة یکی بنادق جماعت و فی المثل جدار جدار و درا
بندقة بندوقة ایضاً پدر قبیلة از یمن **بوق** بالضم معروف یعنی نای بزرگ و چیز باطل یقال اصابتهم بوقة منکرة و هی دفعة من المطر انجبت ضربة باقة سختی
یقال اصابتهم البائقة بوائق جماعت و فی الحدیث لا یدخل الجنة من لا یامن جاره بوائقه ای ظلمه و غشمه و غوائله و شره بوق مصدر منه ع فاضه
بوق سختی انباقت علیهم بائقة شر مثل انباجت ای انفتقت و انباق علیهم الدهر ای هجم علیهم بالداهیة کما یخرج الصوت من البوق باقة بدتره **بهق** بالتحریک
سپیدیی بیس من البرص **فصل التاء تألق** پر شدن مشک از آب ع کافه اتاق مثله منه و پر خشم شدن و فی المثل انت تئق و انا مئق فکیف نتفق
تئق شتابنده ببدی تارقة بالتحریک سختی غضب و شتافتن به بد یقال به تارقة **تریاق** بکسر التاء تریاک یعنی پا زهر و تسمی الخمر تریاقاً ترقوة بالفتح چنبر گردن
یقال ترقیت الرجل ترقاة ای اصبت ترقوته **توق** توقان آرزومند شدن ع قاضه یقال المرء توق الی ما لم ینل **فصل الثاء تدق** المطر
حده سحاب تادق ای سائل و ثادق ایضاً اسم فرس **ثفروق** بالضم قمع خرما ثفاریق جماعت و هی اقماع البسر عن **فصل الجیم** الجیم و القاف لا یجتمعان فی کلمة واحدة
من کلام العرب الا ان تکون معرباً او حکایة صوت نحو **الجردقة** معرب گرده **جرموق** بالضم سر موزه جرامقة گروهی از عجم که بموصل ساکن بودند **جوسق**
کوشک **جلق** بکسر تین و تشدید اللام موضعی بشام جوالق جوالق بالفتح و جوالیق جماعت **جلاهق** کمان گروهه و جولاهه یعنی با فنده و بیک و
سیان پرسی آنرا کلک گویند **جلنبق** بانگ در که باز و فراز شود **منجنیق** معروف هو معرب من چه نیک یعنی فلاخن بزرگ و هی مؤنثة و وزنه منفعلیل
من قولهم کنا نجنق مرة و نرشق اخری و الجمع منجنیقات و قیل هی فنعلیل المیم من نفس الکلمة لان جمعها مجانیق و تصغیرها مجینیق و لانها لو کانت زائدة
و النون زائدة لاجتمعت زائدتان فی اول الاسم و هذا لا یکون فی الاسماء و لا فی الصفات التی لیست علی الافعال المزیدة و لو جعلت النون من نفس الحرف صار الاسم
رباعیاً و الزیادات لا تلحق بنات الاربعة اولاً الا الاسماء الجاریة علی افعالها نحو مدحرج **جوقة** گروه مردم **فصل الحاء** حق بالتحریک و بعینه حقق بکسر تین
دادن ع فاکه یقال حق حقا غدق الحبیق نوعی از خرمای تباه و فی الحدیث انه نهی عن لونین من التمر الجعرور و لون الحبیق یعنی فی الصدقة **حلق**
بتشدید اللام گوسپند ریزه **حدقة** سیاهی چشم حدق حداق جماعت تحدیق تیز نگریستن حدیقة مرغزار یا درخت قوله تعالی و حدائق غلبا و بوستان با دیوار
و حدقوا بالرجل و احدقوا به ای احاطوا به حدقوق سیست دشتی حدلقة بزیادة اللام مثل التحدیق حدلقة مثال به حدقة بزرگ چشم خانه یقال اکل الذئب
من الشاة الحدیقة قال ابو عبید هو شیء من جسدها و ما ادری ما هو و قال ابو الحسن اللحیانی هو بعین **حذق** بالکسر حذاقة بالفتح زیرکی حذق حذاق
زیرک شدن و نیکو دریافتن کودک ع فاکه حذق بالکسر لغة فیه یقال حذق الصبی القرآن ای مهر فیه و یقال للیوم الذی یختم فیه
القرآن هذا یوم حذاقه و فلان حذق صنعة حاذق باذق اتباع حذق بریدن و گزیدن تیزی و ترشی زبان با حذوق ترش شده ع فاکه حذق

مقطوع خداقی بالضم مرد تیز زبان کشاده گام خدلقه تخذلق دعوی زیرکی کردن **حرق** بالتحریک آتش یقال فی حرق الله ای فی نار الله و سوختگی جامه
از کوفتن گازر حرق سوختن **ع ع فائه** و بسایدن دندان برهم از خشم **ع ع فاضه** و که یقال یحرق نابه ای یحکه حتی یسمع له صوت و یحرق علیک الارم
غیظا احراق تحریق نیک سوزانیدن محرق لقب مردی و هو ملک من العرب یقال له عمرو بن هند تسمیه لتحریقه مائة نفر من بنی تمیم کانوا اعاد به تحرق احتراق
سوخته شدن حرقه بالضم سوزش حریق سوخته و سوزش و حرق شعره بالکسر ای تقطع و نسل فهو حرق الشعر و الجناح و سحاب حرق ای شدید البرق ماء حراق
بالضم آب سخت شور و فرس حراق العدو ایضا اذا کان یحترق فی عدوه حراق حراقه بالضم سوخته چقماق و العامه تقوله بالتشدید حرقفا، نته فیه
حراقه بالفتح و التشدید نوعی از کشتیها که نفط اندازان آلت نفط اندازی در وی دارند حارقتان دو سر سرین محروق سر سرین گسسته حرقان نام
دو معروف تیم بن قیس و سعد بن قیس حریقه آشام کرم یقال وجدت بنی فلان لا لئام لیس الا الحرائق حارقه من النساء الضیقة الفرج و فی حدیث علی رضی الله
عنه خیر النساء الحارقه حرفان بالضم بر یکدیگر سودن زلن محارقه مجامعت **خرق** خرقه بالکسر گروه مردم و مرغان و زنبور و جز آن فی الحدیث کانهما
خرقان من طیر صواف تخرق جماعت مثل فرق و فرق خارقه خریق خرنقه کذلک خرخق بفتحتین و تشدید القاف آنکه گام تنگ نهد در رفتن و فی کلامهم خرقه خرقه
ترق عین بقه ترق امر من الترقی خرق بر سر کشتن **ع ع فائه** تخرق مرد سخت بخیل خازق آنکه سوزه بر ذر تنگ آمده باشد یقال لا رای لحاقن ولا لحازق
حازوق نام مردی از خوارج خزاق بالکسر مثله **خزرقه** تنگی و تنگ کردن بند بر کسی مخزرق در تنگ و بند مانده و یقال بتقدیم الراء علی الزاء ایضا
حق خلاف باطل سزاوار و درست و درست و واجب حقوق جماعت حقه اخص منه یقال هذه حقتی ای حقی و حقیقت خبری یقال لما عرف الحقه منی هرب
و قولهم لحق لا آتیک هو یمین للعرب یرفعونها بغیر تنوین اذا جاءت بعد اللام و اذا ازالوا عنه اللام قالوا حقا لا آتیک و یقال کان ذلک عند حق لقاحها
و حق لقاحها بالکسر ایضا ای حین ثبت ذلک فیها حقه بالضم معروف حق حقق حقاق جماعت حق بالکسر شتر بسال چهارم در آمده حقه و حق ایضا
مونث و فی الجمع حقاق و سقف و جمع الحقاق حقق مثل کتاب و کتب و حقائق جمع الجمع ایضا و قیل جازت الناقه الحق اذا جازت السنة و لم تلد و ترت الناقة
علی حقها ای الوقت الذی ضربت فیه عام اول و یقال سقط فلان علی حاق راسه ای وسط راسه و جئته فی حاق الشتاء ای وسطه الحاقه قیامت و حاقه ای
خاصمه و ادعی کل واحد منهما الحق فاذا غلبه قیل حقه و یقال ماله فیه حق و لا احقاق بالکسر ای خصومه تحاق خصومت کردن احتقاق خصومت کردن دو کس
باهم یقال احتق فلان و فلان و لا یقال للواحد کما لا یقال اختصم للواحد احتق الفرس ای ضمر و طعنه محتقه ای لا زیغ فیها و قد نفذت و یقال رمی فلان
الصید فاحتق بعضا و شرم بعضا ای قتل بعضا و افلت بعض جریحا حق راست کردن سخن و وعده و درست کردن حق بر کسی **ع ع فاضه** یقال حققت
حذره و حققته اذا فعلت ما کان یحذره و حققت الرجل و حققته اذا اتیته و حققت اذا تحققته ای تیقنته علی یقین و یقال حق له ان یفعل کذا و حقیق
ان یفعل کذا و حق لک و حققت ان تفعل هذا ای انت حقیق به و محقوق به ای خلیق له و سزاوار ای بدان و الجمع احقاء و محقوقون حق ایضا واجب شدن
ع ع فائه احقاق متعدی فیه استحقاق استیجاب و تحقق عنده ای صح تحقیق درست و راست کردن کلام محقق ای رصین و ثوب محقق ای محکم النسج حقیقه
الشیء خلاف مجازه و آنچه واجب شود بر کسی حمایت آن یقال منه فلان حامی الحقیقه و علم احق آنکه خوی نکند و اسب که سمهای پا بر جای سمهای
دست نهد در رفتن حق مصدر منه حقحقه بلند برداشتن اسب دست و پا را و جنبانیدن رفتن وی و یقال شر السیر الحقحقه و یقال هو السیر فی اول اللیل نهی عن
ذلک **حلقه** بالفتح معروف و منه حلقة الباب و حلقة القوم و جمعه حلق بفتحتین علی غیر قیاس و یقال حلق مثل بدره و بدر و یقال الواحد حلقه بالتحریک
و الجمع حلق و حلقات و جمع حالق حلقه یقال قوم حلقه للذین یحلقون الشعر حلق بسکون الثانی خشک نای گلو حلقوم کذلک حلوق جماعت و موی
ستردن و بر حلق زدن **ع ع فائه** حلق بالکسر خاتم ملک و مال بسیار تحلیق مبالغه فی الحلق و بلند تر رفتن مرغ در هوا و بشکل حلقه داغ کردن ستور
را محلق نام مردی محلق بکسر المیم گلیم درشت حالق پیشانی بر تیر حلق حوالق جماعت و تاک بر رفته بر درخت و کوه بلند و جای بلند یقال جاء من حالق ای
من مکان مشرف و قولهم لا تفعل ذلک امک حالق ای اثکلها الله حتی تحلق شعرها و یقال عند الامر یعجب منه خمشی عقری حلقی کانه من

الحلق والعقر والخمش وهو الخدش وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم حین قیل ان صفیة بنت حیی حائض فقال عقری حلقی ما اراها الا حابستنا قال ابو عبید هو
عقرا حلقا بالتنوین ای اصابها الله بالعقر ووجع فی حلقها اخلاق سوی ستردن ویقال حلق معزه ولا یقال جزه الا فی الضان شعر حلیق ولحیة حلیق ولا یقال
حلیقه حلاق مرگ مثل قطام مبنیة علی الکسرة لانه حصل فیها العدل والتانیث والصفة الغالبة وهی معدولة من حالقة حلاقة المعزی بالضم ما حلق من شعره
غیر محلوقة حلاق هو در حلق حلاق بالکسر اسم فی حلق یقال ان راسه الجید الحلاق تحلق حلقه نشستن مردم حلق بالتحریک پوست رفتن وسرخ شدن قضیب
اسپ وخر از گشنی کردن عع کافه یوم تحلاق اللمم یوم لتغلب علی بکر ابنی وائل حلقان بالضم خرمای نیم رسیده محلقن کذلک حلقانة محلقنة یکی حولقه
لا حول ولا قوة الا بالله گفتن **حمق** بالضم وبضمتین بی عقلی وگولی عع کافه حمق نعت منه حماقة ایضا مصدر منه عع بضمهما احمق نعت منه
وکاسد شدن بازار عمر بن الحمق نام مردی امراة حمقاء وقوم حمق وحمقی وحماقی ونسوة کذلک البقلة الحمقاء خرفه وهی الرجلة احماق احمق یافتن کسی را
وبچگان احمق زادن یقال احمقت المراة فهی محمق ومحمقة محماق بالکسر زن بسیار احمق زاینده تحمیق بحماقت نسبت کردن محامقة بگولی یاری دادن
استحماق احمق شمردن تحامق خویشتن را گول ساختن انحماق کاسد شدن بازار وانحمق الثوب اخلق حماق بالضم آبله که بر اندام برآید محموق آبله
زده **حملاق** العین بالکسر باطن جفانها الذی یسوده الکحل او ما غطته الاجفان من بیاض المقلة حملق الرجل ای فتح عینیه فنظر نظرا شدیدا
حنق بالتحریک خشم حناق جماعة وخشم گرفتن عع کافه حنق نعت منه حناق بخشم آوردن وباریک شدن کوهان شتر حمار محنق خر باریک ولاغر
شده از بسیاری گشنی محانیق شتران لاغر **حوق** بروفتن خانه عع فاضه حواقة بالضم خاک روبه محوقة جاروب حوق بالضم گرداگرد سر زه **حیق**
فسر از گرفتن حلقته بالبار عع فائه قوله تعالی ولا یحیق المکر السیئ الا باهله وقوله تعالی وحاق بهم العذاب ای حاط بهم ونزل

فصل الخاء

رجل **خبق** مثل حبق دراز وان عمست کرشت اینارا تباعا اللغاریس اشق خبق ای طویل سریع خبقی نوعی از دویدن **خدرنق** عنکبوت والجمع خدران
بحذف القاف **خذق** سرگین وسرگین افگندن مرغ عع فاضه که مخذقه کون مرغ **خرق** دریدن تخریق کذلک انخراق تخرق اخراق
دریدن ویقال فی ثوبه خرق وهو فی الاصل مصدر خرق ایضا زمین فراخ خروق جماعة وبریدن مسافت خریق زمین پست علفناک خروق جماعة وباد سرد
سخت وزنده وقیاسه خریقة بالتاء اختراق الریح گذشتن باد مخترق باد گذر منخرق کذلک خرق بالکسر جوانمرد تخرق فراخ دستی کردن در کرم ودر دروغ
گفتن از خود خریق مثال فسیق نیک کریم خرقة پاره جامه پاره زده ذو الخرق نام مردی شاعر مخراق بالکسر ثوب یلف لیضرب به ودرة وفی الحدیث
البرق مخاریق الملائکة وفلان مخراق حرب ای صاحب حرب یخف فیها مخرقة دروغ گفتن خرق بالتحریک سرگشته شدن از بیم یا از حیا عع کافه خرق
نعت منه واخرقته ای ادهشته خرق ایضا گول شدن خرق بالضم گولی اخرق خرقاء نعتان منه وفی المثل لا تعدم الخرقاء علة ومعناه ان العلل کثیرة موجودة
بالخرقاء فضلا عن الکیس خرقاء ایضا نام زنی معروف ومیش که در گوش او شگاف کرده باشد ریح خرقاء باد سخت **خربقت** الثوب وخربقته
ای شققته وقطعته ویقال جد فلان فی خرباقه ای فی ضرطه خرباق بالکسر ایضا نام مردی از صحابه وخربق عمله ای افسده خربقة نوعی از دویدن
مخربق مرد سر فرو افگنده وخاموش وفی المثل مخربق لینباع ای لیثب اذا اصاب فرصة فمعناه انه سکت لداهیة یریدها **خرنق** بکسرتین
بچه خرگوش ونام زنی شاعره ارض مخرنقة زمین خرگوش بچه ناک خورنق نام کوشکی بعراق که از نعمان الاکبر بنا داده بود **خزق** نیز در زدن
وبهدف رسیدن تیر عع فاکه خازق سنان یقال هو امضی من خازق وتیر بهدف رسیده وخزقتهم بالنبل ای اصبتهم بها **خاسق** لغة فی خازق
خفق خفقان جنبیدن علم عع فاکه ضر وطپیدن دل وسراب وبرق وباد خفق الریح دویها واما قول رؤبة لما الخفق فانما حرکه للضرورة
خفق سر جنبانیدن از خواب غنودن عع فاکه وفی الحدیث کانت رؤوسهم تخفق خفقة وبنعل زدن زمین را وبدره زدن کسی را مخفقة دره وبپهنا
شمشیر زدن محفق شمشیر پهن وهرچیزی که بپهنای آن زدن وبریدن مرغ اخفاق روی آوردن ستاره بغروب شدن بی غنیمت وصید بازگشتن غازی وصیاد
وبی مراد بازگشتن جوینده وبال زدن مرغ در پرید وخفق الرجل نوعی لمع به خفوق فرو شدن ستاره یقال وردت خفوق النجم ای وقت غیبوبة الثریا

خافقان مشرق و مغرب خفاق پهن پیش قدم پای امراة حفاقة الحشا ای خمیصة فلاة خیفق ای واسعة فرس خیفق سریعة جدا ظلیم خفیفق کذلک خنفقین سنجی ورن
و برسنگ نون زائده یقال داهیة خنفقین خنفیفق حقوق بادهٔ خرکه از فرج او آواز آید از لاغری خفیق آواز کردن فرج و غلاف قضیب اسپ عع فاکه تخففة
آواز فرج و قضیب اسپ و خققت البکرة اذا اتسع خرقها اخقوق بالضم کفتگی زمین و فی الحدیث فوقصت به ناقته فی اخاقیق جرذان ای شقوق فی الارض
خق بالضم حوض خشک خلق اندازه کردن پیش از بریدن قال الحجاج ما خلقت الا فریت و ما وعدت الا وفیت و آفریدن و آفریده و آفریدگان و دروغ
بربافتن عع فاضه و منه قوله تعالی و تخلقون افکا و یقال هذه قصیدة مخلوقة ای منحولة خلیقة خوی آفریدگان خلائق جمع یقال هم خلیقة الله و خلق الله
ایضا و هو فی الاصل مصدر خلقة بالکسر آفرینش خلیق تمام خلقت و سزاوار و خوگیر خلاقة سزاوار آمدن و قد خلق لذلک بالضم مخلقة لذلک ای مجدرة له مختلق تمام
خلقت سحابة خلیقة ای فیها اثر المطر مضغة مخلقة ای تامة الخلق و المخلق القدح اذا لین اختلاق دروغ بربافتن قوله تعالی ان هذا الا اختلاق تخلق کذلک
و ایضا خوی گرفتن و خوشبوی شدن خلق بالضم و بضمتین خوی یقال خالص المؤمن و خالق الفاجر مخالقة خوی نیکو ورزیدن خلاق بالفتح بهره یقال لا خلاق له فی
الاخرة اخلق ای املس مصمت صخرة خلقاء ای لیس فیها وصم و لا کسر و خلقاء ایضا زن بسته فرج ای رتقاء خلق بالتحریک کهنه ثوب خلق و ملحفة خلق یستوی فیه
المذکر و المؤنث لانه فی الاصل مصدر خلقان بالضم جمع ملحفة خلیق تصغیر بلاهاء لانه صفة و الهاء لا تلحق تصغیر الصفات کما تقول نصیف فی تصغیر امراة نصیف
خلوقة کهنه شدن عع بضمهما اخلاق کهنه شدن و کردن لازم و متعدی و کهنه پوشانیدن یقال اخلقته ثوبا ای کسوته ثوبا خلقا ثوب اخلاق بالفتح اذا کانت
الخلوقة فیه کله کما یقال برمة اعشار و ارض سباسب خلوق بالفتح بوی خوش تخلیق طلا کردن به بوی خوش و زعفران و تمام خلق گردانیدن خلیقاء من الفرس کالعرنین من
الانسان و اخلولق السحاب ای استوی یقال صار خلیقا للمطر و اخلولق الرسم ای استوی بالارض خنق بکسر النون خبه کردن عع فاضه تخنیق کذلک
انخناق و تخانق خبه شدن مخنق بالتشدید بخبه برده و جای خبه کردن از گلو خناق بالضم مثله و بیماری خبه خناق بالکسر رسن که بدان خبه کنند مخنقة گردن بند حمیل
خانق کوچهٔ باریک مخنق تنگ است بمعنی جای خوق حلقه خوق بالتحریک گرد فراخ شدن مفازة خوقاء و بئر خوقاء ای واسعة بعیر اخوق و ناقة خوقاء ای ... خاق
باق اسم الفرج لسعتها و هو مبنی علی الکسر مثل خاز باز

فصل الدال

دبق بالکسر سریشم که بدان گنجشک و مانندان گیرند دبوقاء عذره دابق نام شهری فالاب علیه
علیه التذکیر و الصرف دحق دور و قد دحقه الناس ای لا یبالی به عع بفتحهما و یقال ایضا ادحقه الله و اسحقه دحقت الرحم ای رمت بالماء
فلم تقبله و یقال قبح الله اما دحقت به ای ولدته دحوق ناقه که رحم وی بیرون آمده باشد بعد از ولادت اندحاق بیرون افتادن رحم درقه بفتحتین
سپر درق جماعت درباق لغة فی تریاق دردق کودکان یقال ولدان دردق و درادق و یقال الصغار الابل ایضا دردق و هو الصغار ایضا من کل
شیء دورق پیمانه شراب و هو معرب من الفارسی مدرنفق المسرع فی السیر و یقال ادرنفق مرمعتا ای مرشدا دلیسق سپید بر آب حوض بر
آب یقال ملات الحوض حتی دسق ای ساح ماده دسیق ایضا طشت خوان و هو معرب ناقة دمشق ای سریعة جدا و کذلک ناقة دمشق مثال خضجر و هو ایضا
اسم بلدة الشام دعق سپردن و کوفته کردن راه و برانگیختن و رماندن عع بفتحهما یقال دعق الطریق فهو مدعوق و یقال دعقت الابل الحوض ای
ثلمته من جوانبه دعقة جماعة من الابل خیل ادعق اسپان که مردم را فرو کوبند در جنگ دعشوقة جانوریست دعفق بالفتح ای واسع دم دعفق
منصب دفق ریختن آب عع فاضه که ماء دافق ای مدفوق آب جهیده کقولهم سر کاتم ای مکتوم و هو من قولک دفق الماء مجهولا و یقال دفق الله روحه
اذا دعی علیه بالموت دفقت کفاه الندی ای صبتاه مشدد للکثرة اندفاق ریخته شدن تدفق کذلک سیل دفاق بالضم سیل که پر کند دو بار را ناقة دفاق
بالکسر جهنده رفتار دفق مثال سجف شتر تیزرو و یقال مشی فلان الدفقی اذا اسرع سیر ادفق رفتن شتاب دفق بالتحریک بیرون آمدگی دندان شتر بعیر ادفق بعث منسم
و یقال جاء القوم دفقة واحدة بالضم ای بمرة واحدة دقیق باریک و هو خلاف الغلیظ دقاق بالضم کذلک دق بالکسر مثله و منه حمی الدق هندت دقة ای
قلیلة و کثیرة دقة باریکی و باریک شدن عع فاکه اندقاق کذلک تدقیق باریک کردن و نیکو کوفتن و آرد و نرم کردن دقیق ایضا آرد دقه بالضم
خاک نرم که بباد رفته شود از زمین دقاق جمع و یقال اتیته فما ادقنی و لا اجلنی ای ما اعطانی دقیقا و لا جلیلا مداقة باهم باریکی کردن دق کوفتن و آرد کردن مدق

ناقة کوبه مدق بضمتین کذلک مداق بالفتح جای کوفتن قند آنرا مسم ای اندلاق پیش شدن واندلق السیف ای خرج من غیر سل وکل ما ندر خارجا فقد
اندلق دلق بغر هیدن یقال دلقت السیف من غمده ای ازخته سیف دالق دلوق سلس الخروج من غمده دالق نام مردی یقال طعنه فاندلقت
اقتاب بطنه ای خرجت امعاؤه واندلق السیل والغارة علی القوم ای هجم بغارة ودلق دخیل دلق بضمتین ای مندلقة شدید الدفعة دلوق ناقة دندان شکسته
از پیری ونقا کذلک دلقم بالکسر مثله میم زائده ویقال للناقة بعد البزول شارف ثم عوزم ثم لطلط ثم حجرش ثم حجار ثم دلقم اذا سقطت اضراسها هرما دلق
بالتحریک لغتی معرب **دموق** درآمدن برکسی ناگاه بی دستوری **ع فاضه** درآمدن صیاد در کازه ودمقت فاه ای کسرت اسنانه واندمق علیهم
لغتیة اذا دخل بغیر اذن واندمق ایضا دمق بالتحریک دمه معرب **مدملق** بفتح اللام سنگ تابان وسیم تغزان گرد **دانق** بفتح النون وکسرها دانگی
دستور را غرافتاده وربما قالوا الدانق والداناق والدرهم والدراهم تدنیق تنگ نگریستن در کاری واستقصا کردن یقال لا تدنقوا فیدنق علیکم
ونزدیک شدن آفتاب بفرو شدن وبمعانی فرو شدن چشم وسست نگریستن **دوق** بالضم گولی یقال احمق مائق دائق ودقداق یدق ددقا
ودوقا ودواقة **دهق** بالتحریک شکنجه کردن وشکستن وبریدن **ع بفتحهما** کاس دهاق بالکسر جام پر ودهاق پر کردن جام را وریختن آب را دهدقة
شکستن وبریدن دمقة مثله وایضا تنگی ونرمی طعام وپرچه نرم باشد ومنه حدیث عمر رضی الله تعالی عنه لو شئت ان یدهمق لی لفعلت ولکن الله
عاب قوما فقال تعالی اذهبتم طیباتکم فی حیوتکم الدنیا **فصل الذال ذرق** بضم اول وفتح دوم سپست دشتی ذرق بالفتح سرگین مرغ وسرگین افکندن **ع**
فاضه وکه یقال ذرق الطائر وزرق بمعنی اذراق روئیدن زمین سپست را ابن مذرق ای ندیق **ذعلوق** بالضم گیاهی **ذلق** بالتحریک بی
آرامی بی آرام شدن وتیز زبان شدن **ع کافه** اذلاق بی آرام کردن وآب ریختن در سوراخ سوسمار تا بیرون آید تذلیق تیز کردن طرف چیزی
ذلق مجری محور در بکره وسر تیز زبان وتیزی سنان وتیزی هر چیز وتیز شدن زبان **ع بضمهما** لسان ذلیق وذلق واذلق بین [illegible] منه ویقال ایضا لسان ذلق طلق ذلق
طلیق وذلیق طلیق بضمتین ذلق طلق بالضم وفتح اللام فیها اربع لغات وکذلک ذولق اللسان ولسان ای طرفه ما حرف ذلاقت حرفهای که از کرانهای زبان ولب
بیرون آید وهی ستة ثلثة منها ذولقیة وهی الراء واللام والنون وثلثة منها شفویة وهی الفاء والباء والمیم خطیب ذلیق وذولق بکسر اللام فصیح زبان وتیز زبان ذلقة ذلیقة
مونث ذلاقة تیز زبانی وفصاحت **ذوق** ذواق مذاق مذاقة چشیدن **ع فاضه** ویقال ما ذقت ذواقا ای شیئا وذقت ما عنده ای خبرته وذقت
القوس ای جذبت وترها لتعلم شدتها اذاقة چشانیدن اذاقه الله وبال امره تذوق پاره پاره چشیدن استذاق ای مجرب معلوم ذواق مرد ملول **فصل**
الراء ربق بالکسر رسن باگوشها که بره وبزغاله بند ند ربقة یکی گوشه از آن وفی الحدیث خلع ربقة الاسلام من عنقه والجمع ربق وارباق ورباق وفی
الحدیث لکم العهد ما لم تاکلوا الرباق ربق بالفتح در ربقه کشیدن **ع فاضه** ارتباق در ربقه در آمدن در دام بسته شدن کردن آهو ربیقه صید در دام افتاده وبره
وبزغاله در بسته وقولهم رمد ابن الصبیان ربیق ربق ای [illegible] الارباق فانها تمد عن قریب لانها تفرع علی رأس الولد وبس کذلک المعزی فلذلک قالوا فیها زنق
رنق بالنون ام الربیق الداهیة **رتق** بستن وهو ضد الفتق وبسته **ع فاضه** ومنه قوله تعالی کانتا رتقا ففتقناهما ارتتاق بسته شدن رتق
بالتحریک بسته شدن شکاف زن شده امراة رتقاء انتی لا یستطاع جماعها رتاق ذلک الموضع منها رتاق بالکسر دو جامه که آنها بر هم بسته **رحیق** شراب
خالص **رزق** بالکسر روزی ورزق روزی دادن ومرسوم **ع فاضه** وبالذل ومنه قوله تعالی وما انزل الله من السماء من رزق رزقة یکبار دادن
رزقات الجند وارزاقهم ای اطماعهم ارتزاق مرسوم گرفتن شکر روزی یافتن وقوله تعالی وتجعلون رزقکم انکم تکذبون ای شکر رزقکم وقال الله تعالی
وفی السماء رزقکم وهو اتساع فی اللغة کما یقال تمر فی قعر القلیب یعنی سقی النخل رجل مرزوق ای مجدود وسینی بابخت رازقیة جامهای کتان
سپید **رزداق** بالضم روستا وهو معرب رزدق رسته از هر چیزی وهو معرب **رستاق رسداق** روستا والجمع رساتیق وهی السواد **رشق**
تیر انداختن **ع فاضه** رشق بالکسر هو الوجه من الرمی فاذا رمی القوم باجمعهم سهما فی جهة واحدة قالوا رمینا رشقا ارشاق تیز نگریستن
وگردن دراز کردن آهو رشاقة باریک وشکوفه شدن **ع بضمهما** رجل رشیق ای حسن القد لطیفه رشایق سر نطحی

از قبایل سیاهان رفق بالکسر نرمی و نرمی کردن ضد العنف ع فاضه صلته بالباء و سود و نفع ارفاق نرمی کردن و سود داشتن کسی را ترفق نرمی کردن
صلته بالباء رفقه بالضم والکسر گروه هم سفر رفاق جمع یقال رافقته و ترافقنا فی السفر رفیق مرافق بمعنی رفقاء جمع فاذا تفرقوا ذهب اسم الرفقة ولا یذهب
اسم الرفیق و هو واحد و جمع مثل الصدیق قوله تعالی و حسن اولئک رفیقا و هو ایضاً ضد الاخرق یعنی گول درشت رفق بستن بازوی شتر تا آهسته رود ع
فاضه رفاق رسن که بآن بندند مرفق مرفق بکسر المیم و فتح الفاء و بالعکس آرنج و آنچه بوی نفع یابند از کاری منه قوله تعالی و یهیئ لکم من امرکم مرفقا
جعله مثل مقطع و من قرأه مرفقا جعله اسما مثل مسجد و یجوز مرفقا بفتح الفاء ای رفقا مثل مطلع و مطلع یقرأ به و مرافق الدار جای آب و برف انداختن و مانند آن
مرفقه بکسر المیم بالش و قد مرفق ای غدر فقد بات فلان مرتفقا ای متکیا علی مرفق یده رفق بالتحریک تر افتادگی آرنج جمل ارفق و ناقه رفقاء نعت منه
ما رفق و مرتع رفق ای سهل المطلب رافقه نام شهری رق بالکسر بندگی و چیزهای تنک و زمین نرم رقیق بنده و تنک و نرم واحد و جمع رق بالفتح پوست
آهو که بروی نویسند قوله تعالی فی رق منشور و سنگ پشت بزرگ رقوق جماعت رقه نام شهری و هر زمین که بر لب رود باشد که آب بر آید ازوی و تو در رفاق
بالفتح زمین هموار که روی او نرم باشد و زیر وی سخت رفق کذلک و ایضاً سستی و کمی یقال فی علمه رفق ای ضعف و فی ماله رفق ای قلة رقاق بالضم نان
تنک یقال تخبز غلام بخبز الجروق والرقاق یعنی گرده نان تنک رقه بالکسر تنکی ع فاله ارفاق تنک کردن و بنده کردن ترقیق ایضاً تنک کردن
و نیکو کردن سخن را ترفق تنگدل شدن استرقاق تنک شدن و بنده گرفتن مراق البطن تنک جایهای شکم ولا واحد له ترقرق درخشیدن هر سو رفتن
آب چشم ترقراق السراب درخشش سراب بر چیزی رقرقه جنبانیدن کوزه آب و برگشتن آب در چشم رمق نگریستن ع فاضه ترمیق بیوسته نگریستن رمق
بالتحریک باقی جان و رسه نهر است و یقال نهد البخلة تزامق بعرق ولا تحی ولا تموت مرافق آنکه اندک اندک دوستی ترددل را مانده باشد و مانی عیشه
الا رمقه و رماق ای ملجئه جبل رماق ای ضعیف کما یقال ثوب اخلاق و سمال رمقاق ارمقاق سست شدن کار یقال ارمق الحبل ارمقاقا و ارماق
ارمقاقا ای ضعف و عیش مرمق ای دون و عیش رمق الذی یمسک الرمق ترمق آشامیدن مرتفقه محکم ناکردن کار رنق بالتحریک تیره شدن آب
و جز آن ع کافه ماء رنق بالتسکین و عیش رنق بکسر النون تیره کردن ترنیق مثله و ایضاً در آمیختن خواب با چشم و سست شدن در کار و سستی تن و بینایی و بوستن
نگریستن و چیزی و انتظار مثل ترمیق و ترنیق یقال رنقت المعزی فرق رنق ای انتظر الولادة لانها تری ولا تضع الا بعد مدة و ربما قالوا بالمیم و بالدال
ایضاً ارمق و رنق و مقیم بودن قوم بر یک جای و حبس کردن یقال رنق الطائر اذا خفق بجناحیه فی الهواء و ثبت و لم یطر و رنقت فلانا مرنقه بنیاه ای
منکسر الطرف من جوع و غیره رونق آب کار رونق السیف آب تیغ رونق الامر و رنق الضحی منه ایضاً و ترنوق بفتحتین الطین الذی فی الانهار و المسیل روق
شاخ ارواق جماعت و پاره از شب اول هر چیزی مکانشانه رواق بالکسر مثله و ایضاً پرده که در کشیده باشند از سقف یقال بیت مروق و یقال ثلثه لفقه
مرو الکثیر روق بالضم و روق انشاب و رنقه و رنقه بالتشدید ای اوله و ریق کل شی فضله و یقال اکل فلان روقه اذا طال عمره حتی تحات اسنانه اروق
جمها یقال ضرب فلان روقه بموضع کذا ای فسطاطه و فی الحدیث عین ضرب الشیطان روقه و مد اطنابه و یقال القی فلان علیک اروقه و نشر اشره
و هو ان تحبه حبا شدیداً و ایضاً القی ارواقه اذا اعد او اشتد عدوه و القی ارواقه اذا اقام بالمکان و طمان به و القت السحابة ارواقها ای مطرها
و بها ترویق فرو هشتن شب تاریکی را و پالودن شراب را روق ایضاً خوش آمدن و شگفت آوردن کسی را ع فاضه و صافی شدن شراب راوق
پالونه شراب غلمان روقه بالضم و جوار روقه ای حسان هو جمع رائق مثل فاره و فرهه و صاحب و صحبه و غلمان روق ایضاً مثل بزل و بزل روق
بالتحریک دندان پیش ترین دراز شدن از فرود ین اروق نعت منه اراقه ریختن آب و خون و مانند آن رهق بالتحریک برنشستن گرد بر چیزی
و غیره پوشیدن ع کافه قوله تعالی ولا یرهق وجوههم قتر ولا ذله و فی الحدیث اذا صلی احدکم الی الشی فلیرهقه ای فلیدنه منه لئلا یقطع احد بین یدیه دراز آمدن
و تباهی داشتن تعالی عزه رهق ای غشیان المحارم من شرب الخمر و نحوه و ستم کردن قوله تعالی فلا یخاف بخسا ولا رهقا ای ظلما و نیز طلب ست
و طغیان قوله تعالی فزادوهم رهقا ای سفها و طغیانا و تیز دیک میرن و در یافتن چیزی ر یقال طلبته حتی رهقته ای دریافتم مرهق آنکه ارهاق تکلیف

کردن و تاخیر کردن نماز را تا بوقت نماز دیگر و دشوار کردن یقال لا ترهقنی لا رهقک الله ای لا تعسرنی لا اعسرک الله و قوله تعالی و لا ترهقنی من امری عسرا ای لا تغشنی و یقال ارهقه
طغیانا ای اغشاه ایاه و ارهقنی اثما و سفها ای حملنی فحمله و مرهق الکلب کشتی رسیده یا نزدیک رسیده مراهقه نزدیک رسیدن کودک ببلوغ ترهیق متهم داشتن کسی را و فی الحدیث
علی امراة ترهق ای تتهم و توهن بشر رجل مرهق ای متهم یغشی بالناس و الضیفان و قیل شعر * خیر الرجال المرهقون کما * خیر تلاع البلاد اکلؤها * و یقال القوم رهاق مائة
بالضم و الکسر اذا اضافه ای زهاء مائة یعنی نزدیک صد ریهقان زعفران **ریق** بالکسر آب دهان ریقه خاص منه ارياق ج ریق کل شیء افضله و اوله و قد یخفف
و منه ریق الشباب و المطر ماء رائق آب ناشتا خورده ربوق جان دادن یقال هو یریق بنفسه ای یجود بها عند الموت ریق بالفتح درخشیدن سراب بریق مثله **فصل**
الزاء زبق برکندن موی **عع فاضنه** انزبق ای دخل و هو مقلوب انزقب زبق روغن یاسمین زیبق بالکسر سیماب و هو معرب و قد اعرب بالهمزة و کسر الباء
مثل زئبر درهم مزأبق درم سیماب اندود و العامة یقول مزبق **زبرقان** بکسرتین ماه و نام مردی زبرقت الثوب ای صفرته **زحلوقة** مثل زحلوفة جای
فرو غلتیدن کودکان زحالیق جماعت زحلقه ای درجه و قد تزحلق ای تدحرج زندیق بالکسر یکی از مذهبان و هو معرب زنادقة جمع و الهاء عوض من الیاء
المحذوفة و اصله الزنادیق و قد تزندق و الاسم الزندقة معرب من الزند و هو کتاب لهم **زرق** بالتحریک کربه چشم شدن **عع کافه** زرقا گربه چشمی
ازرق زرقاء نعمان منه یقال نصل ازرق و ماء ازرق ازرقاق ازریقاق کذلک زرقم بالضم سخت کبود چشم و المؤنث کذلک زرق جمع ازرق و زرقاء
و ایضا سنانهای نیزه و رنگ کبود یا زرق الطائر یزرق ای ذرق و زرقت عینه نحوی اذا انقلبت و ظهر بیاضها زرق بالسکون زدن مزراق و هو رمح قصیر
و رجل سبس اکفس مستتر زرنوقان دو دیواره دو طرف چاه که نعامه را بر و نهنده آن چوبی باشد که بکره را آن دو در آویزند فان کانتا من خشب فهما دعامتان
و قیل نعامتان و المعترضة علیهما هی العجلة و الغرب معلق بالعجلة زورق کشتی خرد زرق بالضم و التشدید باز چره معرب ان با سپید شد زرازیق جمع زرمانقة
جبه صوف و فی الحدیث ان موسی علیه السلام اتی فرعون و علیه زرمانقة **زعق** فریاد و بانگ کردن **عع بفتحهما** زعق بالتحریک ترسیدن و ترسانیدن
عع کافه زعق نعت منه و یقال ازعقه الخوف حتی زعق فهو زعق و یقال ازعقته فهو مزعوق و یقال زعقته فهو مزعوق ماء زعاق بالضم آب شور
طعام مزعوق طعام شور **زعفوق** بالضم مرد خوی **زق** بالکسر مشک ازقاق جمع زقاق و زقان ایضا مثل ذیاب و ذوبان ترقیق الجلد سلخه
من قبل رأسه زقاق بالضم کوچه مذکر و مؤنث قال الاخفش اهل الحجاز یؤنثون الطریق و الصراط و السبیل و السوق و الزقاق و بنو تمیم یذکرون هذا کله زقان
ازقه جماعت مثل حوار و حوران و حورة زق خورش دادن مرغ جوزه را بدهان زقزقة ترقیص کودک **زلق** بالتحریک جای لغزان و لغزیدن
عع کافه ازلاق متعد منه و بچه افکندن ماده و موی ستردن مزلق مزلقة جای لغزان و کذلک الزلاقة و قوله تعالی فتصبح صعیدا زلقا ای ارضا ملساء لیس
بها شیء مزلاق ای مزلاج و هو الذی یغلق به الباب و یفتح بلا مفتاح و فرس مزلاق کثیرة الازلاق زلیق بچه افکنده زلق سر ستردن **عع فاکه** تزلیق کذلک
رجل زلق و زملق مثال هدبد و زمالق بتشدید المیم آنکه پیش از مجامعت انزال افتدش زنبق بالضم و التشدید دهن نک و آن نوعی از شقائق
است سپید بشم **زناق** حلقه توضع تحت حنک الدابة ثم یجعل فیها خیط یشد برأسه منع جماحه و گلوبند زنان از زیور یقال زنقت الفرس
زنق بالتحریک جای زناق و الضم معربا من زنخ زنقه کوچه باریک تنگ فرو توق ملم اسپی **زاوق** سیماب فی لغة اهل المدینة
و قیل لکل منقش مزوق و ان لم یکن فیه زئبق تزویق آراستن و درست کردن کتاب و سخن و ازیق القمیص بالکسر زه پیراهن زیق
نام مردی تزهیق سرمه کردن و آراستن زن خود را **زهوق** مغز در گنده شدن استخوان و بر شدن مغز و بر آمدن جان
قوله تعالی و تزهق انفسهم و هم کافرون و بجلی یعنی زهقت نفسه بالکسر زهق زهوقا لغة فی زهقت و پیش شدن
اسب از اسپان دیگر و نیست شدن قوله تعالی و زهق الباطل زهوق بالفتح نعت منه و ایضا بر بعید القعر و فج الجبل المشرف و ازهقتها انه
درگذشتن تیر **عع بفتحهما** زاهق مغز آگنده و ستور فربه بر مغز و نیست شده جمعه زهق زهق بالتحریک زمین پست زهق ای تبق ازهاق کشتن و نیست گردانیدن
و درگذرانیدن تیر از نشانه و برکردن خنور را و برکردن آوردن ستور زین را بدهان و یقال رهیت فلانا ای ذات

جری سریع از ناق بر جستن و رمیدن ستور بریدن زلوق بالضم فربه لام زائدة یقال حمر زهالق زهرقه سخت خندیدن **فصل السین** سبق در گذشتن **عع**
فاضه که یقال سابقته فسبقته و استبقنا فی العدو ای تسابقنا و قیل فی قوله تعالی و ذهبنا نستبق ای نختضل و یقال للسابق فی هذا الامر اذا سبق الناس الیه سبق
بالتحریک گرو بندند بران در اسپ دوانیدن و تیر انداختن و مانند آن سابقات اسبان که تبادرند بمن سیر و غیره در هم ستوق بالتشدید درم نبهره و کل ما کان علی هذا المثال
فهو مفتوح الاول الا الاربعة احرف جارت نوادر و هی سبوح و قدوس و ذریح و ستوق فانها بالضم و بالفتح مستقه پوستین دراز آستین مساتق جمع سحق سوده در جامه
کهنه و پوسیده رفتن **عع بفتحهما** انسحاق سوده شدن سحوق بالضم و بضمتین دور شدن **عع بضمهما** یقال سحقا له سحیق دور اسحاق دور گردانیدن و کهنه شدن
جامه و سوده شدن بیل پستر و خشک شدن پستان با شیر در برینه و شکم چفسیدن آن سحوق بالفتح نخل دراز سحق جمع آتان سحق و حمار سحوق ایضا ای طویل سوحق و دراز سحق
نام پیغمبری معروف فان اردت به الاسم لم تصرفه وان اردت به المصدر صرفته سحوق بالضم نخل دراز میم زائدة سماق بالکسر تو تنک سست شدن سنگینی که بدن بود رساعت
اسمار باری ابر باران برروده **سوذق** بالفتح والدال المعجمة دستیانه و جمع سوذنیق سیند نوق سوذانق کذلک معرب شنبذق شب آتش افروختن معان معرب
سنده **سرق** بالتحریک منقبهای حریر سپید سرقه یکی و هو معرب سره مثل سق معرب برده دزدی کردن **عع فائله** سرقه بکسر الراء دزدی یقال سرق بالامنه
و ربما قالوا استرقه الاذی فی المثل سرق لسارق فانتحر تسریق بدزدی نسبت کردن و فی قوله تعالی ان ابنک سرق استرق گوش داشتن پنهانی سخن کسی را و یقال
یسارق النظر الیه سرق و سرقان دو موضع سراقه بن جعشم بالضم نام مردی از صحابه استبرق دیبای کنده **سرادق** سراپرده سرادقات جمع و یقال بیت مسرق خانه
با سراپرده **سمرمق** ستور گیاه **سفق** در باز کردن انسفاق لازم منه ثوب سفیق ای صفیق جامه سخت بافته سفاقه شوخ دیدگی و قد سفق بالضم و سفیق الوجه
ای فرس صفاسق السیف برنگ شمشیر معرب **سلق** بالتحریک دشت هموار سلقان بالضم جمع مثل خلق و خلقان سلق بزیاده المیم کذلک سمالق جمع
سلق بالسکون بیان فکندن و ربما قالوا اسلقیته سلقا الله زیدت فیه الیاء کما قالوا جعبیته ای صرعته و یقال اسلقیا و اسلقا اذا استطیاه ثم جامعها و استلقی اذا
نام علی ظهره و هو منه و یقال اسلنقی و هو افعنلی سلق لغة فی صلق ای صاح سلق ایضا سخن سخت گفتن و آزردن بزبان قوله تعالی سلقوکم بالسنة حداد مسلاق بکسر
خطیب بلند آواز سلاق کذلک یقال خطب مسقع مسلق مصقع در وغن دادن منک مزاده را و نیم پخته کردن تری و بیضه را در دیگ گوشه جوال و هم
بتیر ریسانیت ستور که تنگ و شده باشد و جای آن سپید مانده سلق بالکسر گرگ و جکند سلقه ماده گرگ و زن زبان دراز سلیقه نشان نوار و تنگ بر پهلوی
ستور و سرشت یقال فلان یتکلم بالسلیقة ای بطبعه لاعن تعلم سلاق بالضم دمیدگی دهان و بهای دندان و دمیدگی بر اندام تسلق بر دیوار شدن سلیق آنچه از درخت
فرو ریزد سلوق بالفتح نام دهی بیمن درع سلوقیه و کلاب سلوقیه منسوب بوی **سموق** بلند شدن و دراز شدن **عع فاضه** سماق بالضم و التشدید
تخم و آن نوعی از بر درخت ست ترش کذب سماق بالتخفیف دروغ وساده سمیقان دو چوب نوع که بر گردن گاو بندند **سنق** بالتحریک ناگوار شدن
عع کافه ساق معروف سوق بالضم جمع تحو شد شد سیقان اسوق کذلک سوق بالتحریک خوب ساق شدن اسوق سوقا ر نعتان
منه واسوق ایضا دراز ساق و یقال ولدت ثلثة بنین علی ساق واحد ای بعضهم علی اثر بعض لیست بینهم جاریة ساق
الشجر تنه درخت ساق حر قمری نر و قوله تعالی یوم یکشف عن ساق ای عن شدة مساوقه مفاخرت کردن ساقه
الجیش موخره سوق بالضم بازار نیز گردیونث سوق الحرب حومة القتال سوق بالفتح راندن و دست پیمان راندن از ستور و جز آن
بعروس و بر ساق زدن **عع فاضه** تسوق خودرا بازار سے کردن بخرید و فروخت سوقه بالضم مردم فرومایه سوق تحریک الواحد و جماعت
سیاق راندن انسیاق لازم منه سیقه بالفتح و التشدید ستور رنجار راننده و مثل وسیقه سیق ابر بے باران که باد او را سیر اند و یقال شنغنک
اهلا ای اعطیتک تسوقها سیاق جان کندن یقال رایت فلانا یسوق ای ینزع عند الموت سیاقه بریک رسیدن ندن سوق لست **سهوق** مرد دراز
و باد سخت **فصل الشین شبق** بالتحریک آرزومند شدن بجماع **عع کافه** شرقه جامه پاره کردن شراق کذلک گوشت پاره کردن شرفقه
کذلک شبرق بکسرتین گیاهی شباریق پاره‌های جامه اشبارق شلوار و هو معرب **شدق** بالکسر کنج دهن اشداق جمع اشدق بالتحریک فسراخی شدق

خطیب مشدق گام گشاده تشدق فصاحت نماینده **شرق** آفتاب یقال طلع الشرق شارق مثله بمعنی برآمدن آفتاب برآمدن شروق مثله
و شگافتن گوش گوسپند و جز آن **ع فاضه** مشرقان یعنی مشرق تابستانی و زمستانی مشرقه بفتح الراء و ضمها غرفه و مشرق آفتاب گاه تشرق بآفتاب گاه
نشستن اشراق روشن و تابان شدن شرق بالتحریک گوش شگافته شدن شرق **ع کافه** شرقاء نعت منه و انده و غصه تاک شدن یقال شرق بریقه و بالماء
ای غص یعنی آب خورد و بگلوش فرو مانده و فی الحدیث تؤخرون الصلوة الی شرق الموتی ای الی آن یبقی من الشمس بقدر ما یبقی من حیوة من شرق بریقه عند
الموت یحم شرق بفتح او کسر ای لا و سیم علیه تشریق رفتن بسوی شرق و یقال نشان ما بین مشرق و مغرب و قدید کردن گوشت ایام التشریق سه روز بعد از نحر
مشرق بفتح الراء نمازگاه و مسجد خیف تشریق نام مردی **شفق** بفتحتین سرخی افق بعد از غروب تا نماز خفتن و تباه از هر چیزی شفقه مهربانی شفق کذلک
اشفاق ترسیدن بر کسی یا چیزی از مهربانی بر وی صلته بعلی یقال شفق علیه فهو مشفق و شفیق علیه و عطا مشفق ای مقلل و ترسیدن از کسی یقال اشفق
منه ای خاف قال ابن درید شفقت و اشفقت بمعنی و انکره اهل اللغة **شق** کفتگی شقوق جمع و یقال بید فلان و برجله شقوق و صبح و کفانیدن
و برآمدن دندان و دشوار آمدن کار بر کسی صلته بعلی و چشم باز ماندن مرده و یقال شق علیه الامر و شق بصر المیت اذا نظر الی شیء لا یرتد الیه طرفه و هو الذی
حضرة الموت **ع فاضه** و یقال شق فلان العصا ای فارق الجماعة و انشقت العصا ای تفرق الامر شقاق بالضم کفتگی رسغ ستور شق بالکسر نیمه چیزی
و کرانه کوه و برادر درد و رست یقال هو اخی و شق نفسی و نام کاهنی معروف و سختی و منه قوله تعالی لم تکونوا بالغیه الا بشق الانفس و هذا قد یفتح شقه بالکسر
پاره از چوب و تخته و نیمه چیز شقه بالضم جامه پیش شکافته خلاف جبه و سفر دور قوله تعالی و لکن بعدت علیهم الشقة و یقال شقه شاقة و ربما قالوه بالکسر
و هذا اشقق هذا اذا انشق الشیء بنصفین و کل واحد منهما شقیق الآخر شقیق بضیا برادر شقیقه درد نیم سر و نام جده نعمان بن المنذر و کشادگی میان
دو کوه از ریگ که در وی علف باشد شقائق جمع شقائق النعمان لاله و حده و جمعه سواء فرس اشق ای طویل و الانثی شقاء مشاقه شقاق خلاف
و دشمنائی کردن اشتقاق گرفتن نیمه چیزی و گرفتن حرفی از حرفی و سخنی و خصومت بچپ و راست بردن فی قصد و چپ و راست رفتن در جدال التشقیق
سخن را نیکو بیرون آوردن و هیزم و جز آن کفانیدن تشقق شکافته شدن انشقاق کذلک شقشقه بانگ کردن شتر فحل و تنجک شقشقه بالکسر ریه
شتر که بوقت بانگ و مستی از دهان بیرون آرد و یقال للخطیب ذو شقشقة تشبیها بالفحل **شقراق** بکسرتین و بالفتح مشدد الراء مرغی که آنرا
یقال بهم دارند شرقراق کذلک **شمقمق** دراز نام مردی **شنق** بالتحریک سان دو نصاب از زکوة و فی الحدیث لا اشناق ای لا یوخذ من الشنق
حتی یتم و کم از دیت و دوالی سر شناق بالفتح دراز و بالکسر بند سر مشک شنق بسر خوانده اشناق سر مشک بستن و سر واکردن شتر را بیادن دستانیدن
شتر لازم و متعد شنق بالسکون باز ایستانیدن شتر را کشیدن مهار بوقتی که بر وی نشسته باشی **ع فاضه** لحم مشنق ای مقطع و هو ماخوذ من اشناق
الدیة و تلک ان یسوق ذو الحمالة الدیة کامله فاذا کانت معها دیات جراحات فتلک هی الاشناق کانها متعلقة بالدیة العظمی و یقال ایضا اللحم الذی
یقطع و یعمل بالزیت مشنق **شوق** آرزومند گردانیدن **ع فاضه** شائق هو المعشوق و مشوق هو العاشق اشتیاق آرزومند چیزی شدن تشوق آرزومندی
نمودن تشویق با آرزو آوردن **شیق** بالکسر نام کوهی سیاق بستن طناب **ع فاکه** شهیق آخر آواز خر ضد تشهاق مثله و زفیر اوله و یقال الشهیق رد النفس
والزفیر اخراجه **ع بفتحها** و که شهوق بلند شدن شاهق کوه بلند و فلان ذو شاهق اذا کان یشتد شهقه نعره زدن یقال شهق فلان شهقة فمات و یقال
ضحک تشهاق **فصل الصاد** **صدق** راستی خلاف الکذب و راست گفتن و راست کردن و ثنا و نام نیکو و منه قوله تعالی و اجعل لی لسان صدق فی
الاخرین یعنی زبان ثناگوی گردان از بهر من در پس آیندگان یقال صدق فی الحدیث و صدقه الحدیث و فی المثل صدقنی سن بکره و ذلک انه لما نفر قال له
هع و هی کلمة تسکن بها صغار الابل اذا نفرت و صدقوهم القتال اصادیق بالکسر راست شدن در دوستی و سخن تصدیق راست گوی داشتن و صدقات گرفتن
مصدق نعت منه تصدق صدقه کردن و منه قوله تعالی ان المصدقین و المصدقات بتشدید الصاد اصله المتصدقین فقلبت التاء صادا و ادغمت فی مثلها صداقه بالفتح
دوستی مصادقه صداق با هم دوستی کردن صدیق دوست و حده لیعه مونث صدقاء جمع و قد یقال للواحد و الجمع و المونث صدیق و یقال فلان صدیقی ای اخص اصدقائی و انما یصغر علی جهة

المدح صِدّیق بالکسر والتشدید الذی هو دائم الصدق ویکون الذی یصدق قوله بالعمل صَدق بالفتح نیزه راست و درشت رجل صدق اللقاء وصدق النظر بالفتح
وقوم صدق بالضم ویقال هذا مصداق هذا ای ما یصدقه ویقال للشجاع وللفرس الجواد انه لذو مصدق ای صادق الحملة والجری کانه ذو صدق فیما یعدک من
ذلک صدقة بالتحریک الجهد بدرویش داده شود صداق بالفتح وبالکسر دستپیمان وکابین زن صدقة بضم الدال کذلک ومنه قوله تعالی وآتوا النساء صدقاتهن
نحلة صدقة بالضم وسکون الدال کذلک اصداق دست پیمان نامیدن صندوق بالضم معروف صنادیق جمع صاعقة آتش که از آسمان افتد در رعد شدید
یقال صقعتهم الصاعقة وصعقتهم السماء ای القت علیهم الصاعقة ع بفتحتما و با بانگ عذاب صعقة تصعاق بیهوش شدن ع کافه صعاق متعد فیه وقوله
تعالی فصعق من فی السموات ومن فی الارض ای مات حمار صعق الصوت سخت آواز الصعق نام مردی بالالف واللام اللازم لانه کالنجم للثریا صعقوق
بالفتح خول بالیمامة وهو غیر منصرف للعجمة والتعریف ولم یجئ علی فعلول شیء غیره واما الخرنوب فان الفصحاء یضمونها ویشددونه مع حذف النون والعامة
یفتحونها ویقال الصعافقة قوم یحضرون السوق للتجارة ولا نقد معهم ولیست لهم رؤس اموال فاذا اشتری التجار شیأ دخلوا معهم فیه قال الاصمعی
الواحد منهم صعفقی وقال غیره صعفوق وجمعه صعافقة وصعافیق صفق دست بر هم زدن که آواز آید ع فاکه دو دست بر دست دیگری زدن در بیع
وبیعت و باز گردانیدن یقال صفقته فانصفق و در فراز کردن صفقت الباب ای رددته وصفق عینه ای ردها وابریشم رباب جنبانیدن تصفیق دست بر هم
زدن وجنبانیدن باد درخت را و شراب را از خنور بخنور دیگر گردانیدن و ستور را از چراگاه گردانیدن صفقة یکبار دست زدن در بیع یقال ربحت صفقتک وصفقة
رابحة خاسرة توصف بهما وتصافق عند البیعة اصفاق باز گشتن صفاق در فراز کردن و گرد آمدن مردم برکاری یقال اصفق علیه و در خوردن دست
بکاری و گوسپند را در روزی یکبار دوشیدن اصطفاق جنبیدن درخت از باد و ابریشم از زخمه صفاقة بالفتح ستبر و درشتی جامه ثوب صفیق ووجه صفیق
بین الصفاقة صفاق بالکسر پوست تنک زیر پوست که بر وی موی روید صفق بالفتح والضم کرانه وصفق الجبل صفحه صفق بالتحریک آب که در مشک نو
بوی گرفته و زرد شده باشد یقال وردنا ماء کانه صفق صلق آواز سخت وفی الحدیث لیس منا من صلق او حلق وبعصا زدن ع فاضه وصلق
لغة فی صلق ویقال الفحل یصطلق بنابه وذلک صریفه وصلقات الابل انیابها التی تصلق تصلق بانگ و فریاد کردن زن بوقت وضع قال الفراء
سلقوکم بالسنة وصلقوکم لغتان صلق بالتحریک مثل سلق وهو القاع الصفصف صلائق نانهای تنک بنو المصطلق حی از خزاعه صهصلق گنده پیر با فریاد و بانگ
سخت صهصلق مثله صیق صیقة بالکسر گرد صیق جماعت مثل حیقة وجیف **فصل الضاد** ضنق تنک و تنگی و تنگ شدن ع فاکه ضیق
بالکسر تنگی ضیقة تنک دستی و درویشی ضیق جماعت ضیق تنک و ضاق عنه الشیء ای لا یسعه وضاق الرجل ای بخل و اضاق ای ذهب ماله تضییق
تنگ کردن و تنگ گرفتن برکسی و قولهم ضقت به ذرعا ای ضاق ذرعی به تضایق القوم اذا لم یتسعوا فی خلق او مکان ضوائق و ضیقی تانیث اضیق
صارت الیاء واوا لسکونها وضمة ما قبلها **فصل الطاء** طبق بالتحریک هر چیزی طباق جماعت و قولهم وافق شن طبقة وهما قبیلتان نقا بلا
فقساوا فقیل فیه وافق شن طبقه وافقه فاعتنقه و پاره از شب و روز یقال مضی طبق من اللیل وطبق من النهار ای معظم منها و استخوان تنک که میان
دو پیوند استخوان پشت باشد و گروه مردم و ملخ یقال اتانا طبق من الناس وطبق من الجراد ای جماعة و پس یکدیگر زاده از بره و بچه یقال
ولدتها طبقا وطبقة و باران عامه یقال مطر طبق و حال مردم ومنه قوله تعالی لترکبن طبقا عن طبق ای حالا عن حال یوم القیمة بنت طبق سنگ
پشت ویقال للداهیة احدی بنات طبق وطبقات الناس فی مراتبهم والسموات طباق ای بعضها فوق بعض و طباق الارض ما علاها
طباق و رخمی ویقال رجل طباقاء للذی لا یضرب من الرجال یعنی ناتوان وطبقت یده بالکسر طبقا اذا کانت لا تنبسط بد طبقه تنت منه
تطبیق دست میان دو ران نهادن در رکوع و بر پیوند رسیدن شمشیر بوقت زدن و جدا کردن آن و یقال انه یطبق المفصل للرجل اذا اصاب الحجة
و بر هم نهادن اسپ در رفتن و دو دویدن و همه زمین فرو گرفتن آب باران سحابة مطبقة تنت منه مطابقة نعل بر نعل کردن و جنبانیدن گفتن با بندیها
و بر هم نهادن پای بر جای دست نهادن اسپ در رفتن و دو دویدن و طابق فلان ای مرن علی الحق تطابق اتفاق کردن طباق فراز آمدن برکاری جملته و برهم نهادن

چیزی و پوشیدن تو بتو تطبیق تو بر تو پوشیدن والحمی المطبقة بالکسر تب که شب و روز خنک نشود والحروف المطبقة بالفتح اینها چهار حرف صاد ضاد طا ظا
طابق معرب تابه **طریق** راه یذکر و یؤنث اطرقة و طرق ج طرقات جج طریقة نخل نیک منسوب طریق جات و تابان دراز کتان ابریشم و جز آن بافته نشده یکی یکی
قوم یقال هذا رجل طریقة قومه و طرائق قومهم ایضاً للاشراف و منه قوله تعالی کنا طرائق قدداً ای کنا فرقاً مختلفة اهوائنا و برگزیده و مذهب یقال
مازال فلان علی طریقة واحدة ای حالة واحدة طرق مطروق آب باران که در روی شتر و بول اندرخته باشد و منه قول ابراهیم الوضوء بالطرق احب
من التیمم و آب کشش یقال سنگ زهی طراق ای شکنون طوارق منکبات و سنگ زدن مطرقة چوب که بدان پشم زنند نیز آنچه سنگ سنگتراشان یقال اتت
المرأة بوما طرقتین ای مرة او مرتین طرقة بالضم خط که بر کمان باشد طرق جات و عادت و خو یقال مازال ذلک طرقتک ای دابک هذه طرقة
رجل واحد ای صنعته رجل طرق بالکسر پیه و قوت و جمله الشحم طرقة بالتحریک سسته و دام صیاد و پی شتران یقال جاءت الابل علی طرقة واحدة و علی
خف واحد ای علی اثر واحد و جمعها طرق طرق ایضاً تنی القربة یعنی نورد مشک و مناقع المیاه و سستی زانوی شتر **عع کافه** یقال بعیر اطرق و ناقة
طرقاء و پر بر هم نشسته و یقال منه طرق جناح الطائر ای التف و رجل مطروق ای فیه رخوة و ضعف و المصدر منه طریقة بالکسر و التشدید یقال ان تحت طریقته
لعنداوة ای فی لینه و انقیاده بعض العسر و یقال تمر امطراق هذا ای تطرد مطاریق جات و یقال جاءت الابل مطاریق در پی یکدیگر طرق ایضاً بلوک
اندر آختن سنگ در را ستاده طروق لشب آمدن **عع فاضه** طرقة مثال همزة مبالغة فیه طارق شب آینده و ستاره سعد طاق ته الرجل محمد و عشرة
و کشتی کردن فحل **عع فاضه** طروقة الفحل ناقة التی بلغت ان یضربها الفحل الطراق سمرقند و قلندری قاموس میمون یعنی الفحل اطرق کلا اطرق
کران النعام فی القری یضرب یعجب بنفسه و فحل بعاریت دادن بجهت کشتی را و رفتن شتران در پی یکدیگر و اطرق ای علی بعض الاثنین اسم بلد مطرق
آنکه سست چشم باشد و خلقت استطراق بعاریت خواستن فحل و یقال طرقت بالکبد و بعصب ای البست مترس طرق و مجان مطرقة التی یطرق
بعضها فوق بعض کالنعل المخصوفة طراق النعل پاره نعل که بر موزه زنند ریش طراق بر بر هم نشسته مطارقة نعل بر یکدیگر زدن بر موزه یقال
طارق الرجل بین نعلین بمعنی تو بین نعل مطارقة ای مخصوفة و کل خصفة منه طراق تطریق وقت کشاییدن شدن سنگ خوار بعضه را و یقال
ذلک فی غیر القطاة و یقال طرقت القطاة و طرقت الناقة بولدها و کذلک المرأة اذا لم یسهل خروج الولد عنها و طرق فلان بحقی اذا جحده ثم
اقر به بعد ذلک طرقت الابل اذا حبسها عن کلاء او غیره و طرقت له من الطریق **طسق** خراج زمین کتب عمر رضی الله عنه الی عامل له فی رجلین اسلما ارفع
الجزیة من رؤسهما و خذ الطسق من ارضیهما و یقال **طفق** یفعل کذا طفقا ای جعل یفعل **عع کافه** و منه قوله تعالی و طفقا یخصفان علیهما من
ورق الجنة برو دشتن گرفتند از برگ و یقال طفق یطفق طفوقا من باب **عع فاکه** **طقطقه** آواز سم اسپ مثل و قدقة **طلاقه** گشاده رو **عع**
بضمها رجل طلق الوجه و طلیق الیدین ای سمح و طلق اللسان و طلیق اللسان و سلس طلق ذلق اربع لغات فیه قد مر فی فصل الذال یوم طلق
و لیلة طلق ایضاً اذا لم یکن فیها قر و لا شیء یوذی طلق معروف و درد زه و قد طلقت المرأة تطلیق طلقا یستعمل مجهولا و دست گشادن یکی **عع فاضه**
طلق بالتحریک یکی اسپ یقال عدا الفرس طلقا او طلقین و یک تک یا دو تگ و بند از پوست خام و سیر الابل بود و تعب میان یکون بین الابل و بین الماء
بستان فالمیلة الاولی الطلق و الابل بعد الیجز طوالق فی اللیلة الثانیة قرب طلق طلوق مصدر **عع فاضه** یقال طلقت الابل طلقا و طلق القوم
اذا طلقت ابلهم طلاق رها کردن و سبک دست کشادن یکی طلق از بند رسته و رها کرده یقال منه بعیر طلق و ناقة طلق بالضم الشا، و الطلاق و یقال
حبس فلان فی السجن طلقا ای بغیر قید و یقال ایضاً فرس طلق احدی القوایم اذا کانت احدی قوائمها لا تحجیل فیها طلق بالکسر حلال یقال هو لک طلقا و بنت طلق حمرا
الامر اطارح منه انطلاق رفتن و تصغیره نطیلیق و تصغیر تطلیق و تصغیر منطلق مطیلق مطیلیق منطلق فتن شکل تصغیره تطلیس تطلیق سلام فتن سیم یعنی ای ... اریعین
در فتن و جمع یقال حبس الاسیر فهو مطلق و طلاف و ادن زن را طلاق ر ... از قید نکاح **عع فاضه** فی طلاق و طالقه ایضاً رجل مطلاق بسیار
المطلاق للنسا رهقعه مثال همزة مثله ناقة طالق و عجة طالق ای مرسلة ترعی حیث شاء و طالق من الابل التی ترکها الراعی لنفسه و یقال استطلق

الامری ناقة لنفسة لنوا اخذ بالنفسه تطلق رفتن آهو که روی بگرداند ویقال نفسی بنها الامر ای ما انشرح وهو تفعیل تصغیر الاطلاق طلیق لقب الطا
تار الحرکل بالسلسلة الولی کمافی تصغیر او مضطرب منتشر یب قلب الطار بالتحریک بضاد حلوق گردن بند اطواق جماعة وتوانایی طاقة مثله یقال هو فی طوقی ای منتهی تکلیف
طوق بستن بر کسی تطویق لازم منه مطوقة کبوتر ماده گردن طوق باشم الطوق توانستن و تکلیف ای کلفه و طوقتی نفسه ای تابعت و طوقت له نفسه لنته فی طوع
ای رخصت و سهلت طاق معروف طاقات طیقان جماعة و هو ضرب تاک ای نوعی از جامها ویقال طاق نعل و طاقة ریحان طائق برون آمدگی کوه بجای
ومیان هر دو جوی از کشتی **فصل العین عبق** بالتحریک خوی ترشیدن عبق کافه صلته بالباء بالجایة بالتحقیق کذلک ایضا نحو معنی الرجل
ای صار و ابنیة عقاب عبقاة و عبقاة ای دشت خالب جد و تقدیم القاف و تاخیره مثل جذب جبذ ویقال ایضا بسین عبانیة و هو اثر جراحة یبقی فی
عرو و جبه عبقة حیرش مسکه در مشک یقال مافی اینی عبقة ای شیء من لکمن **عتق** بالکسر آزاد بودن ازاده مردی جمال و نیکو شدن بال در گذشتن سپس از
دیگری مال آزاد شدن عتاق عتاقة کذلک عع فاکه عتیق عاتق نعت منه یقال فلان مولی العتاقة و مولی عتق و مولاة عتیقة و موالی عتقاء و نساء عتائق
و ذلک اذا اعتق و عتق فلان بعد استعلاج یعتق صار عتیقا ای رقت بشرته بعد الجفاء و غلظ عتاقة دیرینه شدن عع لضمهما عتیق نعت منه عع فاضمه
عاتق نعت منه و نزمانه عتق و عاتق ایضا کرته در ریچه مهرا و شکسته باشند خمر و زن جوان یقال جاریة عاتق ای شابة اول ما ادرکت ولم تبن الی زوج کمان
کهنه سرخ رنگ گردد مرغ که بهره بیات نزدیک باشد و کتف مرد و یقال عتقت علیه یمین تعتق و عتقت ایضا بالضم ای قدمت علیه یمین و جبت کانه حفظها فلم تحنث
اعتاق آزاد کردن و نیکو کردن مال را و درگذرانیدن اسب را به دوانیدن و یقال فلان معتاق الوسیقة ای ذا اطرد طریدة انجاها و سبق بها عتق آزاد کرده
عتیق مثله و دیرینه از هر چیز و گرامی و آزاد ده و گزیده یقال رجل عتیق و ماء و تمر و باز و شحم کل واحد منها عتیق و کذلک فرس عتیق ای رائع جمع عتاق و عتاق
الطیر الجوارح منها و الارمیات العتاق النجائب منها و البیت العتیق الکعبة و یقال لابی بکر الصدیق عتیق لجماله او لقول النبی علیه السلام انت عتیق من النار
و قیل قنطرة عتیقة بالتاء و قنطرة جدید بلا تاء لان العتیقة بمعنی الفاعلة و الجدید بمعنی المفعول لیفرق بین ماله الفعل و بین ما الفعل واقع علیه العتیق کهنه و دیرینه
کردن معتقة شراب کهنه **غدق** بالفتح درخت خرما با بر و منه قول الحباب بن المنذر انا عذیقها المرجب و بریدن شاخهای خرما عع فاکه تعذیق کذلک
و بخلاف رنگ گوسپند پشمی بر و بستن بجهت علامت عع فاضمه اعذاق مثله عذقة آن پشم نشان عذق بالکسر خوشه خرما عذق الاذخر و اعذق اذا
طلعت ثمرته و عذقت الرجل اذا رمیته بالقبیح و وسمته به **عرق** بالتحریک خوی و دسته بنا و صف اسبان و مرغان هر چه صف زده باشد و زبیل
از برگ خرما بافته و تنگ اسپ یقال رجل جرا اسرس عرقا و عرقین ای طلقا او طلقین عرق الخلال ما رشح لک الرجل به ای یعطیک للمودة و خوی کردن
عع کافه یقال لحشمت لک عرق القربة او احمل رجل کریم قربة بنفسه و یقال لقیت من فلان عرق القربة ای الشدة و الحاجة و صله ان القرب
انما یحملها الاماء الزوافر من لامعین له و ربما افتقر الرجل الکریم و احتاج الی حملها بنفسه فیعرق لما یلحقه من المشقة و الحیاء من الناس و رجل عرقة
مثال همزة اذا کان کثیر العرق و توهم ما اکثر عرق ابله ای نتاجها لبن عرق بکسر الراء شیر مزه گردانیده و هو ان یجعل فی سقاء و یشد علی البعیر لبیس منه و بین جنب
البعیر وقایة فاذا اصابه عرق البعیر فسد طعمه و تغیرت رائحته عرقة نوار گرداگرد خیمه و چوب میان دیوار نهاده و یک رسته از مرغ و اسپ و مانند آن عرق تیر
گیاهی است زرد که بوی رنگ کنند عرق بالکسر بیخ عروق جماعة و فی الحدیث لیس لعرق ظالم حق و العرق الظالم ان یغرس الرجل فی ارض غیره او یزرع فیها لیستوجب
به الارض درگ یقال فی الشراب عرق من الماء یعنی رگ سوره است و رستاق جای حرام اهل عراق و درج عرق بالفتح گوشت از استخوان باز کردن و بخوردن عع
فاضمه معرق تعرق و کذلک و استخوان گوشت ای ربوده عراق بالضم جماعة قال ابن السکیت لم یجئ شیء من الجمع علی فعال بضم الفاء الا احرف منها توام
جمع توام و شاة ربی و غنم رباب و ظئر و ظؤار و عرق و عراق و رخل و رخال و فریر و فرار قال و لا نظیر لها معروف و معرق مرد کم گوشت عراق بالکسر شهری است
معروف تذکر و تونث و دو وال که بدان دوزند ها مشک فرو گیرند و دوزند عرق بضمتین جماعة عراقین کوفه و بصره اعراق بعراق رفتن و بیخ رها کردن
درخت و رگ دار شدن و شراب عروق رفتن و دندین عع فاکه و یقال اعرق الرجل ای صار عریقا و هو الذی له عرق

فی الکرم وکذلک الفرس فهو معرق فی الکرم واللوم جمیعا وعرق فیه اعمامه واخواله عارق نام شاعری تعریق ممزوج کردن شراب ومنه طلاء معرق ویقال
ایضا رجل معرق الخدین اذا کان قلیل لحم الخدین و برنا کردن دلو و مشک را از آب عرقوة بفتح عین و ضم القاف چوب چنبر دلو ولا تقل بضم العین وانما
یضم عنلوة اذا کان ثانیه نون مثل عنصوة والجمع العراقی وعرق بحذف الیاء والواو وهو جمع عرقو وعرقیت الدلو عرقاة اذا شددت علیها ذات
العراقی کنهی شعر توتان اللتان تعرضان علی الدلو کالصلیب و چنستان اللتان تضمان الیه و وسط الرجل فی المؤخرة **عرق** زمین شگافتن عع فاته
ارض معرقة نعت منه ولا یقال معرق الارض معرقة معرق آلت زمین کاویدن چون تیشه وجز آن **عسق** بالتحریک حریص شدن و بر چفسیدن صلته
بالباء عع کافه تعسق کذلک **عشق** بالکسر از حد در گذشتن در دوستی عع کافه عشق بالتحریک مثله عشیق مثال فسیق بسیار عشق ازنده تعشق عاشق
نمودن عاشق نعت منه سواء المذکر والمؤنث فیه عشیق در ازنبک عشنقة مؤنث عشانقة جماعت **عشرق** بکسرتین گیاهی **عفق** بسیار کشی کردن
خر و غایب شدن عع فاکه یقال منه لا یزال فلان یعفق العفقة ای یغیب الغیبة وانه لیعفق الغنم بعضها علی بعض تعفیقا ای برد هاعن وجها منعفق
ای منعطف وقال المنصرف عن الماء عفق بهای جمع عفاقة بر زبر دالعفق سرعة الایراد و کثرته عفق برجوع رجوع کردن شتران هر روز بسوی آب عع فاکه
وکل راجع مختلف عافق یقال انک لتعفق ای تکثر الرجوع وتعفق القوم فی حاجتهم ای مطوا فیها واسرعوا عفقة خفة الشی ومنه العفقة شعرات بین
الشفة السفلی والذقن رجل معفاق الزیارة ای لا یزال یجی ویذهب زائرا عفاق بالکسر نام مردی که در او در قحط خوردند عفلق خبری سست و برگوشت
و فرج فراخ وزن گول هر سخن لازم زائده **عقیقة** پشم شتر بچه و موی سر زاد سرکودک و موی شکلی هر چه از ستور بچه گان باشد عقیق عقة بالکسر
کذلک یقال العقة فی الناس والحمر ولم یسمع فی غیرها عقیقة ایضا برق که در میان ابر درخشد و تیر که سوی آسمان پرتاب کنند والعرب یفعلونه فی الجاهلیة
فان رجع السهم ملطخا بالدم لم یرضوا الا بالقود وان رجع نقیا مسحوا لحاهم وصالحوا علی الدیة وکان مسح اللحی علامة للصلح قال ابن الاعرابی لم یرجع
ذلک السهم الا نقیا و گوسپند وجز آن که در هفته نخست مولود قربان کردندی بجهت آن مولود انعقاق شکافتن عق هو الشق عقیق ایضا نگین سرخ
و نام وادی نزدیک مدینه و هر چه سیل شکافد از زمین آن عقة جماعت عق ایضا قربان کردن روز هفته نخست مولود حلقه لعن و موی نخستین بچه ستردن
و تیر سوی آسمان انداختن عع فاضه عقوق معقة بفتحتین بد رو مادر آزردن فهو عاق وعقق مثال عامر و عمر اعققة جماعت مثال کفرة و نیز فی
الحدیث ذق عقق ای جزاء فعلک یا عاق ویقال اعق فلان اذا جاء بالعقوق وعقت الابل اذا حملت فهی عقوق والجمع عقق وقولهم طلب الابلق
العقوق مثل لما لا یکون و ذلک ان الابلق ذکر ولا یکون الذکر حاملا و نوی العقوق نوی رخو تعلفه الابل العقق وربما سموا آملک النواة عقیقة و عقاق
بالکسر الحوامل من کل حافر وهو جمع عقوق مثال قلوص و قلاص عقاق بالفتح بارشکم یقال اظهرت الاتان عقاقا فاذکر لک عقعقا عقعق عکه عقعقة بانگ
وی عقة بطنی از عرب عاعق مثل قع وعقه الله ای امره الله مثل قعه عقان النخل بالکسر آنچه از بن خرما و درخت بر زند یقال اعقت نخلة والکرمة
علق بالتحریک خون بسته علقة پاره از وی و کرمک سیاه آبی که او را زلوک خوانند علق جماعت و علق القربة نعت فی عرق القربة یقال حممت الیک
علق القربة و قد مرد و علق نام کوهی و علق ایضا گوشه که بکره چاه را بود در آ و نیز ندازقامت یقال عرنی علقك ای اداة بکرتک و عشق یقال علقها
بالکسر و علق بها علوقا و علق حبها بقلبی ای هویتها ویقال علق یفعل کذا ای طفق و فی المثل علقت معالقها وصر الجندب جاء الحرد لا یکنی الرجل ولا عزم
زن دوزن آویختن آهو در دام و خوردن شتر سر درای عضاه را و در دهان چفسیدن زلوک ستور را بوقت آب خوردن یقال علقت الدابة ای علقت بها العلقة
فی شرب الماء و نیز شدن قدر از علف که روزگذارند ستور را علقة بالضم آن و نیز شی قوت سود گذارد و یقال لم یبق لی علقة عنده ای شیئا و چاپ
ثوبی علق بالفتح وهو علقة نخبه یه علق بالکسر گرانمایه از هر چیز و یقال هذا علق مضنة ای بالضنة اعلاق جماعت علقة بالکسر جامه و طعام نوزاده علوق بالفتح ام
علاقة بالفتح ننگه دار الحدید بوی برد دیر دم و ناقه که بچه دیگر را بوی کند و شیر ندهد و یقال ما بالناقة علوق ای شی من اللبن و گیاه که آنرا گیاه گیرند شتر چون علف
و جز آن علق خوردن شتر سر درای عضاه را عع فاضه عالق نعت منه عوالق جماعت و فی الحدیث ارواح الشهداء فی حواصل طیر خضر تعلق من ثمر الجنة علیق

سست علیقه ستور که جهت میره همراه میاره فرستند یقال علقت مع فلان علیقة وادرسلت معه علیقة معلاق معروق هر چه از وی چیزی چند معالیق شمار ن
خورد معلق یکی علاقه بالکسر علاقه تیکمان و تازیانه و مثل آن علاقه بالفتح آویزش خصومت و دوستی آنچه بدان لنگر و مرکد نبه لوث وهمه قوم با بهاء من علاق علی شی من
مع رجل علاقة مثل ثمامة نباتیست که خیک وز ند بچیزی که از وی دست بازندارد و معلاق سخت خصومت علیق مثال قبیط گیاهی که در او نیز در برد علیقی شده عوین نوک
وما ده مثل حریص بهذا الکلام طویل العوبق ای طویل الذنب اعلاق زلوک افگندن بر اندام تا بمکد و چنگال در زدن بچیزی وفی الحدیث الله دد احب الی
من الاعلاق و بر داشتن بچه را از حاجتگاه و علقت القوس ای جعلت لها علاقة و یقال علقت و علقت ای حیثما تعلق قلق و هی المراة التی لا یطرف
مثل عمرو یقال العلق الجمع الکثیر و یقال للصاعد علقت فادرک ای علق الصید بحبالته تعلیق در آ ویختن و نوعی از خط معلقه زن شوی گم شده قوله تعالی
فتذروها کالمعلقة و تعلقه به بمعنی و تعلقه بمعنی علقه و قوله لیس المتعلق کالمتانق ای لیس من یتبلغ بالشی الیسیر کمن یتانق یاکل باشیار و علقه ای حبه
علقی گیاهی و یکون وجده و جمعا و الفه للتانیث فلانیون بعیر علاق الذی یرعی العلقی عموق بالفتح والضم مع جاه و وادی کوه و کرانه و دراز دید
اعماق جماعت عماقة بالفتح ژرف شدن عع بضمهما تعمیق مغاک کردن اعماق مثله و دور اندیشیدن در کار یتعمق فی کلامه ای یتنطع یعنی بمع سخن رسید
عمق ضعه فی منزلی هو داه مکه و العامة تقول عمق بحکسه عمقی بکسر العین نوعی از درخت در زمین حجاز و تهامه بعیر امق شتر که آن درخت را خورد امق بالضم موضعی
عمالیق و عمالقة گروهی از مردم عنق بسکون ودضمتین گردن اعناق جماعت عنق دراز گردن عنقا مرغیست مشهور لقب مرد و سختی یقال حلقت
به عنقاء مغرب و مغربة و عنقاء ایضا دهو طائر معروف الاسم مجهول الجسم و یقال هم عنق الیک ای مایلون الیک معنقه بالکسر گردن بند اعناق گردن بند ساختن عناق
معانقه دست در گردن یکدیگر افگندن تعانق و اعتناق کذلک عنق لغت منه عنق بالتحریک نوعی از رفتار ستور و قد اعنق الفرس فرس معناق ای جید
العنق عناق بالفتح بزغاله ماده و الجمع اعنق و عنوق و سختی و جانوریست از دد و ناامیدی عوق باز داشتن عع فاضمه اعتیاق کذلک عوائق
الدهر موانعه تعوق مشغول شدن تعویق منتظر شدن فیه و العوق المثبط رجل عوق عوقة مثال همزة ای فی تعویق و ترتیب لاصحابه ان الامور تحبسه من حاجته
و یقال ما عاقت المراة عند زوجها ولا لاقت ای لم تلصق بقلبه عیوق ستاره و اصله فیعول فلما التقی الیاء الساکنة والواو صارتا یاء مشدده عیوق نام جبت
قوم نوح پیغمبر علیه السلام عوهق دراز و نام شتر که بوی نسبت کنند شتران نیکو را و فراشتوک کوهی و زاغ سیاه و کاو سیاه و کبود رنگ و شتر سیاه
رنگ قال صاحب الصحاح قلت لاعرابی من بنی سلیم ما العوهق فقال الطویل من الرید یعنی النعام الربد و انشد شعر کانها صفت هقلا عوهقا ادا اقتاد حلی
او بعد معقاة عیقة بالفتح والکسر کرانه دریا فصل الغین غبوق بالفتح شراب شبانگاهی خوردن و خوراندن آن عع فاضمه تغبق
لازم منه غدق بالتحریک آب بسیار و قد غدقت عینها بالکسر ای غزرت شاب غیدق غیداق ای ناعم غیداق ایضا مرد کریم و بچه سوسمار قال ابو زید
اول حسل ثم غیداق ثم یکون ضبا و کذا غیادق باران غرق آب از سر گذشتن عع کافه یقال غرق فی الماء فهو غارق و غرق اغراق
تیر کشیدن کمان را و مبالغت کردن در مدح و ذم و جز آن تغریق ایضا غرقه کردن فهو مغرق و غریق لجام مغرق بالفضة ای محلی بها و
استغراق فرا گرفتن همه را اغتراق در آمیختن اسب با اسپان دیگر و در گذشتن از ایشان اغرورق چشم پر آب شدن غرقة بالضم مثل الشربة من
اللبن و غیره و الجمع غرق غرنیق بالضم وفتح النون مرغی از مرغان آبی دراز گردن و ازاو صف بها الرجال فقیل هم غرانیق و غرانیق بکسر الغین و فتح النون
فیها و غرنوق بالضم و غرانق جوان نازک اندام و نام بت غرانق بالفتح و غرانیق و غرانقة جماعت غسق بالتحریک تاریکی اول شب غاسق تاریکی
بعد از غروب شفق و قوله تعالی و من شر غاسق اذا وقب قال الحسن اللیل اذا دخل و یقال انه القمر و غسق اللیل یغسق عع فاکه ای اظلم غسق بسکون
الثانی تاریک شدن چشم عع فاکه غسقان زرد آب دوزخیان از جراحت عع فاکه اغسق المؤذن ای اخر المغرب الی غسق اللیل غساق بتشدید
و تخفیف سرد گنده و قوله تعالی الا حمیما و غساقا قری بهما جمیعا غفق همه روز شراب خوردن غفق بر رسانیدن آب مر دنان شتر عع فاکه مغفق
بکسر الفاء جای بازگشتن ستور غلق ... غلوق ... غلق ایضا ... اغلاق ... و غلقت الابواب ... غلاقة ... الا غلقت الابواب

ورباب غلق بضمتين ای مغلق وهو فعل بمعنی مفعول مثل قاردرة فتح وجذع قفل غلق بالتحريک کليد مغلاق بالکسر مغلوق بالضم لذلک مغاليق بالتحريک وهی تا
مغلق بالکسر یکی وغلق الرهن غلقا ای استحقه المرتهن وذلک اذا لم يفتکه في الوقت المشروط وفی الحديث لا يغلق الرهن **عع کافه** ويقال احتد
فلان فنشب في حدته وغلق وغلق ظهر البعير لکثرة الدبر غلقا لا يبرا استغلاق بسته شدن سخن کلام غلق سخن مشکل غلاق نام مردی از بنی تميم اباب مغلوق
پوست علقه داده وآن درختی ست که اهل طایف اديم بوی پيرايند غلفق جغز لاده وسبزی که بر سر آب باشد وگياهی که برگهای وی بر روی آب
گسترده شود عيش غلفق ای رخی توس علفق ای رخوة واللام في هذه الحروف زائدة **غمق** بالتحريک نم برآمدن از زمين **عع کافه** ارض غمقة
ای ذات ندی وثقل وبلية غمقة ای لثقة ونبات غمق اذا وجد لريحه خمة وفساد من کثرة الانداء عليه غاق حکاية صوت الغراب ابن کرة نعيت
تعيين مختلط رای شدن **فصل الفا فتق** شکافتن وگشادن نافه مشک را وجرب افتادن ميان مردم وفتح ودرم کردن خصيه پيدا آيد **عع فاضه**
فتق بالتحريک گشاده فرج شدن زن فتقاء نعت منه خلاف رتقاء وصبح وفراخی سال وقد فتق العام بالکسر ويقال افتق القوم اذا انفتق عنهم الغيم وفتق
قرن الشمس اذا اصاب فتقا في السحاب فبدا منه وقد افتقنا ای صادفنا فتقا وهو الموضع الذي لم يمطر وقد مطر ما حوله وعام ذو فتوق ای قليل المطر وامراة
فتق بضمتين ای متفتقه بالکلام ورجل فتيق اللسان ای حديد اللسان جمل فتق ای نفتق سمنا صبح فتيق ای مشرق فتيق درود گرو هو فعيل منه تفتيق گشادن
وشگافتن انفتاق تفتق گشاده وشگافته شدن **فرق** فرقان جدا کردن **عع فاضه** وفرقت الشيء تفريقا وتفرقة فانفرق وافترق
وتفرق بمعنی ويقال خذت حقی منه بالتفاريق وفی المثل احمد من تفاريق العصا قال ابن الاعرابی العصا تکسر فتتخذ منها ساجور فاذا کسر الساجور
اتخذت منه الاوتاد واذا کسر الوتد تتخذ منه عران البخاتی فاذا فرض رسه اتخذت منه توادی تصر بها الاخلاف وقوله تعالی وقرانا فرقناه لمن
قرا مخففا قال بيناه من فرق يفرق ومن شدده قال انزلنا مفرقا فی ايام فرق بسکون الراء ونحير يکه پيمانه اهل مدينه وآن شانزده رطل است
جمعها فرقان مثل بطن وبطنان وحمل وحملان فرقان ايضا قرآن وآنچه فرق کنند بوی در ميان حق و باطل والفرق بالضم لذلک مثل خسر وخسران
ومنه قوله تعالی ولقد آتينا موسى وهرون الفرقان وقال الراجز **ع** ومشرکی کافر بالفرق مفارقة فراق از هم جدا شدن فرقة بالضم جدائی اسم منه
فاروق اسمی ولقبی ست که عمر ابن الخطاب را آن ملقب ميکردند فرق ومفرق بالفتح الراء وکسرها تارسر وکذلک مفرق الطريق سر دوراهه ويقال للمفرق
مفارق کانهم جعلوا کل موضع منه مفرقا فجمعوه علی ذلک فرق له الطريق ای اتجه الطريقان فروق بالضم رسيدن ودرجستن ناقه وماده خر از درد زه
عع فاضه اتان فارق وامراة فارق ايضا والجمع فوارق وفرق وابر جدا شده از ابرها فرق بالتحريک ترسيدن **عع کافه** يقال فرقت
منک لا فرقتک امراة فروقة بالفتح ورجل فروقة ايضا ولا جمع له وفی المثل رب عجلة تهب ريثا ورب فروقة يدعی ليثا ودوری ميان دو شتيه وميان
دو سبل شتر وبرآمدگی يکی ران اسب فزون تر از ديگری فرس افرق نعت منه وشاخ شاخ جدا شدن تاج خروس ديک افرق نعت منه ورجل افرق
الذی ناصيته کانها مفروقة ولحيته ايضا وجمع الفرق فراق والفرق ايضا من قولهم هذه الارض فرقة وفی نبتها فرق اذا کان متفرقا لم يکن متصلا ويقال
هو ابين من فرق الصبح لغة فی فلق الصبح فرق بالکسر رمه از گوسپند وپاره از چيزی ومنه قوله تعالی فکان کل فرق کالطود العظيم ذات فرقين ثنيه ميان
بصره وکوفه فرقة بالکسر گروه مردم فريق گروه بيشتر از وی وفی الحديث افاريق العرب وهو جمع افراق وهو جمع فرقة افراق از بيماری شدن قيل لاعرابی
ما امارة افراق المورود فقال الرحضاء يقول ما علامة برء المحموم فقال العرق ناقة مفرق ای فارقها ولدها بموت فريقة خرماکه با حلبه بپزند جهت زنان
زاج وچند گوسپند جدا شده از گوسپندان ديگر شب مفرق الغنم جانوريست گزنده که اثر افعی گويند فرانق بالضم بريد وهو الذی ينذر قدام الاسد
وهو معرب پروانک وربما سموا دليل الجيش فرانقا فرنقيه بالکسر نام شهری **فرزدقة** زوالة فرزوق جماعة وهو معرب وهی بالفارسية پرازده وايضا لقب
شاعری که او را همام گويند فاذا جمعت قلت فرازق لان الاسم اذا کان علی خمسة احرف کلها اصلية حذفت اخر حرف منه في الجمع والتصغير انما حذفت الدال من الاسم لانها
من مخرج التاء وهی من حروف الزيادات وکانت بالحذف اولی من غيرها کما تقول في التصغير مدحرج دحيرج وفی الجمع جحامر ومن قال فی جحمرش جحامر قال فرازد وکذلک التصغير

التصغیر فُرَیْق و فُرَیْد **فسق** فسوق بیرون آمدن رطب از پوست و بنده از فرمان **ع فاصله** قوله تعالی ففسق عن امر ربه ای خرج فَسِّیق دائم الفسق
فویسقة موش و تقول فی النداء یا فُسَق و یا خُبَث ترید یا ایها الفاسق و یا ایها الخبیث و هو معرفة یدل علی ذلک انهم یقولون یا فسق الخبیث فینعتونه
بالالف واللام و تقول للمرأة یا فَساقِ مثل قَطامِ **فشق** بالتحریک نشاط و حرص و خوشدلی و قد فشق بالکسر و فاشقه ای ماغنه **ففقفة** بالکسر
کردن سنگ با ترس رجل فقافة ای احمق و نهذرة و کذلک فقفاقة و ففقاق انفقاق کشاده شدن چیزی **فلق** شکافتن **ع فاضه** فلقته فلقا
فلقته فانفلق و تفلق و فی رجله فلوق ای شقوق و یقال کلمنی من فلق فیه از شکاف دهان فَلَق بالتحریک سپیده دم و اما قوله تعالی قل اعوذ برب الفلق
یقال هو الصبح و یقال الخلق کله و زمین پست میان دو پشته و جمعه فلقان مثال خلق و خلقان و ربما قالوا کان ذلک بفالق کذا ای بفلق کذا و کنده زدن
که بر پای زندانی نهند و شکاف هر چیزی یقال مررت بحرة فیها فلوق ای شقوق و صار البیض فلاقا بالضم والکسر ای صار افلاقا فلق بالکسر سختی و کار
شگفت یقال فلق الرجل و افلق و هو شاعر مفلق ای جاء بالفلق ای بالعجب و حوب که اندر الکفانند بجیبت کمان کل واحد منها فلق فلقة پاره چیزی
یقال اعطنی فلقة الجفنة و هی نصفها و قولهم جاء بعلق فلق و هی الداهیة و یقال اعلقت افلقت ای جئت بعلق فلق و یقال مر یفتلق فی عدوه ای یأتی بالعجب
بسختی و عرب یقول یا للفلیقة و فلیق مغاکی میان حلقوم شتر و فلیق بالضم و التشدید شفتالو دانه که عقیده مفلق گشته دانه برگرده فیلق لشکر فیالیق **ع**
الرجل الشم و منقه عمره و فالقه ایضا یقال عنیس مفالق و یقال فلان ایی ناقة مخلق بضمتین جوانه فربه امرأة فنق منعمة فنق فحل تکو فنق افناق **ع**
هو اسم من اسماء الفحول یقال فلان **یتفیهق** فی کلامه ای یتوسع فیه و یتنطع و صله فهق و هو الامتلاء کانه ملأ به فمه منفهق فراخ فهق بالسکون والحرکة
پر شدن خنور چنانکه از سر بیرون شود **ع کافه** انفهاق بر کردن فاهقة جراحت که خون از وی روان باشد فهقة استخوان گردن و هو اول الفقار یعنی تحت الرأس
ای اصبت فهقته **فوق** زبر و هو نقیض تحت و برتر از یار رانیدن در مرتبه **ع فاضه** و قوله تعالی ان الله لا یستحیی ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها
قال ابو عبیدة فما دونها و قال الفراء اعظم منها یعنی الذباب و العنکبوت فُواق بالضم بهک و بهک شدن مردم را **ع فاضه** و یقال فلان یفوق
بنفسه فُواقا اذا کانت نفسه علی الخروج فُوق بالضم سوفار تیر افواق فوق جمع یقال انفقت السهم فانفاق ای کسرت فوقه فانکسر و فوقته ای جعلت له
فوقا افوق تیر شکسته سوفار یقال رجع فلان بافوق ناصل ای بسهم منکسر لا نصل فیه ای رجع بحظ لیس بتام و فقت السهم ای وضعت فوقه علی الوتر لارمی به
و او فقته ایضا و لا یقال افوقته و هی من النوادر فَواق بالفتح والضم میان دو دوشیدن شیر که ساعتی مکانند که تا شیر فرود آید دوباره دوشیده یقال
ما اقام عنده الا فواقا و فی الحدیث العیادة قدر فواق ناقة و قوله تعالی ما لها من فواق قری بالفتح والضم ای ما لها من نظرة و راحة و افاقة فیقة بالکسر آن
شیر که میان دو دوشیدن جمع شود در پستان صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها و الجمع فیق ثم افواق مثل شبر و اشبار ثم افاویق و هی ایضا ما اجتمع فی السحاب
من ماء فهو یمطر ساعة بعد ساعة افاقة گرد آوردن ناقه شیر را در پستان میان دو دوشیدن ناقة مفیقة مفیق و الجمع مفاویق و فوقت الفصیل ای سقیته فواقا فواقا
و تفوق الفصیل ای شرب اللبن کذلک و منه حدیث ابی موسی انه تذاکر هو و معاذ قراءة القرآن قال ابو موسی اما انا فاتفوقه تفوق اللقوح ای لا اقرأ جزئی مرة
ولکنی اقرأ منه شیئا بعد شیء فی آناء اللیل و النهار فاقه درویشی و حاجت افتیاق حاجتمند شدن یقال افتاق الرجل و لا یقال فاق فایق بهوش آمدن
بافاقه و استفاق من مرضه و من سکره و افاق بمعنی **فصل القاف** **قرق** بکسر الراء جای هموار و منه قاع قرق
قربق بالضم و فتح الباء نام جایی که ربق کذلک قال ابو عبیدة هو البصرة و قال النضر بن شمیل
هو الکانوت معرب کلبه **قلق** بالتحریک بی آرامی یقال بات فلان قلقا و اقلقه غیره **قوق** قاق مرد بلند دراز
قیقارة زمین درشت و الهمزة مبدلة من الیاء و الیاء الاولی مبدلة من الواو لان جمعها قواقی و هو فعلاء ملحق بسرداح و قد یجمع ایضا
علی اللفظ فیقال قیاقی و قیل جمعها قیق جریه جمع قیقاء اخرجه علی جمع فیعة **فصل اللام** **لبق** لبیق مرد زیرک هوشیار و چرب
سخن و بابه صار و منه قد لبق بالکسر لبق بها ثرب لباق یشر بدیع الملبق بالضم یقال ثرید ملبقة **لثق** بالتحریک تری و تر شدن

ع كافه التشاق كذلك ليشاق اى تر كردن طاير ريش اى مثل لحاق بالفتح در رسيدن صلته با، وبغير ع كافه يقال الحقه بى به الحاق متعد منه
ولازم وفى الدعاء ان عذابك بالكفار ملحق بكسر الحاء وبفتح الحاء صواب لحوق باريك ميان شدن ملحق خوانده بر چسپانيده استلحاق خواندن باهم شدند تلاحقت
المطايا اى لحق بعضها بعضا لحق بالتحريك آنچه باول خود ملحق شود در انگور وخرما كه بعد از اول در رسيد لاحق نام اسپ معاوية بن ابى سفيان لخقوق
بالضم شكافى در زمين مثل سوراخ كلاكوش وجز ان وفى الحديث ان رجلا كان واقفا مع النبى عليه السلام فوقصت به ناقته فى اخاقيق جرذان قال
الاصمعى انما هى لخاقيق واحدها لخقوق وهى شقوق فى الارض لزوق بر چسپيدن لسوق ولصوق كذلك ع كافه صلته بالباء كذلك التزاق
والتساق والتصاق ازاق متعد منه وكذلك بالسين والصاد ويقال فلان لزقى بالكسر ولزقى وبالسين والصاد فى جميعها اى بجنبى لازوق مرهمى
كه تا بشدن جراحت چسپان بانزلق چيزى نا استوار لسق بالتحريك ولصق كذلك بر چسپيدن شش بر تهى گاه وپهلو از تشنگى ع كافه لعق بالفتح
بسر خوانده لعق ليسيدن ع كافه ولعق فلان اصبعه اى مات وهو كناية معلقه كفچه ولعقه بالضم آنچه بوى ليسند ملاعق جماعت لعقه بالضم ليسيده لعقة بالفتح
يكبار بليسيدن لعوق بالفتح دارو ليسيدن رجل لعوق اى حريص لفق در هم آوردن وقدر جامه بر دوختن ع فاكه لفق بالكسر يك تا
در زتلفيق دو درز دو يا دو سخن را بهم آوردن تلافق القوم اى تلاءمت امورهم احاديث ملفقة اى اكاذيب مزخرفه لق بر چشم زدن لقلق زبان
وفى الحديث من وقى شر لقلقه ولقلك لقالق جماعت لقلاق مثله آواز لقلقه بانگ لكلك وهر بانگى كه با ضطراب حركت باشد و سختى آواز تلقلق مثل
تقلقل مقلوب منه وكذلك لقلقت الشيء اذ قلقلته طرف ملقلق چشم تيز سبك حركت لمق پاك كردن يقال لمقه بعد ما لمقه چشم نهادن لمقه سيرى
مثل رمقه وما ذقت لماقا اى شيئا هو الصحيح فى الاكل والشرب وما تلمق بشى اى ما تلمج لوقة بالضم مسكه يقال لوق طعامه اى اصلحه بالزبد ويقال لا
آكل الا ما لوق لى اى لين لى حتى يصير كالزبد فى لينه ويقال هى طعام بالزبد والرطب لوقة مثله ويقال ما ذقت لواقا اى شيئا لهق بالتحريك سپيد
وسپيد شدن ع كافه لهق بفتح ها وكسره نعت منه لهاق مثله وايضا گاو سپيد لهق بالسكون سپيد شدن ع بفتحهما لوقه آنچه مردمى ماليده نكند
شود از سخن وكار وشكوه نمودن خود را مثل ان يظهر الرجل من السخاء ليس عليه سجية وقد لوقه وتملق فيه ليق بر چسپيدن سياهى بر دوات وبر چسپانيدن
وشكوه كردن لازم متعد يقال لاقت الدواة اى لصقت ولقتها انا اى اصلحت مدادها فهى مليقة ليقة آنچه در دوات نهند جاهل مورى وريشتن ولقتها الاقة
اى جعلت فيها ليقة ويقال ما عاقت المراة عند زوجها ولا لاقت اى ما لصقت بقلبه ولاق به فلان اذا لاذ به ولاق به الثوب اى لبق به وهذا الامر لا يليق
بك اى لا يعلق بك يعنى در خور د تو لايق بك سزاوار ملاق ما ليق نهد ماهن جودة ما امسكه ولا يليق به درما بار هو ليناق بالفتح اى مرتع
الاقو نفسهم الرقوه واستلطوه فصل الميم ماقة بالتحريك گريه بر فشادن از گريستن ع كافه مق انجى اتشاق نمى وفى المثل انت
تئق وانا مئق فكيف نتفق ماق الرجل اذا دخل فى الماقة وفى الحديث ما لم تضمروا الاماق يعنى الغيظ والبكاء بما يلزمكم من الصدقة ويقال ارامه العذر
والنكث موق بالضم گنج چشم ماق آماق جماعت مآقى العين لغة فى موق العين فعولى وليس بفعل والجمع اماق وعلى مكسر اللام نادر اخت لها فانه مفعل
قال ابن السكيت ليس فى ذوات الاربعة مفعل بكسر العين الا حرفان مأقى العين ومأوى الابل قال الفراء سمعتهما بالكسر والكلام كله مفعل بالفتح نحو رميته مرمى ودعوته مدعى وغزوته
مغزى وظاهر هذا القول ان لم يناول على باذكر او غلط محق باطل كردن وپاك كردن ونكاهيدن وسوختن گرما چيزى را ع بفتحهما محق
لازم منه محاق بالضم شب آخر ماه نيز مثل محق اى سرق محد ويوم ماحق شديد الحر جاءنا فى ماحق الصيف اى فى شدة حره ومحقه الله اى ذهب بركته
والمحقه لغة فيه ومنه قوله تعالى يمحق الله الربوا ويربى الصدقات مكان كاهيدن مذق آميختن شير با آب ع فاضه مذق مذق نيز بغت منسوب
ودوستى با طمع يقال فلان مذاق وماذق اى غير مخلص فى الوداد مرقة شوربا مرق جماعت وايضا شيرينه كه در كشت وپاليز افتد مرق
شوربا كردن ديگ وپوست بوى گرفته ومرد وكنيزكان فسره ومايگان وشوهر پوست باز كردن ع فاضه مراقة بالضم موى كه بيم از پوست
بركنده وعلف بركنده بجهت ستور امراق بسيار كردن شوربا مروق بيرون گذشتن تير از نشانه ع فاضه مارقه گرده جز ارج

سمو به لک لقوله علیه السلام یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیة وفی المثل رویدا یغزو و یمرق ای اهمل الغزو حتی یخرج الولد وصله قول امراة کانت تمرق

فحبلت فذکر لها الغزو فقالت کذلک یمرق سرود گوئی قد مرق تمریقا امرق الجلد ای حان له ان ینتف شعره وصوفه **مزق** جامه پاره کردن **عع**

فاکه تمزیق مبالغة فیه تمزق لازم فیه ممزق لقب مردی شاعر و یقال بالفتح الزاء و مفتوح الزاء ایضا آمصدر منه کالممزق ومنه قوله تعالی و مزقناهم کل ممزق

مزق **کافه** پارهای جامه دریده مزقه یکی پاره مزق الطائر ای زرق بضم الزاء و کسرها ای می‌اندازد ناقة مزاق بالکسر و نزاق ایضا بالنون تیز رو و مزیقیا نام ملکی

از ملوک یمن **مشق** بشتاب زدن و جستن و بشتاب خوردن و نوشتن و موی شانه کردن و کشیدن دوال تا بیازد و جذب هر چیز برای درازی و طول و پاره کردن

جامه **عع فاضه** مشاقة بالضم آنچه از موی و کتان و مثل آن بشانه افتد متشاق ربودن و بریدن **مشق** بالتحریک سودن ران بران دیگر **عع کافه**

مشق الرجل فهو امشق و المرأة مشقاء مشق بالکسر گل سرخ ثوب ممشق جامه رنگ داده بدان گل و الممشق من الثیاب اللبیس فرس ممشق و ممشوق اسب باریک

میان جاریة ممشوقة حسینه کشیده بالا **ممطق** چشیدن و بکام و زبان آواز برآوردن **معق** قلب العمق یقال من بعید معق معقا ای من بعد بعید بعدا و قد

یحرک مثل نهر و نهر و یقال نهر معق ای عمیق و الامعاق مثل الاعماق و هو ما بعد من اطراف المفاوز الاماعق جمع الجمع **مغق** کفانیدن شکوفه درخت

خرما تا کشن دهند آنرا **عع فاضه** امتقاق همه شیر پستان مادر را مکیدن کره تمقق اندک اندک خوردن شراب و یقال اصابه جرح فما تمققه ای لم تغیره

ولم یبال به فرس امق ای طویل مقامق آنکه سخن را از اقصای حلق گوید و تقدیر و فعافل تکریر الفاء ولا یقال مقائق و یقال فیه مقمقة و تقاعا **ملق**

محو کردن و شستن جامه و مکیدن کره شیر و زدن بعصا و بشتاب رفتن و بسیار سیر نمودن **عع فاضه** تملیق شتابانیدن **ملق** جاپلوسی کردن تملاق بکسرتین …

کذلک یقال تملقه و تملق له ای تودد الیه و تلطف له ملق بالتحریک دوستی و نرمی بسیار کردن وصله التلیین **عع کافه** رجل ملق الذی یعطی بلسانه ما لیس

فی قلبه الملق ایضا زمین هموار ملقة یکی املق الشیء و املق بالادغام ای صار املس و املق منی ای فلت ملقة … املاق درویش شدن و درویشی

قوله تعالی و لا تقتلوا اولادکم خشیة املاق **موق** بالضم کولی و بیهوشی یقال احمق مائق والجمع موقی مثل حمقی نوکی مواقة موق مصادر فیه **عع فاضه**

موق ایضا موزه معرب موفی بالفتح ارزان آمدن بیع **امهق** سخت سپید که هیچ زنگی آمیزش ندارد و براق نباشد مهق بالتحریک سبزی آب یقال

مهقا عینین تمهقت الشراب اذا شربته ساعة بعد ساعة ومنه توهم ضلیل یمهق شکوته **فصل النون نبق** نوشتن مثل النمق و بر درخت سدره **نبق فاکه**

مثله نبقة یکی نبقات جمع عبث مثل کلم و کلمة و کلمات نخل منبق ای مصطف علی سطر واحد و کذلک کل شیء مستو هندب و نبق ای کتب و نبق بها ای حبق

حبقا غیر شدید و کذلک انبق الرجل و یقال انباق علینا بالکلام ای انبعث مثل انباع **نتق** فشاندن و جنبانیدن **عع فاضه** قوله تعالی و اذ نتقنا

الجبل برای عاره و کشیدن دلو از چاه و پوست باز کردن و بسیار بچه شدن زن فهی ناتق و منتاق ناقه ناتق ای اسرع الحمل و زند ناتق ای وار و فرس ناتق

سخت فشاننده بر فتار **نزق** بالتحریک سبکی **عع کافه** نزاق بالکسر مثل مزاق نزق بالفتح نزوق بالضم برسکیزیدن اسپ **عع فاضه** انزاق

و نزیق متعدیه نغر **نسق** بالتحریک رسته دندان را و خرز نسق شبه در رشته کشیده نسق ایضا سخن ترتیب داده و با سکون سخن را بر یک سیاقت نگا…

عع فاضه تنسیق نظم و ترتیب دادن **نشوق** بالفتح داروی بینی نشاق دار و کردن در بینی استنشاق آب بعطر در بینی کردن و بو کردن چیزی را

و انتشق منه ریحا طیبة ای شممت و هذه ریح کرهت اتنشق ای اشم نشقة بالضم حلقه رسن که در گردن بهایم در افکنند و گردن بند ستور نشق نشقی

الحبالة ای علق فیها رجل نشق الذی یدخل فی امور لا یکاد یتخلص منها **منطق** سخن **نطق** بالضم سخن گفتن **عع فاکه** انطاق بسخن درآوردن مناطقه

استنطاق باهم سخن کردن منطق بلیغ ای بلیغ و یقال ماله ناطق و لا صامت ای حیوان و لا سواه نطاق بالکسر میان بند مردان و ایضا پارچه که زنان آنرا

پوشند و در میان بسته جانب بالا بر جانب زیرین فرو هشته تا بزانو میگذارند و جانب زیرین تا بزمین میرسد و لیس لها حجزة و لا نیفق و لا ساقان والجمع

نطق انتطاق نطاق پوشیدن زن و میان بستن مرد منطقه … فی المثل من یطل هن ابیه ینتطق به ای من کثر ابوه یتقوی بهم منطقه بالکسر

کمربند تنطیق بستن منطقه بر کسی … لازم منه و یقال جبل اشم منطق ای یبلغ السحاب جلاه و جاء فلان منتطقا فرسه اذا جنبه و لم یرکبه … **النعیق**

ناعقان دو ستاره نزدیک جوزا **نعیق** بالمعجمة والمهملة بانگ کردن شبان گوسپندان خود را نعقان بالتحریک نعاق بالضم کذلک **ع فاکه**
ایضا بانگ کردن زاغ ناقة نعیق التی تعم تبعدت تبین یء مرة بعد اخری **نفوق** مردن ستور **ع فاصنه** نفاق بالفتح رائج وروا شدن
بیع یقال نفق البیع نفاقا ای راج نفاق بالکسر فعل منافق یعنی دوروی کردن منافق نعت منه نفقه هزینه نفاق بالکسر جمع یقال نفقت نفاق
القوم ای فنیت نفقاتهم نفق بالتحریک سپری شدن هزینه **ع کافه** یقال نفق الزاد نفقا ای نفد نفق سوراخ و راه باریک فی المثل ضل درئص
نفقه ای جحره و فرس نفق الجری اذا کان سریع انقطاع الجری نفاق هزینه کردن و برواج بازار رسید مردم و درویش شدن و سپری شدن مال منه قوله
تعالی اذا لامسکتم خشیة الانفاق منفاق مرد بسیار نفقه نافقاء یکی از سوراخهای کلاکموش یقال فیه ذاتی من قبل القاصعاء ضرب لنا فقاء
بر سه فانتفق ای خرج نوافق جمع یقال نفق الیربوع و نافق ای اخذ فی نافقائه و منه اشتقاق المنافق فی الدین نفق نیفق نیفه ازار و بکسر النون عند
العامة منتفق نام مردی **نقیق** بانگ کردن غوک و گژدم و ماکیان و جز آن **ع فاکه** نقاقة غوک فی المثل اروی من نقاقة نقنقة بانگ غوک و مرغ یقال
تنقنق الدجاجة للبیض و کذلک النعامة نقنق بکسرتین شترمرغ نقانق جمع **نمق** نبشتن **ع فاصنه** تنمیق آراستن کتاب **نمرق** نمرقة
بکسرتین و ضمتین بالش خرد و نهالین زین **ناقة** ماده شتر و هی مثله تحریک العین وصله نوقة بالواو دلیل علت جمعها نوق مثل بدنة و بدن عله بالیان لایجمع
علی ذلک و جمع القلة منه علی انوق فاستثقلوا الضمة علی الواو فقدموا فقالوا اونق ثم عوضوا من الواو یاء فقالوا اینق ثم جمعوا علی اانیق و جمع ناقة علی نیاق
مثال ثمرة و ثمار الا ان الواو صارت یاء للکسرة ما قبلها بعیر منوق و ناقة منوقة ای مذللة مروضة نوق ریاض شتر و فی المثل استنوق الجمل ای صار ناقة یضرب
من یخلط حدیثه بحدیث آخر نیق بلندترجای در کوه نیاق جمع تنوق آراسته نمودن در کار و الاسم منه نیقة و فی المثل خرقاء ذات نیقة یضرب للجاهل
بالامر و هو مع جهله یدعی المعرفة و یتانق فی الارادة اینیاق مثل الانتقاء **نهیق** نهاق بالضم بانگ خر **ع بفتحها و کره** ناهقان دو استخوان چهار
اسپ و خر و یقال لهما النواهق ایضا و نواهق الحمار مخارج نهاقه **فصل الواو وبوق** هلاک شدن **ع فاکه** موبق جای هلاکی و منه قوله تعالی
و جعلنا بینهم موبقا وبق بالتحریک هلاک شدن **ع بکسرهما و فه** یقال وبق یوبق و وبق یبق ایباق هلاک کردن **ثقة** اعتماد کردن و استوار
داشتن **ع بکسرهما** میثاق عهد و استوار موثوق مثله مواثیق مواثق جمع علی الاصل و میاثیق و میاثق ایضا موثقة عهد کردن باهم و منه قوله
تعالی و میثاقه الذی واثقکم به ایثاق بند کردن وثاق بالکسر و الفتح بند و منه قوله تعالی فشدوا الوثاق وثیق استوار وثاق جمع وثاقة استوار شدن
ع بضمها و یقال اخذه بالوثیقة ای بالثقة توثیق استوار کردن و معتمد داشتن توثق استوار کاری استیثاق وثیقت گرفتن از کسی **ودق** باران
ع فاکه و نزدیک شدن مستدبا و فی المثل ودق العیر الی الماء ای دنا منه یضرب لمن خشع للشیء لحرصه علیه مودق جای آرام یافتن بجیزی صلیته
بالباء و بشن خواه شدن مادیان و مادهٔ خر ایدق ستیداق شده فرس ودیق و ودوق و دیق نعتان منهما الاسم وداق بالکسر یقال للاتان بها وداق
ذات و دقین الداهیة ای ذات وجهین کانها جاءت من وجهین ودیقه سختی گرما وداق تیر **ورق** سیم مضروب ورق بسکون الوسط مثله نث نعات
مثل کبد و کبد و کبد و کلمة و کلمة منقل کسرة الراء الی الواو و تبرک علی حالها ایضا رقة کذلک و لما عوض عن الواو و فی الحدیث فی الرقة ربع العشر و جمع علی رقین
مثل ارة و ارین منه قولهم ان الرقین تغطی افن الافین و یقال فی الرفع هذه الرقون وراق کاغذ برنده و نویسنده و مرد بسیار سیم ورق بفتحتین برگ کاغذ بریده
و برگ شجرة ورقة یکی و رقه مرقه بسیار برگ وراق بالفتح گیاه و سبزی زمین ورق بسکون برگ گرفتن از درخت و برون آوردن درخت یراق برگ بیرون آوردن
درخت توریق مثله وارقة درخت سبز و یقال اورق الرجل ای کثر ماله و اورق الصائد اذا لم یصید و اورق الغازی اذا لم یغنم و اورق الطالب اذا لم ینل و ایضا تحریک
ایضا ما استدار من الدم علی الارض قال ابو عبیدة اوله ورق و هو مثل الرش و البصیرة مثل فرسن البعیر و الجدیة الاعظم من ذلک الاسان فی طول الرمح و الجمع الالیاف
القوم حداثهم و ایضا سواد المال من دراهم و ابل و غیر ذلک و یقال فی القوس ورقة ای عیب اورق شتر خاکستر گون و خاکستر زفا و گرگ و کبوتر و فاخته و قوم جانا
عام الربیع کانه ای کانه ارادوه بغاتصغیر اورق نقلب الواو و الفا عام اورق ای لا مطر فیه ورق جمع ورقاء ایضا نام مردی و الجمع وراق بفتح القاف و کسرها

مثل صحاری و تنسبه الیه درتعادی بدبو هی بمرة القانیث واوداو فلان ابن مورق بالفتح و هو شاذ مثل موحد **وسق** بار کردن و بار کردن قوله تعالی واللیل
وما وسق ای جلل اللیل الجبال والاشجار والبحار والارض فاجتمعت له فقد وسقها ای ضمها و منه سمیت الوسیقة و هی من الابل کالرفقة من الناس و بار شتر
و شصت صاع و به داشتن و یقال لا افعله ما وسقت عینی الماء و بار گرفتن ناقه و خران **عـ فاکه** فهی ناقة واسق و نوق وساق مثل نائم و نیام و
مواسیق و هو جمع علی غیر قیاس اتساق ترتیب دادن توسیق تنگ تنگ کردن بار را استیاق گرد آمدن شتر ایساق بار کردن شتر را و بسیار
بار آوردن نخل و رخت میان مرغی که بال برهم زند در پریدن میاسیق جماعت **وشیق** و شیقه گوشت یک جوش قدید کرده بجهت توشه و فی الحدیث
انه اتی بوشیقة یابسة من لحم صید فقال انی حرام ای محرم یقال وشقت اللحم و اتشقت بمعنی و اشق نام سگی و نام مردی **وعاق** آواز کردن شکم
ستور آید وقت رفتار و عیق کذلک **عـ فاکه** رجل وعق بکسر العین ای عسر و بد خو وعقة بالفتح و هی الشراسة و شدة الخلق توعیق مرجع بد خوی
نسبت کردن کسی را **وفاق** موافقت سازواری کردن توافق اتفاق با هم یکی شدن و هم پشتی کردن و وفقته ای صادفته توفیق دست دادن
کسی را بکاری استیفاق توفیق جستن و یقال وفقت امرک تفق بالکسر فیهما ای صادفته موفقا و هو من التوفیق ای سازوار رسنده یقال حلوبته وفق عیاله
ای لها لبن قدر کفایتهم لا فضل فیه و یقال اتیتک لوفق الامر و توفاق الامر و تیفاقه و یقال کان ذلک لمیفاق الهلال و تیفاقه و توفاقه ای حین اهل الهلال تیفاق
سوفار تیر بر زه کمان نهادن یقال اوفقت السهم و افقت به و لا یقال اوفقت **وقوقة** بانگ سگ در وقت خوف وقواق مثل کواکب نوعی از حیوان و نام
درختی و بلاد الوقواق فوق بلاد الصین **ولق** شتافتن **عـ فاکه** و همیشه رفتن در دروغ گفتن منه قرائة عائشة رضی الله عنها قوله تعالی اذ تلقونه بالسنتکم
و زدن یقال ولق بالسیف ولقات ای ضربات ولیقه طعامی از مسکه و آرد ولقی نوعی از رفتار ناقه و لقی ایضا ای سریعة اولق نوعی از دیوانگی و هو فوعل لانهم
قالوا الق الرجل فهو مالوق علی مفعول و یقال ایضا ما ولق علی مولوق فان جعلته من هذا فهو فوعل **مقة** دوست داشتن والهاء عوض من الواو
عـ بکسرهما و هی بنت نو نام مردی **وهق** بالتحریک و التسکین کمند و مواهقة مثل مواعدة و مواهقة گردن بگردن نهادن در رفتن یقال تواهقت
الرکاب ای تسایرت **یبنیق** بالکسر جاکر و خادم یبنقة لقب مردی و تقرب به المثل انحق من هبنقة **هبرق** بالکسر انگشتر دار **هرق** مهره در رکاغذ
فارسی بهر مهارق جماعت هراقة بالکسر ریختن آب و خون خران و منه هراق الماء یهریقه بفتح الهاء وصله اراق یریق و هی فی الاصل ایضا اریق یریق و اصل
مضارعه یأریق فابدلوا الحرکة و سکون بین الراء و الیاء فصار یاریق و استثقلوا الهمزتین فی قولهم انا اأریقه فقالوا اهریقه مبدلة بالهاء و فیه لغة اخری
یقال اهرق الماء یهرق اهراقا قال سیبویه ابدلوا من الهمزة الهاء ثم الزمت فصارت کانها من نفس الکلمة ثم ادخلت الالف بعد علی الهاء و ترکت الهاء عوضا من
حذفهم العین لان اصل اهرق اریق و فیه لغة ثالثة اهراق یهریق اهریاقا فهو مهریق و ذاک مهراق بالتسکین و التحریک هذا شاذ و نظیره اسطاع یسطیع اسطاعا
بفتح الالف فی الماضی و ضم الیاء فی المستقبل لغة فی اطاع یطیع فجعلوا السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل فکذلک حکم الهاء و یهریق مثال
یهریق یفعل و مهراق مفعل و اما مثال یهریق بالتسکین لا یمکن ان ینطق به لان الهاء و الفاء جمیعا ساکنتان و کذلک مهرق و یقال مطر مهرورق ایضا
من باب افعیعال **هزق** **فاکه** رعد سخت آواز اهزاق بسیار خندیدن مهزاق زن بسیار خنده **هقهقة** مثل قحقحة رفتار سخت و سیر شدید
هوق فاکه گیاه تازه و مشی الهوقی ای مشی علی جانب مرة **هیق** شترمرغ نر و سیقهم کذلک و المیم زائدة **فصل الیاء** **یرقان** زرد گشتن
که در کشت افتد و بیماری زرده یقال زرع مارق و میروق و یرقان بالهمزة یارق معرب یاره و یستانه بعضه **یقق** بفتح قاف اول و کسر
سخت سپید **یلق** بالتحریک سپید و هر چیز یلقه ماده بز سپید **یلمق** قبا معرب یلمه یلامق جماعت **باب الکاف فصل الالف**
اراکة بالفتح درخت شوراکه یکی اراک همیشه در اراک استان بودن شتر و بجای مقیم بودن **عـ فاضه** و که یقال ارکت
الابل ای رعت الاراک و قیل اقامت فی الاراک فهی ارکة و الجمع اوارک قیل ارکت الابل بمکان کذا اذا لزمته فلم تبرح و ارک الرجل
بالمکان ای اقام به اروک ایضا فرود نشستن با سر حیث یقال بهمزت اریکة الجرح اذا سبت عشیشه و ظهره لحمة صحیحا احمر و لم تعله الجلد بعد

بالتحریک بیماری شتر از خوردن اراک ع کافه ارکه اراکی نعت منه مثل طلحه وطلاحی اریکه تخت آراسته اراک جماعت اریک نام یک وادی ارک صنمتین
موضعی اسکتان دو کرانه فرج المأسوکة التی اخطأت خافضتها ای ختانتها فاصابت غیر موضع الخفض افک بالکسر دروغ افیکه مکذوب
افائک جماعت اماک دروغگوی افک بالفتح مصدر منه وبازگردانیدن از چیزی وبرگردانیدن چیزی ع فاکه قوله تعالی قالوا اجئتنا لتأفکنا عن آلهتنا
ای لتصرفنا وائتفکت البلدة باهلها ای انقلبت موتفکات شهرهای قوم لوط که برگردانیده شده است و بادهائیکه مختلف وزد از هر جهتی مأفوک ضعیف
عقل ورای مثل مأفون قوله تعالی یؤفک عنه من افک قال مجاهد ای یوفن عنه من افن ارض مأفوکة التی لم یصبها مطر ولیس بها نبات ورجل مأفوک ای
لا یصیب خیرا اکته سخنی گرما مثل الاجه الا ان الاکة الحر المحتدم الذی لا ریح فیه والاجه التوهج واتک منه مثل افتعل وهو یوم اک واکیک و سخنی روزگار
الوک پیغام مالک مالکه بضم اللام فیهما کذلک آنک بضم النون سرب وفی الحدیث من استمع الی قینة صب فی اذنیه الآنک ... لم یجی علی افعل واحد
الا آنک واشد لانه من ابنیة الجمع ایکه درختستان ایک جماعت ومن قرأ اصحاب الایکة فهی الغیضة ومن قرأ لیکة فهی اسم للقریة ویقال هما مثل مکة وبکة

فصل الباء تبک بریدن ع فاطعه وکه سیف باتک ای صارم وگرفتن چیزی را و گسلیدن آن تبکه بالکسر پاره برکشیده شود چون موی دبر مرغ
و پشم و مانند آن تبک جماعت تبکه ایضا جمه من اللیل تاریکی شب وتبک آذان الانعام ای قطعها شدد للکثرة قوله تعالی فلیبتکن آذان الانعام بروک
خفتن شتر ع فاضه براک فرو خوابانیدن وهو قلیل والاکثر اناخه یقال تنخ فاستناخ ویقال ماله برک حل و کل شیء ثبت واقام فقد برک برک شتر بسیار
بروک جماعت و سینه شتر برکه بالکسر کذلک و حوض برک جماعت ویقال ما احسن برکة هذه الناقة وهو اسم للبروک کالرکبة والجلسة ابتراک سینه بر زمین نهادن
و شتاب دویدن و بزیر سینه گرفتن کسی را براکاء بالفتح پای داشتن و ثبات ورزیدن در کارزار و کوشش نمودن ویقال فی الحرب براک براک
ای ابرکوا برکه بفتحات افزون شدن و فراخی و خیر تبریک دعا کردن کسی را ببرکت طعام بریک کانه مبارک ویقال بارک الله فیک ولک و علیک وبارکه قوله تعالی
ان بورک من فی النار ومن حولها وتبارک الله ای بارک مثل قاتل وتقاتل الا ان فاعل یتعدی وتفاعل لا یتعدی وتبرکت به ای تیمنت برکه بالضم عنبت
سپید از مرغان آبی برک جماعت براکه نوعی از کشتیها برکان مثل زعفران نوعی از جامها بروک بالفتح زنی که شوی خواهد و او را پسر رسیده چون
بوده باشد برک بالکسر نام موضعی از نواحی یمن تبراک بکسرتین نام موضعی لبک شتابیدن و درهم ریختن جامه و دراداد رود و دروغ گفتن ع فاضه وکه
ویقال هو یلبک الکذب ای یخلقه بتاک بسیار دروغگوی ناقه بتکی سبک رفتار و سبک روح بکته بازداشتن ومزاحم شدن ع فاطعه ویقال
تباک القوم ای ازدحموا و بک عنقه ای دقها بکه ایضا نام بطن مکه ابک نام موضعی بعلبک نام شهری در اکلمتان جعلتا واحدة فعل اسم صنم ودیگر اسم رجل
اخترع بناء تلک البلدة وسماها باسمه وباسم صنم فان شئت بنیت الاسم الاول علی الفتح واعربت الثانی باعراب ما لا ینصرف وان شئت اضفت الاول الی
الثانی واعربت الاول وخفضت الثانی وانسبته الیه بعلی وان شئت بکی علی ما ذکرناه فی عبد شمس بعکوکه الناس مجتمعهم بلعک شتر بسیار کلان
سال و نوعی از خرما و هی لغة فی بلعق نبک بن هرخیزی معرب ویقال هو الامن نبک الارض ای من صلبها تنبک مقیم شدن بجا ویقال تنبکوا فیه ای
اقاموا به وکان تنارة وهی اسم من تنار بالبلد ای اقام بها قال ابن درید النبک من نبذ الطیب عربی بنادک مثل بنادق بوک جستن نر بر ماده ع
فاضه توکو وهی تفعل من البوک و هو موضع و رای النبی صلعم قوما من صحابه یبوکون حسی تبوک ای یدخلون فیها القدح ویحرکونه لیخرج الماء فقال مازلتم
تبوکونها فسمیت تلک الغزوة غزوة تبوک قال ابو زید بقیسته اول بوک بسی اول شیء ویقال بوکت الناقة تبوک بوکا ای سمنت وحکی ابن السکیت
ناقة بائک ای فتیة حسنة بوائک جماعت

فصل التاء اترک گذاشتن ع فاضه وتارکت البیع متارکة و تراک بمعنی اترک و هو اسم
لفعل الامر ویقال ما اترک شیئا و هو افتعل ترکة المیت بکسر الوسط ترانه یعنی مالیکه از مرده مانده باشد ترکه زنیکه
مانده باشد و او را کسی نخواهد و بیضه شترمرغ که گذاشته باشد و مرغزاریکه ناچریده مانده باشد ترکه خود آهنین ترک
جماعت ترک بالضم طایفه مردم از اولاد یافث بن نوح علیه السلام اتراک جماعت تکه بالکسر ازاربند تکک جماعت ویقال

احمق فاک تاک اتباع له وقد یفرد ایضاً و یقال احمق تاک و تکلت بالفتح تکوکا و یقال ابیت لان تحق و تنک و تکه البنیان بلی بعد ان جاد و بلغ منه و تکلت
الشیٔ ای طحنته حتی شدخته **تمک** دراز شدن کوهان شتر ع فاضه سنام تامک نعت منه **فصل الجیم جاک** بالکسر جیک ره بند رنگ
توده و شکن آب و زره موی ج حبک جمع الحباک حبک جمع الحبیکه حبائک فی حدیث الدجال ان شعره حبک حبک نیکو بافتن جامه را ع فاکه حباک
استوار و نیکو کردن هر چیزی و فی الحدیث ان عائشة رضی الله تعالی عنها کانت تحتبک تحت الدرع فی الصلوة ای تشد الازار و تحکمه و گرد برای بستن
مثل الاحتبار محبوک ستور ستوار از اندام حبکه بالتحریک مثل عبکه بیست کوله کرده حبرکی لغة حبرکاة للتانیث و ربا شبه الرجل الغلیظ الطویل الظهر
القصیر الرجلین فیقال حبرکی و تصغیره حبیرک لان الالف المقصورة تحذف فی التصغیر اذا کان خماسیاً سواء کانت للتانیث اولا تقول فی قرقری قریقر
و فی جحجبی جحیجب و فی حولایا حویلی او تثبت الالف فیه اذا کانت ممدودة **حنک** حنکان شتاب رفتن و گام خرد نهادن و یقال ادری علی ای
وجه حنکوا و ربما قالوا اعنکوا احنک حونکی کوتاه لاغر حوالک شترمرغ بچگان **حرکة** بفتحتین جنبش و هو ضد السکون تحریک جنبانیدن تحرک جنبیدن یقال
ما احسن به حراک بالفتح ای حرکة محراک آتش گاه و غلام حرک خفیف ذکی حارک کتف اسب حرک حارک زدن اسب را ع فاکه حرکه حرکته بر سرین
نزل حرقفة حراکک ع ت ج حراکیک کذلک **احتراک** بالزاء المعجمة جامه بخود درکشیدن ع فاکه و یقال خرکته خرکه بالحبل بالکسر لغة فی خرقته ای شددت
حسک بالتحریک خار مغیلان حسکة یکی و آنچه از آهن سازند چون خار مغیلان و برراه لشکر خصم انداز زند و کینه در دل داشتن ع فاکه یقال فی صدره
علی حسکة و حساکة ای عداوة و ضغن حسیکة ایضاً خارپشت **حشک** پر شدن پستان شیر حشوک کذلک ع فاکه ناقة حشوک و حشود التی یجتمع اللبن
فی ضرعها سریعاً و حشکت النخلة ای کثر حملها و نخلة حاشک و حشکت الناقة ای ترکتها و لم حلبها حتی یجتمع لبنها حشاک بالکسر جریب در آن بند گوساله
و حشک القوم احتشدوا و اجتمعوا و حشک الریح ای ضعفت و خلفت هبابها و ریاح حواشک مختلفات الهباب حشکة باران ریزه حشکت السماء حشکا نام
جوی **حک** بسودن ع فاضه یقال حک فی صدری ای تحالج و یقال ما حک فی صدری کذا ای ما انشرح له صدری حکاک خراشیدن ای الجری را
مایدن ملبالیاء تکلک موبین مثله بالباء و کاویدن با کسی محاکه برابر کردن باهم پهلو سودن حکه بالکسر خارش گر و یقال العقیت فی فیه حاکه ای سن
حکک بالتحریک سنگهای سپید نرم و انما ظهر فیه التضعیف للفرق بین فعل و فعیل حکیک سم سوده حکاکة بالضم سونس هرچیزی جذل محکک چوب که در عطن
نهاده باشند تا شتر گرگین خود را بدو مالد و یقال انا جذیلها المحکک و عذیقها المرجب اراد انه یستشفی برایه و تدبیره **حلوکة** احلیلاک سخت سیاه
شدن ع فاضه احلنکاک ایک سیاه شدن حلک سیاهی اسود حالک حالک ایضاً اسود مثل حلک الغراب و حنک الغراب و هو سواده و منقاره
حلکوک بالتحریک سخت سیاه حلکه یقال بهرة نوعی از دو بشنین کرمکی که در ریگ باشد حلکا مثال عنقاء کذلک **حمکة** سپش حمک ع ت جا و موجبه هرچه
ریزه باشد از هر جنس **حنک** لبشه کردن ستور را ع فاضه و که احتناک کذلک ایضاً خوردن ملخ گیاه زمین را و قوله تعالی لاحتنکن
ذریته یقال الغواء یرید لاستولین علیهم و استوار شدن و آزموده شدن حنکه بالضم آزمایش و تجربه مدوال که منجهای پالان لوی استوار کنند حناک
جماعت حبال برمته و برام و حنکت الشیٔ ای فهمته و احکمته حنک بالتحریک زیر زنخ و بتفوز از مردم و جز آن حنکت الصبی و حنکته اذا مضغت تمراً او غیره
ثم دلکته بحنکه و الصبی محنوک و محنک و یقال حنکته السن و احنکته ای احکمته التجارب و الامور فهو محتنک و محنک و هذا البعیر احنک الابل ای اشدها اکلا
و هو شاذ لان الحلقة لا یقال منها ما افعله تحنک عمامه از زیر زنخ برآوردن **حوک** جامه بافتن فهو حائک و هم حاکة و حوکه و هن حوائک محاکه
جای بافتن حوک ایضاً بادروج **حیکان** رفتن کوتاه بالا ع فاکه و قد حاک یحیک حیکانا اذا حرک منکبیه و فحج بین رجلیه فی المشی
و تبختر حیکانه ای ضخمة محیک اثر سیف و یقال ما حاک فیه السیف و احاک بمعنی اثر و عمل حیک کارگر شدن سخن در دل و شمشیر در زخمگاه
فصل الدال درک تک و منتهی و النار درکات ای منازل و الجنة درجات درک بالتحریک رسن پاره که در گوشه دلو بندند و
وانچه در پی پدید آید از عوارض یقال علیه ضمان الدرک و سکون ایضاً ادراک دررسیدن یقال ادرکته و ادرکت زمانه

وادرکته ببصری ای رأیته وادرک الغلام وادرک الثمر ای بلغ ونضج وادرک الدقیق ای فنی وتدارکت فات وتدارک القوم ای تلاحقوا ومنه قوله تعالی
حتی اذا اداّرکوا فیها جمیعا واصله تدارکوا فادغمت التاء فی الدال واجتلبت الالف لیسلم السکون وتدارک الثریان ای ادرک ثری المطر ثری الارض وقولهم
درک ای ادرک وهو اسم لفعل الامر وکسرت الکاف لاجتماع الساکنین دریکه راندة ای طریدة درک مدارکه بپای شدن در پی آوار رفتن و نام سگی یقال
لا بارک الله لاتارکیولا دارک کلمة مبنی مدرکه لقب مردی دراک نیک دریابنده درملک آرد سپید بسته درنوک بالضم نوعی از فکندنی دعک مالیدن
ونرم کردن ع بفتحهما یقال دعکت الادیم والخصم وتداعک الرجلان فی الحرب ای تمرسا ورجل دعک ای محک دعکة لغة فی دعقة وهی جماعة من
الابل دک کوفتن وریزه کردن وهموار کردن ع فاضه قوله تعالی فدکتا دکة واحدة ارض دک زمین کوفته وهموار کرده دکوک جمعت وقوله تعالی
جعله دکا یحتمل ان یکون مصدرا ای دکه او اراد جعله ذا دک فقرئ بالمد ای جعله دکاء فحذف لان الجبل مذکر رجل مدکوک ای دکته الحمی ودککت الرکی ای
دفنته بالتراب مندکت الجبال ای صارت دکاوات وهی رواب من طین واحدتها دکا ناقة دکاء الاسنام لها والجمع دک بالضم ودکاوات مثل حمر وحمراوات
دک بالضم کوه نرم دکک جمعت مثل حجر جمع حجرة فرس دک اذا کان منبسطا عریض الظهر وخیل دک رجل مدک بالکسر ای قوی الوطء للارض ومنه مدکة قوتیه
علی الحمل دکداک ریگ نرمین چسبیده وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم سأل جریر بن عبد الله عن منزله فقال سهل ودکداک وسلم واراک دکادک
دکادیک جمعت جوا [illegible] دکیک ای نام دژی بالفتح دکان بالضم دکانچه که بروی نشینند دلک مالیدن بدست ع فاضه دلوک گشتن آفتاب ع
فاضه قوله تعالی اقم الصلوة لدلوک الشمس ویقال دلوکها غروبها مالکته ماطلته دلوک بالفتح بوی خوش که بخود در مالند دلیک حالکه نا [illegible] باشد طعام
ندخرما و مسکه تدلک خویشتن بمالیدن بوقت شستن اندام وفرس مدلوک الحجبة اذا لم یکن لحجبته اشراف دلعک مثل لعس ای ناقة ضخمة مع استرخاء
فیها دموک بالفتح چرخ دلو سبک گردد هر چه تیز رو باشد دمک شتاب رو دویدن خرگوش ع فاضه رحی دموک آسیای زود بس کننده دموک ایضا اسپی
دموک بالضم تابان شدن ع فاضه ویقال اصابتهم داکة من دوالک الدهر ای داهیة من دواهیه دنک بالکسر حب [illegible] یعنی [illegible] وهی المعلقة ایضا
مداک هو الساف من البناء دملک سخت رحی دملک ای شدید الطحن بفصل مدملک ای املس مدر وتقول منه دملکت الشئ فتدملک حافر مدملک مثل مدملق
ومدملج دملوک بالضم الحجر المدور دوک مداک مالیدن و ساییدن دارو بوی خوش ع فاضه مداک ایضا سنگ صلایه مدوک بالکسر سنگ [illegible] ای با
القوم یدوکون دوکا ای باتوا فی اختلاط ودوران ووقعوا فی دوکة بالفتح ودوکة بالضم ای فی خصومة وشر ع فاضه وتداوک القوم ای تضایقوا
فی حرب وشر دهک دست آس کردن وشکستن ع بفتحهما دهک بضمتین جمع دهوک بالفتح دیک بالکسر خروس دیکة دیوک جمعت فصل الراء
ربک درامیختن چیزی را ع فاضه یقال ربکت الشئ اربکه ای خلطته فارتبک واختلط وارتبک الرجل فی الامر ای نشب فیه ولم یکد یتخلص منه ربک
ایضا اصلاح الثرید ربیکة طعامیکه از خرما و مسکه و [illegible] سازند وفی المثل [illegible] فاربکوا له رتک رتکان بالتحریک پویه دویدن شتر ولایقال لما
الا للبعیر خاصة ع فاضه ارتاک متعدفیه رک دست را با گردن بهم غل کردن گناه را بر گردن کسی لازم کردن جزوی بر جزوی [illegible] چیزی
افکندن ع فاضه یقال رککت الشئ بعضه علی بعض ای طرحته رک بالکسر باران نرم ریزه رکاک جمعت یقال ارکت السماء ای جاءت بالرک
وارکت الارض مجهولا ورک الشئ ای رق وضعف رکیک ای ضعیف واسترکه ای استضعفه وفی الحدیث انه صلعم لعن الرکاکة وهو الذی لایغار
علی اهله رکک بالتحریک نام ابی رک ایضا مثله مکران مرتک اذا لم یبین کلامه [illegible] زن کلان سرین [illegible] وفی المثل شحمة الرکی علی فعلی هو الذی
یذوب سریعا یضرب لمن لایغنیک [illegible] رکات جا دستار [illegible] مرکوک قدح [illegible] رموک اقامت کردن بجای ع فاضه ارماک مقیم کردن
دیگر برا رمکة بالتحریک مادیان برذون رماک جمعت رمکات ارماک کذلک رامک بفتح المیم وکسرها شئ اسود یخلط بالمسک رمکة بالضم
نوعی از رنگهای شتر جمل ارمک وناقة رمکاء ارمکاک بدان رنگ شدن شتر یرموک بالیاء موضعی ومنه یوم الیرموک یقال مر فلان یترموک
کانه یموج فی مشیته فصل الزاء زحک بیره مانده شدن شتر از ع بفتحهما وازحک الرجل اذا اعیت دابته [illegible]

از عکلی کوتاه بالای ناکس عکوک بالضم کذلک و ایضا شتر فربه از عالک زعالیک جمع مشی زکیک ای متعرمطر رفتار تنگ تنگ یقال کرت لسدابه کما
یقال زافت الحمامة والزکک المهزول رجل زکازک مرد زشت ردی خوار زملی دمغز جانور برنده زونک بفتحتین مشدد کوتاه بالا زشت روز ونرک
کذلک **فصل السین** **سبک** گداختن زر و نقره **عع فاکه** سبیکه پاره نقره گداخته سبائک جمع سبنک بیش سم ستور سنابک جمع و فی
الحدیث تخرجکم الروم منها کفرا کفرا الی سنبک من الارض قیل شبه الارض التی یخرجون الیها بالسنبک فی غلظته و قلة خیره **استحنکاک** تاریک سیاه
شدن شب و بحو شعر مستحنکک شدید السواد **سدک** بالکسر ای زنده **سفک** ریختن خون **عع فاکه** سفاک بسیار خونریز و السفاح
ای القادر علی الکلام **سک** بند آهن و مسمار سکی مثله سکاک جمع و زره تنگ حلقه و میخ دوز کردن در آهن و از آن بر کندن گوش و رفتن
شکم **عع فاضه** سکک بفتحتین خردی گوش اذن سکاء نعت منه یقال کل سکاء تبیض و کل شرقاء تلد یعنی السکاء التی لا اذن لها و الشرقاء
التی لها اذن مشقوقة استکاک کر شدن و تنگ شدن سوراخ گوش و انبوه شدن گیاه سکه بالکسر آهن آماج و رسته خرما بنان نشانده و منه
قولهم خیر المال مهرة مامورة او سکة مابورة قال و معنی هذا الکلام خیر المال نتاج مورع و کوچه خرد و مهره درم و دینار سبک بالضم چاه تنگ و سوراخ
گژدم و نوعی از بوی خوش سکاک و سکاکه هوای میان زمین و آسمان یقال و الله لا احدک و لو نزوت فی السکاک ای فیما بین السماء و الارض سکاسک
پدر قبیله از یمن سکسکی منسوب الیه **سلک** بالکسر رشته و بالفتح در کشیدن چیزی در چیزی **عع فاضه** انسلاک لازم فیه اسلاک در کشیدن سلک بالضم
و فتح لام بچه کبک سلکة مونثه سلکان جمع مثل صرد و صردان سلیک نام مردی و طعنة سلکی ای مستقیمة تلقاء وجهه و فی المثل سلکی و لیست بمخلوجة ای
مستقیمة لا معوجة **سمک** بر داشتن و سقف خانه **عع فاضه** یقال سمک الله السماء سمکا سموک بلند شدن یقال سنام سامک ای عال مرتفع
مسموکات آسمانها و یقال اسمک فی الریم ای اصعد فی الدرجة مساک چوب و شاخه که خرگاه را بوی در دا کنند سماکان دو ستاره سماک اعزل و سماک
رامح سمک بالتحریک ماهی سمکة یکی سماک سموک جمع سمیکا ماهی ریزه که خشک کنند از اسیهک **سهک** باد سخت مثل سهیج و سهوج یقال سهکت الریح
الارض اذا اطارت ترابها و ذلک التراب سهیک مسهک ممر الریح سهوک سبک و کوفتن بسنو **عع فاضه** فرس مسهک بالکسر سریع الجری سودن **عع**
بفتحتما سهک بالتحریک بوی ماهی زنگ آهن یقال هی من السمک و من صبدء الحدید سهکة کما یقال هی من اللبن وحرة و من اللحم غمرة و یقال بعینه
سا هک ای رمد و حکة و سهوکة فمشوک ای دبر و هلک رسواک چوب دندان مال مسواک مثله سوک جمع سواک مثل کتب و کتاب و یقال سوک فاه و
استاک و تسوک و لم یذکر الفم فیها و جارت الابل تتساوک ای تتمایل من الضعف فی مشیها **فصل الشین** **شبک** در آمیختن و بیکدیگر در آوردن چیزی
و منه تشبیک الاصابع شباک و حدة الشبابیک و هی المشبکة من الحدید و رسم مشبکه و منها شبکة لسبب آنکه قرابة شبکة بالتحریک و اشتباک جمع و ربما سموا
الابار شبا کا اذا کثرت فی الارض و تقاربت و اشتبک الظلام ای اختلط **شریک** انباز شرکاء جمع اشراک کذلک مثل شریف و شرفاء
و اشراف شریکة مونث شرایک جمع مشارکت انبازی کردن اشتراک تشارک کذلک و یقال رایت فلانا مشترکا اذا کان یحدث نفسه
کالمهموم و یقال شرکته بالکسر فی البیع و المیراث اشرکه بالفتح شرکة و الاسم الشرک و هو الکفر ایضا اشراک جمع یقال اشرک بالله
فهو مشرک و مشرکی و قوله تعالی و اشرکه فی امری ای اجعله شریکی فیه شراک بالکسر بند نعل از دوال شرک اشرک جمع
و اشرکت نعلی ای جعلت لها شراکا و شرکتها کذلک شرک بالتحریک دام شرکة یکی و ایضا شاه ره و میانه راه و قولهم
الکلاء فی بنی فلان شرک بفتحتین ای طرائق عن ابی نصر الواحد شراک و یقال لحمة لطما شرکیا باضافه ای سریعا
متتابعا **شک** گمان و هو خلاف الیقین یقال شککت فی کذا و تشککت فیه و شککنی فیه فلان و شکیدن ستور بر جهیدن شکم
ای لنگ **عع فاضه** شکوک بالفتح ناقه بسیار موی که لاغری و فربهی وی پیدا نباشد شکة بالکسر
سلاح و چوب که دسته تیر را لوی فانه کنند و یقال رجل شاک السلاح و شاک فی السلاح و انشاک السلاح هر دو اسلاح تمام

وقوم شكاكى فى الحديد ويقال شكلته بالرمح اى خرقته وانتظمته شليكه گروهى از مردم شكايك جماعت **شوكة** خار وتيزى وقوت شوك جماعت وايضا قوت
وتيزى نمودن يقال شاك الرجل يشاك شوكا مثل خاف يخاف فهو شائك السلاح وشاكى السلاح ايضا مقلوب منه وپيدا آمدن پستان دختر يقال شاك
ثدى الجارية ودندان نيشتر برآمدن شتر را يقال شاك نيما البعير طلعت انيابه شجر شائك درخت خارناك شجرة شاكة بسيار خار شوك بكار خستن وخار
درآمدن متعدى ولازم **عـ فاضـ** شاكة شليكه بخارستان درافتادن كسى **عـ كا فـ** يقال شكت الرجل اى ادخلت فى جسده شوكة وشاكتنى الشوكة
اى دخلت فى جسدى وقد شكت شاكة وشكته اى دخلت فيها شوك پستان دختر برآمدن ودندان نيشتر شتر وموى برآمدن بعد از ستردن وسيخ برشدن
جوزه وپنهان آن خار بر سر ديوار نهادن بر دو شوكا ديرد درشت يافته اشواك بسيار خار شدن درخت ارض مشوكة وشجرة شوكة منه شوكة العقرب
نيش كژدم شوكة الحائك گزنده بافكاره روى جامه بوى هموار كند وهى الصيصة ايضا **فصل الصاد صاك** بالتحريك بوى خوى بدن از مردم
عـ كا فـ صعلوك بالضم درويش صعاليك العرب ذؤبانها تصعلك درويش شدن تصعلكت الابل اى طرحت اوبارها **صك** كوفتن
وزدن ومنه قوله تعالى فصكت وجهها ودر فراز كردن **عـ فاضـ** وچك صك صكاك صكوك جماعت رجل اصك وظليم اصك الذى زانوى
وى بر هم زند وحمار مصك وحمار مصك قوى شديد مصكة مونث منه صكة سختى گرما ميان روز يقال لقيته صكة عمى وهو اسم رجل ويقال تصغير
اعمى مرخما **صمكوك** صمكيك مرد درشت خوى جافى لبن صمكوك صميكيك لزج صمكك قوى اصماك اللبن بالهمزه اى خثر صداحى تصير كالجبن
واصماك الرجل اى غضب بقيته اول صوك صوك اى اول شيئ صوك بوى خوش گرفتن جامه واندام وجز آن **عـ فاضـ** صلته بالبار
صيك كذلك **عـ فا كـ** يقال صاك الطيب بجلده **فصل الضاد ضبارك** بالكسر ضبارك بالضم مرد درشت مضم ضبارك بالفتح
جماعت **ضحك** بكسرتين وسكون حا وضحك فاكه وسكونه اربع لغات خنديدن **عـ كا فـ** ضحكة يكبار خنده متعدد بالباء وهى تضاحك
استضحاك بمعنى ضحاك خندانيدن رجل ضحكة مثال همزة بسيار خندنده ضحكة بالسكون آنكه بر وى خندند ضحوكة آنچه از وى خنده آيد امراة
مضحاك بالكسر زن بسيار خند ضاحك بر بارق ضواحك دندان كه در خنده پيدا شود ضحوك بالفتح راه فراخ ضحك بالسكون شكوفه وضحك القرد اى
صوت **ضريك** نابينا ودرويش ضرائك ضركا جماعت **ضكضكة** نوعى از رفتار كه آنرا سكيك گويند رجل ضكضاك اى قصير وامراة
ضكضاكة اى مكتنزة اللحم **ضمكاك** سبز شدن زمين وهنبات **ضنك** تنگ ضناك بالفتح زن آكنده گوشت ضناك بالضم زكام ضنوك
زكم **فصل العين** يقال جاء فى عبكته ولابكته فالعبكة مثل الحبكة وهى الحبة من السويق واللبكة قطعة ثريد وما فى النحى عبكة اى شئ من السمن
مثل عبقة ومنه قولهم ما ابالية عبكة **عتك** بالتحريك ازرق بو وعتك البول على فخذ الناقة اى يبس **عـ فا كـ** عاتكة كمان ديرينه سرخ
ونام زنى قال النبى عليه الصلوة والسلام انا ابن العواتك من سليم يعنى جداته وهن تسع عواتك عاتكة بنت هلال ام جد هاشم وعاتكة بنت مرة بن
هلال ام هاشم وعاتكة بنت الاوقص بن مرة بن هلال ام وهب بن عبد مناف بن زهرة جد رسول الله صلى الله عليه وسلم من قبل امه امه منهن وسائر العواتك جدات النبى من غير بنى سليم
عتيك قبيلة از عرب عتكى منسوب اليها **عرك** ماليدن **عـ فاضـ** وگوشمالى دادن ويقال عركت الانام اذا لمسته تنظر اجسمين ام
لا معاركة كارزار كردن معترك معركة معرك حرب جاى معركه بضم الراء كذلك عراك انبوهى مسركه يقال اوردها العراك اذا اوردها جميعا
الماء ونصب المصادر اى اوردها عراكا ثم دخل عليه الالف واللام كما قالوا مررت بهم الجماء الغفير والحمد لله فمن نصبه لم يغير
الالف واللام المصدر عن حاله عريكة طبيعت فلان لين العريكة اى سلس والانت عريكته اى انكسرت نخوته عروك بالفتح
من النوق مثل الشكوك ما معروك وارض معروكة اى مزدحم عليها اى لقى عركتها السائمة سيحى اجدبت عروك
بالضم حائض شدن عرك بالتحريك ماهى گيران وكشتى بانان واحد ذلك بكسر الراء مثله عرب كه مثل عرب وعرب رجل عرك اى
صريع وقوم عركون اى اشدا صراع ويقال لقيته عركة بالسكون اى مرة وعركات مرات عرك كننده بگوشت گزك سنبر قوى عركاء عسك جنبيدن بازدم

ع کافه **عفاک** گول عفک گولی عفک با زداشتن از حاجت و مماطلت کردن حق کسی ابل **معکوکة** ای محبوسة علکت الحدیث دوباره گفتن
خواستم سخن را عکه بالضم خنور مسکه عکک عکاک جماعت و ریگ توده گرم و عکة العشار ون یعلو النوق عند لقاحها و اعکت الناقة اذ ابهدلت لونها
غیر لونها عکه عکیک عکاک تیزی گرما یوم عک عکیک شدید الحر و عک یومنا یعک ای حمی و رجل عک ای صلب شدید و عکه بالسوط ای ضربه و فرس معک
اسپ تازیانه خوار عک بالفتح دائم شدن و گرم شدن تب عکة بن لونان نام مردی و یقال ائتزر فلان ازرة عکوک و ازرة عکی و هو ان یسبل
طرفی ازاره و یضم سائره عکه نام شهری و یقال هذا ارض عکة و ارض عکة تصاف لا تضاف ای حارة عکوک فربه کوتاه درشت و هو فلح بتکریر
العین لیس من المضاعف و جای درشت سخت **علک** بالکسر و بالفتح خائیدن علک داب اسپ لگام را ع فاضه شی علک ای لزج
عوانک رگ رحم عوانک جماعت و رگ پنهان در گوشت فرج اسپ و خر و گوسپند اعلنکک الشعر ای حلنکک و اجتمع **عنک** خفتن شیر و سطبر شدن
وی ع فاضه عانک ریگ توده بسته و سخت شده و سرخ دم عانک خون سرخ اعتناک غیر برین شتر بر ریگ فسرده عنک بالکسر یک آخر شب
و در معنک کلید آن **فصل الفاء** **فتک** ثلث لغات ناگاه گرفتن و ناگاه کشتن ع فاضه و رکه فاتک دلیر فتاک جماعت و فی الحدیث قید
الایمان الفتک لا یفتک مومن **فدک** بفتحتین نام دیهی از خیبر ابو فدیک نام مردی **فرک** مالیدن جامه و خوشه و سنبل ع فاضه افراک
وقت مالیدن شدن خوشه را و یقال للسنبول اذا یطلع نجم ثم فرخ و قصب ثم اعصف ثم سنبل ثم احب و البّ ثم اسفی ثم افرک ثم حصد فرک بالکسر
دشمن داشتن زن شوی را ع کافه امرأة فروک و فارک بغت منه و فرکها زوجها و لم یسمع هذا الحرف فی غیر الزوجین رجل مفرک مردی
که زنان او را دشمن دارند انفراک سست شدن منکب فرک بالتحریک سستی بن گوش ع کافه یقال اذن فرکاء و فرکه **فرسک** کمتری علی از
شفتالو **فکک** جدا کردن دو چیز بهم کشیده از یکدیگر و خلاص کردن و لذلک انفکیک و دارو در دهان کردن کودک را و از گرو بیرون آوردن گروی
را و آزاد کردن بنده را ع فاضه و یکی از دو زنخ یقال مقتل الرجل بین فکیه شیخ فاک پیر فرتوت فکاک الرهن بالفتح و الکسر بجه گرد در آورد و بیرون
آرند افتکاک گروی را از گرو بیرون آوردن انفکاک از هم جدا شدن و آزاد شدن یقال انفکت رقبته فلان من الرق و ما انفک فلان قائما
ای ما زال و انفکت قدمه او اصبعه ای انفرجت و زالت فکه کولی و سستی و گول شدن ع کافه و ستارگان گرد آمده پس سماک رامح قال الاصمعی
یسمیها الصبیان قصعة المساکین هو فاک ای احمق و فلان یتفکک اذا لم یکن به تماسک من حمق افک گشاده پیوند کتف از ضعف و سستی فکک
مصدر منه و ایضا انفساخ القدم و قال الاصمعی انما هو الفکک من قولک فکه یفکه فکا فاظهر التضعیف ضرورة **فلکة** چرخه ریسمان و پاره زمین گرد و ریگ
توده گرد فلک جماعت تفلیک گرد شدن پستان دختر تفلک کذلک و دهان بند ساختن از موی کشیم شتر بچه را تا شیر نخورد فلک کشتی واحد و جمع
و مونث و مذکر یکسان قوله تعالی فی الفلک المشحون جاء به مذکرا و واحدا و قوله تعالی و الفلک تجری فی البحر مونثا و قوله تعالی حتی اذا کنتم فی الفلک
و جرین بهم جمعا فکانه یذهب بها اذا کانت واحدة الی المرکب فیذکر و الی السفینة فیونث و عند سیبویه فلک جمع تکسیر فلک الذی هو واحد و لیست
مثل الجنب الجنب هو واحد و جمع لان فعلا و فعلا یشترکان فی الشئ الواحد مثل العرب و العرب و العجم و العجم و جاز ان یجمع فعل علی فعل مثل
اسد و اسد فلم یمنع ان یجمع فعل بالضم و تسکین ایضا علی فعل فلک بالتحریک سپهر و گردون و سپهر افلاک جماعت و یجوز ان یجمع علی فلک
مثل اسد و اسد خشب و خشب فیلکون بروی **فنوک** ستنهیدن صلفة بنفی ع فاضه و مقیم بودن بجای و پیوسته خوردن طعام فنک
فی الطعام بالکسر فنوکا لغة فیه فنک بفتحتین و له فنیک کرانه زنخ افنیک مثله و فی الحدیث اذا توضات فلا تنس الفنیکین یعنی جانبی العنفقة من عن
یمین و شمال و هما المنفلة **فصل الکاف** **کرکی** بالضم کلنگ کراکی جماعت **کعک** کاک **فصل اللام** **لبک** آمیختن کار ع فاضه امر
لبک ای مختلط و آمیختن سیت بالجبین و جبن بالجبن السناک و درامیخته شدن کار لبیکة من غنم و هو مثل البلیکة لبکة بالتحریک پاره از ثرید یقال
و لا لبکة **لحک** در آوردن چیزی در چیزی و چفسیدن بهم ع بفتحتیما یقال لوحک فقار ظهره ای قل عضهما ببعض و منی تلاحک

خلق بحکه مثال همزه کرمی کبود دم دراز مانند کریشه **لک** زدن عع فاضه مثل صکّ چیزی بوی لک سرخ کنند لُک بالضم دارو ان الکّاک ایضا ی
کردن لکیک پرگوشت لکاک عبت جماعت جمل لکاک ای ضخم وما ذقت **لماکا** ای شیا لما یقال ما تلمّجت لماجا وتلمک عندنا لماک ای تلمّج تلماج تلمک
ای تمظ وتلمک البعیر اذا لوی لحییه **لوک** خاییدن عع فاضه وفلان یلوک اعراض الناس ای یقع فیهم ویقال الکنی الی فلان ای کن رسولی
الیه وتحمل رسالتی وقد اکثروا من هذا اللفظ فی اشعارهم وقیاسه ان یقال الاکنی الیه وهذا وان کان من الالوک فی المعنی وهو الرسالة فلیس منه فی اللفظ
فصل المیم **متک** باقی مانده ختنه زن وزیادة در دو تریخ متکاء زن ختنه ناکرده **محک** ستهیدن عع بفتحهما رجل محک
ومماحک بمعنی مماحکة ای ملاحّة تماحک کذلک **امساک** چنگ در زدن تمسک استمساک تماسک مثله صلته بالبار تمسیک کذلک قری فلا تمسکوا بعصم
الکوافر وامسکت عن الکلام سکت تماسک خویشتن داشتن مسیک مرد بخیل مسک بضمتین کذلک ویقال فیه امساک ومساک ومساکة ای بخل مساک
ایضا جای که آب ایستد وردی مسکة بالضم بقیة از هر چیز ومن الابار الصلبة التی لا تحتاج الی طی مسک بالکسر مشک هو فارسی معرب وکانت العرب تسمیه
المشموم وثوب ممسک مصبوغ به مسک بالفتح پوست مسک بالتحریک دستیانه از عاج مسکة بفتحتین یکی رجل مسکة مثال همزة بخیل ویقال هو الذی لا یعلق
بشیء فیتخلص منه والجمع مسک **معک** ای مطل رجل معک ای مطول ومماعک مماطل لیّ وماین عع بفتحهما معکت الادیم ای دلکته ومعکت الدابة تمرغت
ومعکتها انا تمعیکا ویقال وقع فی معکوکاء ای فی شر **مک** مکیدن رجل مکّان ای مصّان وملجان وهو الذی یرضع الغنم من لومه ولا یحلب تمکک مغز استخوان
بیرون آوردن مکاکة بالضم مغز استخوان فی الحدیث لا تمککوا علی غرمائکم ای لا تستقصوا امتکاک همه تمام شیر پستان را مکیدن کره مکة معروف مکوک پیمانه وهو
ثلث کیلجات والکیلجة منا وسبعة اثمان منا والمنا رطلان والرطل اثنا عشر اوقیة والاوقیة استار وثلث استار والاستار اربعة مثاقیل ونصف والمثقال
درهم وثلاثة اسباع درهم والدرهم ستة دوانیق والدانق قیراطان والقیراط طسوجان والطسوج حبتان والحبة سدس ثمن درهم وهو جزء من ثمانیة واربعین
جزءا من درهم مکاکیک مکاکی جماعت **ملک** بالکسر معروف وملک کردن عع فاکه ومیانه راه ملک بالفتح خمیر سخت کردن هذا الشیء ملک یمینی وملک یمینی
والفتح افصح وملکت المرأة تزوجتها مملوک بنده تملیک ملک گردانیدن چیزی کسی را فهو مملک مال مملک وخشک گردانیدن وسخت کردن چوب را با آفتاب
یقال منه ملک النبعة املاک خمیر سخت کردن وزن دادن یقال شهدنا املاک فلان ولا یقال من ملاک فلان ملکوت من الملک کالرهبوت من الرهبة
یقال له ملکوت العراق وملکوة العراق ایضا مثل الترقوة ملک بالضم وتخفیف پادشاهی فهو ملک ملیک کان اللاک مخفف من ملک والملک مقصور من
مالک ج ملک ملوک املاک عبت جماعت مملکة مواضع که در ملک اید شان ملکه ای ملکه قهرا ملیک اتمل شاه زر خودان ویقال کنا عبید مملکة ولم نکن عبید قن قال الکسائی
القن ان یکون ملکه هو وابواه والمملکة بفتح اللام وضمها ان یغلب علیهم فیستعبدهم وهم فی الاصل احرار وقن هو المشتری ویقال ما فی ملکه شیء بالفتح والکسر
وما فی ملکه بفتحتین ایضا ای لا یملک شیئا ویقال فلان حسن الملکة اذا کان حسن الصنع الی ممالیکه وفی الحدیث لا یدخل الجنة سیء الملکة اذا کان سیء الصنع
ویقال لاذهبن فاما ملک واما هلک بضمها وفتحها ایضا ملاک الامر بالفتح والکسر ما یقوم به ویقال القلب ملاک الجسد وما لفلان مولی ملاکة دون الله ای لم یملکه
الا الله تعالی وما له ملاک بالفتح ای تماسک وما تمالک ای ما تماسک ملکة الدابة بفتحتین قوائمها وهادیها ملک بفتحتین فرشته واحد وجمع قال الکسائی اصله مالک
بتقدیم الهمزة من الالوک وهی الرسالة ثم قلبت وقدمت اللام فقیل ملاک ثم ترکت همزته لکثرة الاستعمال فلما جمعوها ردوها الیه فقالوا ملائکة وملائک ویقال
ایضا الماء ملاک امر ای یقوم به الامر مالک الحزین نام مرغی از مرغان آبی مالکان دو مالک یعنی مالک بن زید ومالک بن حنظلة **فصل النون** **نبکة**
پشته نبک ستر نبک بالتحریک جماعت نباک تپهای خرد مکان نابک مرتفع نوالبک جماعت **نزک** بالکسر نره سوسمار نیزک نیزه کوتاه نیازک جماعت
نزکه ای طعنه وکذلک اذا نزعه وطعن فیه بالقول عع فاکه رجل نزاک ای عیاب **نسکت** الشیء غسلته بالماء وطهرته فهو منسوک نسک بالضم
عبادت کردن عع فاضه ناسک ای عابد نسک تنسک ای تعبد نساکة پارسا شدن عع بضمهما نسیکة قربانی نسک بضمتین و نسائک
جماعت منسک بالفتح والکسر قربان جای **نوک** بالضم گولی نوکی گولی حماقة عع کافه انوک نعت منه مستوک مثله وقوم نوکی

فدوک وانوکه ای من جدته انوک و قالوا ما انوکه ولم یقوبوا انوک به **نهک** جامه پوشیدن تا کهنه شود **ع بفتحهما** یقال ما انهکت الثوب ای لبسته حتی خلق ومانهک
کردن در خوردن طعام یقال انهک من هذا الطعام وانهک عرضه ای بالغ فی شتمه ونهکته الحمی ای جهدته واضنته ونهکته الحمی بالکسر تنهکه نهکا ونهکة لغة فیه وقد
نهک ای ونف وضنی فهو منهوک یقال بانت علیه نهکة المرض ونهکه السلطان عقوبة ینهکه نهکا ونهکة ای بالغ فی عقوبته وفی الحدیث وانهکوا الاعقاب او
لتنهکنها النار ای بالغوا فی غسلها وتنظیفها فی الوضوء کذلک یقال فی الحث علی القتال انهکوا وجوه القوم یعنی اجهدوهم ای ابلغوا جهدهم ورجل نهیک ای
شجاع وسیف نهیک ای قاطع والنهیک الاسد نهاکة بالفتح دلیر شدن **ع بضمهما** انتهاک الحرمة تناولها بما لا یحل **نیک** جماع کردن حلال نانک
نعت منه ونیاک للمبالغة وفی المثل من نیک العیر نیکا **فصل الواو ودک** بالتحریک چربی گوشت وجاجه ودیکة ای سمینة ویقال
ما ادری ای الودک هو ای الناس هو ودکا ریگ توده یا جای **ورک** بر سوی ران وهی مونثة وقد تخفف مثل فخذ وفخذ وورک بر پهلو خفتن
ع فاکه تورک علی الیمنی ای وضع الورک فی الصلوة علی الرجل الیمنی ومنه الحدیث نهی ان یسجد الرجل متورکا وتورک علی الدابة ای ثنی رجله ووضع
احدی ورکیه فی السرج وکذلک التوریک وتورکت المراة الصبی اذا حملته علی ورکها وورکت الجبل ای جاوزته وورکته ورکا ای حملته حبال ورکی ویقال ورکن ای
عدلن وورک فلان ذنبه علی غیره ای قرفه به وانه لمورک فی هذا الامر لیس له ذنب فیه ویقال نعل مورک ومورکة نعل بیرون یعنی نعل موزه قال ابو عبیده
المورک والمورکة الموضع الذی یثنی الراکب رجله علیه قدام واسطة الرجل اذا مل من الرکوب وراک بالکسر بالسنجه مثل نحل **وشک** شتافتن **ع**
بضمهما یقال وشک ذا خروجا بالضم یوشک ای سرع وعجبت من وشک ذلک الامر ووشکان ذلک الامر بضم فیهما ای من سرعته وشکان ذا خروجا ای عجلان
وشک البین سرعة الفراق خرج وشیکا ای سریعا وامراة وشیکا ای سریعة ایشاک شتافتن ومنه قولهم یوشک ان یکون کذا والعامة تقول یوشک بالکسر
بالفتح وهی لغة ردیة مواشک مستعجل ای مسارع هذا یقال بهذا اللفظ ولا یقال منه واشک **الوعک** تیزی تب وقد وعکته الحمی فهو موعوک ایعاک
غلطانیدن سگ صید را در خاک ونیز بوی کردن شتران آب خوردن ومنه اسم منه وعکه افتادن در دویدن ورفتن وکارزار ایران چنانکه
در هم آویزند **وکواک** بددل وترسنده **فصل الهاء هتک** پرده دریدن **ع فاکه** انهتاک لازم منه وتهتک الاستار شد للمبالغة هتکه
بالضم پرده دریدگی تهتک رسوا شدن **هنادکه** هندوان **انهکاک** کشاده شدن پیوند ای ن ق ت د ولادت ویقال انهک فلانا البندی ای بلغ منه یعنی در یافت ورا
فانهک ای سکریک فرود رفتن جاه وزردن لنشم **ع فاضه هلاک** هلوک هلکة ثلث لغات تهلکة مست شدن قوله تعالی ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة هلک بالضم
نیستی اهلاک هلاک کردن مهلکة بکسر اللام وفتحها بیابان هلک متعد منه مثل هلاک هالک نعت منه متعد ولازم هلکی هلاک جمع وفی المثل فلان
هالک فی الهوالک شبه ذکرنا کما ذکرنا فی الفوارس وقولهم افعل کذا اما هلکت هلک بضم الهاء واللام غیر مصروف ای علی کل حال کما یقال افعل هذا وخرجت
الدنیا تهالک علی الفراش ای سقط وانهلکت القطاة خوف البازی ای رمت بنفسها فی المهالک هلوک زن بردی در افتنده بر مرد هلابه
کاروا ویقال رجل هلوک هلک بالتحریک مرحه فرود افتنده هلکة نیستی یقال هی الهلکة الهلکاء توکید لها ما لکی آهنگر منسوب الی الهالک بن عمرو
قال الکسائی یقال وقع فی وادی تهلک بضم التاء والهاء وکسر اللام مشددة وهو غیر مصروف مثل تخیب ومعناها
الباطل **انهماک** جد کردن وستهیدن تهمک کذلک **تهوک** متحیر شدن وفی الحدیث امتهوکون انتم کما
تهوکت الیهود والنصاری ای متحیرون انتم وهو ایضا مثل التهور وهو الوقوع فی الشیء بقلة مبالاة **باب اللام**
فصل الالف ابل بکسرتین وسکون الباء شتران لا واحد لها من لفظها وهی مونثة لان اسماء الجموع التی لا واحد
لها من لفظها اذا کانت لغیر الادمیین فالتانیث لها لازم واذا صغرتها دخلتها الهاء فقلت ابیلة وغنیمة اباال جاء ابلا وغنمان
ای قطیعان منها مابلة زمین بسیار شتران ونسبتها ابلی بفتح الباء استیحاشا لتوالی الکسرات ابل ابل مثال قبر مهملة فانکانت
للقنیة فهی ابل مویلة وان کانت کثیرة ففی ابل ابوابل ویقال جاءت ابلک ابابیل ای

فرفا و لذا ظهر ابابیل قال و لم نجد احدا یجعل لها واحدا و قال بعضهم واحده ابول مثل عجول و قال بعضهم ابیل مثل سکین و لم اجد العرب تعرف له واحدا ابول سبزه و علف بسنده کردن شتر از آب ع فاضه و که ابل نعت منه آبال ج ما مثل کافر و کفار ابل بالفتح باز بودن از مجامعت ع فاکه تابل کذلک فی الحدیث لقد تابل آدم علیه السلام علی ابنه المقتول کذا و کذا عاما لا یصیب حواء ابالة بالفتح دانا شدن بکار شتر ع کافه فهو آبل و ابل بالمد و القصر ای حاذق بمصلحة الابل و آبل مثل فعل للتفضیل یقال فلان من آبل الناس ای اشدهم تانقا فی رعیة الابل و اعلمهم بها رجل ابل بالفتح ابال ای صاحب الابل تابیل شتر گرد آوردن بجهت شیر و بچه و ابلت الابل ای اقتنیت فهی مابولة و فلان لا یاتبل ای لا یثبت علی الابل اذا رکبها و کذلک اذا لم یقم علیها فیما یصلحها عن ابی عبید ابله بالتحریک ناگوار و گرانی از طعام و فی الحدیث کل مال ادیت زکوته فقد ذهبت ابلته و اصله الله من الوبال فابدل الواو بالالف لقولهم الحد و اصله وحد ابالة بالکسر بسته هیزم و فی المثل ضغث علی ابالة ای بلیة علی اخری کانت قبلها و لا یقال ابالة لان الاسم اذا کانت علی فعالة بالهاء لا یبدل من احد حرفی تضعیفه یاء مثل صنارة و دنامة و انما یبدل اذا کان بلا هاء مثل دینار و قیراط و بعضهم یقول ابالة مخففا ابیلة ایضا مثله ابلة بضمتین پاره خرما و نام شهری ابیل زاهد ترسایان و کان یسمی عیسی علیه السلام ابیل الابیلین تلان کام نزدیک نهادن چنانکه در رفتار خشمگین باشد ع فاکه اثل شوره گز اثلة یکی اثلات بالتحریک ج عت و قیل الاصل اثلة یقال فلان یبحث اثلتنا اذا قال فی حسبه قبیحا تاثیل با اصل و استوار کردن یقال مجد موثل و تاثیل تاثل گرفتن اصل مال و فی الحدیث فی الوصی للیتیم انه کان یاکل من ماله غیر متاثل مالا و جاه کندن آثال بالفتح بزرگی اثال بالضم اسم جبل و نام مردی اجل بفتحتین مهلت و سکون اللام آری مثل نعم قال الاخفش اجل احسن من نعم فی التصدیق و نعم احسن منه فی الاستفهام فاذا قال سوف تذهب قلت اجل و هو احسن من نعم و اذا قال اتذهب قلت نعم و هو احسن منه اجل بسکون ۲ از بهر من جلک از بهر تو بفتح الهمزة و کسرها اجل ایضا بالکسر ماده گاو دشتی اجال ج ما عت و تاجلت البهائم ای صارت اجالا اجل ایضا درد کردن و درد گرفتن گردن از نا هموار ی بالین ع کافه یقال اجل الرجل اذا نام علی عنقه فاشتکاها تاجیل مهلت دادن و علاج کردن درد گردن یقال بی اجل فاجلونی ای داوونی اجل بالکسر ... و بجیم فتحانیه فی ابل و هو الذکر من الاوعال و یقال هو الذی یسمی بالفارسیة گوزن قال ابو عمرو و بعض العرب یجعل الیاء المشددة جیما و انکاشت غیر طرف اجل آجلة آن جهان و هرچه بامهلت باشد ضد عاجل و عاجلة اجل شور انگیختن ع فاضه و که اجل علیهم شرا ای جناه و هیجه علیهم ماجل گول آب ماجل ج ما عت و قد تاجل الماء و ما رمتاجل و احسل ای مجتمع اجلی علی فعلی موضع ادل بالکسر درد کردن دست ... و ترش شده یقال جاءنا بادله ما یطاق حمضا ای من حموضتها ازل تنگی و ازل الرجل یازل ای صار فی ضیق و جدب ازل بالکسر دروغ یقال هی فی حی ازل و کذب ازل بالفتح باز داشت ع فاکه یقال ازلوا ما لهم اذا حبسوه عن المرعی من خوف ما زل مضیق مثل مازق و مازل صدر و مازق ای ضاق ازل بفتحتین دیرینگی و همیشگی یقال هو ازلی ذکر بعض اهل العلم ان اصل هذه الکلمة قولهم للقدیم لم یزل ثم نسب الی هذا فلم یستقم الا باختصار فقالوا یزلی ثم ابدلت الیاء الفا لانها اخف فقالوا ازلی کما یقول فی الرمح المنسوب الی ذی یزن ازنی و نصل اثربی منسوب الی یثرب اسل بفتحتین درخت بلند با خار نیزه و گل شوک طویل اسلة اللسان باریکی و تیزی زبان و ترش اسیل کشیده یقال هو اسیل الخد اسالة مصدر منه ع بضمها و یقال هو علی اسال ابیه من ابیه مثل آسان ای علی شبه من ابیه و علامات و اخلاق ماسل نام ریگی اصل بیخ و بن ج اصول جماعت اصل موصل استیصال از بیخ برکندن و یقال جاؤوا باصیلتهم ای باجمعهم و اخذت الشیء اصیلته ای کله باصله و یقال لیس لهم اصل و لا فصل الاصل الحسب و الفصل اللسان اصیل شبانگاه و یقال تم اصلنا و نحن موصلون ای داخلون فی الاصیل و جمعه اصل و آصال و اصائل و تجمع علی اصلان مثل بعیر و بعران ثم صغروا الجمع فقالوا اصیلان ثم ابدلوا من النون لاما فقالوا اصیلال و یقال لقیته اصیلالا بالتشدید ایضا اصالة محکم و با اصل شدن ع بضمها مجد اصیل ای محکم و با اصل اصلة بفتحتین نوعی از مار و فی الحدیث فی ذکر الدجال کان راسه اصلة و الجمع اصل اصطبل بالکسر خرجای ستوران و همزته اصلیة لان الزیادة لا تلحق الرباعیات من اوائلها الا الاسماء الجاریة علی افعالها و هی من الخماسیات ابدا و قال ابو عمرو انه لیس من کلام العرب اصطبل تهی گاه ...

وکذلک الامل بالسکون والحرکۃ امال جماعت وایاطل جمع اطیل **افول** ناپدید شدن عع فاضہ وکنہ قال افائل شتران خرد افیل یکی افیلہ مونث افول
ابدال المامون وہو الناقص العقل **اکل** خوردن ماکل کذلک عع **فاضہ** الاکلہ یکبار خوردن مایسیری الاکلہ بالضم لقمہ وکردہ یقال اکلت اکلہ واحدۃ
ای لقمۃ وقرصۃ وہذا الاکلۃ لک ای طعمۃ لک وفلان ذو اکل ای ذو حظ من الدنیا ورزق واکل بالضم وبسکون میوہ نخل وہرچیہ آنرا خورند منہ قولہ تعالی
اکلہا دائم وانقطع الاکلۃ ای مات ورجل ذو اکل ای ذو عقل ومال ورای وثوب ذو اکل اذا کان کثیر الغزل صفیقا وقرطاس ذو اکل والاکلہ بالضم والکسر غیبت
یقال انہ لذو اکلۃ اذا کان یغتاب الناس کما من قولہ تعالی ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیہ میتا الاکلہ بالکسر خارش آکال عت یقال الی لاجد فی
جسدی اکلۃ من الاکال ای حکۃ ونوعی از خوردن مثل الجلسۃ والرکبۃ یقال انہ لحسن الاکلۃ وقولہم ہو اکلۃ راس ای قلیل لشبعہم راس واحد وہو جمع
آکل ویقال اکلنی مالم آکل ای ادعیتہ علی وآکلتک فلانا اذا امکنتہ منہ ایکال خورانیدن ویقال اکلت النار الحطب واکلت النحل والزرع وتکن
چینی کردن میان مردم مواکلہ باہم خوردن یقال کلتہ ای اطعمتہ لو اکلت معہ فصار افعلت وفاعلت علی صورۃ واحدۃ ولا یقال واکلتہ بالواو
اکال مہتران قبیلہ ماکل وندیدن ماکلہ بالفتح والضم موضعی کہ ازوی خوردہ شود یقال تحذت فلانا ماکلۃ میکلۃ بالکسر وخرآن کہ دردی
گوشت بزند ویقال باذقت اکالا بالفتح ای طعاما اکولۃ گوسپند کہ بجہت خوردن سر بہ کنند اکیلہ خوردنی وخوردہ شدہ یقال ہی اکیلۃ السبع وانما
دخلتہ الہاء وان کان بمعنی مفعول لغلبۃ الاسم علیہ اکیل ہم کاسہ خورندہ اکال موی برادر دل اشترکہ در شکم فرحمت دادن آن رحم ما ہدا کار عت
عع **کافہ** فہی ناقۃ آکلۃ اکال بالضم اسم منہ وخارش وخوردہ شدن دندان اکل بالتحریک اسم منہ ائتکال تاکل کذلک فلان یاکل من
ای تحیرق وتوہیج وفلان یستاکل الضعفاء ای یاخذ اموالہم ویقال ظل مالی یوکل وشیرب ای یرعی کیف یشاء واکل مالہ کثرہ ای اطعمہ الناس ویاکل
السیف ای یوہج من الحدۃ آکل خورندہ وسلطان آکلہ خورہ ماکول خوردہ شدہ ورعیت **ال** نالیدن عع **فائہ** الامل مثلہ
ودرستن بحربہ عع **فاضہ** ال الضیا جمع آن وہی الحربۃ الال الضیا جماعت درخشیدن وتابان شدن وشتافتن فرس مل ای سریع ایل مالہ ایل الماء
صوتہ الل السقاء بالکسر تغیر ریحہ الالت ہنانہ ای فسدت ال بالکسر ہو اللہ تعالی وایضا عہد وخویشی الال بالفتح نام کوہی در عرفات ایل
تیزکردن وستیخ کردن گوش **امل** بالتحریک امید وبالفتح امید داشتن عع **فاضہ** تامیل کذلک مومل اسپ ہشتم ازان ویقال احول املہ باکسر
ای املہ وہو کالجلسۃ والرکبۃ تامل اندیشہ ونظر کردن در چیزی امیل ریگ بزرگ یک میل عرض دارد باشد وموضعی **تاویل** تاول بیان کردن
انچہ سخن بوی بازگردد آل بالمد اہل وعیال وپس روان ونمایش سراب آلہ دست افزار آلات جماعت وچوب خیمہ ال الات جماعت وجنازہ وحالت
یقال ہو بآلۃ سوء ای بحالۃ سوء ایالت سیاست راندن عع **فاضہ** یقال آل الامیر رعیتہ وآل فلان مالہ ای ساسہ واصلحہ وقد ائتنا وایل علینا
وبازگشتن یقال طبخت الشراب فآل الی قدر کذا وکذا ای رجع وسطبر شدن عسل وقطران آیل لعت منہ ایل بالضم جماعت والضیا الذکر من الاوعال و
یقال ہو الذی یسمی بالفارسیۃ گوزن ایل بالکسر کذلک ایتیال نیکو کردن وسیاست راندن اول سندہ فی فصل اللام **اہل** کسان کسان
سرای وجای اہلہ کذلک اہلات اہال جماعت وقد جاء فی الشعر اہال مثل فرخ وافراخ منزل آہل جای با کسان اہالۃ
چیزی مستاہل آنکہ چیزی خسرد وخورد وفلان اہل لکذا ولا تقل مستاہل والعامۃ تقولہ ہول زن خواستن وباہل شدن
عع **فاضہ ودکہ** تاہل کذلک قال الکسائی اہلت بالرجل اذا انست بہ وقولہم مرحبا واہلا ای اتیت سعۃ وصحبت اہلا فاستانس ولا
تستوحش قال ابوزید اہلک اللہ فی الجنۃ ای ادخلکہا وزوجک فیہا واہلک اللہ للخیر ای جعلک اہلا لہ ایلۃ نام جائی ام اللہ تعالی
بالسریانی وقولہم جبرئیل ومیکائیل انما ہو کقولہم عبد اللہ وتیم اللہ **فصل الباء** بادلہ گوشت میان بغل بر پستان با دلہ جماعت بابل نام جائی
کہ سحر وشراب را بوی نسبت کنند **تبتل** بریدن وجدا کردن عع **فائہ** یقال طلقہا ثلثہ بتول ای العذراء المنقطعۃ عن الازواج ویقال ہی المنقطعۃ الی اللہ
تعالی عن الدنیا وہی بعت فاطمۃ بنت النبی رضی اللہ عنہا وسلم علیہ بتول ایضا نخلی کہ از بن در برآمدہ باشد وازان جنت مستغنی شدہ وتبیلہ کذلک واعیاہا بتیلہ عصا

یا گوشت وی متأمل جماعت متبتل ن در اصل لیستوی فیه الواحد والجمع امرأة متبلة بتشدید التاء فتحا تمام خلقت ملم یرکب لحمها بعضه بعضا ولا یوصف به الرجل
متبتل از دنیا بریدن بجهت خدای تعالی تبتل کذلک قوله تعالی وتبتل الیه تبتیلا انتبال انقطاع **بجیلة** قبیلهٔ از یمن بجلی بالتحریک منسوب بدیه بجیلة بطنی
از قبیلهٔ سلیم بجلی بالسکون منسوب بآن بجل رگ دست ستور چون اکحل از مردم باجل مرد درشت بسیار به شیخ بجال وبجیل ای جسیم بجال الضخام و بزرگ بهتر
البجلة الشیء ای کفاه تبجیل تعظیم کردن بجل بالسکون بس و بسنده قال الاخفش هی ساکنة اللام ابدا یقولون بجلک کما یقولون قطک ولا یقولون بجلنک
ولا یقولون بجلنی کما یقولون قطنی ویقال بجلی بسکون الجیم وحرکتها ای حسبی **بجدل** نام مردی بسکون اللام **بحظلة** بر جستن بالظاء المعجمة
بخل بالضم و بالفتح و بالتحریک ثلاث زفتی کردن **ع ع کافه بالضمها** باخل بخیل نعت منه بخال بخل بالفتح تبخیل نسبت کردن بخل ویقال
الولد مبخلة مجبنة بخال سخت بخیل **بدیل** بدل بدل بر چه بجای دیگری بود مثل شبه و شبه و مثل و مثل ذکل قال ابو عبیدة لم یسمع فی فعل
وفعل غیر هذه الاربعة الاحرف بدل بالتحریک درد دستها و پایها **ع ع کافه** ابدال بدل کردن تبدیل مثله و دیگرگون کردن یقال بدله الله
من الخوف امنا استبدال تبدل عوض کردن این بآن قوله تعالی ومن یتبدل الکفر بالایمان مبادلة تبادل باهم معاوضه کردن ابدال قوم من الصالحین
لا تخلو الدنیا منهم اذا مات واحد بدل الله تعالی مکانه بآخر واحده بدیل **بذل** دادن **ع ع فاضه** و در باختن مبذلة بذلة بالکسر فیهما جامهٔ زنده
ویقال جاءنا فلان فی مباذله ای فی ثیاب بذلته ابتذال تبذل در باختن و نگاه نداشتن چیزی را **ابرأل** بالضم موی های گردن خروس برانه موی ها
گردن در واکردن وی بوقت جنگ **برطیل** بالکسر سنگ دراز براطیل جماعت برطل بالضم کلاه و قد یشدد اللام **برعیل** و جد البرعیل بی البلاد
التی بین الریف و البر مثل الانبار و القادسیة **بزول** دندان نیشتر بر آوردن شتر **ع ع فاضه** فهو بازل ذکرا کان او انثی و ذلک فی السنة التاسعة
والتاسعة ایضا بزل و بزل و بوازل جماعت بازل ایضا دندان بزول که بر آید و بزلت الشراب ثقبت اناءه واستخرجته شجه بازله شکستگی که خون از و روان
باشد تبزل ای تشقق انبزال شکفتن غنچه و قولهم ما بقیت بهم ناعبة ولا راغبة ای واحدة ویقال ما عنده بازلة ای لیس عنده شیء من مال ولا
ترک الله عنده بازلة ولم یعطهم بازلة ای شیئا آمرز و بزل ای ذو شدة مبزل بالکسر آنچه شراب را بوی پالایند بزلت الشراب ای صفیته بزلاء ای نیکو
وفلان نهاض ببزلاء ای قوام بالامور العظام **بسل** حرام البسال حرام کردن بسلة بالضم مزد فسون گر بسالة دلیری نمودن **ع ع بضمها**
فهو باسل بسل جماعت مثل بازل و بزل مباسلة حمله کردن در حرب بسیل زشت روی و باقی مانده شراب ابسال بهلاک سپردن کسی را و منه قوله
تعالی ان تبسل نفس بما کسبت قال ابو عبیدة ای تسلم استبسال خویشتن را در حرب افگندن دل نهادن بر آنکه کشته شود یا بکشد بسمله بسم الله
گفتن **بصل** بفتحتین پیاز بصلة یکی و فی المثل هو اکسی من بصل **باطل** ناچیز ضد حق اباطیل جماعت کانهم جمع ابطیل بطل بطول بطلان بضم
اول هو مصدر منه **ع ع فاضه** ابطال متعدی منه ویقال ذهب دمه بطلا هدرا البطل بالتحریک دلیر بطلة مونث بطول بطالة مصدر منه لازم **ع ع**
بضمها بطالة ایضا بالفتح معطل و بیکار شدن بطال نعت منه **بعل** جفت و شوهر بعولة جماعت ویقال للمرأة بعل و بعلة ایضا و نام بت
قوم الیاس علیه السلام و درختی که از نم آب خورد بی آنکه او را اجری باشد و فی الحدیث ما شرب بعلا ففیه العشر و بعل الرجل ای صار بعلا **ع ع بفتحهما**
ویقال من بعل هذه الناقة ای صاحبها بعلبک نام شهری بعال مباعلة زناشویی کردن و فی الحدیث ایام اکل و شرب و بعال و المرأة تباعل زوجها
ای تلاعبه و بعل الرجل بالکسر ای دهش و امرأة بعلة **بغل** استر بغلة مونث بغال جماعت مبغولا جمع الجمع بغال استربان تبغیل نوعی از رفتار
بقل تره و سبزی بقلة یکی و خرفه مبقلة تره زار و یقال کل نبات اخضرت له الارض فهو بقل بقول جمع بقل و ریش بر آوردن کودک و دندان نیشتر
بر آمدن ستور را ابقال سبز شدن ستور گیاه یقال ابقل الرمث فهو باقل ولم یقولوا مبقل کما قالوا اورس فهو وارس ولم یقولوا مورس ای من النواد و سبز
شدن زمین بگیاه ابتقال چریدن ستور سبزه را بقل کذلک باقلی بتشدید اللام فتحا و باقلاء بالقصر والمد معروف اذا شددت اللام قصرت و ان خففت مددت
باقلاة یکی و فی المثل اعیا من باقل و هو اسم رجل من العرب اشتری ظبیا باحد عشر درهما فقیل له بکم اشتریته ففتح کفیه و فرق اصابعه و اخرج لسانه یشیر بذلک الی احد

عشر فانفلت نطبی قصر یوا به المثل من البعی **بکیلة** بکالة آرد و سبت بار و غن شسته بکل مصدر منه **عع فاضه** متخیدن آرد و سبت و آمیختن سخن بکل سخن در هم آمیختن
و بردن و دشنام فرو گرفتن کسی را و غنیمت گرفتن و یقال خلطت الغنم بکیلة و جدة و عبیثة و جدة اذا اختلط بعضها ببعض کبل حی از همدان **بلة** تری بل جماعت و
یقال جار فلان ولم یاتنا ببهلة ولا بلة قال ابن السکیت ابهلة من الفرح والبلة من البلل والخیر و ما اصاب بلة ولا بلة ای شیئا بلة بالضم تری رطب بلة بالکسر تری و نم و ابن میث یقال
هو لک حل و بل قال الاصمعی کنت اری ان بلا اتباع حتی زعم المعمر بن سلیمان ان بلا فی لغة حمیر مباح و قال ابو عبیدة شفاء من قولهم بل الرجل من مرضه و ابل اذا برء و یقال
هو بذی بلی ای بعد و لا یعرف موضعه و یستعمل هذا فی کل من بعد و لا یعرف این هو و یقال بذی بلیان بکسرتین بلال بن حمامة موذن رسول الله علیه الصلوة والسلام من
الحبشة و یقال فی سقائک بلال ای ما و کل ما بل به الحلق من الماء و اللبن منه و قولهم انضحوا الرحم ببلالها ای صلوها بصلتها و ندوها و یقال لا تبلک عندی بالة ای لا یصیبک
عندی ندی ولا خیر و یقال ایضا لا تبلک عندی بلال مثل قطام و یقال طویت فلانا علی بلته بالضم و بلالته و بلولته و بلته و بلوته کذلک و بلته اذا احتملته علی ما فیه من الاساءة
والعیب دوادیته و فیه بقیة من الود و جمع البلة بلال و طویت السقاء علی بلته اذ طویته و هو ندی بلبل بلبلة با دمناک بلبالة بلبال اندوه و بلبل بضمتین هزار دستان و مرد سبک
بتبتل در او رکتن زبان و پاکیزه جریدن ستور علف را بل شدن از بیماری **عع فاکه** ابلال استبلال کذلک تر کردن و بلة شدد للمبالغة فی تبل و رحم بو ستن
عع فاضه و فی الحدیث بلوا ارحامکم و لو بالسلام ای ندوها بالصلة و یقال فی الدعاء تمک الله ابنا ای رزقکه الله و بلت به ای ظفرت به و یقال لین بلت یک
یدی لا تفارقنی و تودی حنفی رجل ابل مرد ستمکار سوگند خوار ابلال حیره شدن مرد و قال الکسائی رجل ابل وامرأة بلاء هو الذی لا یدرک ما عنده من اللوم و صفاة بلاء ای لا
مسا بل مخفف بسکون اللام یکی از حروف عطف بمعنی نه چنانست و بجای رب نیز آمده است در شعر کقول الشاعر **ع** بل مهمة قطعت بعد مهمة ای رب مهمة و قوله تعالی ص و القرآن
ذی الذکر بل الذین کفروا قال الاخفش عن بعضهم ان بل ههنا بمعنی ان فلذلک صار القسم علیها قال و ربما استعملت العرب بل فی قطع کلام و استیناف آخر فینشد شعرا
ع بل ما هاج احزانا و شجوا قد شجا قوله بل لیست من البیت و لا تعد فی وزنه و لکن جعلت علامة لانقطاع ما قبله و مثل هذا یسمی خزما بالزاء المعجمة فی الزیادة و خرما بعجز
المعجمة فی النقصان قال بل حرف ناقص و اصلها مجهول و لذلک بل و قد و ان شئت جعلت نقصانها واوا و قلت بلو و قدو و ان شئت جعلته یاء و منهم من یجعل نقصانها مثل آخر
حرفها فیدغم فیقول بل و قد بالتشدید **بول** کمیز انداختن و کمیز **عع فاضه** ابوال جمع و الاسم البیلة کالجلسة و یقال فیه ابوال بالضم ای تعتریه البول کثیرا
و یقال کثرة الشراب مبولة بالفتح مبولة بالکسر میزدان و یقال فی التهدید لینبلن الخیل فی عرصاتکم استبالة بول فرا گرفتن بولان حی از طی بال دل و تن و اسباب
و حال و ماهی بزرگ یقال خطر ببالی ای بقلبی و فلان رخی البال ای فی سعة من العیش و ما بالک ای ما حالک و قولهم لیس هذا من بالی ای مما ابالیه بالة بوی
دان و صله بالفارسیة بیلة **بهل** اندک و بسانی و نفرین و گذاشتن برادع **عع بفتحها** یقال علیه بهلة الله بالفتح و الضم ای لعنة الله
باهلة قبیلة از قیس عیلان ناقة باهل التی لا صرة علیها و لا عصران و لا صرار ترعی حیث تشاء تبل جماعت ابهال مصدر منه ناقة مبهلة و مباهل
جمعها مباهلة یکدیگر را لعنت کردن ابتهال زاری کردن قوله تعالی ثم نبتهل ای نخلص فی الدعاء بهلول مرد خندیده و نام معروف بی اهبل
تخم سر و یقال هو الضلال بن بهلل غیر مصروف معناه باطل **بهدلة** نام مردی از تمیم عاصم بن بهدلة سید قراء الکوفة و هو ابن
ابی النجود و بهدلة اسم امه **بهصل** بالضم تن آور بهصلة زن کوتاه بالا

فصل التاء

تبل کینه یقال اصبت تبلا تبول
جماعت و تبله الدهر و اتبله ای افناه و تبله الحب و اتبله افسده و اسقمه تابل بفتح الباء و کسرها خویج و ابراز توابل جماعت
یقال منه توبلت القدر تابلة شهری بیمن و فی المثل اهون من تبالة علی الحجاج و کان عبد الملک ولاه ایاه فسلما اتاها استحقرها فلم یدخلها
تفل انداختن خیو را مثل البزاق و اوله البزق ثم التفل ثم النفث ثم النفخ **عع فاضه و که** و منه تفل الریح فی
در جبل تفل ای غیر متطیب لنفس بین التفل و المرأة متفال انفال بوی ناک کردن تتفل بضم التاء و فتحها بچه روباه بزیادة تبار **تلل**
توده تلال جماعت رجل ضال تال و جاء بالضلالة والتلالة و هو الضلال بن التلال کل ذلک اتباع تل کانه سخت یقال رمح متل و تیل که
بر اسپ صرع به و یقال ذهب تبال ای یطلب بفرسه فخلا و هو یتفاعل مثل کردن تتلة کوزه و ضبا نید ان تلاتل ای لا زل و تجهتها و تله للجبین

ثولة دو و نشستن ثوّلة حال و تا ثای اتمال و کذلک اتمال دراز شدن و درست شدن الثهلال سوراخ بکجاته سوراخ ای بکجاته هو ثبلة ویقال ثلّه علی وجهه کما یقال ای صرعه
بالضم ثمولول فصل الثاء دوستی و فسون و تعویذ و رقی ای از جادوئی و الکسر نوعی الثولة بالضم و الدواهی ثولة وهی الداهیة و ولاته بالثولات جار یقال بمعنی همزه مثال
مونث ثجلاء منه نعت الاثجل کافه عع شکم فراخی و کلانی بالضم ثجلة نام کوهی و سال کلان رنگ ثیتل جماعت ثابیل آرنخ
بالضم ثرطلة بالا ریش سر چنانکه خوردن تباه ثرملة من الکلام من بتراته ای تخلیلین الا فلان طعن فی ضخم ذو بطن ای مثجل دوستی و سعه ای ثجلاء مزاده
جل ثرکافه عع آن بزرگی ست و کژ زیاده دندان بفتحتین ثعل جماعت ثعول گوسپند بر شیر بی فزونی بستان بالضم ثعل مرد نام و ماده روباه
ضخم ثعل بعار الکثیرة للارض کما قالوا معقرة الثعالب کثرة ای بالفتح مثعلة ارض معرفة و هی روباه نام ثعالة کردن مخالف ثعال امراة ثعل
ادا لم یکن حال البدء و ذلک شد الحب ای منثقل متاقلین فلان ترکت بنی ویقال هر چیزی نشسته تنگ بالضم ثفل رمی بدری
قوله حمل مثل ثقال جماعت و بار گرانی بالکسر ثقل اساس تبن سنگ و آرد سفره بالکسر ثقال و گران شتر بالفتح ثقال حمل بالحب توپیشون
کلها بانتهم ای القاف بکسر ثقلتم خلو ویقال ثقلا فتور ای جسدی فی ثقلة یقال گرانی ثقلة دم بتی جبابای اثقالها الارض واخرجت تعالی
جن بسکون ثقل ریان و آدمیان ثقلان و حشم مسافر رخت بفتحتین ثقل منه نعت الثقیل صغر صغر مثال بالضمها عع شدن گران و دیگر گرانی کافه ثقل
ثقیل گرانتر زن یعنی ای زنان بالفتح ثقال امراة فاضه عع گوشت ... برسجید سفید گردن و درون چیزی بر چیزی
ثقل صار ای قیل و بطنها فی حملها ثقل ای مثقل فهی المراة ثقلت و الحمل اثقله یقال متعد لازم شدن و کردن بار گران اثقال بنشستن سنگ گران
ای قیله علیه یقال سنگ هم الشی مثقال ترازو ینقص لا کان اذا دینار سنگ بالکسر مثقال حارت ای ثمرت یقال کما
امه الله ثکلته و مادر ... امه ثکلته یقال منه نعت ثکلی و ثاکل امراة کافه عع کذلک بفتحتین ثکل زن ... فرزند بی بالضم ثکل مونثه
مثلثه خرما خوشه یعنی عثکول و عثکال فی ثکول لغة اثکال مجبنة مبخلة الولد یقال کما مثکلة للولادة الحرب ویقال کرده گم فرزند زن بالفتح ثکول
الصوف ای ثلة کسار روشم بدرة مثال بالکسر ثلل خاصة حیلة یقال المعزی و الضان ویقال بزرد گوسپند از بسیار
البر ثلة کثیر فهو مثل الرجل و اثل کثیرة ثلة عند فلان قیل و الوبر و الشعر و الصوف اجتمع فاذا ثلة للوبر الشعر یقال ولا ابریشم از رسن ثلة حبل
مستعاضی ثم الحائط اصل حفر دیوان خانه کردن ویران و چاه نشستن خاک و ستور ... سرگین کرده بالضم ثلة تراب من اخرج ما
شدن هلاک بفتحتین ثلل رخنه ایضا ثلة کردن برآوردن رخنه الثلال ذهب ای عرشهم هلکهم ای عرشهم الله ثل ویقال فاضه عع سیم
ثملت ما یقال و هر چیزی بقیه ستور ... و علف و آب مانده باقی حبات باقی مانده بالضم ثملة مستعد لازم هلاک
قطران ... بکذلک ... ثملة تنگ در آب باقی بفتحتین ثملة الثمیلة سمی ذلک ... قیل ... ما اکلت طعام من بشی
بسیار ... ثمال شیر و ... خوض تنگ در آب باقی بالضم ثمالة جمع مثلثة بالتشدید ... زهر شده بالضم ثمال کذلک بالکسر مثلثه مانند شیر و روغن
غیاث ... ثمال فلان یقال بالکسر ثمال ... کذلک ... چیزی گذاشتن باقی و ثمالة اذا کثرت اللبن الحمل تعال شیر
الناس من ثولة نقطة ... کرده ثول منه نعت کافه عع کسی را یافتن ... شراب ... حامل پناه مثل دعا
تیس ثولاء شاة کافه عع گوسپند ... بالتحریک ثول سلسلة ... گرفتن ... دشنام ثول متفرقه ... جماعة منهم
معروف غیر مثل ... ضلال ... ویقال ثهلان کوهی ... بر جانب مردم گرفتن ... خاک شدن ریخته ... نعت منه اثول
علی جبال الجیم فصل ... بزرگ شتر ثیل بالکسر ثیل غلاف ... الباطل ... هو ابو عبیدة قال
الهمزة تصحیح ... تیرگون ... للتخفیف الهمزة ... اجیل فالوا ... مونث جیالة الف و لام ... معرفة ... کفتار علم اسم ... میل
است سلمی ... اجا ... کوه جبلان جماعت جبال کوه بفتحتین جبل ... مبقاة ... اللفظ ... ملقاة و امکانت

ذی الله جبل بفتحتین کوه جبال جماعت جبلان دو کوه طی و آن اجا و سلمی است جبلة الله ای خلقه جبال بکوه شدن مردم و گسیختن زمین رسیدن حاد و مثله از

اهم ملک غسان جبلة بالکسر خلقت یعنی آفرینش یقال انه لذو جبلة ای عظیم الخلقة تا آن جبل ال ابها رجی جبل ایضا امراة مجبال عظیمة الخلق شی جبل کمر غلیظ حجاب

جبلة بالضم کوهان جبل بضمتین جماعت مردم و فیه لغات قری بها قوله تعالی و لقد اضل منکم جبلا کثیرا بالضم و جبلا بضمتین و جبلا بالضم و جبلا بکسرتین مشددا

جبلا بضمتین مشددا جبلة بالتشدید آفرینش و آفریده گان قوله تعالی و الجبلة الاولین و قرا الحسن بالضم جبلات جماعت جبل بضمتین جنبل

سوی ابنه یقال نسجت فی نواحی الجبل الخیلة و هی المعدلة فی الکثرة و الطول جبولة جبالة مصدر منه عع بالضم هما قتلة موج سیاه شجرة جبلة درخت بسیار برگ

و یقال اجبال الطیر اذا انفش ریشه و جبال الرجل اذا غضب و تهیا للقتال و جبال البیت اذا اتبره و یمکن ان یقبض علیه مخبل مثال مضحل بر پای ایستاده حجل بالضم حجل

زنبور و ملخ بزرگ حجل الضبا منشان بزرگ آفتاب پرست که آنرا نیز گویند و حجل یعنی گوه غلطان و افکندن تحجیل مبالغة فیه یقال حجله ای صرعه و حجلة بزیاده المیم

کذلک مجدل فیه و گرد اندام مجدله ای صرعه جحفل لشکر و مرد بزرگ ای عظیم القدر جحفلة تغوز اسپ جحفا و جحفلا ای زد و صرعه و تجحفل القوم اجتمعوا جحفل کلان لب

و النون زائده جدل اندام جدول بضمتین جماعت جدل جرم مجدل بالکسر کوشک جدالة بالفتح غوره خرما سفال سخت ناکرده جدال جماعت و زمین یقال له

بالجدالة و طعنه فجدله ای رماه بالارض فانجدل ای سقط مجادلة جدال بالکسر خصومت کردن جدل اسم فیه جدل بالسکون دوم محکم تافتن رسن رع عع فاصه

کوکه جاریة مجدولة الخلق ای حسنة الجدل مجدول نیچان ازلاعوی غلام جادل ای شتد و الجادل من ولد الناقة فوق الراشح مجدول الذی قوی و مسح

سیاه امة مجدل الحب فی سنبلة ای قوی جدیل مهار ناقه از پوست جدیل جدیل شدقم فحلان من الابل کانا للنعمان بن المنذر جدیلة خود قبیلة و کسر و نام

نی که ام قبیله است جدلی مثال تقفی منسوب الیه جدالا ازنه تا فته مجدولة کذلک جندل سنگ و نام مردی جندل بفتحتین و کسر الدال نام جای سنگناک

جدول جوی بچه جذل بالکسر بیخ سوتنه درخت و منه قول الحباب بن المنذر انا جذیلها المحکک و یقال فلان جذل مال اذا کان رفیقا بسیاسته جاذل بر جای ایستاده

چون میخ جذل بالتحریک شادی و شادی کردن عع کافه جذلان لغت منه جذال سعد منه اجذال لازم منه جذل بفتحتین سنگ جرول کذلک و نام مرد زنده

و لقب مردی آرض جرلة و مکان جرل سنگناک اجرال جماعت و الضاجمع جرل مثال جبل و جبال جریال بالکسر رنگ سرخ و سرخی جریال الذهب گونه زر جریال الخمر گونه

شراب جر دحل شتر سطبر جرجل هیزم سطبر و خشک جزیل بزرگ و بسیار عطا جزیل و جزیل ای کثیر جزال جماعت اجزال بسیار دادن یقال اجزلت له من العطا

ای اکثرت له و فلان جزل الرای اصیل مستقیم و امراة جزلة بینة الجزالة اذا کانت ذات رای و لفظ جزل ای صلب فصیح و هو خلاف رکیک جزال ایضا بدل

عع فالة یقال جزلت بالشی جزلتین ای قطعته قطعتین جزلة بالکسر ای قطعة عظیمة من التمر و بنا ازمن الجزال ای زمن صرام النخل جزل بفتحتین پشت کوزه عع کافه

بعیر اجزل لغت منه جوزل کبوتر بچه و جوان و زرد جعل خرما بنان کوتاه جعلة یکی و کردن مجعل کذلک عع بفتحهما و قوله تعالی و جعلنی نبیا ای صیرنی

و جعلوا الملائکة الذین هم عباد الرحمن اناثا ای سموهم جعل بالضم مزد جعالة بالکسر کذلک جعیلة مثله جعل خنافذ گوه غلطان و او عی ازجانوران

ابی سیاه جعلان جماعت و جعل الماء بالکسر جعل اذا کثر فیه الجعلان جعال بالکسر دست مال دیگ و هنو جعل بضمتین جماعت مثال

کتاب و کتب و اجعلت القدر ای انزلتها بالجعال و بای مزد دادن و مکشتی آمدن ماده سگ و سباع اجعال کردن جعفل ابر

بی آب جفال بالضم صوف بسیار و آب آورد و سر جوش دیگ و هر چه به بسیاری و صف کنند از اجفلة من صوف ای جزة منه و هو اسم مفعول مثل

قوله تعالی الا من اغترف غرفة و یقال دعوتهم الجفلی و الاجفلی و هو ان تدعو الناس الی طعامک عامة و یقال دعی فلان فی النقری لا فی

الجفلی و الاجفلی ای دعی فی الخاصة لا فی العامة و جاء القوم اجفلة و ازفلة و جاؤا باجفلتهم و ازفلتهم ای جماعتهم و قال

بعضهم الاجفلی و الازفلی الجماعة من کل شی جفل ای اسرع جافل ای منزعج اجفیل ترسنده و بد دل اجفال کر سخن بشتاب

و شتابا فتن جفالة گروه مردم گریزان ترنجه مجفل و جافلة ای مسرع و اجفلت الریح بالتراب اذهبته و طیرته انجفال

برکنده شدن جلیل بالفتح بادبان جلول جماعت جل بالضم پوشش ستوران جلال جماعت اجلة جماعت جمع و

والیضا جل همه معرب کل و جل الشی المعظم جلی کار بزرگ جلل جماعت جلة بالضم چنو خر جل بالکسر نای گشت دروذ ویقال له دق ولا جل
ای دقیق وجلیل جلة شتران کلان سال ای جمع جلیل مثل صبی وصبیة ومشیخة مجلة ای مسنة مجلة بالفتح کتاب حکمت و ادابی هرچه باشد از کتاب نیک و جلال الله
ای عظمة الله ویقال جلله من جلالک جلالة بزرگی و بزرگ شدن مسن شدن ع صاکه وجلت الهاجن عن الولد ای صغرت جلالة بالتشدید ماده گاو
پلید خوار وفی الحدیث نهی عن لبن الجلالة جلال بالضم بزرگ جلالة ناقه بزرگ جلل بفتحتین کار بزرگ و کار آسان و هو من الاضداد وجللت ذلک
من جلالک ای من اجلک جلیل بزرگ و مسن چیز کوتاه (?) وی از خرگاه سازند جلیلة بزن جلایل جماعت جلجل واحد جلاجل و هو معروف و هو سم صنم ایضا
جلجلة آواز تنگ جلجل و بانگ رعد و جنبانیدن چیزی بدست مجلجل ابر با رعد و تجلجل فی الارض ای ساخ فیها و دخل و تجلجلت قواعد البیت ای تضعضعت
وفی الحدیث ان قارون خرج علی قومه یتبختر فی حلة له فامر الله الارض فاخذته فهو یتجلجل فیها الی یوم القیمة جلاجل بالضم مرد تیز آواز جلجلان گشنیز و دانه
هو السمسم فی قشره وقیل ابن السعید وهو الضاحکة (?) القلب یقال اصبت جلجلان قلبه جلول بیرون شدن از شهری بشهری دیگر ع صاکه و هم قوم جالة جل یا جلة
پشک ستور برچیدن ع م واضعه ومنه سمیت الدابة التی تاکل العذرة جلالة اجتلال کذلک جلة پشک گوسپند و شتر یقال ای خی غلان و فودهم
الجلة والولة (?) و هم یختلون الجلة ای یلتقطون البعرة اجلال بزرگ قدر گردانیدن غلان ما اجلنی و لا احشانی ای ما اعطانی جلیلة و لا حاشیة فالجلیلة
التی تجتب (?) بطنا واحدا والحاشیة صغار الابل یقال ما اجلنی والادقنی ای ما عطانی کثیرا ولا قلیلا ویقال ما له جلیل ولا دقیقة ای ما له ناقة ولا شاة
تجلیل فرا گرفتن و جل بر اسب افکندن تجلل از فر (?) گیرند و همه زمین را بباران تجلل بر چیزی شدن تجلله ای اخذ جلالة تجال بزرگ نمودن فلان یتجال عن
ذلک ای یترفع عنه جلولا بالمد نام دیهی بفارس جلولی منسوب بدان جمل بفتحتین شتر نر جمال و جمالات و جمائل جماعت و مادگی (?) ازو جامل شتر گله
با شتربان و سبا آن قال ابن السکیت یقال للابل اذا کانت ذکورا ولم تکن فیها انثی هذه جمالة بنی فلان و قرئ کانه جمالة صفر و اجمل البعیر ای صار جملا
اذا اربع جمالة شتربان مثل الحجالة (?) والحمارة جمال خوبی و خوب شدن ع ص جمیل نعت منه وایضا پیه گداخته جمیلة جمیلة جملاء نعت منه مونثه جمال
بالضم والتشدید اجمل من الجمیل جمیل بالتصغیر مرغی جملان بالکسر جماعت مثال کعیت و کعتان جمل بالضم و سکون نام زنی جملة همه جمیل جماعت اجمال جمله
کردن حساب و نیکویی کردن کسی را و نیکو کردن کار و پیه گداختن بسیار شدن شتر جمل بالفتح پیه گداختن ع م فاضه اجتمال کذلک مجامله
نیکویی و خوبی کردن با کسی جمل جمالی بالضم مشدد والیاء عظیم الخلق ناقة جمالیة تشبه بالفحل من الابل فی عظم الخلق حساب الجمل بالضم والتشدید هو
از حساب جمل العقار (?) رسن کشتی که از فلس نیز خوانند و قرأ ابن العباس حتی یلج الجمل بالضم والتشدید تجمیل آراستن تجمل خوبی نمودن و پیه گداخته
خوردن و منه قیل للمرأة تجملی و تعففی ای کلی الشحم واشربی العفافة و هی ما بقی فی الضرع من اللبن جول جولان گرد بر آمدن ع م فاضه اجتیال اجالة
کذلک لمال (?) ستوران خرد جولان بالتسکین کوهی بشام اجالة برگردانیدن یقال فی المیسر اجل السهام تجوال برگشتن تجویل مثله جلت هذا
ای اخترته منه واجتلت منه کذلک وتجاولوا فی الحرب ای جال بعضهم علی بعض و کانت بینهم مجاولات مجول بالکسر نایچه و سیر جول بالضم دیوار سرچاه جال
مثله اجوال جماعت یقال ما له جول ای عقل و عزیمة تمنعه مثل جول البیر جهل نادانی خلاف العلم و نادانستن جهالت کذلک ع م کافه تجاهل
نادانسته آوردن تجهال نادان شمردن و سبک داشتن تجهیل بنادانی منسوب کردن مجهلة کاری که بر جهل دارد کسی مجهل بالفتح بیابان بی کوه و نشان
ویقال کان ذلک فی الجاهلیة الجهلاء تاکید الاول یشتق له من اسمه ما یوکد به کما یقال وتد واتد ولیلة لیلاء یوم ایوم جیل ترک و روم و جیل من
الناس ای صنف جیلان بالکسر قومی در بحرین ترتیب داده کسری جیلان بالفتح حی از عبد القیس جیلان الحصی ای جالته الریح منه فصل الحاء حبل رسن
جبال احبل جماعت و عهد و امان و سوستک و ریک توده دراز کشیده و پی جوک گردن و رگ بازو و فی المثل هو علی حبلک ذراعک ای فی القرب مسک
حبلة بالضم میوه درخت بلند خار دار وفی الحدیث لقد رایتنا مع رسول الله صلعم و ما لنا طعام الا الحبلة و ورق السمر و نوعی از پیرایه که در حبیل بانبد (?)
حایل (?) سو مار حبلة خوار حبل بالکسر سختی حبول جماعت و یقال للواقف مکانه کالاسد لا یبرح حبیل براح حبل بفتحتین بار شکم حبلت المرأة و هی حبلی و نسوة حبالی و حبالیات

لانه لیس لها افعل ففارق جمیع الصغری والاصل حبالی بکسر اللام فکل جمع ثالثه الف انکسر الحروف الذی بعد ها کمساجد وجعافر ثم ابدلوا من الیاء
المنقلبة من الف التانیث الفا فقالوا حبالی بفتح اللام للفرق بین الفنین کما قلناه فی صحاری ولیکون حبالی کحبلی فی ترک صرفها لانهم لو لم یبدلوا لسقطت
الیاء لدخول التنوین کما تسقط فی جوار حبلی حبلکو حبلاوی منسوب الیه قال ابو زید یقال حبلی فی کل ذات ظفر ویقال کان فی مجبل فلان ای وقت حبل امه
به حبل الحبلة نتاج النتاج وولد الجنین وفی الحدیث نهی عن بیع حبل الحبلة حبلة بسکون الثانی دهر که شاخ رز حبالة بالکسر دام حابل دام گسترنده وتاره
وفی المثل اختلط الحابل بالنابل یعنی آمیخت تار و پود احبال بستن کردن مجبول صید در آویخته بدام حابول رسنی که بوی بر درخت خرما بالا روند حبال
صید کردن بدام معتبل الفرس پیوند سم اسپ حبال بالکسر نام مردی حنبل نام مردی ومرد کوتاه بالا و پوستین یقال ماله عنه حنتال
وحنتال الضم بلین وهموزای بد حنظیل نوعی از درخت کوه ومرد کوتاه حنثاله بالکسر پوست جو وبرنج وخرمای کوفته وکنجاره حنتال سبوس آنچه داد
کودک را حجل بالفتح والکسر بند پای برنجن تحجیل سپیدی دستهای ستور فرس محجل اسپی که چهار دست و پای او سفید باشد محجل الرجلین مطلق الیدین
انکه پایها سفید باشد ولا یکون التحجیل واقعا بید او یدین مالم یکن معها او معهما رجلا او رجلان فان کان محجل ید و رجل من شق فهو ممسک
لها من مطلق الایاسر او علی العکس وان کان من خلاف قل او کثر فهو مشکول حجلان رفتار بندی ومرغ وخیجهان رفتن غنم فاضه وکه
حاجلات الابل الصغار التی ضربت سوقها فمشت علی بعض قوائمها وحجلت البعیر اذا اطلقت قیدها من یده الیسر وشددته فی الیمنی حجلة
بالتحریک خانه عروسی حجال جماعت و کبک حجل بفتحتین حجال جماعت حجلی بالکسر جمع حجل لم یجی الجمع علی فعلی بالکسر الا حرفان ظربی جمع ظربان وحجلی
جمع حجل کبک نشکر و ریزه حجلة یکی حجلا کو سپید سپید سیاه حجلة شیشه فسراخ وحجلت عینه ای غارت تحجل نام اسبی حدل میل کردن بستم غم فالکه
صلة بعلی یقال حدل علیه ای غیر عدل احدل مرد کژ میان کتف وگردن بسوی سینه بیرون آمدہ قوس حدلاء کمان سینه بیرون آمده مخدل بالضم گرانه پیراهن وازار
خدل التحریک افتادن غره غم کی خر یقال خدلت عینه اذا سقطت هدبها ونوعی از حبوب که نان سازند خدال بالفتح تسلم که از بن درخت بیرون آید
خرمل بضمتین رانخرمل سینه خرزال ای از تفخر خزنبل کوتاه استوار خلقت حسیل بالکسر بچه سوسمار که از بیضه بیرون آمده باشد
حسول جماعت ابو الحسل سوسمار وفی المثل لا اتیک سن الحسل ای ابدا لان سنها لا تسقط ابدا حتی تموت حسل کوساله حسیله گوساله حسالة بالضم مثل حثالة
سبوس محسول الحاجر ونحاله بکار نا آمدنی از هر چیز حسلای زاله حسل ای خسیس خط فلان یحیل نفسه ای یقصره و یرکبها الذناة حسیله خرمای خشک تباه
وشیر بنشود حسکل بکسرتین بچه سوسمار وازهر جانوری حساکل جماعت تحصیل آماده کردن حاصل الشی ومحصوله بقیته وفقده حصائل
بقایا حصیله یکی محصله زنی که خاک معدن کرد آرد تحصیل الکلام رده الی محصوله حصیل الفرس اذا اشتکی بطنه من اکل التراب الذی علی النبت حصل
بالتحریک غوره خرما سحت ناشده حصلة یکی احصل النخل غوره کرد حصالة بالضم بحچه مانده باشد در خرمن ازحبوب حصلة سنگ ان مرغ حوصل جماعت وحوصلة
الطیری ملاحوصلة یقال مثله ضلمی وطری خطل باز داشتن از تصرف وحرکت غم فا حضلته بعلی حل حطل خطال مرد سحت تنگ گیر در خانه
حظلان بکسر الحاء ایضا حظلان بفتحتین رفتار تنگین حنظل درخت تلخ حنظلی یکی ابل حظالی بالکسر الی اکثر من اکل الحنظلة فهو حظل وابل حظالی حنظلة ایضا قبیله بزرگ
از بنی تمیم ویقال ابهم حنظلة الا کرمون حفل باک داشتن وگرد آمدن غم فالکه احتفال کذالک عند حفل من الناس ای جمع محفل محفل جای گرد آمدن ضرع
حافل پستان پرشیر جفنة حافل ودا حافل آکنده سیل حفلت السما حفلاء ای جدوفعها وحفلته ای جلوته فحفل واحتفل لا احفل به باک ندارم بوی حفلت به
ای مالیت به حفالة بالضم سبوسه هر چیز یقال هو من حفالتهم ای دهنائهم ای ممن لا خیر فیهم رجل فرخفلة سنالخوه کنند در هر چیزی والمنذلام حفلة از هر چه
احتفل الوادی بالسیل آکنده بهلیه تحفیل جند کاهلا ناو شیدن ناقه را بجهت فروختن تا بر زنبگان وی پرشیر نماید شاة محفلة مصراة وکذلک نهی رسول الله صلی الله علیه
السلام عن التصریة والتحفیل حقل کشت برگ بیرون آورده سبوزنیا به سطبر باشد وزمین خوش پاکیزه حقلة یکی وفی المثل لا تنبت البقلة الا الحقلة حقلة ایضا
درد شکم از تره خاک آلوده خورده غم فه حقلت الابل حقلا آجعال جماعت حقلة آب تیره در شکم حقیل نام موضعی محاقلة فروختن کشت

سنه بالتحت … ده تکدم و قد نهی عنه فیقال باز ماندن از جماع بسبب سستی نره حوقل الشیخ باز ماند از جماع حوقله نره … سست … بکار
بالضم النجه سید افشود و صوت و معنی آواز سخن و یقال فی لسانه حکلة ای عجمة لا یبین الکلام واحکل علی الخبر ای اشکل واحکل شکل حکل حکل کوتاه
بالکسر حل کشادن گره عع فاکه الحلال لازم منه و روغن کنجد و فرود آمدن جا حلول محل کذلک محل الضیا جای فرود آمدن ویقال حللت بالقوم معنی
حلال بالفتح حلال شدن حل بالکسر کذلک عع فاکه و واجب شدن یقال حل العذاب علیهم یحل بالکسر ای وجب و یحل علیهم بالضم ای نزل وقری بهما قوله تعالی
فیحل علیکم غضبی بیرون آمدن زن از عدت یقال حلت المراة ای خرجت من عدتها و حل الدین یحل بالکسر ای انقضی اجله حلولا و بیرون آمدن از احرام
احلال کذلک حل بالکسر حلال ضد حرام و لقب مرد رجل حل و حلال از حرام بیرون آمده یقال انت حل وانت حرم بالضم والکسر والحل ایضا ما جاوز الحرم ویقال
باحالف اذکر حلالا ای استثن و قوم حلة ای نزول و فیهم کثرة وهی حلال بالکسر محلة ایضا و حلول بمحله رسیدن قربانی و هی موضع النحر قوله تعالی حتی یبلغ
الهدی محله یقال هو فی صدق محلة … صدق محله … جای … و جای فرود آمدن مکان محلال جای که در وی بسیار فرود آیند محل الدین مهلت
وام حلل ضافه برد یمانی حله یکی و ایضا ازار و رداء و لا یسمی حلة حتی یکون ثوبین حلیل شوی حلیلة زن و مرد زن فرود آینده بجای احلیل بکسر …
سوراخ نره و سوراخ پستان ویجمع علی احالیل ومنه … بالاحالیل احلال فرود آوردن و حلالة کردن … حلال و آمدن و بجای حلال
یعنی غیر محرم محلتان بالضم دیگ و دستاس محلات دیگ و دستاس و دلو و کارد و تیر ای من کانت عنده هذه الآلات حل حیث شاء ویقال حلت … ای نزل
اللبن فی ضرعها … محلل فی النکاح حلال کننده سه طلاقه را و محلل فی السبق در آینده در دوان شتر بشرط آنکه اگر سبق یابد بگیرد و اگر مسبوق شود ندهد و
احل نفسه ای استحق العقوبة مکان محلل … تحلیل حلال فرود آمدن تحلل استثنا کردن در سوگند استحلال حلال شمردن تحلة از جای
جنبانیدن کسی را و راندن شتر یقال حللت بالناقة اذا قلت لها حل بالتسکین و هو زجر للناقة و حوب زجر للبعیر و حل ایضا بالتنوین فی الوصل تحلل
درو شدن از جای تحلیل حلال گردانیدن و هو ضد التحریم یقال حللته تحلیلا و تحلة ویقال فعلته تحلة القسم ای فعلت بمقدار ما حللت به یمینی و لم ابالغ و منه قوله تعالی
قد فرض الله لکم تحلة ایمانکم وفی الحدیث لا یموت للمؤمن ثلثة اولاد فتمسه النار الا تحلة القسم ای قدر ما یبر الله تعالی قسمه فیه لقوله تعالی وان منکم الا وارد
کان علی ربک حتما مقضیا ثم قیل لکل شیء لم یبالغ فیه تحلیل یقال ضربه تحلیلا … سستی … ستور فهو احل … حلاحل بالضم مهتر … احلال
بالفتح … حمل بالکسر بار پشت و بسر … عع فاکه ومنه قوله تعالی وساء لهم یوم القیمة حملا ای وزرا حمل بالفتح بار شکم و بار درخت و بار کردن
قال ابو … فی حمل الشجر لغتان الفتح والکسر ویقال حملت المراة والشجرة حملا ومنه قوله تعالی حملت حملا خفیفا و یقال امراة حاملة و حامل اذا کانت
حبلی فمن قال حامل قال هذا نعت لا یکون الا للاناث ومن قال حاملة بناه علی حملت فهی حاملة و هذا اذا حملت علی ظهرها او علی راسها شیئا فهی حاملة لا غیر
لان الهاء انما تلحق للفرق فاما ما لا یکون للمذکر فقد استغنی فیه عن علامة التانیث فان اتی بها فهو علی الاصل هذا قول الکوفیین واما قول البصریین فانهم یقولون
هذا غیر مستمر لان العرب یقول رجل ایم و امراة ایم و رجل عانس و امراة عانس مع الاشتراک و قالوا امراة مصبیة و کلبة مجربة مع غیر الاشتراک فالصواب ان
یقال قولهم حامل و طالق و خالص و اشباه ذلک من الصفات التی لا علامة فیها للتانیث فهی اوصاف مذکرة وصف بها الاناث کما ان الربعة و …
والربعة والنجاة اوصاف مؤنثة وصف بها الذکران حملة بفتحات جمع حامل یقال هم حملة العرش و حملة القرآن حملة بسکون یا آهنگ کردن بجنگ … علی … حرب
قومی و حمل علی نفسه ای جهدها فی السیر و حملت به حماله ای کفلت و حملت ما … و احتملت بمعنی قال الشاعر شعر اذا … فلم احمل و قالت فلم … لعمر ابیها انی
ظلوم * حمل … حملان بالضم … واول … احمال باری دادن بر داشتن و احملت الناقة فهی محمل اذ انزل لبنها من غیر حبل و
کذلک المراة واستحمله ای ساله ان یحملنی وحملة الرسالة ای کلفه حملها و تحمل الحمالة ای حملها
و تحملوا و احتملوا بمعنی ارتحلوا و تحامل علیه ای مال و تحاملت علی نفسی ای تکلفت الشیء علی مشقة
متحامل بفتح المیم قد یکون موضعا و مصدر القول فی المکان هذا متحاملنا و فی المصدر ما فی فلان متحامل

تحامل و تاملی فلان محمل مثل مجلس ای معتمد محمل بارگیر محامل جماعت محمل کافه دوال شمشیر حمالة بالفتح انچه بر داشته شود از دیت و تاوان و غیران
حمالة بالکسر نام ابی دوال شمشیر حمائل جماعت قیل حمائل السیف لا واحد لها من لفظها و واحدها محمل کافه حمولة بالفتح بارکی و فعول تدخله الهاء اذا کان بمعنی
مفعول بها حمولة بالضم بارها حمول بلاها، الابل التی علیها الهودج کانت فیها نساء او لم تکن حمیل الذی یحمل من بلده صغیرا و لم یولد فی الاسلام و آب آورده
و بدرفتار و پسر خوانده حمل کرضی **حول** توانائی و حیلت و سال و گذشتن حملة بعلی و یک ساله شدن کودک و سرای یقال حالت الدار و حال الغلام فهو حول
و برگشتن کمان از حالت اول و کثر شدن وی صح فاضه و کل ذی حافر اول سنة حولی والانثی حولیة و الجمع حولیات تحول بر جستن بر اسب و برنشستن و از
عهد برگشتن و برگشتن گونه روی و مانع شدن میان دو چیز و بجای دیگر گشتن و جنبیدن حیال بالکسر آبستن ناشدن ناقه و نخل بعد از گشتن دادن و هی حائل حیال
و یقال قعد حوله و حواله و حوالیه و حولیه و لا تقل حوالیه بالکسر و قعد حیاله و بحیاله ای بازائه و اصله الواو و الحول بالضم الحیال و ایضا جمع حائل من النوق و یقال
حائل حول و حولل قال الکسائی اذا لم تحمل الناقة اول سنة یحمل علیها فهی عائط و حائل و جمعها عیط و عوط و عوطط و حول و حولل فاذا لم تحمل السنة المقبلة
ایضا فهی عائط عیط و عائط عوط و عوططة و حائل حول و حولل و منهم یجعل عوطط مصدرا و لا یجعله جمعا و کذلک حولل و یقال هو حولة من الحول ای داهیة من الدواهی
حولا بالضم و الکسر پوستی که با بچه بیرون آید از شکم و آب که بر سر کودک بیرون آید بوقت زادن وی قال الخلیل لیس فی الکلام فعلا کافه مع المد الا حولاء و عنبار
و سیر احالة گشت هر چیزی حال حالات احوال جماعت حال ایضا گل سیاه و فی الحدیث ان جبریل قال اخذت من حال البحر فحشوت فمه یعنی فم فرعون علیه …
و گرد و بچه کودک و شتواره و حال متن الفرس وسط ظهره موضع اللبد حائل شتر نازاینده و شتر بچه ماده لانه اذا انتج وقع علیه اسم تذکیر و تانیث فان الذکر سقب
والانثی حائل یقال … بالناقة حائل لا سنة و لا اجعل … از مت اثم حائل تحول گشتن از جا بجای و الاسم الحول و منه قوله تعالی لا یبغون عنها حولا و شتواره
بر داشتن و حیلت کردن احالة محال گفتن و جستن بر پشت اسپ و احال الرجل اذا حالت ابله فلم تحمل و روی آوردن بر کار رمی یقال احال علیه بالسوط یضربه ای اقبل
و فی المثل … واحال یعدو و برگشتن سال و سال گشت شدن سرای و طعام و جز آن فهو محیل و محول و حوالت کردن وام یقال احال علیه بدینه و الاسم الحوالة
و یکسال تمام بودن یقال احال الرجل بالمکان و احول و ریختن آب از دلو و نگونسار کردن دلو محاولة خواستن چیزی بکاری و الاسم … گشتن
و برگردانیدن لازم متعد محالة بالفتح چاره یقال المرء یعجز لا المحالة و یقال الموت آت لا محالة یعنی ناچاره رجل حولة مثال همزة محتال یعنی حیله گر یقال
هو احول منک ای اکثر حیلة منک و ما احوله فی التعجب و رجل حوّل بالضم و التشدید ای بصیر بتحویل الامور و هو حوّل قلّب و احتال من الحیلة و احتال علیه بالدین
من الحوالة احول کاحمر … صح **کافه** یقال حولت عینه فهو احول و احولت بتشدید اللام کذلک و احولتها انا استحالة محال شمردن … گشتن و یقال تحولت
الشی ای نظرت هل یتحرک ارض مستحیلة ای لیست مستویة لانها استحالت عن الاستواء الی العوج و کذلک قوس مستحیلة حیلة بالفتح … حیلة بالکسر
… و چاره و هو من الواو و یقال لا حیل و لا قوة لغة فی لا حول و لا قوة و هو احیل منک ای احول منک اذا کان اکثر حیلة و ما احیله لغة فی ما احوله و یقال
بالحیلة و الاحتیال و التحیل و الاحتیال و المحاولة بمعنی واحد **فصل الخاء** خبل بالسکون تباهی خبول جماعت و ایضا قطع الایدی و الارجل خبل بفتحتین دیوانگی
یقال بنو فلان یطالبون بخبل ای بشیء من اهل الارض و قد خبله و خبّله و اختبله اذا افسد عقله او عضوه رجل مخبّل کانه قطعت اطرافه و مخبل ایضا نام شاعری معروف و هو خبل ای
متدله … مخبل بکسر الباء روزگار و یقال فلان خبال علی اهله ای عناء خبال ایضا تباهی و منه قوله تعالی لو خرجوا فیکم ما زادوکم الا خبالا و نام آب چرک
اهل النار فی الحدیث من قفا مؤمنا بما لیس فیه وقفه الله فی ردغة الخبال حتی یجیء بالمخرج منه فیقال هو صدید اهل النار و قوله قفا ای قذف و الردغة الطینة خبال ستور
بعاریت دادن تا شیر او را بخورد یا بر نشیند **ختل** فریفتن صح **فاضه** که مخاتله کذلک تخاتل فریفته شدن **ختلة** بالسکون الحرکة فرود … نا …
تخجل … سرگشتگی و بیخودی از شرم صح **کافه** و … و فی الحدیث انکن اذا شبعتن خجلتن ای اشرتن و بطرتن اخجال
منه مخجل … بالضم ای حیا … مخجل بکسر جای بسیار آب و علف و فی حدیث ابی هریرة ان رجلا ضلت له انیق … علی …
سمین معشب … **خدالة** پری و آگندگی ساق و بازو و امرأة خدلاء المعصم … خدلم بکسر … و المیسم … و یقال

تخلیها خذل کسنم خذلان بالکسر وا گذاشتن و بازماندن آهو از رمه خود ع فاضه ویقال خذلت الوحشیة اذا اقامت علی ولدها وقیل
هو مقلوب لانها هی المتخلفة وانه ونحا ذلک مثلهم بتلاده ے ضعفا خذل عنه اصحابه احملهم علی خذلانه تخاذل یکدیگر را فرو گذاشتن رجل خذلة مثال
همزة ای خاذل لایزال یخذل خذعل بکسرتین زن گول خردل سپندان خردلة یکی از وی و بریدن گوشت بالذال المعجمة ایضا خرمل
بکسرتین زن گول انخزال بریده شدن اختزال بریدن یقال اختزله عن القوم مثل اختزعه خزلی و خیزلی نوعی از رفتار وخزعل مشیة
عرج فیه بها خزعال ای ظلع قال الفراء لیس فی الکلام فعلال مفتوح الفاء من غیر ذوات التضعیف الاحرف واحد هی خزعال وزاد ثعلب قهقار
قیل هو قهقر وزاد ابو مالک قسطال وهو الغبار واما فی المضاعف ففعلال فیها کثیر الخزلزال وقلقال خزعبیل ضافة چیزهای باطل خزعبیلة سخنهای
خنده آرند یقال ای ت بعض خزعبیلاتک خشنول بیکاره والخاء فیه بکار نا آینده رجل خشل ورجال خشل و خشبال ای ضعفاء خشل بالحرکة و سکون مقل
وخشک دانه مقل خشلة یکی و سرهای دست برنجن و خلخال خشل بلا یا زهر خیر وقد تخشل ای ذل خنشلیل روان خصل الخیر بیای پیمان بندند نضال
جزان وتخاصل القوم اکثر اهنوا فی الرمی یقال احرز فلان خصلة واصاب خصلة اذا غلب وخصلت القوم خصلا ے فضلتهم ع فاضه خصلة خوخصلة
بالضم یکدسته موی و پشم و خزان خصل نسا فذکرانهای درخت سرها فرو دافگنده خصیلة گوشت ران و بازو مخصل بالکسر شمشیر ران لغة فی مفصل اخضال
تر کردن خضل تر نبات نازک خضیلة مرغزار سبز اخضال اخضیضال تر شدن اخضیلال بسیار شاخ و برگ شدن رخت خضلة بضمتین مشددة اللام الخصب
ونضارت العیش خطل بفتحتین سستی و سخن سست و تباه گفتن ع کافه اذن خطلاء گوش سست ثلة خطل بالضم رمه گوسپندان گوشهای سست
افتاده اگر ما وکذلک الکلاب اخطل نام مردی و نعت رمح خطل ای مضطرب رجل جواد خطل ای سریع الاعطاء واخطل فی کلامه ای افحش خیطل گربه
خنطول بالضم مع النون نره و شاخ دراز خناطیل گلهای گاو و شتر خنظوانة بالضم کی خیعل پیراهن آستین خنفلة بوستانبان آن تخفیل پوشیدن آن
لازم خل سرکه و مرد ضعیف با خلل و راه در ریگ یقال جیئة خل کما یقال افعی صرمیة در حیة کهنه و یقال ما هو بخل ولا خمر ای لاخیر فیه ولا شر و شکافتن
زبان شتر بچه را تا شیر نمکد ع فاضه و پیچ در گلیم جستن و درویش شدن خلة بالفتح خود حاجت و درویشی و شتربچه در خنه وی ترش خلة بالضم علف
شیرین یقال الخلة خبز الابل والحمض فاکهتها و اذا انسبت الیها قلت بعیر خلی وابل خلیة وارض مخلة کثیرة الخلة لیس بها حمض و دوستی و دستی یستوی
فیه المذکر والمونث لانه مصدر وقد جمع علی خلال اخلة بالکسر پوشش نیام شمشیر و ادرش کمان و آنچه درمیان دندان ماند خلل و سست خلیل بفتحتین کشادگی و
خلال ج خلال وقری بها قوله تعالی فتری الودق یخرج من خلاله ومن خللة وهی مخرج فی السحاب یخرج منها المطر و تباهی کار خلال بالکسر دندان کاو اخلة جج عت
و دستی کردن با هم خلال بالفتح غوره خرما خلیل دوست و درویش ج خال خلیلة مونث خلالة بالضم آنچه از دندان کاوی افتد از میان انگشتان بر دست
آید یقال فلان یاکل خلالته و خلته ما یخرج من بین اسنانه اذا تخلل وهو مثل خلالة مثلثة لغات دوستی خلال خلول لاغر و کم گوشت شدن ع فاضه
یقال خل لحمه ویقال فصیل مخلول ای مهزول وفی الحدیث ان مصدقا اتاه بفصیل مخلول ویقال عم فی دعائه و خل و خلل ای خص اخلال درویش کردن
یقال اخل به ای افتقر و حاجتمند گردانیدن یقال ما اخلک الله الی هذا ای ما احوجک چرانیدن شتر در علف شیرین و تباه بار آوردن نخل و ماندن مردم
جای خود را یقال اخل فلان بمرکزه ای ترکه اختلال حاجتمند شدن صلته بالی و منه قول ابن مسعود علیکم بالعلم فان احدکم لا یدری متی یختل الیه ای یحتاج
الناس الی ما عنده اما زشدن و تیره و خستن تخلل خلال کردن دندان و سیری شدن چیز و باران بیک جای مخصوص باریدن و درمیان قوم شدن خلخال بالفتح پای
برنجن خلاخیل ج خلاخیل عت خلخل لغة فیه و مقصوم منه تخلیل سرکه کردن انگشتان میان یکدیگر آوردن و محاسن و بپت وضو تخلل خلال کردن وضو مخلخل شیء و یزه جامه
ونهاین گو خمیلة درخت انبوه و ریگ توده با درختان خال بالضم لنگی ستور خامل گمنام بقدر خمول مصدر منه ع فاضه خمال متعد منه خائل نگاهدارنده چیز را یقال فلان خول
علی اهله ای یرعی علیهم تخویل عطا کردن و ملک گردانیدن چیزی کسی یقال خوله الله الشیء ای ملکه ایاه و قطع المال خوله ای حسن القیام علیه یقال هو خال مال و خائل مال ای حسن
القیام علیه تخول تیمار داشتن و سهالت کان النبی علیه السلام یتخولنا بالموعظة مخافة السامة والاصمعی یقول تخوننا بالنون ای تعهدنا و تخولت علی فلان خالا من الخیر ای اخلت

و توسمت خیل الرجل خشیمة خائل و احده هو اسم یقع علی العبد و الامة خائل برادر مادر اخوال عمّات و علم لشکر و نوعی از جامها خالة خواهر مادر خال ایضا جمیلی
ستور در رفتار و گیاهی خوالة خویشی از جهت مادر یقال بینهما خوالة استخالة استخال الخال گرفتن کسی را و خال خواندن بعاریت و خوستن ستور از دوی انقطاع گیرد
خول نام زنی خولان قبیلة از یمن یقال تطایر و انتشر ای اخول اخول ای تفرقوا و هو الشرر الذی یتطایر من الحدید الحار اذا ضرب و ذهب القوم اخول اخول اذا تفرقوا
شتی و هما اسمان جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح بمعنی تفرقوا شتی **خیال** بالفتح خیالة شخص و آنچه دیده شود در خواب از صور و جز آن خیال حلمی که بجهت ترسانیدن
مرغان بر پا کنند و زمینی مر بنی تغلب را خیل اسپان و سواران منه قوله تعالی و الخیل و البغال قوله تعالی و استفزز من استطعت منهم بصوتک و اجلب علیهم بخیلک
و رجلک خیالة اینکه بانان خال ایضا نقطه سیاه که بر اندام باشد و نشان خیلان عمّات رجل اخیل و خال ناک و کذلک مخیل و مخیول مثل مکیل و مکیول یقال نحو
مثل مقول و تصغیره خبیل فیمن قال بالیاء و خویل بالواو و کبر و بزرگ منشی خیلاء بضم و فتح ممدود و بالکسر مثله ایضا یقال هو ذو خال و خیلاء و ذو
مخیلة ای ذو کبر و نام کوهی و ابر یقال ما احسن مخایلها و مخیلتها ای خلافتها للمطر و اخالت السحاب و اخیلت و خایلت ای رجی المطر و تخیلت السماء ای تغیمت
و یقال اخلت فیه خالا من الخیر ای توسمت و رایت فیه مخیلة و تخولت فیه خالا کذلک و اخال ایضا ثوب من ثیاب الجمال قد خال الرجل فهو خائل ای
مستکبر خالة عمّات مثل باع و باعة و کذلک رجل اخائل بالضم ای مختال مثل قولک رجل ماتر و ابر ای قاطع الرحم و یقال فلان مخیل للخیل ای خلیق له
ارض مخیلة و متخیلة ای التی بلغ نبتها المدی و خرج زهرها خیل خیلة خیلولة مخیلة گمان بردن عع **کافّه** و فی المثل من یسمع یخل و هو من باب ظننت
و اخواتها التی تدخل المبتدا و الخبر فان ابتدات بها اعملت و ان وسطتها او اخرت فانت بالخیار بین الاعمال و الالغاء و تقول فی مستقبله حاکیا عن
نفسک اخال بکسر الهمزة و هو الافصح و بنو اسد یفتحونها علی القیاس اخالة مشتبه شدن یقال هذا امر لا یخیل ای لا یشتبه و خیلت الناقة و اخیلتها اذا وضعت
قرب ولدها خیالا لکیلا یقربها الذئب و خیل الیه یستعمل مجهولا ای شبه و خیلت علیه ای وجهت التهمة الیه و خیلت علینا السماء اذا رعدت و برقت تهیات
للمطر و تخیلت علیه ای اخترته و تفرست فیه الخیر و خیل له انه کذا ای تشبه و تخایل مثله و یقال ایضا تخیله فتخیل کما یقال تصوره فتصور لازم متعد مخایلة
برابری کردن اخیل نام مرغی که آنرا ابقال بردارند و نام مردی و هو منصرف فی النکرة و بعضهم لا یصرفه فی المعرفة و لا فی النکرة و یجعله فی
الاصل صفة بنو الاخیل حی از بنی عقیل رهط لیلی الاخیلیة **فصل الدال** **دأل** بفتحتین نوعی از رفتار عع بفتحهما دألان دولول بالضم
سختی و آلیل عمّات یقال وقع القوم فی دولول ای فی اختلاط من امرهم دئل ضاک جانوری چون راسو وی از کنانة قال احمد بن یحیی بالعکس
اسما جاء علی فعل غیر هذا قال الاخفش و الی المسمّی بهذا نسب ابو الاسود الدؤلی الا انهم فتحوا الهمزة علی مذهبهم فی النسبة استثقالا لتوالی الکسرتین مع یاء النسبة کما
الی نمر نمری و ربما قالوا الدولی یقلبون الهمزة واوا و قالوا دوئلی لان الهمزة اذا انفتحت و قبلها ضمة فتخفیفها ان تقلبها واوا محضة کما قالوا فی جؤن جون و فی مؤن
مون قال ابن الکلبی هو ابو الاسود الدیلی فقلبت الهمزة یاء حین انکسرت فکسرت الدال مجاورة لتسلم الیاء کما فی قیل و بیع **دبل** گستردن و نبهیدن
بقیمه عع **فاضده** و کلمه دبلة بالضم یک دسته از هر چیز دبول نیرو دادن زمین را بسرگین و جز آن و سرشتن هر چیزی و کل شیء اصلحته فقد دبلته و دملته دبول انبیا
خوضها ای خرد دبل بالکسر سختی یقال دبلا دبیلا کما یقال ثکلا ثاکلا دبیلة بالتصغیر ریش عربیلات و نوعی از بیماری و سختی یقال دبلته الدبیلة ای
اصابته الداهیة دوبل خر خطائی خرد اندام و لقب مردی **دجال** نام مسیح کذاب و گروه بزرگ دجالة مثله دجلة بالکسر جوی بغداد بغیر الف و لام بعیر مدجل قطران
الیده بد جیل همه اندام شتر بقطران اندودن از دجلته علی المساعر فذالک الدس **دحل** مغاکی در زمین و وادی دحل و دحال و دحلان عمّات مرد سیار
ضعیف و دحلت فیه ای دخلت فی الدحل عع **بفتحهما** دحل جاه فراخ اطراف و دحلت البئر ای حفرت فی جوانبها حول بای دام صیاد رجل دحل بکسر
مرد فربه کوتاه **دخول** در آمدن عع **فاضده** دخال بالتشدید کذلک ادخال بالتخفیف در آوردن مدخل کذلک و ایضا در آورده قوله تعالی رب ادخلنی مدخل
صدق و تدخل الشیء ای دخل قلیلا قلیلا و قد تداخلنی منه شیء دخل بالسکون دیا مد خیری و هو خلاف الخرج و عیب و تهمت یقال تری الفتیان کالنخل و ما یدریک
ما الدخل و کذلک دخل بالتحریک یقال هذا الامر فیه دخل و دغل قوله تعالی و لا تتخذوا ایمانکم دخلا بینکم ای مکرا و خدیعة و هم دخل

فی بنی آدم اذا انتسبوا معهم ولیسوا منهم مدخل در آمدن وجای در آمدن یقال دخلت مدخل صدق ومدخلا حسنا وقری قوله تعالی رب ادخلنی مدخل صدق
بالفتح ایضا داخلة الازار طرفی که بتن رسد وداخلة الرجل نهانی مرد دخلة بالضم کذلک یقال هو عالم بدخلته وخیل دخل آنکه در کار کسی مداخلت کند
دخّل مرغیست خرد دخاخیل جماعت وعلف که از بیخ درخت رسته باشد دخال شتر آب خورده را میان دو شتر تشنه در آوردن در آب خورد دخل فلان فهو
مدخول ای فی عقله دخل بالتحریک و دخلة مشددة و مخففة زنبیل خرما و نخلة مدخولة ای عفنة الجوف یعنی میان پوسیده و زن شوی دیده مدخول الا غر دخول
بالفتح موضعی **دربلة** نوعی از رفتار **دردقل** مثال سجل نوعی از جامه **درکلة** بکسرتین نوعی از لعبت و بازیچه **دعبل** بکسرتین شتر بلند و نام شاعری دعبل بفتحتین نبات فی درخت انبوه ادغال فساد و تباهی در آوردن در کاری و درختناک شدن زمین دغاول سختیها و بلاها **دغفل** بفتحتین بچهٔ پیل
و نام مردی عیش دغفل فراخ عام دغفل سال فراخی **دفلی** بالکسر گیاهیست تلخ واحد و جمع نیون ولا من جعل الفه للالحاق نونه فی النکرة ومن جعلها
للتانیث لا ینونه **دقل** بفتحتین شکله پر بار و بی خصاب جمع خصبة دقلة یکی و تیر کشتی و خرمای بلایه یقال ادقل النخل و دقل فلان اذا اختص بشیء من
مأکول دکلة بفتحتین گل تنک و گروهی که بسلطان گردن نه نهند تدکل خود را بر داشتن و بزرگ کردن یقال هم یتدکلون علی ای یتدللون **دلیل**
راه و راهنما دلالة بالفتح والکسر دلولة رهنمونی کردن و بالضم اهل علم **فاضه** دلیلی بالکسر وتشدید اللام راهبر دل ناز کردن علم **فا کره** یقال دلت المرأة دلال بالفتح
اسم منه یعنی ناز تدلل ناز کردن و یقال مدل فاتل والاسم الدالة وفلان یدل علی اقرانه کالبازی یدل علی صیده وهو یدل به ای یثق به قال ابو عبیدة الدل
قریب المعنی من الهدی وهما من السکینة والوقار فی الهیئة والمنظر والشمائل وغیر ذلک و فی الحدیث کان اصحاب عبد الله یرحلون الی عمر فینظرون الی سمته و هدیه و دله
فیتشبهون به وتدلدل الشیء ای تحرک متدلیا دلدال اضطراب کردن دلدل بضمتین خار پشت بزرگ و نوعی از جانوران و نام استر امیر المؤمنین علی بن
ابی طالب رضی الله تعالی عنه **دمال** بالفتح سرگین و خرمای بوگرفته دمل نیرو دادن زمین را و اصلاح کردن چیزی را مداملة مدارا کردن بالکسی اندمال
نیکو شدن ریش و جراحت دمل بالضم وتشدید المیم فتحا نوعی از ریشها دمامیل جماعت **دولة** بالفتح گردش نیکی و ظفر بسوی کسی یقال لنا علیه الدولة
دول کافه جماعت دولة بالضم نوبت غنیمت یقال صار الفیء دولة بینهم یکون مرة لهذا و مرة لذاک دولات و دول جماعت دولة ایضا اسم الشیء الذی یتداول بعینه
و بالفتح الفعل وقیل هما لغتان بمعنی وقال محمد بن سلام سالت یونس عن قول الله عز وجل کیلا یکون دولة بین الاغنیاء منکم فقال قال ابو عمرو بن العلاء
الدولة بالضم فی المال و بالفتح فی الحرب وقال عیسی بن عمر کلتاهما تکون فی المال و الحرب سواء ادالة چیره گردانیدن صلة بعلی و دولت و غنیمت دادن صلة بمن
یقال ادلنی علیه ای انصرنی علیه و ادلنی منه و دالت الایام ای دارت والله یداولها کما قال الله تعالی و تلک الایام نداولها بین الناس و تداولته الایدی ای اخذته
هذه مرة و هذه مرة و قولهم دوالیک ای تداولا بعد تداول و دال الثوب ای بلی و اندال البطن ای استرخی و اندال القوم تحولوا من مکان الی مکان قال ابن
السکیت الدول فی بنی حنیفة ینتسب الیه دولی والدیل فی عبد القیس ینسب الیه دیلی و هما دیلان احدهما دیل بن شن والآخر دیل بن عمرو و اما دئل بهمزة مکسورة
فهو حی من کنانة و مر ذکره دویل گیاه سالخورده و هو فعیل دولة لغة فی تولة یقال جاء بدولاته ای بدواهیه **فصل الذال ذالان** نرم رفتن **علم**
بفتحها ذوالة بالضم گرگ و هی معرفة غیر منصرف یقال خش ذوالة بالحبالة ذالان الذئب یوبه گرگ و هو جمع ذألیل **ذبل** گوش ماهی ذبالة بالضم
پلیته ذبال جماعت ذبل ایضا ذبول پژمریدن **علم فاضه وبضمها** و باریک شدن اسب اذبال پژمرانیدن یذبل نام کوهی **ذحل** کینه و دشمنائی ذحول جماعت
یقال طلب بذحله کین خواست از وی **ذل** بالضم خواری ضد عز ذلة کذلک ذلة مذلة خوار شدن ذلیل لعت منه **علم فاکه** قوم اذلاء و اذلة ذل بالکسر
نرمی و رام شدن و هو ضد الصعوبة دابة ذلول ستور رام شده ذلل جماعت و قولهم بعض الذل ابقی للاهل والمال غیر المذلة منه ذلاذل القمیص عطف دامن
ذلذل بضمتین یکی ذلاذل القمیص کذلک و هو مقصود ذلاذل اذلال تذلیل ستذلال نرم گردانیدن و قوله تعالی و ذللت قطوفها تذلیلا ای سویت عناقیدها
و ذلیت تذلل فروتنی و زاری نمودن واذل الرجل ای صار اصحابه اذلاء و یقال جاء علی اذلالها ای سبلها وجهه و یقال دعه علی اذلاله ای
علی حاله **ذمیل** نوعی از رفتار شتر **علم فاضه وکره ذهل** فراموش کردن **علم بفتحهما** اذهال غافل گردانیدن ذهول غافل شدن و فراموش کردن

عع کافه ذہل بالضم حی از بنی بکر و ہما ذہلان ذہل بن شیبان و ذہل بن ثعلبة و کلاہما من ربیعة و یقال جاء فلان بعد ذہل من اللیل بالضم
والفتح ای بعد ہدء ذیل دامن ذیول اذیال جماعت ذیل الریح آنچه زمین را روید از باد و دامن کشیدن عع فاکه ملاء مذیل چادر دراز
دامن اذالة فروہشتن دامن و ریشه وجز آن و خوار و رام کردن وفی الحدیث نہی عن اذالة الخیل و ہو امتہانہا بالعمل والحمل علیہا وفی المثل
اخیل من مذالة وہی الامة لانہا تہان وہی تتبختر فرس ذائل اسب دم دراز ذیال کذلک فی الالة مونث منه وزره دامن دراز و یقال ذیل
ذائل وہو الہوان والخزی وجاء اذیال من الناس ای اواخر منہم فصل الراء رأل بچه شتر مرغ رألة مونث رئال رئلان بالکسر جماعت
ذات الرئال مرغزاری تم ربال ستاکان استرال بزرگ شدن اشترمرغ بچه و ... کوالیدین بنات ومر فلان مرائلا ای مسرعا ربل نوعی از
درخت که بعد از گذشتن تابستان برگ و بار بیرون آرد ربول جماعت ربلة درون ران بسکون و بحرکه ربلات جمع رئبال بالکسر شیر وہو مہموز رابل
جماعت ذئب رئبال ولص رئبال ای خبیث وفلان تیراربل شیری می نماید و یجوز فیه ترک الہمزة و یقال ربل القوم یربلون ای نموا و کثروا و تربلت
الارض اذا اخضرت بعد الیبس عند اقبال الخریف و تربلت المرأة کثر لحمہا رجل ربل بالکسر کثیر اللحم رباله بالفتح اسم فیه ربیلة فربہی ربحلة دختران ... اند ام
مثل سجلة ترتیل ہموار خواندن و آرمیده و پیدا خواندن قوله تعالی ورتل القرآن ترتیلا کلام رتل بفتحتین سخن ہموار ثغر رتل رسته دندان ہموار
رجل رتل بکسر گشاده میانہای دندان رجل بالکسر پای ارجل جماعت و عہده و زمان یقال کان فی رجل فلان ای فی عہده و زمانه و گروه ملخ انبوه
وہو جمع علی غیر لفظ الواحد ومثله کثیر فی کلامہم کصوار لجماعة البقر و خیط لجماعة النعام وعانة لجماعة الحمیر رجل القوس گوشه زیرین کمان رجل الطائر
آہن داغ رجل الغراب نوعی از سد بستان نافه رجلة خرفه وہی البقلة الحمقاء وفی المثل ہو احمق من رجلة لانہا لاتنبت الا فی مسیل و آب راه رجل
کافه جماعت رجل بفتحتین پیاده شدن عع کافه و گذاشتن ستور را با بچه با چراگاه یقال بہمة رجل و بہم ارجال پیاده کردن و فرو گذاشتن رجل بالفتح
بمراد خود پستان مکیدن شتربچه عع فاضه و رجلت الشاة عقلتہا برجلہا ارجل مرد کلان پای و اسب یکپای سپید شاة رجلاء کذلک رجل بالکسر
دیگ مسلین راجل پیاده خلاف فارس رجل جمع رجالة رجال بالضم کذلک رجلان مثال عطشان ایضا پیاده رجلی و رجال جماعت کعجلان
وعجلی و عجال و ایضا رجل و رجالی مثل عجل و عجالی وامرأة رجلی و نسوة رجال و رجالی رجل فاضه مرد خلاف المرأة رجال رجلات ارجل جماعت
و یقال للمرأة رجلة کما یقال للرجل مر و امر و یقال کانت عائشة رضی الله عنہا رجلة الرای تصغیره رجیل و رویجل ایضا علی غیر قیاس کانه تصغیر
راجل رجلة رجولیة بالضم جمیعا مردی و قوت در رفتار و سپیدی یکپای اسپ رجیل اسپی که سوده نشود پای او رجل رجیل ای قوی علی المشی حرة رجلاء
سنگستان ہموار سنگناک شعر رجل بفتح الجیم و کسرہا موی فروہشته و یقال رجل شعره ترجیلا ارتجال بی اندیشه سخن گفتن و بدیہه شعر و خطبه گفتن و گاه رہوار و گاه
کام رفتن اسپ و گرد کردن ملخ بجہت بریان کردن ترجل پیاده رفتن و بچاه فرو شدن و بر آمدن روز رحل رخت و جای باش مرد و پالان
شتر رحال ارحل جماعت و یقال ہو فی القذف یا ابن ملقی الرحال و ملقی ارحل الرکبان والرحال ایضا الطنافس الحیریة و پالان برنہادن عع بفتحہا
کوچ کردن رحیل کوچ ارتحال ترحل کذلک و یقال رحلت له نفسی ای صبرت علی اذاه استرحال کوچ کردن خواستن و مرحل انظر فیه علم رحلة بالضم
مقصد و یقال انتم رحلتی ای الذین ارتحل الیہم رحلة بالکسر کوچ کردن یقال دنت رحلتنا ارحال فربه شدن ستور پس از لاغری و راحله
دادن کسی را راحله ستور بارکش رحول بالفتح کذلک و قیل مرکب من الابل ذکرا کان او انثی مراحلة یاری کردن بکوچ ترحیل کوچ فرمودن محل
مرد بسیار راحله جمل رحیل و ناقة رحیلة ای قویة علی السیر ارحل اسپ پشت سپید و گوسپند پشت سیاه شاة رحلاء گوسپندی که پشتش سپید باشد
و دیگر تنش سیاه و علی العکس ایضا رحالة بالکسر زین چرمین که بجہت تاختن آنرا نہند و در وی چوب نباشد رحائل جماعت و اذا عجل الرجل
صاحبه بالشر قیل استقدمت رحالتک مرحلة فرود آمدن جای مراحل جماعت رخل فاکه بره ماده رخال بالضم والکسر جماعت رذل ناکس و فرومایه رذال
... رذولة کذلک عع بضمہا رذال بالضم فرومایه و بلایه ہر چیز قوم رذول و ارذال و رذلاء ارذلة و رذالة غیره فہو مرذول شعر رسل موی فروہشته بعیر رسل

و ناقة رسلة نرم رو رسل بفتحتین پاره از شتر و گوسپند ارسال جماعت یقال جاءت الخیل ارسالا ای قطعا قطیعا رسل بالکسر رسل نرم و شیر رسل
القوم باشیر شدند و یقال افعل کذا و کذا علی رسلک ای اتئد فیه کما یقال علی هینتک و منه الحدیث فی الصدقة الا من اعطی فی نجدتها و رسلها بر ایشتره
والرخاء رسالة نامه و پیغام کردن بابهم فهو رسال و رسیل و امراة مراسل و هی التی یموت زوجها او حست انه یطلقها فهی تزین لآخر و تراسلة ارسال
فرستادن به پیغام رسالة پیغام و رسل رسول فرستاده و پیغام بر رسل بضمتین و بسکون دوم جماعت مرسلات بادها و فرشتگان رسول ایضا پیغام و قوله تعالی
انا رسول رب العالمین و لم یقل رسل رب العالمین لان فعولا و فعیلا یستوی فیهما المذکر و المونث و الواحد و الجمع مثل عدو و صدیق مرسل بالکسر تیر کوتاه و شتر
نرم مراسیل جماعت رسیل الرجل الذی یراسله فی نضال و غیره رسال بالکسر قوائم ستور استرسال فروهشته شدن موی و گستاخی کردن و موانست جستن
صلة بالی ترسل آهستگی کردن و نامه و رسالت ساختن از خود رطل نیم من و معروف دست رطل بالکسر ایضا نیم من رطیل موی چرب کردن رعلة گله از اسب
رعیل کذلک و نخلة بلند رعال جماعت اشترعال در پی یکدیگر رفتن گوسپند و بیشتر گله شدن ارعیل الریاح اوائلها رعلة رعل بد یدگی گوش گوسپند که او بگذارد
باشند شاة رعلاء و ناقة کذلک رعل جماعت رعلاء ایضا گوسپند گوش دراز ارعال سبک سخت زدن نیزه وارعلت العوسجة خرجت علتها و یقال مر فلان
یجر رعلاء ای ثیابه و ترکت عیالا ارعلة ای کثیرا و یقال لما تهدل من العنبات ارعل و الرعاعل الدقل مرعل گزین مال رعلول بالفتح و الضم تره و قیل هو
الطرخون رعل و ذکوان دو قبیلة رعبلة پاره پاره کردن مرعبل پاره پاره و جاء فلان فی رعابیل ای فی اطمار و خلاق رعبل نام مردی بالضم
نوعی از علف و ترشی و قیل هو السرمق ارغال جماعت ارغال روئیدن رغل و شیر دادن زن بچه را او بالزاء المعجمة کذلک و گم شدن شتر از چراگاه عیش
ارغل و اغرل اسپ و اسم غلام ارغل ختنه ناکرده ابو رغال بالکسر نام مردی رغلة خوردن بزغاله شیر مادر را بی آنکه رسنا کرده با شتاع [illegible] رم رغول
الذی احتلم کل شیء و کلا رفل خرامیدن و دامن کشان رفتن ع فاضه فهو رفل و هی رفلة بکسر او هی تترفل فی مشیتها اوان لم یحسن المشی فی
ثیابها قیل رفلا رواد مرفل فی ثیابه کذلک رفل ایضا کول معیشة رفلة ای واسعة و ثوب رفل مثال بحت و فرس رفل طویل الذیل و الذنب و کذلک البعیر
ترفیل بزرگ داشتن و برکردن چاه را از آب رفلة بخاره بلند رقال جماعت مثل رعلة و رعال ارقال بویه فتن ناقه مرقل و مرقال کثیرة الارقال
مرقال ایضا لقب مردی راقول رسن که بر درخت بوی برآیند رکل بیکپای لگد زدن ع فاضه تراکل القوم جنگ کردند با یکدیگر مرکل
بالفتح راه مرکل الدابة دو پهلوی ستور که بروی لگد رسد و زراندن و تاختن مرکله زمین کوفته بسمهای اسپان ترکل الرجل مسحاته اذا ضربها برجله لیدخلها
فی الارض رمل ریک رمال جماعت رملة اخص منه و شهری بشام ام رمال گفتار رمل بفتحتین پویه دویدن رملان کذلک ع فاضه و نام بحری
از عروض و باران اندک ارمال جماعت و خطها پای گاو دشتی مخالف رنگ او ارمل گوسپند قوائم سیاه و مرد بی زن ارملة زن بی شوی
رملاء امیش قوائم سیاه ارامل بیوگان و درویشان ارملت المراة ای مات عنها زوجها ارملة بفتح المیم درویشان و محتاجان از مرد و زن [illegible]
الحصیر و ارملته ای سفقته ارمال بی زاد شدن قوم و یقال خرمل سریره و ارملة اذا رمل شریطا او غیره و بجعل الهدالة و عام ارمل و سنة رملاء سال
بی باران ترمیل آکومان بخون ترمل زمال الازم منه اسمعلال بالعین و الغین بیاپیه افتادن قطرهای اشک از چشم و بالعین فقط ابزیغی از دهان کودک جهانی
افتادن قطرهای اشک از چشم و چکیدن دهن از بریان گرم و بانگ و نعره زدن و قولهم اد نفق مسعلا ای اسفر الشدا تر ول سخت بالیدن مسکه زبان و جانی
برنهادن اسب تا میز [illegible] دوال الکسر آب دهان را و دل کذلک و فلان یسیل روالة ای لعابه ترویل ایضا فرو گذاشتن اسب آب دهن در توبره یقال الفرس
یرول فی مخلاته قال ابن السکیت رال و مرع و لعاب و بصاق کلها معنی رواول بضیاسن زائد فی الانسان و الفرس و الاصمعی انکره رهل سست و جنبان
شدن گوشت اندام ع کافه فرس رهل الصدر بکسر ها و رهل اللحم ترهیلا رهبلة نوعی از رفتار یقال جاء یترهبل **فصل الزاء** زبل بالکسر
سرگین و بالضم الباء و فتحها جای سرگین زبلت الارض سرگین دادم زمین را ع فاکه زابل بفتح الباء و کسرها کوتاه زبیل زنبیل فاذا کسرت الزاء شددت و قلت
زبیل او زنبیل بالنون لانه لیس فی کلامهم فعلیل بالفتح زبالة بالضم موضعی و ما فی الاناء زبالة ای شیء زئآل بالکسر ما تحمله النملة بفیها حلبة بالضم گروهی

زجل جماعت اذا احتبس یقال لعن الله اما زجلت به فرستادن کبوتر نامه عم فاضه زجل بالکسر نیزه کوتاه زاجل چوب سر نیزه مشابک زوج جماعت
زجل بفتح الجیم بالهمزة وغیره مثل شترمرغ زجل بتحتین آواز عم کافه مسحات زجل فاکه ای زور عن تحبیل م وخمر زنجبیل بالکسر والهمزة مرد ضعیف
اندام وقیل هو زبالنون زحل دور شدن از جای عم بفتحهما ترحل کذلک فهو زحل و زحلیل بالکسر زحل بالفتح جای که انتحا روند چون فرود
شوند از جای یعنی مقصد وقد یکون مصدر یقال ان لی عنک حلا ای منتدحا زحل ستاره معروف یعنی کیوان وهو من الجنس ولا ینصرف
عم زعل بفتحتین نشاط عم کافه فهو زعل والضا گرسنه ازعال نشاط آوردن زعبل نام زنی کول وکودک که هرچه خورد هضم کند داورا وشکم کلان
میشود و گردن باریک زغله بالضم دفعه از کمیز وغیر آن ازغال بول انداختن شتر دفعه دفعه وخون بیرون جهانیدن زخم از جراعت ودانه دادن
کبوتر ومرغ بچه را ویقال ازغل لی زغلة من سقائک ای صب لی شیئا من لبن زغلول مرد سبک وکودک زفله جماعت ویقال جاوا بازفلتهم
ای بجماعتهم زفله بالکسر وتشدید اللام سبک عقل والازفلی مثل الاجفلی زونکل بالنون کوتاه لغزیدن پای در گل و زبان در سخن عم فاکه والاسم
الزلة زلل بالتحریک کذلک عم کافه زلیل بکسرتین ایضا اسم فیه استزلال لغزانیدن زحلوفه زل جای لغزیدن الغزانج زحلوفه زلال کذلک
زلول کم شدن درم و درزون در مثال فهی زلزلة زلال بنیک صاف شیرین زلال الغلام منه زلزل الثالث متاع در خانه
عزله بالفتح وکسره جای لغزیدن انل هر دو سنگ کسرین وامراة زلاء فی الثبل سواء من الذئب الازل وهذه الصفة لازمة للذئب زلال بالضم آب
خوش زلال لعبت دادن وفی الحدیث من ازلت الیه نعمة فلیشکرها وازللت الیه شیئا ای اعطیت والزلیة وجمع الزلالی ازمل آواز سمعت لها
ازملا ای صوتا یقال اخذت الشی بازمله ای بکله عیال الات ازمله ای کثیرة ازمول بالضم آهو وگوزن بانگ کننده وقیل هو ازمول وازمولة
کافه زمیل بالکسر نشکر کرده زمل مال بالضم کلنا مشدد وضعیف ترسنده زمیله مونث زامله شتر که درخت وتوشه بر وی نهند زامله عدیل
کردن بیک زامله ترمیل در پیچیدن بجامه وتزمل پیچیده ای تدثر وازدمله حمله ومنه قوله تعالی یا ایها المزمل زمیل ردیف زنبول شکفتن از دال
وهر دو سنگ ظریف که شکفتها نماید ... زوال مونث زوال نیک سحر ... زامله جنبنده ودونده ... از دمال ازاله دور کردن از جای
عم ازاله مرد سبک بکاری ... دلو ... زال بالفتح در گشتن و دور شدن از جای عم فاضه ویقال زوال انزال وما زال وما زیل بفتح
کما فی قوله ... ذکرنی ... زیلول بالضم الغزانج نام کوهی زیل دور کردن از جای و پاره پاره کردن وجدا کردن عم فاکه ویقال زال الله زواله وازال
زواله اذا دعا علیه بالبلاء والهلاک ویقال ایضا زیل زویله ویقال مما انفک من مکانه زالته فلم تزل ... زیلته فتزیل ای فرقته
فتفرق ومنه قوله تعالی فزیلنا بینهم مزایله وزیال ای مفارقه وفراق تزایل تباین زیل بفتحتین دوری ران از یکدیگر فصل السین سول بالضم
قوله تعالی اوتیت سولک یا موسی بالهمز والتلیین سوال مسئله خواستن عم بفتحهما یقال سل عنه وبه وقد یخفف همزه فیقال سال یسال والامر منه
سل من الخفف واسال من المهموز رجل سوله مثال همزة کثیر السوال وتسالوا ای سال بعضهم بعضا واسالته سوله ومسالته ای قضیت حاجته سبل
بفتحتین باران وخوشه ونام اسپی نیکو و رگ سرخ که در چشم پدید آید اسبال خوشه بیرون آوردن وباریدن باران وسست کردن بند ازار
سبیل راه یذکر ویونث قوله تعالی قل هذه سبیلی وقوله تعالی وان یروا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلا تسبیل در راه خدای تعالی در باختن
چیزی را وقوله تعالی یا لیتنی اتخذت مع الرسول سبیلا ای سببا ووصلة سابله وابن السبیل رونده وآینده واسبال الدلو دهانهای دلو
مسبل ششم تیر قمار وهو المصفح ایضا مسبله بفتحتین بروت سبال جماعت سنبله بالضم والنون خوشه سنابل جماعت ونام برجی وسنبل الزرع
اذا خرج سنبله سلسبیل نام چشمه در بهشت قوله تعالی عینا فیها تسمی سلسبیلا قال الاخفش هی معرفة ولکن لما کان علیه الوقف للایة زیدت
فیه الالف کما قال کانت قواریرا قواریر من فضة سجل مثال هر بره بعضد ذان و دختر و شتر وسوسمار وجنگ ضخم سجاله مونث یقال
سقا سجل و سجال سجلا سبحان الله کفن سجلا واز سجلال برشدن جامه یقال جاء فلان ... سجلالا ای باطلا فی غیر شی قیل

هو الضلال بن السهلل يعني الباطل وقال عمر رضي الله تعالى عنه اني لاكره ان ارى احدكم سبهللا لا في عمل الدنيا ولا في الاخرة وجاء
فلان سبهللا اي ليس معه شيء **سجل** دلو با آب و هو مذكر سجال جماعة يقال سجلت الماء فانسجل اي صببته فانصب سجلية دلو ضخم اسجال پر کردن حوض از
آب سجيل بالفتح پستان دراز ناقة سجلاء نعت منه سجل بکسرتين والتشديد چک نامه تسجيل سجل کردن سجيل مشدد الجيم سنگ گل وقالوا اي حجارة من طين
طبخت بنار جهنم مكتوب فيها اسماء القوم لقوله تعالى لنرسل عليهم حجارة من طين مساجلة مفاخرت کردن باهم در راندن آب و آبخورانيدن وجزآن
واصله من الدلو ومنه قولهم الحرب سجال وتساجلوا اي تفاخروا تسجال آي اسجاج(?) قال محمد بن الحنفية في قوله تعالى هل جزاء الاحسان الا الاحسان هي مسجلة
للبر والفاجر وقال الاصمعي هي مرسلة لم يشترط فيها بر دون فاجر واسجلت الكلام ارسلته سجنجل آئينه و بي رومي معرب **سحل** جامه سپيد از پنبه و سم نقد
سپيد سحال سحول جماعة سحل بضمتين كذلك مثال سقف وسقف وقيل كفن رسول الله عليه السلام في ثلثة اثواب سحولية كرسف ويقال سحول بالضم موضع باليمن
وهي تنسب اليه وقد روي فيها الفتح ايضا وقوله كرسف صفة لسحولية كقولهم مررت بجبة ذراع سحلة مثال همزة خرگوش بچه مسحل بالكسر سوهان و زبان گويا
و نام مردي و خر کره مسحلان دو حلقه لگام سحيل رشته تا تافته و رسن یک تاب داده و جامه از ريسمان يكتاه بافته مبرم دو تاه بافته متام آنچه تار و پود
دو تاه باشد سحل ايضا دشنام دادن و رسن نا تافتن و سودن و سوهان يقال سحلت الدراهم فانسحلت اي املاست و نقد کردن يقال سحلت الدراهم اي عجلت له نقدا
وزدن چنانکه پوست برخيزد و گشادن باد روي زمين را از خاک و خاشاک ويقال انسحل الخطيب في الكلام اذا جرى به و رکب مسحله اذا مضى في خطبته
سحيل سحال بالضم آواز که در سينه خر برگردد بوقت بانگ کردن **ع فاكه** يقال سحل الحمار ومنه سمي العير مسحلا سحالة بالضم سونش زر و نقره ساحل
کرانه دريا قال ابن دريد هو مقلوب و انما الماء سحله ساحل القوم بکرانه دريا شدند اسحل بکسرتين درخت مسواک **سحبل** وادي تم ووادي فراخ
ومشک و سو سمار ضخم **سخلة** بره و بزغاله نوزاده ذکرا کان او انثي سخل جماعة سخال بالكسر كذلك وايضا نام موضعي سخل مردان ضعيف ولوعيع(?)
از خرما تسخيل باز آوردن سخلة بدان موضع و بعيب و ضعف نسبت کردن کواکب مسخولة اي مجهولة **سدل** فرو هشتن جامه **ع فاضنه** سدل التحلبير(?)
سديل پرده که پيش هودج در کشند سدول اسدال سدائل جماعة شعر منسدل موي فرو هشته سدل بالكسر رشته جواهر سدول جماعة سدلي
بکسرتين و تشديد اللام فتحاسه وله وهو فارسي معرب كانه ثلثة بيوت في بيت واحد سمندل بفتحتين مرغي **سربال** بالكسر پيراهن
يقال سربلته فتسربل اي البسته السربال فلبسه **سراويل** ازار بند کرد و يونث وهو واحد سراويلات وقيل انها جمع سروال و
سروالة والاول اقوى ويقال سرولته فتسرول حمامة مسرولة کبوتر پر پاي فرس مسرول اسب که سپيدي قوائم او از بازو ها و ران آنها در گذشته
باشد سلا پیکان با دسته سيطل مثله **سعال** بالضم سرفه و سرفيدن **ع فاضنه** مسعل حلق سعلاة بالكسر غول سعلاء كذلك بالمد يقصر سعالي جماعة سعلات استسعلت
المرأة اي صارت سعلاة اذا صارت صخابة بذية **سغل** فاكه مرد بي آرام بد خو و بد خوار صبي سغل مسغلة بزيادة الميم ناقة طويلة سغبلة چرب کردن
سر را و بروغن تر کردن طعام را **سفل** بالضم والكسر و سفول و سفالة بضمها والسفال بالفتح فرودي و پستي نقيض علو وعلو بالضم والكسر و علو و علاوة
بضمها والعلاء بالفتح يقال قعدت بسفالة الريح وعلاوتها وعلاوة الريح حيث تهب و سفالتها باز آء ذلك سافل فرو دو پست نقيض عالي سفالة
بالفتح ناکسي **ع** بضمها سافلة بن مردم سفلة فاكه قوائم ستور و مردم فرومايه يقال هو من السفلة ولا يقال هو سفلة لانها جمع والعامة تقول رجل سفلة
من قوم سفل و تخفف ايضا فيقال هو من سفلة الناس تسفيل بر نشيب فرو د آوردن تسفل به نشيب آمدن و فرو شدن اسافل شتران ريزه سفرجل
آبي سفارج جماعة **سل** بر کشيدن شمشير و کارد و جز آن **ع فاضنه** استلال کذلک يقال اتيته عند السلة وقت بر کشيدن شمشير سلة دزدي
يقال في بني فلان سلة اي سرقة و تنگ اسب يقال فرس شديد السلة وخرجت سلة على الخيل في السابق اي دفعة و خنوره طعام و جامه و بار در وي
نهند سال بتشديد اللام آب راه تنگ در وادي سلان بالضم جماعة سلة بالكسر سوزن کلان سال جماعة سلول بالفتح قبيلة از هوازن و هو اسم سلسل بچه و شتر بچه نوزاده(?)
و وادي فراخ درخت ناک و يقال سليل من سمر کما يقال خال من سلم سليلة مؤنث و کليبه که پنبه و پشم نازک کرده در وي پيچيد و بريسند سلال بالضم بيماري سل يقال

اسله الله فهو مسلول سلالة آنچه بیرون کشیده شود از چیزی و آب پشت مردم اسلال دزدی کردن و رشوت دادن وفی الحدیث لا
اغلال ولا اسلال وهذا یحتمل الرشوة والسرقة جمیعا انسلال بیرون آمدن از میان چیزی وفی المثل رمتنی بدائها وانسلت تسلل مثله وتسلسل الماء فی
الحلق جری وسلسلته انا ای صببته انا فیه ماء سلسل وسلسال آب سرد و خوش که بگلو روان فرو شود سلاسل بالضم مثله سلسل چیزی درهم
سلسلة بالکسر زنجیر وسلسلة الحدیث اسناد پیوسته سلسلة البرق آنچه در پهنای ابر پدید آید سلاسل بالفتح جمع سلسلة والفضا ریگ بر یکدیگر پیچیده
وسخت شده سمل بفتحتین کهنه جامه یقال ثوب اسمال کما قالوا رمح اقصاد وسملة بفتحتین وضم اول و سکون دوم اندک آب در بن خنور مانده سمل بفتحتین سمول
اسمال جماعت ابو سمال مشدد کنیت مردی سمل بالسکون چشم بیرون کردن عم فاضه یقال سملت عینه فی الدعاء علیه وصلح کردن میان کسی اسمال کذلک
و پاک کردن حوض از گل و لای سامل سعی کننده در صلاح کار سمول کهنه شدن جامه عم فاضه وبعضها اسمال کذلک سوملة پیکانچه و اسمال اسملال
بالهمزه ای ضمر سموال بن عادیا بفتحتین مع فتح الهمزة نام مردی سهل زمین نرم نقیض الجبل و ارض سهلة سهلی بالضم منسوب علی غیر قیاس سهال بر زمین
نرم رسیدن و شتر راندن دار و رجل سهل الخلق نرم خو سهلة بالکسر ریگ سهل جوی ریگناک سهولة نرمی عم بعضها التسهیل آسان کردن تساهل مسامحت
کردن استسهال سهل داشتن سهیل ستاره سول بفتحتین سستی زیر ناف عم کافه اسول سولاء النعت منه وهم وهن سول التسویل آراستن کاری
قوله تعالی سولت له نفسه ای زینت له سحاب اسول ای مسترخ بین السول سیل نحیه سیول جماعت و رفتن آب و خون و جز آن سیلان کذلک عم فاکه
اسالة راندن آب تسییل کذلک مسیل آب رو مسل بفتحتین مثله مسائل جماعت مسل بالضم امسلة مسلان جمع علی غیر قیاس سائلة سپیدی پیشانی و قصبه بینی
وسالت الغرة ای استطالت و عرضت فان وقعت فی الشمراخ لسایل روان شدن لشکر از هر جهت سیلان بالکسر دنباله شمشیر و کارد مسالا الرجل
دو کرانه ریش مرد مسال یکی ومسالاه ایضا عطفاه سیال بفتحتین نوعی از درخت با خار فصل الشین شبل بالکسر بچه شیر اشبل و اشبال جماعت
لبوة مشبل ماده شیر با بچگان اشبال مهربانی کردن صلته بعلی و بچگان پروردن زن بیوه شبول گو البدن کودک عم فاضه شثل الاصابع درشت
انگشتان عم فاکه وبعضها و هو ابدال من شثن شراحیل نام مردی لا ینصرف نکرة ومعرفة لانه علی زنة جمع الجمع شعلة بالضم زبانه و درخشش آتش
شعل ضافه جماعت شعیله پلیته سوزان شعل بضمتین جماعت مشعلة ثم مشاعل جماعت مشعل بالکسر خنور از چرم که در وی نبیذ کنند شاعل ای ذو شعال اشعال
پراکنده شدن غارت و جز آن یقال اشعلت الغارة وکتیبة مشعلة و جراد مشعل پراکنده بهر جهتی و بقطران در گرفتن شتر یقال اشعل ابله بالقطران
و آب چکیدن از مشک از هر جای و اشعلت الطعنة ای خرج منه الدم متفرقا اشتعال در گرفتن آتش و سر موی سپید شعل بفتحتین سپید شعل بفتحتین
سپیدی در دم اسب و جز آن پیدا شدن شعلة بالضم اسم منه فرس اشعل بعلة شعلا وقد اشعل اشعلالا اذا ابیض بعض الذنب فان ابیض کله فهو اصبغ
شعل نام مردی و ذهبت القوم شعالیل ای متفرقین شغل شغل کلاهما بالسکون والحرکة کار روا نا پروائی اشغال جماعت یقال شغلت
فلانا فانا شاغل وهو مشغول ولا یقال اشغلته شغل شاغل تو کیداه مثل لیل لائل ویقال شغلت عنک بکذا و اشتغلت وقد قالوا اشغله لانه لا تحب
عماه السیم فاعله شکل مانند اشکال شکول جماعت یقال هذا اشکل بهذا ای اشبه شکل بالکسر ناز امراة ذات شکل عم کافه اشکل شکلا و کو سپید تهیگاه
سپید شکل بالتحریک مصدره شکلا ایضا حاجت اشکال مثله یقال لنا قبلک اشکلة ای حاجة شکلة بالضم سرخی سپیدی چشم کالشهلة فی سوادها شکل
بالتحریک مصدره علی شکلا و دم اشکل و رجل اشکل اذا کان فیه بیاض و حمرة اشکال العینا سدر کوهی شاکله تهیگاه و در وش و سوی و خرد قوله
تعالی قل کل یعمل علی شاکلته ای علی جدیلته و طریقته و جهته شاکل سپیدی بناگوش شکال بالکسر پای بند شکل بضمتین جماعت و رسن پالان شتر
که بند تا پالان پیش نرود و شکال اسپ و اسپی که سه قوائم سپید بود و یکی لون دیگر یا عکس آن اشکال پوشیده شدن کار
یقال اشکل الامر اشتبه اشکال مثله و اشکل النخل طاب رطبه و ادرک و تشکل العنب ای ادرک بعضه و اینع و شکلت الفرس بالشکال و شکلت عن التعبیر
شکلت شکاله بین المصدر والحسب و شکلت الکتاب ای قیدته بالاعراب عم فاضه و اشکلت الکتاب ای ازلت عنه الاشکال

یقال جاء واشلالا اذا پراگندگان بالکسر مشلال جامه دوختن و الاسم الشلل عع فاضه راندن شل از عرب بطنی بفتحتین شکل مثله شاکل مشاکلت موافقت مانکاه
شل شلل لا تکلل الا شلو یقال الا شلو علیه دعا اشلها و عع کافه دست شدن و تباه شدن نیز ردد و بشستن که جامه لنع و ایضا بفتحتین شلل الابل درون اسیر جاء
نعت منه شلشل ای متقطر شلشال ای شلشل شلشلو هو ملع است چکانیدن شلشلو ای اصابک عشر الاشل و لا اعمی لاشلا و لا الطعن او الری جاء من یقال و منه نعت
باسم و داد میان و شند بو شتر بر کمیخت پلاس که جماعت شله کوتاه زره بو شند که در زیر زره پیراهنچه شلیل و گوشت سبک بضمتین شلشل رجل لاغر گوشت
ای شکة اسید جعل یقال و منه نعت شامل اسم فاضه عع کسی او بر زمین و در دو بار گشتن تیر جیب دست و سو بسبیلی همه را چیز فرا گرفتن شمول دور در کار و
شملت یقال گیتی گرفتن انگشت تا نه شدن بستن و کافه عع گرفتن فرا بفتحتین شمل الاضداد من کانه امره من جمع ما ای شملا الیه فرق و امره من تشتت ما
الناس من شملا الیه را و قلیل شی منه اصابنا ای البرد و امطر من خطا و مطر من شمل اصابنا یقال و گشتند در خود که خرد کلیم شملة فلان فحل من القاحها ما
شلیطا شالیل شمالیل و متفرق شمالیل است و موی فرو گذاشته پراگنده خیای شاخها ایضا شمالیل حملها من قلیل شی ای شمالیل و شملة الاشمل النخلة علی ما و قلیلا ای
شدید شمال و بفتحتین شمال و بالهمز شامل شمال سکون و بفتحتین شمل لغات خمس فیها و وزد و شمالی قطب طرف از دیگر باد بالفتح شمال کذلک مشملة و خود کلیم و کوتاه شمشیر مشمل
علی ایضا شمائل و شمالات حب دست بالکسر شمال عمر بالفتح شمول مشمولة خمر و منه زیده شمال شراب مشمول علی غیر قیاس ایضا شمائل و شمالات ایضا اللام
فاضه عع گرفتن غلاف در شمال خرس تر غلاف و گوسپند پستان غلاف جماعت شمائل و عادة خوی مثله بالکسر شمال الشمائل و الیمین عن تعالی قوله قیاس غیر
بار کردن خرما میوه گشن کردن ابستن ناقه از مادگان شیر نیمه یک شمل و شمال باد سو شمال اسرع شملل و شملیل شملال ناقة خفیفة و دست پا تیز بکسرتین شملة ناقة
رو تیز مشعل شدن پراگنده در دن کردن اشتا اشمعلال بصورت خوب نیکو ناقه و شمردل سبک شتر دل شمردل گرفتن فرا و پیچیدن خود بر جامه اشتمال نخل و درخت از
و تاز برآمدن بر فاضه متعد لازم شتر و برداشتن کذلک شالة اشتیال الباء با صلته دنبال شتر او برای سبو برداشتن شول تهم قرات الیهود شمعلة
شول الجمع و بشک بن ماندن باقی آب و شالة بسیار ای الابل شولت یقال و شالة احدها شد گذشته زاین ازتاج ماه هشت و شند تا کرده کم شیر که شتران ماده
شوالة العقرب تسمی منه و باشد روا در کم دم شوالة جماعت شوال استن جهت بر دم شتر ماده شائل مثله مشاولة حرب در کردن حمله دیگر یکدیگر سبو نیزه تشاول
و دلیل و تعدو امة بی سکیت ابن قال الناضحة شوالة انت اننا منفع حین للانسان المثل فیها و گوی زنی نام عقرب سماحیة یقال است قمر منازل از که شوالة دو و
شهلة خرد اسپ بالکسر مشعال کار سبک خدمت سبک مرد شول رجل شمار عین و شوا اشوالات تمام ماهی ام شوال محقها و علیهم بالا و بضبحها فتعود لموالیها تسح کانت
لا حاجة لها اسم هو و عقل تمام میانه زن شهلة امراة حاجت ایضا شهل منه نعتان شهلاء اشهل کافه عع مصدره بفتحتین شهل خشمی میش بالضم
نعت منه صحل الصوت صحل هو یقال کافه عع گرفتگی گلو بفتحتین صحل الصاد فصل گردانیدن سخن و باهم گفتن شر مشاهلة مرد نام شهل الرسل بها
صهار مرغ شتر و گرد سر خرد مرغ شتر و گرم صعل بانی صد فی لغة هی و بیلم الیاء و بالنون سد لانی جندن معرب خوشبو چوب سرو بزرگ شتر صندل
میان نیکاه دراز اسب صقل مثله مرس صعقلة نیکاه بالضم صقلان کباهی پستن سبک صفصل بار کی بفتحتین صعل برگ کنری تخله ایضا و مثله صعلة مونث صعلا
شمشیر و دده صیقل جماعت صیاقلة زداینده سیقل جماعت صقلة منه نعت صقل فاضه عع کذلک بسین و جزان و آینه و شمشیر زدودن بالکسر صقلان صقلا سقل
وست خشک زمین صلة خشک جماع سجل شال صقعل صنعه و صوانه فی ای صقالة فی الفرس یقال و مرد نام بالفتح زدودن الاست صنعلة
مثل الافعی منکرة کانت اذا صغار ما هیا یقال و نسبر بهتر کرد خرد مار بالکسر صل ایضا علف جاعت صلال ایضا افتد یک که باران و اصلة جید ارض یقال
تنعنع کلمه فی اذا ع د الرجل یقال و یکی صلبانه صلبیان فعلیان هو و تره صلبیان کیاهی و نجات من حیة صلال الارض تصل انه منکرا ای کان اذا الرجل یقال
رسید کلان بالضم صلصال من کرم تنگ آب مانده باقی صلصلة اسپ پیشانی موی کنه بضمتین صلصل اعناقها ارزاء من جملها اقتلعها العیر ان ذلک و الصلیانة العیر بجذ
فاء عع با خام باشد پخته گوشت شدن بوی بد و گنده صلصل صوت اذا الحلی تصلصل و صوته اللجام صلصلة الفخار یقال بالنار طبخ فاذا ترین غیر صحی المختة
الجبل حاد یقال الحدید الخنوف بصوت مصوت یعنی صلال و مصلال ای صلصال طین صوت ای صلیلا یصل غیره و المسمار صل و للکثرة شد ایضا اللجام صلت شیاء اصل و

تصل عظمتها ای فی جوفها صلیل و صوت و یقال صلّتهم الصالّة ای اصابتهم الداهیة صمول سخت و درشت شدن ع فاضه رجل صمل بضمتین مشدد
اللام شدید الخلق و صمل الشجر یبسها و خشونتها صامل خشک اصمئلال الامر سخت شدن و انبوه شدن نبات مصمئلة ای داهیة صوول زیادتی کردن و جستن و حمله
کردن صاولته بعلی و یقال رب قول اشد من صول مصاولة صیال بیکدیگر حمله آوردن و تصاولان تقباه اللتان ای تواثبان صالة تحریک الامر حمله کننده شتافتن
شتر ع بضمهما صول صوّل و یقال مثل لهم کذا ای اتیح لهم یعنی تقدیر کرده شده و مقصیال خنور کردن رو حنظل تر نهند تا المخی از وی برود و صیلة
جا بوی تا از نمایه منه و ابن الصوم نام موضعی صهیل صهال بانگ اسب بانگ کردن ع بفتحهما و کذلک مثل نهیق و نهاق تصاهل فرس صهال نعت منه
فصل الضاد ضئیل خرد و خوار ضئالة مصدر منه ع بضمهما ضعیف شدن را متضائل بای ربک ضئول مثال همزة نیک خرد الحیة ضئبلة ای فقد ضئبل
بکسرتین الهمزة مثال سر سختی و عجاجلیة بضم الیاء فیهما الهو من النواد و ضحل آب اندک و یقال اتان الضحل لانه لا تغرها بقلة اضمحلال نیست شدن و رفتن
بتقدیم المیم کذلک عن ... زیاده و گسترده شدن بر ضحکل ... ضلال بالفتح ضایع شدن و گم شدن و مغلوب شدن یقال
ضل الماء فی اللبن ای غلب بحیث لا یظهر اثره فی اللبن و منه قوله تعالی حکایة عن اخوة یوسف ان ابانا لفی ضلال مبین ای ... مغلوب محبتهما یعنی فی
محبة یوسف و اخیه و قوله تعالی حکایة عن موسی علیه السلام قال فعلتها اذا و انا من الضالین ای من المغلوبین فی عصبیة الدین و هلاک شدن الاسم
... ضل ... لا یعرف ابوه و هو الضلال بن التلال ایضا ضالة گم شده یستوی فیه الذکر و الانثی ارض مضلة بفتح
و کسره زمین که در وی راه گم شود ضلیل مضلل بسیار در پی ضلالت رونده و کان یقال لامرئ القیس الملک الضلیل مضلل مضل ضلضلة بفتحتین
و کسره زمین درشت ضلضلة ... سنگ ... ضلال بالفتح ... گمراهی ضد الرشاد ع قاله قوله تعالی قل ان ضللت
فانما اضل علی نفسی فهذه لغة نجد و هی الفصیحة و اهل العالیة یقولون ضللت اضل کافه و هو ضال تال و هی الضلالة و التلالة اضلال ضایع
گردانیدن و هلاک کردن و یقال اضل المیت ای دفن و ضللت المسجد ... اذا لم تعرف موضعه و کذلک کل شیء مقیم لا یهتدی له و فی الحدیث
عن الرجل قال لعلی اضل الله ای اضل عنه یرید اخفی علیه و اغیب عنه من قوله تعالی أاذا ضللنا فی الارض ای خفینا ...
التضلال تضلیل منسوب کردن بضلالت و قوله تعالی ان المجرمین فی ضلال و سعر ای فی هلاک و یقال وقع فی وادی تضلل بضمتین و کسر اللام مشدده
مثال تخنب و تهلک ... یقال للباطل ضل بتضلال ... مضلل ... استضلال طلب ضلالت کردن ضهل آب اندک ...
مقابله و معالجه صیلة بالی ... ضهل الیکم خیر ای رفع و عطیة ضهلة ای نزرة قلیلة بر ضهول ...
ضهول کم آب ... ع بفتحهما ... ضالة قلیلة الماء ضهلت النخلة ای ارطبت ... اضهل البسر اذا بدا فیه الارطاب ضال ...
اضیلت الارض و اضالت ضالات ... فصل الطاء طبل بالفتح دهل ... یقال ما ادری ای الطبل هو ای ای الانسان هو
طوبالة میش طیالات جماعت ... طحلة بالضم سبز رنگی ... و شراب اطحل نه تیره و نه روشن فرس اطحل الذی یعلو خضرته
قلیل صفرة و اطحل ایضا نام کوهی بمکه یضاف الیه ثور بن عبد مناة و یقال ثور اطحل طحال بالکسر سپرز و یقال ان الفرس لا طحال له و هو مثل لجرأته
و جریه کما یقال البعیر لا مرارة له ای لا جسارة له طحل بالفتح بر سپرز زدن ع بفتحهما یقال طحلة ای اصبت طحاله فهو مطحول طحل بالتحریک درد شدن
از سپرز و تباه شدن و بوی گرفتن آب ع کافه طحل نهایة ... طربال بالکسر پاره ... دیوار و صخرة بلند بزرگ ...
صومعهای شام و یقال طربله ... طرجهالة ... طسیل بسیار ...
ای کثیر ... طفل بالکسر نوزاده مردم و جانوران وحشی هو واحد و جمع مثل الجنب قال الله تعالی او الطفل الذین لم یظهروا
اطفال جماعت و یقال اطفلت المرأة مطفل آهوی با بچه و ناقه با کره نوزاده مطافل مطافیل جماعت طفل بالفتح نازک جاریة طفلة و بنان طفل انما جاز ان
یوصف البنان و هو جمع بالطفل و هو واحد لان کل جمع لیس بینه و بین واحده الا الهاء فانه یوحد و یذکر و تطفیل الشمس میلها الی

الغروب يقال طفلت الشمس الى الغروب وطفل الليل اذا اقبل ظلامه طفل بفتحتين بعد از نماز دیگر يقال اتيته طفلا آدم شبانگاه و باران نبار
از هر جاده وطفل الثريا تطفيل اشتر را با بچگان نرم راندن تا از مادر جدا نشوند طفيل بالفتح نام کوهی طفیلی بالضم ناخوانده بمهمان آینده وتطفل مصدر
طل باران ریزه وطلال جماعت يقال طلت الارض وطلها الندى فهى مطلولة وطلالة الرجل امرأته وخمرة طلة اى لذيذة طلل بفتحتين اثر سرای
وجای خراب شده اطلال وطلول جماعت ويقال حيا الله طللك وطلالتك اى شخصك يقال ما بالناقة طل بالضم اى لبن ويقال ما به الله
بالطلاة اى وهو الداء العضال والداهية وطل دمه فهو مطلول وطله الله واطله الله اى اهدره قال ابو عبيدة فيه ثلث لغات طل دمه بالفتح وطل واطل
بالضم واطل عليه اى اشرف وهذا امر مطل اى ليس بمستقر وتطال اى اشرابا يعنى گردن دراز کردن تا دور نگرد طملة بفتحتين ومع السكون الاى تنك حوض
ويقال صار الماء طملة كما يقال ذكلة ويقال الطملة ما فى الحوض وهو فتعل طمل بالكسر دزد طملة بالكسر لغز و جنان باز کن طمل زبان باز کردن و راندن
دو ستور را مع فاضه طول بالضم درازی خلاف العرض و دراز شدن مع بعضهما يقال طال الشيء وطلت انا واصله من طولت بضم الواو واللام لغة طويل
فنقلت الضمة الى الطاء وسقطت الواو لاجتماع الساكنين ولا يجوز ان تقول منه طلته لان فعلت لا يتعدى فان اردت التعدية قلت طولته وطلته ولا تقل
طاولنى فلان فطلته فانما تعنى بذلك كنت اطول منه من الطول والطول جميعا طول بالفتح منت نهادن و فزونی کردن برکسی و غالب آمدن در فضل و منت
مع فاضه صلته بعلى ويقال طال طوالك بالضم والكسر وطيلك اى عمرك وغيبتك ايضا ويقال طال طولك وطيلك بالسكون فيهما وطوالك بالفتح فى هذا المعنى
طول كافه رسن دراز که ستور را در علف بندند يقال ارخ الفرس من طوله طويلة كذلك ومنه طويلة الدر اى سمطه ويقال ايضا طول فوسك آ ... طويلة
فى المرعى طويل طوال بالضم دراز طوال طيال بالكسر جماعت طوّال بالضم والتشديد نيك دراز ويقال لا اتيك طوال الدهر بالفتح وطول الدهر بالضم ويقال
طالما انتظرتك دیر است که چشم میدارم ترا دخلوا عليه ما ليصح تركيب الفعلين بلا واسطة والاصل ان يقال طال انتظرتك فلما دخلت ما صيرت الفعل مصدرا
اى طال انتظارى بك اطول درازتر وهى طولى وهم الاطاول وهن طول طويل نام بحرى از عروض جمل اطول آنچه لقمه بر بيننا و دراز بود مطاولة
نبرد کردن بدرازی وطاولته بمعنى ماطلته ايضا طائل فائده ولا يستعمل الا فى النفى يقال امر لا طائل فيه اذا لم يكن فيه غنى و مزية ويقال منهم
طائلة اى عداوة تطول منت نهادن وفضل کردن برکسی اطالة اطوال دراز کردن و بچگان دراز بالا زادن زن وفى الحديث ان القصيرة
قد تطيل تطويل مهلت دادن صلته باللام استطالة تكبر كردن و دراز شدن يقال استطال عليهم اكثر مما كانوا قتلوا تطاول گردنکشى وتكبر كردن
وگردن دراز کردن بوقت نگریستن طوّل بالضم والتشديد مرغى طيلية الريح اى مقابلتها فى الهبوب طولا طهلئة بكسرتين وفتح الهمزة ابر تیرگی يقال
ما على السماء طهلئة اى شيء من غيم وهمزة زائده طهل بالفتح زشت خلقت طهلاء مونث طهال جماعت فصل الظاء ظل بالكسر سايه و پناه ظلال
جماعت ام الليل تاريكى شب ظلال سايه ابر وفى المثل ترك الظبي ظله يضرب فى النفور عن الشيء ظل ظليل سايه دائم و مكان ظليل هميشه سايه فلان
يعيش فى ظل فلان اى فى كنفه ظلة بالضم سايه پوش و قرئ قوله تعالى فى ظلل على الارائك متكئون واول ابر كه سايه افكند وقوله تعالى عذاب يوم الظلة
فالوا غيم تحته سموم مظلة بالكسر سايه بان اظل در رسیدن و نزدیک شدن اظلال سايه ناك شدن روز يقال اظل يومنا اذا كان ذا ظل و سايه افكندن درخت و جز آن نزدیک
آمدن کسی یعنی سایه افکندن يقال اظلك شهر كذا اى دنا منك استظلال پناه جستن بسايه صلته بالباء ويقال ظللت اعمل كذا اظل اذا عملته بالنهار
دون الليل ومنه قوله تعالى فظلتم تفكهون وهو من شواذ التخفيف وقد فسرناه فى مس فصل العين عبل الذراعين سطبر بازو وامراة عبلة
اى تامة الخلق عبال اعبال جماعت فرس عبل الشوى اى غليظ القوائم عبالة بالفتح مصدر منه مع بعضهما عبالة ايضا اسم جارية وامية الصغرى وهم من قريش
يقال لهم العبلات والنسبة اليهم عبلى برد الى الواحد اى الى اسم مهم وهى عبلة عبل تافتن رسن مع فاضه و برگ درخت فرو تراشيدن و پیکان در تیر کردن
مع فاكه عبل بفتحتين بيشة نافعة وكل ورق مفتول مثل ورق الاثل الارطى والطرفاء يقال اعبل الارطى اذا اغلظ غلظه هديه واخرج صلحان بديغ به الاصمعى اعبلت الشجرة
سقط ورقها وفى الحديث فى شجرة سر تحتها سبعون نبيا فهى لا تسرف ولا تعبل ولا تجرد اى لا تقع فيها سرفة ولا يسقط ورقها ولا يأكلها الجراد عبل منه

سبید و مهره عبلاء الغنم عبال بالکسر جماعت مثل بطحاء و بطاح مغبلة بالکسر پیکان پهن و از عبال بالضم نوعی از گلهای کوهی و یقال القی علیه عبالته ای ثقله
بتشدید اللام عبل عبلة بالضم کنید و فی السامی عبل بر عبلانه بچه بگذارد رختی ناکرده از زبان عبابل سطبر عجیهلة بی کار گذاشتن ستور را و العین مبدلة من الهمزة یقال
عبل الابل و اهملها ای اهملها و ابل معبهلة لا رعی لها عباهلة ملوک یمن عتلة بفتحات تیرم النجار و المجثات یعنی سوراخ کن و چوب کاو دو کمان فارسی و چوب درستی
درشت و ناقه که هرگز آبستن نشود عتبل مزدور عتلاء جماعت عتل سخت کشیدن چیزی به اعم فاضه رجل معتل بالکسر نعت و یقال عتلة و عتنة باللام و النون جمیعا
عتل بالضمتین و التشدید مرد درشت آزار دهنده و سخت گوی قوله تعالی عتل بعد ذلک زنیم و نیزه سطبر رجل عتل جا که بیدی شتابنده هم کافه و یقال انعتل معک
ای الا برح مکانی جبل عثوثل کافه مشدد اللام مرد سست فرومایه مثل القتول عثوثل مثاله ام عثیل گفتار عثجل بفتحتین بزرگ شکم مثل اثجل عثکول بالضم
عثکال بالکسر خوشه خرما و تعثکل العذق الکثرت شمار بچه ای عثاکله عثکل الهودج ای زین بامثال العثاکل عجل بالکسر گوساله عجول کافه مشدد امثله عجاجیل جماعت
عجلة مونث و شنگ عجل جماعت مثل قربة و قرب و عجال کذلک مثال ثمره و ثمار عجلة ایضا نوعی از گیاه و بقرة معجل ماده گاو با گوساله عجل ایضا قبیله عجلة بفتحتین گردونه
عجل اعجال جماعت و دولاب عجل جماعت و چوب بر پهنای سر چاه و شتافتن عجل بفتحتین کذلک عم کافه عجل بضم ۲ و کسره عجلان نعتان منه و امرأة
عجلی مثل رجلی و نسوة عجالی مثل رجالی و عجال کما یقال رجال عاجل عاجلة این جهان و بی مهلت نقیض آجل و آجلة و یقال عاجلة بدنیه و اعجله ای اخذه لم
یمهله و قوله تعالی اعجلتم امر ربکم ای اسبقتم معجول نیک شتابنده و ناقه بچه کم کرده عجالة بالضم هرچه بشتاب بحاضر آورده شود و یقال التمر عجالة الراکب یعنی ما حضره
و یقال عجلتم کما یقال الثم و فی المثل ایضا الثیب عجالة الراکب عجلان ایضا نام مردی ام عجلان مثنی اعجال تعجیل بر انگیختن و یقال تعجلت له من الکراء
کذا و عجلت له من الثمن یعنی کرا و بها دادم و عجلت اللحم ای طبخته علی عجلة اعجالة ما تعجله الراعی من اللبن الی اهله قبل الحلب یعنی ناشتا شکن معجل متعجل العجالة
آزرده استعجال شتابانیدن و بیش شدن عدل داد و داد دهنده و شایسته گواهی و دادگر معدلة بکسر الدال و فتحه مثله و هو خلاف الجور
عم فاکه و برابر کردن چیزی را بچیزی نه از جنس وی یقال عدلت فلانا بفلان ای سویت بینهما و رجل عدل و قوم عدل و عدول ایضا عدالة
پسند گواهی شدن عم بعضها عدل بالکسر مانند و همتا اعدال جماعت قال الفراء عدل بالفتح ما عادل الشیء من غیر جنسه و بالکسر من جنسه مثله و یقال
عندی عدل غلامک اذا کان غلاما یعدل غلاما فاذا اردت قیمته من غیر جنسه فتحت العین و ربما کسرها بعضهم و کانه منهم غلط عدیل هم تنگ و هم سنگ معادلة
اندازه کردن میان دو چیز و توقف کردن تعدیل راست کردن و شایسته گواهی گردانیدن عدول برگشتن از راه عم فاکه صایه بعن انعدال
کذلک و از کشتی باز ماندن محل و قوله فی الحدیث لا یقبل منه صرف و لا عدل فالصرف التوبة و العدل الفدیة و منه قوله تعالی و ان تعدل کل عدل ای تفد
کل فداء و قوله تعالی او عدل ذلک صیاما ای فداء ذلک عادل داد دهنده و مشرک و هو الذی یعدل بربه غیره ای یشرک به و فی المثل وضع فلان
علی یدی عدل و هو اسم رجل قتال یضرب فی کل ما کان یئس منه عدولیة بفتحتین و سکون ۲ کشتی منسوب بعدولی او هی قریة بالبحرین عدولی کشتی بان
عدمول عدمل بالضم فیها دیرینه عندل بفتحتین بشتر ضخم الراس یستوی فیه المذکر و المونث و دال ۲ عندلة مونث منه و یقال البلبل یعندل ای
یصوت عندلیب هزار دستان عنادل جماعت عذل نکوهیدن عم فاضه عذل بفتحتین نکوهش یقال عذلنا فلانا فاعتذل ای لام نفسه و اعتب
عذلة مثال همزة بسیار ملامت کننده عاذل رگ خون استحاضه و سئل ابن عباس رضی الله تعالی عنهما عن دم الاستحاضة فقال ذلک العاذل
یغذو و فلتستثفر و لتحتشی قوله یغذو ای یسیل ایام معتذلات روزها سخت گرم رجل معذل بالذی یعذل لافراطه فی الجود عم رجلة
جماعت پیاده روان و گروهی اسپان حرجلة بالحاء مثله بلغة تمیم عرزال بالکسر جای خفتن پالیزبان در پالیز بر سر درخت و جز آن
از خوف سباع و گرد آورده صیاد در کازه از صید قدید و جز آن عطل بالفتح و فرنگ عم اقیل عم اقیب سختیها و دشواریها اعتزال
تعزل یکسو شدن و یعتزل له و تعزله بمعنی و الاسم العزلة بالضم اعزل بی سلاح و یکی از دو سماک و اسپ کژدم و ابری بی باران ج قوم عزل عزلان
معزل جماعت اعزلة نام موضعی عزلاء دهان مشک بر بن توشه دان عزالی بکسر اللام جماعت و بالفتح ایضا مثل صحاری معزول بی کار کردن و جدا کردن

دور شدن از کنیزک و زن عع فاکه یقال عزل عنها و اعتزل عن هذا اعتزال آنکه ستوران بگوشه برد بچرا و مرد سست و کول آنکه از این قما ردد
باشد از جساست و ایضا قومی بی نیزه معازیل جماعت عزهول بالضم شتر بچه واگذاشته عزاهیل جماعت عزهل کبوتر نر عسل بفتحتین انگبین مذکر و یونث
عسل طعام ساختن با انگبین عع فاضه و که زنجبیل معسل معجون معسل با انگبین سرشته عاسل انگبین گیرنده عسالة کبت انگبین یعنی زنبور عسل و جای
شهد و یقال ما لفلان مضرب عسلة یعنی من النسب و ما اعرف له مضرب عسلة یعنی اعراقه عسلی علامت جهود و ان العسیلة فی الجماع شبهت تلک اللذة
بالعسل و صغرت لهاء لان الغالب علی العسل التانیث و یقال ارید به العسلة و هی القطعة منه کما قیل للقطعة من الذهب ذهبة عسیل جاروب عطار و نیز گفته
قیل استعمال العسل جسبتن تعسیل عسل توشه دادن کسی را عسل عسلان بویه دویدن گرگ و مردم و جنبیدن نیزه عع فاکه یقال ذئب عاسل و الجمع عسل
و عواسل و رمح عسال عسل که سخت رزنده و سبک دست عنسل بالنون ناقه شتاب و عسقلة درخشیدن سراب عساقیل سراب و نوعی از سماروغ سپید
کلان یقال لها شحمة الارض ایضا عسقول بالضم یکی عسقلان بالفتح شهری و هی عروس الشام عصل بفتحتین برده اعصال جماعت و کژی در بن دم و درختی که چون خورند
آن شتر را شکم روان شود و کژی دندان و ساق اعصل نعت منه شجرة عصلة درخت کژ و سهام عصل معوجة ناب اعصل دندان کژ معصل تیر کژ
پیچان رود در هوا عنصل بضمتین پیاز کوهی عنصلاء مثله عناصل جماعت و موضعی و یقال للذی ضل اخذ فی طریق العنصلین و طریق العنصل طریق من
البصرة الی الیمامة عضلة بالضم سختی یقال انه لعضلة من العضل ای داهیة من الدواهی عضل ضنافه کلاموش عضلان بالکسر جماعت عضل بفتحتین قبیله
هو عضل بن الهون اخو الدیش و هما القارة و گوشتهای ساق و کل لحمة مجتمعة مکتنزة فی عصبة فهی عضلة عضلة ناک شدن عع کافه عضل که نعت
منه داء عضال ما مر عضان بالضم بیماری و کار سخت اعضال سخت شدن و درمانده کردن امر معضل کاری بیرون شو معضلات سختیها عضل سکو
بازداشتن بیوه را از شوی کردن عع فاضه و که تعضیل کار بر کسی تنگ گرفتن عضلة بعلی و دشوار بیرون آمدن کودک و بره از رحم شاة معضلة و
معضل بلا ها و دشوار زاینده و غنم معاضیل و انبوه شدن و تنگ آمدن زمین بر مردم اعضئلال بسیار شاخ و برگ شدن درخت و منه غصون معضئلة
عطل بفتحتین شخص یقال ما احسن عطلة ای شطاطه و قامته و تمامه و خوشه خرما و بی پیرایه ماندن زن عع کافه تعطل کذلک فهی عطل بضمتین
و بسکون ۲ ایضا و عاطل و معطال کذلک و قد یستعمل العطل فی الخلو من الشیء و ان کان اصله فی الحلی و یقال عطل من المال و الادب فهو عطل بضمتین
و سکون ۲ و قوس عطل لا وتر علیها اعطال شتران بی رسن و مردان بی سلاح ناقة عطلة و نوق عطلات ای حسان و تعطل الرجل ای
بقی بلا عمل له و الاسم العطلة یعنی بی کاری تعطیل خالی گذاشتن بئر معطلة ای خالیة عن اهلها و فی الحدیث عن عائشة رضی الله تعالی
عنها فی امرأة توفیت فقالت عطلوها ای انزعوا حلیها معطل زمین موات ابل معطلة لا راعی لها عطالة بالفتح کوهی در بنی تمیم عطبل زن
و اسپ و شتر دراز گردن عطبول بالضم زن تمام خلقت نیکو اندام عطابل عطابیل جماعت عظال مبالغة تعاظل و سپری ماده سگ بر زبر یکدیگر
رفتن سگان نر کشنی و ملخ جماع عاظل و عظلی ملخ دو سه بر هم نشسته عع فاضه و کافه یوم العظالی بالضم یوم لا حرب رکب فیه بعضهم بعضا
و یقال رکب الاثنان و الثلث الدابة الواحدة تعظل گرد آمدن قوم بر چیزی عظال نوعی از تصرف در قوافی شعر عفل جایی در ست دمن بیرون پای
گوسپند بجهت دانستن گرانی و سبکی و هی عل عفلة بالتحریک فتح ماده ناقة عفلاء نعت منه عفشلیل مرد گران جان و زن سست گندیده و العفشلیل
ایضا الکساء الجافی عقل جامه سرخ و خرد و دانش و دریافتن عع فاکه یقال عقل یعقل عقلا و معقولا ایضا و هو مصدر و قال سیبویه هو صفة لان
المصدر لا یاتی علی مفعول البتة و یتاول المعقول فیقول کانه عقل له شیء ای حبس و آید و شند و قال یستغنی بهذا عن المفعول الذی یکون مصدرا و عاقل عقلاء
نعت و دیت دادن کشته را یقال عقلت القتیل ای اعطیت دیته قال الاصمعی سمیت الدیة بذلک لان الابل کانت تعقل بفناء ولی المقتول ثم کثر
بقولهم عقلت المقتول حتی سمیت الدیة بذلک و ان کانت تلک دراهم و دنانیر و ماندن قصاص بدیت یقال عقلت له دم فلان ای ترکت قصاصه للدیة و از
کسی دیت و تاوان پذیرفتن یقال عقلت عنه ای غرمت عنه جنایته فادیتها عنه فهذا هو الفرق بین عقلته و عقلت عنه و عقلت له و فی الحدیث

ای لا تحمل العاقلة عمداً ولا عبداً قال ابو حنیفة رحمه الله هو ان یجنی العبد علی حر وقال ابن ابی لیلی هو ان یجنی الحر علی عبد قال الاصمعی کلمت ابا یوسف القاضی فی ذلک بحضرة
الرشید فلم یفرق بین عقلته وعقلت عنه حتی فهمته و پناه عقول جماعت و ایضاً بکوه بلند پناه جستن یقال عقل الوعل عقولاً ای امتنع فی الجبل العالی عاقل نعت
منه و نام کوهی و عقل الظل ای قام قائم الظهیرة و تسبیتن ظلیف و ساق شتر بهم و ذلک الحبل عقال بالکسر جمعه عقل بضمتین و بستن دارو شکم را عقول بالفتح
داروی قابض عاقلة معقلة اعقله بالضم ای غلبته بالعقل عقلة بالضم بند و شکلی از اشکال رمل یقال لفلان عقلة یعقل بها الناس فی الصراع یعنی بند
کشتی و به عقلة من السحر معقل بکسر القاف پناه جای و نام مرد و جای معقلة بضم القاف موضعی و دیت یقال لنا عند فلان ضمد من معقلة ای بقیة من دیة
کانت علیه و تاوان یقال صار دم فلان معقلة علی قومه ای غرماً علیهم و منه قیل القوم علی معاقلهم الاولی ای علی ما کانوا یتعاقلون فی الجاهلیة کذا فی
الاسلام عاقلة الرجل خویشان کشنده که دیت بر ایشان قسمت کنند عقّال بالضم والتشدید لنگی ستور ذو عقال نام اسپی عاقول جوی و ریگ توده و وادی کثیر
عواقیل الامور کارهای پوشیده و درهم عقیل بالتصغیر قبیلة عقیل بالفتح نام مرد عقیلة زن گرامی قبیله و شتر گرامی و گرامی از هر چیزی و یقال الدرة عقیلة
البحر عقال بالکسر صدقه یکساله یقال علی بنی فلان عقالان ای صدقة سنتین عقل بفتحتین تافتگی پای شتر اعقال پایه شدن مردم و ریم و در تعقیل
بستن زانوی شتر شد للکثرة اعتقال پای گوسپند در میان پای گرفتن بوقت دوشیدن و نیزه در میان پا و رکاب گرفتن و بند کردن اعتقل الرجل
ای حبس و اعتقل لسانه ای لم یقدر علی الکلام و یقال صارعه فاعتقله الشغربیة و هو ان یلوی رجله علی رجله تعقّل بهش بخود آوردن تعاقل عاقلی وا
که نباشد و عقلت المرأة شعرها مشطتها عاقلة ماشطة و قولهم ما اعقله عنک شیئاً ای دع عنک الشک عقنقل ریگ توده بر هم نشسته و روده سوسمار عقاقیل
جماعت عقبولة عقبول بالضم تبخال عقابیل جماعت عکل زشت بر هم نهادن ع فاضه باز داشتن و بر زمین زدن کوشش کردن در کار بردن
و راندن و بستن زانوی شتر یقال عکلت البعیر اعکله عکالاً بالکسر مثل عقال اعکل علی الخبر و اعتکل ای اشکل و اعتکل الثوران ما ظلحا یعنی سر و زدن
باهم عکل برابیه احد من الیمن یعنی در بار و عکلت المسرجة ای انتهی فیها الدردی عکل بالضم قبیلة و نام شهری عوکل زن کول و ریگ توده بزرگ کم از عقنقل عوکلة
مثله علل لکنه لاغر مرد و پیرزن بزه اندام بنو العلات هم اولاد الرجل من نسوة شتی سمیت بذلک لان الذی تزوجها علی اولی قد کان قبلها ناهل ثم عل من
هذه علل بفتحتین دوباره خوردن آب یقال علل بعد نهل ع فاضه که دوباره خورانیدن لازم متعد اعلال خداوند شتران دوباره خورده شدن و باز گردانیدن شتران
سیراب شده و یقال انه بالعین المعجمة کانه من العطش والاول هو المسموع و علل الضارب المضروب اذا تابع علیه الضرب فی المثل عرض علی سوم عالة ای لم یبالغ لان
العالة لا یعرض علیها الشرب عرضاً یبالغ فیه کالعرض علی النازلة علة بالکسر بیماری علیل نعت منه اعتلال بیمار شدن و بهانه جستن برکسی و باز داشتن کسی را از کاری و
یقال اعتل ای تجنی علیه و قولهم علی علاته ای علی کل حال تعلیل سیراب کردن بعد سیرابی و میوه چیدن مرة بعد اخری و مشغول کردن کسی را بچیزی یقال علله
یعلل نفسه بتعلة و تعلل ای تلهی به و تحیر او عل الشیء فهو معلول معتل بکسر الثالث یوم من ایام العجوز علالة بالضم انچه بوی بهانه کنند و بقیه شیر باقی هر چیز و یقال
تعاللت الناقة ای غایت فتار اوراغدم علّیة بالکسر سرواره علالی جماعت علّ و لعلّ بکر یقال علک تفعل و علّی افعل و ربما قالوا علّنی و لعلّنی و ربما یعنی اللام الاولی
وانما زیدت توکیداً و معناه التوقع لمرجو او مخوف و فیه طمع و اشفاق و هو حرف مثل ان و ان و کان و لکن و لیت الا انها تعمل عمل الفعل لشبهها به فتنصب الاسم و ترفع
الخبر و بعضهم یخفض ما بعدها فیقول لعل زید قائم و عل زید قائم علعل بضمتین استخوانی که بر آید بر شکم مثل زبان خجکادک نر و علعل بفتحتین اندام مرد و یعالیل بر هم
برهم نشسته یعلول بالضم یکی جوی های آب عمل بفتحتین نام مرد و کار و کردن ع کافه اعمال کار فرمودن در کار آوردن استعمال بکار داشتن و کار کردستن
اعتمال اضطراب کردن در عمل عمل که مرد کارکن عمول بالفتح مثله یعملة ناقه استوار طریق معمل بفتح سر راه رفته و مسلوک عامل الرمح نزدیک سنان عاملة قبیلة از یمن
و تعمل فلان لکذا اکاری کرفت از خود تعمیل عمل دادن عمالة بالضم مزد کارکن عمثل بفتحتین مرد کشاده من فرو انداز زنده و شیر عمثیلة ناقة شگرف عول مؤنثه
آواز بر داشتن بگریه عویل کذلک یقال اعول فی البکاء و فی الحدیث المعول علیه یعذب و اعولت القوس ای صوتت تعویل نازکردن برکسی و بر کسی نهادن و
باری خرستن یقال عوّلت بفلان و علیه اذا استغثت به عوّل علی بما شئت ای استعن بی کانه یقول احمل علیّ ما شئت و یقال ما له معول ای مستعان الاسم

عول بکسر او فتح ۲ عالة باران گریز عولت عالة ای بنیتها عول عیالة عیال داری کردن و نفقه و قوت دادن ع فاصله عال الرجل عیاله
ای قاتهم وعال المیزان فهو عائل ای مال و منه قوله تعالی ذلک ادنی ان لا تعولوا قال مجاهد ان لا تمیلوا ولا تجوروا وعال فی الحکم ای جار و مال
وعالنی الشیء ای غلبنی وعال الامر ای اشتد وتفاقم وعیل صبری ای غلب وقولهم عیل ما هو عائله یضرب للرجل الذی یعجب من کلامه وغیر ذلک وهو
علی مذهب الدعاء وما قیل فی الشعر عالت البیقور ای معنی ان السنة الجدبة اثقلت البقر بما حملت علیه من السلع والعشر عول ایضا زیادت کردن و برآوردن
سهام فرائض وقد عالت ای ارتفعت عوائل بالضم حیی از عرب معول کافه متین معاول جماعت و ایضا حیی از بنی ازد و بما حیان هداد و معاول عول
ایضا کلمه مثل و یب یقال عولک و عول زید و عول لزید وقد ذکر فی ویب عیهل بالفتح ناقه تیزرو و لا یقال جمل عیهل عیهلة کذلک و ربما قالوا عیهل
بتشدید اللام للضرورة فی الشعر وامرأة عیهل و عیهلة ایضا التی لا تستقر نزقا و ریح عیهل شدیدة عاهل پادشاه بزرگ و زنی که شوی ندارد عیل
خرامان رفتن اسپ ع فاکه فرس عیال نعت منه رجل عیال متبختر تعییل بدخوارگی و گذاشتن اسپ در بیابان قیس بن عیلان نام مردی عیلان گفتار نر
عیلة عالة درویشی عیول کذلک ع فاکه قوله تعالی وان خفتم عیلة یقال هو عائل و هم عیلة و ترک اولاده یتامی او عیلی ای فقراء عیال الرجل
زن و فرزند و هرکه در نفقه و مؤنت او باشد عیل واحد العیال عیائل جماعت مثل جید و جیاد و جیائد اعالة بسیار عیال شدن معیل مرد بسیار عیال
معیلة مؤنث ویقال علت الضالة عیلا و عیلانا فانا عائل اذا لم تدر ای وجهة تبغیها و عالنی الشیء ای اعجزنی ومنه قد عیل صبری اعوال حریص شدن
اعال و اعول آخر حرف فصل الغین غرلة بالضم غلاف سر ذکر غلام اغرل بی ختنه عیش اغرل فراخ جمل غرل ای مسترخ غرین بالکسر اللام و
النون آب که در تک تنور و حوض مانده باشد و لای که سیل آورد که بر روی زمین و مغاکها مانده باشد و خشک شده غربال غربیل غربلة مصدر منه و غربلت
مغربل گشته بر آماسیده غرفلت البیضة بلفظه شد غرمول بالضم نره غزال بالفتح آهوبره که در حرکت و رفتار آمده باشد غزلة غزلان بالکسر فیهما جماعت
والغزالة الطلیة ای صارت ذات غزال مغازلة سخن گفتن با زنان و عشق بازی کردن والاسم الغزل بفتحتین و هو مصدر ایضا ع کافه غزل که
نعت منه و یقال فی المثل هو اغزل من امرئ القیس و تغزل ای تکلف الغزل و تغازلوا ای تحادثوا بالغزل غزالة آفتاب و آهوبره ماده کاله
الضحی اول چاشت غزل رشتن اغتزال کذلک ع فاکه و رشته بمعنی المغزول ایضا مغزل ضمه و کافه دوک و فی المثل هو اعری من
المغزل قال الفراء و اصله الضم و انما هو من اغزل ای فتل و ادیر و اغزلت المرأة اذا ادارت المغزل غزل الکلب ک ای فتر و هو ان
یطلب الغزال حتی اذا ادرکه و ثغا من فرقه انصرف عنه و لهی غسل شستن ع فاکه غسل بضمتین و سکون ۲ اسم فیه غسل بالکسر شستنی
بر اج خطمی و گل و مانند آن و منه غسلین و هو ما انغسل من لحوم اهل النار و دمائهم اغتسال غسل آوردن غسول آب غسل مغتسل کذلک و جا غسل
قوله تعالی مغتسل بارد و شراب مغسل بکسر السین و فتحها جای مرده شستن مغاسل جماعت غسالة بالضم آب دست و روی شسته یعنی مستعمل جمل
مغسول شسته فحل غسلة مثال همزة الذی یکثر الضراب و لا یلقح و یقال لحنظلة بن الراهب غسیل الملائکة لانه استشهد یوم احد فغسلته الملائکة اغضلت الشجرة لغة فی
اغضنت غیطلة درخت انبوه غیاطل جماعت و آهو ماده کاو بانشیه غیاطل جماعت و انبوهی و برآمدگی تاریکی شب غفلة غفول بی خبری ع فاضمه اغفال مسعد
فیه بیاد داشت ماندن چیزی را و بی داغ کردن ستور تغافل تغفل بقصد غافل شدن از چیزی ارض غفل بالضم زمین مانده که در روی اثر عمارت نباشد غفال
ای موات دابة غفل بی داغ رجل غفل بی تجربه و المغفلة التی فی الحدیث جاء بها العنفقة غلة تم یعنی درآمد هر چیزی از حبوب و نقود و جز آن غلات جماعت غلل
آب در میان درختان اغلال جماعت و آب که بر روی ریگ پیدا و گاه ناپیدا شود و با لونه تشنگی و یقال غل الرجل مجهولا یغل غللا فهو مغلول غلیل عطشان غلیل
سوزش تشنگی و کینه و دانه خرما با سپست کوفته بجهت ستور غلغله شتاب رفتن غلغلة پیغام که از شهر بشهر برند غال زمین پست سخت ناک و منبت مسلم و طلح و گیاهی غللان بالفتح
جماعت بغیر غلان بالفتح سخت تشنه مغلل کذلک و یقال نعم غلول الشجرة ای الطعام الذی یدخله جوفه غلالة بالکسر شاماکچه که در زیر جامه و زره پوشند غل بالکسر کینه و کینه داشتن ع فا
یقال غل صدره اذا کان ذا غش و حقد غل بالضم گردن بند اغلال جماعت قمل المرأة السیئة الخلق غل قمل مغلول غل بهتاده و یقال للمل له اثم و غل ای شیء من الابل قید علیه علی

ایضا سوزش تشنگی غل بالفتح درآوردن غل در امر یغال غله فالغل متعد لازم یقال غل اللبن صنیبه من غیر ان یرم الالیة ویقال غل فلان المغاور
غلول بالضم خیانت کردن در غنیمت عم فاضه قوله تعالی وما کان لنبی ان یغل ایضا قرئ معلوما ومجهولا فالاول ان یخون والثانی یحتمل ان
یکون بمعنی یخان ای یوخذ من غنیمته ویحتمل ان یخون ای ینسب الی الغلول قال ابو عبیدة الغلول من المغنم خاصة یقال غل من المغنم ای خان واغل
مثله و آب رفتن آب میان درختان تغلغل کذلک و غل البعیر اذا لم یرو وفی الحدیث لا اغلال ولا اسلال ای لا خیانة ولا سرقة واغلت الضیاع
غله کرد آب و زمین اغلال ایضا تشنه داشتن و غله قوم فرا رسیدن و خوار بار کشانیدن و رویانیدن زمین گیاهی را که غال خوانند و تیز
نگریستن تغال غل بصره ای شدد النظر استغلال غله گرفتن و غلا آوردن خواستن و برکشانیدن غله داشتن **غمل** موضعی و پوست
خوریش داده پیچیده بجای نهادن تا نرم شود غمیل لغت منه غمین بالنون مثله خرما و میوه نیم رس را نخو بانیدن تا تمام رسد مغمول آنکه برو چیزی در پوشند
تا خوی کند و نبات که بر یکدیگر نشسته باشد و یکدیگر را پوشیده مغمول بالضم وادی با درخت و علف و کذلک کل ما اجتمع من شجر او غمام او ظلمة حتی
الشمس الرؤیة غملو اغملو **غول** بناگاه گرفتن و هلاک کردن و خاک و موضعی و دوری بیان و کشیدگی قوله تعالی لا فیها غول ای لیس فیها غائلة الصداع
و در بودن بناگاه غول بالضم هم و سرچه بناگاه فرو گیرد و هلاک کند اغوال غیلان بالکسر جماعت و یقال غاله غول ای وقع فی مهلکة والغضب غول الحلم لانه
یغتاله و یذهب به و ارض تغتال المشی ای لا یستبین المشی فیها من بعدها و سعتها تغول گونا گون شدن و تغولت المرأة ای تلونت مغاوله شتافتن اغتیال
بناگاه کشتن غیلة بالکسر اسم منه والاصل اغول مغول بالکسر تیغ کارد که در میان عصا و تازیانه دارند و نام مردی غولان بالضم گیاهی از شور با غیل
بالکسر بیشه شیر لا یدخلها الهباء غیول جماعت و جنگل و منه تغیل الشجر غیلة زن فربه و غیال الغلام ای غلظ و سمن غیلة بالکسر المجامع مع الرضاع و فی الحدیث
لقد هممت ان انهی عن الغیلة و یقال اصرت الغیلة بولد فلان اذا اتیت امه و هی ترضعه غیل بالفتح اسم ذلک اللبن و اغالت المرأة ولدها و اغیلت اذا سقته
الغیل فهو مغیل و اغال فلان ولده ای سقی امه و هی ترضعه غیل ایضا آب روان که در کشتها رود و فی الحدیث ما سقی بالغیل ففیه العشر و ما سقی بالدلو
ففیه نصف العشر و بازوی سطبر پر گوشت غائلة بدی مغالة بالفتح کذلک غوائل بلاها و سختیها ام غیلان میوه درخت سمر غیلان نام مرد و هو ذو
الرمة بن عقبة الشاعر **فصل الفاء** **فامل** آم یعنی شکوفه افول جماعت تفول فال گرفتن و فی الحدیث انه کان یحب الفال و یکره الطیرة افتیال
کذلک فیال نوعی از بازی کودکان مفائلة مصدر **فتیله** ملیه فتیل رشته دانه خرما و ریم میان انگشتان فتل تافتن و رسن بانگی برگردانیدن
و یقال ما زال فلان یفتل من فلان فی الذروة والغارب ای یدور من وراء خدیعته فتل تعجیل دوری میان آرنج و پهلوی شتر مرفق افتل قوم فتل
الایدی ای بین الفتل **فحل** بالضم نر فحله یکی فحله فنار فنار بیران فحل کشن و ستاره سهیل و نام مردی و حصیر و فی الحدیث انه علیه السلام دخل علی
رجل من الانصار و فی ناحیة البیت فحل من تلک الفحول فامر بناحیة منه فرش ثم صلی علیه فحول بالضم فحال فحالة بالکسر جماعت فحلة بالکسر مصدر منه افحال فحل العماریت
دادن و فحلت ابلی ارسلت فیها فحلا فحیل گشن با اصل نکو دادن شتر یقال فحل فحیل فحال التحل بالضم و التشدید خرما بنان نر یعنی بی بر فحاحیل جماعت و قد
یقال فحل و فحول ولا یقال فحال الا فی النخل استفحال نربرگ شدن کار تفحل به فحل مانستن امراة فحلة بالفتح ای سلیطة **فرعل** بضمتین بچه کفتار و فی المثل
اغزل من فرعل و هو من الغزل و المعاشقة فسل مرد ناکس مفسول مثله فسلاء افسال فسال فسول جماعت فسالة بالفتح مصدر منه فسولة بالضم کذلک
فعل منهما فسالة الحدید بالضم سوهش آهن غسالة ریمی که بوقت اشتلا مرد گردن کشتی و بهانه کند فسیل فسیلة نهال خرما فسلان جماعت فسکل بکسر من اسب
که در میدان پس همه آید رجل فسکل مرد کاهل با کسر و العامة تقول فسکل بالضم قال ابو الغوث خیل الرهان عشرة اولها المجلی و هو السابق ثم المصلی ثم المسلی ثم التالی
ثم العاطف ثم المرتاح ثم المؤمل ثم الحظی ثم اللطیم ثم السکیت و هو الفسکل و القاشور ایضا **فشل** بالفتح چیزی از ماخستگی بود و مرد برنده بد دل افتشال جماعت
فشل بفتحتین مصدر منه بعم **کافه** تفشل روان شدن آب فیشله سر ذکر **فصل** یک بخش از چهار بخش سال و ابریشم و جز آن فصول جماعت و جدا کردن
و جدا شدن متعد لازم و منه بین الفصال جدا شدن فصال از شیر باز کردن کودک را افتصال یک ملک مفاصله جدائی کردن و هر که مفصل بگسترند و بیدا نمود منفصل

الجمل من الرملة تكون بينها رمراض صغار صغار فصغرها مفصل كافه زبان فاصلة نامي آيت قرآن و يكي از ادوات نحو بعض قرآن دو فاصلة است صغرى و كبرى
وفي الحديث ان النبي نفقة فاصلة فله من الاجر كذا التفسير هي التي فصلت بين ايمانه وكفره فصيل ديوار درون حصار و شتر بچه از مادر جدا شده فصلان فصال
جماعت فصيلة الرجل گروه نزديكان مرد يقال جاءوا بفصيلتهم اي باجمعهم عقد مفصل رشته مرواريد كه ميان هر دو لولو گوهري رشته در پيوسته باشد تفصيل
پيدا كردن جدا جدا كردن وصل فصل ساختن كتاب و سخن را باندام اندام كردن قصاب گوسپند را فيصل حاكم و حكم كه ميان حق و باطل جدا كند فضل فضيلة فزوني
خلاف النقص و النقيصة افضال نيكوئي كردن صلة بعلي و رجل مفضال و امراة مفضالة علي قومها اذا كانت ذات فضل سخي متفضل نيكوئي كننده و فزوني جوينده
برقران خود و منه قوله تعالى يريد ان يتفضل عليكم و افزوني آوردن از چيزي صلة بمن استفضال مثله و نيكوئي جستن تفضيل برگزيدن كسي را بر كسي و حكم كردن بفضل
كسي مفاضلة خبر دادن بفضل يقال فاضلته ففضلته اي غلبته بالفضل فضلة فضالة زياده مانده و فضل منه شي فهو يفضل ضد و فضل يفضل كافه لغة فيه
اخرى ايضا مركبة من ما بين وهو فضل يفضل كرضه وهو شاذ لا نظير له قال سيبويه هذا عند اصحابنا انما يجي على اللغتين قال وكذلك نعم ينعم ومت تموت وكدت
تكود و يقال تفضلت المراة في بيتها اي لبست المفضل و ذلك ثوب واحد لا كمي له كالخيعل و نحوه و امراة فضل بضمتين مثال جنب و كذلك الرجل و انما سقطت
النون من كمي له للاضافة لان اللام كالمقحمة لا يعتد بها في مثل هذا الموضع كقولك لا اباك و لا ابا لك و لا اصل له و لا عبدي لك وهو بمنزلة لا عبد يك فحذف
النون في مثل هذا الا عند اللام دون سائر حروف الخفض و يقال انه لحسن الفضلة مثل الركبة و الجلسة فطحل مثال هزبر من الازمان لم يخلق فيه الناس
فطحل بالفتح نام مردي فعل كردن فعل عع بفتحهما و قرئ قوله تعالى و اوحينا اليهم فعل الخيرات بالفتح فعل بالكسر كردار اسم فيه فعال جماعت
مثال قدح و قداح فعال بالفتح كرم و نيكوئي و مصدر ايضا مثل ذهاب و يقال كانت منه فعلة حسنة او قبيحة افتعال بهتان و دروغ بافتن بر كسي
صلة بعلي انفعال شدن كار يقال فعلته فانفعل كقولك كسرته فانكسر افكل لرزه و لا مني منه فعل يقال اخذه افكل اذا ارتعد من برد او خوف فل
رخنه روي كارد و تيغ فلول جماعت سيف افل نعت منه و هزيمت كردن لشكر را عع فاضه و شكستن فلل مصدر منه ايضا يقال فله فانفل اي كسره فانكسر
تفلل رخنه شدن و شكستن روي تيغ و نصل مفلال اذا اصاب الحجارة فكسرته و يقال جاء فل القوم اي منهزموهم يستوي فيه الواحد و الجمع يقال رجل فل و قوم
فل و فلول و فلال بالكسر ايضا و يقال من فل ذل ... امر فل فل بالكسر زمين خشك بي نبات و ترى افلال بجايان زمين رسيدن و بي سنود
ومال ماندن فليل فليلة موي انبوه و دندان شتر كه رخنه شده باشد فلفل بالضم پلپل شراب مفلفل شراب زبان گز و تفلفل قادمتا الضرع اذا
اسودت حلمتاه يا فل بالتخفيف هو نداء محذوف من يا فلان لا علي سبيل الترخيم ولو كان ترخيما لقالوا يا فلا و ربما قيل ذلك في غير النداء للضرورة ٭
فهلل اسم من اسماء الباطل يقال هو الضلال بن فهلل غير مصروف فول باقلي و نحوه ايضا فيل پيل افيال فيول فيلة كافه جماعت فيال پيلبان رجل فيل
الراي بالكسر اي ضعيف الراي قال الراي كذلك فيولة سست راي شدن عع فاكه تفييل ضعيف راي كردن و بضعف راي نسبت كردن فيل فائل كه مشدد
ضعيف راي فائل رگ ران و گوشت ستدي ورك فصل القاف قبل پيش و هو نقيض بعد قبل بضمتين و سكون ٢ اندام پيش نقيض دبر و دو قم
السهم يقبل الهدف و يدبره اي من مقدمه و مؤخره و يقال انزل في قبل الجبل اي بسفحه و ذلك في قبل الشتاء و الصيف اي في اوله و يقال لا قبل
قبلك اي التوجه نحوك قبلة بالضم بوسه و بالكسر جهتي كه روي بدو آرند در نماز و يقال ماله قبلة و لا دبرة اي لا جهة لامره و من اين قبلتك اي جهتك
وجلست قبالته بالضم اي تجاهه يعني روياروي او قبال النعل بالكسر دوال پيش نعل كه ميان انگشتان باشد و قابلت النعل و اقبلتها اي
جعلت لها قبالين و اخذت الامر بقوابله اي باوائله قبالة بالكسر نام نادي عع كافه قابلة شب آينده و نام زن قبيل قبول قبلة قبول
بالضم پيش آمدن و وزيدن باد صبا عع فاضه و دلو را از ساقي گرفتن عع كافه عام قابل مقبل سال آينده و يقال قبح الله ما قبل منه و ما دبر و
لا يقولن بعد فعيل قبول بالفتح پذيرفتن و هو مصدر شاذ تقبل كذلك عع كافه و باد پيش ضد دبور قبل بفتحتين بلندي زمين كه پيش آيد يقال رايت
بذلك القبيل شخصا و دراندگي چشم هر دو پاي و بيرون آمدگي پاشنه و يقال رايت الهلال قبلا اذا لم ير قبل ذلك و قبل ايضا اقبال الشادي

علی الالف یقال قبل علیه واقبلها اناه وجبل اقبل البنت منه شاة قبلاء التی اقبل قرناها علی وجهها و بی اندیشه و استحضار سخن گفتن یقال تکلم فلان قبلا فاجاد و جرعه قبلا اذا انشقته و مهره که بر گردن اسب بندند بجهت چشم زخم و بجهت افسون والقبل ایضا ان تشرب الابل الماء وهو یصب علی رؤسها و وجهها قبلة و هی الفلکة و یقال رایته قبلا ای مقابلة و عیانا و قبلا بضمتین و قبلا کافه قوله تعالی او یاتیهم العذاب قبلا و قری علی العربیتین ای عیانا قبل ایضا کافه نزد و طاقت یقال لی قبل فلان حق ای عنده و مالی به قبل ای طاقة ولا اکلمک الی عشر من ذی قبل کجبل و عنب ای فیما استانف قبیل پذیرفتار و جماعت مردم زیاده از سه گروه چون روم و زنج و عرب قبل بضمتین جماعت قوله تعالی و حشرنا علیهم کل شیء قبلا ای قبیلا قبیلا و قبل عیانا قبیل آنچه پیش سوی سینه فرو دآرد و ریسمان ریسنده و دبیر آنچه پس سوی سینه بر آرد وقت رشتن و بانگ وی و علف قوم قبالة بالفتح پذیرفتاری کردن عم فاصنه که صلة بالباء و تحرک بفتح قبالة بالفتح عرافه و بکسر القاف ایضا قبیله قبائل جماعت جدارهای کاسه سر ایضا اقبال پیش آمدن و روی آوردن هر چیزی نقیض ادبار یقال اقبل مقبل بضم الباء مثال ادخلنی مدخل صدق و چیزی پیش کسی داشتن یقال اقبلنا الرماح نحو القوم و اقبلته الشیء جعلته یلی قبالته مقابلة دو کتاب را باهم راست کردن و رو در روی شدن تقابل مثل رجل مقابل بضم الباء ای کریم النسب من قبل ابویه اقتبال برگرفتن کار را اقتبل امره ای استانفه مقتبل الشباب جوان نو اقتبل الخطبة ای ارتجلها استقبال پیش آمدن مقابله مقابلة گوسپند که گوش بریده و از پیش آویخته شده ماند و پس او مکان گذاشته قتل کشتن یقال قتله کذا کذا عم فاصنه مقاتل الانسان جایها که بر دن برانجا مردم کشته شود یقال مقتل الرجل من فکیه و نیکو دانستن چیزی را قوله تعالی و ما قتلوه یقینا ای لم یحیطوا به علما و یقال قتلت الشراب بالماء ای مزجته تسکین کردن قتال بالیاء کذلک مقتلة بکسر التاء کشش کنندگان قتل بالکسر دشمن اقتتال جماعت و یقال هما قتلان ای مثلان اقتال بکشتن دادن تقتیل بسیار کشتن قوله تعالی و قتلوا تقتیلا شده للکثرة رجل مقتل مجرب قلب مقتل ذلل قتله العشق اقتتال کشتن خود را جمع قتیل و امرأة قتیل کشته رجال و نسوة قتلی فان لم تذکر المرأة قلت هذه قتیلة فلان و مررت بقتیلة لانک تسلک به طریقة الاسم امرأة قتول ای قاتلة قتال القلب نفس و تن ناقة ذات قتال سخت استوار تن تاد و یقال قتلة یعنی بزن زدا و ارکما نعیل صدره و را سه و غاده و یقال قتل الرجل فهو مقتول فان کان قتله العشق او الجن قیل اقتتل و لا یقال فی هذین الا کذا اقتتل بحاجت آمدن و برگشتن و در پیچیدن در رفتار یقال فیه تقتل الرجل لحاجته ای تاتی لها و اقتتلت المرأة فی مشیها اذا انقلبت و تثنت و تکسرت تقاتل اقتتال کشتن کردن یقال تقاتلوا و اقتتلوا و لم یدغم لان التاء غیر لازمة و منهم من یدغم و یقول قتلوا قتلوا بحذف الالف من اقتتلوا و نقل حرکة التاء الی القاف و تصدیق ذلک قراءة الحسن الا من خطف الخطفة و منهم من یکسر القاف فیهما لالتقاء الساکنین فی الفاعل من الاول مقتل بفتح القاف و من الثانی مقتل بکسر ها و اهل مکة یقولون مقتل یتبعون الضمة الضمة قوتل بالکسر و تشدید اللام مرد فرو مانده سست مثل عقول قحول بالضم خشک شدن قحل مرد خشک اندام بر جال قحل بفتحتین لغة فیها مصدر عم کافه شیخ قحل بالکسر و السکون پیر پوست بر استخوان خشک شده و قحل بکسر المیم بسال خورده اقحال خشک کردن قحال بالضم بیماری گوسپند قذال بالفتح پس سر و بها قذالان اقذله عیبه قذل بفتحتین کژی الکذل جور کردن و در پس سر زدن عم فاصنه قذ علینا بجامل در آمد قدر اقذعلال درشوار شدن یقال ما عنده قذعملة ای شیء قذعملة بفتحتین زن بست جسیم تصغیر قذیعم و شتر شگرف اندام قذعمل کذلک قذ فیل ستور شگرف سطر قطل ای معرب قرزل بالضم نام اسپی مرد فرو مایه قرطالة تنگ بار خر قرطال جماعت قرعبلاة بفتحتین جانوری قراقل پیراهن زنان قرقل تغیر کردن العامة قرقر قرمل بالفتح درخت بی خار در الشیل ذلیل عاذ بقرملة قرمل بکسر تین شتر کره نجتی قرامل شتران دو کوهانه و موی بند زنان قزل لنگی رشت عم کافه اقزل العرب منه قزلان لنگان یعنی قسطل قسطل گرد و قسطال لغة فیه کانه ممدود منه م قلة فعلال فی غیر المضاعف قسطلانیة قوس قزح کهی نهی قصل بریدن و میت مقصل بالکسر و قصال ای قطاع قصیل ما قطع من الزرع و هو رطب قصلت الدابة علفتها القصیل قصل بالکسر و ضعف و فرومایه قصالة بالضم کیله کرم قصل فی الطعام مثل الزوان قصلة بالکسر یکی گروه شتر قصلة ای قطعة مقصل شبان سخت عصا قصعل بفتحتین بکسر و فرومایه نطل بریدن بعضاه که مقطول جلیل تنسب منه نخلة قطیل اذا قطعت من اصلها فسقطت ثم مردی جدام قطل بفتحتین است مقطوع مقطلة بالکسر آنچه بوی برند مقاطل

جماعت قطیلة پارهٔ از گلیم و جامه که خود را بوی خشک کنند و قطول موضعی **قطمل** بضمتین و تشدید اللام موضعی بعراق **قعال** بالضم گل انگور قعال
افعل الکرم گل کرد و زقاعلة کوه بلند قواعل جماعت قعولة نوعی از رفتار **قعلل** منه قعل تیری که نیکو نه تراشیده باشد **قفل** بالضم تم قفول بالضم ای خشک
شدن از درخت قفیل منله و گیاهی و تار نازیانه و هم قفلة درم با سنگ قفول از سفر بازگشتن جمع **قافلة قافلة** گروه از سفر بازگردیده قفول ایضا خشک
شدن جمع **قافلة** قفیل قوافل اسپان پاریک شده اقفال خشک کردن و بازداشتن لشکر را از رفتن تقفل کردن و پیر انقفص شد منقفل الیدین بخیل
قیفال بالکسر رگ سر و معرب **اقفعلال** از گرفتن دست **قفلیل** کفلیز معرب **قوافل** بالفتح قومی از خزرج **قلیل** اندک قلل جماعت مثال
سرو سر قوم قلیلون و قلیل ایضا قوله تعالی واذکروا اذ انتم قلیل قلة کمی و کم شدن جمع **قالة** اقلال کم کردن و بی چیز و درویش شدن و برداشتن
تقلیل کم کردن و کم نمودن قل بالضم کمی یقال الحمد لله علی القل والکثر بالضم والکسر جمیعا و یقال ماله قل ولا کثر نیست او را کم و بیش و فی الحدیث الربوا وان کثر
فهو الی قل و یقال القلیل هو قل بن قل و قولهم لم یترک قلیلا ولا کثیرا قال ابو عبیدة فانهم یبدون بالادون کقولهم القمران والعمران قلة بالضم سر کوه و بالای
هر چیزی و دستار سر مردم قلل بفتح اللام جماعت و خنور بزرگ قل بالکسر فشر یقال اخذه قل ای رعدة استقلال کم شمردن و بلند برآمدن و کوچ کردن و برگرفتن
قلال بالضم اندک رجال قلقل و فرس قلقل بضمتین سبک قلقلانی مرغی چون فاخته قلقلان گیاهی قلقل کمترین گیاهی که تخم سیاه دارد قلقلة بانگ کردن
جنبانیدن قلقال بالکسر مصدر و بالفتح اسم یعنی جنبش مثال الزلزال والزلزال تقلقل اضطراب کردن **قمل** شپش قملة یکی قمل المتخبین شپش شدن شکم بسیار کلان
شدن جمع **کافه** قملی مرد حقیر قمل بالضم و التشدید کنه و نام حشرة الاخری قد دب اخری قملی کالجراد و یقال اقمل الرمث والرمث اذا بدا ورقه صغارا اوّلا انفطر
قمعیل زشت رفتار **قنبلة** گله اسب از سی تا چهل و گروه مردم قنابل جماعت **قندل** کلان سر قال ابو عمرو هو قندل و قندیل کلان سر و دراز سر قندیل
بالکسر **قنفل** پیمانه بزرگ قنامل جمع **قول** قوله مقال مقالة گفتن جمع **فاضة** و یقال کثر القیل والقال و بطل القال والقیل و قریء قول الحق الذی فیه یمترون و کذلک قالة یقال کثرت قالة الناس رجل قول و قوم قول بالضم و سکون الواو مثال صبور و صبر رجل مقول و مقوال بالکسر فصیح و قال له
و قوال ایضا تقوالة مرد زبان آور بسیار سخن مقول کافه ایضا زبان و مهتر بلغت اهل یمن مقاول جماعت قیل بالفتح ملک حمیر قیلة مؤنث قیل بالتشدید کانه
له قول نافذ والجمع اقیال و اقوال و مثل بالضم جمع قائل مثال راکع و رکع قال جو سبکه بر قله زنند اقوال گفتن بر کسی سخنی دعوی کردن یقال قول فلان ما لم
اقل و اقولنی ای ادعیه علی و تقول علیه ای کذب علیه و اقتال علیه ای حکم مقاولة تقاول با کسی قول کردن و گفت و شنید کردن والعرب تجری تقول
وحدها فی الاستفهام مجری الظن فی العمل کقولهم متی تقول الدار تجمعنا و علام تقول الرمح یثقل ساعدی ای متی تظن و علام تظن فینصب الدار والرمح کما
نصب بالظن و بنو سلیم یجرون متصرف قلت فی غیر الاستفهام ایضا مجری الظن و تعدیه الی مفعولین نعلی مذهبهم یجوز فتح ان بعد القول **قهل** زنده
بیابان شدن و گله کردن حاجب **قیقل** متقهل مرد پوست بر استخوان خشک شده و بدحال مثال متحل قهل ناسپاسی نعمت و تکلف و هم المنجما قهال ناهبا
مشغول شدن و لعنه خود را آلودن انقهال ضعیف شدن و افتادن **قاتلة** میان بلوز **قیلولة** نیمروز آن خفتن قیل مقیل کذلک و هو شاذ جمع المفتحا فهو قائل
و قوم قیل مثال صاحب و صحب و قیل بالضم و التشدید ایضا قیل ایضا نام مردی و مهتر بلغت یمن و اقیال الیمن کوکها و نیمروز شراب خوردن القتل متله التقیل متعد
منه یقال قیل مقیل بی ستاه نصف النهار شرب قبیلة مادر ادریس من خزرج اقالة برانداختن بیع یقال اقلته البیع و قلته لغة قلیلة و در گذشتن گناه و کلم
بذا المعنی فی الصحاح و المجمل والدیوان و حکی الزوزنی فی المصادر استقالة اقاله خواستن یقال تقلیة البیع اقالنی ایاه و تقیل فلان اباه ای اشبهه قیال بالکسر
نام کوهی بلند در بادیه **فصل الکاف کعل** بوزن فعال کوتاه مثل کوالل بضمتین لغة منه **کبیل** بند سطبر کبلت الاسیر و کبلته ای قیدته فهو
مکبول و مکبل جمع **قافله** و جز تو شکی که تو بر د گبل پوستین کوتاه مکابلة باز داشتن و تاخیر کردن و خریدن خانه همسایه تا چون دیگر خواهد
بخرد او شفعه طلب کند و قد کره ذلک و یقال کیلک منک ای غرته **کتله** بالضم پاره لخت از منهج اوتن کتل بالکسر زنبیل بزرگ و صلاه کنتل کوتاه کتیله نخوانکه دست بوی
نرسد کتکلة مثله از رفتار کتلل کوتاه و بزیادة النون **کوتل** زن کشتی و بتشدید اللام ایضا **کحل** سال و قحط و هی معرفة لا ید خلها الالف واللام و یعرف و لا یقال

الحلیلهم السنون ای اصابتهم عع بفتحتین واسمان ویقال صرحت کحل اذا لم یکن فی السماء غیم وفی المثل باءت عرار بکحل کحل بالضم سرمه ومال السیار
الکحل رگی میانگی دست که آنرا رگ هفت اندام گویند و ایقال عرق الاکحل مرد سرمه گون چشم کحل بفتحتین مصدر منه عع کافه ویقال ع لیس التکحل فی
العینین کالکحل عین کحیل وامراة کحلاء کحل کحال بالکسر فیها سرمه کش مکحول نام مردی مکحلة بضمتین سرمه دان مکحلان دو استخوان بازوی اسب مکحل
الرجل ای اخذ مکحلة کحل ایضا سرمه درکشیدن عع بفتحتها تکحل اکتحال بذلک کحیل مصغر اللفظ که در شتر مالند کربلة سستی پای یقال هو
یمشی مکربلا کانه یمشی فی الطین وپاک کردن گندم کربال بالکسر مندف که بدان پنبه و پشم زنند کربلا مقتل حسین بن علی رضی الله تعالی عنهما کسل
بفتحتین کاهلی عع کافه کسلان لغت منه کسالی بالضم والفتح جماعت وان شئت کسرت اللام مثل صحاری امراة مکسال بالکسر لاتکاد تبرح مجلسها
وهو مدح لها مثل نؤم الضحی اکسل الرجل فی الجماع اذا خالط اهله ولم ینزل والکسل الفحل ایضا بالکسر همزه وهم چنید چنیدی قوله تعالی یؤتکم کفلین
من رحمته وآنکه برستور نتواند قرار گرفتن اکفال جماعت وگلیم که گرد کوهان شتر در پیچند تا برنشیند ذو الکفل نام پیغمبری علیه السلام کفیل پذیرفتار
کفالة بالفتح پذیرفتاری عع فاضه یقال کفلت عنه بالمال لغریمه وکفلت بنفسه کفل پیوسته روزه داشتن تکفیل پذیرفتاری دادن یقال
الکفلة المال والکفلة ایضا ای ضمنته ایاه فکفل هو به کفلا وکفولا وتکفل قوله تعالی فقال اکفلنیها وعزنی فی الخطاب پس کفت بهره من کن آنرا و
علیه کردم السخن بر وا روی کافل پذیرنده تعهد کسی وقری قوله تعالی وکفلها زکریا بکسر الفا مخففا ایضا کفل بفتحتین سرین ویقال اکتفلت بکذا
اذا ولیته کلالك کفلیلة ریش بزرگ کل بالفتح عیال مرد وگرانی قوله تعالی وهو کل علی مولاه کلول جماعت ویتیم وآنکه اورا نه پدر باشد ونه فرزند
کلالة مصدر منه و پسران عم و دور تر والعرب تقول هو ابن عمی کلالة وابن عم الکلالة اذا لم یکن لحا وکان رجلا من العشیرة کلال کلالة مانده شدن
کل ایضا کلة بالکسر کلالة کلول کند شدن شمشیر وزبان وچشم عع فاکه کلیل لغت منه کلة بالکسر ایضا پرده تنک ونشسته خانه کل بالضم همه لفظه
واحد ومعناه جمع یقال کل حضر وحضروا علی اللفظ والمعنی وکل وبعض معرفتان بلا الف ولام وفیهما معنی الاضافة اضفت او لم تضف اکلیل
بکسرتین تاج مرصع ویکی از منازل قمر وابر کلیل الملک گیاهی از داروها کلکل بفتحتین کلکال سینه رجل کلکل وکلاکل مرد کوتاه درشت سخت گوشت اکلال
مانده کردن وخداوند شتران مانده شدن وصاحب عیال وخویشان محتاج شدن سحاب مکلل ای ملمع بالبرق واکتل الغمام بالبرق ای
لمع تکلیل تاج پوشانیدن روضة مکللة مرغزار باگلهای شگفته رجل مکلل مرد کوشا وجد کننده در کار ویقال حمل فکلل ای مضی
قدما لم یحجم وقد یکون کلل ایضا بمعنی جبن یقال حمل فما کلل ای ما جبن کانه من الاضداد انکلال تبسم کردن یقال کشر وافتر وانکل
بمعنی ای بدت منه الاسنان وبروشنائی برق نمودن تاریکی ابر کمال بالفتح تمام وتمام شدن کمل بالفتح والضم والکسر والکسرة اردؤها
تکامل ای تم اکمال تکمیل تمام گردانیدن کامل تمام وتمام اسپی وهم کملة ویقال اعطه هذا المال کملا ای کلا استکمال تمام کردن خواستن
کملول بالضم بیابان وگیاهی که آنرا برغست خوانند کهل مرد میانه سال کهلة مؤنث وفی الحدیث هل فی اهلک من کاهل قال ابو عبیدة من کاهل
ای من اسن وصار کهلا کاهل میان دو کتف پستور وفی الحدیث تمیم کاهل مضر وعلیها المحمل پدر قبیله از اسد اکتهال دو موی شدن وتمام رسیدن نبات یقال اکتهل النبات ای تم
طوله وظهر نوره کهبل بکسرتین نام جایی یا آبی کنهبل بفتحات وبضم باء وایضا نوعی از درخت نوع اندره کولان بالفتح بردی وجلت تکول گرد آمدن کیل پیمانه نمودن
عع فاکه مکال مکیل بالفتح کذلك وهو شاذ لان المصدر من هذا الباب مفعل بفتح العین مکیال بالکسر پیمانه والاسم کیلة ویقال انه لحسن الکیلة مثل الجلسة والرکبة وفی المثل
احشفا وسوء کیلة ای اتجمع ان تعطینی حشفا وان تسیئ لی الکیل وکلته بمعنی کلت له منه قوله تعالی واذا کالوهم او وزنوهم واکتلت علیه ای اخذت منه یقال کال المعطی
واکتال الآخذ مکیل مکیول مثل مخیط ومخیوط بالنقص والتمام پیموده ویقال کیل الطعام وکیل الطعام ویقال کول ایضا ویوع ومطور الصید ومسوق ماله المقلب الباء واوا
ضم ما قبلها لان الیاء الساکنة لا تکون بعد مضموم مکایلة تکایل پیمانه بیکدیگر پیمودن فهو مکایل ومکایل بلا همز کال الزند ای کم یخرج نارا کیول بالفتح والتشدید آخر صف فی الحرب
فی الحدیث ان رجلا اتی رسول الله علیه السلام وهو یقاتل العدو فسأله سیفا یقاتل به فقال له فلعلك ان اعطیتك تقوم فی الکیول فقال لا فاعطاه سیفا وتعالی

نکل الرجل ای قام فی الکیول والاصل تکیل وهو مقلوب **فصل اللام لعل** بکسر وهی کلمة شک واصلها عل واللام زائدة ولعلی اصلها علنی وعل لیل
شب هو واحد بمعنی جمع واحده لیلة مثل تمرة وتمر وقد جمع علی لیال فزادوا فیها الیاء علی غیر قیاس کاهل واهال ویقال کان فی الاصل لیلاة
فحذفت لان تصغیرها لییلة لیل الیل ولیلة لیلاء ولیل لائل شب تاریک سالایلة شب مزد کردن مثل میاومة من الیوم لیلی نام زنی لیالی جمع لیل ایضا ولد
الکروان والنهار ولد الحباری وهما طائران **فصل المیم مثل** بالکسر مانند یقال هذا مثله ومثله بفتحتین والعرب تقول هو مثیل هذا لا بالتصغیر وهم امثالهم
یریدون ان المشبه به حقیر کما ان هذا حقیر مثل بفتحتین داستان مثل جماعت صفت مثال بالکسر مانند وکالبد دیوار مثل بضمتین وسکون جماعت مثال ایضا فرمان
امثلة مثل جماعت تمثیل نگاشتن پیکر نگاشته مانند پیکری تمثال بالکسر پیکر نگاشته تماثیل جماعت مثول بالضم سجده پیش ایستادن و برزمین چفسیدن وهو من
الاضداد ماثلة چراغ پایه تماثل رسوم مثل گوش و بینی بریدن ع **فاضه** والاسم المثلة بالضم وماننده شدن بچیزی صلته بالباء مثلة منه عقوبت مثلات
جماعت امثال مثله کردن کشته را و قصاص کردن ویقال للحاکم امثلنی واقصنی واقدنی وفلان امثل القوم ای ادناهم الی الخیر وهم اماثل القوم ای
خیارهم مثلی تانیث الامثل مثالة بالفتح گرامی و افزون شدن ع **بعضهما** تماثل از بیماری به شدن هو الیوم امثل لغت منه تمثل بهذا البیت وتمثل هذا
البیت بمعنی امتثال فرمان برداری نمودن **مجل** آبله افتادن و شوخ بستن دست از کار ع **فاضه** ویقال ایضا مجلت یده بالکسر مجلا امجال
متعد منه ومجالات الابل کانها المجل ای ممتلئة کامتلاء المجل **محل** خشک سال و تنگی یقال بلد ماحل وزمان ماحل وارض محل وارض محول کما
قالوا بلد سبسب وسباسب یریدون بالواحد الجمع محال خشک شدن شهر فهو ماحل ولا یقال محل وربما جاء فی الشعر وتمحط رسیدن مردم محل ایضا
مکر و بدی یقال محل به الی السلطان ای سعی به فهو ماحل ومحول وفی الدعاء ولا تجعله ماحلا مصدقا مماحلة مماکرة تمحل مکر نمودن متماحل و دراز
سبسب متماحل بیابان دراز بی پایان وفی الحدیث امور متماحلة ای فتن یطول امرها محال محالة چرخ دلو بزرگ محالة ایضا فقارات ممحل شیر
مزه گردانیده **مذل** بالکسر مرد خورد اندام کم گوشت وبالذال المعجمة کذلک تمذل دستار بر سر و مندیل بر تن در پیچیدن لغة فی تندل **مذل**
بکسر ذ دهنده و آنکه خود را باز نتواند داشت مذل بفتحتین سستی آمدن از نگاه داشت سر کسی و خواب شدن پای ع **کافه** ویقال ایضا مذلت بکسر
امذل بالضم مذلا ای قلقت وضجرت حتی افشیته والامذلال الاسترخاء والفتور والمذال مثله مذیل بیماری که آرام نیابد و ضعیف **مرجل** بالضم نوعی
از جامههای منقش قال سیبویه مرجل میمها من نفس الکلمة وهی ثیاب الوشی ویقال **مرطلة** بالطین ای لطخه **مصل** بفتحتین آب راه ای مسیل مصل
ترف مصالة آب که از ماست یعنی [illegible] بیرون تراید و آنچه از زخم و جراحت بر آید یقال مصل الجرح ای سال منه شیء یسیر ومصلت [illegible] اذا قطرت قلیلا اعطاء ماصل
ای قلیل امصال تباه کردن و بنا بایست خرج کردن مال را و بچه افکندن زن که هنوز مضغه باشد و دوشیدن شبان گوسپند را شاة ممصل وممصال وهی التی
یصیر لبنها مثل الماء فی العلبة قبل ان یحقن **مطل** دراز کشیدن آهن را ع **فاضه** ممطول ای ممدود و دیر داشتن وام یقال مطله وماطله بحقه **معل**
ربودن و شتاب رفتن معلنی عن حاجتی ومعلنی ای عجلنی و خصی کردن خر را حمار معمول و شتابیدن در کار و بریدن و تباه کردن یقال لا تمعلوه کالمکم
ای لا تقطعوا بعضها من بعض **مغل** بفتحتین درد شکم ستور از علف با خاک خوردن ع **کافه** یقال به مغلة شدیدة امغال جدا و ندستور یا درد
شکم شدن و غمازی کردن یقال مغل به مغلا میش و بزکه سالی دو بار نتاج دهد امغلت غنم فلان وهی غنم مغال بالکسر ممغل زنی که بچه از شیر باز نکرده
بدیگری آبستن شود و هر سال بزاید مغل بد گفتن کسی را پیش کسی ع **بفتحهما** یقال انه لصاحب غائلة بالفتح **مقل** بالضم نوعی از دارو با مقلة پیه
درون چشم مقل بالفتح نگریستن ع **فاضه** یقال مقلته ای نظرت الیه بمقلتی و فرو بردن در آب [illegible] وفی الحدیث اذا وقع الذباب فی طعام احدکم
فامقلوه ثم انقلوه فان فی احد جناحیه سما وفی الآخر شفاء وانه یقدم السم ویؤخر الشفاء مقلة سنگی که بدان آب بخش کنند تماقل یکدیگر را بآب فرو بردن
مکلة بالفتح والضم آب که در تگ چاه اندک اندک گرد آید مکلت البئر ای قل ماؤها وجمع فی وسطها ویقال اعطنی مکلة رکیتک ای جمة رکیتک والبئر مکول والجمع مکل **ملة** ملالة
ملال ستوه آمدن ع **کافه** یقال مللته ومللت منه مللا کذلک یقال رجل مل ملول ملولة وذو ملة وامراة ملولة کلها نعت منه املال ستوه آوردن [illegible] یقال

آملة وامل عليه اسلامه وقيل الاول فاعل والثاني عليه معنى املى عليه ايضا يقال امللت عليه الكتاب فاملته بمعنى وملت الثوب بالفتح اذا خطته الخياطة
الاولى قيل الكف ملة خاكستر وريگ گرم ملت الخبزة ملا كوماج كرم اندر خاكستر نهاده ملك مليل مملول كوماج يقال اطعمنا خبز ملة وخبزا مليلا ولا تقل اطعمنا ملة
قال ابو عبيدة الملة الحفرة نفسها مليلة حرارة يجدها الرجل وهي حمى في العظم يقال به مليلة وملال بالضم وهو تململ على فراشه وتملل اذا لم يستقر من الوجع
كانه على ملة ملل بفتحتين نام جائى بطريق مل گشاده وسلوك وملا فلان بعمل اذا مر مراسريعا امتلال كذلك ملة بالكسر كيش وشريعت ملمول الصنبير ميل
بسيار خواسته اموال جماعت مويل تصغيره والعامة تقول مويل بالتشديد رجل مال اي كثير المال معل مول بالضم با مال شدن تمول مثله عم
فاضه وعم كافه مثل خاف يخاف موبل الدار گردانيدن مول بالضم عنكبوت مولة يكى **مهل** بفتحتين آهستگى وزمان امهال تمهيل زمان دادن مهلة
بالضم اسم فيه استمهال مهلت خواستن تمهل درنگ كردن اتمهلال وراست ايستادن وآرميدن وسستى و قولهم مهلا يا رجل وياء رجلان ويا رجال ويا امرأة
سواء اي امهل فاذا قيل لك مهلا قلت لا والله لا تقل لا مهلا والله وتقول ما مهل والله بمغنية عنك شيئا مهل بالضم مس گداخته قوله تعالى كالمهل ودردى
زيت وريم وزرداب وفي حديث ابي بكر رضي الله تعالى اذا فنوني في ثوبي هذين فانما هما للمهل والتراب **ميل** ميلان مميل ممال مثل معيب معاب
الاسم والمصدر خميدن وازراه خميدن صلته بعن وجور كردن صلته بعلى امالة خم دادن ميل بفتحتين كژى خم در خلقت يقال رجل اميل العاتق و
عنقه ميل اميل ايضا آنكه شمشير نباشد با وي وآنكه برزين راست نتواند نشستن ميلاء ريگ توده وفرك و درخت بسيار شاخ تمايل يحيى يجان رفتن
استمالة سوى خود جنبانيدن كسى را المجن جوشش ونيكوئى تميل متردد بودن وحيز ميل بالكسر منتهاى درازى بصر از زمين و چوب سرمه كشى و آهن
جرح وكحال و سه يك فرسنگ وقلم تخته خاك **فصل النون مع اللام** نال نوعى از رفتار كه گوى برپشت بار دارد رجل نول وضيع نول لغة
نبل تير وهي مؤنثة ولا واحد لها من لفظها وقيل الواحد وجمعها نبال وانبال نابل تير دارد وباخفتان نابل الاين و نامر نابل ايضا تيرگر وكان
ان يكون بالتشديد مثل حعاب قواس نبالة مصدر نبل ايضا زيرك دركار وانبل القوم اعلمهم بالنبل ويقال ما انتبل نبله الا باخره اي ما انتبه له
او بالى به وفيها اربع لغات يقال ما انتبل نبله ونباله ونبالته نبله بالضم عطيه نبل جماعت نبل آگاهى وفضل نباله مصدر منه **عم الضم** نبيل
منه نبل بفتحتين جماعت مثل كريم وكرم وايضا كبار القوم وصغارهم وهو من الاضداد نبيلة شگرف ومرد از نبل صدفه سنگ استنجا وفي الحديث
اتقوا الملاعن واعدوا النبل والمحدثون يقولون بالتحريك متنابلة نبز دكردن به تير انداختن يقال نابلته فنبلته اي كنت اجود منه نبلا ويكون ذلك
في النبل ايضا نبل بالفتح تير انداختن وغالب آمدن به تير اندازى درفضل وبمصلحت ستور قيام نمودن وراندن سخت ستور را **عم فاضه** استنبال تير خواستن
انبال تير دادن تنبيل دادن يقال نبلنى حجارة الاستنجى اي اعطنى ونبلت فلانا بالطعام اي ناولته شيئا بعد شيء تنبل تير وستى نمودن و تير با خود داشتن
وفضل نمودن از خود ومردن شتر ومرد مع جران تنبال بالكسر كوتاه **نتل** كشيدن آهسته يكى وبيضه شترمرغ كه در روى آب پر كنند و در بيابان دفن كنند نتل بالتحريك
متتلة استتال پيش از صف شدن يقال استتل من الصف اي تقدم صحا وآمادگى كردن كار را صلته باللام تناتل انبوه شدن نبلت نانل بفتح التاء نام مردى
از عرب **نثلة** زره فراخ مثل نثرة يقال نثل درعه اي القاها عنه ولا يقال نثرها نثيلة نار تاه نثل خاك از چاه بيرون آوردن **عم فاضه** انتثال كذلك يقال حفر تنك نثل
بفتحتين اى محفورة نثيل سرگين يقال لكل حافر نثل اذا راث ونثلت كنانتى اذا استخرجت ما فيها من النبل وكذلك اذا نفضت ما في الجراب من الزاد وتناثل
الناس اليه اي انصبوا نجل نسل وفرزند وزه ويقال نجله ابوه اي ولده فرس ناجل اي كريم النجل وانداختن چيزى را **عم فاضه** يقال نجل الناقة اخفها منا سمها
وبه نيزه زخم فراخ زدن يقال نجله اي طعنه واوسع شقه وشگافتن پوست را وبازكردن اباب منجول ونجلت الارض اخضرت اي اشرفت
يعنى زه آب ناك شد زمين وپيش پاى زدن كسى را چنانكه در غلطد يقال من نجل الناس نجلوه اي من شارهم شاره و
بيرون آوردن استنجال بسيار زه شدن زمين نجيل شكسته هاى برگ هرم وآن نوعى از درختان شوره هست تو اجل شتران كه
آن برگ را بخورند منجل بالكسر داس نجل بفتحتين فراخ چشم شدن **عم كافه** رجل انجل وعين نجلاء وطعنة نجلاء نعت

منه نحل جماعت و سنان منحل ای واسعة الطعنة انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام یذکر و یؤنث فمن انث اراد الصحیفة و من ذکر اراد الکتاب نحل زنبور نحلة
یکی یقع علی الذکر و الانثی حتی تقول یعسوب و هو ذکر منه و لا غیره و سخن بستن بر کسی که او نگفته باشد منحول شعر و سخن بربسته بر خود که دیگری گفته باشد نحل بالضم عطیه
دادن ع بفتحهما نحلی علی فعلی بالضم عطیة نحلة بالکسر کابین زن دادن بی عوضی و بی طلبی و پیدا کردن و نامیدن کابین را و دعوی کردن
نحول لاغری و لاغر شدن ع بفتحهما انحال متعد منه و نحل جسمه بالکسر ایضا و بالفتح افصح نحل ناحل ای مهزول نحیف نواحل شمشیرها باریک و تنک شده
انتحال شعر دیگری را بر خود بستن تنحل مثله و ایضا خود را بمذهبی بستن نخل نخیل درخت خرما نخلة یکی نخل ایضا نخل ای از زبور و بیختن نخالة بالضم سبوس منخل
بضمتین پرویزن و هو احد ما جاء من الادوات علی مفعل بضمتین و بفتح الخاء ایضا لغة انتحال استقصا کردن و بهتر را گزیدن تنخل گزیدن ناخل الصدر ای
ناصح بطن و نخلة نام موضعی میان مکه و طائف منخل بفتح الخاء مشددا نام شاعری متنخل بکسر الخاء نام شاعری از هذیل ندل از جائی بجائی بردن
و ربودن و ندلت الدلو اخرجتها من البئر رجل مندل کالمنقعة منه مندیل بکسر تن دستار خوان و دستار که بر میان بندند یقال تندلت بالمندیل و تمندلت
ایضا مندلی بوی ناخوش مندل شهری از هند که آن عطر بوی منسوب است ندلان بضم الدال و فتحها فدرنجک یعنی آنکه بشبها چنان نماید که مردم را
فرو میگیرد و هو مقدمة الصرع نودلان دو پستان منودل بکسر الدال بیرون جنبان از غایت پیری یقال نودلت خصیاه ای استرختا و مشی کالرجل منودلا
ای مشی مسترخیا اندوال روان شدن شکم نذالة فرومایه شدن ع بضمها فهو نذل و نذیل نعت منه نزل بالضم آنچه پیش مهمان فرو آینده
نهند از طعام و جز آن انزال جماعت و فزونی و برکت نزل بفتحتین مثله یقال طعام کثیر النزل و النزل نزالة صلب و صاف شدن زمین چنانکه باندک باران
سیل از وی روان شود ع کافه ارض نزلة که و مکان نزل نعت منه خط نزل ای مجتمع و یقال وجدت القوم علی نزلاتهم ای منازلهم و علی
استقامتهم نزول فرود آمدن منزل بفتحتین کذلک ع فاکه منزل فاکه جای فرود آمدن و سرای و آبخور و منزلة مثله و ایضا مرتبه و
حرمت و هی لا تجمع نزلی ایضا فرودن بمعنی استنزال از مرتبه فرود او فتادن و فرو فرستادن منزل بفتح الزا ، کذلک و فرو فرستاده
قوله تعالی انزلنی منزلا مبارکا تنزیل فرو فرستادن و ترتیب دادن تنزل بدرنگ فرود آمدن انزال فرود آوردن نزالة بالضم آب مرد نزال
مثل قطام بمعنی انزل و هو معدول عن المنازلة نزال بالکسر فرود آمدن دو گروه باهم در حرب نازلة سختی نزلة زکام یقال به نزلة و قد نزل یستعمل مجهولا
و یکبار فرود آمدن و منه قوله تعالی و لقد رآه نزلة اخری ای مرة نزیل مهمان فرود آینده و قوله تعالی جنات الفردوس نزلا قال الاخفش هو نزول
الناس بعضهم علی بعض نسل فرزند و زه و زادن ع فاضه و برانداختن مرغ و افتادن آن و رفتن بشتاب متعد لازم انسال کذلک و رفتن بشتاب شدن
ستور را بی نسل کردن بر قوم یقال انسلت القوم ای اقدمتهم تناسل از یکدیگر زادن نسولة بالفتح ناقه که بجهت زه نگاه دارند نسل بفتحتین شیر که از پستان بی دوشیدن بیرون
آید یا عسل گداخته و از موم جدا شده و آنچه افتد از پر و پشم و جز آن نسال بالضم کذلک نسل نسلان جامه از کتف افتادن و بشتاب دویدن ع فاله وضه
قوله تعالی الی ربهم ینسلون نشل گوشت برکشیدن از دیگ ع فاضه انتشال کذلک منشل منشال بالکسر آله گوشت برکشیدن از دیگ فخذ ناشلة ران
کم گوشت نشیل گوشت بی توابل لحیة منشلة بفتحتین جای خاتم خنصر نصل پیکان و تیغ و کارد و نیزه نصول نصال جماعت منصل بضمتین و بضم و فتح تیغ
زائل شدن رنگ حنا از دست و بیرون افتادن پیکان از تیر و سم از ستور و موی از خضاب یقال لحیة ناصل بلاها ع فاضه و درماندن پیکان در جای و هو من الاضداد
تنصیل پیکان از تیر بیرون کشیدن یقال نصلت السهم و هو کقولهم قردت البعیر و قذیت العین اذا نزعت منه القراد و القذی و پیکان در نشاندن در تیر و هو من الاضداد
انصال سنان از نیزه بیرون کردن و کان یقال لرجب فی الجاهلیة منصل الاسنة و منصل الال لانهم کانوا ینزعونها فیه و لا یغزون تنصیل بیرون میان کردن و سر من تحت الحجبین
تنصل بیزار شدن از گناه و بیرون کشیدن خود را استنصال بیرون کشیدن یقال استنصل الهیف السفا یعنی افکند باد گرم خار را مناضلة نضال تیر انداختن کردن
باهم یقال ناضلة فنضلة ای غلبه فی النضال تنضال تناضل کذلک و سخن و شعر نیز در کردن یقال انتضلوا بالکلام و الاشعار و فلان ینضل عن فلان اذا تکلم
عنه بعذره و دفع انتضال ایضا دست انداختن شتر در رفتن برگزیدن نضلة نام مردی ابو نضلة کنیت هاشم بن عبد مناف نطل کوزه که شراب بپیماید بوی ناطل جماعت نیاطل و لوگ سخت

نطول بالضم آب جوشانیده بداروها بجای ریختن عم فاضه تطول بالفتح آن آب نعل م وهی مؤنثة نعیلة تصغیرها و زمین درشت که سنگ ریزهای از و درخشد
وپی که بر گوشه کمان تنند یقال نعلت وانعلت نعل پوشیدم عم یفتحها تا علی بالنعل ویقال لحمار الوحش ناعل لصلابة حافره انعال نعل بستن یقال منه انعلت حتی
ووابتی ولا یقال نعلت نعل السیف آهن ته غیره بن بنام شمشیر فرس منعل یداً و رجل اسب که میان سم و رسغ وی سپید باشد واز آن برتر نگذرد و چون از رسغ برگذرد
وآنرا محذم گویند و دیه منعلة نهال از بیخ برکنده نغفل گفتار زرو نام مردی درازریش نفنلة رفتاریه راه است نفقل تفتحین تباه شدن پوست فلان نغل
ای فاسد النسب والعامة تقول نغل بالسکون و کینه ور شدن عم کافه یقال نغل قلبه علی و سخن چینی و تباهی کردن میان مردم نفل نافلة عطیة و عبادتی که واجب نبود
ومنه نافلة الصلوة و نبیره اشتقاق و هر دو بیزار شدن از چیزی نفل تفتحین غنیمت انفال جماعت تنفیل غنیمت دادن تنفل تطوع گذاردن نفل ایضا گیاهی نفل حاذه بعد
از غره ماه شب دیگر نوفل دریا و مرد بسیار عطا و نام معروفی نوفلة تمکدان نقل از جای بجای بردن عم فاضه و موزه و نعل کهنه و درِ کرده و دری کردن
نقل بالکسر مثله یقال جاء فی نقلین له نقال جماعت منقل تفتحین کذلک فی حدیث ابن مسعود ما من مصلی للمرأة افضل من اشد مکان فی بیتها ظلمة الا امرأة قد یئست من
البعولة فهی فی منقلیها قال ابو عبید لولا ان الروایة اتفقت فی الحدیث والشعر ما کان وجه الکلام عندی الا بالکسر منقل ایضا راه و در کوه منقلة مرحلة نقل بالضم و هو
ما ینقل علی الشراب و نقلة اسم من الانتقال من موضع الی موضع نقل تفتحین سر که از زیری بر زیری دیگر نهند سنگستان با درخت یقال مکان نقل بالکسر و سنگ بهاری شتر
در سیل و حاضر جوابی و هو سخن رجل نقل که نعت منه مناقلة باکسی گفتن نقیل راه و نوعی از رفتار نقیلة زن غریبه وپاره که بر نعل دوخته شتر زنند نقاله جماعت
انتقال نیکو کردن موزه تنقیل کذلک ایضا بسیار نقل و حرکت کردن منقلة بکسر القاف شکستگی که استخوان از وی شکسته باشد تنقل برگشتن و خبر را نقل کردن
مناقلة الفرس ان یضع یده و رجله علی غیر حجر بحسن نقلیه فی الحجارة نقال بالکسر یکباره و دوباره آب و علف خوردن شتر بی چرانیدن کسی یقال منه فرس منقل ناقله
مردم از جای بجای رونده خلاف قطان انقلا، نوعی از خرما بشام نقنقلة رفتار سرگردانگیزان نکل بالکسر بند و آهن لگام و لگام مرد ابر و رجل نکل
و نکل بالکسر و تفتحین مثل شه دشنه مردی که از وی در بند شوند دشمنان وی و یقال رماه الله بنکلة ای بما ینکله تنکیل عقوبت کردن و عبرت دیگران گردانیدن نکال
بالفتح عقوبت منکل بالفتح الذی ینکل به الانسان نکول باز ایستادن از دشمن و از سوگند عم فاضه ناکل ترسنده ضعیف دل عم کافه لغة فیه نکل تفتحین مرد
دلیر و اسب قوی و فی الحدیث ان الله تعالی یحب النکل علی النکل ای الرجل القوی المجرب علی الفرس القوی المجرب نمل مورچه نملة یکی ارض نملة فاکه
ذات نمل طعام منمول اصابه النمل و دمیدگی اندام که آنرا اطبا ذاب اخیه اند نملة ایضا کفتکی سم اسب و هو عیب فرس نمل القوائم اذا کان لا یستقر و فلان ذو نملة بالضم
ای کثیر الحرکة نملة ایضا سخن چینی نمل نام انامل کذلک انملة بضم المیم سر انگشت انامل جماعت منوال تور دبا قدره نول کذلک انوال جماعت نول ایضا نوز دیدن عم فاضه
و عطا دادن یقال نلت له بالعطیة و نلة العطیة ایضا و یقال هم علی منوال واحد علی الیة واحدة بر یکنوع رونده و قولهم نولک ان تفعل کذا ای حقک و ینبغی لک
واصله من التناول نوال بالفتح عطا و نائل مثله نوال ایضا صواب تنویل دادن رجل نال بسیار عطا و هما نالان و هم انوال عز ناوله الشی فتنا وله
ای اعطیة فاخذه منهل آب خور و منزل ناهلة آینده و رونده ناهل تشنه و سیراب و هو من الاضداد نهل تفتحین جماعت مثل طالب و طلب و جمع
نهل نهال مثل جمل و جمال نهل بالسکون و الحرکة نخست خوردن تشنه و سیراب شدن عم کافه انهال متعدی منه منهال نام مرد نهشل گرگ و
هیچ نام مردی ابو نهشل کنیت مردی نیل بالفتح عم کافه مثل خاف یخاف انالة دادن نیل بالکسر رود مصر نائلة نام زنی و بت

فصل الواو وال

وؤول پناه گرفتن عم فاکه مؤئل پناه مؤالة کذلک مثل مهلکة موائلة رهایش جستن وألة مثل
دعلة سرگین و مزبله یقال ان وقود هم الوالة اوالت الماشیة فی المکان اذا اثرت فیه بابوالها وابعارها استوال گرد آمدن
شتر اول نخست نقیض آخر و اصله اوأل علی افعل مهموز الاوسط قلبت الهمزة واوا و ادغمت یدل علی ذلک قولهم هذا اول
منک والجمع الاوائل والاوالی ایضا علی القلب والاولون ایضا و قیل اصله وؤول فوعل قلبت الواو الاولی همزة و لم یجعل
اواول لاستثقالهم اجتماع الواوین بینهما الف الجمع و هو اذا جعلته صفة لم تصرفه تقول لقیته عاما اول و اذا لم تجعله صفة صرفته تقول

منه نحل جماعت دمستان منخل ای دو سه الطعنة انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام یذکر و یونث فمن انث اراد الصحیفة و من ذکر اراد الکتاب **نحل** زنبور نحلة
یکی یقع علی الذکر والانثی حتی تقول یعسوب و هو ذکر منه ولا غیر و سخن بستن بر کسی که او نگفته باشد منحول شعر و سخن بر بسته بر خود که دیگری گفته باشد نحل بالضم عطیه
دادن **ع بفتحهما** نحلی علی فعلی بالضم عطیة نحلة بالکسر کابین زن دادن بی عوضی و بی طلبی و پیدا کردن و نامیدن کابین را و دعوی کردن
نحول لاغری و لاغر شدن **ع بفتحهما** انحال متعد منه و نحل جسمه بالکسر ایضا و بالفتح افصح نحل ناحل ای مهزول مثله نواحل شمشیرها باریک و تنک شده
انتحال شعر دیگری را بر خود بستن تنحل مثله و ایضا خود را بدانها بستن **نخل** نخیل درخت خرما نخلة یکی نخل ایضا نخی از زبور و نخلین نخالة بالضم سبوس منخل
بضمتین پرویزن و هو احد ما جاء من الادوات علی مفعل بضمتین و بفتح الخاء ایضا لغة انتخال استقصا کردن و بهتر را گزیدن تنخل گزیدن ناخل الصدر ای
ناصح بطن و نخلة نام موضعی میان مکه و طائف منخل بفتح الخاء رشد را نام شاعری متنخل بکسر الخاء نام شاعری از هذیل **ندل** از جای بجای بردن
و ربودن و ندلت الدلو اخرجتها من البیر رجل مندل کافه نعت منه مندیل بکسر میم دستارخوان و دستارکه بر میان بندند یقال تندلت بالمندیل و تمندلت
ایضا مندلی بوی ناخوش مندل شهری از هند که آن عطر بوی منسوب است بندلان بضم الدال و فتحها قدر تنجک یعنی آنکه پنهان نماید که مردم را
فرو میگیرد و هو مقدمة الصرع نودلان دو پستان منودل بکسر الدال بر جنبان از غایت پیری و یقال نودلت خصیاه ای استرختا و مشی الرجل منودلا
ای مشی مسترخیا اندوال روان شدن شکم **نذالة** فرومایه شدن **ع بضمها** فهو نذل و نذیل نعت منه **نزل** بالضم انچه پیش مهمان فرو آینده
نهند از طعام و جز آن انزال جماعت مه فزونی و برکت نزل بفتحتین مثله یقال طعام کثیر النزل والنزل نزالة ملب و صاف شدن زمین چنانکه باندک باران
سیل از وی روان شود **ع کافه** ارض نزلة که و مکان نزل نعت منه خط نزل ای مجتمع و یقال وجدت القوم علی نزلاتهم ای منازلهم و علی
استقامتهم نزول فرود آمدن منزل بفتحتین کذلک **ع فاکه** منزل فاکه جای فرود آمدن و سرای و آب خور و منزلة مثله و ایضا مرتبة و
حرمت و هی لا تجمع نزلی ایضا فرودن بمعنی استنزال از مرتبه فرود او فتادن و فرو فرستادن منزل بفتح الزا، کذلک و فرو فرستاده
قوله تعالی انزلنی منزلا مبارکا تنزیل فرو فرستادن و ترتیب دادن تنزل بدرنگ فرود آمدن انزال فرود آوردن نزالة بالضم آب مرد نزال
مثل قطام بمعنی انزل و هو معدول عن المنازلة نزال بالکسر فرود آمدن دو گروه با هم در حرب نازلة سختی نزلة زکام یقال به نزلة و قد نزل استعمل مجهولا
و یکبار فرود آمدن و منه قوله تعالی و لقد رآه نزلة اخری ای مرة نزیل مهمان فرود آینده و قوله تعالی جنات الفردوس نزلا قال الاخفش هو من نزول
الناس بعضهم علی بعض **نسل** فرزند و زه و زادن **ع فاضه** و بر انداختن مرغ و افتادن آن و بریختن پشم متعد لازم انسال کذلک و وقت پشم ریختن شدن
ستور را و بشتی کردن بر قوم یقال انسلت القوم ای اتمتهم تناسل از یکدیگر زادن نسولة بالفتح ناقه که بجهت زه نگاه دارند نسل بفتحتین شیر که از پستان بی دوشیدن بیرون
آید نسیل عسل گداخته و از موم جدا شده و انچه افتد از پر و پشم و جز آن نسال بالضم کذلک نسل نسلان جامه از کتف افتادن و شتاب دویدن **ع فاکه و ضه**
قوله تعالی الی ربهم ینسلون **نشل** گوشت بر کشیدن از دیگ **ع فاضه** انتشال کذلک منشل منشال بالکسر آلة گوشت بر کشیدن از دیگ نشیل ناشلة ران
کم گوشت نشیل گوشت بی توابل بجیة منشلة بفتحتین جای خاتم خنصر **نصل** پیکان و تیغ و کارد و نیزه نصول نصال جماعت منصل بضمتین و فتح تیغ نصول
زایل شدن رنگ حنا از دست و بیرون افتادن پیکان از تیر و سم از ستور و موی از خضاب یقال لحیة ناصل بلاها **ع فاضه** و در ماندن پیکان در جای و هو من الاضداد
تنصیل پیکان از تیر بیرون کشیدن یقال نصلت السهم و هو کقولهم قردت البعیر و قذیت العین اذا نزعت منه القراد و القذی و پیکان در نشاندن در تیر و هو من الاضداد
انصال سنان از نیزه بیرون کردن و کان یقال لرجب فی الجاهلیة منصل الاسنة و منصل الال لانهم کانوا ینزعونها فیه و لا یغزون تنصیل بهودیه میان کردن و سر من تحت اللحیین
تنصل بیزار شدن از گناه و بیرون کشیدن خود را استنصال بیرون کشیدن یقال استنصل الهیف السفا یعنی افکند باد گرم خاک را **مناضلة** نضال تیر انداختن کردن
با هم یقال ناضلة فنضلته ای غلبته فی النضال انتضال تناضل کذلک و سخن و شعر نبرد کردن یقال انتضلوا بالکلام والاشعار و فلان یناضل عن فلان اذا تکلم
عنه بعذره و دفع انتضال ایضا دست انداختن شتر در رفتن برگزیدن نضلة نام مردی ابو نضلة کنیت هاشم بن عبد مناف **ناطل** کوزه که شراب پیمایند بوی ناطل جماعت نیاطل و لوم خمر

نطول بالضم آب جوشانیده بداروها بجای ریختن عع فاضه نطول بالفتح آن آب نغل بر وی مؤنثه نغیلة تصغیرها و زمین درشت که سنگ ریزهای از و درخشد
و بی که بر گوشهٔ کمان خ تند یقال نغلت و انعلت نعل پوشیدم عع یفتحها تا عل بانعل و یقال لحمار الوحش ناعل لصلابة حافره انعال نعل بستن یقال منه انعلت خفی
و دابتی و لا یقال نعلت نعل السیف آهن سر غلاف بن نیام شمشیر فرس منعل بدا و رجل اسب که میان سم و سم وی سپید باشد و از ان بر تر نگذرد و چون از سم بر گذرد
و آنرا محذم گویند و درید منعلة نهال از بیخ بر کنده نغمل گفتار زر و نام مردی دراز ریش نغشلة رفتار پیران است نغل بفتحتین تباه شدن پوست فلان نغل
ای فاسد النسب و العامة تقول نغل بالسکون و کینه ور شدن عم کافه یقال نغل قلبه علی و سخن چینی و تباهی کردن میان مردم نفل نافلة عطیه و عبادتی که واجب نبود
و منه نافلة الصلوة و نبیره انتفال و رهیدن و بیزار شدن از چیزی نفل بفتحتین غنیمت انفال جماعت تنفیل غنیمت دادن تنفل تطوع گذاردن نفل ایضا گیاهی نفل جامه بعد
از غره ماه شب دیگر نوفل دریا و مرد بسیار عطا و نام معروف نوفلة نمکدان نقل از جا بجای بردن عع فاضه و موزه و نعل کهنه و در دیگر گزره و دیگر کردن
نقل بالکسر مثله یقال جار فی نقلین له نقال جماعت منقل بفتحتین کذلک و فی حدیث ابن مسعود ما من مصلی للمراة افضل من اشد مکان فی بیتها ظلمة الا امراة قد یئست من
البعولة فهی فی منقلیها قال ابو عبید لولا ان الروایة اتفقت فی الحدیث و الشعر ما کان وجه الکلام عندی الا کسر ما منقل ایضا راه در کوه منقلة مرحله نقل بالضم و بوم
ما ینقل علی الشراب و نقلة اسم من الانتقال من موضع الی موضع نقل بفتحتین بر که از زیری بر زیری دیگر نهند و سنگستان با درخت یقال مکان نقل بالکسر و سنگ و بیماری شتر
اسپی و حاضر جوابی در سخن رجل نقل کذا نعت منه مناقلة با یکدیگر سخن گفتن تنقیل راه و نوعی از رفتار نقیلة زن غریبه و پاره که بر نعل دوزند شتر زنند نقال جماعت
انتقال نیکو کردن موزه تنقیل کذلک ایضا بسیار نقل و حرکت کردن منقلة بکسر القاف شکستگی که استخوان از وی شکسته باشد تنقل بر گشتن و چیزی را نقل کردن
مناقلة الفرس ان یضع یده و رجله علی غیر حجر لحسن نقله فی الحجارة نقال بالکسر یکباره و دو باره آب و علف خوردن شتر تبری چرانیدن کسی را نقال منه فرس منقل ناقله
مردم از جا بجای رونده خلاف نقلاء ناقلان نوعی از خرما بشام نقتلة رفتار پیر گرد انگیزان نکل بالکسر بند و آهن لگام و لگام مرد ابر و رجل نکل
و نکل بالکسر و بفتحتین مثل شبه بد که از وی ... شوند دشمنان و یقال رماه الله بنکلة ای بامر ینکله تنکیل عقوبت کردن و عبرت دیگران گردانیدن نکال
بالفتح عقوبت منکل بالفتح الذی ینکل به الانسان ... بددل ایستادن از دشمن و از سوگند عع قاضه ناکل ترسنده ضعیف دل عع کافه لغة فیه نکل بفتحتین مرد
دلیر و اسپ قوی و فی الحدیث ان الله تعالی یحب النکل علی النکل ای الرجل القوی المجرب علی الفرس القوی المجرب نمل مورچه نملة یکی ارض نملة فاکه
ذات نمل طعام منمول اصابه النمل و دمیدگی اندام که آنرا اطبا ذباب خ اند نملة ایضا کفتگی سم اسب و هو عیب فرس نمل القوائم اذا کان لا یستقر و فلان ذو نملة بالضم
ای کثیر الحرکة نملة ایضا سخن چینی نمل تمام انامل کذلک انملة بضم المیم سر انگشت انامل جماعت منوال تور بافنده نول کذلک انوال جماعت نول ایضا نوزیدن عع فاضه
و عطا دادن یقال نلت له بالعطیة و نلته العطیة ایضا و یقال هم علی منوال واحد ای علی ایة واحدة بریک نوع رونده و قولهم نولک ان تفعل کذا ای حقک و ینبغی لک
و اصله من التناول نوال بالفتح عطا و نائل مثله نوال ایضا صواب تنویل دادن رجل نال بسیار عطا و هما نالان و هم نالون ناولته الشیء فتناوله
ای اعطیته فاخذه منهل آبخور و منزل ناهلة آینده و رونده ناهل تشنه و سیراب و هو من الاضداد نهل بفتحتین جماعت مثل طالب و طلب و جمع
نهل نهال مثل جمل و جمال نهل بالسکون و الحرکة نخست خوردن تشنه و سیراب شدن عع کافه انهال متعد منه منهال نام مرد نهشل گرگ و
... نام مردی ابو نهشل کنیت مردی نیل بافتن عع کافه مثل خاف یخاف انالة دادن نیل بالکسر رود مصر نائلة نام زنی و بت

فصل الواو دال

وأل ؤول پناه گرفتن عع فاکه موئل پناه موالة کذلک مثل مهلکة موالة رهایش جستن و آلة مثل
و علة سرگین و مزبله یقال ان وقود هم الوالة او الت الماشیة فی المکان ای کثرت فیه بابوالها و ابعارها استوال گرد آمدن
شتران اول نخست نقیض آخر و اصله اوال علی افعل مهموز الاوسط فقلبت الهمزة واوا و ادغمت یدل علی ذلک قولهم هذا اول
منک و الجمع الاوائل و الاوالی ایضا علی القلب و الاولون ایضا و قیل اصله وول علی فوعل قلبت الواو الاولی همزة و لم یجمع
اواول لاستثقالهم اجتماع الواوین بینهما الف الجمع و هو اذا جعلته صفة لم تصرفه تقول لقیته عاما اول و الا تقل عام الاول تقول

ما رأيته مذ عام اول بالرفع للصفة كانك قلت اول من عامنا بالنصب للظرف كانك قلت مذ عام قبل عامنا وضممة على الغاية فى قولك ابداء بهذا اول اى
قبل وان اظهرت المحذوف نصبت كما تقول اول فعلك وان لم تر شيئا يو ما قبل امس قلت ما رأيته مذ اول من امس فان لم تره مذ يومين قبل امس قلت ما رأيته
مذ اول من اول من امس ولم تجاوز ذلك يقال هٰا الاول بين الاولية اولى مونث اول جمعها مثل اخرى واخر وابل پدر قبيلة و بلة بفتحتين گرانى و ناگوار
ندگى و وبل بال گران و ناگوار شدن عع بضمهما وبيل نعت منه ايضا عصا سطبر و بل مثله وايضا بند سنرم و بيل مثله ويقال شاة و بلة اى شهوة
بالفحل وقد استوبلت الغنم و استوبلت البلد اى استوخمته و ذلك اذا لم . افقك نيز بدنكسان گنت تخته وابل باران بزرگ قطره و بل مفعد منه عع فاكه
ومنه ارض موبولة و قوله تعالى اخذا وبيلا اى شديدا ضرب وبيل عذاب بيل شديد و آلكه گرانه كتف از سر بازو و بال بالفتح نام آبى و ثل بفتحتين
رسن از ليف و ثيل ليف نام مردى و اثلة نام مردى و جل بفتحتين ترسيدن عع كافة مو جل كذلك و بكسر الجيم جا ترس و فى المضارع اربع لغات يوجل
وياجل وييجل وبيجل وكذلك فيما اشبهه من باب المثال اذا كان لازما من قال ياجل جعل الواو الفا لفتحة ما قبلها ومن قال يبجل بكسر الياء
فهى لغة بنى اسد فانهم يكسرون ياء المستقبل اذا كان بعدها ياء اخرى لتقوى احدى اليائين بالاخرى ويقولون انا ايجل ونحن نيجل وانت تيجل و لا
يكسرون الياء فى يعلم والامر منه ايجل صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها وتقول فى منه لا توجل ولا يقال فى المونث وجلاء ولكن يقال وجلة
رجل وجل و حل بفتحتين گل تنگ مو حل بالفتح مصدر منه وبالكسر المكان والاسم حل بسكون الحاء لغة ردية فيه واستوحل المكان وحل الرجل بالكسر در لع
فى الوحل واوحله غيره واحله فوحله اى غلبه فيه و ذيلة آئنه و پارة نقره و ذائل جماعت و ذالة بالكسر پارة گوشت يقال قد توذ توامنه اذا اقتطعوا
بغير قسم ورل بفتحتين جانورى چون سوسمار ورلان بالكسر اورال ارول جماعت و سيلة سبب دست آويز وسيل و سايل جماعت توسيل و توسل نزدیکى
جستن بچيزى يقال وسل الى الله تعالى وسيلة مو توسل اليه بوسيلة اذا تقرب اليه بعمل ... يقال اخذ فلان ابل توسلا اى سرقة الواسل
الراغب الى الله تعالى موسيل نام آبى و شل بفتحتين آب اندک و فى المثل وشل بالرمل ... از منبر ... شلان چكيدن آن عع فاكه و شل
ما يقطر منه الماء جماعة القوم او شالا اى قليل بعضهم بعضا وشول بالضم كمى بهره وسستى يقال فلان ... اى اقتضى ناقة و شول بالفتح ... و صل
پيوند او صال جماعت و ضد الهجر و پيوند كردن جامة يقال هذا و صل هذا اى مثله وصول رسيدن عع فاكه يقال وصلة وصلت اليه وصلة بالضم
پيوستگى بينهما وصلة اى اتصال و وصل جماعت وصل صلة پيوستن و پيوسته شدن عطادادن و وصال مفاصل و الوصيلة شاة التى تلد سبعة ابطن عناقين
عناقين فان ولدت فى الثامنة جديا ذبحوا الآلهتهم وان ولدت جديا و عناقا قالوا وصلت اخاها فلم يذبحون اخاها من اجلها ولا تشرب لبنها النساء
اتصال رسيدن و پيوستن و صيلة ايضا عمارت و فراخى و زمين فراخ مو صائل جامهاى مخطط يمانى تو اصلة موى پيوند كننده مستو صلة آن زن
كه برموى او پيوند كنند و فى الحديث لعن الله الواصلة والمستوصلة تتصل پيوستگى جستن بلطف تواصل پيوستگى كردن ايصال رسانيدن و پيوند
توصيل مبالغة فى الوصل مواصلة وصال پيوسته و اشتق منه المواصلة فى الصوم موصل بكسر ٢ نام شهرى و پيوند رسن ميان ان سرين شتر و اصل
نام مردى و اصل جماعت و عل بز كوهى وعول اوعال جماعت و فى الحديث لا تقوم الساعة حتى تظهر التحوت على الوعول اى تغلب الضعفاء الاقوياء و عل بسكون ٢
پناه و چهار يقال مالى عن ذلك و عل و و عل اى بد منه توعل بر آمدن بركوهى و جز آن بر كوه متعلة نام شاعرى و غول درخت رفتن و پنهان
شدن و غل بسكون ٢ بر مجلس شراب كسى ناخوانده در آمدن و اغل نعت منه عع فاكه و شرابى كه واغل خوره مرد فرومايه و چاره يقال
عن هذا الامر و غل اى بد و غل كه بد خوار ايغال تيز رفتن توغل دور و دور شدن در رفتن و قل درخت مقل بر آمدن بركوه عع فاكه توقل
بكوه بر آمدن يقال منه و على و قل بضم القاف وكسرها مثل ندس و فى المثل ... عفر و هو ولد الارويه اى الوغل و فرس و غل اذا احسن الدخول
بين الجبال حن و كل بفتحتين و كلة مثال همزة و تكلة اى عاجز بكل امره الى غيره و يتكل عليه مو كل بفتحتين نام جايى و اكلت الدابة اى اسارت
الى فرس واكل يتكل على صاحبه فى العدو و يحتاج الى الضرب يقال دابة فيها وكال بالفتح والكسر كسل و كيل آن توكيل و كيل كردن ... نيد اند شغل كار را

بکسی و کالة بالفتح و الکسر اسم منه توکل اعتراف بعجز و اعتماد بر غیر خود کردن تکلان بالضم اسم منه و اتکلت علی فلان فی امری اعتمدته و اصله اوتکلت قلبت الواو یاء
لانکسار ما قبلها و ابدلت منها التاء فادغمت فی تاء الافتعال ثم بنیت علی هذا الادغام اسماء من المثال و ان لم تکن فیها تلک العلة توهمان التاء
اصلیة لان هذا الادغام لا یجوز اظهاره فی حال فمن تلک الاسماء تکلة تکلان تخمة تهمة تجاه تراث تقوی فاذا صغرت قلت تکیلة و تخیمة لا تعید الواو
لان هذه حروف الزمت البدل فبقیت فی التصغیر و الجمع و کل و کول کار بکسی گذاشتن عع فاکه یقال کلا ای بنفسه و امر موکول الی رایک مواکلة بکدیگر
اعتماد کردن **ولولة** و ولوال بانگ و فریاد کردن زن **ویلة** ترس بقیة اول و ذهبه ای اول شیٔ و هل بفتحتین ترسیدن **عع کافه** و هل نعت منه
مستوحل مثله و هل ایضا غلط و سهو کردن در چیزی یقال و هل فیه و عنه و و هل بالسکون دل بجای رفتن که مراد آن نباشد **عع فاکه** ویل وای سختی و نام
وادیی در جهنم یقال ویله و ویل له و فی الندبة ویلاه و تدخل علیها الهاء فتقول ویلة و یقال ویل له و ویلا له الرفع علی الابتداء و النصب علی اضمار فعل فاذا
اضفته لم یکن الا النصب **فصل الهاء** هبل بفتحتین بی فرزند شدن یقال هبلته امه ای ثکلته اهبال ای اثکال تهبیل بالفتح ثکول مهبل بالفتح ام
رحم هبالة نام شتری هم هبل مثال نحف مردم و شتران گران سنگ سال خورده تهبیل اهبال ایضا گران کردن گوشت کسی را رجل مهبل نعت منه
اهتبال غنیمت شمردن و حیلت کردن یقال اهتبلت غفلته ای اغتنمتها تهبل کذا اهتبال طلب و فریبیدن و ذهب هبل ای محال هبل [illegible] نام
بتی که در کعبه بود هنبلة رفتار گفتار لنگ نون زائده **هتال** مثل هتان نیک باریدن ابر **عع فاکه** هثل مثل هتلان کذلک سحاب هتل فاکه نعت منه **تهتال**
سخن پوشیده گفتن **هجل** زمین پست میان کوه تهجیل فحش شنوانیدن و دشنام دادن و عجب و نازیانه انداختن هوجل شتر تیز رو و مرد احمق و دشت
بی نشان و زمین ناهموار **هدیل** کبوتر نر و بانگ کردن وی **عع فاکه** یقال الهدیل فرخ کان علی عهد نوح النبی علیه السلام فصاده جارح من جوارح الطیر
قالوا فلیس من حمامة الا وهی تبکی علیه هدل فرو هشتن لب و آویختن [illegible] **عع فاکه** [illegible] و ذلک
به هر دو لغت مصدر منه **عع کافه** اهدل هدل نعت منه تهدل سست شدن لبها و فرو افتادن شاخهای درخت هدال بالفتح شاخ
آورده هدمل بکسرتین جامه کهنه هدملة مثال سجلة ریگ بسیار درخت هذلول بالضم مرد سبک و تیز رسک و تل خرد و سیل جماعة
آمدن هذل شتر و اضطراب کردن در دویدن و جنبیدن دلو هذلول السقاء اذا انخفض هذیل مصغرا [illegible] نام
هرجلة رفتار شوریده هرجل شتر تیز رو میم زائده هرجاب ناقه گزیده هرطال بالکسر دراز هرقل بکسرتین علی وزن خندف ملک روم
هرقل بوزن دمشق هرکولة علی وزن برذونة دختر شگرف اندام و لرزان سرین هرکلة جامع موج دریا هرملة
هرولة نوعی از رفتار و دویدن **هزل** بیهوده ضد جد **عع فاکه** هزال بضم لاغری یقال هزلت الدابة [illegible]
و اهل هزایل [illegible] اذا ماتت مواشیهم [illegible] ای تحط [illegible] یقال [illegible] هیکل [illegible] **هشلة** ای شی هشلة الاخ شتر [illegible]
هیضلة زن [illegible] ناقه بسیار شیر و آواز [illegible] سیل لشکر بسیار هطل باریدن باران و اشک و رفتن آن **عع فاکه** هطلان هطال
کذلک سحاب هطل هطال نعت منه تهطل جمع هاطل دیمة هطلاء لا یقال سحاب اهطل کقولهم امراة حسناء و لا یقال رجل احسن هطل الکسر شتر ماند
ناقة هطلی [illegible] و کاهل هطال نام کوهی و ابر بسیار [illegible] گروه از مردم ترک و خلج و اهل طخرستان هیطل رو باه و گروهی اندک از مردم
هقل الکسر مرغ جوانه هیکل شکوه و کالبد و نیکو و آتش خانه ترسایان هلال الکسر ماه نو تا سه شب ثم هو قمر [illegible] نام
قبیلة از هوازن آب اندک و رنگ و گوشه سنگ شکسته [illegible] بود تهلیل درخشیدن برق و [illegible] یقال [illegible]
شدن [illegible] آن [illegible] شدن باران [illegible] تهلیل لا اله الا الله گفتن یقال قد اکثرت من الهیللة ای من قول لا اله الا الله [illegible]
هلل ای فما جبن هلل بفتحتین ترس یقال [illegible] فلان [illegible] و اول ما [illegible] و ذلک فی اول [illegible] یقال [illegible] اهل الصبی ای صاح
عند الولادة [illegible] [illegible] بسم الله [illegible] [illegible]

ای نمی بینی و لا یقال ابل و یقال الهلناء عن بلیه کرد آماه بودیدم و لا یقال ابلناء فهل کما یقال ادخلناه فدخل و هو قیاسه هلهل بالتحریک پرده و هو معرب توب هلهل
جامه تنگ بافته هلهلة تنگ بافتن جامه را شعر هلهل ای رقیق مهلهل اسم امرء القیس بن ربیعة لانه اول من ارق الشعر و یقال المهلهل ادرکای ادرکت بلابل
آب بسیار و صافی و یقال ذهب بذی هلیان بکسرتین و تشدید اللام اذا ذهب بحیث لا یدری هلا راندن اسب ماده مثلا ای قربی هل مخففا هو حرف
استفهام فاذا جعلته اسما شددته قال الخلیل قلت لابی الدقیش هل لک فی ثریدة کان ودکها عیون الضیاون فقال اشد الهل قال ابن السکیت اذا
قیل لک هل لک فی کذا ای هل لک فیه حاجة قل لی فیه او مالی فیه او ان لی فیه و لا تقل ان لی فیه هلا و یقال ما اصاب عنده هلة و لا بلة ای شیئا و قد
فی بله هل بمعنی قد قوله تعالی هل اتی علی الانسان ای قد اتی و بمعنی ما یقال هل هی الا کذا او کذا ای ما هی قوله تعالی هل من اله غیر الله یقال
هل قلت حرف التقفی و بلا استعمال حرف یقال حی هلا الثرید و معناه هلم الی الثرید یعنی بشتابید بشتابید بشتاب یستوی فیه الجمع والواحد والمونث فتحت یاء حی
لالتقاء الساکنین و بنیت مع هل علی الفتح و جعلتهما اسما واحدا مثل خمسة عشر و اذا وقفت علیه قلت حی هلا و الالف لبیان الحرکة کالهاء فی کتابیه و حسابیه
لان الالف من مخرج الهاء و فی الحدیث اذا ذکر الصالحون فحی هل بعمر معناه علیک بعمر ای انه من اهل هذه الصفة و یجوز التنوین فی فحی هلا یجعل
نکرة و بلا تنوین فی الوقف و قد یقولون حی من غیر هل کقولهم فی الاذان حی علی الصلوة حی علی الفلاح و انما هو دعاء الی الصلوة و الفلاح
و حکی ان بعض العرب یقول حی هل الصلوة یصل بهل کما یصل بعلی و معناه ائتوا الصلوة واقربوا منها و هلموا الیها و قد حیعل المؤذن کما یقال
حولق و تعبشم ترکبا من کلمتین و ربما الحقوا بها الکاف فقالوا حی هلک کما یقال رویدک و الکاف للخطاب فقط و لا موضع لها من الاعراب **هَمَل**
روان شدن اشک **ع فاصده** هملان کذلک یقال هملت عینه ای فاضت ع هملت مثله همل بالتحریک شتران بچرا گذاشته بی شتربان مثل النفش الا
ان النفش لا یکون الا لیلا و الهمل یکون لیلا و نهارا یقال ابل همل هاملة هُمّال هوامل کلها نعت و ترکتها هملا ای سدی بلا راع و فی المثل اختلط المرعی
بالهمل و همل ایضا آب که او را باز دارنده نباشد اهمال فرو گذاشتن چیزی را نحو مهمل سخن که آنرا استعمال نکنند **هَوْل** ترسانیدن **ع فاصه**
مکان مهیل ای مخوف مهال بالفتح کذلک اهتیال ترسیدن تهویل ترسانیدن تهاویل کارهای ترساننده و رنگهای گوناگون مُهوِّل سوگند ناتش
خورنده و هولة آتش که بوی سوگند خورند و آن در جاهلیت بوده ست تهویل ایضا خود را به پیرایه و لباس آراستن تهول ترسانیدن شتر بچه
خود را در صورت گرگ نمای بوی ماله بالتخفیف خرمن ماه هؤلول علی الخلول مردی سبک **هَیْل** فرو ریختن آرد در انبان و ریگ و خاک و جز آن
ع فاکه انهال ریخته شدن ع فی المثل محسنة فهیلی یضرب لمن عمل و هو غیر مصیب هیل هوان شیء من الرمل ریختن فهو مهال و مهیل و یقال جاء بالهیل و
الهیلمان ای بالمال الکثیر و قیل بالرمل و الریح هیلان نام قبیله و نام جای **فصل الیاء یلل** بالتحریک کوتاهی دندان بالا و کژی آن رجل ایل
بتشدید اللام و امراة یلاء نعتان یلیل نام موضعی **باب المیم فصل الالف اُتوم** بالفتح زنی که هر دو فرج وی یکی شده و اصله فی السقاء
تفتق خرزتان فتصیران واحدة مأتم شیون و زنان گرد آمده بجای غم یا بشادی و یقال کنت فی مأتم و خدود مابذی مأتم ای نساء و عند
العامة المصیبة یقولون کنا فی مأتم فلان و الصواب ان یقال فی مناحة فلان مآتم جماعت مأتم نام وادی **اِثْم** بالکسر بزه و خرما نزه کار شدن
ع کافه اثم اثیم اثوم لغت فیه منه و اثمه الله یاثمه ع فاکه ای عده علیه اثما فهو ماثوم ایثام در بزه افگندن تاثیم بزه نسبت کردن تاثم
خود را از بزه کار دیدن و باز ایستادن از بزه آثام پاداش بزه قوله تعالی یلق اثاما ناقة آثمة نوق آثمات آهسته رو **أجَمة** بیشه آجات آجم
اجام اُجُم آجام جماعت کما قلنا فی ثمرة اجم بالتحریک ایضا بستوه آمدن از یک نوع طعام **ع کافه** اجم لغت منه علی فاعل و نام موضعی بشام اجم بضمتین
ایضا نام حصنی از سنگ در مدینه و هر خانه که چهار سوی مسطح باشد قال الاصمعی هو یخفف و یثقل آجام جماعت تأجم النار ای اشتد حره و تاججت النار
مثل تأججت و ان لها الاجیج و اجیجا و فلان یتاجم علی فلان ای اشتد غضبه علیه ع باب **ادیم** روی پوست ادم آدمة جماعت مثل رغیف و ارغفة و روی ادمه
آدمه درون پوست از جانب گوشت بشره بیرون پوست آدمة ایضا گزیده قوم یقال جعلت فلانا آدمة اهلی ای اسوتهم یعنی رکاه اهل خود و فلان مؤدم مبشر ای جمع لین

الادمة وخشونة البشرة وادمة بالضم گندم گونی ودسلت بحیری وسخت سپید شتر یقال بعیر آدم وناقة ادماء والجمع ادم ویقال هو الابیض الاسود
المقلتین من الابل آدم مرد گندم گون ودمان بالضم جماعت وپدر آدمیان هو ابو البشر علیه الصلوة والسلام واصله بهمزتین لانه افعل الا انهم لینوا الثانیة
فاذا حرکتها جعلتها واوا وقلت اوادم فی الجمع لان الغالب علیها الواو ولیس لها اصل فی الیاء معروف عن الاخفش أدم بالضم آهوان سپید با خطها
یقال ظبیة ادماء وجاء فی الشعر ادمانة ایضا ادم بالضم ادام بالکسر نان خورش ادم بالفتح نان خورش کردن وسازوار گردانیدن عع فا که یقال
ادم الخبز باللحم وادم الله بینهما وکذلک آدم الله بینهما وفی الحدیث لو نظرت الیها فانه احری ان یؤدم بینکما یعنی ان یکون بینکما الوفاق و
الحجة ادمی اضافة صنعی ای ادیم متون الارض لا واحد لها ارم نشان علم که در بیابانها جهت راه برپا کنند آرام اروم جماعت وقوله تعالی ارم ذات العماد
فمن لم یضف جعل ارم اسمه لم یصرفه لانه جعل عادا اسم ابیهم وارم اسم القبیلة وجعله بدلا منه ومن قرأه بالاضافة ولم یصرفه جعله اسم امهم او اسم بلدة
اروم بالفتح بیخ درخت وبیخ سرون ویقال ما بالدار ارم وآریم ای احد وارم علی الشئ یأرم بالکسر ای عض علیه ارمه بالفتح ای اکله عع فا که
ویقال ارمت السنة باموال الناس ای اکلت کل شئ ومنه سنة آرمة ای مستأصلة ارم سخت تافتن رسن را عع فا که وبالزاء المعجمة ایضا ارّم بالضم
والتشدید دندانها یقال فلان یحرق علیه الارم دندان می خاید بروی وسنگ وجارية ارومة اذا کانت مجدولة الخلق ازمة سختی وقحط ازم
سخت شدن سال عع فا که یقال ازم علینا الدهر ویقال اصابتهم سنة ازمتهم ازما ای استأصلتهم وملازمت کردن یقال ازم لصاحبه ای لزمه
وگزیدن وباز ایستادن از چیزی وپرهیز کردن وفی الحدیث ان عمر رضی الله عنه سأل الحرث بن کلدة ما الدواء فقال الازم یعنی الحمیة وکان
طبیب العرب ورشته سخت تافتن وبغیر المعجمة ایضا ومذکره ونوعی از گیسوی تافته آزم که انگه بهما فراهم دارد تأزم سپا مقیم بودن بجائی بابهم
تنگی جای وراه تنگ وحرب جای تا زمین جای میان مشعر ومیان عرفه اسامة بالضم اسم علم شیر یقال هذا اسامة عادیا ونام مردی اضم
بفتحتین خشم اضمات جماعت وخشم گرفتن عع کا فه اضم نام کوهی اطم مثل اجم حصون لاهل مدینة والجمع آطام الواحد اطمة مثل اکمة اطم لا
بالضم وبضمتین نام حصنی در مدینة اطام بالضم گرفتن شکم یقال وتطم علی الرجل وبعیر ماطوم واطم البعیر اذا لم یبل من داء اطمیة جای آتش افروختن
اطوم بالفتح سنگ پشت وفلان تأطم علیه ای تأجم ای شد غضبه علیه وتأطم السیل شتر پیل گرد یعنی موج اکمة بفتحات پشته والجمع اکمات واکم
بفتحتین وجمع اکم اکام بالکسر مثل جبل وجبال وجمع اکام اکم بضمتین مثل کتاب وکتب وجمع اکم آکام مثل عنق واعناق مأکمة سرین مأکم جماعت
الم درد ودرد کردن عع کا فه وقولهم المت بطنک درد شکم شدی کقولهم رشدت امرک ای المت بطنک ورشدت امرک تألم درد یافتن ایلام درد رسانیدن
الیم دردگین ام بالضم اصل هر چیزی وما در امات جماعت واصل الام امهة ویجمع علی امهات ویقال الامهات للناس والامات للبهائم وتصغیرها
امیمة وهی ایضا اسم امرأة ویقال یا امت لا تفعلی ویا ابت افعل یجعلون التاء من یاء الاضافة ویوقف علیها بالهاء ام الجیش علم لشکر ام القتال
بیابان رودروست ام المثوی زن ام القری مکه ام البیض شترمرغ ام القوم مهتر ام النجوم المجرة ام الطریق راه بزرگ ویقال هو الضبع ام
الدماغ پوست مغز سر ام الراس ایضا ام الخبائث خمر ام الکتاب لوح محفوظ وسوره فاتحه قوله تعالی هن ام الکتاب ولم یقل امهات لانه علی الحکایة
وهو کما یقول الرجل لیس لی معین فیقول نحن معینک فتحکیه وکذلک قوله تعالی واجعلنا للمتقین اماما امة گروه از هر جنس حیوان امم جماعت وفی الحدیث
لولا ان الکلاب امة من الامم لامرت بقتلها وهو فی اللفظ واحد وفی المعنی جمع کالقوم وبالا مردم یقال هم حسان الوجوه طوال الامم وراه ودین
وشریعت یقال فلان لا امة له ای لا دین له ولا نحلة قوله تعالی کنتم خیر امة ای خیر اهل دین وهنگام قوله تعالی وادّکر بعد امة وقوله تعالی ولئن اخرنا
عنهم العذاب الی امة معدودة امة بالکسر نعمت وطریقت ودین وهی لغة فی امة وقولهم ویلمه ای ویل لامه فحذف لکثرته فی الکلام ویقال فی الشعر عندی زید
ترید معه ام زید فلما حذفت الالف سقطت الیاء من عنده ویقال لا ام لک هو ذم وربما وضع موضع المدح ام بالفتح آهنگ کردن یقال امه وامّمه
تأممه یعنی بای قصد وسر شکستن امة بالمد شکستگی که بر پوست دماغ رسیده باشد امیم مرد دماغ شکسته اموم مثله امیم ایضا چوب پشیزه الرأس عجماء ویقال للبعیر العظیم الثقیل مأموم امة بالکسر

بپیش نماز کردن ع فاضه یقال أمّ القوم فی الصلوة پیش امام اقتدا کردن و أمّت المرأة ای صارت امّا امام بالکسر پیش رو و ائمة جماعت والاصل أَمِمَة
علی افعلة مثل اناء وآنیة فادغمت المیم ونقل حرکتها الی ما قبلها فلما حرکوها جعلوها یاء استثقالا للهمزتین و منهم من جمع بین همزتین و تصغیرها أُوَیْمَة قلبت
واو بضمة ما قبلها و قیل أُیَیْمَة بالیاء لما قلبت و کتاب قوله تعالی و کل شیء احصیناه فی امام مبین ای فی کتاب عن الحسن و شمسطر چوب و رشته بنا و کرانه زمین که آن
راه قوله تعالی و انهما لبامام مبین ای طریق امام بالفتح پیش یقال کنت أمامه ای قدامه آمة بالضم نام زنی أَمَم بفتحتین نه دور و نه نزدیک چیزی اندک
یقال اخذته من امم ای من قرب و ما سالته الا امما ای یسیرا و داری امم داره ای مقابلتها مؤام بالتشدید والمد مقارب تأمم قصد کردن و خواندن ام بالتخفیف
معناها ای فهی حرف عطف فی الاستفهام و لها موضعان احدهما ان یقع معادلة لالف الاستفهام بمعنی ای تقول ازید عندک ام عمرو والمعنی
ایهما عندک والثانی ان تکون منقطعة عما قبلها خبرا کان او استفهاما تقول فی الخبر انها لابل ام شاء یا فتی و ذلک اذا توهمتها ابلا ثم ادرکک
الظن انه شاء فانصرفت عن الاول فقلت ام شاء بمعنی بل لانه ما یقع بعد بل الیقین و بعد ام مظنون و تقول فی الاستفهام هل زید منطلق ام
عمرو فاضربت عن سؤالک عن انطلاق زید و جعلته عن عمرو فام معها ظن و استفهام و اضراب قال الله تعالی لا ریب فیه من رب العالمین ام یقولون
افتریه و هذا لم یکن اصله استفهاما و لیس توهمهم ام یقولون افتریه شکا و لکنه قال هذا التقبیح صنیعهم ثم قال بل هو الحق من ربک کانه اراد ان ینبههم
علی ما قالوا نحو قولک للرجل الخیر احب الیک ام الشر و انت تعلم انه یقول الخیر و لکن اردت ان تقبح عنده ما صنع و تدخل ام علی هل و علی ام کقولک ام
هل عندک عمرو و هل تاتینی ام عمرو و لا تدخل ام علی الالف لان الاصل ما وضع للاستفهام حرفان احدهما الالف فلا تقع الا فی اول الکلام و الثانی ام فلا
تقع الا فی وسط الکلام و هل انما اقیم مقام الالف فی الاستفهام فقط فلذلک لم تقع فی کل مواقع الاصل و ام قد تقع زائدة فی الشعر کما فی قوله ع
یا هند ام کان مشیی رقصا یعنی ما کان تاوم فربه و کلان خلقت گردانیدن خلف ستور را تاوم تو ام بزرگ خلقت و بزرگ سر اوام بالضم حرارت تشنگی ایم
بیوه جل ایم سواء کان تزوج من قبل او لم یتزوج و امرأة ایم ایضا بکرا کانت او ثیبا ایامی جماعت و اصلها ایایم فقلبت ایم ایمة ایوم بیوه شدن ع
فا ک یقال آمت المرأة من زوجها و فی الحدیث انه کان یتعوذ من الایمة تأییم بیوه کردن یقال ایمه الله تأییما و تأیمت المرأة و تأیم الرجل زمانا اذا مکث لا یتزوج
و یقال کل امرء یئیم منه العرس و منها ییتم قال الشاعر شعر فتحوت بقوف نفسک غیر انی ... ابن ییتم او تئیم ای سییتم ابنک و تئیم امرأتک و قوله الام
و تعام آهلکت امرأته و ماشیته حتی یئیم و یعیم ... الی اللبن ... الی النساء و یقال الحرب مأیمة ای تقتل الرجال فتدع النساء ایامی ...
أستها و ایمتها مثل اعممتها و امیمها الایم مخففا مار قال ابن السکیت اصله ایّم بالتشدید فخفف مثل لین و لین و هین و هین ایوم جماعت ایام و دایم حیات
ودود کردن نبور خانه را یقال آم الرجل ای دخن علی النحل **فصل الباء** بجارم بالفتح سنجیها توب و بذم بسیار رسمان جل ... بذم
بسیه گسست و قیل صاحب رای و حزم و قیل تحمل عاقل وقت الغضب برم بفتحتین ستوه و ستوه آمدن ع کاف یقال برم به ای سیمه تبرم مثله
ایضا برم الذی لا یدخل مع القوم فی المیسر لبخله و الجمع ابرام فی المثل ابرما قرونا و هو عضاه و احدها برمة ابرام استوار کردن و
جامه دو رسمان و تاه تافتن مبرم رسن دو تاه بر هم تافته و جامه تار و پود بر هم تافته بریم ایضا رسن سیه و لشکر برمة دیگ برام جماعت برام بالضم کینه
بیرم سوراخ کن و آن نوعی از تیشهاست معروف برجمة بضمتین بیوند انگشت براجم جماعت و ایضا قومی از بنی تمیم و فی المثل ان الشقی وافد
البراجم برسام بالکسر بیماری معروف و قد برسم الرجل فهو مبرسم ابریسم بالفتح و الکسر مع فتح السین ابریسم بالکسر ایضا ثلث لغات ابریسم معرب قال ابن الاعرابی
لیس فی الکلام افعیلل بکسر اللام و لکن افعیلل بفتح اللام مثل اهلیلج و هو ینصرف فی المعرفة و النکرة و ان سمیت به برشمة سخت اندوهگین شدن و بیوسته نگریستن چیزی
برشام بالکسر تیز نظر مبرطام بالکسر مرد سطبر لب برطمة بر آماسیدن از خشم برطم الرجل ای تغضب برعوم برعم بالضم غنچه ناشکفته و برعمت الشجرة اذا خرج
براعیمها برهمة بیوسته نگریستن و فرو بر هم ماندن ابرهیم خلیل الله علیه السلام و هو اسم عجمی و فیه ثلث لغات ابراهام ابراهیم بفتح الهاء و کسر مع حذف الیاء و
ابرهم و لان الالف من الاصل لان بعدها اربعة احرف اصول و الهمزة لا تلحق بنات الاربعة زائدة فی اولها و ذلک یوجب حذف آخره کما فی سفرجل فیقال و سفیرج

وکذا القول فی اسماعیل و اسرافیل و هذا قول المبرد و بعضهم یتوهم ان الهمزة زائدة اذا کان الاسم اعجمیا فلا یعلم اشتقاقه فیصغر علی بریهیم و سمیعیل و قیل
و هذا قول سیبویه و هو حسن لان الاصل قیاس و منهم من یقول بریه بطرح الهمزة و المیم براهمة گروهی از حکما و هم الذین لا یجوزون علی الله تعالی بعثة الرسل برزم
بیندان پیش کندن عع فاکه ضد یقال برزم علیه ای عض و بانگشت سبابه و ابهام دوشیدن شیر یقال برزمت الناقة برزمة یکبار خوردن کذلک
و برزمة اسم مشتبه کرسار ایاریم جماعت بریم رشته جمیل ببسم لب شیرین کردن باسم نعت منه ابتسام تبسم کذلک متبسم کمبرین التسبین زندان مبسام تبسام مرد بسیار
تبسم بسطام بالکسر نام مرد و بالفتح نام شهر ابو یزید بسطامی رحمه الله تعالی بشم بفتحتین ناگوار شدن عع کافه دستوده آمدن یقال بشم منه بشام متعد منه
بشام درخت خوشبوی که از وی مسواک سازند بصم بالضم میان انگشت خنصر و بنصر یعنی چانگ و دوم عتب بفتحتین میان بنصر و وسطی و رتب میان وسطی
و سبابه و فتر بالکسر میان سبابه و ابهام و شبر میان بهام و خنصر و فوت بدرازا میان هر دو انگشتی بطم بالضم درختی بغام بالضم بانگ آهو
شتر عع فاکه طبیة بغوم نعت منه و کشاده ناگفتن سخن مبالغه سخن نرم گفتن بقم چوبی بقم معرب لیس فی کلامهم اسم علی فعل بتکبیر العین الا خمسة
نام مرد و بقم و شلم موضعی بشام و بذر نام آبی در عربستان و خضم موضعی بکم بفتحتین گنگی عع کافه ابکم بکیم گنگ ابلام آماسیدن فرج ناقه و آماسیدن لب
یقال بها بلمة شدیدة و روایت شفقیه مبلمتین مبلام بالکسر ناقه که بانگ نکند از غایت اندوه کمتر تبلیم زشت نمودن کار برا کسی یقال لا تبلم علی امره ای لا تقبح
البلم بکسرتین و ضمتین و فتحتین بهم سست عقل ابله یکی و یقال المال بینی و بینک شق الابلمة ای نصفان بلدم آهن سوراخ کاو شل بترم بلدم الرجل اذا فرق فسکت
بدال غیر معجمة بلذم بالمعجمة و المهملة انگه جنبان شد از حلقوم و سینه اسب ملنبم مرد گران سنگ مضطرب بلعم بلعوم بالضم فیهما مجری الطعام فی الحلق یعنی
راه گذر طعام در حلق و آن گلوی سرخ ست بلعمة فرو بردن لقمه تبلعم مرد بسیار خوار سخت فرو برنده میم زائده بلغم یکی از چهار خلط بلهم ابریشم سطبر درد
جامه بوم بومة جغد یقع علی الذکر و الانثی حتی تقول صدی او فیاد فیختص بالذکر بهمة ستور ریزه چون بره و بزغاله نر و ماده بهم بالسکون
و الحرکة جماعت مثل تمرة و تمر و شعرة و شعر و جمع بهم بهام آبهام پوشیده گفتن تبهیم جدا کردن بره از مادر پس بهم ابهمة بالضم سوار دلیر بهم
جماعت و الشکر یقال فلان فارس بهمة و لیث غابة ابهام انگشت نرایا هیم جماعت و فرو بستن در و کار ابهم کار فرو بسته الاسماء المبهمة هی اسماء الاشارة نحو هذا
و ذاک و هؤلاء و اولئک استبهم علیه الکلام استغلق و تبهم ایضا اذا ارتج و فی الحدیث یحشر الناس عراة حفاة بهما ای لیس معهم شیء و یقال صحاری بهمة
ستور بهائم جماعت فرس بهیم کرنگ بهم جماعت بهمی بالضم گیاهی قال سیبویه تکون واحدة و جماعة و الفها للتانیث فلا تنون و قیل الفها للالحاق و الواحد
بهماة قال المبرد لا یکون الف فعلی بالضم لغیر التانیث و یقال ابهمت الارض کثر بهماها **فصل التاء** اتامت المراة دوگانه زاد فهی متئم متئام دوگانه زاینده
توامان و هذا توام هذا علی فوعل و هذه توامته توائم جماعت و توام بالضم علی فعال ایضا و لا یمنع ان یجمع هذا بالواو و النون فی الآدمیین کان
مونثه یجمع بالتاء توام ایضا دوم تیر قمار و یقال الصلیة توام فابدلت التاء من احدی الواوین و نام شهری بر لب عمان فرس متئم اسبی که بیرون روشنی که بعد از روز
آرد متئام دوگانه آرد و نود باهن جامه و ثوب متئام و اتام بها ای افضاها اتخم زمی از برد تخم نهایت هر زمینی و شهری یقال فلان علی تخم من الارض تخوم جماعت
و قیل تخوم الارض بالفتح و الجمع تخم بضمتین مثل صبور و صبر تخمة و آنچه ذکر فی موضعه اترزیم بالکسر کجائی تلام تلامی ای تلامید اسقطت الدال تمام و تمامی
تمام شدن عع فاکه یقال تم الشیء تتمیم تمام استتمام تمام کردن متمم نام شاعری و یقال اتمت الحبلی فهی متم اذا تمت ایام حملها و یقال ولدت لتمام بالفتح
و الکسر و ولد المولود لتمام و قمر تمام و شب چهارده و هو لیل التمام بالکسر لا غیر دراز ترین شبها در سال و یقال بل فالمها الا ثلث لغات ای تماما و الکسر افصح تمیمة تعویذ
و تمیمة تعویذ مهره و تعویذ و فی الحدیث من علق تمیمة فلا اتم الله له و یقال هی خرزة و اما المعاذات اذا کتب فیها القرآن و اسماء الله تعالی فلا باس بها متام
سخن تا آنکه گوینده و یقال تتاموا ای جاءوا کلهم و تکملوا ایضا متتم ایضا الذی یطلب الصوف و الوبر لیتم بها نسیلة تنوم بتشدید النون درختی در بادیه
تنومة یکی توامة بالضم عوذه نقره توام جماعت تهامة بالکسر شهری و النسبة الیها تهامی و تهام اذا فتحت التاء لم تشدد نحو یمان و شام الا ان الالف فی
تهام من لفظها و فیها عوض من یاء النسبة و قولهم تهامون بالفتح کما قالوا یمانون یعنون تهامی و یمانی و شامی بالفتح مع التشدید تهمة بالفتح یستعمل فی موضع تهامة کانه

قیاس حول الاصمعی التتم التحریک مصدر من تمام تتمة اتمام تتامة تمام شدن تمام بالکسر بسیار تمامه شونده التتمة وادی فیذکر منها ک تیم الله قبیلة معناه عبد الله
واصله من قولهم تیمه الحب ای عبده و ذلله فهو متیم ای مذلل یقال تامته فلانة ای عبدته تیم قریش قبیله گروه ابو بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه تیمة
بالکسر گوسپند با شیر که در خانه دارند واحدة و فی الحدیث التیمة لاهلها تیم تصغیر تذلیل اتام ذبح کردن تیمة تیماء دشت و موضعی **فصل الثاء** ثأمت
خرزها افسدته **عع فاضه** الثجم المطر ای کثر و دام ویقال اثجمت السماء اذا دام الثجمت شرم نفخجین اقیادن و تدلن مثل **عع کافه** اثرم نعت
منه ثرم شکستن دندان پیش بزدن از **عع فاکه** یقال ثرمت ثنیته فانثرمت اثرام کذلک ثکرتم بضمتین یا درت مانده طعام در خنور
ثغمت الشیء نزعته **عع نفجها** تثغمنی ارض فلان ای اعجبتنی ثغام بالفتح گیاهی که اثر ادمنه سپید گویند ثغامة یکی و فی المثل الثغامة
بالضم شجرة بیضاء الثمر والزهر تشبه به الشیب ثلم که سنگ کننده ثلم الطریق میانه راه و ثلمت الطریق ای لزمته ثلمه بالضم رخنه ثلم بالفتح رخنه
کردن **عع فاکه** یقال ثلم السیف ثلم الاناء و ثلم الوادی بالتحریک هو انثلام جرقه و رخنه شدن **عع کافه** اثلم نعت منه تثلیم متعد منه للمبالغة
انثلام تثلم لازم منه تثلم تام جای ثمام بالضم ثمامة یک نیزه ثوام جایی و مردی ثم نیکو کردن چیز را و مرمت کردن ثمام و منه قولهم
کنا اهل ثمه و رمه یقال ثم جمع الدهر ای عن ثمه و رمه ای عن قلیله و کثیره بکندن گوسپند علف را از بن شاة ثموم نعت منه و گرد کردن چیز را
عع فاضه یقال هو ثمه بقمه یکنسه و یجمع الردی و الجید رجل مثم مقم بالکسر نعت منه مثمة مقمة بالهاء ایضا للمبالغة و دست بعلف بر مالیدن ثممت
یدی ای مسحت بذلک الحشیش انثام ریخته شدن عکد احتوت تن ثمه یکی ثم گیاه و یقال ما لهم ثم و لا رم فالثم قماش آنیتهم و الرم مرمة البیت ثم بالضم
وهو حرف عطف یدل علی الترتیب التراخی و ربما ادخلوا علیها الهاء ثمه ثم بالفتح انجا و هو للتبعید بمنزلة هنا للتقریب کذلک ثمة ثم الفرس ثمامی بر یکی
اف سپ اثمة مثله تثام انگه بر چید اکیر درنگ کنند تثمیم التعظم ابانته ثوم بالضم سیر ثومة یکی بذ تیغ **فصل الجیم** جثوم سینه بر زمین نهادن مرغ
و مردم تعبیر من الهلاک قال الله تعالی فاخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دارهم جاثمین **عع فاضه** کجه جثمة مثال همزة جثامة خوابناک
مجثمة بتشدید الثاء ای مصبورة الا انها فی الطیر خاصة والارانب و اشباه ذلک تجثم ثم ترمی حتی تقتل و قد نهی عن ذلک جثمان بالضم تن مثل
جسمان یقال ما احسن جثمانه و جسمانه ای جسده قال الاصمعی الجثمان الشخص الجسمان الجسم یقال هنام کجسمان البیت ای الکعبة و هو شخص و لیس بالجسم
جحیم یکی از نامهای دوزخ و آتش و هر آتش بزرگ که در مغاکی افروخته باشد من قوله تعالی قالوا ابنوا له بنیانا فالقوه فی الجحیم جاحم جای سخت گرم
و قال الاعشی الموت جاحم جحمة چشم بلغت حمیر جحم الرجل ای فتح عینیه کالشاخص **عع نفجها** و عین جاحمة جحیم تیز نگریستن احجم مرد سرخ
چشم فراخ چشم جحماء مونث جحام بالضم بیماری که چشم را آسانذ احجام باز ایستادن از چیزی مثل احجام جحرمة تنگ خوئی جحرم نعت منه
جحشم سترتهی کاه برآمده جحظم بزرگ چشم جحلمة ای صرعه جدمة بالتحریک مرد کوتاه جدم جماعت و گوسپند بلایه جذم بالکسر اصل
و بن هر چیزی و قد یفتح جذمة بالکسر پاره از رسن و تازیانه جذم جماعت جذم بالفتح بریدن **عع فاضه و که** جذیم نعت منه و جذم الرجل
بالکسر ای صار اجذم و هو المقطوع الید و فی الحدیث من تعلم القرآن ثم نسیه لقی الله تعالی و هو اجذم جذمی جمع اجذم مثل حمقی و نوکی اجذام
بسیده شدن جذام بالضم بیماری آن و قد جذم الرجل فهو مجذوم و لا یقال فهو اجذم و قبیلة از یمن جذامة ما بقی بعد الحصد جذیمة قبیلة
جذمی بالفتح و قد یضم منسوب به او رجل مجذامة بالکسر و ملتی نروبرنده اجذام تیز رفتن شتر بر کندن از چیزی جذیمة الابرش ملک حیرة صاحب الزبار جرم
بالضم گناه جریمة مثله جرم اجرم و اجرم بمعنی جرم بالسکون بمعنی جسم و هو بحار ... قوم من الیمن و خلاف القرد ... بریدن جرم النخل
بالهاء جرمة جارم نعت منه و قوم جرم بالضم مشدد اجرام مثله و بنو جارم قوم من العرب ... الجرام بالکسر و الفتح ... گوسپند [illegible]
عع فاکه یقال فلان جریمة اهله ای کاسبهم ... و قوله تعالی و لا یجرمنکم شنآن قوم ای لا یحملنکم و لا یکسبنکم جرم بالکسر تن [illegible]
جرام ... الجرم ... الحلق ... جلجلة بالضم ... جریم [illegible]

ایضا و انه لجرام اجرام بالکسر جمع جریم ویقال جلة بالکسر جریم شتران کلان سال بزرگ تن مجل مجرم دسنه مجرمة تمام تجرم گذشتن و سپری شدن
گردن بر کسی نکرده باشد یقال تجرم علی لا جرم قال الفراء هی کلمة فی الاصل بمعنی لابد ولا محالة فجرت علی ذلک و کثرت حتی تحولت الی معنی
القسم وصارت بمنزلة حقا فلذلک یجاب عنها باللام یقولون لا جرم لاتینک و لا جرم لافعلن کذا ای حقا **جرثومة** بالضم اصل و خانه مور
و تجرثم الشیء واجرنثم اذا اجتمع **جراجمة** گروه از عجم باشندگان جزیره و شام و تجرثم الوحشی فی وجاره تقبض و سکن **جرثومة** فی
الطعام مثل جردبة و بسیار خوردن **جرسام** علت برسام **جرشم** وجرشب ای اندمل بعد المرض والهزال و جرشم ای خذ النظر و ایضا کرد جرضم
جرضم بضمتین و جراضم بسیار خوار **جرهسم** جنی از یمن و یقال جمل جراهم و ناقة جراهمة ای ضخمة **جزم** بریدن و منه و جزم الحرف و هو فی الاعراب
کالسکون فی البناء یقال جزمت الحرف فانجزم و جزمت القربة ملأتها تجزیم مثله جزمت النخل و خرصته بالراء والزای ای خرصته و جزرته جزمة یکبار خوردن
وجزم القوم ای نخر و اقلم جزم راست برید جزم ایضا شی یدخل فی حیاء الناقة لتحسبه ولدها فترامه کالدرجة جزمة بالکسر یک کله از شتر و یک تیه از
گوسپند **جسم** بالکسر تن جسمان بالضم کذلک جثمان مثله و ذکر جسامة بالفتح تن آور شدن عع بضمها و هو جسیم و جسام بالضم و بالکسر جمع جسیم
تجسم برگزیدن کسی از میان قومی یقال تجسمه من بین القوم ای اختاره کانک قصدت جسمه و تجسمت الارض ای اخذت نحوها اریدها و تن آور
شدن و بر کاری بزرگ شدن و بر بلندی یک کوه بر شدن از جسم تن آور جاسم نام دهی بشام **جشم** بتکلف کاری کردن عع **کافة** تجشم کلف
تجشیم کلیف کردن بر کسی اجشام کذلک یقال القی علی فلان جشمه بالتحریک و ضلافه ای ثقله جشم البعیر ضلافه سینه شتر جشم ایضا حی از انصار
و ثقیف و تغلب و هوازن **جعم** بفتحتین طمع داشتن و سخت آرزومند گوشت گردیدن مردم و شتر لشتور گیاه و بی اشتها شدن لطعام
جعماء ناقه کلان سال و لا یقال اجعم الذکر **جعشم** بضمتین و فعر دکوتاه و سطبر و فتح الجیم والشین افصح **جلم** بریدن عع **فاکه** و یقال
جلمت الجزور ای اخذت ما علی اعظمها من اللحم و یقال اخذت الشی بجلمته ای باجمعه و هذه جلمة الجزور بالتحریک ای لحمها اجمع جلمة الشاة مسلوخ
گوسپند بلا حشو و قوائم جلم کارد فریز و هار جلمان جلام بالکسر الجداء **جلنجام** گرد آمدن قوم و سر کشی کردن **جلهمة** بضمتین نام و
و قولهم فی حدیث ابی سفیان جلهمتین قال ابو عبید اراد جانبی الوادی و المعروف جلهتان بالفتح **جم** بسیار قوله تعالی و تحبون المال حبا
جما و آب گرد آمده در چاه و نام بادشاهی جموم بالضم بسیار شدن آب در چاه عع **فاضة** که و نزدیک آمدن وقت کا یقال جم قدوم
فلان ای دنا و حان جمجم بالفتح چاه بسیار آب و اسپ که بر زبان رفتار دیگر آرد جمة موضع جمع شدن آب جمام بالکسر جماعت و جماعتی انبوه
یقال جاء فی جمة عظیمة جمة بالضم ایضا تمامی موی سر و انبوهی آن جمانی بالتشدید لغت منه جمام المکوک علی ثلث حرکات و جمته ما علا راسه بعد الا
متلاء جممت المکیال و اجممته فهو جمان اذا ملأ جمامة قال الفراء جمام القدح ماء بالکسر ملوة و جمام المکوک دقیقا بالضم و جمام الفرس بالفتح
لا غیر یعنی آسودگی اسپ بعد از ماندگی یقال جم الفرس جما و جماما اذا ذهب اعیاؤه و جم الفحل اذا ترک الضراب اجمام آسایش دادن
ستور را بجهت برنشست یقال اجم الفرس و جم ایضا مجهولا و اجمم لنفسک یوما او یومین و نزدیک شدن کار و یقال اجم الفراق اذا حان جمان
اجم بی کنگره رجال جم مرد بی نیزه در حرب شاة جماء بی شاخ و امراة جماء المرافق والجماء الغفیر جماعة الناس جمم بالتحریک مصدر منه استجمام ماندگی
افکندن و پر آب شدن چاه و یقال انی لاستجم قلبی بشیء من اللهو لاقوی به علی الحق جمجمة تجمجم سخن را ناپیدا گفتن جمجمة نطعیته کله سر و قدح چوبین و چاه
ده بشوره زار ستاده دیر الجماجم موضعی جماجم العرب قبائلهم کیابی جلام سیاه جهام جهومة بالفتح و الضم ترش روی شدن عع مبتسما و هو جهم الوجه جهم روی ترش کردن بر کسی
عع **کاه** و تجهمته و تجهمته یعنی رجل جهوم بالفتح ای عاجز جهمة بالفتح و الضم اول ما خیر اللیل جهام بالفتح ابر بی آب جهیم موضعی جهضم مرد شکرف
بزرگ سر گرد روی و شیر تجهضم بزرگی نمودن **جهنم** دوزخ رکیة جهنام بکسر الجیم و الهاء و التشدید چاه ژرف و لقب مردی **فصل الحاء** حتم استوار
کردن و حکم کردن و واجب گردانیدن بر کسی عع **فاکه** حتم ایضا قضا حتوم جماعت حاتم قاضی و زاغ سیاه حاتم الطائی مردی که مثل سخاوت زند

الشيذانه حثمة اي الكثة يقال فاكه عع رام كردن وشعر دادن خشم هشانش اي تحثم بود يقال از خوان ميخوران ريزه نان خوردن تحثم برخوان طعام مائده
بالكسر محجمة الحجامة بالكسر والاسم فهو محجوم يقال حجمه فاضله عع كردن حجامت وحجيره برون آمدگي برون تحجم بعدم اين اليدين تندي حضرمة زني نام وسرخ نماك
عن الشي يقال حجمه از بازداشتن از چيزي يعني بهامي ماحجم الصبي يقال كه اين ايضا تحجم كردن حجامت حجام احتجام منه نعت حجام حجامت شيشه بالكسر
كالحجل وفي الحديث فاضله عع بازكند آن وبستن بندند شتر دهان بر كه چيزيست بالكسر حجام الشواء من وهو فكفه كفعفه اي فاحجم ......
فروخته احتدام جماعت حوجم سرخ كل حوجمة المثل به فيضرب يرجعوا حتى الكساد من فيحجمهم الجبوش بمر كان وانه ساباط حجام من افرغ وقولهم الحجام
ودكنبع هزه مثال حدمة قد فروخته آتش آواز فتحتين حدمة گرم سخت روز محتدم يوم خون شدن سرخ سخت غضب از روي آتش شدن
بنيست زنان حذمة حذمة فاحذم اقمت واذا فترسل اذنت اذا يقال خواندن سبك و رفتن سبك منه نعت حذيم سيف فاكه عع بريدن حذم
كرفتن احرام بالضم حرم حرج تباع كانه تحذيم يقال شتافتن نهلة مثل خذلمة مرد نام خذلم زني نام قطام مثل حذام مردي نام بالاحذمية
روا انما گفتن انچه وكذالك بالضم حرمة بضمهما عع شدن حرام و احرامه عند اي وحرمه لحله الطيبه كنت عنها تعالى الله رضي عايشه قالت
وقذل قذال مثل جماعت بضمتين حرم محرم اي بالفتح حرام رجل واهله حرمه الرجل وحرمة الرجل شتركي نا ايضا حرمة كذلك وضمها الراء بفتح محرمة
قرية على وحرم قوي كذلك بالكسر حرم حلال ضد بايست نا ايضا حرام وفرد واحد وسرد ثلثة رجب والمحرم والحجة وذو القعدة ذو حرم اربعة الشهور ومن
نوميدي والحياء ويسلبون الحرمة عليهم تبعث الساعة تدركهم الذين الحديث وفي جماع شهوت غلبة بالكسر حرمة واجب معناه الكسائي قال اهلكنا
مونث حرمية الحرم الي منسوب بالكسر حرمي زمان و زمين مثال ايضا الحرم والحرم ومدينه مكه حرمان تعالى الله حرم مكة يقال كعبه گرداگرد بفتحتين حرم
حرمت جستن تحرم كردن حرام تحريم منه نعت محرم شدن بحرمت ودر آمدن حرام بماه هاي در آمدن كردن حرام والحج احرام المحرم الي تنسب سهام وايضا
محارم الليل باشد روا نا بادر نكاح انكه محرم وذو شايست نا بالفتح محرم مردي نام ومحرم جامه ايضا حريم گردوي وگرداگر والكبر البيت حريم سمي حجبت
تشن بفتحتين حرمة بعد يلبن لم محرم سقوط بعد رياضتها لم تتم التي محرمة ناقة باشد پيراسته تمام كه پوست جلد محرم سال سر عرب ماه دوازده اول محرم
وآت زن انثي وكل الشاة واستحرمت وحرامي حرام شياه حرمي شاة النعاج في والخنار النوق في كالضبعة وهي كافه عع ميش شدن خواه
سوي كردن نوميد حرم حرمان بالكسر حرمة افعل لا الله يمين كقولهم افعل لا الله حرام وقولهم الفحل ارادت اذا ايضا والكلبة والذئبة انعطف
قوله حرمت في لغة الصلوة وحرمت بقمار شدم وجير بردم يعني قمرة اي واحرمة قمره ذا بالكسر الرجل وحرم فاكه عع كذلك احرام چيزي از
افتادن بر يكديگر بر كردن انبوهي احرنجام جماعت حرجم وحرجمة گاه ماده المحارف هو عنهما تعالى الله رضي عباس ابن قال والمحروم للسائل تعالى
تنك كردن واستوار استواري حرزم فاحرنجمت الابل حرجمت يقال شتر گردانيدن باز افتادن يكديگر بر حرجمة بسيار عدد محرنجم گشتن باز در شتر
ميان تخم احترام منه نعت خازم مثل خزامة بضمهما عع خويشتن را كار آوردن وفراهم دركار آگاهي يا هشياري درواه زمين فاكه عع بر ستور
ابتين الطلين الحرام وجاوز المثل وفي گهواره بند و دست ستور تنك بالكسر حزام مرد نام ابن حزام آبي نام وآن جزو علف وكاغذ سرخ بند بالضم حزمة وبستن
تنك موضع كه سينه ميانه حزيم الاهضم خلاف هو واحزم فرس منه يقال اسپ آمدگي در كاه كافه عع فيصدر كالنقص بفتحتين حزم حده جاوز فيما يعذر
واكو حسموه ثم اقطعوه فقال بسارق اتي انه الحديث وفي فاكه عع بازايستادن وحسم فانحسم حسمه يقال بريدن حسم اسبي نام و مثله وحرزوم بود بستن
متتابعة اي حسوما ايام ثمانية ليال سبع تعالى وقوله غذاء بحجة محسوم للاشر ومذهبة للعرق محشمة فانه بالصوم عليكم اخر حديث وفي الدم لينقطع بالنار
آوردن بخشم حشيم ورباديه يعني بالكسر حسمي وهو بفتحتين حسم شمشير وتيز بران شمشير بالضم حسام الهاحسام عن الخير لانها تحسم الحسوم الليالي يقال ايضا الشؤم والحسوم
والشين حشمت الغضبة احتشام اي فلانا حشمت ما ان اك يقال والاستحياء بمعني لا الغضب بمعني هو انما الاصمعي قال ايضا الغضب والاستحياء هو الحشمة والاسم فاكه عع كسي
الدواب حشمت يقال و ديگري بر كند غلط كه مي رسد آب و سركرده حشم الرجل بمعني حشيم ومحتشم رجل بمعني منه احتشمت واحتشمه يقال آوردن بخشم شرم يعني

ای صلحت حصرم بها ای جبنی عع فاکه و الحصم العود الکسر حصرم بکسرتین غوره انگور و مرد ترش تنگ خوی و بخیل محصرم کذلک مخصرم فوشه برکمان استوار
کرد حضرم الرجل حضرمة اذا لحن و خالف الاعراب فی کلامه حطم شکستن عع فاکه یقال حطمه فانحطم تحطیم مبالغة فی الحطم حطمة قحط سال یقال
اصابتهم حطمة ای السنة و جدب و حطمة السیل دفعته حطم اسب شکسته حال از پیری حطم بالفتح کلان سال شدن ستور عع کافه حطمة بسن شکست داد
اور اسال حطمة مثال همزة و مرغ رجل حطمة بسیار خواره و آنکه بر ستور رحم نکند حطم مثله و فی المثل شر الرعاء الحطمة و یقال للعکرة من الابل الحطمة
یعنی شتر گله لانها تحطم کل شئ حطیم دیوار بیرون کعبه از سوی مغرب حطام بالضم ریزه و شکسته هر چیزی و اندک مال دنیاوی حکم نوعی از مرغان و کبوتر حکم
بالضم فرمودن یقال حکم علیه حکم کردن میان کسی قوله تعالی الله یحکم بینهم یوم القیمة عع فاضحه دانش و حکمت حکمة بالکسر دانش حقیقت هر چیز حکیم دانا و درست
کار و استوار کار و خداوند حکمت یقال حکم فلان بالضم صار حکیما احکام استوار کردن کار را استحکام مطاوع منه و باز داشتن سفیه را از سفاهت یقال حکمت
السفیه و حکمته ایضا حکم بفتحتین و حاکم بمعنی حکم ایضا و چیزی از زین حکمة بفتحتین زنخ گوسپند و لگام لگام حکم مصدر منه و منع کردن از بدی کسی یقال
حکمت الدابة و احکمتها تحکیم باز داشتن ستور را از انچه خواهد و حاکم گردانیدن کسی را در مال خویش احتکام حکم کردن حکومة بعلی و به نزدیک حاکم شدن حکومة
الی الحاکم کذلک محاکمة با خصم نزدیک حاکم شدن تحاکم نام مردی محکمة قوم خوارج محکم بالفتح پیر کار آزموده با حکمت و اما الذی فی الحدیث ان الجنة
للمحکمین فهم قوم من اصحاب الاخدود حلم بالضم خواب که دیده شود در خواب دیدن عع فاضحه احتلام کذلک یقال حلمت بکذا و حلمته و احتلمت به حلم بالکسر
آهستگی و بردباری عع بضمها تحلم بردبار کردن بتکلف و فربه شدن سوسمار و جز آن بعیر حلیم ای سمین تحالم حلم نمودن از خود که نباشد حلم بالتحریک نازکی
پوست که کرم در افتادن و ورد عع کافه حلمة سر پستان و همان حلمتان نوعی از نبات و کنه بزرگ و کرم و حلم جماعت حلیمات نام موضعی محلم نام جوی و نام
مردی تحلیم بردبار گردانیدن و حلم منسوب کردن کسی را حلام بالضم و التشدید بزغاله که از شکم مادر پیش برون آرند و گوسپندان بزه حلان بالنون کذلک حلام
تیر سطبر شده حلقوم بالضم خشک نای گلو یقال حلقمه ای قطع حلقومه حم دنبهٔ گداخته و چربه آن حمة یکی و ایضا چشمه گرم و یقال حممت الالیة ای اذبتها و حممت
حاجتک ای قصدت قصدک و حممت ارتحال البعیر ای عجلته و حممت الماء ای صار حارا و حممت الجمرة تحم ای صارت حممة عع فاضحه عع کافه
و حم الشئ و احم ای قدر فهو محموم و حم الرجل من الحمی ایضا و هی الحرارة العارضة فی البدن محم بالکسر ظرفی که دران آب گرم کنند احمام نزدیک شدن کار و مهم
شدن کار یقال احم الامر و اجم بالجیم ایضا اذا حان وقته و تب دار کردن یقال احمه الله فهو محموم و هو من الشواذ و تب زده و بیمار غمگین شدن قوم و حجاز منه حم [illegible]
و احمت الارض ای صارت ذات حمی آب را گرم کردن و آب گرم خستن و سیاه گردانیدن حمیم آب گرم و باران که در گرما بارد و خویشاوند و گرما حمیم
آب گرم و ملای ستور گرتنده استحمام آب گرم غسل آوردن و بگرمابه شدن و خوی کردن تحمیم متعه دادن زن مطلقه را و سر بر آوردن جوزه و بر آمدن موی سترده و
روی را بانگشت سیاه کردن یقال حمم امراته ای متعها بعد الطلاق و حمم الفرخ ای طلع ریشه و حمم راسه ای اسود بعد الحلق و حممة ای سخمت وجهه بالفحم
تحمم بکسرتین سخمت سیاه احم سیاه کمیت احم بین الحمة قال الاصمعی فی الکمتة لونان یکون الفرس کمیتا مدمی و کمیتا احم و اشد الخیل جلودا و حوافرا الکمیت
الاحم حمم شبه خاکستر انگشت هر چه سوخته باشد حممة یکی حممة تحمیم بالکسر معنی اسب کمیت علف یحموم نام اسپی دو دخان علی فعلال من الدم حمم جماعت حممة
واحد للحمائم و هی کرائم المال یقال اخذ المصدق حمائم الابل ای کرائمها و یقال له لئیم ملاحم غیر کریم ای لئیم و قد یضمان ایضا و یقال ما لی منه حم بالفتح
و الضم ای بد اهتمام مثل اهتمام حامة ای طالبة حمام بالکسر تقدیر مرگ حمة بالضم سیاهی حمة الحر معظمه حمة الفراق ما قدر و قضی و اما حمة العقرب فبالتخفیف
و الهاء فیه عوض و قد ذکر فی المعتل اللام حمام بالفتح کبوتر و هی عند العرب ذوات الاطواق من نحو الفواخت و القماری و ساق حر و القطا و الوراشین
و اشباه ذلک یقع علی الذکر و الانثی و الهاء فیه علی انه واحد من جنس لا للتانیث و عند العامة انها الدواجن فقط الواحدة حمامة و جمعها حمام و حمامات
و حمائم و ربما قالوا حمام للواحد حمام بالتشدید گرمابه حمامات جماعت و اما الیمام فهو الحمام الوحشی و عند الکسائی الحمام البری منه و الیمام الذی یالف البیوت
حمام بالضم تب شتر و شتر تب گرفته و فی الحدیث فیعرفون بکاثرة الحمام ای الحمل المحمی ارض محمة ذات حمی و الحمامة العامة یقال کیف الحمامة

اشبه ای لکنة حبشیة یقال حجمة ای عع فاکه رام کردن ورام کردن نعم دادن حجم حجم ای هشاش تحجّم ای هو ومتحجم یقال هو از خوان مغزان ریزه نان خوردن تحجم برخوان طعام مانده
محجمة بالکسر محجم الحجامة والاسم وهو محجوم فهو حجمه یقال عع فاضه کردن حجامت و حجامت کسی برخیز هر آمدگی بر من حجم بر معه پستان تدی حضرمة نام زنی ونام سرخ هاکه
عن الشی حجمه یقال از چیزی بازداشتن و بازدوشتن ماعض ای مهبا الصبی ماحجم یقال کیدن ایضا حجم کردن حجامت حجامت احتجام منه نعت حجام حجامت شیشه بالکسر
کالکحل فی الحدیث وفی عع فاضه کردن تا آن وبستن بندد شتر دهان بر که است چیزی بالکسر حجام الشواذ من وهو تکلف فکلفه ای حجم فاحجم ....
افروخته احتدام جماعت حجم هو سرخ کل حجمة هو المثل به افضرب یرجعوا حتی الکساد من فیجحمهم الجیوش یجزبه کان دانه ساباط حجام من افرغ قولهم و المحجوم
برگس ود و گیتیع حذرة مثال حدمة قدر افروخته آتش وان بفتحتین حدمة گرم سخت روز محتدم یوم خون شدن سرخ سخت غضب از روی آتش شدن
است نبایم فاعمه حذمة فاحذم اقمت واذا فترسّل اذنت اذا یقال خواندن سبک و رفتن سبک منه نعت حذیم سیف عع فاکه بریدن حذم
گرفتن احرام بالضم حرم ترجیح کانه یحذیم تر یقال شناختن نهایة مثل حذلمة مرد نام حذلم زنی نام قطام مثل حذام مردی نام بالاحادیه
روا ام شکستن و انچه کذلک بالضم حرمة عع بضمهما شدن حرام و احرامه عند ای حرمه و لحله الطیبه کنت عنها تعالی الله رضی عایشه قالت
قذل و قذال مثل جماعت بضمتین حرم محرّم ای بالفتح حرام رجل واهله حرمة الرجل حرمة و بستن ناشایست ایضا حرمة کذلک وضمها الراء بفتح محرمة
قربة علی حرم و قوی کذلک بالکسر حرم حلال ضد بایست نا ایضا حرام و فرد واحد و سرد ثلثة رجب و المحرم و الحجه و ذو القعده ذو حرم اربعة الشهور ومن
نومید و الحیاء ویسلبون الحرمة علیهم تبعث الساعة ترکهم الذین الحدیث وفی جماع شهوت غلبه بالکسر حرمة واجب معناه الکسائی قال اهلک
مونث حرمیة الحرم الی منسوب بالکسر حرمی زمان من مثال ایضا الحرم و الحرم مدینه و مکه حرمان تعالی الله حرم مکة یقال کعبه گرداگرد بفتحتین حرم
جستن حرمت تحرم کردن حرام تحریم منه نعت محرم شدن بحرمت و درآمدن حرام های بماه درآمدن کردن حرام و اتم الحج احرام المحرم الی تنسب سهام وایضا
محارم الصحبة محارم اللیل محارم باشد ناروا و ادرباد نکاح که آن محرم و ذو ناشایست بالفتح محرم مردی نام و محرم جامه ایضا حریم گردا گرد و گرد الکبر و البیت حریم بصحبتی
گرفتن بفتحتین حرمة بعد یلین لم محرم سقوط بعد ریاضتها تتم لم التی محرمة ناقة باشد الشیة یا بر تمام که پوست محرم جلد سال سر عرب ماه دوازده از اول محرم
فرورت من اثنی کل و الشاة استحرمت و حرامی و حرام شیاه حرمی شاة النعاج فی والخنازیر النوق فی کالضبعة وهی کافه عع بیش شدن خواه
گسیختگی کردن نومید حرم حرمان حرمیة بالکسر حرمة افعل لا الله یمین کقولهم افعل لا الله حرام قولهم و الفحل ارادت اذا ایضا والکلبة الذئبة و انطلق
قوله فی حرمت لغة الصلوة وحرمت بر قمار شدم چیره و بردم یعنی قمرته ای واحرمته قمر ذا بالکسر الرجل حرم فاکه عع کذلک احرام چیزی از
افتادن دیگر بر کردن انبوهی نجام حرم جماعت حیرم و گاو ماده حیرمة المحارف هو عنهما تعالی الله رضی عباس ابن قال المحروم و للسائل تعالی
تنگ کردن استوار و استواری حزم حزمت فاخر الابل حزمت یقال شتر گرداندن باز افتان یکدیگر بر حزمة بسیار و عدد محزنجم گشتن بار بر شتر
میان تحزم احترام منه نعت حازم مثله خرامة بضمهما عع را خویشتن کار آوردن فراهم و کار در آگاهی و هشیاری و درو زمین فاکه عع بستور
ابیبین الحرام ذر و حاو المثل فی گهواره بند دست و ستور تنگ بالکسر حزام مرد نام حزام ابن ابی نام و آن جز و علف و کاغذ و هیزم بند بالضم حرمة بستن و
تنگ موضع کرده سینه میانه حزیم الاهضم خلاف هو و احزم فرس منه یقال استبل آمکی و در کاه و نی کافه عع الهصد فی کالنعص بفتحتین حزم حده جاوز فیها یعذ
الکوّه حسموه ثم فاقطعوه فقال بسارق اتی انه الحدیث فی و فاکه عع داغ نهادن باز و فانحسم حسمه یقال بریدن حسم ابی نام و مثله تر خرد بود بستن
متتابعة ای حسوما ایام ثمانیة لیال سبع تعالی قوله و غذا بجه محسوم للاشر ذهبة و للعرق محسمة فانه بالصوم علیکم آخر حدیث وفی الدم لینقطع بالنار
آوردن تحشم حسام ریاد ریختی الکسر حسمی موضع بفتحتین حسم شمشیر و تیز شمشیر بران بالضم حسام لانها الحسم الخیر من الیها الحسام اللیالی یقال ایضا الشوم الحسوم
الشیء حشمت احتشام فلانا مالی ای بغضه مالک یقال و استحیا الا یعنی الغضب معنی انما الاصمعی قال ایضا یغضب للاستحیا هو الحشمة و الاسم فاکه عع کسی
الدواب حشمت یقال ای دیگر بر منکشف کمیت سار و درد جاکران الرجل حشم بمعنی حشیم و حشم تجل رجل بمعنی منه احتشمت و احتشمه یقال آوردن تحشم بمعنی شرم

ای صلحت حصرم سباای حتی عع فاکه الحصم العود الکسر حصرم بکسرتین غوره انگور و مرد ترش تنک خوی بخیل محصرم کذلک حضرم قوشه برکمان استوار
کرد حضرم الرجل حضرمة اذا لحن و خالف الاعراب فی کلامه حطم شکستن عع فاکه یقال حطمه فانحطم تحطیم مبالغة فی الحطم حطمة قحط سال یقال
اصابتهم حطمة السنة وجدب و حطمة السیل و فعته حطم اسب شکسته حال از پیری حطم بالفتح کلان سال شدن ستور عع کافه حطمة اسم شکست داد
و اسال الحطمة مثال همزة و مرغ رجل حطمة بسیار خوار و آنکه بر ستور رحم نکند حطم مثله و فی المثل شر الرعاء الحطمة و یقال للعکرة من الابل الحطمة
یعنی شتر گله لانها تحطم کل شی حطیم بوید بیرون کعبه از سوی مغرب حطام بالضم ریزه و شکسته هر چیزی و اندک مال دنیاوی حکم نوعی از مرغان و کبوتر حکم
بالضم فرمودن یقال حکم علیه حکم کردن میان کسی قوله تعالی الله یحکم بینهم یوم القیمة عع فاضمه دانش و حکمت حکمة بالکسر دانش حقیقت هر چیزی حکیم دانا و درست
کار و استوار کار و خداوند حکمت و یقال حکم فلان بالضم صار حکیما احکام استوار کردن کار را استحکام مطاوعة منه و باز داشتن سفیه را از سفاهت یقال احکمت
السفیه و حکمته ایضا حکم بفتحتین و حاکم بمعنی حکم ایضا مرجعی از بین حکمة بفتحتین زنخ گوسپند و لگام لگام حکم مصدر منه و منع کردن از بدی کسی را یقال
حکمت الدابة و احکمتها تحکیم باز داشتن ستور را از آنچه خواهد و حاکم گردانیدن کسی را در مال خویش احتکام حکم کردن صلته بعلی و به نزدیک حاکم شدن صلته
بالی تحاکم کذلک محاکمة بالضم نزدیک حاکم شدن تحکم نام مردی محکمة قوم خوارج محکم بالفتح پیر کار آزموده باحکمت و اما الذی فی الحدیث ان الجنة
للمحکمین فهم قوم من اصحاب الاخدود حلم بالضم خواب که دیده شود در خواب دیدن عع فاضمه احتلام کذلک یقال حلمت بکذا و حلمته و احتلمت حلم بالکسر
آهستگی و بردباری عع بضمها تحلم بردبار گردیدن بتکلف و فربه شدن سوسمار و جوان بعیر حلیم ای سمین تحالم حلم نمودن از خود که نباشد حلم بالتحریک [illegible]
پوست که کرم در افتادن و در وی عع کافه حلمة سر پستان و همان حلمتان نوعی از نبات و کنه بزرگ و کرم و حلم جماعت حلیمات نام موضعی محلم نام جوی و نام
مردی تحلیم بردبار گردانیدن و بحلم منسوب کردن کسی را احلام بالضم و التشدید بزغاله که از شکم مادرش برون آمده و گوسپندان ریزه حلان بالنون کذلک حالم
تیر سطبر شده حلقوم بالضم خشک نای گلو یقال حلقمه ای قطع حلقومه حم دنبه گداخته و چرده آن حمة یکی و ایضا چشمه گرم و یقال حممت الالیة ای اذبتها و حممت
حممت ای قصدت قصدک و حممت ارتحال البعیر ای عجلته و حممت الماء ای صار حارا و حممت الجمرة تحم ای صارت حممة عع کافه
و حم الشی و احم ای قدر فهو محموم و حم الرجل من الحمی ایضا و هی الحرارة العارضة فی البدن حم بالکسر ظرفی که در آن آب گرم کنند احمام نزدیک شدن کار و مهم
شدن کار یقال احم الامر و احتم بالجیم ایضا اذا احان وقته و تب دادن یقال احمه الله فهو محموم و هو من الشواذ و تب زده و بیمار غمگین شدن اهم و جاء منه حم الرجل
و حممت الارض ای صارت ذات حمی آب را گرم کردن و آب گرم شستن سیاه گردانیدن حمیم آب گرم و باران که در گرما بارد و خویش و خویشاوند و گرما حمیمة
آب گرم و مال و ستور گزیده استحمام آب گرم غسل آوردن و گرمابه شدن و خوی کردن تحمیم متعه دادن زن مطلقه را و بر آوردن جوزه و بر آمدن موی سترده و
روی را با نگشت سیاه کردن یقال حمم امراته ای متعها بعد الطلاق و حمم الفرخ ای طلع ریشه و حمم راسه ای اسود بعد الحلق و حممة ای سخمت وجه بالفحم
حمم بکسرتین سخت سیاه احم سیاه تکبیر احم بین الحمة قال الاصمعی فی الکمتة یونان یکون الفرس کمیتا مدمی و کمیتا احم و اشد الخیل جلودا و حوافرا الکمیت
الاحم حمم مشبهاه خاکستر انگشت و هر چه سوخته باشد حممة یکی تحمیم بالکسر [illegible] سبب علف محموم نام اسپی دو دحمام علی فعال [illegible] حمم جماعت و الحمیمة
[illegible] للحمام و هی کرائم المال یقال اخذ المصدق حمائم الابل ای کرائمها و یقال ماله سیم ملاحم غیره ای نتم و قد یضمان ایضا و یقال مالی منه حم بالفتح
و الضم ای بد احتمام مثل اهتمام حامة ای طالبة حمام بالکسر تقدیر مرگ حمة بالضم سیاهی حمة الحر معظمه حمة الفراق ما قدر و قضی و اما حمة العقرب فبالتخفیف
و الهاء فیه عوض و قد ذکر فی المعتل اللام حمام بالفتح کبوتر و هی عند العرب ذوات الاطواق من نحو الفواخت و القماری و ساق حر و القطا و الوراشین
و اشباه ذلک یقع علی الذکر و الانثی و الهاء فیه علی انه واحد من جنس لا للتانیث و عند العامة انها الدواجن فقط الواحدة حمامة و جمعها حمائم و حمامات
و حمام و ربما قالوا حمام للواحد حمام بالتشدید گرمابه حمامات جماعت و اما الیمام فهو الحمام الوحشی و عند الکسائی الحمام البری منه و الیمام الذی یالف البیوت
محموم بالضم تب زده و تب گرفته و فی الحدیث فلان کانه فی الحمام ای العلل الحمی ارض محمة ذات حمی و الحماسة الغاضبة یقال کیف الحمامة

واللعامة وهو الا الرجل اي يانفه بادوابل حامة ستتران گزنده وال حم سورتهاي هفتگانه از قران قال الفرا انما هو كقولك آل فلان كانه نسب السور كلها الى حم واما حواميم فليس من كلام العرب فهو قول العامة حمان بالفتح نام مردي حنتم بالنون والتاء كوزه سبز حناتم والصنا ابرها سياه خندمان بكسرتين گرده مردم حوم حومان گير وچيزي بركشتن مرغ وجز ان عم فاضه حوم كله انبوه از شتر حومة القتال معظمه وكذلك من الماء والرمل وغيره حوما بالسكون همعنى حام يكي از پسران نوح نبي عليه السلام وهو ابو السودان يقال غلام حامي وعبد حامي

فصل الخاء ختم مهر كردن عم فاكه يقال ختمت الشي فهو مختوم ومختم شد للمبالغه وتمام گردانيدن يقال ختم الله له بالخير وتمام خواندن قرآن اختتام بپايان بردن نقيض الافتتاح خاتم بفتح التاء وكسرها خيتام باليا خاتام بالالف انگشتري خواتيم جماعت تختم انگشتري در انگشت كردن خاتمة الشي آخره ومحمد خاتم الانبياء بالفتح صلوة الله عليه وعليهم اجمعين ختام گل وموم كه بروي مهر كنند وقوله تعالى ختامه مسك اي آخره لان آخر ما يجدونه رائحة المسك ويقال عليها ختم بالتحريك اي طينة مختومة مثل نفض وقبض بمعنى منقوض ومقبوض ختم بالتحريك بيناي بيني يقال ثور ختم لغت منه ختم للعول رخته شد روي كاسد لعل مختمه بينا در خلقيه نام مردي خثارم مردي فال گير ونام مردي خثعم پدر قبيله از يمن خدمة بالكسر چاكري كردن عم فاضه وكه خادم چاكر خدام الفعتين چاكران غلاما كان او جاريه خدام خادم دادن كسي را خادمة بالتحريك ودوال آبردست وپاي شتر بندند وپاي برنجن خدام بالكسر جماعت وحلقه قومي وفي الحديث الحمد لله الذي نفس خدمتكم اي فرق جمعكم مخدمة خالي خلخال از ساق تخدم سپيدي زير خردگاه پاي اسپ فرس مخدم واخدم ايضا لغت منه خوم مخدمون يراد به كثرة الخدم والحشم رجل مخدوم انكه اورا خادم بري باشد خدما گوسپند سپهاي سپيد خدم بريدن عم فا كه تخديم پاره پاره كردن نخذام بالكسر بيان فرس خدم كه اسپ تيز رو ورجل خذام جوانمرد خذفا ماده گوش از بن الفانيده خذم بالتحريك رفتار تيز ظليم خذوم لغت منه ابن خذام بالكسر مردي از شعيره حرم ميي سار كوه ودرز باز كردن موزه را لم كردن وبريدن وبركشتن عم فا كه اخزم بيني بريده وگوشتش سوراخ وقد تخزم نقبة اي النسق فاذا لم يخزق فهو اخزم وذلك الموضع منه الخزمة واخرم الكهف حرف غيره محرم بكسر الرا بريدگي بيني سار كو خارم جماعت يعني در راههاي راه كوه يعين ذات مخارم اي ذات مخارج مخرمة بالفتح نام مردي اخترام تخرم بريدن وازين بركندن يقال اخترمهم الدهر وتخرمهم اي اقتطعهم واستأصلهم وتخرم زيد فلان اي سكن غضبه وتخرم اي دان بدين الخرمية وهم اصحاب التناسخ والاباحه خرمان بالضم دروغ يقال جاء فلان بالخرمان خورم صخرة بادرز ها خورمة كرانه بيني مردم مخرمش بالضم والكسر الشين بزرگ نش وگونه گشته لاغر خرطوم بالضم بيني وخرخواطيم القوم مهتران قم مخرنطم مرد متكبر خشمناك سرو واكرده ويقال الخشم بن الخزرج وعوف بن الخزرج خرطومان خزم بالتحريك درخت كه از پوست درشتن سازند خزمة يكي سوق الخزامين بازاري در مدينه اخزم مار نر ونام مردي خزامة بالكسر حلقه موين كه در بيني شتر كنند ومهار بروي بندند يقال خزمت البعير بالخزامة عم فا كه ويقال لكل مثقوب مخزوم والطير كلها مخزومة لان وترات انوفها مثقوبة وخزمت الجراد في الارض فيه دركشيدم ملخ را مخازمة دوكس از دو راه مخالف رفتن بايكديگر پيش آيند خزومة ماده گاو ولغت هذيل خزامي خيري دشتي مخزوم پدر حيي از قريش ابن ابي خزم شاعري انبغي است خشوم بن هي يقال خشمته خشماي كسرت خشومه عم فا كه خياشيم الجبال انوفها رجل خشام بالضم سطبر بيني وكذلك الجبل رجل اخشم ما علت بيني خشم بالتحريك مصدر منه عم كافه مختشم مست بحبه خشم اللحم بالكسر اي تغير خشرم جماعت زنبور انگبين لا واحد له من لفظه وخانه زنبور ايضا وسنگ گچ ونام مردي خشارم بالضم والكز ياخصم مستوي فيه الجمع والمونث لانه في الاصل مصدر ومن العرب من ثنيه ويجمعه فيقول خصمان وخصوم خصيم مثله خصمانه جماعت خاصمة خصام پيكار كردن باهم والاسم الخصومة يقال خاصمت فلانا فخصمته خصمه بالكسر ولا يقال بالضم وهو شاذ ومنه قراة حمزة تا خذهم وهم يخصمون لان ما كان من ذلك فاعله ففعلته فان يفعل منه يرد الى الضم اذا لم يكن عينه حرف من حروف الحلق سوى باب كان من الصحيح تقول عالمته فعلمته اعلمه بالضم وفاخرته ففخرته افخره بالفتح لاجل حرف الحلق واما ما كان من المعتل مثل وعدت وبعت ورميت وخشيت وسعيت فان جميع ذلك يرد الى الكسر الا ذوات الواو فانها ترد الى الضم تقول راضيته

فیقلبا الیا صاوافید غمة ونقل حرکته الی الخلة منهم من لا ینقل ویکسر الخا لاجتماع الساکنین خصم که سخت خصومت خصیم خصم با گوشه جوال جامه ودامن جوال
قوع المتاع فی خصم الوعاء ای فی زاویة الوعاء وخصم کل شیء ناحیته وجانبه اخصام العین ما ضمت علیه الاشفار اختصام تخاصم بمعنی و السیف تخصیم حفت
اذا اکل من جدته خضم همه دهان خوردن عع کافه خضمة بفتحتین والتشدید سطبر بازو و معظم هر چیز خضم مثال هجف مرد بسیار عطا و جماعة کثیره
فسان خضیمه که شکیبه خضم بالفتح والتشدید نام مردی و نام ابی الحم مخضرم بفتح الراء لا یدری من فی کرهوا من الثنی مخضرم ایضا شاعری که جاهلیت
واسلام را دریافته باشد چون لبید و پدران هو مخضرم النسب ای دعی ناقة مخضرمة گوشه از گوش بریده امراة مخضرمة خشنه کرده خضرم بکسرتین
بسیار عطا بحر خضرم بسیار آب هر چه فراخ و بسیار باشد خضارم جماعة خضارمة قومی از شام و ذلک ان قوما من العجم خرجوا فی اول الاسلام فتفرقوا فی
بلاد العرب فمن اقام منهم بالبصرة فهم الاساورة ومن اقام منهم بالکوفة فهم الاحامرة ومن اقام منهم بالشام فهم الخضارمة والجراجمة وکذلک من اقام منهم بالجزیرة
فهم الجراجمة والخناجرة ومن اقام منهم بالیمن فهم الابناء ومن اقام منهم بالموصل فهم الجرامقة خضرم مثال هدبد بچه سوسمار و اوله حسل ثم مطبخ ثم خضرم
ثم ضب خطم بینی و هو من کل طایر منقاره ومن کل دابة مقدم الانف والفم و المخاطم الانوف مخطم بکسر المیم و الطاء واحدها اخطم دراز بینی خطام بالکسر مهار خطم
ایضا مهار کردن شتر را عع فاکه ناقة مخطومة و نوق مخطمة شد للمبالغه مختطم غوره خرما که بر وی خطها سپید پیدا آید خطیم نام مردی خطمة نام مردی
از انصار خطمة بالضم بلندی کوه خطمی بالکسر خیر و خلم بالکسر دوست خانه آهو مخالمة دوستی کردن اخلام یاران و دوستان تخلیج دراز لحم خام ام مخم
گوشت کنده خم گنده شدن گوشت پخته یا خام عع فاکه اخام مثله وفی المثل هو السمین لا یخم یضرب للرجل اذا ذکر بخیر و اثنی علیه و رفتن و پاک کردن
چاه و خانه عع قاضه اخمام مثله قلب مخموم نقی من الغش و الحسد خمامة بالضم خاک روبه و خاک چاه و یقال هو من خمان الناس بالضم و بالفتح ای
من رذالهم خمان ایضا نیزه سست خمخمة مثل خنخنة و هو ان یتکلم الرجل کانه مخنون او نوع من الاکل قبیح خمخم بکسرتین گیاهی که دانه او را علف
شتر سازند و بالخاء ایضا غدیر خم جای میان مکه و مدینه بجحفه خمخام بالفتح نام مردی خامة گیاهی تازه و تر و فی الحدیث مثل المؤمن مثل الخامة
من الزرع تمیلها الریح مرة هکذا و مرة هکذا خیمة م خیم مثله خیام بالکسر جماعت و عند العرب هو بیت من عیدان الشجر خیمات خیم جماعت تخییم خیمه
ساختن و بجای مقیم بودن و تخیم بمکان ضرب خیمة به خیم بالکسر خو و طبیعت لا واحد له من لفظه خیم کافه نام کوهی خیومة ترسیدن و بد دلی
کردن عع فاکه خیم پای بر داشتن **فصل الدال** تداءم الماء والشیء بوزن تفعل ای غمره و تراءم الفحل الناقة ای تجللها و تداءمه الامواج
تراکم علیه و تراحمه ایضا داءما علی فعلاء دیوار دامت الحائط ای رفعته دحم سخت سپوختن دحمان دحیم اسم دحسمان بضمتین قلب دحمان
یعنی مرد کندم گون فربه دخشم بالفتح نام مردی درم درمان نزدیک نهادن خرکوش گام را و نرم رفتن ستور عع فاکه دارم بن مالک نام
مردی درم بفتحتین پوشیدن گوشت استخوان آنکه پای را عع کافه کعب ادرم و امراة درماء نعت منه درم جماعت وسوده شدن دندان حیل
ادرم ودرع درمة ای لیثة تسعة والادرم من العراقیب الذی عظمت ابرته بنو الادرم قبیله درماء گیاهی از شورها و خرگوش ادرمت الابل
للاخداع اذا ذهبت رواضعها وطلع غیرها دردم ناقة مسنة درامة بالفتح زن کوتاه بالا درم که نام مردی درخمین مثال شرحبیل سختی درهم بکسر
درهام درهم وهو فارسی معرب وکسر الهاء لغة فیه وجمعها دراهم و دراهیم ادرهم بهام افتادن از پیری بر جای شیخ مدرهم پیر بر جا مانده دسم بفتحتین گنی
چرش و چرب شدن عع کافه تدسیم روغن تر کردن و دسمها المطر ای بلها دسمة بالضم مرد فرو مایه ثیاب دسم سیمناک دسام بالکسر آنچه گوش بدان
استوار کنند و جراحت را و سر بوش شیشه و مانند آن مصدر دسم عع قاضه دسم بچه خرگوش و گیاهی دسیمة مورچه دسم الانثی ملس دسم ایضا
دعم بالفتح ستون فرا نهادن عع بفتحها دعامة بالکسر ستون خانه دعامة قومی که تکیه بر وی کنند در کارها ادعام تکیه کردن بر چیزی دعامتان دو چوب
بکره و یقال لا دعم بفلان اذا لم یکن له قوة ولا سمن دعمی بالضم قبیله دعم بالفتح فرو کردن عع بفتحها و کافه ادغام کذلک یقال ادغمته اللجام و ادغمه
ای غشیهم ادغم سیاه بینی دغماء مؤنث شاة دغماء وفی المثل الذئب ادغم دغمان بالضم مرد سیاه چرده دغام اللکام در دهن اسب و جز را بجای در آمدن ادغام مثل

افعال منه دغم شکستن بینی دغم دندان شکستن بمشبت عع فاکه دحضه یقال دغم فاه مثل دمق وهو علی القلب ادلم مرد سیاه و خر سیاه دلم محققین
مصدر منه عع کافه ادیهام گمدالک یلم گروهی داهیه دحتی و دشمنان وجماعت مورچه و کنه و دنج نزد لقم بکسرتین ناقه دندان شکسته از پیری میم
زایده و قد مر فی القاف ادلهمام تاریک شدن لیلة مدلهمة شب تاریک لهم بالفتح نام مردی دمام بالکسر گوار و که بر چشم خانه و پیشانی کودک
مالند و جز آن دم طلا کردن عع فاضه دموم سرخ رنگ پیه آگنده از شتر و جز آن و قد دُم بالشحم ای اوقع قدر مدمومة و دمیم دیگ بسر جز آن
طلا کرده بر دی دمامة زشت روی عع بضمهما و فاکه دمیم نعت منه دمة بالضم بازیچه و روشش دمة بالکسر لشک اما ... اهطار یکی از
اخهای کلاگموش دوام جماعت علی فواعل کذالک دُمه و دُممة و دم الیربوع حجره ای کنبه دمادم شتهای نرم خاکین دمدمة بر زمین ...
چیزی را راندو کمین و هلاک کردن یقال دمدم الله علیهم ای هلکهم و یموّمة دشت بی آب والمدمم المطوی من الکرار دیامة و دیلمة
بالکسر والتشدید فیهما کوتاه مثل دتابة و دنبه دوم دوام ویلومة همیشگی عع فاضه وکافه دوم ایضا درخت مقل و مقیم بودن فی الحدیث
نهی علیه السلام ان یبال فی الماء الدائم ای الساکن ویقال ظل دائم و دوم بمعنی اودامة همیشه داشتن و جوش دیگ فرو نشاندن تدویم همیشه
بودن بر جای یقال دوّمت الشمس فی کبد السماء کانها لا تمضی و مست کردن خمر و سر گشتن از مستی دوام بالضم گردش سر یقال اخذه دوام ای دوار
تدویم ایضا جوش دیگ فرو نشاندن و تر کردن چیزی و سودن زعفران و زبان گردو هن در آوردن و نیک بر آمدن کبوتر و جز آن در هوا و گردیدن
ویقال دوّم فی الارض و فی الهوا ایضا و انکره الاصمعی یقول دوّی فی الارض و دوّم فی السماء و منه اشتقت الدوامة وهی فلکة ترمیها الصبی علی الارض
فتدوم ای تدور دیفتوت یقال هی مشتقة من دوّمت القدر ای سکنتها من غلیانها و دوّم الکلب ای بعد و بعید ادومة الجندل بالضم نام حصنی اهل
المدینة بشفیحون بالها مدام مدامة خمر مدیم آنکه از بینی وی خون آید استدامة بدرنگ انداختن کار را و دوام خواستن مداومة پیوسته بکاری بودن تداوم
گرد بر گشتن دوّوم مثال هدهد آب سرخ که از درخت سمره بیرون آید یقال حاضت السمرة اذا خرج منها ذلک دهم عدد بسیار از هر چیزی دهوم جماعت و
فرو گرفتن با نبوهی عع کافه یقال دهمهم الامر و دهمتهم الخیل دُهمة سواد فرس ادهم بعیر ادهم ناقة دهماء لیل ادهم ادهمام ادهیمام شدن ادهیمام سیاه
شدن قوله تعالی مدهامتان ای سوداوان من شدة الخضرة والری والعرب تقول لکل اخضر اسود و منه سواد القری لکثرة خضرتها و دهماء دیگ و ...
دهماء دیرینه و طاة حمراء نو و دهماء ایضا هیات مرد شاه و دهمام سرخ خالص دهماء الناس جماعت مردم دُهیماء تصغیر و دهماء و هی الداهیة ادهم ایضا بند
قال الشاعر اوعدنی بالسجن و الاداهم + و دهیم و ام الدهیم سختی و داهیه و نام ناقة عمرو بن الزبان الذهلی که او را و برادران او را کشتند و سرهای
ایشانرا بر دهیم بار کردند و مثل شده است که اثقل من حمل الدهیم و اشام من الدهیم ارض دهثمة بالفتح زمین نرم رجل دهثم مرد نرم خوی تدیکم
بنا خواست در آمدن و چیزی دیکم بالفتح پیر سال خورده دیمة بالکسر باران پیوسته بی برق و رعد دیم جماعت و فی الحدیث کان عمله دیمة تدییم پیوسته
باریدن یقال دیمت السماء مفازة مدیمة ای دائمة البعد دیامیم جماعت ارض مدیمة زمین باران زده **فصل الذال** ذام بالفتح عیب کردن
عع بفتحهما یهمز ولا یقال ذامه و ذامه فهو مذؤم و یقال اذامنی علی کذا ای اکرهتنی علیه ذم نکوهیدن عع فاضه ذمیم نکوهیده قال ابن
السکیت یقال افعل کذا وکذا و خلاک ذم یعنی خلا منک ذم ای لا تذم تذمم ذمة ای قلیلة الماء ذمام بالکسر جماعت مار ذمیم ای کرده آب بینی و بول
ذمیمة الانف چیزی چون بیضه مور که از مسام ترشیبی بیرون آید ذمام بالکسر حرمت اهل ذمة جهود و ترسا ذمة بالکسر ایضا امان و عهد و زینهار اذمام
زینهار دادن و نکوهیده یافتن یقال اذمته فاذممة ای وجدته مذموما و تذمم از نکوهش شدن و خوار مندی نمودن ...
سوار را از کاهلی و ماندگی یقال اذم به بعیره و اذمت رکاب القوم ای اعیت و تاخرت عن جماعة الابل و لم تلحق بها و یقال اخذتنی منه مذمة بفتح الذال و کسر الذال
رقة و عار من ترک الحرمة و یقال اذهب مذمتهم بشیء ای اعطهم شیئا فان لهم ذماما و فی الحدیث ما یذهب عنی مذمة الرضاع فقال غرة عبد او امة یعنی بمذمة الرضاع
ذمام المرضعة قیل فی تفسیره کانوا یستحبون عند فصال الصبی ان یامروا للظئر بشیء سوی الاجرة کانه سأله ای شیء یسقط عنی حق التي ارضعتني حتی اکون قد ادیته

کالمذمة بالفتح لاغیر وهی الخصلة التی یذم علیها خلاف المحمدة استذم الرجل الی الناس ای اتی بما یذم علیه وتذمم ای استنکف یقال لو لم اترک الکذب تاثما لترکته تذمما رجل مذمم ای
مذموم جدا ورجل مذمم للذی لا حراک به وشیء مذم ای معیب وذیم وذام عیب فی المثل لا تعدم الحسناء ذاما یقال ذمته اذیمه وذامة وذممة کلها بمعنی عیب الاخفش
وهو مذیم ومذیمه ومذؤم ومذموم **فصل الراء** رام بچه شتر پوست شتر بچه آگنده که آنرا بو گویند رئمان بالکسر مهر آوردن ناقه بر بچه و بران پوست آگنده
عع کافه ناقة رؤوم ورائمة نعت منه ونیکو شدن و فراهم شدن سر جراحت رؤم گوسپند که جامه و هر چیز را بلیسد و مهربانی نماید قال الشیبانی رامت
شعب القدح اذا اصلحته [illegible] مشهور کردن و بسریشم استوار کردن **عع بفتحها** ارآم آهوان سپید خالص لواحد رئم رؤمة بالضم سریشم ارآم مهربان
گردانیدن ناقه را بر بوو داغ کردن جراحت را تا سر فراهم آرد رتیمة رشته که بر انگشت بندند بجهت یاد کردن چیزی که گفته باشند رتمة کذلک رتمة بفتحتین نوعی از درخت
رتم جماعت ارتام رتیمة بستن رتم شکستن **عع فاکه** یقال رتم انفه بالتاء والثاء رتم ایضا بمعنی مرتوم ویقال ما رتم فلان بکلمة ای ما تکلم بها رثم شکستن
بینی و بخون آلوده کردن **عع فاکه** وطلا کردن بوی خوش بر بینی و آلودن **عع فاضه** رثم بالتحریک سپیدی لب بر بینی اسب ارثام مصدر منه ارثم نعت منه
رثمة بالضم سپیدی خفیف مرثوم مثل ملثوم سیل شتر که بر سنگ آید و خون آلوده شود رجم سنگسار کردن **عع فاضه** فهو رجیم ومرجوم ومرجوم المقتول رجمة واحدة الرجم و
الرجام و آن سنگهای کلان باشد که بر گور نهند تا نشانه شود قیل فی وصیته لا ترجموا قبری ای لا تجعلوا علیه الرجم اراد ان لا یسنم قبره والمحدثون یقولون
لا ترجموا قبری والصحیح انه مشدد ترجم ایضا بگمان سخن گفتن قوله تعالی رجما بالغیب یقال صار رجما لا یوقف علی حقیقة امره رجم بفتحتین گور رجام ایضا مرجاس حجر
مرجم بالکسر ای شدید کانه یرجم به معادیه وفرس مرجم یرجم الارض بحوافره وتراجموا بالحجارة ای تراموا بها وارجم فلان عن قومه اذا ناضل عنهم رجام بالکسر ایضا
موضعی رجامان خشبتان تنصبان علی راس البئر علیهما القو [illegible] رجمة بالضم وجار الضبع یعنی خانه کفتار ویقال ترجم کلامه ای فسره بلسان آخر ترجمان
بفتحتین تلمیاجی تراجم جماعت مثل زعفران زعافر ویقال ترجمان بضم الجیم وترجمان بضمتین لاتباع الجیم مثل یسروع ویسروع رحمة بخشودن و مهربانی کردن
مرحمة کذلک رحم بالضم کذلک قوله تعالی واقرب رحما وقد یحرک الحاء بالضم ایضا **عع کافه** ترحم کذلک یقال رحمته وترحمت علیه وتراحم القوم ای رحم بعضهم بعضا
رحموت من الرحمة یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب خیر من ان ترحم رجل مرحوم ومرحم شدد للمبالغة رحمن رحیم بخشاینده وهما اسمان مشتقان
من الرحمة ونظیرهما ندمان وندیم وهما بمعنی ویجوز تکریر الاسمین اذا اختلف اشتقاقهما علی طریق التوکید کما یقال فلان جاد مجد الا ان الرحمن مختص لله
تعالی لا یجوز ان یسمی به غیره الا تری انه تعالی قال قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن فعادل به الاسم الذی لا یشرکه فیه غیره ویقال لمسیلمة الکذاب رحمان
الیمامة ورحیم ایضا بمعنی مرحوم ام رحم بالضم نام مکه رحم بچه دان وهی مؤنثة وخویشی رحم بالکسر مثله رحوم بالفتح ناقه رحم درد مند بعد از نتاج رحامة
مصدر فیه **عع بضمها** رحم بفتحتین کذلک **عع کافه** رخمة بفتحتین مرغ مردار خوار والرخمة ایضا قریب من الرحمة یقال وقعت علیه رخمته ای
محبته ولینته ویقال القی علیه رخمته ورخمه رخمة وهما سواء رخماء شاة رخماء سپید سر مخمرة کذلک ولا یقال رخمه وفرس ارخم وکلام رخیم ای رقیق رخامة نرمی آواز
عع بضمها ترخیم نرم گردانیدن و انداختن حرف آخر کلمه در ندا رخام ببیضه زیر بال گرفتن ماکیان فهی مرخمة ومرخم ایضا ویقال ما ادری ای الترخم
هو الناس هو بفتح الخاء وضمها مثل جندب وطحلب ترخم ایضا ای ای الخیر رخام بالضم سنگ سپید ونام موضعی رخمای درختی ست ردم رخنه بر کردن
و دربی کردن جامه **عع فاکه** و ستد برآورده ردام بالضم تیز دادن **عع فاضه** ردیم جامه کهنه ثوب مردم مثله و
تردم الثوب ای اخلق واسترقع فهو متردم بالکسر بالفتح موضع دربی کردن تردم دربی کردن جامه را وهو متعد لازم
اردام ساکن بودن بر جائی و برقرار بودن تب ومنه ورد مردم وسحاب مردم رذم از سر بیرون شدن آب از
خنور **عع فاضه** جفنة رذوم وجفان رذم ورذم ویقال ارذم علی الخمسین المنه ادرازم شتر بر زمین
مانده از لاغری رزوم رزام بالضم فیهما مصدران منه **عع فاضه** وکه فی رازم ویقال هنابت القائم علی الارض
رزمه ومرازمة اقامت دراز کردن بر جائی و پی یکدیگر خوردن دو چیز را جمع کردن میان دو چیز بخوردن چنین نان انگور مانند آن یقال رازم

الابل اذا اختلطت بين مرعيين وفي الحديث اذا اكلتم فرازموا يريد سوا الاة الحمد ويقال زمع الرجل مجهولا اذا اضربه المرض زمعة بفتحتين آواز اتاقة بيش بحرى كه بهائم را بانك كنند برشان اله وهو خفي من الحنين وفي المثل زرزمة ولا درة يضرب لمن يعد ولا يفي ويقال ازرزمت الناقة اذا حنت على ولدها وازرزم الرعد ايضا زمزمة السباع صوتها زريم بانك شير بمعني زئير مرزبان الكسر دو ستاره آم مرزم با دشمال زم بالفتح كرد كردن عع فاضة وكه برزمة بالفتح والكسر توارة جامه وحزمي ترزيم بشتوار بستن آزرنيام خشم شدن رزام بالكسر بدرجي ازتيم رسم نشان آمن ورسم كذلك وايضا مفتاعين مهركه بر چوب كنده باشند بجهت انبارها وجزا وهو ايضا بالشين المعجمة وشئ تجلي به الدنانير ونبشتن يقال رسم على كذ او كذا اي كتب و كار فرمودن وسيم كتابهاي وقت جاهليت رسم الدار نشان سراي بازمين هموار شده ترسم نشان سرا جستن رسم آب وان ناقة رسوم انكه اثر سيل وي بر زمين ماند از سختي رسيم مصدر منه جع فاضة ونوعي از رفتار شتر عع فاكه والرسوم الذي يبقى على السير بوا وليلة ارتسام فرمان بردن وتكبير آوردن و دعا كردن بر چيزي ثوب مرشم مخطط رشم مهر كردن انبار را عع فاضة ورشم مهر چوبين رشم بالتحريك علف كه نخستين برآيد وبوي بردن طعام وحريص شدن بر آن عع كافة رشم نعت منه وهر چه بروي خطها ونكار باشد وچيزي اندك نكوهيده غيث ارشم اي قليل مذموم وارشم البرق اي لمع مثل اوشم رضم رضام سنكهاي بزرك كه در عمارت برهم نهند رضمة يكي يقال رضم عليه الصخر يرضم بالكسر رضما ورضم فلان بيته بالحجارة والرضيم البناء بالصخر ورضمت الارض اثرتها للزرع ورضم به الارض اي جلد به الارض ورضم البعير بنفسه اذا رمى بها الارض بر ذو دن مرضوم العصب كانه قد تشنج عصبه رطم در كل افكندن عع فاضة ارتطام در كل افتادن و در كاري كه نتوان از وي بيرون شدن يقال ارتطم عليه امر رطوم بالفتح مرد احمق وزن فراخ فرج ورطم الرجل يرطم بالضم اي نكح والراطم اللازم للشئ رعام بالضم آب كه از بيني كوسپند رود بعلتي عع بفتحها رعمت الشاة وارعمت بمعني شاة رعوم نعت منه رعامي مثل فعالي فزد في جكر وبالغين المعجمة كذلك ورعمت الشمس اي رقبت عينو بهار رغام بالفتح خاك ويقال ارغم الله انفه اي الصقه بالرغام ومنه حديث عائشة رضي الله تعالى عنها في الخضاب اسليته وارغميه رغامي ذكر في العين وهي ايضا قصبة الرئة مراغمة خشم كردن باهم ترغم غضب نمودن رغم ثلث لغات خاك آلود شدن عع بفتحها مرغمة مثله قال النبي عليه السلام بعثت مرغمة ويقال فعلت ذلك على الرغم من انفه ويقال رغم فلان اذا لم يقدر على الانتصاف ويقال رغم انفي لله رغما بالفتح والضم مراغم بالضم وفتح الغين كريز جاي ورفتن جاي قوله تعالى يجد في الارض مراغما كثيرا وسعة رقم نبشتن ومهر كردن عع فاضة قوله تعالى كتاب مرقوم ونوعي از برد ها وكتابه وكتابه كردن ترقيم كذلك رقمة كرانه وادي مرغزار مرقومة زمين كم نبات رقميات دو شدي و بازي ستور رقميات تيرهاي منسوب بموضعي در مدينه يوم الرقم روزي از روزهاي عرب رقم كه سختي بنت الرقم الداهية ويقال وقع في الرقم والرقاء اذا وقع فيما لا يقوم به ارقم مار سيه ارقم جماعت وايضا جي از تغلب رقيم نبشته ولوح كه نامها وقصه اصحاب الكهف بر آنجا نبشته است ركم برهم نشاندن عع فاضة تراكم ترا كم لازم فيه وكرد آمدن ركمة بالضم كل كرد آمده ركام ريك تو ده وابر برهم نشسته مركم الطريق جاده راه رم مرمة نيكو كردن چيزي با خلل را عع فاضة وكه دخوردن في الحديث البقر ترم من كل شجر ويقال كنا اهل ثمة ورمة ثلث لغات غالثم من الاصلاح والرم من الاكل وارم الحائط مرمت خواه شد مرمة بالكسر لب كاو و هر چهارپا باشد وبالفتح لغة فيه ارتمام خوردن وما منه ثم ولا رم اي بد بالفتح والضم فيهما ويقال ماله ثم ولا رم اي شئ رمة بالضم رسن پاره پوسيده رمم رمام جماعت ويهاسمي ذو الرمة ويقال دفع اليه برمته اي بجملته رمة بالكسر استخوان پوسيده رمم رمام جماعت وپوسيدن عع فاكه رميم نعت منه قوله تعالى قال من يحيي العظام وهي رميم رمة بالكسر خاك نمناك مغز استخوان يقال ارم العظم وناقة مرمم ويقال جاء بالطم والرم بكسرها اي المال الكثير ونعجة رماء اي بيضاء ويقال المشاة اذا كانت هزولة ما ترم منها مضرب اي كسر من عظامها لم يصب فيه مخ وارم القوم سكتوا مرموم جنبانيدن لبها بجهت سخن رمرم بالفتح نوعي از درختان وكياه ارمام بالفتح موضعي ترمرم كوبي ورجا قالوا الميم بلا لام رنم بفتحتين آواز وسرائيدن عع كافة ترنم آواز كردانيدن ترنم مثله يقال ترنم

الطائر و ترنم القوس ترنموت ترنم کردن ادوا فیه الواو والتاء کما فی ملکوت رَوم جستن عع فاضه و روم الحرکة الذی ذکره سیبویه هی حرکة مختلسة
مختفاة لضرب من التخفیف وهی اکثر من الاشمام لانها تسمع وهی بزنة الحرکة وان کانت مختلسة مثل همزة بین بین فی قول الشاعر ع اَن زُمّ اجمال و فاق
جیرة * قوله ع ان زم تقطیعه فعولن لایجوز تسکین العین قوله تعالی شهر رمضان فمن اخفی انما هو بحرکة مختلسة ولا یجوز ان تکون الراء الاولی ساکنة لان الهاء
قبلها ساکن وکذلک قوله تعالی انا نحن نزلنا الذکر وامن لا یهدی ویخصمون واشباه ذلک ولا یعتبر بقول القراء ان هذا و نحوه مدغم لانهم لا یحصلون هذا
الباب ومن جمع بین الساکنین فی موضع لا یصح فیه اختلاس الحرکة فهو مخطئ کقراءة حمزة فی قوله تعالی فما اسطاعوا لان سین الاستفعال لا یجوز تحریکها بوجه
من الوجوه ویقال رُمت فلانا و رُمت بفلان اذا سألته بطلب الشیء مَرام موضع جستن رامة موضعی در بادیه یقال فی المثل تسألنی برامتین سلجما
والنسبة الیه رامی علی غیر قیاس وکذلک النسبة الی رام هرمز وهو بلد وان شئت هرمزی رام نوعی از درخت رومان بالضم نام مرد رُوم هم من ولد روم
بن عیصو یقال رومی و روم مثل زنجی و زنج فلیس بین الواحد و الجمع الا الیاء المشددة کما بین تمرة و تمر لم تکن الا الهاء رِهمة بالکسر باران نرم ام
رِهَم رِهام و رَوضة مرهومة نعت منه و ارهمت السحابة ای اتت بالرهام ویقال کنا فی ارهم جانبی فلان ای فی اخصبهما رُهم بالضم نام زنی مَرهَم الجراحة ترجمت
ستند معرب رَیم دور شدن عع فاکه یقال لا تریمه ای لا تبرحه و یقال رِمت فلانا و رِمت من عند فلان بمعنی و استوران که بعد از قسمت جزر و ماند
و کور و یا نردبان و فزونی و فضل یقال لهذا علی ذاک رَیم و یکساعت از روز یقال فلان بقی رَیم من النهار قال فی الجمهرة ابن درید عن الاصمعی قال
قال ابو عمرو بن العلاء کنت بالیمن فاتیت دار رجل سال عنه فقال رجل من الدار اسمک فی الریم ای اصعد الدرجة قال فی الجمهرة و فی السامی ریم
بالکسر آهو سپید … و الجمع ارآم و یقال رَیّم بالرجل و بالساقی اذا انقطع به تریم مقیم بودن بجائی و تیره بودن و مقیم بودن ابر بی باران تریم بالکسر
و فتح الیاء موضعی و مَریَم مفعل من رام یریم فصل الزاء زأمة آواز سخت و سخت خوردن خیر را یقال زأم … صاح به و زئم مجهولا اذا ذعر
زأم لی فلان بالفتح زأمة اذا طرح کلمة لا یدری احق هی ام باطل و زأم ای مات موت زؤام بالضم کرید و ازأمته علی الامر اکرهته علیه مثل ذأمته زحمة
وهی بمنزلة نباة یقال ما تکلم بزحمة ای بنبسة و سکت فما زحم بحرف ای نبس یقال ما یعصیه زحمة ای شیئا زحوم کمان سست او از زحمة انبوهی یقال زحمه
و زاحمه و ازدحم القوم علی کذا و تزاحموا علیه زرم البول که اذا انقطع و کذلک کل شیء ولی وازرمه غیره قال النبی صلی الله علیه و سلم لا تزرموا
ابنی یعنی الحسن بن علی رضی الله تعالی عنهما ای لا تقطعوا علیه بوله و زرم الکلب ای یبس جعره فی جاعرته ای فی استه زرم که هر دو تنگ … و بخیل تزرم تنگ
کردن و بخیل کردن و یقال زرمت به امه اذا ولدته مزرم … گرفته ازرنام مصدر منه ازدرام فرو خوردن زردمة موضع الازدرام فرو خوردن
گلو زَعم سه لغات گفتن عع فاضه قال فی المجمل الزعم القول من غیر صحة و لا اعتماد قوله تعالی زعم الذین کفروا ان لن یبعثوا زعم بالفتح
زعامة پذیرفتار ای زعیم پذیرفتار و فی الحدیث الزعیم غارم زعامة ایضا مهتر زعیم القوم رئیسهم زعامة ایضا سلاح زعم بفتحتین طمع داشتن
ع کافه ازعام متعد فیه مَزعم کاری که بر آن اعتماد نباشد و یقال فی قول فلان مزاعم تزعم دروغ بر بافتن ناقة زعوم و شاة زعوم اذا کان
یشک فیها ابها طرق ام لا فتغبط بالایدی زغوم فرو مانده در سخن تزغم بالمعجمة خشمگین شدن در سخن گفتن و تزغم الفصیل ای حن حنینا خفیفا زقم
زقوم بالفتح … طعام که در دوزخ باد و مسکه باشد زقم خوردن آن عع فاضه قال ابن عباس لما نزل قوله تعالی ان شجرة الزقوم طعام الاثیم قال
ابو جهل التمر بالزبد نتزقمه فانزل الله تعالی انها شجرة تخرج فی اصل الجحیم طلعها کانه رؤس الشیاطین ازقام فرو خورانیدن ازدقام فرو خوردن تزقم
لقمه کردن و افراط کردن در خوردن قال ابن درید الزقوم بالضم و اللام الحلقوم زکام بالضم بیماری سر و دماغ زکم الرجل و ازکم مجهولا و ازکمه الله
فهو مزکوم و یقال فلان زکمة ابویه اذا کان آخر ولدهما زلم بالتحریک و اضافه تیر قمار ازلام جمع هو ایضا الذی یکون خلف الظلف زلم ایضا واحد الازلام
و الجمع الازلام و الاسلم الجذع بد رکار و زلمت الحوض ملأته عع فاضه و یقال هو العبد زلمة بالضم والفتح مع سکون اللام و حرکة و زلما بالفتح ای حقا
و قد … کذلک یقال هی الامة و یقال امرأة مزلمة زنی که دراز نباشد رجل مزلم ای مخفف الهیئة قدح مزلم و زلیم الذی اجید قده و صنعته

وما احسن مارنمّم سمعه من کلم ایضا بد غدا و زلمة بالتحریک نشان و در وشی که بر گلو باشد و نشان که بر گوش باشد آنرا زلمة گویند بالنون ازلم از نعتان منها زلماء
زنمار مونث زلمت عطاءه ای قللته آزلیمام زرد و برگشتن و کوچ کردن و برپا شدن چیزے و بلند برآمدن چاشت یقال ازلام النهار ای ارتفع ضحاه زمام
بالکسر مهار و رشته که در چوب بینی شتر بندند و برے و مهار بندند زمام النعل آنچه دوال برو بندند یقال زممت النعل و البعیر عع فاضه زمم
پیش شدن در رفتن و زمّ بانفه ای تکبر فهو زام قوم زمّم ای شیخ بانوفهم من الکبر و زمّم الجمال شد ہلکة و یقال ما غد الذئب بسخلة فذهب بها زمارا
ای افعا و زمّها الذئب ازو مها بمعنی زمزمة بفتحتین آواز رعد و کلام المجوس عند اکلهم زمزم بفتحتین جائی بمکة و زمزم و عیطل اسمان للناقة زمزمة بکسرتین جماعتی از مردم
زمزم الجلة من الابل زمزیم کذلک یقال داری من داره زمم بفتحتین اے قریب یقال لا والذی وجهی زمم بیته ما کان کذا و کذا ای تجاهه و تلقاءه امرنی
فلان زمم ای قصد مثل امم زمه بالضم موضعی و یقال هو العبد زلمة بالفتح والضم مع سکون الوسط و حرکته ای قده محد العبید قال الکسائی ای حقا
کما مر فی زلمة زنمة و روشی گوش بز یقطع فی الاذن فیترک معلقا و یفعل ذلک بالکرام من الابل و غیرها یقال بعیر زنم و ازنم و مزنم و ناقة زنمة
زنماء و مزنمة واما الذی فی الحدیث الضائنة الزنمة فهی الکریمة لان الضان لا زنمة لها و انما یکون ذلک فی المعز زنیم و مزنم مردی که بقومی ملحق
شده باشد که نه از ایشان بود قوله تعالی عتل بعد ذلک زنیم و یقال هو اللئیم الذی یعرف بلؤمه کما تعرف الشاة بزنمتها مزنّم ایضا ثنته ابن یزم
و نام فحلی از نم یعنی از یربوع زهم بالضم پیه زهمان نام سگی زهمة باد گنده زهومة بوی ریم و چرک مثل زهم بالتحریک چرب شدن دست و ریم گرفتن
عع کافه زهم که نعت منه و قربة مزاهمة نزدیکی یقال ازهم الخمسین ای دانا ازدهم نام اسپی و نام مردی و چرغ و بچه باز زهمان دو برادر از بنی عبس
لحم زیم کافه گوشت متفرق بهر موضع زیم نام اسپی و موضعی **فصل السین** سأم سآمة سآم سآمة بستوه آمدن عع کافه جبل سوم
نعت منه سیّم کذلک ستهم بضمتین کلان سرین میم زائده سجوم سجام روان شدن اشک عع فاضه انسجام کذلک سجم متعد منه عع
فاضه و که عین سجوم نعت منه ارض مسجومة ای ممطورة و انسجمت السماء مثل انجمت انجم سحم و هو الجبل الذی لا یرعو سحمة بالضم سیاهی سحم
نعت منه و عبارت از گیسو و روشن سحام بالضم نام سگی سحم بفتحتین درختی سحاء مثله اسحمان بکسر من کوهی سخمة سیاهی سخم نعت منه سخام سیاهی دیگ
تسخیم سیاه کردانیدن ثوب سخام املس بالضم جامه نرمینه چون خز و قرو مانند آن ریش سخام قطن سخام بین الملس لا من السواد سخام سخاخیم
خمر نرم خوار سخیمة کینه سدم بفتحتین پشیمانی و اندوه عع کافه نادم سادم ندمان سدمان نعت و یقال هو اتباع و یقال ماله همّ و لا سدم الا ذلک
رکیة سدم بفتحتین و سکون اذا دفنت یعنی اگنده شد سدم کرفحل غالب شهوت و رجل سدم خشمگین فنیق مسدم فحل و هر سه سدوم بالفتح شهر قوم
لوط سرم بالضم دهان روده که مخرج ثفل ست سرحم دراز مثل سلجم سرسم درختی ست سیاه سرطم ... یقال فلان فی اسطمة قومه ای فی
وسطهم ... الصاد کذلک اطسمة مثله علی القلب اطم جماعت و مع التاء ایضا یعنی اساتم بلغة تمیم اسطم بضمتین ... دریا اسطام بالکسر تیزی تیغ و
فی الحدیث یا العرب سطام الناس احدهم سعم بفتحتین نوعی از رفتار شتر عع بفتحها ناقة سعوم بالفتح نعت سقام بالفتح بیماری سقم بالضم سقم بفتحتین
کذلک مثل حزن و حزن عع کافه فهو سقیم و اسقمه الله مسقام بیمار عع سقام نام وادی سلم دلو که یک گوشه دارد و نام مردی سلمی نام زنی و کوهی
از دو کوه طی و حیی از وارم سلمة بفتحتین نام مردی از بنی قشیر و هما سلمتان سلمة الشر و سلمة الخیر سلمة بکسر اللام ایضا نام مردے و سنگ سلام جماعت سلیم
بالتصغیر قبیله و نام مردی ابو سلمی نام مردی سلمان نام کوهی و نام مردی سلم بفتحتین پیش دادن بها و منه بیع السلم و گردن نهادن استسلام
مثله و درخت عضاه سلمة یکی سلم بالضم والتشدید نردبان سلالیم جماعت و ربما سمی الغرز بذلک سلام سلامة بالتشدید فیهما نام مردان سلم بالکسر آشتی و صلح
و هو یفتح یکسر یذکر و یونث و سلام کردن اسلام و منه قرا ابو عمرو ادخلوا فی السلم کافة ذهب بمعناها الی الاسلام و صلح کننده یقال انا سلم لمن سالمنی
سلام بالفتح تحیت و رستگی و گردن نهادن و نامی از نامهای خدا تعالی و درختی و هو بالکسر ایضا سلامة یکی و پاکی از عیبها سلامان درختی سلامیات بالضم و فتح المیم استخوانها
انگشتان سلامی علی افعالی استخوان که در سبل شتر باشد سالم پوست میان بینی و چشم و نام مردے سلیم مارگزیده کانهم تفائلوا له بالسلامة و درست و نام مردی

قلب سليم اي سالم قال ابن السكيت يقال لا بذي تسلم ما كان كذا وكذا ولا بذي تسلمان ولا بذي تسلمون ولا بذي تسلمين ولا بذي تسلم قال معناه لا والله الذي
يسلمك ما كان كذا وكذا ويقال لا وسلامتك ما كان كذا ويقال اذهب بذي تسلم يا فتى ويثنى ويجمع ايضا اي اذهب بسلامتك قال الاخفش قوله ذي
مضاف الى تسلم وهو نادر لانه ليس شئ من الاسماء يضاف الى الفعل غير اسماء الزمان كقوله تعالى هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم ومثله قول الشاعر
شعر آية تقدمون الخيل شعثا كان على سنابكها مداما اضاف آية الى تقدمون سلامة بي گزند وبي عيب شدن ورهائيش يافتن ع كافيه يقال
سلم فلان من الآفات سلامة تسليم رهانيدن يقال سلمه الله منها وبي گزند داشتن يقال سلمه الله وسپردن يقال سلم اليه الشئ فتسلمه اي
اخذه وگردن دادن بحكم وقضا وسلام كردن يقال سلم عليه اسلام بيع سلم كردن وكار بكسي سپردن يقال اسلم امره له قوله
تعالى ومن يسلم وجهه بعضه بعضا بر آمدن واسلام آوردن وفروگذاشتن تسالم تصالح مسالمة مصالحة استلام بسودن سنگ را
بلب يا بدست استسلام گردن دادن ويقال سلمت الجلد السلمة بالكسر اذا دبغته بالسلم اسيلم عرق بين الخنصر والبنصر سلامة ابا لكسر نام
ابي سلمي بكسر ميم الشاعر غول يعني وخط سال سلجم بالفتح دراز سلاجم تيرهاي دراز پيكان ويقال حمل سلجم وسلاجم بالضم دراز واشد
فيها سلاجم بالفتح سلهم بالكسر نام مرد سلهم بالفتح نام قبيلة از مذحج مسلهم گونه گشته اسلهام گونه برگشتن سم بالفتح سوراخ وزهر وهما بالضم ايضا سموم
سمام جماعت زهر دادن زهر در طعام كردن وقصد كردن يقال سممت سمك اي قصدت قصدك وصلح كردن درميان دوكس وسر قاروره را استوار
كردن ع فاضه سم الخياط سوفار سوزن سموم الانسان ومسامه سوراخهاي گوش وبيني ودهان مردم سم يكي بالفتح والضم مسام الجسد سوراخهاي
تن هرسوي اسم ايضا بالفتح كل شئ يخرج من البحر كالودعه ويقال ماله سم ولا سم غيرك يعني سمان دو هر كب يعني اسب وسمت النعمة اي خصت
سامة خاصة يقال كيف السامة والعامة وجانور زهردار سام ابرص كربه اهل السمة خاصه وخويشان اهل للنجاة آنها كه خويش نباشند
فلان يتسم ذلك الامر بالضم اي يتسبره وينظر ما غمده سموم بالفتح باد گرم وتونث يقال منه سم يومنا بالضم فهو يوم مسموم سمائم جماعت قال ابو عبيدة
السموم بالنهار وقد يكون بالليل وقد يكون بالنهار سمامة بالفتح نوعي از مرغان سمام جماعت وايضا ناقة سريعة سمسم بالفتح روباه ونام موضعي رمل
سمسام خفيف سريع سمسماني بالضم ايضا سمسم بكسرتين كنجد سمسمة بكسرتين مورچه سرخ سماسم جماعت سنام بالفتح كوهان اسنمة جماعت سنام
الارض نحرها ووسطها اسنمة بالفتح وضم النون پشته هم نبت سنم بكسر گياه بلند بعير سنم بزرگ كوهان ويقال ارسنم على وجه الارض استم الدخان اي
ارتفع تسنم برآمدن بر چيزي تسنيم آبي در بهشت وتسنيم القبر خلاف تسطيحه يعني خرپشته كردن گور را سومة بالضم نشان گوسپند ونقصان مرد حرب
تسوم نشان جنگ بستن بر خود وفي الحديث تسوموا فان الملائكة قد تسومت تسويم گذاشتن حكم بر كسي رها كردن تا هرچه بايد كند ورها كردن ستور با چرا ابل
المسومة المرعية والمسومة ايضا المعلمة قوله تعالى من الملائكة مسومين قال الاخفش معلمين يكون مرسلين خليهم من قولهم سومت الخيل اي ارسلتها ومنه السائمة
وانما جاء بالياء والنون لان الخيل سومت وعليها ركبانها وغارت كردن يقال سومت عليهم اي اغرت عليهم عشت فيهم قوله تعالى حجارة من طين مسومة اي عليها
امثال الخواتيم سام رگهاي زر در كان سامة يكي نام مردي ومرگ ومنه قولهم عليك السام سام نام پسر نوح عليه السلام هو ابو العرب سام ابرص سام جنبنده سوم حرين ع
فاضه سام [illegible] سيماء جماعت سامة بعلف [illegible] تعالى فيه تسيمون [illegible] المبالغة المكان يقال سامه سوا آهسته [illegible] على مكان [illegible]
كذلك [illegible] سيمة حسنة وانه لتعالى السيمة وسيمة حسنا [illegible] يعني خوار وخدمت [illegible] وسامه اي كلفه [illegible] سامة الريح [illegible] علامت نشان
در روي قوله تعالى سيماهم في وجوههم وقد يجيء سيماء وسيمياء ممدودين سهم تير سهام جماعت وبره سهمان بالضم جماعت سهم البيت گرداگرد خانه مسهم برد مخطط سهمة بالضم خويشي
نصيب سهام بالفتح گرمي وسموم يقال سهم الرجل مجهولا اذا اصابه السموم سهام بالضم باريكي وتغير رنگ ويقال منه سهم وجهه بفتح الهاء وضمها سهوم بالضم والفتح سهما وبياري شتر تغير مسهوم
نعت منه وسهام [illegible] ناقة باريك ابل سواهم اغيرها السفر مساهمة تير قرعه زدن باهم يقال ساهمه فسهمته واسهم بينهم القى قرعه استهام اقراع تساهم تقارع [illegible]
در فرش وبابه فصل الشين شام [illegible] شهام [illegible] يو رجل شام وشام على فعال [illegible] ومنسوب يقال شامي [illegible] الشعر ضرورة فحمول على اقتصار النسبة على ذكر البلد وامراة شامية وشامية بالتخفيف

فیها مشامة سو دست چپ و کذلک شامة یقال قعد فلان شامة و یقال یا فلان شائم بنا صحابک ای خذ بهم شامة و یقال نظرت یمنة و شامة شوم بالضم بدفال
نقیض یمن رجل مشئوم و مشوم شائم نقیض ایامن یقال شأم فلان علی قومه فهو شائم اذا جر علیهم الشؤم و شئم علیهم فهو مشؤم قوم مشائیم والعامة
تقول فهو میشوم و تشاءم فال بد زدن بوی شنودن خویشتن را بشام نسبت کردن اشام بشام رفتن شئم بفتحتین سرما و سرد شدن عع کافه
یقال غداة شیمة که و مای شئم شبام بالکسر چوب بفوزبند بر بغاوه حی از عرب شبابان دو رشته بند برقع شبرکم بالضم دانه مانند نخود و مرد کوتاه و بخیل
و نام مردی شبرمان نام جای شتم دشنام دادن عع فاضه و که شتیمة دشنام تشاتم تساب مشاتمة مساب شتیم مرد ناخوش روی شتامة مصدر
منه عع بضمهما و شیر شحم پیه شحمة الارض سار وغ سپید شحمة الاذن نرمه گوش مشحم پیه بسیار خورنده و دارنده شحیم فربه شحامة مصدر منه عع بضمهما
و یقال شحم فلان اصحابه ای اطعمهم الشحم عع بفتحهما فهو شاحم شحام پیه فروش شحم که پیه خوار شحم بفتحتین مصدر منه عع کافه اشخام بوی کردانیدن
شیر و یقال شخم الطعام و شخم ای فسد بالفتح والکسر و شخمه غیره شدقم نام فحل نعمان بن المنذر شدقمیات شتران منسوب بان فحل ایضا فراخ گوشه دهن
منزرایده شذیمان بالضم الذال گرگ شرومم شریم زن مفضاة یعنی هر دو فرجش یکی شده شرم ساخانه از دریا و شکافتن اندک مال دادن
عع فاکه صلته باللام عشب شرم گیاه بلند که سر ها وی خورده شود شارم تیر که گوشه نشانه را شکافد شریم خسته باز گشتن صید و شکافتن و فی
حدیث ابن عمر انه اشتری ناقة فرای بها تشریم الظبیار فردها و تشرم ای تمزق و تشقق شرمة بالضم نام کوهی شرم کفته بینی شدن عع کافه شرم
نعت منه شرذمة بکسرتین گروهی از مردم و پاره از هر چیز توب شراذم ای قطع یعنی پاره پاره شیظم سخت دراز شیظمة مونث شیظمی جوان
تن آور و اسب خوش آینده رحیل شغموم و جمل شغموم بالضم دراز شغامیم درازان نیکو صورت شکم بالضم پاداش دادن عع فاضه اشکام کذلک
فاذا کان العطاء ابتداء فهو شکد بالدال یقال منه شکمه ای جزیه و فی الحدیث انه صلی الله علیه و سلم احتجم فقال اشکموه ای اعطوه اجرة شکیم
دهانه لگام شکیمة کذلک گوشه دیگ شکائم جماعت و فلان شدید الشکیمة اذا کان انفا ابیا و فی المثل ذو شکیمة لا ینقاد و شکمت الوالی ای
رشوته شکم شکیم ایضا گزیدن مشکم بالکسر نام مردی شلم بالفتح والتشدید نام موضعی بشام و یقال هو اسم مدینة بیت المقدس بالعبرانیة و هو لا ینصرف للعجمة و وزن
الفعل شلجم شلغم شتم بوییدن شمیم کذلک عع کافه قال ابو عبیدة عع فاضه لغة و قولهم یا ابن شامة الوذرة کلمة معناها القذف اشمام بوییدن
اشتمام تشمم بوییدن مشامة مفاعلة منه و ایضا الدنو من العدو حتی یتراای الفریقان و یقال شامم فلانا ای انظر ما عنده و شاممت الرجل
ای قاربته و دنوت منه تشام تقارب شمام بالفتح نام کوهی و بکسر المیم ایضا و له راسان سمیان ابنی شمام شمم بفتحتین بلندی بینی اشم نعت منه جبل اشم
وی الشمام شمام ایضا سراستیخ رفتن و بحیث و بر است گشتن قال الخلیل یقال للوالی اشممنی یدک و هو احسن من ناولنی یدک و یقال عرضت علیه کذا فاذ اشممه
ای لا ایده اشمام الحرف هو ان تشمه الضمة او الکسرة و هو اقل من روم الحرکة لانه لا یسمع انما یتبین بحرکة الشفة و لا یعتد بها حرکة لضعفها و الحرف
الذی فیه اشمام ساکن او کالساکن مثل قول الشاعر متی انام لا یؤرقنی الکری قال سیبویه العرب تشم القاف شیئا من الضمة و البیت من الرجز فلو
اعتددت القاف بحرکة الاشمام لانکسر البیت و لصار من الکامل لان تقطیع رقنی الکری متفاعلن و ذلک من ارکان الکامل قنت شمیم
ای مرتفع مشموم مشک یقال شهمه ای افزعه مشهوم بد عور شهامة تیز خاطر و چالاک شدن عع بضمهما فهو شهم نعت منه ای جلد
ذکی الفواد شیهم خار پشتک شهام غول شامة خال شام جماعت شیم مشیوم اشیم با خال شیم جماعت و هی ایضا ضرب من السمک و یقال
شامة و لا زهراء ای ناقة سوداء و لا بیضاء شوم بالضم سیاهان یقال بنات المخاض شومها و حضارها ای سودها و بیضها و رواه ابو عمرو
و شیمها شیمة پوستی که بچه در وی باشد در رحم مشائم جماعت شیم در نیام کردن و برکشیدن شیم هو من الاضداد و سر در آوردن گستین و بیدار ان
در برق و جز آن عع فاکه و تشیمه الضرام ای دخله و اشام الکسی ای اصاره منظورا الیه اشیام درآمدن در چیز شیمة بالکسر خوی و خاک که کنده از زمین شیم جماعت اشیمان نام موضع و
موضع اشیم نام مردی فصل الصاد صتم درشت غلیظ صتم جمل صتم رجل صتم بسکون التاء و تحریکها والجمع صتم ناقة صتمة و یقال الف صتم بالتسکین ای تام

ای محکم صحم سیاه که بزردی زند اصحمة نام مردی صحائة از تره ها البلدة صحا گردناک اصحیمام زرد رنگ شدن و زرد شدن تره یقال اصحمت [illegible] فانا
مصطحم ای قائم منتصب صدم کوفتن ع فاکه مصادمة تصادم اصطدام باهم کوفتن و برهم زدن صدمتان بکسر الدال دو کرانه پیشانی و فی الحدیث
الصبر عند الصدمة الاولی یعنی الصبر محمود عند اول الرزیة صدام بالکسر بیماری که در سر ستوران باشد و العامة تضمه و هو القیاس صرم حرم معرب برن ع
فاکه و سخن را قطع کردن یقال صرمت کلامه ای قطعته و الاسم الصرم بالضم و بریدن درخت خرما از بن اصرام وقت بریدن درخت در شدن و درویش شدن
یقال اصرم الرجل اذا افتقر اصطرام بریدن انصرام تصرم بریده شدن و تصرم ای تجلد تصارم ای تقاطع تصریم پاره پاره کردن کوه را و بریدن
درخت را ناقة مصرمة شتر پستان بریده بی شیر صرم بالکسر خانه های مردم مجتمع یکجا اصرام اصارم جماعت صرمة بالکسر یک گله شتر مقدار سی عدد و یکبار برهم
صرم کافه جماعت صرمان کرگ و زاغ صرماء دشت بی آب صرام بالفتح و الکسر بارهای درخت بریده صرام بالضم باقی مانده شیر که بار دیگر دوشیده شود و نامی از
نامهای حرب و سختی مصرم بالکسر داس خشاوه صارم تیغ بران رجل صارم مرد دلیر جلد صرامة مصدر منه ع بضمهما صریم شب تاریک و صبح و هو من الاضداد
و بریده قوله تعالی فاصبحت کالصریم ای احترقت فاسودت صریمة عزیمت بر کاری و پاره ریگ توده جدا یقال فی صریمة و پاره از حظا قستان و سلمستان زمین
در ده کشت صیرم در شبانروزی یکبار خوردن یقال فلان یاکل الصیرم یقال صکمته ای ضربته و دفعته صکمة کوفتن سخت یقال صکمته صوائکم الدهر و
یقال الفرس یصکم اذا اعض علی لجامه و مد راسه صلم گوش از بن برکندن ع فاکه رجل اصلم نعت منه صلم گوش از بن بریده و یقال للظلیم مصلم الاذنین
وانه کذلک خلقة صلامة بالکسر گروهی از مردم صلامات جماعت صیلم داهیة و شمشیر اصطلام از بن برکندن اصلخمام برپای ایستادن صلخدم شتر استوار میم
زائده فرس صلدم بکسرتین سپ استوار صلدمة مونث راس صلادم بالضم سر سخت صلادم بالفتح جماعت صلقمة برهم زدن دندانها و یقال فیه
میم زائده صمام بالکسر بند قاروره تقول صممت القارورة ای سددتها ع فاضه و اصممت القارورة ای جعلت لها صماما صمم بفتحتین کری ع کافه
اصم نعت منه صم جماعت حجر اصم ای صلب مصمت صمم ناشنودن اصمام کر کردن و کر شدن و کر یافتن کسی را تصام خویشتن را کر ساختن یقال اصمه الله فصم اصم
ایضا بمعنی و یقال صمت حصاة بدم ای ان الدماء کثرت حتی لو القیت حصاة لم یسمع لها وقع لانها لا تقع علی الارض و یقال صمام صمام ای تصاموا فی
السکوت صمام فتنة و داهیة و یقال للداهیة صمی صمام مثل قطام ای زیدی و قول امری القیس صمی ابنة الجبل لهذا المعنی شهر الله الاصم ماه رجب قال الخلیل انما
سمی بذلک لانه لا یسمع فیه صوت مستغیث و لا حرکة قتال و لا قعقعة سلاح لانه من الاشهر الحرم و یقال صمه بالعصا ای ضربه بها و صم صداه ای هلک ع
فاضه و قولهم اشتمل الصماء ای اشتمل الشملة التی تعرف بهذا الاسم لان الصماء ضرب من الاشتمال و هو ان یرد الکساء من قبل یمینه علی یده الیسری و عاتقه
الایسر ثم یرده ثانیة من خلفه علی یده الیمنی و عاتقه الایمن فیغطیهما جمیعا و عند الفقهاء هو ان یشتمل بثوب ثم یرفعه من احد جانبیه فیضعه علی منکبیه فیبدو منه
فرجه صم بالکسر نام شیر و الداهیة صمة مرد دلیر و مار نر صمم جماعت درید بن الصمة نام مردی صمیم الشی خالصه و لبه یقال هو فی صمیم قومه و صمیم الحر و البرد اشدهما صمان
بالکسر زمین درشت و نام جای صمصام صمصامة تیغ بران که باز نگردد و نام شمشیر عمرو تصمیم گذشتن در کار و در عزیمت و گذشتن شمشیر از آنچه بروی آید از استخوان
و آهن و جز آن فاما اذا اصاب السیف المفصل یقال طبق و لا یقال صمم و گزیدن و دندان فرو بردن رجل صمصم بالکسر مرد درشت گذاره بایه و ان شعر
صنم بفتحتین بت اصنام جماعت و یقال انه معرب شمن صهمیم خالص هر چیز از نیکی و بدی و یقال المیم فیه زائدة صهمیم ایضا شتر بدخوی و
الذی لا ینثنی عن مراده صوم روزه و درخت بلغت هذیل واحدها صومة و کلیسای ترسایان و سرگین شتر مرغ و روزه داشتن صیام مثله و
ایستادن بی کار یقال صام الفرس ای قام بلا اعتلاف و میان روز راست ایستادن یقال صام النهار و ایستادن باد و خاموش بودن منه قوله انی
نذرت للرحمن صوما قال ابن عباس رضی الله تعالی عنهما صمتا قال ابو عبیدة کل ممسک عن طعام او کلام او سیر فهو صائم و قوم صوم و صیم بالتشدید رجل
صومان ایضا و خیل صائمة و صیام مصام الفرس و مصامة موقفه فصل الضاد ضبارم شیر سخت خلقت ضنیثم شیر مثل ضیغم ابدلت عینه
تاء و منهم من یقول ضیثم بالیاء من الضبث و هو القبض و المیم زائدة ضجم بفتحتین کژی ع کافه و ان یمیل الانف الی احدی جانبی الوجه عوج جانب [illegible]

اختلف الحجم گزیدنی دکر نکنند تعضا جم گزدنان ضبیثه منجم نوعی از عرب ضخم سطبر از هر چیزی ضخمة مونث ضخمات بالتسکین لانه صفة وانما یحرک اذا کان اسما مثل جفنات و ثمرات ضخامة ضخم کانه مصدر ان منه ع بضمهما فهو ضخم و ضخام بالضم و هم ضخام بالکسر و هذا اضخم منه و قد شدد آخره فی الشعر کقول رؤبة ثمه ضخمان و جمعه ضخم یحب الخلق الاضخما لانهم اذا وقفوا علی اسم شددوا آخره اذا کان ما قبله متحرکا یقولون هذا احمد و عامر و جعفر ضخمة عظامة المراد یعنی با شجه سر زن که زنان بندند تا کلان نماید ضرام بالکسر فروغ آتش و منه ضرمة بفتحتین نیم سوخته یقال ما بها نافخ ضرمة اذ ما بها احد ضرمه نیم سوخته یقال ضرم الشیء ای اشتد حره و ضرم الرجل اشتد جوعه و ضرمت النار و اضطرمت و تضرمت ای التهبت اضرام تضریم فروزانیدن و تضره علیه غضبه شد و فرس ضرم که شدید العدو و ضرم ایضا گرسنه و جوزه عقاب ضرزمة سخت گزیدن و دندان فرو بردن افعی ضرزم بکسرتین نعت منه ناقة ضرزم اندک شیر کلان سال ضرغامة شیر ضرغام کذلک ضرغم الابطال شیری نموده ایران ضغم گزیدن ع بفتحهما ضغامة بالضم ... ضیغم گزنده و شیر ضمم فراهم آوردن چیزی را بچیزی انضمام فراهم شدن یقال ضم الیه فانضم ضمامة و تضام القوم و ضمت علیه ... اضمامة من الکتب الاضبارة یعنی پشتواره یقال جاء فلان باضامة من کتب ای ... الجماعة و یقال للفرس سباق الاضامیم ای الجماعات ضمام بالکسر ... فراهم آوردن اسد ضماضم بالضم ای یضم کل شیء ضمضم مثله و ایضا غضبان ... ضیم ستم کردن ع فتح ... مستضام ای مظلوم ... اظلمت مجهولا و فیه ثلث لغات ضیم و ضیم و ضوم کما قیل فی بیع ... کوه فصل الطاء طحمة سیل معظمه طحمة اللیل کذلک یقال ... طحمة من الناس ای جماعة طحماء نوعی از گیاه و رجل طحمة مثال همزة شدید العراک طحرمت اسعار و طحرمتها ... طحمة بالضم سیاهی نوک بینی گبش اطحم و فرس اطحم ... طرم بالکسر ... پیرانه بالضم ... دندان یقال طرمت اسنانه و اطرمت ایضا ... اطرخم ای ... بانف ... تام ... مم سرفرو بر د و طلسم مثله اطرهام باعتدال ... طسم قبیله از عاد و نابدید شدن ... فاکهة ... از سورتهای قرآن جمعت علی غیر قیاس و الصواب ان ... طسم ... طعام ... خوردنی و فی الحدیث کنا نخرج صدقة الفطر علی عهد رسول الله صلی الله علیه و سلم ... طعام ... طعم بالفتح مزه و اشتهای طعام یقال لیس له طعم و ما هو بذی طعم و خوردن طعم بالضم چشیدن ع کافة طاعم نعت من ... قوله تعالی فاذا طعمتم ای اکلتم و قوله تعالی و من لم یطعمه ای لم یذقه و یقال قبل طعمه ای اکله طعمة بالضم خورش یقال جعلت ... طعمة ... کسب یقال فلان عفیف الطعمة و خبیث الطعمة ... الکسر ... فلان ... الطعمة بالکسر و الشربة ایضا استطعام طعام خواستن تلقین خواستن امام ... قرائت و فی الحدیث ان استطعمکم الامام فاطعموه ای اذا استفتح فافتحوا علیه اطعام خورانیدن و رسانیدن درخت میوه را یقال اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها اطعام هو افتعال مزه گرفتن غوره یقال طعمت البسرة مستطعم ... بفتح العین جای فله و رجل مطعم بکسر المیم شدید الاکل و بالضم مرزوق مطعمة بفتح العین و کسرها کمان قال الشاعر و فی الشمال من الشریان مطعمة ... ای عجسها عطف و تقویم مطعام بکسر بسیار طعام دهنده قال الفرا یقال جزر طعوم و طعیم اذا کان بین الغثة و السمینة و قولهم تطعم تطعم ای ذق حتی تشتهی و تاکل مطعمتان و انگشت پیش هر مرغی طغام بالفتح فرومایه واحده و جمعه سواء و فرومایه مرغان طغامة واحد الذکر و المونث سواء مثل الطغامة و لا یعرف له اشتقاق طلمة بالضم کوماج و فی الحدیث انه علیه السلام مر برجل یعالج طلمة لاصحابه فی سفر قد عرق فقال لا یصیبه حر جهنم ابدا اطلخم ای تکبر بانفه مثل اطرخم و اطلخم اللیل ای اسحنکک طلخام بالکسر موضعی با بحار ایضا و ماده فیل طلخوم بالضم آب بی مزه طلم ... داشتن ع فاکهة ... یقال ... طلامة ... طلامة و بریدن موی طلوم گره زدن موی را الطامة روز قیامت اطامة وقت بریدن موی پشم شدن استطعام ... تطلیم ... درخت فرو آمدن مرغ طلیم ... گرفتن و دویدن ع فاکهة رجل طمطم بکسرتین کنکلاج طمطمانی بالضم مثله طمطم ... یقال ... ای باکمال الکبر فرس مطهم و رجل مطهم تمام الخلق و هو التام من کل شیء و جه مطهم ای مدور تام و منه الحدیث فی وصف النبی صلی الله علیه و سلم

لم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم ای لم یکن بالبدور الوجه ولا بالموجن ولکنه مسنون الوجه ویقال تطهمت الطعام اذ اکرهته وما ادری ای الطهم هو ای ای الناس هو

طهمان بالفتح نام مردی طامه الله علی الخیر یطیمه اجبله مثل طانه **فصل الظاء ظلام** مثل ان هو بکا ام الجلبة ظلیم مظلمه ستم کردن **ع ع کر فا**

واصله وضع الشیء فی غیر موضعه وقوله تعالی ولم تظلم منه شیا ای ولم تنقص یقال من اشبه اباه فما ظلم [illegible] الذی [illegible] ظلامة

ظلیمة مظلمة کبسر اللام داد خواهی تظلمنی فلان ای ظلمنی مالی وتظلم منه ای فریاد کرده شد ازو [illegible] القوم [illegible] نظلام اسم [illegible]

واحتمال کردن ستم وفی افتعال منه ثلث لغات منهم من یقلب التاء طاء ویظهر الظاء والطاء جمیعا فیقول [illegible] فی الاطلام فیقول

اظلم وهو اکثر اللغات ومنهم من یکره ادغام الاصلی فی الزاید فیقول اظطلم ظلیم مثال فسیق بسیار ستم [illegible] خلاف النور وبضم اللام لغة

فیها ظلم ظلمات جماعت ظلمات بفتح اللام وسکونها کذلک اظلام تاریک شدن قالوا ما اظلمه [illegible] ظلمة بالکسر معنی و در تاریکی

شدن قوله تعالی فاذا هم مظلمون ظلام بالفتح تاریکی اول شب ظلماء شب تاریک تاریکی یقال لقیته ادنی ظلام [illegible] اول کل شیء او ادنی

وقیل اول فی ظلمة بضمتین ای اول شیء یسد بصرک فی الرؤیة وقیل لثلث من لیالی الشهر [illegible] علی [illegible] قیاس

لان قیاسه ظلم بالسکون لان واحدها ظلماء مظلوم شیر که پیش از حزات شدن خورده شود ظلیم [illegible] بینه ظلم و [illegible] اذا سقی

منه قبل ان یروب ویخرج زبده وظلمت البعیر ای نحرته من غیر داء وظلم الوادی اذا جاوز [illegible] لم یتحقق [illegible]

وذلک التراب ظلیم وهو ایضا شترمرغ نر ظلمان بالکسر والضم جماعت ظلم بالفتح آب داری دندان [illegible] بالضم جماعت اظلم [illegible]

فصل العین عیام درمانده عتمة وقت نماز خفتن وبعد از غیبت شفق از ثلث اول [illegible] شبر [illegible] فرود آرد ستور

بیستان یقال حلبنا عتمة عتوم ناقة لا تدر الا عتمة ویقال عتم اللیل یعتم [illegible] عتمة [illegible]

عاتم وقری عاتمة ای ممس بطی وعتم قراه واعتم وعتم ای ابطأ وعتم عن الامر ای کف [illegible]

ای نما احبس فی ضربه والعامة تقول فما عتبت یقال عتمنا من العتمة کما یقال [illegible] بضمتین [illegible]

باشتی عثم کژ بسته شدن استخوان شکسته **ع ع فاکه** وکژ بستن لازم متعدی وتست [illegible] انشا [illegible] ناقه ستور

عثیم مذکر وکبیر وفی المثل الا اکن صنعا فانی اعتثم ای ان لم اکن حاذقا فانی اعمل علی قدر [illegible] خذ [illegible] ای [illegible]

جمل عیثوم شتر بزرگ وپیل ماده وکفتار عیثام درختی عثمان نام مردی وبچه شوات **عجم** بن مغزه مثل [illegible] وهو [illegible] شتران خردسال

عجوم جماعت وفندان فرو بردن بر چوب جزآن بجهت آستن سختی ودستی آن **ع ع فاضربه** ویقال عجمت عوده [illegible] عواجم دندانها

ویقال هو الصعب اذا کان عزیز النفس والتور یعجم قرنه اذا ضرب به الشجرة یبلوه وجنبانیدن شمشیر بجهت تجربه ونقطه نهادن

بر حرف ویقال اعجمت الحرف وعجمة ولا یقال عجمت الحرف ومنه حروف المعجم ومعناه [illegible] الخط المعجم کما تقول مسجد الجامع

وصلوة الاولی ای مسجد الیوم الجامع وصلوة الساعة الاولی والمعجم ایضا معنی الاعجام مثل المخرج المدخل ویقال اعجمت الکلام [illegible]

خلاف اعربته عجم بفتحتین دانه خرما وتکسک انگور ومانند آن عجمیه یکی وغیر عرب از مردم عجمی یکی عجم بالضم خلاف عرب یقال فی لسانه عجمة بالضم یعنی عجمیت

عجمة ایضا آخر ریگ تو ده عجمة بالتحریک ایضا درخت خرما که از تخم رسته باشد عجمات جماعت وسنگهای سخت اهل عجم [illegible] النشد [illegible]

هار از شوره خر سند شده عجمار چهار پای وفی الحدیث جرح العجماء جبار وسمیت بذلک لانها لا تتکلم [illegible]

اعجم ایضا آنکه سخن پیدا وفصیح نتواند گفتن واگرچه از عرب باشد عجماء مؤنث منه اعجمی [illegible] عاجم [illegible] وقوله تعالی ولو جعلناه

قرآنا اعجمیا ای منسوبا الیهم بلسانهم وقوله تعالی ولو نزلناه علی بعض الاعجمین ویقال لسان اعجمی وکتاب اعجمی ولا یقال رجل اعجمی فتنسبه

الی نفسه الا ان یکون اعجم واعجمی بمعنی واحد مثل جمل قعسر وقعسری هذا اذا ورد وورود الا یمکن رسعه اعجم ایضا موضع که آواز او شنوده نشود

اختلف الخم کرنبی دکرکتف تفاخم گردمان ضبیغة الخم قومی از عرب ضخم سطبر از هر چیزی ضخمة مونث الضخمات بالتسکین نعت بما لانه صفة وانما یحرک اذا کان
اسما مثل جفنات وتمرات ضخامة بنجم کاف مصدران منه عع بضمهما فهو ضخم وضخام بالضم وهم ضخام بالکسر وهذا اضخم منه وقد شد واخره فی الشعر کقول رؤبة
شعر ثمة جئت حیّة اصما ضخما یحب الخلق الاضخما لانهم اذا وقفوا علی اسم شدّدوا اخره اذا کان ما قبله متحرکا یقولون هذا احمدّ وعامرّ وجعفرّ ضخومة
عظامة المراة یعنی بالشحم سرین که زنان بندند تا کلان نماید ضرام بالکسر فروغ آتش منه ضریم بوزن ضرمة بفتحتین نیم سوخته یقال ما بها نافخ ضرمة
ای احد ضرم جیا ضریة سوخته یقال ضرم الشئ ای اشتد حره وضرم الرجل اشتد جوعه وضرمت النار واضطرمت وتضرمت ای التهبت اضرام تضریم فروزانیدن
وتضرم علیه تغیظ شد برو فرس ضرم که شدید العدو وضرم ایضا گرسنه وجوزه عقاب ضرزمة سخت گزیدن و دندان فرو بردن افعی ضرزم بکسرتین
نعت منه ناقة ضرزم اندک شیر کلان سال ضرغامة شیر ضرغام کذلک ضرغم الابطال شیر یا نمودن شیران ضغم گزیدن عع بفتحهما
ضغامة بالضم گزیده وانداخته ضیغم گزنده وشیر ضم فراهم آوردن چیزی با چیزی انضمام فراهم شدن یقال ضمه الیه فانضم ضامه وتضام القوم وضمت
علیه الفطیع انتظام اضمامة من الکتب الاضبارة یعنی بکشواره یقال جاء فلان باضامة من کتب اضامیم الجماعة ویقال للفرس سابق الاضامیم
ای الجماعات ضمام بالکسر فراهم آوردن استضمام ضام بالضم ای یضم کل شئ ضمضم مثله وایضا غضبان نام مردی ضیم ستم کردن عع فاکه
فهو مضیم مستضام ای مظلوم وتضمنت اظلمت مجهولا وفیه ثلث لغات ضیم وضیم وضوم کما قیل فی بیع ضیم بالکسر نام کوه فصل الطاء
طخمة مثل عظمة طخمة اللیل کذلک یقال اتتنا طخمة من الناس ای جماعة طخمار نوعی از گیاه ورجل طخمة مثال همزة شدید العراک طخرمت السحاب
وطخمة ای ملائمة وکذلک القوس اذا اوتر بها طخمة بالضم سیاهی نوک بینی گوسفند الطخم وفرس اطخم لغة فی ادهم طرم بالکسر عسل طرم بفتح
ای ... طرامة بالضم کبودی دندان یقال طرمت اسنانه واطرمت ایضا طارمة خانه ... اطرخم ای شمخ بانفه وتکبر
... ای حسن تمام طرسم سر فرو بردن وطلسم مثله اطرهام باعتدال والیدین ... طسم قبیله از عاد دنا پدید
... فاکه طسم ... از سورتهای قرآن لجمعت علی غیر قیاس والصواب ان یجمع ... طسم و ذوات حم طعام
... و گندم طعم بالضم خوردنی وفی الحدیث کنا نخرج صدقة الفطر علی عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم صاعا من طعام او صاعا من شعیر طعم بالفتح مزه
و اشتهای طعام یقال لیس له طعم وما هو بذی طعم وخوردن طعم بالضم چشیدن عع کافه طاعم نعت منه ... قوله تعالی فاذا طعمتم ای اکلتم
وقوله تعالی ومن لم یطعمه ای لم یذقه ویقال فلان قل طعمه ای اکله طعمة بالضم خورش یقال جعلت هذه الضیعة طعمة له وجه کسب یقال فلان عفیف الطعمة وخبیث
الطعمة ای المکسب ... طعمة بالکسر والشربة ایضا استطعام طعام خواستن تلقین خواستن امام در قرارت وفی الحدیث اذا استطعمکم الامام فاطعموه
ای اذا استفتح فافتحوا علیه اطعام خورانیدن و رسانیدن درخت میوه را یقال اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها اطعام هو افتعال مزه گرفتن غوره یقال اطعمت البسرة
مستطعم ... بفتح العین جای خلقه ورجل مطعم بکسر المیم شدید الاکل وبالضم مرزوق مطعمة بفتح العین وکسرها کمان قال الشاعر وفی الشمال من الشریان
مطعمة ای عجسها ... تقویم مطعام بالکسر بسیار طعام دهنده قال الفراء یقال جزور طعوم وطعیم اذا کانت بین الغثة والسمینة وقولهم تطعم تطعم ای ذق
حتی تشتهی و تاکل مطعمتان دو انگشت پیش هر مرغی طغام بالفتح فرومایه واحده وجمعه سواء و فرومایه مرغان طغامة واحدها للمذکر والمونث
سواء مثل الغامة ولا یعرف له اشتقاق طلمة بالضم کوماج وفی الحدیث انه علیه السلام مر برجل یعالج طلمة لاصحابه فی سفر قد عرق فقال لا یصیبه حر جهنم ابدا
اطلخم ای شمخ بانفه مثل اطرخم واطلخم اللیل ای اشتد ... طلخام بالکسر موضعی بالیمامة ایضا وماده فیل طلخوم بالضم آب بی مزه طم در انباشتن عع فاکه
یقال فوق کل ذی طامة طامة و بریدن موی طموم گره زدن موی را الطامة روز قیامت طامة وقت بریدن موی پشم شدن استطمام ...
تطمیم بر شاخ درخت فرو آمدن مرغ طمیم شتاب رفتن و دویدن عع فاکه رجل طمطم بکسرتین گنگ طمطمانی بالضم مثله طم بالکسر دریا یقال جاء فلان بالطم والرم
ای بالمال الکثیر فرس مطهم ورجل مطهم تمام الخلق وهو التام من کل شئ وجه مطهم ای مدور تام ومنه الحدیث فی وصف النبی صلی الله علیه وسلم

لم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم ای لم یکن بالبدور الوجه ولا بالموجن ولکنه مسنون الوجه ویقال تطهمت الطعام اذا کرهته وما ادری ای الطهم هو ای ای الناس
طهمان بالفتح نام مردی طامه لبد علی الخیر یطیمه اجبله مثل حاته **فصل الظاء ظلام** مثل [illegible] ظلم [illegible] ستم کردن **ع فا** ک
واصله وضع الشئ فی غیر موضعه وقوله تعالی ولم تظلم منه شیئا ای ولم تنقص یقال من اشبه اباه فما ظلم [illegible] ظلامة
ظلیمة مظلمة بکسر اللام دادخواهی تظلمنی فلان اظلمنی مالی وتظلم منه ای فریاد کرده شد [illegible] انظلام ستم کشیدن
واحتمال کردن وفی افتعال [illegible] لغات منهم من یقلب التاء طاء فیظهر الظاء والطاء جمیعا فیقول اظطلم ومنهم من [illegible] فیقول
اطلم وهو اکثر اللغات ومنهم من یکره ادغام الاصلی فی الزائد فیقول اظلم ظلیم مثال فسیق بسیار ستم [illegible] تاریکی خلاف النور وبضم اللام لغة
فیه ظلم ظلمات جماعت ظلمات بفتح اللام وسکونها کذلک اظلام تاریک شدن قالوا ما [illegible] ظلمة بالکسر [illegible] ودر تاریکی
شدن قوله تعالی فاذا هم مظلمون ظلام بالفتح تاریکی اول شب ظلماء شب تاریک تاریکی یقال [illegible] کل شئ [illegible]
وقیل اول ذی ظلمة بضمتین ای اول شئ یسد بصرک فی الرؤیة وقیل لثلث من لیالی الشهر [illegible] علی غیر قیاس
لان قیاسه ظلم بالسکون لان واحدها ظلماء مظلوم شیری که پیش از خبرات شدن خورده شود ظلیم [illegible] منه ظلم [illegible]
منه قبل ان یروب ویخرج زبده وظلمت البعیر ای نحرته من غیر داء وظلم الوادی اذا جاوز [illegible]
وذلک التراب ظلیم وهو ایضا شتر مرغ نر ظلمان بالکسر والضم جماعت ظلم بالفتح آب [illegible] جماعت اظلم [illegible]

فصل العین عتام درمانده عتمة وقت نماز خفتن وبعد از غیبت شفق از ثلث اول [illegible]
[illegible] یقال حلبنا عتمة عتوم هی ناقة لا تدر الا عتمة ویقال عتم اللیل یعتم [illegible]
عاتم وقری عاتم ای ممسی بعشی وعتم قراه واعتم وعتم ای ابطأ وکتم عن الامر ای [illegible]
ای فما احتبس فی ضربه والعامة تقول فما عتمت یقال اعتمنا من العتمة کما یقال [illegible]
دشتی **عثم** [illegible] شدن استخوان شکسته **ع فا** و [illegible] لازم متعدی [illegible]
عثمثم مذکر وتکبیر وفی المثل الا اکن صنعا فانی اعتثم ای ان لم اکن حاذقا فانی اعمل علی [illegible]
جمل عثوم شتر بزرگ وپیل باده وکفتار عثام در [illegible] عثمان نام مردی وبچه شوات **عجم** بن معزه مثل [illegible] شتران خرد سال
عجوم جماعت و دندان فرو بردن بر چوب جهت آزمودن سختی وسستی آن **ع فا** قضیه یقال عجمت عوده [illegible] عواجم دندانها
ویقال هو المعجم اذا کان عزیز النفس والثور یعجم قرنه اذا ضرب به الشجرة یبلوه ونقطه نهادن
بر حرف ویقال اعجمت الحروف وعجمة ولا یقال عجمت الحرف ومنه حروف المعجم ومعناه حروف الخط المعجم کما تقول مسجد الجامع
وصلوة الاولی ای مسجد الیوم الجامع وصلوة الساعة الاولی والمعجم ایضا بمعنی الاعجام مثل المخرج المدخل ویقال اعجمت الکلام [illegible]
خلاف اعربت عجم بالتحریک [illegible] خرما وتکسک انگور وماننده آن عجمة یکی وغیر عرب از مردم عجمی یکی عجم بالضم خلاف عرب یقال فی لسانه عجمة بالضم یعنی عجمیت
عجمة ایضا آخر ریگ توده عجمة بالتحریک ایضا درخت خرما که از تخم رسته باشد عجمات جماعت [illegible]
خار از شوره خر سند [illegible] عجماء چهارپای وفی الحدیث جرح العجماء جبار وسمیت بذلک لانها لا تتکلم [illegible]
اعجم ایضا آنکه سخن بیدا و فصیح نتواند گفتن واگرچه از عرب باشد عجماء مؤنث منه اعجمیا [illegible] وقوله تعالی ولو جعلناه
قرآنا اعجمیا ای منسوبا الیهم بلسانهم وقوله تعالی ولو نزلناه علی بعض الاعجمین ویقال لسان اعجمی وکتاب اعجمی ولا یقال رجل اعجمی فتنسبه
الی نفسه الا ان یکون اعجم واعجمی بمعنی واحد مثل جمل قعسر وقعسری هذا اذا ورد وورود الا یکن [illegible] ایضا [illegible] آواز او شنوده نشود

ومنه قيل صلوة النهار عجماء لانه لا يجهر فيها القراءة ناقة عجمة اي سمنة وقوية علي السير وما عجمتك عيني منذ كذا اي ما اخذتك ويقال رايته فعجلت عيني العجمة كانها تعرفه
بيابي بعجم امعقل واستعجم عليه الكلام اي استبهم عجمجة ناقة استوار عجرم بالكسر كوتاه سخت اندام عجارم بالضم مرد سخت استوار عجرمة ربما كني عن الذكر بذلك عجرمة درختي
عجرمته بالفتح شتافتن عجلدم بفتحتين ستي وگم كردن عع كافه ودرويشي عدم بالضم مثله اذا ضممت اوله خففت واذا فتحت ثقلت وكذلك الجحد والجحد
والصلب والصلب والرشد والرشد والحزن والحزن اعدام ملبست گردانيدن ودرويش شدن فهو معدم وعديم ويقال ما يعدمني هذا الامر اي ما يعدو
عدايم بالفتح نوعي از رطب كه در مدينه باشد عدامة نام ابي عندم چوب بقم ويقال دم الاخوين آن نوعيست از رنگها ودارويها غذم گزيدن وخوردن
بسختي عع فاكه فرس غذم كه انعت وطابت كردن الاسم الغذيمة غدايم جماعت ودفع كردن از خود ويقال غذمة عن نفسه اي دفعه عرم
فاكه بندهاي آب الواحد له من لفظه وقيل احده عرمة عرم گوشت از استخوان باز كردن ودرخت خاييدن ستور عع فاضه كه عرام بالضم
استخوان گوشت از وي باز كرده ودرخت خاييده وشوخي عرامه مصدر منه يقال صبي عارم بين العرام عرم كه مثله تعرم اي تعرق يعني گوشت از
استخوان باز كرد اعرم آنكه در وي سياه وسپيد باشد عرم بالضم جماعت بيضها نگون آرتيه عرما ما رسياه وسفيد قطيع اعرم رمه كه در وي بز وگوسفند آميخته با
عرمة بالضم سپيدي لب آنگوسفند عرمة بفتحتين ريگ توده وخرمن كوفته گرد كرده عرمة مصغر آن ريگ توده قم عرمرم لشكر بسيار عرام الجيش بالضم بسياري لشكر عرم
نوك بيني يقال كان في انفك على رغم عرمته وعرتبته بالباء وعرثمة بالثاء ايضا اي على رغم انفه عرداه بالكسر شاخي كه بر وي خوشها باشد عرزم بفتحتين چيزي
گرد سخت اعرنزام گرد آمدن جمل عراهم مثل جراهم وناقة عراهمة اضخمة عزم بالفتح والضم عزيمت وآهنگ كردن عع فاكه ودانها دان برگيز قوله تعالى
ولم نجد له عزما اي صريمة امر اعتزام قصد كردن اعتزمت على كذا وعزمت بمعنى وبر جاده راه رفتن وعزمت عليك بمعنى اقسمت عليك عزائم افسونها عوزم
ناقه كلان سال گنده پير عسم بفتحتين خشك شدن كف وقدم وكژ شدن آن عع كافه اعسم عسماء نعت منه عسم بالسكون طمع داشتن عع فاكه يقال
هذا الامر لا يعسم فيه اي لا يطمع وما لي فيه معسم اي مطمع ودرآمدن درميان جنگ وصف حرب مباك وكسب كردن يقال فلان يعسم اي يجتهد ويعمل نفسه فيه عسام
دادن آنچه مطموع باشد والاعتسام ان تقطع لشاة ويأتي الراعي فيلقى الى كل واحدة ولدها عاسم نام موضعي عشمة بفتحتين مثل عشبة پير وخرفي يقال
شيخ عشمة وعجوز عشمة اي هم وهمة عشم بفتحتين نان خشك عشمة پاره نان خشك عاشم ريگ توده عيشوم شوري گياه خشك شده عيشومة يكي عصيم بايازده بيقي از حنا
قطران ومانند آن بر دست عصم بالضم مثله عصمة بالكسر باز داشتن يقال عصمه الطعام اي منعه من الجوع ونگاه داشتن از گناه وخوف كسي را يقال عصمه فانعصم
عصم ورزيدن عع فاكه اعتصام چنگ در زدن قوله تعالى واعتصموا بحبل الله جميعا اي تمسكوا وقوله تعالى لا عاصم اليوم من امر الله يجوز ان يراد لا معصوم اي
لا ذا عصمة ابو عاصم كنيت سويق عصوم بسيار خوار وبالضاد المعجمة ايضا عصمة بالضم حميل وسپيدي بازوي آهو ومانند آن اعصام جماعت معصم بالكسر جاي دست
برنجن غراب اعصم زاغ كه نوك وپال او سپيد باشد اعصم ايضا آهو وزنگ كه بازوها سپيد دارد عصماء مونث عصام بالكسر بند مشك ودوال كه بوي بر دارند مشك را
ونام حاجب نعمان بن المنذر وفي المثل كن عصاميا ولا تكن عظاميا اعصام بند ساختن مشك را وبر رحل يا زين چيزي ساختن كه راكب دست بر وي
زند تا نيفتد ودست در آن چيز زدن از خوف افتادن اعتصام استعصام كذلك وملازم يار رفيق خود بودن عوصم ديههاي انطاكية عضم سرتاج ميل
گندم پاك كن وقبضه كمان ودو مغزه شتر اعضمة جماعت عيط عظم استخوان عظام جماعت وچوب حل عظامة بزرگ شدن عظم كافه مثله عع بالضم كما فهو
عظيم وعظام بالضم وعظم الشيء بالضم بزرگي وبيشتر چيزي ويقال في التعجب عظم البطن بطنك بمعنى عظم انما هو مخفف منقول وانما يكون ذلك فيما كان
مدحا او ذما وكل ما حسن ان يكون على نعم وبئس صح تخفيفه ونقل حركة اوسطه الى اوله الا الحسن لم ينقل وان جاز تخفيفه تقول حسن الوجه وجهك و
حسن الوجه وجهك بلا نقل وحسن الوجه وجهك منقولا ولا يجوز ان تقول قد حسن جهك كما تقول نعم الوجه لانه لا يصلح فيه نعم ويجوز ان تخففه فتقول قد حسن جهك
تقس عليه اعظام تعظيم بزرگ كردن وبزرگ داشتن تعظم بزرگي نمودن استعظام بزرگ شمردن وبزرگي نمودن ويقال تعاظمه امر كذا واعظمه ما
مطر لا يتعاظمه شيء اي لا يعظم عنده شيء عظيمة معظمة نازلة شديدة عظامة بالكسر تنچه كه بر سرين بندند زنان تا كلان نمايد عظمة بالضم عظامة

نوعی زنگ و نگار عقمة بالفتح و الکسر عقم تاریک شب و سیمه و نیل تر بالکسر عظلم بازو سطبری الذراع عظمة قدر بزرگی بفتحتین عظمة کذلک بالتشدید
نازایندگی بالضم و الفتح عقم کاه گره یکی معقم پیوند معاقم بالفتح هو المسموع الا ان الضم بالمعنی الاخیر قیاسه و دشوار بیماری و بدخو سخت و حرب رسانیده بالفتح عقام
عع فاکه و کافه کلام عقمی بالفتح و الضم غامض رجل عقیم و امرأة عقیم بالضم و بضمتین ریح عقیم لا تلقح شجرا و لا سحابا و قیل الملک عقیم لان الرجل یقتل ابنه
مخافة الملک و یوم القیمة عقیم لانه لا یوم بعده و الجمع عقم بضمتین و السکون عقمت مفاصله ای یبست و فی الحدیث تعقم اصلاب المشرکین و اعقم لیسا داخها
رحمها فعقمت مجیع لا اذا لم تقبل الولد رحم معقومة ای مسدودة لا تلد اعتقام هو ان تحفر البئر فاذا قربت من الماء احتفرت بئرا صغیرة بقدر ما تجد طعم الماء
فان کان عذبا حفرت بقیتها و عاقمت فلانا اذا خاصمته عکم بالکسر تنگ بار عکمان و تنگ و جامه دان و عکمت المتاع شددته عکام بالکسر باربند عکم تنگ بار بستن و
برای کسی تنگ بار بستن و انتظار کردن عع فاکه اعکام یاری دادن و بار کردن و یقال عکم فلان عنا مجهولا اذا انصرف عن زیارتک تعکیم فربه شدن شتر
رجل معکم بالکسر مرد آکنده گوشت عکرمة بکسرتین کبوتر ماده و نام مرد و پدر قبیله علم بالکسر دانستن عع کافه و یقال عالمت الرجل فعلمته اعلمه بالضم ای
غلبته بالعلم علم بالفتح شکافیدن لب عع فاکه علم بفتحتین نشان و درفش و کوه و در دگاه جامه و نامی که مرد بوی معروف باشد و علم الرجل یعلم علما اذا
صار اعلم و هو المشقوق الشفة العلیا و المرأة علماء علامة بالتشدید نیک دانا استعلام پرسیدن از خبر اعلام آگاه گردانیدن و نشان کردن کالا زرجامه
را و نشان کیلمان برخود بستن یقال منه علم الفارس تعلیم آموزانیدن تعلم آموختن و یقال تعلم بمعنی اعلم و اذا قیل لک اعلم ان زیدا خارج قلت علمت و اذا قیل
تعلم لا تقل تعلمت و تعالمه الجمیع ای علموه ایام معلومات هی ذی الحجه و قولهم علماء بنو فلان یریدون علی الماء تخفیفا معلم بالفتح نشان که بر راه نهند علامة
کذلک علام بالتشدید حنا علیم چاه بسیار آب و فربه نازک اندام عیلام کفتار نر عالم بالفتح یک گونه خلق عالمون عوالم جماعت علجوم بالضم جغز نر و آب بسیار و مانند
شتر و شتر استوار علاجیم جماعت علقم درخت تلخ مزه و هر چه تلخ باشد علقمة نام مرد علکوم بالضم شتر سخت استوار یستوی فیه المذکر و المؤنث و العلاکم العظام
من الابل عم برادر پدر اعمام عمومة جماعات و النسبة الی عم عموی و گروهی از مردم عمومة مثل ابوة و خؤولة یقال عممت عمومة و بینی و بینه عمومة و یقال یا ابن
عمی یا ابن عم لا یابه و یا ابن عم و یا ابن عماه بالهاء للندبة و یحذف الهاء ایضا و یقال یا ابن عما کقوله یا ابنة عما لا تلومی و اهجعی عمة خواهر پدر و قوله
عم یتساءلون اصله عن ما بادغام النون حذف الالف هو للاستفهام معم مخول بالفتح و الکسر مرد بسیار عم و خال یقال هما ابنا عم و لا یقال هما ابنا خال و
یقال هما ابنا خالة و لا یقال هما ابنا عمة استعمام بعمی گرفتن تعمم عم خواندن و عمامه بر سر بستن عمامة بالکسر دستار سر عمائم جماعت تعمیم عمامه پوشانیدن
کسی را و غیر بر سر آوردن غیر و یقال عمم الرجل ای سود یعنی مهتر کرده شده لان العمائم تیجان العرب کما قیل توج فی العجم اعتمام عمامه بستن و فلان حسن
العمة ای الاعتمام و تمام رسیدن نبات و بالاثنین کودک رسیده عمیم تام عمم بفتحتین جسم تمام مثل سریر و سرر و علف خشک شده و یقال هو من عمیمهم
صمیمهم جسم عمم ای تام معتم تام مرد و یقال استوی علی عممه بفتحتین یریدون به تمام جسمه و شبابه و ماله و یقال نخلة عمیمة و امرأة عمیمة ای طویلة و نخیل عم ای
طوال عامة خلاف خاصة عموم فرا گرفتن همه را عع فاضه عمیة بالضم و التشدید بزرگ منشی مثل عبیة عمائم جماعات پراگنده معمم
گوش و موی پیشانی و گرداگرد آن سپید باشد و کذلک شاة معممة عنم بفتحتین درختی و گیاهی بنان معنم انگشت رنگ کرده عوم شنا
کردن در آب عع فاضه و سیر الابل و سفینه عوم ایضا عومة گربکی سیاه که بر روی آب شنا کند عوم تحریک العسط جماعت عام سال
و یقال سنون عوم بالضم و التشدید و هو توکید للاول کما یقال شغل شاغل نبت عامی گیاه خشک یکساله عائم بت معاومة سال بر شدن درخت بسالی
بر دادن عوام بالتشدید نام مردی و اسب پیوار و قولهم لقیته ذات العویم اذ القیته بین الاعوام عامة یک ندره گندم با علف روده و هیچ دستار و شاخ
که بر شکم بندند و از آب گذرند تعویم دسته دسته نهادن کشت درو ده عیهم ناقه تیز رو و استوار از هر چیزی و نام موضعی عیهمان مرغ که بشب نرود
در خواب شود عیمة آرزوی شیر آمدن کسی را یقال منه عام یعیم و یعام عیمة فهو عیمان و امرأة عیمی یقال اعامه الله ای ترکه بلا لبن عیمة بالکسر گزیده از مال
اعتیام عیمة گرفتن از مال و یقال رجل عیمان ایمان للذی هلکت ابله و ماتت امرأته فصل الغین غتم گرامی دم گیر سخت غتمة بالضم یعنی عجمیت اغتم آنکه

بیدا نتوانند گفت غثم جماعت اغثم مویی که در سیاهی او سپید غالب باشد غثمة بالضم شبیه بالورقة غثم بسیار انگور دادن کسی را عع فا ک غثیثة
طعامی که درو ملخ اندازند عرب غذاهم مثل غثم عع فا یقال غذمت له من المال و خوردن بشتاب و سختی عع کا قه تغذم بسیار خوردن
اغتذام همه شیر پستان خوردن غذامة بالضم بسیری از شیر غذم بفتحتین گیاهی غذمیة زمین رویانندهٔ آن گیاه غذارمة و غذمرة بگزاف و نخوت خریدن
کیل غذارمة مغذارم ایضا آب بسیار مثل غذام غرام بالفتح بدی پیوسته عذاب قوله تعالی ان عذابها کان غراما ای هلاکا و لازما منه تغرم
... مصدر بمعنی و بالغرم ایضا غرام ایضا شیفتگی یقال غرم تاشی ای اولع به غریم هو الذی له الدین و الذی علیه الدین ایضا و فی المثل خذ من
غریم السوء ... غرام بتو تاوان زده دائم دارکردن غرامة مغرم غرم بالضم تاوان و ان قد غرم الرجل الدیة عع کا فه غشم بفتحتین تاریکی شب یقال ...
اللیل غشم ... یقال الحرب غشوم مغشم بالکسر غشمشم بفتحتین خودرای دلیر غطم غطم کافه مشدد المیم دریای بزرگ بسیار آب و مرد فراخ خو غلام بالضم کودک ...
غلیم غلمة غلمان ... اغلمة جماعت غلومة غلومیة بالضم کودکی غلامة مونث غلمة تیزی شهوت جماع عع کا فه یقال غلم البعیر غلمة و اغتلم بمعنی غیلم بفتحتین
دختر بشهوت رسیده و سنگ پشت نر و موضعی غلیم مثال ضمیق غالب شهوت غلصمة سر حلقوم و تندی آن علصمة قطعه غم اندوه غموم جماعت اندوهی
کردن تیقوز خبر الغمامة پستن و فرو پوشیدن ابرناک شدن هوا عع فاضه اغتمام اندوهگین شدن غمة بالضم اندوه و امر غمة کار پوشیده قوله تعالی
ثم لا یکن امرکم علیکم غمة و تنگ دریا یوم غم بالفتح روز تیره و دم گیر از گرما و غم لوسنا بالقلم و اغم اذا کان یاخذ بالنفس من شدة الحر و لیلة غم ایضا ای
... المصدر و لیلة غمی و غمة کذلک غمامة بالکسر تیقوز بند غمائم جماعات و غم علیه الخبر مجهولا ای استعجم مثل اغمی و غم الهلال اذا ...
... یقال صمنا للغمی بالفتح و الضم و للغمار بالفتح ممدودة غمام بالفتح ابر غمامة یکی اغمام ابرناک شدن غمم بفتحتین فرو گرفتن موی پیشانی و قفا را
عع کا فه ... رجل اغم و جبهة غماء نعت منه غمیم علف تر زیر خشک مانده و شیر گرم سطبر شده کراع الغمیم موضعی تغمیم پوشانیدن الغمام پوشیده شدن
بانگ کاوان ... ترنم تغنغم سخن با بینی گفتن غنم بفتحتین گوسپند و هو مونث موضوع للجنس یقع علی الذکور و الاناث و علیهما جمیعا یقال
... و اذا قلت من الغنم ... الکمایش الابل کالغنم فی جمیع ما ذکرنا فاذا صغرتها ادخلتها الهاء و قلت غنیمة ...
بالهاء ... حاصل شد غنم ... غنیمت گرفتن عع کا فه و یقال غنامک ان تفعل کذا ای غایتک تغنیم غنیمت دادن اغتنام
... غنم بالسکون ... غیم ابر غامت ... و اغامت و غیمت و تغیمت و غیمت کله بمعنی اغتم القوم ...
غیم تشنگی و گرمی درون عع فا غیمان غیمی نعتان منه فصل الفاء افام تفئیم فراخ تر کردن رحل و پالان از آنچه بوده باشد
رحل مفأم و مفآم و بعیر کذلک پیه آگنده و فأم البعیر املأه من العشب عع بفتحتین فئام گروه مردم لا واحد له من لفظه و العامة
... فیام بلا همزه ... گلیم که بر هودج درکشند فوم جماعت فحم انگشت فحمة یکی و قد تحرک فحیم مثله فحمة العشاء ظلمته یقال فحموا من اللیل ای
... فحمة و فحمة ... تفحیم ایضا سیاه کردن شعر فاحم ای اسود فحوم فحام بضمهما گریستن کودک چندانکه آواز ... شود
فحوم ایضا سیاه رنگ شدن عع بفتحهما یقال ثغا الکبش حتی فحم ای ... صوته بحة افحام خاموش گردانیدن بحجت در خصومت و مفحم ...
کسی که ... فرو ماند از سخن و حجت فخامة بالفتح سطبری و بر شدن عع بضمهما رجل فخم ای عظیم القدر تفخیم بزرگ داشتن و حرف را با ماله
نخواندن مفخم ... فدام بالکسر سرپوش ابریق فدم بالفتح و التشدید مثله و ایضا دهان بند مجوس افدام جامه را رنگ سیر کردن ... مفدم مصبغ
مفدم ای ... مشبع مفدمات خنورهای سرپوشیده تفدیم سرپوش ساختن خنور را فدم دهان بند نهادن عع فا که رجل فدم ... فدامة مصدر
منه فدغم مرد ... فرمة ... فرج زنان تنگ کنند استفرام تنگ کردن فرج الکتب عبد الملک الی الحجاج ابن المستفرمة بعجم
... افرام ... قرام بالتحریک ... قال ثعلب ... فعلا بالتحریک ... و ذکر الفراء ... ایضا قال ابن کیسان ...
... الحلق کما یسوغ التحریک فی المثل ... فیه هذه الالف ... مقصورة مدها الف ...

ونظیر الخمز ای فی باب القصر فرزوم بضمتین کنده موزه دوز قرطوم بالضم بینی موزه خفاف تقرطمة فسحم بالضم فراخ سینه میم مده قصم
بی جدا عع فاکه یقال قصمته فانقصم وتقصم قوله تعالی لا انفصام لها فصم السطر ای اقلع یعنی ایستاد و امت الحمی کذلک فطام بالکسر از شیر باز کردن
کودک ب عع فاکه فطیم کودک از شیر باز شده فطم بضمتین جمع عبت ز ایستادن از عادت یقال فطمت الرجل عن عادته ناقة فاطم باز گرفته بر یک سال بچه را
از وی باز کنند فاطمة مونث منه و نعت بتول بنت رسول الله صلی الله علیه وسلم فطم بریدن رسن را فعم آگنده یقال بیت فعم فعامة فعومة مصدر منه
عع بضمهما افعام پر کردن نور را افعم المسک البیت و العود البیت بریحه و افعمت الرجل ملأته غضبا یقال جاءت افعمة الطیب ای ریحه وفعمتی الطیب اذا اسد
خیاشیمک عع بفتحهما فغم الورد وتفغم ای تفتح فغمة قبله و فاغمة کذلک فغم بالتحریک الحرص یقال فغم بکذا ای اولع به وحرص علیه کلب فغم ای
حریص فقم بالضم زنخ وفی الحدیث من حفظ ما بین فقمیه ای ما بین لحییه فقم بالتحریک و ذا انهای پیش زیرین بیرون آمدن عع کافه افقم نعت منه فقماء
مونث افقم ایضا کار کثر تفاقم کلان شدن کار مفاقمة مجامعت کردن فقیم بالتصغیر حی از بنی کنانه و النسبة الیهم فقمی کهندلی فیلم بزرگ بر فیلم
واسعة فیلم ایضا شانه فلقم فراخ فلهم اندام پیش زن ها کوی باخندگان فم دهان اصله فوه نقصت منه الهاء ولم تحتمل الواو الاعراب لسکونها و عوض
منها المیم فاذا صغرته او جمعته ترده الی الاصل قلت فویه وافواه فمی فموی منسوب الیه وفی التثنیة فمان وان هذا فم مخففا ورأیت فما ومررت بفم ومنهم من
یضم الفاء علی کل حال ومنهم من یکسرها ومنهم من یعربها علی حرفین فتقول هذا فم ورأیت فما ومررت بفم وقد شدد المیم فی الشعر فوم بالضم سیر مثل ثوم گندم و
نخود وگاه و فومة خوشه فاعمی سه فو پیش فومه ایضا یقال فوموا لنا ای اختبزوا فیوم بالفتح و التشدید بزینی از مصر فهم قبیلة و نسبت فهمیة کذلک
عع کافه فلان فهم نعت منه و استفهمنی الشیء فافهمته و فهمته تفهیما تفهم اندک اندک دریافتن **فصل القاف** قتام بالفتح گرد قتمة بالضم نوعی از
رنگها اقتم تیره رنگ اقتام بدان رنگ شدن و باز اقتم الریش و اسود قاتم وقاتن ایضا بالنون وقاتم الاعماق ای مغبر النواحی قثم
ای من المال ای اعطاه دفعة من المال جیدة عع فاکه مثل قدم وغذم وغثم و قثم صافه نام مرد معدول عن قاثم وهو المعطی ایضا و کنیة ز بیان
یقال غثام مثل قطام مونث منه و یقال للامة قثام کما یقال فان کع قثم بسیار عطا و بسیار خیر قثوم مثله ویقال ایضا فی الشر قثم و قثم
قحم پیر فرتوت مثل قحل قحوم خویشتن در کاری افگندن بی اندیشه عع فاضه قحمة بالضم هلاکت جا و تنگ سال سخت قحم الطریق مصاعبه دشوار بها
راه ها قحم اهل البادیة ای اجدبوا فدخلوا البلاد الریف اقحام درافگندن سخت یقال اقحم فرسه النهر فانقحم واقتحم النهر ایضا دخله قوله تعالی فلا
اقتحم العقبة ای فلم یقتحمها تقحیم بالفتح لحاء البعیر الذی یربع و یثنی فی سنة واحدة فیقحم سنا علی سن تقحیم درآوردن چیز در چیزی بی اندیشه و انداختن سیر از آنجا
عینی از دریته تقحام محمل که بسوی ماده رود بی آنکه رها کنند درا قدوم مقدم از سفر آمدن عع کافه ویقال ورد مقدم الحاج
تجعله ظرفا و هو مصدر ای وقت مقدم الحاج قدم بالضم پیش شدن عع فاضه قوله تعالی یقدم قومه یوم القیمة قدم کافه دیرینه شدن عع بضمهما قدیم
نعت منه تقادم مثله ویقال قدیما کان کذا ای سابقا و هو اسم من القدم جعل اسما من اسماء الزمان و معنی قدما بضمتین القدم لم ینثن اقدام دلیری کردن
شجاعت و یقال اقدم هو زجر للفرس قدمة قدمه پیش فرستادن و قدم من بین یدیه تقدیم یعنی پیش درآمد قوله تعالی لا تقدموا بین یدی الله و رسوله قدم بضمتین
پیش یا اقدام حاجت و ای و یقال لفلان قدم صدق ای اثرة حسنة و کذلک القدمة بالضم و یقال مشی القدمیة ای تقدم رجل قدم فاکه ای متقدم
مقدام مقدامة بالکسر دلیر ما زرو یقال ضرب فرک قدام دیمه ای وقع علی وجهه استقدم و تقدم بمعنی و یقال هو یجری المقدم بالضم ای یجری عند
الاقدام مقدم العین بکسر الدال ما یلی الانف یعنی کنج چشم مؤخر ما یلی الصدغ یعنی دنباله چشم و یقال کشطتها المقدمة و هی منشطة قوادم الطیر مقادم
ریش یعنی پرهای دراز از بال و هی عشر فی کل جناح الواحدة قادمة و هی القدامی ایضا قادم الانسان سه قید قدوم الجبل انفه و من کل شیء صدره
و وجهه مقدمة نقیض موخرة مقدمة الجیش بکسر الدال پیش لشکر تقدمیة بضم التاء و الدال و تشدید الیاء اسم فی التقدم پیش شدن یقال هو فی
القوم التقدمیة تقدوم بالیاء نام مرد قدام بالضم و التشدید پیش قدیدمة وقدیدیمة مصغرة و هما شاذان باز آیندگان از سفر قادمان

اود ر بیان پیش قادمی الرحل وفیه ست لغات مقدم ومقدمة بکسر الدال مخففة ومقدم ومقدمة بفتح الدال مشددة وقادم وقادمة وکذلک هذه اللغات
کلها فی آخرة الرحل قدوم بالفتح تیشه قدم بضمتین عع جما وجمع القدوم قدم وقدائم جالی قدم مثال عجف سخت تیز رو تقدم ای اسرع وقدمت له من المال ای
قدمت ورجل قدم مثل قثم ورجل قدم مثال خضم اذا کان سید ایعطی الکثیر من المال یا خذالکثیر مقرم بفتح الراء شتر گرامی که بروی بار نکنند بجهت گشنی از بهر
او رانجهت آنکه فربه شود و بکشند او را یقال قرمة فهو مقرم قرم مثله ومنه قیل لسید القوم قرم مقرم تشبیها بذلک قرمة قرامة بالضم پاره چرم بریده که از بینی
شتر او نگان مانند بجهت نشان یقال قرمت البعیر وهو مقروم قرم قروم نخست خوردن آمدن کودک بچه سکوی عع فاضه تقرم مثله قرامة بالضم آنچه سوخته بر تنور
مانده وعیب قرم بالتحریک آرزوی گوشت آمدن مردم را عع کافه صلته بالی قرام بالکسر پرده بانقش مقرم مقرمة مثله ویقال استقرم بکر فلان قبل اناه ای صار
قرما قرومانی بضمتین اردلی قرومانی قبای ازده بجهت انگند بجهت حرب یقال هو اشعالیل بقرحمة بکسر القاف وسکون الحاء ای تفرقوا قرزدم بضمتین
تخته کفش وزان قرشوم بالضم کنه بزرگ قرطم تخم عصفر قرطم مثله مقرقم بفتح القاف کودک شیر زده قزم بالتحریک فرومایگی وفرومایگان یستوی فیه
الوحد والجمع والذکر والانثی لانه فی الاصل مصدر وتقزم ارذال المال وشاه قزمة قزام بالکسر فرومایگان قسم بخش کردن عع فاکه تقسیم موضع آن یقال قسمت
الشیء فانقسم واندازه کردن ونوبت میان زنان نگاه داشتن مقسم بالکسر نام مردی قسم بالکسر بهره قسم بفتحتین سوگند مقسم بالضم مثله وایضا موضع القسم قسمت ای
حلفت یقال الصلة من القسامة وهی الایمان تقسم علی الاولیاء فی الدم قسمة بفتحتین وکسر روی قسام بالفتح خوبی عع بضمها یقال هو قسیم الوجه
ومقسم الوجه بالتشدید قسام ایضا شدت گرما ودلی مقسم ای محسن ویقال قاسمه احلف له قوله تعالی وقاسمهما انی لکما لمن الناصحین قاسمه المال
وتقاسماه واقتسماه بخش کردن الاسم القسمة وتقسمهم الدهر ای فرقهم فتقسموا ای تفرقوا متعد ولازم والتقسیم التفریق واستقسم ای طلب القسم بالازلام
قوله تعالی وان تستقسموا بالازلام قسامی بالفتح آنکه جامه را در نورد قشم خوردن وکفانیدن نمی بجهت با اتن عع فاکه وقشمت الطعام اذا القیت
منه الردی مااصابت الابل منه مقشما بالفتح ای لم تصب ما ترعاه قشم بالکسر تن از گوشت یقال رایته قد ذهب قشمه ای ما حالا قشم بفتحتین غوره و
جز آن که بدان مزه گیرند ویقال صار النخل قشاما بالضم اذا انتقض ما علیه من البسر قشامة بالضم باقی مانده خوان قشام ایضا نام مردی قشعم بالفتح کرکس
پیر و مرد پیر ام قشعم مرگ وبلا قشعمان بضمتین کرکس نر بزرگ قصم شکستن بجدائی عع فاکه انقصام لازم منه تقصم کذلک اقصم ثنیه دندان شکسته قصماء
ز نشاخ شکسته قصیمة بالکسر پاره شکسته جدا شده قصمة بالفتح پایه نردبان رجل قصم که سریع الانکسار قصم مضافه مثال قثم آنکه هر چه بیند پاره پاره کند قصیمة
ریگ توده با درخت قصیم جماعت قصیوم گیاهی قضم خوردن ستور علف را وخائیدن وخوردن چیزی خورد گوز و زیره که بکرانهای دندان کفانیده شود عع
کافه ویقال ما ذقت قضاما بالفتح ای شیئا قال اعرابی ان هذه بلاد مقضم ونیست بلاد مخضم والخضم اکل بجمیع الفم والقضم دون ذلک قولهم یبلغ الخضم
بالقضم ای ان الغایة البعیدة تدرک بالرفق قضم بفتحتین جمع قضیم وهو الجلد الابیض الذی یکتب فیه قضیم ایضا علف ستور وجو قضمت الدابة ای علفتها
القضیم قضم کتیغ ژولیده کار بر آمده ما در دیبا فرو ریخته ونی مضاربه قضم بالتحریک الکسر قطم گزیدن وچشیدن عع فاکه قطم بالتحریک تیز شهوت آرزو
گوشت رجل قطم که ای شهوان اللحم والجماع ویقال قطم الفحل الی الضراب وقطم الصقر الی اللحم قطامی بالضم لقب شاعری وچرغ وبالفتح ایضا کذلک مقطم
بفتح الطاء کوهی بمصر قطام نام زنی واهل الحجاز یبنونه علی الکسر فی کل حال واهل نجد یجرونه مجری ما لا ینصرف وقد ذکرناه فی رقاش فی باب الشین
واقعمته الحیة ای لدغته واقعم الرجل ای اصیب بداء یقتله قعم بفتحتین کثری بینی قلم ناخن چیدن عع فاکه تقلیم کذلک للمبالغة قلامة بالضم چیده
ناخن مقلوم الظفر ضعیف کلیل الظفر مثله قلم بالتحریک خامه تراشیده وتیر قمار وکارد فرزنگ اسفند وجز آن اقلیم بالکسر اقالیم جماعت قلام بالضم
والتشدید ونوعی از شور گیاه مقلم بالکسر غلاف قضیب شتر مقلمة قلمدان مقالم الرمح کعبهاے نیزه بو قلمون بفتحتین نوعی از جامها
که در روم خیزد وتیلون الوانها للعیون قلحم بالکسر کلان سال میم زائده وذکر فی باب الحاء قلذم بفتحات چاه
بسیار آب قلهذم دریای بزرگ وایضا سگ قمة بالکسر بالاے مرد یقال فلان حسن القمة والقامة والقومیة

بمعنی و گروهی از مردم قمامة کذلک قمة سر و بالای هر چیز قیمة بهای گاو و گوسفند و مانند آن و بالفتح لغة در جاروب قمت البیت اکنسته عع فاضة قمامة
بالضم خاک روبه قمام حجامت قمیم تره خشک قمت الشاة من الارض و اقتمت ای اکلت من المقمة ثم یستعار فیقال قمّ الرجل ما علی خوانه ای اکله کله فهو رجل مقم
قم الفحل الابل ضربها کلها حتی قمّت و یقال شد الفرس علی الحجر فتقمها یعنی سخت کرد بر مادیان بر آمده و تقمّم ای تتبع القمامات و تقمقم الله عصبه ای جمعه و قبضه
قمقمة بضمتین کما سه و فی المثل علی هذا دار القمقم ای الی هذا صار معنی الخبر یضرب للرجل اذا کان خبیرا بالامر و کذلک قولهم علی یدی دار الحدیث و الجمع قماقم
و یقال سید قماقم بالضم مهتر با خیر قمقام دریا و مهتر و کار بزرگ و عدد بسیار قمقان بالضم مثله و کنه ریزه و نوعی از سپس قمقامة یکی قنمة بفتحتین بوی روغن
و چرس زیت یقال له هو به قنمة و یدیه من الزیت قنمة و قنم سقاه ای همه بوی گرفت عع کافه و قنم الجوز تباه شد فهو قانم ای فاسد و الاقانیم الاصول
واحدها اقنوم قوم گروه از مردان نه زنان قوله تعالی لا یسخر قوم من قوم و قوله تعالی و لا نساء من نساء و ربما دخلت النساء فیه للتبعیة اقوام جماعت
اقاوم جمع الجمع و هو یذکر و یؤنث لان اسماء الجموع التی لا واحد لها من لفظها اذا کانت للآدمیین یذکر و یؤنث مثل رهط و نفر و قوم قوله تعالی
و کذب به قومک و قال تعالی کذبت قبلهم قوم نوح ذکر و انث و لم یدخل الهاء فی تصغیره یقال قویم در رهیط نفیر و یدخل الهاء فیما یکون لغیر الآدمیین
مثل الابل و الغنم لان التانیث لازم له و قام الکلام نحو غنیم قیام بالکسر برخاستن عع فاضة قومة یکبار خاستن و در اشتداد میان رکوع و سجود و قام
بامر کذا و قام الماء ای جمد و قامت الدابة ای وقفت من الکلال و قامت السوق ای کسدت و قال الفراء قامت السوق نفقت و قاومته فی المصارعة
و غیرها برابری کرد با و تقاوموا فی الحرب ای قام بعضهم لبعض اقامة آرام کردن بجای الهاء عوض من عین الفعل لان اصله اقوام
و پیوسته بر پا داشتن قوله تعالی یقیمون الصلوة ای یواظبون علیها مقامة بالضم مثله و بالفتح مجلس و گروهی از مردم مقام بالفتح و بالضم قد یکون کل
واحد منهما بمعنی الاقامة و بمعنی موضع القیام لانک اذا جعلته من قام یقوم فمفتوح و ان جعلته من اقام یقیم فمضموم لان الفعل اذا جاوز الثلثة
فالموضع مضموم المیم لانه مشبه ببنات الاربع نحو دحرج یقال هذا مدحرجنا و قوله تعالی لا مقام لکم بالضم ای لا اقامة لکم و بالفتح ای لا موضع لکم و قوله
تعالی حسنت مستقرا و مقاما ای موضعا قیمة بالکسر ارزش هر چیز قیم کافه جماعت اصله الواو لانه یقوم مقام الشیء قومت السلعة و استقمتها قیمتها
کردم و حیث را استقامة راست ایستادن قوله تعالی فاستقیموا الیه ای فی التوجه الی الله تعالی دون الالهة و قومت الشیء فهو قویم ای مستقیم و ما اقومه
شاذ و قوله تعالی و ذلک دین القیمة انما انثه لانه اراد به الملة الحنیفیة قوام بالفتح است قوله تعالی و کان بین ذلک قواما و بالای مرد و قومیة
مثله قوام الامر بالکسر نظامه و عماده یقال فلان قوام اهله و قیامهم و هو الذی یقیم شانهم و منه قوله تعالی و لا تؤتوا السفهاء اموالکم التی جعل
الله لکم قیاما و قواما قوام الامر ملاکه الذی یقوم به و بالفتح ایضا قامة بکره دلو یا تمام ساختی ذی قیم کافه جماعت مثل تارة و تیر قامة الانسان
بالای مردم و یجمع علی قامات و قیم مثل تارات و تیر قائم السیف و قائمته قبضه تیغ قائمة ایضا یکی از چهار دست و پای ستور قوائم جماعت مقوم
چوبی که آنرا گیرند در سر آماج قوام بالضم بیماری در قوائم ستور قیوم نامی از نامهای عز و جل و قرا عمر رضی الله تعالی عنه الحی القیام و هو لغة فیه یوم القیامة
روز رستخیز اقهام ناپسیت از طعام و کسی اقهمت السماء اذا انقشع الغیم عنها

فصل الکاف

کتم کتمان نهان داشتن عع
الکتام کذلک تکتیم مبالغة فیه استکتام نهان داشتن خواستن مکاتمة سر خود را نهان داشتن از کسی یقال کاتمنی سره سر کاتم ای مکتوم
سحاب مکتتم بالکسر ای لا رعد فیه رجل کتمة مثال همزة نیک نگاهدارنده و یقال الفرس اذا ضاق منخره عن نفسه قد کتم الربو و یقال منخره و اسع لا یکتم
الربو کتوم بالفتح کمان سوفار ناکرده ناقة کتوم آنکه وقت بر نشستن بانگ نکند خرز کتیم و سقاء کتیم درزند مشک که آب از وی بیرون نیاید کتم
بفتحتین گیاهی کتمان بالضم نام کوهی کتلة قبیلة اکتام سر کردن مشک اکتم فراخ شکم و سیر شکم اکتم باز داشتن از کاری عع فاضة اکتم
نام مردی کدم گزیدن عع فاضة و کدم درخستن با پیش دندان کدم گزیده کدامة باقی هر چیز که خورده باشند و یقال للبعیر کدمة اذا لم یکن
به اشرة و لا دسم کرم بالتحریک جوانمردی و مردمی و عزیزی نقیض لوم عع بضمها فهو کریم و هم کرام و کرماء

وهن کرائم ويقال رجل کُرَّم وهم رهن ورجل کرم ايضا على المصدر وكُرام بالضم مثل كريم فاذا افرط في الكرم يقال كُرّام بالتشديد كرامون جماعت والكرم الصفوح
وكرّم السحاب اذا جاء بالغيث ويقال في التعجب ما اكرمه وهو شاذ ويا مكرمان بفتح الراء نقيض يا ملامان كارمته فكرمته اكرمه اي فاخرته في الكرم فغلبته فيه وقرئ
قوله تعالى ومن يهن الله فما له من مكرَم بفتح الراء اي اكرام هو مصدر مثل مخرج ومدخل كَرَم زر وحميل يقال رايت في عنقها كرما حسنا من لؤلؤ كرمة قند سر بن كرمة
بضم الراء بزرگی مکارم جماعت ارض مكرمة زمين صالح مرنبات الكرم كذلك قال الكسائي لم يجي مفعل للمذكر الا حرفان نادران لا يقاس عليهما مكرم
ومعون و قال الفراء هو جمع مكرمة ومعونة اكرومة زمين كرم كاعجوبة من عجب تكرم كرم نمودن بتكلف اكرام گرامی کردن تکريم مثله و فرزندان
کريم آوردن والاسم الكرامة وهي ايضا سرپوش خم استكرام بزرگواری بدست آوردن و چيزی نفيس گرامی پيدا کردن في المثل استكرمت فاربط کردم
کوتاه سطبر گردن و دو ميان کوتاه و دو ميان خرکره مثله کرزم کرزن تبر کرزيم کرزين شکستن فيهما مثله کرکم بالضم زعفران کرکمة قطعة منه کرزم
بدندان پيش شکستن عع فاکرم بفتحتين کوتاهی و سطبری کوتاهی بينی و انگشتان يقال فرس اکرم وانف اکرم و بدکرما کروم بالفتح ناقه که هيچ انشر
نماند از پيری کسيم بن سبت ماليدن و پاک کردن چيزی خشک را عع فاکسيوم علف خشک بسيار خيل كاسم کاد يرکب بعضها بعضا من الكثرة ابو كسيوم
الحبشي صاحب الفيل کشم بفتحتين نقصان در خلقت و حسب رجل اکشم نعت منه يقال جدع جانبيه واف و آخرها يا کشم اذا كان ابوه حرا وامه امة کشم از بن
بينی بريدن عع فاکظم خشم فرو خوردن رجل کظيم فرو خورنده غيظ مکظوم فرو خورده کظيم ايضا کليدان کظوم بالضم خاموش بودن عع فاک
وازنشخوار بازايستادن شتر يقال ارى الابل كظوما اذا لم تجتر وقوم كظم اي ساكتون ويقال اخذت بكظمه اي بمخرج نفسه کظام جماعت کاظمة موضعی
کظامة بالكسر جای پهلوی جای که آب راه برد و يکی باشد و حلقه سر عمود ترازو که رشته بر وی نهند و لی که بر سرهای تير زنند و دوال که بر کمان بندند
کعام بالکسر پوزه بند شتر يقال كعمت البعير فهو مكعوم وكعمت الوعاء اذا اشددت راسه كعمه الخوف فلا يرجع مكاعمة بوسه دادن يقال كعمها وكاعمها
اذا التقم فاها في التقبيل کلام سخن با فائده يقع على القليل والكثير وقيل في حد الكلام انه صفة تتمكن بها الحي من الاعلام في نفسه تارة بوساطة اصوات
المقطعة وتارة بوساطة الكتابة وتارة بوساطة الاشارة كلمة فاکه يک سخن کلم کلمات جماعت کلمة بالفتح والكسر وسكون ۲ كذلك ثلث لغات مثل کبد و کبد
وکبد قصيده تمام تکليم سخن گفتن کلام با کسی القه سخن گفتن مثال کذبة تکذابا وکذابا ويقال تكلمت كلمة وبكلمة وكالمته اي جاوبته ويقال كانا متصارمين فاصبحا
يتكالمان و لا تقل يتكلمان ما اجد متكلما بفتح اللام اي موضع كلام کلمانی بالفتح والكسر سخن گوی فصيح کلم بالفتح خستگی خسته کردن کلوم کلام خستگيها يقال
كلمه كلما وقرئ قوله تعالى اخرجنا لهم دابة من الارض تكلمهم اي تجرحهم تکليم ايضا جراحت کردن کلمة الله نام عيسى عليه السلام کلثوم پر گوشت روی
و رخسار کلثمة گوشت گرد آوردن روی امراة مكلثمة نعت منه ام کلثوم نام زنی کم بالضم آستين اکمام كمة جماعت كمة بالضم کلاه گرد کمامة بالکسر غلاف
شکوفه کمام اکمة اکمام جماعت اکاميم جمع الجمع كمت النخلة فهي مكمومة وكم الفسيل اذا سترته بشيء فهو مكموم ويقال اكمت النخلة وكممتا لي اخرجت کمامها
کمام کمامة بکسرهما ايضا ما يكم به فم البعير لئلا يعض كممت الشيء پوشيدم سر خم را واكممت القميص جعلت له کما کمکام بالفتح گرد اندام کم حده وهو اسم ناقص مبني على
السكون اي موضعان الاستفهام والخبر تقول في الاستفهام کم رجلا عندك نصبت ما بعده على التمييز وفي الخبر کم درهم انفقت تريد الكثير خفضت ما بعده كما تخفض
برب لانه للتقليل وهذا للتكثير وان شئت نصبت ما بعده وان جعلته اسما شددت آخره وصرفته فقلت اكثرت من الكم وهو الكمية کوم کومة برشتن
و مانند آن برا دیان عع فاضه کومة بالضم من تراب مثل صبرة من طعام يقال کومت کومة اذا جمعت قطعة من تراب ورفعت راسها کوماء ناقه
بزرگ کوهان کوم بالضم گله شتر کيميا بالکسر امثل زر و سيم سيف کهام بالفتح کند زبان کهام کذلک فرس کهام کاهل رجل کهام وکهيم
مرد کلان سال قوم کهام ايضا اکهم بصره اي کل و رق فصل اللام لئيم ناکس بخيل لؤم بالضم مصدر منه عع لضها ملامة و لامة
على مفعلة وفعالة كذلك يقال للرجل يا ملأمان خلاف يا مكرمان ملأم بالقصر و المد آنکه عذر ناکسان خواهد الام کاری
کردن که با آن ناکس خوانند لؤمة بالضم ساختگی آماج وآنچه از متاع خانه بعاريت نهند از بغری آن لامة زره لام جماعت و ملين

ایضا لؤم کذلک استلام پوشیدن زره ملأم بالتشدید زره ور اُمرع لأم نام مرد لوام بالضم تیر راست کردہ تیر ومنه لامت السهم الأم وسهم لأم ای
علیه ریش مستقال لأمت الجرح والصدع استوار کردم جراحت را وکف شیر کردم کفشکی را التئام کف شیر گرفتن وستوار کردن جراحت الملتئم نعت منه ملأ
لهمة سازواری وصلح کردن میان قوم والتأم شأن آی انقطاعام ملائم سازوار وفی الحدیث لتیزوج الرجل لمته بالضم وبالتخفیف ای مثله وشکله
والهاء عوض من الهمزة لئم بالکسر صلح واتفاق میان دو کس والبلیین ایضا لثم بوسه دادن بر سوراخ بینی عع فاضه وکلثم بوسه دادن
عع کافه وبالعکس ایضا یقال لثمت فاها ای قبلتها ودهان بند نهادن عع فاکه یقال لثمت المرأة لثم لثما والتثمت وتلثمت اذا شدت
اللثام وهی اللثمة واللثمة وکوفتن شتر سنگ را البسیل وخف ملثم الذی یصک الحجارة وشکستن وخون آلود کردن سنگ سپل شتر را الملثوم نعت منه
لثم بالضم جمع لائم لثام بالکسر دهان بند لجام بالکسر لگام فارسی معرب وانچه بوقت حیض بندند زنان وفی الحدیث تلجمی ای شدی لجام ویقال جاء
فلان وقد لفظ لجامه اذا انصرف من حاجته مجهودا من الاعیاء والعطش ملجم نام مردی لحم گوشت لحمة اخص منه لحام لحوم لحمان بالضم جماعت لحمة
بالضم خویشی وپود کرباس وهو بضم وبفتح وگوشت صید باز کرا وراخورانند ملحمة فتنه وحرب بزرگ وأشلحم الرجل ای حرکه العدو فی القتال
ملحم بالکسر نوعی از جامها متلاحمة شجه یعنی شکستگی که بگوشت رسیده باشد رجل لحیم ای مرزوق من الصید ملاحمة بر چفسانیدن دو چیز را بهم لحیم
کشته شده والقتیل لحیم بالعوام ای ملتصق لحیم کشته وقد لحم ای قتل وگوشت ناک ومنه لحم الرجل بالضم فهو لحیم ولحم بالکسر ای اشتهی اللحم فهو لحم
ولحمت القوم ای اطعمتهم اللحم لحام کذلک لاحم نعت منه وایضا ذو لحم مثل تامر ولابن لحام گوشت فروش ولحمت العظم الحمه بالضم
اذا عرقته التحام ساکن شدن وستوار گشتن رالعوض کسی شناختن نام دادن وپود کردن جامه را وفی المثل الحم ما اسدیت ای تمم ما ابتدأته ویاگوشت
بسیار شدن مردم ودانه اگنده شدن خوشه وخشن کردن بحرب یقال الحمت الحرب فالتحمت وستوار کردن جراحت الملحم حتی ازیمن
بالضم نوعی از مار یقال هو الکوسج لدم بالدال زدن سنگ چیزی که بر زمین افتد ودبی کردن جامه را تلدیم مثله ثوب ملدم ولدیم ای مرقع وزدن
عع فاکه وفی الحدیث والله لا اکون مثل الضبع تسمع اللدم حتی تخرج فتصاد فهو لادم وقوم لدم نعت منه مثال خادم وخدم وبرزدن کوماج رکف دست تا
سوزاندن اللدام اضطراب کردن وسینه زدن زنان نوحه لدام بالکسر پارهای درپی کردن جامه وموزه تلدیم کهنه شدن جامه وموزه ودرپی کردن جامه پاره زدن بر موزه لازم
تعدد ملدم ای ورادم ملدم بالکسر کنیت تب ملدم الفتام دجمع گران استخوان وسنگ که دانه خرما بوی کوبند بجهت علف ستور لدام مثله لدم بالتحریک جرمتها
خویشاوندی تقول العرب اللدم اللدم اذا ارادوا التوکید المحالفة ای حرمتنا حرمتکم وبیتنا بیتکم لا فرق بیننا لذم لازم بودن بجای عع کافه وشگفت بودن چیزی
کسی را یقال لذمه الشئ ای اعجبه الذام ترغیب کردن کسی را یقال الذم به اولع به فهو ملذم به ولازم گردانیدن لزوم بالضم لازم بودن چیزی را عع کافه
یقال لزمت الشئ ولزمت به ولازمته لزاما وملازمة لزام ایضا ملازم ویقال صار کذا وکذا ضربة لازم لغة فی ضربة لازب التزام در گردن کسی کردن کاری را
التزام سست بچیزی ودرکردن یقال الزمه الشئ فالتزمه یقال سبیة تکون لزام مثل قطام ملزم بالکسر نوعی از دست افزار سوزن گر وصیقلی لطم طپانچه
زدن عع فاکه وفی المثل لوذات سوار لطمتنی قالته امراة لطمتها من لیست بکفو لطیم اسپ سپید روی وایضا کسی روی سپید ومنه یقال لطم الصغار
مجهولا فهو لطیم وخدا لطیم شد دلکثرة وآنکه پدر ومادر او مرده باشد وشتر بچه سهیل دیده یقال انه فصیل اذا طلع سهیل اغذه الراعی وقال له ابیت سهیلا
والله لا تذوق عندی قطرة ثم لطمه ونحاه ونهم آسیابان بان لطیمة ستور که بار دو رخت عطر دیرآور برداشته باشد وبازار عطاران لطیمة المسک حلیه منشأ
ویقال انه لطیمة ولاطمه فتلاطما التطام بر هم زدن موج تلعثم الرجل فی الامر اذا تمکث وتانی وقال تخلیل تخل عنه وتبتره لغام بالضم کفک دهان
شتر لاغم گرداگرد دروان ولغمت بالطیب اذا جعلته فی الملاغم ویقال افی جواب فرقی لک منی الملتیم تلغموا یوم السبت یعنی ذکر وه واستقاقه من انهم حرکوا املاغمهم قال
الکسائی ملغمت ای انجرت صاحبک بالشئ لاتستقیعته لغم معیدمنه عع بفتحهما لفام بالکسر رو بند یقال لغمت المرأة وجهها لمفامها ای نقبته بیلثم وتلفمت التغمت شدت
اللفام قال الاصمعی اذا کان النقاب علی الفم فهو اللفام ولا بو زید تلفمت تلفما اذا عذرت عمامة علی الکمک خبیه النقاب ولم تبلغ به ارنبة الانف ولا مارنه قال وبنو تمیم تقول فی هذا

المعنی بلثمت تلثما فاذا انتهی الی الانف و غشیه فهو النقاب لقم بفتحین میانه راه لقم لتسکین ونهاده راه بستن ع فاضیه التقام فرو خوردن لقمه و لقمتها بالکسر لقاو
وتلقمتها اذا ابتلعتها فی مهلة ولقمت غیری تلقیما والقمته رجل تلقامة ای کثیر اللقم لقمان نام حکیمی لکم مشت زدن ع فاضیه ملکمة کلیچه بدست باز زدم
لکام بالضم والتشدید کوهی بلکوم نام امیکه لم جمع آوردن نیکو کردن یقال لم الله شعثه ای اصلح وجمع ما تفرق من اموره ومنه قولهم ان دارکم لمومة ای
تلم الناس و تسعهم و خوردن بخش خود و یاران خود ومنه قوله تعالی و تاکلون التراث اکلا لما ای نصیبکم ونصیب صاحبکم قال ابو عبیدة یقال لممته اجمع حتی
اتیت علی آخره المام فرود آمدن یقال الم به ای نزل به غلام ملم نزدیک بلوغ ع وفی الحدیث ان مما ینبت الربیع ما یقتل حبطا او یلم ای یقرب من
ذلک و گناه صغیره کردن ومنه قول من قال شعر ان تغفر اللهم فاغفر جما وای عبد لک لا الما لمم بفتحین زلت و نزدیکی بگناه قوله تعالی الذین یجتنبون
کبائر الاثم والفواحش الا اللمم و نوعی از جنون رجل ملموم ای به لمم ای جنون لمة ایضا الجنون یقال اصابته من الجن لمة و هو المس و چیزی
اندک و یقال اعیذه من حادثات اللمة فیقال هی الدهر والشدة وانشد الفراء شعر علی صروف الدهر او دولاتها یدیلنا اللمة من لماتها
لمة واقعه و نازله کلها بمعنی ملمات جماعت بین لامة حشیم رخم یقال اعیذه من کل هامة ولامة لمة بالکسر موی سر که بجه لمم جماعت لمام کذلک و یقال
زرته لماما یعنی گاه گاه ململمة الفیل خرطومه و کتیبة ململمة وملمومة مجتمعة مضمومة بعضها الی بعض صخرة ململمة وملمومة مستدیرة صلبة ململم والملم
میقات اهل یمن در حج لم نه و هی حرف نفی لما مضی و هی جازمة تقول لم یفعل ذلک ترید انه لم یکن ذلک الفعل منه فیما مضی من الزمان و کذلک
لا و لن حرفان للنفی الا ان لم نفی لقولک فعل و لا نفی لقولک یفعل و لم یقع الفعل منه و ما نفی لقولک هو یفعل اذا کان فی حال الفعل و لن
نفی لقولک سیفعل و لما ایضا حرف الجزم و الم والما کذلک و لما اصله لم و ما و هی نفی لقولک قد فعل تقول للرجل قد مات فلان فیقول لما یمت
و هو یقع موقع لم یقال اتیتک و لما اصل الیک ای لم اصل الیک و قد یتغیر معناه عن معنی لم فیکون جوابا و سببا لما وقع و لما لم یقع تقول
ضربته لما ذهب و لما لم یذهب و قد یختزل الفعل بعده تقول تاربت المکان و لما ترید و لما ادخله ولا یجوز ان یختزل الفعل بعد لم و اما قوله
تعالی و ان کلا لما لیوفینهم بالتشدید قال الفراء اصله لمن ما فلما کثرت فیه المیمات حذفت منها واحدة و قراءة الزهری لما بالتنوین ای
جمیعا و یحتمل ان یکون اصله لمن من فحذفت منها احدی المیمات و قول من قال لما بمعنی الا فلیس یعرف فی اللغة لم بفتح و هو حرف استفهام تقول
لم ذهبت و الاصل لما فحذفت الالف قوله تعالی عفا الله عنک لم اذنت لهم و تدخل الهاء علیه فی الوقف فتقول لمه لوم نکوهیدن ع فاضیه
لومة کذلک ملامة نکوهش ملاوم جماعت یقال لامه و لومه ایضا للمبالغة فهو ملوم و ذلک لائم لوم جماعت لائمة لومی نکوهش لامة کاری ملامت
ناک و زره الامة سزاوار ملامت شدن و ملامت کردن و فی المثل رب لائم ملیم و یقال استلام الرجل الی الناس ای استذم ملاومة یکدیگر را
نکوهیدن تلاوم کذلک تلوم انتظار و درنگ رجل لومة بالضم ای یلوم و لومة مثال همزة نکوهنده مثل هزأة و هزاة الاول مفعول و الثانی
فاعل لام الانسان شخصه و اللام حرف من حروف الزیادة و هی علی ضربین متحرکة و ساکنة فاللامات المتحرکة ثلث لام الامر للغائب کقولهم
لیقم زید بالکسر و ربما امروا بها المخاطب و قری فبذلک فلتفرحوا بالتاء خطابا و قد یجوز حذف لام الامر فی الشعر کقوله ع لک الویل حر الوجه او یبک من
بکی ای لیبک و کذلک لام المواجهة کقوله شعر قلت لبواب لدیه دارها تئذن فانی حموها و جارها اراد لتأذن فحذف اللام و کسر التاء علی
لغة من یقول انت تعلم و لام التوکید فهو علی خمسة اضرب منها لام الابتداء کقولک لزید افضل من عمرو و منها التی تدخل فی خبر ان المشددة والمخففة کقوله
تعالی ان ربک لبالمرصاد و ان کانت لکبیرة و منها التی تکون جوابا للو و لولا کقوله تعالی لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا و لولا انتم لکنا مؤمنین و منها التی تکون فی
الفعل المستقبل المؤکد بالنون کقوله تعالی لیسجنن و لیکونا من الصاغرین و منها لام جواب القسم جمیع لامات التوکید تصلح ان تکون جوابا للقسم کقوله تعالی
و ان منکم لمن لیبطئن فاللام الاولی للتوکید و الثانیة جواب لان القسم جملة توصل باخری و هی المقسم علیه لتوکید الثانیة بالاولی و یربطون بین الجملتین بحرف
المکسورة المشددة و اللام المعرض بها بمعنی و احد کقولک و الله ان زیدا خیر منک و الله لزید خیر منک و قولک و الله لیقومن زید اذا ادخلوا لام القسم علی فعل مستقبل

او ضلوا فی آخره النون مشددة او خفیفة لتاکید الاستقبال و اخراجه عن الحال لا بد من ذلک و بحرف ان الخفیفة المکسورة و ما و هما بمعنی کقولک واللّه ان فعلت
و اللّه ما فعلت و بحرف لا کقولک واللّه لا افعل و لا یتصل الحلف بالمحلوف الا باحد هذه الحروف المخمسة و قد تحذف و هی مرادة و الثالث لام الاضافة و هی علی
ثمانیة ضرب منها لام الملک کقولک المال لزید و منها لام الاختصاص کقولک اخ لزید و منها لام الاستغاثة کقول الشاعر شعر یا للرجال لیوم الاربعاء
اما ینفک یحدث لی بعد النهی اطرابا * و اللامان جمیعا للجر لکنهم فتحوا الاولی و کسروا الثانیة للفرق بین المستغاث به و المستغاث له و قد یحذف نون المستغاث به
یقولون یا لا و انما بالکسر ای یا قوم للماء ادعوکم فان عطفت علی المستغاث به بلام اخری کسرتها لانک قد امنت اللبس بالعطف کقول الشاعر شعر یا للکهول و
للشبان للعجب * و کقول الاخر یا لبکر انشروا لی کلیبا * و قال بعضهم اصلها یا آل بکر فخفف فحذف الهمزة و منها لام التعجب مفتوحة کقولهم یا للعجب یا عجب احضر فهذا
اوانک و منها لام العلة بمعنی کی کقوله تعالی لتکونوا شهداء علی الناس ای لکی تکونوا و ضربته لیتادب ای لکی یتادب و منها لام العاقبة کقول الشاعر مصرع
فللموت تغذو الوالدات سخالها * ای عاقبته ذلک و منها لام الجحد و لا تصحب الا النفی کقوله تعالی و ما کان اللّه لیعذبهم ای لان یعذبهم و منها لام التاریخ
کقولک کتبت لثلث خلون ای بعد ثلث من شهر و اما اللامات الساکنة فمثل لام التعریف فلسکونها ادخلت علیها الف الوصل لیصح الابتداء
بها و سقطت اللامات بالوصل کقولک هو الرجل و الثانی لام الامر اذا ابتدأت بها کانت مکسورة و ان ادخلت علیها حرفا من حروف العطف جاز فیه
الکسر و التسکین کقوله تعالی ولیحکم اهل الانجیل **لهم** فرو خوردن **ع کافه** لهم بالفتح ناقه شیرناک و مرد سخی و اسب نیکو لهام لشکر بسیار لهم سخی
کذلک فرس لهم مثال خضم اسب گذرنده اما اسپان و گرف و مرد بسیار عطا قول الشاعر **ع** لا هم لا ادری و انت الداری یرید اللّهم ای
یا اللّه و المیم المشددة فیه عوض من یا و هذا لان معناه یا اللّه لهم بالفتح موضعی الهام در دل افکندن و آنچه در دل افکند خدای تعالی یقال الهمه
اللّه و استلهمت اللّه التهام بشتاب خوردن بجهت ربق **لهجم** بالفتح راه فراخ کوفته و قدح بزرگ منجم شتغوز در کردن بچیزی لهذمة برید
لهذم سنان برنده و دندان لهاذم جمع **لهزمة** در آمیختن سپیدی بسیاهی موی یقال لهزمه الشیب خدیه ای خالطها لهزمتان گوشت دو تندی زیر
زنخ گوش لهزمة یکی لهازم جمع **فصل المیم موم** بالضم شمع و روغن عسل و برسام یقال میم الرجل فهو مموم ای برسم مامة نام مردی میم یکی از
حروف هجا مهیم بسکون الاخر کلمة استفهام یعنی چیست حال تو و کار تو **فصل النون نامة** آواز یقال اسکت اللّه نامته و نامته بالتشدید
ایضا ای نغمته و صوته نئیم ناله نرم **ع فاکه** آواز دادن کمان و شیر **نجوم** ستارگان و برآمدن نبات و ستاره و دندان و شاخ
ع فاضه و پدید شدن هر چیز خارجی و یقال نجمت و ناجمة بموضع کذا ای نجمت و فلان منجم الباطل و الضلالة بفتح المیم و الجیم ای معدنه
منجم بالکسر یعنی که در وی زبانه ترازو باشد نجم ستاره و نبات بی ساق قوله تعالی و النجم و الشجر یسجدان و اسم علم پروین و در وی الف و لام لازم
باشد قوله تعالی و بالنجم هم یهتدون و یقال طلع النجم و اصل یقال لیس بنداء الحدیث نجم ای اصل و وقت معین و منه سمی المنجم یعنی وقت شناس ستاره
شناس ایضا انجام و بعد از آسمان ابر یقال انجمت السماء ای انجمت و رفتن سرما و باران تنجیم وقت و ستاره شناسی کردن و پاره پاره گزاردن
وام را نجمة نوعی از گیاه **نخیسم** رخیدن و تنحنح کردن **ع فاکه** نحام نعت منه و ایضا مرغابی سرخ و نام اسپی **نخامة** بالضم آب بینی و دماغ و نخم
ای تنخع **ندم** ندامة بالتحریک پشیمانی **ع کافه** نادم مثله و فی الحدیث الندم توبة انذام پشیمانی دادن ندمان بالفتح پشیمان نادم کذلک ندیم حریف
شراب و همنشین بزرگان ندمان مثله و جمع الندیم ندام و جمع الندمان ندامی المراة ندمانة منادمة مصدر منه و مقلوب مدامنة کالقسی بن القوس و جذب جبذ
و ما اطیبه و ایطبه و جهد و جاد و اشباها اکثر من کلامهم **نسیم** باد نرم **ع فاکه** یقال نسمت الریح نسما و نسمانا نسیم اول بادی که در جنبیدن گیرد
و فی الحدیث بعثت فی نسم الساعة ای حین ابتدأت و اقبلت اوائلها نسمة بفتحتین دم و دمان نسیم جمع و فی الحدیث تنکب الغبار فمنه تکون النسمة دم
تنسم نفس زدن مردم بخود کشیدن و فی الحدیث لما تنسموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها و ناسمه ای شامه نسم بکسر سین سبل ستر و سبل ستر
مرغ و یقال من این نسمک ای وجهتک **نشیم** کونه گرد هیئن جو سبب سرد رفتن گوشت یقال بی نشمة که بوی ناک سبب

جوشش خوردن و در کار بد شدن مردم منه قولهم نشم الناس فی عثمان رضی الله عنه نشم بفتحتین درخت که از وی کمان سازند و خال خال شدن پوست گاو
و جز آن عع کافه و هو قلیل نمش گونه نشم کرا ای فیه نقطه بیض و سود منشم نام زنی عطاره و فی المثل اشأم من عطر منشم و دانه بلسان نظم شعر
و رشته مروارید و گروه بسیار از ملخ و ستاره سه گانه از جوزا و درکشیدن جواهر در رشته و سخن در وزن و ترتیب دادن عع فاکه تنظیم مثله نظام بالکسر
رشته جواهر انتظام در رشته راست شدن و یقال طعنه فانتظمه ای اختله و انتظمت الدجاجة اذا صار فی بطنها بیض نعمة بالکسر دست و دسترس
و نیکی و ناز و مال و منت و آنچه کرده شود از نیکوئی در حق کسی نعمی بالضم و القصر کذلک و ان فتحت مددت فقلت نعماء نعیم کذلک و یقال ان فعلت
ذاک فبها و نعمت ای نعمت الخصلة نعم و بئس یعنی نیک است و بد است و هما فعلان ماضیان لا یتصرفان تصرف سائر الافعال لانهما استعملا للحال بمعنی
الماضی و فی نعم اربع لغات نعم بالفتح و الکسر مع سکون و نعم بکسرتین و فتح الاولی تقول نعم الرجل زید و نعمت المرأة هند و نعم المرأة هند فالرجل فاعل
نعم و زید مرفوع اما بان یکون مبتدأ قدم علیه خبره او بان یکون خبر مبتدأ محذوف کانک قلت نعم الرجل قیل لک من هو فقلت هو زید و ان قلت
نعم رجلا کانک قلت نعم الرجل رجلا لان فاعل نعم و بئس لا یکون الا معرفة بالالف و اللام او ما یضاف الی ما فیه الالف و اللام و یدخل ما علیه فتجمع بین
الساکنین کقوله تعالی فنعما هی وان شئت حرکت العین بالکسر و ان شئت فتحت النون مع کسر العین تقول غسلته غسلا نعما تکتفی بما مع نعم عن
صلته ای نعم ما غسله نعم بالضم نام زنی و نازکی و نرمی و نیکوئی خلاف بؤس یقال یوم نعم و یوم بؤس و الجمع انعم و ابؤس نعومة نرم و نازک شدن
عع بضمهما و عع کافه و عع کاضه مرکبة من بین مثال فضل یفضل و عع بکسرهما و هو شاذ نعمة بالفتح ای تنعم و یقال نعمة و ناعمة فتنعم
رجل منعام بالکسر ای مفضال و یقال اتیت ارض فلان فتنعمتنی اذا وافقته و یقال انعم الله علیک من النعمة و انعم الله صباحک من النعومة و انعم له ای
قال له نعم و نعم ای زاده نعم الله بک عینا ای اقر الله عینک و کذلک نعم الله بک عینا و نعمة بالضم مثل علم غلمة و نزه و نزهة و نعمک عینا نعمان بالضم نام مرد
و هو نعمان بن المنذر ملک العرب نسب الیه شقائق النعمان لانه حماه نعم بالتحریک چهارپایه و احد الانعام و هی المال الراعیة و اکثر ما یقع هذا الاسم علی
الابل قال الفراء هو ذکر لا یونث یقولون هذا نعم وارد و یجمع علی نعمان مثل حمل و حملان و الانعام تذکر و تونث قال الله تعالی مما فی بطونه و فی موضع مما فی
بطونها و جمع الجمع اناعیم و یراد به التکثیر فقط لان جمع الجمع اما ان یراد به التکثیر او الضرب نعم بفتحتین و سکون الآخر آری و هو عدة و تصدیق و جواب الاستفهام
و ربما ناقض بلی اذا قال الیس … عندک ودیعة فقولک نعم تصدیق لما قبله و بلی تکذیب بکسر العین لغة فیه نعام بالفتح شترمرغ و هو اسم جنس مثل حمام
نعامة یکی و هو مذکر و مونث و ایضا چوب پا بر بنای سر چاه و یقال سالت نعامتهم و زیر قدم و نشان که در راه نصب کنند نعام کذلک و ایضا موضعی عائم
منزلی از منازل قمر نعامة نام مرد و اسپی ابو نعامة کنیت مرد نعمة العین قرة عینا و یقال نعمة عین و نعم عین بالضم فیهما و نعام عین و نعامة عین بالفتح
فیهما و نعمی عین کلها بمعنی ای افعل ذلک کرامة لک و انعاما لعینک نعامی بالضم باد دست راست و یقال نعاماک بمعنی قصاراک نعمان الاراک بالفتح نام
وادی یقال عم صباحا کلمة تحیة کانه من نعم ینعم بکسر العین فیهما تنعیمة درختی تنعیم موضعی بمکه انیم بالضم موضعی نغم بالفتح سخن آهسته عع بفتحهما
و عع کاکه یقال سکت فما نغم بحرف و ما تنغم نغمة آواز نقم عتاب کردن بر کسی عع فاکه و یقال ما نقمت منه الا الاحسان و نقمت بالکسر لغة فیه و
ناپسند داشتن کار انتقام کینه کشیدن نقمة که اسم فیه نقمات نقم جماعت مثال کلمات و کلم نقمة بالکسر مثال کلمة کذلک و الجمع نقم کافه مثال نعمة و نعم و یقال فلان
میمون النقیمة و هو مثل النقیبة ناقم نام مرد ناقمیة زنی نکم سخن چینی کردن عع فاضه و کرد الاسم النمیمة و ایضا نفس حرکت یقال اسکت الله
نامته ای ما ینم علیه من حرکته و نفسه قد یهمز فیجعل من النئیم نم نمام نعت منه نمام ایضا گیاهی خوشبو نمنمة نقش کردن و آراستن جامه ثوب منمنم نمنمة بکسر
سپید که بر او خطها افتد نمی پشیز و الدرهم الذی فیه رصاص او نحاس یقال ما بها نمی ای احد نوم خواب خواب شدن عع کافه علی الاصل و تصغیره نتیم
نیام فهو نائم و الجمع نیام و جمع نائمة نوم علی الاصل و نیم علی اللفظ و یقال نمت و اصله نومت بکسر الواو فلما سقطت لاستثقال الحرکة علیها نقلت حرکتها الی
ما قبلها و کان حق النون ان تضم لتدل علی الواو الساقطة کما ضمت القاف فی قلت الا انهم کسروها فرقا بین الساقط المضموم و المکسور و المفتوح و اما

كلت مكسر بالبدل من الياو الساقطة وعلى مذهب الكسائى القياس مستمر لانه يقول اصل قول فعل بضم الواو واصل كال كيل بكسر الياء ودالامر منه نم مثل خف ونخاف ويقال يا نومان لكثير النوم ولا تقل رجل نومان لانه يختص بالنداء انامة تنويم بخواب كردن وخوابانيدن ويقال اخذه نوام بالضم خواب گرفتن تناوم خويشتن خوابيده نمودن ويقال ناومته فنمته اى غلبته ونامت السوق اى كسدت ونام الثوب اى اخلق واستنام اليه اى سكن واطمان اليه رجل نومة بالضم مرد بى اعتبار مغفل ورجل نومة مثال همزة بسيار خواب منامة جاى خواب وجامه خواب وبستر وكان فلان حسن النيمة مثل الجلسة ليل نائم شب آراميده وهو فاعل بمعنى مفعول فيه كيوم عاصف نهمة حريصيدن همت در چيزى وحرص نمودن يقال نهم بكذا فهو منهوم اى مولع به وفى الحديث منهومان لا يشبعان منهوم بالمال ومنهوم بالعلم ونهم نهيم فاكلغة فى نحم نحيم اى زجر نهم بفتحتين نيك اشتها آمدن بطعام ع كاف نهيم راندن وزجر نمودن در راه ستور را ع بفتحهما وفاكه منهام ستور كه براندن چالاك رود والنهم ايضا الحذف بالحصى ونحوه نهيم ايضا مثل نحيم وهو صوت الاسد والفيل ع بفتحهما يقال نهم الفيل نهيم نهاما ونهيما نهامى بالفتح آهنگر نهام بالضم نوعى از مرغان نيم بالكسر نورديها ريگ كه از دريد ان باد نشود وپوستين كهنه ودرختى وفصل الواو موامة اى موافقت ومباهات وفى المثل لولا الوئام لهلك الانام وثم كوفتن وشكستن ودوبدن ع فاكه خف ميثم شديد الوطء كانه يثم الارض اى يدقها وثيمة علف وطعام گرد كرده وسنگ يقال ثم لها اى اجمع وثامة بالفتح گوسفند ع بضمهما وثيم نعت منه وجوم خاموش شدن از اندوه وخشم ع فاكه يقال مالى اراك واجما ويقال لم اجم عنه فرعا اى لم اسكت عنه يوم وحيم اى شديد الحر والحاء ايضا وحمه بالتحريك عار وبالتسكين برو در افتادن وخوردن وحم بالتحريك آرزو [illegible] وحام بالكسر من الدواب ان يستصعب عند الحمل وقد وحمت بالكسر وگرانيش شدن زن آبستن وحام بالفتح كذلك وحم بفتحتين مصدره ع كاف وهى امرأة وحمى ونسوة وحامى وفى المثل وحمى ولا حبل ويقال وحمت وحمه اى قصدت قصده توحيم آرزو انه زن آبستن را دادن طعام وخم بالتسكين كه وخيم اى ثقيل ووخام بالكسر اوخام جماعت ووخامة ووخومة گران سنگ وناگوار شدن ع بضمهما يقال وخمنى فهو متى وخيم اى وبى وبلده وخمة ووخيمة اذا لم توافق ساكنها استيخام گران وناگوار شدن طعام وجز آن توخم كذلك تخمة بضم على ما ذكر تخم تخمات جماعت وخم الرجل واتخم من الطعام التخمة الطعام واصله اوخمه على افعلة وطعام متخمة بالفتح واسماء تخمة وتقول العامة بالسكون ايضا وذم دوالها گوشتها وبود ذمة يكى وذمت الدلو انقطع وذمها ع كافه وگوشتها آز نهادن رحم شتر كه از ولادت باز دارد توذيم علاج كردن آن وگردن بند ساختن سگ را وافزون شدن يقال ذمت على الخمسين اى زدت عليها وذام بالكسر شكنبه ذمه دردى وذمة يكى مثل تمرة وتمار وفى حديث على رضى الله تعالى عنه لئن وليت بنى امية لانفضنهم نفض القصاب الوذام التربة ايذام واجب كردن حج بر خويشتن وذيمة هدية بيت الحرام كعبة وذائم هدايا ورم بفتحتين آماس ع بكسرهما وهو شاذ تورم مثله اورام جماعت توريم متعدا فيه ونيني برباد كردن از كبر ورم انفه اى غضب وادرت الناقة اى ورم ربعها وزمة برو در افتادن خوردن وزيم وزيمة گوشت خشك شغ سمار ملخ وجز آن وزيم ايضا تره وسبزى گرد كرده جبل وزم مرد بسيار گوشت ورجل متوزم اى شديد الوطء ووسم سمة نشان كردن داغ كردن ع فاكه والهاء عوض عن الواو وسمة كه وسكونه يعنى زنگ [illegible] واذا امرت به قلت توسم وسمى باران نختين بهار ارض موسومة زمين سمى رسيده توسم علف وسمى جستن موسم بكسر السين جاى گرد آمدن هنگام حج وغير حج توسيم موسم حاضر شدن يقال واسموا وعرفوا كما يقال عيدوا العيد ميسم بالكسر آتش داغ وجمال زيبائى يقال امراة ذات ميسم مياسم جماعت على اللفظ ومواسم على الاصل وفلان وسيم احسن الوجه وسيماء وقوم وسام امراة وسيمة ونسوة وسام وسامة بالفتح فيهما مصدران منه ع بضمهما وسمت فلانا فوسمته اى غلبته بالحسن نخود وابه ان نشانى مخصوص كردن فلان موسوم بالخير وقد توسمت فيه الخير اى تفرست ووشم نقش ونگار وشام بالكسر جماعت وشام شهرى يقال وشمت اليد وشما بسوزن نقش نگردن ع فاكه واستوشمه اى سالته شيئا وفى الحديث يعن الله الواشمة والمستوشمة يقال ما عصيته وشمة اى كلمة وما اصابتنا العام وشمة اى قطرة ووشمها اى البرق لمع وشمت الارض ظهر نباتها ووشمت فيه انظرت فيه ووشم تشكاف وشكاف چوب جدا يقال ما بهذه القناة وصم ويقال وصمت الشئ اذا شددته بعتبة وعار وعيب

یقال ما به وصمة توصیم شکستن اندامها وگرانی وکاهلی ویقال وصمة الحمی **وضم** بالتحریک تخته که بروی گوشت نهند یا بوریا وجز آن وضم مصدر منه
ع فاکه یقال وضمت اللحم وضماً ای وضعته علی الوضم واوضمته ای جعلت له وضماً واوضمته ای وضمته ویقال الحی وضمة واحدة ای جماعة متقاربة وضمة وضیمة یک گروه
مردم از دویست تا سیصد عدد وگروهی اندک که برگرد هم نزول کنند یقال وضم بنو فلان علی بنی فلان اذا حلّوا علیهم وضیمة من الطعام مثل الوخم من
الکلاء وطعام ماتم واستوضمت الرجل ای ظلمته وتوضم الرجل المرأة اذا وقع علیها **وغم** کینه او غام حقد وخبر غیر یقین دادن کسی را **ع فاکه**
وغم علیه بالکسر ای حقد وتوغم ای اغتاظ **وقم** کشیدن عنان وباز داشتن کسی را از حاجت وباز گردانیدن **ع فاکه** وقره ای ذله وقهره وشکستن و
خوار کردن یقال وقم الله العدو ای اذله موقوم نیک اندوهگین وشکسته حال اوقمت الارض ای طبت واکل نباتها فهی موقومة وربما قالوا وکمت بالکاف
کذلک الموقوم وتوقمت الصید قتلته وفلان یتوقم کلامی ای یحفظه ویتعبه اقم حصنی در مدینه **موکوم** مثل موقوم ووکمه الامر ای حزنه ووکمت الارض
مثل وقمت ای وطئت **ولیمة** طعام عروسی وقد اولمت وفی الحدیث اولم ولو بشاة **وشم** الذباب کوه مگس ریدن وی **ع فاکه** **وهم** بالتحریک غلط
کردن در حساب **ع کافه** ووهم بالتسکین رفتن دل بسوی چیزی بی قصد آن **ع فاکه** توهم گمان بردن ایهام توهیم بگمان افکندن ویقال اوهم
من الحساب مایة ای اسقط واوهم من صلوته رکعة ای ترک ووهمت الشیء اذا ترکته کله اتهام تهمت نهادن کسی تهمة **ضاقه** اسم فیه واصل التاء فیه واو علی
ما ذکر فی وکل ویقال اتهبت انتهاماً مثل ادوت ادواء اتهام مثله یقال قد اتهم الرجل اذا صار به الریبة وهم ایضاً شتر ضخم نرم ووهمة مونث وراه فراخ
ویقال لا وهم من کذا ای لا بد منه **فصل الهاء** **هتم** بالفتح شکستن دندان از بن **ع فاکه** یقال ضربه فهتم فاه تهتم انهتم منه هتم بالتحریک شکسته
شدن دندانهای پیشین **ع کافه** اهتم نعت منه ونام مردی هتامة بالضم شکسته وریزه هر چیزی **هثم** لرن ما له کما یقال قثم **ع فاکه** هیثم جوزه
عقاب ویک توده سنگ ونام مردی **هجوم** درآمدن بر کسی یا چیزی ناگاه **ع فاضه** ویقال هجم الصباح وهجم الشتاء وهجمت عینه ای غارت هجم قدح
بزرگ وهمه شیر پستان دوشیدن وویران کردن خانه را ریح هجوم باد که خانها ویران کند واهجمت عینه ای دخلت هجمة گله شتر از چهل تا بیشتر وهنیدة صد شتر اهجمة
الشتاء ونصیف سختی سرما وگرما هجیمة شیر که در مشک نهند ریزند تا سترید دلا المخضه وقیل ما لم یرب هجانة بالیاء وضم الجیم مرداری بزرگ ونام زنی **هدم** ویران کردن
ع فاکه تهدیم مبالغة فیه انهدام تهدم ویران شدن وتهدم علیه من الغضب ای اشتد غضبه هدم بالکسر جامه خلق اهدام جمع مهدوم وکشیر خصوص
شده هدم بالتحریک آنچه از کرانه چاه فرو در چاه شده ویقال دماؤهم بینهم هدم ای هدر وهدم بالسکون ایضاً هدمة یک دفعه باران ناقة هدمة که سخت
گشن خواه وقد هدمت الناقة بالکسر مهندم باندام واندازه وهو معرب **هذم** بریدن وشتاب خوردن **ع فاکه** سیف مهذم بالکسر تیغ برا
هذام کذلک وهیذام بالیاء ودلیر **هذرمة** بشتاب خواندن یقال هذرم ورده وکذلک هذرم فی الکلام **هرم** بالتسکین گیاهی از شوره ها هرمة یکی
ستستری که آن گیاه خورد وابل هوارم هرم بن هرمة شاعری هرم بالتحریک کلان سالی **ع کافه** اهرمه مستد منه فهو هرم وقوم هرمی ایضاً نام مردی
وتهال هم تونبع هرمک ای نفسک وعقلک هرمان بالضم هوش وعقل یقال ماله هرمان فلان تهارم وخود را خرف وپیری نماید هرماق بفتحتین بنا
در مصر یقال انی الهرمان ونسر فی الطّن وترک فیها هرمة **هزمة** شیر ونام مردی هرشم بالکسر وشد المیم سنگ نرم وکوه نرم هرشمة کوشیدن ناک
هزمة مغاکی سینه وسیب هزم النصریع بالکسر منه یعنی زیرها شبرق وآن گیاهی است تهزم شکسته شدن یقال تهزم السقاء اذا یبس فتکسر هزم شکستن
لشکر را **ع فاکه** انهزام لازم منه هزمة چاه اهتزام آواز رعد وسب وکلو بریدن گوسپند هزیم الرعد آواز رعد ومنه تهزم الرعد غیث هزم که
باران کند منه هسید مهزام نوعی از لعب **هسم** شکستن نان خشک **ع فاکه** یقال هشم الثرید ومنه سمی هاشم بن عبد مناف واسمه عمرو وقال فیه الشاعر شعر
عمرو العلا هشم الثرید لقومه ورجال مکة مسنتون عجاف هشیم گیاه خشک درختی پوسیده رجل هشیم ای ضعیف البدن تهشم علیه ای تعطف اهتشام همه شیر پستان کشیدن
الشجر انشمة ای تهشم هزم **هضم** شکستن **ع فاکه** هیسم شیر معده دیر قوی ونوعی از سنگ املس **هضم** شکستن طعام در معده چیزی از حق کسی بازشکستن
اهتضام مثله وماندن بجبیء از حق بر کسی تهضم ستم کردن وشکاد شدن وکم آمدن از هضیم متهضم ای مظلوم هضمة ستم مضام دندان شیر افکندن

ره ویکری بر آوردن شتر کره و گوسپند یقال اهضمت الابل للاجذاع والاسداس جمیعا اذا ذهبت رواضعها ‌هضوم گوارش طعام سریع الانهضام زود گوار
و کذا هاضوم للانهضام هضیم ایضاً غنچهٔ ناشکفته و زن نازک تهیگاه و کشح هضیم هضم بالکسر زمین پست اهضام بضوم جمعت یقال فی التحذیر اللیل
و اهضام الوادی ای خذر بها هضم بالتحریک پهلوها بهم در آمدن **ع کافه** هضم اسب تهیگاه در آمده و الانثی هضماء و رجل اهضم بین
الهضم و یقال لم یسبق فی الحلبة اهضم قط هضم بالتحریک نوعی از طیب اهضام جماعت **هقم** کعرضته مرد سخت گرسنه هقم بالتحریک بصدر **ع کافه**
هقم شبان ... بجیف مرد بسیار خوار و دریا هیقم شتر مرغ دراز و الیم زائده و آواز موج دریا و آواز لقمه بگلو بردن و فلان تهقم الطعام اذا ابتلعه
عظاماً **هکمت** البئر ای تهدمت و تهکم علیه ای اشتد غضبه و تهکم بنا ای تبرّا به متهکم ای متکبر و تهکمت تغنت و ترنمت تهکم سعد منه **هلم** بیا و تعال
هلم الینا قال صله لم من قولهم لم الله شعثه ای جمعه اراد لم نفسک الینا ای قرب ها للتنبیه و حذفت الفها ... و جعلا اسما و احدا یستوی فیه الواحد و الجمع
و التانیث فی لغة اهل الحجاز و اهل نجد یصرفونها فیقولون للاثنین هلما و للجمع هلموا و للمراة هلمی و للنساء هلممن و الاول افصح و قد یوصل باللام فیقال
هلم لک و هلم لکما ای الی کذا لما قالوا هیت لک و هلمن یا رجل و هلمن بکسر المیم یا امراة و هلمان للاثنین و هلممن للجمع و هلممنان للنسوة ... علیه ارن
الثقیلة و اذا قیل لک هلم الی کذا قلت الام ای الی ما هلم مفتوحة الالف و الهاء کانک قلت الی ما ... و لا اهلمه ای لا اعطیکه و یقال ... باهل و بهمان ...
اللام و فتحها ای بالمال الکثیر **هلقام** بالکسر سطبر دراز و شیر و نام مردی **هم** اندوه هموم جمعت ... و ... بیمار کردن را یقال همنی المرض ... **ع**
فاصه یقال هممت بالشی و قوله تعالی و لقد همت به و هم بها و یقال لا همة لی بالفتح و لا هماد ... لا هم بذلک و لا افعله و موقبنی ملی ... نام
بی آرام کردن کار کسی را و اندوهگین کردن یقال همک ما اهمک کار سخت اهتمام غمخوارگی کردن یقال اهتم له بامره اهمام گداخته شدن قال الشاعر
یضحکن عن کالبرد المنهم اهمیم شتر گداخته پیه کوهان همة بالکسر قصد دل یقال فلان بعید الهمة بالکسر و الفتح هم جماعت همیم نرم رفتن **ع فاکه** هم بالکسر
همة گنه پیر بکلم بالضم مرد بزرگ همت همهوم بالفتح چاه بسیار آب اذا قیل لنا ابقی عندکم شی تقول هماماً ای لم یبق شی هامة خزنده و گزنده و یقال الهدة
ایضاً نعم الهامة هذه الهمیمة باران نرم همهمة گردانیدن آواز در سینه حمار همهیم بکسرتین همهم فی صوته و همت المراة فی راس الصبی در خواب کردن کودک را با آواز در
و یقال ذهبت الهمة طحنه همهمة آواز نرم همهمة مثال ملوحة شبه ای زبان که بجهت فسون دارند **هوم** ... سر فرو دا افکندن از خواب **هامة** سر
جماعت و جنید و هامة القوم رئیسهم تهیم هیمان سرگشتگی از عشق **ع فاکه** هائم سرگشته هیام بالضم تشنگی سخت و نوعی از جنون و عشق نوعی
از بیماری ستور همیوم شتر بیمار ناقه هیماء مونث هیماء ایضاً دشت بی آب هیام بالفتح ریگ روان هیمه ... جماعت هیام بالکسر شتران تشنه
هیمان نعت مذکر هیمی مونث قوم هیم و ابل هیم قوله تعالی فشاربون شرب الهیم و هی الابل العطاش تهیم رفتار نیکو ... و تقیصر نام **ع فصل**
الیاء **یتیم** مرد بی پدر و ستور بی مادر و جوهر بی نظیر ایتام یتامی جماعت یتم بالضم و الفتح مصدره **ع کافه** ایتمت المراة ...
زن یتیم گردیدن و یقال فی سیره یتم بالتحریک ای ابطاء **یاسمین** گلی است **م** و هو معرب و بعضهم یجریه مجری الجمع فتقول شممت الیاسمین
و هذا یاسمون و قد جاء فی الشعر یاسم **یلملم** میقات اهل الیمن لغة فی الملم **یممته** ای قصدته تیمم قصد کردن و بخاک دست و روی مالیدن
به نیت عبادت قوله تعالی فتیمموا صعیدا طیبا ای اقصدوا صعیدا و یممته بالرمح ای توخیته و قصدته دون من سواه تیمیم تیمم دادن نماز
و عبادت را یمام کبوتر وحشی یمامة یکی و نام کنیزک کبود چشم کزارشه ... سواره میدید یقال ابصر من زرقاء الیمامة
و یقال الیمامة بلاد و کان اسمها الجو فسمیت باسم هذه المراة لکثرة ما اضیف الیها و قیل جو الیمامة و النسبة الی الیمامة یمامی
یم دریا و قد یمم الرجل فهو میموم اذا طرح فی البحر **ینم** بالتحریک نوعی از نبات نیمة یکی **یوم** روز ایام جماعت و اصله یوم فادغم قال الاخفش
فی قوله تعالی لمسجد اسس علی التقوی من اول یوم ای من اول الایام کما تقول لقیت کل رجل ای کل الرجال یاوته ... کردن یقال یوم الیوم کما یقال لیل الیل و لیلة لیلا
عجرو ... یام قبیلة ز یمن و نام پسر نوح علیه السلام قال ابن السکیت **ایهمان** السیل و ... و یقال السیل و الجمل الصول الهائج یتعوذ منهما نهار و شت

باب النون فصل الالف

آبنة بالضم گره چوب ج اُبن جماعت آخر ملوک غسان یعنی جبلة بن الایهم و نام مردی و بلند و دیرو کوه و مرد کرد و ایضاً مثله و ایهم بابان نی
و بقال ابنه بابنه **ع فاضه** ای تهمه و فلان یؤبن بکذا ای یذکر بقبیح و فی ذکر مجلس رسول الله صلی الله علیه وسلم
لاتوبن فیه الحرم ای لاتذکر تا بین در پی چیزی شدن و چشم داشتن و برمرده گریستن و مرثیه گفتن آبان بالکسر و تشدید وقت و هنگام ابانان دو کوه
آتان ماده خر و ثلث اتن مثل عنق و اُتُن جماعت بالحرکه و السکون ماتونا مثله و استاتن الرجل ای اشتری تانا و فی المثل کان حمارا فاستاتن ای صار
اتانا و آخور سر چاه و صخره بزرگ اتن اتون بجای مقیم بودن آتنان گام نزدیک نهادن **ع فاکه** اتون بالتشدید تشدان اشن و حمامه مخففه اتاتین
جماعت و یقال هو مولد ا **اجن** آب مزه برگشته اجن اجون مصدر منه **ع فاضه** اجن بالحرکه کذلک **ع کافه** اجنت منه جانه بالکسر و تشدید
تکار جانین جماعت اجنه بالضم حسارتخه فی وخته و اجن لقصار الثوب ای دقه **احنه** بالکسر کینه احن کافه جماعت و قد احنت علیه بالکسر و احنه دشمنی کردن با کسی
اذن بالکسر دستوری **ع کافه** یقال اذن له و یقال ائذن لی علی الامیر و قول الشاعر **شعر** قلت لبواب لدیه دارها تئذن فانی حموها و جارها ای لتاذن
فحذف اللام و کسر التاء علی لغة من یقول تعلم بالکسر و دانستن منه قوله تعالی فاذنوا بحرب من الله و رسوله و اذن له اذنا ای استمع اذان آگاهی دادن و اذان الصلوة
بانگ نماز اذین مثله و قد اذن اذانا میذنه بالکسر جای اذان اذین نیز رفتار و جای که از هر جهتی بانگ نماز در وی شنوده شود اذن بالضم و بضمتین گوش و بی موئنه اذان
جماعت و یقال اذنته ای ضربت اذنه رجل اذن بضمتین مرد سخن شنو یستوی فیه الواحد و الجمع اذانی بالضم کلان گوش نعجة اذناء و کبش آذن نعت منه تاذین
گوشه ساختن نعل را گوش نهادن کودک را و دستوری دادن کسی بر کار را اذن حاجب بدان تاذن آگاهانیدن یقال تاذن الامیر فی الناس اذا نادی فیهم
و یکون ذلک فی التهدد و قوله تعالی و اذ تاذن ربک ای اعلم اذن بالکسر گاه و هی حرف مکافاة و جواب ان قدمتها علی الفعل المستقبل نصبت بها لا غیر اذا
قیل لک انا ازورک الیوم قلت اذن اکرمک و ان اخرتها الغیت و قلت اکرمک اذن و ان وسطتها و جعلت الفعل بعدها معتمدا علی ما قبلها الغیت ایضا کقولک
انا اذن اکرمک و ان ادخلت علیها حرف عطف کالواو و الفاء فانت بالخیار ان شئت الغیت و ان شئت اعملت و ان وقفت علی اذن قلت اذا
ارن بالتحریک شادمانی و نشاط نمودن **ع کافه** یقال ارن البعیر فهو ارن اران بالکسر تابوت مرده و خانه وحش ارن جماعت میران مثله آرین جماعت
ارنة الحرباء بالضم جای کرسته زچوب که در انجا باز ار **ربون** اربان بالضم بنهما لغة فی عربون و عربان و هو ان یسام الرجل فی السلعة ثم یرفع الی صاحبها
دینارا او درهما عربونا علی انه ان اشتری السلعة کان الدینار و الدرهم من الثمن و ان لم یشترها کان لصاحب السلعة یعنی بیعانه و هو معنی عشق فی البیع و العامة
تقول ربون **اسون** مزه و بوی گردیدن آب **ع صحاح** فاکه آسن نعت منه مثل آجن آسن کذلک **ع کافه** اسن اما هو فراسن و هی الرجل ایضا یعنی بی حا
گرفت مرد ناسن کذلک و در نگ کردن و بهانه جستن بر کسی یقال منه تاسن علی و خوی و وش پدر گرفتن بسیر یقال تاسن اباه و هو علی آسان من ابیه ای علی شمایل و
اخلاق منه و احدها اسن بضمتین مثل خلق و اخلاق اسن ایضا تا ه رسن تا عت اسن جماد باقی به در دستور یقال سمنت ناقته علی اسن قدیم ای علی شحم **افن** بالتحریک
صعیف رای **ع کافه** افن الرجل و افن فهو مافون و افین و فی المثل ان الرقین تغطی افن الافین و افنه الله فهو مافون **ع فاکه** جو زمافون تباه شده افن
بالفتح کمی شاف منقص و همه شیر پستان خوردن و دوشیدن او وقت بار و قت وشیدن تو رر **ع فاکه** دکم شدن شیر ستور **ع کافه** یقال افنت الناقة ای
قل لبنها فهی فنة و یقال جاء نا علی افان ذلک بالکسر ای علی ابان ذلک **افتة** بالضم خانه از سنگ برآورده اقن جماعت **امان** امانة زینهار یعنی بی بیم شدن یقال امنت فانا
امین ایمان گرویدن و بی بیم گردانیدن مؤمن یکی از نامهای خدای عز و جل آمن امنه و گروند کتب تعالی و صل آمن من بهزبنر همت ثانیه و منه المهیمن و اصله ماامن لبنت ثانیه و قلبت
یار و قلبت الاولی هاء امن امنة صد خوف و بی بیم شدن و منه قوله تعالی امنة نعاسا و قوله تعالی اذ یغشیکم النعاس امنة منه امنة بضمتین بالضم ایضا فتال امرة امنة بر همه کس اعتماد کند
و امنة علی کذا اعتماد کرده او را برین و امنة کذلک قرئ قوله تعالی مالک لا تأمنا بین الادغام و الاظهار قال الاخفش الادغام حسن و یقال و من قبل ان مجهولا و یقال
استامن الیه ای دخل فی امانه و هذا البلد الامین قال الاخفش یرید الآمن آمین آمنا و اره اعتماد کرده یعنی مامون امان بالضم و التشدید کذلک امون بالفتح شتر استوار امین
فی العمارات کن چنین باد بمد و بقصر سیما علی الفتح ما مین امین گفتن آمین مانند تامین **ع فاکه** امان بالضم کذلک امان لیتار کذلک و یقال ما ادا ادعا

اي ناقة وشاة ويقال لا افعله ما ان في السماء نجما اي ما كان ثمة في عين وما ان في الفرات قطرة اي ما كانت ولا افعله ما ان السماء سماء اي ما كان وان بالكسر
والفتح مشددتين معناهما بدرستي وراستي وهما حرفان تنصبان الاسم وترفعان الخبر والمكسورة منهما يؤكد بها الخبر ولها صدر الكلام وتجيء بعد القسم والقول
والمفتوحة وما بعدها في تاويل المصدر وقد تجيء بمعنى لعل كقوله تعالى وما يشعركم انها اذا جاءت لمن قرأها مفتوحة اي لعلها وفي قراءة ابي لعلها اذا
جاءت وتزاد على المكسورة منهما هاء ساكنة وتسمى هاء السكوت كما في قول قيس الرقيات شعر بكرت على عواذلي يلحينني والومهنه ويقلن شيب قد علاك
وقد كبرت فقلت انه اي انه قد كان كما يقلن قال ابو عبيدة وهذا اختصار من كلام العرب يكتفى منه بالضمير لانه قد علم معناه وقال الاخفش انه ههنا بمعنى
نعم يريد تاويله لا وضعه في اللغة لذلك هاء السكوت مثبتة كلمة ثنائية وهي منفصلة من ان المكسورة المشددة كما يقال محلقة ومخراة قال ابن مسعود رضي الله تعالى
عنه ان طول الصلوة وقصر الخطبة مئنة من فقه الرجل معناه ان الذي يقصر الخطبة ويطيل الصلوة فقيه اي يقال فيه انه فقيه وهو انها لسكت اي نعم او انه
فقيه على التحقيق والهاء للضمير اختصار الجواب كما قال ابو عبيدة وتزاد على المفتوحة كاف التشبيه تقول كانه شمس وقد تخفف مع الكاف فلا تعمل شيئا
كقوله كان ثدياه حقان ويروى ثدييه على الاعمال والرفع اجود وقد يخففان كلاهما واذا خففتا فان شئت اعملت وان شئت لم تعمل اما المكسورة المخففة
معناها اگر فهي حرف الجزاء يوقع الثاني لاجل وقوع الاول كقولك ان تاتني اتك وان جئتني اكرمتك وتكون بمعنى ما في النفي مع الا بعدها كقوله تعالى ان
الكافرون الا في غرور وقد تكون في جواب القسم تقول والله ان فعلت اي ما فعلت وربما جمع بينهما للتاكيد قال شعر ما ان رأينا ملكا اغار اكثر
منه قرة وقارا * وقد تكون زائدة مع ما كقولك ما ان يقوم زيد اي ما يقوم وقد تكون مخففة من المشددة فهذه لا بد من ان تدخل اللام في خبرها
عوضا مما حذف من التشديد كقوله تعالى ان كل نفس لما عليها حافظ وان زيدا لاخوك لان لا يلتبس بان التي بمعنى ما للنفي واما المفتوحة المخففة معناها
كه قد تكون مع الفعل الماضي والمستقبل في معنى مصدر فتنصب المستقبل تقول اعجبني ان قمت اي قيامك الذي مضى واريد ان تقوم اي قيامك وتكون
مخففة عن المشددة فلا تعمل تقول بلغني ان زيد خارج وقوله تعالى ونودوا ان تلكم الجنة وتكون بمعنى اي كقوله تعالى وانطلق الملأ منهم ان امشوا وتكون
صلة للما كقوله تعالى فلما ان جاء البشير وتكون زائدة كقوله تعالى وما لهم ان لا يعذبهم الله اي لا يعذبهم وقد تزاد على المكسورة المشددة ما للحصر والتعيين
كقوله تعالى انما الصدقات للفقراء وتوجب اثبات الحكم للمذكور ونفيه عما عداه وتزاد عليها ياء المتكلم الواحد كقولك اني واني بالكسر والفتح فيهما ونون
الجمع كقولك اننا وانا بالكسر والفتح فيهما فحذفت احدى النونين تخفيفا لكثرة استعمالهم وكذلك كاني وكانني بالفتح ولكني ولكنني وكذلك لعلي ولعلني لان اللام
قريبة من النون انا مفتوحة مخففة معناها من فهو اسم مكني وهو للمتكلم الواحد وانما بني على الفتح فرقا بينه وبين ان التي هي ناصبة للمستقبل والالف الاخيرة
انما هي لبيان الحركة في الوقف فان توسطت سقطت كقول علي عليه السلام انا الذي سمتني امي حيدرة الا في لغة ردية كقول الشاعر ع انا سيف
العشيرة فاعرفوني * وقد توصل بها تاء الخطاب فيصيران كالشيء الواحد من غير ان تكون مضافة اليه تقول انت بفتح التاء للمذكر ومعناها تو وتكسر للمونث
وانتما للتثنية منهما وانتم للرجال وانتن للنساء وتدخل عليه كاف التشبيه تقول انت كانا وانا كانت وقيل لا تتصل الكاف الا بالمظهر تقول انت كزيد ولا تقول
انت كي الا ان الضمير المنفصل عندهم كان بمنزلة المظهر فلذلك حسن فارق المتصل **اون** تن آسانی و آرام ع **فاضة** رجل آن اي فيه ودع
ورفتار آهسته ويقال اون على نفسك اي ارفق في السير ويك گوشه خرجينه يقال خرج ذو اونين وهما كالعدلين ويقال بيننا وبين مكة ثلث ليال
اواين اي روافه وعشر ليال آونات اي ودعات آون علف وآب خوردن وشكم دراكندن خر وان هنگام آونه جمع آن مثل تبان وازمنة ويقال فلان
يفعل ذلك آونة اذا كان يصنع ذلك مرارا ويدعه مرارا ايوان اوان بالكسر صفه بزرگ ومنه ايوان كسرى اون بالضم جمع اوان مثل خوان وخون
وايوانات جمع ايوان اواوين كذلك مثل ديوان ودواوين واصله اوان فابدل من احدى الواوين ياء **اهان** تنه درخت بريده شاخها
والآدي **آين** مانندگي لا يبنى منه فعل وما وقال ان آينك آن آنك اي حان حينك ع **فآكه** وان لك ان تفعل كذا اي حان لك مثل اني لك وهو
مقلوب منه اين كجا وسوال عن مكان مبني على الفتح اذ قلت اين زيد فانما تسال عن مكانه ايان كي وسوال عن زمان مثل متى ومعناه اي حين قوله تعالى ايان

ومنها وكسر الهمزة لغة سليم وبه قرأ السلمي قوله تعالى ايان يبعثون آلان اكنون وهو اسم للوقت الذي انت فيه وهو معرفة ولم تدخل عليه الالف واللام
للتعريف لانه ليس له ما يشركه وربما فتحوا اللام وحذفوا الهمزتين **فصل البا** **بثنه** بالفتح زمين نرم بثنية تصغيرها وسميت بها بثنية گندم منسوب بموضعي در شام
وهرگندمي كه در زمين نرم رويد خلاف الجبلية **بجته** بالفتح نام زني بجونه مثال قسورة مشك فراخ واوزامه بجون كلان شكم **بدن** بالتحريك تن
قوله تعالى فاليوم ننجيك ببدنك فالوا الجسد لا روح فيه وقال الاخفش قول من قال بدرعك ليس بشي بدن الرجل بدنا اي اسن ودعل بدن مثله وبدنه كوتاه بدنه
شتر وگاو قرباني كه بمكه قربان كنند بدن بالضم جماعت وايضا فربهي وگوشت آلندگي مثل عسر وعسر **ع فاضه** بدانة كذلك **ع بضمها** بادن نعت منه
والمراة بادن وبدين ايضا بدن اي اسن وفي الحديث اني قد بدنت فلا تبادروني بالركوع والسجود بادنه نام زني **برني** نوعي از خرما برنية خنور سفالين
ببرين موضعي درريگ **بمراقن** بال وچنگال وده ومرغان شكاري برثن بصنمتين يكي وايضا حي از بني اسد **بردون** بالكسر وفتح الذال ستور وگوعي
از اسپان بردونة مونث منه **بزرين** كوزه از پوست طلع **برهان** بالضم حجت برهن عليه اي اقام الحجة **بزيون** بالضم وبباء **حسن** بسن
اتباع **بيسان** موضعي در نواحي شام **بطن** شكم خلاف ظهر وگروه كمتر از قبيله وزمين مغاك وجانب دراز يربطنان بالضم جماعت وبطنان الجنة وسطها وبرشكم
زدن **ع فاضه** بطنه وبطن له ودرون وادي در آمدن واندرون كار شناختن يقال بطنت الامر اي عرفت باطنه وهمدوني وخاصه كسي
شدن يقال بطنت به اي صرت من خواصه الباطن نامي از نامهاي خداي عزوجل ونهان ويقال بطن الرجل مجهولا فهو مبطون شكم درد مند
بطين بالتحجين كلان شكم شدن **ع كافه** بطان بالكسر تنگ ستور وفي المثل التقت حلقتا البطان يقال اذا اشتد الامر وضاق بطان تنگ
بر نشيد ستور را ودروني وخاصه كردن كسي را وشمشير زير كش گرفتن وجامه را آستر كردن تبطين مثله بطانة آستر هر چيز خلاف ظهارة ودوست دروني
وخاصه البطن بك بار وسبب بطنة بالكسر سيري وبري شكم از طعام يقال ليس للبطنة خير من خمصة تتبعها بطين كه شكم پرست مبطان بسيار خوار وكلان
شكم مبطن باريك شكم بطين بزرگ شكم دور يقال شاو بطين اي بعيد بطين مصغرا يكي از منازل قمر وهو بطن الحمل استبطان در نهان داشتن چيزي
كسي را در زير خود گرفتن وتبطنت الكلا جولت فيه واتبطنت الناقة عشرة ابطن اي نتجتها عشر مرات **بلسن** بضمتين حبه مانند عدس يقال بوسفي
بلهنية من العيش اي في سعة ورفاغية **بنته** بوي خوش وناخوش بنان جماعت وابن وبنن بالمكان اي اقام به وحبس فيه بنانة
سر انگشت بنان جماعت يقال بنان مخضب بلاها لان كل جمع ليس بينه وبين واحده الا الهاء فانه يوحد ويذكر بنانة بالضم نام زني
نابت البناني منسوب اليها **بوانه** بالضم نام جاي بوان بحذف الهاء مثله شعب بوان بالفتح والتشديد موضعي در فارس بوان بالكسر ستون
خيمه بون جماعت بان نوعي از درخت بانه يكي **بهنانه** زن خوش بوي خوش نفس بهنان نام زني مثل قطام **بهلن** تازه وتر درها قالوا
بهكن وامراة بهكنة اي غضة **بين** جدائي وپيوستن وهو من الاضداد **ع فاكه** بينونة كذلك قرئ قوله تعالى لقد تقطع بينكم بالرفع والنصب
فالرفع اي تقطع وصلكم والنصب على الحذف اي ما بينكم بون فضل وفرق ويقال بانه بينه وبونه وبينهما بين بعيد وبون واو افصح فاما في
البعد فيقال ان بينهما بينا لا غير بيان سخن پيدا وكشاده گفتن وفصاحت وفي الحديث ان من البيان لسحرا ويقال فلان ابين من فلان اي افصح منه واوضح
كلاما بين ايضا نام مردي كه عدن منسوب باوست يقال عدن ابين ويقال بان الشي بيانا اي اتضح فهو بين بيد ابينا جماعت مثل بين وابيناء وكذلك ابان الشي
فهو مبين آبانه پيدا وكشاده كردن شدن متعدي ولازم وجدا كردن يقال ضربه فابان راسه من جسده اي فصله فهو مبين وذاك مبان مبين ايضا نام آبي
واستبان الشي اي ظهر وبين مثله واستبنته انا عرفته وتبينته انا كذلك وبينيه اي ظهرته وهو ايضا لازم ومتعدي تبيين پيدا شدن وكردن وفي المثل قد بين الصبح لذي
عينين اي تبين تبيان بالكسر مصدر فيه وهو شاذ لان المصدر انما يجي على تفعال بالفتح انما مثل تذكار وتكرار وتركاف ولم يجي بالكسر الا حرفان وهما تبيان و
تلقاء مباينه جدا شدن از هم تباين بريدن از يكديگر باين انكه از جمله آيد وشنيدن شعر حتى انكه از دست در آيد وتطليقه بائنة وهي فاعلة بمعنى مفعوله بائنة
ايضا كماني كه ديرباز بي زه بوده باشد باين كذلك وچاه دهن فراخ بيون بالفتح كذلك غراب البين زاغ سپيد بين ميان يقال جلست بين القوم لما يقال

وسط القوم وہو ظرف وتقول لقیتہ بعیدات بین اذا لقیتہ بعد حین ثم امسکت عنہ ثم اتیتہ وہذا
بین بین اے بین الجید والردی وہما اسمان جعلا اسما واحدا وبنیا علی الفتح والہمزة
المخففة تسمی ہمزة بین بین وبنیا علی فعلی من البین اشبعت الفتحة فصارت الفا یقال
فبینا نحن نرقبہ اتانا اے بین اوقات رقبتنا ایاه والجمل مما یضاف الیہا اسماء الزمان
کقولک اتیتک زمن الحجاج امیر ثم حذف المضاف الیہ ہو اوقات وولی الظرف الذی ہو بین
الجملة التی اقیمت مقام المضاف الیہا کقولہ تعالی واسال القریة وکان الاصمعی یخفض بعد
بینا اذا صلح فی موضعہ بین وینشد قول ابی ذؤیب **شعر** بینا تعنقہ الکماة
وروغہ یوما اتیح لہ جری سلفع وغیرہ یرفع ما بعد بینا وبینما علی الابتداء والخبر
وقد زیدت علیہ ما فقال بینما نحن فیہ ومعناہما واحد بین بالکسر پاره از زمین مقدار
مد بصر بیون جماعت وکرانہ **تبتن** بالکسر کاه بستہ یکی برگ کاه تبن ایضا قدح
بزرگ اندازه بیست کس انگاه صحن نزدیک بوی انگاه عس اندازه سہ یا چہار تن انگاه
قدح اندازه دو تن انگاه قعب یک مرده انگاه غمر فروتر از ان تبن بالفتح کاه دادن ستور
را **عع فائدہ** تبانة زیرکی **عع کافه** فہو تبن نعت منہ ای فطن دقیق النظر فی
الامور تبتین ریزه کاری وباریک بینی کردن وفی حدیث سالم بن عبد اللہ کنا نقول
فی الحامل المتوفی عنہا زوجہا انہ ینفق علیہا من جمیع المال حتی تبنتم
ما تبنتم ای دققتم النظر فقلتم غیر ذلک تبان کاه فروش تبان بالضم عورت
پوش کشتی بانان **اتقان** استوار کردن کار را رجل تقن بالکسر ای حاذق ابن تقن نام مردی
تیر انداز یقال ہو ارمی من ابن تقن تقن ایضا طبع واصل یقال الفصاحة
من سوسہ وطبعہ **تلنة** بضمتین وبفتح الاول حاجت ودرنگ یقال لی فیہم تلنة
تلنة ای حاجة وفیہم تلنة ای لبث وتلان بمعنی الان تن بالکسر حریف یقال
فلان تن فلان وہما تنان ای حتنان وحریفان واتن المرض ای اضنی ای
قصعہ بیشی کلان یعنی شود تنین بکسر تین اژدہا وجای در آسمان **تین** انجیر
منہ قولہ تعالی والتین والزیتون قال ابن عباس ہو تینکم وزیتونکم ہذا ویقال ہما
جبلان بالشام **فصل الثاء** **بثن** بثان در نوشتن عطف جامہ ودوختن **عع**
فائدہ بثان بالکسر ان تعطف ذیل قمیصک فتجعل فیہ شیئا تقول منہ تبثنت الشی
اذا جعلتہ فیہ وحملتہ بین یدیک تبثن ایضا آمن بر چیزی درجیدن
ثدن بضمتین گنده شدن گوشت وبوی دندان وبوی گرفتن آن **عع**
کافه **ثخانة** سطبر شدن **عع** **لطف** **مما** ثخین نعت منہ رجل ثخین مرد آہستہ
ثخان سست کردن جراحت کسی را وبسیار کشتن قولہ تعالی حتی اذا اثخنتم

ثمدن اللحم تغیرت رائحته تدن کم شدن مرد بسیار گوشت **ثفنه** فاکه الجبه برزمین رسد
از شتر چون بخسپد چون زانوها و سینه و جز آن ثفنات جماعت ذو الثفنات
نام رئیس خوارج مثافنت با هم زانو نشستن و یاری کردن ثفن المزادة گرد اگرد سفره
و توشه دان ثفن زدن شتر کسی را به ثفنات **ع فاکه** ثفن بالتحریک شوخ بستن
دستها **ع کافه** الثفان متعد منه **ثکنه** بالضم گروهی از کبوتران ثکن جماعت
ثکن بفتحتین گوهی **ثمانیة** رجال هشت مرد ثمانی نسوة هشت زن و ثمانی
مائة کما تقول قاضی عبد الله و تسقط الیاء مع التنوین عند الرفع والجر و تثبت
عند النصب لانه لیس بجمع فیجری مجری جوار فی ترک الصرف و ما جاء فی
الشعر غیر مصروف فهو علی التوهم انه جمع ثمنیة تصغیر ثمانیة بحذف
الالف وان شئت حذفت الیاء فقلت ثمینة قلبت الالف یاء وادغمت فیها یاء
التصغیر والاول احسن ثمن بالضم هشت یک ثمن بالکسر تشنگی هشت روزه شتر ثمن
بالفتح هشت یک گرفتن **ع فاضه** یقال ثمنت القوم اخذت ثمن اموالهم و هشتم قوم شدن
ع فاکه ثمان هشت عدد شدن و خداوند شتران ثمن شدن یعنی آنکه در هشت
روز یکبار نوبت آب یابند و بها کردن متاع را یقال اثمنت الرجل متاعه و اثمنت
له ثمن بفتحتین بها مثمن هشت سو ثمانون ثمانین هشتاد و فی المثل هو احمق من صاحب
ضأن ثمانین وذلک ان اعرابیا بشر کسری ببشری سر بها فقال سلنی
ماشئت فقال اسألک ضأنا ثمانین ثمین هشت یک و گران ثمینة نام جای میثمنة بالکسر
توبره **ثنه** بالضم موی باریک دراز که بر تندی پاشنه اسپ باشد ثنن جماعت و میان
ناف و زهار ثنن بالکسر علف خشک **فصل الجیم** **جبن** بالضم پنیر جبنه اخص منه و بفتحتین
تشدید النون و ضم الباء ایضا و بد دلی و ترسندگی جبان بالفتح بد دل و قد
جبن الرجل فهو جبان **ع فاضه** و جبن بالضم ایضا فهو جبین و امراة جبان ایضا
کما قالوا حصان و رزان و اجبنته ای نسبته الی الجبن و فی الحدیث الولد مجبنة
مبخلة جبان جبانة بالتشدید فیها صحرا و تجبن ای غلظ جبین بجرسه و هما جبینان
عن یمین الجبهة و شمالها **جحن** بفتحتین ناگوار شدن کودک جحن نعت منه
ع کافه جحان متعد فیه جحن ایضا بطئ الشباب مجحن گیاه کوتاه
بی آب جیحون رود میان ما وراء النهر و خراسان جحیان نام جوی
به شام **ذو جدن** بفتحتین مهتری از مهتران حمیر **جرون**
بالضم نرم شدن و عادت کردن ستور بر کاری **ع فاضه** و ستوره و نرم
شدن جامه و زره جارن بچه مار و راه ناپدید شده جرن زمین درشت

مجرن جرین جای خرما خشک کردن جران البعیر بالکسر پیش گردن شتر از مذبح تا منحر جرن بفتحتین عجماً جرن العود لغة شاعری جریان لغة فی الجریال یعنی خمر
جیرون بالفتح دروازه دمشق جوشن بالفتح سینه و زره و نام مردی و میانه شب و اول شب یقال جوشن من اللیل ای صدره جعشن بکسرتین نیز
و نام خواهر فرزدق جفن پلک چشم و نیام تیغ و نام جای و نام گیاهی تاک انگور جفنة یکی از وی و نیز کاسه بزرگ جفان بالکسر جفنات بفتحات
جماعت و ایضاً قبیله از یمن و یقال عند جفینة الخبر الیقین بالفاء قال ابن السکیت هو اسم خمار و لا تقل جهینة بالهاء قال ابو عبیدة فی کتاب الامثال
هذا قول الاصمعی و اما قول هشام بن الکلبی انه جهینة بالهاء و کان من حدیثه ان حصین بن عمرو بن معاویة بن عمرو بن کلاب خرج و معه رجل من جهینة یقال له
الاخنس فنزلا منزلاً فقام الجهنی الی الکلابی فقتله و اخذ ماله و کانت صخرة بنت معاویة تبکیه فی المواسم و تسائله فقال الاخنس شعر تسائل
عن حصین کل رکب + و عند جهینة الخبر الیقین + قال و کان ابن الکلبی بهذا النوع من العلم اکبر من الاصمعی جمانة غوزه نقره جماً جمات جنون پوشیده
عع فاصه یقال جن علیه اللیل و جنوناً جنة بمعنی جن بالکسر پری و هو خلاف الانس الواحد منه جنی بالکسر و جن الرجل جنوناً دیوانه شد و اجنه الله فهو مجنون و لا
تقل مجن و ما اجنه فی المجنون شاذ لا یقاس علیه لانه لا یقال فی المضروب ما اضربه نخلة مجنونة ای طویلة و جن النبت جنوناً ای طال و التف و خرج زهره و جن
الذباب ای کثر صوته یستعمل کلها مجهولاً و یقال کان ذلک فی جن شبابه ای فی اول شبابه و یقال افعل الامر بجنه ای بحدثانه اجنان دفن کردن مرده را یقال
اجننت المیت ای واریته و جننه کذلک و پنهان داشتن چیزی را در دل و کودک افکندن زن جنین بالفتح کودک در شکم و مرده در گور اجنة جماعت جنن بفتحتین
گور جنن بضمتین مقصور جنون جنة بالضم سپر پرده و جنن ضافه جماعت یقال استجن بجنة ای استتر بستره مجن بالکسر سپر مجان بالفتح جماعت جنة بالفتح بهشت
و بستان جنان بالکسر جنات جماعت و جنان الناس بالفتح همه ایشان و عامه مردم و جنات عدن ای اقامة جنان بالفتح دل یقال ما علی جنان ای
ثوب یواریني و جنان اللیل تاریک شدن شب جنة بالکسر پریان قوله تعالی من الجنة و الناس و دیوانگی قوله تعالی ام به جنة فالاسم و المصدر علی صورة
واحدة جان پدر پریان جان بالکسر جماعت و مار سپید یجن علیه و تجان ای اری من نفسه انه مجنون مجنة بالفتح جای پریان و دیوانگی و نام جای نزدیک
مکه و جای نهان شدن جنبان جنبیده شدن سخنان اضطراب و قولهم اجنک کذا ای من اجل انک فحذف اللام و الالف اختصاراً و نقلوا الکسرة اللام
الی الجیم جناجن استخوانهای سینه واحدها جنجن و جنجنة بکسرتین منهما و قد یفتح منجنون بالفتح دولاب منجنین کذلک جون سپید و نام اسپی و سیاه و هو من الاضداد
جون بالضم جماعت مثل رجل صتم بالفتح و قوم صتم جون ایضاً سخت سیاه از شتر و اسپ جونة بالضم مصدر منه مثال عسبة و وردة جونة العطار طبلة العطار
جون بتحریک الواو جماعت و ربما همزوا و یقال لا افعله حتی یبیض جونة القار ای سواده جو سیمی نوعی از سنگ خوار جونه بالفتح چشمه آفتاب و خم قار اندود
جهینة قبیله **فصل الحاء** حبن بفتحتین مرض تشنگی عع کافه احبن حبنا بهت منه یعنی استسقا گرفته و به حبن ای استسقا گرفته ده حبن ای استسقا حبین
حبنة بالکسر و دل ام حبین جانورکی و یقال لها ایضاً حبینة و هی معرفة مثل ابن عرس و اسامة الا انه تعریف جنس و ربما ادخل علیه الالف و اللام ثم لا یکون بحذف
الالف و اللام نکرة و هو شاذ حتن بالفتح و الکسر قرین و نظیر و یقال هما حتنان ای سیان اذا تساویا فی الرمی او غیر ذلک و تحاتنوا ای تساووا
و کل اثنین لا یتخالفان فهما حتنان و دفعت النبل حتی ای متساویة و حتن الحر ای اشتد یوم حاتن ای مستو و له دائرة فی الحرد و المحتتن المستوی الذی لا یفوت
بعضه بعضاً و حونشان بلد حجن بفتحتین کژی یقال صقر احجن المخالب ای معوجها محجن بالکسر چوگان و ... یقال حجنت الشی اجحنه و احتجنه
ای جذبته بالمحجن محجنة المغزل بالضم کژی سر دوک ... و حجن الثمام اذا خرجت محجنة و هی خوصة حجون بالفتح کوهی بمکه و بی مقبره و در خذنة بضمتین
و تشدید النون گوش و هما خذنتان حرون بالفتح توسن و نام اسبی و لقب مردی و بالضم توسنی کردن عع فاضه حران بالکسر توسنی
و توسن شدن عع بضمها محاریب زنبور که بر انگبین چسپیده باشد و یقال حرن سیف البیع اذا لم یزد و لم ینقص حران بالفتح و التشدید
نام شهری و النسبة حرنانی علی غیر قیاس حرذون مثال بردون سوسمار نر حزن بالضم حزن بفتحتین اندوه خلاف السرور عع کافه
حزان بکسرتین نشان منه حزنه و احزنه اندوهگین کرد فهو محزون حزن زمین درشت و شهرهای عرب و یکی از عناان احزن و محزن بمعنی حزنه

بالضم درشتی بعیر حزنی یرعی فی الحزن من الارض حزنة بالضم کوه درشت حزن جمعٔ حزن حزنان بالفتح گوسپند بر خوخزانه بالضم عیال مرد که بیت ایشان اندوه خورد و یقال فلان بقره بالحزین اذا اسأ صوته **حسن** بالضم خوبی و نیکوئی نقیض قبح محاسن جمع علی غیر قیاس وقد حسن الشئ واذا خففت الضمه نقلت حسن الشئ ولا یجوز ان تنقل الفتحة الی الحاء لانه خبر وانما یجوز النقل اذا کان بمعنی المدح او الذم و رجل حسن بسن اتباع و امرأة حسنة و حسناء و لا یقال رجل احسن لانه اسم انث من غیر تذکیر کما یقال غلام امرد و لا یقال جاریة مرداء فهو تذکیر من غیر تانیث حاسن باه تحسین آراستن و نیکو کردن و به نیکوئی نسبت کردن احسان نیکوئی کردن یقال احسن الیه قوله تعالی و احسن کما احسن الله الیک احسن به کقوله تعالی وقد احسن بی و هو یحسن الشئ ای یعلمه استحسان نیکو شمردن و نیکو داشتن حسنة نیکی خلاف سیئة محاسن خلاف المساوی حسنی خلاف سوای حسان بالضم و تشدید احسن من الحسن حسانة مونث و یقال انی احسان لک اناس و نه اطعام محسنة للجسم بالفتح حسان بالفتح نام مادح رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فان جعلته فعالا من الحسن اجریته وان جعلته فعلان من الحس لم تجره و تصغیر فعال منه حسیسن و فعلان منه حسیسان حسن حسین پسران فاطمه زهرا علیهم السلام و نام دو ریگ توده قال المبرد هما جبلان و ذکر الکلبی ان فی طی الطین **حشنة** بالکسر کینه و حشن السقاء ای انتن **حصن** بالکسر پناه حصون جمع یقال حصن حصین حصانة استوار و استوار شدن عع بعضهما تحصین گرداگرد شهر را برآوردن تحصین و حصن شدن احصان زن خواستن مرد فهو محصن بفتح الصاد و هو احد ما جاء علی افعل فهو مفعل بالفتح و حصنت المرأة ای عفت و احصنها زوجها فهی محصنة بالفتح والکسر فکل متزوجه محصنة بالفتح لاغیر و قری قوله تعالی فاذا احصن مجهولا ای زوجن حصن بالضم پارسا زن عع بعضهما فهی حاصن و حصان بالفتح و حصناء ایضا بینة الحصانة و فرس حصان بالکسر بینة التحصین والتحصن حصنان بالضم شهری حصنی منسوب الیه و نسبت البحرانی الی البحرین قال الیزیدی سألنی والکسائی المهدی عن النسبة الی البحرین و الی حصنین لم قالوا حصنی و بحرانی فقال الکسائی کرهوا ان یقولوا حصنانی لاجتماع النونین فی حصنانی و قلت انا کرهوا ان یشبه النسبة الی البحر و یقولوا البحری ابو الحصین کنیت روباه حصین نام مردی **حضن** بالکسر کنار تحضن کنار گرفتن احتضان الشئ دو کرانه چیزی احتضان در بر گرفتن حضن الصنع و جاره حضن حضانة بالکسر در کنار گرفتن مادر بچه را و زیر بال گرفتن ماکیان خوزه را و بیضه را عع فاضنه حاضنة دایه و آنکه بجای و بشند در تعهد بچه و یقال حضنت الرجل عن کذا اذا نحیته عنه و تعهدت به و به و حضنته من حاجته احضنه بالضم ای حبسته عنها و احتضنته عن کذا مثله و احتضنت الشئ جعلته فی حضنی حضون بالفتح گوسپند که یکی از دو پستانش بیشتر از دیگر باشد عع بعضهما حفن بفتحتین کوهی بنجد یقال نجد من رای حضنا ای من رآه لا یحتاج الی ان یسال عن نجد مثل ما .. ماج و یقال حضنت الرجل ای ازریت به **حفنه** دو مشت از طعام و جز آن منه یقال نحن حفنة من حفنات الله تعالی ای یسیر بالاضافة .. و دو دست .. رسیدن .. را اندک چیزی دادن عع فاضنه احتفان گرفتن و کندن درخت از بیخ حفنه بالضم سوراخ و گندگی حفن ضیافه جمع حفان و هو فعلان من .. الفاء بچگان شترمرغ و شتران ریزه حفانة یکی للذکر و الانثی جمیعا **حقن** ریختن شیر در مشک و ریختن شیر دو شیده بر شیر دیگر عع فاکه و حیقن نام جنس شتر محقن بالکسر مشک آن فی المثل ابی الحقین العذرة ای العذر و باز داشتن خون از ریختن و نگاه داشتن بول و مانند آن حاقن آنکه ادرار کمیز نشناب گرفته باشد یقال لا رای لحاقن حاقنة مغاکی میان چنبر گردن و کتف و هما حاقنتان فی المثل لالحقن حوافنک بذواقنک ذاقنة طرف الحلقوم و منه قول عائشة رضی الله تعالی عنها توفی رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم بین سحری و نحری و بین حاقنتی و ذاقنتی و یری سحری و هو ما بین الجنبین و یقال الحاقنة هی اسفل من البطن حقنة بالضم دارو رختن احتقان محقنه و منه محقان بالکسر کنیز که نگاه دارنده و بسیار ریزنده **حلان** حلام بره از شکم مادر گرفته و هما جمیعا صغار الغنم بضیاد و سسمار **حلزون** بفتحتین کرم که دردشت افتد **حلقنة** بیم رسیدن غوره خرما بسر محلقن بیت منه **حمنة** بالفتح نام زنی حمنانه کنه قال الاصمعی اول القمقامة صغیر جدا ثم حمنانه ثم قراد ثم حلمه ثم علل ثم طلح حرمانة جای درشت کوفه حوامین جمع **حنین** آرزومندی عع فاکه فهو حاد و نا للفاعه که از بچه جدا شده که شک حانة ناقة متحن مثله حنان بالفتح بخشودن عع فاکه و منه قوله تعالی حنانا من لدنا حنان بالتشدید بخشاینده طریق حنان ای .. مهد الحنان نام موضعی قوس حانه بکمان بانگ آورده تحنن مهربانی نمودن و یقال حنانیک یارب بمعنی ای رحمتک حنانه نام شبانی

خنة الرجل زن وی و یقال حن عنی و یحن بالضم ای صدّ و ما تحننی شیئا من شرک ای ما تصرفه عنی حنون بالفتح باهی که آواز حنین شتر آید از وی حنین تصغیر

التصغیر موضعی یذکر اذا اردت به الموضع والبلد و یصرف قال الله تعالی ویوم حنین ویونث اذا ارید به البلدة والبقعة ولا یصرف ونام مردی فی المثل

رجع بخفی حنین یقال کان حنین اسم اسکاف من اهل الحیرة ساومه اعرابی بخفین فلم یشتره فغاظه ذلک و علق احد الخفین فی طریقه و تقدم فطرح

الآخر وکمن فجاء الاعرابی فرای احد الخفین فقال ما اشبه ذلک بخف حنین لو کان معه آخر لاخذته فتقدم فرای الخف الثانی مطروحا فی الطریق فنزل وعقل

بعیره فرجع الی الاول فذهب الاسکاف براحلته وجاء الی الحی بخفی حنین حن بالکسر قبیله از پریان رجل محنون ای مجنون و به خنة بالکسر ای جنة و یقال الجن

خلق بین الجن والانس حن بالضم نام مردی حین بالکسر هنگام ومنه حینئذ آنگاه و ربما ادخلوا التاء علیه کقول الشاعر العاطفون تحین ما من عاطف

و مدت و زمان ومنه قوله تعالی هل اتی علی الانسان حین من الدهر و هنگام آمدن عع فا که یقال حان حینه ای قرب وقته و حینت الشیء جعلت له حینا

اذا اقمت به حینا و حینت الناقة اذا جعلت لها فی کل یوم وقتا تحلبها فیه و فلان یاکل الحینة و الحینة بالفتح والکسر ای المرة الواحدة فی

الیوم واللیلة و یفعله احیانا و فی الاحایین و تحین الوارش اذا انتظر وقت الاکل حین بالفتح هلاکی وحان ای هلک و حانة الدن

حانیة بالتشدید خمر منسوبة الی الحانة وهی حانوت الخمار حانات دکانهای خمر فروشی یعنی خرابات حانة یکی حانوت الصیاد و کان اصله

حانوة مثل ترقوة فلما سکنت الواو انقلبت الفا تاء حوانیت جماعت فصل الخاء خبن خبان در نوشتن جامه و جز آن و دوختن تا کوتاه

شود و پنهان کردن و نهادن طعام روز سختی را عع فا که خبن ایضا نوعی از تصرفات عروض خبنة بالضم ما تحمله زیر کش گرفته شود و

فی الحدیث و لا تتخذ خبنة و انه لذو خبنات و هو الذی یصلح مرة و یفسد اخری خبعثة بالضم و کسر الثاء سطبر سخت ختن بفتحتین داماد

عند العرب کل من کان من قبل المرأة مثل الاب والاخ فهم الاختان اما عند العامة فختن الرجل زوج ابنته ختن ختنه کردن عع فا که ختان

ختانة بالکسر فیهما الاسم فیه و جای ختنه از بزه و منه اذا التقی الختانان خدن خدین دوست و معشوق و منه قوله تعالی ولا متخذات اخدان

مخادنة دوستی کردن خذنة مثال همزة بسیار دوست گیرنده خزن بگنجینه نهادن مال را عع فاضه اختزان کذلک اختزان مثله و خزنت السر

و اختزنته ای کتمته مخزن خزانه بالکسر گنجینه خزائن جماعت خزن اللحم بالکسر ای انتن و هو مقلوب خنز خشونة خشنة بالضم فیهما درشتی و هم

شدن عع بضمهما فهو خشن نعت منه خشن مثله خشن جماعت اخشیشان [illegible] خشن کردن به درشت و شیان

و فی الحدیث اخیشن فی ذات الله تعالی کتیبة خشناء لشکر بسیار سلاح و معشر خشن [illegible] خشنت صدره اوغرته به

مخاشنة عشقبازی کردن تخمین گمان و قیاس سخن گفتن خمان ضعیف یقال رمح خمان و قناة خمانة و خمان الناس خشارتهم و ارذالهم

خنة بالضم منکیدن کالغنة اخن اغن نعت منه خن جماعت مخنة بالفتح بینی و فلان مخنة لفلان ای ما کان له و مخنة القوم حریمهم خنین خندیدن و

گریستن در بینی عع فا که خنخنة الجلبة اذا استخرجت منها شیئا بعد شیء خنخنة در بینی سخن گفتن خنان بالضم بیماری بینی و بیماری مرغ در گلو خون خیانة خانة

مخانة نا راستی عع فاضه خانة واختانة بمعنی قوله تعالی تختانون انفسکم ای یخون بعضکم بعضا رجل خائن و خائنة ایضا والتاء للمبالغة مثل علامة و خونة کما قالوا

حوکة تخوین بخیانت منسوب کردن خوان شیر تخون تیمار داشتن و کم کردن حق کسی خوان بالکسر مخففا هر چه بر وی طعام نهند معرب خوان اخونة و خون جماعت خان جماعت فصل

الدال دثنة بالفتح موضعی یا ای دجن فرو پوشیدن ابر آسمان را عع فاضه یقال دجن یومنا دجنا و دجونا و دجنة ابر بر هم نشسته و ابر تاریک یا

باران یقال یوم دجن بالاضافه و یوم دجن بالصفة و یوم دجنة بضمتین و یوم دجنة و کذلک اللیلة علی الوجهین یا بوصف و الاضافة و اجنة ابر بارنده بر هم نشسته دجن ایضا باران بسیار

دجانة [illegible] ای ذات المطر و اجنت السماء دام مطرها دجنة بالضم تاریکی دجن جماعت و زمکت و هی الابل الکبیر السود دجن ناقة و دجنا دجون مقیم بودن بجای

عع فا که ادجان کذلک شاة داجن و راجن الراجن ایضا اذا الفت البیوت و استانست بها و من العرب من یقولها بالهاء ایضا داجنة ابو دجانة کنیت مردی از صحابه دحن دحنة

بزنده دحن کج و بسیار کلان شکم و دحونة بالکسر و تشدید النون مثله دخن بفتحتین مصدر منه عع کا دخن دخان بالضم دود دواخن جماعت علی غیر قیاس و ادخنة و دخان

بالمة و هذنة على دخن محركة اى سكون لعلة لا يصلح دخن و دود بر آمدن ع بفتحهما وضمه دخان مثله و دخنت النار بالكسر اذا القيت عليها حطبا رطبا حتى يهيج لذلك دخان و دخن الطبيخ اذا اند خنت القدر رجل دخن الخلق مرد تلخ خو دخن بالضم ارزن دخنه بالضم چیز خوشبو که خانها را بدان دود کنند و تیرگی

ع کافه و دخن بالتحریک مثله کشش دخن شاة دخنا و لیلة دخنانة ددن بفتحتین بازی دادن مرد بی فائده و شمشیر کند و لم لو حل القافیتین اى کلمة من جنس احد بلا فاصلة بینهما و هما متحرکان الا فى اتین الکلمتین بین بفتحتین میان بالفتح خود عادت دیدبون باز ددن بفتحتین

یعم و درن القوب بالکسر فهو درن داد رنه صاحبه داین نام جای منسوب الیه العطر المسک یقال مسک دارین نسبته الیها داری در علف خشک

ریزه ام درین زمین تنگی و قحط ناک دستی بالضم موضعی در وزیه منسوب الیه دراتنه در بانان فارسی معرب دخمین بالضم و فتح سختی

دفن بخاک پنهان کردن ع فا که دفین مدفون بمعنی و ادفن الشی علی افتعل اندفن بمعنی دار دفین بیماری که معلوم نبا رکیته دفین دفنان بالکسر جایها که بعضی

از وی انباشته باشد رکایا دفن اند فان گریختن بنده عبد دفون و ناقه دفون اذا کان من عادتها ان تکون فی وسط الابل ادفن پنهان

شدن یقال لو تکاشفتم لما تدافنتم اى لو تکشف عیب بعضکم لبعض بقرة داغنة الجرم دندان سع ده از پیری مرفان الکه مشک کهنه دفنی بفتحتین مشدد الیا نوعی از جامهای

مخطط دلنه بالضم زنگ کسیابی زندو دکن الشوکه بالکسر دکن فی لناو شتی اد کن کان فارسی معرب هو فعلان لا فعال بدلیل قیام الدکة فی معناه دکاکین جای دمن

بالکسر سرگین دمنه سواد مردم و آثار شش مردم کینه و قد دمنت قلوبهم بالکسر من کافه جای ویقال دمن القوم الدار و من لشاها لمانه امن البعر علامتد من آب

سرگین با ریشه ادمنت علی فلان اضغنت و دمنت الارض مثل ملتها ع فا که ادمان پیوسته شراب خوردن و پیوسته کاری کردن دمان بالفتح عفونتی که

بخرمارسد دمون شدر موضعی فرس ادن کوتاه دست بفتحتین ... من الارض دهون ... بن ... آن گور نیست

اذن بیست دین خم زبان بالکسر جای دندنه باوازی سخن گفتن که فهم نشود و فی الحدیث حولها ندندن دندن علف سیاه خشک شده دون فرود و جز و

نقیض فوق و معناه تقصیر عن الغایة و یکون ظرفا و حقیر و اندک و لا یشتق منه فعل و بعضهم یقول منه دان بدون دونا و ادان ادانة و یقال

هذا دون ذلک ای اقرب منه و یقال فی الاغراء بالشی دونکه یعنی بگیر او را دیوان هم اصله دوان فعوض من احدی الواوین یاء لانه یجمع علی دواوین

و لو کانت الیاء اصلیة لقالوا دیاوین و یقال دونت الدواوین دهن بالضم روغن و باران ضعیف دهان جای و هی از مین دهان بالکسر ایضا دیم سرخ

و منه قوله تعالی فکانت وردة کالدهان تدهن چرب شدن و طلی کردن بروغن بر خود دهن چرب کردن بروغن ع فاصله یقال

دهنت بالدهن ادهنه و دهن یقال دهنه بالعصا ای ضربته بها و تر کردن باران زمین را اندکی فهی مدهونة قوم مدهنون علیهم آثار النعم مدهن

بضمتین شیشه روغن و مغاکی در کوه که آب روی گرد آید و هو احد ما جاء علی مفعل مما یستعمل من الادوات و تمدهن الرجل اتخذ مدهنا مداهن

جماعت مداهنة چرب زبانی و مصانعت نمودن آدهان صنعت کردن قوله تعالی ودوا لو تدهن فیدهنون و قال قوم داهنت بمعنی واریت ادهنت بمعنی

غششت ناقة دهین قلیلة اللبن و هانة مصدر منه ع بضمهما دهنا موضعی در تمیم بمد و بقصر و نام زنی دهقان بالکسر و بالضم کشاورز معرب یقال

تدهقن الرجل و دهقنته بموضع کذا دهدن بضمتین گذشته بالنون باطل و یحاکالواو هو ریاله و فی المثل هدبن سعد القین نضرب للکذاب دین وام

دیون جای و وام دادن ع فا که فهو مدین و مدیون وام دار ادوام خواستن فهو مدان مدیون بضم و بسیار وام مدیان بالکسر کسی که عادت بدین گرفتن

دارد و امرأة ایضا بمهلت چیز خریدن و بسیار وام دار شدن یقال منه ادنی عشرة دراهم و ادان استقرض هو افتعل و فی الحدیث دان معرضا و هو الذی

یعترض الناس بمتدین ممن امکنه تداین بنسیه وام خرید و فروخت کردن استدانة وام خواستن مداینة معامله بنسیه کردن و وام دادن دین بالکسر کیش عادت

و کار زار شدن و گر دن ادن نرم کردن رام گردانیدن لازم و متعد یقال دان ای انقاد له و اطاعه و دانه اذله و استعبده و یقال دنته فدان و فی الحدیث

الکیس من دان نفسه و عمل لما بعد الموت و دین مله دادن یقال انه ای جازاه و کما تدین تدان ای کما تجازی تجازی بفعلک قوله تعالی انا لمدینون ای مجزیون محاسبون و

منه الدیان فی صفة الله تعالی و قوم دین ای دائنون مدین بالفتح بنده مدینه کنیزک و شهرستانی شهر حضرت شعیب علیه السلام قال الفراء مدینة ای مملکة دیانة

بالکسر پرستی و دینداری و تدین . فهو متدین تدین سپری کردن خرد اندن **فصل الذال و النون** بضمتین والهمزه گیاهی یقال خرج الناس تبذا ذنون ای یا خذون الذنین **اذعان** گردن دادن فرمان بردن زنخ و فی المثل مشغل شعان یزقنه یضرب الرجل ذ بیل یستفین بانحر مثله ذقن بر زنخ زدن **عع فاضه** ذاقنه تندی حلقوم ذو اقن فرد و های گلو و شکم ناقه ذ قون آهسته زنخ دلوذ قون و قد ذقنت بالکسر اذ اخرزتها فجارت شفتها مائة **ذلین** آب بینی روان ذنان بالضم مثله ذنن نبرن ذنینا از اسال ذنن بفتحتین بران صفت شدن **عع کافه** اذن بنعت منه ذ نا ر مونث و بضیا زنی که حیض او نه ایستد ذنانة بالضم باقی مانده چیزی هلاک شده و باقی مانده و هم دوعده و یقال ان فلانا لیذن اذا کان ضعیفا هالکا هزالا و مرضا فلان یذن فلانا علی حاجة ای یطلبها منه و یسال ایاها اذ نا ذن تقمیص مثل ذلاذله ذ نذن بضمتین و کسترین یکی **ذان** عیب **ذهن** تیزی خاطر و یاد داشتن و قوت ذهن بفتحتین مثله ذهن جماعت **فصل الراء رتن** آمیختن مرتبه نان بروغنی **رثان** باران پیاپی ارض مرثنته **ارعنان** سستی مرتعن برفرو افکنده ماها **رجون** اقامت کردن بجائی **عع فاضه** راجن خو کرده و اهنگرفته بجائی یقال رجنت الابل و رجنت ایضا بالکسر رجنها حبسها العلف حتی یابد داشتن ستور را از چرا و با طور علف دادن و باز ایستادن ستور از چرا استعد لازم ارتجان آمیخته و شوریده شدن کار بر کسی و صافی نا شدن و تباه شدن مسکه بجوشانیدن **ارجحنان** گرائیدن و میل کردن و جنبیدن و بیکبار افتادن و جنبیدن مرجحن و رحی مرجحنة ای ثقیلة **ردن** بالضم تریز دو بن آستین اردان جماعت تردین اردان برآهن را در ساختن وارد نت الحمی مثل اردمت ای دامت مردن بکسر الدال تاریک ردن بفتحتین برا گرفتن و در کشیده شدن بوست بر اندام **عع کافه** و خز ریسمان مردن بالکسر دوک زدن ایضا آب تنک از رحم بابچه بیرون آید ردون بر رحم تافتن و در رحم نشاندن **عع فاضه** یقال اردت المتاع رفائی بفضة و آواز کردن سلاح بر یکدیگر اردن بضمتین تشدید النون خواب نام جوئی و شهری بشام اردن خرسرخ و قناة ردنیة در مرد و بنی منسوب ردینیة نام زنی و یقال خطینه رذن و رداج لذن من عرفان و یقال یعیر رادنی و ناقة رادنیة اذا خالطت صفرته حمرة کالورس **رزن** جای بلند و هموار که آب ایستد بروی رزون بالضم رزان بالکسر جماعت قال ابو عبیدة الرزان مناقع الماء و احدتها رزنة بالکسر رزانة بالفتح آهستگی **عع بضمها** فهو رزین ای وقور امرأة رزان اذا کانت رزینة فی مجلسها رزن بفتحتین گرفتن چیزی تا گرانی و سبکی وی معلوم شود **عع فاضه** شی رزین گرانمایه و سنگ ارزن درخت سخت چوب که از وی عصا سازند روزنة بالفتح روزن خانه و هی معربة **رسن** بفتحتین **م** ارسان رسن جماعت و رسنت الفرس ارسنه فهو مرسون وارسنه شد دته بالرسن مرسن جای رسن از بینی ستور ثم کثر استعماله حتی قیل مرسن الانسان یقال فعلت ذلک علی رغم مرسنه ای انفه **ارشن** نا خوانده مهمان آینده هو الطفیلی واما الذی یکین وقت الطعام فیدخل علی القوم و هم یاکلون فهو الوارش یقال رشن فلان اذا تطفل و رشن الکلب فی الاناء رشنا و رشونا اذا ادخل راسه فیه **رصن** تمام کردن و دشنام دادن یقال رصنته ملبسا و غالب آمدن و شناختن چیزی **عع فاضه** ارصان استوار کردن رصین استوار رصانة مصدر منه **عع بضمها** و الرصینان فی رکبة البعیر بین اطراف العصب منکب فی الرصفة و فلان رصین بحاجتک ای حفی بها و رصین الجوف ای موجع الجوف **طاحن** سخن چرب با عربی گفتن **عع فاضه** یقال رطنت له و راطنته و تراطن القوم قال الفرا ابل اذا کانت رفاقا و معها اهلها فهی رطانة والرطون **رعن** بفتحتین سستی و گولی و سستی **عع بضمها** ارعن رعنا بفتحتین منه رعناء مارعنه و رعنته الشمس فهو مرعون ای مسترخ رعین بالتصغیر نام یکی از ملوک حمیر رعین نام حصنی من بنی ... رعن بالکسر جماعت و بشبه الجیش فیقال جیش ارعن و یقال للجیش الارعن مضطرب لکثرته و سمیت البصرة برغاء **رغن** گوش داشتن و قبول کردن سخن ارغان مثله ولا ترغن لیه فی ذلک ای لا تطعمه و رغن الی الصلح رکن الیه **رفن** فرس رفن **کافه** مشددة النون سبیم دراز رفل که دنبال بهاء الاصل ارفینان میسن در بازار امیدن **رفشنة** ضافه فرحی ورتن آنی **رقون** بالفتح رقان بالکسر حنا یقال ترقنت المرأة اذا اختضبت بالحناء وارقن بحیته و رقن ای اختضب مرقون مرقوم ترقین سپی کتاب الحساب تسوید الموضع لئلا یتوهم آنه بیض کیلا یقع فیه حساب **رکون** میل کردن بچیزی یقال رکن الیه و ساکن شدن **عع کافه و فاضه** قوله تعالی و لا ترکنوا الی الذین ظلموا و رکن یرکن بفتحهما ایضا علی الجمع بین اللغتین رکن الشئ

بالضم کرانه قوی تر چیزی قوله تعالی او آوی الی رکن شدید و جبل رکین ای له ارکان عالیة مرکن بستان بزرگ و ناقة مرکنة الضرع مرکن بالکسر لگن تغاره که در وی
جامه شویند رکین مرد آهسته آرمیده رکانة بالفتح مصدره ع بضمها رکانة بالضم نام مردی **رُمّان** بالضم والتشدید انار رمّانة یکی آن بالفتح کویی در حلی
از منینة بالکسر شهری از روم رُمّی بفتح المیم منسوب بوی **رَنّة** آواز و آواز کردن ع فائه ارنان فریاد کردن قوس و رنتها انا ترنیا و یقال شجر و
مغنیة و جیاره مرنة مُرنّة ایضا کمان مرنان بالکسر مثله زن بفتحتین جانوری که تابستان بانگ کند در آب **ارونان** بفتح الهمزة والواو از یوم ارونان
و لیلة ارونانة ای صعبة شدیدة **رَهن** گروی و گرو دادن ع بفتحهما رهان بالکسر جماعت رهن بضمتین جمع الجمع یقال رهنت الشیء عنده رهنا بمعنی و لم
یعرف الاصمعی ارهنته و رهن ایضا دائم و ثبت راهن ای ثابت مهزول من الابل والناس و قال ابو زید ارهنت فی السلعة ای غالیت بها و هو من الغلاء خاصة قال
ابن السکیت ارهنت فیها بمعنی اسلفت مرتهن گرو گیرنده مرهون رهین رهینة گروی قراهنة رهان گرو بستن تباختن یقال راهنت فلانا علی کذا و ارهنت به
ولدی و ارهنت لهم الشراب والطعام ای ادمته لهم و هو طعام راهن ای دائم **رَهدن** بالفتح طیر بمکة امثال العصافیر رهدنة یکی آن الرهدن و الرهدنة طائر یشبه الحمرة
الا انه ادبس و هو اکبر من الحمرة **رَین** زنگ و زنگ گرفتن منه قوله تعالی کلا بل ران علی قلوبهم ای طبع و قیل هو الذنب علی الذنب حتی یسود القلب و رین کذلک
ع فاکه و قیل کل ما غلبک فقد ران بک و ران علیک و یقال رین به اذا وقع فیما لا یستطیع الخروج منه و رین به ای انقطع به و ران النعاس و ران الخمر ای
غلبته و رانت نفسه ای خبثت و اران القوم ای هلکت ماشیتهم و هم مرینون **فصل الزاء** کلب **زِئنی** بالهمزة و هو القصیر لا تقل صینی زبون الذی یخالط ابرین
سپوختن ع فائه و بر انو زدن شتر کسی را زبنت الناقة اذا ضربت بثفنات رجلها عند الحلب فالزبن بالثفنات والرکض بالرجل والخبط بالید منه ناقة زبون و حرب
زبون تزبن الناس ای تدفعهم و تصدمهم زبانیة عند العرب الشرط یعنی جاوش و دوزخ بانان الواحد زبان و زبنی و زبنیة بالکسر و رجل فیه زبونة بالفتح والتشدید
ابا ای کبر و رجل ذو زبونة ای مانع جانبه زبانیا العقرب بالضم قرنها زبانیان دو ستاره در برج عقرب از منازل قمر زبان نام مردی مزابنة بیع رطب بر درخت
خرما و نهی عن ذلک زبون بالفتح گول و نادان **زَحَن** درنگ کردن ع بفتحهما ترحن مثله و ترحن علی الشیء اذا فعله مع کراهیة له **زرجون** بفتحتین
خمر و زر و قیل هو معرب زرکون یقال صبغ احمر زرقون فارسی معرب یعنی زرگون و قد زرق تصدغه ای جبذه **زَفن** پای کوفتن ع فاکه زفن مثال
سربرنجت **زفنت** الحمل ازفنه اذا حملته و ازفنت فلانا ای عنته علی الحمل **زَکَن** بفتحتین دانستن ع کافه و گمان بردن یقال زکنته صالحا
ای ظننته و تفرسته و ازکنته شیئا بمعنی علمته ایاه و افهمته حتی زکنه تزکین تشبیه کردن یقال زکن علیهم و زکم ای شبه علیهم و لبس **زمان** زمن روزگار
و هو اسم لقلیل الوقت و کثیره ازمان ازمنة ازمن جمع و لقیته ذات الزمین یرید بذلک تراخی الوقت کما یقال لقیته ذات العویم یعنی زمانی و سالی ای بین الازمان
و بین الاعوام و عاملته مزامنة کما یقال مشاهرة زمانة بالفتح بر جای ماندگی ع کافه رجل زمن بیّن منه و افتی مد حیوانات زمّان بالکسر و التشدید المیم بدیر
حوار بکر و یقال **ازمنته** ای اتهمته به و هو زنان کبد ابو زنته کنیة حمدونة **زون** بالضم بت زدن مثال صف کوتاه بالا زونة مونث زورتی
بفتحتین کوتاه زوان بالضم والکسر دانه تلخ که با گندم آمیزد زوانه ایضا و قد مر **زینة** بالکسر آرایش یوم الزینة روز عید زین آراستن نقیض الشین
زانه و زینه بمعنی مزین فیه تقدمه الشعر و بالکسر آینه دار ازدان و تزین بمعنی و الاول افتعل من الزینة الا ان التاء لما لم توافق الزاء لشدتها ابدلوا منها
والاهنو مزدان و ان ادغمت قلت مزان و تصغیر مزدان مزین مثل مخیر تصغیر مختار و مزین مشبعا اذا عوضت کما تقول فی الجمع مزاین و مزائن یقال
ازینت الارض بعشبها و ازینت مثله و اصله تزینت فسکنت التاء و ادغمت فی الزاء و اجتلبت الالف لیصح الابتداء بها **فصل السین** **ساتن**
بالفتح بیخ درخت پوسیده استنة یکی **سِجن** بالکسر زندان و باز داشت و بالفتح مصدره ع فاضه ضرب سجین ای شدید و سجین
موضعی که در وی نامهای فجار و کفار بود قوله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین **سحنة** فه و سکون ۲ هیات و نهاد روی مردم یقال هولاء
قوم حسن سحنهم سحناء کذلک و هو حسن السحناء بالسکون والحرکة و انما حرک لمکان حرف الحلق مساحنة به نیکویی معاشرت فرس مسحنة حسن المنظر و
سحنت الحجر کسرته مسحنة بالکسر تیشه سنگ شکن **سُخن** بالضم گرم سخونة مصدر منه ع بضمها و فتح الاول اسخان تسخین گرم کردن ماء سخن

ماء سخن وسخین آب گرم و ماء سخاخین بالضم لذلک علی فعاعیل لیس فی الکلام غیره سخنة بالکسر دیگ آب گرم کن یوم سخن بالضم و ساخن و سخنان روز گرم و لیلة
سخنة وساخنة وسخنانة وانی لاجد فی نفسی سخنة بالتحریک وهی فضل حرارة وسخنة العین نقیض قرتها ویقال سخنت عینه فهو سخین العین واسخن الله عینه ای ابکاه
سخون بالفتح شوربای گرم کرده سخینة آرد اله بینی او ماج سخین ای سخناه یعنی بیل برگشته لب تساخین موزها لا واحد لها من لفظها وفی الحدیث انه امرهم
ان یمسحوا علی المشاوذ والتساخین مثل التعاشیب **سادن** خادم کعبه و بتخانه سدنة جمع سدانة عربیت سدانة بالفتح مصدر منه **ع فاضه** وکانت
السدانة واللواء لبنی عبد الدار فی الجاهلیة فاقرها النبی صلی الله علیه وآله وسلم لهم فی الاسلام آسدان لغة فی الاسدال هو سدل العراویج یعنی پرده یا آرای گرد
سدل الرجل ثوبه سدن الستر اذا ارسله **سرجین** بالکسر سرگین لانه لیس فی الکلام فعلین بالفتح ویقال سرقین ایضا **اسطوانة** بالضم ستون بالنون اصلیة
وهو افعوالة مثل اقحوانة لانه یقال ساطین مسطنة وقیل هو فعلوانة وقیل فعلانة وجمل سطوان ای مرتفع **سعن** بالضم خیک و مشک و هی التی تقطع من
نصفها و ینبذ فیها و ربما استقی بها کالدلو و جعلت المرأة فیها غزلها و قطنها سعنة جمع و یقال ما له سعنة و لا معنة بالفتح فیهما ای شی **سغن** بالتحریک ریشه
چوب شی سعن بالکسر شعله و پوست درخت [illegible] قبضه شمشیر بند سفن پوست باز کردن از درخت و جز آن **ع فاکه** ده خاک ر دن باد از زمین
ع فاضه سوفن باد های خاک برد حدبها سافنة سفینة کشتی سفین جمع سفن سفائن کذا ما سفان خداوند کشتی سفانة نام دختر حاتم طائی **سکون**
بالضم آرامیدن **ع فاضه** تسکین آرام دادن سکینة آرامش و آهستگی سکنت الدار و سکنتها غیری سکنی بالضم باشش و هو اسم من الاسکان سکان بالضم
و التشدید باشندگان و نیز کشتی سکن بکسر الکاف موضعی از کوفه و ایضا جای باشش و خانه و بالفتح عند اهل الحجاز و سکن بسکون کاف باشندگان خانه و فی الحدیث
حتی ان الرمانة لتشبع السکن سکن بالتحریک آتش و هر چه بوی آرام گیرد مرد چون زن و فرزند و جز آن و نام مردی سکین مصغر ای زعرب سکین بالکسر کارد و درویش و ضعیف
و بیچاره و یقال تسکن الرجل و تمسکن قالوا تمدرع و تمندل من المدرعة و المندیل و فی الحدیث لیس المسکین الذی ترده اللقمة و اللقمتان انما المسکین الذی لا یسال
و لا یفطن له فیعطی مسکینة مسکین ایضا مونث و مفعال و مفعیل یستوی فیه المذکر و المونث و یقال مسکینة تشبیها بالفقیر و الفقیرة مساکین مسکینون جمعیت
و مسکینات للاناث سکنة حالة جای قرار کردن و فی الحدیث استقروا علی سکناتکم فقد انقطعت الهجرة ای علی مواضعکم و مساکنکم و یقال الناس علی سکناتهم
ای علی استقامتهم سکین مثال فسیق کارد [illegible] یذکر و یونث و الغالب علیه التذکیر سکون بالفتح حی از یمن سکینة دختر حسین بن علی رضی الله تعالی عنهم طرة سکینیة منسوبة
الیها **سمن** روغن و مسکه سمنان جمع و روغن کردن بر طعام **ع فاضه** و سمنت لهم الطعام سمان روغن فروش تسمین روغن توشه دادن
و فربه کردن و فی المثل سمن کلبک یاکلک و خنک کردن بلغة اهل الطایف و یمن و حکی ان اتی الحجاج بسمکة فقال للطباخ سمنها ای بردها سمین فربه سمن
کافه مصدر منه **ع کافه** تسمن مثله سمنة بالضم داروی فربهی زنان آسمان خداوند ستور فربه شدن یقال اسمن الرجل ملک شیئا سمینا و عطاه
غیره استسمان فربه شمردن و روغن خواستن خویشتن را سمانی بالضم مرغی سمانات یکی سمانیات جمعیت ثمینة و سمنیة فرقة من عبدة الاصنام و اهل التناسخ
سنن بفتحتین روش یقال امض علی سننک و بالضم ایضا ای علی وجهک و استقام علی سنن واحد و یقال تنح عن سنن الطریق بالفتح
و بالضم و بضمتین ایضا و جارت الریح سناین اذا جارت علی طریقة واحدة لا تختلف سنة بالضم روش و نوعی از خرمای مدینه و یقال سن الرجل
ابله اذا احسن رعیتها و القیام علیها و سنوا المال ای ارسلوه فی المرعی حمار مسنون غیر لاغر بری ناک و سنة الوجه صورت روی مسنون صورت
کرده نورکش و تابان کرده سن مصدر منه **ع فاضه** و قد سننته اسنه سنا اذا صورته و رجل مسنون الوجه ایضا اذا کان فی وجهه
و انفه طول و تیز کردن کارد با فسان مسن بالکسر فسان سنان مثله و ایضا سرنیزه و عصا و تیزی هر چیزی اسنة جماعت
سنین بالفتح سونش سنگ و آهن و جز آن سنون بالفتح دارو که بر دندان مالند استنان بر جستن و توسنی کردن ستور
و مسواک کردن دندان ادنی و فی المثل استنت الفصال حتی القرعی مسانة دندان راندن و خوابیدن فحل ناقه را الکبشه
کشتی سن بالکسر دندان اسنان جمعیت و جمع الاسنان اسنة مثل قن واقنان و اقنة و فی الحدیث اذا سافرتم فی الخصب فاعطوا الرکب

انتهاها ای اکثرها من المرعی و تصغیر سن سنینة و سال و عمر و قولهم لا آتیک سن الحسل ای لا آتیک ابدا لان الحسل لا تسقط له سن و یقال کم سنک یعنی سال تو چند
القلم زبان قلم و هو موضع البری منه یقال اطل سن قلمک و سمنها و حرف قطک و ایمنها سنة بهر و م یلد اسیر یقال اعطی سنة من ثومک و یقال سن الرجل
ای کبر و سن سدیس اسنانه ای نبت و ذلک فی السنة الثانیة و سنها النقی ای انبهاسنان سر آ جرخ و لود تیزیهای مهره پشت سنس بکسرتین یکی سنینة
ریگ توده بلند سنان جمع سن بضیا ریختن خاک بر زمین و بلند کردن عع فاضه و آب برروی ریختن یقال سنت الماء علی وجهی اذا ارسلتها
ارسالا من غیر تفریق فاذا فرقتها فی الصب قلت بالشین المعجمة و سخت را بدن ستور راستان بالفتح شتران کلان سال سین حرفی از حروف تهجی است
من حروف الزیادت و قد تخلص الفعل للاستقبال تقول سیفعل قال الجوهری من العرب من یجعل السین تاء فی روی الشعر و من العرب من یجعله کاف قولهم للناس لا کین
سینة ای شعبة من شعبة مثلث و یس کقوله تعالی الم و حم فی اوائل السور و معناه قال عکرمة یا انسان لانه قال انک لمن المرسلین طور سینا بالفتح و الکسر جبل بالشام طور
سینین کذلک والفتح اجود فی الاولی لانه بنی علی فعلاء و درختی و کذلک سینین جدتها سینینة و سین سپس الکلام فعلاء بالکسر و المد و کان ابوعمرو بن العلاء یختار الکسر فیها
و بعضهم یقطو سیناء و هو اکثر فی القراءة و الکسائی یختار الفتح و هو صحیح فی النحو **فصل الشین** **شان** کار و حال و در زد آمدن از سر شئون جمع و یقال
لا یشانن شانهم ای لا افسدن امرهم شانان مو ورگ که از سر تا قرو میان چشمها فرود آید و شانت شانه ای قصدت قصده و ما شانت شانه ای لم اکترث له
شثن بفتحتین درشت و شوخ بستن دست **عع کافه** رجل شثن الاصابع بالسکون کذلک بعضو شثنت مشافر الابل من اکل الشوک **شجن** بفتحتین
حاجت شجون جمع و اندوه اشجان جمع و اندوهگین شدن **عع کافه** شاجن نعت منه الشجان اندوهگین کردن شجن باز داشتن جمع کسی را از کار و اندوهگین کردن
عع فاضه در راه و وادی شجون جمع یقال الحدیث ذو شجون ای یدخل بعضه فی بعض شاجنة وادی بسیار درخت شجنة بالکسر نام مردی و رگها و بیخهای درخت در هم
شده و بالضم و شین کذلک یقال بینی و بینه شجنة رحم ای قرابة مشتبکة و فی الحدیث الرحم شجنة من الله ای الرحم مشتقة من الرحمن و المعنی انها قرابة من الله مشتبکة
کاشتباک العروق **شحن** پر کردن **عع بضمهما** قوله تعالی فی الفلک المشحون و شحنت البلد بالخیل ای ملأته و بالبلد شحنة بالکسر من الخیل ای رابطة و راندن
یقال مر یشحنهم شحنا ای یطردهم شحنا و تسمی شحنة بالکسر کذلک و منه عدو مشاحن و شحن الصبی اذا تهیأ للبکاء **شدون** قوت گرفتن و شاخ بر آوردن آهو بره
عع فاضه شادن آهو بره و دل الهرادی قتل شدنت الظبیة فهی مشدن اذا شدن ولدها شادن مشادین جمع شدنیات شتران منسوب بموضعی از یمن
شزن بفتحتین درشتی زمین و مانده شدن و شنا انگه که بروی باری کنند شزن بضمتین کرانه **شطن** بفتحتین رسن دراز شطان جمع و وصف اعرابی
فرسا فقال کانه شیطان فی اشطان شطن بمرسن و مخالفت کردن از قصد **عع فاضه** شطون دور شدن اشطان متعد منه بیر شطون ای نوی شطون
دور نگ و بی پایان شیطان دیو و کل عات متمرد من الجن و الانس و الدواب فهو شیطان و مار و قوله تعالی طلعها کانه رؤس الشیاطین قال الفراء
شبه طلعها برؤس الشیاطین فی القبح لانها موصوفة به او برؤس الحیات و هی ایضا موصوفة به او نبت قبیح یسمی برؤس الشیاطین و نونه اصلیة
اذا کان فیعالا من قولهم شیطن الرجل منصرفا و زایدة اذا کان فعلان من شاط و شیط و غیر منصرف **شعینان** زردیده سوی شدن **شغن**
زیرک و دانا شغون نکنج چشم نگرستن **عع فاکه** فهو شاغن و شغون بالفتح و یقال شغنت الیه و شغنت بمعنی هو نظر یسنی اعراض
قال ابوعبیدة هو ان یرفع الانسان طرفه ناظرا الی الشیء کالمتعجب منه او کالکاره له **شفن** یقال قلیل شفن تباع له مثل
و تبع و دعر شفنوتة یکی **عع بضمها** یقال شفنت عطیته ای قلت شفان کم کردن و کم دادن یقال شفنها و شفنها **عع فاضه** **شن** شنانید
آب و پراگنده کردن **عع فاضه** و منه قیل شن علیهم الغارة و اشن اذا فرقها علیهم من کل وجه و مشک کهنه در یده شنة
مثله شنان بالکسر جماعت وحی از عبد القیس و منه المثل وافق شن طبقة شنین چکیدن آب و اشک مار شنان متفرق شنانة بالضم
آب که از مشک و از درخت چکد شنان بالفتح نام مرتجز فی شنان و شنن کهنه شدن مشک و برا گرفتن و خشک شدن اذا جاجة استشن
از برای تشنات القریة ای خلقت و شنان الجلد ای یبس شنون بالفتح شتر میانه گوشت که فربه شنشنة خو و طبیعت و اشن الرجل ای نزل **شن** علیه ماء در شتی

ذرتشتی وهو خلاف الزین ع فاکه مشائن معلب ومقابح نحر فی از حروف معجمه مهمله **فصل الصاد** صبن بازداشتن نیکی و هدیه از کسی ع فاکه و اذا
سَوّی المقامر الکعبتین فی الکف ثم یضرب بها قیل صبن وتعال الحبل واقصین صابون م صحن نیکو کردن وصلح کردن میان دو قوم وزدن چنانکه ناقه چون نا قه
لگد زننده وطبق بزرگ ودادن چیزی در طبق ع بفتحاد وشیح وصحنان بضرب صحها علی آخرها بالکسر نان خورش بود وبضم محناة ماهیانه
تیانی مثل موره جانوری که در زمین خانه سازد وآن دانا پدید کند صیدن مثله وپادشاه **صعون** بالکسر وتشدید النون شتر مرغ خرد **صفن** بفتحتین پوست خایه
مردم صفنان بالضم جماعت صفن بالضم سفره وخنور از چرم واد یم که در دی آب بکنند وتوبره شبانان وشتربانان که زاد واسباب خود در وی نهند صافن نخش نخش
کردن اسب صافن اسپ بر سه پای استاده وسم چارم بر زمین نهاده وایضاً القائم الذی یصف قدمیه صفون بالضم مصدر منه ع فاکه ومنه قوله
تعالی الصافنات الجیاد وفی الحدیث کنا اذا صلینا خلفه فرفع رأسه من الرکوع قمنا صفونا فاذا سجد تبعناه ای قمنا صافین اقدامنا صافن ایضا رگ
ساق صفنین بالکسر وضنی **صمن** بالکسر کموز و بر هم نشستن جد آور روزی از ایام عجوز وسله سرپوشیده که در وی طعام نهند صنان بالضم گند بغل وقد صن الرجل
ای صار له صنان وصن اذا شمخ بانفه تکبرا واصنت الناقة اذا حملت فاستکبرت علی الفحل وفلان مصن غضبا ای ممتلی **صون** صیانة نگاه داشتن وهو
مصون ومصوون بالنقص والتمام وقد فسر فی دف صون بالضم وبالکسر صیان بالکسر جامه دان وتخته جامه وصان الفرس اذا قام علی طرف حافره
من وجی او حفا صوان بالفتح والتشدید نوعی از سنگها صوانة یکی **صین** بالکسر چین وهی بلاد الترک صینی چینیه وهی الاوانی المنسوبة الیها **فصل
الضاد** ضائن میش نر خلاف ماعز والجمع ضأن خلاف معز مثل رکب ورکب ضئان بالتحریک ایضا مثل حارس وحرس وقد یجمع علی ضئین وهو فعیل مثل
ماعز ومعزی ضانة مؤنث ضوان جماعت وضان الرجل ای کثر ضأنه **ضبن** بالکسر کش وهو ما بین الکشح والابط وادبل الجنب الابط ثم الضبن ثم الحضن واضطبنت
الشیء واضطبنته زیر کش گرفتم ضبنته الرجل بالکسر وضبنته بفتح الضاد وکسر الباء عیال مرد مکان ضبن ای ضیق والمضبون الزمن **ضجن** بفتحتین کوهی م ضجنان
بالسکون کوهی در بادیه مکه **ضیزن** دشمن زحمت دهنده وانکه با زن پدر یکی باشد وانکه بر سر چاه زحمت دهد و انبوهی کند ونام بت **ضغن** بالکسر کینه ضغینة
مثله ضغن بفتحتین عصدر منه ع کافه ومیل کردن وآرامیدن یقال ضغن فلان الی الدنیا ای رکن الیها وتضاغنوا واضطغنوا ای انطووا علی الاحقاد واضطغن
الشیء ای اخذه تحت حضنه یقال کانه مضطغن صبیا ای حامل فی حجره فرس ضاغن ای آن که تا نزنی بسیکو ترزد قناة ضغنة ای عوجاء وضغنی الی فلان ای میلی الیه
ضفن دست اندختن شتر وغایط افکندن ع فاکه وبار کردن بر شتر یقال ضفن البعیر برحله وضفن بغایطه ای رمی به وضفن علی ناقته ای حمل علیها
وضفنت الیهم ای اتیتهم وضفنته ای ضربته برجلی علی العجزه واضطفن هو اذا ضرب بقدمه مؤخر نفسه وضفنت بالانسان الارض ای ضربتها به ضفن مثال یحب کول دراز
خلقت ضیفن طفیلی وذکر مع الضیف **ضمان** بالفتح پذیرفتن ع کافه وانا ضامن وضمین تضمین پذیرانیدن ودر پیاده در جا آوردن ودر
آوردن بنی خود یا دیگران در شعر خویش مضمن شعر با تضمین بیتی که موقوف بیت دوم باشد ودر معنی تضمین پذیرفتن معزا هم گرفتن مکتوب ولفظ معنی را
ضمن الکتاب بالکسر طیه یقال کان فی ضمنه ضمنة بضما ماندگی مرض یقال به ضمنة ای زمانة ضمانة مثله وهو ضمن ای زمن والاسم الضمن ضمن بفتحتین
ایضا مصدر منه ع کافه وفی الحدیث من اکتتب ضمنا بعثه الله ضمنا ای من کتب نفسه فی دیوان الزمنی والضمنی ضامنه خرمابن که در شهر
باشد وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم کتب ان لنا الضاحیة من البعل ولکم الضامنة من النخل والضاحیة بی الظاهرة التی فی البر من النخل والبعل
الذی یشرب بعروقه من غیر سقی والضامنة ما تضمنها امصارهم وقرا اسم من النخل مضامین ما فی اصلاب الفحول ونهی عن بیع المضامین والملاقیح
ضن بالکسر ضنانة بالفتح بخیلی کردن ع کافه وبخزین ع کافه نتة فید فلان ضنی سیدی خاصی وفی الحدیث
ان لله تعالی ضنائن من خلقه یحییهم فی عافیة ویمیتهم فی عافیة وهذا علق مضنة بکسر الضاد وفتحها ای نفیس مما یضن به ضنة
بالکسر قبیله مضنون غالیه که بر سر وریش دند لیسند ضیون بالفتح گربه نر ضیاون جماعت **فصل الطا** طبن بفتحتین زیرکی
ع کافه طبانة طبانیة طبونة بالفتح فهو طبن کذلک ع فاکه فهو طابن وطبن ب الحلوق ونش خرابیدن ع فاکه طابون جای آتش خرابیدن یقال طاب بن ابرده

طاجن طيجن جماعت طبن بازیچه بالضم وطبنه مواى اى الناس ما ادرى اى الطبن هو ومعناه مثل الطائن والطبان مطمئن اطمئنان مطبن طاحها وطا منها بحفيرة
بفتح الجيم تابه معرب لان الطاء والجيم لايجتمعان فى اصل كلام العرب **طحن** آرد کردن ع **بفتحها** طحنت الرحى وطحنت البر طحن بالکسر آرد و طحنت
الامى تر حت وستارت فهى مطحان بالکسر طاحونة آسیا طواحن دندانهای بزرگ طحانة طحون بالفتح اشتران بسیار طحون ایضا لشکر طحن ضافه جانوری
طحان آسیابان **طعن** زدن بنیزه ع **فاضه** وبفتحها طعن کردن در کسی طعنان مثله ودر بیابان رفتن وگام زدن ای حجون عنا نرا المشی وبیکی زدن بقال
یطعن الفرس فی العنان مطعان بالکسر بسیار نیزه زننده وطعن کننده مطاعین جما تطاعنوا واطعنوا وفی الحدیث لایکون المؤمن طعانا یلعی فی عرض الناس
طاعون مرگ باطو اعین جما اطمینان طمانینه بالضم آرامیدن وموطین وتصغیر مطمئن مطیمین بحذف المیم من اوله واحدی النونین من آخره وطمیئنه تصغیر طمانینه
بحذف احدى النونين لانها زائدة وطمان طهره وطامن مبنى على القلب وطامنت منه سكنت **طنين** بالفتح آواز مگس وبانگ طشت ویکان وطنین
آن مردن يقال طن فلان اى مات طنان بسیار بانگ آوردن طشت وجز آن طن بضم سندی طنته یکی ویقال ضربه فاطن ساقه ای قطعها **طنين** بالکسر
کل طنیه احص منه وشت وخو تطنین انده دون بعضهم لایشد ویقول طنت السطح فهو مطین وطان فلان کتابه ختمه بالطین ویقال طانه الله على الخیر وطامه
جبله علیه یوم طان ومکان طان ورجل طانة گلناک فلسطین کانه شهری **فصل الظاء** **ظعن** بالسکون والحرکه رفتن وکوچ کردن ع
بفتحها اظعان بر نهادن ظعینه هودج وزن کرد هودج باشد ظعن بضمتین وسکون الثانی ظعائن ظعان جما قال ابو زید لا یقال حمول ولا ظعن الا للابل
التی علیها الهوادج وهذه بعیر تظعنه المراة ای ترکبه من الافتعال ظعون بالفتح شتر هودج کش ظعان بالکسر رسن که بار بوی بندند ظن گمان گمان بردن ودانستن
تقول ظننتک زیدا وظننت زیدا ایاک وقوله تعالى وظن داود ای علم والیقین و اودطنین مرد متهمت کرده شده وخسته بالکسر تهمت ظنن کافه جما یقال اظنه واظنه
بالظاء والطاء اتهمه على افتعله وفی حدیث ابن سیرین لم یکن علی یظن فی قتل عثمان وهو یفتعل من الظن فادغم قال الشاعر **شعر** ولا کل من یظنی
انا معتب ولا کل ما یروى علی اقول تظنى گمان بردن واصله تظنن فابدل من احد النونات یاء مظنة الشی بکسر الظاء موضعه ومالفه الذی یظن کونه فیه مظان
جماعت ظنون بالفتح مرد بدگمان وچاهی که در وی آب هست یا نه معلوم نباشد وکم آب ودوام که گذارده شده یا نه معلوم نباشد **فصل العين** **عثن**
مشدد النون کرس ضخم وکذلک الجمل وعثنی مثله ملحق بفعلی بیاء زائدة وصلته نون عثناة مونث عثنیات جما **عثان** بالضم دود کردن که آنک
عثوان جما یقال عثنت النار تعثن بالضم اذا دخنت تعثین بوی دود دادن جامه را عثنون بالضم موی بهای دراز زیر زنخ شتر واول باد وباران عثانین
جماعت **عجين** بالفتح خمیر عجن خمیر کردن ودست بر زمین در رفتن ودر زمین تکیه کردن بوقت خاستن از ضعف ویری
ع **فاکه** اعتجان خمیر کردن عجن تعجین فربه شدن ع **فاکه** بعیر عجن ناقة عجناء وعجنه نعت منه وآماس میان فرج ودبر ناقه یقال ناقة عجناء عجان
بالکسر بنیاد خصیه ودبر عجان باشد بدگول علجن زن گول لام زائده عجاهن بالضم خادم وخوانسالار عجانه بالفتح جماعت وبالضم نعت مونث منه وقد تعجن
عدن اقامت کردن ودر جای همیشه بودن ع **فاکه** **وضمه** ومنه جنات عدن ای جنات اقامة معدن جای باشش بالبنا ومستا وهر کز هر چیزی عادن ناقه بر جای
باشنده از علف عدن بالتحریک شهری عدن البحر کرانه دریا عین حرابان دراز قدمی الدال عدنان نام مردی عدینه یاره بن دلو عدان جما یقال عرب عدلی اذا قطع
اسفله ثم حرز برقعته عدانات گروههای مردم عرین بالکسر اول سر چیزی مهر قوم یقال هم عرانین القوم ومن بینی تر وتنگ ابر وعرانیه بالضم اکپه موج از تنگ ابرارد
عران بالکسر چوب بینی شتر عرن مصدر منه ع **فاضه** عران البکره چوب بکره رمح معرن نیزه سنان محکم ودور کرده برگران وعنی چوب بینی گران ایضا
دوسی ویقال داریم عارته ای بعیده عرن بالتحریک کفکی باشد بستور ع **کافه** وریش کردن ستور عرنیه بالضم قبیله دگروهی که از ناد آوردند در عهد رسول الله
علیه السلام وسم العرینون عرین عرینه جای شیر یعنی بیشه ودرخت یقال لیث عرنه ولیث غاية عرین ایضا گوشت وطمن از بختم عرینه مصغره قبیله از بجیله عرنه بالکسر
افتاده ازبی طاقتی وبیخ درخت که بوی خورش دهند پوست راعرمان بالکسر بوی سقاء مرون مشک بر سته اعرنه عربون عربان بالضم فیهما عربون بالتحریک
تقول منه عربنته اذا اعطیته ذلک عرتن گیاهیکه بوی دباغت کنند واصله عرتن مثل قرنفل حذفت منه النون وترک علی حاله ادیم مرتن ای مدبوغ

بالعرتن عرتیات موضعی عرجون بالضم درخت گرشده وشاخهای بریده ازو ومنه قوله تعالی حتی عاد کالعرجون القدیم عرجنه ای ضربه بالعرجون ابن بالضم
عسن بفتحتین کواریدن اشتر بعلف در خوردن آن دستور عع کافه عسنت الابل ای نجع فیها العلف وسمنت ودابة عسن ای شکور عسن بفتحتین
دیرینه عسان الشیء آثاره ومکانه وتعسن فلان اباه ای نزع الیه فی الشبه وتعسنت الشیء ای طلبت اثره ومکانه عشن واعتشن ای قال برایه یعنی بگمان گفت خود
عشانة بالضم درخت ابو عشانة کنیت مردی عشوزن مرد درشت سخت عشوزنة مونث عطن پوست را در شوره نهادن بجهت دباغت تا موی آن ببرید عع
فاضه وکه معطون نعت منه عطن بفتحتین گنده شدن پوست در بیرون معطون شمیدن وی عع کافه انعطا کذلک وخوابگاه شتر وغنم گوسپند نزدیک آب معطن بکسر الطا
کذلک اعطان ومعاطن جمع عطون بالضم سیراب شدن وخفتن شتر عع فاضه وکه ابل عاطنة عطون وعواطن جمع اعطان خوابانیدن شتر را خداوند شتران
عاطنه شدن وعطن الرجل بعیره اذا لم یشرب فرده الی العطن منتظرا فلان واسع العطن والبلد اذا کان رحب الذراع عفونة دلگیری هوا وبوگی عفن
بفتحتین مصدر منه عع کافه عفن نعت منه وعفن الحبل ای بلی علکنه بالضم نورد شکم از فربهی علن اعکان جمع وتعکن البطن صار ذا عکن نعم عکنان کثیرة بالتحریک
والتسکین علانیة آشکارا شدن خلاف سر علون بالضم مصدر منه عع فاضه علن بفتحتین کذلک عع کافه اعلان متعد منه علان بالکسر آشکار کردن بانام و
سیدکردن علنة مثال همزة رازنهان ناداریده علوان الکتاب عنوانه وعلونته وعنونته بمعنی علجن ناقه گنده گوشت ویقال نونه زائدة وعلجن المراة اذا خبثت
عمن بالمکان یعمن اقام به عمان بالضم مخففا شهری بیمن واما الذی بالشام فهو عمان بالفتح والتشدید واعمن الرجل اذا صار الی عمان عنعن بفتحتین من خبری یعنی
گرمن کسی را عع فاضه وکه رجل عنن کافه ای عریض وایضا خطیب وامراة معنة عنین بکسرتین نامرد عنینه زن که او را از مرد نباید فعیل بمعنی مفعول
وعنن الرجل عن امراته اذا حکم القاضی علیه بذلک او منع عنها بالسحر وغیره والاسم العنة بالضم وهی ایضا حظیرة الابل عنان بالکسر اعنة جمع دوال لگام
العنن دو رگ پشت ویقال انه طرف العنان یعنی سبک شرکة العنان وهو ان یشترکا فی شیء خاص دون سائر اموالهما کانه عن لهما شیء فاشتریاه مشترکین فیه عنان
بالضم ان تفعل کذا ای جهدک وغایتک کانه من المعانة ای المعارضة من عن لی ای اعترض وعننت الفرس حبسته بعنانه وعننت اللجام ای جعلت له
عنانا وعننت مثله عننت الکتاب تعنینا کذا ای عرضته له وصرفته الیه عنوان الکتاب بالضم ثم وهی اللغة الفصیحة وقد یکسر یقال عنیان بالضم والکسر وعنونت
الکتاب عنونة وعنیة بمعنی اعتنان پیش گرفتن وهو الاعتراض عنون بالفتح ستور پیش رونده ویقال عطیة عین عنة ای خاصة من بین اصحابه ورایته
عین عنة ای المساحة من عیران ظلبته واعتننت نعته لا ادری ما هی ای تعرضت لشیء لا اعرفه ولقیته عین عنة اذا رایته عیانا ولم یرک عنان بالفتح
ابر عنانة واحدها عنانة مثله وعنان السماء صفائحها وما اعترض من اقطارها کانه جمع عننه والعامة تقول عنان السماء بالکسر عنعنة همزه را عین گردانیدن در لفظ
جماعة بنی تمیم است تقول عن فی موضع ان مخففه ازوهی کلمة البعد والمجاوزة تقول رمیت عن القوس لانه بها قذف سهمه عنها وعداها واطعمه عن جوع
جعل الجوع منصرفا به تارکا له وقد جاوزه وقد یقع من موقعها الا ان عن قد یکون اسما یدخله حرف جر لانک تقول جلست من عن یمینه ای من
ناحیة یمینه وقد یوضع عن موضع بعد کما یقال تخلت عن حیال ای بعد حیال وقد یقع عن موضع علی یقال لا افضلت فی حسب عنی ای علی عوان
بالفتح میانه سال از هر چیز عون بالضم جمع ومنه فی المثل لا تعلم العوان الخمرة وتعوین عوان میانه سال شدن یقال عونت المراة وعانت ایضا حرب
عوان وهی التی قوتل فیها مرة کانهم جعلوا الاولی بکرا البقرة عوان لا فارض ولا بکر کقوله تعالی انها بقرة لا فارض ولا بکر عوان عون یار یگر اعوان جمع
معونة اعانت یاری دادن یقال رب اعنی ولا تعن علی ویقال ما عندک معونة ولا معانة ولا عون رجل معوان بالکسر کثیر المعونة للناس استعانة یاری خواستن
وموی زهار ستردن معاونة یاری کردن تعاون یکدیگر را یاری کردن اعتوان مثله والمتعاونة من النساء التی طعنت فی السن ولا یکون الا مع کثرة
اللحم عانة گله خرگره عون جمع وموی زهار ونام دیهی بر لب فرات ینسب الیها الخمر فیقال عانیة وربما قالوا عانات وهی من اسمائها عاهن شاخ درخت
خرما که نزدیک تنه باشد عواهن جمع وایضا اعضای جوارح مردم ورگهای رحم ناقه ویقال عهنت عواهن النخل عهن بالضم ای میت درمی فلان
بالکلام علی عواهنه اذا لم یبال اصاب ام خطا عهن بالکسر پشم عهنة پاره ازوی عهون جمع وفلان عهن مال اذا کان حسن القیام علیه ویقال عطاه فلان

من جاهن ماله و آهنه ای من تلاده عاهن حاضر و مقیم ثابت و معن بالمکان معن ای اقام به **عین** چشم مونث اعین عیون اعیان جمع عیینه تصغیر
ومنه قیل ذو عیینتین للجاسوس و نام رجل و چشمه و چشم زانو و چشمه آفتاب و نقد درست و مال پیدا و دیدبان و جاسوس و گزیده هر چیزی و شخص و نقش
هر چیز یقال هو هو عینا و هو هو بعینه و قول الحجاج لعینک اکبر من امرک یعنی منظرک اکبر من شک و مردم یقال بها قلیل العین ای قلیل الناس و چشمه ترازو
و یقال فی المیزان عین اذا لم یکن مستویا و باران چندروزه که نایستد و حرفی حلقیة از حروف هجا و یقال فعلته عمد عین اذا تعمدته بجد و یقین و کذلک عمدا علی عین
و یقال لقیته اول عین و اول عائنة و ادنی عائنة ای قبل کل شیء و فی المثل الجواد عینه فراره و یقال لا اطلب اثرا بعد عین ای بعد معاینة و عائنة بنی فلان
هو اموالهم و رعیانهم و ما بها عائن و کذلک ما بها عین ای احد و سود العین کوهی است عین شمس شهری عیون البقر نوعی از انگور اعیان القوم اشرافهم اعیان برادران
مادری و معاینه برادر مادری و پدری بودن و یقال هو عبد عین ای هو کالعبد لک مادمت تراه و اذا غبت فلا و یقال انت علی عینی فی الاکرام و الحفظ جمیعا قال
الله تعالی لتصنع علی عینی و یقال بالجلد عین و هی دوائر رقیقة و ذلک عیب فیه تقول منه تعین الجلد و سقاء عین و متعین و تعین الرجل المال بچشم کرد و
تعین علیه الشیء لازم شد بر وی بعینه و حفرت حتی عنت ای بلغت العیون و عینت الماء مثله ماء معین معیون علی النقص و التمام آب روان روغن
عینان بالتحریک روان شدن آب و شک یقال شرب من عان ای من ماء سائل و عنت الرجل بالکسر چشم کردم فانا عائن و هو معین و معیون تعیین
مخصوص کردن چیزی از جمله و آب در مشک نو ریختن تا چشمهای وی بگیرد و مروارید سوراخ کردن و در روی کسی بدیها و بی ادب گفتن معین بالفتح محل
گاو و بالترکیة بوقا معاینة عیانا دیدن بچشم بنا عیان دو خط که بهبت فال قمار بر زمین کشند عیان بالکسر ایضا آهن اباج عین جمع اعین بالتحریک اهل
سرای و عینت جمع یقال جار فلان فی عین ای فی جماعة اعین فراخ چشم عیناء مونثه عین جمعها و اصله فعل بالضم و منه قیل لبقر الوحش عین و ثور اعین
و البقرة عیناء بالکسر بیشی یقال اعتان الرجل اذا اشتری الشیء بنسیئة و یقال هذا عینة المال ای خیاره مثل عیمة و ثوب عینة اذا کانت حسنا فی
مرآة العین اعتیان بنسیئه خریدن چیزی و گزیده گرفتن و دیدبان شدن یقال اعتان لنا فلان ای صار عینا و یقال ایضا عان علینا فلان یعین عیانة
ای صار لنا عینا و یقال ذهب و اعتن لنا منزلا ای انزله **فصل الغین غبن** نقصان فریفتن در بیع **ع فاله** یقال غبنه فی البیع ای خدعه
و غبن فهو مغبون و غبن بالتحریک نقصان در رای **ع کافه** و غبن رایه اذا نقصه فهو غبن ای ضعیف الرای و فیه غبانة و غبنیة من الغبن کالشتیمة من الشتم
تغابن یکدیگر را در زیان افکندن یوم التغابن روز قیامت مغابن بنهای ران غبنت الشرب و الطعام مثل خبئت قد ذکر **اغدیدان** تمام رسیدن درخت
و بلند شدن موی و گیاه و شباب اغدودن ای نعم غدن بفتحتین سستی غدانة بالضم حی از بنی یربوع **غرهن** مثال درهم لای اصل آن و رد طها کان اوبا نسبا غرل کذلک
غسن صافه دسته موی پیشانی و دنبال اسب و گیسوی تا ماره آن غسنة بالضم غسناة یکی غسان بالفتح تیزی جوانی و هو فعلان منه غسان نام آبی و قبیلة **غصن**
بالضم شاخ درخت اغصان غصون جمع غصنة بالکسر کذلک مثل قرط و قرطة و غصنة ای قطعة ابو الغصن کنیة جحی **غضن** باز داشتن **ع**
فاله و صمه یقال ما غضنک عنا ای ما عاقک عنا اغضان چشم بر بستن تغضین از بالک روی گردانیدن غضن للازم منه غضن بفتحتین و سکون آژنگ پوست و شکن
و غضن العین جلدتها الظاهرة مغاضنة شکنهای بهم نمودن و یقال للمجدور اذا البس الجدری صحیح جلده غضنة و جدة و یقال لها ایضا **غمن** پوست
تر بر روی چیزی نهادن تا بشکنهای وی در پزد **ع فاصمه** فهو غمین و غمیل و خوابانیدن میوه خام تا رسیده تا رسد **غمنة** بالضم دوائی که بدان زمین را غمن گویند یقال
حرا غن و فد ادا غن بسیار علف که در و مگس و آواز وی بسیار باشد قریة غناء بسیار مردم اغن السقاء ای امتلاء و اغن الوادی فهو مغن **غنن** تبنکی یقال منه غنت
اغنی و غنت الابل مثل ... یقال غین علی کذا ای غطی و منه الحدیث انه لیغان علی قلبی و اغان الغین السماء ای الیسها و حرفی حلقیة از حروف معجمة بالکسر ابر مردار
چون ریم و خون و جراحت و غانت نفسه تغین ای غشت غین سبز شجرة غیناء کثیرة الورق غلیه بالفتح درختانی بی اب مغیفة درختان انبوه **فصل الفاء فتنة**
بالکسر آزمایش فتنت الذهب اذا ادخلته النار دینار مفتون باشد آن ده فتان زرگر بدید بودن سوختن **ع فاصمه** قوله تعالی یوم هم علی النار یفتنون ای
فتین ای فضة محرقة فتین ایضا زمین سنگناک افتان ... فتن الرجل و فتن فهو مفتون و بفتنه افکندن کسی را فتون آزمودن

و بفتنه افگندن و بفتنه شدن متعدی و لازم قلب فاتن ای متمکن فتنة المراة و افتتنته ای واله‌ته فأجبها فاتن گمراه کننده و قال الفراء اهل الحجاز یقولون ما انتم علیه
بفاتنین و اهل نجد یقولون بمفتنین جمع قوله تعالی بایکم المفتون الباء زائدة کالباء فی و کفی بالله و المفتون الفتنة و هو مصدر کالمعقول و المجلود و ایکم الابتداء
و المفتون خبره و قیل المفتون رفع بالابتداء و ما قبله خبره کقولک بمن مرورک و علی ایهم نزولک لان الاول فی معنی الظرف فیقدم تفتین و زفتنه افگندن
مفتن اسم مفعول فتن جمع افتان بالکسر غلاف از پوست که در پای بکشند فحجن بالفتح سد اسب فحلن بفتحتین کوشک فدان بالتشدید یا سن آماج کشا و رزگاو
فدان جمع فدادین مخفف عجمات فرن بالضم فرین که بروی نان بنبد فرنی بالضم نان فرین بحث فرتنی مصفو نام زنی و کوشکی و کنیزکی
فرعون مثال فرعون بهشت خار ستور و منه فرجنت الدابة فرس بکسرتین بیل شتر و سم گوسپند و النون زائدة و قد ذکر فرعون لقب کافری هم و هم
ولید بن مصعب و ستمگار فراعنة ستمکاران و قد تفرعن و هو ذو فرعنة ای دها و نکر فطنت بالکسر زیرکی و تیزی خاطر و دانستن عم فاضه فطن که فضه
لغت منه فطنة ایضا فطانة فطانیة بالفتح فیهما دانا و زیرک شدن عم کافه و منها مفاطنة باهم زیرکی نمودن شفلن پشیمانی برگذشته و قرئ فی قوله تعالی فظلتم
تفکهون بالنون فن کونه فنون جماعت افانین و روشهای سخن و راهها و ای رجل متفنن و فنون ای اختر ای نجار بالافانین فن بضیار راندن عم فاضه فنن تعنیه
شاخ افنان ای افانین جماعت شجرة فنا ذات افنان و فنوار کذلک علی غیر قیاس تفنین در آمیختن و ثوب فیه تفنین اذا کان فیه طرائق رجل مغن کافه الذی یاتی
بالعجائب و امراة مغنة و فنان الحمار الوحشی الذی یاتی بفنون من العدو فلان بالضم کنایت از کسی که سخن وی گفته شود یقال فی النداء یا فل بحذف الالف و النون
لغیر ترخیم و لو کان ترخیما لقالوا یا فلا و ربما جاء ذلک فی غیر النداء فیلکون بر وزن فیعلول فینات ساعتها یقال لقیته الفینة بعد الفینة ای الحین بعد الحین و لقیته
فینة بالالف و لام کما قالوا العقبة الندری و فی الندری و رجل فینان حسن الشعر طویله و هو فعلان فصل القاف قبون رفتن و رسن عم فاکه
حمار قبان فعال و الوجه انیکون فعلان من قب هو و بیته و قد ذکر فی الباء قبان کبان معرب قد یخفف ایضا و فلان قبان علی فلان ای امین علیه و اقبان ای التقصر
قتانة کم خوار و اندک طعام شدن عم بعضهما رجل و امراة قتین بیّن القتانة قتین ایضا گنه قحزنت بالفتح چوب دستی و افگندن بردن یقال ضربه فقحزنه ای صرفه ضربه
حتی تقحزن ای سقط و دقم قرن شاخ و دسوله قرنان ای صغیرتان و گروهی خرد تنها و یک تگ اسب یقال حلبنا الفرس قرنا او قرنین و هشتاد سال و قیل سی سال
و هم سال مرد یقال هم علی قرن ای علی سن و اهل یک روزگار از مردم یقال مضی قرن بعد قرن و قرن زن و آن چیزی باشد که از فرج بیرون آید چون غدود آن عیبی بزرگ
ست قیل اختصم الی شریح فی جاریة بها قرن فقال اقعدوها فان اصاب الارض فهو عیب و ان لم یصب فلیس بعیب و یک سوی هودج و یک سوی سر و منه سمی ذو القرنین
لانه دعاهم الی الله تعالی فضرب علی قرنیه و هو لقب اسکندر الرومی و ایضا اسم رجل من عرب له قرنان ای صغیرتان و قرنان ایضا منارتان علی راس البیر موضعهما
تو فیهما خشب تعلق البکرة منه و قرن الشمس ابتدا حصت بیدا شود از آفتاب قرن بفتحتین کیش از چرم و شمشیر تیر با پیکان و رجل قارن معه سیف و نبل و سپر
که دو شتر بهم بندند و شتر بر بسته یا در بسته و موضعی که میقات اهل نجد است بجهت احرام حج و منه اویس القرنی و پیوسته ابرو شدن عم کافه
اقرن لغت منه قران بالکسر حریف و همدست در شجاعت و کشتی قرنة بالضم یک سوی بیرون آمده از هر چیزی یقال قرنة الجبل و قرنة النصل و قرنة
الرحم و هی احدی شعبتیه قران بالکسر بهم آوردن حج و عمره و بهم آمدن دو ستاره در برجی و دو خرما را بهم خوردن و دیک جنبت تیر را بر دو تیر یا یکبار انداخته
یک کس باشد و رسنیکه دو ستور بوی بسته باشند بهم قرن بالفتح ایضا البستن و ستور را باهم عم فاضه و سم پای اسب برجای دست
افتادن در رفتن و پیوستن چیزی بچیزی و قرنت الاساری فی الحبال شدد للکثرة قال الله تعالی مقرنین فی الاصفاد اقتران باز بشدن
بر یکدیگر مقارنة باکردن هر دو چیز را باهم اقران بر داشتن نیزه و نزدیک آمدن آنکه دمل سر کند و بسیار شدن خون در رگ یقال اقرن الدم فی العرق و استقرن
ای کثر و توانائی و قوت دادن قوله تعالی و ما کنا له مقرنین ای مطیقین مقترن بکسر الراء آنکه او را یاری کر نباشد در ستور راندن و کشاورزی قرین یار
قرینان ابوبکر و طلحة لان عثمان بن عبید الله اخا طلحة اخذهما فقرنهما فی حبل فلذلک سمیا القرینین قرینة الرجل امراته یقال اذا جاذبته قرینة بهرها
ای اذا قرنت به الشدیدة اطاقها و غلبها و دور قرائن اذا کان یستقبل بعضها بعضا و یقال اسمحت قرونته و قرینته بالفتح و قرونة و قرینة ای ذلت نفسه

تابعة حتى الامر قرون بالفتح ناقه که شیر گرد آرد در پستان میان دو دوشیدن و شور خوی کننده و سم پای بر جای دست نهند و در رفتن و شتر که زنو ها بهم بخورد
چون بخسپد و ناقه دو پستان پیش و دو پس بهم نزدیک زند و دو خرما بهم خورنده و یقال لها ابر آ قرونا قارون نام که بزمین فرو شده در عهد حضرت موسی علیه السلام
و مثل شده به توانگری غیر منصرف و قرز سقاء قرزوی و مقرقی مشک که بقرنوة دباغت کنندش آن گیاهی است که در ریگ بر آید و لم یحی بهذا المثال الا ترقوة
و عرقوة و عنصوة و ثندوة **اقفنان** کلان سال و دو تاه شدن قسانیة مثال طمانیه خشک و سخت شدن چوب و سخت تاریک **قطون** اقامت کردن
بجای **عع فاضه** نیو قاطن قطان قاطنة جماعت قطین کذلک قطین ایضا جاکران قطینه باشندگان خانه یقال جاء اقطینة قطان بالکسر چوب بند در
و شکنجه موج قطن بفتحتین میان دوران و دمغره مرغ و کوهی فلنة فاکه هزار خانه شکنبه و تقولها العامة ربانه فطنة بالکسر و سکون کذلک و الاول اصح قطنة
بالضم لقب مردی و هو ثابت قطنة العتکی و الاسماء المعارف یضاف الی القابها و تکون الالقاب معارف و تعرف بها الاسماء کما قیل قیس قفة و زید بطة و
کرز قطن بضمتین و سکون با پنبه فلنة اخص منه مقطنة پنبه زار قطینة بکسرتین یکی از چوب ما عدس یقطین گیاه بی ساق چون درخت کدو و مانند آن یقطینه کدوی
ترقیون گنجینه بلغت اهل مصر و یقال للکرم اذا ادبرت زمعاته قد قطن یقطینا **قعین** ضافه یعنی از بنی اسد قیعون بالفتح گیاهی **ققنینة** گو سپید
از قفا ذبح کرده قفن مصدر منه **عع فاکه** و هو منهی عنه قفن بفتحتین و تشدید النون موضع قفا قراد فیه نون مشدده و قول عمر رضی الله تعالی عنه انی
استعمل الرجل الفاجر لاستعین بقوته ثم اکون علی قفانه یعنی علی قفاه و النون زائدة و قال ابو عبیدة هو معرب قبان الذی یوزن به یعنی کیا یقال فلان قمن
ان یفعل کذا ای خلیق و جدیر لا یثنی و لا یجمع و لا یونث فان کسرت المیم و قلت قمین ثنیت و جمعت و هذا الامر مقمنة لک ای مخلقة لک و مجدرة تقمن تحقت
جستن **قن** بالکسر بنده کما زید رو ما در بنده زاده باشد یستوی فیه التثنیة و الجمع و المونث و ربما قالوا عبید اقنان ثم یجمع علی اقنة قن تفحص و قنا جستن قنا
ایضا او بجل فنة بالکسر تار رسن قنن جمع و نوعی از دارو یقال لبیرزد بالفارسیة قنة بالضم بالای کوه مثل قلة قنون قنان جماعت قنن قنات کذلک اقنان بر قنه
بر شدن بر کوه قنان بالفتح کوهی مر بنی اسد قنعن بکسرتین نوعی از موش دشتی و راه نا و آب شناختن در صحرا قناقن بالضم کذلک و بالفتح جماعت قنینة بالکسر شیشه قنا
جماعت قانون اصل هر چیزی و این جماعت قوانین و معرب **قین** آهنگر قیون اقیان جماعت و آهنگری و نیکو کردن چیزی و فراهم آوردن شکافتگی ضور **عع**
فاکه یقال منه قنت الشیء ای لممته و اصلحته و قن اناک هم عند القین فی المثل اذا سمعت بسری القین فاعلم انه مصبح و هو سعد القین صار مثلا فی الکذب
و الباطل یقال بوده در این و سعد القین نبات قین نام جای و یقال النبی القین من بنی اسد بلقین کما قالوا البحارث و هو من شواذ التخفیف و لو انسبت الیهم قلت
قینی و لا تقل بلقینی و القینان موضع القید من وظیفی ید البعیر اقتیان نیکو شدن نبات و نهایت سبزی رسیدن مغزار مقینة مشاطه عروس تقیین آراستن تقین
آراسته شدن قینة کنیزک سرود گوی قیان بالکسر جماعت قال ابو عمرو و کل عبد عند العرب قین و الامة قینة **فصل الکاف** **کبن** در نوشتن لب دلو
و در نوشتن **عع فاکه** و باز گشتن از چیزی و ناپدید کردن چیزی را و کبن فلان ای سمن کبنة بفتحتین و تشدید مرد از قند بخیل و کبان ای انقبض و رجل مکبون
الاصابع و هو مثل الشثن و یقال کبن ظلبی اذا ظلی بالارض کبان بالضم بیمار شتر و بعیر مکبون **کتان** بالفتح و التشدید مع کتن بفتحتین ریم
و دود و گرفتگی خانه **عع کافر** و کتنت جحافل البعیر من اکل العشب اذا ارزق و اثر خضرة سقاره کتن برمناک **کدن** بالکسر پالین کرده هودج بر خود
بندن و هو دن چرمین که دون جماعت کدنة بالکسر پیه و گوشت یقال للرجل انه لحسن الکدنة بعیر ذو کدنة و رجل کدن و امراة کدنة ای ذات لحم و شحم کودن
بالفتح ستور پالانی و مرد کاهل گول یقال ما امین الکدانة فیه ای البخته کدیون مثال الفرجون دقاق التراب علیه دردی الزیت تجلی به الدروع **کران**
بالکسر باد و قیل چنگ کرینة زن مطربه **کرزن** گرزین فاکه تیر **کفن** صوف رشتن **عع فاکه** کفنة بالضم و درشتی کفن بفتحتین جامه مرده مکفن
کفن ساختن مرده را **کمون** پنهان شدن **عع فاضه** و منه الکمین فی الحرب ناقة کمون الکاتمة للقاح التی تستخیی خود پنهان دارد حزن مکمن اندوه
پنهان کمون بالفتح و التشدید زیره **کن** بالکسر پوشش اکنان جماعت قوله تعالی و جعل لکم من الجبال اکنانا اکنة پردها قوله تعالی و جعلنا
علی قلوبهم اکنة و هی جمع کنان بالکسر یقال کننت الشیء سترته و صنته من الشمس و اکننته فی نفسی اسررته و بهما جمیعا بمعنی فی الکن

الکمن وفی النفس جمیعا وکننت العلم واکننته فهو مکنون ومکن وکنت الجاریة وکننتها فهی مکنونة دنگشته کنه بالضم پوشش زیر برد رخانه یعنی بجه کنات
جماعت مزکنه قومی از عرب کنه بالفتح زن پسر ویجمع علی کنائن کانه جمع کنینة قال الازهری نعض کنانی ای القبعة الطلعة کنانة بالکسر تیردان وقبیله
از مضر یوکنا نثر قبیله از تغلب والکن وستکلهای استر مستکنه کینه کانون کانونتا التشددان ومردگران سنگ کانون الاول کانون الآخر نام دو ماه از
ماههای رومی **کون** کینونة بودن وهست شدن عغ فاضه شبیهه بالحیدودة والطیرورة من ذوات الیاء ولم یجی من الواو علی هذا
الا حرف کینونة وهیعوعة ودیمومة وقیدودة والاصل کینونة بتشدید الیاء فحذفوا کما حذفوا من هین ومیت ولولا ذلک لقالوا کونونة واما الحیدودة
فاصله حدودة بفتح العین فسکنت للتخفیف لانه لیس فی الکلام فعلول وکان اذا جعلته عبارة عن ما مضی من الزمان احتاج الی خبر لانه دل علی الزمان فقط
تقول کان زید عالما واذا جعلته عبارة عن حدوث الشیء ووقوعه استغنی عن الخبر لانه دل علی معنی وزمان تقول کان الامر وانا اعرفه مذ کان ای خلق
وقد تقع زائدة للتوکید کقوله تعالی وکان الله غفورا رحیما وکان زید منطلقا ای الله غفور رحیم وزید منطلق وقولهم لم یک اصله یکون فلما دخلت علیها
لم جزمتها وحذفت الواو لالتقاء الساکنین فبقی لم یکن فحذفوا النون ایضا لکثرة استعمالها وهذا اذا تحرکت اثبتوها وقالوا لم یکن الرجل واجاز یونس حذفها
مع الحرکة وقال **شعر** اذا لم تک الحاجات من همة الفتی * فلیس بمغن عنک عقد الرتائم * وتقول جاؤنی لا یکون زیدا تعنی به الاستثناء کانک قلت لا یکون الآتی
زیدا وکوّن هست کردن تکون شدن وبودن کیانة بالکسر پذیرفتاری یقال کنت علی فلان اکون کونا وکیانا ای تکفلت به واکتنت به اکتیانا مثله وتقول
کنتک وکنت ایاک کما تقول ظننتک زیدا وظننت زیدا ایاک کون ج الاکوان جمع الکیان نام کتابی مرعجم را استکانة فروتنی کردن مکانة پایگاه ومنزلت
وفلان مکین عند فلان بین المکانة مکان مکانة جایگاه قوله تعالی ولو نشاء لمسخناهم علی مکانتهم ولما کثر لزوم المیم توهمت اصلیته فقیل تمکن کما
قالوا تمسکن من المسکین ویقال للرجل اذا شاخ هو کنتی کانه ینسب الی قوله کنت فی شبابی کذا وکذا **کاهن** فال گوی کهان بالضم والتشدید کهنة +
بفتحات جماعت کهانة بالکسر فال گوئی کردن عغ فاضه کهانة بالفتح کاهن شدن عغ بضمهما کاهنان دو قبیله [illegible]
المرأة والجمع کیون وهی کالعدد وما فلان بکیبة سوء بالکسر ای بحالة سوء کائن کاین مثال کاعن وکعین بسکون الیاء جند دو هما بمعنی کم فی الخبر والاستفهام
کاین تعدّی کم تعد فی الاستفهام وتقول کاین من رجل لقیته ترید بها التکثیر فتخفض النکرة بعدها بمن وادخال من بعدها اکثر من نصبها وجرها **فصل اللام**
لبن بفتحتین شیر وسیوم خلیس لبان ابن حاد دمد کردن از بالش عغ کافه دشیرناک شدن میش یقال لبنت الشاة بالکسر وناقة لبنة ای غزیرة
اللبن بالفتح شیردادن لبن بالضم والکسر جمع یقال کم لبن غنمک ولبن غنمک ای ذوات الدر منها وقال الکسائی کم لبن غنمک ای رسل غنمک ای اللبون
بچه دو ساله سیوم درآمده بنت لبون مونث لبن شیر خوردن منیدن عغ فاضه کما ماه بن وزدن بعصا عغ فافه رجل لابن ای ذو لبن کتامر ولابن
باشیر شدن مدام شیر فرود آمدن پستان ناقه فهی ملبن وفرس ملبون ملبن پرورده شده از شیر مثل علیف من معلف ویقال قوم ملبونون اذا ظهرهم
سفه یصیبهم من لبان الابل مما یصیب اصحاب النبیذ ویقال نهاعشب ملبنة بالفتح علف شیرناک کننده ستور را اسلبان شیر جستن لبنة کخشت
لبن جمع مثل کلمة کلمة ولبن بکسر فیهما کذلک تلبین خشت زدن ملبن بالکسر کالبد خشت وشیردو لبنة القمیص خشتک پیراهن تلبن درنگ کردن
ملبن بالتشدید فلاتة لبان بالفتح سینه لبان بالکسر شیر دادن یقال هو اخوه بلبان امه ولا یقال بلبن امه وانما اللبن الذی یشرب
لبان بالضم کندر لبانة حاجت لبنان کوهی م بنی درختی با شیر چون عسل ونام زنی لبنی مثله تلبن موضعی **لجن** جفیدن
وپاک نا شدن ریم از سر شستن وبرگ را با نواة خرما کوفتن بجهت علف ستور تلجین زدن خطمی وگل تا سطبر شود تلجین برگ فتاده
ناقة لجون گران رفتار لجون بالضم مصدر منه عغ فاضه لجین بالضم نقره **لحن** خطا کردن در اعراب عغ بفتحتهما یقال فلان لحان
ولحانة ای یخطی تلحین بخطا نسبت کردن لحن ایضا آواز الحان لحون جمعها واز گردانیدن فی الحدیث اقرؤا القرآن بلحون العرب ولحن فی قراءته
اذا طرب بها وغرد وهو الحن الناس ای احسنهم قراءة وغناء ولحن الیه ای مال ولحن فی کلامه ای اخطأ لحن بالتحریک زیرکی عغ کافه

وفی الحدیث ورجل احدکم الحن بحجته ای افطن لها واحسن لها بالضم لحنا اذا قلت له قولا یفهمه عنک ویخفی علی غیره عم لغتهما ولحنه عنی بالکسر یلحنه لحنا ای فهمه
والحنه انا وایاه افهمه ولاستنهم ای فاطنتهم ویقال خیر الحدیث ما کان لحنا ای ما یتکلم بشئ ویرید غیره وقوله تعالی ولتعرفنهم فی لحن القول ای فی نحوه
ومعناه وکان اللحن فی العربیة العدول عما یتکلم معنی وعن الصواب ایضا لحن بفتحتین کنده شدن مشک عم کافه ومنه امة لحنا ر وقیل هی التی
لم تختن ورجل الحن لغت منه رمح لدن ای اللین ورماح لدن بالضم ولدن چون تنگ کردن یقال تلدن علیه اذا تلکا علیه لدن نزد وهو ظرف
غیر متمکن بمنزلة عند ودخل علیها من وحدها قوله تعالی من لدنا وجاءت مضافة تخفض ما بعدها وفیه ثلث لغات لدن ولدی ولد وقال الراجز من لد لحیته
الی منخوره وقال ذو الرمة لدن غدوة فنصب غدوة لانه توهم ان هذه النون زائدة تقوم مقام التنوین فنصب کما تقول ضارب زیدا ولم یعملوا لدن
الا فی غدوة خاصة لزن سختی عیش وتنگی وبالتحریک گرد آمدن قوم بر سر چاه بجهت آب وانبوهی کردن در هر کاری عم کافه لسان بالکسر زبان
ویکنی بها ایضا عن الکلمة فتونث حینئذ فمن ذکره قال فی الجمع ثلثة السنة مثل حمار واحمرة ومن انثه قال ثلث السن مثل ذراع واذرع لان ذلک قیاس
ما جاء علی فعال من المذکر والمؤنث فذا بانه ترازو لسن بفتحتین زبان آوری وفصاحت عم کافه فهو لسن والسن وقوم لسن بالضم وفلان لسان القوم
یعنی تیلماجی وسخن گزار لسن بزبان گرفتن عم فاضه یقال لسنه اذا اخذته بلسانک ملسون دروغگوی لسن بالکسر لغة یقال لکل قوم لسن
یتکلمون بها ملسّن بالضم والتشدید نعل باریک ولطیف وکذلک امراة ملسّنة القدمین لعن راندن ودور کردن از نیکی ورحمت عم لغتهما لعنة
اسم فیه لعان بالکسر لعنات جماعت لعین لعنت کرده شده ورانده از رحمت بمعنی ملعون یستوی فیه المذکر والانثی ومسخکرده رجل لعین خوشه یعنی صورتی که
بالیزها بر پای کنند بجهت گریختن سباع ووحش وآنرا مترسک گویند ملاعنة لعان بر یکدیگر لعنت خواندن ملعنة راه کوفته ومنزل مردم وفی الحدیث اتقوا
الملاعن یعنی عند الحدث رجل لعنة مثال همزة بسیار لعنت کننده بر مردم ولعنة بالسکون بسیار لعنت کرده شده بر و لعنان بضمتین لغة فی لغد ودعی گوشت
گرانه وگردن لغانین عجایب وبعض بنی تمیم یقول لعنک بمعنی لعلک لقنت الکلام بالکسر ای فهمته وتلقنته ای اخذته لقانیة ملقن تفهیم کردن غلام لقن که زیرک
الفهم لقانة اسم فیه لکن بالتحریک لکنة بالضم درماندگی بسخن عم کافه رجل الکن لغت منه وقد تلاکن الرجل اذا اری من نفسه اللکنة لیضحک الناس
لکن بسکون النون حرف انکه وهی خفیفة وثقیلة حرف عطف للاستدراک والتحقیق یوجب بها بعد نفی والثقیلة منها تعمل عمل ان فی النصب والرفع
یستدرک بها بعد النفی والایجاب تقول ما جاءنی زید لکن عمرا قد جاء والخفیفة لا تعمل لانها تقع علی الاسماء والافعال وتقع ایضا بعد النفی اذا ابتدات
ما بعدها تقول جاءنی القوم لکن عمرو لم یجئ فترفع وما جاءنی القوم لکن زید جاء ولا یجوز ان تقول لکن عمرو وتسکت حتی تاتی بجملة تامة فاما اذا کانت عاطفة
اسما مفردا علی اسم لم یجز ان تقع الا بعد نفی وتلزم الثانی مثل اعراب الاول تقول ما رایت زیدا لکن عمرا وما جاءنی زید لکن عمرو وقد یحذف نونه للضرورة
وبعض النحویین یقول اصله ان والکاف واللام زائدة وقوله تعالی لکنا هو الله ربی یقال اصله لکن انا فحذفت الالف فالتقت النونان فجاء
التشدید لذلک لن حرف نفی الاستقبال ومعناه ... وهی تنصب الفعل المستقبل تقول لن تقوم لون گونه چون زردی وسرخی وما مندان
ونوع ونوعی از چیزها واحدتها لینة انقلبت الواو یاء للکسرة ما قبلها ومنه قوله تعالی ما قطعتم من لینة وتمر یسمی العجوة والجمع لین وجمع اللین
الیان تلوین گوناگون کردن تلون لازم منه ویقال فلان متلون انکه برنگی خوب نباشد ولون البسر تلوینا اذا بدا فیه اثر النضج لهنة بالضم ناشتا
شکن تلهیه ناشتا شکستن بکسی لازم منه یقال الهنة فلهن ای سلفة الهان هدیه دادن از سفر آینده را وقولهم لهنک فاکه کلمة التوکید مبدلة من لانک
کما ابدلت الهمزة ها فی ایاک هیاک لین بالکسر ضد خشونت لینة مصدر عم فاکه لین ولین بالتخفیف والتشدید لغت منه الشاء الیتون جماعت ویقال هو فی لیان من
العیش بالفتح ای فی نعیم وخفض تلیین الانه یان منه لینة والینة والینة علی التمام ایضا لیان بالکسر نرمی کردن با هم ویقال فلان ذو ملینة
ای لین الجانب ... نرم شمردن وتلین له ای تملق له فصل المیم مؤنة بار دگرانی بهمزة ولا بهمزة وهی فعولة قال الفراء وهی مفعلة من الاین وهو التعب
والشدة ویقال هی ... من الاون وهو الخرج والعدل لانه ثقل علی الانسان ومانت القوم امانهم مانا ای احتملت مؤنتهم ومن ترک الهمزة قال منتهم امونهم

ومامنت مائن فلان ای لم اکثرت له ویقال ماتهیأت له ویقال ای ما علمت بذلک و هو بیان لی میمه ما ثبت فیه ما تمنته ای اظننه اعلا ما منت [illegible] الی وقال
الجوهری رحمة الله تعالی علیه حقه عندی ان مثال مئنة علی مفعلة ان المیم اصلیة الا ان یکون اصل هذا الحرف من غیر هذا الباب فیکون مئنة
علی مفعلة من ان المکسورة المشددة ومر ذکره فی بابه وکان ابو زید یقول مئنة بالتاء ای مخلقة ومجدرة وهی مفعلة من انه یوته اتاه اذا غلبه بالحجة ما
مانته باندیشه کاری کردن ویقال ما ان ما منت اشان نشناکم ای علی ما تحسنه ان انه تهیگاه ماناث جماعت متوتن کنندگان بر تهیگاه زدن چوب
دیا آهن که زمین شیار کنند بوی **متن** زمین سخت وبلند متان بالکسر جماعت متانة مصدر منه **ع نصرهما** متین نعت منه متنا بکسر دو تندی
رگ پشت از دو جانب ذیر کردیونش و بر پشت زدن وهمه روز بردن کسی را **ع فاضمه** وکفانیدن خایه قحقا رو بیرون آوردن خصیه و یمتن الشعم
فرود برابر تیر تا در میان ورجل متن ای صلب و متن [illegible] سارية [illegible] ای باطله متین استوار کردن کمان به پی و اصلاح السعار
باالرب مثانته آبدان مثن بر آبدان زدن **ع فاضمه** فهو ممثون مثن بالتحریک چکیدن شدن **ع کافه** امثن نعت منه مثناء مونث ویقال
رجل مثن وممثون للذی یشتکی مثانته **مجون** بیباکی **ع فاضمه** مجانة کذلک فهو ماجن وهم مجان بالضم والتشدید ومجان بالفتح رایگان ماجن
ناقه کشن بسیار جهد بوی وباز نگیرد وطریق ممجن ای ممدود وممجون دولاب [illegible] **محن** گل وخاک چاه بیرون آوردن و پاک کردن
ع نصرهما محنة بالکسر آزمایش و بلا محن جماعت یقال محنته وامتحنته ای اختبرته ومحنه عشرین سوطا ای ضربه وما محنی شیئا ای ما اعطانی علی ثعلب ای ما اعطانی
محن مردود رز بالا وگریستن کشیدن از چاه **ع فاضمه** **مدن** همیشه بودن بر جای مدینة شهر و شهر رسول علیه السلام مدائن بالهمزة ومدن
بضمتین و بسکون جماعت وهی فعیلة وقیل انه مفعلة من دنت ای ملکت وفلان ابن مدائن کما یقال مصر الامصار وقیل مدائن ای مهموزة اذا کانت فعیلة
من مدن بالمکان ای اقام وغیر مهموزة اذا کانت مفعلة من قولک دنت ای ملکت کما لا یهمز معایش واذا نسبت الی مدینة الرسول قلت مدنی والی مدینة
المنصور مدینی والی مدائن کسری مدائنی قلت [illegible] بالفتح قریة شعیب النبی علیه السلام **مرون** نرم شدن ومعتاد کردن برچیزی **ع فاضمه** یقال
مرن علیه مرانة مثله ویقال مرنت یده علی العمل ای صلبت ومرن وجهه علی هذا الامر وانه لممرن الوجه ای صلب الوجه مرن فالکه حال وخو مران سکون پوستین
و چرب کردن پا ستور سبب سودگی **ع فاضمه** امران الذراع پی بازو ودو رگ مرانة نرمی وموضعی ونام ناقه تمرین نرم کردن مارن نرمه بینی و نیز
نرم مارن مثل مماجن ممارنة بگشن رسیدن ناقه و آبستن ناشدن و مران بالضم والتشدید نیز با مرانة یکی مران بالفتح موضعی **مزنة** بالضم باران ابر
سپید مزن جماعت حب المزن نخیه ابن قرنه ماه نو مازن بیضه مور و پدر قبیله از تمیم مزون نام عمان مزینة مصغرا قبیله از مضر مزنی منسوب بوی **مشن** نوعی از
تازیانه زدن **ع فاضمه** امتشان بریدن و ربودن شمشیر کشیدن متشنة پوست باز رفتگی از اندام بر دن یقال مشنه بالسیف اذا ضربه فقشر الجلد
تمشین بکرامت شیر دادن ناقه مشان بالضم نوعی از خرما وفی المثل لعلة الورشان باکل رطب المشان بالاضافة ویقال امتشن منه ما امتشن ای اخذ وجذ
معن چیزی اندک و آسان ورجل معن فی حاجته ونام جوانمردی معروف وقال الشاعر **ع** فان هلاک مالک غیر معن * ای لیس بهین ومن قولهم حدث
عن معن ولا حرج ویقال ماله سعنة ولا معنة ای شیء ماعون قماش خانه و آب و عمل و فرمان برداری قوله تعالی ویمنعون الماعون قال ابو عبیدة الماعون
فی الجاهلیة کل منفعة وعطیة وفی الاسلام الطاعة والزکوة ویقال اصل الماعون معونة والالف عوض عن الهاء امعان دور در شدن سپ در دویدن و حق
کسی را بردن و سیراب شدن زمین ماء معین آب روان ویقال هو مفعول من عنت الماء ای استنبطته کلا معون جرن فیه الماعون بالضم رشتهای آب در وادی معان
بالفتح منزل و جای باش و موضعی بشام **مکن** بیضه سوسمار تمکین پا برجا کردن یقال مکنه الله من الشیء وامکنه منه بمعنی واستمکن من الشیء وتمکن منه بمعنی
امکان دست دادن وزیر بال گرفتن سوسمار بیضه را یقال امکنت الضبة والجرادة ایضا فهی ممکن وقال الکسائی فهی مکون وقولهم ما امکنه عند الامیر شاذ
مکنة مکة واحدة المکن والمکنات یعنی خانهای مرغ وفی الحدیث اقروا الطیر علی مکناتها بضم الکاف وکسرها وقیل وکنات بضمتین بعطر و کنات
للقصب قال ابو عبیدة یجوز فی الکلام ان المکن والمکان للضباب ان یجعل للطیر تشبیها بذلک کقولهم مشافر الحبشی وانما هی للابل

ويقال الناس على مكاناتهم اى على استقامتهم مكمان بالفتح گیاہی شکن جائے گیرد یعنی که در آخر دی عزب سید آید فاذا انصرف مع ذلك فهو المتمكن الامكن وغير المتمكن
هو المبنى ومعنى قولهم فی الظرف انه متمكن انه يستعمل مرة ظرفا ومرة اسما فينصب ويرفع وغير المتمكن هو الذی لا يستعمل فی موضع الا ظرفا فينصب ولا يجوز الرفع
نبا اذا كان معرفة واما اذا كان نكرة او دخلت عليها الالف واللام تكلمت رفعا ونصبا وجرا **منة** بالضم قوت يقال هو ضعيف المنة ومنة
السير اضعفه واخيله ومنت الناقة حسرتها يعنى مانده كردم منين اى ضعيف وقوى ضد وحسن سست وگرد سست من بريدن وكم كردن قوله تعالى
لهم اجر غير ممنون ونعمت دادن ومنت نهادن **ع فاضه** صلتها بجلى منان اسمى است از اسماء الهى بمعنى بسيار نعمت دهنده منينى تخصيصى بالقصر بمعنى
المنة يقال المنة تهدم الصنيعة وتراكيبين منن ومنا ودر طل امنان امنار جمع منة بالكسر نعمت دادن امنان منله وبيان كردن نيكى خويش بركسى منون
بالفتح بسيار منت دهنده وروزگار ومرگ وبى فرشته ويكون واحدة وجمعا من مخففة معناه كسى هو اسم لمن يصلح ان يخاطب مبهم غير متمكن وهو فى
اللفظ واحد ويكون فى معنى الجماعة كقوله تعالى ومن الشياطين من يغوصون له وكيست وهذا للاستفهام نحو من عندك آنكه وهو للخبر نحو رايت من عندك
وهركه وهو للشرط والجزاء نحو من يكرمنى اكرمه ويكون نكرة نحو مررت بمن محسن اى بانسان محسن ويحكى بها الاعلام والكنى والنكرات اذا قال رايت زيدا
قلت من زيدا وفى النكرة اذا قال رايت رجلا قلت منا وفى جاءنى رجل قلت منو وفى مررت برجل قلت منى وفى جاءنى رجلان قلت منان
وفى رجلين قلت منين بتسكين النونات فى الجميع وكذا قلت منون منين فى الجمع وتقول فى المراة منة منتان منات وان وصلت قلت منة يا هذا
بالتنوين ومنات وان قال رايت رجلا وحمارا قلت من وايا وفى مررت بحمار ورجل قلت اى ومنى فقس عليه وهذا كله لغة اهل الحجاز وغير اهل
الحجاز لا يرون الحكاية فى شىء منه ويرفعون المعرفة بعد من اسما كان او كنية او غير ذلك واذا اخلت من اسما متمكنا شددته من بالكسر مخففا معناه
از وهو حرف خافض وهو لابتداء الغاية كقولك خرجت من بغداد الى الكوفة وللتبعيض كقولك هذا الدرهم من الدراهم وللبيان والتفسير كقولك
لله درك من رجل و فى قوله تعالى وينزل من السماء من جبال فيها من برد فالاولى لابتداء الغاية والثانية للتبعيض والثالثة للتفسير والبيان وجاء
للتوكيد ايضا نحو قولك ما جاءنى من احد اى احد ويحه من رجل اكده بها من وكقوله تعالى فاجتنبوا الرجس من الاوثان اى الرجس الذى هو الاوثان وقوله
تعالى ما جعل الله لرجل من قلبين فى جوفه ويقال ايضا ما رايته من سنة اى منذ سنة قال الله تعالى لمسجد اسس على التقوى من اول يوم وجاء بمعنى
على كقوله تعالى ونصرناه من القوم الذين كذبوا باياتنا اى على القوم وقولهم فى القسم من ربى ما فعلت وضعت موضع الباء ههنا لان حروف الجر ينوب بعضها
عن بعض اذا لم يلتبس المعنى وقد يحذف نونه عند الالف واللام ويقال للكذب **مون** مونة بردآشتن **ع فاضه** فهو رجل ممون
مهنه بالفتح والكسر خدمت كردن **ع فاضه** ماهن خادم ودوشيدن شتر بوقت بازگشتن امتهان بدل كردن چيزى وخوار
وضعيف داشتن مهانة بالفتح سستى وخوارى **ع بضمها** مهين نعت منه **مين** دروغ ميون جماعت يقال اكثر الظنون ميون و
دروغ گفتن **ع فائه** ماين ميون بالفتح نعت منه دروغ ومتان ودده مغشوشه **فصل النون نتن** بوى ناخوش **ع فائه وضمها**
منتن ونتن منتن فهو منتن بكسر الميم اتباعا ونتنه غيره وقوم مناتين ويقال ما انتنه فى التعجب **نحن** ما وهو جمع انا لا من لفظها وحرك آخره
بالضم لالتقاء الساكنين لان الضمة من جنس الواو التى هى علامة الجمع **نون** ماهى نولان نينان جمع وتيزى تيغ ونام شمشيرى ودوات وبعضى از
مفسران دليل آورده اند وحرفى از حروف معجمه وهو من حروف الزيادات وذوالنون لقب يونس عليه السلام ويكون للتاكيد مشددة ومخففة فى فعل
المستقبل بعد لام القسم كقولك فى المشددة والله لاضربن زيدا وتلحق الامر والنهى تقول اضربن ولا تضربن وتلحق فى الاستفهام تقول هل تضربن وبعد الشرط
اذا زدت على ان ما كقولك اما تضربن زيدا اضربه قال الله تعالى فاما تثقفنهم فى الحرب فشرد بهم وفى التثنية اضربان وفى الجمع اضربن بضم الباء وللمونث
بكسرها وجمعها اضربنان جعله اضربن بثلاث نونات فتفصل بينهن بالالف وتكسر نونها ولا المخففة اذا استقبلها ساكن فسقطت واذا وقفت
عليها وقبلها فتحة ابدلتها الفا كقول الاعشى **ع** ولا تعبد الشيطان والله فاعبدا وربما حذفت فى الوصل كقول الشاعر **شعر** خذ عنك

البوم طار وقتها ضربک بالسوط قونس الفرس تقديره اضرب عنک و المخففة تصلح مکان المشددة الا فی موضعين فی محل الاثنين تقول لک اضربان وفی جماعة المونث
اضربنان فلا تصلح فيهما الا المشددة لئلا تلتبس بنون التثنية ويقال نونت الاسم تنوينا والتنوين لا يكون الا فی الاسماء **فصل الواو** **وتين** رگ دل
تدا ستقای اصبت وتينه وشئی واتن ای ثابت وتون وتنة دايم بودن **عع فائده** واتن اب روان دايم موا تنه ملازمت کردن **وثن**
بفتحتين بت وثن اوثان عت جماعت و استوثن من المال ای استکثر منه و استوثنت الناس ايضا و اثن وارث بمعنی **وجين** زمين درشت هموار و بلند ناقه
وجنا سخت و استوار و قيل هی العظيمة الوجنتين و کرانه وادی و وجنه ثلث حرکات رخسار جنة بالهمزة مضموما کذلک فيها اربع لغات رجل موجن
عظيم الوجنات ويقال ما ادری ای من وجن الجلد هو ای ای الناس هو و جن کوفتن کازر جامه را **عع فائده** ميجنه کوتنک کازر موجين بالفتح
جماعت **ودن** بالفتح ودان بالکسر نهادن چيزيرا **عع فائده** موذون ودين تر نهاده و در کار عروس اهتمام و ايستادگی کردن و فرزند
لاعزاز **عع کافه** ايدان مثله ولد مودن و مودن بمعنی واتدن الشئی ای تبل واتدنه ايضا لازم متعد مودون ايضا نام اسبی و جائزان يكون
ميدان بالکسر اشتقاقا من هذا المعنی کالمضمار لما فيه من معنی التضمير والا عماف للفرس فی الرهان **ميزان** بالکسر ترازو و اصله موزان انقلبت الواو
يا لکسرة ما قبلها قام ميزان النهار ای انتصف وزن وزنة سنجيدن **عع فائده** يقال وزنت فلانا و لفلان بمعنی قوله تعالی واذا کالوهم او
وزنوهم و درهم وازن با سنگ موازنة برابر کردن ميان دو چيز و يقال وزن المعطی واتزن الآخذ کما يقال نقد المعطی وانتقد الآخذ وزين حنظل اين
کرده و فلان وزين الرای ای رزين الرای و قويهم هو وزن الجبل بالنصب علی الظرف ای ناحية منه و هو زنة الجبل ای حذاءه وزن و حضار دو ستاره
که نزديک سهيل بر آيند موزن بفتحتين موضعی هو شاذ مثل موحد و موهب **وسن** بفتحتين خواب سنة مثله **عع کافه** وسن سنا فهو نعسان منه
و وسن و استوسن بمعنی و وسن الرجل ايضا ای غشی عليه من نتن البئر مثل اسن و اوسنته البئر و هی رکية موسنة توسن الفحل ای اتاها و هی نائمة و امرأة ميسانة
بالکسر کانت بها سنة من رزانتها ميسان بالفتح موضعی **وضين** نوار هودج و هو بمنزلة البطان للقتب والتصدير للرحل والحزام للسرج و وضن
بضمتين جماعت وضن نوار بافتن **عع فائده** موضونة زره در بافته و جامه و تخت مرصعة قوله تعالی علی سرر موضونة **وطن** بفتحتين جا باش
مردم و قد يخفف اوطان جماعت و اوطان الغنم مرابضها توطين جا باش ساختن استيطان اتطان کذلک توطين النفس علی الشئی دل نهادن بر چيزی
و يقال من اين ميطانک ای غاينک ميطان اول غايت حلبه رهان که اسب از انجا دوانند تا به مبدأ آخر غايت آن موطن بکسر الطاء هر جای قال
الله تعالی و لقد نصرکم الله فی مواطن کثيرة **وعنة** زمين درشت سخت توعنت الناقة ای سمنت غاية السمن و کن خانه مرغ موکن مثله و بيضه در زير پر
گرفتن مرغ **عع فائده** و توکن ای تمکن و اکن نشسته قال الاصمعی الوکن ما وای الطائر فی غير عش و الوکر بالراء ما کان فی عش قال ابو عمرو الوکنة والاکنة
بالضم فيهما مواقع الطير حيثما وقعت و کنات بضمتين و سکون و فتحة و کن جماعت **وهن** سستی و سست شدن و کردن **عع فائده** يقال و هن
دو بنه لازم متعد و شتر ابنوه و نزديک نيم شب موهن بکسر الهاء مثله و هن بفتحتين سستی **عع کافه** و اوهنته و هنته انا و اوهنا ای صرنا فی تلک الساعة
و اهنة استخوان کوتاه پهلو و امرأة و سنانة فيها فتور و اناة **فصل الهاء** **هتان** باران يکساعت و باريدن و چکيدن هتن هتون کذلک
عع فائده سحاب هتون و هاتن نعت منه هتن هتن جماعت **هجان** بالکسر شتران سپيد و هو يستوی فيه المذکر والمونث و الجمع يقال ناقة هجان و ابل
هجان و هجائن ايضا و ارض هجان طيبة التربة مربة و امرأة هجان ای کريمة و قول علی رضی الله تعالی عنه هذا جنای و هجانه فيه و کل جان يده الی فيه
يعنی خياره هجانة گرامی و نيکوئی هجنة بالضم نا کسی و فرومايگی و پدر آزاد و مادر بنده بودن **عع نصفهما** هجين نعت منه اجن خترناسيده که در آن شوهر
دهند و کذلک الصغيرة من البهائم و فی المثل حلبت الهاجن عن الولد و حلبت الهاجن عن الرفد و هو القدح الضخم و قال ابن الاعرابی حلبت حلبة عن الهاجن ای
کبرت قال هی بنت لبون يحمل عليها فتلقح ثم تنتج و هی حقة تهجين بچه ساختن و زشت و باعيب کردن اهتجان نارسيده را دختی کردن هنجنة بالکسر تخلو که اول
بار آرد و نو باوه نمايد **هدون** آرميدن و آرام دادن لازم و متعد **عع فائده** مهادنة صلح هدنة بالضم الشئی و صلح يقال ان هدنة علی دخن ای سکون

علی عمل وتهاون الامور ای استقامت بدان بالکسر گول گران سنگ هیمن بفتحتین جماعت تهدین آرام دادن زن کودک را سخن و آهستگی **هوازن**
قبیله از قیس **هلیون** مثل برذون گیاهی **مهیمن** گواه و آنکه ایمن کند دیگری را از خوف وصله ایمن وقد ذکر فی فصل الالف من هذا الباب وهو من صفات
الله تعالی **هنین** نالیدن ع **فاکه** وگریستن ویقال ما ابعیر منه انته بالضم ای بطرق و آه منه الله فهو مهنون منه کافه نوعی از خارپشت **هون**
آرام و آهستگی کردن ع **فاحشه** ومنه قوله تعالی یمشون علی الارض هونا وسبک شدن یقال هان علیه ای خف تهوین آسان گردن کسی چیزی را ای
سهل هین بالتخفیف هونا ر جماعت قوم هینون لینون هون بالضم خواری زنام مردی اهانة سبک داشتن هوان ومهانة بالفتح خواری وسبک داشت رجل فیه مهانة
ای ذل وضعف واستهان به وتهاون به استحقره وقوله لاتهین الفقیر علک ان ترکع یوما والدهر قد رفعه اراد لاتهینن بنون التاکید المخففة فحذفت عند الفصل ویقال
امش علی هینتک ای علی ارسالک هون روز دوشنبه اون **قم** معرب وکان اصله اودن لان جمعه سوادین مثل قانون وقوانین فحذفوا منه الواو وللتثبیت
استثقالا ومحوا الاولی لانه لیس فی کلامهم فاعل بالضم **فصل الیا ایتن** نخست پایها بیرون آمدن کودک از رحم یقال ایتنت اراة وناقة یتن
فاضه ای آب کشش دوم هوستم **فودیزن** بفتحتین نام ملکی از ملوک حمیر رماح یزنیة منسوب اسه یقال رمح یزنی وازنی ویتانی وازانی **یقن** بفتحتین پیر فرتود
یقین بیگمانی یقن مصدر منه ع **کافه** ویقنت وایقنت واستیقنت وتیقنت کله بمعنی وانا علی یقین منه وربما عبروا عن الظن بالیقین وبالظن
عن الیقین **یمن** بفتحتین بعضی از شهرها یمنی یمان بتخفیف الیا منسوب بدو والالف عوض عن یا النسبة فلا یجتمعان وقیل مشددة قوم یمانیة ویمانون
مثل ثمانیة وثمانون وامرأة یمانیة ایضا وایمن الرجل ویمن ویامن اذا اتی الیمن کذلک اذا اسار یمینا ویقال یامن باصحابک ای خذ بهم یمنة وانقل تیامن بهم واعامة
تفول تیمن خود را شتین ره یمن منسوب کردن وتبرک کردن تیمنی را که یمین یمن بالضم برکت یقال یمن علی قومه مجهولا ومنهم معلوما ای صار مبارکا علیهم فهو میمون
ویامن یمین خلاف یسار ایامن خلاف اشائم میمنة سوی راست خلاف میسرة یقال قعد فلان میمنة ای میمنة خلاف الیسرة ومیسرة یمین قوت وفلان
عندنا بالیمین ای بمنزلة حسنة وقدم فلان علی ایمن الیمین ای علی ایمن وسوگند ایمان جماعت یقال سمی بذلک لانهم اذا تحالفوا ضرب کل امری منهم بیمینه علی
یمین صاحبه وسوی دست راست ولا یجمع لانه ظرف والظروف لا تکاد تجمع لانها جهات واقطار مختلفة الالفاظ ودست راست وتصغیره یمین بالتشدید بلا ها
واما الذی فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه زودنا بمنیتها من الهبید فانها تصغیر یمنی فابدل من الیاء الاولی تاء اذ کانت للتانیث یمنیه بالضم
نوعی از برد یمنی ام ایمن نام دایه فرزندان رسول علیه السلام ایمن الله اسم وضع للقسم هکذا بالضم المیم والنون والفه الف وصل ولم یجی فی الاسما الف
الوصل مفتوحة غیرها وقد تدخل علیها اللام الابتداء للتاکید یقال لیمن الله فتذهب الالف فی الوصل وهو مرفوع بالابتداء وخبره محذوف والتقدیر لیمن الله قسمی
ویمین الله ما اقسم به وتدخل فیها کاف الخطاب کما فی حدیث عروة بن الزبیر لیمنک لئن کنت ابتلیت لقد عافیت وربما حذفوا منه النون فقالوا ایم الله بالفتح
الکسر وربما حذفوا منه الیاء فقالوا ام الله وربما ابقوا المیم وحدها مضمومة وقالوا م الله ثم یکسرونها لانها صارت حرفا واحدا فیشبهونها بالباء فیقولون
م الله وربما قالوا من الله بضم المیم والنون ومن الله بفتحهما ومن الله بکسرهما قال ابو عبیدة کانوا یحلفون بالیمین ایضا ویقولون یمین الله لا افعل کذا ثم یجمع
الیمین علی ایمن وحلفوا به فقالوا ایمن الله لا افعلن کذا قال فهذا هو الاصل فی ایمن الله وقیل الفه الف قطع وهو جمع یمین وانما خففت همزتها وطرحت
فی الوصل لکثرة استعمالهم لها **باب الها فصل الالف ابه** فراموش کردن وباز یاد آوردن کار یرا یقال ما ابهت له ما ابه ای ما ابهت له بالکسر
مثل بهت به بها ابهة بالضم والتشدید بزرگی وبزرگواری وتابه الرجل ای تکبر **تاته** مبدل من تعسه **افه** فرمان بردن ای زوجها عیب کانه مقلوب فاه **اله**
بالکسر علی فعال پرستیده شده بمعنی مفعول مثل امام بمعنی ماموم ومؤتم به ومنه الله واصله الاله لانه ماله ای معبود فادخلت علیه الالف واللام فحذفت
الهمزة تخفیفا لکثرته فی الکلام ولو کانتا عوضا منها لما اجتمعتا مع المعوض منه فی قولنا الاله وقطعت الهمزة فی النداء للزومها وتفخیما لهذا
الاسم وقیل الالف واللام عوض منها ویدل علی ذلک استجازتهم لقطع الهمزة الموصولة الداخلة علی لام التعریف فی القسم والنداء کقولهم
افالله لافعلن ویا الله اغفرلی الا تری انها لو کانت غیر عوض لم تثبت کما لم تثبت فی غیر هذا الاسم واله الاهة ای عبد عبادة وتسری

ترا تعالی وبزرگ وابهتک ای وعبادتک والاهة ایضا نام موضعی بجزیره ونام آفتاب غیر مصروف بلا الف ولام وربما صرفوه وادخلوا علیه الالف واللام ابهة
بان الیه پرستش فرمودن تاله ای تعبّد وتنسّک آله بفتحتین سرگشته شدن عع کافه وصله وله یوله ویقال ابت علی فلان ای اشتد جزعی علیه امه بفتحتین
فراموشی وفراموش کردن عع کافه وقری وادّکر بعد امه امیهة آنکه بر گوسپند بر آید کالحصبة والجدری یقال امهت الغنم تؤمه امها فهی ماموهة ویقال فی
الدعاء علی الانسان آمهة وامیهة امهة بالضم مادر امهات جماعت انه اینه آوه رخیدن از گرانی بار عع فاکه قوم انّه مثل انح وقولهم عند الشکایة
اوه من کذا ساکنة الواو وانما هو توجع وربما قلبوا الواو الفا فقالوا آه من کذا واوّه من کذا بالتشدید وبحذف الهاء ایضا اوّ من کذا ویقال آوّه
بالمد والتشدید وفتح الواو ویقال آوتاه ایضا بادخال التاء ممدود ولا تاوّیه تاوّه آه گفتن والاسم آهة ویروی آمّة مشددة من امّ اذا توجع ویقال
فی الدعاء علیه آهة لک واوة لک بحذف الهاء مشددة الواو ایه بالکسر اسم للامر بمعنی دیگر گوی وایه حدیثا بالتنوین اذا وصلت قیل اذا قلت ایه بلا تنوین
فانما تامره بان یزیدک من الحدیث المعهود بینکما کانک قلت هات الحدیث وان نونتها کانک قلت هات حدیثا ما لان التنوین تنکیر فاذا اسکته وکففته
قلت ایها عنا واذا اردت التبعید قلت ایها بفتح الهمزة بمعنی هیهات وایهات بمعنی هیهات وایهان بالنون مکسورة کالتثنیة کذلک تابیه خواندن شتر را
یقال ابهت الجمل وابّهت بالجمل اذا صحت بها **فصل الباء** بدامة بالضم اول رفتار سپیده تاگاه وناگاه اندیشیده آمدن عع بفتحتهما وبده به
بامر اذا استقبله به بدأ بدهه فاجاه والاسم البداهة والبدیهة بالفتح فیهما وهما تبادهان بالشعر ورجل مبده بالکسر برهة بالضم ویفتح مدتی دراز
از روزگار ابرهة یکی از ملوک یمن وهم ثلثة ابرهة بن الحارث ویقال له ذو المنار وابرهة بن الصباح ایضا من الیمن وکان جوادا عالما وابرهة الاشرم
الحبشی ایضا من ملوک الیمن وهو ابو یکسوم صاحب الفیل برهرهة زن باگوشت لرزان اندام برهوت بفتحتین چاهی بحضرموت وفی الحدیث خیر بئر فی الارض
زمزم وشر بئر فی الارض برهوت یقال فیها ارواح الکفار ویقال برهوت بالضم والتخفیف مثل سبروت بله بلاهة بالتحریک نادان وسلیم دل شدن
عع کافه تبلّه تباله ابله بلهاء نعتان منه بله بالضم جماعت وفی الحدیث اکثر اهل الجنة البله یعنی البله فی امر الدنیا لقلة اهتمامهم بها وهم اکیاس فی امر
الاخرة شباب ابله وعیش ابله بسود وقلة غموم تباله ابلهی نمودن که نباشد وهو فی بلهنیة من العیش ای فی سعة بله کلمة مبنیة علی الفتح مثل کیف ومعناها دع یعنی بمان
وفی الحدیث اعددت لعبادی الصالحین ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر بله ما اطلعتم علیه بوه بالضم مرغی مانند بوم بوهة مونث
وشبه به الرجل الاحمق وقولهم صوفة فی بوهة یراد بها الهباء المنثور الذی یری فی الکوة ویقال باه له وبابهت له بالضم والکسر ای ما فطنت له باه لغة
فی الباءة وهو الجماع الابه الابح یعنی گلوگرفته بهی تن آوربهاه فی العدد مثل بجباخ **فصل التاء** ترهات بالضم وتشدید راه های که از راه بزرگ
بیرون رود ترهة یکی فارسی معرب ثم استعیر فی الباطل وناس یقولون تره ای باطل والجمع ترارة تافه چیز حقیر اندک عع کافه یقال قد تفه فی
الحدیث فی ذکر القرآن لا یتفه ولا یتشان تفه بکسر تا نی همزه تمه بفتحتین تباه شدن طعام وگوشت تماهة کذلک عع کافه وتباه گشتن شیر وبوی گردیدن
شاة متماه بالکسر التی تتمه لبنها اذا حلب تهتهة در ماندگی زبان بسخن مثل لکنت تهاتة ترهات باطل تیه بالکسر وبفتح تاه کردن فتن بهر جا سر گردان
بیهان شدن عع فاکه وهو اتیه الناس ویقال تیه نفسه وتوه ای حیرها وطوحها وما اتیهه وما اتوهه بمعنی تیه بالکسر الضیاع بیابان اتیاه واتاویه جماعت
وفلاة تیهاء وارض متیهة ومتیهة مضلة **فصل الجیم** جبهة پیشانی رجل اجبه بزرگ پیشانی جبهاء مونث وتصغیره جمیع جبیها الاشجعی جبهة الاسد یکی از منازل
قمر واسب وفی الحدیث لیس فی الجبهة صدقة ای الخیل وجماعت مردم جبهه بر پیشانی زدن وبکرده پیش آمدن با کسی اورا دیو وخنور با
آمدن عع بفتحهما یقال جبهنا الماء اذا وردناه ولیست علیه اداة الاستقاء یقال سمعت جراهیة القوم بالفتح والتخفیف ای جلبتهم وکلام علانیة
جلهة کرانه وادی جلاه بالکسر جماعت وجلهت الحصی عن المکان ای نحیته عنه وذلک الموضع جلهة عع بفتحتهما جله بفتحتین برهنه شدن پیش سر از موی
عع کافه وقد جله فهو اجله ثور اجله ای ثنائج مثل اجلح جلنهی بتشدید یاء شاخ باریک درخت جاه بزرگی ومنزلت و
مسلمانی ذو جاه وجاه زجر للبعیر دون الناقة وهو مبنی علی الکسر وبالتنوین ایضا جوه نبا جو شیء بر روی کسی آمدن یقال جابهه بالمکروه

جوها ای جبهه جهجهة دده را بانگ بر زدن یقال جهجهت بالسبع اذا صحت به لیکف یقال الجهجه عنی ای انته **فصل الدال** دهدهت عن القوم ع بفتحتها ای
دفعت عنهم مثل دهدهت و هو مبدل منه نحو هراق الماء و اراق تدره بالکسر ریش یا بیکار قوم مداره جماعت یقال ذب دسولها بالتسکین ای بدرانید
بیخودی در رفتن عقل از عشق یقال دلهه الحب ای حیره و ادهشه فدله و تدله دلوه بالفتح ناقه نالان و دلهت بالکسر عن الغناء و له تدله دلوها **دهدهة** غلطانیدن
سنگ تدهدهة لازم منه و قد تبدل الیاء من الهاء فیقال تدهدی الحجر و غیره تدهدیا و دهدیته دهداة و دهداء آدهها بضمتین و دهن بفتحتین شتران بسیار و دهاء شتران
ریزه و یقال ماادری ای الدهدا هو ای ای ناس هو و قولهم الا ده فلا ده معناه ان لم یکن هذا الامر الان فلا یکون بعد الان **فصل الراء** **ردهة** مغاکی
در سنگ که آب در وی گرد آید رده جماعت رداه بالکسر کذلک قال الخلیل و ردهة شبه اکمه کثیرة الحجارة و فی الحدیث انه علیه السلام ذکر المقتول بنهروان فقال شیطان
الردهة **رفه** رفوه سیر علف و آب شدن شتر و تن آسانی **ع بفتحتها** والاسم فیه رفه بالکسر و السکون ارفاه تن آسانی و بسیار تن سیراب علف و بدر بسر و غن
کردن و کنگو شانه زدن هر روز و قد نهی عنه رجل رافه ای وادع و هو فی رفاهة من العیش و رفاهیة و رفهنیة بالضم و النون الزائدة و یقال بینی و بینک لیلة رافهة
و ثلث لیال روافه اذا کان السیر فیهن سیرا لینا و رفه عن غریمک ای نفس عنه و فی المثل اغنی من التفه عن الرفه التفه السبع و الرفه التبن **تریه** السراب ای
تریع سراب تریه ای تریع یعنی درخشنده ناپدید شونده **فصل السین** **سبه** بفتحتین رفتن عقل از پیری مسبوه پیر خرف منه کذلک **است** حلقة الدبر سته
بفتحتین اصل فی است استاه جماعت و یحذف التاء قلت سه و فی الحدیث العین وکاء السه و یروی وکاء الست بحذف لام الفعل استه کلان سرین ستهم بفتحتین بنابی
کذلک و امراة ستهاء و ستهم سته از پس کسی رفتن و زدن بر کون **ع بفتحتها** و اذا نسبت الیها قلت ستهی و ان شئت قلت استی ترکته علی حاله و ستة
ایضا بکسر التاء کما قالوا حرح و قولهم باست فلان شتم للعرب و ما زال فلان علی است الدهر مجنونا ای لم یزل یعرف بالجنون **سفه** بفتحتین بیخردی و سبکی
و هو ضد الحلم و یقال تسفهت الریح ای استخفته و سفهته عن ماله ای خدعته و تسفهت علیه و الیه اذا اسمعته و سفهته ای نسبته الی السفه و سافهه مسافهة
یقال سفیه لم یجد مسافها و یقال سفه نفسه و غبن رایه و بطر عیشه و الم بطنه و وفق امره و رشد امره کان الاصل سفهت نفس زید و رشد امره فلما حول
الفعل الی الرجل انتصب ما بعده بوقوع الفعل علیه لانه صار فی معنی سفه نفسه بالتشدید هذا قول البصریین و الکسائی و یجوز عندهم تقدیم هذا المنصوب
کما یجوز غلامه ضرب زید قال الفراء لما حول الفعل من النفس الی صاحبها خرج ما بعده مفسرا لیدل علی ان السفه فیه و کان حکمه ان یکون سفه
زید نفسا لان المفسر لا یکون الا نکرة و لکنه ترک علی اضافته و نصب کنصب النکرة تشبیها بها و لا یجوز عنده تقدیمه و مثله قولهم ضقت به ذرعا و طبت
به نفسا و المعنی ضاق ذرعی به و طابت نفسی به سفاه سفاهة بالفتح فیهما بیخرد و سبک شدن **ع بضمهما** سفه بفتحتین کذلک **ع فاکه** سفیه
نعت منه و سیر نشدن از آب بسیار خوردن یقال سفهت الشراب بالکسر اذا اکثرت منه فلم ترو و سفهک الشراب و سافهت الدن او الوطب اذا قاعدته
فشربت منه ساعة بعد ساعة **سموه** رفتن اسپ چنانکه مانده نشود **ع بفتحتها** فهو سامه و سمه جماعت و سمه فهو سامه ای دهش و جری فلان السمهی
اذا جری الی غیر امر یعرفه و السمهی بالضم و التشدید دروغ و باطل و ذهبت ابله السمهی ای ذهبت متفرقة و السمهی هوا بین السماء و الارض **سنة** بفتحتین
و احد السنین سال و قحط و اصلها سنوة و جمعها سنوات و السنهة من سنهت النخلة و تسنهت اذا اتت علیها السنون و نخلة سنهاء سال برای تحمل سنة
و لا تحمل اخری و یقال ارض بنی فلان سنة اذا کانت مجدبة یعنی قحط ناک و یقال ارض بنی فلان سنة اذا کانت مجدبة یعنی قحط ناک و یقال
تسنهت عنده و تسنهت عنده سال کردم بانگ سالی کشیدم و استاجرته مساناة و مسانهة فاذا جمعت بالواو و النون قلت سنون بالکسر و الضم
و سنین بکسرتین و اما من قال السنین و مئین برفع النون ففیه قولان احدهما انه فعلین مثل غسلین محذوفة و هو جمع شاذ و الثانی انه فعیل و کسرت
فاؤه لکسرة ما بعده و قد جاء علی فعیل جمع نحو کلیب و عبید الا ان صاحب هذا القول یجعل النون فی اخره بدلا من الواو و فی المائة بدلا
من الیاء و قوله تعالی لم یتسنه ای لم یتغیره السنون و السنة الستکرج الذی یقع علی الخبز و الشراب و غیرهما
یعنی کره بستن شراب و نان و جز آن **فصل الشین** **شغبه** بکسر اول و سکون الثانی و فتحه ایضا مانند شبیه

مثلہ بہما شبہ بفتحتین مشابہ مشابہ جمع علی غیر قیاس کمحاسن و مذاکیر شبہہ بالضم پوشیدگی کار اشتباہ پوشیدہ شدن مشتبہات کارہای مانندہ و مشکل
متشابہات مشکلات تشبیہ مانند کردن تشبہ مانستن اشتباہ مشابہت تشابہ مانا شدن شبہ بفتحتین برنج کو عر شبہ بفتحتین و شبہ بالکسر گوزہ برنجین شبہان بفتحتین
نوعی از طاق و شور گیاہا شدہ بیخودی و دہشت و الاسم الشدہ بالضم و شدہ بفتحتین بمثل نحل و نحل یقال شدہ الرجل ای دہش و شغل فہو مشدوہ
شرہ آزناک و حریص شدن عع کافہ شرہ آزمند شفۃ بفتحتین لب و اصلہا شفہۃ لان تصغیرہا شفیہۃ شفاہ جماعت شفی و شفہی منسوب
بوی رجل شفاہی بالضم بجور یعنی سطر لب شفی الکلمہ بہا لبش فراہم نیاید و زعم قوم ان الناقص من الشفۃ واو لانہ یقال فی الجمع شفوات و لا دلیل
علی صحتہ و یقال فلان خفیف الشفۃ ای قلیل السوال للناس و یقال لہ فی الناس شفۃ ای ثنا حسن بنت الشفۃ سخن شفہ مشغول و الحاح کردن در
سوال عع بفتحہما یقال شفہنی عن کذا ای شغلنی و توہم نحن نشفہ علیک المرتع ای نشغلہ عنک ای ہو قدرنا لا فضل فیہ رجل مشفوہ اذا کثر سوال
الناس ایاہ ماء مشفوہ ہو الذی کثر علیہ الناس مشافہۃ رویاروی سخن گفتن و الحروف الشفہیۃ الباء و المیم و لا تقل شفویۃ یقال شاہہ مشاکہۃ و شکاہا
ای شابہہ و قاربہ و شکہہ الامر ای اشکل شوہ و شوہتہ زشت شدن روی عع فاضہ تشویہ مستعد منہ فرس شوہاء صفۃ محمودۃ فیہا و یقال یراد بہا
سعۃ اشداقہا و لا یقال للمذکر اشوہ شوہاء ایضاً قبیحۃ و زشت ضد رجل اشوہ ای سریع الاصابۃ بالعین یعنی چشم رسانندہ و یقال لا تشوہ علی ای لا تقل
ما احسنک فتصیبنی بعین و تشوہ لہ ای تنکر لہ و تغول رجل شاہ ای بصری صدید البصر شاہ گوسپند و گاو وحشی نر و مادہ و بوتہ و ہو فی معنی الجمع و اصل الشاۃ
شاہۃ لان تصغیرہا شویہۃ و الجمع شیاہ بالہاء فی العدد تقول ثلث شیاہ الی العشر فاذا جاوزت فبالتاء تقول احدی عشرۃ شاۃ و اذا کثرت
قیل ہذہ شاء کثیرۃ و جمع الشاء شوی و تشوہت شاۃ ای اصطدتہا ارض مشاہۃ بالفتح ای ذات شاء شاوی منسوب الی الشاء نسبۃ الشاۃ شاہی
فصل الصاد صہ خاموش باش و ہو اسم فعل بنی علی السکون فان وصلت نونتہ و قلت صہ صہ فان قلت صہ یا رجل فانما ترید الفرق من التعریف
و التنکیر لان التنوین تنکیر **فصل العین** معتوہ دل شدہ و بی عقل و ہو من عتہ مجہولا و عتہ بالفتح و بالضم عتہ دل شدگی و بی عقلی رجل عناہۃ ای احمق
ابو العتاہیۃ کنیت مردی عنجہی بالضم مرد کول کالیوہ و نادان و متکبر و فیہ عنجہیۃ و عنجہائیۃ بالتخفیف و ہی الکبر و العظمۃ و الجہل عیدہ بدخوار بشتر
و جز آن و فیہ عیدہ و عیدہیۃ ای سوء خلق و کبر فہو عیدہ و عیداہ عزہاۃ بالکسر و القصر عزہاۃ بالکسر و المد عزہاۃ منون الذی لا یطرب للہو و یعید عنہ ای الکم
طرب و جماع دوست ندارد و الجمع عزاہ و عزہون و فیہ عزہوۃ بالمنون ای کبر عضاہ درختان بلند با خار عضاہۃ و عضہۃ و عضۃ بالکسر فمن یحذف
الہاء الاصلیۃ ایضاً کما تحذف من الشفۃ یکی بعیر عضہی الذی یرعی العضۃ و عضاہی و ابل عضاہیۃ و بعضہم یقول نقصانہا الواو لانہا تجمع علی عضوات
بعیر عضوی و ابل عضویۃ بفتح العین علی غیر قیاس و عضہ الابل تعضہ عضہا ای رعت العضاہ فہو بعیر عاضہ و عضہ و جمال عواضہ و ناقۃ عاضہۃ ایضاً
و اعضہ القوم ای رعت ابلہم العضاہ ارض معضہۃ بکسر الضاد کثیرۃ العضاہ عضیہہ دروغ و بہتان یقال یا للعضیہۃ بکسر اللام و ہی استغاثۃ تعضیہ
بریدن عضاہ عضہ بالفتح بہتان نہادن بر کسی عع بفتحہما عضاہ بہتان آوردن عضہ دروغ و بہتان عضون جماعت قولہ تعالی جعلوا القرآن عضین
یقال نقصانہ الواو و ہو من عضوتہ ای فرقتہ لان المشرکین فرقوا اقاویلہم فیہ فجعلوہ کذبا و سحرا و کہانۃ و شعرا و یقال نقصانہ الہاء و اصلہ عضہۃ و تقول
للساحر عاضہ و عاضہۃ حیۃ عاضہ و عاضہۃ التی تقتل من ساعتہا اذ نہشت علہ بفتحتین سرگشتگی و دہشت عع کافہ و تیزی و جد و حرص بکسی دیگر
نفس و رعت لحما رجل علہان و امراۃ علہی مثل غرثان و غرثی ای شدید الجوع فرس علہی نشیطۃ فی اللجام علہان شتر مرغ زعالہ شتر مرغ علہاء
ثوبان یندف فیہا و برالابل بیسان تحت الدرع عمہ بفتحتین سرگشتگی در دولہ بودن عع کافہ فہو عمہ و عامہ عمہ بالضم جماعت قولہ تعالی
فی طغیانہم یعمہون ارض عمہاء زمینی کہ در وی نشان و کوہ نباشد و ذہبت ابلہ العمہی بالضم و تشدید و العمہی بالیاء اذ لم یدر این ذہبت عاہۃ آفت
عیہ الزرع و یعیف مجہولا آفت رسیدہ ارض معیوہۃ ماہ القوم ای اصابت ماشیتہم العاہۃ و اعوہ تعویہ باخر شب فرود آمدن و کل من حبس بمکان
فقد عوہ **فصل الفاء** فارہ مرد زیرک فراہۃ مصدر منہ عع بضمہما فہو فارہ و چہارپای دو تیاسہ فریۃ یقال البرذون الفارہ و البغل و الحمار فارہ من الغرو بہ

والفراهة والفراهية وبراذين فرهة مثل صاحب وصحبة وفره ولا يقال للفرس فاره لكن رائع وجواد وقد فرهت الناقة فهي مفره ومفرهة اذا كانت تنتج الفره
ومفرهة ايضاً ويقال فرِه بكسر الثاني اي اشر وبطر ومنه قرئ قوله تعالى وتنحتون من الجبال بيوتاً فرهين ومن قرأ فارهين فهو من فرُه بالضم **فقه** بالكسر دانستن
عع كافه فقيه نعت منه يقال فلان لا يفقه ولا ينقه وافقهته اي علمته ثم خص به علم الشريعة والعالم به فقيه فقاهة فقيه شدن **عع** بضمهما وفقهه الله
وتفقه شونفسه مفاقهة مباحثه في الفقه **فاكهة** ميوه فواكه اجناس ميوها فاكهاني ميوه فروش فكاهة بالضم خوش منشي وبالفتح مصدر **عع كافه** رجل فكه
الطيب النفس مزاح وايضاً الاشر البطر وقرئ قوله تعالى ونعمة كانوا فيها فكهين اي اشرين وفاكهين اي ناعمين مفاكهة ممازحة يقال لا تفاكه امة ولا
تبل على اكمة وتفكه اي تعجب تندم ايضاً قوله تعالى فظلتم تفكهون اي تندمون وتفكهت به اي تمتعت به افكهت الناقة اذا حدث في لبنها خثورة عند
اكل الربيع قبل ان تضع فهي مفكه فاكه بن المغيرة نام مردي **فوه** بالفتح اصل الفم لان الجمع افواه فاستثقلوا اجتماع الهائين في قولك هذا فوهه فحذفوا
الهاء فقالوا فو وفوزيد وفا زيد وفي زيد في الاعراب الثلثة وكذا في الاضافة الى نفسك الا في يستوي فيه الاعراب الثلثة فاذا افرد لم تحتمل الواو التنوين
فحذفوها وابدلوا الميم من الهاء وقالوا هذا فم وفمان وفموان قيل لو كان الميم عوضاً من الواو لما اجتمعتا ويقال كلمته فاه الى فيّ اي مشافهة ونصب فوه
على الحال ويقال فاها لفيك اي الخيبة لك اي جعل الله لفيك الارض والتراب كما يقال بفيك الحجر وبفيك الاثلب فوه بالتحريك فراخ دهن شدن
عع كافه افوه فوهاء نعتان منه وبرآمدن ثنية عليا و دراز شدن آن محالة فوهاء التي كانت اسنانها التي تجري الرشاء بينها طوالا فوهة بالضم
والتشديد دهانه كوي و دهانه جوي افواه جمع وايضاً بوي افزار وهو ما يعالج به الطيب كما ان التوابل ما يعالج به الاطعمة يقال فوه وافواه وافاويه فوه نام
شاعري ويقال ان رد الفوهة لشديد اي القالة وهو من فهت بالكلام وتخفيف الواو ايضاً يقال هذا المثل ان رد الفوهة ويقال فوهه الله اي
جعله افوه وفاه بالكلام يفوه اي لفظ به ويقال ما فهت بكلمة وما تفوهت بمعنى اي ما فتحت فمي بها مفوه مرد سخن گوي واستفاه الرجل فهو مستفيه اذا اشتد
اكله بعد قلة **فيه** بسيار خوار وصلة فيوه وهو المنطيق ايضاً فيهة مونث **فهة** فهاهة درماندگي سخن **عع كافه** رجل فه وامرأة فهة نعتان
منه ويقال فهت فهها اذا عييت ويقال سفيه فهيه وقد فههه الله وفههه ويقال خرجت لحاجة فهني عنها فلان حتى فههت اي انسانيها حتى نسيت
وفي الحديث ما سمعت منك فهة في الاسلام قبلها يعني السقطة والجهلة ونحوها **فصل القاف قامه** قامه اي شتر سرد هوا دارنده قمه بالضم جماعت
قوهة بالضم شيرمزه گردنده قوي نوعي از بارجهاي سپيد **قهقهة** خنده سخت با آواز يقال قه وقهقه بمعني ونوعي از رفتار وهو مقلوب
بهقهة **قاه** فرمان برداري وطاعت يقال مالك علي قاه اي سلطان والقه الرجل واستقه اي اطاع والقه اي فهم يقال القه هذا الامر اي
افهم **فصل الكاف كده** كدوه خراشيدن روي **عع** بفتحتهما يقال به كده وكدوه وكده الحجر اذا صكه واثر فيه اثراً شديداً **كراهة**
وكراهية ناپسند داشتن **عع كافه** فهو كريه وكره وكريهة سختي حرب ذو الكريهة شمشير بران كره بالضم سختي يقال قمت على كره اي مشقة كره
بالفتح ناخواست ويقال بهما بمعنى اكراه بناخواست وستم بركاري داشتن تكره ناخواست وناپسند نمودن كاري بمعني صلة بالي استكراه ناخوش
شمردن كره ايضاً شتر سخت سر **كمه** بفتحتين نابينائي مادرزادي **عع كافه** اكمه نعت منه كامه كشته يقال خرج يكمه في الارض
اي لا يهتدي اين يتوجه **كنه** الشيء بالضم نهايته ووقته ولا يشتق منه فعل ولا يكتنهه الوصف اي لا يبلغ كنهه كلام مولد **لهكة** الاسد
في زئيره كانه حكاية صوته لهكاة ترسنده وترنده السكران بكه اذا اشتكته نكه في وجهك **فصل اللام لهله** بفتحتين زمين فراخ
كه در وي سراب بسيار باشد اهاله جماعت **لهله** بفتحتين جامه سست بافته وسخن وشعر ركيك وبلا به يقال لهلهه ومهلهل النساج الثوب
بمعني **ليه** پوشيده شدن **عع فاكه** وجوز سيبويه ان يكون لاه اصل اسم الله تعالى ادخلت عليه الالف واللام فجري مجري
الاسم العلم كالعباس والحسن الا انه يخالف الاعلام من حيث كان صفة وقولهم يا الله بقطع الهمزة انما جاز لانه ينوي به الوقف على حرف النداء
تفخيماً للاسم وقولهم لاهم واللهم فالميم بدل من حرف النداء وربما جمع بين البدل والمبدل منه في ضرورة الشعر كقول الراجز **ع** غفرت او عذبت يا اللهما اني اذا ما حدث الما

برد الشي الى اصله وقول الشاعر لاه ابن عمك لا افضلت في حسب اراد لله ابن عمك فحذف لام الجر واللام التي بعدها واما الالف فمنقلبة
عن الياء بدلالة قولهم لهي ابوك الا ترى كيف ظهرت الياء لما قلبت الى موضع اللام واما لاهوت فان صح انه من كلام العرب فاشتقاقه من لاه ووزنه
فعلوت مثل رغبوت ورحموت لات اسم صنم فبعضهم يقف عليها بالتاء وبعضهم بالهاء قال الاخفش سمعنا من العرب من يقول افرايتم اللات والعزى
ويقول هي اللات فيسكت بالتاء فاعلم انه جر في موضع الرفع فهذا مثل امس مكسور على كل حال وهو اجود منه لان الالف واللام اللتين في
اللات لا تسقطان وان كانتا زائدتين **فصل الميم** **مدّه** اي تمدح مده مثل مدح جمع ماده **مره** بفتحتين تباه شدن چشم از بی سرمگی عم کافه
عين مرهاء وامراة مرهاء ورجل امره ومرهة بالضم سپیدی خالص **مقه** بفتحتين کبودی چشم وجز آن امراة مقهاء وسراب امقه وهو ایضا مثل
مهاه طراوت وخوبی وهذه الهاء لم تقصر تاء اذا اتصلت بالكلام وانما تصير تاء اذا ارادوا بالمهاة البقرة الوحشية وفي المثل كل شيء مهه
ومهاه ما خلا النساء وذكرهن ويقال كل شيء مهه ومهاه اي يسير حسن مهمه بیابان و درشت مهامه جماعت مه باز ایست وهو اسم فعل فان
وصلت نونت وقلت مه مه ويقال مهمهت به اي زجرته ماه آب مائی منسوب بوی ط وی کذلک والهمزة فيه مبدلة من الهاء واصله موه
بالتحريك يجمع على امواه في القلة ومياه في الكثرة وتصغيره مويه وتانيثه ماءة مثل ماعة موه موه آب بر آمدن ز چاه و بسیار شدن آن عم کافه
وذاكره كافه ماهت الركية تموه وتميه وتماه وماهت السفينة اذا دخل فيها الماء وميهت الرجل وميهته بالكسر والضم اذا اسقيته الماء ورجل ماه اي كثير ماء القلب
وهو ماهه وميهته اي كثير الماء واماه الحفر اي انبط الماء يعني چاه کن باب رسید واماهت الارض اي ظهر فيها النز یعنی زهید زمین وامهت الرجل
والسكين اي سقيتهما اذا امهت الدواة صببت فيها الماء واماه الفحل اذا القى ماءه في رحم الانثى تمویه سیم و زر اندود کردن چیزیرا و آب منمودن
چیزیرا و تلبیس کردن ما و به آنچه و نام زنی ماه موضعی یذکر ویونث ماء السماء لقب مردی و زنی **فصل النون** **نبه** بالتحریک
و کاره مشهور و گم شده بی طلب یافته یقال وجدت الضالة نبها اي وجدتها عن غير طلب نباهة نام آور و بزرگ شدن
عم بضمها فهو نبيه ونابه وهو خلاف خامل ونبهته اي رفعته من الخمول يقال شيعوا بالكنى فانها منبهة انتباه بیدار شدن انباه بیدار کردن و در بیم
کردن حاجت کسی را فهو منبه بفتح الباء تنبیه بیدار کردن و واقف گردانیدن بر چیزی تنبه بیدار و هوشیار شدن ونبهت للامر بالكسر
نبها یاد آوردم کاری را که فراموش بود و نبه نیز پدر حی از طی **نجه** راندن و باز داشتن عم بفتحهما يقال ما نجهت الرجل وما نجهته
وما نجهته نجه آنکه شهری در آمد و نا خوش آید **نده** راندن شتر يقال ندهت البعير اذا زجرته عن الحوض وغيره وندهت الابل
سقتها مجتمعة عم فاصه ونقعهما يقال كان طلاق الجاهلية قولهم اذهبي فلا انده سربك اي لا ارد ابلك تنده سبب نیست شدن ندسته بالفتح والضم
بسیار مال از صامت و ناطق **نزهت** بالضم دوری از ناخوشی و برتابی عم کافه يقال نزهت الارض ومكان نزه واصله من البعد قال ابن
السكيت ومما تضعه الناس في غير موضعه قولهم خرجنا نتنزه في الرياض اذا خرجوا الى البساتين وانما التنزه التباعد من المياه والارياف يقال فلان يتنزه عن الاقذار
وينزه نفسه عنها اي يباعد نفسه عنها والنزاهة البعد من السوء وهذه الفلاة نائية عن المياه ويقال سقت ابلي ثم نزهتها نزها اي باعدتها عن الماء
عم بفتحهما وفلان كريم نزيه البعيد عن اللوم وهو نزيه الخلق ومكان نزيه اي خلاء بعيد من الناس يقال **نفهت** نفسه اي اعيت وكلت عم کافه نافه مانده شده نفه
جماعت نفاة تنفيه منعدیان فیه وجمل منفه منفوه مرد ضعیف ل ترسد عم بفتحهما **نقه** بفتحتين به خاستن از بیماری عم کافه نقوه بالضم کذلک عم بفتحهما
نعت منه نقه جماعت النقاه مثله ونقه الكلام ونقهه نقها اي فهمه وفلان لا يفقه ولا ينقه استنقاه در سیدن لا لغه لی سمعک ای ارعنیه یعنی گوش من دار زکمه
بوی دهان نکه بالفتح شمیدن بوی دهان يقال نكهته اي شممت ريحه ونکه کردن تا بوی دهان معلوم کند استنکاه فرمودن تا بدمه کنید يقال استنكه الرجل فنكه في وجهي نکه
عجبا عم وکالکه بفتحهما نکه بالضم والفتح نشتر آن وا زور وفته از ضعفی وهي لغة تميم في النفه ذكيه الرجل اي تغيرت نكهته من التخمة ويقال منه في الدعاء للانسان
نهت ... اي صحت ... اذا اصحت الشفقة نهنهة باز داشتن از چیزی تهنه لا ارم منه ونهنهت السبع ... مثل البلبل والاصل نهنه منه ...

الوسطى آنو الا الفرق بين مثل وفعل وزاد والنون لان في الكلمة نونا **ناه** الشي نوه اي ارتفع فهو ناه سد ونوهته تنويها اذا رفعته ونوهت باسمه اذا رفعت
ذكره بلند نام گردش ونابت نفسي اي قويت وناه النبات اي ارتفع فيهما **فصل الواو وبه** يقال فلان لا يوبه به ولد يعني باک نسبت بوی
اي لا يبالي به وناوبهت له وما وبهت له فطنت له ندانستم او را **عع كافه وبفتحهما** وانت تيبه بالكسر مثل تجل اي تبالي **وجه** روی وجوه جمع
ويقلب الواو همزة فيقال اجوه وسوى وجهه مثله والهاء عوض من الواو وهذا وجه الراي اي هو الراي نفسه والاسم الوجهة بالضم والكسر مواجهة روباروی
كردن وقعدت وجاهك بالكسر والضم اي قبالتك واتجه له راي اي سنح له يعني روی نمود او را وهو مفتعل صارت الواو ياء لكسرة
ما قبلها والياء تاء وادغمت ثم بني عليه قولك قعدت تجاهك بالضم والكسر وتجهت اليك اتجه اي توجهت اليك ووجهته في حاجة
ووجهت وجهي لله وتوجهت نحوك واليك وتوجه الشيخ اذا ولى وكبر وفي المثل احمق ما يتوجه اي لا يحسن ان ياتي الغائط وهو يوجه اي على جهة
لا يختلف وجاهة روی شناخته وباقدر شدن **عع بضمهما** وجيه باقدر وجاه وبچه که نخست دست وپايش بيرون آيد از شكم مادر بوقت زادن
ونام اسپی واوجهه الله اي صيره وجيها واوجهته اي صادفته وجيها ووجوه البلد اشرافه ووجهته مهره توجيه قال الخليل هو الحرف الذي بين الف
التاسيس والقافية فلك ان تغيره باي حرف وحركته شئت كقول امرئ القيس في قصيدته الرائية اني اثر مع قوله صبرا اليوم قرو لذلك
قيل له توجيه وقيل التوجيه اسم لحركاتها اذا كان الروي مقيدا واما نفس الحرف فسمي الدخيل وحركته اشباع **استيداه** گردانیدن وهنر ومعاد
ومغلوب شدن خصم يقال استودهت للابل عند استيداهت اذا اجتمعت وانساقت واستوده الخصم واستيده اي انقاد وغلب **وره** بفتحتين
گولی وزنا استادی در كار رجل اوره وامراة ورهاء يقال ورهت توره ورها التي في سيرها خرق **عع كافه** وريح ورهاء وخرقة **وافه**
خادم كليسا وفي الحديث والتغيير وافه عن وفهيته والقسيس عن قسيسيته **وقه** فرمان بردار وبطاعت مقلوب من فاه وقهت وبعت
واستيقهت اي اطعت **وله** تعجب بخودی وسرگشتگی از عشق رجل واله وامراة واله ووالهة ايضا وقد وله يوله وبه وولها وولهانا **عع كافه**
وتوله واتله توله جدا كردن بچه از مادر وفي الحديث لا توله والدة بولدها اي لا تجعل والها وولهانا فذلك في البهائم ميلاه بالكسر آنکه تحت
وارشود بجهت فرزند وناقة ميلاه اذا اشتد وجدها على ولدها صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها ما موله وموله ارسل فذهب في الصحراء موله بالتخفيف
ايضا عنكبوت واها له طيبه اذا تعجبت من طيب الشي اي شگفتگی چه خوش است ويقال **ويها** يا فلان وهو تحريض كما يقال دونك يا فلان
يعني هلا من اي فلان **سيبويه** نام استاد نحو ونعت فهو اسم بني مع صوت فجعلا اسما واحدا وكسر آخره وكذا عمرويه وسعدويه ونفطويه ومنهم من اعربه كاعراب
ما لا ينصرف وتقول هذا سيبويه ورايت سيبويه وثناه وجمعه فقال سيبويهان وسيبويهون ومن لم يعربه يقول في التثنية ذوا سيبويه وكلاهما
سيبويه والجمع ذوو وكلهم سيبويه **وهوه** الاسد في زئيره فهو وهواه ودهوه اكار رجل انته اشفاقا عليها **فصل الهاء** جبل
هبوته بالضم مرد بيدل **هيهات** دور است وتاء مفتوحة مثل كيف واصلها هاء وتكسر وبها ايضا على كل حال بمنزلة نون التثنية وقد تبدل
الهاء همزة فيقال ايهات والوقف عليها بالتاء لمن نصبها وبالهاء لمن كسرها فيقال هيهات وهيهاه قال الاخفش يجوز في هيهات ان تكون
التاء التي فيها تاء الجمع التي للتانيث ولا يجوز ذلك في الات لان لات وكيت لا يكون مثلهما جماعة لان التاء لا تزاد في الجماعة الا مع
الالف وان جعلت الالف والتاء زائدتين بقي الاسم على حرف واحد **فصل الياء** **ياه ياه** على التكرار وكسر الهاء اي قبل ودعا
الراعي صاحبه بصيت بالابل اذا قلت ياه ياه **باب الواو والياء** قال صاحب الصحاح ابو نصر الجوهري رحمة الله عليه جميع
ما في هذا الباب من الالف اما ان تكون منقلبة عن واو مثل دعا او من ياء مثل رمى وكل ما فيه من الهمزة فهي مبدلة من الياء او من الواو نحو القضاء
واصله قضاي لانه من قضيت ونحو العزاء واصله عزاو لانه من عزوت ونحن نشير في الواو والياء الى اصولهما ان شاء الله عز وجل **فصل**
الالف **اباء** بالفتح والمد نی انبار يكي نیستان ونیستان اباة بالكسر باز زدن **عع بفتحهما** مع ظلوه عن خراكلی شاد فهو آب

وأبى وإيبان بفتحتين نعت منه وتأبّى عليه أي تمنع وأبى فلان الماء وآبيته الماء غير أبوار وقد أبيت تأبى بالفتح وقيس أبي ابن الآبي إذا اشتكى بول الأروى فمرض
منه ويقال خذ ما أباء على فعال بالضم أو أجمل يأبى الطعام وقولهم في تحية الملوك في الجاهلية أبيت اللعن يعني أبيت أن تأتي من الأمور ما تلعن عليه والأب أصله أبو
بفتحتين لأن جمعه آباء مثل قفا وأقفاء والذاهب منه واو وتقول في التثنية أبوان وبعضهم يقول أبان على النقص وفي الإضافة أبيك وفي التثنية أبوي وجمعت بالواو
والنون فقلت أبون وكذلك أخون وحمون وهنون وعلى هذا قرأ بعضهم قوله تعالى وإله أبيك إبراهيم وإسمعيل وإسحق يريد جمع أب فحذف النون للإضافة ويقال
ماله أب يأبوه أي يغذوه ويربيه وأبوان پدر و مادر و يقال بيني وبين فلان أبوة يعني پدريست والأبوة أيضا الآباء مثل العمومة والخؤولة يعني عمان و خالان
وقولهم يا أبت افعل يجعلون التاء علامة التأنيث عوضا عن ياء الإضافة كقولهم في الأم يا أمت ويا أبت بالفتح والكسر لغتان فمن فتح أراد الندبة فحذف ويقال لا أب لك
ولا أبا لك وهو مدح وربما قالوا لا أباك لأن اللام كالمقحمة ويقال فلان يجري لا يؤبى بكسر الباء وفتحها وكذلك كلأ لا يؤبى أي لا ينقطع من كثرته أبواء بالمد والفتح
موضع **إتيان** بالكسر آمدن **ع فآله** أتى كذلك أتوته أتوة لغة فيه وقوله تعالى إنه كان وعده مأتيا أي آتيا كما قال حجابا مستورا أي ساترا وقد يكون
الا برس ما تاته أي ما تاه أي من وجهه الذي يؤتى منه كما يقال ما أحسن معناة هذا الكلام أي معناه وقرئ يوم يأت بحذف الياء كما قالوا
لا أدر وهي لغة هذيل وتقول آتيته على ذلك الأمر مواتاة إذا وافقته وطاوعته والعامة تقول واتيته وآتيته إيتاء دادن و آوردن ومنه قوله تعالى آتنا
غداءنا أي ائتنا به أتاوة بالكسر خراج أتاوى بكسر الواو وفتحها جماعت يقال منه أتوته أتوه أتوا وأتاوة أتو عطا ويقال للسقاء إذا مخض وجاء الزبد
جاء أتوه ويقال ما أحسن أتو يدي هذه الناقة وإتي يديها أيضا أي رجع يديها في السير وتأتى للشيء أي تهيأ وتأتى له أي ترفق وأتاه من جهة جاء
فلان يتأتى لمعروفك أي يتعرض له وأتيت الماء تأتية وتأتيا أي سهلت سبيله ليخرج إلى موضع أي جريه ويقال جاءنا سيل أتي وأتاوي إذا جاءك ولم
يصبك مطره أي جاء أتاوي أيضا مرد غريب ونسوة أتاويات آستيار كش خواهش شدن ناقه أتاء بالكسر در نفع وشكوفه درخت ويقال أتت النخلة تأتو أتاء
ثمار بسيار ... ميدان پايان ميدان ... ويقال بني القوم بيوتهم على ثناء واحد وحدود ميدان و حدود آن ثناء دار فلان حدود
أي ثناء ... **أتاوه** أتاية ... ويقال أتاه به ... أي ... **أخ** برادر صله أخو بالتحريك
لأنه جمع على آخاء مثل آباء والذاهب منه واو لأن تثنيته أخوان وبعضهم يقول أخان على النقص ويجمع على إخوان أيضا وعلى إخوة بضم الهمزة وكسرها وقد
يتسع فيه فيراد به الاثنان كقوله تعالى فإن كان له إخوة وهذا كقولك إنا فعلنا ونحن إنما هما اثنان ويستعمل الإخوان أيضا في الأصدقاء والإخوة في الولادة
وقد جمع بالواو والنون أيضا وقد مر في أب ولا يقال أخو وأبو إلا مضافا أخوة برادري كردن **ع فاختصه** أخت خواهر أخوات جماعت
والنسبة إلى الأخ أخوي وكذلك إلى الأخت وقيل أختي مواخاة إخاء برادري كردن و دوستي يقال آخاه والعامة تقول واخاه فتقول لا أخا
بفلان أي ليس هو لك بأخ تآخي برادري كردن دو كروه باهم تأخي برادر گرفتن و صواب جستن آخية بالمد والتشديد ميخ و گوشه و دوال ابريشم آخور برو
بندند أواخي جماعت وآخية للدابة أجلت بالآخية وحرمة وعهد وتقول لفلان أواخي وأسباب ترعى **أداة** دست افزار أدوات جماعت إيداء
قوت دادن و قوت گرفتن بسلاح و ياري كردن بر چيزي يقال من يؤدني عليه أي من يعينني فهو مؤد بالهمزة أي شاك في السلاح ومؤد بلا همزة أي
ذلك فمن أودى واستأديت الأمير على فلان فآداني عليه يعني استعديته فأعداني وأستأدى مال أصادره واستخرج منه وآديت للسفر
فأنا مؤد عليه إذا كنت متهيأ له وتآدى أي خذ للدهر أداته أدي سلاح وأداة يقال تأن على أدي الصلوة أي هيئها غم أديه أي قليلة وأدت
له وأديت أي خلته يعني ... وأدي اللبن يأدي أديا أي خثر يعني ستبر شد ويقال قطع الله أديه أي
يديه أدوب أدي ... أي وأسع أمانته وأم گزاردن والاسم الأداء ويقال هو آدى منك للأمانة على التفضيل يعني امانت گزارنده تر وتأدية
إليه أنهي أي انتهى يعني خبر رسيد بوي إذا ... ايذار ... آذنه ... برگزيدن ... آذن ... تأذين ...
بوي ... بالمد ... درياوني ... فتأذنه ... جا الزام نكرد ... ذلك ...

وعسل کردن زنبور یقال ارت النحل تاری اریا ای عملت العسل و سوختن دیگ و برچفسیدن طعام بروی یقال ارت القدر اریا التزق بها
شیء من الاحتراق مثل شاطت واری صدره بالکسر ای وغر یعنی برشد از کینه و خشم و تاریت بالمکان ای اقمت و تیاری ای تحری اریا بالمد آخور
و علف دان اواری جماعت و قد تسمی الاخیة ایضا اریا بالمارة ای ساختن و یقال تاری الدابة الی الدابة ای انضمت الیها و اعتلفت معها معلفا واحدا و تیها
اناناریة ایضا آتش تیز کردن یقال ارنار نارک ای آتش دان و صلار بالکسر فالهاء عوض عن الیاء والجمع ارون و سبزه ای روان نام جایی بفتح الهمزة ازا بالکسر جای
ریختن آب در حوض و آن سنگی باشد که بروی ببرد یقال ازیت الحوض تازیة و توزیا و ازیته ای اجعلت له ازا ناقة ازیة التی تشرب من ذلک الموضع و یقال
للعیم بالام سوازاه و ازاء ماله و یقال هو بازائه ای بحذائه یعنی برابر و وازیته ای حاذیته ازی از بالضم و التشدید گرفته شدن **غ** فا که ازی ای تقبض و ازیت
علی صنیعته ابرا ای اضعفت علیه فضلت منه تاسیة تعزیت کردن و اندوه نمودن مواساة بمال و تن با کسی غمخوارگی کردن یقال آسیته بمالی ای واسیته صنعته فیه سوی
بالضم و الکسر پیشوا و مهات و ما بالنسی به الحزین للتعزی آسی بالکسر جماعت و آسی بالضم ایضا و صبر شیبا اقتدا کردن یقال لک تاسی من بیس لک باسوة مثل القدوة من
بلک القدوة و تاسی به آتعزی و تاسوا ای آسی بعضهم بعضا آسی بالقصر و الفتح دارو و علاج نمودن اسا ممدود امعنوجادو او بالمد و الکسر بحسکان واسی
مثال فاعل پخشک شیم اسا مثل راعی و رعاة واساه بالضم مثل رعاة اسو مثال فعول بالفتح مرهم اسوم مرهم نهادن **غ** و اسه فهو ماسو و آسی علی فعیل ایضا
اسوت بینهم ای اصلحت آسیة زن ختنه کننده و خانه محکم و نام زنی و ستون آسی اندوه خوردن و اندوه گین شدن **غ** کافه یقال اسی علی مصیبة
حزن و اسیت لفلان ای حزنت له **اشار** بالفتح و المد خراسان ریزه شاره یکی و الهمزة فیه منقلبة عن الیاء لان تصغیره اشی و لو کانت منقلبة
الکانت اشی و هو ایضا واد بالیمامة فیه نخیل و اتشی العظم اذا برئ و سرکان بر ری ابو عمرو و الفراء انتشی بالنون **آصیة** شاسی از خرما **اضاة**
بالفتح بارگین آضی ایضا جماعت مثل قناة و قنا اضاء کذلک مثل اکمة و اکم و اکام **الو** تقصیر کردن و درنگ نمودن **غ** فاعنه یقال فلان لا یالوک
نصحا فهو آل الیه مونث اولی جماعت و توانستن یقال لاه یالو والو ای استطاعة و فی المثل الاحظیة فلا الیة تقصیر و درنگ کردن و یقال لا ادری
ولا ائتلیت علی افتعلت ای لا استطعت و یقال تلیت تزویج الکلام ای بالفتح و الکسر لغت الاء بالمد جماعت و یکتب بالیاء مثاله معی و امعاء بلا
سوگند خوردن الی و تالی و ایتلی بمعنی ای حلف و اتلی فی الامر ای قصر الیة علی فعلة سوگند الایا جماعت و کذلک الوة بثلاث حرکات الوة بضمتین
والتشدید بالفتح و بالضم ایضا چوب عود میلاد بالکسر خرقه که زن بوقت نوحه برمیان بندد مالی جماعت الاء درخت نیکو منظر تلخ بر التة بالفتح دنبه ولا
تقل الیة و لا لنة الیان بلا تا تثنیة الاء علی فعلال فرنب فروس شکنبس ایلی بفتح الیاء علی فعلی و فعلاء و نبه ناک الی علی فعل جماعت یقال ایضا کبش الیان بالتحریک و نعج
الیانات بمعنی الی بزرگ سرین وام آعجزا ولا یقال الیاء و بعضهم یقول والی الکسر ای الی فعل منه التة الجا فرموخره الیة ایضا گوشت پشت بزرک امة کنیزک
اما و آمات جماعت قال الشاعر شعر محلة سوء اهلک الدهر اهلها فلم یبق فیها غیر ام خوالف اموان بالکسر کذلک مثل اخوان و اصلها اموة بالتحریک یقال ما کنت امة و لقد
امیت اموة کنیزکی کردی آموی منسوب الیها امیة تصغیر ها و نام پدر قبیله از قریش اموی بالضم و الفتح و هی یجمع اربع امیات منسوب الیه و هو فی الاصل اخوان یقال لها
ابنیان ابنا عبد شمس بن عبد مناف و یقال استام امة غیر متک ای تجد و تا میت امة ای اتخذتها و امت السنور تاموا مآء ای صاحت و کذلک ماءت تموء موآء اما بالکسر
والتشدید بای دهو حرف عطف بمنزلة او فی جمیع احکامها الا فی وجه و هو ان یبتدء بی فی او متیقنا ثم یدرکک الشک و اما تبتدئ بها شاکا و لا بد من تکریرها تقول
جاءنی اما زید و اما عمرو و للشرط و بجزاء ایضا تقول اما تاتنی اکرمک و فی التنزیل فاما ترین من البشر احدا فقولی انی نذرت للرحمن صوما اما بالفتح فهو لافتتاح الکلام و لا بد من الفاء
فی جوابه لان فیه تاویل الشرط و الجزاء تقول اما عبد الله فقائم کانک قلت مهما یکن من شیء فعبد الله قائم و قولهم ع ایا الی خبیه ایا الی ناقه فهو ما ابدلت من احدی
میمیها یاء و قد تکسر و اما مخففا فی تحقیق الکلام الذی یتلوه تقول اما ان زیدا عاقل یعنی انه علی الحقیقة عاقل لا علی المجاز و تقول اما و الله قد ضرب زید عمروا
انی بالکسر وقت شدن **غ** فا که یقال انی یانی انی ای حان و ادرک قوله تعالی غیر ناظرین اناه و انی الحمیم ای انتهی حره و منه قوله تعالی من حمیم آن انا ء
ونیة اینا ای اخره و حبسه و ابطاه و الاسم منه اناء علی فعال بالفتح انا ء اللیل ساعات و احدها انی مثل معی و معا و انی و انو ایضا یقال مضی انوان

وانیان من اللیل وتعلق فی الامر توقف وتنظر واستانی به ای انتظر به والاسم اناة مثل قناة یعنی درنگ التقال تانیتک حتی لا اناة بی وزان که
بگرانی خیز دازجای واصله وناة مثل احد ووحد من الونی رجل آن علی فاعل مرد با سنگ وحلم اناء بالکسر ظرف آنیة جماعة وانی جمع الجمع اوانی
بضم اول وکسر ثانی آواد بالکسر پناه گرفتن **عع فاکه** مأوی پناه جای وجائی که شب روز باش درو کنند قوله تعالی ساوی الی جبل یا جای
دادن وآویه وآویته بمعنی ومأوی الابل بکسر الواو لغة فی مأوی الابل خاصة وهو شاذ وقد قرئ فی العین من باب القاف تاوت الطیر تاویا
تجمعت بهن اوی بالضم جمع آوه مثال باک وبکی ومتاویات ایضا ویقال اویت بفلان فانا آوی له ای رثیته وآیة تعذیب الواو والیاء الا التقائهما وسکون الهاء وعم تاویة
مخففة ماواة ایضا ابن آوی لم یعرف ابن آوی شغال بنات آوی جماعة او حرف معناه یا مع التخییر دل علی الشک والابهام کقولک ابت زیدا او عمرا
للشک کقوله تعالی وانا او ایاکم لعلی هدی او فی ضلال مبین للابهام ومع الامر والنهی دل علی التخییر والاباحة کقولک کل السمک او اشرب اللبن للتخییر
کقولک جالس الحسن وابن سیرین للاباحة ویکون بمعنی الی ان کقولک لاضربنه او یتوب ویکون بمعنی بل فی توسع الکلام قوله تعالی وارسلناه الی مائة
الف او یزیدون بمعنی بل یزیدون ویقال معناه الی مائة الف عند الناس او یزیدون لان الله تعالی لا یشک حرف یمد ویقصر فاذا مددت نونت و
کذلک سائر حروف الهجاء والالف ینادی بها القریب دون البعید تقول ازید اقبل بالالف المقصورة والالف من حروف المد واللین فاللینة تسمی الالف
والمتحرکة تسمی الهمزة وبها جمیعا من حروف الزیادات وقد تکون الالف ضمیر الاثنین فی الافعال نحو فعلا ویفعلان وعلامة التثنیة فی الاسماء نحو
زیدان ورجلان آیة نشان ویک سخن تمام از قرآن وجماعت حروف از وی واصلها اویة بالتحریک ای واای وآیات جماعة آیة الرجل شخصه تقال
تاییه علی تفاعله وتاییه علی تفعلة اذا تعمدت آیته وتعمدته وخرج القوم بآیتهم ای بجماعتهم تایا ای توقف تمکث تقدیره تعیا ولقد ایبس من منزل
تایبه ای منزل تلبث وتحبس کسی ای کدام وهو اسم معرب یستفهم به ویعترط ویجازی فیمن یعقل وفیمن لا یعقل تقول ای اخوک وای بکر اکرمه وهو معرفة
للاضافة وقد تترک الاضافة وفیه معناها ویکون بمعنی الذی تقول لیقم ایهم فی الدار اخوک ویکون نعتا تقول مررت برجل ای رجل وای ما رجل ومررت
بامرأة آیة امرأة وایتما امرأة وبامرأتین ایتما امرأتین وما زائدة وتقول هذی امرأة جاءتک جارک آیة امرأة جارتک ومررت بجاریة ای جاریة
وجئتک بملاءة ای ملاءة وایة ملاءة کل جائز قال الله تعالی بای ارض تموت وتقول فی المعرفة هذا زید ایما رجل فتنصب ایما وایا علی الحال وهذه امة
الله ایتما جاریة وتعجب قال الفراء یعمل فیه ای ما بعده ولا یعمل فیه ما قبله کقوله تعالی لنعلم ای الحزبین احصی فرفع وقوله تعالی وسیعلم الذین ظلموا ای
منقلب ینقلبون فنصبه بما بعده قال الکسائی تقول لاضربن ایهم فی الدار ولا یقال ضربت ایهم فی الدار فرقا بین الواقع والمنتظر وتدخل علیه یا
التنبیه فی نداء الاسم المعرف باللام فقلت یا ایها الرجل ویا ایتها المرأة فای اسم مفرد مبهم معرفة بالنداء مبنی علی الضم وها حرف تنبیه عوض من
المضاف الیه وترفع الرجل لانه صفة ای وقد یحکی بای النکرات وتستفهم بها فاذا استفهمت بها عن النکرة اعربتها باعراب الاسم الذی هو
استثبات منه فاذا قیل لک مر بی رجل قلت ای یا فتی ورأیت رجلا قلت ایا یا فتی او ایا فی الوقف مررت برجل قلت ای یا فتی وفی التثنیة و
الجمع والتانیث کما قلنا فی من اذا قیل جاءنی رجلان قلت ایان رجال قلت ایون ورجلین قلت ایین فی النصب والجر وایة یا هذه للمؤنث وایات
فی الوصل علی الاعراب الثلث وکذا آیات فی الاحوال الثلث للجمع ولیس فی ای مع المعرفة الا الرفع وان استثبت عن معرفة رفعت ایا لا غیر علی کل
حال وتدخل علیه الکاف فتنقل الی تکثیر العدد بمعنی کم فی الخبر ویکتب تنوینه نونا وفیه لغتان کائن مثل کاعن وکأین مثل کعین تقول کاین رجلا
لقیت تنصب ما بعد کاین علی التمییز ویقال ایضا کاین من رجل لقیت وادخال من بعد کاین اکثر من النصب بها واجود ویقال بکاین تبیع
هذا الثوب ای بکم تبیع ایا بالتخفیف حرف من حروف النداء ینادی بها القریب والبعید تقول ایا زید اقبل وانی مثال کی حرف ینادی
بها القریب دون البعید تقول ای زید اقبل وازید اقبل بحذف الیاء ایضا للاقرب المخاطب فی النداء وهی ایضا کلمة
تقدم التفسیر تقول ای کذا یعنی یرید کذا کما ان ای بالکسرة کلمة تتقدم القسم معناها بلی تقول ای وربی وای والله **فصل الباء**

باو فخر و تکبر کردن **ع بفتحتین** یقال باوت علی القوم **بثاء** زمین نرم و زمین بنی سلیم **بجار** بالضم قبیله بجاویات شتران منسوب بدان قبیله
بخو بالفتح رطب بلایه بخوته یکی **بدو** بفتحتین بیابانی شدن **ع فاضه** بدا ر مقعد منه بدو بیابانی شدن و بادیه بیرون منسوب به گو فی الحدیث من بدا جفا ای من
نزل بالبادیه صار فیه جفاء الاعراب بداوة بالفتح و الکسر ببادیه مقیم شدن خلاف حضارة بالفتح و الکسر بدا له فی هذا الامر بداء بالمد ای نشأ له فیه رای
و هو ذو بدوات مبدار خلاف مصحر و باد فلان و تبادی بالعدوة ای جاهرها و تبدی ای اقام بالبادیه و تبادی ای تشبه باهل البادیه بدی نام وادی و یقال ابتدأ فی منطقه ای
اعتدیت و منه توهم السلطان ذو عدوات و ذو بدوات بفتحتین فیهما و بدت المعنی بدت او باد و بدو یه سهم لله ابتیه و هما امان جبلا و احدا مثل معد کرب **بذاء** بالمد بیهوده گفتن
ع بفتحهما و صله بذارة فحذفت الهاء لان مصادر المضموم انما هی بالهاء مثل خطب خطابة و صلب صلابة و هو بذی اللسان و المراة بذیة و منه بذیت و ابذیت و بذوت
علی القوم بد نام اسپی **بری** خاک بریتا فرینکان و صله الهمزة برایا بریات جماعت قال الفراء ان اخذت البریة من البراء و هو التراب فهی غیر مهموزة تقول منه براه
الله یبروه بروا حلقه مبارات برابری کردن معارضه کردن و همتایی انبراء پیش آمدن و تبریت لمعروفه ای تعرضت له برایه بالضم تراشه برای لذلک و یقال
للبعیر اذا کان باقیا علی السیر انه لذو برایه و هو الشحم و اللحم مبراة بالکسر بنده برای تراشیدن قلم و مانده و لاغر کردن شتر **ع فالثه** برة ضافه حلقه فی انف البعیر
و موی زهر حلقه که باشد چون دستیانه و خلخال و گوشواره و اصلها بروة بالضم لانها جمعت علی بری مثل عروة و عری برات برون جماعت و بریت الناقه
جعلت فی انفها برة فهی ناقة مبراة یقال **بزا** علیه یبزو ای تطاول بازی بازیزاة بالضم جماعت بزون بفتحتین جرسین و باسکین نام مردی اخذ منه بزوا
ای عدنه و نحوه بزی بالقصر برون آمدگی سینه و درآمدگی پشت **ع کافه** رجل ابزی و امرأة بزواء و ابزی الرجل اذا رفع عجزه تبازی مثله و ابزی فلان
بفلان اذ اغلبه و قهره و هو مبز بهذا الامر قوی علیه ضابط له **باطیة** باتیله معرب **بطا** لحمه یبطو ای اکتنز یعنی آگنده گوشت شد و یقال لحم خظا بظا
بعو گناه و خطا **ع فاضه و بفتحتین بغی** ستم و فزونی کردن **ع فاکه** و تحت باریدن باران یقال بغت السماء و آماس ستم کردن رسش و بغی
الوادی ای جاوز حده و یقال برا جرحه علی بغی و هو ان یبرا و فیه شیء من نغل یعنی چیزی از پوست فرشتگی بغیة بالضم و الکسر حاجت قال الاصمعی بغیة بالکسر
الحال التی تبغیها و بغیة بالضم الحاجة نفسها و بغی ضالته ای طلب بغاء بالضم و الله دبغایة حبسته بغاء بالکسر المد زنا و فاحشه کردن قوله تعالی و لا تکرهوا فتیاتکم علی البغاء
فهی بغی و هن بغایا قوله تعالی و ما کانت امک بغیا و هی بتانی ای ترانی و یقال للامة ایضا بغی لا یراد به الشتم و البغایا ایضا الطلائع التی تکون قبل ورود الجیش
بغی ایضا خرامیدن و خوش منشی اسپ **ع فاکه** و لا یقال فرس باغ و جستن یقال بغیت المال من مبغاته و تمنیک الشیء طلبته لک و بغی لک ای تفعل
که من افعال المطاوعة یقال بغیته فانبغی کما تقول کسرته فانکسر انبغاء بر طلب داشتن و یاری دادن در طلب و بغیت الشیء و ابغیته و بغیته ای طلبته و تباغوا
ای بغی بعضهم علی بعض **بقاء** زیستن و زندگانی و ماندن چیزی در جهان **ع کافه** بقیة مانده یقال بقی الشیء بقاء و بقی من الشیء بقیة باقیة
توضع موضع المصدر منه قوله تعالی فهل تری لهم من باقیة ای بقاء ابقاء باقی گذاشتن یقال ابقاه الله و ابقیت علیک اذا ارعیت علیه و رحمته و الاسم
البقیا بالضم و البقوی بالقصر بقوی کذلک و بقیته ای نظرت الیه و ترقبته **ع فالثه** و فی الحدیث بقینا رسول الله علیه و آله السلام ای انتظرناه و نقیته و تبقیه
و ابقیته مثله مبقی و استبقیت من الشیء ای ترکت بعضه و استبقاه ای استحیاه من الحیاء و طی تقول بقت و بقی بالفتح مکان بقی و بقیت و کذلک اخواتها
من المعتل **بکاء** بالضم و المد گریه و با واز و بالقصر اشک چشم باریدن **ع فالثه** و یقال ابکیته و بکیت علیه و بکیته بالتشدید کذلک البکاء و گریانیدن
بالبیت باهم گریستیم البکیة و استبکیته بمعنی تباکی گریه دروغ نمودن بکی بالفتح بسیار گریه کننده بکی علی فعول بالضم گریندگان مثل جالس و جلوس قلبت الواو
یاء لمجاورتها ناقه **بلو** سفر و بلی سفر بالکسر فیهما سفر آزموده و کهن گشته و رو ابلاء جمع بلوة بالکسر و بلیه بلا آزمایش و سختی بلایا جماعت
بلیة ایضا ناقه که بر سر گور دوا وندش می بستند یا حفره می کنند و در وی می نهادند تا بمیرد در جاهلیت و منه یقال ابلت و بلیت بلی علی فعیل قبیله از
قضاعه بلوی منسوب بکو بلوی آزمودن **ع فاضه** ابلاء ابتلاء ر نیالی کذلک مبالاة باک داشتن یقال لا ابالیه لا ابالی منه ای لا اکترث له یعنی التفات
نمیکنم و باک نمیدارم و یقال لم ابل حذفوا الالف لالتقاء الساکنین مع حذف الیاء او لا تخفیفا کقولهم لا ادر من لا ادری و کذلک یفعلون فی المصدر فیقولون

ما بالیه بالة والاصل بالیته بلی بالکسر کہنگی **عع کافه** بلی الثوب یبلی بلی فان فتحت البا مددتها بلا ایضا متعد منه یقال للمجد ابل و تحلیف بسبد یعنی نو بو شد درا گو نید کسیکن خدائی خلف دهد ویقال ابلیت فلانا یمینا ای عطیته او اطیبت نفسه بها، البلیة معروفا ای عطیته ویقال نزلت بلا علی الکفار مثال قطام ملی آی و هی حرف نقیض لا و هی جواب للتحقیق بمعنی نعم الا ان بلی یجاب بها بعد النفی فی السوال و نعم یجاب بها بعد الاثبات قال سیبویه و ثمان **بنا ر** بالکسر و المد برآوردن خانه یقال بنی بیتا و زن خواستن و زفاف کردن **عع فاکه** یقال بنی علی اهله و العامة تقول بنی باهله و هو خطاء و کان الاصل فیه ان الداخل باهله کان یضرب علیها قبة لیلة دخوله بها فقیل لکل داخل باهله بان و بنی مقصور مشدد للکثرة و بنی و ابتنی دار المعنی بنیان بالضم دیوار گرد برآوردن و قوس بانیة بنت علی وترها اذا لصقت به حتی یکاد ینقطع نبتیه علی مغیلة کعبه یقال لا ورب هذه البنیة ما کان کذا و کذا ابنی بالقصر و الضم و الکسر بنیة کذلک بنا دو فرزند خیری یقال فلان صحیح البنیة ای الفطرة و بناة بالکسر جامه دادن و نطع و بنیت فلانا ای جعلته یبنی بنا او فی المثل المعزی تبهی و لا تبنی ای لا تجعل منها الا بنیة لان ابنیة العرب طرار و بنیه فالطراز من آدم و الجار من صوف او وبر لا یکون من شعر ابن لپسر و صله بنو بفتحتین و الذاهب منه الواو کما ذهب من اب و اخ لانک تقول فی المونث بنت و اخت و جمعه ابناء مثل جمل و اجمال لانحم ابناء موثها الا و مذکره محذوف الواو و یدلک علی ذلک اخوات و بنوات فیمن رد و وزنه فعل بفتحتین و لا یجوز ان یکون وزنه فعل او فعل بالکسر و الضم الذین جمعهما افعال مثل جذع و قفل لانک تقول فی جمعه بنون بفتح البا و لا یجوز ان یکون بوزن فعل بسکون العین لان جمع هذا البناء علی افعل نحو کلب و اکلب او فعول مثل فلس و فلوس و حکی الفراء عن العرب من ابناء ذات الشعب و هم حی من بنی کلب ویقال ابن بین البنوة یعنی پسری و تصغیره بنی قال الفراء یا بنی یا بنی بالفتح و الکسر لغتان فیه مثل یا ابت و تصغیر ابناء ابنیاء و ابنون و النسبة الی ابن بنوی و بعضهم یقول ابنی و اما قولهم ابناوی فهو منسوب الی ابناء سعد لانهم الحی و القبیلة کمداینی للبلد و کذلک اذ انسبت الی بنت و الی بنیات و الی بنات الطریق قلت بنوی لان الف الوصل عوض من الواو فاذا حذفتها فلا بد من ردها ویقال رایت بناتک بفتح التاء و یجرونه مجری تاء الاصلیة و بنیات الطریق راهہای خرد که از راه بزرگ جدا شود بنات بعنبها که دختران باوی بازی کنند و فی الحدیث عن عائشه رضی الله عنها کنت العب مع الجواری بالبنات بنت الارض و ابن الارض نوعی از تره و هذه ابنة فلان و بنت فلان بتاء ثابتة فی الوقف و الوصل و الجمع بنات لا غیر ابنم پسر بزیادة المیم و هو معرب من مکانین یقال هذا ابنم و رایت ابنما و مررت بابنم تتبع النون المیم فی الاعراب کما تتبع الراء الهمزة فی امرء و الالف مکسورة علی کل حال و تخبیة ای تحدثه ابنا **بو** پوست شتر بچه که آکنده بوند تا الانا فی خاکستر بو باة بیابان مثل موماة و هو صنعی **بها ر** خربی یقال منه بهی الرجل و هو **عع** بضمها و **کافه** فهو بهی بمعنی ناقه که باد وشنده انس گرفته و آنچه باشد فهی من باب الهمزة و هی البیت ایضا ای تحرق و عطل و بها دعیره و بهیت الاناء فرغته و بهیت باه ای خال لا شئی فیه تهو خانه در پیش سرای جداگانه مباهاة مفاخرت و تباهوا تفاخروا و فی الحدیث انه علیه السلام سمع صحابا حین فتحت مکة یقولون اهملوا الخیل ای عطلوها من الغزو فقد وضعت الحرب اوزارها فقال علیه السلام لا تزالون تقاتلون الکفار حتی یقاتل بقیتکم الدجال **البا ر** نوی حرف من حروف المعجم فالمکسورة منها حرف جر و هی لالصاق الفعل بالمفعول به یقال مررت بزید و للاستعانة تقول کتبت بالقلم و هی زائدة کقوله تعالی و کفی بالله شهیدا و حسبک بزید و هی الاصل فی حروف القسم تشتمل علی المظهر و المضمر تقول بالله لا فعلن کذا و به لا فعلن و قولهم حیاک الله و بیاک معنی حیاک ملکک و بیاک عمدک بالتحیة عند الاصمعی و جاء بک عند ابن الاعرابی و بوک منزلا عند خلف الاحمر ترکت همزتها و حولت واوها یاء للازدواج حیاک هذا احسن وادخی و فی الحدیث ان آدم علیه السلام لما قتل ابنه مکث مائة سنة لا یضحک ثم قیل له حیاک الله و بیاک فقال و ما بیاک قال اضحکک و قیل هو اتباع قال ابو عبیدة لیس باتباع لان الاتباع لا یکاد یکون بالواو و هذا بالواو

فصل التاء المثناة الفوقیة تغت الجاریة تغیا سترت

و قولهم ما ادری ای بن بی هو ای ای الناس هو و هیان بن بیان اذا لم یعرف هو و لا ابوه ضحکها فعا لبها و الانسان هلک تو اشتی بالکسر پس رو خسیزی و تقوا انسا قه بجهاد تقوة من الغنم ای تنتج قبل الصفریة تلاء بالفتح و المد عهد و زینهار تلیه باسیت مانده دام تلادة بالضم کذلک یقال تلیت لی من حقی تلیة و تلاوة ای بقیت بقیة تلاوة بالکسر خواندن

قرآن ع فاضه تضیبتن دربی رفتن ع فاضه یقال ثلوت الرجل اتلوه حتی تلوته ای تقدمته و صار خلفی و یقال ایضا تلوته ای تخلفته
و ترکته تا از پس کسی رفتن ع جا یعمر رهان مثال الذی یرسل المغنی بصوت رفیع و اتلت الناقة اذا اتلاها ولدها و منه الدعاء علی الانسان لا دریت و لا ائتلیت
و صار علیه بان لا تتلی ابله ای لا یکون لها اولاد و منه المتلیات وهی النوق التی تتبعها اتلاؤها ای اولادها و اتلیت حقی عنده اذا ابقیت منه بقیة و
اتلاه الله اطفالا ای اتبعه اولادا و تلیه ای بقیة و تلیه ای اهلیة من الحوالة و اتلیته ذمة ای اعطیته ایاه و اتلی الرجل بالتشدید اذا کان خرج من تلیت
حقی حتی استوفیته ای تتبعته و جاء الخیل مثالیا ای متتابعا تو بتا و طاق و فی الحدیث الطواف تو و الاستجمار تو و وجه فلان من خیله بالف تو ای بالف
واحد و جاء الرجل توا اذا جاء وحده توی بالقصر هلاک ع کافه و التواه غیره و هذا مال تو علی فعل فصل الثاء ثای بازشدن ع
بفتحهما یقال ای الخرز و اثایته انا اذا اخرمته و اثایت فی القوم جرحت فیهم تثبیة دائم بودن بر چیزی و ثنا گفتن بر مرد در زندگی ثبة بالتخفیف جماعت
و گروه و اصلها ثبی ثبات و ثبون جمعیت جماعت ثبیة مثلا اثابی جماعت کذلک و میانه حوض فالهاء عوض من الواو لان اصله ثوب ثدی پستان مذکر و یونث
وهی للرجل و المرأة ایضا و الجمع اثد و ثدی علی فعول و ثدی بکسر من لاتباع الکسرة امرأة ثدیاء بزرگ پستان و لا یقال رجل اثدی ثنداء بالضم و المد
مثال مکان و گیاه ای ذو الثندیة لقب مردی ثندوة بالنون فعلوة من پستان فاذا ضممت همزت ثری خاک نمناک ارض ثریا زمین نمناک و یقال
التقی الثریان و ذلک ان یجیء المطر فیرسخ فی الارض حتی یلتقی هو و ندی الارض قال الاصمعی یقول العرب شهر ثری و شهر تری و شهر مرعی ای
یمطر اولا ثم یطلع النبات فتراه ثم یطول فترعاه ثراء بسیاری مال توانگری ع کافه مال ثری علی فعیل بسیار مال رجل ثروان و امرأة ثروی بسیار
مال و تصغیرها ثریا وهی ایضا نام زنی و پروین ثروة بسیاری عدد یقال انه لذو ثروة و ذو ثراء یراد به انه لذو عدد و کثرة مال یقال هذا مثراة للمال ای
مکثرة ثریت بک بسیار شدم بتو کثرت بک ثریت بفلان فانا ثر به ای غنی به و ثری به ثری اذا سر و فرح و ثرا المال نمو و ثرا القوم اذا کثروا و ثرا الله القوم کثرهم و
ثرونا القوم اذا کنا اکثر منهم و اثری اذا کثرت امواله و اثرت الارض ای کثر ثراها و اثری المطر بل الثری و فی المثل لا [illegible] بینی و بینک ثری ای انهم لم ینقطع
لم ییبس الثری بینی و بینک کما قال علیه السلام بلوا ارحامکم و لو بالسلام ثریة اب دن پست و آشور بان تا بو ثروان نام مردی ثغاء بالضم و المد
بانگ گوسپند و بز و گاو و جز آن ثاغیة گوسپند و قد ثغت تثغو ثغاء ای صاحت یقال ماله ثاغیة و لا راغیة و بها الشاة و البعیر و ما له اثاغ و لا
راغ ای احد اثفیة بالضم و التشدید علی افعولة دیگپایه اثافی جماعت و بالتخفیف ایضا و یقال بقیت من فلان اثفیة خشناء یعنی عدد بسیار ثفت
مانده است و یقال هو ثالثة الاثافی فیهم لا یتیح الفتنة الا به یعنی سر فتنه و بدی اوست مثفاة زنی که دو شاخ دارد و دراز شوی مرده شوی گذشته مثفیة
زنی که او را سه شوی مرده باشد مثف مردی چنین ثفیة برسه پایه نهادن دیگ را اثفاء سه پایه ساختن دیگ را قال الراجز ع و صالیات ککما یؤثفین و اراد
یثفین فاخرجه علی الاصل ثنایة بالکسر رسن از موی و پشم بر نشانه ثنار بالمد شکال شتر و دوتاه کرده ثنایه ثنی بالکسر از هرتا ای از رسن ثنی بالکسر تا و دو
و ادی و مر [illegible] اثنا جماعت و لا یقال ثلث و لا فوق ذلک فاقه زنی که یار دوم بزاید و بچه دوم ثنی بالکسر القصر کار دو باره و فی الحدیث لا ثنی فی الصدقة ای لا تؤخذ فی السنة مرتین ثنیا بالضم
ستوی بالفتح اسم من الاستثناء و یقال جاؤا مثنی مثنی ای اثنین اثنین ثناء بالضم کذلک و هما غیر منصرفین کما قلنا فی ثلث من باب الثاء ثنی الایادی بخششها یا دست آمده از جزور قمار و قیل بخشش
دوباره گرفتن و فی الحدیث من اشراط الساعة ان توضع الاخیار و ترفع الاشرار و ان تقرأ المثناة علی رؤس الناس یقال هی التی تسمی بالفارسیة دوبیتی و هو الغناء و یقال ایضا
ترانه و ابو عبید ذهب فی تاویلها الی غیر هذا ثنی دو تاه کردن ع بفتحهما و در شکستن نهاد من اثنین و باز گردانیدن یقال جاء ثانیا من عنانه و باز داشتن از حاجت
یقال ثنیته ای صرفته عن حاجته و دوم شدن دیگر را ثنیته و دو کردن یکی یا دو بسبب کردن ع دوم گردانیدن ثنیان بالضم الذی یکون دون السید فی المرتبة ثنیة بالکسر جماعت
ثنی بالضم و الکسر مثل ثنیان و فلان ثنیة اهل بیته ای ارذلهم ثنیة دو دندان پیش ثنایا جماعت ثنیة و منه قولهم فلان طلاع الثنایا اذا کان ساما لمعالی
الامور کما یقال طلاع انجد ثنی علی فعیل دندان پیش افکنده و یکون ذلک فی الظلف و الحافر فی السنة الثالثة و فی الخف فی السنة السادسة ثنیان و ثناء
جماعت ثنیة مونث ثنیات جماعت اثنان دو مرد اثنتان دو زن ثنتان مثله بحذف الالف یوم الاثنین روز دوشنبه و هو لا یثنی و لا یجمع لانه مثنی و ان احببت

ان تجمعة كانه لفظ بنى للواحد قلت اثنين فى قولهم هذا ثانى اثنين اى هو احد الاثنين وكذالك ثالث ثلثة يضاف الى العشرة ولا ينون العدد منصوب من احد
عشر الى تسعة عشر فى الرفع والنصب والخفض الا اثنى عشر فانك تعربه وتقول للمونث اثنتان وان شئت ثنتان لان الالف انما اجتلبت لسكون
الثاء فلما تحركت سقطت اما قول الشاعر شعر كان خصييه من التدلدل ظرف عجوز فيه ثنتا حنظل اراد ان يقول فيه حنظلتان فاخرج الاثنين مخرج
سائر الاعداد للضرورة واضافه الى ما بعده واراد ثنتان من حنظل كما يقال ثلثة دراهم واربعة دراهم كان حقه فى الاصل ان يقال اثنا دراهم اثنتا نسوة
الا انهم اقتصروا بقولهم درهمان وامرأتان عن اضافتهما الى ما بعدهما ولو سمى رجل باثنين وباثنى عشر قلت فى النسبة اليه ثنوى كما يقال فى ابن بنوى واثنى بالكسر كما يقال
ابنى اثناء در وتاه شدن وبازگشتن يقال اثنى وانثنى على افعوعل ثناء ستايش گفتن يقال اثنى عليه خيرا والاسم الثناء واثنى اى القى ثنية وثنى فى
مثنية اى نحى مثانى من القرآن ما كان اقل من المائتين وتسمى سورة فاتحة الكتاب مثانى لانها تثنى فى كل ركعتين ويسمى ايضا جميع القرآن مثانى
لاقتران آية الرحمة بآية العذاب ثواء بالفتح والمد ثوى بالضم بودن بجائى ع فا كه يقال ثويت بها واثويت بها لغة فى ثويت بها واثويت غيرى
ايضا لازم ومتعد مثوبة مقيم كردن كسى را بجائى ثوى على فعيل مهمان ابو مثوى ميزبان ام مثوى زن ميزبان ثوية آغل گوسپند ثاية بالفتح سنگ
وسنگ توده كه در صحرا باشد بجهت نشان ثوية نام جائى **فصل الجيم** جاى گزيدن ع بفتحهما يقال جاى عليه اى عضه جؤوة بالضم رنگى از
رنگهاى اسپ آن سرخى است كه بسياهى زند فرس اجاى نعت منه جأواء از مؤنث قد جئى الفرس وكتيبة جأواء اى التى يعلوها السواد لكثرة الدروع
وقولهم احمق لا يجاى مرغه اى لا يحبس بعابه آنكه آب دهان نتواند باز داشتن وسقاء لا يجاى شيئا اى لا يمسك جئاوة بالكسر غلاف ديگ جئارة جئاء يقال
جئاوة وجواء واحد وليس بجمع وفى حديث على رضى الله تعالى عنه لان اطلى بجواء قدر احب الى من ان اطلى بالزعفران جبا بالفتح والقصر خاك گرد بر گرد
چاه امراة جباى زن بى روستان جبا بالكسر والقصر آب گرد آورده بجهت شتر وكذالك الجبوة والجباوة وجبيت الماء فى الحوض وجبوته اى جمعته جابية حوض
كه گرد آمدن آب جوابى جمع ومنه قوله تعالى وجفان كالجواب وشهرى بشام جباية گرد كردن خراج جباوة كذالك جبيت الخراج وجبوته بمعنى اصله الهمز
لكن لا يهمز ع فا كه اجباء فروختن كشت نا رسيده وفى الحديث من اجبى فقد اربى واصله الهمز تجبية پشت خم كرده ايستادن وفى حديث ابن مسعود فى ذكر
القيامة حين ينفخ فى الصور قال فيقومون فيجبون تجبية رجل واحد قياما لرب العالمين قال ابو عبيد التجبية هى ان يكون الانسان اضعا يديه على ركبتيه قائما او يكون
منكبا على وجهه باركا وهو كالسجود واجتباه اصطفاه جثوة بالحركات الثلث سنگ توده وجثى الحرم بالضم والكسر ما اجتمع فيه من حجارة الجمار جثو جثى
بضمتين وكسرتين بر زانو نشستن ع فاضه وكه واجثاه غيره وقوم جثى ومنه قوله تعالى ونذر الظالمين فيها جثيا بالضم والكسر وجاثيت ركبتى الى ركبته
زانو بزانو نشستم وتجاثوا على الركب سورة الجاثية نام سورتى از قرآن اجتحاه قلب اجاحه اى استاصله واهلكه جحوان بالفتح نام مردى جحى بالضم لقب
مردى قال الاخفش هو لا ينصرف لانه مثل عمر تجخية ميل كردن ومنه قول حذيفة كالكوز مجخيا لانه اذا مال انصب ما فيه وپشت خم كردن پير وفى الحديث
انه جخى فى سجوده اى خوى ومد ضبعيه وتجافى عن الارض جدية قوم زين رجل وهما جديتان جدى جديات بالتحريك عن وجدية على فعيلة مثله جدايا جماعت
وهى ايضا خون خشك بر پوست خسيده جدى بز غاله اجدى وجداء جماعت ونام برجى وستاره نزديك قطب كه قبله را بوى توان شناخت و
يقال له جدى على التصغير جدا بالفتح والقصر عطا جدى ومثله ومطر جدى اعام يقال اللهم اسقنا غيثا غدقا وجدا طبقا ويقال جدا الدهر اى يد الدهر
اى ابدا وفلان قليل الجداء بالمد اى قليل النفع جداية بالفتح والكسر آهو بره وجدوته واجتديته واستجديته اى طلبت جدواه كله بمعنى جادى خواهنده
اجداء عطا دادن بعطا رسيدن ما يجدى هذا عنك اى ما يغنيك جذوة بالثلث جذر كه آتش جذى بالضم والكسر جماعت جذاء مثله قال المجاهد فى
قوله تعالى او جذوة من النار اى قطعة من الجمر وهى لغة جميع العرب قال ابو عبيدة الجذوة مثل الجذمة وهى القطعة الغليظة من الخشب كان
فى طرفها نار اولم يكن جاذى بر سر پاى نشسته ودر سر انگشتان ايستاده وقال ابن الاعرابى الجاذى على قدميه والجاثى على ركبتيه جذاء بالكسر
والمد جماعت مثل ثناء نيام قال ابو عمرو جذا وجثا لغتان بمعنى واجذ وجذ بمعنى اذا ثبت قائما وفى الحديث مثل الارزة المجذية على الارض اى الثابتة

وکل من ثبت علی شیء فقد جذا علیه جذو ع فاضه وتجاذی فی مشیه کرش التجافی رجل جاذ ای قصیر الباع وامرأة جاذیة مجذوذی الذی یلازم
الرجل والمنزل لا یفارقه قال الکسائی یقال فصیل مجذ وادمل فی مشیه انما جری جریا وجریة رفتن ع فاکه اجراء ادرا فی یقال ما اشد جریة هذا الماء
بالکسر وقوله تعالی بسم الله مجریها ومرسیها بالضم هما مصدران من اجریت السفینة وارسیت وبالفتح فیهما من جرت السفینة ورست جاریة بالکسر طبیعه روان جرو مثلث
بچه سباع چون سگ و گرگ وخرس وغیره جروان والجمع اجر واصلها اجرو وهی مثل مجرا بالکسر جرایة جمع الجمع وخیار خرد نورسیده جرو الحنظل والرمان مثله وفی
الحدیث اتی النبی صلی الله علیه وآله وسلم باجر زغب جرو ه بطنی از عرب وکان ربیعة بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف یقال له جرو البطحا
والقی جروته اذا صبر علی الامر وضرب علیه جروته ای وطن علیه نفسه وکلبة مجرو مجریة ای معها اجراؤها جاریة بنیة الجراء بالفتح والکسر والجرایة بالفتح والجرایة
دختر خرد جاریة ایضا آفتاب وکشتی جوار جمع استجاره جرا باسم رفتن وتجاره فی الحدیث وتجاروا فیه جری وکیل ورسول والجمع اجراء جرایة
بالفتح والکسر وکیل گرفتن استجرا وکیل گرفتن وفی الحدیث قولوا بقولکم ولا یستجرینکم الشیطان ای لا یتخذنکم وکلاء وسمی الوکیل جریا لانه یجری مجری موکله
ویقال فعلت کذا لک من جراک ای من اجلک وتخفف ایضا جریة بکسرتین وتشدید الیاء حوصلة اجریا بالکسر والقصر مشدد دارودش
وعادت جراء بالفتح یا روش جریه وجاریة مثله ویقال جاریة فجریة ای غلبة وجری علی هذا الامر ای قضی ومنه قوله تعالی لا تجزی نفس عن
نفس شیئا ویقال جزت عنک شاة وبنو تمیم یقولون اجزأت عنک شاة بالهمز وتجازیت دینی علی فلان ای تقاضیته تجازیة متقاضی وهذا رجل
جازیک من رجل ای حسبک جزیة بالکسر ما یوخذ من اهل الذمة جزی جاء جفا جفاء بالمد بری وستم ع فاضه یقال جفوته فهو مجفو ولا تقل
جفیت وفلان ظاهر الجفوة بالکسر ای ظاهر الجفاء جفاء ستیج وجفیته انا عن ظهر الفرس ای رفعته عنه وجافاه عنه فتجافی وتجافی جنبه عن الفراش
ای نبا واستجفاه ای عده جافیا واجفیت الماشیة فهی مجفاة اذا اتعبتها ولم تدعها تأکل جلی آشکار شدن جلی جالیة خبر یقین جالیة از خان
ومان رفتگان جالة کذلک یقال استعمل فلان علی الجالیة ای علی جزیة اهل الذمة جلاء بالفتح والمد امر جلی ومنه جلا الامر وضح آواره کردن
واز خان ومان رفتن وبیرون کردن لازم ومتعدی ع فاضه یقال جلوا عن اوطانهم وجلوتهم وکذلک اجلوا عن البلد واجلیتهم واجلوا عن القتیل
لا غیر ای تفرقوا وجلوت ای اضحت وکشفت جلا اسم مرد یقال جلوت بعیری بالکحل وجلوت همی عنی ای اذهبته وجلوت السیف جلاء بالکسر صقلته جلوت
العروس جلاء وجلوة بالکسر فیهما واجتلیتها اذا نظرت الیها مجلوة وجلاها زوجها وصیفا ای اعطاها ویقال ما جلوتها بالکسر فیقال کذا وکذا وجلاء فلان
ای بای شیء یخاطب من الاسماء والالقاب فیعظم به جلاء بالکسر والمد ایضا سرمه جلا بالفتح والقصر برهنه شدن پیش از سرموی مثل جلیه ع کافه
رجل اجلی بیّن منه جلواء مؤنث مجالی پیشانی سرکوزه ومجلی وجه تهاد اشتقاقه من الجلا وهو ابتداء الصلع واجلیت العمامة عن راسی اذا رفعتها مع
طیها عن جبینک سماء جلواء مصحیة مثل جهواء جلی مصغر بطنی از عرب تجلیة روشن کردن چشم باز کردن ع فتن یقال منه جلی ببصره وهو تجلی عن نفسه ای معبر عن
ضمیر مجلی اسپ ال... ان الجلی انکشف تجلی انکشف ویقال جالیته بالامر وجالحته اذا جاهرته به وتجالینا ای انکشف حال کل منا لصاحبه
جلوی نام اسپی جمار جماة بالفتح والمد فیها شخص هر چیزی جنی بالضم چیدن ع فاکه اجتنا کذلک جنی مقصورة میوه چیده یقال
اتانا بجناة طیبة ثمر جنی خرمای تازه چیده جنایة گناه کردن تجنی گناه جستن بر کسی یقال تجنی علیه وتجنی علیه ایضا فی مثل اجناؤها ابناؤها
ای الذین جنوا علی هذه الدار بالهدم هم الذین بنوها قال الجوهری حکاه ابو عبیدة وانا اظن ان اصل المثل جناتها بناتها لان فاعلا لا یجمع
علی افعال واما الاشهاد والاصحاب فانما هما جمع شهد وصحب الا ان یکون هذا من النوادر لانه یجیء فی الامثال ما لا یجیء فی غیره واجنی
الشجر ادرک ثمره واجنت الارض کثر جناها وهو الکلاء والکمأة وکذلک جوة بالضم رنگی مشک ومناکه ونوعی از لونها
وقطعة من الارض فیها غلظ تجویة دربی کردن مشک وجوان جوار بالکسر وادی فراخ وموضعی وغلاف دیگ جوار مثله جومان آسمان
وزمین ولبنا دگی وادی ونام شهری جوی سوزش اندوه واندوه عشق ع کافه یقال جوی فهو جو وب نگرفته وگنده یقال ما جوو

وجوبت نفسی اذا لم یوخذ بعقب البلد و جتوبت البلد اذا کرهت المقام فیه وان کنت فی نعمة جهی البیت ای خرب فهو جاه جتا مجحفة لاستر علیه بیت جهوی نون
برهنه ومن کلامهم عن اهس البهائم قالوا یا عنز جاء القر قالت یا ویلاه ذنب الوی واست جهوی میت اجهی میت لا سقف له سماء جهواء اصحیته اجها کشاده
شدن مواو ابهوا کشاده رسید یقال اجهت لنا السماء ای انقشع عنها الغیم و اجهنا **جیار** بالکسر ملا فشو که هی الجیاده جیة تبندد و تخفیف
آب ایستاده جی نام شهری از سپاهان معرب و صفهان **فصل الحا احتبا** دستها گرد زانو حلقه کردن نشستن یقال احتبی بیده ای جمع بها علی
ساقیه واحتبی الرجل اذا جمع ظهره و ساقیه بعمامته والاسم الحبوة بالضم والکسر یقال حل حبوته ای عقدته والجمع حبی وانه لیحابی الشرف ای مشرف والحبی جمع حبی بر
برکوه نشسته حبا کعصا شعله خیز دن کودک **عع فاضه** و نزدیک شدن یقال حبوت للخمسین ای دنوت لها و کل دان فهو حاب و بلند برآمدن ریگ و ریز ریزه
غیر آن رسیدن تیر بر نشانه حبوة بالفتح دادن حباء بالکسر و مثلش **عع فاضه** و یقال فلان یحبو ای حوله الکمه و منعه وکذلک تحبی با حوله محاباة محابا کردن
و بیع **حبتی** علی مثل بست بقل حبوت هدب الکساء حتو ای کمثقه بهمز و لا **حشو** حشی خاک زدن بر روی کسی **عع فاضه وکه** تحنا مثله و چیزی اندک
داد و یقال منه حثوت له الارض حثوار بسیار خاک خشابا بالقصر کاه ریزه **حجوت** بالمکان اقمت به و کذلک تحجیت به و حجیت بالشی تمسکت به و حجوت بالشی ضننت به
و به سمی الرجل محجوة و حجیت بالشی اولعت به و لزمته بهمز و لا و کذلک تحجیت به حجاة قبه اب که از باران و جز آن پدید آید حجا جمع و ایضا کرانه چیزی احجا جمع
و تحجیت بهذا المکان ای سبقتکم الیه و لزمته قبلکم و تحجیت الریح السفینة ای ساقتها و احجیة حجیا بالضم چیستان و منه الاحجیة تحاجون بها و حاجیته فحجوته ای
غلبته اذا داعیته و یقال ما حجیاک ای لعبته و غلوطته قال ابو عبیدة هو نحو قولهم اخرج ما فی یدی ولک کذا و یقال ایضا انا حجیاک فی هذا ای من
یحاجیک حجی کافه خرد احجاء جمع و یقال هو حجی بذلک و حج و حجی بذلک ای خلیق کله بمعنی الا انک اذا فتحت الجیم لم تونث و لم تثن و لم تجمع لما تقدم
فی قمن و کذلک یقال انه لمحجاة ان یفعل کذا ای مقمنة و انها لمحجاة و انهم لمحجاة و ما احجاه لذلک ای ما اخلقه و احج به ای اخلق به فی التعجب یعنی چه در خورد است آن و
احجوبه خیرا ای ظن به و حجا القوم ای جزاهم **حدو** راندن شتر بسرود و آواز **عع فاضه** حدا بالضم و بالکسر کذلک حدواء شمال و لا یقال للمذکر احدی
حادی سرود گوی و ربما قیل للکار اذا اقدم اتانه حاد تحدی برابری کردن در کاری و پیش خواندن خصم را و غلبه جستن یقال تحدیت فلانا اذا باریته فی فعل و
نازعته الغلبة و یقال انا حدیاک ای برابری و همگی تو حادی عشر مقلوب من واحد فاخر الفاء و جعلوا واو فقلبت یاء لانکسار ما قبلها و قدم اخرجها فصار فاعل
علی التقدیر عالف **خذو** راست کردن باهم دو چیز را و منه خذو النعل بالنعل حذو القذة بالقذة و برابر آن چیزی بودن و یقال حذوته ای قعدت بحذائه **عع فاضه**
حذی بالفتح زبان گزیدن تیزی سرکه و جز آن و دست برنده بکارد **عع فاکه** یقال حذی الخل فاه یحذیه حذیا اذا قرصه و حذیت یده بالسکین حذ الشفرة
النعل حذی بالقصر و رشکم شدن گوسفند از انقطاع سلاء در شکم **عع کافه** حذاء بالکسر نعل و پیل شتر و سم اسب حذاء آن حذاء النعل فدیا کردن حذیة نعلای
اعطیته و استحذیته فاحذانی و هو حذیة من الغنیمة عطیته منها حذیا علی فعلی بالضم و هی القسمة من الغنیمة حذاء ایضا برابر حیث حاذاه ای صار بحذائه و حتذی
مثاله اقتدی به حذیة علی فعیلة مثل حذیا من الغنیمة حذوة بالکسر کذلک یقال داره حذوة داره و حذوة داره بالضم و حذة داره ای حذاؤها حذیة
بالکسر قطعة من قطع اللحم قطعت طولا **حروة** حراوة گرمی مثل حرارة و ذلک من حرافة شیء یوکل یعنی گرمی که از تیزی چیزی پیدا شود در حال خوردن چون
سیر و پلپل و مانند آن حراة کشادگی و ناحیه و موضع حری بالقصر کذلک با همه آواز سوختن آتش در رفتن آب و وزیدن باد برد در حر و جای نهادن بیضه نعامه
و یقال لا تطر حرانا ای لا تقرب ما حولنا و یقال فی الکلام ما لحری ان یکون کذلک یعنی سزاوار است و هذا الامر محراة لذلک ای مقمنة مثل محجاة و ما احراه
و احربه فی التعجب یعنی چه سزاوار است مثل احجاه و احج به و یقال هو حری ان یفعل ذلک ای خلیق لا یثنی و لا یجمع و هو حر و حری علی فعل و فعیل نیز و ا
و تماجریان و هم حریون و احریاء و هی حریة و هن حریات و حرایا ای یجمع و یونث و انتم احراء جمع حری و منه اشتق التحری و هو طلب ما هو احری بالاستعمال
فی غالب الظن یقال فلان یتحری الامر ای یتوخاه و یقصده و یتحری فلان بالمکان ای تمکث و قوله تعالی فاولئک تحروا رشدا
ای توخوا و عمدوا و حری الشی حریا ای نقص **عع فاکه** یقال یحری القمر و احراه الزمان حاریه افعی تیز ناقص تن و ذلک خبیث

مایکون یقال رماک الله ابی حابیة حرارالکسر المدکوبی بمکه بذکر دیونث ومنع یقال حزنی علی الشئ بحزیه ویحزوه اذا قدر وخرص یعنی اندازه کرد یقال
الحزی السراب المتخصص اذا رفعه عع فاضه وکجا ری اکه بنگریستن بخال وکفدست فال گوید خروی بالضم بیک قیح دوم آن خزاوی منسوب
بوی حسوت ابتدا عع فاضه ویوم لحسو البطرای یوم قصیر حسو علی فعول ابن ام حسار بالفتح والمد والقصر ایضا مثل رجل حسو کثیر الحسو یقال ابوزید ان
ان العضل الشوخ الی الحسو الفسو وقد حسوت حسوة واحدة وفی الانار حسوة بالضم ای قدر ما یحسی مرة اندازه یکبار آشام وحسیة المرق فحماة ای حسا
بمعنی وتحساه کذلک وفی مهله حسی بالکسر ما تنشقه الارض من الرمل فاذا صار الی صلابة امسکته فتحفر عنه الرمل فتستخرجه وهو الاحتساء وجمعه حساء وهی الکراء
حساء بالکسر والمد موضعی حسیت الخبر بالکسر احسبه مثل حسسته وحسیته حشو آکنه وآکندن عع فاصه وشتر ان ریزه ومردم خرد حاشیته کذلک
احتشاء بنبه درخود گرفتن حائض حشا بالقصر درمان تن حشار جماعت وتهیه حشوة البطن بالضم والکسر ودکانها وفلان من حشوة بنی فلان ای من فی الهم جا
کرانه حواشی تخباعت عیش رقیق الحواشی ای رغد حاشیتان ابن النخاص وابن اللبون منه یقال قد شبعت حاشیتا بنی فلان من الکلام حشیته وحش اکنده
واحده الحشا یا محتی بالکسر الشیحه که زنان برسرین بندند تا کلان نماید محاشی جماعت قال الاصمعی المحاشی اکسیة خشنة واحدها محشاة حشی تا سبیاری بان
عع کافه فهو رجل حشی وحشیان ایضا ویقال رب محشیة الکلاب خرگوش تا سه برافکن سگان ست بدویدن حشی علی غیر بالحار ونحی ایاه
وحاشاک وحاشالک بمعنی یعنی دوربا دو یقال حاشالله وحاش لله بلا الف ای معاذ الله الاصل بالالف وهی کلمة یستثنی بها وقد تکون
حرفا خفضت بها وقد تکون فعلا نصبت بها قال سیبویه لا تکون حاشا الا حرف جر لانها لو کانت فعلا لجاز ان تکون صلة لما کما یجوز ذلک فی خلا فلما
امتنع ان یقال جائنی القوم ما حاشا زیدا دل علی انها لیست بفعل وقال المبرد حاشا فعل لانه یقال حاشا لزید فحرف الجر لا یجوز دخوله علی حرف الجر ولان الحذ
یدخلها کقولهم حاش لزید والحذف یقع فی الاسماء والافعال دون الحروف ویستدل ایضا بقول النابغة ع وما احاشی من الاقوام من احد فتصرف فیدل
علی انه فعل حصاة سنگریزه حصی حصیات جماعت حصاة المسک قطعة صلبة توجد فی فارة المسک خرد وهوش یقال فلان ذو حصاة ای ذو عقل
والارض محصاة ای ذات حصی احصاء شمردن یقال نحن اکثر منه حصی ای عددا وهو اکثر من ان یحصی ای یعد حصو باز داشتن عع فاضه
یقال حصونی حقی ای منعت حضو افروختن آتش عع فاضه حضوت النار سعرتها محضاء بالکسر علی مفعال آتش کاو محضا علی مفعل مهموز
کذلک حظوة بالضم والکسر بهره مند و دولتی شدن زن از شوی حظة کذلک عع کافه یقال هی حظیتی واحدی حظایا ودی المثل الا حظیة
فلا الیة تقول ان اخطأتک الحظوة فیما تطلب فلا تال ان تتودد الی الناس لعلک تدرک بعض ما ترید رجل حظی مرد با قدر و دولتی و صاحب نعیم زنان
ویقال حظی فلان عند الامیر واحتظی به بمعنی وحظیته علی فلان ای فضلته علیه حظوة بالفتح تیر کوتاه و اذا لم یکن فیه نصل فهی حظیة بالتصغیر فی المثل احد
حظیات لقمان وهو لقمان بن عاد وحظیات سهامه ومرامیه یضرب لمن یعرف بالشرارة ثم جارت منه هنة حظوات جمع حظوة بالفتح حظاء بالکسر والمد کذلک
حظی به فی عظی به اذا اندوبه واسمعه المکروه حفوة حفیة حفایة بالکسر فیهما حفاء بالمد والفتح پای برهنه رفتن عع کافه حاف نعت منه حفی
والقصر سودگی پای وسمی عع کافه فهو حف احفاه غیره وحفی الفرس ابنج حافره واحفی الرجل ای حفیت دابته حفاوة بالفتح مهربانی عع کافه حفی
نعت منه ومبالغت کردن درسوال حال کسی فی المثل ما رته لاحفاوة یقال منه حفیت به وتحفیت به ای بالغت فی اکرامه والطافه وحفیت الیه بالوصیة ای
بالغت والحفی العالم الذی یتعلم الشئ باستقصاء وایضا المستقصی فی السوال واحفی الرجل استقصی فی المنازعة والکلام واحفی الشارب یعنی تست
موی لب را وفی الحدیث انه امران تحفی الشوارب وتعفی اللحی ای تکثر وحافیت الرجل ای ماریته فی الکلام حفو منع کردن از خیر عع فاضه حقوه درد شکم
یقال حقی الرجل فهو محقو ومحقی حقو السهم باریکی تیر تر دیک پر واز و جای ازار بستن از میان یقال ثلثة احق واصله احقو علی افعل فحذفت الواو لانه لیس
فی الاسماء اسم آخره حرف علة وقبلها ضمة فاذا ادی قیاس الی ذلک رفض فابدلت من الضمة کسرة فصار الاخر یاء مکسورا ما قبلها وصار بمنزلة القاضی والغازی فی
سقوط الیاء لاجتماع الساکنین وجمع الکثرة منه حقی علی فعول فقلبت الواو والاولی یاء وادغم فی التی بعدها حکایة بازگفتن از چیزی عع فاکه یقال حکیت عنه وحکوت عنه

لغة فيه وانستن محاكاة كذلك يقال فلان يحكي الشمس حسنا ويحاكيها وحكيت فعله وحاكيته اذا فعلت مثل فعله واحكيت العقدة لغة في احكامها اي
شد دادن ان وقويتها حلو بالضم شيرين نقيض مر حلاوة مصدر منه ع فاضه وحلا واحلولي المعني ولم يجي على افعوعل متعدد بالاهذا الحرف حرف
وهي عرورت الفرس وحليت الشي جعلته حلوا وجدته حلوا وحالية حلاوة ويقال ما امر وما احلى اي لم يقل شيا حلوى بالضم نقيض مرى يقال خذ الحلو
واعط المر وتحالت المراة اي اظهرت حلاوة وعجبا حلو حلوان بالضم فيهما چيزي دادن كسي مزد ودر انجوش آمد كاروي ع فاضه في الحديث نهي
عليه السلام عن حلوان الكاهن حلوان ايضا ما زن گرفتن از مهر دختر خود ستدن چيز بجهت خويش نام شهري حلي بيرايه حلي بالضم التشديد جماعت مثل ثدي وثدي
وبه قرء حمزة بالضم والكسائي بالكسر هاهنا لمكان اليا رقوله تعالى من حليهم عجلا جسدا وبعضهم بالكسر حلية ايضا بيرايش شمشير حلى بالضم والكسر جماعت مثل لحية ولحى
حلية الرجل بالكسر صفت وحليته بالفتح نام جايي شير ناك در نواحي يمن حلي على فعيل خشك شده گياهي كه آنرا نصي خوانند احلية جماعت حلي ايضا بيرايه كردن
زن را ع فاكه حلية المراة احليها حليا وحلوتها اذا جعلت لها حليا حلاوة نوش آمدن بچشم يقال هو حلي بالعيني وفي عيني اذا اعجبك وكذلك حلا فلان
بعيني وفي عيني يحلو حلاوة وقال الاصمعي حلي في عيني بالكسر وحلا في فمي بالفتح وبا پيرايه شدن زن ع كافه فهي حلية وحالية ونسوة حوال
تحلية آراستن ومنه سيف محلى حليه مرد را صفت كردن وبخشم كسي خوش نمودن چيز را وشيرين كردن طعام را وقيل حلات السويق مهموزا و
استحلاء شيرين شمردن او تحلي پيرايه بستن بر خود وآراسته شد ويقال لم يحل منه بطائل اي لم يستفد منه كثير فائدة ولا يتكلم به الامع الجحد حلوا بالمد والقصر
حلاوى بالضم على فعالى گياهي ويقال وقع فلان على حلاوة القفا اي على وسط القفا وكذا على حلاوى القفا وحلاوا القفا اذ فتحت مدوت
واذا ضممت قصرت حماية بالكسر نگاه داشتن كسي را از بدي ع فاكه يقال حميته اذا دفعت عنه وهذا شي حمى بكسر الحاء على فعل اي محظور لا يقرب احماء نهيم
كردن جاي را يقال احميت المكان اذا جعلته حمى وفي الحديث لا حمى الا لله ولرسوله حمى سوزان شدن سخت گرم شدن روز وتنور وغضب كردن ع
كافه يقال حميت عليه حمو الشمس وحميها اي حرها حماة المراة خشة امن زن لا لغة فيها غير هذه وكل شي من قبل الزوج مثل الاب والاخ ففيه اربع لغات حما مثل
قفا وحمو مثل ابو وحم مثل اب واصله حمو بالتحريك وحمء بسكون الميم مهموزة وكل شي من قبل المراة فهم الاختان والصهر يجمع هذا كله حماة موشك گوشت در
ساق الفرس حماتان هما اللحمتان العظيمتان في عرض الساق تريان كالعصبتين من ظاهر وباطن حمواة جماعت حامي فحل بيرنه كه چون
نبيره وي در نتاج آمد او را آزاد كنند وبر نه نشينند ومنه و بشم وي نگيرند گويند حمى ظهره وهو بر على حيث شاء وحاميتان با شعب پيسم است ويقال
فلان حامي الحقيقة وحامي الذمار وحامي الحميا اي يحمي حوزته وما وراءه الجمع حماة وحامية حمة العقرب بالضم نيش كژدم وزهر وي واصلها حمو او حمي
عرض عن الواو او عن اليا واما حمة الحراي معظم نباتا الشديد حميا سورت شراب قوت او وحموة الالم تخفي او تيزي ودرد حمية حموة بالكسر فيهما برهيز پرهيز
يقال احتميت المريض الطعام احتما پرهيز كردن حمية بالتشديد بالتخفيف ننگ عار داشتن از چيزي ع كافه يقال حميت عنه وفلان حمي انفا وامنع
من فلان محاماة از كسي دفع كردن چيز را او نگاه داشتن يقال حاميت عنه محاماة وحماء او حاميت على ضيفي فلان اذا احتفلت له ويقال الفرس يحامي
عن ولدها ويقال حمار لكت بالمدفي معني غذارك احميت الحديد في النار فهو محمي لا يقال حميته وتحاماه الناس اي توقوه واجتنبوا يعني خويشتن را از وي نگاه
واشتند حنوة بالفتح گياهي خشبوي حنو بالكسر زين يا زان احناء جماعت وحنو كل شي اعوجاجه ومنه حنو الجبل حنو ايضا موضعي وجانب چيزي حنية كمان
حني جماعت حني بالكسر والتشديد عمد ودايم ومر في الهمزة حنيت ظهري گوز پشت الفا كوز گردم پشت را وكذا احنيت العود ورجل احني الظهر وامراة حنيا وحنوا
التي في ظهرها احديداب وحنوت عليهم ع فاضه اي عطفت عليه يعني شفقت كردم بر وي وهو احنى الناس ضلوعا عليك اي اشفقهم عليك امراة
حانية اذا اقامت على ولدها ولم تتزوج بعد ابيهم ومنه يقال حنت عليهم تحنو حنوا وحنت الناقة اذا اشتهت الفحل فهي حان وربما حانا بالكسر وتذهب البقرة
الوحشية لانها عند العرب نعجة وتحني عليه اي تعطف مثل تحنن وانحنى الشي اي انعطف محاني خمهاي وادي محنية يكي حوية گليم گردا گرد كوهان شتر
مثل سوية مهموز بالفا وحيته حوية شتر يقال حوية لا تكون الا للجمال وسوية تكون لها ولغيرها وجرب ووحوايا جماعت وحوايا البطن حاوية البطن ايضا حواء

جماعت حوار بالكسر خانهاى مردم بريكجا از خرگاه و جز آن احوية جماعت حوة نام موضعى و سمرة الشفة ع كافه احوى نعت مذكر و مؤنث منه حواء و مادر آدميان
حوة ايضا سرخى سياه رنگ احوى و الاسم المصدر منه يقال احووى الفرس يحووى احويواء كذلك تقول منه حاوى يحاوى و يقال حوى الفرس يحوى حوة حى گرد
كردن ع فاكه حوى كذلك و احتوى عليه اى الما عليه يعنى فراز آمد بروى و تحوى عليه اى تجمع و استدار يعنى حلقه شد يقال منه تحوت الحية و بعير احوى
اذا خالط خضرته سواد و صفرة و تصغير احوى احيو كما يقال اسيود و اختلفوا فى لغة من ادغم قال عيسى بن عمر احىّ فصرف و قال سيبويه هو خطاء و لو جاز ذا
لصرف اصم لانه اخف من احوى و لقالوا اصيم فصرفوا و قال ابو عمرو احىّ كما قالوا احيو قال سيبويه و لو جاز ذا لقلت فى عطاء عطىّ و قال يونس احىّ قال
سيبويه هذا هو القياس و الصواب و تقول فى تصغير يحيى يحيّى لان كل اسم اجتمع فيه ثلث ياءات اولاهن ياء التصغير فانك تحذف منهن واحدة و ان لم يكن
اولاهن ياء التصغير اثبتهن كلهن تقول فى تصغير حية حيية و فى تصغير ايوب ايييب باربع ياءات و احتملت ذلك لانها فى وسط الاسم و لو كان طرفا لم يجمع بين
حوار بالضم و التشديد و المد گياهى حواة يكى حواة زندگانى و زيستن ضد موت ع كافه حى زنده و قبيلة احياء جماعت محيا مفعل من الحيوة تقول محياى
و مماتى محايا جماعت احياء زنده كردن يقال احياه الله فحيى و حىّ بالادغام و الاظهار و الادغام اكثر لان الحركة لازمة و اذا لم تكن الحركة لازمة لم تدغم كقوله تعالى
اليس ذلك بقادر على ان يحيى الموتى و يقرأ و يحيى من حىّ عن بينة و تقول فى الجمع حيوا كما تقول خشوا قال سيبويه ذهبت الياء لالتقاء الساكنين لان الواو
ساكنة و حركة الياء قد زالت كما زالت فى ضربوا الى الضم و لم تحرك الياء بالضم لثقلها عليها فحذفت الياء و ضمت الباء الباقية لاجل الواو و قيل حيّوا بالتشديد
ايضا تركه على ما كانت عليه للادغام و احيا القوم اذا حسنت حال مواشيهم و اذا اردت انفسهم قلت حيوا و احيت الناقة اذا حيى ولدها فهى محى و محيية لا يكاد
يموت لها ولد و احيا القوم اى صاروا فى الحيا و هو الخصب و المطر حيا بالقصر باران و فراخى سال و حال و تثنية حييان فتبين الياء لان الحركة غير لازمة و يقال
اتيت الارض فاحييتها اى وجدتها خصبة و الحياء بالمد شرم و شرم داشتن ع كافه و فرج و رحم ناقه احيية جماعت استحياء شرم داشتن يقال استحييته
و استحييت منه كذلك و استحيت بياء واحدة ايضا و اصله استحييت فاعلوا الياء الاولى و القوا حركتها على الحاء قال سيبويه حذفت الياء لالتقاء الساكنين
لان الياء الاولى تقلب الفا لتحركها و قال انما فعلوا ذلك لكثرة استعمالهم و قال المازنى لم تحذف لالتقاء الساكنين لانها لو حذفت لذلك لردوها اذا قالوا هو
يستحى و لقالوا يستحيى كما قالوا يستبيع قال الاخفش استحى بياء واحدة لغة تميم و بيائين لغة اهل الحجاز و هو الاصل لان ما كان لامه معتلا لم يعلوا عينه الا ترى
انهم قالوا احييت و حويت و يقولون قلت و بعت فيعلون العين لما لم تعتل اللام و زنده گذاشتن قوله تعالى و يستحيون نساءكم حذفت الياء الاولى استثقالا
و قوله تعالى ان الله لا يستحيى اى لا يستبقى حية مار و يكون للذكر و الانثى و دخلته الهاء لانه واحد من جنس مثل بطة و دجاجة على انه روى عن العرب رأيت
حيا على حية اى ذكرا على انثى و هو حيّة ذكر حيوى منسوب اليه حيوت مار نر حاوى مارگير ارض محياة و محواة زمين مارناك حيوان جانور خلاف موتان حيوة
بسكون الياء نام مرد و محيا روى تحية ملك التحيات لله قال سعيد بن جبير اى الملك لله و حياك الله اى ملكك و يقال امرأة محيية بستر لان الهاء غير لازمة
و رجل محىّ و كل اسم اجتمع فيه ثلث ياءات فينظر فان كان غير مبنى على فعل حذفت منه اللام نحو تصغير عطاء عطىّ و فى احوى احىّ و ان كان مبنيا على
فعل ثبتت نحو قولك حىّ من حايا يحيّى و قولهم حىّ على الصلوة اى هلم و اقبل و قد ذكر حى هلا فى باب اللام فصل الخاء خابية خم و هو مهموز
لانه من خبات و لكنهم تركوا همزها خباء بالكسر و المد خرگاه و خيمه ايضا اخبية جماعت و هو يكون من وبر او صوف و لا يكون من شعر و هو على عمودين او ثلثة
و ما فوق ذلك فهو بيت و استخبينا الخباء اى نصبناه و دخلنا فيه و اخبيت الخباء و خبيته اذا عملته و خبية ايضا چوب فرو مردن آتش ع فاضه
اخباء متعدد فيه خثى بالكسر سرگين گاو اخثاء جماعت خثى بالفتح مصدر منه ع فاكه خجوجى امرد دراز پاى و
و على الانثى خجوجاة خذت الناقة تخذى اى اسرعت مثل وخدت و خذوت كله بمعنى خذو سست شدن ع فاضه
و خذى بالكسر لغة فيه و يقال اذن خذواء بينة الخذا و يقال للاتان خذواء مسترخية الاذن و بينة خذوا اى لينة و هى بقلة
و استخذيت اى خضعت و بهمز ايضا و يقال استخذأت خزو قهر و سياست ع فاضه قال الكسائى خزاه فخزيته اخزيه كرت

وکرمیتان اخزیه خزی بالکسر خواری و رسوائی و دربلا افتادن **ع کافه** واخزاه الله مستعد منه خزایة بالفتح شرم داشتن **ع کافه** فهو خزیان
وهم خزایا خزار بالمد گیاهی یقال خسا او زکا ای فرد او زوج یعنی طاق و جفت **خشیته** ترسیدن **ع کافه** فهو خشیان وهی خشیا و خاشانی مخشیة
اخشیته ای کنت اشد خشیة منه وهذا المکان اخشی ای اهیب و اشد خوفا و قوله تعالی فخشینا ان یرهقهما طغیانا و کفرا قال الاخفش کرهنا تخشیة ترسانیدن
ویقال خش ذؤاله بالحبالة یعنی الذیب خشی علی فعیل خشک خشو خرمای تباه ریزه و خشت النخلة تخشو اذا حشفت یعنی خرمای ریزه تباه بار آورد
خصیته بالضم خایه خصی جماعت و بالکسر کذلک و قال ابو عبیدة لم اسمعها بالکسر و یقال خصیاه و لا یفرد قال ابو عمرو الخصیتان البیضتان و الخصیان
الجلدتان اللتان تحمیانها و تثنیتها خصیان بلا یا و کذلک الیته و الیان و بهاما دران خصاء بالکسر و المد خایه کشیدن **ع فاکه** خصی نعت منه خصیان جماعت
خصیته بالکسر کذلک مخصی موضع بریدن خصیه **خطوة** بالضم گام خطوات بالسکون و التحریک جمع القلة و خطی جمع الکثرة منه خطوة بالفتح گام
وگام زدن **ع فاضه** خطوات بالتحریک خطار بالکسر و المد جماعت و فی الدعاء یقال خطی عنه السوء ای دفع و امیط و خطوت و خطیت بمعنی و حظیته ای حمته علی ان
یحظو و تخطیته و تخطیت رقاب الناس ای تجاوزته **خطا** لحمه یخطو خطوا ای اکتنز و یقال لحمه خظا بظا ای مکتنز خظوان بالتحریک آگنده گوشت و رجل
خنظیان بکسرتین فاحش و خنظی به اذا ندد به و اسمعه المکروه **خفیت** الشیء خفیا پنهان کردم و آشکارا کردم و هو من الاضداد **ع فاضه** خفی برون
آوردن باران موش را از سوراخ **ع فاکه** یقال خفی المطر الفار من الفاقهن ای من حجرتهن اخفاء پوشیدن و پنهان داشتن خافی نعت و پری خافیة
ما یختفی فی البدن من الجن و یقال بخفیته ای لم و مس مونه خفیة کقوله سود حلیة و بهاماستدان خفاء بالفتح و المد پوشیدگی اثر و پنهان شدن **ع کافه**
شیء خفی ای خاف و یجمع علی خفایا و یقال ایضا برح الخفاء ای وضح الامر خفیة جاه ابن السکیت و کل رکیة کانت حفرت ثم ترکت حتی اندفنت ثم حفرت
و نثلوها فهی خفیة و یقال اذ احسن من المرأة خفیاها حسن سایرها یعنی صوتها و اثر وطیها فی الارض خوافی پرهای بال مرغ نزدیک بعل و آن دو پر تا دهناها
نوک دخت و هی فی منتها اهل الحجاز العواهن و یقال استخفیت منه ای تواریت و لا تقل اختفیت خفو ضعیف درخشیدن برق در ابر **ع فاضه** خفی کذلک
ع فاکه فان لمع قلیلا ثم سکن و لیس له اعتراض فهو الومیض و ان شق الغیم و استطال فی الجوالی وسط السماء من غیران یاخذ یمینا و شمالا فهو العقیقة و اختفیت
الشیء ای استخرجته مختفی نعت منه و کفن آبیخ اختفیة گورستنهاکه برهنکرده اب جامه پوشند خفار بالکسر و المد بکی قوله تعالی ان الساعة آتیة اکاد اخفیها بالضم
و الفتح و معنی الضم ازیل عنها خفاءها ای غطاءها و هو کقولهم اشکیته ای ازلته عما یشکوه خلو تهی شدن **ع فاضه** خلو خلاء بالفتح تنهائی ساختن
و فسوس داشتن حطها بالبار و گرد آمدن در خلوت با کسی حلته بالی قال الله تعالی و اذا خلوا الی شیاطینهم و یقال الی بمعنی مع کما قال عز و جل من
انصاری الی الله قوله تعالی و ان من امة الا خلا فیها نذیر ای مضی و ارسل و یقال انا منک خلاء ای برا و هذا الاثنی و لا یجمع لانه مصدر و انا منک خلی علی
فعیل ای بری و یثنی و یجمع و یؤنث و فی المثل خلاک ذم ای لحیاک خلاء بالفتح و المد ایضا آبدست جای و جای خالی خلیته ستور با کرده و ناقه که بر بچه دیگری مهر آرد
و شیر دهد و کنایه از طلاق یقال انت خلیة و کشتی بزرگ و خانه زنبور که در وی عسل نهد و یقال انا خلو من کذا ای خالی خلا بالفتح و القصر حرفی هی کلمة
یستثنی بها و تنصب ما بعدها علی انه فعل کما تقول جاؤنی خلا زیدا و تضمر فیها الفاعل کانک قلت خلا من جاءنی من زید و تجر ما بعدها بالحرفیة تقول جاؤنی القوم
خلا زید و هی عند البعض حرف جر بمنزلة حاشا و عند بعضهم مصدر مضاف و اما ما خلا فلا یکون فیما بعدها الا النصب لان خلا لا تکون بعد ما الاصلیة لما و هی
مع ما مصدر کانک قلت جاؤنی خلو زید ای خالین من زید و یقال افعل کذا و خلاک ذم ای عذرت و سقط عنک الذم خلاوة بالفتح بدر یطنی خلی بی ا
خلاوف خسجی خالی مهملی زن فرزند خانه قرنهای گذشته خلی بالقصر گیاه تر خلاة یکی و جاء فی المثل عبد و خلا فی یدیه ای انه مع عبودیته غنی ذو مال
نیعقوب یقال خلیت الخلی و اختلیته درودم گیاه تر را فالخلی الیبس درو وده شد **ع فاکه** مخلی بالکسر داس علف درو مخلاة ما یلو تو بره علفدان حلیت
در تبع خلیها ای خرزت لها الخلی و السیف یختلی ای یقطع مختلین و خالین گیاه درو دم گان اخلاء بسیار علف شدن زمین یقال اخلت الارض ای کثر خلاها و خالی شدن
یقال خلالک الشیء و خلی بمعنی و خالی کردن جوعالی یا فتن و خلوت کردن متعد و لازم و تهی شدن شکم از طعام استخلا خلوت جستن و خالیت الرجل تارکته

تحلیت نفر عنت غلیت عنه سبیله رها کردم فهو مخلی خخی سخن بیهوده گفتن **ع کافه** کلام خخ کلمه خفیفه واخخی علیه فی سقطه اذا فحش واخخی علیه الدهر اتی علیه واهلکه واخفیت علیه ای افسدت **خی** بی باران شدن **ع فاکه** یقال خوت النجوم تخوی خیا اذا امحلت وذلک اذا سقطت ولم تمطر فی نوئها واخوت مثله **خوار** بالفتح والمد خشک شدن بی باران شدن وبیفتادن **ع فاکه و کافه** ومنه قوله تعالی فتلک بیوتهم خاویة ای خالیة ویقال ساقطة کما قال الله تعالی فهی خاویة علی عروشها ای ساقطة علی سقوفها خوی تهی شدن شکم حامله برادن بجه تخویة نوعی از طعام تخویة ساختن این طعام و از زمین و اماندن شکم شتر چون خسپد ومرد چون سجده کند ومرغ چون پرها فرو هلد ومیل کردن ستاره بفرو شدن وغروب و زن خوی زمین نرم

فصل الدال والیاء ازشتران جائیکه چون چوب بر حلق وی سد ریش کند ومنه قیل للغراب ابن دایه و فریختن **ع فتحها** یقال ابیت للشیء اوای وداوت لغة فیه ونقیل الذئب ای للتغزل لیاخذه ای تحیا مثل بادوابن دایه زاغ دایات بالتحریک جماعت وجمع دائی لی مثل حنان و سنین **دبی** بالفتح والقصر الجراد قبل ان یطیر یعنی چون ملخ پیاده دباة یکی ارض مدبیة زمین ملخ خورده ارض مدبیة مدباة زمین ملخ ناک وادبی الرمث اذا اشبه یخرج من ورقه الدبی یعنی برگ شوره گیاه چندان شود که بملخ ماند گردد دباء بالضم والتشدید والمد کدو دباءة یکی ویقال جاء فلان بدبی دبی اذا جاء بمال کالدبی فی الکثرة یعنی چون ملخ **دجی** بالضم تاریکی دجو بضمتین تاریک شدن **ع فاضه** لیلة داجیة نعت منه ودجا اللیل وادجی وتدجی بمعنی دیاجی تاریکیها کانه جمع دیجاة قال الاصمعی دجا اللیل اذا هو البس کل شیء ولیس هو من الظلمة ومنه دجا الاسلام ای قوی والبس کل شیء دجیة بالضم کازه صیاد وتاریکی دجی جماعت ویقال انه لفی عیش داج کانه یراد به الخفض والدعة مداجاة مدارا کردن وداجیة داریة کانک ساترته العداوة والمداجاة ایضا المنع بین الشدة والرخاء **دحو** گستردن **ع فاضه** قوله تعالی والارض بعد ذلک دحیها ای بسطها ودحا المطر الحصی عن وجه الارض ویقال للاعب بالجوز ابعد المدی وادحه ای ارم الجوز ودست و یا انداز هموار کردن **ع فاضه** دحیة بالکسر نام مردی وهو الذی کان یاتی جبرئیل علیه السلام علی صورته وکان من اجمل الناس ودحیة دحیة بالفتح فیهما لغة ودحیة معادیین گمرهوانان مدحی النعامة جای بیضه نهادن وادحی النعامة جای جوزه بیرون افگندن و هو افعول **دد** بازی یقال ددا مثل عصا ودد مثل دم و ددن مثل حزن وقد ذکر فی النون **دری** بالفتح دریة بالفتح والکسر درایة بالکسر دانستن **ع فاکه** دریته ودریت به اعلمت ولا ادری اما علم ویقال بحذف الیاء لکثرة استعمالهم وقالوا لا ادر کما قالوا لم ابل ولم یک ولم ادر اراکا ما نیدن قوله ولا ادرکم به بفتح الراء مداراة بامکر نرمی کردن تدرت دریة علی فعیلة بالهمز وبغیر الهمز وهی دابة لیستتر بها الصائد فاذا امکنه رمی مدری مدراة سیخ وشاخ باریک که زنان بوی موسر راست کنند وتدرت المرأة ای عقصت شعرها وقولهم دراکا ما کانهم اعتقدوه بالغزو والغارة وتدراه بمعنی ای ختله تدسیة پوشانیدن واسما اخفاها وهو فی الاصل دسسها فابدل من احد السینین یاء **دعوة** بالفتح بطعام خواندن **ع فاضه** یقال کنا فی دعوة فلان ومدعاة فلان بالکسر بکسر خواندن دعوی نسب کردن یقال فلان دعی بین الدعوة والدعوی هذا کلام اکثر العرب وبعضهم یفتحون الدال فی النسب ویکسرونها فی الطعام وبسیر خوانده قوله تعالی وما جعل ادعیاءکم ابناءکم دعوی تمام ادعاء دعوی کردن بیجی و نسبت نام خویش گفتن در حرب شعار هم تداعت الحیطان للخراب ای تهادمت ادعیة بالکسر والتشدید مصیبة ادعیة چیستان گفتن دعاء بالضم والمد لدعیة جماعت خواندن دعوة واستدعیته بمعنی ودعوت الله له بالخیر وعلیه بالشر واصله دعاو لانه من دعوت الا ان الواو لما جاءت بعد الالف همزت ویقال للمرأة انت تدعین وانت تدعوین علی الاشمام العین الضمة وللجماعة انتن تدعون کما للرجال لان هذا تفعلن کما تقول تفعلن بلا اعلال وذاک تفعلون کما تقول تفعلون بالاعلال والداعیة اللبن ما یترک فی الضرع لیدعو ما بعده وفی الحدیث دع داعی اللبن وفیه ویقال ما بالدار دعوی بالضم ای احد ولا یستعمل الا مع الجحد ویقال فی بعض العرب دعونا انما عینا ای لا حببنا کما تقول لو بعثونا لا انبعثنا **دغوة** دغیة خوی بد یقال فلان ذو دغوات ودغیات ای اخلاق ردیة دغة لقب امرأة یقال احمق من دغة واصلها دغو دعی والهاء عوض **دفو** خسته بکشتن **ع فاضه** دفوت الجریح ودافیته وادفیته وفی الحدیث علیه السلام اتی باسیر فقال للقوم منهم اذهبوا به فادفوه یرید فادفئوه من البرد یعنی گرم کردن ع هیوانه فقتلوه فوداه رسول الله علیه السلام یعنی دیت داد اورا رسول صلعم

دفا بالقصر خميدن عع كافه ادفى كوزو علٌ ادفى هو الذي طال قرنه جدا وذهب قبل اذنيه يعني دراز شده شاخهاي وي وسوي گوشها خميده وعنز
دفوا وطائر ادفى طويل الجناح و قواد عقاب بسبب بعوج منقارها و درخت بزرگ تدافى دريافتن و كشاده رفتن شتر و فواد شتر نيكو دراز گردن تدافى تفصيل بالكسر دفى
دفى اذا اكثر من شرب اللبن حتى لتشمم يعني چندان خوردن تا گوار و گرددش فهو دقى وبقية مونث قيل قوانى و قوى دلوم لاة مثله دلا بالفتح دلا بالكسر جماعت دلى كذلك
اصل جمع قلة منه قلبت الواو ياء لوقوعها طرفا بعد ضمة و يكي از بروج و داغ شتر و سختي يقال جاء بالدلوا بالداهية دالية اي دولاب دلو بركشيدن دلو از چاه
عع فاضة يقال دلوت الدلو بجاه فرو رها كردن آن را دلاء مثله و نرم راندن ستور را و نرمي كردن با كسي يقال منه دلوته ودالية اداريه و شفيع گرفتن كسي
را يقال دلوت بفلان على فلان اي استشفعت اليك ادلى بولى اي احتج وهو افعوعل يقال دلاه بغرور اي اوقعه قوله تعالى فدلاهما بغرور وتدلى من الشجرة وقوله تعالى
ثم دنا فتدلى اي تدلل كقوله تعالى ثم ذهب الى اهله يتمطى اي يتمطط و ادلى بحجته اي احتج بها و هو يدلى برحمه اي يمت بها و ادلى بماله الى الحاكم دفعه اليه ومنه
قوله تعالى وتدلوا بها الى الحكام يعني الرشوة دم خون و الدمة اخص من الدم كما قالوا بياض و بياضة واصله دمو بالتحريك انما قالوا دمي يدمي للكسرة التي قبل
الياء كما قالوا رضى يرضى وهو من الرضوان وقال سيبويه اصله دمى بسكون الميم لانه يجمع على دماء ودمى مثل ظبي وظباء وظبي وظبى لو كان مثل قفا وعصا لما
جمع على ذلك وقال المبرد اصله فعل بالتحريك وان جاء جمعه مخالفا لنظائره والذاهب منه الياء والدليل عليها قولهم في التثنية دميان الا ترى ان الشاعر لما
اضطر اخرجه على اصله فقال شعر فلسنا على الاعقاب تدمى كلومنا ✲ ولكن على اقدامنا يقطر الدما ✲ فاخرجه على الاصل و تصغيره دمي والنسبة اليه
دمي و دموي و المصدر منه ايضا دمي عع كافه دمي كذلك يقال دمي الشيء فهو دم على فعل فمصدره متحرك بالاتفاق وانما اختلفوا في الاسم منه بالضم
جماعت دمي جماعة بيا نيد ما نامه دمى يقال كانهما اسمان جعلا واحدا دمى تبري كه بروي خون خشك شده باشد و سهپا نيك سرخ وهر چه بغايت سرخ
باشد مستدمي اكنه برفق و مدارا از غنيمه حق خود بگيرد خون آرنده از بيني خود را تدمية خون آوردن و خون آلوده كردن دامية شجه كه خون پيدا آيد
از وي و نزد و دم الاخوين نوعي از دويه دنو نزديك آمدن صلة بمن عع فاضة ذو اسعد منه دنيا اين جهان نزديك مونث ادنى از دنو بمعنى اقرب
نزديك في جماعت مثل كبرى وكبر دنياوي و دنيوي و دينى منسوب بوى ادنت الناقة نزديك شد نتاج وي و دانيت بين الامرين اقاربت بينهما دناوة
اي قرابة دني نزديك بالهمز و بالهمز ناكس و فرومايه و بقية ادنى دني و ادنى دني اي امل شيء يريد في فلان في الامور ايتبع خسيسها و صاغرها و في
الحديث اذا اكلتم فدنوا اي كلوا مما يليكم مدني مرد ضعيف تدنى اي دنا قليلا قليلا و تدانوا اي دنا بعضهم من بعض دنا موضعي ادنيان دو موضع
يقال هو ابن عمي دنيا بالكسر و بالضم اذا ضممت لم تجر الاجراء وفي الكسر جاز الاجراء والسكون اذا اضفت العم الى معرفة لم يجز الخفض في نحو دني كقولك
هو ابن عمه دنيا و دنية لان دنيا نكرة لا يكون نعتا لمعرفة دواء داروي دارو و داروي فربهي زن و لاغري و باريكي اسپ و آن شير است كه ميدهند اسپ را
را كه ميخورد و باريك مي شود نه لاغر دوية جماعت و بالكسر لغة فيه يعني دواء و يقال بالكسر هو مصدر مثل مداواة و دواء رجل دوا و امرأة دوية اي فاسد الجوف
من داء و رجل و امرأة دوي يستوى فيه المذكر والمونث و رجل دوي بالفتح اي احمق و يقال تركت فلانا دوي اي ما ارى به حيوة ارض دوية دوانك
دوي بالقصر بيماري عع كافه دوي المرض و دو صدره اضغن و ادواه امرضه و داواه عالجه و يقال هو يداوي و يداوي اي يمرض و يعالج
و تداوي به اي تعالج به و دوى الشيء اي عولج ولا يدغم فرقا بين فوعل و فعل دواية بالضم والكسر سر شير و جبرات و شور با تدوية سر شير جبرات عو
شير او دواء خوردن سر شير دوي الريح و زش و آواز باد و كذلك دوي النحل و دوي الفحل اذا كان لهديره دوي مددي سر شير خورنده و ابر
باز عدو دوي الكلب في الارض اذا دار و تحول كما دوم الطير في السماء اذا دار في طيرانه و يقال التدويم في الهواء والتدوية في الارض فعيل بما
نعاس بمعنى و منه اشتقت دوامة الصبي و ذلك لا يكون الا في الارض داوة بالفتح تم دوي جماعت مثل نواة و نوى و دوي على فعول جمع الجمع و بيان
دوي دوية كذلك لانها مفازة مثلها فنسبت اليها و هو كقولهم قعسر و قعسري و دهر و دهري و دوار و دواري و ربما قالوا داوية قلبوا الواو الاولى الساكنة الفا
لانفتاح ما قبلها و لا يقاس عليه و ايضا جاء و يقال ماء بها دوي اي احد داهية كار سخت و دشوار و سختي دواهي جماعت و يقال دهية ادهى اضا داهية هو داهية مبالغة توكيد لها

ذہنی بالسکون زیرکی و کاردانی رجل ذاہنیۃ بین الذہنی والذہار بالمد و ہمزہ منقلبۃ من الیاء و تہاد مباد نمی یقال باد باکسی ای مهلک عع
فاضہ فصل الذال و او ذاو برانند دستور عع بفتحتها و فاضہ و پژمرده شدن تره و بیان بالضم و الکسر مد مقبلہ ذرا پناه و پوشش یقال
انا فی ذراک ای فی کنفک و سترک و آنچه بر باد شود و سرشک ریخته از چشم ذری بالضم بالای هر چیز و بالای کوهان و کوه ذروه بالضم و الکسر مثله تذری بر این
سر بالای کوه و کوهان و زن از بهتران قبیله خویشتن و یقال ذرا الشی ای سقط و ذروته ای طیرته و ذهبته ذاریات بادها ذرو شتاب رفتن عع فاضہ
یقال مر فلان یذرو ذروا ای مر مرا سریعا و ذروت من القول ای طرف منه و لم تکامل و برداشتن باد کاه را و خاک را و بباد کردن خرمن را ذری مثله عع
فاکہ یقال ذرت الریح التراب و غیره تذروه و تذریہ ذروا و ذریا ای نسفته و منه قولهم ذری الناس الحنطة اذرا افکندن تخم و اندرین شک ریختن چشم
و یقال طعنه فاذراه عن ظهره ای القاه استذرا در کنش خواه شدن میش و بز و بسایه درخت شدن و پناه گرفتن بکری صلته بالیاء تذریۃ بباد کردن
خرمن و ستودن حسب خود را و برداشتن خود را و بر باد کردن خاک کالتذراء الطلب زرد و ذر بر کردن گوسپند را و بهند آن می ملدن پاره از پشم بز گوسپند
بجهت نشان مذری بالکسر سکو ذره بالضم و تخفیف الرزن و صله ذروا و ذریا و الیاء عوض عن الواو و کرانه سرین لا واحد لها و موهذی بما قبل و سرهای
کمان انجا که زه بر وی نشیند و جاء فلان ینفض مذرویه اذا جاء باغیا یتهدد ذکار بالمد تیزی خاطر یقال منه ذکی الرجل فهو ذکی عع کافه و کم
هو زیفر کا یقال بعثت الدابة الذکاء ذکا بالضم غیر منصرف آفتاب معرفه لا یدخلها الالف و اللام یقال هذه ذکاء طالعة ابن ذکار صبح تذکیه کلو بریدن
گوسپند را و بر افروختن و تیز کردن آتش و سال بر آمدن مردم مذاکی ستورانی از میانه سال برگذشته مذکی یکی فی المثل جری المذکیات غلاء ذکا بالفتح تیز شدن آتش عع
فاضه اذکا استعد منه دیدن یا برگماشتن یقال اذکیت علیه العیون ذکوان قبیله ذکیه بالفتح و بالضم آنچه آتش را بوی تیز شود از فرزینه اذکیلا بیان فیتن
ذمار بالمیم بالمشیا قی ج در ذبوح یقال اضب اطول شی ذماء اچند دن مذبوح عع کافه و بالکسر الضیاء لغة فیه ذمیا شتافتن عع فاکه و نا خوش
کردن بوی کسی یقال ذمتنی ریح کذا ای آذتنی و استذمیت ما عند فلان ای تتبعته و خذته و یقال خذ من فلان ما ذمت لک ای ما ارتفع لک و ذمی بالضم
زبر مردان عع فاکه و بالکسر الضیاء لغة فیه ذاوی نعت منه راه و ذراه المجراء ای ذبله فصل الراء رویة دیدن بچشم متعدی الی مفعول و دانستن متعدی بدو مفعول
یقال راه ای ابصره و راه عالما ای علمه و راه مثل رعه کذلک ای بدیل و بینائی دل آرار و آراء جماعت و دلی علی مثل اضیا مثل ضان ضئین یقال به رئی من الجن
ای مس و یقال را فی الفقه رایا و قد ترکوا الهمزة فی مستقبله للکثرة فی کلامهم و ربما احتاجوا الیها فهمزوه الضیاء و ربما جاء ضیه بلا همز الضیاء یقال بر ریت
و بل سمعت و فی ارایت و ارایتک ایت و ارایتک و الامر من الاصل ار و من الحذف ر و یقال رایته الشی فراه و صله ارایته و راباه و هو افتعل من الرای و التدبیر
و ارایت … اذ اعلم شعرها فهو مری مرتبه ریا بالکسر و المد خویشتن را بنیکی بخلق نمودن یقال فعل ذلک ریاء و سمعة و هو مراء ای دیم مراءون و قوم ریاء
و هو تهم رباره ای یقابل بعضهم بعضا تراءی الجمعان ای رای بعضهم بعضا و تراای ای نیظر الی وجهه فی المراة و السیف و ترابی له من الجن شی و یقال فلان
یستقری من ایرا کما یقول یستحمق و یستعقل و یقال بعین ما ارینک ای اعمل کانی انظر الیک رئه بالکسر شش و الهاء عوض من الیاء ریات رئین جماعت
و ریه ای اصبت … ترتیه اندک زردی و تیرگی که حائض بعد از غسل بیند و قوله تعالی هم احسن اثاثا و ریا اذا قری بالهمز فهو من حسن المنظر من الرویة
و هو ما رایته العین من حال حسنة و کسوة ظاهرة و من لم یهمز فاما ان یکون علی تخفیف الهمزة و یکون من رویت الوانهم و جلودهم ریا ای امتلت
و حسنت و تقول فی خطاب المونث منه انت ترین و فی جمعها انتن ترین سواء الا ان النون التی فی الواحدة علامة الرفع و التی
فی الجمع للجماعة فلم تسقط کما و تقول انت ترینی و ان شئت قلت ترینی بتشدید النون کما یقال تضربینی سامرا ممدودا و مقصورا
شهریست بنا کرده معتصم و فیها لغات یقال سر من رای و سر من رای و ساء من رای مراة بالکسر آینه مرای مرایا جماعت
مراة علی مفعلة بالفتح دیدار خوب و امراة حسنة المراة و المرای خوب دیدار و فی المثل تخبر عن مجهوله مراته ای ظاهر خالیه یخبرک عما غاب
عنک ای ظاهره یدل علی باطنه ترئیه آینه پیش کسی داشتن روآر بالضم نیکوئی و خوبی دیدار رویا علی فعلی خواب که دیده شود بلا تنوین

بلا تنوین مردی بالتنوین مثل عمی عما ست ملان منی برای و سمع ای بحیث اراه اسمع ربو فزونی و فزونی شدن و بر امدن بر بلندی و تا سه اما فتادن
و دم بالفرس ای غذه الربو للفعه و بنیی نامه ع ف ا ضه رابیه بلندی و نشیبه ربوة ثلث لغات بها و مثله قوله تعالی فاخذهم اخذة رابیة ای ایدة
و ربوت فی بنی فلان و ربیت ای نشأت فیهم و یقال اربیت اذا اخذت اکثر مما اعطیت منه الربوا بالکسر و القصر و آن زیادتی گرفتن است در وام
و بیع قوله تعالی و احل الله البیع و حرم الربوا ربوان ربیان تثنیة و قدار بی الرجل ربیه لغة فی اربی و نوعی از حشرات ربیل جماعت و فی الحدیث فی صلح
اهل نجران لیس علیهم ربیه و لادم قال الفراء ربیه بالضم و التخفیف سماع من العرب و القیاس ربوة بالواو و کذا حبیه من الاحتبار و معنی الحدیث انهم
اسقط عنهم کل دم کانوا یطلبون به و کل ربوا کان علیهم الا رؤس اموالهم فانهم یردونها تربیه پروردن ربیبه تربیه لمثلی ای غذوته هذا لکل ما ینمی
کالولد و الزرع و نحوه زنجبیل مربی و مرتب ای معمول بالرب و یقال له علی ربابة الفتح و الکسر ای طول ربیه بالضم و التشدید بن زان و اصله اربوة فاستثقلوا
التشدید علی و او دو هما ربیتان و یقال جاء فلان فی اربیه قومه ای فی اهل بیته و عشرته من بنی الاعمام و نحوهم و لا تکون الاربیه من غیرهم ابربیان
بالکسر و التخفیف نوعی از ماهی رتوة گام زدن ع ف ا ضه و فی الحدیث فی معاذ انه یتقدم العلما یوم القیامة برتوة ای بخطوة و یقال
هو رتیه سست کردن و سخت کردن و هو من الاضداد و فی الحدیث ان الحریرة ترتو فواد المریض ای تشده و تقویه و ان نوعی از طلبه و طعام بیمار است
و کشیدن چیزی برچیزی و آبهار بشارت کردن رثیة درد زانو و مفاصل رثیات جمع مرثیه بر مرده ستایش گفتن و گریستن ع ف اکه یقال رثیته
و رثوته ایضا و رثی له ای رق له و بالهمزة الطیّیء فیقال رثأت المیت و رثأت بالجیم و حلأت السویق تحلئة و انما هو من الحلاوة و امراة رثاءة و رثایة
و نحوها مانیین یهموزان لها راوا اذا وقعت بعد الالف لسانه همزت و کذلک یقول فی سقاء و سقایة و ما اشبهها و رثیت عنه حدیثا اذا ذکرته عنه
و الرثاثیة مثل الروی روایة رجو رجا بالمد امید داشتن و ترسیدن ع ف ا ضه قوله تعالی ما لکم لا ترجون لله وقارا ای لا تخافون عظمة الله
رجاوة کذلک ما اتیتک الا رجاوة الخیر و ارجیت الامر اخرته بهمز و لا و قری قوله تعالی و آخرون مرجون لامر الله بالهمز و بلا همز ترجیة ترجی ارتجاء امید
داشتن رجیه امید داشته یقال مالی فی فلان رجیة ای ما ارجوه رجا بالفتح و القصر کرانه چاه و کل ناحیة رجا و منه ارجیت البئر ارجوان دو کرانه و یقال رمی
به الرجوان ای طرح فی المهالک آرجا کرانها قوله تعالی و الملک علی ارجائها و ارجت الناقة اذا دنا نتاجها یهمز و لا ارجوان رنگی است سخت سرخ و در معنی
که شگوفه آن سرخ است معرب ارغوان ارجوانی منسوب بو رحی بالقصر سنگ آسیا و بهاء رحیان دهی و مونث و یقال ثلث ارح و ارحاء کثیرة فی الجمع
و کل من مد قال رحاء و رحاان و ارحیة مثل عطاء و عطاآن و اعطیة و زمین بلند گرد و دندان و بزرگ قوم و سینه شتر و نام جای و شتران که به
آنبوهی که برگردند و القبیلة التی تستقل بنفسها و تستغنی عن غیرها و رحی الحرب حومتها و رحی السحاب مستدارها و رحیت الرحی و رحوتها اذا ادرتها و رحت
الحیة ترحو و ترحت اذا استدارت رخو بالفتح و الکسر سست رخو الکسر بهم سستی رخوة بالکسر رخاء بالفتح و المد رخاوة بالفتح سست شدن
ع ک ا فه و بضمها ایضا فرس رخوة سهلة مسترسلة ارخاء پرده فرو گذاشتن یقال ارخیت الستر و غیره اذا ارسلته و ارخت الناقة اذا استرخی
صلاها استرخاء سست شدن و فرو هشتن هر چیز یقال استرخی اللحم یعنی فرو هشت و سست شد گوشت و یقال نده ارخیته هر چه فرو انداخته شود چون پرده و
مانند آن تراخی درنگ کردن ارخاء ایضا نوعی از دویدن اسب و منه فرس مرخاء و خیل مراخ و اتان مرخاء کثیرة الارخاء رجل رخی البال ای واسع الحال رخا
بالضم باد نرم قوله تعالی فسخرنا له الریح تجری بامره رخاء ای حیث اصاب رخاء ردی ردیان نوعی از دویدن اسب خورد فرو شدن سال یقال منه ردیت
علی الخمسین ای زدت و اردیت مثله و کوفتن و شکستن چیزی را ع ف اکه مردی بالکسر سنگ ضخیم یقال للشجاع انه لمردی الحرب مرادی که
و کذلک المرداه و فی المثل کل ضب عنده مرداته و تشبیه بها الناقة فی الصلابة فیقال ناقة مرداة و ردات صخرة ردی جماعت مردی بالضم و التشدید
خلد چوب کشتی بان مرادی جماعت مردی ایضا سنگ انداختن و بپای برجستن کودک و افتادن در چاه و فرو افتادن از کوه ع ف اکه تردی مثله یقال
ردی فی البئر و تردی اذا سقط فی بئر او تهور من جبل و رفتن یقال ما ادری این ردی ای این ذهب بالکسر و المد گوشش ردا ردا آن تثنیة و کل اسم ممدود

فلا یخلو اما ان تکون همزة اصلیة فترکت فی التثنیة علی حالها وما قلبت یقال جراءان وخطاءان او للتانیث فقلبت فی التثنیة واوا لا غیر یقال صحراوان
وسوداوان واما ان تکون منقلبة من واو او یاء مثل کساء ورداء او ملحقة مثل علباء وحرباء ملحقة بسرداح وشملال ففیها وجهان قلبت واوا مثل التانیث
ویقال کساوان ورداوان وعلباوان وحرباوان او ترکت علی حالها مهموزة ویقال کساءان ورداءان وعلباءان مثل الاصلیة وهو اجود ترد
ردا بر افگندن ارتداء مثله ردیة بالکسر منه کالرکبة والجلسة یقال منه هو حسن الردیة وردیته تردیة وراءدیت عن القوم مراداة اذا رامیت بالحجارة
وراءدیت فلانا ای راودته وهو مقلوب راداه ایضا بمعنی داراه ردی بالقصر هلاکی وهلاک شدن **ع کافه** ارداء متعد فیه رجل ردای هالک
امراة ردیة **رذیة** ناقه لاغر شده از رفتن وناقة فروماند براه رذایا جماعت رذی مذکر منه ارذاء ترزام ولاغر کردن وانداختن براه والمردی المنبوذ رزا بنا
گرفتن بکسی یقال رزیت ظهری الی فلان ای التجأت الیه رسو ورسو بالضم والفتح مشدد واو مخففا ایستادن برجای واستوار شدن **ع فاضه** برجا ماندن
پای ورخت برجای ایستادن کشتی در بحر یقال رست قدامهم فی الحرب ای ثبت وجبال راسیات وقوله تعالی بسم الله مجریها ومرسیها وقدمر فی فصل الجیم واصلاح
کردن میان وکسی وسخن گفتن بچیزی از کسی رسوة نوعی از شبه مهره که در رشته درکشند مرساة بالکسر لنگر کشتی وفی الفقت السحابة مراسیها ای دامت
من الجبال کوهها محکم واحدها راسیة ویقال رسا الفحل بالشول وذلک اذا اقعا علیها ویقال الترة رسیانة بکسر النون نوعی از خرما رشا بالکسر المدرس
رشیة جماعت رشوة بالضم والکسر پاره رشی جماعت رشو پاره دادن **ع فاضه** ترشاء پاره گرفتن استرشاء پاره خواستن بر حکم وشیر جستن کره از مادر
ارشاء رشوت دادن ورسن فرو نوبستن ویقال ترشیت الرجل نرمی کردن بابی رشیة ای ظاهرة وارشی الحنظل اذا امتدت اغصانه شبه بالارشیة رشا ء
ستارگان خرد در برج حوت وهی من المنازل **رضوان** بالکسر والضم خوشنودی مرضاة کذلک وپسندیدن **ع کافه** رضی بالکسر مصدر محض یقال رضیت عنه
واصله رضوت ویقال رضیت الشیء وارتضیته فهو مرضی ومرضو علی الاصل والاسم الرضاء بالمد وعن الکسائی رضوان وحموان فی تثنیة الرضا والحمی والوجه رضیان
ورضیان وجمیع ذلک من الواو وعیشة راضیة ای مرضیة لانه یقال رضیت معیشته علی ما لم یسم فاعله ولا یقال رضیت بالفتح ویقال رضیت به صاحبا ورضیت
علیه فی معنی رضیت به وعنه ایضا ارضاء ترضیة خشنود کردن تسنیة اذا ارضیته بعد جهد واسترضیته فارضانی وراضانی فلان فرضوته ارضوه
بالضم اذا غلبته فیه رضوی کوهی بمدینه رضوی منسوب بوی **ارطی** درختی از درختان ریگ رطاة یکی وهو فعل من وجه وفعلی من وجه لانه یقال ادیم
ما روط ای مدبوغ بورقه وادیم مرطی ایضا ولحوق تاء التانیث فی واحدها یدل علی ان الالف لیست للتانیث وانما هی للالحاق او بنی الاسم علیها
وارطت الارض اذا انبتت الارطی راطیة موضعی اراة بالضم کذلک رعی بالکسر علف گیاه ارعاء جماعت رعی بالفتح چریدن وچرانیدن چشم داشتن
ع بفتحهما یقال منه ارعی النجوم ورعی البعیر الکلاء وارتعی ورعت الابل ارعاها رعیا مرعی گیاه وچراگاه وچریدن وفی المثل مرعی ولا کالسعدان راعی
چرانیده ونگاه دارنده ولقب مردی رعاة ورعیان ورعاء بالکسر والمد جماعت مثل قاض وقضاة وشاب وشبان وجائع وجیاع وقوله تعالی حتی یصدر
الرعاء ورعاء ایرعی علی ابیه ای یرعی غنمه ویقال رجل ترعیة بکسر التاء وضمها والیاء مشددة فیهما الذی یجید رعیة الابل ترعایة بالکسر مثله رعاوی بالضم و
الفتح شتران گرد آگرد قوم چرا کننده مراعاة چشم داشتن ونگریستن ونگاه داشتن حق کسی وباهم چرا کردن ستور وگوش داشتن بکسی ومنه قوله تعالی لا تقولوا راعنا
قال الاخفش یقرأ راعنا بالتنوین علی اعمال القول فیه کانه قال لا تقولوا هجرا وهو من الرعونة استرعاء نگاه داشتن خواستن وفی المثل من استرعی الذئب فقد
ظلم رعایة بالکسر پاسبانی وپاس رعیت داشتن امیر وحرمت کسی نگاه داشتن یقال رعیت علیه حرمته ای چی والی رعیة عامه مردم ویقال البیس المرعی
کالراعی رعوة بالفتح والکسر باز ایستادن از بدی **ع فاضه** ارعواء مثله یقال فلان حسن الرعوة وقد ارعوی عن القبیح رعیا بالضم والقصر وارعیه
بالفتح الاسم منه مثل البقیا والبقوی ارعاء بخشودن بر کسی یقال ارعیت علیه اذا ترحمته ویقال منه ارعی الله الماشیة ای انبت لها ما ترعاه ارعیته
سمعی ای اصغیت الیه رغاء بالضم والمد بانگ کردن شتر **ع فاضه** وفی المثل کفی برغائها منادیا ترغیة کفک برآوردن شیر ومنه قولهم
کلام مرغ اذا لم یفصح عن معناه ویقال ایضا اسمعت الهم ترغی وتنشف ای لها نشافة ورغوة رغوة ثلث لغات کفک وسر شیر رغی جماعت

وکذلک غایة اللبن و رغاوة بالضم مع السام الملی تعکس الضیا مرغاة بالکسر کفک گیر ارتغا بر سر شیر خوردن و فی المثل یسر حسوا فی ارتغا یضرب لمن یظهر امرا و یرید غیره ناقة رغو علی فعول ای کثیرة الرغا ای الصوت دارغیته ای حملته علی الرغا رو تراغوا ای رغی کل واحد منها و جدنها و ماله ثاغیة و لا راغیة ای شاة و لا ناقة و قد مر نهار و آتیته فما اثغی و لا ارغی ای لم یعط شاة و لا ناقة **رفوت** الثوب رفوه بالتلیین و الهمزة و رفوت الرجل ای سکنته من الرعب فاد مار زدا سقار بالکسر و المد کف شیر گرفتن و بر جفسان شین و سازوار و منه بالرفا و البنین عا للمتزوج ترفیة این دعا گفتن **رقی** بر آمدن بر نردبان **عع کا** یقال رقیت فی السلم رقیا و رقیا الذی ارتقا مثله مرقاة بالفتح پایه نردبان و بالکسر آله یصعد بها و من فتح قال هذا موضع یفعل فیه و رقی علیه کلاما ترقیة ای رفع و ترقی فی العلم رقی فیه درجة درجة رقوة ریگ توده گرد و یقال ارق علی ظلعک ای امش و اصعد بقدر ما تطیق رقیة بالضم افسون و فی رحا جت تقول منه استرقیته فرقانی رقیة فهو راق و رقیة نام زنی قیس الرقیات نام مردی منسوب بزنانی که برین نام بوده اند و هو عبد الله بن قیس الرقیات رقی بالضم و کسر الثانی موضع رکیة چاه رت رکایا جماعت رکوة کوزه آب خوردنی و مشک آب رکاء رکوات جماعت و فی المثل صار القوس رکوة یضرب فی الادبار و انقلاب الامور رکاء بالکسر و المد موضعی کو حوض بزرگ و جو بوز کو چک رکو بار بر افسردن بر ستور و بصلاح آوردن و استوار کردن خلل و باقی روز ماشیدن یقال منه رکوة بقیة یومی ای اقمت و لکه بر نهادن یقال رکوت علی فلان الذنب ار کا ر پناه گرفتن یقال ارکیت الیه تاخیر کردن و مهلت دادن یقال منه ارکنی الی کذا و ساخته و آماده کردن کار و گناه بر کسی نهادن و یقال ان نام ترکت علی کذا ای تعول ام مالی من تکل الا علیک اسعول **رمی** انداختن **عغ فاکه** یقال رمیت الشیء من یدی فارتمی و تیر انداختن بالکسر کذلک قال ابن السکیت یقال رمیت عن القوس و رمیت علیها و لا یقال رمیت بها و فرود آمدن یقال رمیت علی الخمسین او رمیت و دشنام دادن بفاحشه قوله تعالی و الذین یرمون المحصنات و الرمی السقی و هی السحابة العظیمة القطر الشدید الوقع من سحائب الحمیم و الخریف و الجمع ارمیة و اسقیة و یقال خرجت اترمی اذا خرجت ترمی فی الاغراض و فی اصول الشجر و خرجت ترتمی ذو ارمیت تقنص و یقال للمرأة ترمین فی الخطاب للوحدة و الجمع سواء اد میته مراماة و رما و ارتمینا و ترامینا و کانت بینهم رمیا ثم صار و الی الحجیزی قال ابو عبیدة رمی الله لک ای نصرک و صنع لک رمار بالفتح و المد ربوا و افزود فی و ارمی فلان ای ازی قال عمر رضی الله عنه لا تشتروا الذهب بالفضة الا یدا بید ها و ها انی اخاف علیکم الرما و الرما انداختن ارمیت الحجر من یدی القیت و یقال سا به فارمی علیه ای زاد و ترامی الجرح الی الفساد و یقال طعنه فارماه عن فرسه ای القاه عن ظهر دابته و یقال اذ راه رمیة شکار به تیر افکندن یقال بئس الرمیة الارنب مرماة بالکسر پیکان گرد و پایچه ستور و فی الحدیث لو ان احدکم دعی الی مرماتین لاجاب و هو لا یجیب الصلوة **رنو** پیوسته نگریستن **عع فا** ضمه ارنار منعدی منه یقال ارنانی حسن ما رایت کاس رنوناة علی فعللة ای دائمة ساکنة و یقال فلان رنو فلانة علی فعول بالفتح ای دائم النظر علیها و حل رنا ای کذلک رنار بالضم و المد آواز رنا بالفتح و القصر چیزی که در وی نگرند و تو لیم یا ابن ترنی کنایة عن اللئیم **اروية** بالضم و التشدید بز کوهی ماده و نام زنی اراوی جماعت و اسد علی افعل کذلک و ذا بعیر قیاس ا روی ایضا نام زنی ریان سیراب ریا مونث و لم یبدل من الیاء و او لانها صفة و انما یبدلون الیاء فی فعلی اذا کانت اسما و الیاء موضع اللام کقولک شروی من شرب و تقوی من تقیته و ان کانت صفة ترکوها علی اصلها یقال امرأة خزیا و ریا و لو کانت ریا اسما لکانت روا لانک کنت تبدل الیاء واوا موضع اللام و تترک الواو التی هی عین فعلی علی الاصل ریا بوی خوش و یقال ریا ریح طیبة من نفحة ریحان او غیره ریان ایضا نام کوهی **روية** حاجت و اندیشه در کار رها سنی دام رواء بالکسر و المد رسن باره که بدان بار بر شتر بندد اروة جماعت یقال منه رویته یعلی الرجل ای بستم ر و ته علی البعیر و رویت علی اهلی و لاهلی اذا اتیتهم الماء و یقال من این ریتکم بالفتح ای من این ترتوون الماء ریی بالفتح و الکسر و التخفیف سیراب شدن **عع کافه** رویته و ار تویت و ترویت بمعنی روایة بالکسر باز گفتن سخن و شعر از کسی **عع فاکه** فهو راو فی الماء و الشعر من قوم رواة و رویت القوم ابتدیتهم ریا اذ استقیت لهم الماء تروی بر دو ایت شعر داشتن کسی را و سیراب گردانیدن ارواء کذلک و روز هشتم از ماه ذی الحجة و اندیشه کردن در کار راویة علم روایة شتر ابکش و توشه دان عند العامة علی الاستعارة ما رواها بالفتح و التشدید ای ما اکثر روایته

بالکسر و القصر روا ر بالضم و المد دیدار و رجل راویة للشعر الهاء للمبالغة و قوم رواة من الماء بالکسر و المد مین ریه بالکسر بسیار آب روی حرف قافیه شعر و ار بزرگ
سخت با رنده و یقال شربت شربا رویا و ارتوی الحبل ای غلظت قواه و ارتوت مفاصل الرجل اعتدلت و غلظت رهو میان هر دو پای گشاده رفتن و نرم رفتن
ع فاضه و منه قوله تعالی واترک البحر رهوا ای ساکنا علی هینته و زن فراخ فرج و نوعی از مرغان و یقال هو الکرکی رهو رهوة جای بلند و پست و هو من الاضداد
و آب راه میان محله و فی الحدیث انه علیه السلام قضی ان لا شفعة فی فناء و لا طریق و لا منقبة و لا رکح و لا رهو رهاء جماعت و ارهیت لهم الطعام و الشراب
اذا ادمته لهم مثل ارهنت و هو طعام راهن و راه ای دائم دارة علی نفسک ای ارفق بها عیش راه ای ساکن کرانه و رها البحر ای سکن رها زمین فراخ
و رهاء بالضم و الفتح حیی از مذحج و رهاوی منسوب الیه **فصل الزاء** زبی بارکردن ع فاکه از وبا مثله یقال زبیت الشیء و ازدبیته
ای حملته زبیه بالضم پشته زبی جماعت و فی المثل قد بلغ السیل الزبی و مغاکی جهت صید شیر ودده یقال تزببت زبیة ازبی شتاب زدگی و نشاط و سبکی
علی الفعول و رفتار مختلف و شر و کار بزرگ ازابی جماعت تزجیه به نرمی راندن کار یقال کیف تزجی الایام ای کیف تدفعها رجل مزجی ای فرجح
و تزجیت بکذا اکتفیت به ازجاء راندن مزجی چیزی اندک مزجاة مونث منه قوله تعالی و جئنا ببضاعة مزجاة ای قلیلة و الریح تزجی السحاب و البقرة تزجی
ولدها ای تسوقه زجاء بالفتح و المد بآسانی گردآمدن خراج و روانی کار یقال فلان ازجی بهذا الامر من فلان ای اشد نفاذا فیه منه و یقال عطاء رجل
یزجو اخیر من کثیر لا یزجو و یقال ضحک حتی زجا ای انقطع ضحکه زدو گوز باختن کودکان و انداختن آن در مغاک ع فاضه مزداة بالکسر مغاکی که اختن
و آن را خانج گویند یقال ابعد المدی و ازده و یقال ابعد المدی فی سدوه و هو مد الید نحو الشیء زرایة بالکسر خشم و عتاب کردن و عیب کردن ع
فاکه یقال منه زریت علیه و تزریت علیه مثله و قال ابو عمرو الزاری علی الانسان الذی لا یعده شیئا و ینکر علیه فعله ازراء خوارمندی نمودن و تقصیر
کردن یقال ازریت به اذا قصرت به و ازدریته ای حقرته زفیان سخت وزیدن باد و زفته الریح ای طردته و نام مردی شاعر ناقة زفیان سریعة و قوس
زفیان سریعة الارسال للسهم زفی بال برداشتن شترمرغ و برداشتن سراب چیزی را در هوا زقو و زقی بانگ کردن ع فاضه و که زقاء بالمد و بالضم
صوت و کل صائح زاق زقیة بالفتح ای صیحة یقال فی المثل و هو اثقل من الزواقی و هی الدیوک لانهم کانوا یسمرون فاذا صاحت الدیک تفرقوا زکوة تمام تزکیة
زکوة دادن از مال و پاکیزه کردن و ستودن خود را و زکوة از کسی گرفتن قوله تعالی و تزکیهم بها ای تطهرهم زکا بالقصر شفع یقال خسا او زکا یعنی طاق و جفت
زکاء بالفتح و المد گوالیدن ع فاضه و لائق آمدن و منعم کردن زکو کذلک یقال هذا الامر لا یزکو بفلان ای لا یلیق به ازکاء گوالیدن غلام زکی و زاک
و المصدر منه زکو بضمتین و تزکی تصدق زنا مقصور عند اهل الحجاز ممدود عند اهل نجد بازن حرام جمع آمدن ع فاکه زنوی نسبت از مقصور زنائی از ممدود
تزنیة بزنا منسوب کردن و زانی خواندن کسی را زناء بالتشدید حمد و ند ماده و قولهم هو لزنیة بالفتح و الکسر نقیض قولهم لرشدة و المرأة تزانی مزاناة و زناء ای تباغی زاویة
کنج و بیغوله زوایا جماعت زویت الشیء جمعته و قبضته ع فاکه و فی الحدیث زویت لی الارض فاریت مشارقها و مغاربها و انزوت الجلدة فی النار انقبضت یعنی در
کشیده شد زی بالکسر پوشش و هیات و اصله زوی یقال منه زییته و القیاس زویته و زوی الرجل ما بین عینیه یعنی آژنگ در افکند و زوی المال عن وارثه زیا ایبی
زفه نام کوهی و قضاء و قدر یقال حم زوی ای قضی و قدر زوزیة نوازیة دیگ بزرگ که یک شتر گوشت بر دو زا حرفی از حروف معجمه یمد و یقصر و لا یکتب الا بیاء
بعد الالف قال زید بن ثابت فی قوله تعالی ثم ننشزها ای زای فزها یعنی القراءة بالزای زوزاه پشت شیخ کرده رفتن و گام نزدیک نهادن یقال
منه زوزی الرجل نزوزی ورآمدن زهو بالفتح و بعضم لغة الحجاز غوره خرمای زرد و سرخ و رنگ گرفتن غوره خرما یقال اذا ظهرت
الحمرة و الصفرة فی النخل فقد ظهر فیه الزهو و زها النخل زهوا آزها مثله و دیدار نماینده خوب یقال زها الشیء بعینک و برداشتن سراب چیزی را یقال زها السراب
الشیء ای رفعه و هذا بالالف لاغیر و ربما قالوا ازهت الریح الشجر زهاه اذا هزته و وزیدن باد و سبک و سهل داشتن یقال زهاه و ازدهاه و رفتن ناقة بعد از
در دیکشا روز و راندن متعدی لازم و کار باطل و دروغ و جنبانیدن باد درخت را و بستان کردن میش نزدیک زادن ع فاضه و کبر و ناز کردن
یقال زهی الرجل فهو مزهو و هو لاذی زهی فهو مزدهی و للعرب احرف لا یتکلمون بها الا علی سبیل المفعول به و ان کان بمعنی الفاعل

الفاعل مثل قولهم زهی الرجل وعنی بالامر وتحبت الناقة واشباهها واذا امرت به قلت لتزه وکذلک الامر من کل فعل لم یسم فاعله وامر الغائب لایکون الا باللام
کقولک لتقم زید وفیه لغة اخری زهاه یزهوه زهوا ای تکبر ومنه قولهم ما ازهاه ولیس هذا من زهی لانه لاتعجب من فعل مجهول بل زاهیة اذا کانت لاترعی
الحمض ویقال هم زهاء سائة ای قدر مائة **فصل السین سا ونیت** ونوره خاطر وجایگاه باش ودوری قصد وهمت وکشش وبجزی یقال منه
انت ذو ساو ای بعید الهمة ساء بمعنی ساره مقلوب منه **سبتی** سابر برده کردن **عع فاکه** استبار مثله ودل بردن معشوق عاشق را وخمر
ازشهری بردن فاما اذا اشتریتها للشرب بها فباهم سبئة الخمر وباهم الصباء وزن برده وعریب کردن ودورگردانیدن یقال سیاه الله ویقال
ذهبوا ایدی سبا وایادی سبا ای متفرقین وسا سبان جبلا وجدا سابیار باهشیمه که بابچه بیرون آید از رحم ونتاج وگوسپند کثیر النسل سوی جماعت
اسالی الدماء راهها خون سباة بالکسر یکی **شانغة** بی سدی الثوب یعنی تار وسنیت الثوب مثل اسدیته وسیات الناقة استیاء استرخت من الضعف
سجیة خو وطبیعت سجو بضمتین آرام گرفتن ودائم شدن **عع فاضه** قوله تعالی واللیل اذا سجی ای طم وسکن ومنه البحر الساجی وطرف ساج
ای ساکن تسجیه پوشانیدن مرده را **سحا** شیره سحاة یکی وبهما مفتوحا مقصوران وسحاة کل شیء قشرته سحا جماعت وسا حت خانه وا نداان
سحا الکتاب بالکسر والمد مهرنامه سحارة یکی سحیته جماعت وگیاهی که زنبور عسل آنرا خورد وضبث ساج خورنده آن گیاه وسحی الرجل کثرت عنده
الاریخته وما فی السماء سحا رة من سحاب ای قطعه وسحوت القرطاس وسحیته ای قشرته **عع بفتحها فاضه وکه** نمث لغات وسحوت الطین عن وجه الارض وتیر
ای جرفته یعنی رندیدم وسحوت الکتاب سحیته ای شد دهانی یعنی مهر کردم رجل سحوان بضمتین مرد بسیار خوار رسا جیه باران تخت با رنده مسحاة تیل آهنین
وگلند **سخاوة** سخا جوانمردی **عع فاضه وکافه** وبازماندن از جیزی یقال سخیت نفسی عنه اذا ترکته وجوانمرد شدن **عع بضمها** سخو فروزانیدن
آتش به بیرون آوردن خاکستر وآتش از دیگدان **عع فاضه** سخی مثله **عع کافه** ویقال اسخ نارک ای اجعل لها مکانا ترفد علیه سخی بالقصر رنگی شتر
وشتر بچه یقال منه سخی السخی فهو سخ مثل عم وفلان یتسخی ای یتکلف السخاء سکان سخاوی جای نرم وارض سخاویة سخوا زمین نرم فراخ سخاوی بالفتح الواو وکسر
جماعت مثل صحاری **سدو** دست دراز کردن بجزی یقال سدت الناقة تسدو دهو تذرعها فی المشی وکام فراخ نهادن ستور **عع فاضه** یقال
ما احسن سدو رجلها وا تو ید بهاد توق سواد وفلان یسدو وسدد فلانا ای بجزیشیه سدیة وسید غوزه تر سداة تری شب وتار جامه اسدیة جماعت
سدی کذلک یقال سدت الارض و بالکسر سدیه نمناک شد واسدی النخل ای سدی بسره وذلک اذا استرخت ثفاریقه اسداء یا ستین یقال ابیت
الثوب واستیته وسیدن طلبت الشیء فاسدیته ای اصبته فان لم تصبه قلت اعمسته ومهمل بداشتن یقال بل سدی بالضم مهمل گذاشته قوله تعالی
ایحسب الانسان ان یترک سدی وبفتح السین ایضا وتسدا ای علاه ساد ای وس یعنی ششم ابدلت من السین تاء کما قیل فی ست **سردم** سرو ة
یکی وجای بلند تر از آب راه وفرو تر از کوه ومله حمیر و بزرگی وجوانمردی ومردمی دهو سخا فی مروة **عع فاضه وکافه** سری یقال منه سراة جماعت سروات جمع
الجمع سری ایضا جوی خرد وسریة سریا جماعت سراوة سری شدن **عع بضمها** تسری بتکلف مردمی نمودن وسریت گرفتن کنیزک را قال یعقوب
اصله تسرر من السرور فابدلت من احدی الراءات یا کما یقال تقضی من تقضض سریة بالضم والتشدید کنیزک بجهت فراش سراری جماعت سریة بالفتح
وتخفیف الراء پاره از لشکر سرایا جماعت یقال خیر السرایا اربعمائة رجل سروت الشیء وسریته عنی ای القیته وسروت الدرع بالراء وبالغین ای
انسری عنه الهم انکشف وسری عنه مثله سروة بالکسر تیر خرد وسر جماعت وجرادة اول ما یکون وهی دودة واصلها الهمزة وسریة لغة فیه وارض سروة
ذات سروة سراة کل شیء ظهره ووسطه والجمع سروات وفی الحدیث لیس للنساء سروات الطریق ای متغین فی الحرب سراة النهار وسطه سراء بالمد
والفتح درخت که از وی کمان سازند سترا برگزیدن مردم وشتر وگوسپند یکی سری الیه وسراة الموت بنی فلان ای خیار سراسم ساریة ستون سواری
شب سواری جماعت وبنام مرد سری بالضم مسری بشب رفتن **عع فاکه** سریت واسریت بمعنی سریة سری بالضم منها اسم فیه والا لف لغة اهل الحجاز وجاء
بالقرآن بهما جمیعا ویقال اسراه واسری به قوله تعالی سبحان الذی اسری بعبده لیلا ان کان اسری الا لیلا ان الاسراء لا یکون الا بالیل ذکر للتاکید کما یقال سرت امس

نهار او لیل ارحنا لیلا سرایة بالکسر در گذشتن از چیزی بچیزی و السرایة سری اللیل و هو مصدر و لا یجیء فی المصادر ان تجیء علی هذا البناء لانه من ابنیة الجمع
بعض العرب یونث السری و الهدی توهما انهما جمع سریة و هدیة اسرائیل نام مردی یقال هو مضاف الی ایل و لا اسرائین بالنون کما یقال جبرین
و اسماعین **سطو** دست در رحم ناقه کردن راعی تا آب فحل را بیرون کند و دور نهادن اسپ گام را و بسیار شدن آب و تحت گرفتن و حمله کردن
ع فاضه یقال سطا به سطوة یکبار سطوت ج سطوات و الفحل یسطو علی طروقته ساطی آنکه بغلبه شهوت از میان شتران بیرون آید و از یکی بر دیگری رود و اسپ
گام دور نهنده و فرس ساط الذی یسطو علی سایر الخیل و یقال هو الذی یرفع ذنبه فی حضره **سعی** دویدن و شتابیدن و کسب کار کردن و خراج
و باج گرفتن ع نعجتهما ساعی خراج و باج ستان و آنکه کاری بر کسی فکند و کثیرا ما یقال ذلک فی ولاة الصدقة سعاة ج ع مساعاة واحدة المساعی
فی الکرم و الجود سعو بالکسر یکساعت از شب یقال مضی من اللیل سعو و سعواء مثله یقال ساعانی فسعیته اسعیه ای غلبته فیه سعایة بالکسر غمازی و دوری کردن یقال
سعی به الی الوالی اذا وشی به سعایة ایضا پاره از بهای خود دادن مکاتب بجهت آزادی خواستن سعیت العبد فی قیمته یقال زنی بکریة و ساعی فلان امة
و یکون المساعاة فی الاماء خاصة **سفی** باد خاک را بردن ع فاکه سفی نعت و ابر سفی بالقصر خار گیاه و خاک سفاة اخص منه و کم موی شدن پیشانی
اسپ فرس اسفی نعت منه بغل اسفی استر سبک رو و یقال الشیء اسفی لخفته ناصیة الا الفرس فیذم سفواء سریعه سفو شتاب رفتن سفا ای اسرع فی المشی
و الطیران اسفی الزرع اذا خشن اطراف سنبله سفیان نام مردی بفتح و بضم و بکسر سفوان بالتحریک موضعی نزدیک بصره و مسافات سفا نعت **سقا** بالکسر و المد
مشک شیر و آب اسقیه اسقیات اساقی ج ع و طب مشک شیر خاصه نحی خیک روغن خاصة قربة مشک آب خاصة سقی آب دادن و سقیا لک گفتن ع
فاکه یقال سقیت فلانا و اسقیته آب خورانیدم و سقیا لک گفتم و سقاه الله الغیث و اسقاه آب داد و الاسم السقیا بالضم و یقال سقیة لشفقة و اسقیه
لما شیته در ضمه و الاسم السقی بالکسر اسقیه ج ع باقیه جوی خرد سواقی ج سقی ملی بعیل بر بزرگ قطره اسقیه ج سقی علی خلاف القیاس لهو و سقیه
بنی ازدی دختر ابن جعل سقار و امراة سقارة و سقایة فی المثل اسق رقاش انها سقایة یضرب للمحسن ای احسن الیه لاحسانه سقوی گشت ای عند بالکسر
گشت زشتی کرد پاران آب خورد و مسقاة بالفتح جای آب خوردن و بالکسر آلت آب خوردن سقی بالکسر زرد آب یقال منه سقی بطنه و استسقی ای اجتمع فیه ماء
صفر فهو مستسق و بهره آب یقال کم سقی ارضک سقیه ج ع اسقا عیب و غیبت کردن تسقیة آب دادن شد للکثرة و سقاک الله گفتن سقاه کذلک
مساقاة تیمار و تعهد کردن درخت به شرکت در محل و هی تساقی یکدیگر را خورانیدن استقاء آب خواستن و برکشیدن از چاه و استقیت فی القربة و سقیت فیها بمعنی
سقایه بالکسر آوند و پیمانه شراب و منه قوله تعالی جعل السقایة فی رحل اخیه و هو صواع الذی کان الملک یشرب منه **سلو سلی** بالضم فیهما خرسندی و بیغمی
ع فاضه و کافه یقال سلوت و سلیت عنه سلوا و تسلیت و سلی قال الاخفش لم یسمع له بواحد و یحتمل ان یکون جمعه و واحده سواء کما فی دفلی و یقال
هو فی سلوة من عیشه ای فی رغد سلی بالقصر پوستی که بر روی شتر بچه درکشیده زاید و آن را بپارسی یارک خوانند ناقة سلیا آنکه سلی در شکم وی مانده باشد
و آن مهر است تسلیته خرسندی و بیغم گردانیدن مسلی اسپ سوم رهان و نعت منه بیرون کشیدن سلی از رحم ناقه و فی المثل وقع القوم فی سلی جمل ای فی
امر صعب و ان لم یکن فی الجمل سلی و یقال فی المثل انقطع السلی فی البطن اذا ذهبت الحیلة کما یقال بلغ السکین العظم اسلاء بیغم کردن انسلاء لازم منه و تسلیه
عنی الهم و سلی بیغم آب ای انکشف سلوانه بالضم خرزه کانوا یقولون اذا صب علیها ماء المطر فشربه العاشق سلی سلوان بالضم نام آن آب و بیغمی دارد
کر آنرا مصرع ماننده **سماء** آسمان بذکر و یونث اسمیة سماوات ج ع و سقف و سایه بان و باران یقال ما زلنا نطاء السماء حتی اتیناکم ای المطر یسمی علی قول
جماعة و پشت اسپ سمو بلندی و بر آمدن یقال سموت و سمیت مثل علوت و علیت ع فاضه و کافه و تسامو ای تباروا و سما الی شخص
ارتفع حتی استبانه و سما بصره ای علا و قوم سموی ای حول فته رو سمها و یقال برودت من سامی طرفه ای ازلت نخوته و سما الفحل سماوة اذ اسطال علی
شوله سماوة ایضا شخص هر چیز و موضعی در بادیه و سماوة البیت سقفه و اما قول الشاعر ع سماء الاله فوق سبع سمائیا فجمعه علی فعائل کما
یجمع سحابة علی سحایب ثم رده الی الاصل و لم ینون کما ینون جوار ثم نصب الیاء الاخیرة لانه جعله بمنزلة الصحیح الذی لا ینصرف کما تقول مررت بصحایف

اسم نام اسماء جماعت تقدیره ارفع والذاهب منه الواو لان جمعه اسماء وتصغیره سمی وهو مشتق من سموت لانه تنویه ورفعة واختلف فی تقدیر اصله قال بعضهم فعل بالکسر وقال بعضهم بالضم وافعال جمع لهذین مثل جذع واجذاع وقفل واقفال ولایدرک صیغته الا بالسمع وفیه اربع لغات اسم بالکسر والضم وسم بهما والالف للوصل وقطع لضرورة الشعر ایضا کقول الاحوص **شعر** وما انا بالمحسوس فی جذم مالک ٭ ولا من تسمی ثم یلتزم الاسماء ٭ وسمی منسوب وسمی ایضاً علی حاله وجمع الاسماء الاسامی وحکی الفراء اعیذک باسماوات الله تسمیة نامیدن ونام خواندن ونام نهادن یقال سمیت فلانا زیدا او بزید واسمیته مثله فتسمی به تسمی علی فعیل هم نام ونام تو ویقال هو سمیه کما یقال هو کنیه وقوله تعالی هل تعلم له سمیا ای نظیرا یستحق مثل اسمه ویقال ساما یسامیه ای سمی فلان ای خذ ناحیته للساداة سماة بالضم صیادان مثل رماة وسموا واستموا ای خرجوا للصید سنا بالقصر روشنائی برق ودرخت آن وگیاهی از ادویه منسوب بمکه وبالمد بلندی سنی بلند واسناه ای رفعه وسناه ای فتحه وسهله وسانیت الرجل اذا راضیته وداریته واحسنت معاشرته وتسنی ای تغیر واصله تسنن فابدلت من احدی النونات یاء مثل تقضی اصله تقضض مسناة بند آب سانیه شتر آب کش وفی المثل سیر السوانی سفر لا ینقطع یقال سنت الناقة تسنو ای سقت الارض وسحابة تسنو الارض وقوم یسنون لانفسهم اذا استقوا ارض مسنوة ومسنیة قلبوا الواو یاء او یقال خذه بسنایته وسنایته ای اخذه کله سنة سال سنون وسنوات وسنهات جماعات اذا جعلت نقصانه الواو فهو من هذا الباب یقال منه اسنی القوم یسنون اسناء اذا لبثوا فی موضع سنة واسنتوا اذا اصابتهم الجدوبة یقلبون الواو تاء للفرق بینهما سواء برابر ودراست راست قوله تعالی فانبذ الیهم علی سواء ومیانه چیزی قوله تعالی فی سواء الجحیم وجز یقال ما عدلت عنک لسواک ای لغیرک سوی بالضم والکسر والقصر راست سواء بالفتح والمد کذلک مکان سوی وسواء ای عدل ووسط فیما بین الفریقین وتقول مررت برجل سواک وسواک ای غیرک هما سواء وسواءان وهم سواء واسواء وسواسیة ای اشباه علی غیر قیاس قال الاخفش وزنه فعلفلة ذهب عنه الحرف الثالث قال فاما سواسیة فان سواء افعال وسیة یجوز ان یکون فعة او فلة الا ان فعة اقیس لان اکثر ما یلقون موضع اللام وانقلبت الواو یاء لکسرة ما قبلها لان اصلها سویة لیلة السواء شب سیزدهم از ماه اسوی ای اسقط واغفل یقال اسویت الشیء اذا ترکته واغفلته ولا یساوی هذا الذا ولا یسوی ایضا ولا یسا ویه ای لا یعادله تسویة راست وبرابر کردن یقال سویته فاستوی ای اعتدل وهما علی سویة ای علی سواء وقسمته بینهما بالسویة ورجل سوی الخلق ای مستو ویقال استوی من اعوجاج واستوی علی ظهر دابته ای استقر او ساویت بینهما ای سویت واستوی الی السماء ای قصد واستوی علیه ای اقبل واستوی علیه ای استولی علیه وظهر واستوی ای انتهی شبابه وقصدت سوی فلان ای قصدت قصده سویة کساء محشو بثمام ونحوه کالبرذعة وحویت شتر سوایا جماعت ویقال کیف اصبحتم فیقال مسوون صالحون ای اولادنا ومواشینا سویة صالحة وفی الحدیث اذا تساووا هلکوا وقوله تعالی لو تسوی بهم الارض ای تستوی بهم سوی بالضم نام آبی **سهی** ستاره ریزه فی بنات النعش الکبری والناس یمتحنون به ابصارهم وفی المثل اریها السهی وترینی القمر سهوة مانند صفه وخانه خرد وگنجینه وناقه نرم رفتار سهاء بالکسر والمد جماعت سهوا آرام ونرمی سهاء جماعت مثل دلو ودلاء وغفلت **عع فاصه** یقال سها عنه فهو ساه وسهوان ویقال علیه من المال ما لا یسهی ای لا یبلغ غایته وحملت المرأة سهوا اذا حملت علی حیض والمساهاة فی العشرة ترک الاستقصاء سهواء ساعتی از اول شب وفی المثل ان الموصین بنو سهوان معناه انک لا تحتاج الی ان توصی بها وانما یوصی من کان غافلا ساهیا **سیته** القوس سرکای برگشته کمان سیات جماعت والهاء عوض من الواو والنسبة الیها سیوی بهمزة قال الفراء یقال هو فی شیء رسه فی سواء رسه اذا کان فی النعمة وقد یفسری فی عدد شعره من الخزیتی بالفتح زمینی از دیار عرب بیابان قوم لا سیانه بمادحا جته وجوه ولا سیما کلمة یستثنی بها وهی سی مثل ولا سیما معناه همتا وبرابر وتثنیته سیان وهم اسیاء وما الاسم الذی بعده لک فیه وجهان الجر علی ان تجعل ما زائدة وتجر الاسم بسی لان سی بمعنی مثل وینشد قول امرئ القیس **شعر** الا رب یوم لک منهن صالح ٭ ولا سیما یوم بدارة جلجل ٭ مجرور ومرفوع تقول اضرب القوم ولا سیما اخیک ای ولا مثل ضربة اخیک والرفع کقولک ولا سیما اخوک ای ولا مثل الذی هو اخوک تجعل ما بمعنی الذی وتضمر هو وتجعله ابتداء واخوک خبره فاعلم قال الاخفش یقال ان فلانا کریم ولا سیما ان اتیته قاعدا فان ما هنا زائدة لا تکون من الاصل وحذف ههنا الاضمار وصار ما عوضا من المضمر کانه

قال ولا مثلان اتینه قاعدا فصل الشین شأو غایت هر چیز و تک دراز گشتن ع فا جعلها و خاک چاه مشأة مثل مشعاة زبیل فریز مشانی جماعت
وشأوت من البئر اذا نزعت منها التراب وتشاءی ما بینهما مثل تشاعا ای تباعد وتشاءی القوم ای تفرقوا وعدا شأوا ای طلقا وشأوت القوم شأوا اذا
سبقتهم وشاءاه علی فاعل ای سابقه وشاءه مثل شاعه وشاءه مثل شاعه علی القلب ای سبقه قال ابو عبیده اشتأی ای اجتمع وقیل سبق مشباة تیزی برخیز شبا
شبوات جماعت شبوة العقرب یعنی دم کژدم شبوات جماعت واشبی الرجل ای ولد له ولد ذکی واشبی فلانا ولده ای اشبهه واشبیت الرجل ای رفعته فاکرمته واشبت الشجرة
ای ارتفعت شتاء بالکسر والمد زمستان قال المبرد هو جمع شتوة وجمع الشتاء اشتیة شتوی بالتحریک وبالتسکین منسوب شتوت وشتیت وتشتیت بموضع کذا ای اقمت
به الشتاء واشتی القوم دخلوا فی الشتاء مشاتاة معامله فی الشتاء شتی شتوی باران زمستان وهذا الشیء یشتینی ای یکفینی لشتائی شجو اندوه و اندوهگین کردن
ع فا ضه واشجاه ای اغصه شجا غصه مند و اندوهگین شدن و استخوان و جز آن در گلو ماندن ع کا فه شج غمگین ی شجبه شجوی منسوب الی شجو یقال
ویل للشجی من الخلی مشدده و یاء الشجی مخففه وقد شدد فی الشعر شعر نام الخلی عن لیل الشجینا * شان السلاة سوی شان المحبینا * وان جعل شجی علی فعیل
من شجاه الحزن ای مشجو وشجی بالتشدید لا غیر مفازة شجواء صعبة المسالک رجل شجوجی دراز پای والنسبة الی شج شجوی بفتح الجیم کما فتحت میم نمری فانقلبت الیاء
الفا ثم قلبتها واوا شحو دهان باز کردن و باز شدن ع فا ضه فرس بعید الشحوة ای الخطوة وجارت الخیل شواحی ای فاتحات افواهها شدو راندن
و شعر خواندن و بر برده ع فا ضه شادی راننده و آنکه بعضی از ادب تعلم کرده باشد و آواز خواننده شذا بالقصر گزند و رنج یقال شذیت ای اذیت
و مگس سگ و حد ها شذاة و بقیه قوت و شدت و نکهت تیزی بوی و نوعی از کشتیها و درخت و پاره های چوب و گرسنگی یقال ضرم شذاه ای اشتد جوعه شراء بالکسر
خریدن و فروختن و هو من الاضداد و یمد و یقصر ع فا که قوله تعالی ومن الناس من یشری نفسه ای یبیعها وشروه بثمن بخس ای باعوه وقوله تعالی اشتروا الضلالة
بالهدی اصله اشتریوا فاستثقلت الضمة علی الیاء فحذفت واجتمع الساکنان الیاء والواو فحذفت الیاء وحرکت الواو بحرکتها لما استقبلها ساکن وتجمع
شری علی اشریة وهو شاذ لان فعلا لا یجمع علی افعلة شری بتسکین ۲ حنظل و درخت وی یقال لفلان طعمان اری وشری ای شرکی و نخله که از دانه رسته باشد
شری فرومایه ستوران و ابله ریزه برآمدم که آنرا خراج گویند و یقال منه شری جلده فهو شر علی فعل دراه در کوه سلمی و هو جبل کثیر الاسد و بکشدن از عضب
ع کا فه و بسیار درخشیدن درخش و بسیار جنبیدن مهار و سبب در رفتار فرس شری علی فعیل وشری الرجل واستشری ای لج فی الامر اشراء الحرم
نواحیه واحدها شری اشراء بر گردن کاسه در حوض شرن بالفتح والکسر درختی که از وی کمان سازند و بالکسر نیز رگ جهنده شرائین جماعت شروی بالفتح
مانند شروری علی فعوعل اسم جبل شراة بالضم بعضی از خوارج شراة کی سموا بذلک لقولهم انا شرینا انفسنا فی طاعة الله ای بعناها بالجنة حین فارقنا الائمة
الجائرة ومنه یقال تشری الرجل اشتراء خریدن مشتری خرنده و کوکبی که سعد اکبر است شصو بالضم باز ماندن چشم ع فا شصا بصره ای شخص
واشصاه صاحبه رفعه وفی المثل ذا الدجن شاصیا فارفع یدا ای اذا سقط ورفع رجلیه فالکفف عنه و بر آمدن ابر و دست و پای در دوان از مرده و مردار که آماسد شصی
زنگ فهو شاص شاصیه چنگ در آینده که بار بجهاوی درد و آباشد شواصی جماعت شاصی مثل قلی گیاهی است شده تقصر و اخفف مد شطا نام دهی بنواحی
مصر شطوی منسوب بوی شظیة پاره از عصا شظایا جماعت و تشظی الشیء اذا انطار شظایا و شظی استخوان تنگ که بباز و چسبیده است و نگیدن آن بسبب
عثر بدن آن استخوان و منه قیل شظی الفرس بالکسر و گفتن بی شظا القوم اتباع و ملحق شوندگان بیرون بر ایشان و هو خلاف صمیم القوم غارة شعواء ای
متفرقه منتشره و منه اشعی القوم الغارة وجارت الخیل شواعی و شوایع ای متفرقه شاعیة ای بعیدة و منه رجل اشعی وامراة شعواء و هم و بشعو شعا مصدر
منه ع فا ضه وقه کاشعواء ایضا عقاب شفا کرانه و گوشه و یقال للرجل عند موته وللقمر عند امحاقه وللشمس عند غروبها ما بقی منه الا شفا ای قلیل
وشفا کل شیء حرفه قوله تعالی وکنتم علی شفا حفرة من النار و تثنیه شفوان قال الاخفش الالف فیه بدل من الواو لانه لم یجیء فیه الامالة والا ما ای بالیاء
شفاء بالکسر والمد تندرستی و تندرستی دادن ع فا که یقال شفاه الله من مرضه واشفی علی الشیء اشرف علیه یقال اشفی المریض علی الموت واستشفی
ای طلب الشفاء واشفیتک الشیء اعطیتکه تستشفی به واشفیت بکذا وتشفیت من غیظی ای استشفی به ویقال اشفاه الله عسلا اذا

اذا جعله شقیا الشقی بالکسر و القصر درشی اشقا شقاوة بالفتح بدبختی نقیض سعادت و قرأ قتادة شقاوة و شقا بالکسر و هی لغة و هی ای یقال شقی الرجل انقلبت
یاء الکسرة ما قبلها الشقی فقلبت الفا الفتحة قبلها و اشقاه الله فهو شقی بین الشقوة بالکسر و فتحه لغة مشاقاة و سختی کشیدن و سختی بردن شاقانی فشقوته
اشقوه ای غلبته فیه شکو شکایة شکیة شکاة گله کردن عع فاصنه شکوی گله اشکا رنگاه آوردن و گله دور کردن از کسی و هو من الاضداد یقال اشکیته ای حملته
شاکیا و ایضا ازلت عنه الشکایة و اشتکیته مثل شکوته و اشتکی و تشکی عضو من عضاته و اشتکی ای تخذ شکوة مشکاة بالکسر سوراخ ناگذاره که چراغ در وی نهند
رجل شاکی السلاح اذا کان ذا شوکة و حد فی سلاحه و هو مقلوب شائک شکی گله کنند و گله کرده شده و دردناک شکوه بالفتح پوست بره شیرخواره که در وی
شیر کنند شلو بالکسر اندام یا گوشت اشلاء جمعت و فی الحدیث ائتنی بشلوها الایمن و اشلاء الانسان اعضاؤه بعد البلی جدا شده از هم و بقایای مردم یقال هو
فلان اشلاء فی بنی فلان ای بقایا فیهم و قول الناس اشلیت الکلب علی الصید خطاء قال ابوزید اشلیت الکلب دعوته و قال ابن السکیت اوسدت الکلب
بالصید و آسدته اذا اغریته به و لا یقال اشلیته و انما الاشلاء الدعاء یقال اشلیت الشاة و الناقة اذا دعوتهما باسمائهما لتحلبهما و قیل الاشلاء انما هو
الدعاء للتغریة بها علی الصید و غیره و استشلاه و اشتلاه ای استنقذه و کل من دعوته حتی تخرجه و تنجیه من موضع او مکان فقد استشلیته و شلیته و یقال دب
ماشیته فلان و بقیت شلیة و جمعها شلایا و لا یقال الا فی المال شئی بریان کردن عع فاکه شواة بالکسر پاره [illegible] شواء بالمد بریانی
و اشتویت ای اتخذت شواء و قد انشوی اللحم و لا یقال اشتوی شاوی خداوند گوسپند و اشویته اطعمته شواء و تعشی فلان فانشوی من العشاء ای ابقی منه
بقیة شواة بالفتح پوست سر شوی جمعت و ایضا دست‌ها و پایها و سر مردم و یقال لکل ما لیس بمقتل شوی و یقال رماه فاشواه اذا لم یصب المقتل و یقال
لا شوی بمعنی لا مقتل شوی ایضا زوال المال یعنی ستور ریزه زنده و هر چیزی سهل اندک شوبة بقایای مردم شوایا جماعت شواية بالضم شیء صغیر من کبیر
کالقطعة من الشاة یقال لم یبق من الشاة الا شواية و شواية الخبز القرص شیان دم الاخوین و آن نوعی از دارو هست مرد در نگرنده شوشاة
مثل مراة ناقة سبک رو [illegible] اتباع له و بعضهم یقول شوی و ما اعیاه و ما اشواه و اشیاه و جار [illegible] و اشهی شهوة خواهش تن و آرزو طعام شهی ای
مشتهی و رجل شهوان و یقال منه شهیت الشیء شهوة و شهیته و تشهیت علی فلان کذا و هذا شیء یشهی الطعام ای یحمل علی اشتهائه رجل
شاهی البصر ای حدید البصر قلب شائه البصر **فصل الصاد** صئی علی فعیل آواز جوزه عع فاکه یقال صای الفرخ یصئی صئیا اذا صاح مثل صعی و آواز
خوک و موش و پی و کلاکوش و یقال فی المثل جاء بما صای و صمت ای بالمال الناطق و الصامت و یقال ایضا جاء بما صاء و صمت و هو مقلوب منه و فی
المثل تلدغ العقرب و تصی صبی کودک صبیة صبیان جماعت تصغیره صبیة و قد جاء اصیبیة و هی صبیة صبایا جماعت مثل مطیة و مطایا و صبی بین الصبا
و الصباء مقصور بالکسر و ممدود بالفتح صبیان دو طرف زنخ صبا بالکسر و القصر کودکی و یقال منه تصابی من الشوق صبوة صبو بضمتین میل کردن بلهو و جهل
در جوانی و نادانی عع فاضه صباء بالفتح و المد بازی کردن با کودکان عع کافه اصباء دل بردن از کسی یقال منه اصبیته و صبته الجاریة و هی [illegible]
شدن زن فهی مصبیة ای ذات صبیة صبا بالقصر باد برین صبو وزیدن باد برین عع فاضه صابیة باد صبا و صبا و شمال و صاب السیف و الرمح اذا [illegible]
فی عدة بها مقلوبا و صابیت الرمح ای میلته للطعن مصحاة بالکسر خنور صحو هشیاری و هشیار شدن از مستی عع فاضه و کافه [illegible] ابر روز صاحی و گشاده
و صحت السماء ای انکشف عنها الغیم فهی مصحیة و صحو و صحیا ای [illegible] فی یوم صحو صدی بوم نر و آواز کوه که کسی را [illegible] آن و یقال صم صداه و اصم صداه و صم
الله صداه ای اهلکه و قد صدی الجبل تصدیة دست زدن و صادیت فلانا اذا داجیته و ساترته و داریته و عارضته ایضا تصدی پیش آمدن یقال تصدی له
ای عالم بها و مصلحها صدی تشنگی عع کافه فهو صاد و صد و صدیان و هی صدیا صادی خرمابنان دراز بی آب [illegible] صری بالفتح و الکسر ایستاده در رنگ و بوی گردنده
و قد صری الماء بالکسر [illegible] نطفة صراة و صری الماء فی ظهره زمانا ای حبسه بالامتناع عن النکاح صری برید عع فاکه یقال صری بوله ای قطعه دفع کردن
بدی از کسی یقال صری الله شره و باز داشتن و صریت الماء اذا استقیته ثم قطعت و جدا کردن دو خصم را از هم یقال خصمنا الی الحاکم فصری ما بیننا ای فصل
و محبوس بماندن در دست کسی بگرد و یقال صر فلان فی ید فلان اذا بقی فی یده محبوسا [illegible] صراة نهری بعراق و [illegible] العظمی و الصغری [illegible] صرار

بلد حنظل و فنیکه زرد شود صریة یکی تصریة و دوشیدن گوسپند تا شیر مجتمع شود در پستان صار کنیتان مرا جات مثال قاری و قراء صعوة سنگانه صعو صعاء
بالکسر جماعت صغو میل کردن عع فاضه صغی صغی کذلک عع کافه یقال صغت النجوم اذا مالت للغروب یقال صغوة بالفتح والکسر وصغاة میل
میله الیک و یقال اکرموا فلانا فی صاغیته وهم الذین یمیلون الیه اصغاء گوش داشتن بسخن کسی یقال اصغی الیه اذا امال سمعه نحوه و نگون کردن خنور را تا آب
ریختن یقال اصغیت الاناء ای املته و یقال هو مصغی اناوه اذا انتقص حقه و صغت الناقة اذا امالت رأسها الی الرحل صفاء بالمد روشنی خلاف
کدر عع فاضه تصفیه روشن کردن و صفوة الشیء خالصه محمد علیه السلام صفوة الله من خلقه و مصطفاه صفوة مالی بالضم والفتح والکسر و صفو مالی بالفتح
لاغیر اذا کان بلا هاء و صفوت القدر اخذت صفوتها صفاة سنگ روشن و یقال فی المثل ما تندی صفاته صفا بالقصر جماعت صفاة و صفی کذلک صفوار
بالمد سنگها صفوان کذلک الواحد صفوانه و یوم صفوان اذا کان صافی الشمس شدید البرد صفا مقصور موضعی بمکه و نام جوی مصفاة بالکسر پالونه صفی
ناقه بسیار شیر صفایا جماعت و کذلک الشاة و لقد صفت تصفو دست خالص و گزیده از غنیمت و هو صفیة ایضا صفایا جماعت و نام زنی و صفیته الود اخلصته له
و صافیته و تصافینا تخالصنا و اصطفیته اخترته و صفیته بالشیء اذا اثرته به و صفی الرجل من المال و الادب اخلاه و صفی الامیر دار فلان و استصفی ماله
اذا اخذ کله و صفت الدجاجة اذا انقطع بیضها و صفی الشاعر اذا انقطع شعره صلوة نماز و دعا از بنده و رحمت از خدا و درود بر رسول و فرشتگان
و هو اسم یوضع موضع المصدر تقول منه صلیت صلاة و لا یقال تصلیة تصلیه نماز گزاردن و درود گفتن و راست کردن عصا و چوب بآتش مصلی نماز
گزار و دوم اسب رهان و صلی الفرس اذا جاء مصلیا و هو الذی یتلو السابق لان راسه عند صلاه صلایه بالفتح سنگ بن جلاة کذلک و ایضا نام مردی
صلی بریان کردن گوشت عع فاکه و فی الحدیث انه اتی بشاة مصلیة و بدسگالیدن بهلاک فکندن کسی را و منه المصالی جمع مصلاة و هی الشرک یعنی دام
و فی الحدیث ان للشیطان فخوخا و مصالی و بآتش در آوردن صلی بالضم والکسر سوختن بآتش عع کافه قوله تعالی هم اولی بها صلیا و شیون گرمی سختی
کار صلا تصلیة در آتش و انداختن قوله تعالی فسوف نصلیه نارا و قری قوله تعالی و یصلی سعیرا و من خففه فهو من صلی النار بالکسر ای احترق و یقال
تصلیت بالنار و اصطلیت بها و فلان لا یصطلی بناره اذا کان شجاعا ای لا یطاق صلا بالقصر طرف سرین و هما صلوان و صلت الفرس اذا استرخی صلواها
و ذلک اذا قرب نتاجها صلاء بالکسر والمد بریانی صلاء النار بالمد کسر و صلی النار بالقصر فتحها و قوله تعالی و بیع و صلوات قال ابن عباس هی کنایس الیهود ای
مواضع الصلوات صلیان نباتی دشتی صمیان برگشتن و جستن رجل صمیان ای شجاع و یقال صمی الصید یصمی اذا مات و انت تراه اصماء ساییدن تیر
بصید و کشتن معاینه و فی الحدیث کل ما اصمیت و دع ما انمیت و لگام را استوار گرفتن اسب بدهان و گزیدن بر وی و تصمی علیه اذا انصب صنو بالکسر
یکی از چند شاخ درخت که همه از یک بیخ رسته باشند و برادر پدر و مادری صنوان تثنیه صنوان جماعت و فی الحدیث عم الرجل صنو ابیه صنوان دو چاه نزدیک که آب
برود از یک موضع باشد و صنی بتصغیر صنو مغاکچه که آب در وی گرد آید و یقال هو شق فی الجبل و یقال هو الصنو حذیه تصنایه ای نکله صوة بالضم سنگ توده بر راه علامت
نشان صوی جماعت و تصوی ما غلظ من الارض و ارتفع و لم یبلغ ان یکون جبلا و باد و عه صادی خشک صوی مصدر یقال صوت النخله تصوی تصویه بار برد
ستر را دبرا دکه انتین تا کشن شود و یقال منه صویت لابل فحلا اذا اخترته و ربیته للفحلة و خشک گردانیدن شیر گوسپند و ناقه تا فربه شود و یقال منه صویت
الشاة فصوت صهوة میان پشت اسب و بالای کوه و بالای هر چیزی و جای گرد آمدن آب صهاء بالکسر والمد جماعت و برج بر بالای توده و پشته صهی رسیدن
آب و سایل شدن جراحت عع بفتحها و کافه فصل الضاد ضبو متغیر کردن و بریان کردن آتش چیزی را عع فاضه مضباة بالفتح مغاکی که بان چیز
و اضببت علی الشیء اشرفت علیه ان اظفر ضابی خاکستر گرم ضحوة هم چاشت ضحی بالضم والقصر چاشتگاه مذکر و یؤنث فمن انث قال انه جمع ضحوة و من
ذکر قال انه اسم علی فعل مثال صرد و طرف غیر متمکن مثل سحر یقال لقیته ضحی و ضحی بلا تنوین اذا اردت ضحی یومک ثم بعده ضحاء بالمد والفتح چاشت فراخ یقال اقمت
بالمکان حتی اضحیت کما تقول اصبحت من الصباح و طعام چاشت یقال منهم یتضحون ای یتغذون لیلة ضحیاء بالمد ای مضیئة لا غیم فیها و لیلة اضحیانة کذلک
اضحی اسب سپید شهب ضحیاء بالمد مونث و نام اسپی ضحیان نام مردی ضاحیة کل شیء ناحیته البارزة کرانه ظاهر هر چیزی یقال هم ینزلون الضواحی

ومکان ضاح ای بارز وفلاة ضحیانة بارزة للشمس وفعل ذلک الامر ضاحیة ای علانیة ضواحی آسمانها نواحی پیدا وکشاده شدن **عع فاضه** یقال
ضحت الطریق ضحی خوی کردن **عع کافه** ضحکت بالکسر ضحی عرقت وضحیت بالفتح ایضاً ضحاً اذ ابرزت للشمس **عع بفتحهما وکا** ومنه قوله تعالی
لا تظمأ فیها ولا تضحی اضحی امر بالبروز الی الشمس ویقال اضحی فلان یفعل کذا کما تقول ظل یفعل کذا وضحی فلان غنمه ای رعاها بالضحی وضحی بشاة من الاضحیة وهی شاة تذبح یوم
الاضحی وفیها اربع لغات اضحیة بالضم والکسر اضاحی جمع ضحیة علی فعیلة ضحایا جمع واضحاة اضحی جمع کما تقول ارطاة وارطی وبها سمی یوم الاضحی
قال الفراء الاضحی بذکر ویونث وضحیت عن الغنی رفقت به وضح رویداً ای لا تعجل **ضرو** . بیرون جستن خون از رگ **عع فاضه** عرق ضری الذی
لا ینقطع دمه ضار رکعه سگ ضرو بالکسر صمغ یمنی وآنرا الکمام نیز خوانند وسگ بچه دونده ضروة مونث ضری ضراء جمع مثال ذئب وذئاب ضراوة بالفتح در پی صید
دونده شدن سگ **عع کافه** کلب ضار کلبة ضاریة وضراه صاحبه ای عوده واضراه بالصید ای اغراه وضراه کذلک ومنه یقال ضریت بذلک الامر ضری وقد
تعود ومنه قول عمر رضی الله عنه ایاکم وهذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر ضریر ابرآمدن شکم از طعام ومبتلا شدن ضراء بالفتح والمد درزن انبوه در وادی یقال توارا الصید
منی فی ضراء او وهو یمشی الضراء اذا مشی مستخفیاً فیما یواری من الشجرة ویقال للرجل اذا ختل صاحبه هو یدب له الضراء ویمشی له الخمر وسنفر بیت بعید اذ اختلته من حیث لا یعلم ضربه ضبی بر راه
بصره بسوی کو **ضغه** درختی والها عوض الواو وضوات جمع ضوی منسوب بوی ایضاً مصدر من وضع یضع وقد ذکر فی باب عین **ضغو** ضغا بضم والمد بانگ روباه وگربه
عع فاضه وآواز بر مقهوری بر خواری **ضفو** تمام شدن وبسیار شدن **عع فاضه** ثوب ضاف ای سابغ وبسیار شدن مال یقال فلان فی ضفوة من عیشه هنا فی ارض بسیار بوی
ضناء بالفتح والمد بسیار بچه شدن زن **عع فاکه** بچه والضنو بالفتح والکسر بلا همز فرزند ضنی بالقصر بیمار **عع کافه** فهو رجل ضنی ودرمن مثل حری وحر یقال ترکته ضنی
وضنیاً وفی ضنی یستوی المذکر والمونث والجمع لانه فی الاصل مصدر ولو الکسرت النون ثنیت وجمعت واضناه المرض ای اثقله مضاناة معاناة **ضوة** ضواة آواز وفریاد یقال سمعت
ضوة القوم ضوضاة ضوات الناس یقال ضوضوا بلا همز وهو ضیت وضویت الیه اضوی ضوباً اذا اویت الیه وانضممت وضویت الامر ضعفته ولم احکمه باضواة ای سیقه ضوی لاغری
عع کافه غلام ضاوی علی فاعول باریک اندام وجاریة ضاویة وفی الحدیث اغتربوا لا تضووا ای تزوجوا فی الاجنبیات ولا تتزوجوا فی العمومة وذلک ان العرب تزعم ان ولد الرجل
من قرابته یجی ضاویاً نحیفاً غیر انه یجی کریماً علی طبع قومه **ضها** بالمد زنی که در حیض نباشد امرأة ضهیاة وضهیات بالتاء والمد وهو الیقیقی ان یکون الضهیاء مقصوراً مضاهاة
مانستن بهمز ولا وقری بضاهون بلا همز وهو اضهی هو ای شبهه **فصل الطاء** مثال طحاة لا زنی بالمد رطوبات مثال طمع ابی **جطبی** بالضم والکسر بادیان بیابانی خر
داب وقد تکون ندوة الخف ایضاً وفی المثل جاوز الحزام الطبیین ابار جمع اطبی جمع مدن **عع فاضه** کاری باز گردانیدن از کاری **عع فاکه** صلته بن الصباء ای بعاده
واطبی بنو فلان فلان اذا دعاه وقتلوه وطلف طبی ای محبب **طحو** گستردن وبد راندن وفرش وبرکو حیت جنقتن **عع فاضه وبفتحهما** یقال طحا الرجل بالدن یادرجه ای ذهب وطحی تدلیه
زمین فی کل شی طحا بالقصر زمین گسترده طاحی کشیده ای ممتد یقال ضربه ضربة طحی منها ای امتد طواحی کرکسان بر هوا کرد مردار گردنده **طحا** بالمد ابر برآمده وتنگی ویقال مافی
السماء طحیة بالضم ای شی من سحاب ولیلة طحیاء شب تاریک کلمة طحیاء سخن باریک نامفهوم طحا مثل سیل واج **طادی** ای ثابت قدیم مقلوب واحد **طری** تازه طریوة طراوة
تازگی **عع بضمهما وکافه** اطراه ستودن وبه پرورد داد ودل عسل وجزن عسله مطراه آمرباة بالالف فانه یعسل بها الراس ویرید الوجه وکذلک العود المطری ای الممتنه تنجز مثل الطری تطریه نم کردن جامه
اطریه بکبیرین مثال پیروة اگرگونه نوع من طعام **طغیان** وطغوان بالضم طغوی بالفتح از حد درگذشتن **عع بفتحهما وفاضه** طاغی نسبت منه یقال طغی یطغی ویطغو طغیانا ای جاوز الحد
وکل ما جاوز حده فی العصیان طاغ وطغی یطغی مثله وموج زدن دریا وجوشیدن خون طغا السیل اذ اجاء بماء کثیر وطغاه المال ای حمله طاغیة بانگ کوه مکان بلند وصدی
از هر چیز طغوة مثله طغیا بالفتح والضم مقصور صغیر من بقر الوحش طاغیة ستمکار دم وصاعقه فی قوله تعالی فاهلکوا بالطاغیة ای صیحة العذاب طاغوت جادو ودیو هر چه بر او امر شاید
بود واحد وجمع قوله تعالی یریدون ان یتحاکموا الی الطاغوت وقد امروا ان یکفروا به وقوله تعالی فی الجمع اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم وموضع بجماعة طواغیت واصل طاغوت
لاهوت فهو مقلوب لانه من طغی اولاهوت غیر مقلوب لانه من لاه بمنزلة الرغبوت **طغی** بالضم برگ مقل طفیة یکی بار دسیمی الحیة طفیة لجاء در تها طفاوة بالضم خرمن آفتاب وهی از
قیس عیلان ویقال ما طفاوة من ربیع ای شیا منه طفو طفو بر سر آب آمدن چیزی **عع فاضه** وطفی یطفو اذ اخف علی الارض دشتید عدو **طلا** بالفتح یقال انه
بجمیل الطلا بچه آهو وگاو وگوسفند یعنی فرود آمد طلاء جمع وتقطران اندوده **طلو** بای بچه چهار پایان بستن **عع فاضه** اطلی خلیه **عع فاکه** یقال طلوت

بلد حنظل و نبیکه زرد شود صریة یکی تصریة دوشیدن گوسپند تا شیر جمع شود در پستان صارے گنیتان جرار جات مثال قاری و قرار صعوة ستکانه صعو صعاء

بالکسر جمع صغو میل کردن عع فاضة صغی صغی کذلک عع کافه یقال صغت النجوم اذا مالت للغروب یقال صغوه بالفتح و الکسر و صغاه معک

میله ایک و یقال اکرموا فلانا فی صاغیته و هم الذین یمیلون الیه اصغاء گوش داشتن بسخن کسی و یقال اصغی الیه اذا امال سمعه نحوه و کژ کردن خنور را تا

ریختن یقال اصغیت الاناء ای املته و یقال هو مصغی اناءه اذا انتقص حقه و صغت الناقة اذا امالت راسها الی الرحل صفاء بالمد روشنی خلاف

کدر عع فاضة تصفیه روشن کردن و صفوة الشئ خالصه و محمد علیه السلام صفوة الله من خلقه و مصطفاه صفوة مالی بالضم و الفتح و الکسر و صفو مالی بالفتح

لا غیر اذا کان بلا دار و صفوت القدر اخذت صفوتها صفاة سنگ روشن و یقال فی المثل ما تندی صفاته صفا بالقصر جمع صفاة و صفی کذلک صفواء

بالمد سنگها صفوان کذلک الواحد صفوانه و یوم صفوان اذا کان صافی الشمس شدید البرد صفا مقصور موضعی بمکه و نام جوی مصفاة بالکسر پالونه صفی

ناقه بسیار شیر صفایا جمع و کذلک الشاة و لقد صفت تصفو دوست خالص گزیده از غنیمت و هو صفیه ایضا صفایا جمع و نام زنی و صفیه الود خلصته له

و صافیته و تصافینا تخالصنا و اصطفیته اخترته و استصفیته بالشئ اذا اثرته به و صفی الرجل من المال و الادب ای خلا و صفی الامیر دار فلان و استصفی ماله

اذا اخذ کله و صفت الدجاجة اذا انقطع بیضها و صفی الشاعر اذا انقطع شعره صلوة نماز و دعا از بنده و رحمت از خدا و درود بر رسول و فرشتگان

و هو اسم یوضع موضع المصدر تقول منه صلیت صلاة و لا یقال تصلیة تصلیة نماز گزاردن و درود گفتن و راست کردن عصا و چوب باتش مصلی نماز

گزارد و دومین اسپ رهان و صلی الفرس اذا جاء مصلیا و هو الذی یتلو السابق لان راسه عند صلاه صلایه بالفتح سنگ بس صلاة کذلک و ایضا نام مردی

صلی بریان کردن گوشت عع فاکه و فی الحدیث انه اتی بشاة مصلیه و بدسگالیدن و بهلاک افکندن کسی را و منه المصالی جمع مصلاة و هی الشرک یعنی دام

و فی الحدیث ان للشیطان فخوخا و مصالی و باتش در آوردن صلی بالضم و الکسر سوختن باتش عع کافه قوله تعالی هم اولی بها صلیا و شیون گرمی سختی

کاری اصلاء تصلیه در آتش در انداختن قوله تعالی فسوف نصلیه نارا و قری قوله تعالی و یصلی سعیرا و من خففه فهو من صلی النار بالکسر ای احترق و یقال

تصلیت بالنار و اصطلیت بها و فلان لا یصطلی بناره اذا کان شجاعا ای لا یطاق صلا بالقصر طرف سرین و هما صلوان و صلت الفرس اذا استرخی صلواها

و ذلک اذا قرب نتاجها صلاء بالکسر و المد بریانی صلاء النار بالمد و الکسر و صلا النار بالقصر و الفتح و قوله تعالی و بیع و صلوات قال ابن عباس هی کنایس الیهود ای

مواضع الصلوات صیان نباتی دشتی صمیان برگشتن و جستن رجل صمیان ای شجاع و یقال صمی الصید یصمی اذا مات و انت تراه اصماء پساییدن تیر

بصید و کشتن معاینه و فی الحدیث کل ما اصمیت و دع ما انمیت و لگام را استوار گرفتن اسپ بدان و گزیدن برد و رضمی علیه اذا انصب صنو بالکسر

یکی از چند تنه درخت که همه از یک بیخ رسته باشد و برادر پدری و مادری صنوان تثنیه صنوان جمع و فی الحدیث عم الرجل صنو ابیه صنوان دو چاه نزدیک که آب

بر دو از یک موضع باشد منی بتصغیر صنو مغاکچه که آب در وی گرد آید و یقال هو شق فی الجبل و یقال اخذته بصنایته ای بکله صوة بالضم سنگ توده بر راه جهت

نشان صوی جمع و الصوی ما غلظ من الارض و ارتفع و لم یبلغ ان یکون جبلا و بادرا عه صاوی خشک صوی مصدر منه یقال صوت النخلة تصوی تصویة بار ناکردن

شتر را دیر او که شیر نا کشیده شود و یقال منه صویت لابل فحلها اذا اخترته و ربیته للفحلة و خشک گردانیدن شیر گوسپند و ناقه تا فربه شود و یقال منه صویت

الشاة مصوت صهوة میان پشت اسپ و بالای کوه و بالای هر چیزی و جای گرد آمدن آب صهاء بالکسر و المد جمع و برج بر بالای توده و بسته صبی زسیدن

آب و سال شدن جر حتی عع بفتحها و کافه فصل الضاد ضبو متغیر کردن و بریان کردن آتش چیزی را عع فا مضباة بالفتح مغاکی که در آن نان پختن

و اضببت علی الشئ اشرفت علیه ان ظفر ضابی خاکستر گرم ضحوة هنگام چاشت ضحی بالضم و القصر چاشتگاه بذکر و یونث فمن انث قال انه جمع ضحوة و من

ذکر قال انه اسم علی فعل مثال صرد و نغر و هو ظرف غیر متمکن مثل سحر یقال لقیته ضحی و ضحی بلا تنوین اذا اردت ضحی یومک ثم بعده ضحاء بالمد و الفتح چاشت فراخ یقال اقمت

بالمکان حتی اضحیت کما تقول اصبحت من الصباح و طعام چاشت یقال منهم یتضحون ای یتغذون لیلة اضحیان بالمد ای مضیئة لا غیم فیها و لیلة اضحیانة کذلک

اضحی اسپ سپید شهب ضحیاء بالمد مونث و نام اسپی ضحیان نام مردی ضاحیة کل شئ ناحیته البارزة کرانه ظاهر هر چیزی یقال هم ینزلون الضواحی

و مکان ضاح ای بارز و علة ضحیانة بارزة للشمس و فعل ذلک الامر ضاحیة ای علانیة ضواحی آسمانها نواحی پیدا و گشاده شدن عع فاضحه یقال
ضحت الطریق ضحی خوی کردن عع کافه ضحیت بالکسر ضحی عرقت و ضحیت بالفتح ایضا ضحیا اذا ابرزت للشمس عع بفتحهما و کا و منه قوله تعالی
لا تظمأ فیها و لا تضحی اضح امر بالبروز الی الشمس و یقال اضحی فلان یفعل کذا کما تقول ظل یفعل کذا و ضحی فلان غنمه ای رعاها بالضحی و ضحی بشاة من الاضحیة و هی شاة تذبح یوم
الاضحی و فیها اربع لغات اضحیة بالضم و الکسر اضاحی جمع و ضحیة علی فعیلة ضحایا جمع و اضحاة اضحی جمع کما تقول ارطاة و ارطی و بها سمی یوم الاضحی
قال الفراء الاضحی یذکر و یؤنث و ضحیت عن الغنم رفقت به ضح رویدا ای لا تعجل ضرو بیرون جستن خون از رگ عع فاضحه عرق ضری الذی
لا ینقطع دمه ضار کنعک ضرو بالکسر صمغ یمنی و آنرا الکمکام نیز خوانند و سگ بچه دونده ضروة مونث اضر ضراء جمع مثال ذیب و ذئب و دب و دبی یا ضراوة بالفتح دری صید
دونده شدن سگ عع کافه کلب ضار کلبة ضاریة و ضراه صاحبه ای عوده و اضراه به ایضا ای اغراه و ضراه کذلک و منه یقال ضریت بذلک الامر ضری ... دد
تعود و منه قول عمر رضی الله عنه ایاکم و هذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر ضریرا بر آمدن شکم از طعام و ممتلی شدن ضراء بالفتح و المد درخت انبوه درداو یقال توارا بصید
... [illegible] ... مستخفیا فیما یواری من شجرة و یقال للجبل اذا ختل صاحبه هو یدب له الضراء و یمشی له الخمر و سنضربت بعید اذ ختلته من حیث لا یعلم ضریة بئر براه
بصره سوی مکه ضعة درختی دالها عوض الواو صوت جماعة صنوی منسوب بوی و ایضا مصدر من وضع یضع و قد ذکر فی باب العین ضغو صغار بالضم و المد بانگ رو باه و گربه
عع فاضحه آواز بر مقهور مرد بر خوارے ضعو تمام شدن و در شدن عع فاضحه ثوب ضاف ای سابغ و بسیار شدن مال یقال فلان فی ضفوة من عیشه ضافی الراس بسیار موی
ضنا بالفتح و المد بسیار بچه شدن زن عع فاکه بیمار اضنو بالفتح و الکسر بلا همز فرزند ضنی بالقصر بیمار عع کافه بیمار جل ضنی و من مثل حری و جری یقال ترکته ضنی
و ضنیا و فی ضنی یستوی فیه المذکر و المؤنث و الجمع لانه فی الاصل مصدر و لو کسرت النون ثنیت و جمعت و ضناه المرض ای اثقله مضاناة معاناة ضوة ضوات آواز و فریاد و یقال سمعت
ضوة القوم ضوضاة ضوات انهاس یقال ضوضوا بلا همز و صوضیت ضوضیت الیه الصوی ضویا اذا اویت الیه و انضممت و ضویت الامر صنعته و لم یحکمه و با سبیر ضواة ای سلعة صوی لا عری
عع کافه غلام ضاوی علی فاعول باریک اندام و جاریة ضاویة و فی الحدیث اغتربوا الا تضووا ای تزوجوا فی الاجنبیات و لا تتزوجوا فی العمومة و ذلک ان یورث عمون الرجل
من قرابته یجی ضاویا نحیفا غیر انه یجی کریما علی طبع منه ضهیا بالمد درختی و زنیکه در حیض نیاید امرأة ضهیاة و ضهیاة ایضا و هو ... ان یکون ضهیا مقصورا مضافا
... لستن بمهموز ... ضیاهون بلا همز و منه یضاهی ای شبه فصل الطاء طاة بالمد رطوبت نساء اطحاه لا رئیا ... طبی بالضم و الکسر پستان یاد یان سباع خر
و ... و قد یکون للحف ایضا و فی المثل جاوز الحزام الطبیین ... عع فاضحه و باز گردانیدن از کاری عع فاکه صلته بن اطباه ای دعاه
و طبی فلان فلانا اذا ... طحو گستردن و ... عع فاضحه و بفتحهما یقال طحا الرجل ... ای ... طحی
زمین گسترده طاحی کشیده ای ممتد یقال ضربه ضربة طحی منها ای امتد طواحی کرکسان بر هوا گرد مرد ار گردنده طحا ... بالمد برآمده و تنگی و یقال بانی
... سحابة طحیا ... شب تاریک کلمة طحیا سخن باریک نامفهوم ... طادی ای ثابت قدیم مقلوب وطد طری تازه طراوة طراوة
تازگی عع بضمهما و کافه ... الاطراء ستودن ... عسل ... فاتیة ... کذلک ... مثل ... یم کردن
طریه بکسر ... نوعی از طعام طغیان و طغوان بالضم طغوی بالفتح از حد در گذشتن عع بفتحهما و فاضحه ... یقال طغی یطغی و یطغو طغیانا ای جاوز الحد
کلما جاوز حده ای ... طاغ و طغی یطغی مثله و موج زدن دریا و جوشیدن خون طغا السیل اذ اجاء بماء کثیر و اطغاه المال ای جعله طاغیا طاغیة بانگ ... مید و شد
... طغوة ... طغیا بالفتح و الضم مقصور صغیر من البقر او حشی طاغیة ... ملک ... فاهلکوا بالطاغیة ای ... طاغوت ... شاید
بود ... قوله تعالی یریدون ان یتحاکموا الی الطاغوت و قد امروا ان یکفروا به و قوله تعالی فی الجمع اولیاؤهم الطاغوت ... طواغیت ... طاغوت ... علی فعلوت
لاموت ... مقلوب ... طفی بالضم برگ ... طفیة ... طفاوة بالضم ... از
قیس عیلان و یقال ... من ... طفو ... عع فاضحه ... طلا ... یقال انه
یجیل ... گوسپند ... طلو ... بچه چاریا ... عع فاضحه ... عع فاکه یقال ...

الطلا وطلية اذا ربطه وحبسته فهو طلي ومطلي طليان بالضم جمع للصغير من اولاد الغنم ويقال ما بالدار طلي وطليان مثل صبي وصبيان اي ليس تقول منه طلي فوه بالكسر
يطلي طلي طلية بالضم طلاه گردن طلي بالضم جماعت اطلا گزشدن گردن مردن ونحوان طلاوة بالفتح والضم خوبي ونيز براي دل يقال ما عليه طلاوة طلا بالمد والكسر كي
وانرا مي يجيج خوانند اطليا يعني مي بخته وقطران وهرچه آنرا ادر بينما برجائي كه رسن كه پاي بره بندند وطلية ما بلد من ونحيره طليا وتطليت به وطليت به علي فتعلت تطلية
بيمار كردن كسي را طلا بالضم خون مطلا على مفعال زمين نرم ريگناك ومطالي زمين كه آهوان بچه را در وي چر نند طمو برآمدن رود وبر شدن آن عع فاضبه
ملي مثله عع فاكه ومنه طمت المرأة بزوجها اذا ارتفعت به وطمي يطمي مثل رمي يرمي اي مر سريعا طغني بر جهيدن بسبزه بر پهلو از تشنگي عع كاقيه يقال منه طمي البعير
وبعير طمن نعت منه تطمية مثل كچه طني كردن طمي نوردو در نوشتن عع فاكه يقال طوية فانطوي وگرسنه داشتن خود را عع فاكيه بالكسر نورد ونيت وبوي
كه قصد بدان دارد يقال مضي لطيته اي لنيته التي انتوا ها وبعدت عنا طيته اي مقصده ومنزله الذي انتواه طوي گرسنگي عع كاقيه طا ونعت منه طيان ايضا وطوي كشح اذا اعرض بوده
طوي البطن باريك شكم وتطوت الحية اي تحوت يعني حلقه شد طوي بالضم نام موضعي بالشام وقري بالضم والكسر يصرف ولا يصرف فمن صرفه جعله اسم واد ومكانا منكرا ومن لم يصرفه جعله
بلدة وبقعة معرفة وقال بعضهم هو مثل ثني المثني وقالوا في تفسير قوله تعالى بالواد المقدس طوي طوي مرتين اي قدس قال الحسن ثنيت فيه البركة والتقديس مرتين ذو طوي
بالضم موضعي بمكة طوية نهاني دل طوي چاه برآورده طاية بام وتودة خرما احوار الناقة طرائق شحمها طهو گوشت پختن عع فاضبه طهي كذلك عع فنحيتها
وفي الحديث نما طهوي اذا اي ما عملي ورفتن در زمين طهاي طابخ طهار بالمد ابر برآمده يقال ما علي السماء طهارة اي قزعة يعني يكپاره ابر طهية حيي از بني تميم طهوي بالتحريك
والسكون منسوب بدو **فصل الظاء** ظبي آهو ودوآهي ونشنه الظبي جمع قلة ظباء ظمي ظبيات بفتحات جمع كثرة ظبية فرج زن قال الاصمعي يكل ذات حافر ويقال
انقرا هي للكلبة ذات بهاء ومن دعائهم عند الشماتة به لا بظبي اي جعل الله ما اصابه لازما ظبة السيف طرفه وصلها ظبو ظب جمع القلة ظبات ظبون جمع الكثرة ظبيان
نام مرد ظمي سياه وشدن لب عع كاقيه شفة ظمياء نعت منه وكنه ظمياء ذبيلة الدم عين ظمياء رقيقة الجفن ساق ظمياء قليلة اللحم ظل الظمي اسود ودمع ظمي
مظمي منسوب گشت دشتي كه از باران آب مي يابد وقيل مظمي على مفعل والاول الصواب وهو خلاف مسقوي يعني كشتي كه آنرا آب بايد كنند تظني من الظن فابدل
من احدي النونات يا مثل تقضي من تقضض ظيان ياسمين دشتي **فصل العين** عبارة عباية نوعي از گليم عبارات جماعت تعبية يعني آراستن لشكر بالهمز
وبياء عتو عتي بالضم والكسر از حد در گذشتن عع فاضبه اصله عتوو فابدلوا احدي الضمتين كسرة فانقلبت الواو ياء فصار عتيا ثم اتبعوا الكسرة فصار عتيا
وعتيات ومنهم من قلبوا الواو ياء وفعول اذا كان جمعا الحقها بالقلب واذا كان مصدر الحقها بالتصحيح لان الجمع عندهم اثقل من الواحد عتي نعت بروي ايشان
عع فاضبه وتعتيت مثل عتوت وعتي لغة في حتي بهذيل وثقيف وقري حتي حين عثا يعثو في الارض اي افسد وهو عاث
اي مفسد وكذلك عثي بالكسر يعثي قوله تعالى ولا تعثوا في الارض مفسدين عثوا ركفتار نر عثي مرد بسيار موي ومرد احمق گران جان
وكفتار نر عثيان بالكسر ضبعان عجو شير خورانيدن كودك را عع فاضبه عجي كودك كه بشير بيگانه پرورده شود عجية مونث
عجوة خرمائي نيكو بمدينة لينة درخت ويي عاجيت الصبي اي غذيته بالطعام ومنعته اللبن او ارضعته بلبن غيره ويقال لقاه الله
ما عجاه وعطاه اي ما ساءه يعني انچه بد آيد اورا وانده وكين كنندش عع فاضبه عجي بالضم والقصر پوست هاي خشك شده كه آنرا بزندد خورند عجية
يكي عجايان بالضم دو پي دست اسب از درون عجاية عجاوة نعتان دمها قدر مضغة من لحم موصول بعصبته تحدر من ركبة البعير الى الفرس عدو
دشمن ضد صديق اعدا جماعت وهو وصف ولكنه ضارع الاسم هو عدو وهي عدو وعدوة قال ابن السكيت فعول اذا كان بتاويل فاعل
كان مونثه بغير ها نحو رجل صبور وامراة صبور الا عدوة وهي نادرة وقال الفراء انما ادخلوا فيها الهاء تشبيها بالصديقة لان الشي
قد يبني على ضده عدي بالكسر دشمنان وهو جمع لا نظير له قال ابن السكيت لم يات فعل في النعوت الا حرف واحد يقال هولاء قوم عدي
اي غرباء وقوم عداي اعداء وقوم عدي بالضم والكسر اي اعداء مثال سوي وان ادخلت الهاء فيه قلت عداة بالضم وهو جمع
عادو هو العدو ويقال عع انهم عدو لي الا رب العالمين عادو تعادو من العداوة وتعادي مابينهم اي فسد وبينا عد

عدار بالکسر والمد دررو وصید را در پی یکدیگر زدن دواند اختن عذار بالفتح والمد دوری و تنهائی بر چیزی ستم کردن و از حد درگذشتن و بازگردیدن از کاری
عع فاضه عدوان بالضم ستم آشکارا یقال عدا علیه عدوا و عدوا و عدوانا قوله تعالی فیسبوا الله عدوا بغیر علم و عدا مثل الاستثناء ینصب ما بعدها تقول جاؤنی عدا زیدا
وتنزل بمنزلة الفعل جاءونی ما عدا زیدا والفاعل مضمر فیها و عداه ای جاوزه و بالی عنه معدی ای لا تجاوز الی غیره تعدی گذشتن چیزی از یکی مر دیگری یقال
عدیه فتعدی و ستم کردن بر کسی یقال منه تعدی علیه و عد عنه ای اصرف بصرک عنه و تعادی القوم من العدوی ای یموت بعضهم فی اثر بعض و عتدی علیه ای ظلمه
عرواد بازدارنده کا عدوة بالضم والکسر کرانه وادی و جای بلند قوله تعالی اذ انتم بالعدوة الدنیا عداء بالکسر عدیات جماعت مثل برمة و برم استعداء یاری خواستن
بکاری یقال استعدیت الامیر علی فلان فاعدانی ای استعنت به علیه فاعاننی علیه والاسم العدوی وهی المعونة و ایضا ما یعدی من جرب غیره و سوء مجاورته من
صاحبه الی غیره یقال اعدی فلان فلانا من خلقه او من علته و جربه فی الحدیث لا عدوی ای لا یعدی شیء شیئا عدو دویدن خواستن عدیت الفرس تعدیة
ای احضرته عداء دو سیر کردن در سخن و گذشتن چیزی از یکی بدیگری و هو معدی علیه ای معدوا ابدلت الیاء من الواو استثقالا عدواء مثل غلواء جائی که نشسته
وی جنبان و بی آرام باشد و بروی آرام نتوان یافتن یقال جئت علی مرکب ذی عدواء ای لیس بمطمئن و یقال نمت علی مکان متعاد اذا کان متفاوتا لیس
بمستو ارض متعادیة زمین مختلف نابهمواره و کلوخ و عدواء الشغل موانعه و دوری جای عدو عدوان سخت دویدن ذئب ذو عدوان یعدو علی الناس
ومنه قولهم السلطان ذو عدوان و ذو بدوان عدوان بالتسکین قبیله عادیة عادیات شتران نابنده در طاقستان که بشور گیاه میل نکنند و شتران سخت
دونده عادیة ایضا ظلم یقال دفعت عنک عادیة فلان ای ظلمه و شره عدی الذین یعدون علی اقدامهم جمع عاد مثل غزی و نام قبیله از قریش که
عمر بن الخطاب رضی الله عنه عدوی منسوب بوی بنو العدویة قومی از تمیم از حنظله عدویة گیاه و علف تابستانی محمول بن عاد و بار بالمد نام مردی **عدی**
بالکسر کشت دیمی و نام جای عذاة زمین خوش خاک عذیة کذلک عذوات جماعت **عرا** مقصور درگاه و ساحت سرای عراة کذلک ایضا تحت سرا عراء
بالمد کشادگی بی حجاب قوله تعالی لنبذ بالعراء عروی پیشه عروة بالضم گوشه قوله تعالی فقد استمسک بالعروة الوثقی عری جماعت و گروه مردم و درخت ستوران
و شیر و نام مردی و یقال هو عرو منه بالکسر ای خلو عرا ای الامر اعتراء ای فروگرفت مرا کاری عرو فرود آمدن چیزی بکسی و فروگرفتن مهمان به بار بر آب **عع فاضه**
عریة درخت که میوه آن را بمحتاجی دهند و هی فعیلة بمعنی مفعولة و فی الحدیث انه رخص فی العرایا بعد نهیه عن المزابنة و باد سرد و یقال ان عشیتنا هذه لعریة
و یقال اهلک فقد اعریت ای غابت الشمس و بردت العریة عرواء مثل علواء قشعریرة دل تب و منه عری الرجل فهو معرو اعراء عریت دادن و دور شدن
از کسی یقال العراء صدیقه ای تباعد منه و لم یسره و استعری الناس ای اکلوا الرطب و هو من العریة عری بالضم والقصر برهنگی عری عریة بالضم فیهما مصدر منه
عع کافه عار عریان برهنه عاریة عریانة مونث ما کان علی فلان بالضم فمونثه بالهاء اعراء تعریة برهنه کردن تعری لازم منه و یقال ما احسن معاری
هذه المرأة وهی یداها و رجلاها و وجهها فرس عرو بالضم اسب بی زین اعراء جماعت و یقال اعروریت الفرس ای رکبته عریانا بلا سرج و اعروریت منه امرا قبیحا
ای رکبت عاریة بی تشدید الیاء کانها منسوبة الی العار لان طلبها عار و عیب عار و قیل منسوبة الی العارة من الاعارة کالغارة من الاغارة و قیل هی
من التعاور و هو التداول و فی تخفیف الیاء عرار بمعنی الخطار و قیل من عار یعیر اذا جاء و ذهب نسبت عاریة لتحولها من ید الی ید و قیل من التعاور و هو تداول القوم الشیء منهم
بالمد خویشتن را با دیگری را بکسی بازگیری بار خواندن و نسبت کردن **عع فاضه و کافه** یقال عزوته و عزیته الی ابیه ای نسبته الیه فاعتزی و تعزی هو الیه
و نسبت بعنی بازبست خود را و الاسم العزاء و فی الحدیث من تعزی بعزاء الجاهلیة فاعضوه بهن ابیه و لا تکنوا ای من انتسب بالجاهلیة عزاء ایضا شکیبائی و صبر
عع کافه تعزیة بصبر فرمودن مصیبت زده را یقال عزیته تعزیة فتعزی عزة گروهی از مردم و الهاء عوض من الیاء عزی بالکسر و عزون بالکسر جماعت و لم یقولوا
عزات کما قالوا ثبات فی جمع ثبة و منه قوله تعالی عن الیمین و عن الشمال عزین **عسو** و عساء بالمد خشک و درشت شدن **عع فاضه** و سخت بر شدن
عسی شیخ و درشت شدن دست از کار و یقال العود اذا غلظ قد عسا و فیه لغة اخری عسی بالکسر ایضا اذا غلظ عاسی غوره خرما عسی بالقصر شاخ خرما و
فعل من افعال المقاربة معناه باشد که و فیه طمع و اشفاق و یاتی منه وجوه انما یضی لا المستقبل تقول عسی زید ان یخرج و عسیت فلانة ان

تخرج فزید فاعل عسی وان تخرج مفعولا فهو بمعنی الخروج الا ان خبره لا یکون اسماء ولا یجوز ان تقول عسی زید منطلقا واما قولهم عسی الغویر ابؤسا فشاذ
نادر وقد یاتی فی الامثال ما لا یاتی فی غیرها وهو باشبه عسی بیکاد واستعمل فعله بغیران یقال عسی زید یخرج ویقال عسیت ان افعل ذلک بفتح السین وکسرها
عسیت ان تفعل ذلک ولا یاتی منه فاعل ولا یفعل وعسی من الله سبحانه وتعالی واجبة فی جمیع القرآن الا قوله تعالی عسی ربه ان طلقکن قال ابو عبیدة عسی
من الله سبحانه تعالی ایجاب فجاءت علی احدی لغتی العرب لان عسی رجاء ویقین یقال ظنی بهم کعسی ای ظنی بهم یقین **عشی** عشیة عشاء بالکسر والمد
شبانگاه وهی ما بین المغرب والعتمة وزعم قوم ان العشاء من زوال الشمس الی طلوع الفجر عشیان بتصغیر عشی والجمع عشیانات وقیل ایضا فی تصغیره
عشیشیان والجمع عشیشانات وعشیشیة تصغیر عشیة عشاء ان مغرب وعتمة عشاء بالفتح والمد طعام شبانگاه ای عشوت وتعشیت یعنی طعام شبانگاه
خوردم وعشیان هو المتعشی ومعشویة فتعشی ای اطعمته عشاء وکذلک عشیته تعشیة ویقال عشی الابل ما تعتروا وقیل لک تعش قلت ما بی تعش ولا یقال
ما بی عشاء وعشیت الابل تعشی عشا اذا تعشت فهی عاشیة وهو اعشیها وفی المثل العاشیة تهیج الآبیة ای اذا رأت التی تابی العشاء التی تتعشی
تبعتها فتعشت معها واعشی شتران شب چرکننده عشا بالقصر شب کوری **عع کافه** اعشی نعت منه عشوا مونثه والمرأتان عشواوان ورجال عشاء والنساء
مثلها منشی ومما یشیان ولا یقال یعشوان لان الواو لما صارت فی الواحد یاء لکسرة ما قبلها ترکت فی التثنیة علی حالها تعاشی شب کوری نمودن از خود
والنسبة الی اعشی اعشوی والی العشیة عشوی وعشواء ایضا ای الناقة التی لا تبصر امامها فهی تخبط بیدیها کل شیء یقال رکب عشواء اذا خبط امره علی
غیر بصیرة وفلان خابط خبط عشواء عشوة کار نا پیدا نمودن وکردن یقال اوطاتنی عشوة ثلث لغات ای امرا ملتبسا ویقال مضی من اللیل عشوة
بالفتح وهو ما بین اوله الی ربعه وعشوة اللیل ایضا سواده وظلمته عشوة بالضم ایضا شعلة من نار وعشوته ای قصدته لیلا هذا هو الاصل ثم صار کل قاصد
عاشیا وعشوت الی النار ای استدللت علیها ببصر ضعیف وعشوت عنه ای صددت عنه الی غیره ومنه قوله تعالی ومن یعش عن ذکر الرحمن وعشیت
عنه ایضا ای رفقت به مثل ضحیت عنه **عصا** مونث قوله تعالی هی عصای اتوکؤ علیها عصوان تثنیة عصی بالضم والکسر جمع اعص کذلک فی
القلة مثل زمن وازمن وعصی هو فعول کسرت العین للمجاورة ما بعدها وفی المثل العصا من العصیة ای بعض الامر من بعض والعصا ایضا نام اسپی معروف
لجذیمة الابرش وفی المثل رب العصا قصیر وقولهم انه ضعیف العصا ای ترعیة یعنی نیکو چراننده ستور را ویقال القی عصاه اذا اقام وترک السفر
وهو مثل ویقال فی الخوارج شقوا عصا المسلمین ای اجماعهم وائتلافهم وانشقت العصا ای وقع الخلاف وهو لین العصا ای رفیق حسن السیاسة
لما ولی وقولهم لا ترفع عصاک عن اهلک یراد به الادب عصی بکسر تین استخوانهای بال وعصوته بالعصا ای ضربته بها وعصوت الجرح ای شددته
عصا بالقصر زدن بشمشیر **عع کافه** اعتصا تکیه کردن بر عصا وعیتصی بسیف ای یجعله عصا عصیان بالکسر نافرمانی کردن خلاف مثل عصیت عصی
معصیة کذلک **عع فاسه** عاص عصی نعت منه وعصاه عاصاه مثنی واستعصی علیه ای تخبی علیه یعنی گناه حسبت بر دو اعتصت النواة اذا اشتدت
واعصی الکرم اذا خرج عیدانه عاصی رگ خون که بایستد عصیة بطن از سلیم وفی الحدیث عصیة عصت الله ورسوله عصوة بالضم یک ترک از موی ویقال
فی ارض فلان عناص من نبت وهو القلیل المتفرق وما بقی من مال فلان الا عناص ای قلیل یسیر **عضو** بالضم والکسر اندام اعضاء جمع تعضیة اندام
اندام کردن وجدا کردن وفی الحدیث لا تعضیة فی میراث الا فیما حمل القسم ای لا تجزیة فی شیء کالجبة من الجوهر وانما هی ان طلبوا القسم ولکنه یباع فیقسم
ثمنه وقوله تعالی الذین جعلوا القرآن عضین واحدها عضة ونقصانها الواو والهاء وقد ذکر فی باب الهاء ویقال فی الدار فرق وعزون وعضون ای صنایف
من الناس کلها بمعنی **اعطا** ر وادن وا الاسم العطاء یعنی دهش واصله عطاو بالواو لانه من عطوت الا ان العرب یهمز الواو والیاء اذا جاءتا بعد
الالف لان الهمزة احمل للحرکات منهما اذا الحقوا الهاء فمنهم من یهمزها بنا علی الواحد فیقول عطاءة ومنهم من یردها الی الاصل فیقول عطاوة وفی التثنیة
عطاءان وعطاوان واستعطی وتعطی ای سال والتمس العطاء رجل معطاء بالکسر کثیر العطاء والمرأة معطاء ایضا ومفعال یستوی فیه المذکر والمونث
قوم معاطی ومعاطی قال الاخفش هو مثل قولهم مفاتیح ومفاتح واماانی وامان وتعطیة الشیء المعطی عیشی واده شده عطایا جماعت ویقال ما

اعطاه للمال كما يقال ما اولاه للمعروف وما اكرمه لي في التعجب وهذا شاذ لا يطرد واعطى البعير انقاد ولم يستصعب وقوس عطوى على فعلى مواتية سهلة و
عطوت الشئ تناولته باليد معاطاة ومناولة وفي المثل عاط بغير انواط اي يتناول ما لا مطمع فيه ولا متناول وهو يعطيني بالتشديد يعاطيني اذا كان يخدمك
والعطاة تناوله ويتعاطى كذا اي يخوض فيه وتعاطينا فعطوته اذا غلبته فيه وقيل في قوله تعالى فتعاطى فعقر اي قام على اطراف اصابع رجليه ثم رفع يديه فضربها
وقيل في السؤال اردت ان يعطيك بل انت معطيه بيا مشددة مفتوحة يعني ميبني تو دهنده من آنرا وبل انتم معطيه ايضا بالجماعة لان النون سقطت من معطون
للاضافة وقلبت الواو يا وادغمت وفتحت يا ما كان قبلها ساكنا وبل انتما معطيا بفتح اليا ونفس على ذلك واذا صغرت عطاء اخذفت اللام فقلت
عطى وكذلك كل اسم اجتمعت فيه ثلث يات مثل عدى على اذا لم يكن مبنيا على فعل فان كان مبنيا على فعل نحو محيا من حايحي تحيته لم تحذف عطار بالفتح
والمد كرسه عطارة وعطاية يكى ويقال تقى فلان اعطاه وما عجاه اي شدة وتقاه الله باعطاه اي باشاره عفار بالفتح والمد خاك وپليد شدن
وپنيست شدن يقال عليه العفار اذا دعا عليه وحركه عفا بالكسر والفتح والقصر مثله وبالكسر والمد نبو لشيم والمد نبو لشيم شتر وبر موزع يقال ناقة ذات
عفار عفوز بين عفل كه بردى پى كسى نيامده باشد عفو ثلث لغات حركه عفوة مونث عفو المال زيادتي مال از نفقه واعطيته عفو المال يعني بغير مسئلة عفو
بالكسر گزيده هر چيزى يقال ذهبت عفوة هذا النبت اي لينه وخيره واكلت عفوة الطعام اي خياره ومن الشراب كذلك يقال اعفى من الخروج معك
اي عفني منه واستعفاه ساله الاعفاء وعافاه الله واعفاه بمعنى والاسم العافية وهي دفاع الله عن العبد وتوضع موضع المصدر يقال عافاه الله عافية
عافي خواهنده رزق از مردم وستور وزرع وباقي طعام در ديگ دراز مو عفاة بالضم جماعت وعافية الماء باب آينده عفادة بالكسر ما يرفع من المرق
اولا ويخص به من يكرم يعني سرديگ خورده از روغن ومانند آن وقيل اول المرق وجوده عفادة بالضم باقي مانده خوردي در بن ديگ يقال عفوت
له من المرق اذا غرفت له اولا وعفوت القدر اذا اتركت في سفلها شيا وعفا المنزل وتعفى اي كهن شد وعفت الريح المنزل وعفته اي درست لازم ومتعد
وعفي على ما كان منه اذا صلح بعد الفساد وعفى بالضم جمع عافي وهو الدارس عفو بالفتح درگذشتن از گناه عع فاضه عفو على فعول بسيار عفو كننده
ودرس نا شدن اثر انبوه شدن موي علف ومانند آن ومنه قوله تعالى حتى عفوا اي كثروا وانبوه گرديدن لازم متعد وعفوته واعفيته بمعنى وفي الحديث
امر ان يحفى الشوارب ويعفى اللحى وعفوته واعتفيته اي اتيته طلب معروفه ومنه فلان يعفوه الاضياف اي تنزله وتستضيفه الاضياف ايضا وهو كثير العفاة وكثير العافية وكثير
المعفى عقفا ق عقوة پيرامن وگرد اگرد سراى يقال ذهب فلان بيتك يعقوني ويقال ما يطور بعقوته احد عقي بالكسر نخستين بچه از كودك نوزاده آيد از بول غائط
عقي نخست كردن كودك خرد عع فاكه ومنه احرص من كلب على عقي صبي وهو الردج في السخلة والمهر بازداشتن عع فاضه يقال منه عقاه قلب عاقه
اعتقاه احتباس وهو قلب اعتياق يعني باز ايستادن واز جيب درست كندن جاه بخت آب وپيش وپس آگرفتن سخن عقيان بالكسر زر خالص عقا سخت
تلخ شدن چيزي از ضعفن زدن نالسبب تلخي يقال عقيت الشئ اذا ازلت من فيك كما تقول اخثيت اذا ازلت شكاتيه وفي المثل انا كل حلوا فيسترط ولا مرا
فيعقى وعقي بسهمه اذا رمى به في الهوا وسنة في عقه وذكر في باب القاف وعقى الطائر اذا ارتفع في طيرانه علوة بالضم نيح دم ستور عكى جماعت عكوگره زدن
دم ستور عع فاضه عكى نيز گوسپند بركيد بگرد وشيده دفزگ شده وعكت ناقة اي سمنت وغلظت ويقال ناقة معكاء بالكسر اي سمان غلاظ عكوا گوسپند
سپيد ذنب سياه جمله اعضا وعكت المرأة شعرها اذا لم ترسله وعكا فلان على قومهم اي عطف عليهم علو بلندي بلند شدن جاى وبر بلند برآمدن عع فاضه
علاء بالفتح والمد بلندي در قدر ومنزلت عع كافه وبفتحتها على بالضم والقصر معلاة بالفتح كذلك معالي جماعت ويقال هو من علية الناس وهو جمع علي اي
شريف رفيع القدر مثال صبي وصبية وعلوت الرجل اي غلبته وعلوته بالسيف ضربته وعلاني الارض اي تكبر الصعد عالوني هذه الكلمه علو الدار بالضم
والكسر نقيض سفلها واتيته من عل الدار بكسر اللام اي من عال واتيته من علاء من عل وبالضم على ثلث احوال واتيته من عالي ايضا
ومن معال بالضم ايضا ومن علو بثلث حركات الواو ايضا ويقال عال عني واعل عني اي تنح واعل من الوسادة وعال على
اي احمل علاوة الدار بالضم وعلاوة الريح وسفالتها اي جهة فوقها وتحتها علياء بالفتح والمد جاى بلند وبالضم والقصر

تانیث اعلی علاة بالفتح سنگ که بروی پیر خشک کنند و سندان آهنگر علا بالقصر جماعت وناقة سنوا خلقت رجل عیان وامراة علیان مثل عطشان و برتن و درستونا
فیه والعالیة ما فوق نجد الی ارض تهامة والی ما وراء مکة وهی الحجاز وما والاها والنسبة الیها عالی ویقال علوی بالضم علی غیر قیاس وعالی الرجل واعلی اذا
اتی عالیة نجد علیة بالضم والتشدید غرفه یعنی برواره بالای جماعت وهو فعیلة واصله علیوة فابدلت الواو یاء وادغمت وقیل سی علیة کبرتین علی فعیلة
وهو من المضاعف لانه لیس فی الکلام فعیلة بالضم وجمع علی علیون وعلیین قوله تعالی کلا ان کتاب الابرار لفی علیین وانما جمع علی السلامة وهو مختص باولی
العلم جبرا للکسر حقه وهو ان علال من جهة انقلب الیاء ادغام او تعویضا من حذف التاء المقدرة علی تاویل ان فیه معنی الرفعة کما اولوا ذلک فی فلسطین و
اخواته قال الزجاج اعراب هذا الاسم کاعراب الجمع کما تقول هذه قنسرون ورایت قنسرین ومنهم من یجعل النون حرف اعراب فیقول علیین وقنسرین وفلسطین
ورایت قنسرین ومررت بقنسرین باثبات الیاء فی الاحوال الثلث عالیة الرمح ما دخل السنان الی ثلثه ومعلی بفتح اللام تفتم تیر قمار ونام اسپی بکسر
اللام الذی بانی الحلوبة من قبل یمینها علوی مثال فعلی نام اسپی یعلی مصغر یعلی وهما اسمار جلین وتعلی الرجل ای علا واستعلاء ای علاه لازم متعد واعتلاه
مثله وتعلی ای علا فی مهلة وتعلت امراة من نفاسها ای سلمت وتعلی الرجل من علته والعلی الرفیع واعلاه الله وعالاه ای رفعه وعلیت الجبل ای رفعته
الی موضعه من البکرة تعالی بلند شدن وبر آمدن وتعال بفتح اللام ای جی یعنی بیا وتعالی للمراة وتعالیا انتما وتعالوا انتم وتعالین انتن ولا یجوز ان
یقال منه تعالیت ولا ینهی عنه وتقول قد تعالیت والی ای شی تعالی ویقال علیک زیدا ای خذه والزمه ولما کثر استعماله صار بمنزلة هلم وان کان
اصله من الارتفاع وعلا بالامر اطلع به واستقل علی معناه بدو بها ثلثة مواضع قال المبرد ولفظه مشترکة للاسم والفعل والحرف اسم فی قولک اتیته
من علا ای من علا الدار ویدخل علیه حرف جر کقول الشاعر **شعر** غدت من علیه تنفض الطل بعدما + رات حاجب الشمس استوی فترفعا + ای غدت
من فوقه وفعل فی قولک علا زید اثوب وحرف فی قولک علی زید ثوب وهو حرف جر وقد یوضع موضع فی یقال کان کذا علی عهد فلان ای فی عهده
وموضع من کقوله تعالی اذا اکتالوا علی الناس یستوفون ای من الناس ویقال علی زیدا وعلی بزید ای ائتنی به واعطنی زیدا وبها منقلبة من واو الا انها
تقلب مع المضمر التقول علیک وبعض العرب یترکها علی حالها کقول الشاعر **ع** طاروا علاهن فطر علاها + ای علیها وهی لغة لحارث بن کعب وعلوان
الکتاب بالضم عنوانه وعلونت الکتاب عنونته علاوة بالکسر بار علاوه جماعت وسر مردم با دام که بر گردن باشد یقال ضرب علاوته ای راسه

عمی نابینا ای **عع کافه** فهو اعمی ای عمیاء وهم عمی وعمیان فاعماه الله وتعامی ای اری من نفسه العمی و پوشیده شدن کار بر کسی ومنه قوله تعالی فعمیت
علیهم الانباء ورجل عم القلب علی فعل ای جاهل وامراة عمیة عن الصواب وعمیة القلب وهم عمون ویقال فیهم عمیتهم ای جهلهم اعموی منسوب به اعمی والی عم عموی
کما قلنا فی شجوی اعمیان سیل وشتر مست وعمی الموج بالفتح یعمی عمیا اذا رمی القذی والزبد تعمیة پوشانیدن سخن یقال عمیت معنی البیت والمعمی
من الشعر وقری فعمیت علیهم الانباء بالتشدید ویقال ترکناهم عمی اذا اشرفوا علی الموت عماء بالمد ابر بر کوه نشسته هنود و عمایة بالفتح گوهی
معامی زمینها بی عمارت وبی مردم اعماء کذلک واعمیت الشی ای اخرته وهو قلب عتیام وقولهم ما اعماه یراد به ما اعمی قلبه لانه
ذلک ینسب الیه الکثیر الضلال ولا یقال سیف عمی لانه یعون ذلک لان ما لا تیز ید لا یتعجب منه ویقال اتیته ظهرا صکة عمی ای وقت الهاجرة
وهو تصغیر اعمی مرخما ویقال هو اسم رجل من العمالقة اغار علی قوم ظهرا فاستاصلهم فنسب الوقت الیه عنو فروتنی و خواری نمودن **عع
فاضه** یقال عناله واعناه غیره ومنه قوله تعالی وعنت الوجوه للحی القیوم ویقال عنا فیهم اسیرا ای قام فیهم علی اسار تعنیة باز داشتن ور کحانیدن یعنی
رکحانیدن ورخیدن لازم متوار عانی اسیر وبندی وهم عناة ومن عوان وعنت بهم امور ای نزلت وعنوت الشی اخرجته واظهرته وعنت الارض بالنبات
تعنو وتعنی اذا اظهرته نباتها یقال لم تعن بلادنا بشی بالضم والکسر اذا لم تنبت شیئا وما عنت الارض شیئا ای ما انبتت وعنیت بالقول کذا ای اردت به ومعنی
الکلام ومعناته ومعنیه وحد عنیة علی فعیلة بول شتر که بر گر باشد یقال عنیت البعیر تعنیة اذا اطلیته بها وفی المثل عنیة تشفی الجرب عناء بالفتح والمد رنج دیدن
عع کافه عنایة رنج دیدن بجهت کسی یقال منه عنیت بحاجتک اعنی بها اهجولا فانا معنی بها علی مفعول واذا امرت بها قلت لتعن بحاجتی وفی الحدیث من

حسن سلام المرتركه ما لا يعنيه اي لا يهمه دم يا خون روان عنا ، گرانبها و قومي پراگنده از قبايل شتي **عنو** بالكسر گرانه عنا بالقصر كذلك عنونت الكتاب
وعلونته والاسم العنوان والعلوان بالضم معني فحل بي كار ويقال هو من العنة فابدل من احد النونين يا ونام مردي معاناة سختي كشيدن يقال عاناه وتعناه
فتعني وهم ما يعانون ما لهم اي ما يقومون عليه **عني** نافتن موي وسن وگزگردن آن ناقه را **عع فاكه** يقال عويت راس الناقه فانعوت وبناقه تتوي
بر تهاني سيرها اذا لوتها بخطامها تعوية نافتن رسن ودروغ داشتن سخن كسي استوار استانفتن خوشتن ويستعوي فلان جماعة اي ينعق بهم الي الفتنة عوار بالضم
والمد بانگ گرگ وسگ وجزان وبانگ كردن بها **عع فاكه** وهو يعاوي الكلاب اي يصايحها عوار بالمد والتشديد سگ بانگ كننده ودم وهو مقصور ونغية
منزلي از منازل قمر ونقيص عوة آواز وفرياد يقال سمعت عوة القوم وضوتهم اي صوتهم وجلبتهم وتصغير معاوية معية هذا قول اهل البصرة لان كل اسم فيه ثلث
يا ات اولاهن يا التصغير حذفت وحدة منهن فان لم يكن اولاهن يا التصغير لم تحذف شيا تقول في تصغير ميّة مُييّة واهل الكوفة لا يحذفون منه شيا يقولون
معيية على قول من يقول اسيّد ومعيوية على قول من يقول اسيود **عي** بالكسر درماندگي سخن وهو خلاف البيان يقال عي في منطقه وعي امره فهو عي بي سا
وعي ايضا على فعل وهم اعيا ، واعياء وفي المثل اعيا من باقل وعَيِيَ بامره وعي اذا لم يهتد والادغام اكثر وتقول في الجمع عَيُوا مخففا كما قلنا حيوا وبالتشديد
ايضا اعيا ، ماندگردن وشدن لازم ومتعدي ودشوار شدن كار برسي يقال منه اعيا عليه الامر وتعيا وتعايا عليه مبني عي بالفتح والقصر بي ربطني از عرب
والنسبة اليه اعيوي داء عيا ، اي صعب كانه اعيا الاطبا ، والمعاياة ان تاتي بشي لا تهتدي به جمل عيايا ، اذا لم يهتد للضراب ورجل عيايا ، اذا عي
بالامر والمنطق **فصل الغين غبية** باران اندك غبا اندك باريدن يقال اغبت السما فهي مغبية ودر بهانسبه بها الجري الذي يجي بعد جري
الاول وقال ابو عبيدة الغبية الدفعة في السير غبا وه كولي وگول شدن يقال غبيت عن الشي وغبيته ايضا **عع كافه** وبالعكس وتقول غبي
علي الشي اذا لم تعرفه غبي علي فعيل گول وهو من الواو وتغابي اي تغافل **غثاء** بالضم والمد آب آورد وبتشديد الثاء كذلك اغثا حتى غثت
غثو در شوريدن سيل چراگاه را **عع فاضه** اغثاء مثله غثيان بفتحتين شوريدن دل غثي مثله **عع فاكه غد** فردا اصله غدو حذفت
الواو بلا عوض وقد جاء على الاصل والنسبة اليه غدي وان شئت غدوي غدوة بالضم ميان طلوع فجر وشمس ويقال اتيته غدوة بلا تنوين لانها
معرفة مثل سحر الا انها من الظروف المتمكنة ويقال اتيتك غداة غد والجمع غدوات وقيل اني لاتيه الغدايا والعشايا لازدواج الكلام غدو وتغبير
بامداد كردن نقيض رواح **عع فاضه** قوله تعالى بالغدو والآصال اي بالغدوات فعبر بالمصدر عن الوقت كما يقال آتيك طلوع الشمس اي وقت طلوع
الشمس غداء بالفتح والمد طعام چاشت خلاف عشاء واذا قيل لك ادن فتغد قلت ما بي من تغد ولا تعش ولا تقل ما بي غداء ولا عشاء لانه الطعام
بعينه وكذلك اذا قيل ادن فكل قلت ما بي اكل بالفتح وغاداه اي غدا عليه غادية ابر بامدادي اغتداء بامداد كردن غديان متغدي نعت منه امرأة
غديا علي فعلي وغدية متغدي چاشت خورنده پيش پس چاشت خورد **غذي** بزغاله غذاء بالكسر چاشت مثل فصيل وفصال غذي المال وغذوية
اي صغاره كالسخال ونحوها ويقال الغذوي ان يباع الشي بنتاج ما نزا به الكبش ذلك العام ويروي بالدال المهملة منسوب الى الغد غذاء بالمد والكسر
خورش وپرورش وغذوت الصبي باللبن ربيته فاغتذي به وغذيته بها اكذلك غذا الماء سال والعرق يغذو وغذوا اي يسيل دما ويغذي تغذية
مثله وغذا البول اي انقطع وغذا اي اسرع غذوان بالتحريك اسب سبك تيز وتغذية پروردن وبريدن شتر بول را **غراء** بالكسر والمد سريشم ما اي اذا فتحت
الغين قصرت واذا كسرت مددت وغروت الجلد غروة الصقته بالغراء وقوس مغروة ومغرية ايضا في المثل ادركني ولو باحد المغروين اي باحد السهمين او
بسهم او بريح غريان مانطربان آن جيني دو صخره يا دو خرپشته يقال بها قبر مالك وعقيل نديمي جذيمة الابرش وسميا غريين لان النعمان بن المنذر كان
يغريهما بدم من يقتله اذ اخرج في يوم بوسه غرا برانگيختن سگ را بر صيد وبر غالانيدن ميان دو كس غراة اسم فيه وغري به اي اولع به والاسم الغراء
بالفتح والمد ويقال ما زلت من ايشين غراءه اذا وليت وغري فلان اي تمادي في غضبه وهو من الواو وغرا بالقصر خوبي رسيل غريت غرود وتسلفت بسكفت
داشتن **عغ فاضه** يقال لا اغرو اي لا عجب **غزو** با دشمن در دين جنگ كردن **عع فاضه** وغزاة بالفتح الاسم فيه نوازدهم غزاه بالضم غزي بالتشديد

والتنوین وغزی علی فعیل وغزار بالضم والمد والتشدید مثل قضاة وسبق وحجیج وفساق ومنه قوله تعالی او کانوا غزی لوکانوا عندنا غزوی منسوب الی الغزو واغزت فلانا ای جهزته للغزو وامراة مغزیة غزا زوجها والناقة التی جاوزت السنة ولم تلد واتان مغزیة ای متأخرة النتاج واغزت الناقة ای عسر لقاحها واغزت الرجل امهلته وغزت مالی علیه من الدین مغزی بمقصد یقال عرفت مغزاه وما نغزی من هذا الکلام ای ما تریدوا غزیة قبیلة وغزوان امر دی **غسو** عطیتین تاریک شدن **عع فاضه کافه** اغسار کذلک **غشار** بالمد والکسر پوشش وعلی بصره غشاوة وغشوة ست لغات ای غطاء ومنه قوله تعالی فاغشیناهم الغاشیة ای قیامت قوله تعالی هل اتاک حدیث الغاشیة ای القیامة ودرد وبیاری شکم یقال رماه الله بالغاشیة وآهن کس کو هر ملی فرین وپوشش زین الغشی اسب سپید سر غشوا مونث غشیة فرد شدن وتازیانه فرو گرفتن غشیان بالکسر مجامعت فرو گرفتن وآمدن اغشاء بپوشیدن وبر پوشیدن وگور کردن وبالتحریک بیهوش شدن **عع کافه** غشیة وغشی کذلک یقال غشی علیه فهو مغشی علیه واستغشی ثوبه وتغشی ای تغطی به **غضا** بالقصر درخت طاق ومنه قولهم ذئب غضا وارض غضیاء کثیرة الغضا وبعیر غاض وابل غاضیة تغوص التی تاکل الغضا یعنی طاق خوار ماده اشتر بطرنهاس اکل الغضا قلت بعیر غض وابل غضیة وغضایا وقد غضیت غضی بعیر غضوی منسوب اغضار چشم فرو خوابانیدن وتاریک شدن وسیل منفض لغة قلیلة واکثر یقال سیل غاض ولیلة غاضیة ای مظلمة ونار غاضیة ای مضیئة وهو من الاضداد **غطاء** بالکسر والمد پوشش غطی وتغطیة بپوشانیدن **عع فاضه وکیه** غطا اللیل یغطو ویغطی ای اظلم ومنه الغاطیة وهی الکرمة لسترها وجه الارض وغطا الماء وکل شیء وارتفع وطال علی شیء فقد غطا علیه وغطی یغطی غطیا بالضم والفتح اذا امتلاء شبابا **اغفاء** خواب شدن وغفا بالقصر بالتحریک تبنا الطعام کاه زوان فری بیتی وکاه اتالحه خوانند که در گندم بیرون آید وایضا آفه تصیب النخل وهو شبه الغبار یقع علی البسر فیمنعه عن الادراک وتصبح حشفا ضمیمه **غلی** غلیان جوشیدن دیگ **عع فاکه** غلوا زحد در گذشتن در هر چیز **عع فاضه** یقال منه غلا فی الامر غلوا زنیه الحد غلاء بالفتح گران شدن نرخ غلو ودوا دور تر پرتاب تیر تا پ مسافت ونشانه غلا رجما ذی المثل جری المذکیات غلاب اغلاء جوشانیدن وگران کردن نرخ را وگران خریدن چیزی را یقال منه اغلی بالآحم وعلی به وتعالی لحم الناقة ای ارتفع وذهب غالیة بیاری خوشبوئی را بوی خضاب کنید ومنه تغلیب بالغالیة وما معناه واموعن مغلی ای ذاتو نغمت خفافها اختصار افتعال غلو از حد در گذشتن یعنی تاب بکشتن حرافی دوالی زن **غمی** بالفتح والقصر بیهوشی یقال ترکت فلانا غمی ای مغشیا علیه وترکتهما وترکتم وترکتها غمی سوا لانه مصدر وان شئت قلت هم اغماء وغماء بیهوشی یقال امی علیه فهو مغمی علیه وغمی علیه فهو غمی یستعمل کلاهما مجهولین واغمی علیه الخبر ای استعجم مثل غم وغمی البیت نافوقة السقف من القصب التراب نحوه فان کسرت مددت وقلت اغماء وقد غمیت البیت **غنیة** بالضم بی نیازی یقال غنی به غنیة وغنیت المراة بزوجها غنیانا بالضم ای استغنت وغنی بالمکان اقام به وغنی ای عاش کلها بالکسر غناء بالمد وبالفتح فائده وسود غناء بالکسر والمد سرود وغنی بالقصر توانگری ودستگاه تقول منه غنی فهو غنی وهو الغنیاء من غطلهان اغناء بی نیاز کردن یقال اغنیت عنک مغناة فلان ومغنی فلان بالضم والفتح فیهما ای جزات عنک مجزاة فلان ویقال ما یغنی عنک هذا ای ما یجدی عنک وما ینفعک قوله تعالی وما یغنی عنه ماله اذا تردی غانیة زنی که بی نیاز باشد بکوی خود از پیرایه ویا بشوی خود از سرایه غوانی جمع وقد غنیت کرضی مغنیة بالضم والتشدید سرود اغانی جمع اغنیة سرود گفتن تغنی کذلک وتغنی الرجل ای استغنی وتغانوا ای استغنی بعضهم عن بعض مغنی بالفتح جای باش اهل وباشندگان مغانی جمع **غی** بالفتح گمراهی ونومیدی غوایة بالفتح مثلة **عع فاکه** غاو وغوینت منه واغواه غیره لتهوعوی تغاوی بر بدی براهی گردآمدن دیار مندی که یقال تغاووا علی عثمان فقتلوه غوی بالفتح والقصر سیر نا شدن بره وبزغاله از شیر با در دلاغر ماندن آن وناگوار کردن شیر وهلاک شدن از آن **عع کافه وفاکه** غوغاء بالفتح والمد ملخ بزوه ویا انبوه دغاوان بجنگ غاغه مردم انبوه دراز سخیته ملخ تو بال برآورده وگرسنه یزه غادة نام کوی اغویة بالضم والتشدید مغوی چاه مغاکی وکنده مغوت تانشیدیعزوا مغو جاجا فی المثل من حفر مغواة وقع فیها **غیایة** بالفتح روشنائی تابش آفتاب تنگ جاه مثل غایه وسایبان برده برابا اسر سایه کند چون بزوبه یکی ویجزا ومن الحدیث تجی البقرة وال عمران یوم القیمة کانهما غمامتان او غیایتان وغایا القوم فوق راس فلان بالسیف کانهم اظلوه غایه با یا بر چیز ازدن بامکا غایای حای غیت جای مثل آیه وآیی وعلم

و دکان خار و بناذ يقال غنيت غاية وغنيت اذا قصتها وفلان يعنيه نقيض تو لک شدة **فصل الفاء** **فأی** شگافتن سر بزخم شمشیر عع بفتحتما
يقال منه فأوت رأسه وفأيت رأسه فانفأى اى انشق فأو ايضا آنچه ميان دو کوه فئة بالکسر گروه فئون جماعت والهاء عوض من الياء **فتی** جوان
وجوانمرد فتاة مونث فتاء بالفتح والمد مصدر منه عع کافه فهو فتی السن بين الفتاء وقد ولد له فی فتاء سنه اولاد وافتاء ستوران جوانه خلاف مسان وصد ها فتی على
فعل ويقال لفلان بنت تفتت اى تشبهت بالفتيات وفتيت الجارية اذا خدرت ومنعت اللعب مع الصبيان فتوة بالضم جوانمردی يقال هو فتی بين
الفتوة وفتيان وفتية وفتو وفتی مثل عصی وقد تفتی وتفاتی ويقال لا افعله ما اختلف الفتيان يعنى الليل والنهار كما يقال الجديدان والاجدان استفتاء جواب فتوى
خواستن افتاء جواب دادن بر فتوی والاسم الفتوى والفتيا مقصورين وتفاتوا الى الفقيه اى ارتفعوا اليه فی الفتيا **فجوة** شکاف میان دو کوه جز فجوات وفی قوله
تعالى فی قصة اصحاب الكهف وهم فی فجوة منه وتفاجی الشيء اى صار له فجوة الدار ساحتها فجا بالقصر دوری در میان دو پاشنه شتر عع کافه قوس فجواء
کمان که زه از وی دور باشد فجو دور کردن آن عع فاضه فجا کشاده شدن کمان از زه عع کافه **فحا** بالقصر دیگ افزار و بالکسر کذلک والفتح
اکثر افحاء جماعت وفی الحديث من اكل فحا ارضهم لم يضره ماؤها يعنى البصل ويقال فح قدرک تفحية فحوى الكلام معنى سخن يقال عرفت ذلك فی فحوى كلامه وفحواء
كلامه بالمد وانه ليفحی بكلامه الى كذا وكذا اى يذهب **فداء** بالكسر يمد ويقصر وبالفتح والقصر وفدية بالكسر سربها و سر خريد يقال فدى لک ای یعنی
سربهای تو باد پدر من وفداء لک بالمد وكسر الهمزة منونا اذا جاوز لام الجر خاصة لانه نكرة يريدون به معنى الدعاء ويقال فاداه وفداه اذا اعطى فداءه
فانقذه وفداه بنفسه سربها داد او خود را وفداه تفدية اذا قال له جعلت فداک یعنی گوید سربهای تو باد بهای من وتفادوا اى فدى بعضهم بعضا
وافتدى منه بكذا قوله تعالى فلن يقبل من احدهم ملء الارض ذهبا ولو افتدى به وقوله تعالى لو يفتدی من عذاب يومئذ ببنيه وتفادی فلان من
كذا اى تحاماه وانزوى عنه فداء بالفتح والمد انبار غله **فرو** پوستین فراء بالكسر والمد جماعت وافريت الفرو اى لبسته فروة پوست سر و نام مردی
و توانگری و هو مبدل من ثروة قال الفراء انه لذو فروة من المال وثروة بمعنى و پاره علف خشک فری بریدن موزه و توشه دان و مانند آن
جهت اصلاح آن و بریدن مسافت و رفتن و دروغ بر بافتن عع فاکه يقال فرى فلان كذبا اى خلقه وافتراه اى اختلقه والاسم الفرية
بالكسر فری بالقصر متحیر شدن مدهوش گشتن عع کافه وفری فلان بالكسر اى تحير ودهش يقال فلان بطری الفرى اذا ياتى بالعجب فی عمله وقوله تعالى
لقد جئت شيئا فريا اى مصنوعا مختلقا ويقال عظيما وفريت الاوداج قطعتها وفريت الشيء شققته فانفرى وتفرى ای شکافت يقال تفرى الليل
عن صبحه وافرى الذئب بطن الشاة اى شقها وافريت الاديم قطعته على جهة الافساد وفريته قطعته على جهة الاصلاح وتفرت الارض بالعيون
اى انبجست **فسو** گند کردن عع فاضه و قبيلة از عرب فسوى منسوب اليه فساء بالضم والمد گند وتفاست الخنفساء کون بر آورد خبر دوک
تا گند کند وفی المثل اخشن من فاسية وهی الخنفساء فسوء على فعول بسيار گند كنند وفی المثل اقرب محساة من فساه اى فمن استه **فشو** بضمتين پراکنده
شدن خبر عع فاضه افشاء متعدی منه يعنى فاش کردن وتفشى اى اتسع فواشی گوسپندان بچراگاه پراگنده شده وفی الحديث ضموا فواشيكم حتى
تذهب فحمة العشاء **فصية** رهایش وتفصى فلان اى تخلص من البلية وتفصيت من الديون اى خرجت وتخلصت منها وفصى اللحم من العظم اى انفصل وفصية منه
اى مخلصة ويقال افصى عنك الحر اى خرج ولا يقال افصى عنك البرد وافصى المطر اى اقلع فصى نام مردی **فضا** بالفتح والمد کشادگی و فراخی زمین جای فراخ
وکشاده شدن وافضيت اى خرجت الى الفضاء وافضيت الى فلان بسرى وافضى الى امرأته اى باشرها وجامعها وافضاها اى جعلها مفضاة وهى التى جعلت مسلكاها
واحدة ويقال لها الشريم وافضى بيده الى الارض اذا مسها بباطن راحته فی سجوده فضا بالقصر خرمای آمیخته يقال امرهم فضى بينهم اى لا امير عليهم **افعی** مار بزرگ افعل نون کذلک
افاعی جماعت فون بضمتين ازدها افعی ارض مفعاة زمين افعی ناک مفعاة ناقه داغ کرده بشکل افعی وتفعى الرجل صار كالافعى فی الشر **فغو** فاغية کل حنا فغو کل شکوفه دار و دفغا بالفتح
عوره بناه تسبيه وفغت النخلة **فقوة** سهم مار تيرای فرق فقی بالقصر جماعت **فلاة** دشت بیابان فلا وفلوات جماعت فلی على فعول کذلک کرده شد وملا شدن شدن بکوره فلوه شتر
فلاء کنده کشک فلاء فنحت الفاء فی الوحدة شدن البراذ واذا كبرت خففت وفلت کره‌های اسپ و خران جمع فلو بالفتح والتخفيف آنچه از شیر بازکرده او بریده شود ببر زدن شمشیر عع **فاضه** فلی با سباب

کذلک عع فاکه و ایضاً سبش جستن در سر و معانی شعر و غرائب آن بر آوردن یقال فلوته بالسیف و فلیته و فلیت رأسه من القمل و فلیت الشعر ای
تدبرته و استخرجت معانیه فلاء از شیر باز کردن و پروردن فرس مُفلی و مفلیة ذات فلو و استفلاء سبش جستن در سر خواستن فناء بالفتح والمد سپری
شدن عع کافه و بالفتح وافناه غیره وتفانوا ای افنی بعضهم بعضاً فی الحرب فناء بالکسر والمد کرد آگرد وی ومنه فناء الدار افنیة جمعت ویقال هو من فناء
الناس اذا لم یعلم من هو شجرة فنواء ذات افنان وهو علی غیر قیاس وقیاسه فناء فنا بالفتح والقصر انگور سگک فناة یکی و ایضاً بر زه کاو و فنوات جمعت
افانیه گیاه تر افانی جمعت ویقال هو ایضاً عنب الثعلب فانیة ای داریة وسکنته فوة رودین ثوب مفوّی ای مصبوغ بها فی بالکسر خرج منه وعاء
للسو عاء و انطرقت وربما قد تقدیر الواو یقال المال فی الایمار وهو فی الدار والشک فیه الخبر ویکون بمعنی علی کقوله تعالی ولاصلبنکم فی جذوع النخل وربما
استعمل بمعنی الباء فصل القاف قبا بالمد و تم اقبیة جمعت تقبّی پوشیدن قبا قبو ضم کردن حرف را بزبره مقبوة ای مضمومة قبة الشاة مخففة سرزانه
گوسپند والهاء عوض من الواو قباء بالضم والمد موضعی بحجاز یذکر و یؤنث قتو خدمت کردن عع فاصح مقتی کذلک یقال قتوت قتواً ومقتی
کما یقال غزوت غزواً ومغزی مقتوی خادم قال ابو عبیدة هذا رجل مقتوین وهما مقتوین وهم مقتوین وهی مقتوین وهم الذین یعملون للناس بطعام
بطونهم ویقال بالفارسیة نان جامه قال سیبویه سألوا الخلیل عن مقتوی ومقتوین فقال هو بمنزلة الاشعری والاشعرین اقحوان بالضم بابونه علی
افعلان ویجمع علی اقاحی بحذف الالف والنون واقاح وبصیغر علی اقیحی مقحو داروی که در آن اقحوان باشد اقحوانه نام موضعی قدوة بالکسر پیشوا یقال
فلان قدوة تقتدی به بالکسر والضم مقدة ایضاً قدو خوشبو و بامزه شدن گوشت عع فاصح قدیٰ مثله عع فاکه قدی بالکسر کذلک عع کافه
یقال قدا اللحم والطعام یقدو قدواً وقدی یقدی قدیاً وقدی بالکسر یقدی قدیً اذا شممت له رائحة طیبة وشممت قداة القدر فهی قدیة علی فعلة ای
طیبة الریح ویقال ما اقدی طعام فلان ای ما اطیب طعمه در لحته قدیان شناختن عع فاکه یقال مر فلان یقدو به فرسه وهذا اقدی رمح بالکسر ای قدر
رمح ویقال هذه فی هدیتک وقدیتک بالکسر فیها ای فیما کنت فیه و اتتنا قادیة من الناس ای جماعة قلیلون وجمعها قوادٍ ویقال هی بالذال المعجمة ایضاً
عند ابی عمرو وهم اول من یطرأ علیک ویقال منه قدت قادیة تقدی قدیاً قذی خاشاک یقال منه قذیت عینه بالکسر قذی فهو قذ العین علی فعل
اذا سقطت فی عینه قذاة وهی وحدة القذی قذی بیرون انداختن خاشاک عع فاکه یقال منه قذت عینه ای رمت بالقذی قذت الشاة ای القت
رحمها بیاضاً یقال کل ذکر یمذی وکل انثی تقذی اقذاء خاشاک انداختن در چشم تقذیة خاشاک برون کردن از چشم یقال قذیت عینه تقذیة ای اسقط فی عینه
قذاة فاخرجها وقاذیة ای جائیة واما القاذیة من الناس فذکر ابو عمرو انها بالذال المعجمة فیکون من هذا الباب قرو قدح چوبین و کاسه و سنگ و بن
درخت که اندر آن کاسه کنند و در وی نبیذ ریزند و بزرگ شدن پوست خصیه رجل قرو ای نفخت منه قروة مونث و نیز بزرگ در آن که در وی ستور آب خورد و یقال
ترکت الارض قرواً واحداً اذا طبقها المطر و یقال رأیتهم علی قرو واحدٍ ای علی طریقة واحدة قری پشت قریة دیه قری بالضم جمعت علی غیر قیاس لان ما کان
علی فعلة بفتح الفاء من المعتل جمع علی فعال مثل رکوة ورکاء وظبیة وظباء ویقال قریة بکسر القاف لغة یمانیة جمعت علی ذلک مثل ذروة وذری ولحیة
ولحی قروی منسوب و قوله تعالی علی رجل من القریتین عظیم وهی مکة وطائف قری علی فعیل مجری الماء فی الروض اقریة قریان جمعت قریة علی فعیلة خشبات
فیها فرض یجعل فیها رأس العمود من بیت مقری بالکسر کاسه بزرگ مقراة یکی و با لفتح جایی که گرد آمدن آب باران قاریة بالتخفیف یکی از مرغان
که عرب بدان یمن کنند و یشبهون الرجل الکریم به و العامة تشدد و قواری جمعت و یقال الناس قواری الله فی الارض ای شهداء الله قاریة ایضاً
تیزی و نوک سنان و تیزی شمشیر و جز آن و قروت البلاد و قریتها واقتریتها واستقریتها ای تتبعتها خرجت من ارض الی ارض و یقال جاء فی کل قاریة ای
من نزل القریة والبادیة واقریت الجُل علی ظهر الفرس ای الزمته ایاه و قریت الضیف قری بالکسر و قراء بالفتح والمد میزبانی کردم و نیکوئی کردم و اذا کسرت
القاف قصرت و ان فتحت مددت و قریت الماء ای تتبعتها قریت الماء فی الحوض جمعته قری بالکسر آب گرد آمده در حوض قِریان قری بالضم والتشدید ای در بادیة
والسیر یقری یطلق فی شدته ای یجمع ناقة قرواء طویلة السنام شدیدة الظهر بیّنة القری لا یقال جمل اقری قَروری موضعی قیروان علی فیعلان بفتح الفاء وضم العین

معرب کاروان وفی الحدیث یغدو الشیطان بقیروانه الی السوق ومعنی لشکر **قسوة** قساوة قساء بالفتح والمد سختی دل ع فاضه یقال قسا قلبه وقساه
الذنب یقال الذنب مقساة للقلب حجر قاس ای صلب قساة ای کابده قساو صنعی درهم ناسره قسیان جماعت مثال صبی صبیان دراهم قسیة قسیات کذلک
وقست الدراهم تقسو یوم قسی شدید الحر والشر لیلة قسیة باردة قسی ایضا لقب مردی **قشو** پوست باز کردن از چیزی ع فاضه مقشو ای مقشور
یقال قشرت وجهه وقشیته فهو مقشی ای مقشر **قصو** بضمتین دور شدن ع فاضه قصا المکان فهو قصی وارض قاصیة وقصیة وقصوت عنهم ای بعدت
قصا بالقصر والمد دوری وکرانه ع کافه قصی عن جواره وقصیته انا فهو مقصی ولا یقال مقصی وذهبت قصا فلان ای ناحیته وکنت منه فی قاصیته ای
ناحیته وهلم اقاصیک ای اینا ابعد من الشر وقصوت البعیر اذا قطعت من طرف اذنه فهو مقصو وشاة قصواء وکذا ناقة ولا یقال جمل اقصی وانما یقال مقصو ومقصی
ترکوا القیاس فیه ومثله امرأة حسناء ولا یقال رجل احسن وکان لرسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ناقة تسمی قصواء ولم تکن مقطوعة الاذن قصیة دور شده از شتر آسوده و
که بر وبار نکنند و نه دوشند و اورا اجلت روزی ذخیره برارند قصیت اظفاری یعنی قصصت مکان قصی دور ناحیة مقصوی قصیا بالضم منها ویقال ترکنا ما لا یقصیه
البصر ای لا یبلغ انقصاه واستقصی وتقصی بمعنی قصی بالتصغیر نام مردی از جد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم قصوی منسوب به وی **قضاء** بالمد حکم کردن ع
فاکه واصله قضای بن قضیت لا ان الیاء لما جاءت بعد الالف همزت اقضیة جماعت قضیة مثله قضایا جماعت علی فعالی واصله فعائل قوله تعالی وقضی ربک ای
حکم و امر ربک و بر دوختن یقال قضیت حاجتی وضربه فقضی علیه ای قتله کانه فرغ منه قوله تعالی فوکزه موسی فقضی علیه و مردن یقال فلان قضی نحبه ای مات و سم
قاض ای قاتل و گزاردن وام و رسانیدن و دور کردن حاجت و آگاهانیدن یقال قضیت دینی وقوله تعالی وقضینا الی بنی اسرائیل فی الکتاب قوله تعالی
ثم اقضوا الی وقضی فلان ای مات و مضی وقضاه ای صنعه وقدره قوله تعالی فقضیهن سبع سموات فی یومین ومنه القضاء والقدر واستقضی فلان ای صیر قاضیا
وقضاه الامیر ای جعله قاضیا وانقضی وتقضی سپری شد وتقضی دینه وتقاضاه بمعنی وقضو منهم منایا بالتشدید ای انفذوها وقضی اللبانة ایضا بالتشدید
وقضاها بالتخفیف بمعنی قضاء بالتشدید والمد زره محکم وتقضی البازی ای انقض واصله تقضض فلما کثرت الضادات ابدلت من احدیهن یاء قضة بالکسر
گیاهی و موضعی قضات وقضین جماعت **قطا** بالقصر سنگ خوار قطاة یکی و ایضا جای نشستن ردیف از ستور قطوات قطیات جماعت وفی المثل لیس قطا مثل قطی
ای لیس الاکابر کالاصاغر ریاض القطا موضعی قطو گام نزدیک نهادن از نشاط ع فاضه قطا فی مشیته واقطوطی مثله فهو قطوان بالتحریک وقطوطی
علی فعوعل قطوان بالتحریک موضعی بکوفه کسا قطوانی **اقعاء** بر کون نشستن سگ وقد نهی عن الاقعاء فی الصلوة وهو ان یضع الیتیه علی عقبیه بین
السجدتین علی تفسیر الفقهاء وفی اللغة هو ان یلصق الیتیه بالارض وینصب ساقیه ویتساند الی ظهره وفی الحدیث انه علیه السلام اکل مقعیا قعو
برجستن گشن بر ماده ع فاضه یقال منه قعا الفحل مثل قاع وقعا الظلیم ایضا قعواء زن باریک ساق قعو دو چوب بکره دلو که محور بر وی
باشد **قفا** بالقصر پس سر ذکر و یونث قفی جماعت علی فعول مثل عصا وعصی اقفاء ایضا علی القلة واقفیة ایضا علی غیر قیاس لانه جمع الممدود
مثل سماء واسمیة قفی بر قفا زدن و از قفا بریدن گلوی گوسپند ع فاکه یقال شاة قفیة ای مذبوحة من قفاها عن ابی زید وقال غیره قفینة
بالنون الزائدة تقفیة در پی فرستادن یقال قفیت علی اثره بفلان ای اتبعته ایاه قوله تعالی ثم قفینا علی آثارهم برسلنا ومنه الکلام المقفی وسمیت قوافی الشعر
لان بعضها یتبع اثر بعض وعویف القوافی نام شاعری وهو ابن معاویة بن عقبة وقافیة القفا ایضا وفی الحدیث یعقد الشیطان علی قافیة رأس احدکم ثلث عقد
قفو در پی رفتن قفو بالضم مثله ع فاضه و دشنام دادن و تهمت کردن و بدی صریح وفی الحدیث لا حد الا فی القفو البین و بکار باز اندوختن کسی را والاسم القفوة بالکسر و نواله
و بخشش دادن بچیزی ما فقفی قفیة قفاوة انچه مهمان را بدان گرامی کنند یقال منه قفوته واقتفیته ایضا ای آثرته فهو مقفی به ای موثر مکرم والاسم القفوة بالکسر یقال
فلان قفوتی ای خیرتی او تهمتی کانه من الاضداد وقیل بمعنی فرقتی واقتفاه ای اختاره واقتفی اثره وتقفاه ای تبعه ولا افعله قفا الدهر ای ابدا **قلی**
بریان کردن گوشت و جز آن ع فاکه فهو مقلی وقلو کذلک ع فاضه فهو مقلو قالی نعت ذلک قلیة علی فعیلة اسم مرقة موضعی من الطعام قلایا جماعت
مقلاة ومقلی بالکسر هیزمانا به زیر دیگ بریان کنند دروی مقالی جماعت مقلا ابر تنه بقلو ها قلو ای بیاقها وطردها قلی بالکسر والقصر قلاء بالفتح

والمد دشمنی و دشمن داشتن **ع فاکه** ونقلی بالفتح ایضا وهی لغة طی وتقلی ای تبغض مقلاه بالکسر ملی مفعال وقلة بالتخفیف عودیست بلعب بها الصبیان یعنی غوک چوب
قنی قلو باختن غوک چوب **ع فاضه و گه** وصل القلة قلوا انما من قلوت یقال قلوت القلة وقلیتها ای سقتها اما عوض وکان الفراء یقول ما ضم اولها
یسل علی الواو وقلات قلون بالضم والکسر جمع قلو بالکسر خرسبک قلی بالکسر آب اشنان قلولی فاز قلیلا مبذ برآمدن بر هوا یقال اقلولی الطائر واقلولی الرجل
فی امره اذا انکمش واقلولت الحمر فی سیرها وقلت الناقة براکبها قلوا اذا تقدمت به وقالی قلا موضعی و بها آسمان جبلا واحدا **قنوة** قنیة بالضم والکسر
قنیها جمع کردن گوسپند و جز آن بهبت خوردن **ع فاضه** که قنیة بالکسر مال نهاده نیکی مال قنیان بالضم والکسر الذی تخذ منه قنیة و بزرگی و خانگی گرفتن
دختر را یقال قنیت الجاریة ای منعت من اللعب وسترت فی البیت اقتنا ذخیره کردن وفی المثل لاتقتن من کلب سوء جروا قنی بالکسر والقصر خشنود شدن او بی نیاز شدن
ع کافه اقنا ذخیره نهادن وقنا بیه اعطاه ما یقتنی من القنیة و کنشب خشنود کردن و قناه ای رضاه و اعطاه ما سکن الیه و یقال من اعطی مایة من المعز فقد اعطی الغنی
ومن اعطی مایة من الضان فقد اعطی الغنی ومن اعطی مایة من الابل فقد اعطی المنی قنو بالکسر خوشه خرما قنوان اقناء جمع قنا مقصورا بالفتح ایضا خوشه خرما و نیز
قناة یکی قنوات قنی علی فعال جمع و کاریز و مهره پشت مقناة جای که آفتاب تابد بیمز ولا نقیض مضحاة و کذلک مقنوة و یقال لا تقنوک ای لا یوافقک قنا و نیک
بالکسر ای الاحمر نیک سرخ یقال ما یقانینی هذا ای لا یوافقنی مقاناة آمیختن چیزی با چیزی و مداوم شدن یقال ما فانی الشیء ای دام احمر قانی و دخان سخت سرخ قنوا
گرهی که در بینی و نشیب یقال [illegible] قنوا قنیان بالضم لازم شدن با چیزی یقال قنیت الحیاء بالکسر لزمته **قوة** توانائی خلاف ضعف و تاه رسن قوی
جماعت و توانا شدن **ع کافه** یقال منه قوی الضعیف فهو قوی و تقوی باز ایستادن باران تقویة توانائی دادن و توانا کردن و یقال قادینه فقوبته ای غلبته شدید
القوی یعنی استوار خلقت اقوا دشت و خشکی فرود آمدن که در بی شدن توشه و منه قوله تعالی ومتاعا للمقوین و خالی و خشک شدن منزل از مردم یقال قوت الدار
و قویت خلت و اقوی القوم صاروا بالقواء و فی المثل انقطع قوی من قاویة و خداوند ستور توانا شدن یقال فلان قوی مقو فالقوی فی نفسه والمقوی فی دابته
و مختلف شدن حرکت روی در شعر و اقوی الشاعر فی قوا قوا بالقصر والمد دشت و بیابان خشک و خالی منزل قوا خالی و بات القوا ای بات جائعا علی غیر طعم قو موضعی قواية بالفتح
زمین خشک مانده و دربیابان و قطعه زمین باران زده و یقال اشتری الشرکا شیئا ثم اقتووه ای تزایدوه حتی بلغ غایة ثمنه و توقیت مثل صوصیت ای صحت الدجاجة تقوی ای
بصیح قوقاة و یقال [illegible] منه فیقال قاق بالکسر زمین سخت و فی باب القاف اقتهی الرجل من الطعام آرزو ناکردن طعام مثل اقتهم **قهوة** خمر یقال سمیت بذلک
لانها تقهی ای تذهب بشهوة الطعام قاهی تیز خاطر **فصل الکاف کبو** افتادن بر روی **ع فاضه** فهو کاب و اخندت الفرس فلم
یعرق قیل کبا الفرس و کذلک اذا کثم الربو او بی آتش شدن سنگ آتش زنه و روفتن و ریختن آنچه در کوزه باشد از آب اکبا دود کردن یقال
اکباه اذا دخن و لم یور و کبی ثوبه ای بخره و کبی و اکتبی ای تبخر کبا بالکسر والقصر خاک روبه اکبا جمع کبة مثله کبون جمع کبا بالمد نوعی از چوب
خوشبوی کبوة مثل قفه باز ایستادن بر بیت و یقال حنث [illegible] کبن بهبها و کبت غطاها الرماد در [illegible] نخته و ستد [illegible] ذا طفیت و لم تبق
منها شیء و انبته و فلان کابی الرماد ای عظیم الرماد بهال **اکتوبی** الرجل ذبالغ فی صفة نفسه من غیر عمل و تبجح ایضا **کثوة** نام شاعری
کدیة بالضم زمین سخت یقال صنب کدیة و جمعها کدی و الکدی الحافر ای بلغ الکدیة فلا یمکنه ان یحفر و یقال حفر فاکدی اذا بلغ الی الصلب
کد و درنگ برآمدن نبات زمین یقال کدت الارض نکدو فهی کادیة کدی نوعی از بیماری سگ بچه و تباه شدن معده سگ بچه از ناگوارد
و کند شدن ناخن انگشتان از کندن زمین **ع کافه** اکداء کم خیر شدن و منه قوله تعالی و اعطی قلیلا و اکدی ای قطع القلیل
و اکدیت الرجل عن الشیء ای رددته عنه **کذا** چنین یقال فعلت کذا و کذا و چنین و چنان و هو کنایة عن العدد فتنصب بالعدد ما یلی
التمییز یقال لی عنده کذا درهما کما تقول عندی عشرون درهما **کری** خواب **ع کافه** فهو کری کریة و هو کریان ایضا کرب
کندن جوی **ع کافه فعا که** کرو بر تور دن جاه و دست انداختن سپ در رفتن و نوعی از خرامان رفتن زن و امراة کروا ای دقیقة
الساقین و گوی باختن **ع فاضه** کرة بالضم گوی صلبا کرون بالضم والکسر و کرات جمع [illegible] تاخیر کردن یقال منه اکرت [illegible] عشا [illegible] گشیدن

یقال اکرینا الحدیث اللیلة ای اطلناه و فشردن وکم شدن وهو من الاضداد و بکرایه دادن ستور و خانه را اکترا بکرایه گرفتن استکرا همکاری شدن مثله کرا بالکسر والمد
مزد و بکرایه دادن ستور و جز آن مکاراة مثله فهو مکار و هم مکارون وذهبت الی المکارین لا تقل المکارین بالتشدید وفی الاضافة الی نفسک قلت مکاری
مفتوحة الیاء مشددة و هولاء مکاری سقطت نون الجمع للاضافة وقلبت الواو یاء وفتحت یاؤک وادغمت وهذان مکاریای بفتح یاءک وکذلک العوانی
قاضی ورامی ونحوهما کری خر بنده و بکرایه دهنده و بکرایه گیرنده کریة گیاهی و درخت رنگ بکری شتر نرم آهسته رفتار کرا بالمد و بفتح موضعی کروان بفتحتین جاری
ویقال للمجاری و آنرا چو بینه و شوات نیز گویند کری نروی ویقال له اذا صید اطرق کروان النعام فی القری کرا دین جا کروان بالکسر ایضا جا
علی غیر قیاس **کسوة** بالکسر والضم جامه پوشیدنی ع **کافه** کسی بالضم جا کسوة ثوبا اکسوه فاکتسی کسا بالکسر والمد گلیم کسیة جا وحلة لساد
جارت الواو بعد الالف فهمزت و نکسبت بالکساء لبسته والکاسی ضد المکسو **شیة** بالضم بیه سوما کشی بالضم جا **کطا** لحمة بکظوای گرد آکتنز
وخطا و بخا کذلک **کفایة** کارگزاری کردن ع **فاکه** یقال کفاه مؤنته وبس آمدن چیزی کفاک الشئ اکتفا بسنده کردن استکفا کفایة خواستن
یقال استکفیته فکفانیه مکافاة پاداش کردن ویقال رجو مکافاتک ای کفایتک و بوسکا و کفی مثل سالم وسلیم و هذا رجل ورجلا کافیک من رجلین ورجال
کافیک من رجال وکفیک تسکین الفاء ای حسبک کفیة بالضم روزگار از قوت کفی جا عت **کلیة** بالضم گرده کلوة لغة فیه کلیات وکلی جما دسپرزه کر توشه
دان و جز آن و روزند کلیتان من القوس تندی دوی نزدیک قبضه وی از دو طرف وهما عن یمین النصل وشماله ایضا کلیة لسی ب فرد دری کلی جا عت
یقال در تعجب کلاه کلی برگرده زدن اکتلا بر گرده رسیدن یقال کلیته فاکتلی اذا اصبت کلیته کلب مکلی سگ گاو بر تهیگاه وی بسر زده شده یا دیقال
جا فلان بغنمه حمر الکلی ای مهازیل کلا بالکسر سردو هو تاکید اثنین نظیر کل فی المجموع وهو اسم مفرد غیر مثنی وقال الفرا هو مثنی وهو ماخوذ من کل
فخففت اللام وزیدت الالف للتثنیة وکذلک کلتا للمونث و دخلا علی مظهر فتقول جانی وجاءتنی کلا الرجلین وکلتا المراتین ورأیت کلا الرجلین
وکلتا المراتین ومررت بکلا الرجلین وکلتا المراتین بالالف فی الاحوال الثلث واذا اتصل بمضمر قلبت الالف یاء فی الجر والنصب وتبقی فی الرفع علی حالها
تقول جانی کلاهما ورأیت کلیهما ومررت بکلیهما وکذا المونث ولا یکونان الا مضافین ولا یتکلم منهما بواحد ولو تکلم یقال کل وکلت وکلان وکلتان واحتج
بقول الشاعر **شعر** فی کلت رجلیها سلامی واحدة ۞ کلتاهما مقرونة بزائدة + اراد فی احدی رجلیها فافرد وهذا القول ضعیف عند البصریین لانه لو کان
مثنی لوجب ان تنقلب الفه فی النصب والجر یاء مع المظهر ولان معنی کلا مخالف لمعنی کل لان کلا للاحاطة وکلا یدل علی شی مخصوص واما الشاعر فحذف الالف
للضرورة وقدر انها زائدة وما یکون ضرورة لا یکون حجة فثبت انه اسم مفرد کمعی الا انه وضع لیدل علی التثنیة کقولک نحن اسم مفرد یدل علی الاثنین فصاعدا
ویدل علی ذلک قول جریر **شعر** کلا یومی امامة یوم صد + وان لم تاتها الا لماما + فان قیل لم صار کلا بالیاء فی الجر والنصب مع المضمر ولزمت
الالف مع المظهر کما لزمت فی الرفع مع المضمر قیل له کان من حقها ان تکون بالالف علی کل حال مثل عصا ومعا الا انها لما کانت لا تنفک عن
الاضافة شبهت بعلی ولدی للزومهما الاضافة فجعلت بالیاء مع المضمر فی النصب والجر لان علی لا تقع الا منصوبة او مجرورة ولا تستعمل مرفوعة فبقیت
کلا فی الرفع علی اصلها مع المضمر لانها لم تشبه بعلی فی هذه الحالة واما الف کلتا التی فی التانیث فان سیبویه یقول هی للتانیث والتاء بدل من لام
الفعل وهی واو والاصل کلوا وانما ابدلت تاء لان التاء علم التانیث والالف قد تصیر یاء مع المضمر فتخرج عن علم التانیث فصار فی ابدال
الواو تاء تاکید للتانیث وقال ابو عمر الجرمی التاء ملحقة والالف لام الفعل وتقدیرها عنده فعتل ولو سمیتها کلتوی علی هذا القول فاما قالوا
کلوی وسقط التاء دل علی انهم اجروها مجری التاء فی اخت التی نسبتها اخوی **کمی** نهان داشتن گواهی ع **فاکه** یقال کمی شهادته
اکمی مثله انکما نهان شدن تکمی پوشیدن ونکمت نفسه الناس اذا اغشیتهم کمی مرد لا ورد وسلاح پوشیده شده کماة جماعت کمیا بالکسر والمد عمل
زر و سیم و آن صناعتی دروی **کنایة** بالکسر سخن که بر غیر موضوع له خود دلالت کند یقال کنوت وکنیت بکذا عن کذا وهو کان وهم کانون
والکنیة بالضم والکسر واحدة الکنی وتکنی فلان بکذا وفلان یکنی بابی عبد الله ولا یقال یکنی بعبد الله وکنیته ابا زید و بابی زید تکنیة

وهو كناية كما يقال سميه وكنا الرؤيا هي الامثال التي يضربها ملك الرؤيا يكني بها عن اعيان الامور **كوّ** فراخ كردن ع **فا** كه ويقال اخرالله اكاه واكوى
هو وكواه بعينه اي احد النظر اليه وكوة العقرب لدغته وكاويته اي شاتمته مثل كاوحته مكواة آهن داغ وفي المثل العير يضرط والمكواة في النار كوة
روزن خانه كوي بالمد والقصر جماعت كوى بالضم فيهما واحدها كوة بالضم كي مخففة معناه تا وهو للتعليل والعاقبة كاللام وهو جواب قولك لم فعلت كذا
فتقول كي يكون كذا وتنصب الفعل المستقبل وتدخل عليه اللام ايضا فتقول لكي وتصل بها النفي كقوله تعالى لكيلا تاسوا كيت وكيت معناه چنين وچنين
بفتح التاء وكسرها وصل التاء فيهما ها فصارت تاء في الوصل وحكى ابو عبيدة كان من الامر كيه وكيه بالوصل ايضا وكيه في الوقف كما يقال لمه
كهاة ناقه بزرگ صخره اكبي نام كوهي **فصل اللام** **لاى** سختي وآهستگي ع بفتحهما التاء مثله لاوار بالمد سختي وفي الحديث من كان له ثلاث
بنات فصبر على لاوائهن كن له حجابا من النار ويقال فعل بعد لاى اي شدة ولاى ايضا اي البطاء والتاى الرجل اي فلس لاى بوزن لعى گاو وحشي
آلار جماعت لاة على لعاة مونث لاى نام مردي لوى تصغيره منه لوى بن غالب لاى ايضا سختي ودرستي **تلبية** لبيك گفتن در حج يقال لبيت
بالحج ولباة مهموز ايضا واصله ترك الهمزة وجواب اذن خواهنده را قال يونس بن حبيب ان لبيك اسم مثنى وهو مثل عليك واليك وحكى ابو عبيد
عن الخليل ان اصله الاقامة بالمكان يقال لبيت بالمكان والبيت به اذا اقمت به ثم قلبوا الباء الثانية يا كما قالوا تظنيت واصلها تظننت
ويقال هو مثنى كما ذكر في باب الباء ويقال منهم الملبية غير مهموز اي متفاوضون لا يكتم بعضهم بعضا انكارا التي آن زن وهو اسم مبهم للمونث كالذي
للمذكر وهي معرفة ولا يقال بغير الالف واللام للتنكير ولا يتم الا بصلة وفيه ثلث لغات التي والت بغير يا والت بالاسكان وكذلك في تثنيتها
ثلاث اللتان مخففة النون ومشددتها وحذفها وفي جمعها خمس لغات اللاتي واللات بلا يا واللواتي واللوات واللوا باسقاط التاء وتصغيرها اللتيا
بفتح الياء وتشديدها وفي تثنية المصغر وجمعه حذفت الالف فيقال اللتيان واللتيات وبعض الشعراء ادخل على التي حرف النداء وحروف النداء لا يدخل عليه
ما فيه الالف واللام الا في قولنا يا الله وحده فكانه شبهها به حيث كانت الالف واللام غير مفارقتين لها قال الشاعر **شعر** من اجلك يا التي تيمت قلبي
وانت بخيلة بالود عني ❊ ويقال جاء بعد اللتيا والتي ووقع في اللتيا والتي اي في الداهية **لثي** مناك شدن جامه وجز آن ع **كافه** هو شيء يسيل من الثوب
الثوب ونحوه ولثى الشجر ما يسيل منه كالصمغ فاذا جمد فهو صمغ وربما الشجرة ما حولها اذا كانت تقطر منها ما لثته بالكسر بن دندان واصلها لثى والها عوض من الياء
وجمعها لثات ولثى **لحى** بالفتح جاي رش لحوي منسوب به لحيان وثلثه الحي على افعل الا انهم كسروا الحاء لتسلم الياء ولحى بالضم جمع كثرة على فعول مثل ثدي وثدي
ولحية بالكسر ريش لحى بالضم والكسر مع القصر جماعت لحيان بالكسر مرد قبيله رجل لحياني بزرگ ريش والتحى الغلام ريش برآورد تلحي العمامة اي طرقها تحت الحنك
وفي الحديث نهي عن الاقتعاط وامر بالتلحي لحاء بالكسر والمد پوست درخت وفي المثل بين العصا ولحاها كه پوست از چوب باز كردن ع **فاضه** لحى مثله ع
بفتحهما يقال لحوت العصا ولحيتها وايضا ملامت كردن فهو ملحي اي ملوم وتلحاه الشيء لعنه وتقبحه ولاحيته ملاحاة ولحاء اي نازعته وفي المثل من لاحاك
فقد عاداك وتلاحوا اذا تنازعوا **لخي** بيهوده بسيار گفتن الخي لغت منه وهي لخواء ع **كافه** دبيرخ والخي وناقة لخواء اذا كانت احدى ركبتيها اعظم من الاخرى
الخي كج وعقاب لخواء كج بالفتح والقصر دار و دان ملخي مثله يقال منه لخوته والخيته ولخيته بمعنى اي سعطته ع **فاضه** لخي لخي ايضا فرج آن ناك ويقال لخيته بالكسر
لخاء بالكسر والمد مان تر نهاده ومنه يلتخي الصبي اذا اكل خبزا مبلولا **لدى** نزد لغتة في لدن قوله تعالى والفيا سيدها لدى الباب واتصاله بالمضمرات كاتصال على الذي
آنكه وآن مرد كه وهو اسم مبهم للمذكر وهي معرفة ولا يتم الا بصلة واصله لذي ادخل عليه الالف واللام ولا تنزعان منه للتنكير وفيه اربع لغات الذي والذ بلا يا والذ بسكون
الآخر والذي بتشديد الياء وفي تثنيته ثلث لغات اللذان مشددة النون ومخففها واللذا وفي جمعها لغتان الذين بالنون في الرفع والنصب والجر وبحذف النون
كلفظ الواحد قال الشاعر **شعر** وان الذي حانت بفلج دماؤهم ❊ هم القوم كل القوم يا ام خالد ❊ يعني الذين ومنهم من يقول في الرفع اللذون وزعم بعضهم
ان اصله ذا لانك تقول ماذا رأيت بمعنى ما الذي رأيت وهذا بعيد لان الكلمة ثلاثية وتصغير الذي اللذيا بفتح الذال وتشديد الياء واللذيان واللذيون
لطاة پيشاني ودائرة اللطاة گرد موي كه بر پيشاني اسب وجز آن باشد وگراني يقال القى لطاته اي ثقله ملطاة ملطي بالكسر منها نوعي

از سر شنگی **لظی** زبانهٔ آتش و نام دوزخ لتفت النار لظت النار زبانه زد **لعوی** تیز شهوت یقال رجل لعو و کلبة لعوة ای حریصة لعوة قومی از عرب و لعوة
الجوع حدته و یقال للعاثر لعاً لک دعا له بان ینتعش و لعوة ایضاً سیاهی سر پستان و یسمی ذو لعوة و هو قیل من اقیال حمیر و یقال ما بها لاعی قرو ای
ما بها من یجیئ عشا معناه ما بها احد و یقال خرج تلعی ای خذ لعاع و هو اول نبت خرج و صله تلعع ابدلت من احدی العینات یاء و اعت الارض اخرجت
اللعاع و تلعی العسل ای تعقد **لغو** بیهوده گفتن **عع فاصنه** اللاغیة مثله و قوله تعالی لا تسمع فیها لاغیة ای کلمة ذات لغو و هو مثل لابن و تامر و اللغو فی
الایمان ما لا یعقد علیه القلب قوله تعالی لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم و هو کقولک بلی و الله و لا و الله و آنچه در حساب شما نیاید از شتر بچه که در دیت
داده شود بسبب حقارت و خردی و بانگ کردن سگ **عع فاصه** لغی مثله **عع کافه** و آواز کردن و لغی بی آهنج به و لغی بالشراب ای اکثر منه لغار
باطل کردن و از شمار افکندن لغة بالضم نوع سخن و صلها لغو او لغی و الهاء عوض و جمعها لغی و لغات و قال بعضهم سمعت لغاتهم بالنصب تشبیها بالتاء التی
توقف علیها بالهاء لغوی بالتحریک منسوب **لفاء** بالفتح و المد خیری اندک و خسیس یقال رضی من الوفاء باللفاء ای من حقه الوافی بالقلیل و لفاه حقه
ای بخسه لفا الفار یا فتن لقیته و جدته و تلافیته ای تدارکته **لقاء** بالکسر و المد نفی بالضم و القصر نفی بالتشدید لقیان بالضم و الکسر دیدار کردن **عع کافه**
لقیانة یکبار و لا تقل لقاءة فانها مولدة و لیست من کلام العرب لقاء افکندن یقال القه من یدک و الق به من یدک و القیت الیه المودة و بالمودة و القیت علیه
القیة کقولک حجیة کل ذلک یقال التقاء تلاقی دیدار کردن لقیة اسم فیه تلقی پیش آمدن استلقاء بر قفا خفتن و قوله تعالی اذ تلقونه بالسنتکم ای یاخذه بعض عن بعض تلقاء
سوی و برابر و دیدار کردن لقی انداخته القاء جماعت ملقی لقی اتباع لقوة کجی آن در روی از علت یقال منه لقی الرجل فهو ملقو ... و لقوة عقاب
ماده و کسر اللام مثله **لکی** حریص شدن **عع کافه** و یقال لکیت بفلان ای لازمته **لمی** سیاهی دام لب و هو من الحسن و الملاحة **عع کافه** و هو لمی و هی
لمیاء ظل المی کثیف سود شجرة لمی لظلال من الخضرة و ربما یقال لمی مثل الیمع و ربما یهمز و لمة الرجل بالضم تربه و شکل یعنی همزاد و همنشینه مرد و الهاء عوض فی الجدید لینشر و خ
الرجل لمه و گروه و یاران از سه تا ده **لی** تافتن رسن و خرزان **عع فاکه** یقال لویت الحبل ای فتلته و لوی رأسه و الوی برأسه ای امال و اعرض قوله تعالی و ان
تلووا او تعرضوا قال ابن عباس رضی الله عنهما هو القاضی یکون لیه و اعراضه لاحد الخصمین علی الاخر ... الام من لوینه قال
تلووا الشهادة فتقیموها او تعرضوا عنها فتترکوها و لوت الناقة ذنبها و الوت بذنبها اذ حرکتها و ذنب الوی ... لی بیابان بالفتح فیه ادغام ناگزاردن وام و دراز کردن ...
اعناق الرجال فی الخصومة شدد للکثرة و المبالغة قال الله تعالی لووا رؤوسهم و التوی و تلوی بمعنی ... علیه ... الرجل ...
و القصر منقطعه ... الوی القوم ... الی لوا الرمل و یقال الویتم فانزلوا و هما لویان ... و الجمع الویة لواء بالمد و الکسر ... رایه التی ... الاصابع ... الجنس الویة جماعت
و علمها خردلوی بالفتح و القصر پیچش شکم و یقال منه لوی بطنه بالکسر لوی علی فعیل گیاه نیم مرده و قد الوی البقل ای ذبل لویة طعام نهاده بخش کسی و التوت
المراة لویة و الوت بحقها ای ذهبت به و الوی ثوبه اذا لمع و اشار و الوت به عنقاء مغرب ذهبت به الوی سیی مرد تنها گوشه گرفته و ذنب الوی معروف
خلفه مثل ذنب الغزو اللاوون جمع الذی من غیر لفظه بمعنی الذین و اللائین فی النصب و الجر و اللاء بلا نون و اللائی همه مردان و زنان سوی یان
فیها و اللاء بلا یاء و لا همز کذلک لکن هذه للنساء خاصة **لهاة** کام بی جماعت لهوات لهیات بفتحتین فیها ایضا جماعت لهوة بالضم خورش آسیا تخیفه
یکمشت آب یقال منه الهیت فی الرحی ای جماعت دعطا و یقال انه لمعطاء اللهی ای جواد و یعطی الکثیر ای لهیان بالضم فیهما شکیفتن از چیزی و در گذاشتن
عع کافه الهاء مشغول کردن الباه به و لهاه به ای علله لهو بازیی کردن **عع فاصه** تلهی کذلک و تلاهوا ای لهی بعضهم بعض و جماع لدر
و منه قوله تعالی لو اردنا ان نتخذ لهوا قالوا امراة و یقال ولدا و یقال له عنه اترکه و فی الحدیث فی البلل بعد الوضوء اله عنه قال الاصمعی اله عنه و منه معنی فلان
لهو علی الخبر علی تحول العتبة بازیچه کما یقال الحجیة و هی افعولة و یقال هم لباء ماته مثل زهاء مائة **لیاء** بالکسر و المد نوعی از حبوب سپید مانند نخود و اذا
وصفت المراة بالبیاض قلت کانها لیاءة لیا بالقصر زمین که از آب دور باشد

فصل المیم

ماو مای فراخ کردن پوست را کشیدن **عع بفتحها**
و تماءی الجلد ای اتسع مائة صد و صلها مای مثل معی و الهاء عوض من الیاء مئون مئین بالضم و الکسر و مئات مثل معات جماعت قال

سیبویه یقال ثلثمائة وکان حقه ان یقال ثلث مئین او مئات کما تقول ثلثة آلاف علی الجمع وکخو ثلثة رجال وعشرة رجال ولکنهم شبهوه باحد عشر وثلثة عشر ومن
قال مئین بالتنوین مرفوعة بنون نفی تقدیره توان گفت مدها مئین مثال غسلین و هو قول اخفش و هو شاذ والاخر مثل کسر الفاء منه لکسر ما بعدها وصلة مئی
مثال عصی فابدل من الیاء نونا وامای القوم ای صاروا مائة وامایتهم انا وامأت غنم فلان اذا صارت مائة وامأیتها لک ای جعلتها لک مائة موئر بالمک
کردن گریه عع فاضه مای تباهی کردن میان قومی عع بالفتحتین یقال ماء بینهم ای فسد و تمای ای فسد متوت الشئ بالضم تبی کشیدن کمان
محو پاک کردن نبشته ونقش از لوح عع فاضه وبالفتحتین امی کذلک عع فاله فهو محو ومحی صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها فادغمت فی الیاء التی
هی لام الفعل امحاء سوده شدن و پاک شدن وامحی وامتحی مثله والثانی لغة ضعیفة محوة باد شمال وهی معرفة بلا الف ولام غیر منصرف یقال ترکت
الارض محوة واحدة اذا طبقها المطر مماحاة بالکسر خرقه پاک کردنی محو ایضا نام موضعی تمخیت من الشئ وامخیت منه اذا تبرأت منه وتحرجت مدی
غایت یقال قطعة ارض قدر مدی البصر وقدر مدة البصر ایضا بالتشدید مدی علی فعیل حوض گرداگرد وی سنگ نهاده باشند امدیة جمع مدیة بالضم والکسر
مدیات مدی جمع مدی بالضم پیمانه اهل شام امداء جمع مذی آب مرد که بوقت ملاعبت آید یقال مذی الرجل وامذی یقال کل ذکر یمذی وکل انثی
تقذی عع فاله مذاء بالکسر والمد ملاعبت کردن با یکدیگر که مذی آرد وفی الحدیث الغیرة من الایمان والمذاء من النفاق قال ابو عبیدة هو ان یجمع
الرجل بین رجال ونساء یخلیهم یماذی بعضهم بعضا و قال الاموی مذی ودی ومنی کلهن مشددات وغیره یخفف فرسی وامذیة ای ارسله فی المرعی ماذی عسل سعید
مادیة زره سپید ونرم وخمر اسان خوار مرو جمع مروة وهی حجرة بیضاء براقة تقدح منها النار ونوعی از ریاحین مروان نام مردی مرو ایضا نام شهری
از خراسان مروزی منسوب الیه علی غیر قیاس وهم مراوزة ذوب مروی علی القیاس مرواة بیابان مرودیات مراری جمع مروة ایضا نام جایی بمکه مری سودن پستان
ناقه عع فاکه امری بسیار شدن شیر ناقه مری علی فعیل غیر مهموز ناقه بسیار شیر مرایا جمع مریت الفرس اذا استخرجت ما عنده من الجری بسوط
او غیره مریة بالکسر اسم فیه دشک وقد یضم وقری بهما قوله تعالی فلا تک فی مریة منه مری الفرس بیده اذا حرکها علی الارض والریح تمری السحاب وتمریه
ای تستدره ومراه حقه ای جحده وقری قوله تعالی افتمرونه علی ما یری ومارت الرجل مراء اذا جادلته امتراء فرود دشیدن شیر ونیک شدن تماری کذلک ماریة نام
زنی ونام مادر ابراهیم فرزند رسول الله صلعم ماریة بالتشدید سنگ خوار وفی المثل خذه ولو بقرطی ماریة مزیة فزونی مزایا جمع یقال له علیک مزیة ای
فضیلة ولا یبنی منه فعل مساء بالمد شبانگاه خلاف صباح امساء شبانگاه کردن قال الشاعر شعر الحمد لله ممسانا ومصبحنا + بالخیر صبحنا ربی ومسانا وهما
مصدران وموضعان ایضا واذا الاسم فیهما مسی وصبح یقال اتیته لمسی خامسة بالضم والکسر وجزء واتیته مسیانا وهو تصغیر مساء واتیته صبیحة کل یوم وامسیة کل یوم
واتیته مسی امس ای عند المساء من امس کل ذلک بالضم مسی بالفتح بیرون آوردن نطفه از رحم علی ما فسر فی مسط یقال مساه یمسیه عع فاله مسیت الناقة
ومسوت علیها اذا سطوت علیها واخرجت ولدها مشی تمشیة رفتن ورفتن لازم ومتعد عع فاکه مشاء راندن باموشی ماشیة بسیار شدن مایه ستور
وستور بسیار ... امشی جمع مشاء بالفتح والمد بسیار فرزند شدن زن عع فاکه ومشت فیه حمیا الکاس ای دبت وجرت مشو ومشی دارو یی مسهل
ومنه استمشیت ومشانی الدواء مصواء زن لاغر سرین مضی بالضم رفتن گذشتن یقال منها مضی الشی ای ذهب ومضی فی الامر مضاء ای نفذ ویقال
مضیت علی الامر مضیا ومضوت علی الامر مضوا بالضم والفتح مثل قود وقعود وصعود وهذا امر ممضو علیه ماضی قاطع مضاء ورگذرانیدن تمضی درگذشتن مضواء
مثال صعداء تقدم کردن عع فاکه قال الشاعر شعر فاذا حسنن مضی علی مضوائه مطا بالقصر پشت امطاء جمع مطیة بارگی یذکر ویونث مطی واحد وجمع
ایضا مطایا جماعت تمطی خرامیدن میان زدن ویقال هو ماخوذ من المطیطة وهو الماء الخاثر فی سفل الحوض لانه یتمطط ای یتردد وهو مثال تظنیت من الظن و
تقضیت من تقضض مطواء مثال صعداء وهو التمطی مطو کشیدن یقال منه مطوت بالقوم اذا مددت بهم فی السیر امطاء امتطاء بارگی گرفتن یقال امتطیناها ای جعلناها
مطایانا مطو بالکسر خوشه خرما مطاء جماعت مثل جرو وجراء نظیر سر جریی دیار ... یقال نادیت بطواء ای صاحبی ومطوای ای صاحبای معی بالکسر والقصر
روده امعاء جماعت وفی الحدیث ان المؤمن یاکل فی معی واحد والکافر یاکل فی سبعة امعاء یعنی ان المؤمن یاکل من وجه واحد وهو الحلال والکافر

یا کل من وجوه ولا یبالی باکل من این اکل و اکلت تنگ یعنی جای ایستادن آب در خرمن و رسیده ممنوه یکی یقال منه معت النخلة رسانید نخل رطب مهموز هیا
رطب نیم خشک **مقو** روشن کردن شمشیر و طشت و آئینه و دندان و نگاه داشتن **عع فاخه** یقال من هذا مقوک مالک ای صن ما حبک مالک
مکاء بالضم والمد شخولیدن مکوک مکوک **عع فاصح** قوله تعالی وما کان صلوتهم عند البیت الا مکاء و تصدیة و مکت استه ای خرطت مکاء بالضم و تشدید
مرعی مکاکی جمع مکا بالقصر والفتح سوراخ خرگوش و روباه و بستن آن مکو کنانک امکاء جمع و تکی بعزش اذا حک عینه برکبته مکاء ایضاً سوخ گرفتن دست
کار **عع کافه** میکائیل فرشته روزی بها آسمان ضیف جدیما الی الآخر میکائین لغة فیه مهموز او غیر مهموز و میکال لغة فیه ایضاً یقال **ملاک** الله حبیبک
ای متک به وا مانتک مده طویلاً و تثلیث عمر ای متعت به یقال لمن لبس الجدید ابلیت جدیداً و تملیت حبیباً ای عشت معه ملاوة من الدهر برگ تمتعت به و اقمت
عنده ملاوة من الدهر تثلیث نفاة ای حینا و برهة و کذلک ملوة تثلیث لغات ملی پاره از دهر یقال اقام ملیا من الدهر قوله تعالی واهجرنی ملیا ای طویلا
و مضی ملی من النهار ای ساعة طویلة ملا بالقصر صحرا الملوان روز و شب اجدهما ملا آملاء زمان و آوان یقال املاه الله در روزگار دراز گذاشتن یقال امیت له
فی غیه ای اطلت قوله تعالی واملی لهم و دراز رسن گذاشتن ستور را یقال امیت للبعیر ای وسعت له فی قیده و کتاب املاکردن یقال امیت الکتاب و املته
انگیزه و املی گذشتن جیدتان جا بها القرآن کیتلا املا خواستن **منا** بالقصر ملحون خوان و من امناء جمع و هو افصح من المن بالتشدید و اندازه یقال منی له
المانی ای قدر المقادر و یقال داری منا دار فلان ای مقابلتها منی ایسر دو هوشند و بکلاف منی دو دو رد با مخففان بنی منا رمنی ام ضمن و قوله تعالی من
منی یمنی قری بالتاء علی النطفة بالیاء و بالیاء علی المنی ظاهر اکستمنا منی بیرون آوردن خواستن منیة ای الموت والاجل لانها مقدرة منایا جمع منیه بالضم
ارزومنی جماعت منیة الناقة ان ایام التی یعرف فیها لقاحها من جبالها یقال ی فی منیتها و قد انتی لفحل منی بالکسر والقصر موضعی بمکه که قربان در انجا کنند
و بوند کر بصرف و انتی القوم اذا اتوامنی و امنی القوم کذلک امنیه آرزو و امانی جماعت یعنی آرزو بردن و خواندن نسبه قوله تعالی و منهم امیون لا یعلمون الکتاب
الا امانی و یقال هو الشی رویة ام تمنیة و فلان تمنی الاحادیث ای یفتعلها و هو مقلوب من المین و هو الکذب و یقال منوة و منیة اذا ابتلیته و یقال لا ینینک
منا و تلک ای ما خرینک خوارگ تمنیه آرزو آوردن و آرزو در دل افگندن قوله تعالی ولا منینهم ولا مرنهم مانات دراز کشیدن و انتظار کردن و مکافات کردن
یقال اینک بالامرای کافاتک مناة نام تبی مشوی منسوب الیه عبد مناة وزید بن مناة و بها تهم ونقص **موماة** دشت هموار جمع و اصلها موموه هو مضاعف
علی فعللة فقلبت الواو الفا لتحرکها و نفتاح ما قبلها **مهاة** گاو دشتی مها بالقصر جمع مهوات کذلک بلله بلور مهیات مهوات جمائت مهاة بالفتح آب فحل
در رحم ناقه و بسیار هی جمع مثل بطبة و طب عشرة و عشر مهو شیر تنک آب شمشیر تنک روی و بدر حی از عبد القیس و فی المثل اکذب صفقة من شیخ
مهو مهاد آب ناک شدن شیر **عع الضمها** یقال مهو اللبن و اهیت اللبن و ناقة ممهار رقیقة اللبن نطفة مهوة ای رقیقة مهار بالمد گونی عیب اهار
تیز کردن آهن را و آب دادن تیغ را و گرم کردن سپ را تباختن و یقال حفر البیر حتی امهی ای انتهی الماه علی العقبیة و حتی نام زنی **فصل النون یائی** دور شدن
یقال نایة و نایت عنه ای بعدت **عع الفتحها** و نائیة فاتنای ای ابعدته فبعد تنائی ای تباعد منتای موضع دور نوی بالضم جویکه گرد اگرد خرگاه نائی ایضا
نئیلة نوی علی فعول جمع نتی کذلک از رایضا جمع و تقدیم الهمزة ایضا علی التقلب انار مثل آبار و آر ابار یقال منه انات نویا و انئیت نویا بمعنی نوی بفتح الهمزة
لغة فی نوی و یقال رن نویک بی صلحه اذا وقفت علیه قلت نه مثال زیداً و اذا وقفت علیه قلت ه زیدا و یقال ایضاً انا نویک مثال انع نویک **نبو نبو** آرام
نیافتن و دور شدن از جایی **عع فاضح** یقال نبا عنی و بنبته انا دفعته عن نفسی ناموافق تاآمدن جای کسی را یقال نبا به المنزل و الفراش ای لم یوافقه و باز جستن
تیغ از زخمگاه و کار نکردن آن یقال نبا السیف اذا لم یحل فی الضریبة و نبا بصری عن الشی تابیه کمان که از زه دور داده و درباشد نبوة نباوة بلندی
و بلند شدن زمین بلند نبی پیغامبر و تاغ ان یکون اخذ منه غیر مهموز و هو فعیل بمعنی مفعول ای لانه شرف علی الخلق که تصغیره بنی انبیاء جماعت
نابه شتیه بنی جمع مثل غاز و غزی **نوی** کشتیبان نواتی جمع **نشا** بالقصر خبر نو فاش کردن خبر **عع فاصله** و نشا نوا نشی ای
تذکرده **نجاء** بالمد و نجاة رستن **عع فاضح** یقال الصدق منجاة و نجا رسته رهیدن و قری بها قوله تعالی فالیوم ننجیک ببدنک المعنی انا نخلّیک

تهلکات فامضر قوله لا تنفل و قال بعضهم ننجیک ای نوقفک علی نجوة من الارض فنظهر کی لانه قال ببدنک ولم یقل بروحک نجا ر بالمد ایضا شتافتن و درگذشتن ناجیة نجاة
ناقه تیز رو بعیر ناج کذا و استنجی ای اسرع و فی الحدیث اذا سافرتم فی الجدوبة فاستنجوا بنو ناجیه قومی از عرب ناجی منسوب بدو نجوت الوبر و نجوت الجلد اذا
استنکهته نجو سرگین و ده و هرچه از شکم بیرون آید و انجی ای احدث و یقال شرب دواء فما انجاه ای ما اقامه و منها الغایط نجو نفسه ای خرج نجو ایضا ابری که باران
ازوی رفته باشد نجاء بالکسر و المد جماعت و بریدن درخت را یقال نجوت غصون الشجرة ای قطعتها و راز گفتن با کسی یقال نجوته نجوا ای ساررته نجی بالقصر پوست
و پوست باز کردن یقال نجوت جلده و انجیته ای سلخته و یقال انجزوهما نجا الجلد اضاف النجا الی الجلد لان العرب تضیف الشیء الی نفسه اذا اختلف اللفظان
کقولهم حق الیقین و حب الحصید و فلان فی ارض نجاة یستنجی من شجرها العصی و القسی انجاء بریدن فرمودن درخت را و برید یقال انجی غصنا ای قطع لی تا
گشتن ابر نجاة شاخ درخت نجا جماعت نجوة نجاة زمین و جای بلند نجیه ایا شتن زمین را و بلند کردن آن نجوار مثال علواء بازیدن و یقال منی و بینه نجاة
من الارض ای سعة استنجاء پاییدن موضع نجو و شستن آن و استنجی الوتر ای مد القوس و رطب برچیدن و بریدن درخت از بیخ و استنجی الناس فی کل وجه اذا اصابوا
الرطب مناجاة با هم راز گفتن انتجاء کذلک و فی الحدیث ما انتجیته و لکن الله انتجاه ای ان الله امرنی ان اناجیه و انتجی القوم و تناجوا ای تساروا و انتجیته ایضا
اذا خصصته بمناجاتک و الاسم النجوی و قوله تعالی و اذ هم نجوی فجعلهم هم النجوی و انما النجوی فعلهم کما تقول قوم رضی و انما الرضی فعلهم نجی علی فعیل همراز
النجیة جماعت قال الاخفش قد یکون النجی جماعة مثل الصدیق قال الله تعالی خلصوا نجیا و قال الفراء قد یکون النجی و النجوی اسما و مصدرا **نحو** سوی
و راه کذا نحو جماعت و آهنگ کردن **عع فاضه و النحیها** یقال نحوت نحوک ای قصدت قصدک و برگردانیدن یقال نحوت بصری الیه ای صرفت و اعراب
سخن عرب یقال ما احسن نحوک فی الکلام نحو قومی از عرب و انحیت عنه بصری ای عدلته و انحی فی سیره ای اعتمد علی الجانب الایسر و الانتحاء مثله هذا هو الاصل ثم
صار الانتحاء الاعتماد و المیل فی کل وجه و انحیت لفلان ای عرضت له و انتحیت علی حلقه السکین ای عرضته نحیته عن موضعه تنحیة فتنحی نحی بالکسر مشک روغن
انحاء جماعت و فی المثل اشغل من ذات النحیین یقال هی امراة من تیم الله بن ثعلبة تبیع السمن فی الجاهلیة فجاءت بنحیین من سمن فاتاها رجل من الانصار اسمه
خوات بن جبیر فساومها فحلت نحیا مملوا فقال امسکیه حتی انظر الی غیره ثم حل آخر و قال لها امسکیه فلما شغل یدیها ساورها فقضی منها ما اراد و هرب ثم اسلم
و شهد بدرا فقال له رسول الله صلعم یا خوات کیف کان شراؤک و تبسم رسول الله صلعم فقال یا رسول الله صلعم قد رزق الله خیرا و اعوذ بالله من الحور بعد الکور
اهل المنحاة بیگانگان منحاة راه آب کشتی ناحیة کرانه نواحی جماعت **نخوة** نازش و تکبر یقال انتخی علینا ای افتخر و تعظم **ندا** بالکسر و المد آواز دادن و خواندن
و قد یضم ایضا مثل دعاء و رغاء مناداة مثله و تنادوا ای نادی بعضهم بعضا و ابعده تجالسوا فی النادی و ناداه ای دعاه و جاء فی الماء و ایضا ندی
نادی مندی انجمن و منه سمیت دار الندوة التی بمکة بناها قصی لانهم کانوا یندون فیها للمشاورة ای یجتمعون و قوله تعالی فلیدع نادیه یرید عشیرته و هم اهل النادی
و هو المکان و المجمع فسماه به کما تقول تقوض المجلس یعنی تفرق ندو با انجمن حاضر شدن **عع فاضه** انتداء مثله حاضر آوردن هم لازم و متعدی جوانمردی
کردن و دادن و ندی اسم منه یقال فلان اندی للناس اندی ای اعطاء و هو اندی الکف ای سخی چرا دادن چرا کردن آبخور میان نهل و علل یعنی میان دو نوبت آب
یقال منه ندت الناقة و الابل و تندت فهی نادیة و ندیتها و اندیتها انا و موضع مندی و کشش کردن ناقه با صل خود یقال هذه الناقة تندوا الی نوق کرام ای تنزع الیها
ندوة بالضم الخور مندیات ای مخزیات و یقال ما ندیت لشیء تکرهه ندی بالقصر عطا یقال هو اندی منک ای اسخی منه و هو ندی الکف و تندی ای تسخی و لا تقل تندی علی اصحابه و غایت
هر چیز مثل مدی و بعد ذهاب الصوت یقال هو اندی صوتا ای بعید الصوت و هو و تری نداوة مثله و باران انداء جماعت اندیة مثله و هو شاذ و نم یقال رطب ندیه علی نخلة و نجز نزیات
و علف و نم و تری روز و سدی نم و تری شب و بها یضرب المثل الجود ندی النشی اذا ابتل فهو ندو اندیته ونديته انا ایضا **نزو نزوان** برجستن و جستن کردن بجیزی **عع**
فاضه نزاء بالکسر و المد برجستن نر بر ماده و ذلک فی الحافر و الظلف و السباع و نزاه غیره نزاء بالضم و المد نوعی از بیماری گوسپند و قلبی نزو الی کذا ای ینازع الیه نزی
ای نوبت و تسرع نازیة کاسه پهن **نسوة** بالضم و الکسر نساء نسوان بالکسر هم زنان و هن جمع امرأة من غیر لفظها کما یقال خلفة و مخاض و ذلک و نسیة التصغیر
نسوة نسیات تصغیر جمع الجمع نسیان بالکسر فراموشی و فراموش کردن **عع کافه** و قوله تعالی نسوا الله فنسیهم ای ترکهم نسیا بالفتح آنکه فراموش [illegible]

غالب باشد تنسیة انساء فراموش گردانیدن چیزی را مرکسی یقال انسانیه الله ونسانیه وقوله تعالی وما انسانیه الا الشیطان تناسی فراموشی نمودن وقوله تعالی ولا
تنسوا الفضل واجاز بعضهم الهمز فیه قال المبرد کل واو مضمومة لک ان تهمزها الا واحدة فانهم اختلفوا فیها وهی قوله تعالی ولا تنسوا الفضل بینکم وما اشبهها من واو الجمع
والاختیار ترک الهمزة فی الجمع واصله تنسیوا فسکنت الیاء وسقطت لاجتماع الساکنین فلما احتیج الی تحریک الواو ردت فیها ضمة الیاء نسا بالفتح والقصر رگ ران
تا باشنه ویقال له عرق النساء ولا یقال عرق الاکحل وهما نسیان ونسوان والجمع انساء ومنه نسی الرجل فهو نسی اذا اشتکی نساه ونسیة فهو منسی اذا اصبت نساه
نسی بالفتح والکسر رکوک حیض وآنچه نامد بفراموشی یا انداز ندش ودر منزل آنچه کوچ کرده باشند اندازی یقال تتبعوا انساءکم وقری قوله تعالی بالفتح وکنت
نسیا منسیا نستا بالقصر بوی خوش نشاسته فارسی معرب خذف شطره کما قالوا للمنازل منا نشوة بالکسر بوی خوش زدن و بوییدن نشنا [illegible]
و پرسیدن و دانستن خبر یقال نشیت هذا الخبر نظرت من این جاء ویقال من این نشیت هذا الخبر ای من این علمته عع کافه رجل نشیان للاخبار
مستخبر لها وهی واو الا انه قلبت الواو یاء فرقا بینه وبین نشوة بالفتح مستی نشوان مست وانتشی ای سکر ناصیة موی پیشانی نواصی جماعت
ناصاة مثله بلغة طی ونصوته ای قبضته علی ناصیته عع فایقه قالت عائشة رضی الله عنها ما لکم تنصون میتکم ای تمدون ناصیته کانها کرهت تسریح
رأس المیت ونواصی الناس اشرافهم نصیة برگزیدگان مردم وستور وجز آن یقال هذه نصیتی ونصیتهم ای خیرته وتنصیت بنی فلان وتنصیتهم اذا اترت وحبت
فی العدوة ناصیة منهم وتنصت المرأة ای جلت شعرها وتنصی الشعر ای طال نصی گیاهی سوادار طبا سمی نصیا فاذا ابیض فهو طریقة واذا ضخم ویبس فهو
الحلی ویقال انصت الارض بسیار نصی شده وهذه فلاة تناصی فلاة ای تتصل بها مناصاة موی پیشانی یکدیگر را گرفتن نضو بالکسر ستور لاغر نضاء
جماعت نضوة مؤنثه وقد انضتها الاسفار فهی منضاة وجامه کهنه نضاء لاغر کردن نضاه وانضاه بمعنی ستور لاغر دادن کسی را وکهنه کردن جامه را انتضاء النبل
کردن جامه و برکشیدن شمشیر نضی درگذشتن اسب از بیابان و هر رفتن و درگذشتن تیر و بیرون کردن جامه از کسی و برکشیدن شمشیر و برهنه شدن [illegible] و فرق
و دور شدن رنگ خضاب و جز آن نضو سهم بالکسر تنه تیر یعنی از پیکان تا پر نضی کذلک نضار [illegible] علی فعیل تیر قمار [illegible] تیر و میان
کتف و گردن نطو دوری ارض نطیة [illegible] تناطیت الرجال ای مرست بهم ویقال بلد ذو نیاط ای طریقها بعید نطا هو [illegible]
نطاة نام حصاری بخیبر نعی خبر مرگ خبر مرگ آوردن نعیان بالضم کذلک یقال منه نعاه له عع کالتهما نعی علی فعیل خبر مرگ و خبر آرنده و خبر دهنده نامی کذلک
ناعیة مونث یقال نعاء فلانا ای [illegible] مبنیة علی الکسر مثل دراک ونزال وفی الحدیث یا نعاء العرب [illegible] منعاة ایضا خبر مرگ یقال ما کان
منعاه منعاة واحد ولکنه کان مناعی وتناعی بنو فلان لو انعوا قتلاهم واستنعی ای تقدم واستنعیت الشاة اذا تقدمتها دعوتها لتتبعک استنعی بفلان الشر
اذا تتابع به الشر واستنعی به حب الخمر ای تمادی به واستنعی ذکره ای شاع واستنعی الابل والقوم اذا تفرقوا من شئ وانتشروا [illegible] یقال هلکت
فلان فما نغی بحرف ای ما نبس بکلمة [illegible] سخن خوش و خبر [illegible] نغاة [illegible] سخن نرم گفتن [illegible] تناغی [illegible] ای تکلمه بما یعجبه [illegible]
الجبل یناغی السماء ای [illegible] نفی راندن و دور کردن [illegible] عع فایقه یقال نفاه فانتفی ونفی ایضا ویقال هذا ینافی ذلک وهما
تتنافیان نفوة نفیة بالکسر [illegible] رانده و دور کرده نفایة بالضم چیزی بلا به وزنده نفی المطر [illegible] برشته [illegible] از دلو چکیده [illegible] آب نفی الریح
خاک گرد آمده [illegible] نفیان [illegible] ویشبه به [illegible] من معظم الجیش یقال تانی نفیکم ای عیدکم الذی [illegible] نقاوة [illegible] بالضم خیار نقایة
مثله کانه بنی علی ضده وهو النفایة لان فعالة یاتی کثیرا فیما یسقط من فضلة الشئ نقاوة بالفتح پاکیزگی عع کافه فهو نقی ای نظیف نقاء بالمد مثله نقا بالقصر
ریگ توده وهما نقوان ونقیان نقاة بالفتح ما یرمی من الطعام اذا نقی وقال بعضهم نقاة کل شی ردیه ما خلا التمر فان نقاته خیاره تنقیه پاک کردن انتقاء
برگزیدن نقی کذلک نقو [illegible] مغز استخوان نقاء جماعت نقی مغز استخوان [illegible] بیرون کردن [illegible] یقال نقوت العظم انقوه ونقیته انقیه بمعنی [illegible]
نقیه وانقیته مثله وانقت الابل ای سمنت وصار فیها نقی نقاوی بالضم نوعی از شور گیاه نکایة جراحت کردن و بر سکالیدن دشمن [illegible]
عع فایقه یقال نکیت فی العدو نکایة اذا قتلت فیهم وجرحت نمو بضمتین [illegible] عع فایقه نما بالمد مثله عع فایقه انما تعد فیه وفی الحدیث

لا تمشوا بنامیة الله یعنی الخلق لانه ینمی و برداشتن حدیث و خبر کسی یقال منه نموت و نمیت الیه الحدیث و بر آمدن نرخ و درنگ گران شدن یقال نمی الخضاب و السعر
اذا ارتفع و غلا فهو نامی و نسبت کردن بکسی یقال منه نما ابیه ای انتمی الیه و نمو دینمی الیه و نمیت الشیء علی الشیء رفعته علیه و سخن رسانیدن بوجه اصلاح و نیکوئی و یقال
نمیت الحدیث الی غیره نمیا اذا اسندته و رفعته و نمیت الرجل الی ابیه نمیا نسبته الیه و انتمی هو ای انتسب تنمیة سخن رسانیدن به بدی و سخن چینی کردن و بر زبر آتش
نهادن و در گیرانیدن و یقال نمیت الصید فانمیته اذا غاب عنک ثم مات و فی الحدیث کل ما اصمیت ودع ما انمیت نامی ریسکار و نمی ای ارتفع نیة نیة
آهنگ کردن عع کافه انتوا کذلک و یقال نواه ینواه ای رده لحاجته و قضاها له قال الشاعر شعر صرفت امیة عنی و صلاتی ... و نوت ... نما نتوی نوا فی
ای لم نقض حاجتی و نواک الله ای صحبک فی سفرک و حفظک و نوته ای و کلته الی نیته نوی هم نیت و هم قصد نیته ایضا حاجت و جهت که مسافر بوی روی
آرد نوی مثله و هی مونثة لا غیر و ایضا جمع نواة التمر و هی تذکر و تونث و ایضا دوری و جدائی و یقال انوی القوم منزلا بموضع کذا و کذا و استقرت نواهم ای اقاموا
نواة ایضا دانه خرما یقال اکلت التمرة و نویت النواة و انویتها ای رمیت بها و الجمع نوی و جمع النوی انواء عن ابن کیسان و پنج درم کما یقال العشرین نش ...
دشمنی کردن باهم و اصله الهمزة من النوء و هو النهوض نوایة فربه شدن ستور عع فاکه جمل ناو و ناقة ناویة و جمال نواء مثل جائع و جیاع و ابل نوویة
اذا کانت تاکل النوی فی بیتها و اصله نوی ... **نهی** باز داشتن از کار و گفت و خبر عع بفتحتها و هو خلاف الامر یقال نهیته عن کذا
انتهاء باز ایستادن و بغایت رسیدن نهایة بالکسر غایت و پایان هر چیز یقال انتهی و تناهی عنه ای کف و تناهوا عن المنکر ای نهی بعضهم بعضا و قول الفرزدق
فنهاک عنها منکر و نکیر انما شدد للمبالغة و یقال هو امور بالمعروف و نهو عن المنکر علی فعول ... ماله ناهیة ای نهی و یقال هذا رجل ناهیک من رجل و نهاک من رجل
ای یکفیک من طلب غیره و هذه امراة ناهیک من امراة یذکر و یونث و یجمع و یثنی و اذا قلت نهیک من رجل کما تقول حسبک لا یونث و لا یجمع لانه مصدر و
تقول فی المعرفة هذا عبد الله ناهیک فتنصب ناهیک علی الحال جزور نهیة علی فعیلة ای ضخمة سمینة و یقال طلب الحاجة حتی نهی عنها بالکسر ای ترکها ظفر بها
او لم یظفر نهیة بالضم خرد و نهی جاء و غایت چیزی نهی بالکسر و بالفتح حوض بزرگ که تناهی الماء اذا وقف فی الغدیر و سکن تنهیة الوادی حیث ینتهی الیه الماء
من حروفه تناهی جا تنهاء الماء بالضم و الکسر ارتفاعه و هی الغواریر ... زجاج ایضا و یقال هم نهاء مائة بالضم و الکسر ای قدر مائة مثل زهاء مائة و انهاء
رسانیدن پیغام و خبر یقال انهیت الیه الخبر فانتهی و تناهی ای بلغ **فصل الواو وای** وعده کردن عع فائه و ای تحریک الهمزة حمار وحشی
و ... جران تویه جوال سطبر کلان و کذلک قدر ویه و ناقة ویة ای ضخمة البطن قال سیبویه سالت الخلیل عن مثل من وایت فقال ولی فقلت فمن خفف
وین فقال اوی ابدل من الواو همزة فقال لا یلتقی واوان فی اول الحرف و قال المازنی و الذی قاله خطاء لان کل واو مضمومة فی اول الکلمة فانت
بالخیار ان شئت ترکتها علی حالها و ان شئت قلبتها همزة فقلت وعد و اعد و وجوه و اجوه و وری و اری و ودی و ادی و اوری لان اجتماع الواوین
و لکن لضمة الاولی **وجی** اسوده شدن سم ستور عع کافه فهو وج و هی وجیاء ایجاء متعدیه و یقال انه لیتوجی و یقال ترکته و ما فی قلبی منه وجی ای
... منه و سالته فاوجی علی ای بخل **وحی** نامه و هی ... مثل حلی و حلی و اشارت و پیغام و در دل افکندن و سخن پوشیده و هر چه بدیگری فرستی
و اندازی یقال وحیت الیه و اوحیت الیه و وحیت له و اوحیت بخبر کذا ای اشرت و صوت برید لود وحی بالقصر مثل ... آواز و ... کذلک یقال سمعت وحاة
الرعد ای صوته الممدود الخفی و الرعد یحی وحاة و ... استر خاهم ... و یقال الوحی الوحی یعنی البدار البدار و توحی بانه ای اسرع
و ... توحیه ای عجله وحی علی فعیل ای سریع و منه موت وحی **وحی** میانه رفتن ... عع فاکه و یقال هذا وحی ... ای سمت اهلک حیث
ساروا و وحیت و ... ای قصدت قصدک این ... فلان ای این توجه تو وحی ... ضعیف ... و یقال استوحیها بنی فلان ما خبرهم
ای استخبرهم **ودی** ... که بعد از بول بیرون آید ... بتشدید الیاء ... الدال مثلا تقول ... بعد الف ... فرو ... کردن آب تا بول
کند بالتثنیة ... عع فاکه دیة خونبها دیات جماعت و الهاء عوض من الواو الدیة و دیت دادن عع فائه یقال ودیت القتیل ای اعطیت دیته و اتدیت
ای اخذت دیته و اذا امرت منه قلت د ... و للاثنین دیا و للجماعة دوا ... فلان ... فهو مود ... علی فعیل مثال ... و دیة بکی ... ودی ... رود

دربها الکسفوا الکسر عن الیائی قال فرفرقمر الواو بالشاهق اودیة جماعت علی غیر قیاس گاه نه جمع ودی تو ادی جوبها که بر پستان ناقه بندند تا بچه نخورد جمع شود تودیة
کهی وذرة حیب یقال ما به وذیة ویقال اصبحت ما بین بها وذحصة ولیس بها وذیة یعنی الایام واللیالی وری بالفتح آتش جستن از آتش زنه ع فاکه و بکسرهما
ایضا والکنده شدن مغز در استخوان ع بکسرهما ناقة واریة سمینة ولحم وری ای سمین و خانه کردن ریم در درون ست تو ع فاکه و فی الحدیث لان یمتلی
جوف احدکم قیحا حتی یریه خیر له من ان یمتلی شعرا تقول منه ریا رجل وللاثنین ریا وللجماعة روا وللمرأة ری وللمرأتین ریا وللنساء رین و ری بفتحین القصر
فیه یقال سلط الله علیه الوری وحمی خیبر ایضا آمرید کان ایراء آتش برآوردن از آتش زنه توریة مثله و ایضا پوشیدن حقیقت چیزی و ظاهر کردن غیر آن او گمان
کردن شئی جز حقیقت آن داری و کننده را مواراة پوشیدن چیزی را تواری پوشیده شدن و فلان یتوری زناد الضلالة ای یطلب الاباطیل منها وراء بالمد پس و پیش
وهو من الاضداد وقال الاخفش لقیته من وراء علی الرفع للغایة اذا کان غیر مضاف وجعله اسما وهو غیر متمکن کقولک من قبل ومن بعد وقولهم وراءک اوسع لک
نصب بالفعل المقدر وهو تاخر وقوله تعالی وکان وراءهم ملک ای امامهم تصغیره وریّئة بالهاء وهی شاذة و وراء ایضا فرزند فرزند وزی کوتاه سخت ستوزی
استخوان بلند یقال اوسی راسه بالحلق موسی آهن و نام حضرت کلیم الله قال الفراء هی فعلی مونثة وقال عبد الله الاموی هو مفعل من اوسیت و مذکر لا غیر قال
ابو عمرو وهو مفعل و یدل علیه انه یصرف فی النکرة وفعلی لا ینصرف علی حال والنسبة الیه موسوی و موسی فیمن قال فعلی قد ذکر فی عیسی و اساه لغة ضعیفة فی
لساه و اسوسیة اقلیت له و ایضا شیة بالکسر و التخفیف نشان و لون مخالف کل اعضای اسب جز آن والهاء عوض من الواو مثل عدة والجمع شیات
و یقال ثور الشیة کما یقال فرس ابلق وقوله تعالی لا شیة فیها ای لیس فیها لون یخالف سائر لونها وشی شیة نگار کردن جامه را ع فاکه توشیة کذلک شدد
للمبالغة نوشی شی و شوی منسوب الیه والامر منه شه بالهاء لانهم لا ینطقون بحرف واحد واقل ما یحتاج الیه البناء ثلاثة حرف حرف یبتدا به وحرف یوقف
علیه فاذا وصلته قلت ش ذهب الهاء استغناء عنها و نوعی از جامه و شاة بالکسر و المد جماعت دروغ گفتن و آراستن سخن بدروغ و بسیار شدن اهل قبیلة و فرزند
کسی یا دوشت هذه الماشیة عند فلان شیئا ای ما ولدت وشاة سعایت کننده سخن چین الی العدو یشی سکا لیدان سخن دروغ را آراستن و اشیة زن بسیار فرزند
والرجل واش و ستور بسیار بچه و یقال استوشی فلان فرسه بعقبه ای یطلب ما عنده لیزیده یعنی بپاشنه زد اسب را تا تیز رود و اوشاه برانگیخت او را به چیزی کما
وصیة اندرز ایضا توصیة اندرز کردن والاسم الوصاة والوصایة و یقال اوصیت له بشی و اوصیت الیه ای جعلته وصیک والاسم الوصایة بالفتح والکسر تواصی
القوم ای اوصی بعضهم بعضا وفی الحدیث استوصوا بالنساء خیرا فانهن عوان عندکم و وصیة بکذا اذا وصلته وارض واصیة متصلة النبات و وصت الارض
اذا اتصل نباتها و تواصی النبت کذلک نبت اصی ای واصل و وعاء بالکسر و المد خنور اوعیة جماعت الوعاء در وعاء نهادن چیزی را وعی بالفتح نگاه داشتن و یاد گرفتن ع
فاکه یقال منه وعیت الحدیث اذن واعیة ای حافظة و ریم کردن جراحت و گرد آمدن ریم و گرفتن استخوان شکسته قوله تعالی والله اعلم بما یوعون ای یضمرون
فی قلوبهم من التکذیب و یقال لا وعی عن ذلک الامر ای لا تماسک دونه و ما لی عنه وعی ای بد و وعی بفتحتین آواز و فریاد کردن واعیة فریاد و غریو کننده و وغی
بالکسر فریاد و منه قیل للحرب وغی لما فیها من الصوت والجلبة اواغی شیرینه که در کشت زار افتد وفاء بالفتح و المد بسر بردن دوستی ع فاکه و عهد
و سخن و هو ضد الغدر یقال وفی بعهده و اوفی بمعنی و وفی علی فعول بالضم تمام شدن و بسیار شدن و بالفتح تمام رسان اوفی علیه ای اشرف و غیر میفا علی
الاکام گور خر بر پشتها بسیار بر آینده ایفاء گذاردن حق کسی تمام و یقال منه اوفاه حقه و وفاه استیفاء توفی تمام گرفتن حق و توفاه الله قبض روحه
و وفاة مردن موافاة رسیدن و آمدن توافی القوم آمدن همه و وفی نام مرد اتقاء پرهیز کردن اتقی اصله اوتقی قلبت الواو یاء لانکسار ما قبلها و ابدلت
منها التاء و ادغمت فلما کثر استعماله علی لفظ الافتعال توهموا ان التاء من نفس الحرف فجعلوه اتقی یتقی بفتح التاء والتخفیف فیهما ثم لم یجدوا له مثالا فی کلامهم
یلحقونه به فقالوا تقی یتقی مثل قضی یقضی یقال فی الامر تق وللمرأة تقی و بنی الامر علی التخفیف و استغنی عن الالف بحرکة الحرف الثانی فی المستقبل تقی
بالضم و تقوی بالفتح پرهیز والواو مبدلة من الیاء علی ما ذکرناه فی ریا تقاة تقیة پرهیزگاری یقال اتقی تقاة و تقیة مثل اتخم تخمة تقی متقی پرهیزکار و
یقال ما اتقاه لله فی التعجب و یقال ق علی ظلعک ای الزمه و اربع علیه و تسبح و [illegible] زینی که پشت ریش کند ستور را وقه [illegible] واق اذا کان

یهاب الشیء من وجع یجده فی حافره ای سم بجایگاه نهنده و قد وقی یقی و یقال انجاع مؤاق ای مؤق جدا و توقی و اتقی بمعنی قایه بالکسر حرز زمان و جحیه
بان جیز برا نگاه دارند و پناه دهند و بالفتح کذلک وقار بالفتح والکسر مد و دامثله و قایه بالکسر ایضاً نگاه داشتن **عع فاکه** اوقیه چهل درم قال الجوهری کذلک
کان فیما مضی فاما الیوم فیما یتعارفه الناس و یقدر علیه الاطباء فالاوقیه استار و ثلثا استار و اوقی جمع بتشدید الیاء و تخفیفها و ایضا جمع و اقیه و هلبا و اوقی علی
فواعل فکرهوا اجتماع الواوین فقلبوا الاولی الفا و اقی ورکاک یقال هو واق بلا یاء سمی بذلک لحکایة صوته **وکاء** بالکسر والمد بند سر مشک و فی الحدیث احفظ
عفاصها و وکاءها و یقال اوکا علیها فی سقایها ای شده بالوکاء و ان فلانا لوکاء ای بابسط الشیء و یقال سألته فاوکی علی ای بخل و فی الحدیث انه کان یوکی
بین الصفا والمروة ای یملؤ ما بینهما سعیا کما یوکی السقاء بعد الملاء و یقال معناه انه کان یسکت فلا یتکلم کانه یوکی فمه و منه یقال اوک حلقک ای اسکت و
استوکت الناقة ای امتلات شحما **ولی** نزدیک شدن **عع بکسرهما** و هو شاذ یقال تباعد نا بعد ولی و کل ما یلیک ای ما یقاربک و اولیت الشیء
قرینه قویه ولایه بالکسر تصرف کردن بست دد یافتن **عع فاکه** یقال ولی الوالی البلد و ولی الرجل البیع و فلان ولی و ولی علیه کما یقال ساس علیه و سیس علیه
ولاء بالکسر والمد و ولایه بالکسر پادشاهی ولایه بالفتح پادشاهی راندن و یاری کردن و یقال هم علی ولایة ای مجتمعون فی النصرة و قال سیبویه هو بالفتح المصدر
و بالکسر الاسم کالامارة ولی باران دوم و بتسکین اللام و تخفیف الیاء مثله علی فعیل و فعل اولیه جماعت و یقال منه ولیت الارض ولیا والنسبة الیه ولوی
کقولهم علوی و دوست و متصرف بر کسی کل من ولی امر واحد فهو ولیه مولی خداوند و آزاد کننده و آزاد کرده و پسر عم و یاری کننده و دوست و همسایه و هم
سوگند والنسبة الیه مولوی تولیا دادن یقال ولیته سرو قاذفی التعجب ما اولاه للمعروف و هو شاذ تولیه کار در گردن کسی کردن یقال ولاه الامیر عمل کذا و ولاه
بیع الشیء و روی آوردن بچیزی و کاری قوله تعالی فول وجهک شطر المسجد الحرام و قوله تعالی لکل وجهة هو مولیها ای مستقبلها بوجهه و روی گردانیدن قوله تعالی ولی
مدبرا و بر گردانیدن قوله تعالی ما ولاهم عن قبلتهم تولی بخود گرفتن کار را و بگردن کردن یقال تولی العمل و روی گردانیدن قوله تعالی و تولی منهم و دوستی با کسی
کردن استیلاء تمام دست یافتن بر چیزی و استولی علی الامر ای بلغ الغایة فیه موالاة دوستی و پیوستگی با هم نمودن و پیاپی کاری کردن ولاء ایضاً یوحت یکدیگر کردن
یقال افعل علی الولاء ای علی التتابع و توالی ای تتابع و یقال منهما ولاء بالفتح ای قرابة و ایضاً ولاء العتق و فی الحدیث نهی عن بیع الولاء و عن هبته و یقال
هم ولاء فلان ای موالوه یعنی دوستدارانش ولیه پیشانگند ولایا جماعت و قوله کالبلایا رؤسها فی الولایا یعنی الناقة التی کانت تعکس علی قبر صاحبها ثم تطرح الولیه
علی رأسها الی ان تموت و قولهم اولی لک تهدید و وعید قال الاصمعی معناه قاربک ما یهلکک اولی سزاوار تر یقال هو اولی به ای احری بها الاولیان و هم الاولی
والاولون مثل الاعلی والاعلون و هی الولیا و هما الولیان و هن الولی والولیات مثل الکبری و الکبریان والکبر والکبریات **ونی** سستی و ماندگی فی کذا
عع فاکه و یقال ونیت فی الامر فانا وان و ناقة وانیه و اونیتها ای اتعبتها و اضعفتها و هو لا ینی یفعل کذا ای لا یزال یفعل ملا ونیه ای بلا توان و امراة و ناة
و اناة یقلب الواو همزة فیها فتور و توانی فی حاجة ای قصر مینا بالکسر والمد جای لنگر کشتی و هو مکلا السفن و مرفاها و هو مفعال من الونی **وهی** دریدن
و کفیدن مشک **عع فاکه** و فی السقاء وهی و وهیة علی التصغیر و هو خرق قلیل و فی المثل خل سبیل من وهی سقاءه و من هریق بالفلاة ماءه یضرب لمن
لا یستقیم امره و ضعیف شدن و نزدیک شدن دیوار بافتادن و یقال ضربه فاوهی یده ای اصابها بکسر او ما اشبه ذلک و وهت عزالی السماء بمائها و کذا کل
شیء استرخی رباطه واوهیت السقاء فوهی و هوان تتهیأ للتخرق و قولهم غادر وهیة لا ترقع ای فتقا لا یقدر علی رتقه **وی** کلمه تعجب یقال ویک و وی لعبد الله
تدخل علی کان المشددة والمخففة قوله تعالی ویکان الله و ویکانه **فصل الهاء** **هباء** بالمد گردی که از روزن پیدا آید در آفتاب ایضاً دقاق
التراب و یقال منه اذا ارتفع هبا یهبو هبوا **عع فاضه** و اهبیة اناهیو گردانی خاک گور هباة زمینی و منه یوم الهباءة هی هیئة دختر خرد میکردن
الیها نوعی از آواز که اسب را بدان بر انند یقال هات یا رجل بکسر التاء بیار و هاتی یا امراة مهاتاة مفاعلة منه یقال ما اهاتیک ای ما انا بمعطیک
هجاء بالکسر والمد نکوهیدن خلاف المدح **عع فاضه** هجو هجا کند کشت المراة تهجو زوجها ای تذم صحبته و یقال منهما یهجوه و بعضهم بعضا و هجا و تهاجاه
تهیا جون بها و حروف مقطعات خواندن یقال هجوت الحروف و تهجیتها و هجیتها بمعنی **هدی** راه راست نمودن راه یکدیگر نمودن **عع فوا** یقال

يقال هداه الله للدين هدى هداية راه راست نمودن وپيدا وآشكارا كردن ودانگاه نيدن يقال هديته الطريق والبيت هداية اى عرفته وقوله تعالى اولم يهد
لهم قال ابو عمرو اولم يبين لهم وهديته الى الطريق فهدى واهتدى راه راست يافت بمعنى هدا بالكسر المدعروس را بخانه آوردن وفرستادن عروس يقال هديت
المراة الى زوجها وهديت المراة فهى مهدية وهدى على فعيل هدى قربانى كه بحرم فرستند هدى مثله وايضا اسير وقرى حتى يبلغ الهدى محله بالتخفيف والتشديد هدية
بالتخفيف والتشديد يكى هدية بالكسر روش وكار روش يقال خذ فى هديتك بالكسر اى فيما كنت من الحديث والعمل ونظر هدية امره اى جهة امره ما احسن هدية
بالفتح والكسر اى سيرته والجمع هدى ويقال هدى هدى فلان اى سار سيرته وفى الحديث واهدوا هدى عمار وهداه اى تقدمه هادى راه نماى گاو بكه ودر مركز
خرمن بندند او هادى وهو الثور الذى وسط البيدر زند درعليه الثيران فى الدياسة گردن وپيكان تير هوادى الخيل اعناقها ويقال اول رعيل منها هدية
ج هدايا اتحاف الهدايا هدية فرستادن مهدى يقال اهدى له واهدى اليه مهدى بالكسر طبق كه هديه در وى آرند چون طبق وخوان كه با هدية باشد مهدى بالكسر
والمد ليسا بهدية آرنده استهداء هديه خواستن تهادى يكديگر را هديه دادن وفى الحديث تهادوا تحابوا ويقال جاء فلان يتهادى بين اثنين اذا كان يمشى
بينهما معتمدا عليهما من ضعف اوسكر وكذلك المراة اذا تمايلت فى مشيتها من عجزان ما شيئا قليل تهادى ويقال لك عندى هداها استقلها وبيت بسهم ثم رميت بسهم آخر هداها
هدى هذيان بيهوده گفتن ع فاكه ضم هذت وتاسيف مثل هذت هراوة بالكسر چوب دستی گنده هراوی مثل مطايا ج هراوة ج هردية بالهراوة
وهريته بها تعلى اى ضربته وهريت العمامة اى صفرتها يعنى زرد گردانيدم هراة شهرى از خراسان فان وقفت عليها وقفت بالها هروية بالتحريك منسوب بوی
هفوة شكوخيدن ع فاضه دبال زدن مرغ وپريدن وجنبيدن وی يقال هفا الطائر بجناحيه اى خفق وطار وهفا الشى فى الهواء اذا ذهب
كالصوفة ونحوها ويقال مر الظبى يهفو وتخيل تهفو مثل تطفو هواى الهنم مثل هواى هفو گرسنگى اف جلوع هفاة بالفتح باران همى هميان دامن ميدان … ب دشك
و پراگنده ستور بچراگاه ع فاكه هوامى الابل ضوالها يعنى گم شدگان در چراگاه هميان بالكسر م معرب دام مردی ويضم ايضا هن مثال كم كلمة
كناية معناه شيئى واصله هنو يقال هذا هنك وهنوك اى شيئك وهاهنوات والجمع هنون وربما جاء مشددا فى الشعر كما شدد والوا وفى الحديث من تعزى
بعزاء الجاهلية فاعضوه بهن ابيه ولا تكنوا وفى المثل من يطل هن ابيه ينطق به اى يتقوى باخوته ويقال هنة … بسكون النون والتصغير هنية وهنيهة ايضا ابدا
الياء الثانية بالهاء والجمع هنات وهنوات على الاصل ويقال فى فلان هنات اى خصلات شر ولا يقال ذلك فى الخير ويقال هذا هنوك ذرت هنات
ومررت بهنيك وقد قدم فى اخ وفى الندا يا هن اقبل ويا هنان اقبلا ويا هنون اقبلوا لك ان تدخل فيه الهاء لبيان الحركة فتقول يا هنه كما تقول لمه ماليه
سلطانيه وقد تشبع النون منه فتقول يا هناه اقبل وهذه اللفظة تختص بالنداء بها مضمومة ويا هناناه اقبلا ويا هنوناه اقبلوا وحركة الهاء فيهن منكرة ولكن
هكذا رواه الاخفش وتقول فى الاضافة يا هنى اقبل ويا هنى اقبلا ويا هنى اقبلوا وللمراة يا هنت اقبلى بتسكين النون كما تقول اخت وبنت ويا هنتان
اقبلا ويا هنات اقبلن ويا هنتاه اقبلى ويا هنتانيه اقبلا ويا هناتوه اقبلن ويقال ذهبت وهنيت كناية عن فعلت هواء ميان آسمان
وزمين اهوية ج هواء عيب وخالى قوله تعالى وافئدتهم هواء اى خالية لا عقول فيها هوى بالقصر خواست اهواء ج هواء عيب وفى الاضافة الى نفسك
قلت هوای وهذيل تقول هوى كقفى وعصى وهوى الهوى اى احب اى او دوست داشتن ع كافه هوى فرو افتادن بمعنى ع فاكه
بدر گذشتن وی واهوى بمعنى وهو دهان گشادن جراحت واهوى اليه بيده ليأخذه واهويت به اى اومات به واهويت له بالسيف
يعنى فرود آوردم شمشير را برو وی هوة بالضم مغاكى اهوية على افعولة مثلها مهوى مهواة بالفتح مغاكى ميان دو كوه ومانند آن وتهاوى القوم فى المهواة
اذا سقط بعضهم فى اثر بعض والمهاواة الملاحة وشدة الحسد ومضى هوى من الليل اى هزيع منه يعنى پاره از شب واستهواه الشيطان
اى استهامه يعنى سرگشته گردانيد قوله تعالى كالذى استهوته الشياطين فى الارض حيران هوهاة بالمد احمق ويقال ما ادرى اى هى بن بى هو اى اى الخلق
هو ويقال لمن لا يعرف ولا يعرف ابوه هيان بن بيان هاوية دوزخ وهى معرفة بلا الف ولام قوله تعالى فامه هاوية اى مستقرة نار ومغاكى ويقال ثكلته امه اى
ثكلت هاوية اى ثاكلة … حال ونحوه ويقال بى لى اى عجبا لى ويا بى اى يا عجبا فصل اليا يد دست … بسكون الدال … على فعل [illegible]

على أفعُل وهذا جمع فَعْل مثل فَلْس وأفلُس وفُلوس ولا يجمع فَعْل على أفعُل إلا في حروف معدودة مثل زَمَن وأزمُن وجَبَل وأجبُل وعصا وأعصٍ وقد جمعت الأيدي في
الشعر على أيادٍ والتصغير يُدَيّة وبعض العرب يقول لليد يدا مثل رحا ويديان مثل رحيان توانائي و دسترس آيده اي قواه ومالي به يدان أي طاقة وقوله
تعالى والسماء بنيناها بأيد وقوله تعالى حتى يعطوا الجزية عن يدٍ أي عن ذلة واستسلام ويقال عن نقد لا نسيئة ونعمت نيكوئي ويجمع على يُديّ ويِديّ بالضم والكسر مثل
عُصيّ وعِصيّ وعلى أيدٍ أيضا ويقال يَدِيَ فلان من يده أي ذهبت يده ويبست هو دعاء عليه كما يقال تَرِبَتْ يداه ويَدَيْتُ الرجل أي أصبت يده فهو مَيْدِيّ و
أيديت عنده يدا أي اصطنعت إليه فأنا مُودٍ وهو مُودًى إليه ويديت لغة فيه ويقال في السؤال حين قرع الظبي في الحبالة أمَيْدِيّ أم مرجول يعني أوقعت يده أو
رجله في الحبالة وياديته أجاريته يدا بيد وعطية مياداة أي من يده إلى يده وعطية ما لا عن ظهر يد يعني تفضلا لا من بيع ولا من قرض ولا مكافأة وابتعت الغنم
باليدين يعني بثمنين مختلفين بعضها بثمن وبعضها بثمن آخر بدست و پيش ... وهذا ما قدمت يداك للتأكيد أي ما قدمت كما يقال هذا ما جنت يداك أي جنيته لقيه
أهل ذات يدين معناه أهل شيء ويقال سُقِط في يده وأُسقط يستعملان مجهولين أي ندم قوله تعالى ولما سُقط في أيديهم أي ندموا ويقال ذهبوا أيدي سبا و
أيادي سبا أي متفرقين وهما اسمان جعلا اسما واحدا ويقال لا أفعله يَدَ الدهر أي أبدا وهذا في يدي أي في ملكي وتصرفي والنسبة يَدِيّ ويَدَوِيّ وامرأة يَدِيّة أي
صناع ورجل يَدِيّ أيضا وما أيدى فلانة في التحبب وثوب يَدِيّ وأدِيّ أي واسع ويد الثوب ما فضل منه إذا تعطفت والتحفت ويقال ثوب قصير اليد وقال الفراء بعضهم
يقول أنْدى الثُدَيّة ذو الثُدَيّة وهو المقتول بنهروان ذو اليدين رجل من أصحابه سمي بذلك لأنه كان يعمل بيديه جميعا **باب الألف اللينة** اعلم أن الألف
على ضربين لينة ومتحركة فاللينة تسمى ألفا والمتحركة تسمى همزة وقد ذكرنا الهمزة وذكرنا ما كانت الألف منقلبة من الواو والياء وهذا الباب مبني على ألفات غير منقلبات
من شيء فلهذا أفردناه آحرف هجاء مقصورة موقوفة فإن جعلتها أسماء مددتها وهي تؤنث ما لم تسم حرفا فإذا صغرتها قلت تصغيرها وذلك إذا كانت صغيرة في الخط
أو خفية وكذلك القول فيما أشبهها من الحروف والألف من حروف المد واللين ومن الزيادات وحروف الزيادات عشرة يجمعها قولك اليوم تنساه وقد تكون
في الأفعال ضمير الاثنين نحو فعلا ويفعلان وفي الأسماء علامة للاثنين ودليلا على الرفع نحو رجلان فإذا تحركت فهي همزة وتزاد في الكلام للاستفهام تقول
أزيد عندك أم عمرو وإن اجتمعت همزتان فصلت بينهما بألف مثل آأنت في أأنت وينادى بها أيضا إلا أنها للقريب دون البعيد وألف وصل هي كل ما سقط
في الوصل ولا تكون إلا زائدة وألف قطع وهي كل ما ثبتت في الوصل وقد تكون زائدة مثل ألف الاستفهام وأصلية مثل أخذ وأمر إذا جاء وهو اسم يدل على
زمان مستقبل لم يستعمل إلا مضافا إلى جملة يقال أجيئك إذا قدم العيد نحو وقوعها موقع قولك أجيئك يوم يقدم فلان ودليل اسميتها وهي ظرف وتجيء في
الشرط والجزاء كقوله تعالى إذا علم من آياتنا شيئا اتخذها هزوا وقوله تعالى وإن تصبهم سيئة بما قدمت أيديهم إذا هم يقنطون وتكون للمفاجأة معك
في حال كقولك خرجت فإذا زيد قائم أي خرجت ففاجأني زيد في الوقت بقيام إذ حين فهي لما مضى من الزمان وتكون للمفاجأة مثل إذا ولا يليها إلا
الفعل الواجب نحو قولك بينا أنا كذا إذ جاء زيد وقد تزادان جميعا في الكلام كقوله تعالى وإذ واعدنا موسى أي وواعدنا وقوله تعالى حتى إذا أتوا على
واد النمل أي حتى أتوا **إلى** هو حرف خافض وهو منتهى لابتداء الغاية كقولك خرجت من الكوفة إلى مكة وتجيء بمعنى عند وتجيء بمعنى مع كقوله تعالى
ولا تأكلوا أموالهم إلى أموالكم أي مع أموالكم وقوله تعالى من أنصاري إلى الله أي عند الله أو مع الله وقال سيبويه ألف إلى وعلى منقلبتان من
واوين لأن الألفات لا تكون فيها الإمالة ولو سمي به رجل قيل في تثنيته إلوان وعلوان وإذا اتصل به المضمر قلبت ياء نحو إليك وعليك وبعض
العرب يتركه على حاله فتقول إلاك وعلاك **ألا** بدان وآگاه باش هو حرف يفتتح به الكلام للتنبيه كقولك ألا إن زيدا خارج كما تقول اعلم أن زيدا
خارج **أولو** بمعنى خداوندان وهو جمع لا واحد له من لفظه واحده ذو وأولات للإناث واحدها ذات وأولاء أيضا فهو أيضا جمع لا واحد له من لفظه
أو واحده ذا للمذكر وذه للمؤنث يمد ويقصر ومقصوره يكتب بالياء نحو الأولى وأولاء الذي ممدودة مبني على الكسر يستوي فيه المذكر والمؤنث وتصغيره
أُلَيّاء بضم الهمزة مشدد الياء بالمد والقصر ويدخل عليه ها التنبيه كقولك هؤلاء بالكسر على البناء ومن العرب من ينون الهمزة مكسورة
ويقول هؤلاءٍ قوم ويلحق الكاف للخطاب تقول أولئك وأولاك قال الكسائي واحد أولئك ذلك وواحد

أولاك ذاك وأولالك مثل أولئك وربما قالوا أولئك في غير العقلاء قوله تعالى إن السمع والبصر والفؤاد كل أولئك وأما ألى بوزن العلى فهو أيضا جمع لا واحد له
من لفظه وواحده الذي وأما قولهم ذهبت العرب الألى فهو مقلوب من الأول لأنه جمع أولى مثل أخرى وأخر إلا كلمة استثناء يستثنى بها وجاءت بمعنى
غير إذا وصفت بها كقولك جاءني القوم إلا زيد وكقوله تعالى لو كان فيهما آلهة إلا الله لفسدتا وأصل إلا الاستثناء والصفة عارضة وأصل غير صفة والاستثناء
عارض وجاءت بمنزلة واو العطف أيضا كقول الشاعر شعر وأرى لها دارا بأغدرة السيـدان لم يدرس لها رسم * إلا رمادا هامدا دفعت عنه الرياح
خوالد سحم * يريد أرى لها دارا ورمادا هامدا أنّى أين كيف وحيث تقول أنّى لك هذا أي من أين لك هذا وهي من الظروف التي يجازى بها تقول أنّى تأتني آتك
أي من أي جهة تأتني آتك وقد تكون بمعنى كيف تقول أنّى لك أن تفتح الحصن أي كيف لك ذلك وقوله تعالى قال يا مريم أنّى لك هذا أي كيف لك إيّا اسم
مبهم يتصل به جميع المضمرات المتصلة المنصوبة تقول إياك وإياه وإياي وإيانا فالكاف والهاء والياء والنون جعلت بيانا عن المقصود ولا موضع
لها من الإعراب فهي كالكاف في ذلك وأرأيتك وكالألف والنون التي في أنت فتكون إيا الاسم وما بعدها للخطاب وقد صار كالشيء الواحد لأن الأسماء
المبهمة وسائر المكنيات لا تضاف لأنها معارف وقال بعض النحويين إن إيا مضاف إلى ما بعده واستدل على ذلك بقولهم إذا بلغ الرجل الستين
فإياه وإيا الشواب فأضافوه إلى الشواب وخفضوها وقال ابن كيسان الكاف والياء والهاء والنون هي الأسماء وإيا عماد لها لأنها لا تقوم بأنفسها
ولا يصح أن تقول ضربتني بل تقول ضربت إياي ولا تقول ضربت إياك لأنك إنما تحتاج إلى إيا إذا لم يمكنك اللفظ بالكاف فإذا وصلت إلى الكاف تركتها
ويجوز أن تقول ضربتك إياك لأن الكاف اعتمد بها على الفعل وقد تكون للتحذير تقول إياك والأسد وهو بدل من فعل كأنك تقول باعد ويقال هياك
بالهاء مثل أراق وهراق وتقول إياك أن تفعل كذا بالواو ولا يقال بلا واو ومعنى إيا نا بانگ و راندن باشد إياة الشمس بالفتح والكسر روشنائي
آفتاب ويقال إياة الشمس كالهالة للقمر با حرف من حروف الشفة بنيت على الكسر لاستحالة الابتداء بالموقوف وهي من عوامل الجر في الأسماء وهي للإلصاق بالمفعول
به تقول مررت بزيد كأنك ألصقت المرور به وللتعدية فكل فعل لازم يتعدى بالباء والألف والتشديد تقول طار به وأطاره وطيّره وتزاد في الكلام كقولك بحسبك قول
السوء وقوله تعالى وكفى بربك هاديا ونصيرا وقد تجيء بمعنى من أجل كقول لبيد مصرع غلب تشذر بالذحول كأنهم * أي من أجل الذحول وتوضع موضع على كقوله تعالى
ومنهم من إن تأمنه بدينار أي على دينار كما توضع على موضعها كما في قول الشاعر مصرع إذا رضيت علي بنو قشير * أراد رضيت بي تا اسم يشار به إلى المؤنث مثل
ذا للمذكر وتثنيتها تان للتثنية وأولاء للجمع وتصغيره تيا بالفتح والتشديد وتدخل عليها ها التنبيه تقول هاتا هند وهاتان هولاء وهاتيا تصغيره وكاف الخطاب قلت تيك وتلك
وتالك بالفتح وهي لغة رديئة وتاك وتثنيته تانك بالتشديد والتخفيف وفي الجمع أولئك وأولاك وأولالك فالكاف لمن تخاطبه في التذكير والتأنيث والتثنية والجمع وما
قبل الكاف لمن تشير إليه فيهن جميعا وتدخل ها على تيك تقول هاتيك هند وهاتاك ولا تدخل ها على تلك وتالك لغة في تلك وتا أيضا حرف من حروف الزيادة
وتزاد في المستقبل في قولك تفعل لمخاطبة المذكر ومغايبة المؤنث وفي أمر المواجهة للحاضر كما قرئ قوله تعالى فلتفرحوا وفي آخر الماضي مفتوحة لخطاب
المذكر ومكسورة لخطاب المؤنث وموقوفة لمغايبتها فإن تأخرت عن الاسم كانت ضميرا وإن تقدمت كانت علامة ومضمومة للحكاية عن نفسك وتاء القسم بدل من
واو كما أبدلوا منها في تترى وتراث وتخمة وتجاه والواو بدل من الباء وتقول تالله لقد كان كذا ولا تدخل في غير هذا الاسم وقد تزاد التاء في أنت فتصير
مع الاسم كالشيء الواحد من غير أن تكون مضافة وتنسب القصيدة التي قوافيها على التاء تائية حا حرف هجاء حلقية تمد وتقصر وتنون في التنكير واسم حي من
العرب حاء مبني على الكسر وقد يقصر زجر للإبل ويقال منه حاحيت بالمعز خاصة حيحاء وحيحاة إذا دعوتها وذلك أن تقول لها حاء قال سيبويه أبدلوا الألف لشبهها
في قولهم حاحيت بالمعز حيحاء وإنما هو صوت بنيت منه فعلا كما أن رجلا لو أكثر من قوله لا لجاز أن يقول لاليت فأجرى حاحيت وعاعيت وهاهيت مجرى
دعدعت إذ كن للتصويت قال أبو عمرو حاء وجاء بمعنى وحلوا أي أدعها خا حرف هجاء حلقية قال أبو زيد خامهك معناه اعجل جعله صوتا مبنيا على
الكسر ويستوي فيه التثنية والجمع والمذكر والمؤنث ذا اسم مبهم يشار به إلى المذكر وذي بكسر الذال للمؤنث تقول ذي أمة الله في الوصل وذه في
الوقف بهاء موقوفة وهي بدل من الياء وليست للتأنيث وإنما هي صلة وتدخل عليها ها التنبيه فيقال هذا زيد وهذي وهذه بتحريك الهاء منه

وتصغير ذا ذيّا وذيّان التثنية وتصغير هذا هذيّا ولا تصغر ذي للمونث وانما تصغر المؤنث تا فقد استغنوا به عنه وتثنية ذوان بسقوط احدى الالفين على الف ذا والف
التثنية لسكونهما فمن سقط الف ذا قرأ قوله تعالى ان هذين لساحران واعرب ومن سقط الف التثنية قرأ ان هذان لساحران لان الاعلال لا يقع فيها اعراب و
قيل انها على لغة بني الحارث بن كعب والجمع اولاء من غير لفظه وتدخل عليها كاف الخطاب تقول ذاك وذانك واللام زائدة وتدخل على ذاك تقول ذلك
زيد ولا تدخل على ذلك ولا على اولئك كما لم تدخل على تلك ولا تدخل كاف الخطاب على ذي للمونث وتدخل على تا تقول تلك وتيك ولا تقل ذيك
وتقول في التثنية جاءني ذانك الرجلان بالتشديد والتخفيف ورأيت ذينك الرجلين وفي المونث تانك بالتشديد والتخفيف شدد والتاكيد او تكثير الاسم لانه بقي
على حرف واحد كما ادخلوا اللام على ذلك تكثيرا له وانما يصغرون مثل هذا في الاسماء المبهمة لنقصانها وتصغير ذاك ذياك وتلك تياك وتصغير ذلك ذيالك
والجمع اولئك واما ذو بمعنى صاحب يعني خداوند فهو لازم الاضافة فان وصفت به نكرة اضفته الى النكرة وان وصفت به معرفة اضفته الى المعرف بالالف واللام ولا يجوز ان
تضيفه الى مضمر ولا الى زيد وما اشبهه في العلمية تقول جاءني رجل ذو مال وهذه امرأة ذات مال ومررت برجل ذي مال وبامرأة ذات مال ومررت برجلين
ذوي مال بفتح الواو وكذا في النصب قوله تعالى واشهدوا ذوي عدل منكم وفي الرفع ذوا مال وبرجال ذوي مال بكسر الواو وفي النصب مثله وفي الرفع
ذوو مال ومنسوبة ذوات مال في ركالة الثلث واصل ذو ذوي مثل عصى يدل على ذلك قوله تعالى ذواتا افنان في التثنية ويرى ان الالف
منقلبة من واو ثم حذفت من ذو عين الفعل لكراهتهم اجتماع الواوين في التثنية لانه كان يلزم حينئذ ذووان مثل عصوان فبقي ذا منونا ثم ذهب
التنوين منه للاضافة كما تقول رأيت رجلا ذا مال ولو سميت رجلا ذو لقلت هذا ذوٌّ قد اقبل فترد ما ذهب لانه لا يكون اسم على حرفين احدهما حرف لين
لان التنوين يذهبه فيبقى على حرف واحد ولو نسبت اليه قلت ذووي وكذلك النسبة الى ذات لان التاء تحذف في النسبة واذا جمعت ذو مال قلت هؤلاء ذوو
وفي الاضافة ذوو مال واما ذو بمعنى الذي فهو لغة طي فحقها ان توصف بها المعارف تقول انا ذو عرفت وانا ذو سمعت وهذه امرأة ذو قالت
كذا يستوي فيه الجمع والتثنية والتذكير والتانيث قال سيبويه ان ذا وحدها بمعنى الذي كقولهم ماذا رأيت فتقول متاع حسن وهي مع ما بمنزلة اسم واحد كقولهم
ماذا رأيت فتقول خيرا بالنصب كانه قال ما رأيت ولو كان هنا بمنزلة الذي لكان الجواب خير بالرفع كقوله تعالى واذا قيل لهم ماذا انزل ربكم قالوا اساطير
الاولين بالرفع وكقوله تعالى وقيل للذين اتقوا ماذا انزل ربكم قالوا خيرا بالنصب نظرا عن الاول واما قولهم ذات مرة وذا صباح فهو من ظروف الزمان التي
لا تتمكن تقول لقيته ذات مرة وذات يوم وليلة وغداة وعشاء وذات الزمين والعويم وذا صباح ومساء وصبوح وغبوق وانما سمع في هذه الاوقات
ولم يسمع ذات شهر ولا ذات سنة وقال الاخفش في قوله تعالى واصلحوا ذات بينكم انث ذات لان بعض الاشياء قد يوضع له اسم مونث ولبعضها اسم مذكر
كما قالوا دار وحائط انثوا الدار وذكروا الحائط ويقال ذيت وذيت يعني اين واين مثل كيت وكيت واصله ذيو على فعل ساكنة العين فحذفت
الواو وشددت الياء للحذف ثم عوض من التشديد التاء وان حذفت التاء وجئت بالهاء ترد التشديد وتقول ذيّة وذيّة وان نسبت اليه قلت ذيوي كما تقول
نبوي في النسبة الى البنت **فا** وهي حرف من حروف المعجم وهي للعطف ولها ثلاثة مواضع وهي ان تعطف بها وتدل على الترتيب والتعقيب مع الاشتراك كقولك
ضربت زيدا فعمرا وان تكون ما قبلها علة لما بعدها على العطف والتعقيب دون الاشتراك كقولك ضربته فبكى وان تكون للابتداء وذلك في جواب الشرط ويكون
ما بعد الفاء كلاما مستانفا يعمل بعضه في بعض كقولك ان تزرني فانا محسن لان قولك انا ابتداء ومحسن خبره وصارت الجملة جوابا بالفاء وكذلك تدخل
الفاء في جواب الامر والنهي والاستفهام والنفي والعرض والتمني الا انك تنصب ما بعد الفاء في هذه الاشياء الستة باضمار ان تقول زرني فاحسن اليك وكذا
البواقي لم تجعل الزيارة علة للاحسان ولكنك قلت ذاك من شاني ابدا ان احسن اليك على كل حال **كذا** چنين وچندين وهو اسم مبهم تقول فعلت
كذا وقد يجري مجرى كم فتنصب ما بعده على التمييز تقول عندي كذا درهما **كلا** نه چنين ست وهي كلمة زجر وردع ومعناه انته ولا تفعل قوله تعالى ايطمع
كل امرئ منهم ان يدخل جنة نعيم كلا اي لا يطمع ويكون بمعنى حقا كقوله تعالى كلا لئن لم ينته لنسفعا بالناصية **لا** وهي حرف نفي للفعل كقولك
لا تفعل غدا في الاخبار وللاسم كقولك لا رجل في الدار ولا اله الا الله وقد تكون للنهي نحو لا تقم ولا يقم للحاضر والغائب وقد تكون ضدا

هنشم مقیدین مع الیهود تعالی و سیغلین اله سجدی بامنعک ان تسجد وقد تکون للعطف بمعنی اخراج الثانی مما دخل فیه الاول کقولک رأیت زیدا لا عمرا فان ادخلت
علیها الواو خرجت من ان تکون حرف عطف کقولک لم یقم زید ولا عمرو لان حرف النسق لا یدخل بعضها علی بعض فالواو للعطف ولا لتاکید النفی وقد
تزاد فیه التاء فیقال لات وقد ذکرناه فی باب التاء وقولهم اما لا فافعل کذا بالامالة اصلها ان لا وما صلة ومعناه ان لا یکن ذلک الامر فافعل کذا **لو**
اگر حرف تمنی وهی لامتناع الثانی من اجل امتناع الاول تقول لو جئتنی لاکرمتک وهو خلاف ان الشرطیة لانها توقع الثانی من اجل وقوع الاول **لولا** معناه
اگر نه مرکبة من معنی ان ولو وذلک ان لولا منع الثانی من اجل وجود الاول تقول لولا زید لهلکنا ای امتنع وقوع الهلاک من اجل وجود زید وقد تکون لولا
بمعنی هلا وهو کثیر فی القرآن وان جعلت لو اسما شددته وقلت اکثرت من اللوان حروف المعانی والاسماء الناقصة اذا صیرت اسماء تامة بادخال الالف
واللام علیها او باعرابها شددت ما هو منها علی حرفین بان نزاد فی آخره حرف من جنسه فیدغم ویعرف کقولک اکثرت من اللو ومن لو ودماً فیه الا کقولک
کنت لا راجیة **ما** چه وچیست وهرچه وآنچه وچیزی ونه ونیست وآنکه وچندانکه وآن کلمه ایست دال بر معانی مختلفه بعضی اسم بعضی حرف ما تعجب کقوله
تعالی فما اصبرهم علی النار یعنی چه صبور اند ایشان که ما استفهام کقوله تعالی وما تلک بیمینک یا موسی یعنی چیست ما خبر کقوله تعالی ما عندکم ینفد وما عند الله
باق یعنی آنچه نزد شماست وما شرط کقوله تعالی وما تفعلوا من خیر یعلمه الله یعنی هرچه کنید وما نکرة کقولک مررت بما معجب لک یعنی معجب یعنی گذشتم
بچیزی شگفت وقوله تعالی ایا ما تدعوا فله الاسماء الحسنی وما نافیة وآن بر سه وجه است بمعنی لا وبمعنی لم وبمعنی لیس الاول کقوله تعالی وما یظهر بولاء الا صیحة
واحدة وقوله تعالی ما اتوا وما تغنوا والثانی کقوله تعالی ما فعلوه الا قلیل منهم والثالث کقوله تعالی ما هذا بشرا وقوله تعالی وما هم بضارین به من احد وما
بمعنی من کقوله والسماء وما بناها ای من بناها یعنی آنکه بنا کرد آسمان را وما مصدریة والله خلقکم وما تعملون ای وعملکم یعنی خدا آفرید شما را وکردار شما را وما زائدة
واو را معنی نیست وآن بر دو وجه آید کافة یعنی مانع از عمل کقوله تعالی انما الله اله واحد وغیر کافة کقوله تعالی فبما رحمة من الله لنت لهم وما زائدة کقوله تعالی
ما دامت السموات والارض یعنی چند آنکه بپاید آسمانها وزمینها وما نفهم کقوله تعالی القارعة ما القارعة یعنی قیامت وچه قیامت وقد یحذف منها الالف اذا دخلت علیها حرف الجر نحو عم
وعلام وحتام والام وفیم وبم وتضیف القصیدة الیها فیقال حائیة وقد یجی ما زائدة بعد ان الشرطیة فتدغمها فتصیر اما وقد تجی بعدها النون الثقیلة والخفیفة نحو قولک اما تقومن
اقم وکقوله تعالی واما تخافن وکذلک مهما فی معنی الشرط وزعم الخلیل ان اصلها ما ضمت الیها ما لغوا فابدلت من الالف الاولی هاء وقال سیبویه یجوز ان
یکون کاذ ضم الیها ما **ما** مال مبنی علی الکسر حکایة صوت الشاء **متی** کی وهو ظرف فی معنی السؤال عن زمان وهو للشرط والجزاء ایضا قال
الاصمعی هو بمعنی من فی لغة هذیل وبمعنی وسط ایضا قال ابو عبیدة سمعت بعضهم یقول وضعته متی کمی ای وسط کمی **وا** حرف الندبة تقول وازیداه
ویقال ایضا یا زیداه والواو من حروف العطف للجمع لا للترتیب ویدخل علیها الف الاستفهام کقوله تعالی اوعجبتم ان جاءکم کما تقول افعجبتم
وتکون بمعنی مع لما بینهما من المناسبة فی الجمع بین الشیئین فضاعد کقول النبی علیه وآله الصلوة والسلام بعثت انا والساعة کهاتین ویشار الی
السبابة والابهام ای مع الساعة وتکون للحال کقولهم قمت والناس قعود ای قمت واو عودا ای قمت والحال هذه وتکون للقسم تقول والله لقد کان
کذا وهی بدل من الباء فیه تقربها منها فی المخرج اذ کانا من حروف الشفة ولا تجاوز الاسماء المظهرة نحو والله وحیاتک وابیک وتکون ضمیر جماعة
المذکر فی نحو فعلوا ویفعلون وعلامة الرفع فی نحو ابوه ومسلمون وتکون زائدة کقول الرجل لآخر یعنی هذا الثوب فیقول وهو لک وقوله تعالی حتی اذا جاؤها
وفتحت ابوابها یجوز ان تکون الواو هنا زائدة **ویک** کلمة مثل ویب وویح والکاف للخطاب ویکان مرکبة منها قال الکسائی هو ویک ادخل
علیه ان المشددة والمخففة ومعناه الم تر وقال الخلیل هی وی مفصولة ثم تبتدی فتقول کان **ها** حرف معجمة حلقیة من حروف الزیادات
وهی بالقصر حرف تنبیه کقوله تعالی ها انتم هؤلاء جمعا بین التنبیهین للتوکید ومثله الا یا هو لا وهی غیر مفارق لای فی النداء تقول یا ایها الرجل وقد
تکون جواب النداء بالمد والقصر نحو قولک ها وهاء فی جواب من دعاک اسکت ها للتنبیه وقد یقسم بها فیقال لاها الله ما فعلت ای لا والله ابدلت
الهاء من واو القسم وان شئت حذفت الالف التی بعد الهاء وان شئت اثبت وقولهم لاها الله ذا اصله لا والله هذا ففرقت بین ها وذا وجعلت الاسم بینهما وجررته

بحرف التنبيه والتقدير لا والله ما فعلت هذا فحذف الكلام اختصر لكثرة استعمالهم هذا في كلامهم وقدم ها كما قدم ها هو ذا وها انا ذا وتكون كناية عن الغائب والغائبة نحو قولك ضربه وضربها وغلامه وغلامها وهو للمذكر وهي للمؤنث وانما بنوا الواو في هو والياء في هي على الفتحة فرقا بين هذه الواو والياء اللتين هما من نفس الاسم المكني وبين الواو والياء اللتين تكونان صلة في قولك رايتهو ومررت بهي لان كل مبني فحقه ان يبني على السكون الا ان يعرض ما يوجب الحركة وهو اما اجتماع الساكنين كما في نحو كيف واين وحيث او كونه على حرف واحد مثل الباء الزائدة او للفرق بينه وبين غيره كالفعل الماضي بني على الفتح لانه ضارع الاسم بعض المضارعة ففرق بالحركة بينه وبين ما لم يضارع وهو فعل الامر المخاطب نحو افعل وربما حذفت من هو وهي الواو والياء في ضرورة الشعر كما قال ع فبيناه يشري رحله قال قائل ٭ وقال ع دار لسعدى اذه من هواكا ٭ وربما حذفوا الواو مع الحركة كما قال الشاعر فلست بآتيه ولا استطيعه ٭ ولاك اسقني ان كان ماؤك ذا فضل ٭ قال الاخفش وهذا في لغة ازد شنوءة كثير وقال الفراء العرب تقف على كل هاء مؤنث بالهاء الا طيئا فانهم يقفون عليها بالتاء فيقولون هذه امت وجاريت طلحت واذا ادخلت الهاء في الندبة اثبتها في الوقف وحذفتها في الوصل وربما ثبتت في ضرورة الشعر فتضم كالحرف الاصلي وتكسر ايضا لالتقاء الساكنين هذا على الكوفيين وانشد الفراء شعر يا رب يا رباه اياك اسل ٭ عفراء يا رباه من قبل الاجل ٭ وهو كثير في الشعر وليس شيء منه بحجة عند البصريين وقد تزاد الهاء في الوقف لبيان الحركة في نحو لمه وسلطانيه وماليه وماهيه وثم مه يعني ثم ماذا وقد اتت هذه في ضرورة الشعر كما قال شعر هم القائلون الخير والآمرونه ٭ اذا ما خشوا من معظم الامر مفظعا ٭ فاجراها مجرى هاء الاضمار وقد تكون الهاء بدلا من الهمزة مثل هراق واراق وآها بالمد والكسر حرف للتاسف وقد تقصر تقول آها حبيت بالابل ذا دعوتها كما قلناه في حاحيت وها بالقصر للتقريب اذا قيل لك اين انت قلت ها انا ذا يعني انيكم من المراة تقول ها انا ذه وها هو ذا اذا كان قريبا وها هو ذلك اذا كان بعيدا وها هي ذه للقريبة وها هي تلك للبعيدة والهاء تزاد في كلام العرب على سبعة اضرب احدها للفرق بين فاعل وفاعلة كغفار وغفارة وكريم وكريمة والثاني للفرق بين مذكر ومؤنث في الجنس نحو امرء وامرأة والثالث للفرق بين احد وجمع في نحو بقرة وبقر وتمرة وتمر والرابع لتانيث اللفظية وان لم يكن تحتها حقيقة تانيث نحو قرية وغرفة والخامس للمبالغة مثل علامة ونسابة وهذا مدح وهلباجة وفقاقة وهذا ذم فما كان منه مدحا ذهبوا بتانيثه الى تانيث الغاية والنهاية والداهية وما كان ذما فذهبوا به الى تانيث البهيمة ومنه ما يستوي فيه المذكر والمؤنث نحو رجل ملولة وامرأة ملولة والسادس ما كان واحدا من جنس يقع على الذكر والانثى نحو بطة وحية والسابع تدخل في الجمع لثلثة اوجه احدها ان تدل على النسب نحو المهالبة والثاني تدل على العجمة نحو الموازجة والجواربة وربما لا تدخل عليها الهاء كقولك كيالج والثالث ان تكون عوضا من حرف محذوف نحو المرازبة والزنادقة والعبادلة وهم عبد الله بن عباس وعبد الله بن عمر وعبد الله بن الزبير وتكون الهاء عوضا من الواو الذاهبة من فاء الفعل نحو عدة وصفة وعوضا من الواو والياء الذاهبة من عين الفعل نحو ثبة من ثاب الماء واقامة وعوضا من الياء الذاهبة من لام الفعل نحو مائة ورئة وبرة وهلا زجر للخيل وللناقة ايضا اي تنحي وقد تكن بها الاناث عند دنو الفحل منها اي توسعي وتنحي وهلا بالتشديد معناه حرانه فاصلها لا بنيت مع ل فصار فيها معنى التحضيض كما بنوا لولا ولا وجعلوا كل واحد مع لا بمنزلة حرف واحد فاخلصوه للفعل هنا وههنا بالضم اذا اشرت الى مكان هناك وهنالك ايضا وهما للبعيد واللام زائدة والكاف للخطاب وفيها دليل على التعبيد يفتح للمذكر ويكسر للمؤنث قال الفراء اجلس ههنا اي قريبا وتنح ههنا اي تباعد وهنا ايضا اللعب واللهو وانشد الاصمعي لامرء القيس شعر وحديث الركب يوم هنا ٭ وحديثا ما على قصره ٭ وهنا بالفتح والتشديد اي ههنا وهناك اي هنالك ومنه قولهم تجمعوا من هنا وهنا اي من ههنا وههنا ويقال في النداء خاصة يا هناه بزيادة هاء في آخره تصير تاء في الوصل معناه يا فلان وهي بدل من الواو التي في هنوك وهنوات ويا من حروف النداء واصلها يا مثل هراق واراق ويا حرف معجمة من حروف المد واللين وهي من حروف الزيادات ايضا ويكنى بها عن المتكلم المجرور ذكرا كان او انثى كقولك ثوبي وغلامي ان شئت سكنتها وان شئت فتحتها ولك ان تحذفها في النداء خاصة تقول يا قوم ويا عباد بالكسر فان جاءت بعد الف مقصورة فتحتها لا غير نحو عصاي ورحاي وكذلك بعد ياء الجمع كقوله تعالى وما انتم بمصرخي واصله بمصرخيني سقطت النون للاضافة فاجتمع الساكنان فحركت الثانية بالفتح لانها ياء المتكلم ورددت الى اصلها وكسرها بعض القراء توهما ان الساكن اذا حرك حرك بالكسر وليس بوجه وقد يكنى بها عن المتكلم المنصوب

الا انه لا بد له من ان تزاد قبلها نون وقاية للفعل ليسلم من الجر كقولك ضربني وقد زيدت في المجرور في اسماء مخصوصة لا يقاس عليها في نحو مني وعني ولدني وقطني وانما فعلوا ذلك ليسلم السكون الذي بني الاسم والحرف عليه وقد تكون علامة للتانيث في نحو قولك افعلي وتفعلين وتنسب القصيدة منها يائية وهي حرف النداء للقريب والبعيد تقول يا زيد اقبل وقول الراجز ع يا لك من قبرة بمعمر + كلمة تعجب واما قوله تعالى الا يا اسجدوا بالتخفيف فالمعنى الا يا هؤلاء اسجدوا فحذف المنادى اكتفاء بحرف النداء كما حذف حرف النداء اكتفاء بالمنادى في قوله تعالى يوسف اعرض عن هذا اذ كان المراد معلوما وقال بعضهم ان يا في هذا الموضع انما هو للتنبيه كانه قال الا اسجدوا فلما ادخل عليه يا للتنبيه سقطت الالف التي في اسجدوا لانها الف وصل وذهبت الالف التي في يا لاجتماع الساكنين لانها والسين ساكنتان قال ذو الرمة شعر الا يا اسلمي يا دار مي على البلى + ولا زال منهلا بجرعائك القطر +

تم الكتاب والله نحمد حمدا لا يحويه العد والحساب على تتميم هذه النسخة انتساخا ضحوة الاثنين الثالث والعشرين من ذي القعدة سنة سبعمائة هجرية واتفق الفراغ من تاليفه وتسويده بيمن توفيق الله وتاييده ظهيرة الثلاثاء السادس عشر من صفر سنة احدى وثمانين وثمانمائة بكاشغر حرسها الله بلطفه العميم

تمت

قد استتب بعون الله المحمود بكل اللغات وجلها + والموصوف بكثرة الهبات وقلها + طبع هذا الكتاب من الصحاح + المفيد لذوي المناطق الفصاح + المسمى بالصراح + مع الحاق القراح + جعل الله طبعه مقبولا عند العالم القمقام + صفوة النبلاء الاعلام + حسب امر ذي الهمة الرفيعة + والعشرة البهية + التاجر الامين القاضي عبد الغفور بن القاضي بن يامين + سلمها الله اعلم + وصانهما الله من كل تعب والم + في مطبعة هندو پريس دهلي باهتمام بنسي پياري لال + ادامه الله ناعم البال بتصحيح بديع الانشاء + انيق الاملاء + عمدة البلغاء والمتادبين بها كنز الخطباء ذخر المعربين + امام اللغويين وراس الادب + عين النحاة ووجه العرب المتحلي كلامه بقلائد العقيان + المولوي محمد اسد علي الاسلام آبادي والمولوي محمد عبد الرحمان المحمدآبادي سلمهما الله المنان + في غرة محرم الحرام ۱۲۸۲ سنة اثنتين وثمانين بعد الف ومائتين + من الهجرة النبوية + على صاحبها الف الف صلوات والتحية

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین اما بعد پس این لغاتی ست چند فارسی غیر متعارف که در کتاب صراح ترجمه صحاح
واقع است و حکیم محمد عبد المجید خان مرحوم معانی آنرا بفارسی سلیس و هندی بعلامت رقوم هندسی زیر خط عرضی بپائین هر صفحه نگاشته و اکثر جا باتحاد معنی برسم
خط ذکر اکتفا نموده اند چون در تفحص آن احتیاج بتصفح بسیار می افتد و نیز بخفای رقوم دقتی رو میداد نظر بران لغات مذکوره را چیده و یکجا نموده بطریق فرهنگ
بترتیب ابواب و رعایت حرف اول و ثانی که در قلت الفاظ مقتضی همین بود مرتب بموجز قراح در فرهنگ صراح مسمی نمود و اکثر جا معانی آنرا از برهان قاطع و شمس کشف و
بحر الجواهر و غیر ذلک تحقیق نموده تغییر داده شد و در بعضی مقام تصرف را جایز نداشته بحال خودش درگذاشته اگرچه تائید آن ازین کتابها یافته نشد و هو
حسبی و نعم الوکیل **باب الالف** **آب آورد** کفک آب هندی پانی کا پهین **آب جامه** بروزن کارنامه جام آبخوری ظرف آب را گویند
آبخور مشربه و کنار دجله و امثال آن باشد که مردمان و جانوران از آن جا آب بردارند و خورند هندی گهاٹ **آب خیز** سیل و طغیان آب ضد جزر هندی
جوار **آب کامه** نانخورشی ست که از پودنه و شیر و اباز برو غیره ترکیب مختلفه ترتیب دهند **آب کند** زمینی را گویند که آب آنرا کنده باشد و جا کهاد جرها در آن
افگنده **آتش کاو** چوبی که بدان آتش را برهم زنند **آخریان** بسکون ثالث و کسر رابع اسباب و متاع دکان را گویند **آخور** بضم ثالث و سکون رابع معروف و
جای علف خوردن دواب را بود عربی معلف **آرد هاله** آشی باشد مانند کاچی یعنی حلوای روانی که از آرد پزند و بیشتر مردم ریش خورند بعربی سخینه گویند
آرنج بندگاه ساعد عربی مرفق هندی کهنی **آروغ** بادی را گویند که از گلو با صدا برآید هندی ڈکار **آژدن** بروزن آهن خلانیدن سوزن و
امثال آن **آژخ** بروزن و معنی آژخ که ثولول باشد یعنی دانه سخت بیدرد که بر اندام پدید آید هندی مسا **آشام** آنرا یعنی خوردنی تنگ مثل حریره
که توان آشامید **آغل** بکسر ثالث بمعنی آغال است و آن جائی باشد که در کوهسار از بهت خوابانیدن گوسفندان سازند **آلکفت** بفتح کاف فارسی
و کسر آن آزار و رنج و محنت و آفت **آلج** آلتی را گویند از آهن که برزیگران زمین را بدان شیار کنند **آمیغ** آمیختن و آمیزش دو چیز باشد باهم **آواک**
خشکی میان دریا هندی ٹاپو **آونگان** بروزن نافرمان آویخته و آویزان را گویند **آئینه زانو** کاسه زانو **ادرقن** بروزن ... نام علتی
است که در پوست بدن آدمی بهم میرسد و آنرا داد میگویند **ارزن** بالفتح نام غله است که بهندی چینه گویند **ازار** بمعنی تنبان و لنگی و لنگ باشد **اسپ**
درازخانه درازه تنه صفت اسپی ست که دراز خلقت باشد **اسپرک** با کاف فارسی گیاهی ست زرد که بدان چیزها رنگ کنند **اسپانه**
بفتح نون و میم برگستوان را گویند و آن پوششی ست که در جنگ بر اسپ پوشانند **استیخ** بالکسر و بیای مجهول ستیخ راست و بلند گردن استیخ کردن بمعنی
بلند کردن گردن باشد **اسکنه** اسکنک که افزاری است مر درودگران را **افروشه** نام حلوایی است که از آرد و روغن پزند **الاغ** بضم اول قاصد
و پیک را گویند **النج** بفتح اول و ثانی میوه ایست صحرائی یعنی پیل **انبان** انبانه و آن پوستی دباغت کرده که درست از گوسفند بر می آورند **انداو** تره
تیزک باشد و آن سبزی ست خوردنی است **انداوه** بفتح واو اقراری ست که بدان گل و گچ بربام و دیوار مالند **اندخسیدن** بمعنی حمایت کردن و دلشتی
کردن و پناه دادن و گرفتن باشد **اندرز** بفتح اول و ثالث پند و نصیحت **انگدان** انگدان و آن درختیست که صمغ آنرا بعربی حلتیت خوانند
بیخ انگزه **انگز** انگزه مخفف انگوزه که صمغ درخت انگدان باشد هندی هینگ **انگشتک زدن** بمعنی انگشت زدن باشد یعنی در هنگام خوشحالی
انگشتان را برهم زنند چنانچه صدائی از آن ظاهر گردد هندی چٹکی **انگور سگک** گیاهی است که بار و میوه آن گرد است کوچک برخار که در
جامه آویزد انگور سگک بار آن گیاه است **اوماج** بروزن محتاج نوعی از آش باشد **باب الباء** **باب سنجاب** گیاهی است

آفتاب پرست **باخه** سنگ پشت هندی کچهوا **بادرو** و بادروج که ریحان کوهیست هندی بابری **بادمهره** مهره ایست سیاه رنگ که از
قفای سر افعی بر می آید که گزندگی مار را نافع باشد و چون بر جایی که مار گزیده باشد بگذارند فی الحال بچسپد **بار** انبار یعنی سرگین حیوانات را گویند که بجهت
قوت زراعت بر زمین کم زور ریزند **باران گریز** پناه گاه رهروان از باران و غیره **باردان** خرجین و جوال و هر ظرفی که در آن چیزی کنند **بار شکنی**
خوار یعنی خوراک اندک که قوت لایموت باشد **باره** دیوار و حصار قلعه و شهر را گویند **بازیار** برزیگر و زراعت کننده و تیر شکار و صیاد و حامل باز را گویند
بازپیچ بر وزن بازپیچ ریسمانی باشد که در ایام عید و جشن از جایی آویزند و زنان و دختران بر آن نشسته در هوا آیند و روند **باسکونه** بر وزن و معنی [illegible]
باع مقدار گشادگی هر دو دست با سینه را گویند و نیز قولنج یعنی حبس بر حبس رفتن سبب آن باشد **باغره** بسکون ثالث گربی را گویند که در عصا سبب آزار
و درد و دمندی عضو دیگر رسد **باغنده** بضم غین نقطه دار پنبه حلاجی کرده را گویند که بجهت رشتن گلوله کرده باشند **بالار** شهتیر خانه و آن چوب
بزرگی را گویند که بر هر دو سر آن بنای دیوار و عمارت باشد و سر چوبهای دیگر را بر بالای آن گذارند **بالشچه** بالش خرد **بام چشم** جفن یعنی پلک چشم [illegible]
پیوستها **باوچه** زباد و اما در کتب موجوده یافته نشد و در منتهی الارب بمعنی غدا به زهدان و زهار نوشته و ظاهراً باوچه کنایه از زهار بوده باشد **بچشم کننده**
مردم آنکه چشم زخم رساند مردم و غیره را **برزه گاو** گاو زراعت را گویند و آن گاوی است که زمین را بدان شیار کنند **برمه** مثقب و دردگری باشد
که بدان چوب و تخته سوراخ کنند **برواره** بر وزن همواره بالاخانه و حجره بالای حجره **بزغاله** بالضم بچه بز را گویند و بز گوسفند دشتی باشد **برزن**
مجتبین ماله برزیگران و آن چوبی یا تخته است که زمین شیار کرده را بدان هموار کنند **بسباسه** گیاهی و فارسی آن بزباز است که بعضی پوست جوز را
هم گفته اند یعنی جایتری **بطانه مرد** دوست رازدار او باشد **بلغنی** بفتح اول و سکون کاف فارسی شرابی باشد که از برنج و ارزن و جو و امثال آن سازند
بلایه بکسر اول یعنی هرزه گوی و نابکار و فاسق و بدکاره فحاش باشد و این لفظ را بر زنان بیشتر اطلاق کنند و تضرع و چاپلوسی بحرم کردن را
نیز گویند **بلایه** بفتح اول تباه و ناکاره را گویند و بکسر اول هم آمده است **بلغده** بفتح اول و ثالث بمعنی گنده و ضایع گردیده چه هرگاه گویند مرغ
بیضه را بلغده کرد مراد آن باشد که گنده و ضایع کرد و بچه بر نیاورد **بناج** بفتح اول بمعنی بناغ است که آن دو زن باشند که یک شوهر دارند و یکی مر دیگری را
بناغ باشد و بعضی مردی را نیز گویند که دو زن داشته باشد **بن ستور** کنایه از سوراخ دبر ستور است **بنه** بفتحتین حباب باریک را گویند **بوستان**
افروز گلیست که آنرا تاج خروس گویند بسبب آنکه شباهتی بدان دارد **بی اصل** کنایه از شخصی باشد که پدر آزاد و مادر کنیز دارد **بیرزد** بفتح رابع
صمغی باشد مانند مصطکی سبک و خشک و بوی تیزی دارد **بیل** با یای مجهول آلتی باشد آهنی که باغبانان و امثال ایشان زمین را بدان کنند و پارو
ولی را نیز گویند که کشتیبانان بجهت راندن غراب سازند و بیل کشتی هندی [illegible] **بینی کوه** قلعه کوه را گویند که از کوه بلند بر آمده باشد **باب الباء**
الفارسی **پاچینه** باره دیوار بلند اما در کتب لغت موجوده یافته نشد **پاردم** بضم دال و سکون میم چرمی باشد که بر پس زین اسب بندند و بر زیر
دم اسب اندازند **پارگین** با کاف فارسی گوی را گویند که آبهای کثیف و چرکین بدانجا رود **پارنامه** بمعنی پاسخ نامه است یعنی نامه که [illegible]
دال باشد **پاغنده** بر وزن و معنی باغنده **پالونه** پالوانه و آن آلتی است حلوائیان را مانند کفگیر بسیار سوراخ دارد و در دوغ و جلاب [illegible] صاف کنند
پای دام نوعی از دام است و آنچنان باشد که سیخ های باریک از چوب بقدر یک وجب تراشند و بر سر هر یک دامی بندند و سر دیگران را بر زمین فرو
برند و صیاد در پناه گاوی یا خری در آمده پیش رود و جانوران را رم داده بجانب دام آورد تا پای های ایشان در میان دام بند شود **پایکار**
با کار است و آن مردی باشد که چون تحصیلدار بجایی آید او را از مردم تحصیل کرده بتحصیلدار رساند و کنایه از [illegible] نیز گویند **پتفوز** پتفوز بمعنی گرد اگرد دهان و منقار
مرغان هم باشد **پتک** بالضم خایسک و چکش آهنگری و زرگری عربی مطراق هندی هتهوری **پچشک** بفتحتین طبیب و دارو فروش
پچشکان جمع **پخچ** بفتح اول و سکون ثانی و جیم فارسی بمعنی پهن که بخش و پهن باشد و پخچی یعنی پهناوری آن **پده** بفتحتین نام درختی
است که هرگز بار و میوه ندهد **پرکار** بالضم زیرک و عیار **پرند** بکسر اول و فتح ثانی فرنج و پرنگ شمشیر و تیغ جوهردار را نیز گویند

پروا فراغت و ترس و بیم و باک و غیرها باشد پرویزن آلتی باشد که بدان آرد و شکر و ادویه را گرفته و امثال آن بیزند هندی چلنی پیشر بالفتح
زمین پست و بلند و کوه کتل را گویند و بضم اول برف ریزه که از شدت هوای سرد و ریزند زرک از آسمان بریزد پژمانی بکسر اول بمعنی افسردگی و غمناکی
و اندوهگینی باشد و بفتح و بضم نیز آمده است پست بکسر اول هر آردی را گویند عموما و آردی که گندم و جو و نخود آنرا بریان کرده باشند خصوصا
و آنرا بعربی سویق خوانند پستک تصغیر پست بمعنی تصغیر و کوتاه پشش بالفتح موی گردن و کاکل اسب را گویند و طره که بر سر و دستار و کمر گذارند
و فش معرب است پشت خارستور آلتی است موضوع برای خاریدن پشت ستور هندی کهربرا پشتواره بالضم مقداری از هر چیز باشد که
آنرا بر پشت توان برداشت پشک بفتحتین شبنم و بسکون ثانی سرگین آهو و گوسفند و زبره و شتر و امثال آنرا گویند پشماگند بفتح اول با کاف
فارسی مفتوح چیزی باشد که آنرا بر پشم کنند و ما بین پشت ستور و تنگبار گذارند و پالان الاغ را نیز گفته اند پلارک بالفتح جنسی از فولاد
جوهردار باشد و شمشیر و جوهر شمشیر را نیز گویند پناغ بروزن چراغ بخیه باشد که از ریسمان خام کرده در دوک پیچیده شود هندی لگری پنج
پایک خرچنگ هندی کیکرا پنگان بالکسر که معرب آن فنجان است طاس مس سوراخ کرده باشد که آنرا در میان آب ایستاده گذارند و ساعات
شبانه روزی را از آن معلوم کنند پوپک بروزن کوچک بمعنی هدهد پوست پیراسته جلد مدبوغ پوکش رهگذر صفه که در دیوار باشد
و در نشیب آن راه بود پهپر منچه پرن خورده پیسه باثانی مجهول بمعنی سیاه و سفید بهم آمیخته عربی ابلق پیشاره باثانی مجهول خوانچه و طبقی را
گویند که نقلات و گل در آن کنند و بمجلس برند پیلور بفتح واو مخفف پیله ور شخصی که دارو و اجناس عطاری و سوزن و ابریشم و مهره و امثال آن
بخانها گرداند و فروشد پیله باثانی مجهول غوزه ابریشم که کرم تنیده باشد و کرم ابریشم را نیز گویند باب التاء تاسه صدای نفس مردم
فربه و فشردن گلو بسبب سیری یا ملال و بمعنی اندوه و ملالت باشد تاتاک تا حرفی از حروف تهجی و تاک بمعنی خداوند و صاحب و سخن تاتاک کنایه
از سخنی است که در آن بسیار تا گفته شود تاه زنگی باشد که بر روی شمشیر و امثال آن نشیند تجج تفشل بمعنی برافراشتن ترف نوعی از
کشک سیاه باشد و کشک دوغ خشک شده را گویند ترنجیده بضم اول و ثانی درهم کشیده شده ترید بروزن و بمعنی ثرید که ریزه نان در شیر
و دوغ و غیره باشد تغاره طشت گلی را گویند تفسان بمعنی تفته و گرم تفسه بالضم اندوه و غمگینی و بی آرامی و بیقراری دل تکسک بفتح
اول و ثانی و سکون ثالث بمعنی تکس است که تخم و استخوان انگور باشد تکه بفتح اول بروزن عکه بزی را گویند که سرکرده و پیشرو گله گوسفندان
باشد و بزنر را نیز گویند عام از بز کوهی و غیر کوهی تک بفتح اول بمعنی ته و بن و پایین باشد تل بفتح اول پشته بلند و کوه پست هندی ٹیلا
تمام اندام فربه و پر گوشت تندر بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث بمعنی غرنده و رعد که آواز غلغل از سحاب برآید تنبک بفتح اول
و سکون ثانی با کاف فارسی توارک که بر زین اسب مضبوط کنند و دو والی که بدان بار بر پشت باردار محکم سازند تواره بفتح اول پشمین و خانه
و دیوار را گویند که از نی و علف مسازند توجبه بالضم و فتح جیم سیلاب توسن بروزن کودن وحشی و رام نشونده و اسب سرکش و جهنده را گویند
توسنی کردن سرکشی و حرونی کردن توک بالضم با ثانی مجهول یکدسته موی و شبه را گویند تیرک بروزن زیرک آبهائی که در
دیگ جوشان بسبب پخته شدن گوشت یا در میان روغن جوشان بهم رسد و بخاری که از بار شدن آبله دیگ شعله و حلیم و مانند آن می جهد
تیز بکسر اول و سکون ثانی معروف صدای حزین که از پایین برآید و نیز دادن از دهان و بغل و ادا زبرآوردن آوازی مانند آن از آن تیغی
پشت بلندی پشت و تیغ بمعنی بلند آمده است تیم بروزن میم کاروانسرای بزرگ باب الجیم جاش انبار غله پاک کرده
در خرمن را گویند جواز بضم اول هاون سنگین و چوبین را گویند هندی کهرل و اکهلی جوال بضم اول عربی آنکه از پشم باشد که چیزها در آن کنند
جونه بضم اول باثانی مجهول جای را گویند در شهر که اسباب و امتعه و غله و آنچه از اطراف از جهت فروختن آورند آنجا فروخته شود جوشن بروزن
کودن سلاحی باشد از زره و حلقه و تنگه آهن باهم بافته چهچهان جهنده باب الجیم الفارسی چاد چاذان بالمد فریاد

رو زیاد کنان مصدر آن چاویدن بمعنی فریاد کردن است چاووش بروزن پاپوش نقیب لشکر و قافله چاپک ترید مغاکی خرد در ثرید که درآن
چربش باشد چپار بروزن نقار اسپی که نقطها و گلهای سیاه یا غیر رنگ خودش در بدن داشته باشد چپ دادن کنایه از فریب دادن
و دغا دادن چپیه بفتح و ثانی مشدد کسی را گویند که کار بدست چپ کند چرخشت بضم ثالث و سکون رابع بمعنی چرخست و آن چرخی و
حوضی باشد که انگور در آنجا ریزند و بالند تا شیرهٔ آن برآید چرزده بفتح اول و ثالث بمعنی چرز دره است که جز غاله باشد یعنی و بنه و پیه ریزه کرده
بریان شده چشمهای پرده مراد سوراخها و شگافهای پرده باشد چغز بالضم وزغ و غوک هندی بینگ چغز لاوه چغز واره بمعنی جل
وزغ و جامهٔ غوک و سبزی که بر آب جمع شود چک بالفتح بمعنی برات و وظیفه و موجب و بیعانه و حجت و منشور و قبالهٔ خانه و باغ و امثال آن
باشد و معرب آن صک است و آواز زخم تیغ و صدای که از چیزی برآید بهنگام شکستن چوب و مانند آن و خوردن چیزی بر چیزی چکاوک مرغیست بقدر گنجشک
چلمیزک بالفتح مرضی است که بول آدمی و حیوانات دیگر قطره قطره می چکد و بعربی تقطیر البول خوانند چنبر حلقه و قید و گرفتار بودن را نیز
گویند و چنبر کردن حلقه گردن باشد چه چنبر مطلقا محیط دایره را گویند عام از چنبر دف و چنبر کردن اما بمعنی ترقوه پس کتب لغت مساعد آن نمیشود
چوزه بروزن کوزه بچهٔ ماکیان و غیره پرندگان چینه هر مرتبهٔ از گل باشد که بر دیوار گذارند باب الحاء حرونی کردن
توسنی و سرکشی کردن هندی اُڑیل باب الخاء خات زغن را گویند که غلیواج باشد خارپشت جانوریست معروف که بر پشت
مانند خارها دارد هندی سیاهی خاک معروف قبر و مزار را نیز گویند خامیازه بمعنی خمیازه است که خمیازه دهان دره باشد یعنی باز کشادن
دهان برای دفع بخار ثقیلین هندی جمهائی خایسک پتک و چکش زرگری و آهنگری و غیره باشد خبزدوک بروزن سرتوک جعل و سرگین
گردلک باشد و هر بار را نیز گویند خبه بفتحین بمعنی گلو فشردن باشد خج بفتح اول و سکون ثانی ورم و آماسی را گویند که در گلو بهم رسد
و در دملکند هر چند بماند بزرگ تر شود هندی گهنیگا خجک بالفتح نقطه و نشانی باشد و خال سفید را نیز گویند که در چشم افتد خدرک
بالضم شرارهٔ خرد آتش است چه خدره بروزن مهره شرارهٔ آتش را گویند و کاف تصغیر است خدو بفتحتین آب دهن را گویند که از تر
مزه چیزی بهم رسد خران گور ای گورخران چه گور بمعنی دشت و صحرا است خربنده کسی را گویند که خر الاغ بکرایه دهد و نوعی از بازی هم هست
خرجینه خرجین یعنی باردان و جوال خرده گاه بندگاه سر دست و پای اسپ و استر و خر و امثال آن باشد که چادر بران نهند و ریسمان
بران بندند و جائی را نیز گویند از سینهٔ شتر که در وقت خوابیدن بر زمین بندد و آن مانند کف پای آدمی شده باشد خرسنگ بالفتح سنگ
بزرگ ناهموار ناتراشیده را گویند که در میان راه افتاده مانع عبور روان شده مردم گردیده باشد خرک بفتحتین حجاب ما بین المنخرین یعنی پرده
که ما بین هر دو بینی باشد خرمگس مگس بزرگ را گویند مطلقا و مگس سبز هم هست که چون بر گوشت و زخم نشیند کرم در آن افتد خرمن کردن ماه
هاله پیدا کردن ماه چه خرمن ماه کنایه از هاله است که بر دور ماه بهم میرسد خره بفتحتین پهلوی گچ شده خریدار گیم نافقه یعنی چیزیست که آنرا
رواجی باشد و زود فروخته شود نقیض آن کاسده گویند خستن بالفتح بمعنی مجروح کردن باشد و بدین معنی خسته است خسرش بالضم مادر زن و مادر
شوهر هم باشد خشاده بالکسر خشاده و آن پیراستن است که بریدن شاخهای زیادتی درخت باشد خشتک بالکسر پارچهٔ مربع زیر بغل جامه و میان
تنبان و شلوار را نیز گویند خشکانج کسی که پوستش بر استخوان چسپیده باشد یعنی گوشت بدنش سخت و خشک باشد و از و بوی عرق آید خشکنای
نای گلو را گویند عربی حلقوم خشو دن بضم اول بمعنی پیراستن شاخهای زیادتی درخت را بریدن باشد خشوده اسم مفعول خشودن
است خفتان نوعی از جبه و جامهٔ روز جنگ باشد که آنرا قزاگند گویند خلیه چوب بالفتح چوبی باشد که ملاحان بدان کشتی را رانند
خم چشم بالکسر چرک چشم هندی کیچر خنک بالکسر اسپ کمیت سفید را گویند و سبز خنک اسپ شبرنگ هم و سفید خنور بالفتح بروزن تنور
اثاث و ضروریات خانه و ظروف و اوانی از کاسه و کوزه و خم و امثال آن باشد و بضم اول اسم آمده است و با تشدید ثانی هم بدست است خوار بار

۵

بروزن کازار خوراک اندک است که قوت طبیعت باشد خورنق بروزن فرزدق معرب خورنه است و آن عمارتی بود بسیار عالی که نعمان بن منذر بجهت
بهرام گور ساخته بود خیک زق یعنی پوست گوسفند که درست کنده باشد و در آن آب و روغن وغیره نهند با لفظ خیک در کتب لغت موجود یافته نشد بجز
یافته شد خنیگ بالکسر با کاف فارسی شراب دان خمار و مشک بزرگ است هندش کپهال گویند کشف باب الدال دار و اگردن کنایه
از دیر پائیدن و ثبات داشتن و مدار کردن و بسیار ماندن داروی دیگ شکسته یعنی خاکستر مخلوط بخون که بدان دیگ شکسته را بیالایند
داس افزاری است که بدان غله درو کنند و بعربی منجل هم خوانند هندی هنسوا درفش بکسر اول و فتح ثانی و سکون فا افزاری است کفشدوزان
و امثال ایشان را که بدان چرم را سوراخ کنند درها بفتح اول بمعنی گشته و برگردان و حیران باشد درویش بضم اول با واو معروف داغ و نشان
درو ای بمعنی در روا دست آس آسیایی باشد که آن را بدست گردانند دستان بالفتح مکر و حیله و تزویر و گزاف و هرزه دست بند
حنا دست بند لعل و مروارید و امثال آن را گویند که زنان بر دست کشند و بر دست بندند اما دست بند حنا بمعنی بقیه اثر حنا در کتب لغت موجود اثر آن
یافته نشد دسته قبضه آسیا که بدست گرفته آسیا گردانند دستیانه بمعنی دستینه که حلقه طلا و نقره و امثال آن باشد یعنی دست برنجن هندی کنگن
دستورده بفتح اول بروزن بیورده چوبی باشد که بدان گلوله خمیر را پهن کنند هندی بیلن دفرک بمعنی فربه و گنده و سطبر باشد دلق بضم
جمع دلقار بالفتح بمعنی ناقه ندان شکسته از پیری دله بفتحتین جانوری باشد که آن را قاقم گویند و گربه صحرائی را هم گفته اند دمغزه بالضم بروزن جمگره
هیچ دم و استخوان میان دم حیوانات که بعربی عسیب گویند دمه پی در پی دم زدن هندی هانپنا دمبه بالضم بمعنی دم باشد دوکارد بروزن
گذارد معروف قینچی دوکارگریبان کاو مقراض پیچ پیکان دو زبان و دوکارد بروزن گذارد مطلق مقراض را گویند دیدبان بروزن
ریسمان مخفف دیده بان شخصی را گویند که بر جای بلند مثل سر کوه و بالای تیر کشتی نشیند و هر چه از دور ببیند خبر دهد دیزه بروزن ریزه بمعنی ویز است که رنگ
و موی سیاه باشد و اسب و اشتر و خری را نیز گویند که از کاکل تا دمش خط سیاهی کشیده شده باشد دیگ افراز افزار دیگ را گویند یعنی آنچه در دیگ
طعام ریزند از نخود و بادام و کشمش و فلفل و دارچینی و قرنفل و زیره و مانند آن و عربی تابل و جمع آن توابل است دیگ پایه بمعنی دیگدان و پایه آهنی باشد

باب الراء راسو جانوریست معروف که آن را موش خرما گویند هندی نیول راقه گیاهی است مانند سیر و در پیاز رازوچه نوعی از انگور رخیدن
بروزن رسیدن بمعنی نفس کشیدن باشد بسبب برداشتن و کشیدن بار گران و مشقت دیگر رست بالضم سخت و محکم رش بالفتح مخفف ارش است و آن از
آرنج تا سر انگشتان دست باشد و گز رشک بالکسر تخم سپش هندی لیکه رگ داشتن شراب شراب رگدار شرابی باشد که بازداختن
اندک آب در آن مانند تا رگها پیدا آید در گداز شدن شراب موصوف بود باین صفت شدن باشد رکوی بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث بمعنی [illegible] که از پاس
از هم رفته باشد رنده بفتح اول افزاری باشد که درودگران چوب و تخته را بآن هموار کنند رندیدن بروزن خندیدن بمعنی تراشیدن رنگ
بروزن سنگ بز کوهی و گاو دشتی رود بالضم با واو مجهول نام سازی است معروف که نوازند رودگانی رودگان که جمع روده باشد
بمعنی مفرد روده هم گفته اند روز کشش بضم کاف و کسر شین اول کنایه از روز جنگ و جدال باشد رو بارودی بمعنی مقابله در برو است
روین بالضم بروزن سوزن گیاهی است که بدان جامه و ابریشم و امثال آن رنگ کنند ریخ بکسر اول فضله انسان و حیوانات دیگر که روان
و آبکی باشد ریش خند کنایه از سخریه و استهزا است باب الزای زاک با کاف فارسی گوهری است کانی که [illegible] نامند معرب آن زاج
است هندی پهٹکری زاو استاد بنا و گلکار را گویند زاده الکبد جگرگوشه کذا فی بحر الجواهر زبوده بروزن [illegible] کنند نام ادو
بحر الجواهر [illegible] بودنیه کوهی گوشته است زرچه بفتحتین زنی را گویند که زائیده باشد و در آن تا چهل روز زرچه می توان گفت زرسار
کم سرتانی زر خالص تمام عیار را گویند که ریزه و کوچک باشد و براده زرگری را نیز گویند زرفین بضم اول بروزن خرچین حلقه باشد که بر چهارچوب
در نصب کنند و زنجیر در را بران اندازند زرغاره گاورس بروزن و نان آن را نیز گویند زرغاک بالفتح شاخ درخت انگور زرغونه بفتح

اول گروهه کرده باین خاصم ابرد ولیچید و شود زرفتی بالفتح بخیل و ممسک زرفتی بالضم بخیلی و ممسکی زرهاورد گوشت پخته وتره و خاکینه اهوکی
دندان [illegible] و می باشد الکبیر ایضا [illegible] بالضم زرین کمر گوی خرد زیر زمین که باشد گاه مردم باشد از سرما زنبر بروزن حنبر چهار چوب باشد
[illegible] باشند [illegible] کمر آهنین زرهساز یا نوار یا چرم [illegible] واز خاک خشت و مثال آن برکنند ودو کس بردو سر دسته از جائی بجائی برند زره بالفتح
گاه [illegible] کرده را گویند که بقدر پاره [illegible] ساخته باشند زره بکسر اول و سکون ثانی بمعنی با دانش تنگی که باشد که در کحل کشیدن گویند بجای فرزین بازی شطرنج
و بعضی چوب [illegible] آدمی [illegible] دیگر باشد زه بمعنی بفتح اول هم آمده است و بمعنی نطفه و بچه و فرزند هم گفته اند و زه چاه کمان و آبریشم
در روده تابیده و کناره هر چیز مانند زه گریبان و زه حوض و زه دستار یعنی بخیه آن و زه پیراهن یعنی گریبان پیراهن و بفتح اول بمعنی مکان جوشیدن
و برآمدن آب زهاب بفتح اول تراویدن آب باشد از کنار رود خانه و چشمه و تالاب امثال آن زه کردن کمر کشیدن و جراحت روان شدن ریم
آن باشد زهیدن بالکسر زائیدن و بالفتح افتادن و چکیدن باب الزاء الفارسی ژنده بروزن خنده کهنه و پاره خرقه ژورک
بفتح اول و سکون ثانی پرنده است سرخ رنگ به بزرگی گنجشک و بعضی گویند پرنده است که سر و گردن او سرخ می باشد و او را سرخاب نامند باب
السین ساود مضارع از ساویدن بمعنی سودن و چسبیده شدن است سبک روح کنایه از مردم بی تکلف و خنده رو و شگفته و ظریف و بیکبر
و غنا باشد سبوسه بفتح اول با واو مجهول خشکی باشد مانند سبوس که بسبب یبوست مزاج در سر آدمی پیدا میشود سپردن بکسر اول و ضم ثانی
پایمال کردن و سپردن هم هست سپیسا لکی بکسر اول باز گشتن و پس پا رفتن سپست بفتح اول و کسر ثانی و سکون ثالث گیاهی باشد بغایت نرم
و املس که چارپا را خوردن آن فربه سازد سپیش بمعنی بادرم پارسی خزنده سیاه که در سر آدمی باشد و سفید در جامه آدمی باشد سپل
بروزن اجل سم شتر و ناخن پیل را گویند ستوختن بکسر اول با واو مجهول بروزن فروختن یعنی چیزی را در چیزی بعنف و تشدد زور فرو بردن و برآوردن
با غدر بی لعنت در ضد داد است سنیچه بضم اول و تحتانی مجهول کف شراب جران که بر روی خم شراب و سرکه و مانند آن بسته شود ستان خفته
ستان بروزن نشان بر پشت خوابیده آن خفته که ناک ستبنه بکسر اول بروزن شکبنه مردم درشت و قوی هیکل و دلیر را گویند و شخص سخن ناشناس
و ستیهنده و ستیزه کننده نیز باشد ستونه میخ آهنی و چوبی را گویند و ستونه آسیا میخی که بر دو آسیا و چرخ گردد ستیم بکسر اول و ثانی و سکون تحتانی
مجهول خون و چرک و ریمی باشد که در جراحت جمع شود تا نشتر نزنند بر نیاید سرباری بار دسته کوچکی را گویند که بر بالای بار دو بسته بزرگ بندند سرجوش
بروزن سرپوش شوربائی را گویند که در اول جوش از دیگ برآرند و بنمک خشک خورند سرخه دانهای سرخ که بر پلک برآید سرخگان بالضم دانها
مجوف و مدور که از چشم برآید از جنس طاعون است غالبا مهلک میباشد سرشک به او اشنم سرکار کارگاه و کارخانه جامه بافان سرون بالفتح
شاخ گاو و گوسفند و امثال آن سری قیف سفال بالضم بمعنی تخم است و پوست کدو و کدکان و سفید بادام و مثال آن را نیز گویند سفره تفعل
چرمی که زیر آسیا وقت طحن اندازند تا آرد بر آن افتد سکالیدن بکسر اول اندیشیدن و فکر کردن و دشمنی و خصومت کردن و سخن برگفتن سکنجیدن بالفتح
بکسر اول و ثانی تر اشیدن و کرنیدن و بفتح ثانی هم آمده است سکو بکسر اول و ضم ثانی چیزی است چهار شاخه و پنج شاخه مانند کف دست و دسته
هم دارد که دهقانان غله کوفته شده را با آن بباد دهند تا از کاه جدا شود سکیزیدن بالفتح جستن و خیز کردن سگالابی سک لابی بان
بید ستر باشد یعنی حیوانی است بحری که هم در آب و هم در خشکی زندگانی تواند نمود و خصیه او در آتش بکار آید گویند سلمه بروزن غله زنبیلی را گویند که چرمی
در آن گذارند سماروغ بروزن و معنی سمارغ است و آن رستنی باشد که در دیوارهای حمام و زمین های نمناک و زیر پای خم سرکه و امثال آن روید و بهندی بهین چهتر
و کهنبی سمج بضم اول و سکون ثانی و جیم جائی را گویند که در زیر زمین یا در کوه بجهت درویشان و فقیران یا گوسفندان بکنند و لقب زندان را نیز گویند
سنج بالکسر چلاچل و دف و دایره سندان بروزن زندان آهنی باشد معروف که آهنگران و زرگران را بهندی نهائی سنگ خوار نام
مرغیست کوچک سیاه رنگ و کاکل دار که سنگریزه میخورد و بعربی قطاة نیز خوانند سنگانه پرنده است کوچک سنور بالضم هنگامه و جشن و مهمانی و

را گوید فلزت ترکی بکسر نون ش هندی گوه شده ستبر ازو لیکن مانند است جانوری شمار بروزن شمار سگو شده ایام عید و نیز وعوکسی

بگیا هندی بانند زنان بند سینه که شاماچه ومعنی بروزن شاماچه کردن وبول پاشیدن ومعنی بروزن شاشیدن باب الشین ریزد سوهان ازدم که

شانه ستورخار شانه معروف است وآن چیزی باشد که از چوب وغیره سازند ما شانه ستورخار آن شانه آهنی وغیره خاردار باشد که از آن ستور را بخارند هندی

کهریرا شانیدن بمعنی شانه کردن شتالنگ بکسر اول وفتح لام استخوان بلند کعب میان بندگاه پا وساق وهمت وشتالنگ که از آن بازی کنند کعب گوسپند گاو

باشد شخیح بالفتح چیز محکم شخار بالفتح فیلیار گویند که صابون بیرون بکار برند هندی سجی شخولیدن بمعنی صفیر زدن فریاد وبانگ ونعره کردن باشد

شکال بالفتح بروزن ومعنی نسغال شکاله ابتر وقیلو من الذنب شکلبنه بالکسر سوده گان شهد او چهری شکوخیدن بروزن خروشیدن بمعنی بغریدن

وسبرد رآمدن پیشتاب واصل آن سبب وآدم شکوخنده فاعل آن شگرف بکسر اول وفتح ثانی ستبر وبزرگ ومحتشم شکوفه سرگوک علتی است که موی آدمی موی

مژه را بر بر اند واکثر کودکان را عارض میشود شلم بکسر اول وثانی بمعنی صمغ است شلیت شیلر هندی بیتهی شلاخ بالفتح خیک یعنی مشک پرباد

که زیر شکم داشته بر آب گذاره کنند شوات شوار بالفتح وبضم نیز نام پرنده است از جنس مرغابی و آنرا سرخاب گویند وبعضی بوقلمون را نیز گفته اند

شوخ پوست و اعضا که بسبب ارگردن سخت شده و بینه بسته باشد هندی گیاه شوخگین بروزن سوختن پینه ور شوره بضم اول خاک شور شوره

که از ان باروت سازند شیره طرفی باشد که در آن شیر دوشند شیر زنه چوبی را گویند که بدان ماست را شور کنند و بر هم زنند تا مسکه از دوغ جدا شود

شیرینه بروزن دیرینه بمعنی شیرینک که عربی سعفه گویند و آن نوعی از جوشش است که بر سر اطفال بر آید کذا فی البرهان و در منتهی الارب سعفه بیماری است که موی را

بریزاند هندی گنجه باب الطاء طبابه طمانچه و طبانچه ای گوشت پخته نرم و نازک باب العین علم بفتح و ثانی مشدد نام مرغیست از

جنس کلاغ که ابلق و سیاه و سفید می باشد باب الغین غارگرن پشم را ز دن و مهیا ساختن باشد از برای رشتن غر بالضم مردم دبه خایه

یعنی شخصی که خصیه اش بزرگ شده باشد غراره بکسر اول جوالی را گویند که از ریسمان بافته باشند و پنبه و پشم و کاه و سرگین در آن

کنند و از جائی بجائی برند غرداب بالفتح غرو آن است که بیت جولاهگان و کفشدوزان را گویند و آن گیاهی است که از آن جاروب بندند که بدان

آب و ما را بر جامه که می بافند بپاشند غرزن بالفتح غز رنگ است یعنی گل و لای سیاه که در بن حوضها و تالاب و جویها می باشد غرم بالضم بمعنی غژب

است که دانه انگور را از خوشه جدا ساخته شیره دار تازه باشد غورنگس نوعی از نرگس سرخ و سبزی مایل وبعضی گویند نوعی از زرد آلو است که کوچک باشد

نرگس چشم کبود و سبز رنگ است غوزه بروزن موزه گوی پنبه را گویند غوزه آب کنایه از حباب آب است و آن شکفته مانند بشیر بوقت باریدن

باران بر روی آب بهم میرسد غوزنا آب جمع غوک چوب دو چوب باشد یکی کوتاه بقدر یک قبضه و دیگری دراز بمقدار سه وجب که اطفال و جوانان

بدان بازی کنند و بر دو سر چوب کوتاه تیز می باشد غولک بضم اول و ثانی مجهول بمعنی غلک است و آن کوزه باشد که سر آن را بچرم گیرند و سوراخی در آن

کنند و غلک با چهار و بر انداز و رنه تماربازان و امثال ایشان سیم وزری که از مردم گیرند در آن ریزند غیژان نغزان از غیژیدن بمعنی نغزیدن است غیژیدن

بانانی محبوک بروزن و معنی خیزیدن بمعنی تعریدن است و بکار است و پا فرا نوشته بر ره رفتن طفلان و مردمان شل باشد غیشه بروزن و معنی بیشه که

جنگل باشد و نیستان نیز غیور بروزن دیوار آواز و صدای بلند و بسیار را گویند باب الفاء فام بروزن و معنی وام است فاناک فا حرفیست

از حروف تهجی و ناک بروزن خاک لفظی است که جهت بیان اتصاف موصوف بصفتی در آخر کلمات می آورند مثل طربناک و غمناک و مانند آن و معنی آلوده

و آغشته هم آمده است و سخن فاناک کنایه از سخنی است که در آن فا بسیار آید فخ بالفتح و سکون است یعنی تله و آن آلتی است که بدان جانور گیرند

فدره بفتح اول بوریائی باشد که از برگ خرما و غیره بافند و بر سر دارها سقف خانه اندازند و خاک و گل بر بالای آن ریخته بنا سازند فدنک بروزن

زیرک چوبی باشد کنده و ستبر و قوی که در پس در کوچه اندازند تا در گشوده نگردد فراخیدن بمعنی دمیدن بر خاستن و درست ایستادن باشد و بمعنی آرمیدن هم آمده

بهم نیست فرستوک بفتح اول بروزن و معنی پرستوک است که خطاف باشد و آن مرغیست سیاه رنگ فرغار بروزن گلنار بمعنی خیسانیده و نیک تر

شده و رشته گردیده و انباشته باشد **فرناق** خلا جای و طهارت خانه که بالای خانه حجره سازند **فرفرینه** خار و خاشاک که بدان آتش افروزند **فرز**
بفتح اول بر وزن موز بمعنی کندن و ستردن موی که پشم باشد خواه از سر خواه از عضو دیگر **فرش** نیمی است که در هندی پیچ و بمعنی در برهان فرج یافته شد
فسار بالفتح بمعنی فسار و آن چیزی باشد که از چرم دوزند و بر سر اسبان کنند **فسان** بالفتح سنگی باشد که کارد و شمشیر بدان تیز کنند **فسوه** بکسر اول
و فتح ثانی و ثالث لرزه خواه از سرما باشد خواه از ترس و بیم **فسوس** بکسر اول و واو مجهول بازی فرا گرفته مجوز لایق باشد **فستق** بالفتح کاکل اسب
و آنچه از سر دستار بمقدار یک وجب بطریق طره و علامه گذارند و بضم اول یال و موی اسب را گویند **فلاته** بکسر اول و فتح تا نوعی از حلوا است که از انگور پزند
بزند و در فارس سیده خوانندش **فلله** بفتح اول و ثانی مشدد و غیر مشدد بمعنی اغور است که شیر اول حیوان نوزاییده باشد هندی پیوسی اما فلفله ترجمه
مترس غلطی چاپ است و مافه صحیح و معنی در محل آن باید دید **فنج** بفتح اول و سکون ثانی و به خایه را گویند یعنی بیماری است که بسبب شکافته شدن پوست تنگ
زیر پوششی که بران هنوز بارست روده ها در او ند خایه افتاده باشد عربی قیله و فتق نیز **فور** بر وزن مور رنگ سرخ کم رنگ **فرنده** فاعل فریدن بمعنی
خرامیدن و بر تمست شدن باشد **فیرندگی** تبختر و مال مستی **باب القاف** **قچقار** بضم اول بر وزن هسیار گوسپند کشتی را گویند **قلاوز** بر وزن
شباوز قلاوز است که سوارانی را گویند که بجهت محافظت لشکر بیرون لشکر باشند و بمعنی رهبر نیز آمده است **قوز** گوسپند شاخ دار جنگی اما در برهان
و غیره با بمعنی قوچ یافته شد **قولاج** جهیدن اسپ فیل است بجهت رفتن اسپ باشد **کشف باب الکاف** **کارکرد** حسبن مخفف
کارکردن ستودن است **کاریز** بتحتانی مجهول جویی را گویند که در زیر زمین بکنند تا آب از آن روان شود **کاژ** بوج یعنی کج چشم **کازه** بفتح زا نقطه دار
مطلق منزل و خانه باشد و علاقی را گویند که صیادان در کنار دام از شاخهای درخت سازند و چیزها از آن آویزند تا صید از آن رمیده بطرف دام دوانیده آید خود
در عقب آن پنهان شده دام را بکشد **کاشه** خانه و منزل و کمین گاه صیاد را گویند **کاسوی** موی سبلت روباه و موی خوک که بدان خرز کنند **کاژه**
بمعنی کالیو که نادان و احمق و سرگشته و دیوانه مزاج و کر باشد یعنی اصم **کام** **لگام** جزو لگام را گویند که بوقت کشیدن لگام بکام اسب می رسد
هندی جیبی لگام **کاواک** میان خالی و بی مغز را گویند هندی کهوکلا **کبیت** بالکسر و الفتح و سکون ثانی زنبور عسل را گویند **کبچه** چوبی باشد که بدان
آرد گندم بریان کرده شده را که با چیزی آغشته کنند بر هم زنند و شوربا نیز عربی ممجح **کبی** بر وزن صبی میمون سیاه را گویند **کپان** بر وزن و معنی
قپان است و آن ترازوی است که یک پله دارد و بجای پله دیگر سنگ از شاهین آن آویزند **کپچه** بر وزن و معنی چمچه است **کتب** بفتحتین تخم بنگ و بنگ
هندی بهنگ **کتف ساره** موضعی را گویند از پشت اسپ که پیش زین بران باشد **کدنگ** بر وزن تفنگ چوبی باشد که گازران و قصاران جامه بدان
دق و قاقی کنند **کرلیشه** بر وزن قمشه کرسته است که بمعنی چلپاسه باشد هندی چهپکلی **کرد** بالضم قطعه زمینی را گویند که کنارهای آن را بلند کرده باشند و میان
آن تخم سبزی بکارند یا زراعت کنند **کرکرانک** استخوان نرم که آن را بعربی غضروف خوانند **کرنده** بالضم و الفتح لیف جولاهگان که بدان آهار بر تار
جامه نهند **کره** بفتحتین رنگار هندی را گویند که بر روی نان و میوه و امثال آن نشیند **کره** بضم اول و فتح ثانی مشدد بچه اسپ و استر و خر الاغ را گویند
و با غیر مشدد گوی را گویند که با چوگان بازند و بچه اسپ و خر را نیز گویند **کریز** بالضم خانه کوچک و خانه علفی باشد و بر ریختن پر بندگان را نیز گویند
کژاوه بر وزن و معنی کجاوه **کسیل** بضم اول و تحتانی مجهول بمعنی روانه و رخصت کردن و دفع نمودن هم است **کش** بفتح اول سینه و بغل و تهیگاه را گویند
و زخم و ریشی را نیز گویند که بر دست و پای شتر بهم رسد و از آن پیوسته زرد آب بیرون می آید **کشاورز** بفتح اول بمعنی دهقان و برزیگر و زراعت کننده باشد
کشاورزی برزیگری **کشته** بالکسر شفتالو و آلو و امرود و زرد آلو و امثال آنها که دانه آنها را برآورده و خشک کرده باشند **کفچلیز** بر وزن [illegible] جانوری
باشد آبی که سر وی تنه مدور و دمی باریک دارد گویند بچه وزغ است و بعضی گویند که نوعی از ماهی باشد که آن را سنگ ماهی خوانند **کف سنگ** مقدار یک
مشت سنگی که با آن دارو سایند **کفشیر** و آن دارویی باشد که طلا و نقره و مفلزات دیگر را بسبب آن با هم پیوند کنند و بعضی گویند که قلعی از ریزست
و بدان شکستگیهای ظروف مس و برنج را لحیم کنند **کفک** بفتح اول و سکون ثانی بمعنی کف باشد و آن چیزی غلیظ که بر روی آب و شیره و امثال آن می نشیند و لاز

جو گوان علیان دیگ بهم میرسد لقلیفر [illegible]

خرمن کوفتن بخا کوفته نشده باشد و بعد از باد دادن انبار ایکویند کلا موش نابینا کور موش صحرائی و دشتی باشد چکلاک شبت و صحرا را گویند کور موش
نوعی از موش باشد بغایت گنده و بیکور گرمیخورد و زمین بیرون نیاید هندی چهچوندر گلنج بالفتح با جیم فارسی چرک و ریم و باد و بلدم نشنید عربی ربح
کلو بضم اول و ثانی با مجهول انبر بزرگ و بعضی را گویند گلیدان بالکسر آلتیست کشاده در باغ و در کوچه و مثال آن را گویند کماسه بفتح
کاسه چوبین باشد کمرسار مرکب است از کمر که بمعنی میانه و از سار که بمعنی سر باشد یعنی سر کمر بند کمیز بروزن گریز شاش را گویند و بعضی بول خوانند کنانه
بروزن زمانه بمعنی کینه باشد کنجاره بروزن بیچاره بمعنی کنجار است که نخاله و تفل تخم کنجد و هر تخمی که روغن آن را کشیده باشد هندی کهلی کنانیدن بالفتح کنانیدن
در چسپانیدن هم هست کنده بروزن بنده گوی را گویند که گرد حصار و قلعه و لشکرگاه کنند و گوی بزرگ زمین را از کنده باشد کنگاش بکسر اول و سکون ثانی بروزن و معنی
کنکاج است که صلاح و مشورت باشد کینه بفتح اول و ثانی جانوری است که بر بدن گوسفند و گاو و غیره می چسپد و خون می خورد هندی کلنی کوبه با واو مجهول
چیزی را گویند که بدان چیزی کوبند کوتنک گازریست که گازران بدان جامها را کوبند یعنی دقاقی کنند کوک بالضم با ثانی مجهول کاهو که آن تره ایست که
خورند و آن خوب آورد کول بضم اول با ثانی [illegible] بمعنی تالاب و آبگیر بود کولاب کذالک کوم بضم اول گیاهی باشد خوشبوی کوماج بمعنی اکماج
نانی است معروف که بر روی اخگر و زغال پزند کیک بفتح اول و سکون ثانی معروف است که برادر شپش باشد هندی پسو کیمخت بکسر اول و ثانی مجهول و ضم ثالث
پوست کفل باب الکاف الفارسی گاز [illegible] که بدان طلا و نقره و مس و غیران ببرند و مقراض را هم گفته اند گاو چشم نام گلی است که از دور [illegible] باشد
[illegible] زرد باشد و هم گلی را گویند که برونش سفید و اندرونش زرد می باشد و بعضی عین البقر نامند گاو دوشه بمعنی گاو دوش است و آن ظرفی باشد که در آن شیر
دوشند گران جان کنایه از مردم سخت جان بود و هم بیمار بسیار خورده و رشناک و مردم فقیر و بیماره و از جان سیر آمده را نیز گویند گربز بضم اول و ثانی
مکار و محیل را گویند و بمعنی دلیر و زیرک و دانا و بزرگ نیز آمده است گردباد بکسر اول باد باشد که خاک را بشکل مناره بر آسمان برد گردوچه کوک [illegible]
پدر علیها الصبی گرنج بفتح اول و کسر ثانی برنج [illegible] گروهه بضم اول با واو مجهول بروزن و معنی گلوله است مطلقا خواه گلوله ریسمان خواه گلوله توپ و
تفنگ و گلوله کمان و گلوله خمیر نان و پنبه و مثال آن باشد گز بفتح اول درختی باشد که بیشتر در کنارهای آب و رود و خانه روید [illegible] طرفها خوانند گشن بضم
و سکون ثانی بمعنی نر باشد که مقابل ماده است و درخت خرما که بعربی فحل گویند گشنی بضم اول و سکون ثانی و ثالث تحتانی رسیده گشن جانور نر باشد بر ماده
یعنی جفت شدن حیوانات با هم و گشنی درخت خرما یعنی چیزی از درخت خرمای نر بدرخت ماده دادن گلخن بالضم آتش خانه و آتشگاه حمام را گویند گلغونه بروزن
و معنی گلگونه است که غازه باشد و آن سرخی را گویند که زنان بر روی مالند گلوی آسیا سوراخ وسط آسیا را گویند که دانه از آن راه ریزند تا آس کرده گندم
ماسیده بروزن کلیچه یعنی آرد را گویند که گندم آن را بار کرده باشند گندنا کاسنی گنکلاج بالضم شخصی را گویند که در زبانش گرفتگی باشد هندی توتلا
گوالیدن نمو کردن و بالیدن نبات و حیوان گوز رمان بالفتح نارجیل هندی ناریل نه اخروت یا اکهروت که در منتهی الارب و جامع الصحاح در ترجمه رانج [illegible]
گوش ماهی از جمله حیوانات صدفی هندی گهونگا [illegible] بمعنی صدف آمده گوشوار زیوری که در گوش آویزند عربی قرط گوه غلطان گوگال و گنگال بمعنی
جانوریست که سرگین گلوله کند و بگرداند [illegible] و بعربی خنفسا نیز گویند هندی گبرد گوی بروزن [illegible] بمعنی گلوله باشد [illegible] گوی گریبان
است و [illegible] گلوله را نیز گویند [illegible] باب اللام لاس [illegible] فرومایه باشد هندی [illegible] ابریشم نیز هست لاغ [illegible]
[illegible] لانه خانه [illegible] بروزن بیشه [illegible] است که بر لب [illegible] خران [illegible] گذارند و پیچند [illegible] کنند لخ بضم اول و سکون ثانی بمعنی [illegible]
و آن علفی باشد که در آب روید و تیز بود و از آن حصیر بافند [illegible] لخشان از لخشیدن بمعنی لغزیدن [illegible] بفتح
بالفتح [illegible] گنده و سطبر باشد باب المیم مادیان [illegible] مازه استخوان میان پشت را گویند و پشت مازه یعنی مازه پشت هندی [illegible] ماشوره
با واو مجهول نی [illegible] مافه چوبی را گویند [illegible] مالکو دستافزار [illegible] ماله [illegible]

گل کرده گل و بیخ و انگ بر دیوار بند ماهیانه ماهیانه بفتح های هوز و حده نام جرمی ست که از ماهی سازند منت بفتح اول و ثانی مشدد گرمی که در نقشینه افتد عربی سوس
مردم چشم نقطه که در وسط طبقه عنبیه است هندش پتلی گویند مرزنگوش بالفتح گوش موش نوعی از ریحان است و در سایه سبزی و خوشبوئی و گل کبودی
دارد و برگ آن شبیه بگوش موش است مرگامرگی بفتح هر دو میم با یای مصدری بلای عام و مرگ عام که آن را طاعون گویند مرگ ریدن با واو مجهول عادت
کردن بچیزی دریغ بردن در کاری بوقت بی چیزی و مفلسی مرمزان خوردن اندک اندک بخوردن مژدگانی بمعنی نوید و بشارت و مژده
باشد که خبر خوش است مشت آب یک کف دست آب مشک زمین بیخ گیاهی باشد بغایت خوشبو هندی موتها مغ بالفتح ژرف باشد
مغندگی بضمتین و سکون ثالث مصدر مغنده و آن گرهی غنده را گویند که بر اندام مردم از گوشت پیدا شود گردگان بر می آید و بعضی گره و گندهای کوچک را
گفته اند که در میان گوشت و گاهی در زیر پوست باشند اشپل ماهی می شود و بعضی غده میگویند مراد از آن ... بعبارت آن مقل بالضم نوعی چوبی
و آن صمغ درختیست بقدر درخت کندر هندی گوگل منگیدن بفتح اول آهسته آهسته در زیر لب سخن گفتن از روی قهر و غضب و نیز از بینی حرف زدن منوشیدن
چیزیکه در آن نقش و نگار نشسته دندان نشوش باشد مویز بالفتح میوه ایست معروف هندش کیلا گویند میخ بروزن مشین میل آهنی باشد که بدان بشکنند
و بشگافند و بکنند میزیدن بانانی مجهول بمعنی شاشیدن و بول کردن باشد باب النون ناخنه مرضی است از امراض چشم و آن گوشتی باشد که در گوشه
چشم بهم رسد بتدریج تمام چشم را میگیرد نان جامه الرجل الذی یخدم بطعام بطنه ناو ناو بروزن گاو جوی آب را گویند و بمعنی خرام
هم آمده است که رفتاری از روی ناز باشد و ناو دان ... ناهیدن است بمعنی خم کردن و خم دادن و نازه کردن پنهان شدن باشد و ناو ناو رفتن کنایه از خرامان رفتن است
ناویدن بمعنی خرامیدن بناز رفتن و خم شدن باشد ناوه دانه گندم رسته خرمانرسک بفتحتین و سکون ثالث نام غله ایست معروف هندش مسور
نرمه سر کودک یعنی موضعی که از تارک سر کودک می جنبد نره آلة تناسل نشتر بروزن مهتر مخفف نیشتر است که آلت فصد زدن حجام باشد نشستن
کنایه از بهم آمدن است نشخور بالضم با واو معدوله نشخوار بالضم است یعنی آنچه شتر و گاو و گوسپند و مثال آن خورده باشند باز از معده بدهن آرند و بخایند و فرو برند سالی
جگالی نشکرده بکسر اول و کاف فارسی آهنی است که اصحاب فن و کفش دوزان و سراجان را که بدان پوست را ببرند و تراشند نغروچ بالضم چیزی باشد که خمان را
بدان پهن سازند هندی بیلن نکاب بالکسر پیله و آن پوستی باشد که باندام پنجه است دوزند و میر شکاران بر دست کشند بجهت برداشتن باز و شاهین و امثال آن نکده
بروزن فکنده بخیه دور دور و گشاده نواله باغنده بالکسر یک باغنده که گلوله پنبه حلاجی کرده باشد نورد بفتحتین و سکون ثالث پیچ و تاب که در چیزی افتد
و نام افزاری است جولاهگان را و آن چوبی باشد مدور و طولانی یعنی استوانی که هر قدر که از پارچه بافته شود بر آن چوب پیچند نهالین نوعی از بستر نیمکاره چیز
ناتمام را گویند و دوشیدن شیر نیمکاره کنایه از دوشیدن بعضی شیر و باقی داشتن بعضی در پستان باشد باب الواو وادیج بروزن و معنی باویج چوبی را گویند که تاک
انگور را بالای آن اندازند هندی مچان ویشج بروزن تدریج پرنده است شبیه به تیهو لیکن از تیهو کوچکتر است ورکاک بروزن افلاک مرغیست که
آن را شیر گنجشک خوانند و بعضی گویند مرغ مردار خوار است باب الهاء هزارخانه چیزیست که با شکنبه گوسپند باشد و شکنبه را نیز گویند هرینه بروزن
و معنی خرینه که نفقه عیال یعنی روزمره که بجهت زن و فرزند مقرر کنند باشد هکه بضم اول و فتح ثانی مشدد حسکن گلو و فواق باشد هندی هچکی
همواره همیشه و دایم باب الیاء یاره دست برنجن هندی کنگن یازیدن بروزن و معنی بالیدن است که نمو کردن باشد و بمعنی قصد و آهنگ و بلند شدن
هم هست یخچه تگرگ هندی اولا یخنی بفتح اول و سکون ثانی بمعنی پخته باشد و بمعنی ذخیره هم آمده است و آن هر چیزی باشد از مال و زر و اسباب و غله و جو تا غیرها
که اندوخته دارند تا بوقت حاجت بکار آید یرا بفتح اول چیز شکنجی را گویند که در اندام آدمی و چیزهای دیگر بهم رسد یراغ بفتح اول اسبی را گویند که از بسیار سواری قابلیت آن
پیدا کرده باشد که بعد سواره شده از جایی بجای ایلغار کنند یعنی بر دو برند یز بروزن گز گیاهی باشد پر خار که باطراف خیمه و جایگاهی نهند که مردم و دزد نتوانند
آمد یوت بالضم مرگ عام ستوران را گویند همچنانکه مرگ عام مردمان را وبا خوانند یوز بالضم حیوانی است شکاری کوچکتر از پلنگ هندی چیتا
یوغ بضم اول با واو مجهول چوبی باشد که بر گردن گاو زراعت و گاو گردون گذارند تمام شد ...